

ပထမအကြိမ်

အုပ်စု (၃၀၀၀)

ရန်ကုန်မြို့ ကမ္ဘာအေး သာသနာရေးဦးစီးဌာန အတွက်
အမရပူရမြို့ နယူးဘားမား ပိဋကပုံနှိပ်တိုက်တွင် ဦးမောင်မောင်
(၀၅၆)က ပုံနှိပ်၍၊ ဒုတိယ ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးမြင့်မောင်
မှတ်ပုံတင်အမှတ် (၀၂၅၂၇) က ထုတ်ဝေသည်။

နိဒါန်း

ပိလနွိတ် သေဌပုပ္ဖံ၊ နာနာဝဏ္ဏ သုဂန္ဓိကံ၊

အာစေရာနံ ပါဒလဉ္စံ၊ ဌာတု မေ သီသမတ္ထကေ။

နာနာဝဏ္ဏသုဂန္ဓိကံ - အခက်ချင်းရုံ၊ ရွက်ချင်းဆုံ၍၊ ဖူးငုံဝေဖြာ၊ တရားရတနာတည်းဟူသော ဆင်းရဲနံ့တို့ဖြင့် သင်းပျံ့ခြင်းလည်း ရှိပေတသော၊ သေဌပုပ္ဖံ - တုရားစသည်၊ သုံးလီမြတ်စွာ၊ အမြတ်ဆုံး ပန်းရတနာကို၊ ပိလနွိတ် - လေးစားကော်ရော်၊ ပူဇော်သည့်အနေ၊ ပန်ဆင်အပ်ပေပြီ၊ အာစေရာနံ - ဉာဏ်ရောင်ဆင့်ဆင့်၊ ရင့်ထက်ရင့်အောင်၊ မလင့်ပုံသေ၊ သင်ပြပေလတ်၊ ဆရာသခင် အရှင်မြတ်တို့၏၊ ပါဒလဉ္စံ - ဆရာဂုဏ်ဟိတ်၊ ထင်အောင် နှိပ်သည့်၊ တံဆိပ်ပမာ၊ ခြေတော်ရာသည်၊ မေ - ငါ၏၊ သီသမတ္ထကေ - ကိုယ်အင်္ဂါရပ်၊ အမြတ်ထွတ်တင်၊ ဦးထိပ်အပြင်၌၊ ဌာတု - အမြဲတစေ ထင်ဟပ် တည်နေပါစေသတည်း။

တုရား၊ တရား၊ သံဃာအားဖြင့် သုံးပါးသော အမြတ်ဆုံး ပန်းရတနာများကို လေးစားကော်ရော် ပူဇော်သမှုပန်ဆင်ပြု၍၊ ကျေးဇူးတော်သခင် ဆရာအရှင်မြတ်တို့၏ ခြေတော် တံဆိပ်များလည်း ငါ၏ ဦးထိပ်ပြင်ဝယ် အမြဲတစေ ထင်ဟပ် တည်နေပါစေသတည်း။

ဤသို့အားဖြင့် ရတနာမြတ်သုံးပါး၏ ဂုဏ်တော်များကို နေ့စဉ် မပြတ် အမှတ်ရလျက်၊ ကျေးဇူးတော်များကို ဆပ်ခွင့်ရခြင်းသည် “ငါ့အတွက် အခွင့်သာလေစွ” ဟု တွေးမိတိုင်း ပီတိလှိုင်းတို့ အတိုင်းမသိ ရိုက်ခတ်နေပါသည်။

အမျိုးမျိုးသော ကျေးဇူးတော်တွေကို ဆပ်နိုင်ဖို့အရေး တာဝန်ပေးသည့် အနေဖြင့် အခွင့်သာခံပါသည်။ ကျေးဇူးတော်ရှင်သည် ရဟန်း ရှင်လူ လုပ်သားပြည်သူ ဗုဒ္ဓသာဝက ဟူသမျှတို့၏အတွက် ဘဝပါရမီ ဖြည့်ဆည်းနိုင်ရန် လူသုံးရှင်သုံး ကျမ်းစာပေါင်း မြောက်မြားစွာကို ပင်ပန်းမှုကို မဆိုထားနှင့် မိမိ၏ အသက်ပင် ပဓာနမထားပဲ ပြုစု ရေးသား ညွှန်ကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။ ပြန်လွန်တော်မူမည့် နောက်ဆုံးနေ့မှာပင် ဤကျမ်းစာကို စတင် ပို့ချတော်မူခဲ့ပါသေးသည်။ သေဘေးကို အရေးမထားသလိုပင် ထင်ရပါသည်။ သို့သော် ယင်း ပြုစုတော်မူသည့် ကျမ်းစာသည် ပြုစု ပို့ချ ရေးသားခွင့် တရက်တာမျှသာရသဖြင့် ပြီးမြောက်သည် အထိ မရောက်ရှိခဲ့ပါ။ ဤကျမ်းစာကို ပြီးမြောက်အောင် ရေးသားခွင့်မရသဖြင့် ကျေးဇူးတော်ရှင်အတွက် ပိဋကသို့ ပုံမှာ ကွက်လပ်တခု ကျန်နေခဲ့ပါသည်။ အကယ်၍သာ ဤကျမ်းစာ ပြီးမြောက်သွားပါက ပိဋကသုံးပုံ၏အဖွင့် ဘာသာဋီကာများ ပြည့်စုံ လုံလောက်ပြီလို့ ဆိုရပေတော့မည်။

ယင်း ကျန်ရှိနေခဲ့သော ကွက်လပ်ကို ဖြည့်စွမ်းနိုင်ဖို့ရန် “ငါ့အတွက် တမင် သက်သက် နေရာများ ပေးထားခဲ့လေရော့သလား” ဟု တွေးမိပါသည်။ ထိုသို့ မဟုတ်ပဲ “ကိစ္စအားလုံးပြီးဆုံးခြင်းသို့မရောက်ပဲ ဘဝကုန်ဆုံးရခြင်းသည် ပုထုဇဉ် တို့၏ထုံးစံပါ” ဟု ဆိုသည့်အတိုင်းများဖြစ်လေရော့သလား-ဟု ထပ်ဆင့် တွေးမိ ပြန်ပါသည်။ ဤသို့လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ ကျန်ရှိနေသည့် ယင်း ကွက်လပ်ဖြည့်ဖို့ အရေးမှာ ငါ့တာဝန်သာ-ဟု ယူဆကာ ဖြည့်စွမ်းရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါသည်။ ဆုံးဖြတ်ချက် ချပြီးသော်လည်း... ငါ၏ဉာဏ်အားနှင့် ကျေးဇူး ရှင်၏ ဉာဏ်အားကား ကွာဟမှု ကြီးမားလွန်းလှသဖြင့် စွမ်းမှ စွမ်းနိုင်ပါ မည်လား-ဟု တွေး၍ စိုးရွံ့မိပါသည်။ ပြုစုရမည့်ကျမ်းစာကား လူသုံး မဟုတ်၊ စာချ စာသင် အရှင်မြတ်တို့၏အတွက် ဖြစ်နေတာကတကြောင်း၊ ဒီဃနိကာယ် တွင် ပါဝင်နေ၍ တိတ္ထိဆရာကြီးတွေနှင့်ဗုဒ္ဓ အချီအချ ရင်ဆိုင်ကြရသည့် အကြောင်းအရာများ ဖြစ်သဖြင့် သဘာဝအရ ခက်ခဲတာကတကြောင်း၊ ယင်း ဆရာကြီးများ၏ ကပ်သီးကပ်သပ် ပြုမှု ပြောဆိုတတ်သည့် ဉာဉ်များနှင့် သုံးနှုန်း သည့် အကြောင်းအရာ စကားလုံးများကို ပိုင်နိုင်မှု ရှိမှ ရှိပါမည်လား-ဟု တွေး၍ စိုးရွံ့မိတာက တကြောင်း ဤသို့သော အကြောင်းကြောင်းကြောင့် ပို၍ ရင်လေးရပြန်ပါသည်။ သို့သော် အားတက်မိသည်မှာ... ငယ်စဉ်က ကိုယ်တိုင် စာဆိုပြီး သင်ယူခဲ့တာက တကြိမ်၊ လိုက် နားထောင်တာက နှစ်ကြိမ်၊ ယခုလဲ တောတိုးကြည့်သည့်အနေဖြင့် စာသင်သားများအား ပို့ချဦးမည်၊ ပြီးမှ ရေးမည်-ဟု ပိုင်းဖြတ်လိုက်ပါသည်။ စာကယ် ကိုင်ကြည့်တော့ ပါးစပ်က မကြောက်ဖူးဆိုပေမဲ့ ဒူးကတော့ တုန်လှုပ်ပါ။

ကဲ- ဘာပဲဖြစ်ဖြစ် ရေးမယ်၊ တုကယ်လို့ ချွတ်ချော်တိမ်းပါးချက်များ ရှိခဲ့သော် ငါမှာ အားကိုးစရာ ကူညီဖေးမ ပေးမည့် တဿသနာလုံးမှာရှိကြတဲ့ ညီတော်-နောင်တော် စာချဆရာတွေ အများကြီးပဲ၊ အဲဒီ ဆရာတော်တွေက ဖေးမ ကူညီ ပြုပြင် ကြည့်ရှုတော်မူကြယင် ဤကျမ်းစာသည် တဒေါင့်တကွေ့ မှာ အသုံးဝင်လိမ့်မယ်-လို့ တွေးမိပြီး အားတက်လာပါသည်။ တတ်လို့ ရေးခြင်း မဟုတ်၊ တာဝန်အရ ထမ်းဆောင်ရသည့်သဘောသာ ဖြစ်ကြောင်း ဝန်ခံပါသည်။

နောက်ပြီးတော့ စဉ်းစားစရာတခု ရှိပါသေးသည်။ ဤကျမ်းစာကို “နာမည်ဘယ်လိုတပ်ရမလဲ” ဆိုတာက စဉ်းစားရမည့်ကိစ္စပါ။ “သုတ်ပါထေယျ ဘာသာဠိကာ ” ဟု နာမည်တပ်လျှင် ဆရာတော်ကိုယ်တိုင် ရေးတာပဲလို့ အများက ထင်ကြလိမ့်မယ်၊ ထင်သည့်အတိုင်း ကျမ်းစာမှာ ချို့ယွင်းချက် မတွေ့လျှင် တော်ပါသေးရဲ့၊ တကယ်လို့ များ ချို့ယွင်းချက် တွေနေယင် ဆရာတော်ကို ပြုမှားရာ ရောက်လိမ့်မယ်၊ ထိုသို့ မဖြစ်ရအောင် ကိုယ်ပိုင်

သီးခြား နာမည်တပ်ပြန်ယင်လဲ ကျေးဇူးတော်ရှင် ချန်ထားခဲ့တဲ့ နေရာကို ကွက်လပ်ဖြည့်ရာ မရောက်ပဲ “တစ်စင်ထောင်” သည်နှင့် တူနေပေမည်၊ ဘေးကြပ် နံကြပ် ဖြစ်ခဲ့ရပါသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ “မှားလဲငါ၊ မှန်လဲငါ” ဟု ကိုယ်တိုင် ဝန်ခံပြီး “ဘာသာဋီကာ” ဟုပင် နာမည်တပ်ရေးလျှင် ဆရာတော်၏ သဘော နှင့် တရောထဲဖြစ်၍ ပိုပြီး သင့်မြတ်ဖွယ် ရှိလိမ့်မည်- ဟု တွေးဆလျက် ဆုံးဖြတ် ချက်ကို အတည်ပြုပြီး ရေးရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သို့အတွက်—အကယ်၍များ ဤကျမ်းစာတွင် တိမ်းပါး ယိမ်းပါး ချွတ်ချော် မှုများ တွေ့ရှိခဲ့ပါလျှင်.....

ယဒိ ဥတ္တံ အယုတ္တေတ္ထ၊ ပမာဒေနံ ဘမေန ဝါ၊

ဝစော မယာ ဒယာဝန္တော၊ သန္တော သံသောယေန္တု တံ။

တ္ထ - သုတ်ပါထေယျ၊ နာမတင့်ဆန်း၊ ဤ ဘာသာဋီကာကျမ်း၌၊ ပမာ ဒေန-သတိလွတ်ကင်း မေ့လျော့ခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဘမေနဝါ- ခန္ဓာကိုယ်အား၊ ဓာတ်ချောက်ချား၍၊ စိတ်ထားမဖြောင့်၊ လွင့်ပျောက်ခြင်း ကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ အယုတ္တံ-ယုတ္တိမတန်၊ မမှန်ကန်သော၊ ယံ ဝစော- အကြင် စကားကို၊ မယာ- ငါသည်၊ ယဒိ ဥတ္တံ- အကယ်၍များ ရေးမှားအပ် မိအံ့၊ တံ ဝစော-အမှားကိုပင်၊ အမှန်ထင်လတ်၊ ရေးအပ်မိငြား၊ ထိုစကားကို၊ ဒယာဝန္တော-ကရုတရား၊ မုဒိပွား၍၊ စိတ်ထားမှန်စေ၊ မေတ္တာချေတော်မူကြ ကုန်သော၊ သန္တော-အဘိဇ္ဈာနှင့် လူသာသဘော၊ စင်းလုံးချောသည့်၊ မနော ဖြူလွင်၊ သူတော်စင်တို့သည်၊ သံသောယေန္တု- ကိုယ်တိုင်သုတ်သင်၊ ရေးစီရင် သည့်၊ ကျမ်းသွင်အလား၊ စိတ်မှာထားလျက်၊ ရှုစားတော်မူနိုင်ကြပါစေသော်.... ဤသို့ တောင်းတမှု ပြုအပ်ပါသည်။

ဂစ္ဆတံ ခလနံ ကွာပိ၊ ဘဝဇျေဝ ပမာဒတော၊

ဟသန္တိ ဒုဇ္ဇနံ တတ္ထ၊ သမာဒဟန္တိ သဇ္ဇနာ။

ကွာပိ - တစုံတရာ ကုန်းသာ မြေပြင်၌သော်မှလည်း၊ ဂစ္ဆတံ - စိတ်အေး လက်အေး ကြောင့်ကြဝေးလျက် ဖြေးဖြေးသက်သာ သွားလာရသူတို့၏၊ ပမာဒ တော - သတိလွတ်ကင်း မေ့လျော့ခြင်းကြောင့် (အမှတ်တမဲ့)၊ ခလနံ - ချွတ်ချော်တိမ်းပါး လဲကျသွားခြင်းသည်၊ ဘဝဇျေဝ - တရံတခါ ဖြစ်တတ် သေးသည်သာ၊ တတ္ထ - မတော်တဆ ထိုသို့ လဲကျသွားရာ၌၊ ဒုဇ္ဇနာ-စိတ်ထား သေးနပ် အယုတ်တမာ အောက်တန်းလွှာတို့သည်၊ ဟသန္တိ - ရယ်မောအားရ ပြောင်လှောင်ကြကုန်၏၊ သဇ္ဇနာ - ကိုယ်ချင်းစာနာ၊ ငဲ့ညှာတာ၍၊ စိတ်မှာ ရင်ပြီး၊ လူကြီးလူကောင်းတို့သည်ကား၊ သမာဒဟန္တိ - ကူညီဖေးမ ထူပေးကြ ကုန်၏။ (နိတိ)။

(ဆဲ)

နိဒါန်း

ဤကျမ်းစာ ရေးသားရာ၌ များစွာ အထောက်အကူ ပြုပေးကြသော
မဟာဂန္ဓာရုံ စာချာတန်းကြီးများ ဖြစ်သည့်—

(၁) ဦးပဏ္ဍိတာဘိဝံသ

(၂) ဦးကဝိနန္ဒ

တို့အား ပါရမီဖြည့်ဖက်ဟု အသိအမှတ် ပြုအပ်ပါသည်။

၁၃၄၇-ခုနှစ်

ဝါခေါင်လ

ဩဂုတ်လ၊ ၁၉၀၅-ခုနှစ်

ဦးစန္ဒောဘာသ

(နာယကချုပ်)

မဟာဂန္ဓာရုံကျောင်းတိုက်

အမရပူရမြို့

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

ပါထိကသုတ်		၁
သုနက္ခတ္တဝတ္ထု		၁
ကောရက္ခတ္တိယဝတ္ထု		၁၁
အစေလ ကဋ္ဌာရမတ္တကဝတ္ထု		၂၂
အစေလပါထိက ပုတ္တဝတ္ထု		၂၆
ဣဒ္ဓိပဋိဟာရိယ ကထာ		၃၁
အဂ္ဂည ပညတ္တိကထာ		၄၅
ဥဒ္ဓဗ္ဗရိကသုတ်		၅၁
နိဂြောဓ ပရိဗ္ဗာဇကဝတ္ထု		၅၁
တပေါဇိဂုံစွာဝါဒ		၆၄
ဥပက္ကံလေသ		၆၆
ပရိသုဒ္ဓ ပပဋိကပ္ပတ္တကထာ		၇၇
ပရိသုဒ္ဓတပုတ္တဘိဒိ		၇၉
နိဂြောဓဿ သဇ္ဈာယန		၈၃
ဗြဟ္မစရိယ ပရိယောသာနာဒိ		၈၅
စက္ကဝတ္တိသုတ်		၉၂
အတ္တဒီပသရဏတာ		၉၂
ဒဠ္ဋနေမိ စက္ကဝတ္တိရာဇကထာ		၁၀၂
စက္ကဝတ္တိ အရိယဝတ္တကထာ		၁၀၉
အာယုဝဏ္ဏာဒိ ပရိဟာနိကထာ		၁၁၇
ဒသဝဿာယုက သမယ		၁၂၂
အာယုဝဏ္ဏာဒိဝစုနကထာ		၁၃၀
သင်္ခရာဇ ဥပ္ပတ္တိ ဝဏ္ဏနာ		၁၃၄
ဘိက္ခုနော အာယုဝဏ္ဏာဒိ ဝစုနကထာ		၁၄၂
အဂ္ဂညသုတ်		၁၄၇
ဝါသေဋ္ဌဘာရဒွါဇ		၁၄၇
စတုဝဏ္ဏသုဒ္ဓိ		၁၆၄
ရသပထဝီ ပါတုဘာဝ		၁၇၇
စန္ဒိမသုရိယာဒိပါတုဘာဝ		၁၇၈
ဘူမိပပ္ပဋကပါတုဘာဝါဒိ		၁၈၈
ဣတ္ထိပုရိသလိင်္ဂါဒိ ပါတုဘာဝါဒိ		၁၉၀

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
မဟာသမ္မတရာဇာ	၁၉၃
မြာဟုံဏမဏ္ဍလာဒိ	၁၉၅
ဒုစရိတာဒိကထာ	၁၉၉
ဗောဓိပက္ခိယဘာဝနာ	၂၀၁
သမ္မသဒ္ဓနီယသုတ်	၂၀၃
သာရိပုတ္တသိဟနာဒ	၂၀၃
ကုသလဓမ္မဒေသနာ	၂၄၈
အာယတန ပဏ္ဏတ္တိ ဒေသနာ	၂၅၆
ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ ဒေသနာ	၂၅၇
အာဒေသန ဝိဓာဒေသနာ	၂၆၀
ဒဿနသမာပတ္တိဒေသနာ	၂၆၇
ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တိဒေသနာ	၂၇၅
ပဓာနဒေသနာ	၂၉၅
ပဋိပဒါဒေသနာ	၂၉၅
ဘဿသမာစာရာဒိ	၂၉၆
အနုသာသနဝိဓာဒိ	၃၁၀
အညဿာ သတ္တုဂ္ဂဏဒဿနာဒိ	၃၂၁
အနုယောဂဒါနပုဂ္ဂာရ	၃၃၄
တိပိဋက အန္တရဓာန	၃၃၉
သာသနအန္တရဟိတ	၃၄၅
အစ္စရိယ အဗ္ဘုတ	၃၆၃
ပါသဒိကသုတ်	၃၆၉
နိဂဏ္ဌနာဠပုတ္တကာလင်္ကရိယ	၃၆၉
ဓမ္မရတနပူဇာ	၃၈၂
အသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပုဏ္ဏဝေဒိတဓမ္မဝိနယ	၃၈၆
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပုဏ္ဏဝေဒိတဓမ္မာဝိနယာဒိ	၃၉၂
သင်္ဂါယိတဗ္ဗ ဓမ္မာဒိ	၄၀၂
ပစ္စယာနုညာတကာရဏာဒိ	၄၀၆
သုခလ္လိကာနုယောဂ	၄၀၉
ပဉ္စဗျာကရဏ အဖွင့်	၄၁၂
အဗျာကတဌာန	၄၂၄
ပုဗ္ဗန္တသဟဂတဒိဋ္ဌိ နိဿယ	၄၂၈

သုတ်ပါစေယျ ဘာသာဒီကာ

၁။ ပါထိကသုတ်

သနက္ခတ္တဝတ္ထု အဖွင့်

၁။ ဧဝံ မေ သုတံ၊ ပေ၊ မလ္လေသု ဝိဟရတီတိ — ဧဝံ မေ သုတံ၊ ပေ၊ မလ္လေသု ဝိဟရတီ ဟူသော ဤသုတ်သည်။ ပါထိကသုတ္တံ — ပါထိက သုတ်တည်း၊ (တနည်း)။ ဧဝံ မေ သုတံ၊ ပေ၊ မလ္လေသု ဝိဟရတီတိ—ဧဝံ မေ သုတံ၊ ပေ၊ မလ္လေသု ဝိဟရတီ အစ အပိုင်းအခြားရှိသော ဤသုတ်သည်။ ပါထိကသုတ္တံ— တည်း၊ တဩ—ထို ပါထိက သုတ်၌၊ အယံ-ဤ ဆိုအပ်လတံကား၊ အနုပဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ— ရှေး မဟုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖွင့်တည်း၊ ဝါ - အသစ်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖွင့် တည်း၊ [ရှေးက မဖွင့်အပ်ခဲ့သည့် အသစ်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အဖွင့်—ဟူလို။] မလ္လေသု ဝိဟရတီတိ(တ္ထ)-ဟူသော ဤပါဌ၌၊ မလ္လာ နာမ-မလ္လာသို့မည်သည်၊ ဇာနပဒိနော - ဇနပုဒ် ရှိကုန်သော၊ ဝါ - ဇနပုဒ်ကို အစိုးရကုန်သော၊ ရာဇ ကုမာရာ—တို့တည်း၊ တေသံ - ထိုမင်းသားတို့၏၊ နိဝါသော - နေရာဖြစ်သော၊ ဧကောပိ— တခုလည်းဖြစ်သော၊ ဇနပဒေါ - ဇနပုဒ်ကို၊ ရုဇ္ဈိသဒ္ဓေန - ရုဇ္ဈိသဒ္ဓါ အားဖြင့်၊ မလ္လာတိ - မလ္လာဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိ - ဆိုအပ်၏၊ မလ္လေသု-မလ္လာဟု ဗဟုဝုဇ် အမည်ရသော၊ တသ္မိံ ဇနပဒေ—ထို ဇနပုဒ်၌၊ (ဝိဟရတီ၌ စပ်)၊ အနုပိယံ နာမ မလ္လာနံ နိဂမောတိ-ကား၊ အနုပိယန္တိ - အနုပိယ ဟူ၍၊ ဧဝံ နာမကော—ဤသို့ အမည်ရှိသော၊ မလ္လာနံ - မလ္လာမင်းတို့၏၊ (တနည်း)မလ္လာနံ - မလ္လာဟု ဗဟုဝုဇ် အမည်ရသော၊ ဇနပဒဿ—၏၊ ဧကော—တခုသော၊ နိဂမော—သည်၊ (အတ္ထိ)၊ တံ-ထို နိဂုမ်းကို၊ ဂေါစရဂါမိ-ဂေါစရဂါမိကို၊ ဝါ-ဆွမ်းခံရွာကို၊ ကတော-၍၊ ကေသ္မိံ — တခုသော၊ ဆာယုဒကသမ္ပန္နေ - အရိပ် ရေတို့နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ဝနသဏ္ဍေ - တောအုပ်၌၊ ဝိဟရတိ—၏၊ ဣတိ-အတ္ထော၊ (အပိနုယ မြို့အနီး၌ ဆောက်လုပ်ထားအပ်သော ကျောင်း မရှိသောကြောင့် “ ဆာယုဒကသမ္ပန္နေ ပေ၊ ဝိဟရတိ ” ဟု ဆိုသည်။) အနောပိယန္တိပိ - ဟူ၍လည်း၊ ပါဌော— ပါဌိတော်ပါဌသည်၊ (အတ္ထိ)။

အမှာ။ ။ ဧဝံ မေ သုတံ၊ ပေ၊ မလ္လေသု ဝိဟရတီတိ၌ အနက်နှစ်နည်း ပေးရပုံကို သီလက္ခန်သာသာဒီကာ ဇုတိယတွဲ (၂၀၀) ၌ ပြထားပြီး၊ “မလ္လေသု ဇာနပဒိနော” စသည်တို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း သီလက္ခန်သာသာဒီကာ တတိယတွဲ (၂၇၆) အဖွင့် ကို နည်းမှီ သိပါ။

ပါဝိသီတိ - ပါဝိသီဟူသည်ကား၊ ပဝိဋ္ဌော - ဝင်တော်မူပြီ၊ ပန - ဆက်၊ ဘဂဝါ - မြတ်စွာဘုရားသည်၊ န တာဝ ပဝိဋ္ဌော-ဝင်တော်မူပြီး မဟုတ်သေး၊ ပန - ထိုသို့ပင် ဝင်တော်မူပြီး မဟုတ်ပါသော်လည်း၊ ပဝိသီဿာမိ-ဝင်တော်မူမည်၊ ဣတိ-ဤသို့ ကြံ၍၊ နိက္ခန္တော-ထွက်တော်မူလာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပါဝိသီတိ-ပါဝိသီဟူ၍၊ ဝါ - ဝင်တော်မူပြီ ဟူ၍၊ (သံဂီတိကာရေဟိ - သံဂါယနာတင် ထေရ်တို့သည်၊) ဝုတ္တော-ဆိုအပ်ပြီ၊ ယထာကံ - ဥပမာ အတယ်ကဲ့သို့နည်း၊ ဂါမိ-သို့၊ ဂမိဿာမိ-သွားမည်၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ နိက္ခန္တော-ထွက်လာသော၊ ပုံရိသော-သည်၊ တံ ဂါမိ-သို့၊ အပ္ပတ္တော-မရောက်သေးသည်၊ (သမာနော)ပိ - ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ ဣတ္ထန္တာမော - ဤအမည်ရှိသည်၊ ကုဟိံ - အတယ်အရပ်သို့၊ ဂတော-သွားသနည်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝုတ္တော-ပြောအပ်သော်၊ (မေးအပ်သော်)၊ ဂါမိ-သို့၊ ဂတော-သွားပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝုတ္တတိယထာ-ဆိုအပ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံဤအတူ၊ (ပါဝိသီတိ - ပါဝိသီဟူ၍၊ ဝါ-ဝင်ပြီဟူ၍၊ ဝုတ္တော-ဆိုအပ်ပြီ။)

တေ ဒဟောသီတိ-ကား၊ ဂါမသမိပေ-ရွာ၏အနီး၌၊ ဌတော-ရပ်တော်မူ၍၊ သူရိယံ-ကို၊ သြလောကေန္တဿ-ကြည့်တော်မူလသော်၊ ဝါ-ကြည့်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဧတံ-ဤအကြံသည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ၊ အတိပ္ပဂေါခေါတိ-ကား၊ အတိဝိယ-အလွန်ပင်လျှင်၊ ပဂေါခေါ-စောသေးသည်သာ၊ ကုလေသု-အိမ်တို့၌၊ ယာဂုဘတ္တံ-ယာဂုထမင်းသည်၊ ဝါ-ယာဂုဆွမ်းသည်၊ န တာဝ နိဗ္ဗိတံ- မပြီးစီးတတ်သေး၊ ဣတိ - ဤကား အနက်။

ပန - ပရိဟာရပက္ခမှ တပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ ဘဂဝါ - သည်၊ ကာလံ-ကို၊ အဇာနိတော-မသိမူ၍၊ နိက္ခန္တောကံ -ထွက်တော်မူသလော၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ အဇာနိတော-၍၊ နိက္ခန္တော-ထွက်တော်မူလာသည်၊ န-မဟုတ်၊ (ဣတိ - ဤကား အဖြေတည်း)၊ ဟိ - ချဲ့၊ ပစ္စုသကာလေယေဝ- မိုးသောက်အခါ၌ပင်၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ဉာဏဇာလံ- သဗ္ဗညုတဉာဏ် တည်းဟူသော ပိုက်ကွန်ကို၊ ပတ္တရိတော- ဖြန့်တော်မူ၍၊ လောကံ - သတ္တလောကကို၊ ဝေါလောကေန္တော- ကြည့်တော်မူလသော်၊ ဉာဏဇာလဿ - ၏၊ အန္တော-

ပဝိသီဿာမိတိ၊ ပေ၊ ဧဝံ ။ ။ ယဒိ န တာဝ ပဝိဋ္ဌော ကံသော “ပါဝိသီ”တိ ဝုတ္တံတိ အာဟ- “ပဝိသီဿာမိ”တိ အာဒိ၊ တေန (ထို ပဝိသီဿာမိတိ အစရှိသော ပါဝိသီဖြင့်) အဝဿံ အာဝိနိ (စင်စစ်ဖြစ်မည့် အနာဂတ်၌) ဘူတေဝိယံ (ဖြစ်ပြီးအတိတ်၌ ကဲ့သို့) ဥပစာရာ ဟောန္တိတိ ဒဿေတိ (တင်စား ပြောဆိုအပ်သော သဒ္ဒါများ ဖြစ်နိုင် ၏ဟု ပြသည်) ၊ ဣဒါနိ တမတ္ထံ ဥပမာယ ဝိဘာဝေန္တော “ယထာ ကံ” တိ အာဒိ မာဟ၊- ဇီက။

၌၊ 'ပဝိဋ္ဌံ - သော၊ ဘဂ္ဂဝဂေါတ္တံ - ဘဂ္ဂဝအနွယ်ရှိသော၊ ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကံ - ဆန္ဒပရိဗ္ဗုဇ်ကို၊ ဝါ - အဝတ်ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော ပရိဗ္ဗုဇ်ကို၊ (ဤစကားဖြင့် “ နဂ္ဂပရိဗ္ဗုဇ် = အဝတ်မဝတ်သော ပရိဗ္ဗုဇ် ” ကို ကန့်သတ်သည်။) ဒိသ္မာ - မြင်တော်မူ၍၊ ဝါ - မြင်တော်မူခြင်းကြောင့်၊ အဟံ - သည်၊ အဇ္ဇ - ယနေ့၊ ဣမဿပရိဗ္ဗာဇကဿ - အား၊ မယာ - သည်၊ ပုဗ္ဗေ - ၌၊ ကတကာရဏံ - ပြုအပ်ဖူးသော အကြောင်းကို၊ သမာဟရိတွာ - ကောင်းစွာဆောင်၍၊ ဓမ္မံ - ကံ၊ ကထေဿာမိ - ဟောတော်မူမည်၊ သာ ဓမ္မကထာ - သည်၊ အဿ - သို့ ပရိဗ္ဗုဇ်၏၊ မယိ - ၌၊ ပသာဒ ပဋိလာဘဝသေန - ကြည်ညိုခြင်းကိုရခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ သဖလာ - အကျိုးရှိသည်၊ ဘဝိဿတိ - လတံ၊ ဣတိ - သို့၊ ဥ တ္တာဝ - သိတော်မူ၍သာ၊ ပရိဗ္ဗာဇကာရဏံ - ပရိဗ္ဗုဇ်တို့၏အာရာမ်သို့၊ ပဝိသိတုကာမော - ဝင်တော်မူလိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ အတိပ္ပဂေါဝ - အလွန် စောသေးသည်သာ၊ (ဟုတွာ)၊ နိက္ခမိ - ပြီ၊ တသ္မာ - ကြောင့်၊ တတ္ထ - သို့ ပရိဗ္ဗုဇ်တို့၏အာရာမ်သို့၊ ပဝိသိတုကာမတာယ - ဝင်တော်မူလိုသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧဝံ - သို့၊ စိတ္တံ - ကို၊ ဥပ္ပါဒေသိ - ဖြစ်စေတော်မူပြီ။

၂။ တေဒဂေါစာတိ - ကား၊ ဘဂဂန္တံ - ကို၊ ဒိသ္မာ - ၍၊ မာနထဒ္ဓတံ - မာနဖြင့် ခက်ထန်သူ၏အဖြစ်ကို၊ အကတွာ - ၍၊ သတ္ထာရံ - ကို၊ ပစ္စုဂ္ဂန္တံ - ခရီးဦးကြိုဆို၍၊ ဧတု ခေါ်တန္တေတိ အာဒိကံ - အစရှိသော၊ ဧတံ ဝစနံ - ကို၊ အဂေါဝ - ပြီ၊

ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကံ ။ ။ ဆန္ဒကောပိနတာယ (ဖုံးလွှမ်းအပ်သော အင်္ဂါဇာတ်ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း) ပရိဗ္ဗာဇကပဗ္ဗန္တုပဂမနေနစ (ပရိဗ္ဗုဇ်တို့၏ ပဗ္ဗန္တုသို့ ကပ်ရောက်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း) ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကံ၊ န နဂ္ဂပရိဗ္ဗာဇကံ (အဝတ်မဝတ်သော ပရိဗ္ဗုဇ်မဟုတ်၊ အဝတ်ဝတ်သော ပရိဗ္ဗုဇ်ဟု ဆိုလိုသည်။) - ဋီကာ။

မာနထဒ္ဓတံ အကတွာ ။ ။ မြတ်စွာဘုရား၏မြင့်မြတ်သောအမျိုး၌ မွေးဖွားတော်မူပုံ၊ မြတ်သော တောထွက်ခြင်းဖြင့် တောထွက်တော်မူပုံ၊ အခြားသူများနှင့် မဆက်ဆံသော ခဲယဉ်းယဉ်း ပြုကျင့်တော်မူပုံ၊ [အခြားသူများနှင့် မဆက်ဆံ လူသာမန်တို့ ကျင့်နိုင်ဖို့ဝေးစွာ စိတ်တွေးရုံမျှ ကြက်သီးထလောက်အောင် ခဲယဉ်းသော အကျင့်ကို ပြုကျင့်တော်မူပုံ။] အပေါင်းအဖော် ကိလေသာတို့မှ ကင်း၍ တပါးဘည်း ကိန်းအောင်းတော်မူပုံ၊ တလောကလုံးက ချီးမွမ်းတော်မူအပ်ပုံ၊ ဩဝါဒါနုသာသနီတို့ ဖြင့်လောကအားများစွာကျေးဇူးပြုတော်မူပုံ၊ အခြားသူတို့၏အယူဝါဒကို နှိမ်နင်းတော်မူနိုင်ပုံ၊ တန်ခိုးကြီးတော်မူပုံ၊ အာနုဘော်ကြီးတော်မူပုံ အစရှိသော ထိုထို ကိုယ်တော်တိုင် မျက်မှောက်ပြုတော်မူအပ်သော ဂုဏ်အထူးကို မှီ၍ များသောအားဖြင့် အညတိတ္ထိယတို့သော်မှလည်း (ပိဋိနှင့် အခြားသူများကို ပေါင်း) မြတ်စွာဘုရားကို မြင်လျှင် ရှိသေလေးစား များစွာ မြတ်နိုးမှုကို ထင်ရှား ပြကြသည်သာ၊ ထို့ကြောင့် "ဘဂဂန္တံ ဒိသ္မာ မာနထဒ္ဓတံ အကတွာ" စသည်ကို ဆိုသည်။

ဣမံ ပရိယာယန္တိ-ကား၊ ဣမံ ဝါရံ-ဤ အလှည့်အကြိမ်ကို၊ အဇ္ဇ-ယနေ၊ ဣမံ အာဂမနဝါရံ-ဤ ကြွလာတော်မူခြင်း၏ အလှည့်အကြိမ်ကို၊ (အကာသိ ဌိစပံ)၊ ဣတိ အတ္ထော၊ ပန-ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ပုဗ္ဗေပိ-၌လည်း၊ တတ္ထ-ထိုအာရာမ်သို့၊ ဂတပုဗ္ဗောကံ-ကြွတော်မူဖူးသလော၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ ဂတပုဗ္ဗော-ကြွတော်မူဖူးသည်၊ န-မဟုတ်၊ (ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း)၊ ပန-ထိုသို့ပင် မဟုတ်ပါသော်လည်း၊ (ထိုသို့ပင် ရှေးတုန်းက မကြွဖူးပါသော်လည်း)၊ လောကသမုဒါစာရဝသေန-လောက၌ ပြောအပ်သောအသုံးအနှုန်း (လောကဝတ္ထုများနှင့် လူ့ယဉ်ကျေးမှု) ၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဧဝံ-သို့၊ (တေ ခေါ် ဘန္တေအစရှိသော စကားကို)၊ အာဟ-လျှောက်ပြီ။

ဟိ - ချဲ့၊ လောကီယာ - လောက၌နေသူ လူအပေါင်းတို့သည်၊ စိရိသံ-ကြာမြင့်မှ၊ အာဂတမ္ပိ - ရောက်လာသည်လည်းဖြစ်သော၊ အနာဂတပုဗ္ဗမ္ပိ-မရောက်လာဖူးသည်လည်း ဖြစ်သော၊ မနာပဇာတိကံ - မြတ်နိုးအပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသူကို၊ အာဂတံ- လာနေသည်ကို၊ ဒိသ္မာ-၍၊ ဝါ-မြင်လျှင်၊ ဘဝံ-အရှင်သည်၊ ကုတော-အဘယ်မှ၊ အာဂတော-လာခဲ့ပါသနည်း၊ ဘဝံ-သည်၊ စိရိသံ-မှ၊ အာဂတော-ရောက်လာပြီ၊ ကံထံ-အဘယ်သို့လျှင်၊ တေ-သင်သည်၊ ဣမ-ဤအရာပုံသို့၊ အာဂမနမဂ္ဂေါ-လာလမ်းကို၊ ဉာတော-သိအပ်သနည်း၊ မဂ္ဂမူဠော - လမ်း၌ တွေ့ရသည့်၊ အသိကံ - ဖြစ်လေသလော၊ (မျက်စိလည် လမ်းမှားပြီး ရောက်လာလေသလား - ဟူလို။)၊ ဣတိ အာဒိနိ-ဤသို့ အစရှိသော စကားတို့ကို၊ ဝဒန္တိ - ကုန်၏၊ တသ္မာ - ကြောင့်၊ အယမ္ပိ-ဤဘဂ္ဂဝပရိမ္ပိုင်သည်လည်း၊ လောကသမုဒါစာရဝသေန - ဖြင့်၊ ဧဝံ - သို့၊ အာဟ-ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဣဒမာသနန္တိ-ကား၊ အတ္တနော-၏၊ နိသိန္နာသနံ-ထိုင်ရာ နေရာကို၊ (ထိုင်စရာ နေရာကို)၊ ပဗ္ဗေါဠေတော - ခါ၍၊ သမ္မာဒေတော - ပြီးစီးစေ၍၊ ဒဒမာနော-ပေးလျက်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ (တေ ခေါ် ဘန္တေ စသောစကားကို)၊ အာဟ၊ သုနက္ခတ္တော လိစ္ဆဝိပုတ္တောတိ - ကား၊ သုနက္ခတ္တော နာမ - သုနက္ခတ္တမည်သော၊ လိစ္ဆဝိရာဇပုတ္တော-လိစ္ဆဝိမင်း၏ သားတည်း၊ သော- ထို့လိစ္ဆဝိမင်းသားသည်၊ တဿ-ထို ဘဂ္ဂဝဂေါတ္ထ ပရိမ္ပိုင်၏၊ ဂိဟိသဟာယော - လူဖြစ်စဉ်က သဟာယ်ချင်းသည်၊ (သူငယ်ချင်း အပေါင်းအသင်းသည်)၊ ဝါ - လူ့ဘဝမှစ၍ သဟာယ်ချင်းသည်၊ ဟောတိ၊ ကာလေန ကာလံ-သင့်လျော်ရာ အခါတိုင်း အခါတိုင်း၌၊ (တနည်း) ကာလေန ကာလံ-ရံဖန်ရံခါ၊ တဿ-ထို ဘဂ္ဂဝဂေါတ္ထပရိမ္ပိုင်၏၊ သန္တိကံ- သို့၊ ဂစ္ဆတိ ကိရ- သွားသတဲ့၊ ပစ္စက္ခတောတိ- ကား၊ ဘန္တေ-အရှင်ဘုရား၊ အဟံ- အကျွန်ုပ်သည်၊ ဒါနိ-၌၊ ဘဂဝန္တံ-ကို၊ ပစ္စက္ခာမိ- စွန့်ပါ၏၊

ဘန္တေ-ရား၊ အဟံ—သည်၊ ဒါနိ-၌၊ ဘဂဝန္တံ—ကို၊ ဥဒ္ဓိယ-ရည်စူး၍၊ (ဆရာ
ဟု ညွှန်ပြ၍)၊ န ဝိဟရိဿာမိ—နေတော့မည် မဟုတ်ပါ၊ ဣတိ ဧဝံ—သို့၊ ပဋိ
အက္ခာတော—ဆန့်ကျင်ဖက် ပြောဆိုအပ်ပြီ၊ နိဿဋ္ဌော ပရိစ္ဆေတ္တာ—စွန့်လွှတ်
အပ်ပြီ။

၃။ ဘဂဝန္တံ ဥဒ္ဓိယာတိ—ဟူသည်ကား၊ ဘဂဝါ—သည်၊ မေ—တပည့်
တော်၏၊ သတ္တာ—ဆရာပါတည်း၊ အဟံ—သည်၊ ဘဂဝတော—၏၊ ဩဝါဒံ—
ကို၊ ပဋိကရောမိ—အတုလိုက်၍ ပြုပါအံ့၊ (လိုက်နာပါအံ့၊) ဣတိ ဧဝံ—သို့၊
အပဒိသိတာ—ညွှန်ပြ၍၊ (ဝိဟရိဿာမိ ၌စပ်၊) ကော သန္တော ကံ ပစ္စာစိက္ခသိတိ—
ဟုသော ပါဠိဖြင့်၊ (ဒေသတိ၌ စပ်)၊ ယာစကောဝါ—တောင်းပန်သူ

သာသနာတော်နှင့် အဆက်မြတ် ။ ။ အကြင် အခါ၌ သုနက္ခတ္တမှာ
“ဒြပ်စွာဘုရားကို ပယ်စွန့်၏”ဟု စိတ် ဖြစ်၏၊ နှုတ်ကသည်း မြတ်၏၊ လိုအခါ၌ပင်
လိုသုနက္ခတ္တရဟန်း၏ ဘုရားရှင်နှင့်အတူ တစ်စုံတစ်ခု ဆက်သွယ်မှု မရှိတော့၊ ဘာကြောင့်
နည်း၊ သာကီဝင်မင်းသား ဘုရားရှင်၏ သားတော် မဟုတ်တော့သည့် အတွက်
သာသနာတော်မှ ပြင်ပ ဖြစ်သွားသောကြောင့်တည်း၊ ဤသည်ပင် သာသနာတော်၌
သင့်လျော်သော သဘောဖြစ်သည်။

ထို သာသနယုတ္တိသည် ကျွမ်းကျင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ထား၍ အခြားသူတို့၏
အရာ လုံးဝ မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်သည် အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံခြင်း၏အစွမ်း
၌ သုနက္ခတ္တ၏ ကိုယ်တော်မြတ်နှင့် ဆက်သွယ်မှု မရှိပုံကို ပြတော်မူခြင်းငှါ “အပိန”
စသော စကားကိုမိန့်တော်မူပြီးလျှင်၊ သုနက္ခတ္တကို “ကော သန္တော ကံ ပစ္စာစိက္ခသိ”ဟု
ဆက်၍ မိန့်တော်မူသည်။

ကော သန္တော ကံ ပစ္စာစိက္ခသိ ။ ။ [ပ ဋိတော် ဩဌ္ဍပါ။] အပိန စသော
ဝါကျ ပါ၏၊ ထို စကားကို မိန့်တော်မူပြီးမှ “ကော သန္တော ကံ ပစ္စာစိက္ခသိ” ဟု
မိန့်တော်မူသည်၊ ဆိုလိုရင်းမှာ “သုနက္ခတ္တ သင် ငါဘံ လာနေလှည့်ပါ”ဟု ငါက
ခေါ်ထားသည် မဟုတ်ပါ၊ သင်ကလည်း “အရှင် ဘုရားထံ နေပါမည်” ဟု အာမခံ
ထားသည်လည်း မဟုတ်၊ ထိုသို့ ဖြစ်ပါလျက် သင်က ဘယ်လို အမျိုးအစား ဖြစ်လို့
ဘယ်လို အမျိုးအစားဖြစ်တဲ့ ငါ့ကို ပယ်စွန့် နေရသလဲ။

ယာစကောဝါ စသည် ။ ။ တောင်းပန်ထားသူ တယောက်သည် (“လာနေ
ပါရစေ”ဟု တောင်းပန်ထားသူ တယောက်သည်) “လာနေလှည့်ပါ”ဟု တောင်းပန်
ထားအပ်သူကို “တပည့်တော် အရှင်ဘုရားထံ မနေတော့ပါ”စသည်ဖြင့် စွန့်ပယ်လိုက်
ခွင့်ပယ်နိုင်ရာ၏၊ ယခုမူ သင်ကလည်း တောင်းပန် ထား၊ ငါကလည်း ဝန်ခံထားသူ
မဟုတ်ပါလျက် ဘယ်လို ပုဂ္ဂိုလ်မို့ ပယ်စွန့်နေရသလဲ။

မှတ်ချက် ။ ။ ဘုရားရှင်နှင့် သုနက္ခတ္တတို့၏ ဆက်သွယ်မှုသည် သာသနာ
တော် ဝင်စက ထုံးစံအတိုင်း ရဟန်းပြုခွင့် တောင်းမှုဟူသော (မုခါဂတ) နှုတ်အား
ဖြင့် ဖြစ်သော ဆက်သွယ်မှုသာဖြစ်၏၊ လေးလေးတေးတေး ပူဇော်မှုဖြင့် ဖြစ်စေ၊ လာ
သော ဆက်သွယ်မှု စသည် မဟုတ်၊ တောင်းပန်သူ တောင်းပန်အပ်သူ၏ အခြေဖြင့်

သည်လည်း၊ ယာစိတကံ—တောင်းပန်အပ်သူ (တောင်းပန် ခံရသူ) ကို၊ ပစ္စာ
စိက္ခေယျ-ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောရာ၏။ ဝါ- ပယ်စွန့်ရာ၏။ ယာစိတကောဝါ—
သည်လည်း၊ ယာစကံ - ကို၊ (ပစ္စာစိက္ခေယျ)၊ တံ ပန-သင်သည်ကား၊ နေဝ
ယာစကော-တောင်းပန်ထားသူလည်း မဟုတ်၊ [“အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ ဥဋ္ဌိဿ
ဝိဟရိဿာမိ” တိ ဧဝံ မမ သန္တိကံ အနုပဂတတ္တာ၊—ဋီကာ။] န ယာစိတကော—
တောင်းပန်အပ်သူလည်း မဟုတ်၊ [“ဧဝံ ဟိ တံ သုနက္ခတ္တံ မမ ဥဋ္ဌိဿ ဝိဟရာဟိ”
တိ ဧဝံ မယာ အပတ္တိ တတ္တာ၊—ဋီကာ။] မောဃပုရိသ—ဈာန် မဂ် ဖိုလ် မရှိသည့်
အချည်းနှီးသော ယောက်ျား၊ ဧဝံ သန္တေ-ဤတို့ ဖြစ်လေသော်၊ (ဤသို့ ယာစက၊
ယာစိတက မဟုတ်လေသော်)၊ ကော— အဘယ်သူသည်၊ သန္တော—ဖြစ်လျက်၊
ကော—သည်၊ သမာနော-လျက်၊ [ကော သန္တောကို ဖွင့်သည်]။ ကံ—အဘယ်
သူ့ကို၊ ပစ္စာစိက္ခသိ—ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောရသနည်း၊ ဝါ- ပယ်စွန့်ရသနည်း၊
ဣတိ- ဤအနက်ကို၊ ဒဿတိ-ပြ၏။

ပုဿ မောဃပုရိသတိ — ကား၊ တုစ္ဆပုရိသ — ဈာန် မဂ် ဖိုလ် မရှိသည့်
အချည်းနှီးသော ယောက်ျား၊ ပဿ— ကြည့်စမ်းလော၊ ယာဝဉ္စ တေ-ဣဒံ
အပရဒ္ဒန္တိ — ပါဌ်ဖြင့်၊ တဝ — ၏၊ ဣဒံ အပရဒ္ဒံ — ဤ ချို့ယွင်းချက်သည်၊

ဖြစ်သော ဆက်သွယ်မှုမျိုးလည်း ရှိသေး၏။ “ယာစကတာ ယာစိတကတာ”
ဟူသော ဆက်သွယ်မှုနှစ်မျိုးလည်း မရှိ၊ [ပါဠိတော် ကြည့်ပါ။] ထို့ကြောင့် ဘုရား
ရှင်က သုနက္ခတ္တကို “ကော သန္တော ကံ ပစ္စာစိက္ခသိ” ဟု မိန့်တော်မူသည်။ ထို
“ကော သန္တော ကံ ပစ္စာစိက္ခသိ” ၏ အဓိပ္ပါယ်ကိုပင် အဋ္ဌကထာက “ယာစကော
ဝါ” စသည်ဖြင့် ပြသည်။

မောဃပုရိသ။ ။ သုနက္ခတ္တသည် လောကီဈာန် အဘိညာဏ် အချို့ ရပြီးသော်လည်း
ဘုရားရှင်အပေါ် အာသာတ ထားမိသည်နှင့် တပြိုင်နက် ယင်းဈာန် အဘိညာဏ်များ
ကွယ်ပျောက်ပြီးဖြစ်၍ “တုစ္ဆ ပုရိသ” ဟု သုံးတော်မူသည်။ [ဈာနမဂ္ဂါဒိ၊ ဥတ္တရိမနုဿ
ဓမ္မေသု ကဿမိ ပိ အဘာဝါရိတ္တပုရိသ၊—ဋီကာ။] ဝိနည်း အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌မူ
ဈာန် မဂ် ဖိုလ် ၃ မျိုးတွင် မဂ်ဖိုလ် နှစ်မျိုးသာ ဖွင့်လေ့ရှိ၏၊ ဈာန်မပါ၊ သို့ရာတွင်
သုရာပါန သိက္ခပုဒ် ဝိတင်း၌ အဘိညာဉ် ရပြီးသော အရှင်သာဝကအား “မောဃ
ပုရိသ” ခေါ်ပုံကို ထောက်လျှင် ဤ ဋီကာ ဖွင့်ပုံက ပြည့်စုံစေသည်။

ယာဝဉ္စ ။ ။ ယာဝဉ္စသဒ္ဒါသည် အဝဓိ = အပိုင်းအခြားဟူသော အနက်ကို
ဟောသော သဒ္ဒါတည်း၊ အဝဓိဟူသည် အစအပိုင်းအခြားတည်း၊ ထို အပိုင်းအခြား
ဟူသည်လည်း အတိုင်းအရှည် ပမာဏပင်တည်း၊ ဤနေရာ၌ ထို သဒ္ဒါဖြင့် အပရဒ္ဒ
(ပြစ်မှားခြင်း) ကြိယာ၏ အပိုင်းအခြား အတိုင်းအရှည်ကို ပြသည်၊ အလွန်အကဲသာ
လျှင် (အတိုင်း အရှည်ကို လွန်အောင်ပင် ပြစ်မှားအပ်ပြီ) ဟု ဆိုလိုသည်၊ အဋ္ဌကထာ
ဝယ် “ယတ္ထကံ” စသည်ဖြင့် ပဌမန္တ ဖွင့်သော်လည်း ပါဠိတော် အနက်ပေးရာ၌မူ
ပဿန္တံ စပ်ရမည်ဖြစ်၍ ဒုတိယန္တ ပေးရပေလိမ့်မည်။

ယတ္ထကံ - အကြင်မျှ အတိုင်းအရှည် ရှိ၏၊ တေ - ၏၊ အပရာဇော - ချို့ယွင်း
 ချက်သည်၊ ယတ္ထကော - အကြင်မျှအတိုင်းအရှည် ရှိ၏၊ ဒေါသော - အပြစ်
 သည်၊ တတ္ထကော - သို့မျှ အတိုင်းအရှည်ရှိ၏၊ ဘဂ္ဂဝ-ဘဂ္ဂဝ၊ ဣတိဓံ-သို့၊ အဟံ-
 သည်၊ တဿ-ထို သုနက္ခတ္တ လိစ္ဆဝီ မင်းသား၏၊ (အပေါ်၌)၊ ဒေါသံ-အပြစ်ကို၊
 အာရောပေသိ - တက်ရောက် ခေခဲ့ပြီ၊ ဝါ - တင်ခဲ့ပြီ၊ ဣတိ - ဤ အနက်ကို၊
 ဒေသတိ-၏။

၄။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မောတိ - ကား၊ ပဉ္စသီလ ဒေသသီလသင်္ခါတာ-ငါးပါး
 သီလ ဆယ်ပါးသီလဟု ဆိုအပ်သော၊ မနုဿဓမ္မာ - လူတို့၏ တရားထက်၊
 ဥတ္တရိ-လွန်မြတ်သော၊ (“ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယံ”၌ စပ်)၊ ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယန္တိ-
 ကား၊ ဣဒ္ဓိဘူတံ - တန်ခိုး ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ပါဠိဟာရိယံ - ပြာဠိဟာကို၊
 (န ကရောတိ ၌စပ်)၊ ကတေ ဝါတိ - ကား၊ ကတမ္ပိ ဝါ - ပြုအပ်သော်လည်း
 ကောင်း၊ (ပြုအပ်သော်လည်းကောင်း)၊ ယဿတ္တာယာတိ-ကား၊ ယဿ ဒုက္ခက္ခ
 ယဿ-အကြင် ဒုက္ခ၏ ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်၏၊ အတ္တာယ-အကျိုးငှါ၊ (“ဒေသိတော”
 ၌စပ်)၊ သော နိဗျာတိ တက္ကရဿာတိ-ကား၊ သော ဓမ္မော - ထို တရားသည်၊
 (“ဂစ္ဆတိ”စသည်၌ စပ်)၊ တက္ကရဿ-ထို ဟောတော်မူအပ်သည့်အတိုင်း ပြုကျင့်
 သူ၏၊ ယတာ-အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ မယာ-သည်၊ ဓမ္မော-ကို၊ ဒေသိ
 တော-ဟောအပ်ပြီ၊ တယာ-ထို ဟောတော်မူအပ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊
 ကာရကဿ - ပြုသူ၏၊ [တက္ကရဿကို ဖွင့်သည်။] သမ္မာ-ကောင်းစွာ၊ ပဋိပန္နဿ-
 ကျင့်သော၊ ပုဂ္ဂလဿ - ၏၊ သဗ္ဗဝန္တ ဒုက္ခက္ခယာယ - အလုံးစုံသော ဝဋ် ဒုက္ခ၏
 ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန် အကျိုးငှါ၊ အမတ နိဗ္ဗာန သစ္စိကိရိယာယ - အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို
 မျက်မှောက် ပြုခြင်း အကျိုးငှါ၊ ဂစ္ဆတိ- ဖြစ်သလော၊ န ဂစ္ဆတိ-မဖြစ်သလော၊
 သံဝတ္တတိ- ဖြစ်သလော၊ န သံဝတ္တတိ-မဖြစ် သလော၊ ဣတိ-သို့၊ ပုစ္ဆတိ-၏။

☞

တတြ သုနက္ခတ္တာတိ - ကား၊ သုနက္ခတ္တ၊ မယာ, ဒေသိတော-သော၊ တသ္မိံ
 ဓမ္မေ - သည်၊ [“တတြ” ၌ “တ” ဖြင့် ဓမ္မကိုစွဲ၊ တြ ပစ္စည်းသည် “ဘုမ္မတ္ထ”
 ဟူသော လက္ခဏ အနက်၌ သက်ဟု ပြသည်။] တက္ကရဿ- ၏၊ သမ္မာ, ဒုက္ခက္ခ

မှတ်ချက် ။ ။ ဋီကာ၌ “ဣဒံ အနက်မရှိ” ဟု လည်းကောင်း၊ “ဇေ” သည်
 “တတိယန္တ” ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်၏၊ ထိုအတိုင်း အနက်တနည်းပေးပုံကို ပါဠိတော်
 နိဿယ၌ ကြည့်ပါ။
 နိဗျာတိ ။ ။ နိဗျာတိတိ နိဂ္ဂစ္ဆတိ၊ ဝဋ်ဒုက္ခတော နိဂ္ဂမနဝသေန ပဝတ္တတိ
 တိ အတ္ထော၊ ဓမ္မေ ဟိ နိဂ္ဂစ္ဆန္တေ တံ သင်္ခေါပုဂ္ဂလော “နိဂ္ဂစ္ဆတိ”တိ ဝုတ္တတိ၊ အဋ္ဌ
 ကထာယံ ပန နိသဒ္ဓေါ ဥပသဂ္ဂမတ္တံ၊ ယာတိ ဣစ္စဝ အတ္ထောတိ ဒေသတံ ဂစ္ဆတိသိ
 အတ္ထော ဝုတ္တော၊-ဋီကာ။ [ဤဋီကာဖွင့်အတိုင်း အနက်ပေးပုံကို ပါဠိတော်နိဿယ၌
 ပြထားပြီ။]

ယာယ - ငှါသံဝတ္ထမာနေ - ဖြစ်လသော်၊ [လက္ခဏဝန္တ ဖြစ်သော တဩဇာ စပ်ပုဒ်မရှိသောကြောင့် “သံဝတ္ထမာနေ” ဟု ထည့်ဖွင့်သည်။] မနုဿဓမ္မာ-ထက်၊ ဥတ္တရိ၊ ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယံ-သည်၊ ဝါ ကို၊ ကတံ-ပြုအပ်သည်၊ (သမာနံ-သော်)၊ ကံ - အဘယ်ကို၊ ကရိယတိ-ပြုလိမ့်မည်နည်း၊ [ဘာလုပ်မှလဲ၊ တာအကျိုးရှိမှလဲ - ဟူလို။]-ကတေန- ပြုအပ်သော၊ တေန- ထို တန်ခိုး ပြာဠိဟာဖြင့်၊ ကော အတ္ထော-အဘယ် အကျိုးရှိအံ့နည်း၊ ဟိ-မှန်၊ တသ္မိံ - ထို တန်ခိုးပြာဠိဟာကို၊ ကုတေ ပိ - ပြုအပ်သော်လည်းကောင်း၊ အံကတေပိ - မပြုအပ်သော်လည်းကောင်း၊ မမ-၏၊ သာသနဿ-သာသနာတော်၏၊ ပရိဟာနိ-ဆုတ်ယုတ်ခြင်းသည်၊ နဝ္ဗိ-မရှိ၊ ဟိ-မှန်၊ ဝေဝမနုဿာနံ-တို့၏၊ အမတနိဗ္ဗာနံ သမ္မာပနတ္ထာယ- အပြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်း အကျိုးငှါ၊ အဟံ-သည်၊ ပါရမိယော - တို့ကို၊ ပူရေသိ - ဖြည့်ကျင့်တော်မူခဲ့ပြီ၊ ပါဠိဟာရိယကရုဏတ္ထာယ- တန်ခိုးပြာဠိဟာကို ပြုခြင်း အကျိုးငှါ၊ န (ပူရေသိ) - ဖြည့်ကျင့်တော်မူခဲ့သည် မဟုတ်၊ ဣတိ-သို့၊ ပါဠိဟာရိယဿ-၏၊ နိရတ္ထကတံ-အကျိုး မရှိသည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဒေသေတုာ-၍၊ ပဿ မောဿ ပုရိသာတိ-ဟူ၍၊ ဒုတိယံ-နှစ်ကြိမ်မြောက်၊ ဒေါသံ-အပြစ်ကို၊ အာရောပေသိ - တက်ရောက်စေတော်မူပြီ၊ ဝါ-တင်တော်မူပြီ။

၅။ အဂ္ဂညန္တိ- ဟူသည်ကား၊ လောက ပညတ္တိံ - လောကကိုသိစေတော်မူခြင်းကို၊ (န ပညပေတိံ ခွံ စပ်)၊ ဣဒံ နာမ - ဤ မည်သော အရာသည်၊ လောကဿ - ၏၊ အဂ္ဂံ - အဦး အစတည်း၊ ဣတိ ဧဝံ - သို့၊ ဇာနိတဗ္ဗမ္ပိ - သိထိုက်သည်လည်းဖြစ်သော၊ [ရှေး နိဿယ၌ “ဝိ” မပါ၊ ဋီကာလည်းမဖွင့်။] အဂ္ဂံ - အဦးအစဖြစ်သော၊ မရိယာဒံ-အပိုင်းအခြားကို၊ တံ-ထိုသိထိုက်သော လောက၏ အစ အပိုင်းအခြားကို၊ န ပညပေတိ-ပညတ်တော် မမူ၊ (သိအောင် ဟောပြုတော်မမူ)၊ ဣတိ - သို့၊ ဝေတိ-ပြော၏၊ ဧတ္ထံ - ဤ နဟိ ပန မေတန္တေ တဂဝါ အဂ္ဂညံ ပညပေတိံ အစရှိသော ဝါရ၌၊ သေသံ - ကြွင်းသော ပုဒ်အပေါင်းကို၊ အနန္တရ ဝါဒါ နုဿာရေနေဝ-အခြားမဲ့ ဝါဒသို့ အစဉ်လိုက်သဖြင့်သာ၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ - ၏၊ [စာအုပ်တို့၌ “အနန္တရ ဝါဒါနုဿာရေနေဝ” ဟု ရှိ၏၊ ဝါဒနေရာဝယ် “ဝါရ” ဟု ရှိမှကောင်းမည် ထင်သည်၊ “အခြားမဲ့ ဝါရသို့ အစဉ်လိုက်သဖြင့်သာ” ဟု ပေးပါ။]

အဂ္ဂညံ ။ ။ အဂ္ဂန္တိ ဤယတိတိ အဂ္ဂညံ၊ [အဂ္ဂ သဒ္ဓုပ ပဒ + ဤဇာတ် + အပစ္စည်း၊] လောကဿ အဂ္ဂန္တိ လောကပ္ပတ္တိသမယေ (လောက၏ ဖြစ်ပုံကို သိရာ၌) ဣဒံ နာမ လောကဿ အဂ္ဂန္တိ (ဤ မည်သော အရာသည် လောက၏ အစတည်း ဟု) ဧဝံ ဇာနိတဗ္ဗံ - ဋီကာ။

၆။ အနေက ပရိယာယေန ခေါ်တိဗ္ဗဒံ - အနေက ပရိယာယေန ခေါ်အဝ
 ခိုသော ဤစကားကို၊ ကသ္မာ - အဘယ်ကြောင့်၊ (ဘဂဝတော) အာရဒ္ဓံ-
 အားထုတ်တော်မူအပ်သနည်း၊ သုနက္ခတ္တော-သည်၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဂုဏ်-ကို၊
 မက္ခေယာမိ ချေဖျက်မည်၊ (ဗျက်ဆီးမည်)၊ ဒေါသံ - အပြစ်ကို၊ အာရော
 ပေဿာမိ-တက်ရောက်စေမည်၊ (တင်မည်)၊ စာအုပ်တို့၌ “ပညပေဿာမိ” ဟု
 ရှိ၏၊ ပပုဗ္ဗဉ ပခာတ်သည် “နိက္ခိပန-ချထားခြင်း” အနက်ကို ဟောသောကြောင့်
 ရှေးနိဿယအတိုင်း “အာရောပေဿာမိ” ဟု ပေးလိုက်ပါသည်။ “ ပညပေဿာ
 မိ” ဟုရှိလျှင်ကား “အပြားအားဖြင့် သိစေမည်၊ ဝါ-ထားမည်” ဟု ပေးပါ။
 လူတိ - ဤသို့ကြံ၍၊ ဧတ္တကံ - ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော စကားကို၊ ဝိပ္ပလ
 ပိတွာ-ပြောဆိုပြီး၍၊ (အဝိပ္ပလိမ်ခရှိ ပရမ်းပတာ ပြောဆိုပြီး၍)၊ ဘဂဝတော-
 ၏၊ ကလံ - စကားကို၊ သုဏန္တော - နားထောင်လျက်၊ အပ္ပတိဇ္ဈာ - လောက်
 တည်ရာ မရှိသည်၊ [အထက် ဆိုထိုက်သော စကားနှင့်စပ်သဖြင့် တောက်တည်ရာ
 မရှိသည်၊] နိရဝေဂ-အသံ မရှိသည်၊ (သုတွာ) အဋ္ဌာသိ ကိရ-တည်နေသတတ်၊
 အထ (အသံ မရှိသည်ဖြစ်၍ တည်နေရာ) ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ-သည်၊ သုနက္ခတ္တ၊
 ဝေ-ဤသို့၊ တံ-သည်၊ မက္ခိဘာဝေ-ဂုဏ်ကို ချေဖျက်ခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်၌၊ ဌိတော-
 ဘည်သည်၊ (သမာနော-သော်)၊ သယမေဝ-ကိုယ်တိုင်ပင်၊ ဂရဟံ-ကဲ့ရဲ့ အပ်
 သူ၏ အဖြစ်သို့၊ ဝါ- ကဲ့ရဲ့ခြင်းသို့၊ ပါပုဏိဿသိ - ရောက်ရလိမ့်မည်၊ လူတိ-
 သို့၊ မက္ခိဘာဝေ - ၌၊ အာဒိနဝ ဒဿနတ္ထံ - အပြစ်ကို ပြတော်မူခြင်းအကျိုးငှါ၊
 အနေက ပရိယာယေနာတိ အာဒိ - အနေက ပရိယာယေန အစရှိသောစကား
 ကို၊ အာဟ-ပြီ။

တတ္ထ-ထို အနေက ပရိယာယေန အစရှိသောစကားရပ်၌၊ အနေက ပရိယာ
 ယေနာတိ-ကား၊ အနေကသာရဏေန- တပါးမက များစွာသော အကြောင်း
 ဖြင့်၊ (“ဘာသိတော”၌စပ်)၊ ဝဇ္ဇိဂါမေတိ-ကား၊ ဝဇ္ဇိရာဇာနံ-ဝဇ္ဇိမင်းတို့၏၊
 ဝါမေ-ရှာပြန်သော၊ ဝေသာလိ နဂရေ- ဝေသာလီမြို့၌၊ (“ဘာသိတော”၌
 စပ်)၊ နော ဝိသဟိတိ-ကား၊ နာသက္ခိ- မစွမ်းနိုင်၊ သော အဝိသဟန္တောတိ-

ဧတ္တကံ ဝိပ္ပလပိတွာ ။ ။ဧတ္တကံ ဝိပ္ပလပိတွာဟိ “န ဒါနာဟံ ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ
 ဥဒ္ဓိဿ ပိဟရိဿာမိ”တိ (ဟူသည်လည်းဖြစ်သော) “န ဟိ ပန မေ ဘန္တေ ဘဂဝံ၊
 ဥတ္တရိမနုဿခမ္ဘာ ဣဒ္ဓိ ပ”ဋိဟာရိယံ ကရောတိ”တိ (ဟူသည်လည်းဖြစ်သော) “န ငါ
 ပန မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ အနုညံ မညပေတိ”တိစ (ဟူသည်လည်းဖြစ်သော) ဧတ္တကံ
 ဝိပ္ပလပိတွာ၊ ဣဒံ (ဤစကားကို) ကိရ သော (ထိုသုနက္ခတ္တသည်) ဘဂဝါ သတ္တုကိန္နံ
 (ဘုရားရှင်၏ ကိစ္စဖြစ်သော) ဣဒ္ဓိ ပါဋိဟာရိယံ၊ အဂ္ဂညပညာပနန္တံ ကာတုံ န သဇ္ဈော
 ဟံတိ ပကာသေန္တော ကထေသိ၊-ဋီကာ၊ [အာဒိနဝဒဿနတ္ထံ၌ “ဒိဋ္ဌခမ္ပိကအပြစ်ကို
 ယူပါ” ဟု ဋီကာဆို၏။]

ကား၊ သော သုနက္ခတ္တော - သည်၊ (“ဟိနာယ အာဝတ္ထော” ဌ်စပ်)၊ ယဿ - အကြင် သုနက္ခတ္တ၏၊ (“မုခံ” ဌ်စပ်)၊ ဝါ-သည်၊ (ကထေန္တဿ ဌ်စပ်)၊ ပုဗ္ဗေ - ဌ်၊ တိဏ္ဍိ-ကုန်သော၊ ရတနာနိ-တို့၏၊ ဝဏ္ဏိ-ဂုဏ်ကို၊ ကထေန္တဿ-ပြောဆိုစဉ်၊ မုခံ-ခံတွင်းသည်၊ န ပဟောသိ- မလောက်၊ (မဆန့်)၊ သော - ထို သုနက္ခတ္တ သည်၊ ဒါနိ-ဌ်၊ တေနော မုခေန- (ရတနာသုံးပါးတို့၏ ဂုဏ်ကို ပြောဆိုသော) ထို ခံတွင်းဖြင့်ပင်၊ အဝဏ္ဏိ-ဂုဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဖက်အပြစ်ကို၊ ကထေတိ-ပြောဆို ပြန်၏၊ အဒ္ဓါ- စင်စစ်ကေန၊ ဗြဟ္မစရိယံ- မြတ်သောအကျင့်ကို၊ စရိတံ- ကျင့် ခြင်းငှါ၊ အဝိသဟန္တော-မရဲဝံ့သည်၊ အသက္ကောန္တော-မစွမ်းနိုင်သည်၊ (ဟုတော့)၊ အတ္တနော-၏၊ ဗာလတဿ-မိုက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အဝဏ္ဏိ-ကို၊ ကထေ တော-ပြောပြီး၍၊ ဟိနာယ- နိမ့်ကျသော လူ့ အဖြစ်အလို့ငှါ၊ အာဝတ္ထော- ပြန်လည်ပြီ၊ (တနည်း) ဟိနာယာဝတ္ထော - လူထွက်ပြီ၊ ဗုဒ္ဓေါပန- မြတ်စွာ ဘုရားသည်ကား၊ (မြတ်စွာဘုရားကတော့)၊ သုဗုဒ္ဓေါ - ကောင်းမြတ်သော ဗုဒ္ဓသာတည်း၊ ဓမ္မော-တရားတော်ကို၊ သ္မာက္ခာတောဝ- ကောင်းစွာ ဟော တော်မူအပ်သည်သာ၊ သံဃော-သံဃာတော်သည်၊ သပ္ပဋ္ဌိပန္နောဝ-ကောင်းစွာ ကျင့်တော်မူတတ်သည်သာ၊ ဧဝံ- သို့၊ တိဏ္ဍိ- ကုန်သော၊ ရတနာနိ-တို့ကို၊ တောမေန္တော- ချီးမွမ်းကုန်လျက်၊ မနုဿာ- တို့သည်၊ တုယေဝ-သင်၏သာ၊ ဒေါသံ-အပြစ်ကို၊ ဒဿေယန္တိ-ပြုကြလိမ့်မည်၊ ဣတိ-ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

ဣတိ ခေါတေတိ-အစရှိသော ပါဠိဖြင့်၊ (ဒဿေတိဌ် စပ်)၊ သုနက္ခတ္တ၊ ဧဝံ ခေါ-ဤသို့လျှင်၊ တေ-သင့်အား၊ ဝါ-သင့်ကို၊ ဝတ္ထာရော- (ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်) ပြောဆိုချင်သူတို့သည်၊ ဘဝိယန္တိ - ရှိကြလိမ့်မည်၊ တတော-ထိုသို့ မိန့်တော်မူ ခြင်းကြောင့်၊ (အနေက ပရိယာယေန ခေါတေ သုနက္ခတ္တအစရှိသောစကားကို မိန့်တော်မူခြင်းကြောင့်၊ “ဝတ္ထု နလစ္ဆသိ” ဌ် စပ်) ဧဝံ-သို့၊ (ဤ မိန့်တော်မူအပ် ပြီးသည့် အတိုင်း)၊ ဒေါသေ-သည်၊ ဥပ္ပန္နော-လသော်၊ သတ္တာ - မြတ်စွာဘုရား သည်၊ အတိတာနာဂတေ-အတိတ် အနာဂတ်၌၊ အပ္ပဋ္ဌိဟတဉာဏော-မပိတ်ပင် မဆီးတားအပ်သော ဉာဏ်ရှိတော်မူ၏၊ မယံ-၏၊ (ငါ့မှာ)၊ ဧဝံ-သို့၊ ဒေါသော- သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိယတိ-ဖြစ်လိမ့်မည်၊ ဣတိ-သို့၊ ဇာနန္တောပိ-သိတော်မူပါလျက် လည်း၊ ပုရေတရံ-ရှေးဦးစွာ၊ န ကထေသိ-မိန့်တော် မူ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝတ္ထု- ပြောဆိုခြင်းငှါ၊ နလစ္ဆသိ - ရလိမ့်မည်မဟုတ်၊ ဣတိ - ဤ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ ဒဿေတိ-ပြန်၊ အပက္ကမေဝါတိ-ကား၊ အပက္ကမိယေဝ-နေရာမှ ဖယ်သွားတော့

အပက္ကမေဝ။ ။ [အပက္ကမိ+ဝေ] အတ္တနာ ယထာဋ္ဌိတာ ဝုဋ္ဌာယ အပသက္ကိ၊ ဤနည်းဖြင့် “အပက္ကမိ” အရ နေရာမှ ထ၍ ဖယ်သွားခြင်းကို ပြု၏၊ အပက္ကန္တော သာသနတော ဘဒ္ဒော၊ ဤနည်းဖြင့် သာသနာတော်မှ ဖယ်သွားခြင်း (သာသနာတော် အယူကို စွန့်၍ အခြားအယူကို ယူသွားခြင်း၊ သို့မဟုတ် - လူထွက်သွားခြင်း) ကို ဖြစ်သည်။-ဇီကာ။

သည်သာ၊ ဝါ-ထသွားတော့သည်သာ၊ ဝါ-တနည်း၊ အပက္ခန္ဓော(၆၀)-
သာသနာတော်မှ ဖယ်သွားတော့သည်သာ၊ စုတော-ရွှေ့လျော့တော့သည်သာ၊
ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အနက်၊ ယထာ တံ အာပါယိကောတိ-ကား၊ အပါ
ယေ-၌၊ နိဗ္ဗတ္တနာရဟော-ဖြစ်ခြင်းကို ထိုက်သော၊ သတ္ထော-သည်၊ [“အပါ
ယေ + နိဗ္ဗတ္တိယတိတိ အာပါယိကော၊(တနည်း)အပါယေ + နိဗ္ဗတ္တနာရဟော
အာပါယိကော”ဟု ပြုပါ။] အပက္ခမေယျယထာ - ဖယ်သွားရာ သက်သို့၊ စေ
မော-ဤ၊ အတူပင်၊ အပက္ခမိ-ပြီ၊ ဣတိ အတ္ထော။

ကောရုက္ခတ္ထိယဝတ္ထု အဖွင့်

၇။ ကေမိဒါဟန္တိဣမိနာ- ကေမိဒါဟံဟူသော ဤပါဠိဖြင့်၊ ဝါ- ကေ
မိဒါဟံ အစရှိသော ဤစကားဖြင့်၊ ကိ-အဘယ် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ ဒဿေတိ-
ပြတော်မူသနည်း၊ ဣဒံ သုတ္တံ-ဤ ပါထိကသုတ်တော်သည်၊ ဣဒ္ဓိ ပါဠိဟာရိယံ
န ကရောတိတိစ-ဣဒ္ဓိ ပါဠိဟာရိယံ န ကရောတိ ဟူသည်လည်းဖြစ်သော၊ အဂ္ဂညံ
န ပညပေတိတိစ-အဂ္ဂညံ န ပညပေတိ ဟူသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဒွိဟိ-နှစ်ပါး
ကုန်သော၊ ပဒေဟိ-ပုဒ်တို့ဖြင့်၊ (ပဒဖြင့် ဝါကျကိုလည်းယူ။) အာဗဒ္ဓိ-ဆက်စပ်
နေ၏၊ တတ္ထ-ထို နှစ်ပါးသောပုဒ်တို့တွင်၊ အဂ္ဂညံ န ပညပေတိတိ-ဟူသော၊ ဣဒံ
ပဒံ-ကို၊ သုတ္တပရိယောသာနေ-သုတ်တော်၏ အဆုံးနား၌၊ (ပါထိကသုတ် ဆုံးခါ
နီး၌၊) ဒဿေယာတိ- ပြတော်မူလိမ့်မည်၊ ပန- အဖို့တပါးကား၊ ပါဠိဟာရိယံ
န ကရောတိတိ-ဟူသော၊ ဣမဿ ပဿ-၏၊ အနုသန္ဓိဒဿနဝသေန-အနုသန္ဓေ
ကို ပြခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ (စကားအဆက်အသွယ်ကို ပြခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊) အယ်
ဒေသနာ - (ကေမိဒါဟံ အစရှိသော) ဤ ဒေသနာတော်ကို၊ (ဘဂဝတာ)
အာရဒ္ဓါ-အားထုတ်တော်မူအပ်ပြီ၊ (ဣတိ-ဤ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ ဒဿေတိ။)

တတ္ထ-ထို ကေမိဒါဟံ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ ကေမိဒါဟန္တိ-ကား၊ အဟံ-
သည်၊ ကေသ္မိ-တပါးသော၊ သမယန္တိ-ကား၊ သမယေ-အခါ၌၊ [ကေံ သမယံ၌
သတ္တမိအနက်ဝယ် ဒုတိယာသက် ဟု ပြ၏။] အဟံ - သည်၊ ကေသ္မိ - သော၊
ကာလေ-၌၊ ဣတိအတ္ထော- နက်၊ ထူလူသတိ (တ္ထ)- ထူလူသဟူသော ဤ
ပါဠိ၌၊ ထူလူနာမ- ထူလူမည်သည်၊ ဇနပဒေါ-တည်း၊ တတ္ထ-ထို ဇနပုဒ်၌၊
ဝိဟရာမိ-၏၊ ဥတ္တရကာနာမာတိ-ကား၊ ဣတ္ထိလိင်ဝသေန-ဣတ္ထိလိင်၏ အစွမ်း
ဖြင့်၊ ဥတ္တရကာတိ - ဥတ္တရကာ ဟူ၍၊ ဧဝံ နာမကော- ဤသို့ အမည်ရှိသော၊
သုလနံ- ထူလူ မင်းသားတို့၏၊ ဇနပဒဿ - ဇနပုဒ်၏၊ နိဂမော - နိဂုံးသည်၊
(အတ္ထ)၊ တံ နိဂမံ-သို့နိဂုံးကို၊ ဂေါစရဂါမံ-ဂေါစရဂါမ်ကို၊ (ဆွမ်းခံရွာကို)၊

ကတော-၍၊ (“ဝိဟရာမိ” ဌာဝပ်)၊ ဣတိအတ္ထော - နက်၊ အစေလောတိ- ကား၊ နဂေါ-အဝတ်မဆီး အချည်းနီးသော၊ ကောရက္ခတ္တိယောတိ - ကား၊ အန္တောဝက်ပါဒေါ- အတွင်းသို့ ကောက်သောခြေ ရှိသော၊ ခတ္တိယော-ခတ္တိယသည်၊ (ခါဒတိ ဘုဉ္ဇတိ တို့ဌာဝပ်)၊ ကုက္ကုရဝတိကောတိ - ကား၊ သမာဓိန္ဒကုက္ကုရဝတော-ကောင်းစွာယူအပ်သော ခွေးတို့၏ အကျင့်ရှိသည်၊ ဝါ-ဆောက်တည် အပ်သော ခွေးတို့၏ အကျင့်ရှိသည်၊ (ဟုတော)၊ သုနခေါဝိယ - ခွေးကဲ့သို့၊ သာယိတော-နမ်း၍၊ ခါဒတိ-ခဲ၏၊ ဥဒ္ဓန္နန္တရေ-ဖိုခနောက်အကြား၌၊ နိပဇ္ဇတိ-အိပ်၏၊ အညမ္ပိ - (ခဲစားခြင်း အိပ်ခြင်းမှ) အခြားသော အပြုအမူကိုလည်း၊ သုနခ ကိရိယမေဝ-ခွေးတို့၏ အပြုအမူကိုသာ၊ ကရောတိ - ၏။

စတုက္ကုဏ္ဍိကောတိ-ကား၊ စတုသသံဋီတော- လေးပါးသော ကိုယ်အစိတ် အပိုင်းတို့ဖြင့် မြေ၌ ထိခိုက်အပ်သော သွားခြင်းရှိသည်၊ (ဟုတော)၊ [ခါဒတိ ဌာဝပ်။] ခွေ-နှစ်ဖက်ကုန်သော၊ ဇာဏုနိ-ပဆစ်ဒူးဝန်းတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဒွေ-ကုန်သော၊ ကပ္ပရေစ-တတောင်ဆစ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဘူမိယံ-၌၊ ဌပေတော-ထား၍၊ (လေးဖက်ထောက်၍)၊ ဝိစရတိ-လှည့်လည်၏၊ (သွား၏)၊ [စတုဟိ သရီရာဝယဝေဟိ ကုဏ္ဍနံ ဂမနံ စတုက္ကောဏ္ဍော၊ သော ဧတသ္မိ အတ္ထိတိ စတုက္ကောဏ္ဍိကော၊-ဋီကာ၊ ဤဋီကာ၌ ကုဝယ် ဝုဒ္ဓိပြု၍ “စတုက္ကောဏ္ဍိကော” ဟု ရှိ အဋ္ဌကထာ၌ ဝုဒ္ဓိပြုအနက်တူပင်။] ဆမာနိကိဏ္ဍန္တိ-ကား၊ ဘူမိယံ၌၊ နိကိဏ္ဍိ-ချထားအပ်သော၊ ပက္ခိတ္တံ-ချအပ်သော၊ ဌပိတံ-ထားအပ်သော၊ (ဘက္ခသံဌာဝပ်)၊ ဘက္ခသန္တိ-ကား၊ ဘက္ခံ-အစာကို၊ ယံကိဏ္ဍိ-တစုံတခုသော၊ ခါဒနီယံ-ကိုလည်းကောင်း၊ ဧတာဇနီယံ- ကိုလည်းကောင်း၊ မုခေနေဝါတိ-ကား၊ ဟတ္ထေန-ဖြင့်၊ အပရာမသိတော-မသုံးသပ်မူ၍၊ (မယူမူ၍)၊ ခါဒနီယံ-ကို၊ မုခေနေဝ-ပါးစပ်ဖြင့် သာ၊ ခါဒတိ-၏၊ ဧတာဇနီယမ္ပိ-ကိုလည်း၊ မုခေနေဝ-သာ၊ ဘုဉ္ဇတိ-၏။

သာဓုဓူပေါတိ - ကား၊ သုန္ဓရဓူပေါ-ကောင်းသောသဘော ရှိပါပေစွ၊ (သုတော်ကောင်းသဘော ရှိပါပေစွ)၊ အယံ သမဏောတိ-ကား၊ အယံ သမဏော-သည်၊ အရဟတံ-ရဟန္တာတို့တွင်၊ ဧကော-၊ တပါး အပါအဝင်တည်း။

၁။ ကုက္ကုရဝတိကော။ ။ ကုက္ကုရဝတံ သမာဒါနဝသေန ဧတသ္မိ အတ္ထိတိ ကုက္ကုရဝတိကော၊-ဋီကာ၊ [အညမ္ပိဖြင့် ပါဠိနတ်ဝယ် လာသော စတုက္ကုဏ္ဍိက သော အကျင့်များကို ဟူပါ။]

၂။ ဘက္ခသံ။ ။ အဋ္ဌကထာအလို- ဘက္ခိတဗ္ဗန္တိ ဘက္ခံ၊ အသိတဗ္ဗန္တိ အသံ၊ ဘက္ခဉ္စတံ+အသဉ္စတံ ဘက္ခသံ၊ ဤသို့ ဝိသုဒ္ဓိသနာဘယပဒ ကမ္မဓာရ်ပြု၍ ခဲဇွယ် ဧတာဇေ ၂ ပါးလုံးကို အရကောက်ပါ၊ (တနည်း) ဘက္ခိတဗ္ဗန္တိ ဘက္ခံ (ခဲဇွယ်)၊ အသိတဗ္ဗန္တိ အသံ (ဧတာဇေ)၊ ဘက္ခိတံ+အသံစ ဘက္ခသံ ဟု ခွန်သမာသ် ပြုပါ။

ဣတိ-ဤသို့ အကြံဖြစ်ပြီ၊ တတ္ထ-ထို သာဓုရူပေါတ အစရှိသောပါဌ်၌၊ ဝတဇ-
 တိ-ဝတဟူသော သဒ္ဓါသည်၊ ပတ္ထနတ္ထေ-တောင်းတခြင်းအနက်၌၊ (ပဝတ္ထော-
 ဖြစ်သော)၊ နိပါတော- နိပါတ်တည်း၊ အယ- ထို သုနက္ခတ္တ၏၊ ဧဝံ- ဤသို့၊
 ပတ္ထနာ - တောင်းတခြင်းသည်၊ အဟောသိ ကိရ - ဖြစ်သတုံ၊ (ကိံ)၊ ဣမိနာ
 သမဏေန-နှင့်၊ သဒ္ဓိသော-တူသော၊ အညော-သော၊ သမဏောနာမ-ရဟန်း
 မည်သည်၊ နတ္ထိ- မရှိ၊ ဟိ-မှန်၊ အယံ- ဤရဟန်းသည်၊ အပ္ပိစ္ဆတာယ-ပစ္စည်း
 တို့၌ အလိုမရှိသူ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ-နည်းသော အလိုရှိသူ၏အဖြစ်ကြောင့်၊
 ဝတ္ထံ-အဝတ်ကို၊ န နိဝါသေတိ-မဝတ်၊ သေ-ဤဆွမ်းခွက်ကိုဆောင်ခြင်းသည်၊
 ပပဉ္စော-ခွဲထွင်ရာရောက်၏၊ (အကျယ်ခွဲရာရောက်၏)၊ ဣတိ-သို့၊ မညမာနော-
 မှတ်ထင်သည်၊ (ဟုတော့)၊ ဘိက္ခဝာဘာဇနမ္ပိ- ဆွမ်းခွက်ကိုသော်မှလည်း၊ န ပရိ
 ဟရတိ-မဆောင်ယူ၊ ဆမာနိကိဏ္ဏမေဝ-မြေ၌ချထားအပ်သော ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်
 ကိုသာ၊ ခါဇတိ-ခဲစား၏၊ အယံ-ဤ ရဟန်းသည်၊ သမဏော နာမ-ရဟန်းစစ်
 မည်၏၊ (ရဟန်းမြတ် မည်၏)၊ မယံ ပန-ငါတို့သည်ကား၊ သမဏာကိံ-ရဟန်း
 ဘို့လေလော၊ [ငါတို့တော့ ရဟန်းမှ ဟုတ်ကြသေးရဲ့ လား-ဟူလို။] ဣတိ-ဤသို့
 ကြံစည်သတုံ၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓဿ-သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရား၏၊ ပစ္ဆတော-
 နောက်၌၊ (နောက်က)၊ စရန္တောဝ-လိုက်လျက်ပင်၊ ပါပကံ-ယုတ်ညံ့သော၊
 ဣမံ ဝိတက္ကံ-ဤ အကြံကို၊ ဝိတက္ကေသိ-ကြံပြီ။

[“တေဒဝေါစံ”ဟု အမှယောဂ ရှိရမည်၊ ပါဠိတော်ကြည့်ပါ။]တေဒဝေါ
 စန္ဒိ(တ္ထေ)-၌၊ ဂုဇ္ဈိတ္ထံ - လျှို့ဝှက် တိမ်မြုပ်နေသော အနက်ကို၊ ကိရ ဥဒ္ဓရိတော
 ဒယေမိ-ထုတ်ဆောင်၍ ပြဦးသည်၊ ဘဂဝါ-သည်၊ အယံ သုနက္ခတ္တော-သည်၊
 ပါပဇ္ဈာသယော-ယုတ်ညံ့သော အလို အဇ္ဈာသယရှိ၏၊ (ညံ့သော ဓာတ်ခံ ရှိ၏)၊
 ဣမံ-ဤ ကောရကွတ္တိယကို၊ ဒိသ္မာ-မြင်ရ၍၊ ကိံ -အဘယ်ကို၊ စိန္တေသိန-ကြံလေ
 သနည်း၊ ဣတိ-သို့၊ စိန္တေသိ ကိရ-ကြံတော်မူသတုံ၊ အယ- ထို အခါ၌၊ ဧဝံ-
 ဤသို့၊ စိန္တေန္တော-ကြံတော်မူလသော်၊ ဝါ-ကြံတော်မူသော မြတ်စွာ ဘုရား
 သည်၊ တဿ-ထို သုနက္ခတ္တ၏၊ အဇ္ဈာသယံ-အလိုကို၊ ဝိဒိတော - သိတော်မူ၍၊
 အယံ မောဃပုရိသော-သည်၊ မာဒိသဿ-ငါကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ သဗ္ဗညုနော-
 သဗ္ဗညု မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပစ္ဆတော- နောက်၌၊ (နောက်က)၊ အာဂစ္ဆန္တော-
 လိုက်လာလျက်၊ အစေလံ-အဝတ် မရှိသူကို၊ ဝါ-အဝတ် မဝတ်သူကို၊ အရဟာ
 တိ-ရဟန္တာ ဟူ၍၊ မညတိ-မှတ်ထင်၏၊ ဒါနိ-ယခု အခါ၌၊ ဣဇေဝ-ဤနေရာ၌
 ပင်၊ အယံ ဗာလော-ဤလူမိုက်သည်၊ (ဤ လူအသည်)၊ နိဂဟံ - နှိပ်ခြင်းကို၊
 (နှိမ်ခြင်းကို)၊ အရဟတိ-ထိုက်၏၊ ဣတိ-ဤသို့ ကြံတော်မူ၍၊ အနိဝတ္တိတောဝ-
 ပြန်လေ့ညံ့ပဲသာ၊ တေ တုမ္ပိ နာမာတိ အာဒိဝဝနံ - ဤ တုမ္ပိ နာမ အစရှိသော
 စကားတော်ကို၊ အဝေါစ-ပြီ။[ဤ၌ “ဘဂဝါ စိန္တေန္တော”ဟု ကတ္တားရှိသော

၀၁

ကြောင့် “အဝေ ၁၈” ဟု နာမယောဂ ရှိရ၏။ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဉ္စိမ္မ “တေဒလေ ၁၈” ဟု အမှယောဂ ရှိခဲ့ရမည်။ ပါဠိတော်ကြည့်ပါ။]

တတ္ထ—တုံ တုမ္မိနာမ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ တုမ္မိနာမာတိ (တေတ္ထ)— တုမ္မိ နာမ ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ ပိကာရော-ပိအက္ခရာသည်၊ [ဋီကာ အလို “အပိ ကာရော—အပိအက္ခရာသည်”။] ဂရဟန္တာ-ကဲ့ရဲ့ခြင်း အနက်၌၊ (ပဝတ္ထော— ၏) ဟိ—ဆက်၊ ဘဂဝါ—သည်၊ နံ—ထို သုနက္ခတ္တကို၊ ဂရဟန္တာ-ကဲ့ရဲ့တော် မူလိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ တုမ္မိ နာမာတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-ပြီ၊ ဟိ-မှန်၏၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဟိနဇ္ဈာသယော-ယုတ်ညံ့သော အလိုရှိသော၊ တုမ္မိ— သင်ကလည်း၊ (သင်လို လူကလည်း)၊ အဟံ—သည်၊ သကျပုတ္တိယော— သာကီဝင် မင်းသား သုရား သားတော် ဖြစ်သော၊ သမဏော—ရဟန်းတည်း၊ ဣတိ ဧဝံ—သို့၊ ပဋိဇာနိဿတိ နာမ—ဝန်ခံနေရသေး၏၊ ဣတိ အယံ — ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ တေတ္ထ—ဤ တုမ္မိ နာမ အစရှိသော ပါဠိ၌၊ သဓိပ္ပာယ်ယော— မြတ်စွာဘုရား၏ အလိုတော်တည်း။

ကိံ ပန မံ ဘန္တေတိ-ကိံ ပန မံ ဘန္တေ အစရှိသော စကားရပ်ဖြင့်၊ (ပုစ္ဆတိ ဌံ စပ်)၊ ဘန္တေ ဘဂဝါ—သည်၊ မယံ - တပည့်တော်၏၊ ဝါ - အား၊ ကိံ — အဘယ်ကဲ့သို့သော၊ ဂါရယံ-ကဲ့ရဲ့ ထိုက်သော အပြစ်ကို၊ ဒိဿာ-၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ (တုမ္မိ နာမ အစရှိသော စကားကို)၊ အာဟ—မိန့်တော် မူပါသည်နည်း၊ ဣတိ—သို့၊ ပုစ္ဆတိ - မေး၏၊ အထ - ၌၊ အထ - ထို သုနက္ခတ္တအား၊ ဘဂဝါ - သည်၊ အာစိက္ခန္ဓာ - မိန့်တော်မူလိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ န နုတေတိ အာဒိ - ကို၊ အာဟ - ပြီ၊ မစ္ဆရာယတိတိ - မစ္ဆရာယတိ အစရှိသော ပါဠိဖြင့်၊ (ပုစ္ဆတိဌံ စပ်)၊ အညာယ- (ငါမှတပါး) အခြားသူ၏ (သန္တာန်၌)၊ အရဟတ္တံ - အရဟတ္တဖိုလ်သည်၊ မာ ဟောတု- မဖြစ်ပါစေနှင့်၊ ဣတိ - ဤသို့ ကြံ၍၊ ဘဂဝါ - သည်၊ ဧဝံ - သို့၊ အရဟတ္တဿ—သူတပါး၏ အရတ္တဖိုလ်ကို၊ မစ္ဆရာယတိ ကိံ— မစ္ဆရိယ ဖြစ်ပါ သလား၊ (ဝန်တိုပါသလား)၊ ဣတိ—သို့၊ ပုစ္ဆတိ-၏၊ န ခေါ် အဟန္တိ—ကား၊ မောဃပုရိသ၊ အမံ—သည်၊ သဒေဝကဿ—သော၊ လောကဿ—သတ္တလောက၏၊ (သတ္တဝါ အားလုံး၏)၊ အရဟတ္တပဋိလ္လာဘမေဝ—အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရခြင်းကို သာလျှင်၊ ပစ္စာသိသာမိ—တောင်းတ၏၊ မေ - ငါသည်၊ တေဒတ္ထမေဝ—ဤ (သဒေဝကလေခက၏ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရခြင်း) အကျိုးငှါသာ၊ ဗဟူနိ— များစွာကုန်သော၊ ဒုက္ခရာနိ — ခဲယဉ်းသဖြင့် ပြုအပ်သော အမှုတို့ကို၊ ကရော နန္တန—ပြုတော်မူလျက်၊ ပါရမီယော—တို့ကို၊ ပူရိတာ—ပြည့်စေတော်မူအပ်ကုန် ပြီ၊ (ပြည့်တော်မူအပ်ကုန်ပြီ)၊ မောဃပုရိသ၊ အဟံ—သည်၊ အရဟတ္တဿ— ကို၊ န မစ္ဆရာယာမိ—ဝန်တိုတော် မမူ။

ပါပကံ ဒိဋ္ဌိဂတန္တိ-ကား၊ န အရဟန္တံ— ရဟန္တာ မဟုတ်သူကို၊ အရဟာ— ရဟန္တာတည်း၊ ဣတိ ဧဝံ—ဤသို့လည်းကောင်း၊ အရဟန္တေဝ— ရဟန္တာတို့ကို လည်း၊ (ရဟန္တာ အစစ် ဖြစ်တော်မူသော ဗုဒ္ဓ၊ ဗုဒ္ဓသာဝကတို့ကိုလည်း)၊ အန

ရဟန္တာ-ရဟန္တာများ မဟုတ်ကြ။ ဣတိ ဧဝံ-ဤသို့လည်းကောင်း၊ တဿ-ထိုသူနက္ခတ္တ၏၊ ဒိဋ္ဌိ-မိစ္ဆာ အယူသည်၊ ဥပ္ပန္နာ-ဖြတ်ပြီ၊ တံ ထို အယူကို၊ သန္ဓာယ-ရည်ရှယ်တော်မူ၍၊ ပါပကံ ဒိဋ္ဌိဂတန္တိ-ဟူ၍၊ အာဟ-ပြီ၊ ယံ ခေါ် ပနာတိ-ကား၊ အစေလံ-သော၊ ယံ ဧတံ - အကြင် ကောရကုတ္တိယကို၊ ဧဝံ- ဤသို့ (သုတော်ကောင်း ရဟန်းဟူ၍)၊ မညသိ-မှတ်ထင်၏၊ သတ္တမံ ဒီဝသန္တိ-ကား၊ (သော - ထို ကောရကုတ္တိယသည်)၊ သတ္တမေ - ခုနစ်ရက်မြောက် ဖြစ်သော၊ ဒီဝသေ-နေ၌၊ အလသကေနာတိ-ကား၊ အလသကဗျာဓိနာ-အစာမကြေသော အနာဖြင့်၊ ကာလံ ကရိယဘိတိ-ကား၊ ဥဒ္ဓုမာတ ဥဒရော - ဖူးရောင်သော ဝမ်းရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ မရိယုတိ-သေလိမ့်မည်၊ (ဝမ်းဖေါ ဝမ်းရောင်ပြင်၍ သေလိ မည်-ဟုလို့)။

ကာလကုပ္ပိကာတိ-ကာလကုပ္ပိကာဟူသော အမည်သည်၊ တေသံ-အသုရာနံ-ထို အသုရာတို့၏၊ နာမံ-အမည်တည်း၊ တေသံ-ထို ကာလကုပ္ပိကာ အသုရာတို့၏၊ အတ္တဘာဇေ - အတ္တဘောသည်၊ (ခန္ဓာကိုယ်သည်)၊ တိဂါဝုတော ကိရု-သုံးဂါဝုတံ ရှိသတတ်၊ အပ္ပမံသ လောဟိတော-နည်းသော အသား အသွေ ရှိသည် (ဟုတွာ)၊ ပုရာဏပဏ္ဏသဒိသော (ကိရ) - ဟောင်းသော သစ်ရွက်နှင့် တူသတတ်၊ [အသားအသွေး နည်းသဖြင့် အရိုး အရေမျှသာ ရှိ၍ ဖြူဖပ်ဖြူရောင် ခြောက်သွေ့နေသည်။] ကက္ကဋ္ဌကာနံ-ပုဇွန်တို့၏၊ (အက္ခိန္နိ)ဝိယ- မျက်လုံးတို့ ကဲ့သို့၊ နိက္ခမိတွာ-ထွက်၍၊ (ပြူးထွက်၍)၊ မတ္တဧက-ဥးထိပ်၌၊ တိဋ္ဌန္တိ(ကိရ)၊ တည်ကုန်သတတ်၊ မုခံ- ပါးစပ်သည်၊ သုစိပါသကသဒိသံ-အပ်နပါးပေါက်နှင့် တူသည်၊ (ဟုတွာ)၊ မတ္တကသ္မိံ ယေဝ-ဥးထိပ်၌ပင်၊ ဟောတိ (ကိရ) - ရှိသတတ်၊ တေန - သို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ပါးစပ်၏ ဥးထိပ်ထက်၌ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ ဩနမိတွာ-ညွတ်ကိုင်း၍၊ ဂေါဝရံ-အစာကို၊ ဂဏုန္တိ(ကိရ)- ယူကြရသတတ်၊ ဗီရဏတ္ထမ္မကေတိ-ကား၊ ဗီရဏတိဏတ္ထဓမ္မော - ဗြိတ်မြက်ချို သည် တသ္မိံ သုသာနေ-ထိုသုသာန်၌၊ အတ္ထိ-၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ တံ - ထို သုသာန်ကို၊ ဗီရဏတ္ထမ္မကန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုဝုတိ-၏။

တေနုပသကံမိတိ-ကား၊ ဘဂဝတိ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ (ဂတေ ဌိစပ်)၊ ဧတ္တကံ ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ဝကားကို၊ တော - မိန့်တော်မူပြီး၍၊ တသ္မိံ ဂါမေ-ထို ဥတ္တရကာရွာ၌၊ ပိဏ္ဏာယ-ငှါ၊ ဝရိတွာ-လှည့်လည်ပြီး၍၊ ဝိဟာရံ-သို့၊ ဂတေ - ကြွတော်မူလသော်၊ ဝိဟာရေ-မှ၊ နိက္ခမိတွာ - ထွက်၍၊

ဗီရဏတ္ထမ္မကေ ။ ။ ဗီရဏသဒ္ဓါ ဗြိတ်မြက် အနက် ဟော၏၊ ထမ္မသဒ္ဓါကား (ဂစ္ဆာ)ချို့ အနက်ဟော၊ ဗီရဏတ္ထဓမ္မော တေသ္မိန္တိ ဗီရဏတ္ထမ္မကံ၊ (သုသာန်) ဟု ပြ၍ အဿတ္ထိ အနက်၌ (က) ပစ္စည်း သက်ပါ။

ဥပသင်္ကမိ - ချဉ်းကပ်ပြီ၊ ယေန တန္တိ - ကား၊ ယေန ကာရဏေန-အကြင်
 အကြောင်းကြောင့်၊ တံ-သည်၊ (ဘုဉ္ဇေယျာသိ ဌိ စပ်)၊ ယသ္မာပိ - အကြင်
 အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဘဂဝတာ - သည်၊ ဗျာကတော - မိန့်တော်မူ
 အပ်ပြီ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (“ဘုဉ္ဇေယျာသိ” ဌိ စပ်)၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊
 မတ္တံ မတ္တန္တိ-ကား၊ ပမာဏယုတ္တံ ပမာဏယုတ္တံ-အတိုင်းအရှည် အတိုင်းအရှည်နှင့်
 ယှဉ်သော၊ (“တတ္တံ” ဌိ စပ်)၊ (တနည်း)၊ ပမာဏယုတ္တံ ပမာဏယုတ္တံ-
 အတိုင်းအရှည်နှင့် ယှဉ်အောင် အတိုင်းအရှည်နှင့် ယှဉ်အောင်၊ (“ဘုဉ္ဇေ
 ယျာသိ” ဌိ စပ်)၊ မန္တာ မန္တာတိပိ - ဟူ၍လည်း၊ ပါဠော - ပါဠိတော်
 ပါဠိသည်၊ (အတ္တိ-ရိသေး၏)၊ ပညာယံ-ဖြင့်၊ ဥပပရိက္ခိတော ဥပပရိက္ခိတော-
 ဆင်ခြင်၍ ဆင်ခြင်၍၊ (“ဘုဉ္ဇေယျာ” ဌိ စပ်)၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ [မန္တာ
 သဒ္ဓါ ပညာ အနက်ဟော၊ တတိယာ နာ ဝိဘတ်၏ ကာရိယ ဖြစ်သော(ယ)ကို
 ချေ။] ယထာ သမဏဿ ဂေါတမဿာတိ-ကား၊ ယထာ-အကြင် အခြင်း အရာ
 အားဖြင့်၊ (ပြုလသော်)၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ-ရဟန်းဂေါတမ၏၊ စစနံ-
 သည်၊ မိစ္ဆာ-မှားယွင်းသည်၊ အဿ-ဖြစ်ရာ၏၊ တထာ-ထိုမှားနိုင်လောက်အောင်
 သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ကရေယျာသိ-ပြုလော့၊ [“တထာ ကရေယျာသိ”
 ဟု နိယမဝါကျ ထည့်ရမည် ဟု ပြသည်။] ဣတိ-သို့၊ အာဟ-ပြောပြီ။

ဧဝံ-သို့၊ ဝုတ္တေ-ပြောအပ်သော်၊ အစေလော-အစေလကောရက္ခတ္တိယသည်၊
 သုနခေါ ဝိယ - ချွေးကဲ့သို့၊ ဥဒ္ဓနဋ္ဌာနေ - ခုံလောက်တို့၏ တည်ရာ အရပ်၌၊
 (ဖို့ခနောက် ရှိရာ အရပ်၌)၊ နိပဇ္ဇော-လျှောင်းနေသည်၊ (သမာနော-ဖြစ်စဉ်)၊
 သိသံ-ကို၊ ဥက္ခိပိတော မြှောက်၍၊ (တနည်း) သိသံ ဥက္ခိပိတော-ခေါင်းထောင်၍၊
 အက္ခိနိ-တို့ကို၊ ဥဗ္ဗိလေတော-ဖွင့်၍၊ ဩလောကေန္တော-ကြည့်လျက်၊ (“ဝတ္ထာ
 နိပဇ္ဇိ” တို့၌ စပ်)၊ ကိ - အဘယ်ကို၊ ကထေသိ - ပြောသနည်း၊ သမဏော
 ဂေါတမော နာမ-ရဟန်း ဂေါတမ မည်သည်၊ အမှောက်-တို့၏၊ ဝေရီ-ရန်သူ
 တည်း၊ ဝိသဘာဂေါ-တူသော သဘောရှိသူမဟုတ်၊ [ဒို့နှင့်သဘောတူ မဟုတ်]၊
 သမဏဿ ဂေါတမဿ-၏၊ ဥပ္ပန္နကာလတော-ဖြစ်ရာ အခါမှ၊ ပဌာယ-စ၍၊
 မယံ-တို့သည်၊ သူရိယေ-နေသည်၊ ဥဂ္ဂတေ-တက်လသော်၊ (ထွက်လသော်)၊

၂၂

မတ္တံ မတ္တံ ။ ။ မတ္တာ သဒ္ဓါ ပမာဏိယရိယေ မတ္တာ စသော အတိဓာန်လာ
 အနက်တို့တွင် ပမာဏ အနက်ဟော၊ “မတ္တာ+တေဿ+အတ္တိတိ မတ္တံ”ဟု အဿတ္တိ
 ပြု၍ (ဏ) ပစ္စည်းသက်၊ ထို့နောက် “မတ္တံ မတ္တံ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇေယျာသိ”ဟု ပါဠိတော်
 ရှိသောကြောင့် “တတ္တံ”၌ စပ်ဖို့ရာ ကံ အနက်၌ “ဒုတိယာ” သက်ပါ၊ (တနည်း)
 “ဘုဉ္ဇေယျာသိ”၌ ပပ်ဖို့ရာ ကြိယာဝိသေသန အနက်၌ “ဒုတိယာ” သက်ပါ။ [ပါဠိ
 တော် နိဿယ၌ ထိုအတိုင်း အနက်ပေးထားသည်။]

ခဏော ပနကော ဝိယ - ပိုးစုန်းကြိုးတို့ကဲ့သို့၊ ဘေတော-ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ သမဏော ဂေါတမော-သည်၊ အမေ တို့ကို၊ ဝေ- ဤသို့ (သင်ပြောသည့် အခြင်း အရာ အားဖြင့်)၊ ဝါစ-ကို၊ ဝဒေယျ - ဆိုရာ၏၊ အညတော ဝါ-တပါးသော အခြင်း အရာ အားဖြင့်သော်လည်း၊ (ဝဒေယျ)၊ ပန- ထိုသို့ပင် ဆိုပါသော်လည်း၊ [အရ ဗျတ္တ ဇောတက၊] ဝေမိနော - ၏၊ ကထာ နာမ - စကားမည်သည်၊ တစ္ဆာ - နှစ်သည်၊ န ဟောတိ - မဖြစ်နိုင်၊ (မဖြစ်သင့်)၊ တံ - သည်၊ ဂစ္ဆ - သွားလေ၊ အဟံ - သည်၊ ဧတ္ထ - ဤသို့ ပြောဆိုရာ၌၊ (ဤသို့ ရဟန်း ဂေါတမက ပြောဆို ရာ၌)၊ ကဠာဗ္ဗံ - ပြုထိုက်သော အမှုကို၊ ဇာနိဿာမိ - သိပါမည်၊ [ကြည့်လုပ်ပါ မည်ဟု ဆိုလိုသည်။] ဣတိ - သို့၊ ဝတုာ - ၍၊ ပုန ဒေဝ - တဖန်သာလျှင်၊ နိပဋ္ဌိ - လျောင်းပြီ။

ဂ။ ကေဒ္ဓိဟိကာယာတိ-ကား၊ ကေ ဒွေတိ-ကေ ဒွေဟူ၍၊ (တရက် နှစ်ရက် ဟူ၍)၊ ဝတုာ-ဆို၍၊ ဂဏောသိ-ရေတွက်ပြီ၊ ယထာတန္တိ-ကား၊ အသဒ္ဓဟမာနော- မယ့်ကြည်သော၊ ကောစိ-တစုံတယောက်သည်၊ ဂဏေယျ ယထာ-ရေတွက်ရာ သကဲ့သို့၊ ဝေ တူ၊ ဂဏောသိ-ပြီ၊ စ - ရေတွက်ရုံသာ မကသေး၊ ကေဒိဝသိ- တနေ့၌၊ တိက္ခတ္ထံ-သုံးကြိမ်၊ ဥပသက်မိတုာ-သွားပြီး၍၊ ဧကော ဒိဝသော- တရက်သည်၊ အတိတော-လွန်ပြီ၊ ဒွေ ဒိဝသာ - နှစ်ရက်တို့သည်၊ အတိတာ- လွန်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ အရောစေသိ- ပြောပြီ။

သတ္တမံ ဒိဝသန္တိ (ဧတ္ထ)၊ (ဂုဠတ္ထံ၊ ကိရ ဥဒ္ဓရိတုာ ဒေသေမိ!) သော- ထို ကောရက္ခတ္တိယသည်၊ သုနက္ခတ္တယ-၏၊ ဝစနံ-ကို၊ သုတုာ-ကြားရ၍၊ သတ္တာ ဟံ-ခုနစ်ရက်လုံးလုံး၊ နိရာဟာရောဝ-အာဟာရ မရှိသည်သာ၊ (အစာ မစား တော့သည်သာ)၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ၊ အထ-၌၊ အဿ-ထို ကောရက္ခတ္တိယ၏၊ သတ္တမေ-သော၊ ဒိဝသေ-၌၊ ဧကော- သော၊ ဥပဋ္ဌာကော - အလုပ်အကျွေး သည်၊ (ပစာပေတုာ နိက္ခိပိ- ၌စပ်)၊ အမှာကံ- တို့၏၊ ကုလုပကသမဏဿ- အမျိုးအိမ်သို့ ကပ်ရောက်သောရဟန်း၏၊ (ဒိဝသော ၌စပ်)၊ ဂေဟံ - အိမ်သို့၊ အနာဂစ္ဆန္တဿ - မလာသည်မှာ၊ [ကုလုပကသမဏဿ၏ ဝိသေသန ဖြစ်သော် လည်း မြန်မာစကား ချောအောင် ဤသို့ ပေးပါ။] အဇ္ဇေ- ယနေ့၊ သတ္တမော- သော၊ ဒိဝသော-တည်း၊ အဖါသု-မချမ်းသာမှုသည်၊ ဇာတံ နုခေါ- ဖြစ်လေ

ကေဒ္ဓိဟိကာယ။ ။ကေ + အဟံ ကောဟံ၊ ဒွေ + အဟာနိ ဌိဟံ၊ ကောဟံ စ + ဌိဟံစ ကောဟဌိဟံ၊ ကောဟဌိဟံ + ဣတိ + ဝတုာ ကေဒ္ဓိဟိကာ၊ (ဂဏနာ) - တရက် နှစ်ရက်ဟု ဖြစ်သော ရေတွက်ခြင်း၊ ကေနောင် အဟ တပုဒ်ကိုချေ၊ ကိက ပစ္စည်း၊ ဣတ္ထိဇောတက အာပစ္စည်း၊ “အာယ” ကား ကြိယာဝိသေသန အနက်ဟော နာ ဝိဘတ်၏ ကာရိယတည်း၊ [ကေဒ္ဓိဟိကာယ ဂဏနာယ-ဋီကာ။]

ရောသလား၊ [နုသည် သံသယတ္ထ နိပါတ်]၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ သူကရမံသံ-
ဝက်သားကို၊ ပစာပေတွာ-ချက်စေ၍၊ ဘတ္တိ-ထမင်းကို၊ အာဒါယ-ယူ၍၊
ဂန္ဓာ-၍၊ ပုရတော-ရှေ့၌၊ ဘူမိယံ-မြေ၌၊ နိက္ခိပိ-ချထားပြီး၊ အစေလော-
အစေလကောရက္ခတ္တိယသည်၊ ဒိသ္မာ-မြင်၍၊ စိန္တေသိ-ကြံပြီး (ကိ*)၊ သဏ-
ဿ ဂေါတမဿ-၏၊ ကထာ-သည်၊ တစ္ဆာဝါ-မှန်သည်မူလည်း၊ ဟောတု-
ဖြစ်ပစေ၊ အတစ္ဆာဝါ-မှန်သည်မူလည်း၊ (ဟောတု-ဖြစ်ပစေ) ပန-စင်စစ်ကား၊
(လိုရင်းကား)၊ အာဟာရံ-အာဟာရကို၊ ခါဒိတွာ-ခဲစား၍၊ သုဟိဇာဿ-
ဝသော၊ မေ-၏၊ မရဏမ္ပိ-သေခြင်းသည်လည်း၊ (သေတောင်မှ)၊ သုမရဏံ-
ကောင်းသော သေခြင်းတည်း၊ [ဝဝစားပြီး သေတာက မြတ်သည်ဟု ဆိုလို
သည်။] ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ ဒေ-နှစ်ဖက်ကုန်သော၊ ဟတ္ထေ-တို့ကိုလည်းကောင်း၊
ဇဏ္ဍကနိစ္စ-တတောင်ဆစ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဘူမိယံ-၌၊ ထပေတွာ-၍၊
(ထောက်၍)၊ ကုစ္ဆိပူရံ-ဝမ်းပြည့်အောင်၊ ဘုဉ္ဇိ-ပြီး။

သော-ထို ကောရက္ခတ္တိယသည်၊ ရတ္တိတာဂေ-ညဉ့်အဖို့၌၊ ဇီရာပေတု-အစာ
ကြေစေခြင်းငှါ၊ အသက္ခောန္တော-မစွမ်းနိုင်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ အလသကေန-
ဖြင့်၊ ကာလံ-သေခြင်းကို၊ ဝါ-သေချိန်ကို၊ အကာသိ ဂ္ဂြုပြီး၊ ဟိ-မှန်၊ သော-
ထို ကောရက္ခတ္တိယသည်၊ န ဘုဉ္ဇေယျံ-မစားတော့အံ့၊ ဣတိ-သို့၊ သစေပိ စိန္တေ-
ယျ-အကယ်၍မူလည်း ကြံစည်အံ့၊ တတာပိ-ထိုသို့ပင် ကြံစည်ပါသော်လည်း၊
တံ ဒိဝသံ-၌၊ ဘုဉ္ဇိတွာ-စားပြီး၍၊ (နတ်ပူးဝင်အပ်သော ကိုယ်ဖြင့် အစာတမျိုး
မျိုးကို စားပြီး၍)၊ အလသကေန ကာလံ ကရေယျ-ရာ၏၊ (ကသွာ-နည်း)၊
ဟိ (ယသွာ)-ကြောင့်၊ တထာဂတာ-တို့သည့်၊ အဒ္ဓေဇ္ဈဝစနာ-နှစ်မျိုးပြား
သောစကား ရှိတော်မမူကြ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်တည်း။

ဗီရဏတ္ထမ္ပကေတိ (ဧတ္ထ၊ ဂုဇ္ဈတ္တံ) ကိရ (ဥဒ္ဓရိတွာ ဒဿေမိ)၊ တိတ္ထိယာ-
တို့သည်၊ ကောရက္ခတ္တိယော-သည်၊ ကာလကံတော-ပြုအပ်ပြီးသော သေခြင်း
ရှိပြီး၊ ဝါ-သေခြင်းကို ပြုပြီးပြီး၊ ဣတိ-သို့၊ သုတွာ-ကြား၍၊ ဒိဝသာနိ-တို့ကို၊
ဂဏေတွာ-ရေတွက်ပြီး၍၊ ဣဒံ-(သတ္တမံ ဒိဝသံ အလသကေန ကာလံ ကရိယတိ
ဟူသော) ဤစကားသည်၊ သစ္စံ-မှန်သည်၊ တာဝ ဇာတံ-ဖြစ်ပစေတော့၊ ဣဒါနိ-
၌၊ နံ-ထို ကောရက္ခတ္တိယကို၊ အညတ္ထ - (ဗီရဏတ္ထမ္ပကသုသာန်မှ) အခြား
အရပ်၌၊ ဆဉ္ဇေတွာ-စွန့်ပစ်၍၊ မုသာဝါဒေန-ဖြင့်၊ သမဏံ ဂေါတမံ-ကို၊ နိဂ္ဂဏိ-
ဿာမ-နှိပ်ကုန်အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့၊ တိုင်ပင်၍၊ [မြတ်စွာဘုရားက “ကာလကံတစ္ဆ
နံ ဗီရဏတ္ထမ္ပကေ သုသာနေ ဆဉ္ဇေယန္တိ” ဟု မိန့်တော်မူသောကြောင့် ဣဒါနိ-
နံ စသည်ဖြင့် တိုင်ပင်ကြသည်။] ဂန္ဓာ-၍၊ တဿ ထို ကောရက္ခတ္တိယ၏၊ သရီရံ-
အလောင်းကောင်ကို၊ ဝလ္လိယာ-နွယ်ဖြင့်၊ ဗန္ဓိတွာ-ဖွဲ့ချည်၍၊ အာကစ္ဆန္တာ-

ဥရုတ်ဓာတ်ကုန်လျက်၊ ဧတ္ထ-ဤအရပ်၌၊ ဆဇ္ဈေဿာမ-ကုန်အံ့၊ ဧတ္ထ-၌၊ ဆဇ္ဈေဿာမ-ကုန်အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ပြော၍၊ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဂတဂတဌာနံ-ရောက်အပ် ရောက်အပ်သော အရပ်သည်၊ အဂ္ဂဏမေဝ-ဟင်းလင်း အပြင်သည်သာ၊ ဟောတိ-၏၊ တေ-ထို တိတ္ထိတို့သည်၊ ကစုမာနာ-ဆွဲငင်ကုန်လသော်၊ ဗီရဏတ္ထမ္မကသုသာနံ ယေဝ- ဗီရဏတ္ထမ္မကသုသာန်သို့သာ၊ ဂန္ဓာ - ရောက်သွား၍၊ သုသာနဘာဝံ- ဗီရဏတ္ထမ္မကသုသာန်၏အဖြစ်ကို၊ ဥ တွာ-၍၊ အညတ္ထ-(ဗီရဏတ္ထမ္မကသုသာန်မှ) အခြားအရပ်၌၊ ဆဇ္ဈေဿာမ- ကုန်အံ့၊ ဣတိ- ဤသို့ တိုင်ပင်၍၊ အာကရိ-သု- ဆွဲငင်ကြကုန်ပြီ၊ အတ - ဆွဲငင်ကြရာ ထိုအခါ၌၊ နေသံ- တို့တိတ္ထိတို့၏၊ ဝလ္လိန္တယ်သည်၊ ဆဇ္ဈိတ္ထ-ပြတ်ပြီ၊ ပစ္စာ-နောက်၌၊ (နောက်ထပ်)၊ စာလေဘုံ-လွှဲရှား ဝေခြင်းငှါ၊ နာသက္ခိံသု - မစွမ်းနိုင်ကြကုန်၊ တေ-ထိုတိတ္ထိတို့သည်၊ တတောဝ-ထိုအရပ်မှပင်၊ ပစ္စန္ဓာ-ဖယ်သွားကြကုန်ပြီ၊ (ပြန်သွားကြကုန်ပြီ)၊ တေန-ကြောင့်၊ ဗီရဏတ္ထမ္မကေ သုသာနေ ဆဇ္ဈေသန္တိ-ဟူ၍၊ (သံဂီတိကာရေဟိ) ဝုတ္တံ။

၉။ တေနုပသကံမီတိ (ဧတ္ထ) -ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ (စောဒနာ သောဓနာ နယော - စောဒနာ သောဓနာနည်းကို၊ ဧဝံ - ဤ ဆိုအပ်မည့်နည်းဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-သိတိုက်၏) ကသွာ-ကြောင့်၊ ဥပသကံမိ-ချဉ်းကပ်သနည်း၊ သော- ထိုသုနက္ခတ္တသည်၊ စိန္တေသိကီရ-စဉ်းစားသတတ်၊ (ကံ) အဝယေသံ-(သေပြီးသော ကောရက္ခတ္တိယသည် မိမိ၏ ဂတိကို ပြောလိမ့်မည်ဟူသော ဝကားမှ) ကြွင်းသော၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ - ၏၊ ဝစနံ - သည်၊ တာဝ သမေတိ-ညီညွတ်နေသေး၏၊ (လက်တွေ့နှင့် ညီနေ၏)၊ မတဿ ပန - သေပြီးသော အလောင်းကောင်၏ကား၊ ဥဌာယ - ထ၍၊ အညေန - အခြားသူနှင့်၊ သဒ္ဓိံ- တကွ၊ ကထနံနာမ- စကားပြောခြင်း မည်သည်၊ နတ္ထိ - မရှိနိုင်၊ ဟန္တု - ယခု၊ ဧဟံ သည်၊ ဂန္ဓာ-၍၊ ပုစ္ဆာမိ-မေးအံ့၊ သစေ ကထေတိ-အကယ်၍ ပြောအံ့၊ (ဧဝံသတိ- သော်၊) သုန္ဓရံ - ကောင်း၏၊ [ဝကားမှန်နေသဖြင့် အပြစ်တင်စရာ မရှိ]၊ နောစေ ကထေသိ-အံ့၊ (ဧဝံသတိ)၊ သမာဏံ ဂေါတမံ-ကို၊ မုသာဝါဒေန-ဖြင့်၊ နိဂ္ဂဟိယာမိ-နှိမ်မည်၊ ဣတိ-ဤသို့ စဉ်းစားသတတ်၊ ဣမိနာ ကာရဏေန-ကြောင့်၊ ဥပသကံမိ-ပြီ။

မရှိ

အာကောဋ္ဌေသီတိ- ကား၊ ပဟရိ-ပုတ်ပြီ၊ [အာ+ကုဋ္ဌဓာတ်+စုရာဒိ၊ “အာ” ဥပသာရကြောင့် ပုတ်ခတ်ခြင်းအနက်ဟော။] ဇာနာမိ အာဝုသောတိ (ဧတ္ထ)-၌၊ (စောဒနာ သောဓနာ နယောဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော)၊ မတသရိရံ-သေပြီးသော အလောင်းကောင်သည်၊ ဥဌဟိတွာ-ထ၍၊ ကထေတုံ- ပြောဆိုခြင်းငှါ၊ သမတ္ထံ နာမ - စွမ်းနိုင်သည် မည်သည်၊ နတ္ထိ - မရှိ၊ ဣဒံ - ဤ (ကောရက္ခတ္တိယ၏) အလောင်းကောင်သည်၊ ကထံ - အဘယ်နည်းဖြင့်၊ ကထေသိ- ပြောသနည်း၊

ဣတိ— ဤကား အမေးတည်း၊ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန — မြတ်စွာဘုရား၏ အာနုဘော်ကြောင့်၊ (ကထေသိ- ပြီ၊ ဣတိ- ဤကား အဖြေတည်း)၊ ကိရ- ချဲ့၊ ဘဂဝါ— သည်၊ ကောရက္ခတ္တိယံ-ကို၊ အသုရယောနိတော-အသုရာအမျိုးမှ၊ အာနေတွာ-ခေါ်ဆောင်၍၊ သရီရေ- အလောင်းကောင်၌၊ အဓိမောစေတွာ- ပူးဝင်စေ၍၊ ကထာပေသိ-ပြောစေပြီ၊ ဝါ-တနည်း၊ တမေဝ သရီရံ-ထို အလောင်းကောင်ကိုပင်၊ ကထာပေသိ-ပြောစေပြီ၊ ဟိ-မှန်၊ ဗုဒ္ဓဝိသယော-ဘုရားရှင်တို့၏ အရာတော်ကို၊ အစိန္တယော-မကြံစည်အပ် မကြံစည်နိုင်၊ [ဤနေရာ၌ ကောက်ချက်ချပုံကို ခိုကာ၌ ကြည့်မူ။]

၁၀။ တထေဝ တံ ဝိပါကန္တိ-ကား၊ တဿ ဝစနဿ-ထိုစကား၏၊ ဝိပါကံ— အကျိုးသည်၊ တထေဝ — ထို မိန့်တော်မူအပ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်ပင်၊ (ထို မိန့်တော်မူအပ်သည့်အတိုင်းပင်)၊ (ဟောတိ- ဖြစ်သလော၊) ဥဒါဟု= သို့မဟုတ်၊ နော (ဟောတိ) — မဖြစ်သလော၊ ဣတိ — ဤပါ၌၌၊ လိင်္ဂဝိပလ္လာသော-လိင်ဖေါက်ပြန်ခြင်းကို၊ (ပုံလိင်မှ နပုလ္လိန် ပြောင်းနေခြင်းကို)၊ ကတော-ပြုအပ်ပြီးသော ဝိပါကော-ထို(စကား၏) အကျိုးသည်၊ တထေဝ-ထိုပြောသည့်အတိုင်းပင်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ [“တဿ ဝစနဿ ဝိပါကံ”ကို ကြည့်၍၊ “တံ ဝိပါကံ”ကို “တဿ+ဝိပါကံ တံ ဝိပါကံ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုပါ။] ကေစိပန-အချို့ ဆရာများကား၊ ဝိပက္ခန္တိပိ-ဟူ၍လည်း၊ ပဌန္တိ- ရှစ်ဆကြကုန်၏၊ နိဗ္ဗတ္တံ-ဖြစ်သလော၊ ဣတိ အတ္ထော။

ဇေတ္ထ-ဤနေရာ၌၊ ဌတွာ- ရပ်တန့်၍၊ (ပါဠိတော်ကို ဆက်မဖွင့်သေးပဲ ရပ်တန့်၍)၊ ပါဠိဟာရိယာနိ-တို့ကို၊ သမာနေတဗ္ဗာနိ- ကောင်းစွာ ဆောင်ထိုက်ကုန်၏၊ [သရုပ်အားဖြင့် ဆောင်ပြထိုက်ကုန်၏ - ဟု ဆိုလိုသည်။] ဟိ- ချဲ့၊ သဗ္ဗာနေဝ-အလုံးစုံသာလျှင်ဖြစ်ကုန်သော၊ တောနိ ပါဠိဟာရိယာနိ-တို့သည်၊ ပဉ္စ-တို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ သတ္တမေ ဒိဝသေ မရိယတီတိ-ဟူ၍၊ (ခုနစ်ရက်မြောက်နေ့၌ သေလိမ့်မည် ဟူ၍)၊ (ဘဂဝတော) ဝုတ္တံ-ပြီ၊ သော-ထို ကောရက္ခတ္တိယသည်၊ တထေဝ-ထို မိန့်တော်မူအပ်သည့်အတိုင်းပင်၊ မတော- ပြီ၊ ဣဒံ-ဤ မိန့်တော်မူအပ်သည့်အတိုင်း ခုနစ်ရက်မြောက်နေ့၌ သေခြင်းသည်၊ ပဌမံ-သော၊ ပါဠိဟာရိယံ-တန်ခိုးပြာဠိဟာတည်း၊ အလသကေနာတိ- အလသကေန ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ အလသကေန-ဖြစ်သော၊ မတော-ပြီ၊ ဣဒံ-ဤသို့ မိန့်တော်မူအပ်သည့်အတိုင်း အစာမကြေသောရောဂါဖြင့် သေခြင်းသည်၊ ဒုတိယံ- နှစ်ပါးမြောက်တန်ခိုးပြာဠိဟာတည်း၊ ကာလကန္တိကေသု နိဗ္ဗတ္တိယတီတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ၊ တတ္ထေဝ-ထိုကာလကန္တိကာ အသုရာတို့၌သာ၊ နိဗ္ဗတ္တော-ဖြစ်ပြီ၊ ဣဒံ-ဤသို့ မိန့်တော်မူအပ်သည့်အတိုင်း ကာလကန္တိကာ အသုရာတို့၌သာ ဖြစ်ခြင်းသည်၊ တတိယံ-တည်း၊

ဗီရဏတ္ထမ္မက သုသာနေ ဆဇေယျန္တိတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ၊ တတ္ထဝ-ထို ဗီရဏတ္ထမ္မက သုသာန်၌သာ၊ ဆဋ္ဌိတော - စွန့်ပစ်အပ်ပြီ၊ ဣဒံ - ဤသို့ မိန့်တော်မူအပ်သည့် အတိုင်း၊ ဗီရဏတ္ထမ္မကသုသာန်၌သာ စွန့်ပစ်ခံရခြင်းသည်၊ စတုတ္ထံ- တည်း၊ နိဗ္ဗတ္တ ဌာနဝတာ အာဂန္တော သုနက္ခတ္တေန သဋ္ဌိံ ကထေသာတိတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တော၊ သော- ထို ကောရက္ခတ္တိယသည်၊ ကထေသိယေဝ- (မိန့်တော်မူအပ်သည့်အတိုင်း ဖြစ်ရာ အရပ်မှ လာ၍) စကားပြောသည်သာ၊ ဣဒံ-ဤသို့ မိန့်တော်မူအပ်သည့်အတိုင်း စကား လာပြောခြင်းသည်၊ ပဉ္စမံ - ငါးပါးမြောက်ဖြစ်သော၊ ပါဠိဟာရိယံ- တန်ခိုးပြာဋိဟာတည်း။

တန်ခိုး ၆ ပါး။ ။ကေဓိ ပနေတ္ထ ပရဝိတ္တဝိဘာဝနံ (သုတပါး၏စိတ်ကို ထင်ရှား ပြတော်မူခြင်း) အာယုပရိစ္ဆေဒဝိဘာဝနံ (အသက်အပိုင်းအခြားကို ထင်ရှားပြတော် မူခြင်း) ဗျာဓိဝိဘာဝနံ (အနာရောဂါကို ထင်ရှားပြတော်မူခြင်း) ဂတိဝိဘာဝနံ (ရောက်ရာဂတိကို ထင်ရှားပြတော်မူခြင်း) သရီရနိက္ခေပ ဝိဘာဝနံ (အလောင်း ကောင်ကို ချရာအရပ်ကို ထင်ရှားပြတော်မူခြင်း) သုနက္ခတ္တေန သဋ္ဌိံ ကထာဝိဘာ ဝနံ (စကားပြောခြင်းကို ထင်ရှားပြတော်မူခြင်း ကို) ဣတိ ဆ ပါဠိဟာရိယာနီတိ ဝဒန္တိ။

ဋီကာ ဆုံးဖြတ်ချက်။ ။တံ ယဒိ သုနက္ခတ္တံဿ ဝိတ္တဝိဘာဝနံ သန္တိယ ဝုတ္တံ၊ '(ပရဝိတ္တ ဝိဘာဝနာ ဟုရာ၌ သုနက္ခတ္တ၏စိတ်ကို ထင်ရှားပြတော်မူခြင်းကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုအပ်သည်ဖြစ်အံ့၊) ဧဝံ သတိ "သတ္တာ"တိ ဝတ္တမ္ပံ၊ တဿ အာဝိ အဝတ္ထာ ဝိဘာဝ နာယ သဋ္ဌိံ၊ (ထို သုနက္ခတ္တ၏ ဖြစ်လတံ့သောအပြစ်ကို ထင်ရှားပြခြင်းနှင့်တကွ ခုနစ် ပါးဟု ဆိုလိုက်၏၊) အထ အစေလဿ မရဏဝိတ္တ ဝိဘာဝနံ၊ (သို့မဟုတ် ကောရက္ခတ္တိ ယ၏ ဇုတိပိတ်ကို ထင်ရှား ပြတော်မူခြင်းကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုအပ်သည်ဖြစ်အံ့၊) တံ "သတ္တမံ ဒိဝသံ ကာလံ ကရိယာဘိ"တိ ဣဒိနာ သင်္ဂဟိတန္တိ ပိသု န ဝတ္တမ္ပံ၊ (သတ္တမံ ဒိဝသံ ကာလံ ကရိယာတိဟူသော ဤစကားဖြင့် သိမ်းယူပြီးဖြစ်သောကြောင့် (ထို စကားတွင် ပါဝင်ပြီး ဖြစ်သောကြောင့် သီးခြား ဆိုဖွယ် မလိုတော့)၊ တသ္မာ အဋ္ဌကထာလံ ဝုတ္တနုသေနော ဂဟေတမ္ပံ။ (ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာဆရာ မိန့်ဆိုအပ် သည့်နည်း အတိုင်းသာ ယူပါလေ ဟု လဉ္စဒေါသနှင့် တကွ ဋီကာ ဆုံးဖြတ်သည်။)

အစေလကဋ္ဌာရမန္တကဝတ္ထု အပွင့်

၁၁။ ကဋ္ဌာရမန္တကောတိ-ကား၊ နိက္ခန္တ ဒန္တ မတ္တကော - အပြင်သို့ ငေါ
ထွက်သော သွားရှိသော မန္တကသည်။ ဝါ-တနည်း၊ တေ- ဤ ကဋ္ဌာရမန္တက
ဟူသောအမည်သည်။ တဿ- ထိုအစေလ၏၊ နာမမေဝ-အမည်သာတည်း၊
လာဘဂ္ဂပ္ပတ္တောတိ-ကား၊ လာဘဂ္ဂ- ကောင်းမြတ်သော လာဘ်သို့၊ ပတ္တော-
ရောက်သည်။ အဂ္ဂလာဘ-ကောင်းမြတ်သော လာဘ်သို့၊ ပတ္တော-ရောက်သည်။
(ဟုတွာ) [ပဋိဝသတိ ဌ္ဍိစပ်။] ဣတိ-ဤ အနက်သည်။ ဝါ- ဤအနက်ကို၊
ဝုတ္တံ - ဆိုအပ်သည်။ ဝါ- ဆိုလိုသည်။ ဧဟာတိ၊ [အဂ္ဂေါ + လာဘော =
လာဘဂ္ဂေါ၊ လာဘဂ္ဂ + ပတ္တော လာဘဂ္ဂပ္ပတ္တော၊-ဟု ပြ။] ယသဂ္ဂပ္ပတ္တောတိ-
ကား၊ ယသဂ္ဂ-မြတ်သော အခြံအရံသို့၊ အဂ္ဂပရိဝါရံ-မြတ်သော အခြံအရံသို့၊
ပတ္တော-သည်။ (ဟုတွာ) [ပဋိဝသတိ-ဌ္ဍိ စပ်။]

ဝတပဒါနီတိ-ကား၊ ဝတနိယေဝ - အကျင့်ဝတ်တို့သည်ပင်၊ (ပဒါနီ -
ကျင့်ထိုက်သော အကျင့်တို့တည်း)၊ ဝါ-တနည်း၊ ဝတ ကောဋ္ဌာသ-ကျင့်ဝတ်
အစုံတို့တည်း၊ သမတ္တာနီတိ - ကား၊ ဂဟိတာနိ - ယူအပ်ကုန်ပြီ၊ [သံ ရှေး
အာရှေးရှိသော ဓာဓာတ် တပစ္စည်း၊ ရုပ်ပြီးပုံကို ဆရာတော်၏ ဋီကာကျော်
နိဿယ(၈၄)၌ ရှုပါ။] သမာဒိန္တာနီတိ - ဟူသောပုဒ်သည်။ တဿေဝ - ထို
သမတ္တာနိ ဟူသော ပုဒ်၏ ပင်၊ ဝေဝစနံ-ဝေဝုစ ပရိယာယ် စကားလွယ်တည်း။

ကဋ္ဌာရမန္တကော။ ။ ကဋ္ဌာရကို “နိက္ခန္တဒန္တ” ဟု ဖွင့်၍ မန္တကကို (ပရိယာယ်
ဖြင့်) “မတ္တက”ဟု ဖွင့်သည်။ ကဋ္ဌာရမန္တကော - အပြင်သို့ ထွက်သော (ခေါသော)
သွားရှိသော “မန္တက” ဟု ဆိုလိုသည်။ နာမမတ္တမေဝ ဝါစသော ဒုတိယနည်း၌
“ကဋ္ဌာရမန္တကော-ကဋ္ဌာရမန္တက မည်သူသည်”ဟု ဆိုလိုသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ဋီကာ၌ မန္တကိတော- (မန္တက အမည်ရှိသူသည်) ဟုတွာ ဝိစရိ
ဝိဝရဒန္တာ စ(ရှုတ်ခမ်းပြင်ဖတ်သို့ လွန်ထွက်နေသော သွားလည်း ရှိ၏)၊ တေန နံ
“ကောရမန္တကောတိ”တိ သဉ္ဇာနန္တိ ဟု အသုံးတမျိုးတွေ့ရ၏။ ထို၌ မန္တကိတောသည်
မန္တက+ဣတ (မန္တက အမည်ရှိသူဟု) ဣတ ပစ္စည်းနှင့် သုံးစွဲထားသော ပုဒ်တည်း။
ဥပမာ ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ စက္ခုပါလတ္ထေရ ဝတ္ထုဝယ် ပါလကို “ပါလိတ”ဟု နာမည်
တမျိုးသုံးစွဲထားသကဲ့သို့တည်း။ ဤဋီကာဆရာ လက်ထက်က “ ကဋ္ဌာရမန္တကော ”
ဇနရာဝယ် “ကောရမန္တကော”ဟု ပါပြု၍ဟန်တူသည်။

ဝတပဒါနီ ။ ။ ပဋိတဗ္ဗာနီတိ ပဒါနီ၊ [ပဒ ဓာတ်+ကံဟော အပစ္စည်း။]
ဝဘာနိယေဝ ပဒါနီ ဝတ ပဒါနီ၊ (သမ္ဘာဝနာ ကမ္မဓာရ)၊ ကျင့်ထိုက်သော ဝတ်တို့၊
ဝါ- ကျင့်ဝတ်တို့၊ (တနည်း) ဝတသဋ္ဌါ ကောဋ္ဌာသ အနက်ဟော၊ ဝတနိစ +
တနိ+ပဒါနီ ဓာတိ ဝတပဒါနီ+ကျင့်ဝတ် အစုံတို့၊ (အချင်းချင်း မရောသဖြင့် တစု
တစု ဖြစ်နေသော ကျင့်ဝတ်တို့) ဟု ဆိုလိုသည်။ [“ပုရတ္ထိမေန ဝေသာလိ” ၌ မှတ်
ဖွယ်ကို ကစွည်းဘာသာဋီကာ သတ္တမုဒ္ဓေစ သုတ်၌ ပြထားပြီ။]

[သဒ္ဓတ္ထ အဓိပ္ပာယ်တ္ထ အထူးမရှိ-ဟု ဆိုလိုသည်။] ပုရတ္ထိမေန ဝေသာလိန္တိ-ကား၊
 ဝေသာလိတော - ဝေသာလိန္တိမှ၊ အဝိဒ္ဓရေ - အနီးဖြစ်သော၊ ပုရတ္ထိမာယ
 ခိသာယ- အရှေ့အရပ်၌၊ စေတိယန္တိ-ကား၊ ယက္ခစေတိယဌာနံ-ယက္ခ နတ်မျိုး
 တို့၏ စေတိရှိရာအရပ်တည်း၊ ဝါ- နတ် ဘီလူးတို့၏ နတ်ကွန်း နတ်နန်း နတ်စင်
 နတ်ရံသစ်ပင် ရှိရာအရပ်တည်း၊ နေ - ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော အစီအရင်သည်၊
 သဗ္ဗတ္ထ- အလုံးစုံသော ပုဒ်တို့၌၊ နယော-အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ဆောင်ကြောင်း
 အစီအရင်တည်း။ [သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော ပုဒ်တို့၌၊ နေ (နေသော) နယော-ဤ
 နည်းတည်း၊ ဤသို့ အလွယ်ပေးပါ။]

၁၂။ ယေန အဝေလကောတိ-ကား၊ ဘဂဝတော-၏ (အပေါ်၌)၊ ဝတ္ထံ-ကို၊
 ကတော-၍၊ ယေန-အကြင်အရပ်၌၊ အဝေလကဠာရ မဇ္ဈကော (အတ္ထိ)၊ ဘေဒ-
 သို့၊ ဥပလက်မိ-ပြီး၊ ပဉ္စိပုစ္ဆိတိ-ကား၊ ဂမ္ဘီရံ-နက်နဲသော၊ ငိလက္ခဏာဟတံ -
 သုံးပါးသော လက္ခဏာတည်းဟူသော အမှတ်တံဆိပ်တို့ဖြင့် ခတ်နှိပ်အပ်သော၊
 ပဉ္စံ-ကို၊ ပုစ္ဆိ ပြီ၊ န သမ္မာယာသိတိ-ကား၊ သမ္မာ-ကောင်းစွာ၊ ဉာဏဂတိယာ-
 ဉာဏ်တည်းဟူသော သွားခြင်းဖြင့်၊ နပါယာတိ - မသွားရောက်နိုင်၊ [သံ+ပ+
 အာ-ရှေးရှိသော ယာဓာတ်+ဂတိ အနက်ဟော။] ဝါ-မသိ၊ အန္ဓော-သူကောင်း
 သည်၊ ဝိသမဋ္ဌာနေ-မညီညွတ်သော အရပ်၌၊ (ပက္ခလတိ) ဝိယ-ချော်လဲသကဲ့သို့၊
 (ဝေ-တူ)၊ တတ္ထ တတ္ထေဝ-ထိုထို ပြဿနာ၌ပင်၊ ပက္ခလိ-ချော်လဲပြီး၊ အာဒိ-အစ
 ကို၊ နေဝ အဒ္ဓသ-မမြင်၊ ပရိယောသာနံ-အဆုံးကို၊ န အဒ္ဓသ-မမြင်၊ အထ ဝါ-
 ထို့ပြင် တနည်းကား၊ န သမ္မာယာသိတိ-ကား၊ နသမ္မာဒေသိ - မပြီးစီးစေနိုင်၊
 [မပြည့်စုံစေနိုင် - ဟု ဆိုလိုသည်။] [ဤနည်း၌ ကာရိတ်ပစ္စည်း ကြေလည်။]
 သမ္မာဒေတွာ-ပြီးစီးစေ၍၊ (ပြည့်စုံစေ၍)၊ ကလေကံ-ဖြေဆိုခြင်းငှါ၊ နာသလ္လိ-
 မစွမ်းနိုင်၊ အသမ္မာယန္တောတိ- ကား၊ ကမ္မနန္တိနိ ပိ-တုန်လှုပ်သော မျက်လုံး
 တို့ကိုလည်း၊ ပရိဝတ္တေတွာ-လည်စေ၍၊ ဩလောန္တော-ကြည့်လျက်၊ အသိက္ခိ
 တကဿ-သင်ယူအပ်သော အတတ် မရှိသူ၏၊ သန္တိကေ-အထံ၌၊ ဝုဠော-နေခဲ့
 ရသည်၊ အသိ-၏၊ အနာကာသေပိ-အခွင့်မဟုတ်ရာ၌လည်း၊ ပဗ္ဗင်တော-သည်၊
 ပဉ္စံ-ကို၊ ပုစ္ဆန္တော-မေးလျက်၊ ဝိဝရသိ- လှည့်လည်၏၊ အပေဟိ - ဖယ်လော၊
 (သွားလော)၊ တေသ္မိံ ဌာနေ-ဤ နေရာ၌၊ မာအဋ္ဌာသိ-မတည်နှင့်၊ ဣတိ-သို့၊
 ဝဒန္တော-ပြောဆိုလျက်၊ (ပါတွာကာသိ ဌိဝပ်)။

ကမ္မနန္တိနိ ။ ။ ကောပဝသေန ဝာဿ အက္ခိနိ ကမ္မနဘာဝံ အာပဇ္ဇိသ္မတိ
 အာဟ-“ကမ္မနန္တိနိပိ ပရိဝတ္တေတွာ”တိ၊ -ဋီကာ၊ ဤဋီကာကို ထောက်၍ “ကမ္မနန္တိနိ
 ပိ” ဟု ပြင်လိုက်ပါသည်။ စာအုပ်များ၌မူ “ကမရက္ခိနိ-ကြောင်သော မျက်လုံးတို့ကို”
 ဟု ရွှေ့ရသည်။

ကောပဉ္စ ဒေါသဉ္စ အပ္ပစ္စယဉ္စ ပါတုကာသီတိ - ကား၊ ကပ္ပနာကာရံ-
 စိတ်ပျက်ခြင်း အခြင်းအရာ ဟူသော၊ ကောပံ - အမျက်ကိုလည်းကောင်း၊
 ဒုဿနာကာရံ-အာရုံ၌ ပြစ်မှားမှု အခြင်းအရာ ဟူသော၊ ဒေါသံ- ဒေါသကို
 လည်းကောင်း၊ အတုဋ္ဌာကာရတူတံ-မနှစ်သက်မှု ဟူသော အခြင်းအရာ ဖြစ်၍
 ဖြစ်သော၊ ဒေါမနဿ သင်္ခါတံ- ဒေါမနဿဟု ဆိုအပ်သော၊ အပ္ပစ္စယဉ္စ-မနှစ်
 သက်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ပါကဋ္ဌံ-ထင်ရှားစွာ၊ [ဖေါက်ပြန်သော ကိုယ်နှုတ်
 အမှုအရာတို့ဖြင့် ထင်ရှားအောင်။] - အကောသိ-ပြုပြီ၊ အာသာဒိမ္မသေတိ-
 ကား၊ အာသာဒယိမ္မ (ဝတဘော) - ကြိမ်းမောင်းစော်ကားမိလေစွတကား၊
 ခာဠယိမ္မ(ဝတဘော)-ထိခိုက်မိလေစွ တကား။ [ထိထိ ခိုက်ခိုက် ပြောမိလေစွ
 ဟု ဆိုလိုသည်။] မာဝတနော အဟောသီတိ-ကား၊ မေ-ငါ၏၊ (အဟိတာယ-
 စီးပွားမဲ့အလို့ငှါ၊ ဒုက္ခာယ-ဆင်းရဲခြင်းငှါ)၊ န ဘဝေယျ-မဖြစ်ပါမူ၊ အဟော
 ဝတ-အော် ကောင်းလေစွ၊ မံ ဝတ နော အဟောသီတိ ပိ - ဟူ၍လည်း၊
 ပါဠော - ပါဠိတော်ပါဌ်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ တတ္ထ-ထို မံ ဝတ နော အဟောသိ
 ဟူသော ပါဌ်၌၊ မန္တိ- မံ ဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ သာမိ ဝစနတ္ထေ-သာမိဝိဘတ်၏
 အနက်၌၊ ဥပယောဂဝစနံ- ဒုတိယာ ဝိဘတ်ရှိသော သဒ္ဒါတည်း၊ မမ- ၏၊
 ဝါ-မှ၊ (အဟိတာယ ဒုက္ခာယ) အဟောသိ ဝတနု - ဖြစ်လေရော့သလား၊
 (ဖြစ်များ ဖြစ်လေမလား)၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ ပန - ကြံစီရုံမျှ မကသေး၊
 ဝေဉ္စ-ဤသို့လျှင်၊ စိန္တေတုာ-၍၊ ဥက္ကဋ္ဌိကံ-ဆောင့်ကြောင့်၊ နိသိဒ္ဓိတုာ-ပြီး၍၊
 ဘန္တေ၊ မေ-အား၊ ခမထ-သည်းခံကြပါကုန်၊ ဣတိ-ဤသို့ ပြော၍၊ တံ-ထို
 ကဋ္ဌာရမဋ္ဌကကို၊ ခမာပေသိ-သည်းခံစေပြီ၊ (တောင်းပန်ခိုင်းပြီ)၊ သောပိ- ထို

အာသာဒိမ္မ သေ။ ။ အာ ငွှေးရှိသော သဒ္ဓဇာတ်+စုရာဒိ၊ အဇ္ဈတ္တနိ မှာပိဘဝံ၊
 ဣလာ၊ “သေ”ကား အပိုလာတားသော နိပါတ်တည်း။ [ရှေးနိဿယ၌ “ဟိယုတ္တနိ
 မ္မသေ ဝိဘတ်ဟု ဆို၏။] အာသာဒိယိမ္မ၌ စုရာဒိဏာယဖြင့် “အာသာဒယိမ္မ” ဟု
 ဖြစ်ပြီးမှ (ဒ) ၌ (အ) ကို (ဣ) ဖြု ဟု ကြံသင့်သည်၊ မှာ၌ ရသေ့ပြု။

မာ ဝတ နော အဟောသိ ။ ။ ပဌမနည်း၌ “မာ” သည် ပဋိသေဓ နိပါတ်၊
 “ဝတ”သည် ပရိဝိတက္ကနိပါတ်၊ “နော”သည် အမှသဒ္ဒါ၏ ကာရိယဖြစ်သော ဆဋ္ဌိ
 ဗဟုဝစနန္တပုဒ်၊ ဤနေရာ၌ “မေ” ဟု ခွင့်သဖြင့် ဝစနိပလ္လာသ၊ “မာ” ပဋိသေဓနှင့်
 ယှဉ်သောကြောင့် အတိတ်အနက် အစစ်မဟုတ်သော်လည်း “အဟောသိ”ဟု အဇ္ဈ
 တ္တနိဖြင့် သုံးစွဲသည်။ [“မာယောဓဂ သဗ္ဗကာလေ စ သုတ်ကို သတိပြု။]

မံ ဝတ နော အဟောသိ ။ ။ ဤနည်း၌ “မံ” သည် အမှသဒ္ဒါ၏ ကာရိယ
 ဒုတိယာ ဝိဘတ်သည် သာမိ အနက်၌ သက်၏၊ “နော” သည် သံသယတ္ထ နိပါတ်၊
 အဟောသိကား ရှေးအတိုင်းပင်တည်း။ [ဤအဖွင့်များအရ အနက်ပေးပုံကို ပါဠိတော်
 နိဿယ၌ ပြထားပြီ။]

ကဋ္ဌာရမန္တကသည်လည်း၊ လူတော-ဤအခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ အညံ့- (ဤပြဿနာမှ) အခြားသော၊ ကိဉ္ဇိ-သော၊ ပဉ္စ နာမ-ပြဿနာမည်သည်ကို၊ န ပုစ္ဆိဿသိ-မမေးတော့ပြီလော၊ (မမေးတော့ဘူးလား) လူတိ - ဤသို့ ပြောပြီ၊ (လူတောပဋ္ဌာယ အညံ့ ကိဉ္ဇိ ပဉ္စ)၊ ယဒိ (နပုစ္ဆိဿသိ) - အကယ်၍ မမေးအံ့၊ ဧဝံ (သတိ) - သော်၊ ဂစ္ဆ-သွားတော့၊ တေ - သင်အား၊ မောမိ-သည်းခံ၏၊ လူတိ-ဤသို့ ပြော၍၊ တံ-ထို သုနက္ခတ္တကို၊ ဥယျောဇေသိ- ပြန်လွှတ်လိုက်ပြီ။

၁၃, ၁၄။ [စာအုပ်တို့၌ “၁၄” ဟုသာ နံပါတ်ပြထားသည်။] ပရိဟိတောတိ-ကား၊ ပရိဟိတော-ဝတ်အပ်သော အဝတ်ရှိသည်၊ နိဝတ္ထဝတ္တော-ဝတ်အပ်သော အဝတ်ရှိသည်၊ (ဟုတောဝိစရစန္ဒာ တို့၌စပ်)၊ [ပရိမိယတေတိ ပရိဟိတံ၊ ပရိ+ဓာဓာတ်၊ လ ပစ္စည်း၊ ဧကိ ဟပြု၊ ဓာ၌ အာကို လျှပ်၊ ပရိဟိတံ +ယဿ+အတ္ထိတိ ပရိဟိတော။] သာနုစာရိကောတိ (ဧတ္ထ)-၌၊ ဘရိယာ-ဇနီးကို၊ အနုစာရိကာ-အနုစာရိကာဟူ၍၊ ဝါ-အတူလျည့်လည်ဘက် ဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိ-ဆိုအပ်၏၊ (ယော-အကြင် ကဋ္ဌာရမန္တကသည်၊) အနုစာရိကာယ - အတူ လျည့်လည်ဘက်ဖြစ်သော ဇနီးနှင့်၊ သဟ - တကွ၊ (ဝတ္ထတိ-၏၊ လူတိ-ကြောင့်၊ သော-ထို ကဋ္ဌာရမန္တကသည်၊) သာနုစာရိကော-သာနုစာရိကမည်၏၊ (တနည်း) အနုစာရိကာယ-နှင့်၊ သဟ-တကွ၊ (ဝတ္ထမာနော-ဖြစ်သူသည်)၊ သာနုစာရိကော-မည်၏၊ [ဝါကျနှင့် လျော်အောင် ဤသို့လည်း ပေးနိုင်၏။] တံတံ ဗြဟ္မစရိယံ - ထိုထို မြတ်သော အကျင့်ကို၊ [ပါဠိတော်၌ လာသော “ယာဝဇီဝံ အစေလကော အဿ” စသော အကျင့်များကိုယူ။] ပဟာယ - ပယ်စွန့်၍၊ သဘရိယော - ဇနီးနှင့်တကွ ဖြစ်၏၊ လူတိ အတ္ထော။

ဩဒနကုမ္မာသန္တိ-ကား၊ သုရာမုံသတော-သေရည်နှင့် အသားမှ၊ အတိရေကံ-အပိုအလွန်ဖြစ်သော၊ ဩဒနမ္ပိ-ထမင်းကိုလည်းကောင်း၊ ကုမ္မာသမ္ပိ-မုယောဖြင့် ပြုအပ်သော အစာကိုလည်းကောင်း၊ ဘုဉ္ဇမာနော - စားလျက်၊ ယဿ နိဟိ နောတိ-ကား၊ ယံ လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂံ - အကြင်မြတ်သောလာဘ်၊ မြတ်သော အခြံအရံသို့၊ ပတ္တော - ရောက်ပြီ၊ တတော - ထိုလာဘဂ္ဂ ယသဂ္ဂမှ၊ ပရိဟိနော - ဆုတ်ယုတ်သည်၊ (ဟုတော-၍)၊ (ကာလံ ကရိဿတိ ဌ္ဗံစပ်)၊ [အခြံအရံ မရှိလျှင် လာဘ်လာဘလည်း ဆုတ်ယုတ်သောကြောင့် “ယဿ” ၌ လာဘဂ္ဂကို ထည့်၍ ဖွင့်သည်။] ကတံ ဟောတိ ဥတ္တရိ မနုဿဓမ္မာ လူနိ ပါဠိဟာရိယန္တိ လူ-ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ သတ္တဝတပဒါတိက္ကမဝသေန - ခုနစ်ပါးသော ကျင့်ဝတ်အစုံကို လွန်ကျူးခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ သတ္တ-ကုန်သော၊ ပါဠိဟာရိယာနိ-တို့ကို၊ ဧဝံ တဗ္ဗာနိ-သိထိုက်ကုန်၏။

အစေလပါထိကပုတ္တဝတ္ထုအဖွင့်

၁၅။ ပါထိကပုတ္တောတိ-ကား၊ ပါထိကဿ-ပါထိက၏၊ ပုတ္တော-သားသည်၊ (ပဋိဝသတိ ဌာဝံ)၊ ဣဏဝါဒေနာတိ-ကား၊ ဣဏဝါဒေန-သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ပြောဆိုရန်ဝန်ခံသော ငါနှင့်၊ သဒ္ဓိ-တက၊ (ဒဿေတုံ အရဟတိ-ဌာဝံ)၊ [အဟံ သဗ္ဗ ဇာနာမိတိ ဧဝံ သဗ္ဗညုတ ဉာဏံ ဝဒတိ ပဋိဇာနာတိတိ ဣဏဝါဒေါ၊ တေန မယာ ဣဏဝါဒေန သဒ္ဓိံ၊ - ဋီကာ။] ဥပဗုပထန္တိ-ကား၊ နော - ငါတို့၏၊ အန္တရေ-အကြား၌၊ ယောဇနံ-တယူဇနာသည်၊ စေတဝေယျ-အကယ်၍ရှိအံ့၊ ဂေါတမော - ရဟန်းဂေါတမသည်၊ အနုယောဇနံ - ယူဇနာဝက် ခရီးကို၊ (အာဂစ္ဆေယျ-လာရာ၏) အဟံ-သည်၊ အနုယောဇနံ-ကို၊ (ဂစ္ဆေယျ-သွားအံ့၊ ဝါ-လွှားမည်) အနုယောဇနာဒိသု-ယူဇနာဝက် အစရှိသည်တို့၌၊ ဧသံ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော အစီအရင်သည်၊ နယော-အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို ဆောင်ကြောင်း အစီအရင်တည်း၊ [“အနုယောဇနံ စေ အန္တရေ ဘဝေယျ၊ ဂေါတမော ဧကံ ဂါဝုတံ၊ အဟံ ဧကံ ဂါဝုတံ” စသည်ဖြင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ဆောင်ပါ-ဟုံလို။] ဧကပဒဝါရမ္ပိ - ခြေတလှမ်းကိုသော်လည်း၊ အတိက္ကမ္ပ - လွန်၍၊ ဂစ္ဆေတော- (တန်ခိုးပြုဖို့) သွားသု၏၊ ဇယော-အောင်နိုင်ခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လိမ့်မည်၊ အနာဂစ္ဆေတော-(တန်ခိုးပြုဖို့) မလာသု၏၊ ပရာဇယော - ရှုံးခြင်းသည်၊ (ဘဝိ အတိ)၊ ဣတိ-ဤကား အစေလပါထိကပုတ္တ၏ အလိုတည်း။

ဧတေ တတ္ထာတိ-ကား၊ ဧတေ မဟံ-ထို ငါတို့သည်၊ တတ္ထ သမာဂတဋ္ဌာနေ-ထို့ ပေါင်းဆုံရာ အရပ်၌၊ (ကရေယျာမ- ဌာဝံ)၊ တဒ္ဓိရုံဏံ တဒ္ဓိရုဏာဟန္တိ- ကား၊ တတော တတော-(ရဟန်းဂေါတမ ပြုအပ်သော) ထိုထို တန်ခိုးပြာဋိဟာထက်၊ ဒိဂုဏံ ဒိဂုဏံ-နှစ်ဆတက် နှစ်ဆတက်၊ အဟံ-သည်၊ ကရိဿာမိ-အံ့၊ [ဤသည် မှာ ပါထိကက မြို့သူမြို့သားများ အထင်ကြီးစေရန် အခြောက်တိုက် အသား လွတ် ကြားခြင်းသာ ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် နဂရဝါသိနော စသည်ဖြင့် နောက်၌ ပြလိမ့်မည်။] ဘဂဝတာ- နှင့်၊ သဒ္ဓိ- အတူ၊ ပါဋိဟာရိယံ-ကို၊ ကာတုံ-ငှါ၊ အသမတ္ထဘာဝံ - မစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဇာနန္တောပိ- သိပါသော်လည်း၊ ဥတ္တမပုရိသေန- မြတ်သော ယောက်ျားနှင့်၊ သဒ္ဓိ- အတူ၊ ပဌပေတွာ-အပြိုင် ဖြစ်စေ၍၊ အသက္ကုဏန္တဿာပိ- တန်ခိုးပြုခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သု၏လည်း၊ (မစွမ်း နိုင်သုမှာလည်း)၊ ပါသံသော-ချီးမွမ်းခြင်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်သေး၏၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဥ တွာ-သိ၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ (သမဏောပိ ဂေါတမော ဣဏဝါဒေါ အစ ရှိသော စကားကို)၊ အာဟ-ပြောပြ၊ နဂရဝါသိနောပိ- မြို့၌နေသူ လူတို့သည် လည်း၊ ဝါ- မြို့သူမြို့သားတို့သည်လည်း၊ တံ-ထိုစကားကို၊ သုတွာ- ကြား၍၊ အသမတ္ထောနာမ-မစွမ်းနိုင်သုမည်သည်၊ ဧဝံ-သို့၊ န ဂဇ္ဇတိ-မကြိုးဝါး၊ ဝါ-

မကြား၊ အဒ္ဓါ- စင်စစ်၊ အယမိ-ဤ ပါထိကပုတ္တသည်လည်း၊ အရဟတ-သည်၊
ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လိမ့်မည်၊ ဣတိ-ဤသို့ ထင်၍၊ တဿ-ထို ပါထိက၏ (အပေါ်
၌)၊ မဟန္တ-မြတ်သော၊ ဝါ-ကြီးကျယ်သော၊ သက္ကာရံ-ပူဇော်သက္ကာရကို၊
အကံသု-ပြုကြကုန်ပြီ။

၁၆။ ယေနာဟံ တေနုပသကံဗီတိ-ဟူသောစကားကို၊ (ဧဝံ ဘဂဝတာ
ဒုတ္တံ)၊ သုနက္ခတ္တာ - သည်၊ (အဿောသိကိရ ချစ်စပ်)၊ ပါထိကပုတ္တော-
သည်၊ ဧဝံ-သို့၊ ဝဒတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ အဿောသိကိရ- ကြားရသတဲ့၊ အလ-
ထိုအခါ၌၊ အဿ-လို သုနက္ခတ္တ၏၊ ဟိန္ဒုဇ္ဈာသယတ္တာ-ယုတ်ညံ့သောအလို အဇ္ဈာ
သယရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (ယုတ်ညံ့သောဓာတ်ခံ ရှိသူ၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊
ဟိန္ဒုဇ္ဈာနာယ - ယုတ်ညံ့သူကို ကြည့်ရှုခြင်းငှါ၊ စိတ္တံ - သည်၊ ဥဒပါဒိ-
ထင်ရှားဖြစ်ပြီ၊ သော-ထို သုနက္ခတ္တသည်၊ ဘဂဝတော-၏(အပေါ်၌)၊ ဝတ္တံ-
ကို၊ ကတော-၍၊ ဘဂဝတိ-သည်၊ ဂန္ဓကုဋိ-သို့၊ ပဓိဋ္ဌေ- ဝင်တော်မူလသော်၊
ပါထိကပုတ္တဿ-၏၊ သန္တိကံ-သို့၊ ဂန္ဓာ-၌၊ ပုစ္ဆံ-ပြီ၊ (ကံ)၊ တုဗ္ဗေ တို့သည်၊
ဝေရူပိ - ဤသို့သဘောရှိသော၊ ကထံ- ကို၊ ကထေသကိရ- ပြောကြသတဲ့
လော၊ (ပြောကြသတဲ့ဆို)၊ ဣတိ - ဤသို့မေးပြီ၊ အာမ - အိမ်၊ ကထေမ-
ပြောကုန်၏၊ ဣတိ-ဤသို့ ပြောပြီ၊ ယဒိ ဧဝံ-ယင်းသို့ပြစ်လျှင်၊ [“ယဒိကထေထ-
ဘကယ်၍ ပြောကုန်အံ့၊ ဧဝံသတိ-ဤသို့ ပြောလသော်”၊ ဤသို့လည်း အကျယ်
ပေးနိုင်၏။] မာ ဘာယိတ္ထ-မကြောက်ကြနှင့်၊ ဝိသဋ္ဌာ-စွန့်လွှတ်အပ်သောစိတ်
ရှိကုန်သည်၊ (ကြောက်ရွံ့ခြင်းကင်း ရဲတင်းကုန်သည်)၊ (ဟုတော)၊ ပုနပုနံ-
ထပ်ကာထပ်ကာ၊ ဧဝံ - သို့၊ ဝဒတ - ပြောပါကုန်၊ [ဝိသဋ္ဌာ၌ ဝိပုဗ္ဗ၊ သဇ္ဇ
ဓာတ် - တပစ္စည်းဖြစ်၍ ဝိသဋ္ဌိပဒ်ကဲ့သို့ ဋ္ဌဖြင့် ပါဌမှန်ရှိစေ၊ ဝိသဋ္ဌိယတေတိ
ဝိသဋ္ဌံ (စွန့်လွှတ်အပ်သော စိတ်)၊ ဝိသဋ္ဌံ ယေသံ အတ္တိတိ ဝိသဋ္ဌာ။] အဟံ-
သည်၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ-၏၊ ဥပဋ္ဌာကော-အလုပ်အကျွေးတည်း၊ တဿ-
ကို ရဟန်းဂေါတမ၏၊ ဝိသဟံ - အရာကို၊ (စွမ်းနိုင်သောအရာ မစွမ်းနိုင်သော
အရာကို) ဝိဇာနာမိ-သိ၏၊ တုဗ္ဗေဟိ-တို့နှင့်၊ သဒ္ဓိံ - အတူ၊ ပါဠိဟာရိယံ ကိုး
ကာတုံ-ငှါ၊ န သက္ခိဿတိ- စွမ်းနိုင်လိမ့်မည်မဟုတ်၊ အဟံ- သည်၊ သမဏဿ
ဂေါတမဿ-အား၊ ကထေတော-ပြော၍၊ (ပြောထားနှင့်၍)၊ ဘယံ-ကြောက်
ခြင်းကို၊ ဥပ္ပါဒေတော - ဖြစ်စေ၍၊ တံ - ထို ရဟန်းဂေါတမကို၊ အညတော-
အခြားအရပ်သို့၊ ဂဟေဘွာ - ခေါ်ယူ၍၊ ဂမိဿာမိ-မည်၊ တုဗ္ဗေ-တို့သည်၊
မာ ဘာယိတ္ထ-မကြောက်ကုန်နှင့်၊ ဣတိ-ဤသို့ပြော၍၊ တံ-ထိုပါထိကပုတ္တကို၊
အဿာသေတော-သက်သာရာရစေ၍၊ ဘဂဝတော-၏၊ သန္တိကံ-သို့၊ ဂတော-ပြီ၊
တေနု-ကြောင့်၊ ယေနာဟံ တေနုပသကံဗီတိ-ဟူ၍၊ (ဘဂဝတာ) ဒုတ္တံ။

တံ ဝါစန္တိ အာဒိသု-အစရှိသော စကားရပ်တို့၌၊ အဟံ-သည်၊ အဗုဒ္ဓေါ-
ဘုရားမဟုတ်သည်၊ သမာနောဝ-ဖြစ်လျက်သာ၊ ဗုဒ္ဓေါ-သည်၊ အမှီ-၏၊ ဣတိ-
ဤသို့ ပြော၍၊ ဝိစရိ-လှည့်လည်ခဲ့ပြီ၊ မေ-သည်၊ အဘူတံ- မဟုတ်မမှန်သော
စကားကို၊ ကထိတံ-ပြောအပ်ပါပြီ၊ အဟံ-သည်၊ န ဗုဒ္ဓေါ-ဘုရားမဟုတ်ပါ၊
ဣတိ-သို့၊ ဝဒန္တော-ပြောလသော်၊ ဝါ- ပြောသုသည်၊ တံ ဝါစ-ထိုစကားကို၊
ပဇဟတိနာမ - စွန့်သည်မည်၏၊ ရဟော - ဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်၌၊ နိသီဒိတော-
ထိုင်၍၊ စိန္တယမာနော-စဉ်းစားလသော်၊ ဝါ-စဉ်းစားသုသည်၊ အဟံ-သည်၊
တ္ထေကံ ကာလံ - ဤမျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး၊ အဗုဒ္ဓေါ - ဘုရားမဟုတ်
သည်၊ သမာနောဝ-ဖြစ်ပါလျက်သာ၊ ဗုဒ္ဓေါ- သည်၊ အမှီ-၏၊ ဣတိ- ဤသို့
ပြော၍၊ ဝိစရိ- လှည့်လည်ခဲ့ပြီ၊ ဒါနိ-၌၊ ဣတော - ဤနေ့မှ၊ ပဋ္ဌာယ- စ၍၊
အဟံ-သည်၊ န ဗုဒ္ဓေါ - ဘုရားမဟုတ်၊ ဣတိ- သို့၊ စိန္တယန္တော- စဉ်းစားသော
သုသည်၊ တံ စိတ္တံ-ကို၊ ပဇဟတိ နာမ- မည်၏၊ အဟံ - သည်၊ တ္ထေကံ ကာလံ-
ဤမျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး၊ အဗုဒ္ဓေါ-သည်၊ သမာနောဝ-သာ၊ ဗုဒ္ဓေါ-
သည်၊ အမှီ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ ပါပကံ-ယုတ်ညံ့သော၊ ဒိဋ္ဌိံ-ကို၊ ဂဟေတော-၍၊
ဝိစရိ-ပြီ၊ ဒါနိ-ယခု၊ ဣတော-မှ၊ ပဋ္ဌာယ-၍၊ ဣမံ ဒိဋ္ဌိံ-ကို၊ ပဇဟာမိ-စွန့်တော့
အံ၊ ဣတိ-ဤသို့ ဆုံးဖြတ်၍၊ ပဇဟန္တော-စွန့်လသော်၊ ဝါ-သုသည်၊ တံ ဒိဋ္ဌိံ-
ကို၊ ပဋိနိဿဇ္ဇတိနာမ - စွန့်လွှတ်သည်မည်၏၊ ပန- ဗျတိရိက်ကား၊ ဧဝံ-သို့၊
အကရာဇန္တော - မပြုလသော်၊ ဝါ - မပြုသကဲ့၊ တံ ဝါစ အပ္ပဟာယ တံစိတ္တံ
အပ္ပဟာယ တံ ဒိဋ္ဌိံ အပ္ပဋိနိဿဇ္ဇတိတုတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ - ၏၊ [ဤ၌ မှတ်ဖွယ်
များကို ဋီကာ၌ ရှုပါ။] ဝိပတေယျာတိ-ကား၊ ဗန္ဓနာ-အညှာမှ၊ မုတ္တတာလပက္ကံ
ဝိယ-လွှတ်သော (ပြတ်ကျသော) ထန်းသီးမှည့်ကဲ့သို့၊ (ဧဝံ-တူ) ဂီဝတော-
လည်ပတ်မှ၊ ပတေယျ - ပြတ်ကျရာ၏၊ ဝါ ပန- သို့မဟုတ်၊ သတ္တဓာ- ခုနစ်စိတ်
ခုနစ်ဖြာ၊ ဖလေယျ-ကဲ့ရာ၏။

၁၇။ ရက္ခတေတန္တိ-ကား၊ ဧတံ-ဤစကားကို၊ ရက္ခတု-စောင့်စည်းတော်
မူပါ၊ ဧကံသေနာတိ-ကား၊ နိပ္ပရိယာယေန - ပရိယာယ်မဟုတ်၊ မုချအားဖြင့်၊
[အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်တည်း၊ “တခုသော အဖို့အားဖြင့်”ဟု သဒ္ဒတ္ထပေးပါ။] (ဩဇာ

၁။ ဝိပတေယျ။ ။ ပဌမနည်း၌ “ဝိ” သည် အနက်တူး မရှိသော ဓာတုတ္ထာနု
ဝတ္တကတည်း၊ ကျခြင်း အနက်ဟော ပတဓာတ်သည် အပါဒါန်ကို ဝှဲ၏၊ ထို့ကြောင့်
“ဂီဝတော ပတေယျ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ဗန္ဓနာ၊ ဓပ၊ ဝိယကား ဥပမာနတည်း။
၂။ ဒုတိယနည်း၌ “ဝိ” သည် ဝိသရဏတ္ထ (ဖရိဖရဲ ဖြစ်ခြင်းအနက်) (သို့မဟုတ်)
ဝိပ္ပာရဏတ္ထ (ဖရိဖရဲ ဖြစ်ကြံခြင်း အနက်) ဟောတည်း၊ ပတဓာတ်ကား “ကျခြင်း”
အနက်ပင်တည်း၊ “ဝိပတ-ဖရိဖရဲကျ၊ ဝါ-အစိတ်စိတ် အမွှာမွှာကျ”ဟူရာ၌ “ကွဲခြင်း”
ပင် ဖြစ်သောကြောင့် “သတ္တဓာ ဝါ ပန ဖလေယျ”ဟု ဖွင့်သည်။

ဂါတာ၌ဝပ်)။ ဩဓာရိတာတိ-ကား၊ ဘာသိဟာ-ပြောဆိုအပ်ပြီ၊ [အဓိပ္ပာယ် ပင်တည်း၊ သဒ္ဒတ္ထမှာ “ဩဓာရိတာ-ပိုင်းခြားဆောင်ထားအပ်ပြီ၊ ဝါ-သတ်မှတ် ပြောဆိုအပ်ပြီ” ဟု ပေးပါ။] အစေလောစ ဘန္တေ ပါထိကပုတ္တောတိ- ကား၊ ဒဝံ-ဤသို့၊ ကေသေန-တခုတည်းသော အဖိအားဖြင့်၊ (စင်စစ် ကေန အမှန် အားဖြင့်)၊ ဩဓာရိတာယ-ပိုင်းခြားသတ်မှတ်၍ ဆောင်ထားအပ်သော၊ ဝါ- မိန့်တော်မူအပ်သော၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဝါစာယ- စကားတော်ကြောင့်၊ အစေလော-သော၊ ပါထိကပုတ္တော-သည်၊ သဓေ အာဇ္ဈေယျ- အကယ်၍ လာရာ ။

ဝိရူပရူပေနာတိ-ကား၊ ဝိဂတရူပေန-ကင်္ဂ၊ သောသဘောရှိသော၊ ဝိဂစ္ဆိတ သဘာဝေန - ကင်းသော သဘောရှိသော၊ [ဝိဂတကို “ဝိဂစ္ဆိတ” ဟုလည်း ကောင်း၊ ရူပေနကို “သဘာဝေန” ဟုလည်းကောင်း ထပ်ပွင့်သည်။] ရူပေန- ရူပကာယဖြင့် (ရုပ်အဆင်းဖြင့်)၊ အတ္တနော - ၏၊ ရုပ် - ရူပကာယကို၊ (ရုပ် အဆင်းကို)၊ ပဟာယ-ပယ်စွန့်၍၊ အဓိဿမာနေန-မမြင်အပ်သော၊ (သုတပါး ကြည့်၍ မမြင်နိုင်သော)၊ ကာယေန-ကိုယ်ဖြင့်၊ (အာဂစ္ဆေယျ-၌ဝပ်)။

ဝါ တနည်း၊ သီဟဗျဉ္ဇါဒိဝသေန-ခြင်သို့ ကျား အစရှိသော သတ္တဝါတို့၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝိဝိဓရူပေန-အထူးထူးသော သဘောရှိသော၊ (ရူပေန- ရူပကာယ ဖြင့်)၊ သမ္မုခီဘာဝံ - မျက်မှောက်၏အဖြစ်သို့၊ (၁) အာဂစ္ဆေယျ - အကယ်၍ ရောက်လာအံ့၊ [ပါဠိတော် “ဝ” ကို ယူ၍ ပေးသည်။] တဒဿ ဘဂဝတော မုသာတိ ကား၊ ဧဝံ သန္တေ-ဤသို့ ဖြစ်လသော်၊ (ဤသို့ လာလသော်)၊ ဘဂဝ တော-၏၊ တံ ဝဇေ-ယိုဝကားသည်၊ မုသာ-မုသားသည်၊ (မမှန်သည်)၊ ဘဝေ ဟု - ဖြစ်ရာ၏၊ [အဿကို “ဘဝေယျ” ဟု ပွင့်သည်၊ ရုပ်ပြီးပုံကို ရူပသိဒ္ဓိ၌ ရှိပါ။] ဣတိ-ဤသို့လျှောက်၍၊ မုသာဝါဒေန-ဖြင့် နိဂ္ဂဟာတိ-နှိပ်၏၊ (နှိမ်၏)၊ ဧတံ-ဤ သုနက္ခတ္တကို၊ ဌပေတွာ-ချန်သား၍၊ အညေန- သုနက္ခတ္တမှ အခြားသူ သည်၊ ဘဂဝါ-ကို၊ မုသာဝါဒေန-ဖြင့်၊ န နိဂ္ဂဟိတပုဗ္ဗော ကိရ- မနှိပ်အပ်ဖူး လတတ် ဣတိ-ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

ဝိရူပရူပေန။ ပဌမနည်း၌ “ဝိ” သည် ဝိဂတ (ကင်းခြင်း) အနက်ဟော၊ ရူပ သည် သဘာဝ (သဘော) အနက်ဟော၊ နောက် ဝိဂတကား ရူပကာယ အနက်ဟော တည်း။ ‘ဝိရူပရူပေန - ကင်းသောသဘောရှိသော ရူပကာယဖြင့် လာ’ ဟူသည် သုတပါး ကို မမြင်နိုင်အောင် တန်ဖိုးဖြင့် ကိုယ်ဖောက်၍ ရောက်လာခြင်းတည်း။

ဒုတိယနည်း၌ ဝိသည် ဝိဝိဓ (အထူးထူး) အနက်ဟော၊ ရူပနှစ်ပုဒ်ကား ရှေ့အတိုင်း ပင်တည်း “ဝိဂတရူပ-အထူးထူးသော သဘောရှိသော ရူပကာယဖြင့် လာ” ဟူသည် ခြင်သို့ သစ် ကျား စသော ရုပ်ပုံ ဖန်ဆင်း၍ ရောက်လာခြင်းတည်း။ [ဝိ သဒ္ဓါ၊ ရူပ သဒ္ဓါဒ် အနက်များကို အသိစာန်၌ ရှိပါ။]

၁၈။ ဣယဂါမိနီလိ- ကား၊ သရူပေန - စကားလုံးတည်းဟူသော သရုပ် အားဖြင့်၊ (နား၌ကြားအပ်သော အသံအားဖြင့်) အတ္ထိဘာဝံ-ရှိသည်၏အဖြစ်၊ လည်းကောင်း၊ အတ္ထေန - အနက်သဘောအားဖြင့်၊ နတ္ထိဘာဝံ - မရှိသည်၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဣတိ ဧဝံ- ဤသို့၊ ဣယဂါမိနီ- ရှိ၊ မရှိ အားဖြင့် နှစ်မျိုး ကွဲပြားသော သဘောသို့ ရောက်၏၊ ဧတံ-ဤ ဣယဂါမိနီဟူသော အမည်သည်၊ အလိကတုတ္ထ နိပ္ပလဝါစာယ-ချွတ်ယွင်းသော အချည်းနှီးသော အကျိုးမရှိသော စကား၏၊ အဓိဝစနံ- အမည်တည်း။

၁၉။ အဇိတော ပိ နာမ လိစ္ဆဝိနံ သေနာပတိတိ-ကား၊ သော-ထိုအဇိတ စစ်သူကြီးသည်၊ ဘဂဝတော - ၏၊ ဥပဋ္ဌာကော - အလုပ်၊ အကျေးသည်၊ အဟောသိ ကိရ-ဖြစ်သတဲ့၊ သော-ထိုအဇိတ စစ်သူကြီးသည်၊ ကာလံ-သေချိန် ကို၊ (တနည်း) ကာလံ-သေခြင်းကို၊ အကာသိ-ပြီး၊ အထ-၌၊ အသ-ထို အဇိတ စစ်သူကြီး၏၊ သရီရကိစ္စံ - အလောင်းကောင်၌ ပြုထိုက်သောကိစ္စကို၊ ဝါ- သင်္ဂြိုဟ်မှု ကိစ္စကို၊ ကတော-ပြုပြီး၍၊ မနုဿာ - တို့သည်၊ ပါထိကပုတ္တံ-ကို၊ ပုတ္တံ-သု-မေးကြကုန်ပြီ၊ (ကိံ)၊ သေနာပတိ - သည်၊ ကုဟိံ - အဘယ်၌၊ နိဗ္ဗတ္တော-ဖြစ်ပါသနည်း၊ ဣတိ - ဤသို့ မေးကြကုန်ပြီ၊ သော-ထို ပါထိပုတ္တ သည်၊ အာဟ-ပြီး၊ (ကိံ)၊ မဟာနိရယေ-ကြီးစွာသော ငရဲ၌၊ နိဗ္ဗတ္တော- ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့ ပြောပြီ၊ စ ပန-ထပ်၍ ဆက်ဦးအံ့၊ ဣဒံ-ဤစကားကို၊ ဝတော- ပြောပြီး၍၊ ပုန-တဖန်၊ အာဟ-ပြောပြန်ပြီ၊ (ကိံ)၊ တုမ္မာကံ - သင်တို့၏၊ သေနာပတိ-သည်၊ မမ - ၏၊ သန္တိကံ-သို့၊ အာဂမ္မ - လာ၍၊ အဟံ - သည်၊ (တပည့်တော် အဇိတသည်)၊ တုမ္မာကံ - သင်တို့၏၊ (အရှင်ပါထိကပုတ္တ တို့၏) ဝစနံ-စကားကို၊ (စကားအတိုင်း)၊ အကတော-မပြုမူ၍၊ (မလိုက်နာပဲ)၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ - ၏၊ ဝါဒံ - အယူကို၊ ပတိဋ္ဌာပေတွာ - တည်စေ၍၊ ဝါ-တည်စေခြင်းကြောင့်၊ နိရယေ-၌၊ နိဗ္ဗတ္တော-သည်၊ အမိ ၏၊ ဣတိ-ဤသို့ ပြော၍၊ ပရောဒိတ္ထ-ငိုရှာပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့ (ပါထိကပုတ္တက) ပြောပြီ။

[အဋ္ဌကထာ စာအုပ်များ၌ “တေနုပသကံမိ”ဟု လွဲနေ၏၊ ပါဠိတော်၌ “တေနုပသကံမိဿာမိ”ဟု ရှိ၏။] တေနုပသကံမိဿာမိ ဒိဝါ ဝိဟာရာယာတိ ဣတ္ထေ-၌၊ ပါဠိဟာရိယကရဏတ္ထာယာတိ-ဟူ၍၊ ကသွာ-ကြောင့်၊ န ဝဒတိ-

ဣယဂါမိနီ။ ။ ဦးနု + သမုဟော ဣယံ၊ ဣယ အရကို “ သရူပေန အတ္ထိဘာဝံ၊ အတ္ထေန နတ္ထိဘာဝံ”ဟု သရုပ်ဖော်သည်။ မဟုတ်မှန်သော စကားသည် စကားလုံး အနေအားဖြင့်သာ ရှိ၍ အနက်ခြင်အားဖြင့် မရှိ၊ ထိုသို့ ရှိ၊ မရှိ အားဖြင့် နှစ်မျိုးကွဲပြား သော စကားကို “ ဣယဂါမိနီ ” ဟု ခေါ်သည်။ (ဣယံ ဂစ္ဆတိတိ ဣယဂါမိနီ- ဤကား)

မိန့်တော်မမူသနည်း၊ အဘဝါ- တန်ခိုးပြုမှု မရှိခြင်းကြောင့်တည်း၊ ဟိ-ခွဲ၊
 (တနည်း)၊ ဟိ(ယသွာ)-ကြောင့်၊ အထ-ထို ပါထိကပုတ္တ၏၊ သမ္ဗုဒ္ဓိဘာဝေါပိ-
 မျက်မှောက်၏ အဖြစ်သည်လည်း၊ တေန- ထို မြတ်စွာဘုရားနှင့်၊ သမ္ဘိ- ဇာတိ၊
 နတ္ထိ-မရှိ၊ ပါဠိဟာရိယကရဏံ-တန်ခိုး ပြုသူဟာကို ပြနိုင်ခြင်းသည်၊ လူတော-
 အဘယ်မှာ ရှိပါအံ့နည်း၊ [တန်ခိုးပြုမှု မဆိုလားနှင့် ဘုရားရှင် အနားတောင်
 မကပ်ဝံ့-ဟု ဆိုလိုသည်။] တသ္မာ-ကြောင့်၊ တထာ- ထို အခြင်းအရာအားဖြင့်၊
 (“ပါဠိဟာရိယကရဏတ္ထာယ” ဟူသော ထို အခြင်းအရာအားဖြင့်)၊ အဝတ္တာ-
 မိန့်တော် မမူပဲ၊ ဒိဝါဝိဟာရာယာတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-မိန့်တော်ပြုပြီ။

ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယကထာ အဖွင့်

၂၀။ ဂဟပတိနေစယိကာတိ-ကား၊ ဂဟပတိ မဟာသာလာ - ဂဟပတိ
 မဟာသာလတို့တည်း၊ (များသော ဥစ္စာနှစ် ရှိသော အိမ်ရှင် သူကြယ်တို့တည်း၊)
 ဟိ(ယသွာ)-ကြောင့်၊ တေသံ-ထို ဂဟပတိ မဟာသာလတို့၏၊ မဟာနေ ခည
 နိစယော-များစွာသော ဥစ္စာ စပါးတို့ကို စုဆောင်းခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ)၊ တသ္မာ-
 ကြောင့်၊ (တေ-ထို ဂဟပတိ မဟာသာလတို့ကို)၊ နေစယိကာတိ-ဟူ၍၊ ဝုဒ္ဓန္တိ -
 ဆိုအပ်ကုန်၏၊ အနေကသဟဿာတိ-ကား၊ သဟဿဟိပိ - အထောင်တို့ဖြင့်
 လည်း၊ (ထောင်ပေါင်းများစွာတို့ဖြင့်လည်း၊) အပရိမာဏဂဏနာ- မနှိုင်းယှဉ်
 အပ်သော အရေအတွက်ရှိ၏၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ မဟာတိ-ကြီးကျယ်သော၊ ပရိသံ-ကို၊
 ဌပေတွာ-တား၍၊ အညော-သနက္ခတ္တမှ အခြားသော၊ သန္တိပါတေတုံ-တပေါင်း
 တည်း၊ ကျရောက်စေခြင်းငှါ၊ (စည်းဝေးဝေခြင်းငှါ)၊ သမတ္တော- စပ်နိုင်သူ
 သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ တေနေဝ-ထို့ ကြောင့်ပင်၊ (ထိုသို့ကြီးကျယ်သောပရိသတ်ကို
 စည်းဝေးနိုင်အောင် သနက္ခတ္တမှတစ်ပါး အခြားဝမ်းနိုင်သူ မရှိခြင်းကြောင့်ပင်)၊
 ဟဂဝါ-သည်၊ တွေ့ကံ ကာလံ-ဤမျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး၊ သနက္ခတ္တံ-
 ကို၊ ဂဟေတွာ-ခေါ်ယူ၍၊ ဝိစရိ-လှည့်လည်တော်မူပြီ။

အဘဝါ။ ။ ရွှေ့ ပါထိကပုတ္တက ချိန်းချက်လားအပ်သော တန်ခိုးပြုမှု မရှိခြင်း
 ကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ ပါထိကပုတ္တ၏ အဘုရားသို့ တန်ခိုး ပြသွားမည်” ဟု
 မိန့်တော်မမူပဲ “နေအခါ နေဖို့ရာ သွားမည်” ဟု မိန့်တော်မူသည် ဟု ဆိုလိုသည်။

ဂဟပတိ နေစယိကာ။ ။ နိစယနံ နိစယော၊ [နိပုဗ္ဗ+စိ ဓာတ်+အ ပစ္စည်း။]
 နိစယေ+နိယုတ္တာ နေစယိကာ၊ ဤ ကာအတိုင်း နိယုတ္တ တဒ္ဓိတ်ပြုပါ၊ “တေသံနိစယော”
 ကို ထောက်၍ အဿတ္ထိလည်း ပြနိုင်၏၊ ဂဟပတိဝေ + နေစယိကာ ဂဟပတိ
 နေစယိကာ။

၂၁။ ဘယန္တိ-ကား၊ စိတ္တုတ္တရသဘာဝ-စိတ်၏ ထိတ်လန့်ခြင်း ဟူသော
 ဘေးတည်း၊ ဆန္တုတ္တရ-ကား၊ သကလသရီရ စလနံ - အလုံးစုံသော ကိုယ်၏
 တုန်လှုပ်ခြင်းတည်း၊ လောမဟံသောတိ-ကား၊ လောမာနံ-မွေးညှင်းတို့၏၊ ဥဒ္ဓဂ္ဂ
 ဘာဝေ-အထက်၌ အဖျားရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်တည်း၊ သော-ထို ပါထိကပုတ္တ
 သည်၊ စိန္တေသိ ကိရ-စဉ်းစားသတဲ့၊ (ကိ)၊ အဟံ-သည်၊ အတိမဟန္တံ- အလွန်
 ကြီးကျယ်သော၊ ကထံ-စကားကို၊ ကထေတွာ-ပြော၍၊ သဒေဝကေ - နတ်နှင့်
 တကွဖြစ်သော၊ လောကေ-လောက၌၊ အဂ္ဂပုဂ္ဂလေန - အမြတ်ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်၊
 သဒ္ဓိံ-တကွ၊ ပဋိဝိရုဒ္ဓေါ-ဆန့်ကျင်မိပြီ၊ ခေါ-ပန-စင်စစ်၊ မယံ-၏၊ အဗ္ဘန္တရေ-
 ကိုယ်တွင်း၌၊ အရဟတ္တံ ဝါ- အရဟတ္တဖိုလ်သည် လည်းကောင်း၊ ပါဠိဟာရိဟ
 ကရဏဟေတု ဝါ-တန်ခိုး ပြာဠိဟာကိုပြုနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဈာန်
 အဘိညာဉ်သည် လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ သမဏော ပန ဂေါတမော-ရဟန်း
 ဂေါတမသည်ကား၊ ပါဠိဟာရိယံ-ကို၊ ကရိဿတိ-ပြုလိမ့်မည်၊ အထ-ထိုအခါ၌၊
 အထ-ထို ရဟန်းဂေါတမ၏၊ ပါဠိဟာရိယံ-ကို၊ ဒိသ္မာ-၍၊ မဟာဇနော-သည်၊
 (“ဝိဟေဌဿတိ” ၌ လှမ်းစပ်)၊ တံ-သည်၊ ဒါနိ-၌၊ ပါဠိဟာရိယံ-ကို၊ ကာတု-
 ငှါ၊ အသက္ကောန္တော-မစွမ်းနိုင်ပါလျက်၊ ကသ္မာ-ကြောင့်၊ အတ္တနော - ၏၊
 ပမာဏံ-ပမာဏကို၊ အဇာနိတွာ-မသိပါလဲ၊ လောကေ-၌၊ အဂ္ဂပုဂ္ဂလေန သဒ္ဓိံ၊
 ပဋိမလ္လော-ဆန့်ကျင်ဘက်၊ နပန်း သမားသည်၊ (ပြိုင်ဘက် န ပန်းသမားသည်)၊
 ဟုတွာ-၍၊ ဂဇ္ဇသိ-ကြုံးဝါးရသနည်း၊ (စိမ်ခေါ် ရသနည်း)၊ ဣတိ-ဤသို့ပြော၍၊
 ကဋ္ဌလေဉ္စ၊ ဒဏ္ဍာဒိဟိ - သစ်သား ခဲ ဒုတ် အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ ဝိဟေဌဿတိ-
 ညှင်းဆဲလိမ့်မည်၊ ဣတိ- ဤသို့ စဉ်းစားသတဲ့။

တေန-ထိုသို့ စဉ်းစားခြင်းကြောင့်၊ အထ-ထို ပါထိကပုတ္တ၏၊ ဝါ-မှား
 (ဘယ၊ ဆန္တုတ္တ၊ လောမဟံသ-တို့၌စပ်)၊ မဟာဇန သန္တိပါတဉ္စေ - များ
 စွာသော လူအပေါင်း၏ စုဝေးခြင်းကို လည်းကောင်း၊ တေန-ထို များစွာသော
 လူတို့၏ စုဝေးခြင်းနှင့်အတူ၊ ဘဂဝတော-၏၊ အာဂမနံ စ-ကြွလာတော်မူခြင်း
 ကိုလည်းကောင်း၊ သုတွာ-ကြား၍၊ ဘယံဝါ-ကြောက်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊
 ဆန္တုတ္တံ ဝါ- လွန်စွာ ဖြစ်သော ကိုယ်တုန်လှုပ်ခြင်း ရှိသ၏ အဖြစ်သည်
 လည်းကောင်း၊ လောမဟံသော ဝါ-မွေးညှင်းတို့၏ ရွှင်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊
 (ကြက်သီး မွေးညှင်း ထခြင်းသည် လည်းကောင်း)၊ ဥပပါဒိ- ထင်ရှားဖြစ်ပြီ။
 သော-ထို ပါထိကပုတ္တသည်၊ တတောဒုက္ခာ-ကို ဒုက္ခမှ၊ (ကြောက်ခြင်း ဒုက္ခမှ)
 မုစ္ဆိတုကာမော - လွတ်ခြင်းငှါ လိုလားသည်၊ (ဟုတွာ)၊ တိန္ဒြေ ခါဏုက
 ပရိဗ္ဗာဏောရာမံ-တိန္ဒြေ ခါဏုပရိဗ္ဗိဇ် အာရာမံသို့၊ (တည်ပင် ငုတ်တိုရှိသော
 ပရိဗ္ဗိဇ်တို့၏ အာရာမံသို့) [အဋ္ဌာကထာ၌ “ခါဏုက” ဟု “က” ပါ၏၊
 ပါဠိဇောဝိဇ္ဇာ မရှိပါ။] အဂမာသိ-သွားပြီ၊ တမတ္ထံ-ထို အကြောင်းကို၊ ဒသေတု-
 ပြတော်မူခြင်းငှါ၊ အထ ခေါ်တဂ္ဂဝါတိ အာဒိ - ကို၊ (တဂ္ဂဝါ) အာဟ။

တတ္ထ-ထို အထ ခေါ်ဘဂ္ဂဝ အရှိုသော စကားရပ်၌၊ ဥပသင်္ကမိတိ-ကား၊ ကေဝလံ—(ယူဇနာဝက် အတွင်းတိုင်အောင် ပရိဗ္ဗုဇ်အာရာမ်သို့ ဝင်သွားခြင်း မဟက်) သက်သက်၊ န ဥပသင်္ကမိ-သွားသည် မဟုတ်သေး၊ ပန - အဟုတ်ကား၊ ဥပသင်္ကမိတော-၍၊ ဒူရံ—ဝေးသော၊ အခုယောဇနန္တရံ—ယူဇနာဝက် အတွင်း ဖြစ်သော၊ ပရိဗ္ဗာဏောရာမံ - သို့၊ ပဝိဋ္ဌော - ဝင်ပြီ၊ [သွားသည် ဆိုရရုံမျှ သွားသည် မဟုတ်၊ ကိုယ်တော်မြတ် သီတင်းသုံးတော်မူကုန် ယူဇနာဝက် ဝေးသော ပရိဗ္ဗုဇ် အာရာမ်တွင်းအထိ သွားသည် ဟု ဆိုလိုသည်။] တတ္ထပိ- ထို ပရိဗ္ဗုဇ် အာရာမ်၌လည်း၊ စိတ္တဿာဒံ - စိတ်၏ သာယာဖွယ်ကို၊ (စိတ်၏ သက်သာရာကို)၊ အလဘမာနော— မရသည်၊ (ဟုတော့)၊ အန္တိန္တေန - ပရိဗ္ဗုဇ် အာရာမ်၏အတွင်းအစွန်ဖြင့်၊ အာဝိဇ္ဈိတော—ထိုးဖောက် ဝင်ရောက်၍၊ အာရာမ ပစ္စန္ဓေ— အာရာမ်၏အစွန်၌၊ ကေ— တခုသော၊ ဂဟနဋ္ဌာနံ— သစ်ပင် ချုံနွယ် တို့ဖြင့် ရှုပ်ထွေးနေသောအရပ်ကို၊ ဥပဓာရေတော - စုံစမ်း ရှာဖွေ၍၊ ပါသာဏ ဖလကေ—ကျောက်ဖျာ အပြင်ပေါ်၌၊ နိသီဒိ—ပြီ။

အထ-၌၊ဘဂ္ဂဝါ-သည်၊ စိန္တေသိ-စဉ်းစားတော်မူပြီ၊(ကိံ)၊အယံ ဗာလော- ဤ လူမိုက်သည်၊ ကဿစိဒေဝ-တစုံတယောက်၏ပင်၊ ကထံ-ကို၊ ဂဟေတော- ၍၊ က္ခေ- ဤ (ငါဘုရားရှိရာ) အရပ်သို့၊ သစေ အာဂစ္ဆေယျ - အကယ်၍ ရောက်လာရာ၏၊ ဗာလော-သည်၊ ဗေ နဿတု - မပျက်စီးပါစေနှင့်၊ ဣတိ- ဤသို့ စဉ်းစားတော်မူပြီး၍၊ နိသီဒ္ဓပါသာဏဖလကံ- ထိုင်နေရာ ကျောက်ချပ် သည်၊ တဿ-ထို ပါထိကပုတ္တ၏၊ သရီရေ-၌၊ အလ္လီနံ - ပြိကပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတု - ဖြစ်စေသတည်း၊ ဣတိ - ဤသို့၊ အဓိဋ္ဌာသိ - အဓိဋ္ဌာန်တော်မူပြီ၊ အဓိဋ္ဌာနစိတ္တေန - အဓိဋ္ဌာန်ကြောင်း စိတ်နှင့်၊ (အဓိဋ္ဌာန်စိတ်နှင့်)၊ သဟ- တပြိုင်နက်၊ [သဟ သဒ္ဓါ တပြိုင်နက် အနက်ဟောကြောင်းကို ကစွည်း ဘာသာ ဋီကာ သဟာဓိယောဂေ စ သုတ်၌ ကြည့်ပါ။] တံ-ထို ထိုင်နေရာ ကျောက်ချပ် သည်၊ တဿ-ထို ပါထိကပုတ္တ၏၊ သရီရေ-၌၊ အလ္လီယံ-ပြိကပ်ပြီ၊ သော-သည်၊ မဟာအဗ္ဗု ဗန္ဓန ဖဒ္ဓေါ ဝိယ - ကြီးစွာသော နှောင်အိမ်အဖွဲ့ဖြင့် နှောင်ဖွဲ့ အပ်သူသည် ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဆိန္ဒုပါဒေါ ဝိယ စ-ပြတ်သော ခြေရှိသူသည် ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ အဟောသိ-ပြီ။

အန္တိန္တေန အာဝိဇ္ဈိတော။ ။အတ္တနော နိသီဒနတ္ထံ နိဂူဠဋ္ဌာနံ ဥပပရိက္ခန္တော (မိမိ နေထိုင်ဖို့ရာ လျှိုဝှက်အပ်သောနေရာကို စူးစမ်း ဆင်ခြင်လျက်) ပရိဗ္ဗာဏောရာမံ ပရိယန္တေန အနုသံလာယိတော (ပရိဗ္ဗုဇ်တို့၏ အာရာမ်ကို အစွန်ဖြင့် အစဉ် လှည့်ပတ် ၍) [ပရိဗ္ဗုဇ်တို့၏ အာရာမ်သို့ မဟို ဝင်ပေါက်လမ်းဖြင့် မဝင်ပဲ အခြားသူတို့ မမြင် အောင် ချောင်ကျသောနေရာကို ရှာဖွေလျက် လမ်းစွန့် လမ်းကြားလေးဖြင့် ဝင်၍ ဟု ဆိုလိုသည်။]

အသောသီတိ-ကား၊ ဣတော စိတော စ-ဤမှ ဤမှလည်း၊ ပါထိကပုတ္တံ-ကို၊ ပရိယေသမာနာ-ရှာလျက်၊ ပရိသာ-ပရိသတ်သည်၊ (အသောသိ-၌ပင်)၊ တဿ-တို့ ပါထိကပုတ္တံ၏၊ အနုပဒံ-ခြေရာ အစဉ်သို့၊ ဝါ-ခြေရာနောက်သို့၊ (ခြေရာခံ၍)၊ ဂန္ဓာ-လိုက်သွား၍၊ နိသိန္နဌာနံ- ပါထိကပုတ္တံ ပရိဗ္ဗိဇ်နေရာ အရပ်ကို၊ ဥ-တွာ-သိ၍၊ အာဂတေန-လာသော၊ အညတရေန-တယောက်သော၊ ပရိယေန-သည်၊ တုမေ-တို့သည်၊ ကံ-အတယ်သူ ကို၊ ပရိယေသ-ရှာနေကြသည်၊ ဣတိ-ဣသိ၊ ဝုတ္တေ-မေးအပ်သော်၊ ပါထိကပုတ္တံ-ကို၊ (ပရိယေသမ-ရှာနေကြပါသည်)၊ ဣတိ-သို့ ပြောပြ၊ သော-ထိုပါထိကပုတ္တံသည်၊ တိန္ဒြက ခါဏ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမေ-၌၊ နိသိန္နော-ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝုတ္တဝစနေန-ပြောအပ်သော် စကားဖြင့်၊ အသောသိ-ပြီ။

၂၂။ သံသပ္ပတိတိ-ကား၊ ဩသီဒတိ- ဆုတ်နစ်၏၊ တတ္ထေဝ- ထိုအရပ်၌ပင်၊ သံဗ္ဗရတိ-လှည့်လည်၏၊ အာနိသဒဋ္ဌိကာ- တင်ပါးရိုးတို့ကို၊ ပါဝဠာ- ပါဝဠတို့ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ- ၏။ [ပါဝဠာသည် တင်ပါးရိုးဟူသော အနက်ကို ဟောသော ရုဋ္ဌိပုဉ်ဟု ဆိုလိုသည်။]

၂၃။ ပရာဘူတရူပေါတိ- ကား၊ ပရာဇိတရူပေါ- ရှုံးသူ၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိ၏၊ ဝါ-တနည်း၊ ဝိနဋ္ဌရူပေါ-ပျက်စီးသူ၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိ၏။

သံသပ္ပတိ။ ။ “ဩသီဒတိ”ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်၏။ သံသပ္ပတိ၌ သံပုဗ္ဗ+သပ္ပဓာတ်+ဂတိ အနက်ဟော၊ “သံသပ္ပတိ- လွန်စွာ ရွှေ့သွား၏” ဟု သဒ္ဒတ္ထပေးပါ၊ မိမိတိုင်နေရာ ဖျဉ်ချပ်၌ပင် ကလေးငယ်ကဲ့သို့ တည်တည်တံ့တံ့ ထိုင်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်ပေ ဆုတ်နစ်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ဟိုဟိုဒီဒီ ရွှေ့ပြောင်းလျက် မငြိမ်မသက် ဣန္ဒြေမရ ဖြစ်နေသည် ဟု ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် တတ္ထေဝ သံဗ္ဗရတိ - ထို ကျောက်ဖျာပေါ်၌ပင် လှည့်လည်လျက် နေသည်။ (ဟိုနေရာရွှေ့ ဒီနေရာရွှေ့ဖြင့် ဣန္ဒြေမရ ဖြစ်နေသည်) ဟု ဖွင့်သည်။

မှတ်ချက် ။ ပါထိကပုတ္တံ ရှိရာသို့ မြတ်စွာဘုရား ရောက်နေကြောင်းကို တယောက်က လာပြောသောအခါ “လာခဲ့မည်၊ လာခဲ့မည်” ဟု ပြောလျက် ထိုနေရာ၌ပင် ဣန္ဒြေမရ ဖြစ်နေ၏။ နေရာမှ မထဝံ့တော့ဟု ဆိုလိုရင်း ဖြစ်သည်။

ပရာဘူတရူပေါ။ ။ “ဓာတုနံ အနေကတ္တတ္တာ” အရ ဘူတဝတ်သည် “ရှုံးခြင်း” အနက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် “ပရာဇိတ” ဟု ဖွင့်သည်။ “ပရာ” ဥပသာရလည်း ထိုအနက်ကိုပင် တင်ရှုံးအောင် ပြ၏။ “ပရာဘူတ” အရ “ရှုံးသူ” ရ၏။ “ရူပ” အရ “သဘော” ရ၏။ ထိုသို့အရမတူသဖြင့် အရတူအောင် ပရာဘူတကို ဘာဝပ္ပဓာန၊ ဘာဝလောပကြံ၍ “ပရာဘူတော+ရူပံ ယသိသတိ၊ ပရာဘူတရူပေါ=ရှုံးသူ၏အဖြစ် ဟူသော+သဘောရှိသူ” ဟု အနက်ဆိုပါ။

၂၅။ ဂေါယုဂေဟိတိ-ကား၊ ဂေါယုတ္တေဟိ-နွားတို့ဖြင့် ကပ်ယှဉ်အပ်
ကုန်သော၊ သတမတ္တေဟိ ဝါ-တရာ အတိုင်းအရှည်ရှိသည်သော်လည်း ဖြစ်
ကုန်သော၊ သဟဿမတ္တေဟိ ဝါ-တထောင် အတိုင်းအရှည်ရှိသည်သော်လည်း
ဖြစ်ကုန်သော၊ ယုဂေဟိ-ထမ်းပိုးတို့ဖြင့်၊ [ဂေါဟိ + ယုတ္တော - ယုဂေါ ဂေါ
ယုဂေါ။] အာဝိဇ္ဇေယျာမာတိ-ကား၊ အာကဓေယျာမ-ဆွဲငင်ကုန်အံ့၊ [အာ၊
ပုဗ္ဗ + အဉ္ဇ ဓာတ်၊ အာယာမအနက်ဟော။] ဆိဇ္ဇေယျန္တိ - ကား၊ ဆိဇ္ဇေယျ-
ပြတ်ကုန်ရာ၏၊ ပါထိကပုတ္တော ဝါ - ပါထိက၏ သားသည်သော်လည်း၊ ဗန္ဓ
ဌာနေ-ဖွဲ့တုပ်အပ်ရာ အရပ်၌၊ (ဖွဲ့တုပ်အပ်ရာ အရပ်က)၊ ဆိဇ္ဇေယျ-ပြတ်ရာ၏။

၂၆။ ဒါရူပတ္တိကန္တေ ဝါသိတိ-ကား၊ ဒါရူပတ္တိကဿ-သစ်သား သပိတ်ကို
ဆောင်သောပရိဗ္ဗိဇ်၏၊ အန္တေ ဝါသိ - အနီးနေ တပည့်သည်၊ (အဝေ ၁၈
၌စပ်)၊ [ဒါရူမယော + ပတ္တော ဒါရူပတ္တော၊ ဒါရူပတ္တံ ဓာရေကိတိ ဒါရူ + ဘူ
ကာ၊ ဒါရူပတ္တိကဿ + အန္တေ ဝါသိ ဟု ဆက်ပါ။] တဿ - ထို ဇာလိယ၏၊
ပတိ - ဤ အကြံသည်၊ အဟောသိကိရ - ဖြစ်သတဲ့၊ [နောက်၌ တသ္မာ ရှိသော
ကြောင့် “ကိရ(ယသ္မာ) - ကြောင့်” ဟု အဟောသိနှင့် မတူပဲလည်း တနည်း
အနက်ပေးနိုင်သည်။] ပါဠိဟာရိယံ - တန်ခိုးပြင်၍လာသည်၊ တာဝ ထိဋ္ဌတု -
ကည်ပါစေဦး၊ (ထားလိုက်ပါဦး)၊ သမဏော ဂေါကမော-ရဟန်းဂေါတမက၊
အစေလော၊ ပါထိကပုတ္တော-သည်၊ အာသနာပိ-နေရာမှလည်း၊ န ငုဌဟိဿတိ-
သနိင်လိမ့်မည် မဟုတ်၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အာဟ-ခန့်သားပြီ၊ ဟန္တ-ဟခု၊ အဟံ-

ဒုတိယ နည်း၌ “ပရာဘဂေါ-ပျက်စီးခြင်း” ဟူရာ၌ကဲ့သို့ ဤ၌ “ပရာဘူတရူပေါ
ပျက်စီးသုဇ်၊ သဖြစ်ဟူသော သဘောရှိ၏” ဟု ဖွင့်သည်၊ ပျက်စီး ဟူရာ၌ လူအများက
မိမိအား ချီးမွမ်းခြင်း၏ ပျက်စီးခြင်း၊ လင်၏ ပျက်စီးခြင်း နှစ်မျိုးတည်း။

ဆိဇ္ဇေယျံ။ ။ ဓာတ်ကျမ်း၌ “ဆိဒ္ဓိ-ရ ဇ္ဇေဇာကေ၊ (နှင်ဖြာ ပြခြင်း ဖြတ်ခြင်း)
ဆိဇ္ဇေန (ပြတ်ခြင်း)” ဟု ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဆိဇ္ဇေယျံ” ဟူသော ဒိဝါဒိ ရှပ်ကို
“ဆိဇ္ဇေယျံ” ဟု ရူဓာဒိရှပ်ဖြင့် ဖွင့်သင့်မည် မထင်ပါ၊ ပါဠိစာ၌ “တာ ဝရတ္တာ
ဆိဇ္ဇေယျံ ပါထိကပုတ္တော ဝါ” ဟု ရှိရာဝယ် ဆိဇ္ဇေယျံကို နောက် ဝါကျသို့လည်း
သိုက်စေလို၍ “ဆိဇ္ဇေယျန္တိ ဆိဇ္ဇေယျံ ပါထိကပုတ္တော ဝါ ဆိဇ္ဇေယျံ” ဟု ဖွင့်တန်တူ၏၊
သို့မဟုတ် “ဆိဇ္ဇေ - ပြတ်” နှင့် အဓိပ္ပါယ်တူသော “ဘိဇ္ဇေ - ချက်” ဖြင့် “ဆိဇ္ဇေယျန္တိ
ဘိဇ္ဇေယျံ (ပျက်ကုန်ရာ) ပါထိကပုတ္တော ဝါ၊ ပေ၊ ဘိဇ္ဇေယျံ” ဟု ပါဠိရှိသင့်ပါသည်။

တဿ ကိရ။ ။ [တဿဖြင့် ဇာလိယကို၌။] ဤ ဇာလိယသည် မဏ္ဍိသ ပရိဗ္ဗိဇ်
နှင့်အတူ ဘုရားရှင်ထံ သွား၍ တရားနာဘူး၏၊ ထိုသို့ တရားနာဘူးစင် နှစ်အနှစ်က
ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်များကို မသိရာအခါ၌ ဤအကြံဖြင့်၍ ဤစကားမျိုးကို ပြော
သေးသည်။

သည်။ ဂန္ဓာ-၍၊ ယေန ကေနစိ ဥပါယေန - အမှတ်မသား တပါးပါးသော နည်းလမ်းဖြင့်၊ တံ-ထို ပါထိကပုတ္တကံ၊ အာသနာ - မှ၊ ဝုဠာပေမိ - ထစေမည်၊ (ထအောင် လုပ်မည်)၊ ဧတ္တာဝတာစ-ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ဖြင့်လည်း၊ (ဤမျှ လောက်သာ နေရာမှ ထရုံမျှဖြင့်လည်း)၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ - ၏၊ ပရာဇယော - ရှုံးခြင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ - ဖြစ်လိမ့်မည်၊ ဣတိ-ဤသို့ အကြံ ဖြစ်ပြီ၊ တသ္မာ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အကြံ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ (တေန ဟိ ဘော မဟုတ္တံ တာဝ အာဂမေထ စသည်ဖြင့်)၊ အာဟ-ပြောပြီ။

၂၇။ သီဟဿာတိ (ဧတ္ထ)- ဌ၊ (လဗ္ဗမာနာ- သရုပ်အားဖြင့် ရထိုက်ကုန်သော၊ ဝါ-အမျိုးအစားအားဖြင့် ရထိုက်ကုန်သော) သီဟာ-ခြင်္သေ့တို့သည်၊ တိဏသီဟောစ - တိဏသီဟလည်းကောင်း၊ (မြက်နှင့်တူသော စိမ်းညိုသော အဆင်းရှိသော ခြင်္သေ့လည်းကောင်း)၊ ကာဠသီဟောစ - လည်းကောင်း၊ (နက်သော အဆင်းရှိသော ခြင်္သေ့လည်းကောင်း)၊ ပဏ္ဍသီဟောစ - လည်းကောင်း၊ (ဖျော့တော့ ဝါဝင်းသော အဆင်းရှိသော ခြင်္သေ့လည်းကောင်း)၊ ကေသရသီဟောစ - လည်းကောင်းတည်း၊ (လည်ဆံပါးဖါးပါ၍ ဖြူသော အဆင်းရှိသော သို့မဟုတ် နီသော အဆင်းရှိသော ခြင်္သေ့လည်းကောင်းတည်း)၊ စတုဉ္စ-လေးမျိုးကုန်သော၊ တေသံ သီဟာနံ-တို့တွင်၊ ကေသရသီဟော-သဉ္စ၊ အဂ္ဂတံ-မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့၊ ဂတော-ရောက်ပြီ၊ သော-ထို ကေသရသီဟကံ၊ ဣဓ-ဤ သီဟဿဟူသော ပါဌ၌၊ အဓိပ္ပေတော-အလိုရှိအပ်၏၊ မိဂရညောတိ-ကား၊ သဗ္ဗစတုပ္ပဒါနံ-အလုံးစုံသော အခြေလေးချောင်းရှိသော သတ္တဝါတို့၏၊ ရညော-မင်းဖြစ်သော၊ (သီဟဿ ဌစပ်)၊ အာသယန္တိ-ကား၊ နိဝါသ-နေရာကို၊ ဝါ-နေခြင်းကို၊ (ကပ္ပေယျံ ဌစပ်)။ [အာဂန္ဓာ သယန္တိ ဧတ္တာတိ အာသယော၊ (အာ + သိ ခေတ် + ဣ ပစ္စည်း)။]

သီဟနာဒန္တိ - ကား၊ အဘိတနာဒံ - မကြောက်သူ၏ အသံကို၊ ဝါ - မကြောက်မရွံ့ ရဲဝန်သောအသံကို၊ (နဒေယျံ ဌစပ်)၊ ဂေါတမောယ ပက္ကမေယျန္တိ-ကား၊ အာဟာရတ္ထာယ - အာဟာရ အကျိုးငှါ၊ (ယန္တုန) ပက္ကမေယျ-

မိဂရညော။ ။ မိဂသဒ္ဓါသည် အခြားနေရာ၌ ချေ(ဂျီ)၊ သင်္ဃေ၊ ဆတ်စသော အမျိုး သတ္တဝါတို့၌သာ ဟောကြောင်းထင်ရှား၏။ ဤ၌မူ နွား၊ ကျွဲပါးမကျန် အခြေလေးချောင်းရှိသော သတ္တဝါအားလုံးကို ယူစေလို၍ “သိဗ္ဗ စတုပ္ပဒါနံ” ဟု အားလုံးနှင့် ညှိင်အောင် ဖွင့်သည်။

သီဟနာဒံ။ ။ (ပရိသယော) သံဟတိတိ သီဟော၊ ဘေးရန်တို့ကို သည်းခံတတ်သောကြောင့် သီဟ။ [“သဟော” ဟု ဆိုလိုလျက် ဝဏ္ဏဝိကာရ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် သဗ္ဗ အ ကို ဤပြီ။]

အကယ်၍ ဖဲသွားရပါမူကား ကောင်းလေစွ၊ [ဂန္ဓာ စရိတဗ္ဗော ဘက္ခိတဗ္ဗော
 တိ ဂေါစရော၊ စရဓာတ် + ဘက္ခဏ အနက်ဟော၊ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ဂန္ဓာ၌
 “န္ဓာ” ချေ၊ ဂဉ္ဇိ အကို သြပြု၊ “ဂေါစရယ—ကျက်စားခြင်းအကျိုးငှါ” ဟု
 ပေး၊ တတ္ထ တတ္ထ (ထိုထို နေရာ) တာသု တာသု ဒိသာသု (ထိုထို အရပ်တို့သို့)၊
 “ဂန္ဓာ၊ စရိတဗ္ဗတာယ ဘက္ခိတဗ္ဗတာယ ဂေါစရော ဃာသော၊ — ဋီကာ။]
 ဝရံ ဝရန္တိ - ကား၊ ဥတ္တမုတ္တမံ - ကောင်းမြတ် ကောင်းမြတ်သော၊ ထူလံ
 ထူလံ - ဆူဖိုး ဆူဖိုးသော၊ ဣတိ အတ္ထော - ဤကား အနက်၊ မုဒုမံသာနိတိ--
 ကား၊ မုဒုနိ—နည်ကုန်သော၊ မံသာနိ— တို့ကို၊ (ဘက္ခယိတာ ၌စပ်)၊ မဓမံသာ
 နိတိပိ-ဟူ၍လည်း၊ ပါဠော (အတ္ထိ)၊ မဓရမံသာနိ—ချို့ဆိမ့်သော အသားတို့ကို၊
 ဣတိ အတ္ထော၊ အဇ္ဈုပေယျန္တိ—ကား၊ ဥပဂစ္ဆေယျ—ကပ်ရောက်ရပါမူကား
 ကောင်းလေစွ၊ သိဟနာဒံ နဒိတွာတိ—ကား၊ ယေ ပါဏာ—အကြင် သတ္တဝါ
 တို့သည်၊ ဒုဗ္ဗလာ-အားမရှိကြကုန်၊ ဝါ— နည်းသော အားရှိကြကုန်၏၊ တေ—
 ဟို သတ္တဝါတို့သည်၊ ပလာယန္တု - ပြေးကြပါစေ၊ ဣတိ- သို့၊ အတ္တနော- ၏၊
 သုရဘာဝသန္တိသိတေန-ရဲရင့်သူ၏အဖြစ်ကို မှီသော၊ ကာရုညေန-သနားခြင်း
 ကြောင့်၊ နဒိတွာ-ဟောက်၍၊ (ပဏ္ဏမိ ၌စပ်)။

၂၀။ ဝိဃာသသံဝဇ္ဇောတိ-ကား၊ ဝိဃာသေန-ဖောက်ပြန်သော အစာ
 ဖြင့်၊ (စားကြွင်းဖြင့်)၊ သံဝဇ္ဇော-ကြီးပွားရသော၊ (ဇရသိင်္ဂါလော၌ စပ်)၊
 [ဝိဃာသောတိ ပရဿ ဘက္ခိတဗ္ဗောတာယ (စားအပ်ပြီးဖြစ်၍ ကြွင်းကျန်
 သည်၏အဖြစ်ကြောင့်) ဝိရူပေါ (ဖောက်ပြန်သောသဘော ရှိသော) ဃာသော
 ဝိဃာသော၊ — ဋီကာ။] ဝိဃာသံ - ကို၊ ဘက္ခိတာတိရိတ္တမံသံ - စားအပ်ပြီးမှ
 ကြွင်းကျန်သော အသားကို၊ (ဝိဃာသံကို ထပ် ဖွင့်သည်)၊ ခါဒိတွာ-ခဲစားပြီး၍၊
 ဝဗ္ဗိဇော-ကြီးပွားရသော၊ (ဇရသိင်္ဂါလော၌ စပ်)၊ ဒိတ္ထောတိ-ကား၊ ဒပ္ပိတော-
 မာန်ပီ၏၊ (စိတ်ကြီး ဝင်၏)၊ ထူလသရီရော-ဝဖိုးသော ကိုယ်ရှိ၏၊ [ထိုသို့ မာန်
 တက်လောက်အောင်ပင် ကိုယ် ခန္ဓာ ဝဖိုးလာသောကြောင့် “ထူလသရီရော”

တနည်း။ ။ ပဋိပက္ခံ ဟိ သတိတိ သိဟော - ဆန့်ကျင်ဖက် သတ္တဝါကို နှိမ်နင်း
 နိုင်သောကြောင့် သိဟ၊ [“ဟိ”သော”ဟု ဆိုလိုလျက် ဝဏ္ဏပရိယာယနိရုတ္တိနည်းဖြင့်
 ဟ ဌှင့် သ ရှေ့နောက်ပြန်၊ ဝဏ္ဏနာသနိရုတ္တိဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ကို ချေ၊ ဣကိုလည်း ဤဒိဃ
 ပြု။] နဝနံ နာဒေါ (ဟောက်သံ)၊ သိဟဿ+နာဒေါ သိဟနာဒေါ၊ ထို သိဟနာဒကို
 ခြင်္သေ့သည် တစုံတခုသော ဘေးရန်မှလည်း မကြောက်မရွံ့ ရဲဝန်ဉာ ဖြစ်စေအပ်သော
 ကြောင့် “အဘိဘနာဒံ”ဟု အဓိပ္ပာယ်ထွက် ဖွင့်သည်။

ဒိတ္ထော။ ။ ဒပ္ပိတော+ဝဗ္ဗ (မာန်မူခြင်း) အနက်ဟော၊ တပစ္စည်း၊ ဒ ၌ အကိုဇ္ဇ၊
 ပွကို ချေ၊ တ ခွေဘော်လာ၊ ထို့ကြောင့် “ဒပ္ပိတော” ဟု ဖွင့်သည်။

ဟု သရုပ်ဖော်သည်။] ဗလဝါတိ-ကား၊ ဗလသမ္ပန္နော-ခွန်အားနှင့် ပြည့်စုံ၏။ တေဒဟောသီတိ (ဇေဏ္ဍ) - ဌာ၊ ကသ္မာ - အဘယ့်ကြောင့်၊ အဟောသိ - ဖြစ်သနည်း၊ အသ္မိမာနဒေါသေန-“ငါဖြစ်၏”ဟူသော မာနကြောင့် ဖြစ်သော ဒေါသကြောင့်၊ (“ငါကွ” ဟူသော မာနကြောင့်)၊ (အဟောသိ-အကြံဖြစ်ပြီ)။

[ထိုအသ္မိမာန ပြစ်ပုံကို အကျယ် ပြလို၍ တကြာယံ စသည် မိန့်။] တကြ-ထိုသို့ အကြံဖြစ်ရာ၌၊ အယံ - ဤဆိုအပ်လတံကား၊ အနံ ပုဗ္ဗိကထာ - အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်သော စကားတည်း၊ ကိရ-ချဲ့၊ ကေဒိဝသံ-ဌာ၊ သော သီဟော-သည်၊ ဂေါစရတော-ကျက်စားရာ အရပ်မှ၊ နိဝတ္ထမာနော-ပြန်လှည့်လာစဉ်၊ တံ သိင်္ဂါလံ-ထိုမြေခွေးကို၊ ဘယေန-ကြောက်ခြင်းကြောင့်၊ ပလာယမာနံ-ပြေးနေသည်ကို၊ ဒိသ္မာ - မြင်၍၊ ကာရုညဇာတော-ဖြစ်သော သနားခြင်းရှိသည်၊ ဟုတော-၍၊ ဝယသ-အိုမိတ်ဆွေ၊ မာ ဘာယိ-မကြောက်ပါနှင့်၊ တိဋ္ဌ-ရပ်ပါဦး၊ တံ-သင့်သည်၊ ကော နာမ-အဘယ်မည်သနည်း၊ ဣတိ-သို့၊ အာဟ-မေးပြီ၊ [ဝယသ၏ အဖွင့်ကို သီလက္ခန္ဓာ ဘာသာဋီကာ ဒုတိယအုပ် ကောမာရဘစ္စဇီဝကကထာအဖွင့်၌ ရှု။] သာမိ-အရှင်၊ အဟံ-သည်၊ ဇမ္ဗူကော နာမ-မြေခွေးမည်ပါ၏၊ ဣတိ-ဤသို့ ပြောပြီ၊ ဝယသဇမ္ဗူက-အိုမိတ်ဆွေ မြေခွေး၊ ဣတော-ဤနေမှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ မံ-ငါ့ကို၊ ဥပဋ္ဌာတံ-ဆည်းကပ် လုပ်ကျွေးခြင်းငှါ၊ သက္ခိဿသိ-စွမ်းနိုင်လိမ့်မည်လော၊ (စွမ်းနိုင်ပါ့မလား)၊ ဣတိ - ဤသို့ မေးပြီ၊ ဥပဋ္ဌဟိဿာမိ-ဆည်းကပ် လုပ်ကျွေးပါအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ ပြောပြီ၊ သော-ထို မြေခွေးသည်၊ တတော- ထို နေမှ၊ ပဋ္ဌာယ-၍၊ ဥပဋ္ဌာတံ-ဆည်းကပ်လုပ်ကျွေး၏။

သီဟော - သည်၊ ဂေါစရတော - မှ၊ အာဂစ္ဆန္တော - ပြန်လာလသော်၊ မဟန္တံ မဟန္တံ-ကြီးစွာ ကြီးစွာသော၊ မံသ ခဏှံ-အသားတုံးကို၊ အာဟရတိ-ဆောင်ယူလာ၏၊ သော-ထို မြေခွေးသည်၊ တံ-ထို အသားတုံးကို၊ ခါဒိတော-၍၊ အဝိဒ္ဓရေ-အနီး၌၊ ပါသာဏပိဋ္ဌေ-ကျောက်ဖျာပေါ်၌၊ ဝသတိ-၏၊ သော-သည်၊ ကတိပါဟစ္စယေနဝ-အနည်းငယ်သော ရက်တို့၏ လွန်ရာ အခါ၌ပင်၊ (ရက်အနည်းငယ် ကြာသောအခါ)၊ ထူလသရီရော- ဝပြုံးသောကိုယ် ရှိသည်၊ မဟာခန္ဓော - ကြီးသော လည်ဂုတ်ရှိသည်၊ ဇာတော-ပြီ၊ အထ-ဌာ၊ နံ-ထို မြေခွေးကို၊ သီဟော-သည်၊ အဂေါစ-ပြီ- (ကိ)၊ ဝယသ ဇမ္ဗူက၊ မမ - ၏၊ ဝိဇ္ဇန္တနကာလေ-ကိုယ်လက် ဆန့်တန်းရာ အခါ၌၊ အဝိဒ္ဓရေ - ဌာ၊ ဌတော - ၍၊ သာမိ - အရှင်၊ ဝိရောစ-တင့်တယ် စမှယ်ပါ၊ ဣတိ သို့၊ ဝတ္ထု-ငှါ၊ သက္ခိဿသိ- စွမ်းနိုင်လိမ့်မည်လော၊ (စွမ်းနိုင်ပါ့မလား)၊ ဣတိ - ဤသို့ ပြောပြီ၊ သာမိ၊ သက္ကောမိ-၏၊ ဣတိ-ပြီ၊ သော-ထို မြေခွေးသည်၊ တဿ-၏၊ ဝိဇ္ဇန္တနကာလေ-

၌၊ တထာ-ထိ ဝန်ခံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ထို ဝန်ခံသည့်အတိုင်း) ကရောတိ-၏၊ တေန-ထိုသို့ ပြုခြင်းကြောင့်၊ သိဟဿ-၏၊ အတိရေကော-လွန်ကဲသော၊ အသ္မိမာနော-သည်၊ ဟောတိ-၏။

အထ- လိုမှ နောက်၌၊ ကေပိဝသံ-၌၊ ဇရသိင်္ဂါလော- မြေခွေးအိုသည်၊ ဥဒကသောဣဿံ-ရေအိုင်၌၊ ပါနီယံ-ကို၊ ပိဝန္တော-သောက်စဉ်၊ အတ္တနော-၏၊ ဆာယံ-အရိပ်ကို၊ ဩလောကေန္တော-ကြည့်လသော်၊ အတ္တနော-၏၊ တူလ သရိရတဉ္စေတ- ဝိဇ္ဇိ-သော ကိုယ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ မဟာခန္ဓ တဉ္စ-ကြီးသော လည်ဂုတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ အဒ္ဓသ-မြင်ပြီ၊ ဒိဿာ-မြင်ခြင်းကြောင့်၊ ဇရသိင်္ဂါလော-မြေခွေးအိုသည်၊ အသ္မိ-၏၊ ဣတိ- ဘုံ၊ မနံ-စိတ်ကို၊ အကတော-မပြုတော့ပဲ၊ အဟမ္ဘိ- ဝါသည်လည်း၊ သိဟော- သည်၊ ဇာတော-ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ- ဤသို့၊ မညိ - မှတ်တင်ပြီ၊ [တကယ် မအို သော်လည်း သုံးစွဲရိုး အတိုင်း “ဇရသိင်္ဂါလ” ဟု ဆိုသည်။] တတော- ထိုသို့ မှတ်တင်ခြင်းကြောင့်၊ အတ္တနာဝ - မိမိသည်ပင်၊ (ကိုယ်တိုင်ပင်)၊ အတ္တာနံ- မိကို၊ (တနည်း)၊ အတ္တနာဝ အတ္တာနံ - ကိုယ်ကိုယ်ကို၊ ဧတံ - ဤစကားကို၊ အဝေါစ၊ (ကို)၊ ဝယသ ဇမ္ဗုဇာ၊ တဝ-သင်၏၊ ဣမိနာ အတ္တဘာဝေန-ဖြင့်၊ ပရဿ-၏၊ ဥဒ္ဓိဋ္ဌမံသံ-စားကြွင်း အသားကို၊ ခါဒိတံ-ငါ၊ ယုတ္တံ နာမ-သင် မည်လော၊ တံ-သည်၊ ပုရိသော - သည်၊ နဟောသိ ကိံ - မဟုတ်သလော၊ သိဟဿာပိ-၏လည်း၊ စတ္တာရော-လေးချောင်းကုန်သော၊ ပါဒါ-ခြေဟိုသည်၊ (ဟောန္တိ)၊ ဒွေ-နှစ်ချောင်းကုန်သော၊ ဒါဌာ-အငယ်တို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ ဒွေ-နှစ်ဖက်ကုန်သော၊ ကဏ္ဍာ- နားတို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ ကေ-တချောင်း သော၊ နဂုံဋ္ဌံ-အမြီးသည်၊ (ဟောသိ)၊ တဝပိ - ၏လည်း၊ (သင်္ဃမ္ဘာလည်း)၊ သမ္ဘံ-အလုံးစုံသည်၊ (ငြေ၊ အစွယ်၊ နားရွက်၊ အမြီး အားလုံးသည်)၊ တဝထ- ထို့ ခြေသို့ အတိုင်းပင်တည်း၊ ကေဝင်- (ခြေ စသည် မဖက်) သက်သက်၊ တဝ- ၏၊ ဝါ-မှာ၊ ကေသရ ဘာရမတ္ထမေဝ-လည်ဆံပွေး ဟူသော ဝန်မျှသည်သာ၊ နဉ္စိ၊ ဣတိ-ဤသို့ စဉ်းစားပြီ။

ဧဝံ-သို့၊ စိန္တယတော - ကြံစည်စဉ်းစားသော၊ တထာ-ထိုမြေခွေး၏၊ အသ္မိ မာနော-သည်၊ ဝရိ-တိုးပွားပြီ၊ အထ-၌၊ အထာ-ထို မြေခွေး၏၊ တေန အသ္မိ မာန ဒေါသေန- ကြောင့်၊ ကောစာဟန္တိ ဇာဒိ - အဝရှိသော၊ [အာဒိဖြင့် ပါဠိတော်၌ လာသော စကားတို့ကို ယူ။] ဧတံ မညိတံ-ဤ မှတ်တင်ခြင်းသည်၊ (ဤ အထင် ကြီးမူသည်)၊ အဟောသိ၊ တတ္ထ- ထို ကောစာဟံ အစရှိစော ပါဠိရပ်၌၊ ကောစာဟန္တိ-ကား၊ အဟံ-သည်၊ ကော - အဘယ်သူတဲနည်း၊ မိဂရာဇာ-သားတို့၏ မင်းဖြစ်သော၊ သိဟော-သည်၊ ကော - အဘယ်သူတဲ နည်း၊ မေ-ငါ၏၊ ဣတိ-ဆွေမျိုးသည်၊ န-မဟုတ်၊ သာမိကော-သခင်သည်၊

န-မဟုတ်၊ ကိ-အဘယ့်ကြောင့်၊ အဟံ-သည်၊ တဿ-ထိုခြင်္သေ့၏ (အပေါ်၌)၊ နိပစ္စကာရံ - ရှိသေပျုပ်ဝပ်မှုကို၊ ကရောမိ - ပြုလုပ်ရမည်နည်း၊ ဣတိ - ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ အဓိပ္ပာယ်ော-မြေခွေး၏ အလိုတည်း။

သိင်္ဂါလကံ ယေဝါတိ- ကား၊ သိင်္ဂါလရဝမေဝ - မြေခွေး၏ အသံကိုသာ လျှင်၊ (အနဒိ ဌ္ဗစပ်)၊ [သိင်္ဂါလဿ+ဣဒံ သိင်္ဂါလကံ၊]ဘေရုဏ္ဏကံယေဝါတိ- ကား၊ အပ္ပိယ အမနာပ သဒ္ဓမေဝ-မနုဿိသကံအပ်၊ စိတ်ကို မတိုးပွားစေတတ် သော အသံကိုသာလျှင်၊ (အနဒိ ဌ္ဗစပ်)၊ ကေ စ ဆဝေ သိင်္ဂါလေတိ - ကား၊ လာဗကော-ယုတ်ညံ့သော၊ သိင်္ဂါလော-မြေခွေးသည်၊ ဝါ- မြေခွေးသံသည်၊ ကောစ - အဘယ်တဲနည်း၊ ကေ ပန သိဟနာဒေတိ - ကား၊ သိဟနာဒေါ- ခြင်္သေ့ ၏ အသံသည်၊ ကော ပန - အဘယ်တဲနည်း၊ သိင်္ဂါလဿ စ - ၏ လည်းကောင်း၊ သိဟနာဒဿစ - ၏လည်းကောင်း၊ သမ္ပန္နော - အချင်းချင်း ဆက်စပ်ခြင်းသည်၊ ကော - အဘယ်မှာနည်း၊ (တနည်း) ကော သမ္ပန္နော - အဘယ်မှာ ဆက်စပ်ပါအံ့နည်း၊ ဣတိ - ဤကား၊ အဓိပ္ပာယ်ော-ဇာလိယ၏ အလိုတည်း၊ [မြေခွေးသံနှင့် ခြင်္သေ့သံသည် အဘယ်မှာ ဆက်စပ်ပါအံ့နည်း၊ မြေခွေးသံက တခြား၊ ခြင်္သေ့သံက တခြား အလွန်ပင် ခြားနားပါသည်- ဟု ဆိုလိုသည်။]

သုဂတာ ပဒါနေသုတိ- ကား၊ သုဂတ လက္ခဏေသု-သုဂတဟူ၍ မှတ်သား အပ်ကြောင်း ဖြစ်ကုန်သော၊ (သုဂတ၏ အမှတ်အသားဖြစ်ကုန်သော)၊ သုဂတ ဿ-၏၊ သာသနသမ္ဘူတာသု-အဆုံးအမဖြစ်၍ဖြစ်ကုန်သော၊ တီသု- ကုန်သော၊

ဘေရုဏ္ဏကံယေဝ။ ။ဘေရုဏ္ဏဟူသည် နှုတ်သီး နှစ်ခုပါသော ငှက်တမျိုးတည်း၊ သူ၏ အသံမှာ အလွန်ပင် ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ စက်ဆုပ်ဖွယ် သဘောရှိ၏၊ သာယာ နာဖျော်ဖွယ် မရှိ၊ ထို့ကြောင့် “အပ္ပိယ အမနာပ သဒ္ဓမေဝ” ဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်သည်၊ [ဘေရုဏ္ဏဿ+ဣဒံ ဘေရုဏ္ဏကံ၊ ဣဒံ တဒ္ဓိတံ၊ “ကဏ်” ပစ္စည်း၊ ဘေရုဏ္ဏကံ- ဘေရုဏ္ဏငှက်၏ အသံ၊ ဘေရုဏ္ဏကံ ဝိယာတိ ဘေရုဏ္ဏကံ၊ “ဘေရုဏ္ဏငှက်၏ အသံနှင့် တူသော အသံ”ဟု သဒ္ဓတ္ထ မှတ်ပါ။]

ကေစ ဆဝေ သိင်္ဂါလေ။ ။ “ကောစ ဆခေါ သိင်္ဂါလော”ဟု ပြောရမည့်နေရာ ဝယ် ဘာသာစကား၌ မကျမ်းကျင်မှုကြောင့် ကေဝဓိ ဗဟုဝဓိကို နားမလည်ပဲ “ကေစ ဆဝေ သိင်္ဂါလေ ” ဟု ပြောမိလေသည်၊ [ဆဝ သဒ္ဓါ လာမကအနက်ဟော။] (တနည်း) “ဝနပ္ပဂုဗ္ဗေဉ္စကဲ့သို့ သိ ဝိတတ်ကို ပြောထားသည်”ဟု မှတ်ပါ။ [သိဝိတတ် ပြောနိုင်ပုံကို မောဂ္ဂလ္လာန် “ကုစေဝါ”သုတ်၌ ကြည့်ပါ။]

သုဂတာ ပဒါနေသု။ ။ [သုဂတ + အပဒါနေသု] သုဋ္ဌိ + ဂတာ၊ သုဂတာ၊ သမ္ပာပဋိပတ် အကျင့်မြတ်ဖြင့် ထူးထူးခြားခြားဖြစ်သော ဘုရားရှင်တို့၊ အပဒါနဝယ် အပပုဗ္ဗ+ဒါဓာတ်သည် “ပရိယောဒါတ-တက်ဝန်းကျင် ဖြူစင်”ဟု ရာဉ်ကဲ့သို့ စင်ကြယ်

သိက္ခာသု-တို့၌၊ (ဇီဝမာနော၌စပ်)၊ ပန-ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခ ကို ဆိုဦးအံ့၊ ကထ-အဘယ်အကြောင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ-အဘယ်နည်းဖြင့်၊ သေ- ဤ ပါထိကပုတ္တသည်၊ တတ္ထ-ထိုဘုရားရှင်၏ သိက္ခာ ၃ ပါးတို့၌၊ ဇီဝတိ-အသက် ရှင်သနည်း။

ဟိ-အဖြေကား၊ (တနည်း)၊ ဟိ (ယသွာ) ကြောင့်၊ တေဿ-ဤ ပါထိက ပုတ္တအား၊ (ဒဒမာနာ ဒေန္တိ တို့၌စပ်)၊ စတ္တာရော၊ ပစ္စယေ-တို့ကို၊ ဒဒမာနာ- (လူတို့က) ပေးလှူကုန်လသော်၊ သိလာဒိဂုဏ သမ္ပန္နာနံ - သီလ အစရှိသော ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံကုန်သော၊ သမ္ပုဒ္ဓါနံ-တို့အား၊ ဒေမ-လှူပါကုန်၏၊ ဣတိ- ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ ဝဒန္တိ-ကုန်၏၊ [ပါထိကပုတ္တကို သီလ သမာဓိ ပညာဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ဘုရားအမှတ်ဖြင့် ပေးသွူကြသည်-ဟူလို။] တေန-ကြောင့်၊ သေ (သော)-ဤ ပါထိကပုတ္တသည်၊ အဗုဒ္ဓေါ-သည်၊ သမာနော-လျက်၊ ဗုဒ္ဓါနံ- တို့၏ (အတွက်)၊ နိယာမိတပစ္စယေ-သတ်မှတ်အပ်သော ပစ္စည်းတို့ကို၊ ပရိဘုဉ္ဇ နန္တော - စားသုံးရသည်၊ (ဟုတော့)၊ သုဂတာပဒါနေသု - သတ္တဝါတို့၏ စိတ် အစဉ်ကို စင်ကြယ်စေကြောင်းဖြစ်သော ဘုရားရှင်၏ သိက္ခာသုံးပါးတို့၌၊ ဇီဝတိ နာမ-အသက်ရှင်သည် မည်၏၊ [ဤနည်းအားဖြင့် ဘုရားရှင်၏ သိက္ခာသုံးပါး တို့၌ ပါထိကပုတ္တ အသက်ရှင်ရသည်၊ ဘုရားရှင်နောက်သို့ အစဉ်လိုက်၍ ကပ် ချော့နေသောကြောင့် အသက်ရှင်ရသည်ဟု ဆိုလိုသည် မဟုတ်။]

သုဂတာတိရိတ္တာနီတိ-ကား၊ တေသံ-ထို ပရိဗ္ဗူဇီတို့အား၊ (ဒဒမာနာ ဒေန္တိ တို့၌စပ်)၊ ဘောဇနာနိ- တို့ကို၊ ဒဒမာနာ - ကုန်လသော်၊ ဝါ- ပေးလှူသတို့ သည်၊ ဗုဒ္ဓါနဉ္စ - တို့အားလည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓသာဝကာနဉ္စ - တို့အားလည်း ကောင်း၊ ဒတော-ပေးပြီးမှ၊ ပစ္စာ-၌၊ အဝဇေသံ-ကြွင်းကျန်သောဘောဇနာကို၊ သာယန္တသမယေ-ညနေချမ်းအခါ၌၊ ဒေန္တိ ကိရ-ကုန်သတတ်၊ ဧဝံ-သို့၊ သေ- ဤ ပါထိကပုတ္တသည်၊ သုဂတာတိရိတ္တာနိ - ဘုရားရှင်၏ အကြွင်းအကျန် ဘောဇနာတို့ကို၊ ဘုဉ္ဇတိ နာမ - စားသည် မည်၏။ [သုဂတဿ + အတိရိတ္တာနိ သုဂတာတိရိတ္တာနိ။]

ငြင်း အနက်ဟော၊ ကာရိန္ဒိကြော၊ ယုပစ္စည်း၊ အပဒါသန္တိ သောဓေန္တိ ဧတေဟိတိ အပဒါနာနိ၊ သတ္တဝါတို့၏ စိတ်အစဉ်ကို စင်ကြယ်စေကြောင်း ဖြစ်သော သိက္ခာ သုံးပါးတို့၊ သုဂတဿ သိက္ခာသု-ကို ကြည့်၍ “သုဂတဿ+အပဒါနာနိ သုဂတာ ပဒါ နာနိ=ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမဖြစ်သော သိက္ခာသုံးပါးတို့”ဟု ပြပါ။

ဆက်ဦးစည်-သို့ သိက္ခာသုံးပါးတို့ဖြင့် ဘုရားတို့ကို “သုဂတ” ဟု မှတ်သားအပ် ကုန်၏၊ လိုသိက္ခာသုံးပါးသည်ပင် ဘုရားရှင်တို့၏ အဆုံးအမလည်း ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် သုဂတာပဒါနေသုကို “သုဂတလက္ခဏေသု” ဟု ခွင့်သည်၊ သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးပါးသည် ဘုရားရှင်၏ အမှတ်အသားလည်းဖြစ် အဆုံးအမလည်းဖြစ်သည် ဟု ဆိုလိုသည်။

တထာဂတေ - ကား၊ အရဟန္တံ - ဝါသနာနှင့်တကွ ကိလေသာတို့မှ
ဝေးကွာတော်မူပြီးသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ - မဖေါက်မပြန် အမှန်ကိုယ်တိုင် အလုံးစုံ
သော တရားတို့ကို သိတော်မူပြီးသော၊ တထာဂတံ - ကို၊ အာသာဒေတဗ္ဗံ -
ကြိမ်းမောင်းထိုက်၏ ဟူ၍၊ စန္ဒယိတဗ္ဗံ - ထိပါး စော်ကားထိုက်၏ဟူ၍၊ (မညသိ
ဦးစပ်)။

အထဝါ - ထို့ပြင် တနည်းကား၊ တထာဂတေ အာဒိနိ - တထာဂတေ
အစရှိသော ပုဒ်တို့သည်၊ ဥပယောဂ ဗဟုဝစနာနေဝ - ဒုတိယာ ဗဟုဝစိဝိဘတ်
ရှိသော ပုဒ်တို့ပင်တည်း၊ အာသာဒေတဗ္ဗံ ဣဒမ္ပိ - အာသာဒေတဗ္ဗံဟူသော ဤ
ပုဒ်သည်လည်း၊ ဗဟုဝစနမေဝ - ဗဟုဝစိဝိဘတ်ရှိသော ပုဒ်ပင်တည်း၊ ဧကဝစန
ဝိယ - ဧကဝစိဝိဘတ်ရှိသော ပုဒ်ကိုကဲ့သို့၊ ဝတ္ထံ - ပြီ၊ အာသာဒနာတိ - ကား၊
အဟံ - သည်၊ ဗုဒ္ဓေန - နှင့်၊ သဒ္ဓိံ - အတ္တံ၊ ပါဠိဟာရိယံ - ကို၊ ကရိယာမိ-
ပြုမည်၊ (အပြိုင်ပြုမည်)၊ ဣတိ - ဤသို့ ပြော၍၊ စန္ဒနာ - ကြုံးဝါး စော်ကား
ထိပါးခြင်းတည်း။

တထာဂတေ စသည်။ ။ “တထာဂတေ အရဟန္တံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ အာသာဒေ
တဗ္ဗံ မညသိ” ဟု ပါဠိတော်ရှိ၏။ ထို၌ တထာဂတေစသော ၄ ပုဒ်သည် မညသိ၏
သာမညကံ (အာကာရဝန္တဖြစ်သော ဗဟုဝစပုဒ်များ) တည်း၊ အာသာဒေတဗ္ဗံသည်
မညသိ၏ ဝိသေသကံ (အာကာရဖြစ်သော ဧကဝစပုဒ်) တည်း၊ အာသာဒေတဗ္ဗံ
နောင် အာကာရဇောတက ဣတိ ကြေနေ၏။ အာကာရဝန္တနှင့် အာကာရတို့ ဝစ်ချင်း
တူအောင် တထာဂတေ စသော ၃ ပုဒ်ဝယ် ဒုတိယာဗဟုဝစကို ဧကဝစ အနက်၌
သက်သော “ဝစနဝိပလ္လာသတည်း” ဟု မှတ်ပါ။ [အရဟန္တေ - သော၊ သမ္မာသမ္ဗု-
ဒ္ဓေ - သော၊ တထာဂတေ - ဘုရားရှင်ကို၊ အာသာဒေတဗ္ဗံ - ကြိမ်းမောင်း စော်ကား
ထိုက်၏ ဟူ၍၊ မညသိ - မှတ်ထင်သေး၏၊ ဤသို့ အနက်ဆိုပါ။]

တနည်း။ ။ တထာဂတေ အာဒိနိ စသော နည်းအလို တထာဂတေ စသော
၃ ပုဒ်သည် ဧကဝစအနက်၌ သက်အပ်သော ဒုတိယာဗဟုဝစ မဟုတ်၊ ဤယောက်
ထည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သော်လည်း အလေးပြုထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၌ ဗဟုဝစ စကားဖြင့်
သုံးစွဲသင့်သောကြောင့် ဗဟုဝစဖြင့် ဆိုထားသည်၊ အာသာဒေတဗ္ဗံလည်း ထိုပုဒ်
များနှင့် ဝစ်တူအောင် “အာသာဒေတဗ္ဗံ” ဟု ဆိုသင့်လျက် ဝစနဝိပလ္လာသနည်းဖြင့်
“ဧကဝစ ဆိုထားသည်” ဟု မှတ်ပါ။ ရှေးနိဿယ၌မူ “ဒုတိယာဗဟုဝစ ယော
ဝိဘတ်ကို အံ ပြုသည်” ဟု မိန့်သေး၏။ [ဤနည်း၌ အရဟန္တေ - ကုန်သော၊ သမ္မာ
သမ္ဗုဒ္ဓေ - ကုန်သော၊ တထာဂတေ - ဘုရားရှင်တို့ကို၊ အာသာဒေတဗ္ဗံ - ကြိမ်းမောင်း
စော်ကားထိုက်ကုန်၏ ဟူ၍၊ မညသိ - ၏၊ ဤသို့ အနက်ပေးပါ။]

၂၉။ သမေက္ခိယာနာတိ- ကား၊ သမေက္ခိတွာ - (ခြင်္သေ့နှင့်) အညီအမျှ ရှိ၍၊ (တန်းတူထား၍)၊ မညိတွာ- (ခြင်္သေ့နှင့် တန်းတူ) မှတ်ထင်၍၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အနက်၊ (သမေက္ခိယာန၏ အဓိပ္ပါယ်နက်)၊ အမညိတိ- ကား၊ ပုန-တဖန်၊ အမညိတ္ထ - မှတ်ထင်ပြီ၊ [ပါဠိဘော်ဝယ် အမညိ၏ ရှေ့၌ “သီဟောတိ အတ္တာနံ သမေက္ခိယာန” ဟု ရှိ၏၊ မိမိကိုယ်ကိုခြင်္သေ့ဟု ခြင်္သေ့နှင့် တန်းတူခြင်းသည်လည်း (အထင်ကြီးခြင်း) မှတ်ထင်ခြင်း တမျိုးပင်ဖြစ်သောကြောင့် အမညိကြိယာကို “ပုန” ဟု ထည့်၍ဖွင့်သည်၊ အမညိ၌ အဇ္ဈနိ ပရဿ ပုဒ် ဤဝိဘတ်ကို “အမညိတ္ထ” ဟု အတ္ထနောပုဒ် အာကို ထွက်လျက် ဖွင့်သည်။] ကောတ္ထုတိ- ကား၊ သိင်္ဂါလော- မြေခွေးတည်း၊ [ဘေရုဏ္ဏကရဝံ ကောသတိ ဝိက္ကောသတိ (အူတတ်၏) ဣတိ ကောတ္ထု (မြေခွေး)၊ -ဋီကာ၊]

၃၀။ အတ္တာနံ ဝိဿာသေ သမေက္ခိယာတိ-ကား၊ သောဏ္ဍိယံ-ထူးအိုင်၌၊ ဥစ္စိဋ္ဌာဒကေ-သောက်ကြွင်းရေ၌၊ (အခြားသတ္တဝါတို့ သောက်အပ်ပြီးသော ရေအကျန်၌) ဟုလံ-ဆည်းသော၊ အတ္တဘာဝံ-ကို၊ ဒိသ္မာ-၍၊ (မညတိ၌ဝပ်)၊ ယာဝ အတ္တာနံ န ပဿတိတိ - ကား၊ ယာဝ - အကြင်မျှလောက်၊ အဟံ - ငါကား၊ သီဟဝိဿာသ သံဝခိုတကော-ခြင်္သေ့၏ စားကြွင်းအစာဖြင့် ကြီးပွား ရသော၊ ဇရသိင်္ဂါလော- မြေခွေးဆိုတည်း၊ ဣတိ ဧဝံ - ဤသို့ ယထာဘူတံ- ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ အတ္တာနံ-မိမိကိုယ်ကို န ပဿတိ-မမြင်သေး၊ ဗျဇ္ဈေါတိ မည တိတိ-ကား၊ အဟံ-သည်၊ သီဟော-သည်၊ အသ္မိ-၏၊ ဣတိ- သို့၊ မညတိ-၏

သမေက္ခိယာန။ သံပုဗ္ဗ + ဣက္ခဓာတ် ဒဿန အနက်ဟော၊ သွာ ပစ္စည်းကို ယာနပြု၊ ရှုခြင်းသည်သည်း ဤနေရာ၌ မှားသောအားဖြင့် ခြင်း၊ ဝါ-မှတ်ထင်ခြင်း (အထင်ကြီးခြင်း) တမျိုးပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “မညိတွာ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်။

ဗျဇ္ဈေါတိ မညတိ။ “ပဋ္ဌမနည်း၌ ဗျဇ္ဈသဒ္ဓါ ခြင်္သေ့ အနက်ဟောတည်း၊ ဇေတေ ပါဏေ ဗျာပ ဒေန္တော - ဖေါက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်သော (ညှိုးဆဲလက်)၊ ဃသတိတိ - ကိုက်စားတတ်သောကြောင့် ဗျဇ္ဈေါ၊ [ဗျာပီဒေန္တ သဉ္ဇပဝဒ + ဃသ ဓာတ် + ကိပစ္စည်းဖြင့် “ဗျာပါဒေန္တဇော” ဟု ဆိုလိုသက် နိရုဋ်နည်းဖြင့် ပါဒေန္တကို ချေ၊ ဗျာ၌ အာကို ရဿပြု၊ (ဂ်) လာ၍ “ဗျဇ္ဈေါ” ဟု ဖြစ်သည်၊ ဤဝိဘတ်အရ ဗျဇ္ဈေါ သည် သားကောင်တို့၏ မင်းဖြစ်သော ခြင်္သေ့၏နာမည်လည်း ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ဗျဇ္ဈေါကို “သီဟော” ဟု ဖွင့်သည်။

တနည်း။ “ပြုအပ်ပြီးသော ဝိဂ္ဂိုဟ်အရ ခြင်္သေ့ကို “ဗျဇ္ဈ” ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း ဗျဇ္ဈ သဒ္ဓါသည် “ကျား” ဟူသော သတ္တဝါ၌သာ သင်္ကဏ်သေသသဒ္ဓါ ဖြစ်၍ သီဟော ဝါ စသည်ဖြင့် တနည်းဖွင့်သည်၊ ဤနည်း၌ ဗျဇ္ဈသဒ္ဓါ “ကျား” ဟူသော အနက်ဟော တည်း၊ [ဝိသေသေန- အာဘူသော + ဟနတိ ဝိ သဘိတိ ဗျဇ္ဈေါ ဝိ + အာ + ဟန- ရ ပစ္စည်း၊ ဝိ၌ ဣကို ယ၊ ဝကို မ၊ အာကို ရာသပြု၊ ရခိရေန္တော ဇုဝိဒေသဖြင့် ဝိရဏိ၊]

ဝါ-တနည်း၊ အဟံ-သည်၊ သိဟေန-နှင့်၊ သမာနဗလော-တူသော ခွန်အား ရှိသော၊ ဗျဇ္ဈေါယေဝ-ကျားပင်တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ မညတိ-၏။

၃၁။ ဘုတောန ဘေကေတိ-ကား၊ အာဝါဠမဏ္ဍုကေ- တွင်းအောင်း ဖါး တို့ကို၊ ခါဒိတော-ခံစားပြီး၍လည်းကောင်း၊ [ဘေကသဒ္ဓါ မဏ္ဍုက၏ပရိယာယ်။] ခလမုသိကာယောတိ- ကား၊ ခလေသု - ကောက်နယ် တလင်းတို့၌၊ မုသိကာ ယောစ-ကြွက်တို့ကိုလည်း၊ ခါဒိတော-ပြီး၍လည်းကောင်း၊ ကဋ္ဌသိသု ခိတ္တာနိစ ကောဏပါနိတိ - ကား၊ သုသာနေသု - သုသာန်တို့၌၊ ဆိတ ကုဏပါနိစ- စွန့်ပစ်အပ်သော သူသေကောင်ပုပ်တို့ကိုလည်း၊ ခါဒိတော -ပြီး၍လည်းကောင်း၊ မဟာဝနေတိ-ကား၊ မဟန္တေ-ကြီးစွာသော၊ ဝနသ္မိ-တော၌၊ သုညဝနေတိ- ကား၊ တုစ္ဆဝနေ-(လူတို့မှ) ကင်းဆိတ်သော တော၌၊ ဝိဝဇ္ဇောတိ-ကား၊ ဝဇ္ဇိ တော-ကြီးပွားရသော၊ (ကောတ္ထု ဌ်စပ်)၊ [ခြင်္သေ့လှည့်လည်အပ်သော တော၌ ဤမြေခွေး ကြီးပွားရသောကြောင့် “မဟာဝနေ သုညဝနေ ဝိဝဇ္ဇော” ဟု ပါဠိတော် မိန့်သည်၊ ကုဏပကား ကုဓဇာတ်၊ (ပုတိဘာဝအနက်)အပ ပစ္စည်း၊ ထက်ို ထ ပြု။]

တထေဝ သော သိင်္ဂါလကံ အနဒ္ဒိတိ-ကား၊ ဧဝံ-ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်း ဖြင့်၊ (တွင်းအောင်းဖါး၊ တလင်းကြွက်၊ သင်းချိုင်း၌၊ စွန့်ထားအပ်သော အကောင်ပုပ်တို့ကို စားခြင်းဟူသော နည်းဖြင့်၊) သံဝဇ္ဇော - ကြီးပွားရသည်၊ (သမာနော)ပိ-ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ (အမညိ ဌ်စပ်)၊ အဟံ-သည်၊ မိဂရာဇာ- သားကောင်တို့၏ မင်းဖြစ်သော ခြင်္သေ့သည်၊ အသ္မိ-၏၊ ဣတိ-ဤသို့ မှတ်ထင် ပြီ၊ မညိတောပိ-မှတ်ထင်ပြီး၍လည်း၊ (မှတ်ထင်ပါသော်လည်း) (အရဝိ ဌ်စပ်)၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေးဖြစ်သော၊ ဒုဗ္ဗလသိင်္ဂါလကာလေ - အားနည်းသော မြေခွေးဖြစ်စဉ် အခါ၌၊ (သိင်္ဂါလရဝံ-မြေခွေးသံကို၊ ရဝတိ)ယထာ-မြည်သကဲ့သို့၊ တထေဝ- ထို့အတူပင်လျှင်၊ သော-ထိုမြေခွေးသည်၊ (ကြီးထွားနေသော ထို မြေခွေး သည်) သိင်္ဂါလရဝံယေဝ-ကိုသာလျှင်၊ အရဝိ-ပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့ မှတ်အပ်၏၊ [သိင်္ဂါလရဝံကို ကြည့်၍ သိင်္ဂါလဿ + ဣဒံ သိင်္ဂါလကံ ဟု ပြု။]

ဣမာယပိ ဂါဓာယ-ဖြင့်လည်း၊ ဘေကာဒိနိ-တွင်းအောင်းဖါး အစရှိသော အစာတို့ကို၊ ဘုတော-စားပြီး၍၊ ဝဇ္ဇိတ သိင်္ဂါလောဝိယ-ကြီးထွားသောမြေခွေး ကဲ့သို့၊ တံ - သည်၊ လာဘသက္ကာရ ဂိဇ္ဈေါ - သာမညလာဘ်၊ အထူးတလည် ပြုအပ်သော လာဘ်၌ မက်မော၏၊ ဝါ-လာဘ် ပူဇော်သက္ကာရ၌ မက်မော၏၊ ဣတိ - ဤသို့၊ ပါထိကပုတ္တမေဝ - ကိုပင်၊ ခံဇ္ဇေသိ - ထိပါးပြီ၊ (ပုတ်ခတ် ပြောဆိုပြီ။)

၁၃-၃၄။ နာဂေဟိဘိ-ကား၊ ဟတ္ထိဟိ-ဆင်တို့ဖြင့်၊ (အာဝိဇ္ဇေယျာမဉ္ဇိစပ်)၊ [နာဂ သဒ္ဓါ “ဆင်” အနက်ဟော။] မဟာဗန္ဓနာတိ - ကား၊ မဟတာ-ကြီးစွာသော၊ ကိလေသဗန္ဓနာ - တဏှာတည်းဟူသော ကိလေသာအနှောင်အဖွဲ့မှ၊ [ကိလေသ ဗန္ဓနာတိ တဏှာ ဗန္ဓနတော။-ဋီကာ။] (တနည်း)၊ ကိလေသဗန္ဓနာ-မိမိကိန်းရာ သတ္တဝါကို ညစ်ညူးစေတတ်သော သံယောဇဉ် အနှောင်အဖွဲ့မှ၊ မောစေတော-လွှတ်စေ၍၊ (ပစ္စုဋ္ဌာသိ ဌ်စပ်)၊ [ကိလေသဗန္ဓနာတိ ဝါ အသင်္ခေ သံယောဇနတော။ -ဋီကာ။] မဟာဝိဒုဂ္ဂါတိ (ဧတ္ထ) - ဌ်၊ မဟာဝိဒုဂ္ဂနာမ-မည်သည်၊ စက္ကာရော-ကုန်သော၊ ဩဃာ-ဩဃာတို့တည်း၊ တတော-ထိုမဟာဝိဒုဂ္ဂ မည်သော ဩဃလေးပါးမှ၊ (အထူးအားဖြင့် ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ကူးမြောက်အပ်သော ကြီးစွာသော ထို ဩဃလေးထင် ရေအယဉ်မှ)၊ ဥဒ္ဓရိတော - ထုတ်သောင့်၍၊ နိဗ္ဗာနထလေ - နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော ကုန်းပေါ်၌၊ ပတိဋ္ဌပေတော-တည်စေတော်မူပြီး၍၊ (ပစ္စုဋ္ဌာသိ ဌ်စပ်)။

အဂ္ဂညပညတ္တိကထာ အဖွင့်

၃၆။ ဣတိ-သို့၊ ဘဂဝါ၊ ဧတ္ထကေန-ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ကထာမဂ္ဂေန - စကား အစဉ်ဖြင့်၊ ပါဠိဟာရိယံ န ကရောတိဘိ ပဒယာ - ဟူသောပုဒ်၏ အနုသန္ဓိ-ကို၊ ဒဿေတော-၍၊ ဣဒါနိ-ဌ်၊ န အဂ္ဂသ္မံ ပညာပေတိတိ နှမဿ-ဟူသော ဤပုဒ်၏ အနုသန္ဓိ-ကို၊ ဒဿေန္တော - ပြတော်မူလိုသည်၊ (ဟတွာ)၊ အဂ္ဂညညာဟန္တိ-ဟူ၍၊ ဒေသနံ-ကို၊ အာရတိ- သားထုတ်တော်မူပြီ၊ [အဋ္ဌကထာ ပိုဒ်စဉ်(၇)၌ ဤသုတ်တော် ဖြစ်ပေါ်လာပုံ အနုသန္ဓေ နှစ်မျိုးကို ငြိခဲ့ပြီး ထိုနှင့် ဆက်စပ်ကြည့်ပါ။]

မဟာဝိဒုဂ္ဂံ။ ဧဝိ ဒုက္ခေန ဝမိတဗ္ဗန္တိ ဝိဒုဂံ၊ [ဝိ+ ဒု - ဝမေခတ်+ ကိ ဝစ္စည်း။] အထူး ခဲခဲယဉ်းယဉ်း သွားအပ် (ကူးမြောက်အပ်)သော ရေအယဉ်၊ မဟန္တံ + ဝိဒုဂ္ဂံ မဟာဝိဒုဂ္ဂံ၊ ကြီးစွာသော ရေအယဉ်၊ စည်းပူး စဆောင်းသားအပ်သော ကုသိုလ်ပါရမီရှိသူတို့ ကူးမြောက်နိုင်ခဲ့သောကြောင့် သို့ကြီးစွာသော ရေအယဉ်နှင့် တသော ဩဃလေးပါးကိုလည်း သမိသူပစ္စာရအားဖြင့် “မဟာဝိဒုဂ္ဂံ” ဟု ဆိုရသည်၊ ရှေးနိဿယ၌ ကြွေသောကပုံ၌ “မဟာဝိဒုဂ္ဂေါ” ဟု ပုံလိန်ဖြင့် ဥပမာတဖွတ် ပြု၏၊ မိမိကား အဋ္ဌကထာ၌ နဂုံလိန် သုံးဦးပုံကိုလည်းကောင်း၊ “မဟန္တံ ဒေသဝိဒုဂ္ဂံ ဝိယ” ဟူသော ဋီကာကိုသောကပုံလည်းကောင်း “သမိသူပစ္စာ” ဟု သူလိုက်ပါ သည်။ [သမိသူပစ္စာ၌ ဥပမာတဖွတ်ပုံသို့ လိင်မပြောင်းပုံကို ပါရာမိကဏ်ဘာသာဋီကာ ဒုတိယအုပ် ၃၉၄၌ ပြထားပြီ။]

၄၆

သုတ်ပါထေယျ

ပါဏိကသုတ်

တတ္ထ-ထိုအဂ္ဂညဉ္ဇာဟံ ဟူသော ပါဠိရပ်၌၊ အဂ္ဂညဉ္ဇာဟန္တိ-ကား၊ ဘဂ္ဂဝ၊ အဟံ-သည်၊ အဂ္ဂညဉ္ဇ-သိထိုက်သော လောက၏ အစ အပိုင်းအခြားကိုလည်း၊ လောကုပ္ပတ္တိ စရိယဝံသည-လောက၏ ဖြစ်ပုံ အစဉ်အဆက်ကိုလည်း၊ ပဇာနာမိ-အပြား အားဖြင့် သိတော်မူ၏။

တဉ္စ ပဇာနာမိတိ-ကား၊ ကေဝလံ - အဂ္ဂညကို သိခြင်းထက် အပိုအလွန် မဖက် သက်သက်၊ အဂ္ဂညမေဝ-ကိုသာ၊ န (ပဇာနာမိ) - အပြား အားဖြင့် သိတော်မူသည် မဟုတ်သေး၊ တဉ္စ အဂ္ဂည-ကိုလည်း၊ ပဇာနာမိ-၏၊ တတော-ထို အဂ္ဂညထက်၊ ဥတ္တရိတရိစ - သာလွန် မွန်မြတ်သော တရားကိုလည်း၊ သီလ သမာဓိတော-သီလသမာဓိမှ၊ ပဋ္ဌာယ - စ၍၊ ယာဝ သဗ္ဗညုတဉ္ဇာကာ-သဗ္ဗညုတ ဉ္ဇာ၏ဘိုင်အောင်၊ [ဥတ္တရိတရိ၏ အရကောက်ကို ဖွင့်သည်။] ပဇာနာမိ-၏။

တဉ္စ ပဇာနံ န ပရာမသာမိတိ - ကား၊ တံ-ထို အဂ္ဂညထက် လွန်မြတ်သော တရားကို၊ (သိထိုက်သော လောက၏ အစ အပိုင်းအခြားထက် သာလွန်သော သီလသမာဓိ အစ၊ သဗ္ဗညုတဉ္ဇာ၏ အဆုံးရှိသော တရားကို၊) ပဇာနန္တောပိ-အပြားအားဖြင့် သိပါသော်လည်း၊ အဟံ-သည်၊ ဣဒံ နာမ - ဤ မည်သော အဂ္ဂညထက် လွန်မြတ်သော တရားကို၊ ပဇာနာမိ-၏၊ ဣသိ - သို့၊ တဏှာဒိဋ္ဌိ

အဂ္ဂညဉ္ဇာဟံ။ ။ [အဂ္ဂညဉ္ဇာ၏ ဝစနဉ္စကို ပုဒ်စဉ် (၅) ၌ ပြခဲ့ပြီ။] သိထိုက်သော လောက၏ အစအပိုင်းအခြား ဟူသည် လောက၏ ဖြစ်စဉ်နှင့် ဖြစ်ပေါ်လာပုံ အစဉ်အလာတည်း၊ ထို့ကြောင့် “လောကုပ္ပတ္တိ စရိယဝံသံ” ဟု သရုပ်ဖော်သည်။

တဉ္စ ပဇာနံ န ပရာမသာမိ။ ။ ပဇာနံကို ပဇာနန္တောဟု ဖွင့်၏။ [ပဇာနံ၌ ဇာနံ, ဇာနန္တောကဲ့သို့ နှစ်ကို အံ့ပြု၍ ပုဒ်ပြီးပါ။] ပဇာနန္တော ပိန္နံ ပိ ဖြင့် တဉ္စ ဌိစကို ဖွင့်သည်ဟု ဗြဟ္မဇာလသုတ် နိကာ ခေါ်၏။ ထို အရေအတွင်း မှန်ချေ (၈) သည် ပိ အနက်နှင့် သဘောတူပင်၊ ထို ပိ သည် သမ္ဘာဝနာဇောတကတည်း။

ထို သမ္ဘာဝနာဇောတက ပိ ဖြင့် “အဂ္ဂညထက် လောက၏ ဖြစ်ပုံ အစကို သိရခြင်းထက် သာလွန် မွန်မြတ်သော သီလ သမာဓိမှ စ၍ သဗ္ဗညုတဉ္ဇာ၏တော်တိုင်အောင် သိတော်မူပါသော်လည်း ငါ တရားသည် တဏှာဒိဋ္ဌိ မာနတို့၏ အစွမ်းဖြင့် မှားမှား ယွင်းယွင်း သုံးသပ်တော် မမူ” ဟု သမ္ဘာဝနာပြု၍ “အောက်တန်းစား ဖြစ်သော လောက၏ ဖြစ်ပုံ အစကို သိရခြင်းကြောင့်ကား အဘယ်မှာ တဏှာ ဒိဋ္ဌိ မာနတို့၏ အစွမ်းဖြင့် မှားမှားယွင်းယွင်း သုံးသပ် စွဲလမ်းပါတော့အံ့နည်း” ဟု ဂရဟာအနက်ကို ဆည်းသည်။

မှတ်ချက် ။ ။ ဤ ပါဠိတော်၌ ဤနေရာမှစ၍ ဗြဟ္မဇာလသုတ် ပါဠိတော်နှင့် စာသွားတူ၏။ နိဿယကိုမူ ဤ အဋ္ဌကထာ စာရှိအတိုင်း အနက်ပေးလိုက်ပါသည်။ ပဇာနန္တော ပိ ဌိ ပိ သဒ္ဓါကို ရသင့်၍ ထည့်အပ်သော “ဂဗ္ဗမာန” ဟု ယူလျှင်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

မာနဝသေန-တဏှာ ဗိဋ္ဌိ မာနတို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ န ပရာမသာမိ-မှားမှား ယွင်း ယွင်း သုံးသပ်တော် မမူ၊ တထာဂတဿ-၏၊ ဝါ-မှား၊ ပရာမာသော-မှားမှား ယွင်းယွင်း သုံးသပ်တော်မူခြင်းသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဣတိ-သို့၊ ဒီပေတိ-၏။

ပစ္စတ္တညော နိဗ္ဗုတိ ဝိဒိတာတိ-ကား၊ အတ္တနာယေဝ-ကိုယ်တော်တိုင်ပင်၊ အတ္တနိ-မိမိ၌၊ ကိလေသနိဗ္ဗာန-ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းခြင်းကို၊ ဝိဒိတံ-သိတော်မူ အပ်ပြီ၊ ယဒဘိဇာနံ တထာဂတောတိ - ကား၊ ယံ ကိလေသနိဗ္ဗာနံ - ကိုး၊ ဇာနန္တော-သိတော်မူသော၊ တထာဂတော - သည်၊ နော အနယံ အာပဇ္ဇတိ-ကား၊ အဝိဒိတနိဗ္ဗာနာ-မသိအပ်သော နိဗ္ဗာန်ရှိကုန်သော၊ တိတ္ထိယာ ဝိယ-တို့ကဲ့သို့၊ အနယံ - သုခ၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ဖြစ်သော ပျက်စီးခြင်းသို့၊ ဒုက္ခံ-ဆင်းရဲသို့၊ [အနယံကို ထပ်ဖွင့်သည်။] ဗျသနံ-စီးပွား ချမ်းသာ၏ ပျက်စီးခြင်း သို့၊ နာပဇ္ဇတိ-မရောက်၊ [ဧတိ ဣဋ္ဌဘာဝေ န ပဝတ္တတိတိ အယော၊ သုခံ၊ တပဉ္စ ပက္ခေန အနယော၊ ဒုက္ခံ၊ တဒေဝဟိတသုခဿ ဗျသနတော ဗျသနံ၊- ဋီကာ။

၃၇။ ဣဒါနိ-၌၊ တိတ္ထိယာ-တို့သည်၊ ယံတံ အဂ္ဂညံ-ကို၊ ပညပေန္တိ-ကုန်၏၊ တံ-တို့ အဂ္ဂညကို၊ ခယောန္တော(ဟု တွာ) သန္တိ ဘဂ္ဂဝါ၊ အာဒိ-သန္တိ ဘဂ္ဂဝ

န ပရာမသာမိ ၊ မမ ပဇာနနာတိ အဿာဒေန္တော (ငါ၏ သိခြင်း ဟု သာယာလျက်) တဏှာဝသေန၊ အဟံ ပဇာနာမိတိ အတိနိဒိသန္တော (ငါ သိ၏ ဟု စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်လျက်) ဗိဋ္ဌိဝသေန၊ သုတ္တံ ပဇာနာမိ သမ္မာ ပဇာနာမိတိ ပဂ္ဂဏန္တော (လွန်စွာ သိသော ငါ၊ ကောင်းစွာ သိသော ငါဟု မိမိကိုယ်ကို ချီးမြှောက်လျက်) မာနဝသေန ပရာမသာမိ-ဋီကာ၊ [တဏှာ ဗိဋ္ဌိမာနဝသေနကို ထောက်၍ အဟံ ပဇာနာမိတိ၌ ပကာရ အနက်ရှိသော ဣတိ သဒ္ဓါကြောင့် ရအပ်သော အနက်ကို ဋီကာဖွင့်သည်။]

ပစ္စတ္တညော ။ * အတ္တနာယေဝ အတ္တနိကို ကြည့်၍ ပစ္စတ္တံ ပုဒ်သည် ဝိဒိတာ၌ စပ်ခိုက် တတိယာ နာမိဘတ် သက်၍ လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗုတိ၌ စပ်ခိုက် သတ္တဝီ သို့ ဝိဘတ် သက်၍ လည်းကောင်း၊ အာဂုတ္တိ နည်းအားဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော ပုဒ်တည်း၊ အာဂုတ္တိနည်း ဟူရာ၌ တပုဒ်တည်းဝယ် အထပ်ထပ် အနက်ပေးရသော နည်းတည်း၊ ဤအဖွင့် အရ “ပစ္စတ္တညော - ကိုယ်တော်တိုင်ပင်၊ ပစ္စတ္တံ-မိမိ၌၊ နိဗ္ဗုတိ- ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းကို၊ ဝိဒိတာ-သိတော်မူအပ်ပြီး၊” ဤသို့ ပစ္စတ္တညောကို နှစ်ထပ် အနက်ပေးရမည်၊ [ဋီကာ ကြည့်ပါ။]

ဋီကာအလို၊ * ပစ္စတ္တံ ဟူသော ပုဒ်သည် တတိယာ နာ ဝိဘတ်ဆုံးသော ပုဒ်သာတည်း၊ ‘ဥပ္ပါဒိတာ’ ဟု ပါဌသေသ ထည့်၍ နိဗ္ဗုတိ ဝိဒိတာ နှစ်ပုဒ်လုံး၌ပင် စပ်နိုင်သည်၊ ဤနည်းအရ “ပစ္စတ္တညော - ကိုယ်တော်တိုင်သာလျှင်၊ ဥပ္ပါဒိတာ-ဖြစ်စေ အပ်သော၊ နိဗ္ဗုတိ-ကို၊ ဝိဒိတာ-အပ်ပြီး” ဟု အနက်ပေးပုံ၊ ကိုယ်တော်ပင် ဖြစ်စေ အပ်သော ငြိမ်းခြင်းကို ကိုယ်တော်တိုင်ပင် သိတော်မူအပ်ပြီး-ဟု ဆိုလိုသည်။

အစရှိသော စကားတော်ကို၊ အာဟ၊ တတ္ထ - ထို သန္တိ တရား အစရှိသော စကားရပ်၌၊ ဣဿရကုတ္တံ ဗြဟ္မကုတ္တန္တိ-ကား၊ ဣဿရကတံ-ဣဿရ အမည်ရ သူသည် ပြုအပ်သော၊ ဗြဟ္မကတံ-ဗြဟ္မာသည် ပြုအပ်သော၊ [ကတံဖြင့် ကုတ္တံ၌ ကရခတ်+တပစ္စည်း၊ က၌ အကို ၃ ပြုဟု ပြသည်၊] ဗြဟ္မနိမိတံ-ဗြဟ္မာသည် ဖန်ဆင်းအပ်သော၊ [အဂ္ဂညံ ဌိစပ်။] ဣတိ အတ္ထော။

ဟိ-မှန်၊ ဧတ္ထ-ဤ ဣဿရကုတ္တံ ဟူသော ပုဒ်၌၊ ဗြဟ္မာ ဝေ-ကိုသာလျှင်၊ အာဓိပတိဘာဝေန-အစိုးရသူ၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဣဿရေတိ-ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗျော-၏၊ [ဣဿရနှင့် စပ်၍ သီလက္ခန္ဓာဘာသာဋီကာ ဒုတိယ အုပ်(၄၇၇)၌ ပြထားပြီ။] အာစရိယကန္တိ-ကား၊ အာစရိယဘာဝံ - ဆရာ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော၊ အာစရိယဝါဒံ-ဆရာ၏ ဝါဒ ဖြစ်သော၊ (အဂ္ဂညံ ဌိစပ်)၊ တတ္ထ - ထို အာစရိယကံ ဟူသော ပါဌ်၌၊ အာစရိယဝါဒေါ-ဟူသည်၊ အဂ္ဂညံ-တည်း၊ ပန-ဆက်၊ အဂ္ဂညံ-ကို၊ ဧတ္ထ-ဤ အာစရိယဝါဒ၌၊ ဒေသိတံ-ဟောထားအပ်ပြီ၊ ဣတိ ကတော-ဤ အကြောင်းကြောင့်၊ သော-ထိုအာစရိယ ဝါဒကို၊ အဂ္ဂညံတော-အဂ္ဂည ဟူ၍သာ၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တော၊ ကတံ ဝိဟိတ ကန္တိ-ကား၊ ကေန (ပကာရေန) -အဘယ် အပြားအားဖြင့်၊ ဝိဟိတံ - စီရင် အပ်သော၊ ကိန္တိ-အဘယ်သို့လျှင်၊ ဝိဟိတံ-စီရင်အပ်သော၊ (အဂ္ဂညံ ပညပေန္တိ၊ ဌိစပ်)၊ သေသံ-ကြွင်းသော ပုဒ်အပေါင်းကို၊ ဗြဟ္မဇာလေ-ဗြဟ္မဇာလသုတ် ၌၊ (ဗြဟ္မဇာလသုတ် အဖွင့်၌)၊ ဝိတ္ထာရိတနယေနေဝ - ချဲ့ဖွင့်အပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင်၊ ဝေဒိတဗျံ-၏။

၄၁။ ခိဉ္ဇာပဒေါသိကန္တိ- ကား၊ ခိဉ္ဇာပဒေါသိကမူလံ - ခိဉ္ဇာပဒေါသိက နတ်တို့ဟူသော အကြောင်းရင်းရှိသော၊ (အဂ္ဂညံ ဌိစပ်)။

အာစရိယကံ။ ။ဘာဝအနက်၌ ကဏ် ပစ္စည်းဟု သိစေလို၍ အာစရိယ ဘာဝ ဟု ဖွင့်သည်။ “ဆရာ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အာစရိယက ဟူသည် အာစရိယဝါဒ ပင်တည်း”ဟု ပြလို၍ အာစရိယဝါဒဟု ဘာဝပစ္စည်း၏ အရကို ဖွင့်သည်။ မှန်၏- အကြင် အာစရိယဝါဒနှင့် စပ်သဖြင့် အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်ကို အာစရိယ (ဆရာ) ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ထို ဝါဒသည် ဆရာဖြစ်ဖို့ အကြောင်းပင်တည်း၊ [ယဿ အာစရိယ ဝါဒဿ ဝုသေန ပူရိသော “အာစရိယော” တိ ဝုတ္တတိ၊ သော အာစရိယဝါဒေါ အာစရိယဘာဝေါ တိ အာဟ “အာစရိယဘာဝံ အာစရိယဝါဒ”န္တိ-ဋီကာ။]

ခိဉ္ဇာပဒေါသိကမူလံ။ ။ခိဉ္ဇာပဒေါသိကာ၏ ဝိညာဟုကို သီလက္ခန္ဓာဘာသာ ဋီကာ ဒု-အုပ် ၉၃ ၌ ပြထားပြီ။ ခိဉ္ဇာပဒေါသိကာသည် နတ်တို့၏ နာမည်တည်း၊ ပါဠိဘော်၌ ထိုနတ်တို့ကို အခြေခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကမ္ဘာလောကအစ (အဂ္ဂည) ကို ပြတော်မူထားသောကြောင့် “ခိဉ္ဇာပဒေါသိကမူလံ”ဟု မူလသဒ္ဒါထည့်၍ဖွင့်သည်၊ ပါဠိဘော်ပုဒ်စဉ် ၄၃ မနောပဒေါသိကံ ပုဒ်၌လည်း နည်းတူသိပါ။

၄၇။ အသတတ် - ကား၊ အဝိဇ္ဇမာနေန-ထင်ရှားမရှိသော စကားဖြင့်၊ အသိဇ္ဇမာနေန-ထင်ရှားမရှိသော အနက်ရှိသောစကားဖြင့်၊ (အဓိပ္ပာယ်မရှိသော စကားဖြင့်)၊ (အဗ္ဘာစိက္ခန္တိစပ်)၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ တုစ္ဆာတိ-ကား၊ တုစ္ဆေန အချည်းနှီးသောစကားဖြင့်၊ အန္တောသမာရဝိရဟိတေန-အတွင်း၌ ဟုတ်မှန်သော အနက်တည်းဟူသော အနှစ်မှ ကင်းသောစကားဖြင့်၊ (တုစ္ဆေနကို ထပ်ဖွင့်သည်)၊ [စကားလုံးဟူသော အပေါ်ခွံသာ ရှိ၍ အတွင်း၌ အနက်ဟူသော အနှစ်မရှိသော စကား-ဟူလို။] မုသာတိ - ကား၊ မုသာဝါဒေန - မဟုတ်မမှန် ပြောဆိုကြောင်း စကားဖြင့်၊ အဘူဇောနာတိ - ကား၊ ဘူတတ္ထဝိရဟိတေန-ဟုတ်မှန်သောအနက်မှ ကင်းသောစကားဖြင့်၊ အဗ္ဘာစိက္ခန္တိတိ-ကား၊ အဘိအာစိက္ခန္တိ-လွမ်းမိုး၍ ဟိခိုက်ပြောဆိုကြကုန်၏၊ (စပ်စွဲကြကုန်၏)။

ဝိပရိတောတိ-ကား၊ ဝိပရိတသညော-ဖေါက်ပြန်သောသညာ ရှိ၏၊ ဝိပရိတစိတ္တော-ဖေါက်ပြန်သောစိတ် ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေါစာက-ကား၊ ကေဝလံ သာဝကရဟန်းတို့မဖက် သက်သက်၊ သမဏော ဂေါတမောယေဝ-သည်သား၊ န(ဝိပရိတော)- ဖေါက်ပြန်သည် မဟုတ်သေး၊ ဝါ- ဖေါက်ပြန်သော သညာ (စိတ်) ရှိသည်မဟုတ်သေး၊ စ-အဟုတ်ကား၊ ယေ- အကြင် ရဟန်းတို့သည်၊ အသ-ထို ရဟန်းဂေါတမ၏၊ အနုဘိဠိ - အဆုံးအမကို၊ ကရောန္တိ - ပြုကြကုန်၏၊ (လိုက်နာကြကုန်၏)၊ တေ ဘိက္ခုစ - ထို ရဟန်းတို့သည်လည်း၊ ဝိပရိတာ- ဖေါက်ပြန်ကုန်၏၊ ဝါ-ဖေါက်ပြန်သော စိတ်ရှိကုန်၏၊ အတ-ထိုမှ နောက်၌၊ ယံ - အကြင်အကြောင်း အရာကို၊ သန္နာယ-ရည်ရွယ်၍၊ ဝိပရိတောတိ-ဟူ၍၊ ဝဒန္တိ - ကုန်၏၊ တံ - ထို အကြောင်းအရာကို၊ ဒဿေတံ - ငှါ၊ သမဏော ဂေါတမောတိ အာဒိ-အစရှိသော စကားကို၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ။

သုဘံ ဝိမောက္ခန္တိ - ကား၊ ဝဏ္ဏကသိဏံ-ဝဏ္ဏကသိုဏ်းကို၊ ဝါ-ဝဏ္ဏကသိုဏ်းဟူသော အာရုံရှိသော ဈာန်ကို၊ (ဥပသမ္ပဇ္ဇ ခွံစပ်)၊ အသုဘန္တေဝါတိ - ကား၊ သုဘန္တ-တင့်တယ်သော ဝဏ္ဏကသိုဏ်းကို လည်းကောင်း၊ အသုဘန္တ-မတင့်တယ်

တုစ္ဆာ မုသာ။ ။ဤနှစ်ပုဒ် နောင် ကရိုဏ်းအနက်၌ ပဌမာသက်ဟု ဦးကာဆို၏၊ တို့အတိုင်းဆိုလျှင် ဤနှစ်ပုဒ်လုံးကို နိပါတ်ပုဒ်ဟု ယူမှ ရှပ်ပြီး လွယ်ပေလိမ့်မည်၊ လျှော့တွင် “တုစ္ဆေန”ဟူသော အဖွင့်နှင့် အဘိဓာန် (၆၉၈) ဂါထာကို ကြည့်၍ တုစ္ဆသည် နိပါတ်ပုဒ် မဖြစ်နိုင်၊ သို့ဖြစ်၍ “တုစ္ဆိ”ဟု ပါဠိတော်၌ ရှိသင့်၏၊ ထို “တုစ္ဆိ”ကို ပဌမာဝိဘာဏျန္တိယူ၍ ထိုပဌမာဝိဘာတ်ကို ကရိုဏ်းအနက်၌ သက်ပါစေ၊ “မုသာ” ကား အာကာရန္တ နိပါတ်တည်း၊ လို့နောင် ကရိုဏ်းအနက်၌ ပဌမာသက် ၍ ချေပ၊ သုဘံ ဝိမောက္ခန္တိ။ ။သုဘံဖြင့် တင့်တယ်သော ဝဏ္ဏကသိုဏ်း ဟူသော အာရုံရှိသော ဈာန်ကို ယူ၍၊ ဝိမောက္ခန္တိဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏတို့မှ လွတ်သောဈာန်ကို ယူပါ၊ ဦးကာ၌မူ “သုဘံ - သုဘာသုဆိုအပ်သော၊ ဝိမောက္ခ-ဝိမောက္ခ ဈာန်ကို” ဟု ဖွင့်၏၊ အဓိပ္ပာယ်မှာ အတူပင်တည်း။

သော ဝဏ္ဏကသိုဏ်းကိုလည်းကောင်း၊ သဗ္ဗ-အလုံးစုံကို၊ အသုဘန္တိ ဝေ-အသုဘ
 ဟူ၍သာလျှင်၊ ပဇာနာတိ - ဤ၊ [စာအုပ်တို့၌ “အသုဘန္တိ ဝေ” ဟု နိဂ္ဂဟိတ်ဖြင့်
 ပါဠိပျက်နေသည်၊ အဓိပ္ပါယ်ကို ပါဠိတော်နှင့် ဆက်စပ်ကြည့်ပါ။] စ - ဆက်၊
 သုဘန္တေဝ တသ္မိ သမယေတိ-ကား၊ သုဘန္တိ ဝေ-သုဘဟူ၍သာလျှင်၊ တသ္မိ
 သမယေ-၌၊ (သုဘဝိမောက္ခ ဈာန်ကို ဝင်စားနေရာ ထိုအခါ၌)၊ ပဇာနာတိ-
 ဤ၊ အသုဘံ - အသုဘဟူ၍၊ န ပဇာနာတိ - အပြားအားဖြင့် သိသည်မဟုတ်၊
 ဘိက္ခဝေ ဝါစာတိ-ကား၊ ယေ တေ-အချို့သော အကြင်သမဏ ဗြဟ္မဏတို့သည်၊
 ဝေ - သို့၊ ဝဒန္တိ - ကုန်၏၊ (တေ စ-အချို့သော ထိုသမဏ ဗြဟ္မဏတို့သည်
 လည်းကောင်း၊ ဝိပရိတာ ဌစပ်)၊ တေသံ-အချို့သော ထိုသမဏ ဗြဟ္မဏတို့၏၊
 ဘိက္ခဝေ ဝါစ - ဘိက္ခုတို့သည်လည်းကောင်း၊ အန္တေဝါသိက သမဏာ(စ)-
 အနီးနေ တပည့်ဖြစ်သော သမဏတို့သည်လည်းကောင်း၊ (ဘိက္ခဝေ ဝါကို ထပ်
 ဖွင့်သည်)၊ ဝိပရိတာ-ကုန်၏၊ ပဟောတိတိ-ကား၊ သမတ္ထော ပဋိဗလော-
 စွမ်းနိုင်ပါ၏။

၄၈။ ဒုက္ကရံ ခေါတိ - ကား၊ အယံ ပရိဗ္ဗာဇကော - သည်၊ ဝေ ပသန္တော
 အဟံ ဘန္တေတိ အာဒိ-အစရှိသော၊ ယဒိဒံ(ဝစနံ)-အကြင် စကားကို၊ (ပါဠိ
 တော်၌ လာသောစကားကို)၊ အာဟ-လျှောက်ပြီ၊ တံ- ထို စကားကို၊ သာဠေ
 ယေန - ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသူ၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ကောဟညေန - အံ့ဩစေလိုသူ၏
 အဖြစ်ဖြင့်၊ (သုတပါး အံ့ဩစေလို အထင်ကြီးစေလိုသော သဘောဖြင့်)၊ အာဟ-
 လျှောက်ပြီ၊ အဿ - ထို ဘဂ္ဂဝ ပရိဗ္ဗူဇ၏၊ ဝေ - ဤ အကြံသည်၊ အဟောသိ
 ကိရ-ဖြစ်သတတ်၊ (ကိံ)သမဏော ဂေါတမော-သည်၊ မယံ-အား၊ ဧတ္တကံ-
 ဤမျှလောက်သော၊ ဓမ္မကထံ-တရားစကားကို၊ ကထေသိ-ပြောဟောပြီ၊ အဟံ-
 သည်၊ တံ - ထို တရားစကားကို၊ သုတ္တာပိ - နှာရ၍လည်း၊ ပဗ္ဗဇိတုံ - ငှါ၊ န
 သက္ကောမိ-မစွမ်းနိုင်၊ မယာ-သည်၊ တေဿ-ဤ ရဟန်းဂေါတမ၏၊ သာသနံ-
 အဆုံးအမကို၊ ပဋိပန္န သဒိသေန-ကျင့်သူနှင့် တူသူသည်၊ ဘဝိတုံ - ဖြစ်ခြင်းငှါ၊
 ဝန္တတိ-၏၊ (တရား မကျင့်သော်လည်း ကျင့်သလို သဘောမျိုးဖြစ်မှ သင့်မည်)၊
 ဣတိ - ဤသို့ အကြံဖြစ်သတုံ၊ တတော - ထိုသို့ အကြံဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ သော-
 ထို ဘဂ္ဂဝ ပရိဗ္ဗူဇသည်၊ သာဠေယေန-ဖြင့်၊ ကောဟညေန-ဖြင့်၊ ဝေ - သို့၊
 အာဟ-ပြီ။

တေန-ထို့ကြောင့်၊ (ဘဂ္ဂဝ ပရိဗ္ဗူဇ၏ သာဠေယျစိတ်၊ ကောဟညစိတ်ဖြင့်
 ပြောဆိုခြင်းကြောင့်)၊ အဿ-အား၊ ဘဂ္ဂဝါ-သည်၊ မဗ္ဗံ-အနာကို၊ [ဤမဗ္ဗံ၏ ပုဒ်
 ပြီးပုံကို သိလက္ခန် ဗြဟ္မဇာလသုတ် ဘာသာဋီကာ၊ စူဠသီလအဖွင့်၌ရှိပါ၊ ဥပမာ

တဒ္ဓိတ် ဆင့်ဖွယ်မလိုသည်သာ ထူး၏။] ခံနေ့နွေ ဝိယ-ထိခိုက်သကဲ့သို့၊ ဒုက္ကရံ ခေါ်၊ ပေ၊ အညဒိဋ္ဌိကေနာတိ အာဒိ* - အစရှိသော စကားတော်ကို၊ (ဘဂဝါ) အာဟ - ပြီ၊ တံ - ထိုဒုက္ကရံ ခေါ် ဧတံ အစရှိသော စကားသည်၊ ပေါဋ္ဌပါဒ သုတ္တေ - ၌၊ ဝုတ္တတ္ထ မေဝ - ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ရှိသည်သာ၊ သာဓုက မနုရက္ခာတံ-ကား၊ သုဠု-ကောင်းစွာ၊ အနုရက္ခ-မပျောက်ပျက်အောင် အစဉ် စောင့်ရှောက်လော၊ ဣတိ ဘဂဝါ- သည်၊ ပဿဒမတ္တာနုရက္ခဏေ-ကြည်ညို ငြင်းမျှကို စောင့်ရှောက်ခြင်း၌၊ ပရိဗ္ဗာဇကံ-ကို၊ နိယောဇေသိ-ယှဉ်စေတော်မူပြီ၊ ဝါ- တိုက်တွန်းတော်မူပြီ။

သောပိ- ထို ပရိဗ္ဗုဇ်သည်လည်း၊ ဧဝံ မဟန္တံ- ဤမျှလောက် ကြီးကျယ် သော၊ သုတ္တန္တံ-သုတ်တော်ကို၊ သုတ္တာပိ-နာရရှိလည်း၊ (နာရပါသော်လည်း)၊ ကိလေသက္ခယံ-ကိလေသာတို့၏ ကုန်ခြင်းကို၊ ကာတု-ငှါ၊ နာသက္ခိ-မစွမ်းနိုင်၊ ပန - ထိုသို့ပင် (ကိလေသာကုန်ခြင်းကို ပြုခြင်းငှါ) မစွမ်းနိုင်ပါသော်လည်း၊ ဒေသနာ - ဒေသနာတော်သည်၊ အဿ - ထို ဘဂ္ဂဝပရိဗ္ဗုဇ်၏၊ အာယတံ - နောင်အခါ၌၊ ဝါသနာယ - ကိလေသာတို့၏ ကုန်ကြောင်းအကျင့်၌ အထုံ ဝါသနာ၏၊ ဝါ-အကျိုးငှါ၊ ပစ္စယော- အထောက်အပံ့သည်၊ အဟောသိ-ပြီ၊ သပ္ပတ္တ - အလုံးစုံသော ပါဠိရပ်၌၊ သေသံ - ကြွင်းသော ပုဒ်အပေါင်းသည်၊ ဥတ္တာနုတ္တမေဝ-ပေါ်လွင် ထင်ရှားသောအနက် ရှိသည်သာ၊ ဣတိ-ဤ ဆိုအပ် ပြီးသော စကားအစဉ်ဖြင့်၊ သုမင်္ဂလ ဝိလာသိနိယာ - သုမင်္ဂလ ဝိလာသိနီ မည်သော၊ ဒိဃနိကာယဌကထာယ- ဒိဃနိကာယ် အဋ္ဌကထာ၌၊ ပါထိကသုတ္တ ဝဏ္ဏနာ-ပါထိကသုတ်၏ အဖွင့်သည်၊ နိဋ္ဌိတာ-ပြီးပြီ။

ပါထိကသုတ် ဘာသာဋီကာ ပြီးပြီ။

၂။ ဥဒုမ္မရိကသုတ်

နိဂြောဓံ ပရိဗ္ဗာဇကေဝတ္ထု အဖွင့်

၄၉။ ဧဝံ မေ သုတန္တံ ဥဒုမ္မရိကသုတ္တံ၊ တတြာယံ အပုဗ္ဗပဒ ဝဏ္ဏနာ၊ [ပါထိကသုတ် အစအတိုင်း အနက်ပေးပါ။] ပရိဗ္ဗာဇကောဟိ - ကား၊ ဆန္တ ပရိဗ္ဗာဇကော-အဝတ်ဖြင့်ဖုံးလွှမ်းအပ်သော ပရိဗ္ဗုဇ်တည်း၊ (အဝတ်ဝတ်သော ပရိဗ္ဗုဇ်တည်း)၊ ဥဒုမ္မရိကာယ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမေတိ - ကား၊ ဥဒုမ္မရိကာယ - ဥဒုမ္မရိကာမည်သော၊ ဒေဝိယာ-မိဖုရား၏၊ သန္တကေ-ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇ ကာရာမေ - ပရိဗ္ဗုဇ်တို့၏ အာရာမ၌၊ (ပဋိဝသတိ ၌စပ်)၊ [ဥဒုမ္မရိကာယဝယ်

သမ္ဗုဒ္ဓအနက်၌ သာမိဝိဘတ် သက်ထားကြောင်း ပြသည်။ ဦးကဲ၌ ဥဒ္ဓမ္မရိကာယံ ဟု ရှိသောပါဌ်အတွက် အနက်တမျိုး ဖွင့်ထားသေးသည်။] သန္တာနောတိ - သန္တာနဟူသော အမည်သည်၊ တဿ - ထို အိမ်ရှင် သူကြွယ်၏၊ နာမိ - အမည် တည်း၊ [ထို အိမ်ရှင်သူကြွယ်သည် ခိုက်ရန်ဖြစ်၍ ကွဲနေသူတို့ကို စေ့စပ်ပေးတတ် သောကြောင့် “သန္တာန” ဟူသော အမည်ကို ရသည့်ဟု ဦးကာဆို၏။] ပန- ဆက်၊ အယံ- ဤ သန္တာနမည်သော အိမ်ရှင်သူကြွယ်သည်၊ မဟာနုဘာဝေ - ကြီးသော အာနုဘော်ရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပရိဝါရေတွာ - ခြံရံ၍၊ ဝိစရန္တနန္တိ- လှည့်လည်ကုန်သော၊ ပဉ္စန္ဒ ဥပါသကသတာနံ- ငါးရာသောဥပါသကတို့သက်၊ အဂ္ဂပုရိသော- မြတ်သော ယောကျ်ားဖြစ်သော၊ အနာဂါမိ- အနာဂါမိတည်း၊ ဘဂဝတော- သည်၊ မဟာပရိသမဇ္ဈေ- များစွာသော ပရိသတ်အလယ်၌၊ ဧဝံ- သို့၊ သံဝဏ္ဏိတော - ချီးမွမ်းအပ်သူတည်း၊ (ကိ- အဘယ်သို့ ချီးမွမ်းအပ်သနည်း။)

ဆဟိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေဟိ ဟေ၊ သဒ္ဓမ္မေ ဣရိယတိတိ - ဟူ၍၊ (သံဝဏ္ဏိတော- တည်း၊) [ဘိက္ခဝေ - တို့၊ ဆဟိ - ခြောက်ပါးကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ - အကြောင်းအင်္ဂါတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော- ပြည့်စုံသော၊ သန္တာနော - သန္တာန မည်သော၊ ဂဟပတိ-အိမ်ရှင်သူကြွယ်သည်၊ တဿဂတေ - မြတ်စွာဘုရား၌၊ နိဋ္ဌဂံတော - ယုံမှားခြင်းကင်း ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့ရောက်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ သဒ္ဓမ္မေ- သုတော်ကောင်းတရား၌၊ ဣရိယတိ - ဖြစ်၏၊ (နေ၏)။ ကတမေဟိ ဆဟိ- အဘယ်ခြောက်ပါးတို့နှင့်နည်း၊ ဗုဒ္ဓေ-၌၊ အဝေစ္စပသာနေနဗျာဏ်ဖြင့်သက်ဝင် ကြည်ညိုခြင်းနှင့်လည်းကောင်း၊ ဟေ၊ အရိယေန - မြတ်သော၊ သီလေန - နှင့် လည်းကောင်း၊ အရိယေန-သော၊ ဩဇာနု-လောကုတ္တရာဩဇာနှင့်လည်းကောင်း၊ [အင်္ဂုတ္တိုရ် ဆက္ကနိပါတ် အဋ္ဌကထာ၌မူ “ဩဇာနာတိ ပစ္စဝေက္ခဏဩဇာန” ဟု ဖွင့်၏။] အရိယာယ - ဘော၊ ဝိမုတ္တိယာ - အနာဂါမိဖိုလ်နှင့်လည်းကောင်း တည်း၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဆဟိ-ကုန်သော၊ ဣမေဟိ အင်္ဂေဟိ - ဤ အကြောင်း အင်္ဂါတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော-သော၊ သန္တာနော-သော၊ ဂဟပတိ- သည်၊ တဿဂတေ ၌၊ နိဋ္ဌဂံတော-သည်၊ (ဟုတွာ)၊ သဒ္ဓမ္မေ-၌၊ ဣရိယတိ-၏။]

သော - ထိုသန္တာနသူကြွယ်သည်၊ ပါတောယေဝ- နံနက်စောစော၌ပင်၊ ဥပပါသတင်္ဂါနိ-ဥပုသ်အင်္ဂါတို့ကို၊ အဓိဋ္ဌာယ- အဓိဋ္ဌာန်၍၊ (ဆောက်တည်၍)၊ ပုပ္ဖဏုသမဝေ-နေ၏ ရွှေအဖို့ဖြစ်သောအခါ၌၊ (နံနက်အခါ၌)၊ ဗုဒ္ဓပုပ္ဖဿ- ဘုရားအမျိုးရှိသော၊ သံဃဿ- အား၊ ဒါနံ - အလှူကို၊ ဒတွာ - ပေးလှူပြီး၍၊ ဘိက္ခုသု- လှူသည်၊ ဝိဟာရံ-သို့၊ ဂတေသု- ကြွတော်မူကုန်လသော်၊ ဃရေ- အိမ်၌၊ ခုဒ္ဒကမဟလ္လကာနံ-ငယ်ကန် ကြီးကုန်သော၊ ဒါရကာနံ- ကလေးတို့၏၊ သဒ္ဓေန- အသံသည်၊ ဥဗ္ဗာဠော- ခိုင်စက်အပ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ သတ္ထု-၏၊ သန္တိ-

ကေ- ဤ၊ ဓမ္မ- ကို၊ သောဿာမိ - နာယူမည်၊ ဣတိ- ဤသို့ ကြံ၍၊ နိက္ခန္ဓော-
(ရာဇဂြိုဟ်မြို့ထဲက) ထွက်လာပြီ၊ တေန-ကြောင့်၊ ဒိဝါဒိဝဿ ရာဇဂဟာ နိက္ခ
မိတိ-ဟူ၍၊ (သံဂီတိကာရေဟိ) ဝုတ္တံ။

တတ္ထ- ထိုဒိဝါဒိဝဿ ရာဇဂဟာ နိက္ခမိဟူသောပါဠိ၌၊ ဒိဝါဒိဝဿာတိ-
ကား၊ ဒိဝဿာ - နေ၏၊ ဒိဝါနာမ - နေအခါမည်သည်၊ မဇ္ဈန္တာတိက္ကမော-
နေလည်ကို လွန်သောအခါတည်း၊ ဒိဝဿာပိ-နေ၏လည်း၊ ဒိဝါဘူတေ-နေ
အခါဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ အတိက္ကန္တမတ္ထေ-လွန်ကာမျှဖြစ်သော၊ တသ္မိံ မဇ္ဈန္တိကေ-
ထို မွန်းတည့်အခါ၌၊ နိက္ခမိ-ထွက်လာပြီ၊ ဣတိအတ္ထော-နက်။

ပဋိသန္ဓိနောတိ- ကား၊ တတောတတော ရူပါဒိ ဂေါစရတော - ထိုထို
ရူပါရုံ အစရှိသောအာရုံမှ၊ စိတ္တံ-စိတ်ကို၊ ပဋိသံဟရိတွာ-ရုပ်သိမ်း၍၊ နီလိနော-
ကိန်းအောင်းတော်မူပြီ၊ ဈာနရတိဓသဝနာဝသေန- ဈာန်ဖြင့် မွေ့လျော်ခြင်း
ကို မှီဝဲခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဧကီဘာဝံ-တပါးတည်း၏အဖြစ်သို့၊ ဂတော-ရောက်
တော်မူပြီ၊ မနောဘာဝနီယာနန္တိ-ကား၊ မနဝဗျကာနံ - စိတ်ကို တိုးပွားစေ
တတ်ကုန်သော၊ (ဘိက္ခုနံ ဌိစပ်)၊ စ- ဆက်၊ ယေ- ယင်းရဟန်းတို့ကို၊ (ယင်း
ရဟန်းတို့၏ ဂုဏ်တို့ကို)၊ အာဝဇ္ဇတော-ဆင်ခြင် စဉ်းစားသူ၏၊ မနသိ-စိတ်၌၊

ဒိဝါဒိဝဿ။ ။ဒိဝဿ၌ ဒိဝသဒ္ဓါသည် ဒိဝသ၏ ပရိယာယ်တည်း၊ ထို့ကြောင့်
ဒိဝဿကို ဒိဝသဿဟု ဖွင့်သည်၊ ထိုပုဒ်၏ ပိသေသနအဖြစ်ဖြင့် ဆိုအပ်သော ဒိဝါ
သဒ္ဓါကား နေသမညကို မဟော၊ မွန်းတည့်လွန်ခါစဖြစ်သော နေအဖို့ အထူးကို
ပြ၏၊ ထို့ကြောင့် “မဇ္ဈန္တာတိက္ကမော” စသည် ဖွင့်သည်၊ “ဒိဝဿာ - နေ၏၊ ဒိဝါ-
နေအခါ၌၊ ဝါ - မွန်းလွဲခါစ အချိန်၌ ” ဟု မှတ်ပါ၊ အခြားနေရာ၌မူ “ မဇ္ဈန္တိက
ဇဝလာ” သို့မဟုတ် “မဇ္ဈန္တိကကာလော-မွန်းတည့်အခါ” ဟု ဖွင့်လေ့ရှိ၏၊ မြန်မာ
ထိုက “နေလည်” ဟု ခေါ်၍၊ ရှေးက “နေကြီးတောတော” ဟု သုံးကြသည်။

ပဋိသန္ဓိနော။ ။ဈာန်ဝင်စားသူ၏ စိတ်သည် အမျိုးမျိုးသော အာရုံမှ ရုပ်သိမ်း
ကင်းကွာ၏၊ ဈာန်ဝင်စား သူသည်လည်း စိတ္တဝိဝေကသို့ ကပ်ရောက်သဖြင့် ကိလေ
သာ တည်းဟူသော အပေါင်းအဖော် တို့မှ ကင်းသဖြင့် တပါးတည်း ကိန်းအောင်း
နေသကဲ့သို့ ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “တတော တတော၊ ပေါ ဂတော” ဟု ဖွင့်၏၊ [ပဋိ
ရှေး+သံရှေးရှိသော+ လိ (သိလေသနေ) ခံခတ်+ယု ပစ္စည်း၊ ဤ၌ သံအနက် အထူး
မဖွင့်၊ တခြား နေရာ၌ “သမ္မဒေဝ” ဟု ဖွင့်လေ့ ရှိသည်။]

မနောဘာဝနီယာနံ။ ။ မနော (စိတ်ကို) + ဘာဝနီတိ မနောဘာဝနီယာ၊
ဘူဓာတ်+ဝနိန အနက်ဟော၊ ကာရိက် ကြေ၊ အနိယ ပစ္စည်း ကတ္တားဟော၊ ဋီကာ၌
“ဘဝနီ” ဟု ပါ၍ ပျက်နေသည်။ [“စိတ်ကို တိုးပွားစေ” ဟူသည် စိတ်၏ ဝိဝေကကို
မှီသော တိုးပွားမှုကို ဆောင်နိုင်ခြင်းတည်း။]

ကရောတော- ပြုသု၏။ (တနည်း) မနသိကရောတော-နှလုံးသွင်းသု၏။ စိတ္တံ-
သည်။ ဝိနိဝရဏံ-ကင်းသော နိဝရဏရှိသည်။ ဟောတိ။ ဥန္တမတိ-တက်ကြွ၏။
ဝနုတိ - တိုးပွား၏။ (တိုးတက် ကြီးထွားလာ၏)။ [စိတ်အားငယ်သကဲ့သို့
မဟုတ်ပဲ တက်ကြွ ရှင်လွန်းလာ၏။]

၅၀။ ဥန္တာဒိနိယာတိ အာဒိနိ - အစရှိသော ပုဒ်တို့ကို။ ပေါဠပါဒ
သုတ္တေ - ဌ။ ဝိတ္တာရိတနယေနော - ချဲ့ဖွင့်အပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာ။ ဝေဒိ
တဗ္ဗာနိ-ကုန်၏။

၅၁။ ယာဝတာတိ-ကား။ ယတ္ထက - အကြင်မျှ အတိုင်းအရှည် ရှိကုန်
သော။ (ဂိဟိ ဌိစပ်)။ [ယာဝတာသည် ယာဝန္တ အနက်ဟော နိပါတ်။] အယံ
တေသံ အညတရေတိ - ကား။ အယံ-ဤ သန္ဓာန သူကြွယ်သည်။ တေသံ - ထို
လူဝတ်ကြောင့် သာဝကတို့တွင်။ အဗ္ဘန္တရေ- အတွင်း၌ ဖြစ်သော။ [တေသံ
အဗ္ဘန္တရေဖြင့် တေသံ၌ ဆဋ္ဌိဝိဘတ်၊ နိဒ္ဒါရဏ အနက်ကိုပြု၏။] ကော-
တယောက်သော။ သာဝကော - တည်း။ ဘဂဝတော - ၏။ သာဝက-
သာဝကတို့သည်။ (ပဋိဝသန္တိ ဌိ သာမည ကုတ္တာအဖြစ်ဖြင့် စပ်)။ ဂိဟိ
အနာဂါမိနော ယေဝ - လူဝတ်ကြောင့် အနာဂါမိတို့သည်ပင် (ဟုတော)။
ပဉ္စသတာ - ငါးရာ အတိုင်းအရှည် ရှိသော သာဝကတို့သည်။ (ပဋိဝသန္တိ ဌိ
ဝိသေသ ကုတ္တာ အဖြစ်ဖြင့်စပ်)။ ရာဇဂဟေ-ဌ။ ပဋိဝသန္တိ - နေကုန်၏။

ယေသံ - ယင်း လူဝတ်ကြောင့် အနာဂါမိ ငါးရာတို့တွင်။ ကေနကဿ -
တယောက် တယောက်၏။ ပဉ္စ ပဉ္စ - ငါးလီ ငါးလီကုန်သော။ ဥပါသက
သတာနိ-ဥပါသကာ အရာတို့သည်။ (တနည်း) ပဉ္စပဉ္စ ဥပါသက သတာနိ-
ဥပါသကာ ငါးရာ ငါးရာစီတို့သည်။ ပရိဝါရာ-အခြံအရံတို့သည်။ (ဟောန္တိ)။
တေ-ထို ငါးရာစီသော လူဝတ်ကြောင့် အနာဂါမိတို့ကို။ သန္ဓာယ-ရည်ရွယ်၍။
အယံတေသံ အညတရေတိ-ဟူ၍။ (သိဂီတိကာရော)အာဟ။ အပ္ပေဝနာမာတိ-
ကား။ တဿ-ထို သန္ဓာန သူကြွယ်၏။ ဥပသကံမနံ-(မိမိတို့ အထံသို့)ကပ်ရောက်
ခြင်းကို။ ပတ္ထယမာနော - တောင့်တလျက်။ အာဟ - ပြီ။ ပန - ဆက်။ ပတ္ထနာ
ကာရဏံ-တောင့်တခြင်း၏ အကြောင်းကို။ ပေါဠပါဒသုတ္တေ-ပေါဠပါဒသုတ်
အဖွင့်၌။ (မယာ) ဝုတ္တမေဝ - ဆိုအပ်ပြီးသည်သာတည်း။

၅၂။ တေဒဝေါစာတိ-ကား။ အာဂစ္ဆန္တော-ပရိဗ္ဗိဇ္ဇိ အာရာမံသို့ လာစဉ်။
အန္တရာမဂ္ဂေယေဝ-ခရီး အကြား၌ပင်။ တေသံ-ထို ပရိဗ္ဗိဇ္ဇိ တို့၏။ ကထာယ-
သုဂတိလမ်း နိဗ္ဗာန်လမ်းတို့၏ ဖိလာကန်လန်ဖြစ်သော စကားကို။ [ကထာယာတိ
တိရစ္ဆာနကထာယ၊ -ဋီကာ။] သုတတ္တာ - ကြားအပ်ပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့်။
(ကြားထားသောကြောင့်)။ တေ-အညဿ ခေါ် ဣမေတိ အာဒိဝစနံ - ဤ

အညဿာ ခေါ် ဣမေ အစရှိသော စကားကို၊ အဝေါစ-(သန္ဓာနဂဟပတိ က) ပြောပြီ၊ တတ္ထ - ထို အညဿာ ခေါ် ဣမေ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ အည တိတ္ထိယာဘိ- ကား၊ (ယေ- အကြင်သူတို့သည်) ဒဿနေနပိ-အမြင်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ (အယူအားဖြင့်လည်းကောင်း)၊ အာကပ္ပေနပိ- အသွင်အပြင် အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ကုတ္တေနပိ - အပြု အမူအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အာဘရေန ပိ - အချင်းချင်း အပေါ်၌ ကျင့်ထိုက်သော အကျင့်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ (အချင်းချင်း အပေါ်ဝယ် ကျင့်ပုံအားဖြင့်လည်းကောင်း) ဝိဟာရေန ပိ - နေခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ (နေပုံအားဖြင့်လည်းကောင်း၊) ဣရိယာပထေန ပိ-သွားခြင်း အစရှိသော ဣရိယာပုထိ အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ (သွားပုံ ရပ်ပုံ ထိုင်ပုံ အိပ်ပုံ အားဖြင့် လည်းကောင်း၊) အညေ- သာသနာတော် အယူရှိသူတို့မှ အခြားကုန်သော၊ တိတ္ထိယာ - တိတ္ထိတို့တည်း၊ ဣဘိ-ကြောင့်၊ (တေ-တို့သည်)၊ အညတိတ္ထိယာ - အညတိတ္ထိယတို့ မည်၏။

သင်္ဂမ္မ သမာဂမ္မာတိ-ကား၊ သင်္ဂန္ဓာ - ကောင်းစွာ ရောက်၍၊ သမာဂန္ဓာ- အညီအမျှ ရောက်၍၊ ရာသိ - အစုအဝေးသည်၊ ဟုတွာ - ၍၊ နိသိန္နဋ္ဌာနေ - သူတပါးတို့ နေရာ အရပ်၌၊ (ဝိဟရန္တိ ဌာစပ်)၊ [ကိုယ့်နေရာနှင့် ကိုယ် တရား နှလုံးသွင်း၍ မနေကြဘဲ သူများနေရာ၌ သွား၍ စကားပြောနေကြသည် - ဟု ဆိုလိုသည်။] အရညဝနပတ္တာနိ တိ-ကား၊ အရညဝနပတ္တာနိ-တော၏ လက္ခဏာ သို့ နောက်သော တောကျောင်း ဖြစ်ကုန်သော၊ (တောရ ဖြစ်ကုန်သော)၊ ဂါမူပစာရတော - ရွာ့ ဥပစာမှ၊ မုတ္တာနိ-လွတ်ကုန်သော၊ ဒုရသေနာသနာနိ- ဝေးသောကျောင်းတို့တည်း။

ပန္နာနိတိ- ကား၊ ဒုရတရာနိ-သာ၍ ဝေးကုန်သော၊ မနုဿူပစာရဝိရဟိ တာနိ-လူတို့ လှည့်လည်သွားလာကြရာ ဥပစာမှကင်းကုန်သော၊ အပ္ပသဒ္ဓါနိတိ- ကား၊ ဝိဟာရူပစာရေန - ကျောင်း၏ ဥပစာဖြင့်၊ ဂစ္ဆတော - သွားသော၊ အဓိက ဇနဿ - ခရီးသွားသူ လူအပေါင်း၏၊ သဒ္ဓေနပိ - အသံဖြင့်လည်း၊ မန္တ

အရညဝနပတ္တာနိ။ ။ပကာရေန+ တိဋ္ဌန္တိ ဧတေသုတိ ပတ္တာနိ= ဆိတ်ငြိမ်မှုကို လိုလားသူတို့ အပြားအားဖြင့် တည်နေရာကျောင်းများ၊ ဝနေ+ပတ္တာနိ ဝနပတ္တာနိ= သပ်ပင်တွေဖြင့် ရှပ်ထွေးနေသော ဧတာ၌ (တောထဲက) ကျောင်းများ၊ ဝနပတ္တ သဒ္ဓါသည် ဝုရိ ဝုရိပေါက်နေသော သစ်ပင်အပေါင်းကိုလည်း ဟောသေး၏၊ တို့ဧဒြောင့် အရည သဒ္ဓါဖြင့် အထူးပြုသည်၊ အရညာနိ စ+ တာနိ+ဝနပတ္တာနိစာဟိ အရညဝနပတ္တာနိ၊ သာမာန် တောထဲက ကျောင်းမျိုးမဟုတ်၊ အရညကင် ဓုတင် ရှောင်သည်တောဟုဆိုရသောအောင် အရညဖြင့်သော တော၊ သာမညတောမဟုတ်၊ တကယ်တောထဲက ကျောင်းများ-ဟုလို့၊ ဒုကင်္ဂိတ္တရ ဋီကာတို့ မှီးသည်။

သဒ္ဓါနိ - နည်းသော အသံရှိကုန်သော၊ အပ္ပနိစ္ဆေၤသနီတိ-ကား၊ အဝိဘာဝိ
 တက္ကေန-ထင်စွာ ဖြစ်စေအပ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ် မရှိသော၊ (နားထောင်
 လျှင် အနက်အဓိပ္ပာယ် မထင်ရှားသော)၊ နိစ္ဆေၤသေန - လူတို့၏ စုပေါင်း
 ဆူညံသော အသံဖြင့်၊ မန္တနိစ္ဆေၤသနီ-နည်းသော မြို့ရွာ တွန်သံရှိကုန်သော၊
 [မြို့ရွာ တွန်သံဟူသည် နားထောင်လျှင် “ဘာ” ဟု ခွဲခြား မသိနိုင်သော မြို့ထဲ
 ရွာထဲက စုပေါင်း၍ အုပ်အုပ်ကျက်ကျက်ထွက်ပေါ်လာသော ဆူညံသံတည်း။]

ဝိဇနဝါတာနီတိ-ကား၊ အန္တောသဉ္ဇာရိနော - ကျောင်းတိုက် အတွင်း၌
 လှည့်လည် သွားလာခြင်း ရှိသော၊ ဇနဿ-လူအပေါင်း၏၊ ဝါတေန-လေဖြင့်၊
 ဝိဂတ ဝါတာနိ - ကင်းသော လေရှိကုန်သော၊ မနုဿရာဟဿေယျကာနီတိ-
 ကား၊ မနုဿာနံ-လူတို့၏၊ ရဟဿ ကရဏဿ - ဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်၌ ပြုထိုက်
 သော အမှုကို ပြုခြင်းအား၊ ယုတ္တာနိ-အနုစ္စဝိကာနိ - လျှောက်ပတ် ကုန်သော၊
 ပဋိသလ္လာန သာရုပ္ပါနီတိ- ကား၊ ဧကီဘာဝဿ - တပါးတည်း အဖြစ်အား၊
 ဝါ-တပါးတည်း နေခြင်းအား၊ အနုရူပါနိ-လျှောက်ပတ်ကုန်သော၊ (သေနာ
 သနာနိ ၌ စပ်)၊ [ပန္နာနိမ္မ စ၍ ပဋိသလ္လာနသာရုပ္ပါနိ တိုင်အောင် ပုဒ်တို့ကို
 “သေနာသနာနိ” ၌ စပ်၊ ဤ ပုဒ်တို့ အဖွင့်ကို ဝိနည်း မဟာဓါ ဘာသာ၌ကား၌
 ပြထားပြီ။]

ဣတိ - သို့၊ သန္ဓာနော-သန္ဓာနမည်သော၊ ဂဟပတိ - အိမ်ရှင် သူကြွယ်
 သည်၊ ယော - အကြင် မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝေရူပါနိ - ဤသို့ သဘော
 ရှိကုန်သော၊ သေနာသနာနိ - ကျောင်း အိပ်ရာ နေရာတို့ကို၊ ပဋိသေဝတိ-
 မှီဝဲ (နေထိုင်) တော်မူ၏၊ မမ - ၏၊ သတ္တာ - ဆရာဖြစ်တော်မူသော၊
 (သော-ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်) အဟော-အော် ...အံ့ဩဖွယ်ကောင်းပါပေစွ၊
 ဣတိ - ဤသို့ စဉ်းစား၍၊ အဉ္ဇလိ - လက်အုပ်ကို၊ ပဂ္ဂယု - ချီမြှောက်၍၊
 ဥတ္တမဂေ-မြတ်သော အင်္ဂါဖြစ်သော၊ သိရသ္မိ - ၌၊ ပတိဋ္ဌာပေတွာ-တည်စေ
 ပြီး၍၊ ဣမံ ဥဒါနံ-ဤ ဥဒါန်းစကားကို၊ (အညဏာ ခေါ် ဣမေ အစရှိသော
 ဤ ဥဒါန်းစကားကို)၊ ဥဒါနေန္တော-ကျူးရင့်လျက်၊ နိသီဒိ-ထိုင်ပြီ။

ဝိဇနဝါတာနိ။ ။ဝါတာသဒ္ဓါ“လေ”ဟူသော အနက်ဟော၏၊ ဤကား“ဝိဂတ
 သဒ္ဓါနိ”ဟု ဖွင့်သေး၏၊ ထိုအလို ပါဠိတော်၌ “ဝိဇနဝါဒါနိ”ဟု ရှိ၍၊ အဋ္ဌကထာ၌
 လည်း “ဝိဇန၊ပေါဇနဿ ဝါဒေန ဝိဂတဝါဒါနိ”ဟု ရှိရပေလိမ့်မည်၊ သို့ရာတွင် ဤ
 ဤကားသည် ဝိနယမဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ ပုဒ်စဉ် (၅၉) အဖွင့်နှင့်ကား မညီပါ။

၅၃။ ဧဝံ ဝုတ္တေတိ-ကား၊ ဧဝံ-သို့၊ သန္တာနေန-သော၊ ဂဟပတိနာ-သည်၊ ဥဒါနံ - ကို၊ ဥဒါနေန္တေန - ကျူးရင့်လျက်၊ ဝုတ္တေ - ပြောဆိုအပ်သော်၊ နိဂြောဓော-သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကော-သည်၊ အယံ ဂဟပတိ-သည်၊ မမ-၏၊ သန္တိကေ-ဦးနိသိန္ဓော-သည်၊ (သမာနော) ပိ-ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ အတ္တနော-၏၊ သတ္တာရံယေဝ-ဆရာကိုသာ၊ ထောမေတိ-ချီးမွမ်း၏၊ ဥက္ကံ သတိ-မြှောက်ပင့်၏၊ အမေ ပန-ငါတို့ကိုကား၊ အတ္ထိတိပိ-ရှိ၏ ဟူ၍လည်း (ရှိမှန်းတောင်)၊ န မညတိ-မမှတ်ထင်၊ တေသ္မိ-ဤသူကြွယ် (အပေ) ဌ၊ ဥပ္ပန္နကောပံ-ဖြစ်သော အမျက် ဧဝါသကို၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ - ရဟန်းဂေါတမ၏၊ ဥပရိ-အပေ၌၊ ပါတေဿာမိ-ကျရောက်စေမည်၊ လ္လတိ-ဤသို့ ကြံ၍၊ သန္တာနံ-သော၊ ဂဟပတိ-ကို၊ တေ - ဤစကားကို၊ (ယဇ္ဈေ ဂဟပတိ အစရှိသော ဤစကားကို)၊ အဝေ၂၈-ပြီ။

ယဇ္ဈေတိ-ယဇ္ဈေဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ စောဒနတ္ထေ-အပြစ်တင်ခြင်း အနက်၌၊ (ပဝတ္ထော - သော) နိပါတော-တည်း၊ [ပါဠိတော်၌ “ယဇ္ဈေ - အပြစ် တင်ပါရစေ” ဟု အနက်ပေး။] ဇာနေယျာသီတိ-ကား၊ ဗုဇ္ဈေယျာသိ-သိလော၊ ပဿေယျာသိ-ရူပါလော၊ ကေန၊ ဗေ၊ သလ္လပတိတိ-ကား၊ ကေန ကာရဏေန-အဘယ် အကြောင်းကြောင့်၊ ကေန ပုဂ္ဂလေန-နှင့်၊ သဒ္ဓိ-အတူ၊ သမဏော ဂေါတမော - သည်၊ သလ္လပတိ - စကားပြောအံ့နည်း၊ ဝဒတိ ဘဿတိ-စကားပြောဆိုအံ့နည်း၊ ကိ- အဘယ် အနက်အဓိပ္ပာယ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ-နည်း၊ ကိဉ္စ-တစုံတရာသော၊ သလ္လာပ ကာရဏံ-အတူတကွ စကားပြောခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ (အတူ စကား ပြောဆိုဖို့ရန် အကြောင်းသည်)၊ ယဒိ ဘဝေယျ-အကယ်၍ ရှိအံ့၊ ကောစိ ဝါ-တစုံတယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ-၏၊ သန္တိကံ-သို့၊ သလ္လာပတ္ထိကော-အတူတကွ ပြောဆိုခြင်းဖြင့် အလိုရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ယဒိ ဂစ္ဆေယျ-အကယ်၍ သွားအံ့၊ (ဧဝံ သတိ-သော်) [ဧဝံ သတိ-တစုံတရာ အတူ တကွ စကားပြောဆိုခြင်း၏ အကြောင်းလည်းရှိ၊ တစုံတယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်က လည်း ရဟန်းဂေါတမ အထံသို့ စကားပြောလိုသည်ဖြစ်၍ သွားလသော် -

ကေန၊ ဗေ၊ သလ္လပတိ။ ။ ကေန၌ နံဘိဘတ်သည် ဟိတ် အနက်ကိုလည်း ဟော၏၊ သဟယောဂ အနက်ကိုလည်း ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “ကေန ကာရဏေန” ဟုလည်းကောင်း၊ “ ကေန ပုဂ္ဂလေန သဒ္ဓိ ” ဟုလည်းကောင်း နှစ်နက် ဖွင့်သည်၊ (နှစ်နည်းဖွင့်သည် မဟုတ်)၊ မှန်၏- တဝိဘတ်သည်ဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော ပုဒ်ပင် ဖြစ်စေ (တဒ္ဓိတတ္ထ)၊ တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း အနက်ရှိသောပုဒ် (ပဒသမာဟာရ) သမာသိ ပုဒ်တို့ကဲ့သို့ များစွာသောအနက်ကိုထင်ရှားပြနိုင်ပါသည်၊ “ကေန-အဘယ်အကြောင်း ကြောင့်၊ အဘယ်သူနှင့်” ဟု စာခါထည်း နှစ်နက်ပေးပါ။

ဟူလိ။] သလ္လပေယျ - အတူတကွ စကားပြောရာ၏၊ ပန - ထိုသို့ အတူတကွ စကားပြောရာပါသော်လည်း၊ ကာရဏံ-အကြောင်းသည်၊ (အတူတကွ စကားပြောဆိုနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းသည်)၊ န အတ္ထိ-မရှိ၊ တံ-ထို ရဟန်းဂေါတမ၏၊ သန္တိကံ-သို့၊ ကောစိ-တစုံ တယောက်သည်၊ န ဂစ္ဆတိ-မသွား၊ သွာယံ(သော+အယံ) သမဏော ဂေါတမော-သည်၊ ကေန - အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ ကေန - အဘယ် ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်၊ သဒ္ဓိံ - သလ္လပတိ - စကား ပြောမည်နည်း၊ အသလ္လပန္တော-စကား မပြောလသော်၊ ကထံ-အဘယ်နည်းဖြင့်၊ ဥန္နာဒိ-မြင့် ကျယ်သော အသံရှိသည်၊ ဝါ - ပုံတင်ထပ်သော အသံရှိသည်၊ ဘဝိဿတိ- ဖြစ်လိမ့်မည်နည်း၊ ဣတိ-ဤ အနက် အဓိပ္ပာယ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ (ဥတ္တံ ဟောတိ)။

သကဏ္ဍန္တိ- ကား၊ သံသန္ဓနံ - စကားဖြင့် နှိုးနှောခြင်းသို့၊ (သမာပဇ္ဇတိ ဌာပနံ)၊ ပညာဝေယျတ္တိယန္တိ-ကား၊ ဥတ္တရ ပစ္စုတ္တရနယေန- ဖြေဆိုခြင်း၊ တုံ့ပြန်၍ ဖြေဆိုခြင်းဟူသော နည်းဖြင့်၊ ဣဏဗျတ္တဘာဝံ - ထက်မြက်သောဉာဏ် ရှိသူ၏အဖြစ်သို့၊ (သမာပဇ္ဇတိ ဌာပနံ)၊ [ဝိယတ္တဿ + ဘာဝေါ ဝေယျတ္တိယံ၊

သလ္လပေယျ။ ။ [ပါဠိတော်ကြည့်ပါ။] နိဂြောဓပရိမ္ပိတ၏ ရွှေမှောက်၌ သန္ဓာန သူကြွယ်သည် စကားတပြောပြောဖြင့် ဆူညံနေသော ပရိမ္ပိတတို့၏နေပုံနှင့် တိတ်ဆိတ် ငြိမ်သက်စွာ တောတကျောင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူလေ့ရှိသော ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ နေပုံတို့ တမျိုးစီဖြစ်ပုံကို ဥဒါန်းကျူး၏၊ ထိုအခါ နိဂြောဓပရိမ္ပိတက “ သူတို့ကိုနှိမ်၍ ကိုယ့် ဆရာကို ချီမြှောက်ရပါလော့”ဟု မခံမရပ်နိုင်ဖြစ်ကာ “ကေန သမဏော ဂေါတမော သဒ္ဓိံ သလ္လပတိ” စသောစကားကို ပြောသည်၊ ယင်းစကား၏ ဆိုလိုရင်းမှာ “စကား ပြောစရာ အကြောင်းရှိလျှင် တစုံတယောက်ကလည်း ရဟန်းဂေါတမထံ ရောက်လာ လျှင် သူလဲ စကားပြောမှာပဲ”။

န ပန ကာရဏံ အတ္ထိ။ ။ ယခုတော့ သူ့မှာ စကားပြောဖို့ရာ အကြောင်းမရှိ ပါ၊ သူ့ထံ တယောက်မှလည်း မသွားပါ၊ သို့ဖြစ်လျှင် ရဟန်း ဂေါတမဟာ ဘာ အကြောင်းကြောင့် ဘယ်သူနှင့် စကားပြောရမှာလဲ၊ စကားမပြောလျှင် ဘယ်မှာ ဆူဆူညံညံ ဖြစ်နေတော့မှာလဲ - ဟူလိ၊ ထိုသို့ စကားပြောဖို့ရန် အကြောင်း မရှိခြင်း သူ့ထံ ဘယ်သူမှ မသွားခြင်း၏အကြောင်းကို “သုညာဂါရဟတာ” စသည်ဖြင့် ဆက် ပြောလေသည်။

ဥတ္တရ ပစ္စုတ္တရနယေန။ ။ [ဥတ္တရသဒ္ဓါ၏ အနက်ကို သီလက္ခန်ဘာသာဒီကာ တတိယတွဲ၌ ပြသားပြီ။] (က) ယော ဟိ ပရဿ ဝစနံ တိပုက္ခလေန နယေန ရူပေ တိ = အကြင်သူသည် သူတပါး၏စကားကို တိပုက္ခလနည်းဖြင့် ဖောက်ပြန် (တွေ့ဝေ) စေ၏။ (ခ) တဿ ပရဿ ရူပနဝစနံ ဇာတိဘာဝံ အာပါဒဒတိ = ထို့အတူ သူတပါး၏ ဖောက်ပြန် တွေ့ဝေနေသောစကားကို ပင်ကိုယ် အမှန်သဘောသို့ ရောက် စေ၏။ တဿ တာဒိသံ ဝစနသဘာဝံ ဣဏဝေယျတ္တိယံ - ဝိဘာဝေတိ ပါကဋ္ဌံ ကရောတိ = ထိုသူ၏ ထိုကဲ့သို့ ရှုအပ်သော စကားသဘောသည် ထက်မြက်သောဉာဏ်

နိဂြောဓပရိဗ္ဗ-ဇကဝတ္ထု၊ ဖွင့် စာသာဓိကာ

၅၉

ပညာယ + ဝေယျတ္တိယံ ပညာဝေယျတ္တိယံ၊ (ပညာအားဖြင့် ထက်မြက်သူ၏ အပြစ်)၊ သုညာဂါရဟတာတိ- ကား၊ သုညာဂါရေသု- ဆိတ်ငြိမ်ရာကျောင်း တို့၌၊ နဋ္ဌာ-ပျက်စီးပြီ၊ [ဟတာ၌ ဟနဓာတ်ကို နဿဓာတ်ဖြင့် ဖွင့်သည်။] ဟိ- ချဲ့၊ သမဏေန ဂေါတမေန-သည်၊ ဗောဓိမူလေ-ဗောဓိပင်၏အနီး အောက်၌၊ အပ္ပမတ္တိကာ-နည်းသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ပညာ-ကို၊ အဓိဂတာ-ရအပ် ပြီ၊ အဿ-ထိုရဟန်းဂေါတမ၏၊ သာပိ-ထိုပညာသည်လည်း၊ သုညာဂါရေသု- တို့၌၊ ဧကကဿ - တပါးတည်းဖြစ်၍၊ နိသီဒေတော - နေလသော်၊ (နေခြင်း ကြောင့်)၊ နဋ္ဌာ-ပျက်သွားပြီ၊ ပန-အဖို့တပါးကား၊ (တနည်း) ပန-ဗျတိရိုက် ကား၊ မယံဝိယ - ငါတို့ကဲ့သို့၊ ဂဏသင်္ဂဏိကံ- အပေါင်းအဖော်တို့နှင့် ပေါင်း သင်း နေထိုင်ခြင်းကို၊ ကတွာ-၍၊ ယဒိ နိသီဒေယျ - အကယ်၍ နေအံ့၊ (ဝေ သတိ)၊ အဿ-ထိုရဟန်းဂေါတမ၏၊ ပညာ-သည်၊ န နဿေယျ-မပျက်ရာ၊ ဣတိ-ဤအနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ ဒသေတိ-ပြ၏။

အပရိသာဝဝရောတိ-ကား၊ အ ဝိသာရဒတ္တာ-ကြောက်ရွံ့ခြင်းကင်း၊ ရဲတင်း သူ မဟုတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ပရိသံ- သို့၊ ဩတရိတံ- သက်ဝင်ခြင်းငှါ၊ န သက္ကောတိ-နိုင်၊ [အဝစရတံတိ အဝစရော၊ ပရိသာယ + အဝစရော ဟု သတ္တမိ တပွဲ၊ ရိသံတံ၊ န + ပရိသာဝစရော = အပရိသာဝစရော။] နာလံ သလ္လာပယာတိ- ကား၊ သလ္လာပံ - အတူတကွ စကားပြောခြင်းကို၊ ကာတံ - ငှါ၊ န သမတ္ထော- မစွမ်းနိုင်၊ အန္တမန္တာနေဝါတိ- ကား၊ ကောစိ- တစုံတယောက်သည်၊ မိ-ကို၊ ပဉ္စံ - ကို၊ ပုစ္ဆေယျ- မေးရာ၏၊ ဣတိ- ဤသို့ ကြံ၍၊ ပဉ္စာဘိတော - ပြဿနာမှ ကြောက်သည်၊ (ပြဿနာမေးခြင်းမှ ကြောက်သည်)၊ (ဟုတွာ)၊ အန္တမန္တာ နေဝ - အစွန်အဖျားသာလျှင် ဖြစ်ကုန်၊ အစွန်အဖျားသာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော၊ ပန္တသေနာသနာနိ - အစွန်အဖျားဖြစ်သော ကျောင်း အိပ်ရာနေရာတို့ကို၊ သေ ဝတိ- ၏။

ဂေါကာဏာတိ-ကား၊ ဧကက္ခိဟတာ-ပျက်စီးသော မျက်စိတဖက်ရှိသော၊ (မျက်လုံးတဖက် ပျက်နေသော) ကဏဂါဝိ-ကာဏ်းသောနွားမတည်း၊ သာ- ထိုနွားမသည်၊ ပရိယန္တစာရိနီ - အစွန်အဖျားဖြစ်သော အရပ်၌ လှည့်လည် ရခြင်းရှိသည်၊ ဟောတိ ကိရ-ဖြစ်သတဲ့၊ အန္တမန္တာနေဝ-အစွန်အဖျားသာလျှင် ငြိမ်၊ အစွန်အဖျားသာလျှင်ဖြစ်သော အရပ်တို့ကိုသာ၊ သေဝတိ(ကိရ)- မှီဝဲရ

ရှိသူ ဖြစ်ကြောင်းကို ထင်ရှားစေနိုင်၏။ [ထိုသူမျိုးကို ပညာထက်မြက်သူ , ပညာ ကြီးသူ , စကားပြော ကျွမ်းကျင်သူ ဟု ခေါ်သည်။ တိပုက္ခလနည်း၏ အဓိပ္ပာယ်ကို နေတ္ထိဟာရ ဝိပနိဉ္စ ကြည်ပါ။]

၆၀

သုတ်ပါထေယျ

ဥဒုမ္မရိကသုတ်

သတုံ၊ သာ-သည်၊ ကာဏက္ခိဘာဝေန-ကာဏ်းသောမျက်လုံး ရှိသည်၏အဖြစ်
ကြောင့်၊ ဝနန္တာတိမုဒိပိ - တောသို့ ရွေးရှု မျက်နှာရှိသည်လည်း၊ (တောသို့
ရွေးရှု မျက်နှာမူသည်လည်း၊) ဘဝိတုံ-ငှါ၊ န သက္ကောတိ-နိုင်၊ ကသ္မာ-နည်း၊
ယသ္မာ-ကြောင့်၊ ပတ္တေနဝါ-သစ်ရွက်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ သာခါယဝါ-
သစ်ခက်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ကဏ္ဍကေနဝါ-ဆူးဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊
ပဟာရဿ-ထိခိုက်ခြင်းမှ၊ ဘာယတိ-ကြောက်၏၊ (တသ္မာ-ထို့ကြောင့်တည်း၊)
[ထို့ကြောင့် တောဖက်သို့ မျက်နှာမလှည့်ဝံ - ဟူလို။] ဂန္ဓ- နွားတို့၏၊ အဘိ
မုဒိပိ - ရွေးရှု မျက်နှာရှိသည်လည်း၊ ဘဝိတုံ န သက္ကောတိ၊ ကသ္မာ - နည်း၊
ယသ္မာ - ကြောင့်၊ သိဂေနဝါ- ဦးချိုဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ကဏ္ဏေနဝါ-
နားရွက်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဝါလေနဝါ- အမြီးဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊
ပဟာရဿ - ပုတ်ခတ်ခြင်းမှ၊ ဘာယတိ - ကြောက်၏၊ (တသ္မာ - တည်း၊)
[ထို့ကြောင့် နွားများဖက်သို့လည်း မျက်နှာမလှည့်ဝံ- ဟူလို။]

ဣဃံတိ-ဣဃံ ဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ စောဒနတ္ထေ-တိုက်တုန်းခြင်းအနက်၌၊
(ပဝတ္ထော) နိပါတော - တည်း၊ [ဤ၌ စောဒနတ္ထဟူသည် အပြစ်တင်ခြင်း
မဟုတ်၊ တိုက်တုန်းခြင်းတည်း၊ “ဣဃံ- တိုက်တုန်းပါ၏” ဟု ပေး။] သံသာ
ဒေယျာမာတိ-ကား၊ ကေပဉ္စပုစ္ဆနေနေဝ - တခုသောပြဿနာကို မေးခြင်းဖြင့်
ပင်၊ သံသာဒနံ- ဆုတ်နှစ်ခြင်းသို့၊ (တုန့်ဆုတ်ခြင်းသို့)၊ ဝိသာဒံ- ပင်ပန်းခြင်း
သို့၊ [ဋီကာ၌ “ဝိသာရံ” ဟု ရှိ၏။] အာပန္နံ-ရောက်သည်ကို၊ ဝါ-ရောက်အောင်၊
ကရေယျာမ- ပြုကုန်ရာ၏၊ တုစ္ဆကုမ္ဘိဝ နန္တိ-ကား၊ နံ- ထို ရဟန်းဂေါတမကို၊
ရိတ္တဃဋ္ဌံ ဝိယ - ရေမှ ကင်းဆိတ်သောအိုးကိုကဲ့သို့၊ (ဩရောဓေယျာမ ဌိစပ်)၊
ဩရောဓေယျာမာတိ-ကား၊ ဝိနန္ဓေယျာမ-ဖွဲ့တုပ်ကုန်အံ့၊ ဟိ-ထင်ရှားအောင်

ကာဏက္ခိဘာဝေန။ ။ တောဖက်သို့ မျက်နှာမလှည့်ဝံခြင်းမှာ တောထဲသွား
လျှင် သစ်ရွက် သစ်ကိုင်း ဆူးခက်တို့ဖြင့် တိုက်မိမှာ ကြောက်ခြင်းကြောင့်တည်း၊ ထိုသို့
ကြောက်ရခြင်းမှာလည်း မျက်စိတဖက် ပျက်နေခြင်းကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့်
ကာဏက္ခိဘာဝကို ဝနန္တာတိမုဒိ၏ အကြောင်းအဖြစ်ဖြင့် ဆိုထားသည်၊ [ကသ္မာ
ပါသော ပုစ္ဆာဝါကျများ၌ ရှေးဝါကျရှိ ပုဒ်များကို လိုက်စေ၍ အကျယ် အနက်ပေး
နိုင်သည်၊ ဤ၌ အလွယ်ပေးထားပါသည်၊ အကျယ်ပေးနည်းကို ဆရာများကနားလည်
အောင် ပြောပြပါလေ။]

ဩရောဓေယျာမ။ ။ အဝ+ရူစ ဓာတ်သည် အာရေဏ (ပိတ်ဆို့ခြင်း) အနက်ကို
ဟောသည်၊ ထို ပိတ်ဆို့ခြင်းဟူသည် ဝါဒတည်းဟူသော ကွန်ယက်ဖြင့် မလွတ်အောင်
ဖွဲ့တုပ်ထားသကဲ့သို့ ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “ဝိနန္ဓေယျာမ” ဟု အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်သည်၊
“ဩရောဓေယျာမ မညေ-ပိတ်ဆို့ထားနိုင်ကုန်ရာ၏၊ ဝါ- ဝါဒဖြင့် ချုပ်ကိုင်ထားနိုင်
ကုန်ရာ၏” ဟု ပေးပါ။

ပြဦးအံ့၊ ပုရိတသဋ္ဌော-ရေဖြင့်ပြည့်သော အိုးသည်၊ ဝါ-ကို၊ ကူတော စိတော စ-ဤမှ ဤမှလည်း၊ ပရိဝတ္တေတော- ပြန်လှန်၍၊ သုဝိနန္ဒနိယော- လွယ်ကူစွာ ဖွဲ့တုပ်အပ်သည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်၊ ရိတ္တကော-ရေမှ ကင်းဆင်းသောအိုးသည်၊ ယထာရုစိ- အလိုရှိတိုင်း၊ ပရိဝတ္တေတော-၍၊ ဝိနန္ဒိတံ-ဖွဲ့တုပ်ခြင်းငှါ၊ သက္ကာ- စွမ်းနိုင်သည်၊ ဟောတိ၊ [ဤ ပုရိတသဋ္ဌော ဟိ စသော ဝါကျတို့သည် ဗျတိ ရေက, အန္တယ, ဥပပာန ဝါကျတို့တည်း။] ဧဝမေဝ - ဤ အတူပင်၊ ဗာတ ပညတာယ - ပျက်စီးသောပညာ ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ရိတ္တကုမ္ဘိသဒိသံ- ရေမှ ကင်းသောအိုးနှင့် တူသော၊ (ရေမရှိသောအိုးနှင့် တူသော)၊ သမဏံ ဂေါတမံ - ကို၊ ဝါဒ ဝိနန္ဒနေန - ဖွဲ့တုပ်ကြောင်း အယူဝါဒဖြင့်၊ သမန္တာ- ထက်ဝန်းကျင်မှ၊ ဝိနန္ဒိသာမ-ဖွဲ့တုပ်ကုန်အံ့၊ ကူတိ-သို့၊ ဝဒတိ-ပြော၏။

ကူတိ - သို့ ပရိဗ္ဗာဇကော - သည်၊ သတ္ထု - ၏၊ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ- ရွှေအဆင်း ကဲ့သို့သော အဆင်းရှိသော၊ နလာဠမဏ္ဍလံ-နဖူးတော် အပြင်ကို၊ အပာယန္တော- မမြင်သည်၊ (ဟုတော) ဒသဗလဿ - ၏၊ ပရမ္ပုခါ - မျက်ကွယ်၌၊ အတ္တိနော- ၏၊ ဗလံ-ဉာဏ်စွမ်းကို၊ ဒီပေန္တော-ပြလျက်၊ (တုစ္ဆ ဂဇ္ဇိတံ ဂဇ္ဇိ၌စပ်)၊ [အမှန် တကယ် မရှိသော ဉာဏ်စွမ်းကို ထုတ်ပြလျက်၊] အသမ္ဘိန္ဒ-အမျိုးဇာတ်အားဖြင့် မရောနှောသော၊ ခတ္တိယ ကုမာရံ - မင်းမျိုး သတိုးသားကို၊ ဇာတိယာ - ဇာတ် အားဖြင့်၊ သဋ္ဌယန္တော - ထိပါး စော်ကားသော၊ စဏ္ဍာလ ပုတ္တော ဝိယ - ဌန်းစဏ္ဍား၏ သားကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ မိဂရာဇာနံ-သားကောင်တို့၏ မင်းဖြစ် သော၊ အသမ္ဘိန္ဒကေသရသီဟံ - အမျိုးဇာတ်အားဖြင့် မရောနှောသော ကေသ ရာဇာခြင်္သေ့ ကို၊ [အခြားမျိုးဇာတ်နှင့် ရောနှောနေလျှင် ခြင်္သေ့ ၌ ရှိသင့်သော အားစွမ်းမရှိနိုင်သောကြောင့် အသမ္ဘိန္ဒ ဟု အထူးပြု၍ ဆိုသည်။] တာမေန- အားအစွမ်းဖြင့်၊ သဋ္ဌေန္တော-သော၊ ဇရသိင်္ဂါလော ဝိယ ၁- ပြေခွေးအိုကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ နာနပ္ပကာနံ- အထူးထူးသော အပြားချိုသော၊ တုစ္ဆဂဇ္ဇိတံ- အချဉ်းနှီး ကြုံးဝါးခြင်းကို၊ (အခြောက်တိုက် ကြုံးဝါးခြင်းကို)၊ ဂဇ္ဇိ-ကြုံးဝါး ပြီးဥပါဒါကောပိ-သည်လည်း၊ စိန္တေသိ-စဉ်းစားပြီ၊ (ကိ) အယံ ပရိဗ္ဗာဇကော- သည်၊ အတိဝိယ-အလွန် အကဲသာလျှင်၊ ဂဇ္ဇတိ-၏၊ အဝီစိဗုသနတ္ထာယ-အဝီစိ ကို ထိခြင်းအကျိုးငှါ၊ ပါဒံ-ခြေကို၊ ဘဝဂ္ဂုဟဏတ္ထာယ - ဘဝဂ်ကို လှမ်းကိုင် ခြင်း အကျိုးငှါ၊ ဟတ္ထံ - လက်ကို၊ ပသာရယန္တောဝိယ - ဆန်တန်းသူကဲ့သို့၊ နိရုတ္တကံ-အကျိုးမရှိသော ကြုံးဝါးခြင်းကို၊ ဝါယမတိ - အားထုတ်၏၊ [ရွေး နိဿယ၌ “နိရုတ္တကံ-အကျိုးမရှိသော စကားကို” ဟု ပေး၏၊ ဤ၌ကား “တုစ္ဆ ဂဇ္ဇိတံ ဂဇ္ဇိ” ကို လောက်၍ ပေးသည်။] မေ - ၏၊ သတ္တာ-သည်၊ ကုမံ ဌာနံ- သို့၊ သစေ အာဂစ္ဆေယျ-အကယ်၍ ကြွလာတော်မူအံ့၊ (ဧဝံ သတိ - သော်၊)

ကုမဿ ပရိဗ္ဗာဇကဿ- ၏၊ ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ- ဘဝဂ်တိုင်အောင်၊ ဥသိတံ-တောင်

၆၂

သုတ်ပါထေယျ

ဥဒုမ္ပရိကသုတ်

မတ်နေသော၊ ဥဇ္ဈေရှိသော သိ ဓာတ်သည် ဥဿယ(မြင့်မောက် ထောင်မတ်ခြင်း) အနက်ကို ဟောသည်။] မာနဒ္ဓဇံ - မာနတည်းဟူသော အလံကို၊ ဌာနသောဝ - တခဏခြင်းဖြင့်ပင်၊ ဩပါတေယျ - အောက်သို့ ကျစေရ၏၊ ဣတိ - ဤ သို့ စဉ်းစားပြီ။

၅၄။ ဘဂဝါပိ- သည်လည်း၊ တေသံ - ထို နိဂြောဓပရိဇ္ဇိနှင့် သန္ဓာန သူကြွယ်တို့၏၊ တံ ကထာသလ္လာပံ-အတူတကွ ပြောဆိုအပ်သော ထိုစကားကို၊ (ထိုစကား ပြောသံကို၊) အသောသိ ယေဝ-ကြားသိတော်မူသည်သာ၊ တေန- ထိုသို့ ကြားသိတော်မူခြင်းကြောင့်၊ အသောသိ ခေါ် ဣမံ ကထာသလ္လာပန္တိ- ဟူ၍၊ (သင်္ဂီတိကာရေဟိ) ဝုတ္တံ၊ သုံမာဂဓာယာထီ (ဧတ္ထ) - ဤ သုမာဂဓာ နာမ-သုမာဂဓာမည်သည်၊ ပေါက္ခရဏီ-ရေကန်တည်း၊ [သုမာဂဓာယ ဟူသော ပကတိ ပစ္စယဖြင့် ပြီးသော ဝိဘတုန္တပုဒ်ဝယ် သုမာဂဓာ ဟူသော ပကတိ ပုဒ်တစ်စုံကို ဖွင့်ပြသည်၊ ထို့ကြောင့် “ဧတ္ထ” ဟု ထည့်။] ယဿာ-ယင်း ရေကန်၏၊ တီရေ-ကမ်းနား၌၊ နိသိန္ဒော-သော၊ အညတရော-သော၊ ပုရိသော-သည်၊ ပဒုမနာဠန္တရေဟိ-ပဒုမ္မာ ကြာရိုးတို့၏ အကြားတို့ဖြင့်၊ အသုရဘဝနံ-အသုရာဘုံသို့၊ ပဝိသန္တံ-ဝင်နေသော၊ အသုရသေနံ-အသုရာစစ်တပ်ကို၊ အဒ္ဓသ-မြင်ပြီ၊ မောရနိဝါပေါတိ(ဧတ္ထ)-၌၊ ဘတ္တံ-အစာကို၊ နိဝါပေါ-နိဝါပဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ [နိဝါပ သဒ္ဒါသည် ဤနေရာ၌ “စိုက်ပျိုးအပ်သော မျိုးစေ့”ကို မဟော၊ “အစာ”ကိုသာ ဟောသည်။] ယတ္ထ- အကြင် အရပ်၌၊ မောရာနံ-ဥဒေါင်းတို့အား၊ အဘယေန-တေးမဲ့နှင့်၊ သဒ္ဓိ-က၊ နိဝါပေါ-အစာကို၊ ဒိန္ဒော-ပေးအပ်ပြီ၊ တံဌာနံ-ထို အရပ်တည်း၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်။

သုမာဂဓာ၊ ပေါ၊ အဒ္ဓသ။ ။ တချို့က “သုမာဂဓာဟူသော အမည်သည် မြစ်၏ အမည်တည်း” ဟု ဆိုကြ၏၊ ထိုအဆို၏ မှားယွင်းပုံကို ပြလို၍ “သုမာဂဓာနာမ ပေါက္ခရဏီ”ဟုဖွင့်၍ ရေကန်ဖြစ်ကြောင်း အခြားသောသုတ်၌ လာသည်ကို ပြခြင်းငှါ “ယဿာ တီရေ” အစရှိသည်ကို ဆိုသည်။

မောရနိဝါပေါ။ ။ မောရာနံ+နိဝါပေါ ဧတ္ထာတိ မောရနိဝါပေါ၊ ဘိန္ဓာဓိ ကရဏဗဟုဗ္ဗိဟိ၊ ဗဟုဗ္ဗိဟိ ထုံးစံအတိုင်း အတ္ထိ သန္တိ စသော ကြိယာများ ထည့်ရမည့် ဖြစ်ရာ ၏၌ နိဝါပေါ ဒိန္ဒောကို ကြည့်၍ “ဒိန္ဒော” ဟု ထည့်ပါ၊ ဥဒေါင်းတို့အား အစာပေးရာ ဖြစ်သော အရပ်-ဟူလို၊ မျစ်ကရဏာနမ္ပိ ဟိ ပဒါနံ-တူသော တည်ရာ ရှိသော ပုဒ်တို့၏လည်း၊ ဗဟိရတ္ထသမာသော ဟောတိ ယေဝ၊ ယထာ “ဥရသိ လောဓမာ” တိ၊ (တနည်း) နိဝါပေါ ဧတ္ထာတိ နိဝါပေါ ဟု ရှေးဦးစွာ အသတ္တိ ပြုပြီးမှ “မောရာနံ+နိဝါပေါ”ဟု စတုတ္ထိ တပျရိသ် တွဲပါ။

နိဂြောဗေရိဗ္ဗာဇကဝတ္ထုအဖွင့် ဘာသာဋီကာ

၆၃

အဗ္ဗောကာသေတိ - ကား၊ အင်္ဂုဏဋ္ဌာနေ - လွင်ပြင် အရပ်၌၊ (စင်္ကမတိ ၌ စပ်)၊ အဿာသ ပတ္တာတိ - ကား၊ တုဋ္ဌိပတ္တာ-နှစ်သက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်သည်၊ သောမနဿ ပတ္တာ - ဝမ်းမြောက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်သည်၊ (ဟုတော့ ထည့်၍ ပဋိဇာနန္တိ၌စပ်)၊ အဇ္ဈာသယန္တိ - ကား၊ ဥတ္တမ နိဿယ ဘူတံ-မြတ်သော မှီရာ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ [အဓိကော အာသယော အဇ္ဈာသယော ဟုပြု၊ အဓိသဒ္ဓါ သေဋ္ဌ၊ အနက်ဟော၊ အာသယသဒ္ဓါ နိဿယ (မှီရာ) အနက်ဟော။]

အာဒိဗြဟ္မစရိယန္တိ - ကား၊ ပုရာဏ ဗြဟ္မစရိယံ-ရှေး၌ ဖြစ်သော ဗြဟ္မစရိယ ဟု ဆိုအပ်သော၊ အရိယမဂ္ဂံ - အရိယာမဂ်ကို၊ (ပဋိဇာနန္တိ-၌ စပ်)၊ ဣဒံ-သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-သည်၊ ဟောတိ၊ (ကို)၊ ဘန္တေ - မြတ်စွာဘုရား၊ ယေန-အကြင် တရားဖြင့်၊ ဘဂဝတာ - သည်၊ ဝိနိတာ - ဆုံးမအပ်ကုန်သော၊ သာဝကာ - တို့ သည်၊ အဇ္ဈာသယံ - လွန်ကဲသော မှီရာဖြစ်သော၊ အာဒိဗြဟ္မစရိယဘူတံ - ရှေး အစက ဗြဟ္မစရိယ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ အရိယမဂ္ဂံ - ကို၊ ပုရေတွာ - ပြည့်စေ၍၊ အရဟတ္တာဓိဂမဝသေန-အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ အဿာသပတ္တာ- သက်သာရာရကြောင်း ဖြစ်သော ပီတိသောမနဿသို့ ရောက်ကုန်၏ ဟူ၍၊ ပဋိ ဇာနန္တိ - ဝန်ခံနိုင်ကုန်၏၊ သော ဓမ္မော-ထိုတရားသည်၊ ကောနာမ - အဘယ် မည်သော တရားပါနည်း၊ ဣတိ - ဤ အနက်သည်၊ ဝါ - ကို၊ (ဝုတ္တံ ဟောတိ ပြန်လှည့်စပ်ပါ။) [အဋ္ဌကထာဝါကျ အစဉ်အတိုင်း လွယ်ကူအောင် အနက် ပေးထားပါသည်။ မှတ်ချက်ကို ပါဠိစောင့်၌ ကြည့်ပါ။]

အဿာသပတ္တာ။ ။ အာသသတိ ဧတေနာတိ အသာသော၊ [အာ+သသဓာတ်+ ဏပစ္စည်း။] ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်းမရှိပဲ အသက်ရှင်နိုင်ကြောင်း (သက်သာ ရာ ရကြောင်း) ပီတိ သောမနဿ၊ အဿာသံ+ပတ္တာ အဿာသ ပတ္တာ၊ [အဋ္ဌကထာ ၌ တုဋ္ဌိဖြင့် ပီတိကို ပြသည်။]

အာဒိဗြဟ္မစရိယံ။ ။ အခြားနေရာ၌ မှ မြဟ္မစရိယ၏ အစဖြစ်သောကြောင့် အာဒိမည်၏ ဟု ဖွင့်လေ့ရှိ၏၊ ဤ နေရာ၌မူ ရှေးဖြစ်၍ အာဒိမည်၏၊ မှန်၏ - ရှေး ဘုရားရှင်၊ ပစ္စေက ဗုဒ္ဓါ၊ သာဝက အားလုံးတို့သည် ဤအချင်း အရာဖြင့်ပင် အရိယာ မဂ်ကို ရအပ်ပြီ၊ ထို့ကြောင့် ပုရာဏ၊ပေ၊ အရိယမဂ္ဂံ ဟု ဖွင့်သည်၊ မြဟ္မ+စရိယံ= ဗြဟ္မစရိယံ၊ အာဒိ (ဘူတံ) + မြဟ္မစရိယံ=အာဒိဗြဟ္မစရိယံ၊ ရှေးဦးအစ ဖြစ်သော မြတ်သော အကျင့်။

တပေါဇိဂုစ္ဆာဝါဒ အဖွင့်

၅၅။ ဝိပ္ပကတာတိ-ကား၊ မေ-၏၊ အာဂမနပစ္စယာ - လာခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ အနိဋ္ဌိတာဝ-မပြီးဆုံးသေးသည်သာလျှင်၊ ဟုတ္တာ- ဤ၊ ပြိတာ-တည်သော၊ (ကထာ ဌာဝ်)၊ ကထေဟိ- ပြောလော့၊ အဟံ - သည်၊ ဖတ်-အဲဒီစကားကို၊ နိဋ္ဌာပေတွာ-ပြီးဆုံးစေ၍၊ မဇ္ဈကံ- အထွတ်အထိပ်သို့၊ ပါပေတွာ - ရောက်စေ၍၊ ဒယေမိ- ပြတော်မူမည်၊ ဣတိ - သို့၊ သဗ္ဗညု ပဝါရဏံ- သဗ္ဗညုတရားရှင်သို့၏ ဖိတ်မန်တော်မူခြင်းကို၊ ဝါ-ဖြင့်၊ ပဝါနရာဘိ- ဖိတ်မန်တော်မူပြီ။

၅၆။ ဣဒန္တံ ခေါဘိ-ကား၊ တကဝါ-သည်၊ ပရိဗ္ဗာဇကဿ-၏၊ ဝစနံ- ကို၊ သုတ္တာ - ဤ၊ အဟံ ပရိဗ္ဗာဇကော - သည်၊ ယော - သည်၊ သာဝကန္တံ- တို့အား၊ ဧဝေသတဗ္ဗံ - သော၊ ဓမ္မံ-ကိုလည်းကောင်း၊ တေဟိ - တို့ သာဝက တို့သည်၊ ပုရေတဗ္ဗံ-ဖြည့်ကျင့်ထိုက်သော၊ ပဋိပတ္တိံ -ကို လည်းကောင်း၊ ပုစ္ဆတိ- ၏၊ အဟံ - သည်၊ အဿ - ထို ပရိဗ္ဗုဇ်အား၊ အာဒိတောဝ - အဝဋ္ဌိပင်၊ (အစကပင်)၊ တံ - တို့တရား အကျင့်ကို၊ (သာဝကတို့အား ဟောတော်မူ ထိုက်သော ထိုတရား၊ သာဝကတို့ ကျင့်ထိုက်သော ထိုအကျင့်ကို)၊ သဇေ ကဇေဿာမိ-အကယ်၍ ဟောအံ့၊ (ဝေသတိ) ကထိတဗ္ဗံ- ဟောတော်မူအပ် သည်လည်း ဖြစ်သော၊ နံ- ထို တရား အကျင့်ကို၊ န ဇာနိဿတိ - သိလိမ့်မည် မဟုတ်၊ ပန-စင်စင်ကား၊ အယံ-ဤ နိဂြောဓပရိဗ္ဗုဇ်သည်၊ ဝီရိယယန - ဖြင့်၊ [ခေါင်းပါးသော အကျင့်ကို အားထုတ်ကြောင်း ဝီရိယဖြင့်] ပါပဇိဂုစ္ဆာ ဝါဒေါ - မကောင်းမှုကို စက်ဆုပ်ကြောင်း အယူရှိ၏၊ [ခေါင်းပါးသော အကျင့်ဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်၌ စွဲလမ်း တပ်မက်သော တဏှာကို ပယ်သောအားဖြင့် မကောင်းမှုကို စက်ဆုပ်ကြောင်း အယူဝါဒရှိ၏။] ဟန္တုယဓု၊ (ယခုနယ်က)၊ အဟံ-ငါသည်၊ တဿေဝ - ဤ နိဂြောဓပရိဗ္ဗုဇ်၏သာ၊ ဝိသယေ - အရာ ဖြစ်သော အယူဝါဒ၌၊ ပဉ္စံ-ကို၊ ပုစ္ဆာပေတွာ-မေးစေ၍၊ ပုထုသမုဏဗြဟ္မဏာနံ- လျားစွာသော သမဏဗြာဟ္မဏသို့၏၊ လဗ္ဗိယာ-အယူ၏၊ နိရုတ္တကဘာဝံ-အကျိုး ပရှိသည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဒယေမိ-ပြတော်မူအံ့၊ အလ ပစ္ဆာ-ထိုမှ ငနုကံ၌၊ ဣမံ ပဉ္စံ -ကို၊ [နိဂြောဓပရိဗ္ဗုဇ် မေးအပ်သော “ကော နာမ သော ဘန္ဓေ” စသော ပြဿနာကို။] ဗျာကရိဿာမိ-ဖြေတော်မူမည်၊ ဣတိ-သို့၊ စိန္တေတွာ-ဤ၊ ဣဒန္တံ ခေါ တေန္တိ အာဒိံ - ကို၊ အာဟ-ပြီ။

ဝိပ္ပကတာ။ ။ပကတာ - စ၍ ပြုအပ်သည် + (ဟုတ္တာ) + ဝိစ္စိန္တာ - ခြိတ်လှား အပ်, ရပ်ထားအပ်သော၊ ဝါ-ပြတ်သွားသော စကားတည်း၊ ဝိပ္ပကတာ - စကား၊ ပကတညုတာ၌ ပကတပုဒ်ကဲ့သို့ ပကတသည် ပဌမပြုအပ် ဟူသော အနက်ဟော တည်း၊ ဝိကား ဝိစ္စိန္တ (ခြိတ်ခြင်း) အနက်ဟောတည်း၊ ဤကား ဝိကော အလိုတည်း၊ သီလက္ခန္ဓံ ဘာသာဝိကော ပဌမ အုပ် (၃၀၇) ၌မူ တနည်း ဖွင့်လှားသည်။

တတ္ထံ - ထို ဒုဇ္ဈာန် ခေါ်တော် အစရှိသော စကားရပ်၌၊ သကေ အာစရိယ
 ကေတိ-ကား၊ အတ္တနော-၏၊ အာစရိယဝါဒေ-ဆရာ၏ အယူဝါဒဖြစ်သော၊
 အဓိဇေဂုဇ္ဈတိ-ကား၊ ဝီရိယေန-ဖြင့်၊ ပါပဇိဂုဇ္ဈနဘာဝေ-မကောင်းမှုကို
 စက်ဆုပ်သူ၏ အဖြစ်၌၊ (ပုစ္ဆ ဌ္ဗစပ်)၊ [ဇိဂုဇ္ဈတိတံ ဇိဂုဇ္ဈော၊ ဂုပဓာတ် + ဆ
 ပစ္စည်း၊ အပစ္စည်း၊ ဇိဂုဇ္ဈဿ+ဘာဝေါဇေဂုဇ္ဈံ၊ အဓိကံ+ဇေဂုဇ္ဈံ အဓိဇေဂုဇ္ဈံ။]
 ကထံ သန္တာတိ - ကား၊ ကထံ - အဘယ် အပြားအားဖြင့်၊ (အဘယ်နည်းဖြင့်)
 ဘူတာ - ဖြစ်သော၊ [သန္တာ၌ အသဓာတ်ကို ဘူဓာတ်ဖြင့် ဖွင့်သည်။] တပေါ
 ဇိဂုဇ္ဈာတိ-ကား၊ ဝီရိယေန-အတ္တကိလမထာ နုယောဂ ဝီရိယဖြင့်၊ ပါပဇိဂုဇ္ဈာ-
 မကောင်းမှုကို စက်ဆုပ်ခြင်းသည်၊ (စက်ဆုပ်ကြောင်း အကျင့်သည်)၊ ပါပ
 ဝိဝဇ္ဇနာ- မကောင်းမှုမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း အကျင့်သည်၊ ပရိပုဏ္ဏာတိ-ကား၊
 ကထံ-အဘယ် အပြားအားဖြင့်၊ အပရိသုဒ္ဓါ-ထက်ဝန်းကျင် မဝင်ကြယ်သည်၊
 ဟောတိ-ဖြစ်ပါသနည်း၊ ဣတိ ဧဝံ-သို့၊ ပုစ္ဆ-မေးလော့၊ ဣတိ- ဤသို့ မိန့်တော်
 မူပြီ၊ [ရှေးနိဿယ၌ ပုစ္ဆတိ ဟု ရှိ၏၊ ကောင်းမည် မထင်၊ ပါဠိတော်ကို

သကေ အာစရိယကေ ။ ။ သဿ+အယံ = သကော (မိမိ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော
 အယူဝါဒ)၊ အာစရိယဿ+အယံ အာစရိယကော၊ (ဆရာ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အယူ
 ဝါဒ)၊ ဤသို့ အယူဝါဒချည်း ရသောကြောင့် သဿ၏ သမ္ပန္နိဖြစ်သော အယံ၏
 အနက်ကို “အတ္တနော သန္တကေ အာစရိယဝါဒေ” ဟု သီးခြားမဖွင့်ပဲ “အတ္တနော
 အာစရိယဝါဒေ” ဟု ပေါင်းဖွင့်သည်။ [ရှေးနိဿယ၌ “သကံ အာစရိယကံ ” ဟု
 နပုံလိန်ထား၏၊ ဤ၌ “ဝါဒေါ” ကို ဝဲ၍ ပုံလိန်ထားလိုက်ပါသည်။]

တပေါ ဇိဂုဇ္ဈာ။ ။ ကာယဒဠိ ဗဟုလံ - ဗျားသောကိုယ်၏ ခိုင်ခန့်ခြင်း ရှိသူ၏
 အဖြစ်ကို၊ [ဘာဝပဓာန ဘာဝလောပ] + တပတိ-လောင်မြိုက်တတ်၏၊ ဣတိ တပေါ၊
 (အတ္တကိလမထာနုယောဂ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော ဝီရိယတည်း၊) ဇိဂုဇ္ဈနံ ဇိဂုဇ္ဈာ၊
 တပေန+ဇိဂုဇ္ဈာ တပေါဇိဂုဇ္ဈာ၊ အစား အဝတ် ကျောင်း အိပ်ရာနေရာတို့၌ မက်မော
 ခြင်း တဏှာကို ပယ်ဖျောက်မှုကို အရင်းပြုသဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်၌ လွန်စွာ ချစ်ခင်မှု
 တဏှာ၏ ကင်းပျောက်ခြင်းတည်း။

ပရိပုဏ္ဏာ။ ။ ပရိပုဗ္ဗ + ပူရဓာတ် + တပစ္စည်းဖြင့် “ပရိပုဏ္ဏာ” ဟု ဖြစ်၏၊ ပရိ
 (သမန္တတော) ပူရတိတိ ပရိပုဏ္ဏာ-ထက်ဝန်းကျင်ပြည့်စုံသော အကျင့်၊ “ထက်ဝန်း
 ကျင် ပြည့်စုံ” ဟူသည်လည်း အထက်၌ ဟောတော်မူအပ်လတံ့သော မုတ္တာစာရ အစ
 ရှိသော အစေလကကျင့်ဝတ်အားလုံးတို့ကို တမြိုင်နက် အကြွင်းအကျန် မရှိသော
 အားဖြင့်ဆောက်တည်၍ ဖြည့်ကျင့်ဖို့ရန် မဖြစ်နိုင်သည့်အတွက် ထိုကျင့်ဝတ်တို့တွင်
 တပေါင်းတည်း ဆောက်တည်အပ်ပြီးသော ကျင့်ဝတ်တို့ကို စင်ကြယ်စေခြင်းသည်ပင်
 ပရိပုဏ္ဏာ ခည်၏၊ ထို့ကြောင့် “ပရိပုဏ္ဏာတိ ပရိသုဒ္ဓါ” ဟု ဖွင့်သည်။ [စင်ကြယ်ခြင်း
 ဟူသည် မိမိတို့၏ အယူဝါဒ၌ ထင်ရှားပြီးသောနည်းဖြင့် ကျင့်ခြင်းတည်း၊ ထိုနည်းကို
 ရှေးနိဿယ၌ “ဤ ကျင့်ဝတ်မျိုးကို ငါတို့၏အကျင့်တည်း” ဟု “စိတ်ဖြင့် အာရုံပြု၍
 သုတ်သင်ခြင်း” ဟု သရုပ်ဖော်ထားသည်။]

ကြည့်ပါ။] ယတြ ဟိ နာမာတိ-ကား၊ ယော-အကြင် ရဟန်းဂေါတမသည်၊ (ထပေဿတိ) နာမ-ထားနိုင်ပါပေ၏၊ (ပဝါရေဿတိ) နာမ-ဖိတ်မန် နိုင်ပါပေ၏။ [ယောဖြင့် ယတြ၌ တြပစ္စည်း လိင်္ဂတ္ထ(ပဌမာအနက်)၌ သက်သည်ဟုပြ၏။]

၅၇။ အပ္ပသဒ္ဓေ ကတူတိ - ကား၊ နိရဝေ အပ္ပသဒ္ဓေ - အသံမရှိသူတို့ကို၊ ကတူ - ရှိ၊ (အဝေါစ ဌာစပ်)၊ ကိရ - ချဲ့၊ သော - ထိုနိဂြောဓပရိပ္ပုဇ်သည်၊ စိန္တေသိ-ကြံပြီ၊ ဝါ-စဉ်းစားပြီ၊ (ကိ)၊ သမဏော ဂေါတမော-သည်၊ ဧကံ ပဉ္စမ္မိ-တခုသော ပြဿနာကိုသော်မှလည်း၊ န ကထေတိ- မဖြေဆို၊ [ဈေးဦးစွာ မိမိကမေးအပ်သော ပြဿနာကို မဖြေဆို။] အဿ - ထို ရဟန်းဂေါတမ၏၊ အတိဗဟုကာ - အလွန်များသော၊ သလ္လဘပကထာပိ-(ဤပရိပ္ပုဇ်တို့နှင့်)အတူ ပြောဆိုအပ်သော စကားသည်လည်း၊ နတ္ထိ- မရှိ၊ ဣမေ ပန-ဤပရိပ္ပုဇ်တို့သည် ကား၊ အာဒိတော-အစမှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ သမဏံ ဂေါတမံ-ရဟန်းဂေါတမကို၊ ဝါ-သို့၊ အနုဝတ္ထန္တိစေတ - အစဉ်လည်း လိုက်ကြကုန်၏၊ ပသံသန္တိစ - ချီးမွမ်းလည်း ချီးမွမ်းကြကုန်၏၊ ဟန္တု-ယခု၊ အဟံ - သည်၊ ဣမေ-ဤပရိပ္ပုဇ်တို့ကို၊ နိဿဒ္ဓေ-အသံမရှိသည်တို့ကို၊ ကတူ-ရှိ၊ သယံ-ကိုယ်တိုင်၊ ကထေမိ-ပြောအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံပြီ၊ သော-ထိုနိဂြောဓပရိပ္ပုဇ်သည်၊ တထာ-ထို ကြံသည့်အတိုင်း၊ အကာသိ - ပြုပြီ၊ တေန - ကြောင့်၊ အပ္ပသဒ္ဓေ ကတူတိ - ဟူ၍၊ (သင်္ဂတိ ကာရေဟိ) ဝုတ္တံ။

တပေါဇိဂုစ္ဆဝါဒါတိအာဒိသု - တပေါဇိဂုစ္ဆဝါဒါ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ တပေါဇိဂုစ္ဆ-ဝီရိယဖြင့် မကောင်းမှုကို စက်ဆုပ်ခြင်းကို၊ ဝဒါမ-ကုန်၏၊ [“တပေါဇိဂုစ္ဆ-များသောကိုယ်၏ ခိုင်ခန့်ခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်ကို လောင်မြိုက်တတ်သော အတ္တကိလမထာနုယောဂ ဝီရိယဖြင့် မကောင်းမှုကို စက်ဆုပ်ခြင်းကို”ဟူ၍လည်း အနက်အကျယ် ပေးပါ။] မနသာပိ-စိတ်ဖြင့်လည်း၊ တမေဝ-ထိုတပေါဇိဂုစ္ဆအကျင့်ကိုပင်၊ သာရတော-အနှစ်သာရအားဖြင့်၊ ဂဟေတွာ-ရှိ၊ ဝိစရာမ-လှည့်လည်ကြပါကုန်၏၊ ကာယေန ပိ-ကိုယ်ဖြင့်လည်း၊ တမေဝ-ထိုတပေါဇိဂုစ္ဆ အကျင့်ကိုပင်၊ အလ္လိနာ-ငြိကပ်ကုန်သည်၊ အမှ-ဖြစ်ပါကုန်၏၊ နာနပ္ပကာရကံ - အမျိုးမျိုးသော အပြားရှိသော၊ အတ္တကိလမထာနုယောဂံ-ခန္ဓာကိုယ်၏ ပင်ပန်းကြောင်း အကျင့်ကို အဖန်ဖန် အားထုတ်မှုကို၊ အနုယုတ္တာ-အဖန်ဖန် အားထုတ်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ) ဝိဟရာမ - နေပါကုန်၏၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်။

ဥပဏ္ဍိလေသအဖွင့်

၅၈။ တပဿိတိ - ကား၊ တပနိဿိတကေ - အတ္တကိလမထာနုယောဂ အကျင့်ကိုမှီသော၊ (အစေလကော-ဌာစပ်)၊ [တပေါ+ယဿ+အတ္ထိတိ တပဿိဟု

[ပူ။] အစေလကောတိ အာဒိနိ—အစရှိသောပုဒ်တို့ကို၊ သိဟနာဒေ-သိဟနာဒေ သုတ်၌၊ ဝိတ္ထာရိတနယေနဝ—ချဲ့ဖွင့်အပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်ပင်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ-၏၊ တပံ သမာဒိယတိတိ — ကား၊ အစေလကဘာဝါဒိကံ — အစေလက၏အဖြစ် အစရှိသော၊ တပံ — အကျင့်ကို၊ သမ္မာ — စွာ၊ အာဒိယတိ — ယူ၏၊ ဒဠှ— မြဲမြံစွာ၊ ဂဏှာတိ-၏၊ [သမ္မာအာဒိယတိကို ထပ်ဖွင့်သည်။ “ကောင်းစွာယူ” ဟူသည် အယူကိုမြဲစွာ ယူထားခြင်းပင်တည်း။] အတ္တမနော ဟောတိတိ-ကား၊ မယာ-နှင့်၊ သဒိသော-တူသော၊ အညော-ငါမှ အခြားသော၊ ကော-အဘယ် သူသည်၊ ဣမသ္မိံ တပေ-၌၊ အတ္ထိ-ရှိအံ့နည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ တွေး၍၊ တုဋ္ဌမနော- နှစ်သက်သော စိတ်ရှိသည်၊ ဟောတိ၊ [အတ္တမနော + မနော အတ္တမနော၊ ပီတိ သောမနဿနှင့် ယှဉ်သောစိတ်သည် မိမိ၏ သဘောကျဖြစ်သောကြောင့် “မိမိ စိတ်=မိမိ၏ သဘောကျစိတ်” မည်၏၊ ထို စိတ်ရှိသူသည် အတ္တမန မည်၏၊ တုဋ္ဌ မနောကား အဓိပ္ပါယ်တ္ထတည်း။] ပရိပုဏ္ဏသင်္ကပ္ပေတိ - ကား၊ တောဝတ- ဤမျှလောက်သော အကျင့်ဖြင့်၊ အလံ - တော်လောက်ပြီ၊ ဣတိ ဧဝံ - သို့၊ ပရိ ယောသိတသင်္ကပ္ပေ - ပြီးဆုံးစေအပ်သော စိတ်အကြံရှိသည်၊ (ဟောတိ)၊ [ကျင့်စရာ ကိစ္စအားလုံး ပြည့်စုံသောကြောင့် ပရိပုဏ္ဏသင်္ကပ္ပ ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ “ဤမျှလောက်ကျင့်လျှင် တော်လောက်ပြီ” ဟု လုံ့လကို လျှော့ချသော အားဖြင့် စိတ်အကြံကို ပြီးဆုံးစေသောကြောင့် ပရိပုဏ္ဏသင်္ကပ္ပဖြစ်သည်ဟူလို။]

စ-ဆက်၊ ဣဒံ-ဤစကားသည်၊ [ဣဒံ နိဂြောဓတပဿီ၊ ပေ၊ ပရိပုဏ္ဏသင်္ကပ္ပေတိ ဟူသောစကားသည်။] တိတ္ထိယာနံ- တို့၏၊ ဝါ-တို့နှင့်၊ ဝသေန - စပ်သဖြင့်၊ အာဂတံ - လာ၏၊ ပန - ထိုသို့ပင် တိတ္ထိတို့နှင့်စပ်သဖြင့် လာပါသော်လည်း၊ သာသနာဝစရေနာပိ- သာသနာတော်၌ သက်ဝင်သော ရှင်ရဟန်းဖြင့်လည်း၊ ဧပေတဗ္ဗံ-ပြုထိုက်၏၊ ဟိ-ချဲ့၊ ကေစ္စော-အချို့ သော ရှင်ရဟန်းသည်၊ ဓုတင်္ဂံ - ဓုတင်္ဂကို၊ သမာဒိယတိ - ကောင်းစွာယူ၏၊ (ဆောက်တည်၏)၊ သော - ဓုတင် ဆောက်တည်သော ထိုရှင်ရဟန်းသည်၊ တေနော ဓုတင်္ဂေန-ထို ဓုတင်ဖြင့်ပင်၊ (အတ္တမနော ဟောတိ ပရိပုဏ္ဏသင်္ကပ္ပေတိ၌စပ်)၊ မယာ-နှင့်၊ သဒိသော သော၊ ဓုတင်္ဂဓရော - ဓုတင်ကို ဆောင်သော၊ အညော-သော၊ ကော-သည်၊ (အတ္ထိ- ရှိသနည်း)၊ ဣတိ-ဤသို့ ကြံ၍၊ အတ္တမနော - မိမိစိတ်ရှိသည်၊ ပရိပုဏ္ဏ သင်္ကပ္ပေတိ-ပြည့် သော အကြံအစည်ရှိသည်၊ ဟောတိ-၏။

တပဿိနော ဥပက္ခိလေသော ဟောတိတိ- ကား၊ ဒုဝိဿောပိ - တိတ္ထိယ၊ သာသနာဝစရအားဖြင့် နှစ်ပါးအပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ တေဿ တပဿိ နော-ဤ တပဿိပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အယံ- ဤ မာန၏အကြောင်းဖြစ်သော အကျင့်၊ ဓုတင်အကျင့်သည်၊ ဥပက္ခိလေသော - ညစ်နွမ်းကြောင်းသည်၊ ဟောတိ - ၏၊ [ရှေးနိဿယ၌ “အယံ-ဤ နှစ်သက်ခြင်း၊ ပြည့်စုံသောစိတ်အကြံ ရှိခြင်းသည်”

ဟု အနက်ပေး၏။ နောက်ဝါကျ၌ “အယံ တပေါ” ဟု ရှိသောကြောင့် စဉ်းစားပါ။] ထွောဝတာ-ဤမျှလောက်သော အတ္တမန ပရိပုဏ္ဏသက်ပွ ဖြစ်ခြင်းမျှဖြင့်၊ စါ- ငါနှင့်တူသူ အခြားလူမရှိဟု လွန်ကဲသောမာနကို ဖြစ်စေခြင်း၊ ကိစ္စမပြီးသေးပဲ ဤမျှလောက်သောအကျင့်ဖြင့် တော်လောက်ပြီဟု လွန်ကဲသောမာနကို ဖြစ်စေခြင်းဟူသော ဤ အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အယံ တပေါ - သည်၊ ဥပက္ကိလေသော-သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝဒါမိ-၏။

အတ္တာနံက္ကိသေတိတိ- ကား၊ မယာ- နှင့်၊ သဒိသော - တူသော၊ ကော- အဘယ်သူသည်၊ အတ္ထိ-ရှိသေးသနည်း၊ ဣတိ- သို့၊ အတ္တာနံ-မိမိကို၊ ဥက္ကိသေတိ-ချီမြှောက်၏၊ ဥက္ခိပတိ-မြှောက်ပင့်၏၊ [“သုတပါးတို့၏အထက်၌ တင်ထား၏” ဟု သဒ္ဓတ္ထပေးပါ။] ပရံ ဝမ္ဘေတိတိ-ကား၊ အယံ-ဤသူသည်၊ မာဒိသော- ငါကဲ့သို့ ရှုအပ်သူသည်၊ (ငါ့လိုလူသည်)၊ န-မဟုတ်၊ ဣတိ-သို့၊ ပရံ-သုတပါးကို၊ သံဟာရေတိ - အောက်သို့ ဆောင်ခြင်းကိုပြု၏၊ အဝက္ခိပတိ - အောက်သို့ ပစ်ချ၏၊ (အထင်သေး၏)၊ မဇ္ဇတိတိ-ကား၊ မာနမဒကရဏေန-မာန တည်းဟူသော ယစ်မှူးခြင်းကိုပြုခြင်းဖြင့်၊ မဇ္ဇတိ-ယစ်မှူး၏၊ မုစ္ဆတိတိ-ကား၊ မုစ္ဆိတော-တွေဝေခြင်းသို့ရောက်သည်၊ ဂမိတော-တဏှာဖြင့် မက်မောသည်၊ (တနည်း)၊ ဂန္ထိတော-အတိဇ္ဈာကာယဂန္ထ သီလဗ္ဗတပရာမာသကာယဂန္ထတို့ဖြင့်၊ အဇ္ဈောသန္ဓော-လွမ်းမိုး၍ သက်ရောက်သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ပမာဒမာပဇ္ဇတိတိ-ကား၊ တေဒေဝ-ဤအကျင့်သည်သာလျှင်၊ သာရံ- အနှစ်သာရတည်း၊ ဣတိ- ဤသို့ဟူ၍၊ ပမာဒံ-မေ့လျော့ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ- ၏၊ သာသနေ-၌၊ ပဗ္ဗဇိတောပိ-

သံဟာရေတိ။ ။သံဟာရံဟူသော နာမ်ပုဒ်နောင် ဓာတုတ္ထေ နာမသ္မိံဟူသော ခါဒိကဏှ (၁၂) မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်မျိုးဖြင့် ကရဓာတ်၏အနက်၌ ဣပစ္စည်း သက်ရသော နာမဓာတ်ဟု သိစေလိုသောကြောင့် “သံဟာရံ နိဟိနံ ကရေတိ” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။ နိဟိနံကား သံဟာရံ၏အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်တည်း၊ လို့ကြောင့် ဤနေရာ၌ “ဆောင်” ဟူသည်မှာ “အောက်သို့ ဆောင်ခြင်း” ဟု မှတ်ပါ။

မုစ္ဆတိ၊ ပမာဒ မာပဇ္ဇတိ။ ။မုစ္ဆဓာတ်သည် တွေဝေခြင်းအနက်ကိုဟော၏၊ လို့ကြောင့် “မုစ္ဆိတော ဟောတိ” ဟု ဖွင့်သည်။ မုစ္ဆိတောကို ဋီကာ၌ “မုစ္ဆောပန္နော” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “မုစ္ဆိ တွေဝေခြင်းသို့၊ ဣတော-ရောက်သူ၊ မုစ္ဆိတော-သူ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုပါ။ [မုစ္ဆော + သဉ္ဇာတာ + ယဿာတိ ဟု သဉ္ဇာတအဿတ္ထိလည်း ဖြစ်နိုင်ပါ၏။] တွေဝေခြင်းသို့ရောက် ဟူသည် အတိဇ္ဈာကာယဂန္ထ သီလဗ္ဗတပရာမာသကာယဂန္ထတို့ဖြင့် နှောင်ဖွဲ့အပ်သောစိတ်ရှိခြင်း၊ ထို တပေါဇီဂုစ္ဆာအကျင့်၌ လွန်စွာ ပြုကပ်ခြင်းပင်တည်းဟု ပြလို၍ “ဂန္ထိတော အဇ္ဈောသန္ဓော” ဟု ဖွင့်သည်။ နှောင်ဖွဲ့အပ်သော စိတ်ရှိခြင်းဟူသည်မှာလည်း မေ့လျော့ခြင်းပင်တည်းဟု သိစေတော်မူလိုသောကြောင့် “ပမာဒ မာပဇ္ဇတိ” ဟု ဟောတော်မူသည်။

ရှင် ရဟန်းသည်လည်း၊ ဓုတင်သုဒ္ဓိကော - ဓုတင်ဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်းရှိသည်၊
ဟောတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနသုဒ္ဓိကော-ကမ္မဋ္ဌာန်းဖြင့်စင်ကြယ်ခြင်းရှိသည်၊ န(ဟောတိ)-
မဟုတ်၊ ဓုတင်မေဝ - ဓုတင်ကိုသာ၊ အရဟတ္တဝိယ - အရဟတ္တဖိုလ်ကိုကဲ့သို့၊
သာရတော-အနှစ်သာရအားဖြင့်၊ ပစ္စေတိ-ယုံကြည်၏။

၅၉။ လာဘသက္ကာရသိလောကန္တိ ဧတ္ထ - ဤ၊ စတ္တာရော - ကုန်သော၊ ပစ္စ-
ယာ-တို့သည်၊ (လာဘာ ဌီစပ်)၊ လဗ္ဘန္တိ- ရအပ်ကုန်၏၊ ဣတိ- ဤ ဝစနတ္ထ
ကြောင့်၊ လာဘာ- လာဘ်တို့မည်၏၊ တေ ယေဝ-ထို လေးပါးသောပစ္စည်းတို့
သည်ပင်၊ သုဋ္ဌ-ကောင်းစွာ၊ ကတော-၍၊ ပဋိသင်္ခရိတော-ပြုပြင် စီမံ၍၊ ဝါ-ပြုပြင်
စီမံပြီးမှ၊ လဒ္ဓါ - ရအပ်ကုန်သည်၊ (သမာနာ)၊ သက္ကာရော - မည်၏၊ [ကရိ
ယတေတိ ကာရော၊ သုဋ္ဌ+ကာရော သက္ကာရော။] ဝဏ္ဏဘဏ္ဍနံ-ဂုဏ်ကို ပြောဆို
ခြင်းသည်၊ (ချီးမွမ်းခံရခြင်းသည်) သိလောကော- မည်၏၊ (နာမည် ကျော်
ကြားမှုတည်း၊) အဘိနိဗ္ဗတ္တေတိတိ - ကား၊ အစေလကာဒိဘာဝံ - အစေလက
အစရှိသူတို့၏အဖြစ်ကို၊ [သာသနာပ တိတ္ထိတို့ကို ရည်ရွယ်သည်။] ဝါ-သို့မဟုတ်၊
တေရသဓုတင် သမာဒါနံ-တဆယ့်သုံးပါးသောဓုတင်တို့ကို ကျင့်သုံး ဆောက်
တည်ခြင်းကို၊ [သာသနာတွင်း ရှင် ရဟန်းတို့ကို ရည်ရွယ်သည်။] နိဿယ-မှီ၍၊
မဟာလာဘော-များမြတ်သော လာဘ်သည်၊ ဥပုဇ္ဇတိ-၏၊ တသ္မာ- ကြောင့်၊
အဘိနိဗ္ဗတ္တေတိတိ - ဟူ၍၊ (ဘဂဝတာ) ဂုတ္တော၊ ဧတ္ထ-ဤဝါရ၌၊ သေသံ-
ကြွင်းသော အစီအရင်ကို၊ ပုရိမဝါရ နယေနဝ - ရှေးဝါရ၌ ဆိုအပ်ပြီးသော
နည်းဖြင့်ပင်၊ ဒုဝိဓယာပိ-နှစ်ပါးအပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ တပဿိနော-
၏၊ ဝသေန- အစွမ်းဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ - ၏။ [သိသိုက်ပုံကို ပါဠိတော်နှင့်
တွဲကြည့်ပါ။]

- ထင်ရှားစေဦးအံ့ - တပဿိပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ ဆောက်တည်အပ်သော အကျင့်ကို
ဤအကျင့်သည်သာ အနှစ်သာရတည်းဟု နှစ်သက် သဘောကျ မှားယွင်းစွာ သုံးသပ်
ထင်မှတ်နေရာ၌ နှစ်သက်သဘောကျခြင်းသည် အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထဖြင့် နှောင်ဖွဲ့ခံရ
ခြင်းပင်တည်း၊ မှားယွင်းစွာသုံးသပ် ထင်မှတ်ခြင်းသည်လည်း သီလဗ္ဗတပရာမာသ
ကာယဂန္ထဖြင့် နှောင်ဖွဲ့ခံရခြင်းပင်တည်း။

မှတ်ချက်။ ။ ဂမိတ (ဂန္ထိတ) ဟု လည်းခေါ်ကောင်း၊ အဇ္ဈောသန္တာ (အဇ္ဈော
သာနာ, အဇ္ဈောပန္တာ) ဟုလည်းကောင်း ပါဠိအမျိုးမျိုးရှိပုံနှင့် အနက်အမျိုးမျိုးကို
သီလက္ခန်ဘာသာဋီကာ ပဌမအုပ် (၃၇၆) ၌လည်းခေါ်ကောင်း၊ စတုတ္ထအုပ် (၄၀၀,
၄၅၆) ၌လည်းကောင်း၊ အဋ္ဌသာလိနီ ဘာသာဋီကာ စတုတ္ထအုပ် (၉၅) ၌လည်း
ကောင်း ပြထားပြီ။

၆၀။ ဝေါဒါသံ အာပဇ္ဇတိတိ - ကား၊ ဒေ ဘာဂံ - နှစ်သက် မနှစ်သက် အားဖြင့် နှစ်မျိုးခွဲခြား ဝေဖန်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ-၏၊ ဒေ-နှစ်သက် မနှစ်သက် အားဖြင့် နှစ်မျိုး ကုန်သော၊ ဘာဂေ - အဖို့အစုတို့ကို၊ ကရေတိ-၏၊ ခေတိတိ- ကား၊ ရုစ္စတိ- နှစ်သက်၏၊ နက္ခမတိတိ-ကား၊ နရုစ္စတိ-မနှစ်သက်၊ သာပေက္ခော ပဇဟတိတိ-ကား၊ သတက္ခော-တက္ခောနှင့်တကွ ဖြစ်သည်၊ (ဟုတော)၊ ပဇဟတိ- ပယ်စွန့်၏၊ ကထံ-အဘယ်သို့ ပယ်စွန့်သနည်း၊ ပါတောဝ-စောစော၌ ပင်လျှင်၊ ခီရတတ္ထံ-နို့နှင့် ရောစပ်အပ်သောထမင်းကို၊ (နို့ထမင်းကို)၊ ဘုဏ္ဏော-စားပြီး သည်၊ ဟောတိ၊ အထ - ထိုမှ နောက်၌၊ အဿ - ထို တပဿိပုဂ္ဂိုလ်၏၊ မသ တောဇနံ - အသားတို့ဖြင့် သွန်းလောင်းထည့်ခက် ရောပြွမ်းအပ်သောတောဇဉ် ကို)၊ (အသားရောထားအပ်သော ဒန်ပေါက်ဆွမ်းကို)၊ ဥပနေတိ- အနီးသို့ ကပ် ဆောင်၏၊ တဿ-ထိုတပဿိပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဧဝံ-ဤသို့ ငဲ့ကွက်လျက် စွန့်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ၊ [အကြံ ဖြစ်ရုံမျှ မဟုတ်၊ နှုတ်ဖြင့် ထုတ်ပြောလျက် စွန့်လွှတ်သော ကြောင့် ဤသို့ ပေးရသည်။] (ကိ*) ဣဒါနိ-၌၊ ဧဝံပု-ဤသို့ သဘောရှိသော တောဇဉ်ကို၊ ကဒါ-၌၊ လဘိဿာမ ရပါကုန်အံ့နည်း၊ [နောင်ဘယ်တော့များ ဒီလိုတောဇဉ်ကို ရအံ့မှပာပါလဲ။] သစေ ဇာနေယျာမ-(ရမည်ဟု) အကယ်၍ သိကုန်အံ့၊ (ဧဝံ သတိ)၊ ပါတောဝ - ၌ ပင်၊ ခီရတတ္ထံ-ကို၊ န ဘုဏ္ဏေယျာမ- မစားကုန်ရာ၊ မယာ - ငါသည်၊ ကိ* - အဘယ်ကို၊ ကာတု-ငှါ၊ သက္ကာ-တတ် ကောင်းအံ့နည်း၊ [ယခုတော့ ဝနေလို့ ဘာတတ်နိုင်တော့မှာတုန်း။] ဘော - အမောင်၊ ဂစ္ဆ-သွားတော့၊ တုမေဝ - သင်သည်သာ၊ ဘုဉ္ဇေ - စားလိုက်တော့၊ ဣတိ-ဤသို့ ငဲ့ကွက်လျက် စွန့်လွှတ်၏၊ ဣတိ-သို့၊ [ဣတိ တပုဒ် အကြေကြံ။] ဇီဝိတံ - အသက်ကို၊ ပရိစ္စဇန္ဓောဝိယ-စွန့်လွှတ်ရသကဲ့သို့၊ သာပေက္ခော-ငဲ့ကွက် ခြင်းနှင့် တကွ ဖြစ်သည်၊ (ဟုတော)၊ ပဇဟတိ။

ဂမိတောတိ - ကား၊ ဂေဇောတော - ဖြစ်သော မက်မောခြင်း ရှိသည်၊ မုစ္ဆိတောတိ-ကား၊ ဗလဝတဏှာယ-အားကြီးသော စာဏှာဖြင့်၊ မုစ္ဆိတော - လွန်စွာဖြစ်သော တွေဝေခြင်း ရှိသည်၊ ဝါ - တွေဝေခြင်းသို့ ရောက်သည်၊ သံမုဋ္ဌဿတိ-ပျောက်ပျက်သော သတိရှိသည်၊ ဟုတော၊ အဇ္ဈာပန္နောတိ-ကား၊ အာမိသေ-၌၊ အတိလဂ္ဂေါ - လွန်စွာ ပြိကပ်သည်၊ အာရုသော - ငါ့ရှင်တို့၊

ဝေါဒါသံ ။ ။ ဝိ+အဝ+အသုဓာတ် ဣပစ္စည်း၊ အကို အာဝုဒ္ဓိပြု၊ နိ လာ၍ “ဝေါဒါသံ” ဟု ဖြစ်၏။ ဤ သဒ္ဓါသည် ဝိ ရှေးရှိသော အသဓာတ် ဣပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော “ဗျာသော” သဒ္ဓါကဲ့သို့ ဝိဘဠန (ခွဲခြမ်း ဝေဖန်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ ထို ဝိဘဠနသည်လည်း နှစ်သက်၊ မနှစ်သက် အားဖြင့် နှစ်မျိုး ဖြစ်ခြင်းဖြစ်သော ကြောင့် “ဒွေဘာဠဂ ကရေတိ” ဟု ဖွင့်သည်။

(တုမေ) ဘုဉ်သာထ-စားကြမည်လော၊ လူတိ-သို့၊ ဓမ္မနိမန္တနမတ္တမ္ပိ-တရားဖြင့် ဖိတ်မန်ခြင်းမျှကိုလည်း၊ အကဏ္ဍာ-၍၊ မဟန္တေ မဟန္တေ-ကြီးကုန်ကြီးကုန်သော၊ ကဗလေ-ဆွမ်းလုတ်တို့ကို၊ ကရောတိ-၏၊ [“ တံ - ထို မိမိနှစ်သက်အပ်သော ဘောဇဉ်ကို၊ အဇ္ဈာပန္နော - တဏှာဖြင့် လွှမ်းမိုး သက်ရောက်သည် ” ဟု ပါဠိ တော်၌ ပေးပါ။] အနာဒိနဝဒဿာဝီတိ-ကား၊ အာဒိနဝမတ္တမ္ပိ-အပြစ်မျှ ကိုလည်း၊ နပဿတိ - မမြင်၊ [ဂဓိတ၊ မုစ္ဆိတ၊ အဇ္ဈာပန္န ဖြစ်လျက် စားသုံး ခြင်း၌ အပြစ်မျှကိုလည်းမမြင်- ဟူလို။] အနိဿရဏပညောတိ-ကား၊ လူခ - ဤအာမိသ၌၊ မတ္တညတော နိဿရဏ ပစ္စဝေက္ခဏ ပရိဘောဂမတ္တမ္ပိ - သုံးဆောင် ခြင်း၌ အတိုင်းအရှည်ကို သိသူ၏ အဖြစ်၊ တဏှာလောဘ သံကိလေသမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့် သုံးဆောင်ခံစားခြင်းမျှ ကိုလည်း၊ နကရောတိ-မပြု၊ လာဘသက္ကာရသိလောက နိကန္တိဟေတုတိ-ကား၊ လာဘာဒိသု-သာမညလာဘ အစရှိသည်တို့၌၊ တဏှာဟေတု - တပ်မက်ခြင်း ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ (တပံ သမာဒိယတိ-၌ စပ်) [ဂဓိတော စသည် တို့၏အဖွင့်ကို သီလက္ခန်ဘာသာဋီကာ စတုတ္ထအုပ် (၃၀၈) ၌ ပြထားပြီ၊ ကေဝုစံ ဗဟုဝုစံသာ ထူး၏။]

၆၁။ သံဘက္ခေတိတိ-ကား၊ သံခါဒတိ-ခဲစားသနည်း၊ အသနိ ဝိစက္ကန္တိ- ကား၊ ဝိစက္ကသဏ္ဌာနာ-ပြန့်ကျယ်သော စက်ဝန်းသဏ္ဌာန်ရှိသော၊ အသနိယေဝ- မိုးကြိုးစက်ပင်တည်း၊ လူဒံ (အတ္တဇောတံ)- ဤအနက် သဘောသည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ - ၏၊ (ကိံ - အဘယ် အနက် သဘောသည်၊ ဝုတ္တံ ဟောတိ-နည်း၊) အသနိဝိစက္ကံ-ပြန့်ကျယ်သော စက်ဝန်း သဏ္ဌာန်ရှိသော မိုးကြိုးတည်းဟူသော၊ လူမဿ-ဤရဟန်း၏၊ ဒန္တကုဋ္ဌံ-သံတူ သဖွယ်ဖြစ်သော သွားသည်၊ မူလဗီဇာဒိသု-အမြစ်မျိုး အစရှိသော မျိုးတို့တွင်၊ ကိပ္ပိ-တစုံတရာသော မျိုးကို၊ န သံဘုဉ်တိ-မစားသည်မှာ၊ န-မဟုတ်၊ (သံဘုဉ်တိ ဝေ-စားသည်သာ၊) အထ စ ပန - ထိုသို့ စားပါလျက်လည်း၊ နံ-ထိုသူ ကို၊ သမဏပ္ပဝါဒေန ရဟန်းဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြင့်၊ သမဏောဘိ-ဟူ၍၊ သဉ္ဇာ နန္တိ-သိကြကုန်၏၊ [သမဏပ္ပဝါဒေန၌ ပါဌသေသထည့်ဖို့ရာ ပြ၏၊ အဓိပ္ပာယ်ကို ပါဠိတော်နှင့် စပ်ကြည့်ပါ။] လူတိ-ဤ အနက်သဘောသည်၊ ဝါ-ကို၊ (ဝုတ္တံ ဟောတိ)၊ ဝေ-သို့၊ အပသာဒေတိ-ကြိမ်းမောင်း၏၊ အဝက္ခိပတိ-အောက်သို့ ပစ်ချ၏၊ (အသင်သေး၏)၊ လူဒံ-ဤပါဠိတော် စကားသည်၊ တိတ္ထိယ ဝသေန- တိတ္ထိတို့နှင့် စပ်သဖြင့်၊ အဂတံ - လာပြီ၊ ပန-ကား၊ ဧတ္ထ-ဤ ပါဠိတော် စကား၌၊ ဘိက္ခု ဝသေန-ရဟန်းတို့နှင့် စပ်သဖြင့်၊ အယံ-ဤ ဆိုအပ်လတုံကား၊ ယောဇနာ-အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို ယှဉ်စေခြင်းတည်း။

(ယော - အကြင် ရဟန်းသည်၊) အတ္တနာ - ကိုယ်တိုင်၊ ဓုတင်္ဂဓရော - ဓုတင်္ဂကို ဆောင်သည်၊ ဟောတိ - ဤ၊ ယော - ထိုဓုတင်္ဂဆောင် ရဟန်းသည်၊ အညံ-အခြား ရဟန်းကို၊ ဝေ-ဤသို့၊ အပသာဒေတိ-ကြိမ်းမောင်း၏(ကဲ့ရဲ့၏)၊ (ကိံ - နည်း၊) ဣမေ - ဤကိုယ်တော်တို့သည်၊ (မယံ)၊ သမဏာ - ရဟန်းတို့သည်၊ အမှ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ - သို့၊ ဝဒန္တိ - ပြောကြကုန်၏၊ ကိံ သမဏာနာမ - အဘယ်ရဟန်းတို့မည်သနည်း၊ ဓုတင်္ဂမတ္တမ္ပိ - ဓုတင်္ဂမျှ သည်လည်း၊ နတ္ထိ - မရှိ၊ ဥဒ္ဓေသတတ္တာဒိနိ - ဥဒ္ဓေသတတ် အစရှိသည် တို့ကို၊ ပရိယေသန္တာ - ရွာကုန်လျက်၊ ပစ္စယ ဗာဟုလ္လိကာ - ပစ္စည်းတို့၏ များကုန်သည်၏ အဖြစ်အကျိုးငှါ အားထုတ်ကြကုန်သည်၊ (ဟုတော)၊ ဝိစရန္တိ - လှည့်လည် ကြကုန်၏၊ ဣတိ - ဤသို့ ကြိမ်းမောင်း၏၊ [ဣတိ-ဤဆိုအပ်ပြီးကား အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို ယှဉ်စေခြင်းတည်း။] လူခါဇီဝိန္တိ - ကား၊ အစေလကားဒိ ဝသေနဝါ - အစေလကတို့၏အကျင့် အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်သော် လည်း ကောင်း၊ [တိတ္ထိတို့ကို ရည်ရွယ်သည်] ဓုတင်္ဂဝသေန ဝါ-ဓုတင်္ဂ၏ အစွမ်းဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ [သာသနပဗ္ဗဇိတကို ရည်ရွယ်သည်။] လူခါဇီဝိ - ခေါင်း ခေါင်းပါးပါး အသက်မွေးလေ့ရှိသော၊ (မံ ဌိစပ်)၊ ဣဿာ မစ္ဆရိယန္တိ - ကား၊ ဗရဿ-သုတပါး၏၊ သက္ကာရာဒိ သမ္ပတ္တိ နိယနလက္ခဏံ-သက္ကာရ အစရှိသည် တို့၏ ပြည့်စုံခြင်းကို ရှုံ့ချခြင်း လက္ခဏာရှိသော၊ ဣဿံ - ငြုစုခြင်းကိုလည်း ကောင်း၊ သက္ကာရာဒိ ကရဏ အက္ခမန လက္ခဏံ-သက္ကာရ အစရှိသည်ကိုပြုခြင်း၌ သည်းမခံနိုင်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော၊ မစ္ဆရိယဉ္စ - ဝန်တိုခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ (ဥပ္ပါဒေတာ ဟောတိ ဌိစပ်)၊ [သက္ကာရာဒိ၌ အာဒိဖြင့် ပါဠိတော်၌ လာသော ဂရုကာရ မာနန ပူဇာတို့ကို ယူပါ။]

☞ - ၆၂။ အာပါထက နိသာဒိ ဟောတိတိ - ကား၊ မနုဿာနံ - လူတို့၏၊ အာပါထေ-(စက္ခုဒွါရဝယ်) ရှေးရှုထင်ရှားရာ အရပ်၌၊ ဒဿန ဌာနေ- မြင် လောက်ရာ အရပ်၌၊ နိသီဒတိ-နေ၏၊ [အာပါထ၊ အာပါတ်၏ အဆုံးအဖြတ်ကို သင်္ဂြိုဟ်ဘာသာဋီကာ ဝိထိမုတ်ပိုင်း၌ ပြထားပြီ၊ အာပါထ နောင် သုတ္တအနက်၌ က ပစ္စည်းသက်၊ နိသီဒတိ ဟု ဖွင့်သောကြောင့် နိသာဒိ၌ နိပုဗ္ဗ + သဒဓာတ် + တဿိလ မပါသော ဣပစ္စည်းတည်း။] ယတ္ထ - အကြင်အရပ်၌၊ တိဌမာနံ - တည်နေလသော်၊ ဝါ-တည်နေသူကို၊ တေ - ထို လူတို့သည်၊ ပဿန္တိ - မြင်နိုင် ကုန်၏၊ တတ္ထ-ထိုအရပ်မျိုး၌၊ ဌိတော - တည်သည်၊ (ဟုတော)၊ ဝိဂ္ဂုလိဝတံ - လင်းနို့တို့၏ အကျင့်ကို၊ စရတိ-ပြုကျင့်၏၊ ပဉ္စာတပံ-ငါးမျိုးသော အပူကို၊ တပ္ပတိ (တင်ပေတိ)-ပူစေ၏၊ ဧကပါဒေန - တချောင်းတည်းသော ခြေဖြင့်၊ တိဌတိ - ရပ်၏၊ သူရိယံ - နေကို၊ နမဿတိ - ရှိခိုး၏။

သာသနော - ဌံ၊ ပဗ္ဗဒိတောပိ - ရှင်ရဟန်းသည်လည်း၊ သမာဒိန္န ဓုတင်္ဂေ-
ကောင်းစွာယူအပ်သော ဓုတင်္ဂိသည်၊ (ဆောက်တည်အပ်သော ဓုတင်္ဂိသည်၊
ဟုတော့) သဗ္ဗဂုတ္တိ - အလုံးဝံသော ညဉ့်ပတ်လုံး၊ သယံတွာ-အိပ်ပြီး၍၊ မနုဿာ
နံ-တို့၏၊ စက္ခုပထေ-မျက်စိလမ်းကြောင်း(မျက်စိမြင်ကွင်း)၌၊ တပံ-အကျင့်ကို၊
ကရောတိ-ပြု၏၊ (ကမ္မဋ္ဌာန်းနှလုံးသွင်းနေသလိုလို ပြု၏)၊ မဟာသာယနေယေဝ-
ညဉ့်နက်သန်းခေါင်အချိန်၌ပင်၊ စိဝရကုဋိ - သင်္ကန်းဖြင့်ပြုအပ်သော ကျောင်း
ငယ်ကို၊ ကရောတိ၊ သူရိယေ-နေသည်၊ ဥဂ္ဂတေ-တက်လသော်၊ ပဋိသံဟရတိ-
ရုပ်သိမ်း၏၊ [လူတွေမြင်မည်စိုး၍ ရုပ်ပစ်၏။] မနုဿာနံ - လူတို့၏၊ အာဂတ
ဘာဝံ- လာကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ (လာနေမှန်းကို)၊ ဥတွာ-၍၊ သဿိ - တိုးကို၊
ပဟဂိတွာ-ထိုး၍၊ (ခေါက်၍)၊ စိဝရံ-သင်္ကန်းကို၊ မတ္ထကေ- ဦးခေါင်းတက်၌၊
တပေတွာ - ထား၍၊ စင်္ကမံ- စင်္ကြံသို့၊ ဩတရတိ - သက်ဆင်း၏၊ [တရား
အားထုတ်သလိုလို စင်္ကြံသွားနေ၏။] သမ္မုဉ္ဇနိ - တံမြက်စည်းကို၊ ဂဟေတွာ-
ယူ၍၊ ဝိဟာရင်္ဂဏံ-ကျောင်း၏ လွင်ပြင်ကို၊ (ကွင်းပြင်ကို)၊ သမ္မဇ္ဇတိ - တံမြက်
လှည်း၏၊ [ဝတ်အကျင့်ကို ဖြည့်ကျင့်သလို တံမြက်လှည်းနေ၏။]

အတ္တာနန္တိ-ကား၊ အတ္တနော-၏၊ ဂုဏံ-ဂုဏ်ကို၊ အဒဿယမာနောတိ ဧတ္ထ-
ဤပါ၌၌၊ အကာရေ- အ အက္ခရာလည်း၊ နိပါတမတ္တံ - အနက်မရ၊ နိပါတ်မျှ
သာတည်း၊ ဒဿယမာနော - ပြလျက်၊ (စရတိ ၌စပ်)၊ ဣတိအတ္ထော - နက်၊
ဣဒမ္ပိ မေ တပသ္မိန္တိ-ကား၊ ဣဒမ္ပိ ဤ မုတ္တာစာရ အစရှိသောအမှုသည်လည်း၊
မမေဝ - ငါ၏သာလျှင်၊ တပသ္မိ - အကျင့်အပေါင်း၌၊ (အကျင့် အများထဲက)၊
ကမ္မံ အမှုဘမျိုးတည်း၊ ဝါ-တနည်း၊ ပစ္စတ္ထေ-ပဌမာဝိဘတ်၏အနက်၌၊ ဘုဗ္ဗံ-
သတ္တမိဝိဘတ်တည်း၊ ဣဒမ္ပိ-ဤ အကျင့်သည်လည်း၊ မေ-၏၊ တပေါ-အကျင့်
တည်း၊ ဣတိအတ္ထော-နက်၊ ဟိ-မှန်၊ သော-ထို တပဿိပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အသုက
သ္မိ - သိုမည်သော၊ ဌာနေ-၌၊ အစေလကော-အဝတ်မရှိသူသည်၊ ဝါ- အဝတ်
မဝတ်သူသည်၊ မုတ္တာဝာရေ - လောကီလူတို့ ကျင့်ရိုးအကျင့်မှ စွန့်လွှတ်အပ်
သော အကျင့်ရှိသူသည်၊ အတ္ထိ - ၏၊ ဣတိ အာဒိနိ- ဤသို့ အစရှိသောစကား

အတ္တာနံ အဒဿယမာနော။ ။ အတ္တာနံ၌ “ဌာန (ဂုဏ်) ဖြစ်သော ကိုယ်ဖြင့်
ဌာနီ (ဂုဏ်) ဖြစ်သောဂုဏ်ကို ယူပါ” ဟု သိစေလို၍ “အတ္တနော ဂုဏံ” ဟု ဖွင့်သည်၊
အဒဿယမာနော၌ (အ) သည် “ပဋိသေမေဟုတ်” ဟု သိစေလို၍ “နိပါတမတ္တံ” ဟု
ဆိုသည်၊ “အတ္တာနံ-မိမိကို၊ ဝါ- မိမိဂုဏ်ကို၊ အဒဿယမာနော-ပြလျက်” ဟု ဆိုပါ။

တနည်း။ ။ အဒဿယမာနောဟု အာ ဥပသာရဖြင့် ပါ၌ရှိသင့်ကြောင်း ဋီကာ
ဆို၏၊ ထိုအလို “အတ္တာနံ - ကို၊ ဝါ- ကို၊ အဒဿယမာနော - ထင်ရှားအောင်
ပြလျက်” ဟု ဆိုပါ။

တို့ကို၊ သုတ္တာ - ကြား၍၊ သေ - ဤအကျင့်သည်၊ အမှောက် - တို့၏၊ တပေါ-
 အကျင့်တည်း၊ သော-ထိုသို့သည်၊ အမှောက် တို့၏၊ အန္တေဝါသိကော- အနီးနေ
 တပည့်တည်း၊ ဣတိ အာဒိနိ-တို့ကို၊ ဘဏဘိ-ပြော၏၊ [သာသနပဗ္ဗဇိတနှင့်စပ်၍
 ပြလိုသောကြောင့် အသုကသို့ ဝါပန စသည်မိန့်။] ဝါပန - တနည်းကား၊
 အသုကသို့ ဌာနေ-၌၊ ပံသုကူလိကော - ပံသုကူသင်္ကန်းကို ဆောင်ခြင်းအလေ့
 ရှိသော၊ ဘိက္ခု အတ္တိ၊ ဣတိ အာဒိနိ-တို့ကို၊ သုတ္တာ-၍၊ သေ-ဤ အကျင့်သည်
 အမှောက်-တို့၏၊ တပေါ-တည်း၊ သော- ထို ပံသုကူတင်ဆောင်ရဟန်းသည်၊
 အမှောက်-တို့၏၊ အန္တေဝါသိကော - တည်း၊ ဣတိ အာဒိနိ ဘဏဘိ။

ကိပ္ပိဒေဝါတိ-ကား၊ ကိပ္ပိ-တစုံတရာသော၊ ဝဇ္ဇိ-ကိုယ်နှုတ်တို့၌ ဖြစ်သော
 အပြစ်ကို၊ ဝါ-တနည်း၊ ဒိဋ္ဌိဂတိ - မိစ္ဆာအယူကို၊ (သေစတိ၌စပ်)၊ ပဋိစ္ဆန္တံ
 သေဝတိတိ-ကား၊ ယထာ-အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့် မှီဝဲလသော်၊ အညေ-
 အခြားသူတို့သည်၊ န ဇာနန္တိ - မသိကြကုန်၊ ဧဝံ - ဤသို့ အခြားသူတို့ မသိနိုင်
 လောက်အောင်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ သေဝတိ-၏၊ [ယထာ၊ ပေါဇေဖြင့်
 ပဋိစ္ဆန္တံဝယ် ကြိယာဝိသေသနအနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ် သက်ကြောင်းကို
 ပြသည်။] အက္ခမမာနံ အာဟ မေတိတိ-ကား၊ အရုစ္စမာနံယေဝ-မနှစ်သက်အပ်
 သော အမှုကိုပင်၊ ဝါ-မနှစ်သက်အပ်သောအယူကိုပင်၊ မေ-ငါ့အား၊ ရုစ္စတိ-နှစ်
 သက်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝဒတိ-၏၊ အတ္တနာ-သည်၊ ကတံ-ပြုအပ်သော၊ အတိမဟန္တမ္ပိ-
 အလွန်ကြီးသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝဇ္ဇိ-ကို၊ အပ္ပမတ္တကံ- နည်းသော အတိုင်စ
 အရှည် ရှိသည်ကို၊ ကတ္တာ၊ ပညပေတိ - သိစေ၏၊ ပရေန-သည်၊ ကတံ-သော၊
 ဒုက္ကဋ္ဌမတ္တိ-ဒုက္ကဋ္ဌမျှလောက်သော၊ ဝိဘိက္ကမမ္ပိ-လွန်ကျူးမှုကိုလည်း၊ ပါရာဇိက
 သဒိသံ-ပါရာဇိကနှင့် တူသည်ကို၊ ကတ္တာ၊ ဒေသဘိ-၏၊ အနုညေယျန္တိ-ကား၊
 အနုဇာနိတဗ္ဗံ-ခွင့်ပြုထိုက်သည်ကို၊ အနုမောဒိတဗ္ဗံ-ဝမ်းမြောက်ထိုက်သည်ကို၊
 (နာနုဇာနာတိ၌စပ်) [အနုညေယျံ၌ အနု+ဉာဓာတ်+ ဣပစ္စည်း၊ ဓာတုန်နှင့်
 တကွ ယေပြု။]

၆၃။ ကောဓနော ဟောတိ ဥပနာဟိတိ - ကား၊ ကုဇ္ဈနလက္ခဏေန -
 အမျက်ထွက်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော၊ ကောဓေန - ကောဓနှင့်လည်းကောင်း၊
 ဝေရအပ္ပဋိနိဿဂ္ဂလက္ခဏေန - ရန်ကိုမစွန့်လွှတ်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော၊ ဥပနာ
 ဟေန စ-ဥပနာဟနှင့် လည်းကောင်း၊ သမန္နာဂတော-ပြည့်စုံသည်၊ (ဟောတိ)။

ကောဓနော စသည်။ ။ ကုဇ္ဈတိ သီလေနာတိ ကောဓနော၊ ကုဓ+တသီလတ္ထ
 ယု ပစ္စည်း၊ ဥပနယန္တံ ဥပန-ဟော၊ ဥပ+ နဟ + ဣ ပစ္စည်း၊ ဥပနာဟော+ ယဿ
 အတ္ထိတိ ဥပနာဟိ ဟု ပြ၊ မက္ခန္တံ မက္ခော၊ ပဋ္ဌာသနံ ပဋ္ဌာသော ဟု ပြ၍ အဿတ္ထိ
 ဆင့်ပါ။

မက္ခိ ဟောတိ ပဠာသီတိ-ကား၊ ပရဂုဏမက္ခနလက္ခဏေန - သူတပါး၏ဂုဏ်ကို ချေဖျက်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော၊ မက္ခေန - နှင့်လည်းကောင်း၊ ယုဂဂ္ဂါဟ လက္ခဏေန - အစုံယူခြင်း လက္ခဏာရှိသော၊ (ယုဉ်ပြိုင်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော)၊ ပဠာသေနစ- နှင့်လည်းကောင်း၊ သမန္နာဂတော (ဟောတိ)။

ဣဿကိ ဟောတိ မစ္ဆရီတိ - ကား၊ ပရသက္ကာရာဒိသု - သူတပါးတို့၏ သက္ကာရ အစရှိသည်တို့၌၊ ဥဿယနလက္ခဏာယ - ငြိစ့ခြင်းလက္ခဏာရှိသော၊ ဣဿာယ - နှင့်လည်းကောင်း၊ အာဝါသ ကုလ လာဘ ဝဏ္ဏ ဓမ္မေသု- နေရာ၊ အမျိုး၊ လာဘ်၊ အဆင်း၊ ဂုဏ်သတင်း ပရိယတ်တရားတို့၌၊ [ငဏ္ဏအရ ခန္ဓာကိုယ် အဆင်းနှင့် ဂုဏ်သတင်း ၂ မျိုးရ၏။] မစ္ဆရာယနလက္ခဏေန - ဝန်တိုခြင်း လက္ခဏာရှိသော၊ ပဉ္စမိဓမ္မစ္စေရေနစ - ငါးပါး အပြားရှိသော မစ္ဆေရနှင့် လည်းကောင်း၊ သမန္နာဂတော-သည်၊ ဟောတိ။

သဌော ဟောတိ မာယာဝီတိ- ကား၊ ကေရာဋိကလက္ခဏေန - ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသူ၏အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာရှိသော၊ သာဌေယေန-နှင့်လည်းကောင်း၊ ကတပုဋိစ္ဆာဒနလက္ခဏာယ - ပြုအပ်ပြီးသောအဖြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းခြင်းလက္ခဏာ ရှိသော၊ မာယာယစ-နှင့်လည်းကောင်း၊ သမန္နာဂတော ဟောတိ၊ [ဝစနတ္ထကို ဋီကာ၌ ရှု။] ထဇ္ဇေါ ဟောတိ အတိမာနီတိ - ကား၊ နိဿိနေဟ နိက္ကရဏ ထဋ္ဌ လက္ခဏေန - ချစ်ခြင်းမေတ္တာ မရှိသူ၏အဖြစ်၊ ကရုဏာမရှိသူ၏အဖြစ် ဟူသော ခက်ထန်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော၊ ထဇ္ဇေန - နှင့်လည်းကောင်း၊ အတိက္ကမိတော - ရှိသည့်ဂုဏ်ထက် လွန်တက်၍၊ မညနလက္ခဏေန-မှတ်ထင်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော၊ အတိမာနေနစ-လွန်ကဲသောမာနနှင့်လည်းကောင်း၊ သမန္နာဂတော ဟောတိ၊ [ဝိဂ္ဂဟကို ဋီကာ၌ ရှု၊ အတိမာနီ၌ ဋီကာအလို မိမိနှင့် ဂုဏ်အားဖြင့်တန်းတူသူ၊ သို့မဟုတ် သာလွန်သူကို မိမိကကျော်လွန်၍ သူတို့ကိုအောက်ချလျက် သိသူ ဟု ဖွင့်၏၊ အဓိပ္ပါယ်မှာ အတူတူပင်တည်း။] ပါပိစ္ဆော ဟောတိတိ-ကား၊ အသန္တ သမ္ဘာဝနပတ္တနလက္ခဏာယ - ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်ဖြင့် ချီးမွမ်းခြင်းကို

ဣဿကိ မစ္ဆရီ။ ။ဣဿတိ ဥဿယတိတိ ဣဿတိ၊ ဣဿဓာတ်၊ ဥကိ ပစ္စည်း၊ (တနည်း)ဣဿနံ ဣဿာဟု ပြု၍ အဿတ္ထိဆက်ပါ၊ မစ္ဆရတိတိ မစ္ဆရီ၊ မသုဓာတ်+ ကိ ပစ္စည်း၊ ဓာတွန် (သ်) ကို ဣရုပ္ပါ (တနည်း) မန္တရဏံ မစ္ဆရော၊ မသုဓာတ်၊ ကိ ပစ္စည်း၊ မစ္ဆရော+ယဿ အတ္ထိတိ မစ္ဆရီဟု အဿတ္ထိဆက်။

မှတ်ချက်။ ။မသုဓာတ်သည် ဘူဝါဒိဂိုဏ်းဖြစ်၍ မစ္ဆရတိဟု ပြသည်၊ ကုမ်းစာ များ၌ မစ္ဆရာယတိ ဟု ပြလေ့ရှိ၏၊ ထိုသို့ ပြခြင်းမှာ မစ္ဆရဟူသော ကိတ်ပုဒ်နောင် ကရဓာတ်၏အနက်၌ အာယပစ္စည်း သက်၍ ပြခြင်းအနက်ဟော ဟု သိစေသည်၊ “မစ္ဆရာယတိ-ဝန်တိုခြင်းကို ပြ၏”ဟု အနက်ပေးပါ။

၇၆

သုတ်ပါဏသျှ

ဥဒုမ္မရိကသုတ်

တောင်းတခြင်းလက္ခဏာရှိသော၊ ပါပိစ္ဆတယ - ယုတ်မာသော အလိုရှိသူ၏ အဖြစ်နှင့်၊ သမန္နာဂတော ဟောတိ၊ [ပါပါ+ဣစ္ဆာ+ယဿ ဟုပြု။] ပါပိကာ နန္ဒိ-ကား၊ လာမကာနံ- ယုတ်မာကုန်သော၊ တာသံယေဝ ဣစ္ဆာနံ- ထို အလို တို့၏ပင်၊ (ထင်ရှားမရှိသောဂုဏ်ဖြင့် ချီးမွမ်းခြင်းကို တောင်းတခြင်း လက္ခဏာ ရှိသော ထိုအလိုတို့၏ပင်)၊ ဝသံ-အလိုသို့၊ ဂတော-ရောက်သည်၊ (လိုက်သည်၊ ဟောတိ)။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကောတိ-ကား၊ ဒိန္နံ-ပေးလှူကြောင်း ဒါနစေတနာသည်၊ ဝါ- ပေးလှူကြောင်း ဒါနစေတနာ၏အကျိုးသည်၊ နတ္ထိ - မရှိ၊ ဣတိ အာဒိနယဗ္ဗ ဝတ္ထာယ-ဤသို့အစရှိသော နည်းဖြင့်ဖြစ်သော၊ အယာထာဝဒိဋ္ဌိယာ - မဟုတ် မမှန်သော အယူနှင့်၊ ဥပေတော-ပြည့်စုံသည်၊ (ဟောတိ)၊ အန္တဂ္ဂါဟိကာယာတိ (ဧတ္ထ) - ဤ၊ သာယေဝဒိဋ္ဌိ - ထို မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကိုပင်၊ ဥစ္ဆေဒန္တဿ - ဥစ္ဆေဒတည်း ဟူသောအစွန်း၏၊ ဝါ-ကို၊ ဂဟိတတ္တာ-ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အန္တဂ္ဂါ ဟိကာတိ-ဟူ၍၊ (ဥစ္ဆေဒဟူသော အဖို့ကိုယူတတ်၏ဟူ၍)၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ တာယ- ထိုအန္တဂ္ဂါဟိကာဒိဋ္ဌိနှင့်၊ သမန္နာဂတော (ဟောတိ)၊ ဣတိအတ္ထော။

သန္နိဋ္ဌိပရာမာသိတိအာဒိသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ သယံ- မိမိ၏၊ ဒိဋ္ဌိ- အယူတည်း၊ သန္နိဋ္ဌိ-မိမိ၏အယူ၊ သန္နိဋ္ဌိမေဝ-မိမိ၏အယူကိုသာ၊ ပရာမသတိ-မှား မှား ယွင်းယွင်း သုံးသပ်၏၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ဝဒတိ-ပြောဆို၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သန္နိဋ္ဌိပရာမာသိ-မည်၏၊ [ဒီကာ၌ ဝိဂ္ဂဟတမျိုး ပြုထား၏။] ဒဠံ-မြဲမြံစွာ၊ သုဠု- ကောင်းစွာ၊ ဌပိတိ-ထားအပ်သော အယူကို၊ အာဓာနံ-အာဓာနဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ- ၏၊ တထာ-အာဓာနဟု ဆိုရလောက်အောင်သော ထို အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ကတွာ-၍၊ ဂဏှာတိ-ယူတတ်၏၊ ဣတိ ကြောင့်၊ အာဓာနဂ္ဂါဟိ-မည်၏၊ [အာ (ဗာဠံ) ဇီယတီတိ အာဓာနံ၊ အာဓာနံ ဂဏှာတိတိ အာဓာနဂ္ဂါဟိ၊ “မြဲမြံစွာ ထားအပ်သည်မည်လောက်အောင် ယူတတ်သည်၊ ဝါ-မြဲမြံစွာယူတတ်သည်” ဟု ပါဠိတော်၌ အနက်-ပေးပါ။] အရိဋ္ဌောဝိယ-အရိဋ္ဌရဟန်းကဲ့သို့၊ ပဋိနိဿဇ္ဇာ ပေတုံ-အယူကို စွန့်လွှတ်စေခြင်းငှါ၊ နသက္ကာ - မတတ်နိုင်သည်၊ ဟောတိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိ- ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိ မည်၏၊ [ပဋိနိဿဇ္ဇတိ သီလေနာတိ ပဋိနိဿဂ္ဂိ၊ န+ပဋိနိဿဂ္ဂိ ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိ။] ယဒိမေဝိ(ပဒဿ)-ယဒိမေဟူသော ပုဒ်၏၊ ယဒိ ဣမေ (တိ ပဒစ္ဆေဒေါ) - ယဒိ ဣမေ ဟု ပုဒ်ဖြတ်ခြင်းကို၊ (ကာတဗျော-ပြုထိုက်၏)။

ပရိသုဒ္ဓ ပပဋိကပ္ပတ္တကထာ အဖွင့်

၆၄။ ဣဓ နိဂြောဓတပဿိတိ - ဟူ၍၊ ဧဝံ - ဤ မိန့်တော်မူအပ်ပြီးသော စကားအစဉ်ဖြင့်၊ [ပါဠိတော်ပုဒ်စဉ် ၅၈ မှ ၆၃ အထိ စကားတော်များကို ရည်ရွယ်သည်။] ဘဂဝါ-သည်၊ အညတိတ္ထိယေဟိ - သာသနာတော် အယူရှိသူ တို့မှ အခြားသော တိတ္ထိတို့သည်၊ (တနည်း) အညတိတ္ထိယေဟိ-သာသနာတော် အယူမှ တပါးသော အယူရှိသူတို့သည်၊ ဂဟိတလဒ္ဓိ - ယူအပ်သောအယူသည် လည်းကောင်း၊ တေသံ-ထို တိတ္ထိတို့၏၊ ဝါ- တို့သည်၊ ရက္ခိတံ- စောင့်ရှောက် အပ်သော၊ တပံ- အကျင့်သည်လည်းကောင်း၊ သဗ္ဗမေဝ - အလုံးစုံသည်ပင်၊ သံကိလိဋ္ဌံ-ညစ်နွမ်း၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဥပက္ကိလေသပါဠိ - ဥပက္ကိလေသပါဠိကို၊ ဒဿေတွာ- ပြတော်မူပြီး၍၊ ဣဒါနိ- ဤ၊ ပရိသုဒ္ဓပါဠိဒဿနတ္ထံ- ပရိသုဒ္ဓပါဠိကို ပြတော်မူခြင်းငှါ၊ ဒေသနံ- ကို၊ အာရဟန္တာ - အားထုတ်တော်မူလိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဣဓ နိဂြောဓတိအာဒိ - ကို၊ အာဟ - ပြီ၊ တတ္ထ - ထိုဣဓနိဂြောဓ အစရှိသောစကားရပ်၌၊ န အတ္ထမနောတိ အာဒိနိ- န အတ္ထမနော အစရှိသော ပုဒ်တို့ကို၊ ဝုတ္တဝိပက္ခဝသေနဝ - ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်၏ ဆန့်ကျင်ဖက်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင်၊ [ဝုတ္တဿ အတ္တဿ ပဋိပက္ခဝသေန - ဌီ။] ဝေဒိတဗ္ဗာနိ- ကုန်၏၊ စ-ဆက်၊ သဗ္ဗဝါရေသု-အလုံးစုံသော ဝါရတို့၌၊ လူခတပဿိနောစေဝ- လူခတပဿိပုဂ္ဂိုလ်၏လည်းကောင်း၊ ဓုထဂ်ဓရဿဓ-ဓုတင်ဆောင် ရှင်ရဟန်း၏ လည်းကောင်း၊ ဝုသေန-အစွမ်းဖြင့်၊ ယောဇနာ-အဓိပ္ပာယ်ကို ယှဉ်စေခြင်းကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-၏။

ဧဝံ သော တသ္မိံ ဌာနေ ပရိသုဒ္ဓေါ ဟောတိတိ-ကား၊ ဧဝံ-ဤ ဆိုအပ်ပြီး သောနည်းဖြင့်၊ သော-ထို တပဿိပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ န အတ္ထမနတာ န ပရိပုဏ္ဏသကံပ္ပ တာဝသင်္ခါတေန- အတ္ထမနမဟုတ်သည်၏အဖြစ်၊ ပရိပုဏ္ဏသကံပ္ပမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ တေန ကာရဏေန-ထိုအကြောင်းကြောင့်၊ ပရိသုဒ္ဓေါ- ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်သည်၊ နိရုပက္ကိလေသော - ဥပက္ကိလေသ မရှိသည်၊

သဗ္ဗမေဝ သံကိလိဋ္ဌံ။ ။ အစေလကာသော အကျင့်သည် မြတ်၏၊ ထိုအကျင့်ဖြင့် သံသရာမှ စင်ကြယ်နိုင်၏ဟု တိတ္ထိတို့ယူအပ်သော အယူနှင့် ထိုအယူအတိုင်း ကျင့်ခြင်း သည် “သဗ္ဗမေဝ သံကိလိဋ္ဌံ = အားလုံးပင် ညစ်နွမ်း၏” ဟူသော ဤစကားနှင့် နောက်၌ လာမည့် လူခတပဿိ ပုဂ္ဂိုလ်၏ စင်ကြယ်မှုဟူသည် ကြံဆထားအပ်သော သဘော ရှိသော ဝိတ်ကူးယဉ် လူခတပဿိသာဖြစ်၏၊ စင်ကြယ်သော လူခတပဿိအစစ် မရှိ နိုင်ဟု ဋီကာကောက်ချက်ချသည်၊ ထို့အပြင် “ပရိသုဒ္ဓပါဠိဒဿနတ္ထံ” စကားအရ တိတ္ထိတို့အတွက် စင်ကြယ်ပုံကိုပြသော ပါဠိသာရှိ၍၊ အမှန် စင်ကြယ်မှုကား မရှိနိုင် ဟု လည်း ဋီကာမှတ်ချက် ဆက်ချသည်။

ဟောတိ - ဧ။ [ပါဠိတော်ဝယ် “ဧဝံ သော တသ္မိံ ဌာနေ ” ဟု ရှိ၏၊ ‘တသ္မိံ’ ဌာနေကို “တေန ကာရဏေန” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် သ္မိံဝိဘတ် နိမိတ်အနက်၌ သက်သည် ဟုလည်း ကောင်း၊ ဌာနသဒ္ဒါ ကာရဏအနက်ဟောသည် ဟုလည်း ကောင်း မှတ်ပါ။] ဥတ္တရိ- အထက်၌၊ ဝါယမမာနော- ဘာဝနာအလုပ် အား ထုတ်လသော်၊ ကဒ္ဓဌာနသုဗ္ဗိကော - ကမ္မဋ္ဌာန်းဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်းရှိသည်၊ ဟုတွာ၊ အရဟတ္တိ-သို့၊ ပါပုဏာတိ-ရောက်နိုင်၏၊ ဣမိနာ နယေန- ဤ ဆိုအပ် ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ သဗ္ဗဝါရေသု-အလုံးစုံသောဝါရတို့၌၊ အတ္ထော-ကို၊ ဝေဒိ တဗ္ဗော-၏။

၆၉။ အဒ္ဓါခေါတန္တေတိ - အဒ္ဓါခေါတန္တေ အစရှိသောပါဌ်ဖြင့်၊ (အနု ဇာနာတိ ဌ်စပ်)၊ တန္တေ - မြတ်စွာဘုရား၊ ဧဝံသန္တေ - ဤသို့၊ ဖြစ်လသော်၊ (ဣဓနိဂြောဓ၊ ပေ၊ တေန တပဿ န အတ္တမနော ဟောတိ အစရှိသည်ဖြင့် မိန့်တော်မူအပ်သည့်အတိုင်း ဖြစ်လသော်၊) ကေသေနော - စင်စစ်ကေန အမှန်အားဖြင့်သာလျှင်၊ ဝီရိယေန - ဖြင့်၊ ပါပဇိဂုစ္ဆနဝါဒေါ - မကောင်းမှုမှ စက်ဆုပ်ကြောင်း ဝါဒသည်၊ ပရိသုဒ္ဓေါ - ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဣတိ-သို့၊ အနုဇာနာတိ- ခွင့်ပြု၏၊ [တံကိ မညသိ နိဂြောဓ စသော မြတ်စွာဘုရား၏ အမေးကို ခွင့်ပြုသည်-ဟူလို။] စ - ဆက်၊ ဣတော- ဤမိန့်တော်မူအပ်ပြီးသောနည်းထက်၊ ပရိ-အလွန်၊ အဂ္ဂဘာဝံဝါ - တပေါဇိဂုစ္ဆ အကျင့်၏ မြတ်သည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ သာရဘာဝံဝါ - တပေါဇိဂုစ္ဆ အကျင့်၏ အနှစ်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ အဇာနန္တော-မသိသည်၊ (ဟုတွာ) အဂ္ဂပ္ပတ္တာ သာရပ္ပတ္တာစာတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-ပြီ၊ [နိဂြောဓပရိမ္ပိန္ဒက အပိုထည့် လျှောက်သည်- ဟူလို။] အထ-လျှောက်ထားပြီးရာ ထိုတခါ၌၊ အဿ - ထို

ဥတ္တရိ၊ ပေ၊ အရဟတ္တိ ပါပုဏာတိ။ ။ ဤစကားကို သာသနာဝစရိက ဓုတင် ဆောင် ရဟန်းအတွက် ဆိုသည်ဟု မှတ်ပါ။ ဆောက်တည်အပ်ပြီးသော ဓုတင်တို့ဖြင့် နှစ်သက် ရောင့်ရဲမနေပဲ ဘာဝနာကို ကြိုးစား အားထုတ်လျှင် အထက်အရဟတ္တဖိုလ် အထိ ရောက်နိုင်သည် - ဟူလို၊ သာသနာပတိတ္ထိတို့မှာကား မည်သို့ပင် ကြိုးစား အားထုတ်ပါသော်လည်း မကောင်းသဖြင့် (မှားမှားယွင်းယွင်း) ဟောအပ်သော တရား ဖြစ်သည့်အတွက် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်မပြုနိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ ဤ ပရိသုဒ္ဓေါရအဝးလုံးကို ပါဠိအားဖြင့်သာ (စကားလုံးအားဖြင့်သာ) ရနိုင်၍၊ အနက်အဓိပ္ပါယ် အကျိုးသက်ရောက်မှုကိုကား မရနိုင်ပါဟု မှတ်ချက်ချခဲ့သည်။

ပါဠိတော်။ ။ ခုရက္ခာတေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မဝိနယေ ဓယာ အာရဒ္ဓဝိရိယော၊ သော ခုက္ခံဝိဟရတိ၊ တံ ကိဿဗဟတု ခုရက္ခာတတ္တာ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာဿတိ၊ - ကေနိပါတ၊ အင်္ဂုတ္တရ။

28

ပရိသဒ္ဓါပုတ္တဒိအာပဏ်

ဘာဝိတံ။ ။ ဘိတ္တိသို့အတွက် ကာမဂုဏ်ငါးပါးကို “ဘာဝိတ” ဟူသော အခေါ်အဝေါ် တမျိုးဖြင့် သုံးစွဲထားသည်။ “လောဘာစိတ္တေန ဘာဝိယဇေတတိ ဘာဝိတံ” ဟုပြု။ ကာမဂုဏ်သို့ကို အာရုံပြုလျှင် များသောအားဖြင့် လောဘာစိတ်ဖြင့် အာရုံပြုရ၏။ ထို့ကြောင့် “လောဘာစိတ်ဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သောအာရုံ” ဟု သူတို့က ဆိုလိုကြသည်။

အဒ္ဓံဓဿ ဟောတီတိ - ကား၊ ဣဒါနိ - ယခုအခါ၌၊ ဝုစ္စမာနံ - 'ဆိုအပ်လတုံသော၊ (ပါဠိတော်၌ဆိုအပ်လတုံသော)၊ သော အဘိဟရတီတိ အာဒိလက္ခဏံ-သော အဘိဟရတိ အစရှိသော လက္ခဏာရှိသော၊ အဿ-ထို တပဿိပုဂ္ဂိုလ်၏၊ တေဉ္စ - ဤ 'အကျင့်သည်လည်း၊ (ဤ အဆင့်ဆင့် တိုးပွားအောင်ဆောင်ခြင်း၊ ယုံတည်သော လူ့အဖြစ် အကျိုးငှါ မလည်ခြင်းသည်လည်း၊ (ဟောတိ)၊ [အဒ္ဓံဉ္စ ဣမသဒ္ဓါသည် ဝုစ္စမာနာပေက္ခတည်း၊ “ အဒ္ဓံဓ - ဤ ဆိုအပ်လတုံသော အကျင့်သည်လည်း ” ဟု ပါဠိတော်၌ ပေး။] တပဿိတာယာတိ-ကား၊ တပဿိ ဘာဝေန-တပဿိ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဟောတိ၊ တတ္ထ-ထို “သော အဘိဟရတိ” အစရှိသော ပါဠိရပ်၌၊ သော အဘိဟရတီတိ - ကား၊ သော - ထို တပဿိပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တံ သီလံ - ထို စာတုယာမ သံဝရ သီလကို၊ အဘိဟရတိ- တိုးပွားခြင်းသို့ ဆောင်၏၊ [အဘိသဒ္ဓါ ဝုဒ္ဓိ အနက်ဟော။] ဥပရူပရိ-အထက် အထက်၌၊ ဝါ-အဆင့်ဆင့်၊ ဝဇေတိ-တိုးပွားစေ၏၊ မေ-၏၊ သီလံ-သည်၊ ပရိပုဏ္ဏံ - ထက်ဝန်းကျင် ပြည့်စုံပြီ၊ တပေါ - ကို၊ အာရဒ္ဓေါ - အားထုတ်အပ်ပြီ၊ တောဝတာ-ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော သီလ၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ အကျင့်ကို အားထုတ်ခြင်းဖြင့်၊ အလံ - တော်လောက်ပြီ၊ ဣတိ - ဤသို့ ကြံ၍၊ ဝီရိယံ - ကို၊ န ဝိဿဇ္ဇေသိ - မစွန့်လွှတ်၊ နောဟိနာယာဝတ္တတီတိ - ကား၊ ဟိနာယ-နိမ့်ကျသော၊ ဂီဟိဘာဝတ္တာယ-လူ့ အဖြစ်အကျိုးငှါ၊ န အာဝတ္တတိ-ပြန် မလည်၊ သီလတော-ထက်၊ ဥတ္တရိ-အလွန်၊ ဝိသေသာဓိဂမတ္တာယ-တရားထူးကို ရခြင်း အကျိုးငှါ၊ [ဈာန် မဂ် ဖိုလ် တရားများကို ရည်ရွယ်သည်။] ဝီရိယံ-ကို၊ ကရောတိယေဝ-ပြုသည်သာ၊ ဧဝံ-သို့၊ ကရောန္တော-ပြုလိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဝါ-ပြုလိုသော၊ သော-ထိုတပဿိပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝိ ဝိတ္တံ-လူတို့မှ ကင်းဆိတ်သော၊ သေနာသနံ-ကျောင်း အိပ်ရာ၊ နေရာသို့၊ ဘဇေတိ-ကပ်ဝတ်၏၊ အရညန္တိအာဒိနိ-အရညံ အစရှိသော ပုဒ်တို့ကို၊ သာမညဖလေ-သာမည ဖလသုတ်၌၊ ဝိတ္တာရိတာနေဝ-ချဲ့ဖွင့်အပ်ပြီး ကုန်သည်သာ၊ မေတ္တာသဟဂတေနာတိ အာဒိနိ - အစရှိသောပုဒ်တို့ကို၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-၌၊ ဝဏ္ဏိတာနိ-ဖွင့်အပ်ကုန်ပြီ၊ တစပ္ပတ္တာတိ - ကား-ပပဋိကတော - အပွေးမှ၊ အပ္ပန္တရံ - အတွင်းဖြစ်သော၊ (အတွင်းကျသော)၊ တစံ - အခွံသို့၊ ပတ္တာ-ရောက်သည်၊ (ဟောတိ ဌစပ်)၊ [အခွံသို့ရောက် - ဟူရာ၌ “အခွံနှင့် တူသည်” ဟု ဆိုလိုသည်။]

ဟိနာယ။ ။ “ဟိနာယ-နိမ့်ကျသောအဖြစ်” ဟူသည် လူ့အဖြစ်တည်းမှန်၏-သီလစသော ဂုဏ်အထူးနှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ လောဘ ဒေါသ မောဟ စသော ကိလေသာအဖြစ်မှ ကင်းခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရဟန်းကို စကြာဝတေးမင်းကလည်း ရှိခိုးမှု စသည်ကို ပြုရ၏၊ ထို့ကြောင့် ရဟန်းအဖြစ်သည် လူ့အဖြစ်ထက် မြတ်၏၊ ဆိုနှစ်မျိုးသောအကြောင်းမှ ကင်းခြင်းကြောင့် လူ့အဖြစ်သည် ရဟန်းအဖြစ်ထက် နိမ့်ကျသည်။

၇၂။ ဖေဂ္ဂုပုတ္တဘိ-ကား၊ တစတော-အခွံမ၊ အဗ္ဘန္တရံ - သော၊ ဖေဂ္ဂု - အကာသ္မိ၊ ပတ္တာ - ရောက်သည်၊ (ဟောတိဉ္စိစပ်၊) ဖေဂ္ဂုသဒ္ဓိသာ - အကာနှင့် တူသည်၊ ဟောတိ - ၏၊ ဣတိအတ္ထော - နက်။

၇၄။ ဧတ္တာဝတာ ခေါ၊ပေါသာရပုတ္တာစာတိ ဣဒံ- ဤစကားတော်ကို၊ ဘဂဝါ-သည်၊ တိတ္ထိယာနံ-တို့၏၊ ဝသေန-အယူနှင့် စပ်သဖြင့်၊ အာဟ - ပြီး၊ ဟိ - မှန်၊ (တနည်း) ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ တိတ္ထိယာနံ-တို့၏၊ လာဘ သက္ကာရော - ပစ္စည်းလေးပါးဟူသော သာမညလဘ်, - အထူးတလည် ပြုအပ် သော ပစ္စည်းလေးပါးဟူသော ဝိသေသလဘ်သည်၊ ရုက္ခဿ - ၏၊ သာခါ ပလာသသဒ္ဓိသော-အခက် အရွက်နှင့်တူ၏၊ ပဉ္စသီလမတ္တကံ - ငါးပါးသီလမျှ သည်၊ ပပဋိကသဒ္ဓိသံ-အပွေးနှင့် တူ၏၊ အဋ္ဌသမာပတ္တိမတ္တံ - ရှစ်ပါးသော သမာပတ်မျှသည်၊ တစသဒ္ဓိသံ- အခွံနှင့်တူ၏၊ ပုဗ္ဗေ နိဝါသညဏာဝသာနာ- ပုဗ္ဗေနိဝါသညဏ် အဆုံးရှိကုန်သော၊ အဘိညာ - အဘိညာဉ်တို့သည်၊ ဖေဂ္ဂု သဒ္ဓိသာ-အကာနှင့် တူကုန်၏၊ ပန-ကား၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု-ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ်ကို၊ တေ-ဤ တိတ္ထိတို့သည်၊ အရဟတ္တန္တိ - အရဟတ္တဖိုလ်ဟူ၍၊ ဂဟေတာ - ယူ၍၊ ဝိစရန္တိ-လှည့်လည်ကြကုန်၏၊ ဧေန - ကြောင့်၊ နေသံ-ထို တိတ္ထိတို့၏ အတက်၊ တံ-ထို ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ်သည်၊ ရုက္ခဿ-၏၊ သာရသဒ္ဓိသံ-အနှစ်နှင့်တူ၏။

ပန - ကား၊ သာသနေ-၌၊ လာဘသက္ကာရော - သည်၊ သာခါပလာသ သဒ္ဓိသော - ၏၊ သီလသမ္ပဒါ - စတုပါရိသုဒ္ဓိ သီလ၏ ပြည့်စုံခြင်းသည်၊ ပပဋိက သဒ္ဓိသာ-၏၊ ဈာနသမာပတ္တိယော-ဈာန်သမာပတ်တို့သည်၊ တစ သဒ္ဓိသာ- ကုန်၏၊ လောကီယာဘိညာ-လောကီ အဘိညာဉ်သည်၊ ဖေဂ္ဂုသဒ္ဓိသာ-၏၊ မဂ္ဂ ဖလံ-သည်၊ သာရော-အနှစ်တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ အတ္ထနော-၏၊ သာသနံ - သာသနာတော်ကို၊ ဩနတ ဝိနတ ဖလဘာရ ဘရိတရုံက္ခုပမာယ- အောက်သို့ညွတ်ကုန်, အထူးထူး အပြားအပြား ညွတ်ကုန်သော အသီးတည်း ဟူသော ဝန်တို့ဖြင့်ပြည့်သော သစ်ပင်ဟူသော ဥပမာဖြင့်၊ ဥပမိတံ-နှိုင်းယှဉ် တော် မူအပ်ပြီ၊ သော - ထို မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဒေသနာကုသလတာယ - ဒေသနာတော်၌ ကျွမ်းကျင်တော်မူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တတော တစသာရ ပတ္တိတော-ထို တပေါဇိဂုစ္ဆာဝါဒ၏ အခွံအနှစ်သို့ ကောင်းစွာရောက်ခြင်းထက်၊ မမ-၏၊ သာသနံ - သည်၊ ဥတ္တရိတရဉ္စေဝ-သာ၍လည်း လွန်မြတ်၏၊ ပဏိတ

အနိသာရပတ္တိတော။ ။စာအုပ်တို့၌ “တစသာရ သမ္ပတ္တိတော” ဟုလည်း ကောင်း, “တစသာရပတ္တိတော” ဟုလည်းကောင်း တွေ့ရ၏၊ ပါဠိတော်၌ နိဂြောဓ ပရိဗ္ဗူဇ်၏ “တပေါဇိဂုစ္ဆာယ အဂ္ဂဉ္စေဝ ပါပေတု သာရေဉ္စေဝ ပါပေတု” ဟု လျှောက်ထား တောင်းပန်ချက်အရ အဂ္ဂပတ္တ သာရပတ္တဖြစ်သော တပေါဇိဂုစ္ဆာ အကျင့်ကို ဟောတော်မူပြီး၍, ငါဘုရား၏ သာသနာတော်သည် ထို အဂ္ဂပတ္တ သာရ

၆-(က)

တရဉ္စ - သာ၍လည်း မှန်မြတ်၏။ တံ - ထိုဥတ္တရိတရ ပဏိတတရဖြစ်သော သာသနာတော်ကို၊ တုဝံ - သင်သည်။ ကဒါ - အဘယ်အခါ၌၊ ဇာနိဿသိ - သိလိမ့်မည်နည်း၊ ဣတိ - သို့၊ အတ္တဇနာ - ၏၊ ဒေသနာယ - ၏၊ ဝိသေသဘာဝံ - ထူးသောသဘော၏ အဖြစ်ကို၊ ဒဿေတုံ - ငှါ၊ ဣတိ ခေါ် နိဂြောဓာတိ ဒေသနံ - အစရှိသော ဒေသနာတော်ကို၊ အာရဘိ - အားထုတ်တော်မူပြီ။

တေ ပရိဗ္ဗာဇကောတိ - ကား၊ တဿ - ထို နိဂြောဓပရိဗ္ဗူဇ၏၊ ပရိဝါရာ - အခြံ အရံ ဖြစ်ကုန်သော၊ တိံ သ သတသင်္ချာ - သုံးထောင် အရေအတွက်ရှိကုန်သော၊ [သီဟိုဠ်မှ၌ “တိသတသင်္ချာ” ဟု ရှိ၏၊ “သုံးရာ အရေအတွက် ရှိကုန်သော” ဟု ပေးပါ၊ ပါဠိတော်အစပုဒ်စဉ် (၄၉) ၌ “တိံ သ မတ္ထေဟိ ပရိဗ္ဗာဇကသံတေဟိ” ဟု ဆိုခဲ့သောကြောင့် ၃၀၀၀ (သုံးထောင်) ဟု ရှိသော မြန်မာမှုက ကောင်း သည်။] တေ ပရိဗ္ဗာဇကော - တို့သည်၊ (အဟေသုန္ဓိစပ်)၊ ဧတ္ထ မယံ အနဿာမာတိ - ကား၊ ဧတ္ထ အစေလကပါဠိအာဒိသု - ဤ အစေလကပါဠိ အစရှိသည်တို့၌၊ (အနဿာမ သုန္ဓိစပ်)၊ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ (ဤ ဝုတ္တံ ဟောတိ)၊ အမှာကံ - တို့၏၊ (တို့မှာ)၊ အစေလကပါဠိ မတ္တမ္ဘိ - အစေလကပါဠိမျှသည်လည်း၊ (အစေလက ပါဠိ၌ လာသော အနက်မျှသည်လည်း)၊ နတ္ထိ - မရှိ၊ ပရိသုဒ္ဓပါဠိ - ပရိသုဒ္ဓ ပါဠိ သည်၊ (ပရိသုဒ္ဓပါဠိ၌ လာသော အကျင့်သည်) ကုတော - အဘယ်မှာ ရှိအံ့နည်း၊ အမှာကံ - ငါတို့၏၊ (ငါတို့မှာ)၊ ပရိသုဒ္ဓပါဠိ မတ္တမ္ဘိ - ပရိသုဒ္ဓပါဠိမျှသည်လည်း၊ (ပရိသုဒ္ဓပါဠိ၌ လာသော အကျင့်မျှသည်လည်း)၊ နတ္ထိ၊ စာတုယာမသံဝရောဒိနိ - စာတုယာမသံဝရ အစရှိသည်တို့သည်၊ (လေးမျိုးသော ရှောင်ကြဉ်ခြင်း တည်းဟူသော သံဝရ အစရှိသည်တို့သည်)၊ ကုတော - အဘယ်မှာ ရှိအံ့နည်း၊ စာတုယာမသံဝရောပိ - သည်လည်း၊ နတ္ထိ၊ အရညဝါသာဒိနိ - တော၌ နေခြင်း အစရှိသည်တို့သည်၊ ကုတော - နည်း။

ပတ္တ တပေါဇေဂ္ဂန္တ အကျင့်တက် ဥတ္တရိတရ ပဏိတတရ ဖြစ်သည်ဟု ပြတော်မူလိုသည့် အတွက် “ဣတိ ခေါ် တံ နိဂြောဓဌာနံ - ဥတ္တရိတရဉ္စ ပဏိတတရဉ္စ” အစရှိသော ဒေသနာတော်ကို မိန့်တော်မူသည်။ (ပါဠိတော်ကြည့်ပါ)။ ထို ပါဠိတော်၌ ဥတ္တရိ တရဉ္စ ပဏိတတရဉ္စတို့၏ အပါဒါန်ကို ပြလိုသောကြောင့် “တဒေတာ” စသည်ကို ဆိုရ ကား “အဂ္ဂသာရ ပတ္တိတော” ဟုသာ ရှိသင့်သည်။

အနဿာမ။ ။ အနဿာမ၌ အသဓာတ် + ယျောမဝိဘတ်ဖြင့် “အဿာမ” ဟု ဖြစ်၏။ ရုပ်ပြီးပုံကို ရူပသိဒ္ဓိ၌ ကြည့်ပါ။ “န” ကား ပဋိသေခနိပါတ်တည်း။ “န” ကို “အန” ပြု၊ “အနဿာမ - မဖြစ်နိုင်တော့ကုန်” ဟု ပေး၊ ဆရာနှင့်တကွ ငါတို့အားလုံး ရဟန်းဂေါတမ ဟောပြောသော စင်ကြယ်သော အစေလကကျင့်ဝတ်များ၌ မဖြစ် နိုင်ကြ၊ မကျင့်နိုင်ကြ - ဟူလို။

တနည်း။ ။ အနဿာမ၌ (အ) သည် အနက်မရှိသော နိပါတ်တည်း။ နသဓာတ် + ဝတ္တမာန် မ ဝိဘတ် + ဒိဝါဒိ ယ ပစ္စည်းဖြင့် “နဿာမ” ဟု ဖြစ်၏။ “အနဿာမ - ပျက်စီးကြရကုန်၏” ဟု ဆိုပါ - ခိုကား။

အရညံဝါသောပိ - သည်လည်း၊ နတ္ထိ၊ နိဝရဏပ္ပဟာနာဒီနိ- နိဝရဏတို့ကို ပယ်ခြင်း အစရှိသည်တို့သည်၊ ကုတော-အဘယ်မှာ ရှိအံ့နည်း၊ နိဝရဏပ္ပဟာနမ္ပိ- သည်လည်း၊ နတ္ထိ၊ ဗြဟ္မဝိဟာရာဒီနိ - ဗြဟ္မဝိဟာရတရား အစရှိသည်တို့သည်၊ ကုတော-နည်း၊ ဗြဟ္မဝိဟာရမတ္တမ္ပိ-မျှသည်လည်း၊ နတ္ထိ၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသာဒီနိ- ပုဗ္ဗေနိဝါသညဏ် အစရှိသည်တို့သည်၊ ကုတော - နည်း၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသညဏ မတ္တမ္ပိ-ပုဗ္ဗေနိဝါသညဏ်မျှ သည်လည်း၊ နတ္ထိ၊ အမှာကံ-တို့၏(တို့မှာ)၊ ဒိဗ္ဗ က္ခေ - ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်သည်၊ ကုတော - နည်း၊ ဧတ္ထ - ဤ အစေလကပါဠိ အစ ရှိသည်တို့၌၊ သအာစရိယကာ- ဆရာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊ မယံ-ငါတို့သည်၊ နဉ္စာ- ပျက်စီးကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ(ဝုတ္တံ ဟောတိ)၊ [အစေလကပါဠိ ဟူရာ၌ “ဣဓ နိဂြောဓ အစေလကော ဟောတိ အစရှိသော ပါဠိတော်ကို” ရည်ရွယ်၍ ဆိုသည်။] ဣတော ဘိယော ဥတ္တရိတရန္တိ - ကား၊ ဣတော ဒိဗ္ဗစက္ခု ဉာဏာဓိ ဂမတော - ဤ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ကို ရခြင်းထက်၊ ဘိယော - အလွန်၊ အညံ့ - အခြားသော၊ ဥတ္တရိတရံ-အထူးအားဖြင့် လွန်ကဲသော၊ ဝါ-သာလွန်သော၊ ဝိသေသာဓိဂမံ တရားထူးကို ရခြင်းကို၊ သုတိဝသေန-သုတိ၏ အစွမ်းအားဖြင့် လည်း၊ (ကြားရုံမျှဖြင့်လည်း)၊ နဇာနာမ-မသိကြရကုန်၊ ဣတိ-သို့၊ ဝဒန္တိ- ကုန်၏။

နိဂြောဓသပဇ္ဈာယနအဖွင့်

၇၅။ အထ နိဂြောဓံ ပရိဗ္ဗာဇကန္တိ(ဧတ္ထ)-၌၊ (ဂုဠတ္ထံ ဥဒ္ဓရိဘွာ ဒသေမိ)၊ [စပ်ပုဒ်မရှိ၍ ထည့်သည်။] အထ - ထိုသန္တာန သူကြွယ်၏၊ ဧဝံ - ဤသို့သော အကြံသည်၊ အဟောသိ ကိရ-ဖြစ်သတဲ့၊ (ကိ)၊ ဣမေ ပရိဗ္ဗာဇကော- တို့သည်၊ ဣဒါနိ-၌၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဘာသိတံ-ဟောတော်မူအပ်သော တရားကို၊ သုဿ သန္တိ-နာယူလိုကြကုန်၏၊ ဣမိနာစ နိဂြောဓေန-ဤနိဂြောဓပရိဗ္ဗိဇ်သည်ကား၊ ဘဂဝတော-၏၊ ပရမ္ပုခါ-မျက်ကွယ်၌၊ ကက္ခန္ဓံ ကြမ်းတမ်းသော၊ ဒုရာသဒ ဝစနံ-ခဲယဉ်းသဖြင့် ထိပါးအပ်သော စကားကို၊ (မဆိုထိုက်သော စကားကို)၊ ဝုတ္တံ - ပြောဆိုအပ်ပြီ၊ ဣဒါနိ-၌၊ အယမ္ပိ - ဤ နိဂြောဓ ပရိဗ္ဗိဇ်သည်လည်း၊ သောတုကာမော-နာယူခြင်းငှါ အလိုရှိသူသည်၊ ဇာတော-ဖြစ်ပြီ၊ ဒါနိ-ယခု အခါသည်ကား၊ မေ-၏၊ ဣမဿ-ဤနိဂြောဓ ပရိဗ္ဗိဇ်၏၊ မာနဒ္ဓဇံ-မာနတည်း ဟူသော အလံကို၊ နိပါတေတွာ - ကျစေ၍၊ ဘဂဝတော - ၏၊ သာသနံ- သာသနာတော်ကို၊ ဥက္ခိပိတံ - ချီမြှောက်ခြင်းငှါ၊ ကာလော - အခါတည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ အကြံဖြစ်သတဲ့၊ အထ - အကြံဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌၊ နိဂြောဓံ-သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကံ-ကို၊ ဧတံ-ကို၊ အဝေါစ-ပြီ။

အဿ - ထိုသန္တာနံသုကြွယ်၏။ အပရမ္ပိ - အခြားသော အကြံသည်လည်း။ အဟောသိ၊ (ကံ)။ အယံ-ဤ အနိဂြောဓ ပရိမ္ပိတ်သည်။ မယိ-သည်။ အကထေ နန္တ - မပြောလသော်၊ သတ္တာရံ - ကို၊ န ခမာပေဿတိ - သည်းခံစေလိမ့်မည် မဟုတ်၊ (တောင်းပန်လိမ့်မည် မဟုတ်)။ တံ-ထို သည်းမခံစေခြင်းသည်။ (ထို မတောင်းပန်ခြင်းသည်)။ အဿ- ထိုနိဂြောဓ ပရိမ္ပိတ်၏။ အနာဂတေ-နောင် အခါ၌၊ အဟိတာယ - စီးပွားမဲ့အလိုငှါ၊ ဒုက္ခာယ - ဆင်းရဲခြင်းငှါ၊ သံဝတ္ထိ ဘတိ-ဖြစ်လိမ့်မည်၊ ပန-အနွယ်ကား၊ မယာ-သည်၊ ကထိတေ-ပြောအပ်သော်၊ ခမာပေဿတိ - သည်းခံစေလိမ့်မည်၊ (တောင်းပန်လိမ့်မည်)။ တံ - ထို သည်းခံ စေခြင်းသည်၊ (တောင်းပန်ခြင်းသည်)။ အဿ-ထိုနိဂြောဓပရိမ္ပိတ်၏။ ဒီသရတ္ထံ ရှည်စွာသော ညဉ့်နေ့ပတ်လုံး၊ ဟိတာယ-စီးပွားအလိုငှါ၊ သုခါယ-ချမ်းသာ ခြင်းငှါ၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လိမ့်မည်၊ ဣတိ-ဤသို့ အကြံဖြစ်ပြီ၊ စကားဖြင့် ပြစ်မှား မိလျှင် ပြစ်မှားမိသူအား တောင်းပန်က အပြစ်ကြေပျောက်နိုင်သည်။] အထ- အကြံဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌၊ နိဂြောဓံ သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကံ-ကို၊ ဇေတံ-ကို၊ အဝေါစ-ပြီ။

အပရိသာဝစရံ ပန နံ ကရောထာတိ ဧတ္ထ - ၌၊ ပနာတိ - ပနဟူသော သဒ္ဒါ သည်၊ နိပါတော-တည်း၊ အထ-၌၊ နံ-ထို မြတ်စွာဘုရားကို၊ အပရိသာဝစရံ- ပရိသတ်သို့ မသက်ဝင်နိုင်သည်ကို၊ ဝါ-ပရိသတ်သို့ မဝင်ဝံ့အောင်၊ ကရောထ- ပြုပါကုန်၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ အပရိသာဝစရေတန္တိပိ-ဟူ၍လည်း၊ ပါဠော- ပါဠိတော်ပါဌ်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဇေတံ-ဤ မြတ်စွာဘုရားကို၊ အပရိသာဝစရံ ဝါ- ပရိသတ်သို့ မသက်ဝင်နိုင်သည်ကိုလည်း၊ ကရောထ - ပြုပါကုန်၊ ဂေါကာဏာ ဒီနံ - ကာဏ်းသောနွား အစရှိသည်တို့တွင်၊ အညတရံ ဝါ - တမျိုးမျိုးကို သော်လည်း၊ (ကရောထ)၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ ဂေါကာဏန္တိ ဧတ္ထာပိ-၌လည်း၊ ပရိယန္တစာရိနိ - အစွန်အဖျားကျသောအရပ်၌ လျည့်လည်သွားလာလေ့ရှိသော၊ ဂေါကာဏံ-ကာဏ်းသော နွားမကို၊ ဣတိ အတ္ထော၊ [စာအုပ်တို့၌ ပရိယန္တ စာရိနိ*ဝိယ ဟု ဝိယ ပါနေသည်၊ ရှေးနိဿယ၌ မပါ၊ ပါဠိတော်၌လည်း မရှိပါ။] တုဏှိဘူတောတိ - ကား၊ တုဏှိဘာဝံ - ဆိတ်ဆိတ်၏ အဖြစ်သို့၊ ဥပဂတော-ကပ်ရောက်၏၊ မကံဘူတောတိ-ကား၊ နိတ္ထေဇတံ-အရှိန်အဝါ မရှိသူ၏ အဖြစ်သို့၊ အာပန္နော-ရောက်၏၊ ပတ္တက္ခန္ဓောတိ-ကား၊ ဩနတဂီဝေါ- အောက်သို့ ညွတ်သော လည်ဂုတ်ရှိ၏၊ အဓေါမုခေါတိ-ကား၊ ဟေဋ္ဌာမုခေါ- အောက်၌ မျက်နှာရှိ၏၊ (ခေါင်းငိုက်စိုက်ကျသည်- ဟူလို။)

၇၆။ ဗုဒ္ဓေါသော ဘဂဝါဗောဓယာတိ-ကား၊ သယံ-ကိုယ်တော်တိုင်၊ ဗုဒ္ဓေါ- သစ္စာလေးပါးတရားကို သိတော်မူပြီးသည်၊ (ဟုတွာ)၊ သတ္တာနံမ္ပိ-တို့ အားလည်း၊ (ဒေသေတိ ခွဲစပ်)၊ စတုသစ္စ ဗောဓတ္ထာယ - သစ္စာလေးပါးကို သိခြင်း အကျိုးငှါ၊ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ [မိမိ၏ တရားဖြစ်ကြောင်း ကြွေးကြော်လို၍

ဗြဟ္မစရိယပရိယောသနာဒိ အဖွင့် ဘာသာဋီကာ

၈၅

ဟောတော်မူသည် မဟုတ်—ဟု ဆိုလိုသည်။] ဒန္တောတိ - ကား၊ စက္ခုတောပိ - စက္ခုဇ္ဈိရိရဉ္စလည်း၊ ဒန္တော - ဆုံးမတော်မူအပ်ပြီးသည်၊ (ယဉ်ကျေးတော်မူပြီးသည်)၊ ပေါမနတော ပိ-မနောဒ္ဓါရဉ္စလည်း၊ ဒန္တော-သည်၊ (ဟုတော့ ဒေသေတိ ဌိစပ်) ဒမထာယာတိ-ကား၊ အညေသမ္ပိ- အခြားသော သတ္တဝါတို့၏လည်း၊ ဒမနတ္ထာယ ဝေ- စက္ခုစသား ခြောက်ပါးသောဒ္ဓါရတို့၌ ဆုံးမခြင်းအကျိုးငှါ သာ၊ ဝါ-ယဉ်ကျေးခြင်းအကျိုးငှါသာ၊ (ဒေသေတိ ဌိစပ်)၊ ဝါဒတ္ထာယ-ဝါဒ ပြိုင်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ န(ဒေသေတိ)-ဟောတော်မူသည်မဟုတ်၊ သန္တောတိ-ကား၊ ရာဂသန္တတာယ-ရာဂမှ အေးငြိမ်းသူ၏အဖြစ်ဖြင့်၊ သန္တော - အေးငြိမ်းတော်မူပြီးသည်၊ ဝါ-ငြိမ်သက်တော်မူပြီးသည်၊ ရာဂ ဒေါသ မောဟ သန္တတာယ-ရာဂ ဒေါသ မောဟတို့မှ အေးငြိမ်းသူ၏အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ သဗ္ဗအကုသလ သဗ္ဗဘိသင်္ခါရ သန္တတာယ - အလုံးစုံသော အကုသိုလ်၊ အလုံးစုံသော အဘိသင်္ခါရတို့မှ အေးငြိမ်းသူ၏အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ သန္တော-အေးငြိမ်းတော်မူပြီးသည်၊ ဝါ-ငြိမ်သက်တော်မူပြီးသည်၊ (ဟုတော့၊ ဒေသေတိ ဌိစပ်)။

သမထာယာတိ-ကား၊ မဟာဇနဿ-များစွာသောလူအပေါင်းအား၊ ရာဂါဒိ သမနတ္ထာယ-ရာဂ အစရှိသော ကိလေသာတို့၏ အေးငြိမ်းခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဝါ-ငြိမ်သက်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဓမ္မ-ကို၊ ဒေသေတိ-၏၊ မိမိတပည့်များ ဖြစ်စေလိုသောကြောင့် ဟောတော်မူသည်မဟုတ်- ဟူလို။] တိဇ္ဈောတိ-ကား၊ စတ္တာရာ-လေးပါးကုန်သော၊ ဩဇေ-ဩဇာတို့ကို၊ တိဇ္ဈော - ကူးမြောက်တော်မူပြီးသည်၊ (ဟုတော့)၊ တရဏာယာတိ - ကား၊ မဟာဇနဿ - အား၊ ဩဇနိတ္ထရဏတ္ထာယ-ဩဇာလေးအင် ရေအယဉ်မှ ကူးမြောက်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ (ဓမ္မ ဒေသေတိ)၊ ပရိနိဗ္ဗုတောတိ-ကား၊ ကိလေသ ပရိနိဗ္ဗာနနေ-ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းအားဖြင့်၊ ပရိနိဗ္ဗုတော - ငြိမ်းအေးတော် မူပြီးသည်၊ (ဟုတော့)၊ ပရိနိဗ္ဗာနာယာတိ-ကား၊ မဟာဇနဿာပိ-များစွာသောလူအပေါင်းအားလည်း၊ သဗ္ဗကိလေသ ပရိနိဗ္ဗာနတ္ထာယ - အလုံးစုံသော ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဓမ္မ ဒေသေတိ။

ဗြဟ္မစရိယပရိယောသနာဒိ အဖွင့်

၇၇။ အစ္စယောတိ အာဒိနိ - အစ္စယော အစရှိသော ပုဒ်တို့ကို၊ သာမည ဖလေ-၌၊ ဝုတ္တာနိ-ဖွင့်ဆိုအပ်ကုန်ပြီ၊ ဥဇုဇာတိကောတိ-ကား၊ ကာယဝင်္ကံဒိ ဝိရဟိတော - ကိုယ်၏ကောက်ခြင်း အစရှိသောအပြစ်မှ ကင်းသော၊ ဥဇုသဘာ ဝေါ-ဖြောင့်မတ်သူ၏အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသော၊ (ပုရိယော ဌိစပ်)၊ အဟ မနုဿာသာမိတိ-ကား၊ အဟံ-သည်၊ တာဒိသံ-ထိုကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ ပုဂ္ဂလံ-ကို၊

အနုသာသမိ-သွန်သင် ဆုံးမတော်မူအံ့၊ ဓမ္မ-တရားကို၊ အဿ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား၊
 ဒေသေမိ- ဟောတော်မူအံ့၊ သတ္တာဟန္တိ- ကား၊ သတ္တဒိဝသာနိ- ခုနစ်ရက်တို့
 ပတ်လုံး၊ [ဘာဝေတွာ - ဆုံးမအပ်ပြီးသည့်အတိုင်း၊ မြတ်သောအကျင့်ကို မိမိ
 သန္တာန်၌ဖြစ်စေ၍၊ (တနည်း) ပူရေတွာ - မြတ်သောအကျင့်ကို ဖြည့်ကျင့်၍၊
 ဤသို့ ပါဌသေသထည့်၍ ပါဠိတော် “ဝိဟရိယတိ” ၌ စပ်ပါ။] ဣဒံ သဗ္ဗမ္မိ-
 (တေု ဝိညု ပုရိသောမှစ၍ ဝိဟရိယတိ သတ္တာဟံတိုင်အောင်သော) ဤ အလုံး
 စုံသော စကားကိုလည်း၊ ဘဂဝါ - သည်၊ ဒန္တပညံ - နံ့သော ပညာရှိသော၊
 ပုဂ္ဂလံ-ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သန္တာယ-ရည်ရွယ်တော်မူ၍၊ အာဟ-ပြီ၊ အသဌော-မကောက်
 ကျစ်သော၊ အ မာယာဝီ - မာယာမရှိသော၊ ဥဇ္ဇေတိကော- ဖြောင့်မတ်သူ၏
 အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသူသည်၊ တံ မုဟိတ္တေနဝ- ထိုမဟုတ်ဖြင့်ပင်၊ အရဟ
 တံ-သို့၊ ပတ္တု-ရောက်ခြင်းငှါ၊ သက္ခိယတိ-စွမ်းနိုင်လိမ့်မည်၊ [ဤ အသဌော ပန
 စသောဝါကျကို တိက္ခပည ဥဒ္ဓိတညုပုဂ္ဂိုလ်ကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုသည်။]

ဣတိ-ဤသို့၊ ဘဂဝါ - သည်၊ အသဌောတိ အာဒိဝစနေန - အသဌော
 အစရှိသော စကားဖြင့်၊ [ပါဠိတော်၌ ပဌမာ ကေဝုစံဖြင့် “အသဌော” ဟု
 ရှိသောကြောင့် “အသဌန္တိ” ဟု မရှိသင့်။] သဌော-ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသော
 ဝက် ဝက်ော-ကာယဝက် အစရှိသည်တို့ဖြင့် ကောက်သောသူသည်၊ ဝါ-ကို၊
 မယာဝီ- သည်လည်း၊ အနုသာသိတုံ- ဆုံးမ သွန်သင်ခြင်းငှါ၊ န သက္ကာ-မတတ်
 နိုင်၊ [သဌော ဟိ၌ ဟိသည် အနက် မရှိ။] ဣတိ - ဤသို့၊ ဒီပေန္တော- ပြတော်မူ
 လျက်၊ ပရိဗ္ဗာဇကံ- နိဂြောဓပရိမ္ပိဇ်ကို၊ ပါဒေသု-တို့၌၊ ဝဟေတွာ - ကိုင်၍၊
 မဟာမေရုပါဒတလေ - မြင့်မိုတောင်ခြေ အပြင်၌၊ (ခိမတိ)ဝိယ-ပစ်ချသကဲ့သို့၊
 ခိပိတ္တ - ပစ်ချတော်မူပြီ၊ ကသ္မာ-အဘယ်-ကြောင့်နည်း၊ ဟိ - အကြောင့်ကြောင့်၊
 အယံ-ဤ နိဂြောဓပရိမ္ပိဇ်သည်၊ အတိသဌော-အလွန် ကောက်ကျစ်၏၊ ကုဋိလ
 စိတ္တော - စဉ်းလဲသော စိတ်ရှိ၏၊ သတ္တရိ-သည်၊ ဧဝံ - သို့၊ ကထေန္တေပိ -
 ဟောတော်မူပါသော်လည်း၊ ဗုဒ္ဓ ဓမ္မ သံသေသု - တို့၌၊ နာဓိမုစ္စတိ - စွဲစွဲ မြဲမြဲ
 မသက်ဝင်၊ အဓိမုစ္စုတ္တယ - စွဲစွဲ မြဲမြဲ သက်ဝင်ခြင်း အကျိုးငှါ၊ သောတံ -
 နားကို၊ န သြဒဟတိ -ရှေ့ရှု မထား၊ (နားမစိုက်)၊ ကောဟညေ - အံ့ဩဖွယ်ကို
 ဖြစ်စေသူ၏အဖြစ်၌၊ (သူများ အထင်ကြီးအောင် ဝါကြားမှု၌)၊ ဌိတော- တည်
 သည်၊ (ဟုတွာ)သတ္တာရံ-ကို၊ ခမာပေတိ-သည်းခံစေ၏၊ (တောင်းပန်၏)၊ တသ္မာ-
 ကြောင့်၊ ဘဂဝါ-သည်၊ တဿ-ထို နိဂြောဓပရိမ္ပိဇ်၏၊ အဇ္ဈာသယံ- အလိုကို၊
 ဝိဒိတွာ - ၍၊ တေု ဝိညု ပုရိသော အသဌောတိ အာဒိ - ကို၊ အာဟ - ပြီ၊
 သဌံ ပန - ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသူကိုကား၊ အဟံ-သည်၊ အနုသာသိတုံ- ဆုံးမ
 သွန်သင်ခြင်းငှါ၊ နသက္ကာမိ - မစွမ်းနိုင်၊ ဣတိ - ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား တုရား
 ရှင်၏ အလိုတော်တည်း။

ဗြဟ္မစရိယပရိယောသနာဒိအဖွင့် ဘာသာဋီကာ

၈၇

၇၈။ အန္တေဝါသိကမ္ပဏာတိ- ကား၊ အန္တေဝါသိကမ္ပဏာယ- အနီးနေ
တပည့်ကို လိုလားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (အာဟ ဌ်စပ်) အမေ-တို့ကို၊ အန္တ
ေဝါသိကေ - အနီးနေ တပည့်တို့ကို၊ (တပည့် အဖြစ်ဖြင့်)၊ ဣစ္ဆန္တော - လိုလား
သည်၊ (ဟုတော့)၊ ဧဝ မာဟာတိ-ကား၊ တေ ဝိည ပရိသေသတိ အာဒိ - အစရှိ
သော စကားကို၊ အာဟ - ပြီ၊ [အန္တေဝါသိ + ကာမေတိတိ = အန္တေဝါသိ
ကာမော၊ အန္တေဝါသိကာမယ + ဘာဝေ၊ အန္တေဝါသိကမ္ပ]၊ (ကာဌ် ရဿပြု)
အန္တေဝါသိကမ္ပံ ဧဝ-အန္တေဝါသိကမ္ပဏာ၊ ထိုနောက် သွာဝိဘတ်ကို အာယ
ပြု၍ ယ ကို ချေထားသည်။] ယော ဧဝ ဧဝါ အာစရိယောတိ-ကား၊ ယောဧဝ-
အကြင် သူသည်ပင်၊ တုမှာကံ - တို့၏၊ ပကတိယာ - ပင်ကိုယ် အားဖြင့်၊
အာစရိယော - ဆရာတည်း၊ [သင်တို့ရဲ့ ပင်ကိုယ် ဆရာသည်ပင် ဆရာဖြစ်ပါစေ၊
ငါက သင်တို့ကို တပည့် မလုပ်လိုပါ - ဟူလို။] ဥဒ္ဓေသော နော စာဝေတုကာ
မောတိ - ကား၊ အတ္တနော-၏၊ အနုသာသနံ - အဆုံး အမကို၊ ဂါဟာ
ပေတွာ - ယူစေ၍၊ အမေ-တို့ကို၊ အမှာကံ - တို့၏၊ ဥဒ္ဓေသတော - ကျမ်းဂန်
ကို သင်ယူခြင်းမှ၊ ဝါ - သင်ယူအပ်သော ကျမ်းစာမှ၊ စာဝေတုကာမော -
ရွှေ့စေလိုသည်၊ (ရွှေ့ပြောင်းလိုသည်)၊ (ဟုတော့ အာဟ-ဌ်စပ်)၊ [“အမေ”ဖြင့်
ပါဠိတော်၌ “နော” သည် စာဝေတုကာမော၌ စပ်ခိုက် “ကံ” ဟုလည်း
ကောင်း၊ “အမှာကံ” ဖြင့် “ဥဒ္ဓေသော” ၌ စပ်ခိုက် သမ္ပန္နံ ဟု လည်းကောင်း
ပြသည်။] သောဧဝ ဧဝါ ဥဒ္ဓေသော ဟောတူတိ-ကား၊ ယော-အကြင်အရာ
သည်၊ တုမှာကံ-တို့၏၊ ပကတိယာ-ပင်ကိုယ်အားဖြင့်၊ ဥဒ္ဓေသော-ကျမ်းဂန်ကို
သင်ယူခြင်းတည်း၊ ဝါ-သင်ယူအပ်သော ကျမ်းစာတည်း၊ သော - ထိုဥဒ္ဓေသ
သည်၊ တုမှာကံ ယေဝ-သင်တို့၏သာလျှင်၊ (ဥဒ္ဓေသော)၊ ဟောတု-ဖြစ်စေ၊
မယံ - တို့သည်၊ တုမှာကံ - သင်တို့၏၊ ဥဒ္ဓေသေန - ဖြင့်၊ န အတ္တိကာ - အလို
မရှိကုန်၊ [တရားသဘော အစဉ်အလာကို သိစေလို၍သာ မိန့်သည်၊ ငါတုရား၏
စကားတော်များကို သင်တို့အား သင်စေလို၍ မဟုတ်ပါ - ဟူလို။]

၀၀၀

အာဇီဝါတိ - ကား၊ အာဇီဝတော-အသက်မွေးမှုမှ၊ (စာဝေတုကာမော
ဌ် စပ်)၊ အကုသလ သင်္ခါတာတိ - ကား၊ အကုသလာတိ ကောဌာသံ -
အကုသိုလ် ဟူသော အဖို့အစုသို့၊ ပတ္တာ - ရောက်ကုန်ပြီ၊ [သင်္ခါတ သဒ္ဓါ
ကောဌာသံ အနက်ဟော။] အကုသလာ ဓမ္မာတိ - ကား၊ ဒွါဒသ-ကုန်သော၊
အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒ ဓမ္မာ - အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် တရားတို့သည်၊ (သန္တိဌ်
စပ်)၊ ဝါ-တနည်း၊ ဝိသေသေန - အထူးအားဖြင့်၊ တဏှာယေဝ - တဏှာ
ပင်တည်း၊ [ဤ နည်း၌ အကုသလာ ဓမ္မာ အရ တဏှာကိုသာ ယူ။] ဟိ - မှန်၊
သာ-ထိုတဏှာကို၊ ပုနဗ္ဗေဝ ကရဏတော - တဖန် ဘဝသစ်ကို ပြုတတ်သည်၏
အဖြစ်ကြောင့်၊ ပေါနောဘဝိကာတိ - ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ - ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊

[ပုနော+ဘဝေါ ပုနဗ္ဗဝေါ၊ ပုနဗ္ဗဝံ+ကရောတိတိ ပေါနောဘဝိကာ။] သဒရထာတိ - ကား၊ ကိလေသ ဒရထ သမ္ပယုတ္တာ - ကိလေသတည်းဟူသော ပုပန်ခြင်းနှင့် ယှဉ်ကုန်၏။ ဇာတိ ဇရာ မရဏိယာတိ - ကား၊ ဇာတိ ဇရာ မရဏာနံ+တိ၏။ ပစ္စယဘူတာ - အကြောင်း ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်၏။ [ဇာတိ ဇရာ မရဏာနံ+ဟိတာ ဇတိ ဇရာ မရဏိယာ ဟု ပြု။] သံကိလေသိကာ ဓမ္မာတိ-ကား၊ ဒွါဒသ - ကုန်သော၊ အကုသလစိတ္တပ္ပါဒါ - တို့တည်း။ [ဝစနတ္ထကို ဋီကာ၌ ရှု။] ဝေါဒါနိယာတိ-ကား၊ သမထဝိပဿနာ ဓမ္မာ-သမထဝိပဿနာတရားတို့တည်း။ ဟိ - မှန်၊ (တနည်း) ဟိ (ယသ္မာ) - ကြောင့်၊ တေ-ထို သမထ ဝိပဿနာတရားတို့သည်၊ သတ္တေ - တို့ကို၊ ဝေါဒါပေန္တိ-ဖြူစင်စေနိုင်ကုန်၏။ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဝေါဒါနိယာတိ - ဟူ၍၊ ဝုစ္ဆန္တိ - ဆိုအပ်ကုန်၏။

ပညာပါရိ ပုရိန္တိ - ကား၊ မဂ္ဂပညာ ပါရိပုရိ-မဂ်ပညာ၏ ထက်ဝန်းကျင် ပြည့်စုံခြင်းကို၊ (သစ္စိကတွာ ဌိစပ်)၊ ဝေပုလ္လတ္တဉ္ဇာတိ - ကား၊ ဖလပညာ ဝေပုလ္လတ္တံ - ဖိုလ်ပညာ၏ ကျယ်ပြန့်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ (အဘိညာ ဌိစပ်)၊ [ပညာအရ အထွဋ် အထိပ် ဖြစ်သော ဖိုလ်ပညာကို ယူသည်။] ဝါ - တနည်း၊ ဥဘောပိ - နှစ်ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ တောနိ - ဤပုဒ်တို့သည်၊ (ပညာ ပါရိပုရိ ဝေပုလ္လတ္တံ ဟူသော ပုဒ်တို့သည်)၊ အည မည ဝေဝစနာနေဝ-အချင်းချင်း၏ ဝေဝုဇ် ပရိယာယ် စကားလှယ်တို့ပင်တည်း။ [အကြင် မဂ်ပညာ ဖိုလ်ပညာသည် ထက်ဝန်းကျင် ပြည့်စုံ၏။ ထိုပညာသည်ပင် ဝေပုလ္လတာလည်း မည်သည် - ယူလို။] ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ (ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ) တတော - ထို သံကိလေသိကဓမ္မတို့ကို ပယ်ခြင်း၊ ဝေါဒါနိယဓမ္မတို့၏ တိုးပွားခြင်းကြောင့်၊ တုမေ - တို့သည်၊ မဂ္ဂပညဉ္ဇေဝ - မဂ်ပညာကို လည်းကောင်း၊ ဖလပညဉ္ဇေဝ - ဖိုလ် ပညာကိုလည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ - မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင်၊ သယံ - ကိုယ်တိုင်၊ အဘိညာ - ထူးသော ဉာဏ်ဖြင့် သိ၍၊ သစ္စိကတွာ - မျက်မှောက်ပြု၍၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ - ပြီးစီးစေ၍၊ ဝိဟရိဿထ - နေနိုင်ကြလိမ့်မည်၊ ဣတိ (ဝုတ္တံ ဟောတိ)၊ ဧဝံ - ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ ဘဂဝါ - သည်၊ ပရိဗ္ဗာဇကေ-

ဝေါဒါနိယာ။ ။ “တေဟိ သတ္တေ ဝေါဒါပေန္တိ”ကို ထောက်၍ “ ဝေါဒါပေန္တိတိ ဝေါဒါပနိယာ” ဟု ဆိုလိုလျက် “ ဝိ + အဝ + ဒါဇာတ်+ကရရိက်ဧကျ + ကတ္တုးဟော အနိယ ပစ္စည်းဖြင့် “ ဝေါဒါနိယာ” ဖြစ်သည်ဟုကြံသင့်၏။ သို့ရာတွင် ထို အဋ္ဌကထာကို အဓိပ္ပါယ် ဖွင့် ဟု ယူဆ၍ “ဝေါဒါနိ ဝုစ္ဆတိ ဝိသုဒ္ဓိ၊ တဿ ပစ္စယဘူတတ္တာ ဝေါဒါနိယာ၊ တဿာဘူတာ စေတေ ဝေါဒါပေန္တိတိ အာဟ-သတ္တေ ဝေါဒါပေန္တိတိ” ဟု ဋီကာ ဖွင့်၏။ ဤ အလို “ ဝေါဒါနိယာ + ဟိတာ ဝေါဒါနိယာ” ဟု ဟိတ တဒ္ဓိတ်ပြု၊ ဣယပစ္စည်း သက်၍ “ ဝေါဒါနိယာ” ဟု နိဋ္ဌ ရဿ ရှိပါစေ။

ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနာဒိအဖွင့် ဘာသာဋီကာ

၈၉

တို့ကို၊ အာရဗ္ဗ-အကြောင်းပြု၍၊ အတ္တနော-၏၊ သြဝါဒါနိသသနိယာ-သြဝါဒ
အနုသာသနီ၏၊ ဖလံ- အကျိုးကို၊ ဒဿန္တော- ပြတော်မူလျက်၊ အရဟတ္တ
နိက္ခဋေန- အရဟတ္တဖိုလ်တည်းဟူသော အတွင်ဖြင့်၊ ဒေသနံ- ကို၊ နိဋ္ဌာပေသိ-
ပြီးဆုံးစေတော်မူပြီ။ [ဒိဋ္ဌေဝဓမ္မေ - မျက်မှောက်ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်သော
သဘော ဟူသော ပစ္စက္ခ အတ္တဘောဋ္ဌိပင်၊ ဝါ- ပစ္စုပ္ပန် ဘဝဋ္ဌိပင်-ဟု ဒိဋ္ဌေဝ
ဓမ္မေကိုသဒ္ဓတ္ထ၊ အဓိပ္ပာယ်တ္ထ ပေးပါ။]

၇၉။ ယထာ တံ မာရေနာတိ-ကား၊ မာရေန-မာရ်နတ်သည်၊ ပရိယုဋ္ဌိတ
စိတ္တာ-ထက်ဝန်းကျင် ထကြွ လုယူအပ်သော စိတ်ရှိကုန်သည်၊ ဝါ - လွှမ်းမိုး
နှောက်ယှက်အပ်သော စိတ်ရှိကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ နိသိဒန္တိယထာ-ထိုင်နေကုန်
သကဲ့သို့၊ ဧဝ မေဝ-ဤ၊ အတူပင်၊ တုဏှိတူတာ-ဆိတ်ဆိတ်ဖြစ်၍ ပြစ်ကုန်သည်၊
၊ ပေ၊ အပ္ပဋ္ဌိဘာနာ-ရှေးရှု ထင်လာသော ဝကားမရှိကုန်သည်၊ (ဝကား ဆိုရာ
မရှိကုန်သည်၊ ဟုတွာ)၊ နိသိန္ဒာ-ထိုင်နေကြကုန်ပြီ၊ [ပေယျာလကို ပါဠိတော်၌
ကြည့်ဖော်ပါ။]

[ယထာ တံ မာရေန စသောစကားသည် ဥပမာ အဖြစ်ဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော
စကားမဟုတ်၊ ထိုပရိတ္တိဇ်တို့ကို မာရ်နတ်ကအမှန်ပင် နှောက်ယှက်ထားသည်ဟု
ပြလို၍ မာရော ကိရ စသည်-မိန့်။] မာရော-သည်၊ သတ္တာ-သည်၊ အတိဝိယ-
အလွန်အကဲသာလျှင်၊ ဂစ္ဆန္တော-ကြိုးဝါးတော်မူလျက်၊ ဗုဒ္ဓဗလံ-ဘုရားရှင်တို့၏
အားအစွမ်းကို၊ ဒီပေတွာ-ပြတော်မူ၍၊ ဣမေသံ ပရိဗ္ဗာဇကောနံ-တို့အား၊ ဓမ္မံ
ဒေသတိ၊ ကဒါဝိ-တရံတခါ၌၊ ဓမ္မာဘိသမယော - သစ္စာလေးပါး တရားကို
တိုးထွင်း၍ သိခြင်းသည်၊ ဘဝေယျ-ဖြစ်ရာ၏၊ ဟန္ဒ-ယခု၊ အဟံ-သည်၊ ပရိ
ယုဋ္ဌာမိ-ထကြွလုယူမည်၊ ဝါ-လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်မည်၊ ဣတိ-ဤသို့ ကြံ၍၊ သော-
ထို မာရ်နတ်သည်၊ တေသံ-ထို ပရိတ္တိဇ်တို့၏၊ စိတ္တာနိ-တို့ကို၊ ပရိယုဋ္ဌာသိကိရ-
သတုံ၊ ဟိ-မှန်၏၊ အပ္ပဟိနဝိပလ္လာသာနံ-မပယ်အပ်သေးသော ဝိပလ္လာသ ရှိသူ
တို့၏၊ စိတ္တံ-သည်၊ ဝါ-ကို၊ မာရဿ-မာရ်နတ်သည်၊ ယထာကာမကရဏီယံ-
အလိုရှိတိုင်း ပြုနိုင်သည်၊ ဟောတိ၊ တေပိ-ထို ရဟန်းတို့သည်လည်း၊ မာရေန-
သည်၊ ပရိယုဋ္ဌိတစိတ္တာ (ဟုတွာ)၊ ထဒ္ဓင်္ဂပစ္စင်္ဂါဝိယ-တောင့်တင်း ခိုင်မာသော
ကိုယ်အင်္ဂါကြီးငယ် ရှိသူတို့ကဲ့သို့၊ တုဏှိ-ဆိတ်ဆိတ်၊ အပ္ပဋ္ဌိဘာနာ၊ (ဟုတွာ)၊
နိသိဒိံ သု။

အထ - မာရ်နတ် နှောက်ယှက်ရာ အခါမှ နောက်၌၊ သတ္တာ-မြတ်စွာဘုရား
သည်၊ ဣမေ ပရိဗ္ဗာဇကော-တို့သည်၊ အတိဝိယ-အလွန်အကဲသာလျှင်၊ နိရဝါ-
အသံမရှိကုန်သည်၊ ဟုတွာ၊ နိသိန္ဒာ-ကုန်ပြီ၊ ကိန္နု-အဘယ်သို့ ဖြစ်လေသနည်း၊
ဣတိ-ဤသို့စဉ်းစားတော်မူ၍၊ အာဝဇ္ဇန္တော-ဆင်ခြင်တော်မူလသော်၊ မာရေန-

သည်၊ ပရိယုတ္တိတဘာဝံ-ထကြွ လယူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဝါ-လွမ်းမိုး နှိပ်စက် အပ်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ အညာသိ-သိတော်မူပြီ၊ ပန-ဆက်၊ တေသံ-ထို ပရိဗ္ဗုဇ် တို့၏၊ (သန္တာန်၌)၊ မဂ္ဂ ဗလပ္ပတ္တိဟောဘု-မဂ် ဖိုလ် ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ သစေတဝေယျ - အကယ်၍ ရှိအံ့၊ (ဝေ သဘိ)၊ မာရံ-ကို၊ ပဋိဗာဟိတဘဝံ- တားမြစ်တော်မူပြီး၍လည်း၊ ဘဂဝါ၊ ဓမ္မံ၊ ဒေသေယျ - ရာ၏၊ ပန - ထိုသို့ ဟောတော်မူရာပါသော်လည်း၊ သော-ထို မဂ် ဖိုလ် ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းသည်၊ တေသံ-ထို ပရိဗ္ဗုဇ်တို့၏ (သန္တာန်၌)၊ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗေပိ - အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန် သော၊ ဣမေ-ဤ ပရိဗ္ဗုဇ်တို့သည်၊ တုတ္ထပရိသံဘု-ချာန် မဂ် ဖိုလ် မရှိသည့် အချည်း နှီးသော ယောက်ျားတို့တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ အညာသိ-သိတော်မူပြီ၊ တေန- ကြောင့်၊ အထခေါ၊ ပေ၊ မောသပုရိသာတိ အာဒိ - အစရှိသော စကားကို၊ (သင်္ဂီတိကာရေဟိ ဝုတ္တံ)။

တတ္ထ-ထို အထခေါ၊ ပေ၊ မောသပုရိသာ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ ဖုဋ္ဌာ ပါပိ မတတ်-ကား၊ ပါပိမတတ်-ယုတ်မာသော အလိုဆိုးရှိသော၊ မာရေန-သည်၊ ဖုဋ္ဌာ-ထိမား နှိပ်စက်အပ်ကုန်ပြီ၊ ယတြဟိ နာမတိ-ကား၊ ယေသု-ယင်း ပရိဗ္ဗုဇ် တို့တွင်၊ (ဧကကဿပိ - တယောက်သော ပရိဗ္ဗုဇ်၏လည်း၊ ဝေ-ဤသို့သော အကြံသည်၊ န ဘဝိဿတိ) နာမ-မဖြစ်ပေ၊ [ပါဠိတော်မှ ယူ၍ အနက်ပေးသည်၊ တေသုဖြင့် တကြံ၌ ကြပစ္စည်း၏ သတ္တမိ ဝိဘတ်နက် ဖြစ်သော နိဒ္ဒါရဏအနက်၌ သက်ကြောင်းကို ပြသည်။] အညာဏတ္ထမ္ပိတိ-ကား၊ ဇာနနတ္ထမ္ပိ-သိခြင်း အကျိုး ငှါလည်း၊ (စရာမ၌စပ်)၊ [အညာဏ၌ အာရူးရှိသော ဤဘေတိ ယုပစ္စည်း တည်း၊ ဤ၌ ဒေဘော်ရောက်၍ သံယောဂေ ပရေ ရဿတ္ထံအရ (အ) ရဿ ပြုထားသည်။]

ကိံ ကရိဿတိ သတ္တာဟောတိ-ကား၊ သမဏေန ဂေါတမေန-သည်၊ ပရိ ခုန္တ သတ္တာဟော- ပိုင်းဖြတ်အပ်သော ခုနစ်ရက်သည်၊ အမှောက်- တို့၏၊ ကိံ - အဘယ် မချမ်းသာမှုကို၊ ကရိဿတိ- ပြုနိုင်လိမ့်မည်နည်း၊ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ (ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ)၊ သမဏေန ဂေါတမေန-သည်၊ သတ္တာဟံ-ပတ်လုံး၊ (ပူရေ တွာ- ဖြည့်ကျင့်၍)၊ သယံ - ကိုယ်တိုင်၊ အဘိညာ-ထူးသောဤဏ်ဖြင့် သိ၍၊ သစ္စိကတွာ - မျက်မှောက်ပြု၍၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇေ- ပြီးစေ၍၊ ဝိဟရိဿတိ - နေနိုင်

ကိံ ကရိဿတိ သတ္တာဟော။ ။ [ပါဠိတော် ကြည့်ပါ။] ပဌမနည်း၌ ကိံဖြင့် အဖီသုကံကို ခွဲ၊ “အမှောက်” ဟု သမ္ပုဒ်ထည့်ပါ၊ ရဟန်း ဂေါတမ ပိုင်းဖြတ်ထားအပ် သော ခုနစ်ရက်သည် ငါတို့၏ အဘယ် မချမ်းသာမှုကို ပြုနိုင်မှာလဲ၊ ခုနစ်ရက်လောက် ကျင့်ရုံနဲ့ဘော့ မဆင်းရဲပါ၊ ခုနစ်ရက်အတွင်း တရားရနိုင် မရနိုင် သိရအောင် ရဟန်း ဂေါတမအထံမှာ မြဟ္မစရိယကို ကျင့်ကြစို့ဟု စိတ်အကြံမဖြစ်ကြဟု ဆိုလိုသည်။

လိမ့်မည်။ ဣတိ-သို့၊ ဝုတ္တံ-အပ်ပြီ၊ သော သတ္တဟော-သည်၊ အမှောက်-တို့၏၊ ကိံ^၁
အပါသုကံ-အဘယ် မချမ်းသာမှုကို၊ ကရိယာတိ-ပြုနိုင်လိမ့်မည်နည်း၊ (ဘယ်ပြုနိုင်
မှလဲ)၊ ဟန္တ-ယခု၊ ပယံ-တို့သည်၊ သတ္တာဟဗ္ဘန္တရေ- ခုနစ်ရက်အတွင်း၌၊ တံ
ဓမ္မံ-ထိုတရားကို၊ သက္ခိကာတုံ မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှါ၊ သက္ကာ-စွမ်းနိုင်သလော၊
န သက္ကာ - မစွမ်းနိုင်သလော၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အညာဏတ္ထမ္ဘိ- သိခြင်းအကျိုးငှါ
လည်း၊ ဗြဟ္မစရိယံ-ပြတ်သောအကျင့်ကို၊ စရိယာမ-ကျင့်ကုန်အံ့၊ ဣတိ (ဝုတ္တံ
ဟောတိ)။

အထဝါ- ထို့ပြင် တနည်းကား၊ တာဝ - ရှေ့ဦးစွာ၊ အဿ-ထို ရဟန်း
ဂေါတမ၏၊ ဓမ္မံ-တရားကို၊ ဇာနာမိ-သိရကုန်အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ ကြံ၍၊ ကေဒိဝ
သေ-တနေ၌၊ ကေဝါရံပိ- တကြိမ်မျှလည်း၊ အညာဏတ္ထံ - သိခြင်းအကျိုးငှါ၊
ဧတေသံ-ဤ ပရိဗ္ဗုဇ်တို့၏၊ စိတ္တံ-ဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်လိုသောစိတ်သည်၊ နုပုန္နံ-
မပြန်၊ သတ္တာဟော-မိန့်တော်မူအပ်သော ခုနစ်ရက်သည်၊ ကုသိတာနံ-ပျင်းရိ
ကုန်သော၊ ဧတေသံ- ဤ ပရိဗ္ဗုဇ်တို့၏အတွက်၊ ကိံ - အဘယ်ကို၊ ကရိယာတိ-
ပြုလိမ့်မည်နည်း၊ တေ- ထို ပရိဗ္ဗုဇ်တို့သည်၊ သတ္တာဟံ- ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး၊ ပူရေ
တုံ မြတ်သောအကျင့်ကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်းငှါ၊ (တနည်း) သတ္တာဟံ-ခုနစ်ရက်ကို၊
ပူရေတုံ - မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လျက် ပြည့်စေခြင်းငှါ၊ ကိံ သက္ခိယန္တိ-
အဘယ်မှာ စွမ်းနိုင်ကုန်လိမ့်မည်နည်း၊ ဣတိ အယံ - ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဧတ္ထ-
ဤ ကိံ ကရိယာဟိ သတ္တာဟောဟူသော ပါဠိ၌၊ အဓိပ္ပာယ်ော-မြတ်စွာဘုရား၏
အလိုတော်တည်း။

သိဟနာဒန္တိ-ကား၊ ပရဝါဒဘိန္ဒနံ-သူတပါးဝါဒကို ဖျက်ဆီးနိုင်သည်လည်း
ဖြစ်သော၊ သကဝါဒ သမုဘာပနဉ္စ - မိမိဝါဒကို ထူထောင်နိုင်သည်လည်း
ဖြစ်သော၊ အဘိတနာဒံ-မကြောက်သူ၏စကားကို၊ (မကြောက်မရွံ့ ရဲရင့်သူ၏
စကားကို)၊ နဒိတာ-မိန့်တော်မူ၍၊ (အဗ္ဗုဂ္ဂန္ဓာ၌ဝပ်)၊ ပဗ္ဗုပဋ္ဌာသီတိ-ကား၊
ပတိဋ္ဌိတော-တည်တော်မူပြီ၊ တာဝ ဒေဝါတိ- ကား၊ တသ္မိညေဝ ခဏေ-ထို
ခဏ၌ပင်၊ ရာဇဂဟံ ပါဝိသီတိ-ကား၊ ရာဇဂဟမေဝ-သို့သာ၊ ပဝိဋ္ဌော-ဝင်ပြီ၊
[သန္တာနဂဟပတိ ဝင်သွားသည်။] ပန-ဆက်၊ တေသံ ပရိဗ္ဗာဇကောနံ-တို့၏၊ ဣဒံ

တနည်း။ ။ဤ ဒုတိယနည်း၌ “ကိံ-အဘယ်ကို (ဘာကို) ဟု ခွဲ၊ “ဧတေသံ-
ဤ ပျင်းရိသောပရိဗ္ဗုဇ်တို့၏” ဟု သမ္ပန်တည်ပါ၊ “တရားသိသို့နှင့် ရဟန်းဂေါတမ
အထံမှာ ဗြဟ္မစရိယကျင့်ကြံစို့” ဟု တရက်တလေ တကြိမ်တခါမျှ ကျင့်လိုသောစိတ်
ပြေ၍၊ ပျင်းရိသော ထို ပရိဗ္ဗုဇ်တို့အတွက် ခုနစ်ရက်ကျင့်ဖို့ ဆိုတာ အဘယ်မှာ
ဖြစ်နိုင်မှလဲ (မမြင်နိုင်ပါ) ဟု ဆိုလိုသည်။

သုတ္တန္တံ - ဤ ဥဒ္ဓမ္မရိကသုတ်တော်ကို၊ သုတ္တာ - ကြားနာရခြင်းကြောင့်၊
 ဝိသေသော- ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရား အထူးသည်၊ ကိညာပိ န နိဗ္ဗတ္တော - အကယ်
 ၍ကား မဖြစ်ပါပေ၊ ပန- ထိုသို့ပင် မဖြစ်ပါသော်လည်း၊ အာယတိ- နောင်
 အခါ၌၊ နေသံ - ထို ပရိဗ္ဗုဇ်တို့၏၊ ဝါသနာယ - သစ္စာလေးပါးတရားကို
 ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၌ အထုံ ဝါသနာ၏၊ ပစ္စယော-အကြောင်းသည်၊ ဘဝိဿတိ-
 ဖြစ်လိမ့်မည်၊ ဣတိ - ဤသို့ မှတ်ထိုက်၏၊ သဗ္ဗတ္ထ - အလုံးစုံသော ပါဠိရပ်၌၊
 သေသံ-ကြွင်းသော အစိအရင်သည်၊ ဥတ္တာနမေဝ-ပေါ်လွင်ထင်ရှားသည်သာ၊
 ဣတိ-ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

ဥဒ္ဓမ္မရိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ- သည်၊ နိဋ္ဌိတာ-ပြီ။

၃။ စက္ကဝတ္တိသုတ်

အတ္တဒီပသရဏတာ အဖွင့်

၈၀။ ဧဝံ မေ သုတန္တံ စက္ကဝတ္တိသုတ္တံ၊ [ပါထိကသုတ် အစအတိုင်း ပေးပါ။] တတြ-ထို စက္ကဝတ္တိသုတ်၌၊ အယံ-ဤ ဆိုအပ်လတုံကား၊ အနုတ္တာနုပဒဝဏ္ဏနာ- အနက် အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့် မပေါ်လွင်သော ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်တည်း၊ မာတုလာယန္တိ- ကား၊ ဧဝံ နာမကေ -ဤသို့ မာတုလာဟူသော အမည်ရှိသော၊ နဂရေ-မြို့၌၊ (ဝိဟရတိ ဌစပ်)၊ တံ နဂရံ - ထို မာတုလာမြို့ကို၊ ဂေါစရဂါမံ- ဂေါစရဂါမ်ကို၊ ကတွာ-၍၊ အဝိဒ္ဓရေ - အနီးဖြစ်သော၊ ဝနသဏ္ဏေ - တောအုပ်၌၊ ဝိဟရတိ-၏၊ တတြ ခေါ၊ပေ၊ အာမန္တေသီတိ ဧတ္ထ-၌၊ အယံ-ဤဆိုအပ်လတုံကား၊ အနုပုဗ္ဗိကထာ-အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်သော စကားတည်း။

ကိရ-ချဲ့၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ဣမဿ သုတ္တဿ-ဤစက္ကဝတ္တိသုတ်၏၊ သမုဋ္ဌာန သမယေ-ဖြစ်ပေါ်ရာအခါ၌၊ ပစ္စုသကာလေ-မိုးသောက်အချိန်၌၊ [အရုဏ်မတက်မီ တနာရီခန့် အချိန်၌]၊ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိတော-မဟာကရုဏာ သမာပတ် မှ၊ ဝုဠာယ-ထတော်မူပြီး၍၊ လောကံ-သတ္တလောကကို၊ ဝေါလောကေန္တော-

အနုတ္တာနုပဒဝဏ္ဏနာ။ ။အနက် အဓိပ္ပာယ် ပေါ်လွင်သော ပုဒ်တို့ကိုဖွင့်သဖြင့် အကျိုးမရှိ၊ ကျမ်းကျယ်ဝန်းရံမျှ ဖြစ်သောကြောင့် မပေါ်လွင်သော ပုဒ်တို့ကိုသာ ဖွင့်သည်-ဟူလို။

မာတုလာယံ။ ။“မာတုလာ”ဟု ဣတ္ထိလိန်ဖြင့် နာမည်ရသော သစ်ပင်တပင် ရှိ၏၊ ထိုသစ်ပင်၏ အနီး၌ တည်ထောင် ဖန်ဆင်းအပ်သောကြောင့် မြို့သည်လည်း “မာတုလာ”ဟုပင် ထင်ရှားသည်၊ မာတုလာသည် မည်သည့် သစ်ပင်မျိုး ဖြစ်ကြောင်း ကိုမူ လေ့လာကြပါ။

ကြည့်တော်မူလသော်၊ အနာဂတဝံသဒီပိကာယ-အနာဂတ်ဖြစ်သော အနွယ်ကို ပြတတ်သော၊ ဣမာယသုတ္တန္တကထာယ-ဤ စက္ကဝတ္တိသုတ္တန် စကားတော်ဖြင့်၊ မာတုလနဂရဝါသိနံ - မာတုလမြို့၌ နေကုန်သော၊ စတုရာသီတိယာပါဏ သဟဿာနံ - ရှစ်သောင်းလေးထောင်သော သတ္တဝါတို့၏၊ ဓမ္မာဘိသမယံ- သစ္စာလေးပါးတရားကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်းကို ဒိသ္မာ-မြင်တော်မူ၍၊ ပါတောဝ- နံနက်စောစော၌ပင်၊ ဝိသဘိ တိက္ခသဟဿ ပရိဝါရော-ရဟန်းနှစ်သောင်း အခြံအရံ ရှိတော်မူသည်၊ (ဟုတော့)၊ မာတုလနဂရံ - မာတုလမြို့သို့၊ သမ္ပတ္တော- ရောက်တော်မူပြီ။

မာတုလနဂရဝါသိနော - မာတုလမြို့၌ နေကုန်သော၊ ခတ္တိယာ-မင်းမျိုး တို့သည်၊ ဘဂဝါ-သည်၊ အာဂတော- ကြွတော်မူလာပြီ၊ ဣတိ- သို့၊ သုတော- ကြားရ၍၊ ပစ္စုဂ္ဂမ္မ- ရှေးရှုသွား၍၊ (ခရီးဦးကြိုဆို၍)၊ ဒသဗလံ - မြတ်စွာဘုရား ကို၊ နိမန္တော - ပင့်၍၊ မဟာသက္ကာရေန- မြတ်သော ပူဇော်သက္ကာရဖြင့်၊ နဂရံ-သို့၊ ပဝေသေတော-ဝင်တော်မူစေ၍၊ (မြို့ထဲပင့်၍)၊ နိသဇ္ဇဋ္ဌာနံ-နေတော် မူရာ အရပ်ကို၊ သံဝိဇာယ-စီစဉ်၍၊ ဘဂဝန္တံ-ကို၊ မဟာရဟော-မြတ်သူတို့အား သာ ထိုက်သော၊ ပလ္လင်္ကေ-ပလ္လင်၌၊ နိသီဒါပေတော-ထိုင်တော်မူစေ၍၊ ဗုဒ္ဓပုဗ္ဗေ သ-ဘုရား အမှူးရှိသော၊ တိက္ခသဟဿ-အား၊ မဟာဒါနံ-မြတ်သော အလှူ ကို၊ အဒံသု-လှူကြကုန်ပြီ၊ ဘဂဝါ- သည်၊ ဘတ္တကိစ္စံ- ဆွမ်းကိစ္စကို၊ နိဋ္ဌာပေ တော- ပြီးဆုံးစေ၍၊ ခိန္တေသိ-စဉ်းစားတော်မူပြီ၊ (ကိံ)အဟံ - သည်၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ-၌၊ ဣမေသံ မနုဿာနံ-တို့အား၊ ဓမ္မံ-ကို၊ သစေ ဒေသေဿာမိ-အံ၊ (ဝေံသတိ)၊ အယံ ပဒေသော - ဤအရပ်သည်၊ သမ္မာဓော- ကျဉ်းမြောင်း၏၊ မနုဿာနံ-တို့၏၊ ဌာတုံဝါ-ရပ်ခြင်းငှါလည်းကောင်း၊ နိသီဒိတုံဝါ-ထိုင်ခြင်း

အနာဂတ၊ ဓမ၊ သုတ္တန္တ ကထာယ။ ။ ပဋိတော်၌ အဘိဓာ ဝံသဒီပိကာကထာ က ရှေးဦးစွာလာ၍ အနာဂတ ဝံသဒီပိကာကထာ က နောက်မှ လာသောကြောင့် “အဘိဓာဝံသဒီပိကာယ သုတ္တန္တကထာယ”ဟု ဆိုသင့်ပါသော်လည်း အနာဂတ် အကြောင်းအရာကို ထင်ရှား ပြတော်မူခြင်းက အံ့ဩဖွယ် ကောင်းသောကြောင့် အနာဂတဝံသဒီပိ ကာယ စသည်ဖြင့် ဆိုသည်၊ ထို အနာဂတ် အကြောင်း အရာကို ပြတော်မူရာ၌လည်း ပွင့်တော်မမူသေးသော မေတ္တေယျဘုရားရှင်၏ ပွင့်တော်မူမည့် အကြောင်းကို မိန့်တော်မူနိုင်ခြင်းသည် သံာဏ်အံ့ဩဖွယ် ကောင်းပါသည် - ဟူလို။- ဦးကာ။

မှတ်ချက်။ ။ ဦးကာ၌ “အမုတေယျဝဿသတာယုကာနံ မနုဿာနံ ဝဿသတာ ယုကာ ပုတ္တာ ဘဝိဿန္တိ”မှ စ၍ “အနာဂတဝံသဒီပိကာ ကထာ”ဟု ဆိုသော်လည်း ယခုပါဠိတော်များ၌မူ “ဘဝိဿန္တိ” နေရာဝယ် “အဟေသံ”ဟု ရှိနေသည်၊ ဤအလို ပုဒ်စဉ် (၁၀၃) မှ စ၍ “အနာဂတဝံသဒီပိကာ ကထာ”စသည် ဟုသာ မှတ်ပါ။

ငှါလည်းကောင်း၊ ကြာသော - အခွင့်သည်။ န ဘဝိဿတိ - ဖြစ်နိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်၊ မဟုတ်-ကြီးစွာသော၊ သမာဂမေန- အစည်းအဝေးသည်၊ ဘဝိတဗ္ဗံ- ဖြစ်ရာ၏၊ ဣတိ-ဤသို့ စဉ်းစားတော်မူပြီ။

အထ - စဉ်းစားတော်မူရာ ထို အခါ၌၊ ရာဇကုလာနံ - မင်းမျိုးတို့အား၊ ဘတ္တာနုမောဒနံ-ဆွမ်းအနုမောဒနာကို၊ အကတောဝ-ပြုတော်မမူပဲသာလျှင်၊ ပတ္တံ-ကို၊ ဂဟေတော-ယူ၍၊ နဂရတော - မှ၊ နိက္ခမိ-ပြီ၊ မနုဿာ-တို့သည်၊ စိန္တယိံ သု- စဉ်းစားကုန်ပြီ၊ (ကို)၊ သတ္တာ-သည်၊ အမှာကံ-တို့၏ အတွက်၊ အနုမောဒနမ္ပိ - လျော်စွာ ဝမ်းမြောက်ကြောင်း တရားစကားမျှကိုလည်း၊ အကတော-ပြုတော်မမူပဲ၊ ဂစ္ဆတိ-ကြွသွားတော်မူ၏၊ အဒ္ဓါ-စင်စစ်၊ ဘတ္တဂ္ဂံ- ဆွမ်းစားစုရပ်သည်၊ အမနာပံ-မမြတ်နိုးအပ်သည်၊ (နှစ်သက်ဖွယ် မဟုတ်သည်)၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပေပြီ၊ ဗုဒ္ဓါနံ - ဘုရားရှင်တို့၏၊ စိတ္တနာမ - စိတ်မည်သည်ကို၊ ဂဟေတံ - ယူခြင်းငှါ၊ (ဆွဲဆောင်ခြင်းငှါ)၊ န သက္ကာ-မတတ်နိုင်၊ ဗုဒ္ဓေဟိ- တို့နှင့်၊ သဒ္ဓိံ - တကွ၊ ဝိဿာသကရဏံ နာမ-အကျွမ်းဝင်မှုကိုပြုခြင်းမည်သည်၊ သမုဿိတဗဏံ-ထောင်မတ်နေသော ပါးပျဉ်းရှိသော၊ အာသိဝိသံ-လျင်သော အဆိတ်ရှိသော မြွေကို၊ ဂီဝါယ-လည်ပင်း၌၊ ဂဟဏသဒိသံ - ကိုင်ရခြင်းနှင့် တူသည်၊ ဟောတိ၊ တော-အမောင်တို့၊ ထေ-လာကြပါ၊ တထာဂတံ-မြတ်စွာ ဘုရားကို၊ ခမာပေဿာမ-သည်းခံစေကြကုန်စို့၊ ဣတိ-ဤသို့ တိုင်ပင်ကြကုန်ပြီ၊ [စာအုပ်တို့၌ “မနုဿာ စိန္တယိံ သု” ရှိ၏၊ ထေ တော တထာဂတံ ခမာပေဿာမ သည် ကြံစည်မှုကို ပြသောစကား မဟုတ်နိုင်သောကြောင့် “မန္တယိံ သု” ဟု ရှိသင့်မည် ထင်ပါသည်။] ဣတိ - ဤသို့ ကြံစည်ပြီး၍၊ ဝါ - တိုင်ပင်ပြီး၍၊ သကလနဂရဝါသိနော-အလုံးစုံသောမြို့၌ နေသူ လူတို့သည်၊ ဘဂဝတာ - နှင့်၊ သဟေဝ-တပြိုင်နက်သာလျှင်၊ နိက္ခန္ဓာ-ထွက်ကြကုန်ပြီ။

ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဂစ္ဆန္တောဝ-ကြွတော်မူစဉ်ပင်၊ မဂဓက္ခေတ္တေ- မဂဓလယ်၌၊ ဌိတံ - တည်သော၊ သာခါဝိဋ္ဌပသမ္ပန္နံ - အခက်အခဲတို့နှင့် ပြည့် စုံသော၊ သန္တုဗ္ဗာယံ- တခဲနက်ပိတ်သဲသောအရိပ်ရှိသော၊ ကရိသမတ္တဘူမိပတ္ထဋ္ဌံ - တစ်ကရိသအတိုင်းအရှည်ရှိသောမြေ၌ ပြန့်နေသော၊ ဧကံ-တပင်သော၊ မာတုလ ရုက္ခံ - မာတုလမည်သော သစ်ပင်ကို၊ ဒိဿာ - ၍၊ ဣမသ္မိံ ရုက္ခမူလေ - ဤ သစ်ပင်၏ အနီးအောက်၌၊ နိသိဒ္ဓိတော - ၍၊ ဓမ္မေ - ကို၊ ဒေသိယမာနေ - ဟောတော်မူအပ်သော်၊ မဟာဇနဿ - များစွာသော လူ အပေါင်း၏၊ ဌာန နိသဇ္ဇနောကာသော - ရပ်ရာ အရပ်၊ ထိုင်ရာ အရပ်သည်၊ ဘဝိဿတိ - ဖြစ် လိမ့်မည်၊ ဣတိ - ဤသို့ စဉ်းစားတော် မူ၍၊ နိဝတ္တိတော - ပြန်လှည့်၍၊ မဂ္ဂါ- လမ်းမှ၊ ဩက္ကမ္မ-ဖဲ၍၊ ရုက္ခမူလံ-သို့၊ ဥပသင်္ကမိတော-၍၊ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကံ- တရား ဘဏ္ဍာစိုး ဖြစ်သော၊ အာနန္ဒတ္ထေရံ - ကို၊ ဩလောကေသိ-ကြည့်တော် မူပြီ၊ ထေရော- အရှင် အာနန္ဒာ ထေရ်သည်၊ ဩလောကိတ သညာယဇေ-

ကြည့်တော်မူအပ်သော အမှတ်သညာဖြင့်သာ၊ သတ္တာ - သည်၊ နိသီဒိတု ကာမော- ထိုင်တော်မူလို၏။ ဣတိ-သို့၊ ဥတော-သိ၍၊ သုဂတ မဟာ စီဝရံ - မြတ်စွာဘုရား၏ သင်္ကန်းကြီးကို၊ ပညပေတော - ခင်း၍၊ အဒါသိ - ပေးပြီ၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ပညတ္ထေ-ခင်းထားအပ်ပြီးသော၊ အာသနေ-နေရာ၌၊ နိသီဒိ- ပြီ၊ အထ- ထိုင်တော်မူရာ ထိုအခါ၌၊ အဿ-ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပုရတော- ရှေ့၌၊ (ရှေ့က)၊ မနုဿာ နိသီဒိ သ၊ ဥဘောသု-နှစ်ဖက်ကုန်သော၊ ပဿေသု- နံပါးတို့၌လည်းကောင်း၊ (ဘေးတို့၌လည်းကောင်း)၊ [ဘုရားရှင်၏ဘေးနှစ်ဖက် ကို ဆိုလိုသည်။] ပစ္စတော စ-နောက်၌လည်းကောင်း၊ ဘိက္ခုသံဃဿ- သည်၊ (နိသီဒိ)၊ အာကာသေ-၌၊ ဒေဝတာ-တို့သည်၊ အဋ္ဌသု-တည်ကုန်ပြီ၊ ဧဝံ-သို့၊ မဟာပရိသ မဇ္ဈဂတော - များစွာသော ပရိသတ်အလယ်သို့ ရောက်တော်မူ သည်၊ (ဖြစ်၍)၊ တတြ-ထို မာတုလမြို့၏အနီး သစ်ပင်ကြီး၌၊ ဝါ-ထိုပရိသတ် ၌၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ဘိက္ခု - တို့ကို၊ အာမန္တေသိ-ခေါ်၍ သိစေတော်မူပြီ။

တေ ဘိက္ခုတိ ကား၊ တတြ-ထိုမာတုလမြို့၏အနီး သစ်ပင်ကြီးအောက်၌၊ ဝါ - ထို ပရိသတ်၌၊ ဥပဝိဋ္ဌာ-ကပ်ဝင် တည်နေ ကုန်သော၊ ဓမ္မ ပဋိဂ္ဂါဟကာ- တရားတော်ကို ခံယူကုန်သော၊ ဘိက္ခု - တို့သည်၊ (ပစ္စယောသု၌စပ်)၊ အတ္တ ဒီပဂါတိ - ကား၊ အတ္တာနံ - မိမိကို၊ ဒီပံ - မှီရာကျွန်းကို၊ တာဏံ - စောင့်

အတ္တ။ ။ အတ္တဒီပဂါတိ ဧတ္ထ ကာမံ (စင်စစ်) [ဤပုဒ်ကို ဂုစ္စတိန္တစပ်၊] ယော ပရော န ဟောတိ၊ သော အတ္တာ (အကြင် အရာသည်) ပရ (သူတပါး) မဟုတ်၊ ထို အရာသည် အတ္တာဘည်း၊ ဣတိ သသန္တာနော=“အတ္တာ” တိ ဂုစ္စတိ၊ (ထို့ကြောင့် မိမိ၏ ခန္ဓာအစဉ်တခုလုံးကို “အတ္တ” ဟု အကယ်၍ ဆိုနိုင်၏၊ ဟိတသုခေသိ ဘာဝေန ပန (ထိုသို့ ဆိုနိုင်ပါသော်လည်း မီးပွားချမ်းသာကို ရှာသူ၏ အဖြစ်ဖြင့်) အတ္တနိဗ္ဗိသေသတ္တာ (မိမိ၌ သက်ဝင် တည်နေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) ဓမ္မော ဣဓ “အတ္တာ” တိ အဓိပ္ပေတော၊ ထို့ကြောင့် “အတ္တာ နာမ လောကီယ လောကုတ္တရော ဓမ္မော” ဟု ဖွင့်သည်။

ဟုတ်ချက်။ ။ ဋီကာ၌ “အတ္တနိဗ္ဗိသေသတ္တာ” ဟု တွေ့ရ၏၊ နိ ပုဗ္ဗ+ဝိသဘောတံ + တ ပစ္စည်း (ဣ) အာဂုံဖြင့် နိဝိသိတ (နိဗ္ဗိသိတ) ဟု ဖြစ်စေ၊ (ဣ) အာဂုံကို ဖြေ၍ နိဝိသေတ (နိဗ္ဗိသေတ) ဟု ဖြစ်စေ၊ ထို့နောက် ဤ ပစ္စည်း သက်၍ “အတ္တနိဗ္ဗိ သေသတ္တာ” ဟု ဖြစ်သည်၊ သုတ်မဟာဝဂ္ဂဋီကာ စာမျက်နှာ (၁၄၇) ၌မူ “သော ဧဝံ သမ္မာဒိတော” ဟု အဖွင့် တမျိုးရှိ၏၊ ထို၌ ကာရိတ် ပါသည်ကို ကြည့်၍ ဤ၌လည်း ကာရိတ်ဖြင့် “အတ္တနိဝေသိတတ္တာ=အတ္တနိဗ္ဗေသိတတ္တာ” ဟု ရှိလျှင် သာ၍ အဓိပ္ပာယ် ရှင်းသည်။

ဒီပ။ ။ ဒွိဓာ + အာပေါ ဂတော ဧတ္တာတိ ဒီပေါ၊ ရေ၏ နှစ်ဖြာ မီးသွားရာ အရပ်၊ ဩဇေန အနုဇ္ဈောတ္တတော ဘူမိဘာဂေါ၊ ရေအယဉ်သည် မလွှမ်းမိုးအပ် သော မြေအရပ်၊ ဝါ - ကျွန်း၊ ဣဓ ပန ကာမောဃာဒီဟိ အနုဇ္ဈောတ္တရဏီယတ္တာ ဒီပေါဝိယာတိ ဒီပေါ၊ [ကျွန်းနှင့် တူသော မိမိ။]

ရှောက်တတ်သော အရာကို၊ လေဏံ - ပုန်းအောင်းရာကို၊ ဂတိ* - ဖြစ်ရာကို၊ ပရာယဏံ-လည်းလျောင်းရာကို၊ ပတိဋ္ဌံ - တည်ရာကို၊ ကတော - ဤ၊ ဝိဟရံထ - ကုန်လော့၊ ဣတိ အတ္ထော၊ အတ္တ သရဏာတိ ဣဒံ-အတ္တသရဏာ ဟူသော ဤ စကားသည်၊ တထေဝ-ထို အတ္တဒီပါ ဟူသော စကား၏ပင်၊ ဝေဝစနံ-ဝေဝုစ ပရိယာယ် စကားလွယ်တည်း။

အနညသရဏာတိ ဣဒံ-ဟူသော ဤစကားသည်၊ အညသရဏ ပဋိက္ခေပ ဝစနံ-မိမိမှ တပါး အခြားသူ၏ အားကိုးရာ၏ အဖြစ်ကို ပယ်ရှားကြောင်း သဒ္ဓါတည်း၊ ဟိ-မှန်၏၊ အညော-အခြားသူသည်၊ အညဿ - အခြားသူ၏၊ သရဏံ-အားကိုးရာသည်၊ နဟောတိ- မဖြစ်နိုင်၊ (ကသွာ)၊ အညဿ-အခြား သူ၏၊ ဝါယာမေန-အားထုတ်ကြောင်း ဝီရိယဖြင့်၊ အညဿ-အခြားသူ၏၊ အသုဇ္ဈနတော- ကိလေသာတို့မှ မစင်ကြယ်နိုင်ခြင်းကြောင့်တည်း၊ စ-သာဓက ကား၊ အတ္တာဟိ၊ပေ၊ပရော သိယာတိ- ဟူသော၊ ဧတံ - ဤစကားတော်ကို၊ ဘဂဝတာ(ပိ)-သည်လည်း၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ (မြတ်စွာဘုရားလည်း ဟောထားသည်-ဟူလို၊) [အတ္တာဟိ-မိမိသည်သာ၊ အတ္တဇနာ-၏၊ နာထော- အားကိုးစရာတည်း၊ ပရော - မိမိမှ တပါးသော၊ ကော - အဘယ်သူသည်၊ နာထော-သည်၊ သိယာ-ဖြစ်နိုင်ရာအံ့နည်း(မဖြစ်နိုင်-ဟူလို၊)]တေန-ကြောင့်၊ အနညသရဏာတိ- ဟူ၍၊ (ဘဂဝါ) အာဟ။

အတ္တဒီပါ။ ။ အတ္တာ + ဒီပေါ (ပတိဋ္ဌာ) - ဧတသန္တိ အတ္တဒီပါ၊ - ဂ္ဂိကာ၊ “အတ္တဒီပါ-မိမိဟူသော မှီရာကျွန်းရှိကုန်၏” ဟု အလွယ်ဆို၊ အဖွင့်အရ အနက်ပေး လိုမှ “အတ္တဒီပါ-မှီရာ ကျွန်းသဖွယ် ဖြစ်သော မိမိ၌ သက်ဝင် တည်နေသော လောကီ လောကုတ္တရာ တရားရှိကုန်သည် ” ဟု ဆိုပါ။

ဝေဝစနံ။ ။ အတ္တဒီပါ၌ မိမိ၏ ကျွန်းနှင့်တူသည်၏ အဖြစ်ဟူသည် “အားကိုးရာ ဖြစ်သောအားဖြင့် တူသည်” ဟု အတ္တဒီပါပုဒ်ကို ဖွင့်သောအားဖြင့် အတ္တသရဏာ ပုဒ် ကို ပရိယာယ် အဖြစ်ဖြင့် ဟောထားအပ်သည်-ဟူလို။

အညသရဏ ပဋိက္ခေပဝစနံ။ ။ အညသရဏ ပဋိက္ခေပ ဝစနန္တိ အညသရဏ ဘာဝ ပဋိက္ခေပ ဝစနံ၊ ဣဒဉ္စိ န အညံ သရဏံ ကတော ဝိဟရဏသေဝ ပဋိက္ခေပဝစနံ၊ (မှန်၏၊-အနညသရဏံ ဟူသော ဤစကားသည် လောကီ လောကုတ္တရာ တရားမှ အခြားသော ဝတ္ထုတို့ကို ကိုးကွယ်၍ နေခြင်းကိုသာ ပယ်မြစ်ကြောင်း စကားမဟုတ်)၊ အထ ခေါ် အညဿသရဏဘာဝသေဝ ပဋိက္ခေပဝစနံ၊ (အဟုတ်ကား လောကီ လောကုတ္တရာ တရားမှ အခြားသောဝတ္ထု၏ ကိုးကွယ်ရာ၏ အဖြစ်ကို ပယ်မြစ်ကြောင်း စကားတည်း)။ တပဋိက္ခေပေ စ တေန ဣတရဿာပိ ပဋိက္ခေပသိဒ္ဓိတော၊ (ထို ကိုး ကွယ်ရာကို ပယ်လိုက်လျှင် ကိုးကွယ်မှုကိုလည်း ပယ်ပြီးဖြစ်နေသောကြောင့်တည်း) (အရင်းလ် အဖျားထင်းဖြစ်သည်- ဟူလို)။

ပန- ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ ဧတ္ထ- ဤ အတ္တဒီပါ အတ္တသရဏာဟူသော ပါဠိ၌၊ အတ္တာနာမ - အတ္တမည်သည်၊ ကော- အဘယ်နည်း၊ (ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊) လောကီယလောကုတ္တရော- လောကီလောကုတ္တရာဖြစ်သော၊ ဓမ္မော-တရားတည်း၊ (ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း၊) တေန-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ လောကီ လောကုတ္တရာတရား၏ အတ္တမည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်)၊ ဓမ္မဒီပါ ဓမ္မသရဏာ အနုညသရဏာတိ - ဟူ၍၊ (ဘဂဝါ) အာဟ၊ ကာယေ ကာယာနုပဿိတိ အာဒိနိ-အစရှိသောပုဒ်တို့ကို၊ မဟာသတိပဋ္ဌာနေ- မဟာသတိပဋ္ဌာန သုတ်၌၊ ဝိတ္တာရိတာနိ-ခွဲဖွင့်အပ်ကုန်ပြီ။

ဂေါစရေတိ-ကား၊ စရိတုံ-လှည့်လည်ခြင်းငှါ၊ ယုတ္တဋ္ဌာနေ-သင့်လျော်သော အရပ်၌၊ သကေတိ-ကား၊ အတ္တနော-၏၊ သန္တကေ-ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ပေတ္တိကေ ဝိသယေတိ-ကား၊ ပိတိတော-အဖမ္မ၊ (အဖဖြစ်သော မြတ်စွာဘုရားမှ)၊ အာဂတ ဝိသယေ - လာသော အရာဖြစ်သော၊ (ဂေါစရေ ခွဲစပ်)၊ [ပိတိတော+ အာဂတော ပေတ္တိကော ဟူပြု။] စရတန္တိ-ကား၊ စရန္တာနံ-လှည့်လည်ကုန်သော သင်တို့၏၊ (ဩတာရံ ခွဲစပ်)၊ စရန္တန္တိပိ-ဟူ၍လည်း၊ ပါဠော-ပါဠိတော် ပါဠိ သည်၊ (အတ္တိ)၊ အယမေဝ-ဤ စရတံ ပါဠိ၏ အနက်သည်ပင်၊ အတ္ထော-စရန္တ ဟူသော ပါဠိ၏ အနက်တည်း၊ [ဤ စရန္တဟူသော ပုဒ်သည် ဝိဘတ္တိ ဝိပလ္လာသ၊ ဝစနဝိပလ္လာသအားဖြင့် သာမီအနက်၌ ဒုတိယာဇကဝုဓံ ဝိဘတ်သက်ထားသော ပုဒ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် စရတံနှင့် အနက်တူပင် - ဟူလို။] န လစ္စတိတိ - ကား၊ န လတိသတိ-ရလိမ့်မည် မဟုတ်၊ န ပဿိသတိ-မြင်လိမ့်မည်မဟုတ်၊ မာရေတိ- ကား၊ ဒေဝပုတ္တမာရေပိ - ဒေဝပုတ္တမာရ် လည်းကောင်း၊ မဇ္ဈမာရေပိ- မဇ္ဈမာရ် လည်းကောင်း၊ ကိလေသမာရေပိ - ကိလေသမာရ် လည်းကောင်း တည်း၊ [ကိလေသမာရ်ဖြစ်လျှင် ကျန် မာရ် ၂ မျိုးလည်း ဖြစ်ခွင့်ရနိုင်သည်။] ဩတာရန္တိ - ကား၊ ရန္တံ ဆိဒ္ဓံ ဝိဝရံ - အပေါက် အကြားကို၊ (န လစ္စတိ ခွဲစပ်)၊ [ဩတာရံ၏ သဒ္ဓတ္ထမှာ “သက်ဝင်ဖို့ရာ အခွင့်အလမ်း”တည်း။]

ပန-ဆက်၊ [မာရ် ၃ ပါး၏ အခွင့်အလမ်း မရနိုင်ပုံကို ဗျတိရေကဖြစ်သော ဝတ္ထုဖြင့် ပြလို၍ အယံ ပနေတ္ထ စသည်မိန့်။] အယံ အတ္ထော-ဤအနက်ကို၊ [မိမိ ကျက်စားရာအာရုံ၌ လှည့်လည်သောရဟန်းတို့အား မာရ် ၃ ပါး၏ ဖြစ်ခွင့်မရ

ကော ပနေတ္ထ အတ္တာနာမ။ ။အတ္တဒီပါ အတ္တသရဏာ ဟူသော ပါဠိတော်၌ ပံင်ကိုယ်သဘောဖြစ်သော အတ္တ (ခန္ဓာကိုယ်ကြီး)ကို အလိုရှိအပ်သည် ဖြစ်အံ့၊ အဘယ်နည်းဖြင့် ထိုခန္ဓာကိုယ်ကြီး၏ မှီရာကွန်း၊ အားကိုးရာ ဖြစ်နိုင်ရာအံ့နည်း၊ “ ထိုပါဠိတော်၌ အလိုရှိလိုက်သော အတ္တာဘမျိုး ရှိရာ၏ ” ဟု နှလုံးသွင်း၍ “ကော ပနေတ္ထ” စသည်ဖြင့် မေးသည်၊ ထို အမေးအတွက် ဤ၌ အလိုရှိအပ်သော အတ္တကို လင်ရှားပြလိုသောကြောင့် “လောကီယလောကုတ္တရော ဓမ္မော”ဟု ဖြေသည်။

ခြင်းဟူသော ဤအနက်ကို၊] လေ့နှုဋ္ဌာနတော-မြေစိုင်းခဲရှိရာ အရပ်မှ၊ နိက္ခမ္မ-
ထွက်၍၊ တောရဏေ - တုရိုက်တိုင်၌၊ (တံခါးတိုင်၌)၊ နိဿိဒိတော - နားနေ၍၊
ဗာလာတပံ-တက်သစ်စနေပူကို၊ (နေပူဆာကို)၊ တပန္နံ - ပူစေသော၊ (လှုံနေ
သော)၊ လာပံ သကုဏံ-မီလုံးငှက်ကို၊ ဂဟေတော-ဖမ်းယူ၍၊ ပက္ခန္ဓသေနသတုဏ
ဝတ္ထုနာ-ပျံသွားသော သိမ်းငှက်၏ဝတ္ထုဖြင့်၊ ဒီပေတဗ္ဗော-ပြထိုက်၏၊ ဟိ- ချဲ့၊
ဘူတပုဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ၊ပေ၊ပေတ္တိကော ဝိသယောတိ- ဟူသော၊ တေ-ဤ စကား
တော်ကို၊ (ဘဂဝတာ)၊ ဝုတ္တံ။

ဘိက္ခဝေ - တို့၊ ဘူတပုဗ္ဗံ-ရှေး၌ ဖြစ်ဖူးသည်ကား၊ [ဘူတပုဗ္ဗံ-ရှေး၌ ဖြစ်ဖူး
သော အကြောင်းကို၊ ဝဒါမိ-ဟောတော်မူမည်၊ဤသို့ ပါဌသေသထည့်၍လည်း
ပေးနိုင်၏။] သကုဏံ-သိမ်းငှက်သည်၊ ဝါ- စွန်ကြီးသည်၊ လာပံ သကုဏံ-
မီလုံးငှက်ကို၊ သဟလာ - အလျင်အမြန်၊ အဇ္ဈပ္ပတ္တာ - လွှမ်းမိုး၍ ရောက်သည်၊
(ဟုတော)၊ အဂ္ဂဟေသိ-ဖမ်းယူပြီ၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ အထခေါ-၌၊ လာပေါ သကု
ဏော- သည်၊ သကုဏံဂ္ဂိယာ - သိမ်းငှက်သည်၊ ဟရိယမာနော - ဆောင်ယူ
အပ်စဉ်၊ (ခြေဖြင့် ကုပ်ချီသွားစဉ်)၊ ဧဝံ- သို့၊ ပရိဒေဝသိ-ငိုကြွေး တမ်းတပြီ၊
(ကို)၊ ယေ မယံ-အကြင် ငါတို့သည်၊ ပရဝိသယေ-သူတပါးတို့၏ နယ်မြေ
ဖြစ်သော၊အဂေါစရေ-မကျက်စားသင့်သော အရပ်၌၊(တံခါးတိုင်ကို ရည်ရွယ်
သည်)၊ စရိမှ - လှည့်လည်မိခဲ့ကုန်ပြီ၊ (တေ) မယမေဝ-ထို ငါတို့သည်သာ၊
အလက္ခိကာ - အသရေမရှိသူတို့သည်၊ အမှ - ကုန်၏၊ (မှားလေစွ) (တေ)
မယံ(ဝေ)-တို့သည်သာ၊အပ္ပပညာ-နည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊အမှ-ကုန်၏။

အဇ္ဇ - ယနေ့၊ မယံ - တို့သည်၊ သကေ - မိမိဥစ္စာဖြစ်သော၊ ပေတ္တိကေ-
အဖမ္မလာသော၊ ဝိသယေ - အရာဖြစ်သော၊ (နယ်မြေဖြစ်သော)၊ ဂေါစရေ-
ကျက်စားရာအရပ်၌၊ သစေစရေယျာမ - အကယ်၍ လှည့်လည် ကျက်စားကုန်
အံ့၊ (ဝေသတိ)၊ မေ-အား၊ အယံ သကုဏံ- ဤသိမ်းငှက်သည်၊ ယုဒ္ဓါယ-
တိုက်ပွဲဝင်ခြင်း (စစ်ထိုးခြင်း)ငှါ၊ အလံ-စွမ်းနိုင်သည်၊ န အဘဝိဿ-မဖြစ်ရာ၊
[ယဒိဒိကာ အနက်မရှိ နိပါတ်။]ဣတိ-ဤသို့ ငိုကြွေး တမ်းတပြီ၊လာပ-အိုမီလုံး
ငှက်၊ တေ- ၏၊ သကော - သော၊ ပေတ္တိကော - သော၊ ဝိသယော - သော၊

သကုဏံ။ ။သကုဏေ + ဟနတီတိ သကုဏံဂ္ဂိ၊ သကုဏ သဒ္ဓုပပဒ + ဟန
ဓာတ်+ ဣ ပစ္စည်းကြိပင်၊ သနကို သုတ်ကြီးဖြင့် (သ) ပြု၊ (ဂ) လာ၊ ဋီကာ၌ “ဟန္တိ” ဟု
ရှိ၏၊ ထိုပါဌလည်း ဓာတုန် (န) ကို နောက် (တိ) သို့ ကပ်ထားသည်၊ ကေဝုစံပင်၊
ရှေးနိဿယ၌ “သကုဏံဂ္ဂိ- သိမ်း၊ ဝါ - စွန်ကြီး” ဟု အနက်ပေးတော်မူ၏၊ ဋီကာ၌
“မဟာသေန သကုဏော” ဟု သရုပ်ဖော်၏၊ “သေန ” သဒ္ဓါကို အဘယာရာမ
ဆရာတော်၏ အဘိဓာန်နိဿယသစ် (၆၄၇) ဂါထာ၌ “လင်းယုန်” ဟု ဘာသာ
ပြန်တော်မူသည်။ [သကုဏံဂ္ဂိသည် ပဋိသန္ဓိပုဒ်ကဲ့သို့ ဣတ္ထိလိန်တည်း။]

ဂေါစရော-ဟူသည်။ ကော ပန-အဘယ်နည်း။ ဣတိ- ဤသို့ မေးပြီ။ နဂ်လကဋ္ဌကရဏံ- ထွန်ဖြင့် ထွန်အပ်သော အရပ်ဖြစ်သော၊ ယဒိဒံ လေဇ္ဈဌာနံ- အကြင် မြေစိုင်ခဲရှိရာအရပ်သည်။ (အတ္ထိ၊ ဣဒံ- ဤ မြေစိုင်ခဲရှိရာအရပ်သည်။ မေ- ခါ၊ သကော ပေတ္တိကော ဝိသယော၊ ဂေါစရော- ပါတည်း)။ ဣတိ-ဤသို့ ပြောပြီ။ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ အထခေါ-၌၊ သကုဏ္ဍိ- သည်၊ သကေ- မိမိဥစ္စာဖြစ်သော၊ ဗလေ-ခွန်အားကြောင့်၊ အပတ္တဒ္ဓါ- ခက်ထန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ သကေ-သော၊ ဗလေ-ကြောင့်၊ အသံဝဒမာနာ- ပြောဆိုလျက်၊ [အဿရမာနာတိ အဝုယန္တိ (စိန်ခေါ်လျက်)ဟု ဋီကာ၌ ရှိ၏။] လာပံ သကုဏ္ဍိ- ကို၊ ပမုဉ္ဇိ- လွှတ်လိုက်ပြီ၊ (ကိံ-အဘယ်သို့ပြော၍ လွှတ်လိုက်သနည်း)၊ လာပ-ဟံ၊ ဗိလုံးငှက်၊ တံ-သည်၊ ဂစ္ဆ- သွား၊ တဩပိ - ထိုအရပ်သို့လည်း၊ (ထို မြေစိုင်ခဲရှိရာအရပ်သို့လည်း)၊ ဂန္ဓာ-သွား၍၊ (သွားသော်လဲ)န မောက္ခသိ-ငါ့လက်မှ လွှတ်လိမ့်မည်မဟုတ်၊ ဣတိ-ဤသို့ပြော၍ လွှတ်လိုက်ပြီ။

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ အထခေါ-၌၊ လာပေါ သကုဏ္ဍော-သည်။ နဂ်လကဋ္ဌကရဏံ-သော၊ လေဇ္ဈဌာနံ-သို့၊ ဂန္ဓာ-၍၊ မဟန္တံ-သော၊ လေဇ္ဈ-မြေစိုင်ခဲ(အပေါ်)သို့၊ အဘိရုဟိတွာ-တက်၍၊ သကုဏ္ဍိ-ကို၊ ဝဒမာနော-ပြောလျက်၊ (စိန်ခေါ်လျက်)၊ အဋ္ဌာသိ- တည်နေပြီ၊ (ရပ်နေပြီ)၊ (ကိံ- အဘယ်သို့ပြော၍ တည်နေသနည်း)၊ သကုဏ္ဍိ-ဟံသိမ်းငှက်ကြီး၊ ဒါနိ-ယခု၊ မေ-ငါ၏(အထံသို့)၊ ဟေ-လာခံပါ၊ သကုဏ္ဍိ-ဟံသိမ်းငှက်ကြီး၊ ဒါနိ-ယခု၊ မေ-ငါ၏(အထံသို့)၊ ဟေ-လာခံပါ၊ ဣတိ-ဤသို့ခေါ်လျက် တည်နေပြီ။ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ အထခေါ-၌၊ သာ သကုဏ္ဍိ-သည်၊ သကေ-သော၊ ဗလေ ကြောင့်၊ အပတ္တဒ္ဓါ- ခက်ထန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ သကေ- သော၊ ဗလေ -ကြောင့်၊ အသံဝဒမာနာ - ဗိလုံးငှက်၏ နာမည်ကို ခေါ်လျက်၊ ဥဘော - နှစ်ဖက်ကုန်သော၊ ပက္ခေ- အတောင်တို့ကို၊ သန္ဓယု-အညီအမျှ ဖွဲ့ထား၍၊ (ဆန့်တန်း၍)၊ လာပံ သကုဏ္ဍိ - ဗိလုံးငှက်ဆိုသို့၊ သဟသာ-အလျင်အမြန်၊ အဇ္ဈပ္ပတ္တာ-လွှမ်းမိုး၍ ရောက်ပြီ၊ (ထိုးချလိုက်ပြီ)။

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ယဒါ-၌၊ လာပေါ သကုဏ္ဍော-သည်၊ (အညာသိ၌စပ်)၊ အယံ သကုဏ္ဍိ - သည်၊ မေ - ငါ၏ အတွက်၊ (ငါ့ကို ဖမ်းယူဖို့)၊ ဗဟံ- များစွာသော အရပ်သို့၊ အာဂတာ-ရောက်လာပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ အညာသိ-သိပြီ၊ [ဗဟံ အာဂတာ ခေါ် မျာယန္တိ မယံ အတ္ထာယ ဗဟုကံ ဌာနံ အာဂတာ၊ အပွကံ

ပဟန္တံ လေဇ္ဈ အဘိရုဟိတွာ ။ ။ ထို မြေစိုင်ခဲကြီးကား ထယ်ဖြင့် ထိုးထား အပ်သည်ဖြစ်၍ ခြောက်နေသဖြင့် အလွန်ထက်သော အချွန်ပါသည့် သံတုံးကြီးနှင့် တူနေသည်။ ထို မြေစိုင်ခဲကြီး၏ အောက်၌ ဝင်ပုန်းရမည့် နေရာကို သေချာစွာ မှတ် သားကာ ထို မြေစိုင်ခဲပေါ်သို့ တက်ပြီး သိမ်းစွန့်ကြီးကို ခေါ်လေသည်။

အဝသိဋ္ဌံ၊-မဟာဝဂ္ဂသံယုတ် အဋ္ဌကထာ။] အထ ခေါ်-၌၊ တသေဝ လေဉ္စုသ-
၏ပင်၊ အန္တရံ-အကြားသို့၊ ပစ္စုပ္ပန် - ဝင်ပြီ [ဗီလုံးငှက်ကလေး ဝင်သွားပြီ။]
ဘိက္ခုဝေ - တို့၊ အထ ခေါ်-၌၊ သကုဏ္ဍိ - သည်၊ တတ္ထေဝ - ဗီလုံးငှက်ငယ်
တည်နေရာ ထို မြေစိုင်ခဲ၌ပင်၊ (မြေစိုင်ခဲ အပေါ်၌ပင်)၊ ဥရံ-မိမိ၏ ရင်ဘတ်ကို၊
ပစ္စတာဋ္ဌေသိ- ပြင်းပြင်းထန်ထန် ထိခိုက်စေပြီ၊ (ဆောင့်မိပြီ) ဘိက္ခုဝေ-တို့၊
ယော-အကြင်ဗီလုံးငှက်ငယ်သည်၊ ပရဝိသယေ-သူတပါးတို့၏ နယ်မြေဖြစ်သော၊
အဂေါစရေ - မိမိ၏ ကျက်စားရာမဟုတ်သော အရပ်၌၊ စရတိ - လှည့်လည်
ကျက်စားမိခဲ့၏၊ (တဿ - ထိုဗီလုံးငှက်ငယ်၏)၊ ဧဝံ ဟိ-ဤသို့လျှင်၊ တံ-ထို
သိမ်းငှက်က ဖမ်းယူခြင်းခံရသည်၊ ဟောတိ-၏။

ဘိက္ခုဝေ - တို့၊ တဿာ - ကြောင့်၊ ဣဟ-ဤ သာသနာတော်၌၊ (တုမေ)၊
ပရဝိသယေ - သူတပါးတို့၏ နယ်မြေဖြစ်သော၊ အဂေါစရေ- ကျက်စားရာ
မဟုတ်သော ငါးပါးအာရုံ ကာမဂုဏ်၌၊ မာစရိတ္ထ-မလှည့်လည် မကျက်စားကြ
ကုန်နှင့်၊ ဘိက္ခုဝေ-တို့၊ ပရဝိသယေ-သော၊ အဂေါစရေ-၌၊ စရတိ-လှည့်လည်
ကျက်စားသော သင်တို့၏၊ ဩတာရံ - အခွင့်အလမ်းကို၊ (ဟာကွက်ကို)၊
မာရော-သည်၊ လစ္ဆတိ-ရလိမ့်မည်၊ အာရမဏံ-အကြောင်းကို၊ မာရော-သည်၊
လစ္ဆတိ-မည်၊ ဘိက္ခုဝေ-တို့၊ ဘိက္ခုနော - ၏၊ ပရဝိသယော - သော၊ အဂေါ
စရော-ကျက်စားရာမဟုတ်သော အရပ်ဟူသည်၊ ကောစ-အဘယ်နည်း၊ ပဉ္စ-
ကုန်သော၊ ယဒိဒံ (ယေ + ဣမေ) ကာမဂုဏာ - အကြင် ကာမဂုဏ်တို့သည်၊
(သန္တိ)၊ ဧတ-ထို ကာမဂုဏ်တို့သည်၊ ဘိက္ခုနော- ၏၊ ပရဝိသယော-သော၊
အဂေါစရော- တည်း၊ ပဉ္စ-ကုန်သော၊ (ကာမဂုဏာ-တို့ဟူသည်)၊ ကတမေ-
အဘယ်တို့နည်း၊ ဣဋ္ဌာ-အလိုရှိအပ်ကုန်သော၊ ကန္တာ-နှစ်သက်အပ်ကုန်သော၊
မနာပါ-စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်ကုန်သော၊ ဝါ- စိတ်ဖြင့် ရောက်အပ်
မြတ်နိုးအပ်ကုန်သော၊ ပိယရူပါ-ချစ်အပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိကုန်
သော၊ (ချစ်စရာကောင်းကုန်သော)၊ ကာမူပသဉ္စိတာ - ကိလေသာကာမနှင့်
စပ်ယှဉ်ကုန်သော၊ ရဇနီယာ-တပ်မက်ထိုက်ကုန်သော၊ ဝါ- တပ်မက်ကြောင်း
ဖြစ်ကုန်သော၊ စက္ခုဝိညေယျာ-စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် သိထိုက်ကုန်သော၊ ရူပါ-
ရူပါရုံတို့လည်းကောင်း၊ ပေ၊ ကာယဝိညေယျာ - ကာယဝိညာဉ်ဖြင့် သိထိုက်
ကုန်သော၊ ဖောဠဗ္ဗာ-ဖောဠဗ္ဗာရုံတို့လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခုဝေ-တို့၊ အယံ-
ဤ နှစ်သက်စရာ ကာမဂုဏ် ငါးဖြာသည်၊ ဘိက္ခုနော- ၏၊ ပရဝိသယော-
သော၊ အဂေါစရော-တည်း။

ဘိက္ခုဝေ-တို့၊ သကေ- မိမိဥစ္စာဖြစ်သော၊ ပေတ္တိကေ-အဖဖက်မှလာသော၊
ဝိသယေ - အရာဖြစ်သော၊ ဂေါစရေ - ကျက်စားရာ အရပ်၌၊ စရတိ-
လှည့်လည် ကျက်စားကြကုန်လော့၊ ဘိက္ခုဝေ-တို့၊ သကေ- သော၊ ပေတ္တိကေ-

သော၊ ဝိသယော-သော၊ ဂေါစရေ-ဌ၊ စရတံ-ကုန်သော (သင်တို့၏)၊ ဩတာ
ရံ-ကို၊ မာရော-သည်၊ န လစ္ဆတိ-ရလိမ့်မည်မဟုတ်၊ အာရမဏံ-ကို၊ မာရော-
သည်၊ န လစ္ဆတိ-ရလိမ့်မည်မဟုတ်၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဘိက္ခုနော-၏၊ သကော-
မိမိဥစ္စာဖြစ်သော၊ ပေတ္တိကော - သော၊ ဝိသယော - သော၊ ဂေါစရေ -
ဟူသည်၊ ကော-အဘယ်နည်း၊ စတ္တာရော-ကုန်သော၊ ယဒိဒံ (ယေ+ဣမေ)၊
သတိပဋ္ဌာနာ - တို့သည်၊ (သန္တိ၊ ဣမေ-ဤ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့သည်၊
ဘိက္ခုနော-၏၊ ပေါ၊ ဂေါစရေ-တည်း)၊ စတ္တာရော-လေးပါးတို့ဟူသည်၊ ကတ
မေ-အဘယ်တို့နည်း၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဣမေ-ဤသသနာကော်၌၊ ဘိက္ခု-သည်၊
ကာယေ - ဆံအစရှိသော ရုပ်အပေါင်း၌၊ ကာယာနုပဿီ - ရုပ်အပေါင်းကို
အဖန်ဖန် ရှုလေ့ရှိသည်၊ (ဟုတော့)၊ ဓိဟရတိ၊ ပေါ၊ အယံ - ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊
ဘိက္ခုနော - ၏၊ သကော - သော၊ ပေတ္တိကော-သော၊ ဝိသယော- သော၊
ဂေါစရေ-တည်း။ [ပေယျာလကို ပါဠိတော်မှာ ကြည့်ပါ။]

ကုသလာနန္တိ- ကား၊ အနဝဇ္ဇလက္ခဏာနံ-အပြစ်၏ ဆန့်ကျင်ဖက်လက္ခဏာ
ရှိကုန်သော၊ ဝါ- အပြစ်မရှိခြင်းလက္ခဏာ ရှိကုန်သော၊ (ဓမ္မာနံ ဌာဝပ်)၊ သမာ

အနဝဇ္ဇလက္ခဏာနံ။ ။အာဇ္ဇပဋိပက္ခသဘာဝါနံ (အပြစ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်
သဘောလက္ခဏာရှိကုန်သော) [အနဝဇ္ဇန္တိ“န”သည်ပဋိပက္ခ (ပိရုဗ္ဗ) အနက်ဟော၊
အဝဇ္ဇန္တိ (အ) ကား တဗ္ဗာဝုတ္တိတည်း၊] ဤနည်း၌ ပိပါကဓမ္မ ဓမ္မာမည်သော
ကုသိုလ်တရားကိုသာ ရ၏။

တနည်း။ ။အဝဇ္ဇရဟိတသဘာဝါနံ- အပြစ်မှ ကင်းခြင်းသဘောရှိကုန်သော၊
ဝါ- အပြစ်မရှိခြင်းသဘော ရှိကုန်သော၊ ဤနည်း၌ ကုသိုလ်တရားများကိုလည်း
ကောင်း၊ ပိပါကဓမ္မမည်သော အပြစ်မရှိသောကုသိုလ်၏ အကျိုးတရားများကိုလည်း
ကောင်း ယူပါ၊ မှန်၏- အကျိုးတရားများလည်း အကြောင်းထူးတို့ဖြင့် သတ္တဝါတို့၏
သန္တာန်၌ ကောင်းစွာသွင်းထားအပ်သော် အသက်ရှည်ခြင်း အစရှိသော သမ္ပတ္တိ
အထူးဖြစ်ဩရလျက် နောက်နောက် ကုသိုလ်များဖြစ်ဖို့ရာ လွန်စွာအားကြီးသော မှီရာ
အကြောင်း ဖြစ်နိုင်ကြပေ၏။

ဆက်ပါဦးမည်။ ။ကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အသံကောင်းမှု၊ ဉာဏ်
ကောင်းမှု၊ ရုပ်လှမှု စသည်တို့သည် အကျိုးပိပိက်များတည်း၊ ထို အကျိုးပိပိက်ကို
အခြေခံ၍ ဉာဏ်ကောင်းသူသည် ထိုဉာဏ်ဖြင့် စာပေကျမ်းဂန် သင်အံ့ ဇေလုလာ ပို့ချ
မှု၊ အသံကောင်းသူက ထိုအသံဖြင့် တရားဟောမှု စသည် ပြုသောအခါ အကျိုးတရား
သည်ပင် ကုသိုလ်ဖြစ်ဖို့အကြောင်း ဖြစ်နိုင်၏၊ ထို့အတူ ကုသိုလ်ကြောင့် ပိစ္စည်း
ဥစ္စာကြွယ်ဝသူသည် ထိုပိစ္စည်းဥစ္စာဖြင့် ဥန့်ကြံပေးကမ်း လှူဒါန်းမှု၊ ဆေးရုံဆောက်မှု၊
လမ်းတံတား ဆောက်လုပ်မှု စသည် ပြုလုပ်ရာဝယ် အကျိုးသည်ပင် အကြောင်း
ဖြစ်ပြန်လေသည်။

ဒါနဟေတုတိ-ကား၊ သမာဒါယ-ကောင်းစွာယူ၍၊ ငတ္တနဟေတု-ကျင့်ခြင်း ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝေမိဒံ ပုညံ ပဝတ္ထတိတိ - ကား၊ ဝေ - ဤသို့၊ (နောက်၌ ဆိုအပ်မည့်အတိုင်း - ဟူလို)၊ လောကီယ လောကုတ္တရံ - လောကီ လောကုတ္တရာဖြစ်သော၊ ဣဒံ ပုညဖလံ-ဤကောင်းမှု၊ ကောင်းမှု၏အကျိုးသည်၊ ဝဇုတိ - တိုးပွား၏၊ စ-ဆက်၊ ဥပရူပရံ - အထက်အထက်ဖြစ်သော၊ ပုညဗ္ဗိ- ကောင်းမှုကိုလည်းကောင်း၊ ပုညဝိပါကောပိ - ကောင်းမှု၏ အကျိုးကိုလည်း ကောင်း၊ (ပုညဖလန္တိ-ပုညဖလဟူ၍၊) ဝေဒိတဗ္ဗော-သိထိုက်၏။

ဒဋ္ဌနေမိစက္ကဝတ္ထိရာဇကထာ အပွင့်

၈၁။ တတ္ထ-ထို ပုညံ ပဝဇုတိ ဟူသော ပါဠိ၌၊ ကုသလံ-ကုသိုလ်သည်၊ ဒုဝိဓံ-နှစ်ပါးအပြားရှိ၏၊ ဝန္တဂါမိစ-ဝဋ်သို့ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ကုသိုလ် လည်းကောင်း၊ ဝိဝန္တဂါမိစ- ဝဋ်မှထွက်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သောကုသိုလ်လည်းကောင်းတည်း၊ တတ္ထ-ထို နှစ်ပါးသော ကုသိုလ်တို့တွင်၊ ဝန္တဂါမိ ကုသလံ နာမ-ဝန္တဂါမိ ကုသိုလ်မည်သည်၊ မာတာပိတုနံ-တို့၏၊ ပုတ္တ ဓီတာသု- သားသမီးတို့၌လည်းကောင်း၊ ပုတ္တဓီတာနဉ္စ-သားသမီးတို့၏လည်း၊ မာတာပိတုသု-တို့၌လည်းကောင်း၊ သိနေဟဝသေန-ချစ်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ မဒု မဒ္ဒဝစိတ္တံ- နုညံသည်ဖြစ်၍ နုညံသောသဘောရှိသောစိတ်တည်း၊ ဝါ-အလွန်နုညံ

သမာဒါနဟေတု။ “သမာဒါနံ (ဆောက်တည်)” ဟူရာ၌ သိလစသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဆောက်တည်၍ ကျင့်ရ၏၊ အကျိုးတရားများကား ဆောက် တည်စရာ မလို၊ မိမိသန္တာန်၌ ကောင်းစွာယူခြင်း ဟူသော အကြောင်း၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသည်ပင် “သမာဒါနံ (ဆောက်တည်)” ဟု မှတ်ပါ။

ပုညံ။ ။ပုညဖလံကို ကြည့်၍ “ပုညံ” ဟူသော ပွဲဝယ် “ဖလ” ဟူသော နောက်ပွဲ ကြေနေသည် ဟု မှတ်ပါ၊ ပုညဖလံ ၌လည်း ကောင်းမှုနှင့် ကောင်းမှု အကျိုး ၂ မျိုးလုံးရအောင် “ပုညံ စ + ပုညဖလံ စ” ဟု ဧကဒေသ သရူပေက သေသ် ပြပါ၊ ထို့ကြောင့် “ပုညံ ဖလန္တိ စ ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗော ” ဟု ဖွင့်သည်၊ [“ပုညံ - ကောင်းမှု၊ ကောင်းမှု၏ အကျိုးသည်” ဟု အနက်ပေး။]

မာတာပိတုနံ စသည်။ ။ မာတာပိတုနံစသော စကားသည် နိဒဿနနည်း မျှသာ ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် အခြားသော ဤသို့ သဘောရှိသော ဝဋ်၏ အားကြီးသော ဦးရာ အကြောင်းရှိသောကုသိုလ် ဟူသမျှကို “ဝန္တဂါမိ” ဟု မှတ်ပါ၊ သိနေဟဝသေန သည်လည်း မဒုမဒ္ဒဝစိတ္တံဝယ် ဥပနိဿယ၏အစွမ်းဖြင့် အထူးပြုသည်၊ သမ္ပယုတ်၏ အစွမ်းဖြင့် အထူးမပြု၊ မှန်၏- ချစ်ခင်မှု (လောဘ) နှင့် ယှဉ်လျှော့ ကုသိုလ်မရှိနိုင်ပါ၊ မိဖတို့သည် သားသမီးများအပေါ်၌ ချစ်ခင်ခြင်းကြောင့် အလွန် နုညံသော ဓမ္မတ္တဘူ ဖြစ်သည်-ဟူလို။

သော စိတ်တည်း၊ ဝိဝဇ္ဇဂါမိကုသလံ နာမ-မည်သည်။ စက္ကာရော သတိပဋ္ဌာနာတိ အာဒိဘေဒါ-လေးပါးသော သတိပဋ္ဌာန် အစရှိသော အပြားရှိကုန်သော၊ သက္ကတိံသ-သုံးဆယ့်ခုနစ်ပါးသော၊ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာ - ဗောဓိပက္ခိယတရား တို့တည်း။

ဘေသု-သိနှစ်ပါးသော (ဝဇ္ဇဂါမိ ဝိဝဇ္ဇဂါမိ) ကုသိုလ်တို့တွင်၊ ဝဇ္ဇဂါမိ ပုညဿ-ဝဇ္ဇဂါမိကုသိုလ်၏၊ ပရိယောသာနံ-အဆုံးကား၊ မနုဿလောကေ-လူ့ ပြည်၌၊ စက္ကဝတ္တိ သိရိဝိဘဝေါ- စကြာဝတေမင်း၏ အသရေ စည်းစိမ်တည်း၊ [နိဒဿနနည်းတည်း၊ နတ်စည်းစိမ်လည်း ပါဝင်နိုင်၏။] ဝိဝဇ္ဇဂါမိကုသလဿ- ၏၊ ပရိယောသာနံ-ကား၊ မဂ္ဂ ဖလ နိဗ္ဗာန သမ္ပတ္တိ-မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်တို့၏ ပြည့်စုံ ခြင်းတည်း၊ တတ္ထ - ထို နှစ်ပါးသော (ဝဇ္ဇဂါမိ ဝိဝဇ္ဇဂါမိ) ကုသိုလ်တို့တွင်၊ ဝိဝဇ္ဇဂါမိ ကုသလဿ - ၏၊ ဝိပါကံ - အကျိုးကို၊ သုတ္တ ပရိယောသာနေ - သုတ်၏ အဆုံး၌၊ ဒဿေသတိ - ပြတော်မူလိမ့်မည်။ [“အထ ခေါ် ဘိက္ခဝေ သင်္ခါ နာမ ရာဇာ” အစရှိသည်ဖြင့် ဤ စက္ကဝတ္တိ သုတ်၏ အဆုံးနား ပုဒ်စဉ် (၁၀၀) ၌ ဟောတော်မူလိမ့်မည်။]

ပန-ကား၊ ဣဓ-ဤ သုတ်၏ အစ၌၊ (ကုသလာနံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာနံ စသည် ဖြင့် သုတ္တန်ဒေသနာကို အားထုတ်အပ်ရာ ဌာနဝယ် ဝဇ္ဇ ဝိဝဇ္ဇဂါမိ၏အဖြစ်ဖြင့် ဆက်ဆံသော ကုသိုလ်ကို ယူခြင်း၌၊ - ဤသို့ ဋီကာအတိုင်း အကျယ် ဆိုပါ။)

စက္ကာရော ၊ပေ၊ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာ ။ ။ အထွဋ်အထိပ်သို့ ရောက်သော ဝဇ္ဇဂါမိ ကုသိုလ်ကို ပြခြင်းငှါ “ မာတာပိတူနံ ၊ပေ၊ မုဒုမဒ္ဒဝ စိတ္တံ ” ဟု ဆိုအပ်သကဲ့ သို့၊ အထွဋ်အထိပ်သို့ ရောက်သည်သာ ဖြစ်သော ဝိဝဇ္ဇ ကုသိုလ်ကိုလည်း ပြခြင်းငှါ “စက္ကာရော ၊ပေ၊ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာ” ဟု ဆိုသည်။ အမှန်မှာ ဤ ဗောဓိပက္ခိယ တရား တို့သာ ဝိဝဇ္ဇဂါမိကုသိုလ်ဖြစ်သည် မဟုတ်၊ ဝဇ္ဇဂါမိကုသိုလ်တို့လည်း အထွဋ်အထိပ်သို့ ရောက်နိုင်သည် - ဟူလို။

ဝဇ္ဇဂါမိ, ဝိဝဇ္ဇဂါမိ။ ။ ဝဋ်ကို ဘောင်းတ၍ ပြုအပ်သော ကုသိုလ် ဟူသမျှ သည် ဝဋ်၏ အားကြီးသောမှီရာ အကြောင်းဖြစ်၍ ဝဋ်ဂါမိ မည်၏၊ ဥပမာ- အသက် ရှည်မှု၊ အဆင်းလှမှု စသည်ကို မြှော်မှန်း၍ ပြုအပ်သော ဆွမ်းလောင်းမှုစသည်တည်း၊ ဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်၏ အားကြီးသောမှီရာ အကြောင်းဖြစ်သော ကုသိုလ် မှန်သမျှသည် ဝိဝဇ္ဇဂါမိမည်၏၊ ဥပမာ - နိဗ္ဗာန်ကို ရည်မှန်း၍ ပြုအပ်သော ဆွမ်း လောင်းမှုစသည်တည်း။

ပရိယောသာနံ ။ ။ “အဆုံး” ဟူရာ၌ တကယ်ဆုံးသည် မဟုတ်၊ အကျိုး ထူးကို ဆောင်နိုင်သည့်အတွက် အကျိုးပေးဖို့ရာ အထွဋ်အထိပ်သို့ ရောက်ခြင်းကိုသာ “အဆုံး” ဟု ဆိုလိုသည်။

မနုဿလောကေ ။ ။ နတ်ပြည်၌ ဖြစ်သော အသရေ စည်းစိမ်သည်လည်း ဝဋ်ဂါမိ ကုသိုလ်၏ အထွဋ်အထိပ်ပင် ဖြစ်၏၊ သို့ရာတွင် ပါဠိတော်၌ စကြာမင်း စည်းစိမ်နှင့် စပ်၍ ဒေသနာတော် လာသောကြောင့် “မနုဿလောကေ စက္ကဝတ္တိ သိရိ ဝိဘဝေါ” ဟု ဝိသေသန ပြုထားသည်။

ဝဋ္ဋဂါမိ ကုသလဿ - နိ။ ဝိပါက ဒဿနတ္ထံ - အကျိုးကို ပြတော်မူခြင်းငှါ၊
 ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ယဒါ-၌၊ ပုတ္တဓိတရော-တို့သည်၊ မာတာပိတုနံ-တို့၏၊ ဩဝါ
 ဒေ-၌၊ န အဋ္ဌသု - မတည်ကြကုန်၊ တဒါ-၌၊ (သားသွီးများက မိဖတို့၏
 အဆုံးအမဝယ် မတည်ကြရာ ထိုအခါ၌)၊ အာယုနာပိ - အသက်အားဖြင့်
 လည်းကောင်း၊ ဝဏ္ဏေနပိ-အဆင်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဣဿရိယေနပိ-
 အစိုးရသူ၏ အဖြစ် (သူတပါး လေးစားမှုခံရခြင်း) အားဖြင့် လည်းကောင်း၊
 ပရိဟာယိံသု - ဆုတ်ယုတ်ကြကုန်ပြီ၊ ယဒါပန - အကြင်အခါ၌ကား၊ (ပုတ္တ
 ဓိတရော မာတာပိတုနံ ဩဝါဒေ) အဋ္ဌသု - ကုန်ပြီ၊ တဒါ-၌၊ (သားသွီး
 များက မိဖတို့၏ အဆုံးအမဝယ် တည်ကြရာ ထိုအခါ၌)၊ (အာယုနာပိ ဝဏ္ဏ
 နာပိ ဣဿရိယေနာပိ) ဝခိံသု - တိုးပွားကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝတော - မိန့်
 တော်မူပြီး၍၊ ဝဋ္ဋဂါမိ ကုသလာနုသန္တိဝေသန-ဝဋ္ဋဂါမိကုသိုလ်၏ အနုသန္ဓေ၏
 အစွမ်းဖြင့်၊ (ဝဋ္ဋဂါမိ ကုသိုလ်နှင့် ဆက်သွယ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့်))၊ ဘူတပုဗ္ဗံ
 ဘိက္ခဝေတိ ဒေသနံ - ဘူတပုဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ၊ အစရှိသော ဒေသနာတော်ကို၊
 အာရတိ - အားထုတ်တော်မူပြီ၊ တတ္ထ - ထို ဘူတပုဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ အစရှိသော
 ဒေသနာတော်၌၊ စက္ကဝတ္တိတိအာဒိနိ - စက္ကဝတ္တိ အစရှိသော ပုဒ်တို့ကို၊
 မဟာပဒါနေ-မဟာပဒါန သုတ်၌၊ ဝိတ္ထာရိတာနေဝ - ချဲ့ဖွင့်အပ်ပြီးကုန်သည်
 သာတည်း။

၈၂။ ဩသက္ကိတန္တိ-ကခ၊ ဤ သကမ္မိ-အနည်းငယ်လည်း၊ အဝသက္ကိတံ-
 အောက်သို့ရောက်သည်ကို၊ ဝါ-အောက်သို့ ကျသည်ကို၊ ဌာနာ စုတန္တိ - ကား၊
 သဗ္ဗသော - အလုံးစုံသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်၊ ဌာနာ - တည်ရာ အရပ်မှ၊
 အပဂတံ - ဖယ်၍ ဖြစ်သည်ကို၊ (ရွှေ့လျော့သည်ကို)၊ (ပဿေယျာသိ ဌိစပ်)၊
 တံ စက္ကရတနံ - ထို စကြာရတနာသည်၊ အန္တေပုရိဒ္ဓါရေ - နန်းတော် တံခါး၌၊
 အက္ခာဟတံ ဝိယ-တပ်ထားအပ်သောဝင်ရိုးကဲ့သို့၊ ဝေဟာသံ-ကောင်းကင်၌၊

ဒေသနံ အာရတိ။ ။ဝဋ္ဋဂါမိကုသိုလ်နှင့်စပ်သဖြင့် “ဘူတပုဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ”စသော
 စကားတော်ကို အားထုတ်တော်မူရာ၌ ဟောအပ်သောတရားမျှကို အားထုတ်သည်
 မဟုတ်၊ (တရားဟောရုံမျှကို အားထုတ်သည် မဟုတ်)၊ ဓမ္မ ပဋိဒ္ဓါဟံက ရဟန်း
 တို့အား အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် “ယဒါ ပုတ္တဓိတရော၊ ပေ၊ ဝခိံသု” ဟူသော ဤ
 အဓိပ္ပါယ်ကိုပြု၍ အားထုတ်တော်မူသည်-ဟု သိစေခြင်းငှါ “ဘိက္ခဝေ ယဒါ”စသည်
 ကို မိန့်သည်၊ ရှေးဦးစွာ ထိုအတိုင်း မပြသော်လည်း အနက် အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်
 ပြသကဲ့သို့ ဖြစ်သည် - ဟု အဋ္ဌကထာ ဆရာ ဆိုလိုသည်။

ဗုတ်ချက်။ ။ဤ အဓိပ္ပါယ်အရ ဦးကာ၌ “အာရဘန္တော စ ဒေသိယမာနမတ္ထံ”
 ဝယ် “အာရဘန္တော စ န ဒေသိယမာနမတ္ထံ”ဟု န သဒ္ဓါဖြင့် ပါဌ်ရှိသင့်ပါသည်။

အဋ္ဌာသီကိရ-တည်နေသတတ်၊ အထ-၌၊ အဿ-သို့စကြာရတနာ၏၊ ဥဘောသု-
 နှစ်ဖက်ကုန်သော၊ ပဿသု-နံပါးတို့၌၊ (တနည်း) ဥဘော ပဿသု - ဘေး
 နှစ်ဖက်တို့၌၊ ဒွေ-နှစ်ချောင်းကုန်သော၊ ခဒိရထမ္ဘေ - ရှားတိုင်တို့ကို၊ နိခဏိ
 တွာ - စိုက်၍၊ စက္ကရကနမတ္ထကေ-စကြာရတနာ၏ အထက်၌၊ နေမိ အဘိမုခံ-
 အကုပ် တကူသို့ ရွှေ့၊ ကေ-တချောင်းသော၊ သုတ္တကံ-ချည်မျှင်ကို၊ ဗန္ဓိ သု-
 ကုန်ပြီ၊ အဓောဘာဂေပိ - အောက်အဖို့၌လည်း၊ နေမိ အဘိမုခံ - အကုပ်သို့
 ရွှေ့ရ၊ ကေ-သော၊ (သုတ္တကံ-ကို)၊ ဗန္ဓိ သု-ကုန်ပြီ၊ [စကြာရတနာ ရွှေ့လျှော
 သည် မရွှေ့လျှောသည်ကို သိဖို့ရန် ဘေးနှစ်ဖက်၌ ရှားတိုင်တို့ကို စိုက်၍ စကြာ
 ရတနာ၏ အထက်၌ ချည်ကြိုး တချောင်း၊ အောက်၌ ချည်ကြိုး တချောင်း
 ဖွဲ့ချည်ထားကြသည်။]

တေသု-သို့ နှစ်ချောင်းသော ချည်ကြိုးတို့တွင်၊ ဥပရိမသုတ္တတော-အထက်၌
 ဖြစ်သော ချည်ကြိုးမှ၊ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ-အနည်းငယ်မျှလည်း၊ ဩဂတံ-အောက်သို့
 ရောက်သည်၊ (သမာနံ-သော်)၊ စက္ကရတနံ-သည်၊ ဩသက္ကိတံနာမ-ဩသက္ကိတ
 မည်သည်၊ (အောက်သို့ လျှောက်သည် မည်သည်၊) ဟောတိ၊ ဟေဋ္ဌာ -
 အောက်၌၊ (အောက်က)၊ သုတ္တဿ-၏၊ ဌာနံ-တည်ရာကို၊ ဥပရိမကောဋိယာ-
 အလက် အစွန်အားဖြင့်၊ အဘိက္ကန္တဂတံ- လွန်ခြင်းသို့ ရောက်သည်၊ (သမာနံ-
 သော်)၊ ဌာနာ စုတံနာမ - ဌာနာစုတမည်သည်၊ (တည်ရာအရပ်မှ ရွှေ့လျှော
 သည် မည်သည်)၊ ဟောတိ၊ တဒေတံ - ထိုသို့ တည်ရာအရပ်မှ ရွှေ့လျှောခြင်း
 သည်၊ (ရညော-၏)၊ အဘိဗလဝဒေါသေ-အလွန် အားကြီးသောအပြစ်သည်၊
 သတိဝေ - ဖြစ်သော်သာ၊ (ဖြစ်မှသာ)၊ ဟောတိ၊ [စာအုပ်တို့၌ သတိနောင်
 “ဝေ”ဟု ရှိ၏၊ ရှေးနိဿယ၌ မပါ၊ “ဝေ”ဟု ရှိသင့်၏။] သုတ္တမတ္တမ္ပိ - ချည်
 တချောင်းမျှသည်လည်းကောင်း၊ ကေဂီလ ဒွဂီလမတ္တံဝါ - လက်တသစ် လက်
 နှစ်သစ်မျှသည်လည်းကောင်း၊ ဘဠံ-လျှောက်သည်၊ (သမာနံ-သော်)၊ ဌာနာ-
 မှ၊ စုတမေဝ-ရွှေ့လျှောသည်သာ၊ ဟောတိ၊ တံ-ထိုလျှောက်ခြင်းကို၊ (ထိုချည်
 တချောင်းမျှ လျှောက်ခြင်း၊ လက်တသစ် နှစ်သစ်မျှ လျှောက်ခြင်းကို)၊ သန္ဓာ
 ယ-၍၊ ဩသက္ကိတံ ဌာနာ စုတန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-အပ်ပြီ။

ဩသက္ကိတံ ဌာနာ စုတံ။ ။စကြာရတနာ၏ တည်ရာအရပ်မှ အနည်းငယ်
 လျှောက်ခြင်းသည် ဩသက္ကိတတည်း၊ အောက်အဖို့ ဖွဲ့ချည်အပ်သောကြိုးကို စကြာ
 ရတနာ၏ အထက်အစွန်းလွန်အောင် လျှောက်ခြင်းသည် ဌာနာစုတတည်း၊ ထိုသို့
 ဌာနာစုတဖြစ်လောက်အောင် လျှောက်ခြင်းသည် စကြာမင်း၏ အလွန်အားကြီးသော
 အပြစ်ဖြစ်မှသာ လျှောက်လေသည်၊ ထို့ကြောင့် ချည်မျှင်တချောင်းစာမျှလျှောက်ခြင်း၊
 လက် တသစ် နှစ်သစ်မျှ လျှောက်ခြင်းကိုလည်း “ဌာနာစုတ”ဟုသာ မှတ်ပါ၊ ဤကဲ့သို့
 လျှောက်ခြင်းကို ရည်ရွယ်၍ “ဩသက္ကိတံ ဌာနာ စုတံ”ဟု ဆိုသည်။

အထ မေ အာရောစေယျာသီတိ-ကား၊ တာတ-အမောင်၊ တံ-သည်၊ အဇ္ဇ-ယနေကို၊ အာဒိ- အစကို၊ ကတော- ရှိ၊ ဒိဝဿ- တနေ့၌၊ (တနေ့လျှင်)၊ တိက္ခတ္တု-သုံးကြိမ်၊ [ကုတ္တုနှင့် ယှဉ်ရာဝယ် သတ္တမိအနက်၌ ဆဋ္ဌိသက်သည်၊- ရှု ၁၆၉။] စက္ကရတနံဿ - စကြာရတနာကို၊ ဥပဋ္ဌာနံ - ဆည်းကပ်ခြင်းငှါ၊ ဝါ- ဆည်းကပ်ရာအရပ်သို့၊ ဂစ္ဆ- သွားပါ၊ ဝေ- သို့၊ ဂစ္ဆန္တော - သွားလသော်၊ ယဒါ - ၌၊ စက္ကရတနံ - ကို၊ ဤ သကမ္ပိ - လည်း၊ ဩသက္ကိတံ- အောက်သို့ လျှောက်သည်ကို၊ ဌာနာ-မှ၊ စုတံ-ရှေ့လျှောက်သည်ကို၊ ပဿသိ- မြင်၏၊ အထ-၌၊ မယံ-အား၊ အာစိက္ခေယျာသိ- သံတော်ဦးတင်ပါ၊ ဟိ-မှန်၊ မေ-၏၊ ဇီဝိတံ-အသက်ကို၊ တဝ-၏၊ ဟတ္ထေ -၌၊ နိက္ခိတ္တံ- ထားအပ်ပြီ၊ ဣတံ- ဤသို့မှာထားပြီ၊ [မင်းချင်း ယောက်ျားတယောက်ကို မှာထားပြီ။] အဒ္ဓသတိ-ကား၊ အပ္ပမတ္တော-မမေ့မလျော့သည်၊ (ဟုတော့)၊ ဒိဝဿ-၌၊ တိက္ခတ္တု-သုံးကြိမ်၊ ဂန္ထာ-၍၊ ဩလောကေန္တော-ကြည့်လသော်၊ ဧကဒိဝသံ တနေ့သ၌၊ အဒ္ဓသ - မြင်ပြီ၊ (စကြာရတနာအောက်သို့ လျှောက်သည်ကို မြင်ပြီ)။

၈၃။ အထ ခေါ် တိက္ခဇေတိ-ကား၊ တိက္ခဇေ-တို့၊ အထ-၌၊ (မင်းချင်း ယောက်ျားက သံတော်ဦးတင်ရာ ထိုအခါ၌)၊ ဒဠနေမိ - ဒဠနေမိမည်သော၊ ရာဇာ-သည်၊ စက္ကရတနံ- သည်၊ ဩသက္ကိတံ- အနည်းငယ်အောက်သို့ ရောက်သွားပြီ၊ (အောက်သို့ လျှောက်ပြီ)၊ ဣတံ - သို့၊ သုတော - ရှိ၊ ဥပ္ပန္န ဗလဝဒေါမနသော-ဖြစ်သော အားကြီးသော ဒေါမနဿရှိသည်(ဟုတော့)၊ ဒါနိ-၌၊ မယာ-သည်၊ စိရံ-ကြာရှည်စွာ၊ ဇီဝိတဗ္ဗံ-အသက်ရှင်ထိုက်သည်၊ န တဝိဿတိ-ဖြစ်တော့မည် မဟုတ်၊ မေ - ၏၊ အာယု - သည်၊ အပ္ပါငသေသံ-နည်းသော အကြွင်း အကျန်ရှိ၏၊ (အနည်းငယ်သာ ကျန်တော့၏)၊ ဒါနိ-ယခုအခါသည် ကား၊ မေ - ၏၊ ကာမေ - ထို့ကို၊ ပရိဘုဉ္ဇနကာလော - သုံးဆောင်ခံစားရာ အခါသည်၊ (သုံးဆောင်ခံစားရမည့် အခါသည်)၊ န-မဟုတ်တော့၊ ဣဒါနိ-ကား၊ မေ-၏၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာကာလော-ရသေ့ ရဟန်းပြုရမည့်အခါတည်း၊ ဣတံ-ဤသို့ စဉ်းစား၍၊ ရောဒိတော - ငို၍၊ ပရိဒေဝိတော - မြည်တမ်း၍၊ ဇေဋ္ဌပုတ္တံ - သားတော်ကြီး ဖြစ်သော၊ ကုမာရံ-မင်းသားကို၊ အာမန္တာပေတော-ခေါ်စေ၍၊ တေ-ဤစကားကို၊ (ဒိဗ္ဗံ ကိရ မေ တာတ ကုမာရ အစရှိသော ဤ စကားကို)၊ အဝေါစ-ပြောပြီ။

သမုဒ္ဒပရိယန္တန္တိ-ကား၊ ပရိက္ခိတ္တ ကေသမုဒ္ဒ ပရိယန္တမေဝ-ကာရ်အပ်သော တစင်းသော သမုဒ္ဒရာအဆုံး အပိုင်းအခြား ရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်သော (ပထဝီ၌စပ်)၊ [ဇမ္ဗူဒီပကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုသည်။] ဟိ-မှန်၊ ဣဒံ-ဤ ကေ သမုဒ္ဒပရိယန္တ ဖြစ်သော ဇမ္ဗူဒီပ မြေအပြင်သည်၊ အဿ - ထို ဒဠနေမိစကြာမင်း၏၊ ကုလသန္တကံ-အမျိုး၏ ဥစ္စာတည်း၊ စက္ကဝါဠ ပရိယန္တပနံ-စကြာဝဠာ အဆုံးအပိုင်း

အခြား ရှိသော မြေအပြင်သည်ကား၊ ပုညိဒ္ဓိဝသေန-စကြာမင်း၏ အဖြစ်ကို ဆောင်တတ်သော ပုဉ်းတန်ခိုး၏ အစွမ်းဖြင့်၊ နိဗ္ဗတ္တံ ဖြစ်ပြီ၊ တံ - ထို စက္ကဝါဠ ပရိယန္တ မြေအပြင်ကို၊ ဒါတုံ-ငှါ၊ န သက္ကာ-မတတ်နိုင်၊ ကုလသန္တကံ-အမျိုး၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ဇမ္ဗူဒိပ် မြေအပြင်ကို၊ နိယျာတေန္တော - အပ်နှင်းလိုသည်၊ (ဟုတော့)၊ သမုဒ္ဒ ပရိယန္တန္တိ-ဟူ၍၊ အာဟ-ပြီ။

ကေသမဿန္တိ-ကား၊ ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ - ရသေ့တို့၏ ပဗ္ဗဇာသို့၊ (ရသေ့အဖြစ်သို့) [သမဏပဗ္ဗဇာ၊ တာပသ(ဣသိ)ပဗ္ဗဇာဟု] မျိုးရှိရာ တာပသပဗ္ဗဇာသို့ - ဟူလို။] ပဗ္ဗဇန္တံပိ - ကပ်ရောက်သူတို့သည်လည်း၊ [ပိဖြင့် သမဏပဗ္ဗဇာသို့ ကပ်ရောက်သူတို့ကို ပေါင်း။] ပဌမံ - စွာ၊ ကေသမဿံ - ဆံ မုတ်ဆိတ် ကျင်စွယ်ကို၊ ဩဟာရေန္တိ-ပယ်ရှားကုန်၏၊ [“အောက်သို့ ဆောင်စေ ကုန်၏”ဟု သဒ္ဓတ္ထ ဖြစ်၏။] တတော-ထို အခါမှ၊ (ပဌမအကြိမ် ဆံမုတ်ဆိတ် ကျင်စွယ်ကို ပယ်ရှားပြီးရာ ထို အခါမှ)၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ ပရုဠကေသေ-စည်ပင် လာသောဆံပင်တို့ကို၊ (ရှည်လာသောဆံပင်တို့ကို)၊ ဗန္ဓိတော-ထုံးဖွဲ့၍၊ ဝိစရန္တိ- လှည့်လည်ကုန်၏၊ တေန - ကြောင့်၊ ကေသမဿံ ဩဟာရေတောတိ - ဟူ၍၊ (ဘဂဝတာ)၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ကာသာယာနီတိ-ကား၊ ကာသာယ ရသပီတာနိ-သောက်အပ်သော ဖန်ရည်ရှိကုန်သော၊ ဝါ-ဖန်ရည်ကို သောက် ကုန်သော၊ (ဝတ္ထာနိ ဌ်စပ်)၊ [ကာသာယေန+ရတ္တာနိ ကာသာယာနိ- ဟု ပြု။] အာဒိတော-အစဉ်၊ (ရသေ့ဖြစ်စဉ်)၊ ဧ-ဤသို့ ဖန်ရည်ဆိုး အဝတ်တို့ကို ဝတ်ရုံမူ ကို၊ ကတော-၍၊ ပဉ္စာ-၌၊ ဝက္ကလာနိပိ - လျှော်တေတို့ကိုလည်း၊ ဓာရေန္တိ- ဆောင်ကုန်၏။

ပဗ္ဗဇီဘိ - ကား၊ ပဗ္ဗဇီတော - ကပ်ရောက်ပြီ၊ စ - ဆက်၊ ပဗ္ဗဇီတော - ရသေ့အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ပြီး၍၊ အတ္တနော - ၏၊ မင်္ဂလဝနယျာနေယေဝ- မင်္ဂလာ ဥယျာဉ်တော်၌ပင်၊ ဝသိ - နေပြီ၊ ရာဇိသိမ္မိတိ - ကား၊ ရာဇဣသိမ္မိ- မင်းရသေ့သည်၊ (သတ္တာဟ ပဗ္ဗဇီတော ဌ်စပ်)၊ ဟိ - မှန်၊ ဗြာဟ္မဏပဗ္ဗဇီတာ- ပုဏ္ဏားမျိုးမှ ရသေ့အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်သူတို့ကို၊ (ပုဏ္ဏားမျိုးမှ ရသေ့ဖြစ်လာ သူတို့ကို)၊ ဗြာဟ္မဏိသယောတိ-ဗြာဟ္မဏိသိတို့ဟူ၍၊ (ဗြာဟ္မဏ ရသေ့တို့ဟူ၍)၊ ဝုစ္စန္တိ-ဆိုအပ်ကုန်၏၊ ပန-ကား၊ သေတစ္ဆတ္တံ-ထီးဖြူကို၊ ပဟာယ-၍၊ ရာဇ ပဗ္ဗဇီတာ-မင်းအဖြစ်မှ ရသေ့အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်သူတို့ကို၊ ရာဇိသယောတိ- ရာဇိသိတို့ဟူ၍၊ (ရာဇရသေ့တို့ ဟူ၍)၊ (ဝုစ္စန္တိ)၊ အန္တရဓာယိတိ-ကား၊ အန္တရ ဟိတံ-ကွယ်ပျောက်ပြီ၊ နိဗ္ဗုတဒီပသိခါဝိယ-ငြိမ်းသွားသောမီးတောက်ကဲ့သို့၊ အဘာဝံ-မရှိခြင်းသို့၊ ဥပဂတံ - ကပ်ရောက်ပြီ၊ ပဋိသံဝေဒေသိတိ - ကား၊ ကန္တန္တော - ငိုကြွေးလျက်၊ ပရိဒေဝန္တော - မြည်တမ်းလျက်၊ ဇာနာပေသိ- သိစေပြီ၊ [သိအောင် အထင်အရှားပြုပြီ။]

ပေတ္တိကန္တိ—ကား၊ ပိတိတော-အဖမ္မ၊ အာဂတံ-လာသော၊ ဒါယဇ္ဇံ-အမေ့သည်၊ န ဟောတိ-မဟုတ်၊ ကုသိတေန-ပျင်းရိသော၊ ဟိန ဝီရိယေန-ယုတ်လျော့သော ဝီရိယရှိသော၊ ဒသ-ကုန်သော၊ အကုသလကမ္မပထေ-တို့ကို၊ သမာဒါယ-၍၊ ဝတ္ထုန္တေန-ကျင့်သူသည်၊ ပါပုဏိတုံ-ရောက်ခြင်းငှါ၊ န သက္ကာ-မစွမ်းနိုင်၊ ပန-အန္တယကား၊ အတ္တနော-၏၊ သုကတံ-ကောင်းစွာပြုအပ်သော၊ ကမ္မံ-ကို၊ (ကုသလကမ္မပထတရား တည်းဟူသော ကံကို)၊ နိဿာယ-၍၊ ဒသဝိဓံ-ဆယ်ပါး အပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဒွါဒသဝိဓံ-တဆယ့်နှစ်ပါး အပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ စက္ကဝတ္တိဝတ္တံ-စကြာမင်းတို့၏ ကျင့်ဝတ်ကို၊ ပူရေန္တေနဝ- ဖြည့်ကျင့်သူသည်သာ၊ ဧတံ- ဤစကြာရတနာသို့၊ ပတ္တမ္ဘံ - ရောက်အပ်ရောက်နိုင်၏၊ (ရအပ် ရနိုင်၏)၊ ဣတိ-သို့၊ ဒီပေတိ-၏။ [ဒသဝိဓံ, ဒွါဒသဝိဓံ၏ သရုပ်သည် နောက်၌ လာလိမ့်မည်။]

အထ-ထိုမှ နောက်၌၊ နံ-ထိုသားတော်မင်းကို၊ ဝတ္တပဋိပတ္တိယံ-စကြာမင်းတို့၏ ကျင့်ဝတ်ကို ကျင့်ခြင်း၌၊ စောဒေန္တော - တိုက်တွန်းလိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဣသံတန္တိ အာဒိ-ကို၊ အာဟ-ပြီ၊ တတ္ထ-ထို ဣသံတွံအစရှိသော စကားရပ်၌၊ အရိယေတိ - ကား၊ နိဒ္ဒေါသေ - အပြစ်မရှိသော၊ (စကြာမင်း ဖြစ်ကြောင်း ကျင့်ဝတ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အပြစ်မရှိသော)၊ စက္ကဝတ္တိဝတ္တေတိ- ကား၊ စက္ကဝတ္တိနံ-တို့၏၊ ဝတ္ထေ-ကျင့်ဝတ်၌၊ (ဝတ္တာဟိ ဌိစပ်)။

စက္ကဝတ္တိနံ ဝတ္ထေ။ ။ စက္ကဝတ္တိရာဇူဟိ ဝတ္တိတဗ္ဗဝတ္ထေ (စကြာမင်းတို့သည်+ ကျင့်ထိုက်သော ဝတ်၌)၊ တာပိနိဘူတေပိယ ဟိ ဥပစာရော (စင်စစ် ဖြစ်မည့် အနာဂတ်၌ ဖြစ်ပြီးအတိတ်၌ကဲ့သို့ တင်စား ပြောဆိုခြင်းတည်း၊) ယထာ- အတူမာရာဇဂဟံ ဗုဒ္ဓေါတိ၊ ဥပမာ-“မြတ်စွာဘုရား ရာဇဂြိုဟ်သို့ ကြွတော်မူပြီ” ဟူသကဲ့သို့ တည်း၊ အဓိဂတ စက္ကဝတ္တိ ဘာဝါပိ ဟိ ဧတ တတ္ထ ဝတ္ထုန္တေဝါတိ တထာ ဝတ္တံ၊ (မှန်၏ - ရအပ်ပြီးသော စကြာမင်းအဖြစ်ရှိသော မင်းတို့သည်လည်း ထိုကျင့်ဝတ်များ၌ ကျင့်ကြရသည်သာ၊ ထို့ကြောင့် “စက္ကဝတ္တိနံ ဝတ္ထေ”ဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဆိုအပ်ပြီ)၊ - ဇီကာ။

ဆိုလိုရင်း ။ ။ “စက္ကဝတ္တိ ဝတ္ထေ”၌ စကြာမင်းဖြစ်ပြီးမှ ကျင့်ရမည် မဟုတ်၊ မဖြစ်ခင် ကြိုတင်၍ ကျင့်ရမည်ဖြစ်သောကြောင့် “စက္ကဝတ္တိရာဇူဟိ ဝတ္တိတဗ္ဗဝတ္ထေ” ဟု မဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော-ဟု မေး။

တင်စားပြော။ ။ ထိုကျင့်ဝတ်ကို ကျင့်ပြီးလျှင် ကေန စကြာမင်း ဖြစ်လိမ့်မည် ဖြစ်သောကြောင့် မဖြစ်သေးသောအနာဂတ်ကို အတိတ်မှတင်စား၍ “စက္ကဝတ္တိရာဇူဟိ ဝတ္တိတဗ္ဗဝတ္ထေ”ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်၊ သို့ဖြစ်လျှင် အဋ္ဌကထာ၌ “စက္ကဝတ္တိနံ+ ဝတ္ထေ”ဟု အဘယ့်ကြောင့် ဆိုပါသနည်း ဟု မေး၊ စကြာမင်းဖြစ်ပြီး နောက်၌လည်း ဆက်လက် ကျင့်နေရမည်သာ ဖြစ်သောကြောင့် “စက္ကဝတ္တိ နံ+ ဝတ္ထေ”ဟု ဆိုသည်။

စက္ကဝတ္တိအရိယဝတ္ထကထာ ဘာသာဋီကာ ၁၀၉

စက္ကဝတ္တိအရိယဝတ္ထကထာ အဖွင့်

၈၄။ ဓမ္မန္တိ-ကား၊ ဒသ ကုသလကမ္မပထဓမ္မ—ဆယ်ပါးသော ကုသလကမ္မပထ တရားကို၊ နိဿယာယာတိ-ကား၊ တဒဓိဋ္ဌာနေန—ထို ကုသလကမ္မပထတရား ဟူသော တည်ရာရှိသော၊ စေတသာ-ဖြင့်၊ [တပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် စိတ်ကို ဖြစ်ခွင့်မပေးပဲ တရား၌သာ စွဲမြဲစွာ တည်နေသောစိတ်ဖြင့် - ဟူလိုသော (ဓမ္မော) + အဓိဋ္ဌာနံ တေဿာတိ တဒဓိဋ္ဌာနံ။] တမေဝ - ထို ကုသလကမ္မပထတရားကိုပင်၊ နိဿယံ-မှီရာကို၊ ကတော-ပြု၍၊ ဓမ္မံ သက္ကရောန္တောတိ-ကား၊ ယထာ-အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ကတော- ပြုအပ်သည်၊ (သမာနော) သော ဓမ္မော - ထို ကုသလကမ္မပထတရားသည်၊ သုဠ - ကောင်းစွာ၊ ကတော- ပြုအပ်သည်၊ ဟောတိ၊ ဧဝံ - ဤ အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဧတံ-ဤ တရားကို၊ ကရောန္တော - ပြုလျက်၊ [“ သက္ကရောန္တော - ကောင်းစွာပြုလျက်၊ ဝါ- လေးလေးစားစားပြုလျက်” ဟု သဒ္ဒတ္ထပေးပါ။] ဓမ္မံ၊ ဂရံ ကရောန္တောတိ-ကား၊ တသ္မိံ - ထို ကုသလကမ္မပထတရား၌၊ ဂါရုပ္ပတ္တိယာ- လေးစားခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့်၊ တံ - ထို ကုသလကမ္မပထတရားကို၊ ဂရံ - လေးစားမှုကို၊ ကရောန္တော-ပြုလျက်။

ဓမ္မံ မာနေန္တောတိ- ကား၊ တမေဝဓမ္မံ - ထို ကုသလကမ္မပထတရားကိုပင်၊ ပိယဉ္ဇ - ချစ်အပ်သည်ကို လည်းကောင်း၊ ဘာဝနိယဉ္ဇ - ချီးမွမ်းအပ်သည်ကို လည်းကောင်း၊ ကတော- ဤ၊ ဝိဟရန္တော - နေလျက်၊ ဓမ္မံ ပူဇေန္တောတိ- ကား၊ တံ-ထို ကုသလကမ္မပထတရားကို၊ အပဒိသိတော-ညွှန်ပြ၍၊ ဂန္ဓမာလာဒိပူဇနေန-နံသာပန်း အစရှိသည်တို့ဖြင့် ပူဇော်ခြင်းဖြင့်၊ အဿ-ထို ကုသလကမ္မပထတရား အား၊ ပူဇံ - ပူဇော်မှုကို၊ ကရောန္တော - ပြုလျက်၊ [ဤစကားကို ထောက်၍ တရားတော်အား ရည်မှန်း၍ ပန်း စသည်ဖြင့် ပူဇော်ကောင်းသည်။] ဓမ္မံ အပစယ မာနောတိ- ကား၊ တဿေဝ ဓမ္မဿ- ထို ကုသလကမ္မပထတရားအားပင်၊ အဉ္ဇလိကရဏာဒီဟိ - လက်အုပ်ချီမှုကို ပြုခြင်း အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ နိစဝုတ္တိတံ- နိမ့်ကျသော ဖြစ်ခြင်းရှိသူ၏အဖြစ်ကို၊ (မိမိကိုယ်ကို နိမ့်ချမှုကို) ကရောန္တော - ပြုလျက်၊ [ဤစကားအရတရားတော်ကို မှန်း၍ လက်အုပ်ချီမှု ရှိခိုးမှုပြုကြသည်။]

☞ ဓမ္မဓဇော ဓမ္မကေတုတိ - ကား၊ တံ ဓမ္မံ-ကို၊ ဓဇမိဝ - အလံကဲ့သို့၊ ပုရက္ခတော - ရွှေသွားပြု၍ လည်းကောင်း၊ ကေတုမိဝစ - မှန်ကင်းကဲ့သို့လည်း၊ [အဆောက်အဦး၏ ထိပ်ဝယ် တပ်ထားအပ်သော အမြင့်ဆုံး အရာကို “ကေတု” ဟုဆိုကြသည်။] ဥက္ခိပိတော-ချီမြှောက်၍လည်းကောင်း၊ ပဝတ္တိယာ-ဖြစ်ခြင်းအား ဖြင့်၊ ဓမ္မဓူဇော-တရားတည်းဟူသော အလံရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဓမ္မကေတု စ-တရားတည်းဟူသော မှန်ကင်း ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဟုတော-၍၊ ဣတိအတ္ထော-

နက်၊ ဓမ္မာဓိပတေယျောတိ - ကား၊ ဓမ္မာဓိပတိတူတော-တရားတည်းဟူသော အကြီးအကဲရှိသည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ အာဂတ ဘာဝေန - လာခဲ့ သည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဓမ္မဝသေနဝ - ကုသလ ကမ္မပထ တရား၏ အစွမ်းဖြင့်သာ၊ သဗ္ဗကိရိယာနံ - အလုံးစုံသော အမှုအရာတို့ကို၊ (ထိုင်မှု ရပ်မှုစသော အမှုအရာ တို့ကို)၊ ကရဏေန - ပြုခြင်း အားဖြင့် လည်း ကောင်း၊ ဓမ္မာဓိပတေယျော-တရားတည်းဟူသောအကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ရှိသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ (သံဝိဒဟဿ ဌိ စပ်)။

ဓမ္မိကံ၊ ပေ၊ သံဝိဒဟဿတိ - ကား၊ အဿာ - ထိုရက္ခာဝရဏ ဂုဏ်၏၊ ဓမ္မော-သည်၊ အတ္တိ - ၏၊ ဣတိ-သို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ တရား ရှိသည်၏ အဖြစ် ကြောင့်) (သာ-ထို ရက္ခာဝရဏဂုဏ်သည်) ဓမ္မိကာ-ဓမ္မိကာ မည်၏၊ ရက္ခာစ- စောင့်ရှောက်ခြင်းလည်း၊ အာဝရဏဉ္စ-တန်းမြစ်ခြင်းလည်း၊ ဂုတ္တိစ-လုံခြုံစေ ခြင်းလည်း၊ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိစ-စောင့်ရှောက်ခြင်း တားမြစ်ခြင်း လုံခြုံစေခြင်း၊ တတ္ထ - ထိုရက္ခ အာဝရဏ ဂုတ္တိတို့တွင်၊ ပရံ ရက္ခန္ဓော အတ္တာနံ ရက္ခတိတိ-ဟူ၍၊ ဝစနတော-ဟောတော်မူခြင်းကြောင့်၊ ခန္တိအာဒယော-ခန္တိအစရှိသည်တို့သည်၊ ရက္ခာ- ရက္ခာတို့မည်၏၊ ဟိ-သာဓကကား၊ ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ အနုဒ္ဓယတာတိ- ဟူသော၊ ဧတံ - ဤ စကားတော်ကို၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တိ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ဩဘိက္ခဝေ-တို့၊ ကထဉ္စ-အဘယ်နည်းဖြင့်၊ ပရံ-သူတပါးကို၊ ရက္ခန္ဓော-စောင့် ရှောက်လသော်၊ ဝါ - စောင့်ရှောက်သူသည်၊ အတ္တာနံ - မိမိကို၊ ရက္ခတိ- စောင့်ရှောက်သနည်း၊ ခန္တိယာ-သည်းခံခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ အဝိဟိ သာယ- မညည်းဆဲကြောင်းဖြစ်သော ဒေဝီသ၏ဆန့်ကျင်ဖက် ကရုဏာဖြင့်လည်းကောင်း၊ မေတ္တာစိတ္တတာ - မေတ္တာရှိသော စိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ - မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော စိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ အနုဒ္ဓယတာ - အဖန်ဖန် စောင့်ရှောက်တတ်သူ၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ - အဖန်ဖန် စောင့်ရှောက်တတ်သော ကရုဏာဖြင့်လည်းကောင်း၊ (ပရံ ရက္ခန္ဓော အတ္တာနံ ရက္ခတိ-၏)။ [ခန္တိ မေတ္တာ ကရုဏာဖြင့် အခြားသူကို ဒိဋ္ဌဓမ္မိကဘေးစသည်မှ စောင့်ရှောက်သူသည် မိမိကိုလည်းစောင့်ရှောက်ပြီးဖြစ်သည်။]

ဓမ္မာဓိပတေယျော၊ ပေ၊ ဟုတွာ။ ။ “ဓမ္မာဓိပတိ တူတော အာဂတဘာဝေန” ဖြင့် ရှေးရှေးဘဝတို့၌လည်း ကုသလကမ္မပထတရားဆယ်ပါးကို အကြီးအကဲ ပြု၍ လေးလေးစားစား ဆည်းပူးအပ်ခဲ့သည်ဟု ပြ၏။ “ဓမ္မဝသေနဝ သဗ္ဗကိရိယာနံ ကရ ဏေန ” ဖြင့် သွား ရပ် ထိုင် လျောင်း ဟူသော လေးပါးသော အမှုအရာတို့၌ စိတ်၏ ထို ကုသလကမ္မပထတရား၌ ညွတ်ကိုင်းနေသည် (စိတ်ဝင်စားနေသည်) ၏ အဖြစ်ကို ပြသည်။ - ဇီကာ။

စက္ကဝတ္ထိအရိယဝတ္ထကထာ ဘာသာဋီကာ ၁၁၁

နိဝါသနပါရူပနဂေဟာဒီနိ- အဝတ်ခြုံထည် အိမ်စသည်တို့ဖြင့်၊ [ကရိုဏ်း အနက်၌ ဆဋ္ဌိသက်ပါ။] နိဝါရဏာ - အချမ်းအပူ စသည်တို့ကို တားမြစ်ခြင်း သည်၊ အာဝရဏံ - အာဝရဏ မည်၏၊ [အဝတ်ခြုံထည် ပေးခြင်း၊ အိမ်ကို လုံခြုံ အောင် ဆောက်လုပ်ပေးခြင်း စသည်တို့သည်လည်း အချမ်း အပူ စသည်ကို ကာကွယ်ပေးရာ ရောက်သောကြောင့် အာဝရဏ မည်၏ - ဟုလို။] စောရာဒိ ဥပဒ္ဒဝ နိဝါရဏတ္ထံ-ခိုးသူ အစရှိသော ဘေးရန်တို့မှ တားမြစ်ခြင်း အကျိုးငှါ ဂေါပါယနာ-လုံခြုံစေခြင်းသည်၊ ဂုတ္တိ-ဂုတ္တိမည်၏၊ တံ သဗ္ဗမ္မိ-ထိုအလုံးစုံသော (ကွဲ) အာဝရဏ ဂုတ္တိကိုလည်း၊ သုဠ - ကောင်းစွာ၊ ဝိဒဟဿ - စီစဉ်ပါ၊ ပဝတ္ထယ - ဖြစ်စေပါ၊ ဌပေဟိ - ထားပါ၊ ဣတိ အတ္ထော - နက်၊ [စာအုပ် တို့၌ “သံဝိဒဟဿ” ဟု ရှိ၏၊ သံကို “သုဠ” ဟု ဖွင့်ခွဲပြီးဖြစ်သောကြောင့် “ဝိဒဟဿ” ဟု ရှိမှ သင့်မည်၊ အဂ္ဂိတ္တိရ် အဋ္ဌကထာ၌လည်း သံမပါပဲ ရှိ၏။] ဣဒါနိ-၌၊ ယတ္ထ - အကြင်သတ္တဝါ အပေါင်း၌၊ သာ - ထိုရက္ခာ ဝရဏ ဂုတ္တိကို၊ (စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ တားမြစ်ခြင်း၊ လုံခြုံစေခြင်းကို)၊ သံဝိဒဟိတဗ္ဗာ- ကောင်းစွာ စီစဉ် ထိုက်၏၊ တံ-ထို သတ္တဝါ အပေါင်းကို၊ ဒဿန္တော - သည်၊ (ဟုတော့)၊ အန္တောဇနသ္မိန္နိ အာဒိ - ကို၊ အာဟ ပြီ၊ [ရှင်ဘုရင်မှ ဖြစ်လာသော ရသေ့က သားတော်အား ပြောပြီ။]

တတြ-ထို အန္တောဇနသ္မိ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ အယံ - ဤ ဆိုအပ် လတုံကား၊ သင်္ခေပတ္ထော - အကျဉ်းဖြစ်သော အနက်တည်း၊ အန္တောဇန သင်္ခါတံ-အတွင်းလူဟု ဆိုအပ်သော၊ တဗ-သင် သားတော်၏၊ ပုတ္တဒါရံ- သား သွီး ဇနီးကို၊ သီလသံဝရေ- စောင့်စည်းကြောင်းဖြစ်သော သီလ၌၊ ပတိ ဌပေဟိ - တည်စေပါ၊ [ရက္ခကို ပြသည်။] ဝတ္ထဂန္ဓမာလာဒီနိစ - အဝတ် နုံ သာပန်း အစရှိသည်တို့ကိုလည်း၊ အဿ- ထို သား သွီး ဇနီးအား၊ ဒေဟိ- ပေးပါ၊ [အာဝရဏကို ပြသည်။] သဗ္ဗေပဒ္ဒဝေစ- အလုံးစုံသော ဘေးရန် တို့ကိုလည်း၊ အဿ- ၏ (အတွက်)၊ နိဝါရေဟိ- တားမြစ်ပါ၊ [ဂုတ္တိကို ပြသည်။] ဗလကာယာဒိသုပိ-ဗလကာယ အစရှိသူတို့၌လည်း၊ (စစ်သည် ဗိုလ် အပေါင်း အဝရှိသည်တို့၌လည်း၊) ဧသေ နယော၊ အယံ ပန - ဤ ဆိုအပ် လတုံကား၊ ဝိသေသော-အထူးတည်း။ [“ပန-အထူးကား၊ အယံ - ကား၊ ဝိသေသော-တည်း” ဟုလည်းပေးနိုင်၏။] ဗလကယော-စစ်သည်ဗိုလ်အပေါင်း ကို၊ ကာလံ-ထမင်း ရိက္ခာပေးသင့်ရာအခါကို၊ အနတိက္ကမိတော-မကျော်လွန်မှု၍၊ ဘက္ကဝေတနသမ္ပဒါနေနပိ - ထမင်း ရိက္ခာ ကောင်းစွာ ပေးခြင်းဖြင့်လည်း၊ [ပီ ဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော သီလသံဝရ၊ ပတိဌာပန စသည်ကို ပေါင်းသည်၊ နောက်နောက် ပီသဒ္ဓါတို့၌လည်း ဤ အတိုင်းပင်သိပါ။] အနုဂ္ဂဟေတဗ္ဗော- ချီမြှောက်ထိုက်၏၊ အဘိသိတ္တဝတ္တိယာ- အဘိသိက် သွန်းအပ်ပြီးသော မင်း

တို့ကို၊ (အဘိသိက် ရေစင် သွန်းလောင်းခံပြီးသော မင်းတို့ကို) ဘဒြဿာ
 ဇာနေယျာဒိရတနသမ္ပဒါနေနပိ—ကောင်းသော မြင်းအာဇာနည် အစရှိသော
 ရတနာတို့ကို ပေးခြင်းဖြင့်လည်း၊ ဥပသင်္ဂဏိတဗ္ဗာ-သိမ်းသွင်း ချီမြှောက်ထိုက်
 ကုန်၏။ အနုယန္တခတ္တိယာ-နောက်လိုက် ဖြစ်သော အဘိသိက် မသွန်းအပ်သော
 မင်းတို့ကိုလည်း၊ တေသံ—ထို မင်းတို့အား၊ အနုရူပယာနဝါဟနသမ္ပဒါနေနပိ-
 လျှောက်ပတ်သော သက်မဲ့ယာဉ် သက်ရှိယာဉ်ကို ပေးခြင်းဖြင့်လည်း၊ ပရိတော
 သေတဗ္ဗာ-ထက်ဝန်းကျင် နှစ်သက်စေထိုက်ကုန်၏။ [ရထားစသော သက်မဲ့
 ယာဉ်သည် ယာနု၊ ဆင်မြင်းစသော သက်ရှိယာဉ်သည် ဝါဟန။]

ပြာဟ္မဏာ-တို့ကို၊ အန္တပါနဝတ္ထာဒိနာ-စားဖွယ်သောက်ဖွယ် အဝတ် အစ
 ရှိသော၊ ဒေယျဓမ္မေန-ပေးထိုက်သော သဘောရှိသော ဝတ္ထုဖြင့်လည်းကောင်း၊
 (ပေးလှူဖွယ် ဝတ္ထုဖြင့်လည်းကောင်း၊) ဂဟပတိကာ - အိမ်ရှင် သူကြွယ်တို့ကို၊
 ဘတ္တ ဗီဇ နဂီလ ဖာလဗလိဗဒ္ဓါဒိ သမ္ပဒါနေန-ထမင်း မျိုးစေ့ ထွန်တုံး ထွန်သွား
 (ထယ်သွား) နွားလား (နွားထီး) အစရှိသည်တို့ကို ပေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊
 (ပရိတောသေတဗ္ဗာ)၊ နိဂမဝါသိနော - နိဂုမ်း၌ နေကုန်သော၊ နေဂမာ-
 နိဂုမ်းနေသူ လူတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဇာနပဒဝါသိနော - ဇနပုဒ်၌ နေကုန်
 သော၊ ဇာနပဒါစ - ဇနပုဒ်နေသူ လူတို့ကိုလည်းကောင်း၊ တထာ- ထို့ အတူ
 နှစ်သက်စေထိုက်ကုန်၏။ [“ နိဂမော + နိဝါသော ယေသံ၊ ဇနပဒေါ + နိဝါသော
 ယေသံ ” ဟု ပြု။] သမိတပါပ ဗာဟိတပါပါ—ငြိမ်းစေအပ်ပြီးသော မကောင်းမှု
 ရှိကုန်၊ အပ ပြုအပ်ပြီးသော မကောင်းမှုရှိကုန်သော၊ သမဏမြာဟ္မဏာ-တို့ကို၊
 သမဏပရိက္ခာရ သမ္ပဒါနေန - ရဟန်းတို့၏ ပရိက္ခရာကို ပေးခြင်းဖြင့်၊ သက္ကာ
 တဗ္ဗာ-ကောင်းစွာပြုထိုက်ကုန်၏။ [သမဏမြာဟ္မဏတို့၏ ဝိဂ္ဂဟကို ပါရာဇိကဏ်
 ဘာသာဋီကာ ပ၊ အုပ် ၃၀၉-၌ ပြထားပြီ။] မိဂပက္ခိနော— သားငှက်တို့ကို၊
 အဘယဒါနေန - ဘေးမဲ့ ပေးခြင်းဖြင့်၊ သမဿာသေတဗ္ဗာ - သက်သာရာ
 ရစေထိုက်ကုန်၏။

ဝိဇီတေတိ—ကား၊ အတ္တနော - ၏၊ အာဏာပဝတ္တိဋ္ဌာနေ - အာဏာ
 ဖြစ်ရာ အရပ်၌၊ (အာဏာ ပျံ့နှံ့ရာ အရပ်၌)၊ အဓမ္မကာရေတိ - ကား၊
 အဓမ္မကိရိယာ-တရား မရှိသော အပြုအမူသည်၊ (မတရားသော အပြုအမူသည်)၊
 မာပဝတ္တိတ္တာတိ-ကား၊ ယထာ-အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့် ပြီးစေလေသော်၊
 န ပဝတ္တတိ - မဖြစ်၊ တထာ-ထိုသို့ မဖြစ်နိုင်လောက်အောင်သော အခြင်းအရာ
 အားဖြင့်၊ နံ - ထို မတရားသော အပြုအမူကို၊ ပဋိပါဒေဟိ- ပြီးစေလော၊ ဣတိ
 အတ္ထော-နက်၊ [“ မာပဝတ္တိတ္ထံ - မဖြစ်ပါစေနှင့် ” ဟု ပေး၊ “ စေ ” ကား
 ကာရိုက် “ စေ ” မဟုတ်၊ အာဏတ္တိ “ စေ ” တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ အဓမ္မကာ
 ရော ” ဟု ကတ္တားရှိသည်။] သမဏမြာဟ္မဏာတိ - ကား၊ သမိတပါပ ဗာဟိတ

ပါပါ-ငြိမ်းစေအပ်ပြီးသော မကောင်းမှု ရှိကုန်သော သမဏ၊ မျှောအပ်ပြီးသော မကောင်းမှုရှိကုန်သော ပြာဟ္မဏတို့သည်၊ (ဒမေန္တိ ဌ္ဗစပ်၊) မဒပမာဒါ ပဋိဝိရ တာတိ-ကား၊ နဝဝိဓာ - ကိုးပါး အပြားရှိသော၊ မာနမဒါ- မာန်ယစ်ခြင်းမှ လည်းကောင်း၊ ပဉ္စသု - ကုန်သော၊ ကာမဂုဏေသု - ကာမဂုဏ်တို့၌၊ စိတ္တ ဝေ ဿဇ္ဇနသင်္ခါတာ-စိတ်ကို လွှတ်ထားခြင်းဟု ဆိုအပ်သော၊ ပမာဒါစ-မေ့လျော့ ခြင်းမှလည်းကောင်း၊ ပဋိဝိရတာ-ရှောင်ကြဉ်ကြကုန်သည်၊ (ဟုတော့)၊ [ဒမေန္တိ ဌ္ဗစပ်၊] ခန္တိသောရဇ္ဇေနိဝိဋ္ဌာတိ-ကား၊ အဓိဝါသန ခန္တိယဉ္စ-အဓိဝါသနခန္တိ၌ လည်းကောင်း၊ သုရတဘာဝေစ-ကောင်းသောအမှု၌ မွေ့လျော်သူ၏အဖြစ်၌ လည်းကောင်း၊ ဝါ - မကောင်းမှုမှ လွန်စွာ ရှောင်ကြဉ်သူ၏ အဖြစ်၌လည်း ကောင်း၊ ပတိဋ္ဌိတာ-တည်ကုန်သည်၊ (ဟုတော့)၊ [ဒမေန္တိ ဌ္ဗစပ်။]

ကေမတ္တာနန္တိ - ကား၊ အတ္တနော - ၏၊ ရာဂါဒိနံ - ရာဂ အစရှိသည်တို့ကို၊ [အာဒိဖြင့် ဒေါသ မောဟ မာနစသည်တို့ကို ယူ၊] ဒမနာဒိဟိ-ဆုံးမခြင်း အစ ရှိသည်တို့ဖြင့်၊ [အာဒိဖြင့် သမဏ ပရိနိဗ္ဗာပန တို့ကိုယူ၊] ဧကံ - တမျိုးသော၊

ခန္တိ။ ။ခန္တိအရ အဓိဝါသနခန္တိကိုယူ၊ အဓိ- မိမိအထက်၌၊ ဝါသန-တည်နေ စေခြင်း၊ မိမိအပေါ် ကာယကံ ဝစီကံတို့ဖြင့် ကျူးလွန်ခြင်းကို သည်းခံခြင်းသည် အဓိ ဝါသနခန္တိ မည်၏။

သောရဇ္ဇေ။ ။[“သု + ရတ”ဟု ခွဲ။] သောဘနေ - တင့်တယ်သော ကိုယ်မှု နှုတ်မှု၌+ ရတော-မွေ့လျော်သူတည်း၊ သုရတော-သူ၊ သု၌ ဥကို ဒီသပြု၊ “ကောင်း သောအမှု၌ မွေ့လျော်သူ”ဟု အနက်မှတ်ပါ၊ ကောင်းသောအမှုနှင့် တင့်တယ်သော အမှုဟူသည် အတူတူပင်၊ သုရတဿ + ဘာဝေဝါ သောရစ္စံ၊ [ဣပစ္စည်း၊] ကိုယ် နှုတ်၌ဖြစ်သော မလွန်ကျူးမှု၊ သို့မဟုတ် ကာယဝစီသုစရိုက်တည်း။

တနည်း။ ။ [“သု + ဩရတော”ဟု ခွဲ။] ဩရတော၌ အဝ ရှေးရှိသော ရမု ဓာတ်၊ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းအနက်ဟော၊ သုဋ္ဌု+ဩရတော သောရတော- မကောင်းမှုမှ လွန်စွာ ရှောင်ကြဉ်သူ၊သောရတဿ+ဘာဝေဝါသောရစ္စံ ဟု ဆက်၊ ရှေးအတိုင်း အရ ကောက်၊ ခန္တိစ+သောရစ္စံ”ဟု ခွဲန့်တွဲ။

ကေမတ္တာနံ။ ။ဧကံ စိတ္တံ၊ ကေန္တံ အတ္တနော စိတ္တန္တိ အတ္ထော၊ ရာဂါဒိနံ ဟိ ပုဗ္ဗဘာဂိယံ ဒမနာဒိ (ရာဂ အစရှိသည်တို့ကို ရှေးအဖို့၌ဖြစ်သော ဆုံးမခြင်း စသည် ကို) ပစ္စေကံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ (အသီးအသီး အလိုရှိထိုက်၏) [မဂ်မရမီ ရှေ့အဖို့ဝယ် မငြိမ်သက်စေနိုင်သေး၊ ငြိမ်သက်ခိုက်၌ မငြိမ်းအေးသေး၊ ထို့ကြောင့် ဒမနံ , သမနံ , ပရိနိဗ္ဗာပနတို့ တပြိုင်နက်မဖြစ်ပဲ တသီးတခြားဖို့ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။] န မဂ္ဂက္ခဏေ ဝိယ ကေန္တံ ပဋိသင်္ခါနမုခေန ပဇဟနတော (မဂ်ဇာန်ကဲ့သို့ တပေါင်းတည်း ဆင်ခြင် တတ်သော ဉာဏ်ကို အဦးပဓာနပြုသဖြင့် မပယ်စွန့်နိုင်ခြင်းကြောင့်တည်း။)

တနည်း။ ။ကေမတ္တာနန္တိ ဝါဝိဝေကဝသေန (အပေါင်းအဖော်မှ ကင်းရှင်း ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်) ဧကံ ကောကိနံ (တယောက်တည်းဖြစ်သော) အတ္တာနံ၊-ဋီကာ။

အတ္တနံ-မိမိစိတ်ကို၊ (တနည်း) ကေ-တယောက်တည်းသော၊ အတ္တနံ- မိမိ
ကို၊ ဒမေန္တိ -ဆုံးမကုန်၏၊ သမေန္တိ - ငြိမ်သက်စေကြကုန်၏၊ ပရိနိဗ္ဗာပေန္တိ-
ငြိမ်းစေကြကုန်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝုစ္ဆန္တိ- ဆိုအပ်ကုန်၏၊ ကာလေန ကာလန္တိ-ကား၊

ကလေကလေ - အခါတိုင်း အခါတိုင်း၌၊ (ဥပသင်္ကမိတွာ ပရိပုဇ္ဈေယျာသိ
စသည်၌စပ်)၊ [ကာလေ ကာလေဟု ဖွင့်သဖြင့် ကာလေန ကာလံဝယ် လတ္တမီ
အနက်၌ တတိယာ၊ ဒုတိယာသက်ထားသည်ဟု ပြ၏။]

အဘိနိဝဇ္ဇေယျာသိတိ-ကား၊ ဂူထံ ဝိယ-မစင်ကိုကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ဝိသံ
ဝိယ - အဆိပ်ကိုကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ အဂ္ဂိံ ဝိယစ - မီးကိုကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊
သုဠု - ကောင်းစွာ၊ ဝဇ္ဇေယျာသိ - ရှောင်ကြဉ်လေ၊ သမာဒါယာတိ-ကား၊
သုရာဘိကုသုမဒါမံ ဝိယစ - ကောင်းသော အနံ့ရှိသော ပန်းဆိုင်ကိုကဲ့သို့ လည်း
ကောင်း၊ (ပန်းခွေကိုကဲ့သို့လည်းကောင်း)၊ အမတံ ဝိယစ-အမြိုက်သုခကိုကဲ့သို့
လည်းကောင်း၊ သမ္မာ - ကောင်းစွာ၊ အာဒါယ - ယူ၍၊ ပဝတ္တေယျာသိ-
ဖြစ်စေပါလေ၊ (ကျင့်ပါလေ)။

ဣဓ - ဤနေရာ၌၊ ဌတွာ - ရပ်တန့်၍၊ ဝတ္တံ - မြတ်သော စကြာမင်း၏
ကျင့်ဝတ်ကို၊ သမာနေတဗ္ဗံ - အညီအမျှ ဆောင်ထိုက်၏၊ (ဒသဝိဓံ ဒွါဒသဝိဓံ
ဟူ၍ အောက်၌ ဆိုအပ်သော အရေအတွက်နှင့် အပိုအလို မရှိအောင် အညီအမျှ
ဆောင်ပြုထိုက်၏)၊ အန္တောဇနသ္မိံ ဗလကာယေပိ - အန္တောဇနသ္မိံ ဗလကာ
ယေပိ ဟူသည်၊ ကေ-တပါးသောကျင့်ဝတ်တည်း၊ [အန္တောဇန ဗလကာယတို့၌
ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိကို စီမံမှုသည် တမျိုးသော ကျင့်ဝတ် - ဟူလို၊ နောက်၌လည်း
ဤနည်းအတိုင်း သိပါ။] ခတ္တိယေသု-ခတ္တိယေသုဟူသည်၊ ကေ-တည်း၊ အနု
ယန္တေသု-ဟူသည်၊ ကေ-တည်း၊ မြာဟ္မဏဂဟပတိကေသု-ဟူသည်၊ ကေ-
တည်း၊ နေဂမဇာနပဒေသု-ဟူသည်၊ ကေ-တည်း၊ သမဏမြာဟ္မဏေသု-ဟူသည်၊
ကေ-တည်း၊ မိဂပက္ခေသု-ဟူသည်၊ ကေ-တည်း၊ အဓမ္မကာရပ္ပဋိက္ခေပေါ-
မတရားသော အပြုအမူကို ပယ်မြစ်ခြင်းသည်၊ ကေ-တည်း၊ အနာနံ - ဥစ္စာ
မရှိသူတို့အား၊ နနာနုပ္ပဒါနံ (နန+အနုပ္ပဒါနံ) - ဥစ္စာကိုပေးခြင်းသည်၊ ကေ-
တည်း၊ သမဏမြာဟ္မဏေ - တို့သို့၊ ဥပသင်္ကမိတွာ- ချဉ်းကပ်၍၊ ပဥပုစ္ဆနံ-
ပြဿနာမေးခြင်းသည်၊ ကေ-တည်း၊ ဣတိ ဧဝံ- သို့၊ ဧတံ-ဤ အရိယစက္ကဝတ္တိ
ကျင့်ဝတ်သည်၊ ဒသဝိဓံ-ဆယ်ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ။

ပန-ကား၊ (ဒသဝိဓမ္မတပါး ဒွါဒသဝိဓကား)၊ ဂဟပတိကေ-တို့ကိုလည်း
ကောင်း၊ ပက္ခိဇာတေစ-ငှက်မျိုးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိသု-မြာဟ္မဏမိဂတို့မှ
သီးခြား၊ ကတွာ- ပြု၍၊ ဂဏေန္တဿ - ရေတွက်လသော်၊ ဒွါဒသဝိဓံ - တဆယ်
နှစ်ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ၊ [မြာဟ္မဏနှင့် ဂဟပတိကို မပေါင်းပဲ
ကျင့်ဝတ်တပါးစီ ခွဲ၍လည်းကောင်း၊ မိဂနှင့် ပက္ခိဇာတကို မပေါင်းပဲ တပါးစီ

ခွဲ၍လည်းကောင်း ရေတွက်လျှင် တဆယ့်နှစ်ပါးဖြစ်သည်-ဟူလို။] ၀၇-တနည်း၊ ပုဗ္ဗေ - ရှေး၌၊ (ရှေးဆယ်ပါး အပြားရှိသော အရိယစက္ကဝတ္ထိကျင့်ဝတ်၌)၊ အဝုတ္တံ-မဆိုအပ်သေးသော ကျင့်ဝတ်ကို၊ ဂဏေန္တေန-ရေတွက်လိုသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဓမ္မရာဂဿစ - အဓမ္မရာဂကိုလည်းကောင်း၊ ဝိသမလောဘဿစ - ဝိသမလောဘကို လည်းကောင်း၊ ပဟာနဝသေန - ပယ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဒွါဒသဝိဓံ-တဆယ့်နှစ်ပါး အပြားရှိသော အရိယစက္ကဝတ္ထိကျင့်ဝတ်ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ပြောဟုဏနှင့် ဂဟပတိ၊ မိဂနှင့် ပက္ခိဇာတတို့ကို မခွဲလိုလျှင်လည်း ဤ နှစ်ပါး ထည့်၍ ရေတွက်ပါ-ဟူလို၊ မတပ်မက်သင့်သောအရာ၌ တပ်မက်ခြင်းသည် အဓမ္မရာဂမည်၏၊ သင့်တော်သောအရာဖြစ်သော်လည်း လွန်လွန်ကဲကဲ တပ်မက်ခြင်းသည် ဝိသမလောဘ မည်၏။] ဣဒံ ခေါ် တာတ တန္တိ - ကား၊ ဣဒံ - ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော ကျင့်ဝတ်သည်၊ ဒသဝိဓံ - ဆယ်ပါး အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဒွါဒသဝိဓံ- တဆယ့်နှစ်ပါး အပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ အရိယ စက္ကဝတ္ထိဝတ္တံနာမ- မည်၏။

၈၅။ ဝတ္တမာနဿာတိ - ကား၊ ပူရေတွာ - ပြည့်စေ၍၊ ဝတ္တမာနဿ - ဖြစ်သော၊ ၀၇-ကျင့်သော၊ (တဿ ဌ္ဍစပ်)၊ တဒဟုပေါသထေတိ အာဒိ-တဒဟု ပေါသထေ အစရှိသော စကားကို၊ မဟာသုဒဿနေ - မဟာသုဒဿနသုတ် အဖွင့်၌၊ ဝုတ္တံ-အပ်ပြီ၊ [“ဤ စက္ကဝတ္ထိကျင့်ဝတ်ကို ဖြည့်ကျင့်ရာ၌ စကြာမင်း ဖြစ်ကြောင်း ရှေးကောင်းမှုရှိသော တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်သည် အောက်ထစ်ဆုံး အားဖြင့် ၁၂ နှစ်ဖြည့်ကျင့်ရ၏၊ မဇ္ဈိမပုဂ္ဂိုလ်သည် ၂၅ နှစ် ဖြည့်ကျင့်ရ၏၊ ရှေးကောင်းမှု မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကား ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော အပိုင်းအခြားတို့ထက် လွန်အောင် ဖြည့်ကျင့်မှပြည့်၏”ဟု ဋီကာ၌ ဝဒန္တိဝါဒ လာ၏။]

၉၀။ သမတေနာတိ- ကား၊ အတ္တနော- ၏၊ မတိယာ- အလိုအားဖြင့်၊ (ပဿာသတိ ဌ္ဍစပ်)၊ [သံ သဒ္ဓါ “ မိမိ ” အနက်ဟော၊ သံ၌ နိဂ္ဂဟိတံချေ၊ “ မတ ” သဒ္ဓါ “ မတိ ” အနက်ဟော။] သုဒန္တိ - သုဒ္ဓဟူသော ဤပုဒ်သည်၊ နိပါတမတ္တံ- အနက်မရ နိပါတ်မျှသာတည်း၊ ပဿာသတိတိ-ကား၊ အနုသာ သတိ - သွန်သင်၏၊ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ (ကိံ - အဘယ်သို့ ဆိုလိုသနည်း)၊ ပေါရာဏကံ - ရှေး၌ဖြစ်သော၊ ရာဇဝံသံ - မင်း၏ အနွယ်ကို၊ ရာဇပဝေဏိံ - မင်း၏ အစဉ်အဆက်ကို၊ ရာဇဓမ္မံ - မင်းကျင့်တရားကို၊ ပဟာယ - ပယ်ဖျက်၍၊ အတ္တနော-၏၊ မတိမတ္တေ- အလိုမျှ၌၊ ဌတော- တည်၍၊ ဇနပဒံ- ဇနပုဒ်ကို၊ အနု သာသတိ - သွန်သင်၏၊ ဣတိ- ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဆိုလို၏၊ အယံ- ဤမင်း သည်၊ မသံဒေဝဝံသဿ-မသဒေဝမင်း၏အနွယ်ကို၊ (ဥပစ္ဆေဒကော-ဖြတ်တတ် သော၊) ကဠာရဇနကောဝိယ-ကဠာရဇနကမင်းကဲ့သို့၊ ဒဠနမိဝံသဿ-ဒဠနမိ မင်း၏ အနွယ်ကို၊ ဥပစ္ဆေဒကော - သော၊ အန္တိမပုရိသော - အဆုံးဖြစ်သော ယောက်ျားသည်၊ ဟုတွာ၊ ဥပ္ပန္နော-ပြီ။

ပုဗ္ဗေနာပရန္တိ-ကား၊ ပုဗ္ဗကာလေန-ရှေးကာလနှင့်၊ သဒိသာ-တူကုန်သည်၊ ဟုတွာ၊ အပရကာလံ-နောက်ကာလ၌၊ ဇနပဒါ န ပဗ္ဗန္တိတိ-ကား၊ န ဝဗ္ဗန္တိ-မတိုးပွားကုန်၊ ယထာ တံ ပုဗ္ဗကာနန္တိ-ကား၊ ပုဗ္ဗကာနံ- ရှေး၌ဖြစ်ကုန်သော၊ ရာဇုနံ-မင်းတို့၏ (လက်ထက်၌)၊ ပုဗ္ဗေစ-ရှေးအခါ၌လည်းကောင်း၊ ပစ္စာစ-နောက်အခါ၌လည်းကောင်း၊ သဒိသာယေဝ - တူကုန်သည်သာလျှင်၊ ဟုတွာ၊ ပဗ္ဗိ သုယထာ - ပြည့်စုံကုန်သကဲ့သို့၊ ဝါ - တိုးပွားစည်ပင်ကုန်သကဲ့သို့၊ တထာ-တူ၊ နပဗ္ဗန္တိ-ကုန်၊ ကတ္ထစိ-အချို့ အရပ်၌၊ သညာ-လူတို့မှကင်းဆိတ်ကုန်သည်၊ ဟတဝိလုတ္တာ - သတ်အပ် လုယက်အပ်ကုန်သည်၊ (အသတ်ခံရ၊ အလုခံရကုန်သည်)၊ ဟောန္တိ၊ တေလမရဖါဏိတာဒိသုစေဝ - ဆီပျားရည် တင်လဲ အစရှိသည်တို့၌လည်းကောင်း၊ ယာဂုတတ္တာဒိသုစ-ယာဂုထမင်း အစရှိသည်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဩဇာပိ-ဩဇာသည်လည်း၊ ပရိဟာယိတ္ထ-ယုတ်လျော့ပြီ၊ ဣတိအတ္ထော-နက်။

အမစ္စာ ပါရိသဇ္ဇာတိ - ကား၊ အမစ္စာ စေဝ - အမတ်တို့လည်းကောင်း၊ ပရိသာဝစရာ စ - ပရိသတ်၌ သက်ဝင် (ပါဝင်) သူတို့ လည်းကောင်းတည်း၊ ဂဏကမဟာမတ္တာတိ-ကား၊ အစ္စန္ဒကဒိပါဌ ဂဏကာစေဝ-အစ္စန္ဒက စသော ဂဏန်းကျမ်းကို ရွတ်ဖတ် ရေတွက်တတ်သူ (ကျမ်းကျင်သူ) တို့လည်းကောင်း၊ [ဤ အစ္စန္ဒကနှင့် စပ်၍ သိဖွယ်ကို ဗြဟ္မဇာလသုတ် မဟာသီလအဖွင့် ဘာသာဋီကာ ၅၇၃-၌ ပြထားပြီ။] မဟာအမစ္စာစ-အမတ်ကြီးတို့လည်းကောင်းတည်း၊ အနိကဋ္ဌာတိ - ကား၊ ဟတ္ထိအာစရိယာဒယော - ဆင်ဆရာ အစရှိသူတို့တည်း၊ [ဟတ္ထာနိက(ဆင်တပ်)အစရှိသော အနိကတို့၌ တည်သောကြောင့် ဆင်ဆရာစသူတို့ကို “အနိကဋ္ဌ” ဟု ခေါ်သည်။] ဒေါဝါရိကောတိ- ကား၊ ဒွါရရက္ခိနော-တံခါးကို စောင့်ကြပ်သော တံခါးဗိုလ် (တံခါးမှူး) တို့တည်း၊ မန္တဿာဇီဝိနောတိ(ဧတ္ထ)-၌၊ ပညာ-ပညာကို၊ မန္တာ-မန္တာဟူ၍၊ ဝိစုတိ၊ တံ-ထိုပညာကို၊

သဒိသာ။ ။ ဤပုဒ်သည် ဇနပဒါနှင့် အရတူ၏၊ ဟုတွာ၌ အနည်းငယ်ဆိုက်၍ နပဗ္ဗန္တိ၌ စပ်ပါ၊ ပုဗ္ဗေန၏ စပ်ပုဒ်မရှိ၍ “သဒိသာ” ဟု ပါဌသေသထည့်သည်၊ ပုဗ္ဗေန-ရှေးကာလနှင့်၊ သဒိသာ-တူကုန်သည်၊ (ဟုတွာ) အပရ-နောက်ကာလ၌၊ ဇနပဒါ-တိုင်းပြည်တို့သည်၊ န ပဗ္ဗန္တိ-မပြည့်စုံကြကုန်၊ ဝါ-မကြီးပွားကြကုန်၊ ဤသို့ ပါဌ်တော်၌ အနက်ပေးပါ၊ တိုင်းပြည်များသည် ရှေးကလို နောင်အခါ မကြီးပွားတော့-ဟု ဆိုလိုသည်၊ “သဒိသံ” ဟု “သိ” မှ ရှိ၏၊ ပုဗ္ဗေန-ရှေးကာလနှင့်၊ သဒိသံ-တူစွာ ဟု ပေးပါ။

န ဝဗ္ဗန္တိ။ ။ ပဗ္ဗဓာတ် + ပုရဏအနက်ဟော၊ “မပြည့်စုံ” ဟူသည် မတိုးပွားမစည်ပင်ခြင်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “န ဝဗ္ဗန္တိ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွင်သည်၊ [သမိဒ္ဓိယာ န ပုရေန္တိ၊ ဖိတာ န ဟောန္တိတိ အတ္ထော၊ ဧတနာဟ န ဝဗ္ဗန္တိတိ-ဋီကာ။]

မန္တဿာ ဇီဝိနော။ ။ မန္တာသည် ပညာ အနက်ဟောတည်း၊ မန္တံ + သိတာ (နိဿိတာ) တိ မန္တဿာ၊ [မန္တာ သဒ္ဓါပပဒ + သိဓာတ် + အပစ္စည်း၊ ကိတန္တတပုရိသ၊ ည္ဗလော၊ မန္တာ၌ ရသယပြီ။] ဇိဝိန္တိတိ ဇီဝိနော၊ [ဇိဝဓာတ် + ဣ ပစ္စည်း။]

နိဿယံ-မိရာကို၊ ကတော၊ ပဏ္ဍိတာ-ပညာရှိကုန်သော၊ ယေ မဟာမတ္တာ-အကြင် အမတ်ကြီးတို့သည်၊ ဇီဝန္တိ-အသက်မွေးကြကုန်၏၊ တေ-ဤ မန္တဿာဇီဝိနော ဟူသော အမည်သည်၊ တေသံ-ထို အမတ်ကြီးတို့၏၊ နာမံ-အမည်တည်း။

အာယုဝဏ္ဏာဒိ ပရိဟာနိကထာ အဖွင့်

၉၁။ နောစ ခေါ အနာနန္တိ - ကား၊ ပန-ထိုသို့ တရားရှိသော ရက္ခာ ဝရဏ ဂုတ္တိကို စီရင်ပါသော်လည်း၊ [စ၏အဖွင့်။] ဗလဝလောဘတ္တာ-အား ကြီးသော လောဘရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အနာနံ - ဥစ္စာမရှိကုန်သော၊ ဒလိဒ္ဓမနုဿာနံ-ဆင်းရဲသော လူတို့အား၊ ခနံ-ကို၊ န အနုပ္ပဒါသိ-လျော်စွာ မပေး၊ [သင့်တော်သလို ကြည့်၍ မပေး။] နာနုပ္ပဒိယမာနေတိ-ကား၊ အနုပ္ပဒိယ မာနေ-မပေးအပ်သော်၊ (အဂမာသိ ဌိစပ်)၊ ဝါ-တနည်း၊ အယမေဝ-ဤ အနု နုပ္ပဒိယမာနေ ဟူသော ပါဌ်သည်ပင်၊ ပါဌော-ပါဌ်တော်ပါဌ်တည်း၊ ဒါလိဒ္ဓိ ယန္တိ-ကား၊ ဒလိဒ္ဓဘာဝေါ-ဆင်းရဲသူတို့၏ အဖြစ်သည်၊ (အဂမာသိ ဌိစပ်)၊ [ဒလိဒ္ဓါနံ + ဘာဝေါ ဒါလိဒ္ဓိယံ။] အတ္တနာစ ဇီဝါဟိတိ - ကား၊ သယန္တ- ကိုယ်တိုင်လည်း၊ ဇီဝိ-အသက်ကို၊ ယာပေဟိ-ရှည်သော ကာလသို့ ရောက်စေ လော၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ ဥဒ္ဓဂ္ဂိကန္တိ အာဒိသု-တို့၌၊ (ဝစနတ္ထော ဇေ ဝေဒိ တဗ္ဗော)၊ အဿာ-ထို အလှူ၏၊ ဥပရူပရိဘူမိသု-အထက်အထက် ကာမဘုံတို့၌၊ ဖလဒါနဝသေန-အကျိုးပေးခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဥဒ္ဓံ-အထက်ဖြစ်သော၊ အဂ္ဂံ- အကျိုးသည်၊ [ကမ္မဿ ဖလံ အဂ္ဂံ နာမ-ဋီကာ။] (အတ္ထိ)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (သာ- ထိုအလှူသည်၊) ဥဒ္ဓဂ္ဂိကာ-မည်၏၊ [ဤအဋ္ဌကထာ၌ ဆိုသည့်အတိုင်း “ဥဒ္ဓံ+အဂ္ဂံ+ အဿာတံ ဥဒ္ဓဂ္ဂါ” ဟု ဆိုလိုလျက် သမာသန္တ က ပစ္စည်းသက်၍ အကိုဇ္ဇ ပြုပြီး “ဥဒ္ဓဂ္ဂိကာ ဖြစ်သည်” ဟု ကြံပါ။ ရှေးနိဿယဝယ် “သုတ္တံဋ္ဌိဇ္ဇက ပစ္စည်း” ဟု ကြံ၏။]

တတြ - ထိုအထက်အထက် ကာမဘုံ၌၊ ဥပပတ္တိဇနနတော - ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်ခြင်းကြောင့်၊ သဂ္ဂဿ-နတ်ပြည်၏၊ ဟိတာ-အစီးအပွား ဖြစ်သော အလှူတည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သောဝဂ္ဂိကာ-မည်၏၊ [ဟိတာ အနက်၌ ဣကပစ္စည်း၊ ရုပ်ပြီးပုံကို ရူပသိဒ္ဓိ ဘာသာဋီကာ တဒ္ဓိတ်ခန်း၌ ပြထားပြီ။] အဿာ-ထို အလှူ၏၊ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ-ဖြစ်ရာအရပ်၌၊ သုခေါ-ချမ်းသာသော၊ ဝိပါကော-အကျိုးသည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သာ-ထို အလှူသည်၊ သုခဝိပါကာ-မည်၏၊ သုဋ္ဌါ-

မန္တဿာ + ဟုတ္တာ + ဇီဝိနော မန္တဿာဇီဝိနော၊ (ကမ္မဓာရည်း)၊ ပညာကိုမှီ၍ အသက်မွေးကြသော ဥပဒေပြု (မင်းတိုင်ပင် ပါလီမံ - လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်) အမတ်များတည်း၊ [အမတ္တာ စသော ပုဒ်တို့၏ ဝိဂ္ဂဟကို ဋီကာအတိုင်း ပါဠိတော် နိဿယ၌ ပြထားပြီ။]

လွန်စွာ၊ အဂ္ဂါနံ-မြတ်ကုန်သော၊ ဒိဗ္ဗဝဏ္ဏာဒီနံ-နတ်၌ဖြစ်သော အဆင်း အစ
ရှိကုန်သော၊ ဒသန္တံ-ကုန်သော၊ ဝိသေသာနံ-အကျိုးထူးတို့ကို၊ နိဗ္ဗတ္တနဇော-
ဖြစ်စေနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သဂ္ဂ သံဝတ္တနိကာ-မည်၏၊ ဝေရူပံ-ဤသို့
သဘောရှိသော၊ ဒက္ခိဏံ-ကြီးပွားကြောင်း ဖြစ်သော၊ ဒါနံ-ကို၊ ပတိဋ္ဌာပေတိ-
တည်စေ၏၊ ဣတိ အတ္ထော။

၉၂။ ပဝနိဿတိတိ-ကား၊ ဝနိဿတိ - တိုးပွားလိမ့်မည်၊ ဗဟံ-များစွာ၊
ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လိမ့်မည်၊ သုနိသေဓံ နိသေဓေယျန္တိ-ကား၊ သုဋ္ဌ-ကောင်းစွာ၊
နိသိဒ္ဓံ - တားမြစ်အပ်သည် မည်လောက်အောင်၊ (ယန္နုန) နိသေဓေယျ-
တားမြစ်ရပါမူကား ကောင်းလေစွာ၊ [ပါဠိတော်မှ ယန္နုနကို ယူပေးသည်။]
မူလသစ္စန္တိ - ကား၊ မူလဟတ်-အရင်း၌ ဖြတ်အပ်သည် မည်လောက်အောင်၊
(ယန္နုန ကရေယျံ ဌိစပ်)၊ [သစ္စ၌ ဟန ဓာတ်၊ ကံဟော ကျပစ္စည်း၊ ဟနကို
သံတပြု၊ တျကို စ ပြု၊ စ်လာ၊ သာ၌ ရဿ၊ “ဟညတေတိ သစ္စံ၊ မူလေ +
သစ္စံ မူလသစ္စံ” ဟု ပြု။] ခရဿရေနာတိ-ကား၊ ဖရဿသဗ္ဗေန - ကြမ်းတမ်း
သော အသံဖြင့်၊ ပဏဝေနာတိ-ကား၊ ဝဗ္ဗဘေရိယာ-သတ်ကြောင်းစည်ဖြင့်။

၉၃။ သိသာနိ နေသံ ဆိန္ဒိယာမာတိ - ကား၊ ယေသံ- အကြင်သူတို့၏၊
အန္တမသော - အောက်ထစ်ဆုံးအားဖြင့်၊ မူလကမုဋ္ဌိမ္ပိ - မုန်လာအု တဆုပ်မျှ
ကိုလည်း၊ [ရှေး နိဿယ၌ “ဆန်ရင်း တဆုပ်မျှကိုလည်း” ဟု ပေး၏၊ အဘိဓာန်
၌ “မူလကော နိတ္ထိယံ စစ္စု” ဟု ရှိ၏၊ “မုန်လာ” ဟု အနက် မြန်မာ ပြန်ဆို
ကြသည်။] ဟရိဿာမ - ခိုးဆောင်ကုန်အံ့၊ ယထာ - အကြင် အခြင်းအရာ
အားဖြင့် (ဦးခေါင်းတို့ကို ဖြတ်လသော်)၊ ကောစိ - တစုံတယောက်သော
သူသည်၊ ဟဋ္ဌဘာဝမ္ပိ - ခိုးဆောင်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကိုလည်း၊ န ဇာနိဿတိ-

ဒိဗ္ဗဝဏ္ဏာဒီနံ ။ ။ အာဒိဖြင့် အာယု ယသ သုခ အာဓိပတေယျ တို့ကိုလည်း
ကောင်း၊ ရူပ သဒ္ဓ ဝန္တိ ရသ ဖေါဋ္ဌဗ္ဗတို့ကိုလည်းကောင်း ယူပါ၊ မိမိ၏ကိုယ်အဆင်းသည်
ဝဏ္ဏ၊ ဗဟိဒ္ဓ ဖြစ်သော ရူပါရှိသည် ရူပတည်း။ [သောဝဂ္ဂိကာကို ဋီကာ၌ ဝိဂ္ဂဟ
တမျိုး ပြုထားသည်။]

သဂ္ဂသံဝတ္တနိကာ။ ။ သဂ္ဂ၌ “သု+အဂ္ဂ” ဟု ခွဲ၊ “သု” ၏ “သုဋ္ဌ” ဟု ဖွင့်သည်၊
“သုဋ္ဌ + အဂ္ဂါ သဂ္ဂါ၊ သဂ္ဂေ (လွန်စွာ ကောင်းမြတ်သော ရူပါရှိအစရှိသည်တို့ကို)
သံဝတ္တတိတိ သဂ္ဂသံဝတ္တနာ” ဟု ဖြစ်စေ၊ “သဂ္ဂါယ-လွန်စွာ ကောင်းမြတ်သော ရူပါရှိ
စသည်အကျိုးငှါ သံဝတ္တတိတိ သဂ္ဂသံဝတ္တနာ” ဟု ဖြစ်စေ ပြုပြီးမှ၊ “သဂ္ဂသံဝတ္တနာ
ယေဝ သဂ္ဂသံဝတ္တနိကာ” ဟု-သုတ္တံ၌ ကိက သက်၊ [သံသဒေသဒက သိက္ခာပုဒ်၌
“ဘေဒနသံဝတ္တနိကံ” ဟု ရှိသော ပါဠိကိုမူ “ဘေဒနသံဝတ္တနကံ” ဟု ဆရာတို့
ပြင်တော်မူကြသည်။]

ဟဋ္ဌဘာဝမ္ပိ။ ။ ရှေးနိဿယ၌ “သတ်ဖြတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကိုလည်း” ဟု
ရှိ၏၊ ထို အလို ဟနဓာတ် + တပစ္စည်းဖြင့် “ဟတဘာဝမ္ပိ” ဟု ဒန္တဇ အက္ခရာဖြင့်

သိလိမ့်မည် မဟုတ်။ တေသံ—ထို သူတို့၏၊ (ထို ဥစ္စာရှင်တို့၏၊ သိသာနိ၌ စပ်)၊
 တထေဝ-မသိနိုင် လောက်အောင်သော ထို အခြင်းအရာအားဖြင့်သာ၊ သိသာနိ-
 ဦးခေါင်းတို့ကို၊ ဆိန္ဒိယာမ - ဖြတ်ကုန်အံ့၊ ဒါနိ - ယခု အခါ၌၊ ဧတ္ထ - ဤသို့
 ဦးခေါင်းတို့ကို ဖြတ်ခြင်း၌၊ အမှာကံ - ငါတို့၏ (တို့မှာ)၊ ကိံ - အဘယ်
 ပြောဖွယ် ရှိပါအံ့နည်း၊ ရာဇာပိ - မင်းသည်လည်း၊ ဧဝံ - သို့၊ ဥဌာယ -
 ထ၍၊ ပရံ - ကို၊ မာရေတိ - သတ်၏၊ ဣတိ အယံ—ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ နေသံ-
 ထိုခင်းပြင်တို့၏၊ အဓိပ္ပာယ်ော-အလိုတည်း၊ ဥပက္ကမိ သူတိ—ကား၊ အာရတိံ သ-
 အားထုတ်ကုန်ပြီ၊ ပန္နဒုဟနန္တိ-ကား၊ ပန္နဃာတံ-လမ်း၌ လူယက် ဖျက်ဆီးမှုကို၊
 ပန္နေ-လမ်း၌၊ ဌတော - တည်၍၊ စောရကမ္ပံ - ခိုးမှုကို၊ (ကာတံ ဥပက္ကမိ သူ၌
 စပ်)။ [ပန္န ဖြင့် လမ်း၌တည်သူ ခရီးသွားတို့ကို ဌာနပစာအားဖြင့် ယူ။]

၉၄။ န ဟိ ဒေဝါတိ (ဧတ္ထ)-ဟူသော ဤပါဌ၌၊ ဂုဠတ္ထံ-လျှိုဝှက်တိမ်မြုပ်
 သော အနက်ကို၊ ကိရ (ဥဒ္ဓရိတွာ ဒဿမိ)-အံ့၊ သော-ထိုခိုးသောယောကျ်ား
 သည်၊ စိန္တေသိ - ကြံပြီ၊ (ကိံ) အယံရာဇာ—သည်၊ သစ္စံ ဒေဝါတိ—သစ္စံဒေဝ
 ဟူ၍၊ (အရှင်မင်းမြတ် မှန်ပါ၏ ဟူ၍၊) မုခပဋိညာယ - နှုတ်ဖြင့် ဝန်ခံမှုကို၊
 ဒိန္နာယ-ပေးအပ်သော်၊ မာရာပေတိ—သတ်စေ၏၊ (အသတ်ခိုင်း၏)၊ ဟန္တ-
 ယခု၊ အဟံ- သည်၊ မုသာဝါဒံ- မဟုတ် မမှန်သောစကားကို ပြောဆိုမှုကို၊
 ကရောမိ-အံ့၊ ဣတိ- ဤသို့ ကြံပြီ၊ (ဣတိ- ဤသို့ ကြံပြီး၍)၊ မရဏာဘယာ-
 သေခြင်းမှ ကြောက်ခြင်းကြောင့်၊ န ဟိ ဒေဝါတိ-ဟူ၍၊ အဝေါစ-သံတော်ဦး
 တင်ပြီ။ [မာရေတိ—သေစေ၏၊ (သတ်၏)၊ မာရာပေတိ-သေပစေ ဟု စေခိုင်း၏၊
 (သတ်စေ၏၊ အသတ်ခိုင်း၏) ဤသို့ ကာရိတ် ပစ္စည်း ၂ ချက် ဆင်ပုံကို သိပါ။]

၉၆။ ဧကံ ဒန္တိ ဧတ္ထ—ဟူသော ဤပါဌ၌၊ ဣဒန္တိ—ဣဒံ ဟူသော ပုဒ်သည်၊
 နိပါတမတ္ထံ—တည်း၊ ဧကေ - အချို့ ကုန်သော၊ သတ္တာ - သတ္တဝါတို့သည်၊
 (ဝဏ္ဏဝန္တော ဟောန္တိ၌ စပ်)၊ ဣတိ အတ္ထော—နက်၊ စာရိတ္တန္တိ—ကား၊ မိစ္ဆာ
 စာရံ- မှားမှား ယွင်းယွင်း ကျင့်မှုသို့၊ (အာပဇ္ဇိံ သူ ၌စပ်)။

ပါဌရှိရမည်၊ ယခု စာအုပ်များ၌ “ဟဂ္ဂဘာဝဋ္ဌိ” ဟု မုဒ္ဒဇ အက္ခရာဖြင့် ရှိသောကြောင့်
 “အဘိဟဂ္ဂဘိက္ခာ (ဝိ-ဋ္ဌ, ၂, ၄၁၀)” ၌ကဲ့သို့ ဟရဓာတ်+တပစ္စည်း ကြံ၍ “ခိုးဆောင်
 အပ်သည်၏ အဖြစ်ကိုလည်း” ဟုပေးလိုက်ပါသည်။

စာရိတ္တံ။ ။ ရာဂဝသေန စရဏံ စရိတ္တံ၊ [စရဓာတ်+ဏိတ္တပစ္စည်း။] စရိတ္တမေဝ
 စာရိတ္တံ၊ [သုတ္တံ ဇာ ပစ္စည်း။] မေထုနန္တိ အဓိပ္ပာယ်ော၊ (မေထုန်ကို ဆိုလိုသည်)၊
 တံ ပန - ထို ကျင့်ခြင်းသည်ကား၊ ပရေသံ ဒါရေသုတိ ဝုတ္တတ္တာ “ မိစ္ဆာစာရန္တိ ”
 အာဟ၊—ဋီကာ။

အမှာ။ ။ ဤဋီကာ၌ ဤသို့ ဖွင့်သော်လည်း ဝိနယသဉ္စရိတ္တသိက္ခာပုဒ်ဝယ် သဉ္စရိတ္တံ
 ဟူသော ပုဒ်၌မူ “သဉ္စရဏံ သဉ္စရော၊ သဉ္စရော ဧတဿ အတ္ထိတိ သဉ္စရိ၊ သဉ္စရိနော
 ဘာဝေါ သဉ္စရိတ္တံ” ဟု ဖွင့်သည်။

၉၉။ အဘိဇ္ဈာ ဗျာပါဒါတိ-ကား၊ အဘိဇ္ဈာစ- အဘိဇ္ဈာလည်းကောင်း၊ ဗျာပါဒေါ-လည်းကောင်းတည်း၊ [အဘိဇ္ဈာစ ဗျာပါဒေါဖြင့် ခွန်သမာသ် ကို ပြသည်၊ “အဘိဇ္ဈာ ဗျာပါဒါ” ဟု ဗဟုသုတ ရှိသောကြောင့် “အသမာဟာရ ခွန်” ဟု မှတ်ပါ။]

၁၀၀။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတိ-ကား၊ နတ္ထိ ဒိန္နန္တိအာဒိက-အစရှိသော၊ အန္တဂ္ဂါဟိ ကာ- ဥစ္ဆေဒအဖို့ကို ယူတတ်သော၊ ပစ္စနိကဒိဋ္ဌိ - သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိတည်း၊ (မှန်သော အယူ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော အယူတည်း၊ အယူမှား-ဟူလို)။

၁၀၁။ အဓမ္မရာဂေါတိ-ကား၊ မာတာ-အမိလည်းကောင်း၊ မာတုစ္ဆာ- အမိ၏ ညီမလည်းကောင်း၊ (ဒေဝီလေး)၊ ပိတုစ္ဆာ-အဖ၏ နှမလည်းကောင်း၊ မာတုလာနီ - ဦးကြီး၏ ဇနီးလည်းကောင်း၊ (အမီးလည်းကောင်း)၊ ဣတိ အာဒိကေ - ဤသို့ အစရှိသော၊ အယုတ္တဌာနေ - မသင့်လျော်သော အရာ၌၊ (ရာဂ မဖြစ်သင့်သော အရာ၌) ရာဂေါ- ရာဂတည်း၊ ဝိသမလောဘောတိ- ကား၊ ပရိဘောဂယုတ္တေသု- သုံးဆောင် ခံစားခြင်းငှါ သင့်လျော်ကုန်သော၊ ဌာနေသုပိ-အရာတို့၌လည်း၊ (အရာတို့၌သော်မှလည်း)၊ အတိဗလဝလောဘော- အလွန်အားရှိသော လောဘတည်း၊ မိစ္ဆာဓမ္မောတိ-ကား၊ ပုရိသာနံ-ယောက်ျား တို့၏၊ ပုရိသေသု - ယောက်ျားတို့၌လည်းကောင်း၊ ဣတ္ထိနဉ္စ - တို့၏လည်း၊ ဣတ္ထိသု - တို့၌လည်းကောင်း၊ ဆန္ဒရာဂေါ-နှစ်သက် တပ်မက်သောရာဂတည်း။

☞ အမတ္တေယျတာတိ အာဒိသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ (ဝစနတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိ တဗ္ဗော)၊ မာတု-အမိ၏၊ ဟိတော-စီးပွားဖြစ်သူသည်၊ မတ္တေယျော- မတ္တေယျ မည်၏၊ [တုလျ၊ လိင်္ဂံ ပေးသည်၊ (တနည်း) မာတု-၏၊ ဟိတော - စီးပွားဖြစ်သူ တည်း၊ မတ္တေယျော-သူ-ဟု ဝါကျနှင့် တဖွဲ့တဖွဲ့ ခွဲ၍လည်းပေးနိုင်သည်၊ နေရာတိုင်း

အတိ ဗလဝလောဘော။ ■ အတိဗလဝလောဘောတိ 'အတိဝိယ ဗလဝါ မဟလကိလေသော (ထူထဲသော ကိလေသာ)၊ ဇယန - ယင်း ကိလေသာကြောင့်၊ အကာဇလ အဒေသေစ ပဝတ္ထတိ (အခါ မဟုတ် အရပ်ဒေသ မဟုတ်သော အရာ၌ လည်း ရာဂဖြစ်၏)၊ [မိမိ၏ဇနီးအပေါ်၌သော်မှလည်း အချိန်အခါမရွေး နေရာ ဒေသ မရွေး ဖြစ်သောရာဂကို “ဝိသမ လောဘ” ဟု ခေါ်သည်။]

မိစ္ဆာ ဓမ္မော။ ။ မိစ္ဆာ ဓမ္မောတိ မိစ္ဆာ ဝိပရိတော (သဘာဝဓမ္မမှ ဖောက် ပြန်သော)၊ အဝိသဘာဝ ဝတ္ထုကော (သဘောမတူသော ဝတ္ထုရှိသည်မဟုတ်သော)၊ [သဘောတူသော ဝတ္ထုရှိနေသော-ဟူလို။] ဇလောဘဓမ္မော၊ [မိန်းမသည် ယောက်ျား၊ အတွက်၊ ယောက်ျားသည် မိန်းမအတွက် ဝိသဘာဝ ဝတ္ထု (သဘောမတူသောဝတ္ထု) ဟု ခေါ်၍၊ ယောက်ျားအချင်းချင်း၊ မိန်းမအချင်းချင်း “အဝိ သဘာဝဝတ္ထု” ဟု ခေါ် ထားသည်။] စတနာဟ ပုရိသာနန္တိ အာဒိ။

အာယုဝဏ္ဏာဒိ ပရိဟာနိကထာ ဘာသာဋီကာ ၁၂၁

ဤနည်းခုံည်းတည်း။] တဿ-ထိုအမိ၏ စီးပွားဖြစ်သူ၏၊ ဘာဝေါ-ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာသည်၊ မတ္တေယျတာ-မတ္တေယျတာမည်၏၊ တေ-ဤမတ္တေယျတာဟူသော အမည်သည်၊ မာတရိ-အမိ၌၊ သမ္မာ- ကောင်းစွာ၊ ပဋိပတ္တိယာ-ကျင့်ခြင်း၏၊ နာမ-အမည်တည်း၊ တဿ-ထိုမတ္တေယျတာ၏၊ အဘာဝေါစေဝ-မရှိခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ တပုဂ္ဂိုလ်ကွတာစ-ထိုအမိ၌ ကောင်းစွာကျင့်မှု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ (ဖေ၊ က်ဖေ၊ က်ပြန်ပြန် ကျင့်မှုသည်လည်းကောင်း)၊ အမတ္တေယျတာ-အမတ္တေယျတာ မည်၏။

အပေတ္တေယျတာဒိသုပိ-အစရှိသောပုဒ်တို့၌လည်း၊ (အာဒိဖြင့် ပါဠိတော်၌ လာသော အသာမညတာ အဗြဟ္မညတာတို့ကို ယူပါ)၊ ဧသေဝနယော-တည်း၊ [အပေတ္တေယျတာကိုလည်း အထက်ပါအတိုင်းသိပါ၊ အသာမညတာ ၌ကား “သမဏဿ+ဟိတော သာမညော၊ သာမညဿ+ဘာဝေါ သာမညတာ၊ န+ သာမညတာ အသာမညတာ” ဟု ပြု၍ သမ္မာပဋိပတ္တိမရှိမှုနှင့် တပုဂ္ဂိုလ်ကွတာကို အရကောက်ပါ၊ အဗြဟ္မညတာ၌လည်းနည်းတူ။] နကုလေဇေဌာပစာယိတာတိ- ကား၊ ကုလေ- အမျိုး၌၊ ဇေဌာနံ - ကြီးသူတို့၏ (အပေါ်၌)၊ အပစိတိယာ- ရှိသေ လေးစားခြင်းကို၊ နိစ ဝုတ္တိယာ - နှိမ့်ချသော ဖြစ်ခြင်းကို၊ အ ကရဏ ဘာဝေါ- မပြုသည်၏ အဖြစ်တည်း၊ (မပြုခြင်းတည်း)။

မတ္တေယျတာ။ မာတု+ဟိတော မတ္တေယျော၊ (ပုဒုလော)၊ [ဟိဘအနက်၌ ဧကယုပစ္စည်း၊ တ ခွေဘော်သာ၊ မာ၌ ရသပြု။] မတ္တေယျဿ ဘာဝေါ မတ္တေယျ တာ၊ (သမ္မာပဋိပတ္တိ)၊ အဓိအပေါ်၌ မတ္တေ- ကရဏာ ရှေ့သွားရှိသောစိတ်ဖြင့် ပြုစု လုပ်ကျွေးသော သား သမီးသည် မတ္တေယျ မည်၏၊ ထို သားသမီး၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော မတ္တော ကရဏာ ရှေ့သွားရှိသော ကုသိုလ်စိတ်သည်လည်းကောင်း၊ ထို စိတ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ရှိခိုးမှု၊ အဝတ်အစား စသည်ဖြင့် ပြုစု လုပ်ကျွေးမှု စသော သမ္မာပဋိပတ် အကျင့်မြတ်သည်လည်းကောင်း မတ္တေယျတာမည်၏၊- ဋီကာ။

အမတ္တေယျတာ။ ။မလိမ္မာသော သားသမီးများကား မိဖအပေါ်၌ ပြုရမည့် ရှိခိုးမှု၊ အဝတ်အစား စသည်ပေး၍ ပြုစု လုပ်ကျွေးမှုဟူသော သမ္မာပဋိပတ်ကို မပြုကြ၊ တချို့ကား မပြုရုံသာမက ဆဲဆို ငေါက်ငမ်း အကြမ်းပတ်မ်းစသည် ပြုလျက် ပြစ်မှား ပင် ပြစ်မှားကြသေး၏၊ ထို သားသမီးတို့၏ သမ္မာပဋိပတ်ကို မကျင့်ခြင်းဟူသော အဝါရဝ အမှုသည်လည်းကောင်း၊ ပြစ်မှားခြင်းဟူသော ဝိပုဂ္ဂိုလ်တို့အမှုသည်လည်း ကောင်း အမတ္တေယျတာ မည်၏။ [သမ္မာပဋိပတ်၏ မရှိမှု (မကျင့်မှု) ကို ရည်ရွယ်၍ “တဿာ အဘာဝေါ” ဟု လည်းကောင်း၊ ထို၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော ဝိပုဂ္ဂိုလ်တို့ အမှုကို ပြခြင်းကို ရည်ရွယ်၍ “တပုဂ္ဂိုလ်ကွတာ” ဟုလည်းကောင်း မိန့်သည်။]

ဒသဝဿာယုက သမယ အဖွင့်

၁၀၃။ ယံဣမေသန္တိ-ကား၊ ယသ္မိံ သမယေ-အကြင် အခါ၌၊ ဣမေသံ-ဤလူတို့၏၊ (ဒသဝဿာယုကော ပုတ္တာ ဌာဝပ်၊) [ယံဖြင့် သမယကို စွဲပါ၊ ပဌမာဝိဘတ်ကိုလည်း ဘုံမှတ္တ၌ သက်ပါ-ဟူလို။] အလံ ပတေယျာတိ-ကား၊ ပတိနောခင်ပွန်းအား၊ ဒါတုံ - ပေးခြင်းငှါ၊ ယုတ္တာ - သင့်လျော်ကုန်သည်၊ (ဘဝိဿန္တိ ဌာဝပ်၊) ဣမာနိရသာနီတိ - ကား၊ လောကေ - လူ့လောက၌၊ ဣမာနိ အဂ္ဂရသာနိ - ဤ ကောင်းမြတ်သော အရသာတို့သည်၊ (အန္တရဓာယိဿန္တိ ဌာဝပ်၊) အတိဗျာဒိပ္ပိဿန္တိတိ - ကား၊ အတိဝိယ - အလွန်အကဲသာလျှင်၊ ဒိပ္ပိဿန္တိ-ထွန်းကားကြလိမ့်မည်၊ [အကုသလကမ္မပထတရားများ အလွန်ထွန်းကားကြလိမ့်မည်-ဟူလို။] ဝါ - တနည်း၊ အယမေဝ - ဤ အတိဝိယ ဒိပ္ပိဿန္တိဟူသော ပါဌ်သည်ပင်၊ ပါဌော-ပါဌိတော်ပါဌ်တည်း။ [အတိ ဗျာဒိပ္ပိဿန္တိကို အတိ+ဝိယ+ဒိပ္ပိဿန္တိဟု ဖြတ်၊ ဝိယသဒ္ဒါကို သုတ်ကြီးဖြင့် ဗျာပြု။]

ကုသလန္တိပိ န ဘဝိဿတိတိ-ကား၊ ကုသလန္တိ - ကုသိုလ်ဟူသော၊ နာမဓိ-အမည်သည်လည်း၊ န ဘဝိဿတိ- ဖြစ်လိမ့်မည်မဟုတ်၊ ပညတ္တိ မတ္တမ္ပိ-ကုသိုလ်ဟူသော ပညတ်မျှသည်လည်း၊ န ပညာယိဿတိ - ထင်ရှားလိမ့်မည် မဟုတ်၊ ဣတိအတ္ထော-နက်၊ ပုဇ္ဇောစ ဘဝိဿန္တိ ပါသံသာစာတိ- ကား၊ “ပုဇ္ဇောရဟာစ-ပုဇ္ဇောခြင်းကို ထိုက်ကုန်သည်လည်းကောင်း၊ ပသံသာရဟာစ-ချီးမွမ်းခြင်းကို ထိုက်ကုန်သည်လည်းကောင်း၊ ဘဝိဿန္တိ-ဖြစ်ကြလိမ့်မည်၊ [ပုဇ္ဇိတဗ္ဗာတိ ပုဇ္ဇော၊ ပုဇ္ဇောတ် + ဣပစ္စည်း၊ ပသံသိတဗ္ဗာတိ ပါသံသာ၊ ပပုဗ္ဗ + သံသဇာတ် + ဣပစ္စည်း။] ကိရ- ချဲ့ဦးအံ့၊ တဒါ-၌၊ (လူတို့ ဆယ်နှစ်အသက်တမ်းရှိရာ ထိုအခါ၌)၊ မနုဿာ-တို့သည်၊ (ပုဇ္ဇောသန္တိ ပသံသိဿန္တိ ဌာဝပ်)၊ အသုကေနနာမ-ထို

အလံ ပတေယျာ။ ။ အလံ + ပတိနောတိ အလံ ပတေယျာ၊ - ဝိကာ ဝစနတ္ထ၊ အလံနှင့် ပတိကို သမာသ်စပ်၍ သုတ္တ၌ ဧကယုပစ္စည်း သက်ပါ-ဟူလို၊ “လင်အား+ထိုက်တန်သောအမျိုးသမီး” (လင်ပေးစားထိုက်သောအမျိုးသမီး) ဟု အနက်မှတ်ပါ၊ အလံ သဒ္ဒါသည် ယုတ္တ (ပရိယတ္တိ) အနက်ကို ဟော၏၊ အဋ္ဌကထာ၌ ယုတ္တာသည် အလံ၏ အဖွင့်တည်း။

မှန်၏ - အရဟ (ထိုက်တန်) ဟူသော အနက်နှင့် ယုတ္တ (သင့်လျော်) ပရိယတ္တိ (စွမ်းနိုင်) ဟူသော အနက်များသည် တမျိုးတည်းပင်၊ “လင်အားထိုက်တန်” ဟူရာ၌ လင်အား ဇနီးအဖြစ်ဖြင့် ပေးခြင်းငှါ ထိုက်တန်သည်၊ (လင် ပေးစားထိုက်သည်) ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို ရည်ရွယ်၍ “ဒါတုံ ယုတ္တာ” ဟု ဖွင့်သည်၊ [တဿာ ပရိယတ္တတာ ဘရိယာဘာဝေနာတိ အာဟ-ဒါတုံ ယုတ္တာတိ၊- ဝိကာ။] ရှေးနိဿယ၌ကား “ပတိနော+ယုတ္တာ ပတေယျာ၊ ပတေယျာယ + အလံ၊ အလံပတေယျာ - လင်အား လျောက်ပတ်သောအဖြစ်၌ စွမ်းနိုင်သည်” ဟု ပြသည်။

မည်သူသည်၊ မာတာ - အမိကို၊ ပဟတာ - ရိုက်နှက် ပုတ်ခတ် နှိပ်စက်အပ်ပြီ၊
(အသုကောနာမ) ပိတာ - ကို၊ ပဟတော၊ (အသုကောနာမ) သမဏဗြာဟ္မဏာ-
တို့ကို၊ ဇီဝိတာ - ဇီဝိတိန္ဒြေမှ၊ (အသက်မှ)၊ ဝေါရောပိတာ - ခွင်းအပ်ကုန်ပြီ၊ (ခွဲအပ်
ကုန်ပြီ) (အသုကောနာမ) ကုလေ - ဌ၊ ဇေဋ္ဌာနံ - ကြီးသူတို့၏၊ အတ္ထိတာဝမ္ဗိ-
ရုံသည်၏အဖြစ်ကိုလည်း၊ န ဇာနာတံ။ [လေးစား ရိုသေဖို့မဆိုထားနှင့် ရှိမှန်း
တောင်မှ မသိ-ဟူလို။] အဟော ပုရိသော - အော် အံ့ဖွယ်ယောကျ်ားပါကကား၊
(အာဂ ယောကျ်ားပါကကား)၊ ဣတိ - ဤသို့ ပြော၍၊ တမေဝ - ထိုသူ ကိုပင်၊
ပူဇေယန္တိစေဝ - ပူဇော်လည်း ပူဇော်ကြလိမ့်မည်၊ ပသံသိယန္တိစ - ချီးမွမ်းလည်း
ချီးမွမ်းကြလိမ့်မည်။

နဘဝိဿဘိ မာတာတိ ဝါတိ-ကား၊ အယံ-ဤသူသည်၊ မယံ-၏၊ မာတာ-
တည်း၊ ဣတိ - ဤသို့၊ ဂရုစိတ္တံ - လေးစားသူ၏ စိတ်သည်၊ (လေးစားသော
စိတ်သည်)၊ နဘဝိဿဘိ-ဖြစ်လိမ့်မည် မဟုတ်၊ ဂေဟေ-အိမ်၌၊ (မိမိ အိမ်က)
မာတုဂါမိ ဝိယ-ကျွန် မယားဖြစ်သော မာတုဂါမကဲ့သို့၊ နာနာဝိဓံ-အထူးထူး
သော အပြားရှိသော၊ အသမ္ဘိကထံ-သူတော်ကောင်း မဟုတ်သူတို့၏ စကားကို၊
ကထယမာနာ-ပြောဆိုကုန်လျက်၊ အဂါရ ဝုပစာရေန-လေးစားမှု မရှိသော
ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်းဖြင့်၊ ဥပသင်္ကမိယန္တိ-ချဉ်းကပ်ကြလိမ့်မည်၊ (ဆက်ဆံ
ကြလိမ့်မည်)၊ မာတုစ္ဆာဒီသုပိ - မာတုစ္ဆာ အစရှိသည်တို့၌လည်း၊ ဧသေဝ
နယော-တည်း၊ စ-ဆက်၊ ဧတ္ထ-ဤမာတုစ္ဆာ အစရှိသော ပုဒ်တို့၌၊ မာတုစ္ဆာတိ-
ကား၊ မာတုတဂိနီ-အမိ၏ညီမ (အမ)တည်း၊ မာတုလာနီတိ-ကား၊ မာတုလာ
ဘရိယာ-ဦးကြီး(ဦးလေး)၏ ဇနီးတည်း၊ [အမေ၏ မောင်ကြီး မောင်ငယ်ကို
“မာတုလာ” ဟု ခေါ်၏၊ ထိုသူတို့၏ ဇနီးကို “မာတုလာနီ” ဟု ခေါ်သည်။]
အာစရိယ ဘရိယာတိ-ကား၊ သိပ္ပာယတနာနိ - အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်း၏
တည်ရာ အတတ်တို့ကို၊ သိက္ခာပကဿ-သင်ယူစေတတ်သော၊ (သင်ပေးတတ်
သော)၊ အာစရိယဿ-၏၊ ဘရိယာ - တည်း၊ ဂရုနံဒါရာတိ-ကား၊ စူဠပိတု
မဟာပိတု အာဒိနံ - ဖဒ္ဒေး (ဖလေး) ဖကြီး အစရှိသူတို့၏၊ ဘရိယာ-တည်း၊
[အဖေ၏ညီကို “စူဠပိတု” ဟု ဆို၍ အဖေ၏ အကိုကို “မဟာပိတု” ဟု ဆိုသည်။]

အဟော ပုရိသော ။ ။ မိဖဘိအပေါ်၌သော်မှ ရိုက်နှက် ပုတ်ခတ် ညှဉ်းဆဲ
စော်ကားရဲသေး၏၊ အခြား မည်သူ့အားမဆို တစုံတယောက်အပေါ်၌ကား အဘယ်
မှာ ခွင့်လွှတ်လိမ့်မည်နည်း၊ အလွန် ရဲစွမ်းသတ္တိရှိသော ယောကျ်ားပါကကား၊ ဤသို့
သူရဲကောင်း သတ္တိကောင်းအနေ၌ ထား၍ လေးလေးစားစား ချီးမွမ်း ပူဇော်ကြ
လိမ့်မည်၊-ဋီကာ။ [အသမ္ဘိကထံ၌ “သမ္ဘိ” နှင့်စပ်သောမှတ်ဖွယ်ကို ကစွည်းဘာသာ
ဋီကာ (ပ-တွဲ) ၁၈၅-သုတ်ကြည့်ပါ။]

သမ္ဘေဒန္တိ-ကား၊ မိဿိဘာဝံ-ရာဂ၏အစွမ်းဖြင့် ရောနှောခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ် သို့၊ ဝါ-တနည်း၊ မရိယာဒဘေဒံ-အပိုင်းအခြား၏ ပျက်ခြင်းသို့၊ (ဂမိဿတိ ဌိစပ်။)

တိဗ္ဗော၊ပေါဘဝိဿတီတိ- ကား၊ ဗလဝကောပေါ- အားရှိသော အမျက် ဒေါသသည်၊ (အားကြီးသော ဒေါသသည်၊) ပုနပ္ပုနံ - ထပ်ကာထပ်ကာ၊ ဥပ္ပတ္တိဝသေန- ဖြစ်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ပစ္စုပဋ္ဌိတော- ရှေးရှုတည်သည်၊ ဝါ- အဖန်ဖန် တည်သည်၊ ဘဝိဿတိ - ဖြစ်လိမ့်မည်၊ [သတ်ဖြတ်လိုသော ဒေါသကို “ဗလဝကောပေါ”ဟု ဆိုသည်၊ တကြိမ်မက ထပ်ကာထပ်ကာဖြစ်မှုကို “ပစ္စုပဋ္ဌိတော (ပတိ + ဥပ + ဋ္ဌိတော) - ထပ်ကာထပ်ကာ ကပ်၍တည်သည် ” ဟု ဆိုသည်။] အပဏ္ဍနိ-အခြားကုန်သော၊ ခန္ဓ-နှစ်ပုဒ်တို့သည်၊ (တိဗ္ဗော ဗျာပါ ဒေါ, တိဗ္ဗော မနောပဒေါသောပုဒ်တို့သည်၊) ဧတဿေဝ - ဤ တိဗ္ဗော အာဃာတော ပုဒ်၏ပင်၊ ဝေဝစနာနိ-ဝေဝစပရိယာယ် စကားလှယ်တို့တည်း၊ ဟိ-မှန်၊ (ဗျာပါဒ မနောပဒေါသ သဒ္ဓါတို့သည် အာဃာတ၏ ဝေဝစပရိယာယ် စကားလှယ်ဖြစ်၏ ဟူသောစကားသည် မှန်၏၊) ကောပေါ- ဒေါသကို၊ (ဝုစ္စတိ ဌိစပ်)၊ ဝါ-သည်၊ စိတ္တံ-ကို၊ အာဃာတေတိ- လွန်စွာ နှိပ်စက်တတ်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ အာဃာတော - အာဃာတ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အတ္တနောစ - မိမိ၏ လည်းကောင်း၊ ပရဿစ - သူတပါး၏လည်းကောင်း၊ ဟိတသုခံ - စီးပွား ချမ်းသာကို၊ ဗျာပါဒေတိ (ဝိ+ အာပါဒေတိ) - ဖေါက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်စေ

သမ္ဘေဒံ။ ။သမ္ဘေဒေါသိန္နုသင်္ဂမော (မြစ်ဆုံ)၊ [အဘိဓာန်-- ၆၀၁။] သမ္ဘေဒသဒ္ဓါသည် “ပေါင်းဆုံခြင်း”အနက်ကို ဟော၏၊ ထိုကိုရည်ရွယ်၍ “မိဿိ ဘာဝံ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ထိုပေါင်းဆုံ (ရောနှော) ခြင်းဟူသည်လည်း ဇနီးကဲ့သို့ သဘော ထား၍ အဓိခသူတို့အပေါ်၌ ရာဂ၏အစွမ်းဖြင့် ရောယှက်ခြင်းတည်း၊ [မိဿိဘာဝန္တိ မာတာဒိသု ဘရိယာယ ဝိယ စာရိတ္တသင်္ဂရံ၊ (ရာဂဖြင့် မှားမှားယွင်းယွင်း ကျင့်ခြင်း ဟူသော ရောယှက်ခြင်း) - ဋီကာ။]

တနည်း။ ။သမ္ဘေဒသဒ္ဓါသည် “ပျက်စီးခြင်း”အနက်ကို ဟော၏၊ [သံရှေးရှိသော ဘိဒဓာတ် ၈ ပစ္စည်း။] ထိုအနက်ကို ရည်ရွယ်၍ “မရိယာဒ ဘေဒံဝါ” ဟု တနည်း ဖွင့်သည်၊ “ပျက်စီး” ဟူရာ၌ လောကဝယ် သားနှင့် အမိ၊ သမီးနှင့် အဖ၊ ဆရာနှင့် တပည့်စသည်ဖြင့် ရာဂဖြင့် မပြစ်မှားသင့် မပြစ်မှားထိုက်သော မရိယာဒ (အပိုင်း အခြား=စည်းကမ်း) ရှိ၏၊ ထို စည်းကမ်းအပိုင်းအခြား “ပျက်သည်”ဟု ဆိုလိုသည်။

အာဃာတေတိ စသည်။ ။အာဃာတေတိတိ အာဟနတိ၊ အတ္တနော ကက္ခဋ ဖရုသဘာဝေန (မိမိဟူသော ဒေါသ၏ ခက်ထန် ကြမ်းတမ်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) စိတ္တံ ဝိမာဓတီတိ အတ္ထော၊ နိဿယ ဒဟနရသော ဟိ ဒေါသော၊ (မှန်၏-ဒေါသသည် မှီရာစိတ်ကို လောင်မြိုက်ခြင်းကိစ္စ ရှိ၏၊) ဗျာပါဒေတိတိ ဝိနာဓသတိ၊ မနောပဋ္ဌသန တော မနဿ ပကောပနတော။ - ဋီကာ။

တတ်၏။ ဝါ - ဖျက်ဆီးတတ်၏။ လူတိ - ကြောင့်၊ ဗျာပါဒေါ - ဗျာပါဒဟူ၍ လည်းကောင်း၊ မနောပဗ္ဗသနတော - စိတ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်၊ မနောပဒေါသောတိ - မနောပဒေါသ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ - ဆိုအပ်၏။

တိဗ္ဗံ ဝဓကစိတ္တန္တိ - ကား၊ ပိယမာနဿာပိ - ချစ်အပ်သူ၏လည်း၊ ပရံ - သူတပါး ကို၊ (မိမိကို ချစ်တတ်သူကို) မာရဏတ္တာယ - သေစေခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဝါ - သတ်ခြင်းငှါ၊ ဝဓကစိတ္တံ - သတ်ကြောင်းစိတ်တည်း၊ ဝါ - သတ်လိုသောစိတ်

ပိယမာနဿ စသည်။ ။လောက၌ ချစ်အပ်သူနှင့် ချစ်တတ်သူ နှစ်မျိုးရှိရာဝယ် ချစ်တတ်သူက ချစ်အပ်သူအပေါ်၌ သိနေဟ (ချစ်ခြင်းတဏှာ သို့မဟုတ် ချစ်ခြင်း ဓမ္မတ္တာ) ဖြစ်ရိုးရှိ၏။ ချစ်အပ်သူကား ချစ်တတ်သူအပေါ်၌ သိနေဟလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ အာဃာတ (ဒေါသ) လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ အာဃာတဖြစ်ရုံမျှမက သတ်ချင် ဖြတ်ချင် သော ဝဓကစိတ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် “ပိယမာနဿ” အရ ချစ်အပ်သူ (အချစ် ခံရသူ) ကို ယူ၍ “ပရံ” အရ တပါးသော ချစ်တတ်သူကို ယူပါ။ [အချစ်ခံရသူက မိမိ အား ချစ်နေသူအပေါ်၌ ဝဓကစိတ်ဖြစ်တတ်ပုံကို မဟာပဒုမဇာတ်တော်၊ ကုဏ္ဍလ ကောသီ ဝတ္ထု စသည်တို့ကို ကြည့်ပါ။]

တိဗ္ဗံ ဝဓကစိတ္တံ။ ။ တိဗ္ဗံ (ထက်မြက်ဆိုးဝါးသော) ဝဓကစိတ် ဟူသည် လောက၌ ရန်သူအပေါ်ဝယ် ဝဓကစိတ်ဖြစ်လျှင် ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ် ဖြစ်သောကြောင့် ထက်မြက် ဆိုးဝါးသည် ဟု ထူးထူးခြားခြား ပြောနေစရာ မလိုချေ။ ဆယ်နှစ်တမ်း ဆုတ် ဘက်ကာလဖြစ်၍ ကုသိုလ်မှန်း အကုသိုလ်မှန်းပင် မသိလောက်အောင် မတရား အမှုတို့ ထွန်းကားနေသော ယခုအခါ၌ကား အမိနှင့်သား၊ သားနှင့်အဖတို့သည် တယောက်နှင့်တယောက်အပေါ်ဝယ် မကြေနိုင် မချမ်းနိုင် ရန်ညှိုးဖွဲ့၍ ဝဓကစိတ်ဖြစ်နေ သောကြောင့် ထိုစိတ်ကို တိဗ္ဗံ (ထက်မြက်ဆိုးဝါးသော) ဟု ထူးထူးခြားခြား ပိယေသန မ ချစ် ဆိုရသည်။ [တိဗ္ဗော အာဃာတော၊ တိဗ္ဗော ဗျာပါဒေါ၊ တိဗ္ဗော မနောပဒေါသောတိတ္ထံ တိဗ္ဗုဇ္ဇင်္ဂကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း သိပါ။]

ဆက်ဦးအံ့ - ထို အာဃာတ (ဝဓကစိတ်) ၏ တည်ရာဝတ္ထုကို ပြတော်မူလိုသော ကြောင့် “မာတုပိ ပုတ္တမိ” အစရှိသောစကားရပ်ကို ပဋိတော်၌ မိန့်တော်မူသည်။ ထို၌ မာတုပိ ပုတ္တမိဝယ် မာတု၏ အာဃာတသည် သားအပေါ်၌လည်းကောင်း၊ ပုတ္တဿပိ မာတရိ - သား၏ အာဃာတသည် အမိအပေါ်၌ လည်းကောင်း တည်၏။ ထိုတွင် အာဓာရဖြစ်ခဲ့ကုန်သော သိနေဟဝတ္ထုတည်း။ [ပိတုပိ ပုတ္တမိ အစရှိသည်တို့၌ လည်း နည်းမှီသိပါ။]

ဋီကာ။ ။ တဗ္ဗန္တိ တိက္ခံ၊ သာပနဿ တိက္ခတာ (ထိုအာဃာတ၏ ထက်မြက် ဆိုးဝါးသည်၏အဖြစ်ကို) သရီရေ အဝဟန္တေပိ (ကိုယ်သည် မဆောင်နိုင်ပါသော် လည်း) သိနေဟဝတ္ထု၊ လဗ္ဗိတုာပိ (အာဃာတဝတ္ထုမှ သိနေဟဝတ္ထုသို့ လောက စဉ်လာကို ခုန်ကျော်၍သော်မှလည်း) ပဝုတ္တိယာ ငွေဒိတဗ္ဗောတိ အာဟ - ပိယမာန သာတိ အာဒိ။

၁၂၆

သုတ်ပါထေယျ

စက္ကဝတ္တိသုတ်

တည်း၊ တဿ-ထိုအာဃာတ၏၊ ဝတ္ထု-တည်ရာဝတ္ထုကို၊ ဒဿေတုံ-ငှါ၊ မာတုပိ ပုတ္တမ္မိတိ အာမိ-အစရှိသောစကားကို၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ၊ မာဂဝိကဿာတိ-ကား၊ မိဂလုဒ္ဒကဿ-သားမုဆိုး၏၊ (တိဗ္ဗော အာဃာတော ဌိစပ်)။

၁၀၄။ သတ္တန္တရကပ္ပေါတိ-ကား၊ သတ္တေန-လက်နက်အားဖြင့်၊ ဝါ-လက်နက်ကြောင့်၊ အန္တရကပ္ပေါ - အကြား ပျက်ခြင်းတည်း၊ (သံဝဇ္ဇကပ်သို့ မရောက်မီ အကြား၌ ကမ္ဘာ၏ ပျက်ခြင်းတည်း)၊ သံဝဇ္ဇကပ္ပံ - သံဝဇ္ဇကပ်သို့၊ (ပျက်ချိန်တိုင်သော အခါ ကမ္ဘာ၏ ပျက်ခြင်းသို့)၊ အပတွာ- မရောက်သေးပဲ၊ အန္တရာဝ-အကြား၌ပင်၊ လောကဝိနာသော-သံတ္တလောက၏ ပျက်ခြင်းတည်း။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ [သရီရေ အဝဟန္တေပိ] “မာတုပိ ပုတ္တမ္မိ - အမိ၏အာဃာတသည် သား၌တည်၏” ဟူရာ၌ အမိသည် သားအပေါ်၌ ရန်ညှိုးဖွဲ့၏ ဟု ဆိုလို၏၊ အမှန်ကား အမိ၏အာဃာတသည် သားအပေါ်၌ မတည်ပါ၊ အမိ အပေါ်၌သာ တည်ပါသည်၊ သို့သော် လောက ပြောရိုးစဉ်လာအားဖြင့် မာတုပိ ပုတ္တမ္မိဟု ပုတ္တကို အာဃာတ၏တည်ရာ အာဓာရအဖြစ်ဖြင့် ဟောတော်မူပါသည်။ ဤအဓိပ္ပာယ်ကို ရည်ရွယ်၍ “သရီရေ အဝဟန္တေပိ-ပုတ္တဟူသော ခန္ဓာကိုယ်က အာဃာတကို ဆောင်မထားပါသော်လည်း” ဟု ဦးကာဆိုသည်၊ သိနေဟဝတ္ထုဖြစ်သော သားခန္ဓာသည် အမိ၏ အာဃာတကို ဆောင်မထားပါသော်လည်း - ဟု ဆိုလိုသည်။ [ပုတ္တဿ ပိ မာတရိ စသည်၌လည်း နည်းမှီသိပါ။]

သိနေဟဝတ္ထု၊ လင်္ခိဘွာပိ။ ။ အစ၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လောကဝယ် ရန်သူ ဖြစ်သော အာဃာတဝတ္ထုအပေါ်၌သာ အာဃာတစိတ် ဖြစ်ရိုးရှိ၏။ [အာဃာတဝတ္ထု ၉ ပါးကို သတိပြုပါ။] သိနေဟဝတ္ထု အပေါ်၌ကား ဖြစ်ရိုး မရှိ၊ ဆယ်နှစ် သက်တမ်းကာလ၌ဖြစ်သော ဤ အာဃာတကား အာဃာတဝတ္ထုမှ သိနေဟဝတ္ထုဖြစ်သောသားစသည်တို့ လောကအစဉ်အလာကို ခုန်ကျော်၍ဖြစ်သောကြောင့် “သိနေဟဝတ္ထု၊ လင်္ခိဘွာပိ” ဟု ဆိုသည်။

ကပ္ပေါ-။ ။ တဏှာဒိဘေဒေါ ကပ္ပေါ+ ဒေဿ+အတ္ထိဘိ ကပ္ပေါ၊ (သတ္တလောကော)၊ တဏှာစသော အပြားရှိသော အကြံအစည်ရှိသော သတ္တဝါအပေါင်း၊ တချို့သတ္တဝါများသည် ကာမဝိတက်စသော တဏှာနှင့်စပ်သော အကြံရှိ၏၊ တချို့လည်း ဗျာပါဒဝိတက် ဝိဟိံသ ဝိတက်ခေါ်သော ဒေါသနှင့် စပ်သော အကြံရှိကြ၏၊ ထိုသူတို့၏ သန္တာန်၌ မောဟလည်း ဖြစ်နေ၏၊ တချို့ကား ရုပ် နာမ် ခန္ဓာကို ရုပ် နာမ် ခန္ဓာမှန်း မသိပဲ၊ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ ငါသူတပါး ယောက်ျား မိန်းမဟု ထင်တတ်သော မောဟနှင့် ဆက်နေသော အကြံလည်းဖြစ်နေ၏၊ ဤသို့ တဏှာ ဒေါသ မောဟ အကြံအစည်ရှိနေသော သတ္တဝါအပေါင်းကို “ကပ္ပ” ဟု ခေါ်သည်။

လောကဝိနာသော။ ။ လောကအရ သတ္တလောကကို ယူပါ၊ ဤပုဒ်ကိုကြည့်၍ “ကပ္ပဿ+ဝိနာသော ကပ္ပေါ-သတ္တဝါအပေါင်း၏ ပျက်စီးခြင်း” ဟု ဥတ္တရပဒလောပတပုဂ္ဂိုလ် သမာသိ ပြုပါ၊ ထို့နောက် အဋ္ဌကထာ အတိုင်း “အန္တရာ+ကပ္ပေါ အန္တရ

[ထို အန္တရကပ်သည် အဘယ်မျှ ပြားသနည်း၊ အဘယ်နည်းဖြင့် ထိုသတ္တလောက၏ ပျက်စီးမှုဖြစ်သနည်း၊ ထိုသို့ ပျက်စီးသော သတ္တလောကသည် အဘယ်ဂတိရှိသနည်း ဟု စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ “အန္တရကပ္ပေါ နာမေသ” စသည် မိန့်။] စ-ဆက်၊ သေ(သော)အန္တရကပ္ပေါ နာမ-ဤအန္တရကပ်မည်သည်၊ (ဤသံဝဇ္ဇကပ်သို့ မရောက်မီ အကြား၌ သတ္တလောက၏ ပျက်စီးခြင်းမည်သည်) ဒုဗ္ဘိက္ခန္တရကပ္ပေါ-ဒုဗ္ဘိက္ခန္တရကပ်လည်းကောင်း၊ (ငတ်မှတ်ခေါင်းပါး အစာရှားခြင်းကြောင့် အကြား၌ သတ္တဝါအပေါင်း၏ ပျက်စီးခြင်းလည်းကောင်း၊) ရောဂန္တရကပ္ပေါ-လည်းကောင်း၊ (အနာရောဂါကြောင့် အကြား၌ သတ္တဝါအပေါင်း၏ ပျက်စီးခြင်းလည်းကောင်း၊) သတ္တန္တရကပ္ပေါ-လည်းကောင်း၊ (လက်နက်ကြောင့် အကြား၌ သတ္တဝါအပေါင်း၏ပျက်စီးခြင်းလည်းကောင်း၊) ဣတိ-ဤသို့၊ တိဝိဓော - သုံးပါး အပြားရှိ၏၊ [ဤစကားဖြင့် အန္တရကပ်၏ အပြားကို ပြသည်။]

တတ္ထ - ထို သုံးပါးတို့တွင်၊ (ထို သုံးပါး အပြားရှိသော အန္တရကပ်တို့တွင်)၊ ပဇာယ-သတ္တဝါအပေါင်းသည်၊ လောဘုဿဒါယ-များသော လောဘ ရှိလသော်၊ ဝါ-ရှိရာအခါ၌၊ ဒုဗ္ဘိက္ခန္တရကပ္ပေါ-သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ မောဟုဿဒါယ-သော်၊ ဝါ-၌၊ ရောဂန္တရကပ္ပေါ(ဟောတိ)၊ [ကျန်းမာရေး ဗဟုသုတ မရှိ၍ သင့်လျော်သော အစားအသောက် ဆေးဝါး ဓာတ်စာကို မသိသော အခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော အနာရောဂါကို ပျောက်အောင် မကုသနိုင်ရကား အနာရောဂါကြောင့် သတ္တဝါများ သေကြေ ပျက်စီးကြရသည်၊ ထို့ကြောင့် “အသက်ကို ဉာဏ်စောင့်” ဟု ပြောစမှတ် ပြုကြ၏။] ဒေါသုဿဒါယ-သော်၊ ဝါ-၌၊ သတ္တန္တရကပ္ပေါ(ဟောတိ)၊ [စစ်အတွင်း၌ ဒေါသကြောင့် ဆန်းပြားသော လက်နက်များဖြင့် သတ္တဝါများ သေကြရပုံကို သတိပြုပါ။] (ဤစကားဖြင့် အန္တရကပ်၏ ပျက်စီးခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြသည်။)

တတ္ထ - ထို သုံးမျိုးသော ပျက်စီးခြင်းတို့တွင်၊ (ထို ကပ်သုံးမျိုးကြောင့် ပျက်စီးကြရသော သတ္တဝါတို့တွင်၊) ဒုဗ္ဘိက္ခန္တရကပ္ပေန-ဒုဗ္ဘိက္ခန္တရကပ်ကြောင့်၊

ကပ္ပေါ၊ သတ္တေန+အန္တရကပ္ပေါ သတ္တန္တရကပ္ပေါ” ဟု ပြု၊ သံဝဇ္ဇကပ်ဟု ခေါ်သော ကမ္ဘာပျက်ချိန်သို့ မရောက်မီ အကြား၌ပင် လက်နက်ကြောင့် သတ္တဝါအပေါင်း၏ ပျက်စီးမှု၊ [ကမ္ဘာပျက်ခါနီး၌ သတ္တဝါ အများအပြားသေကြသေး၏။]

လောဘုဿဒါယ ပဇာယ။ ။ပဇာယ-သည်၊ လောဘုဿဒါယ - များသော လောဘရှိလသော်၊ ဝါ- ရှိရာအခါ၌၊ ဤသို့ လက္ခဏာ လက္ခဏဝန္တ အနက်ပေးပါ၊ [လောဘုဿဒါယာတိ လောဘာဓိကာယ (များသော လောဘရှိသော) ပဇာယ ဝတ္ထမာနာယ၊- ဋီကာ။] ဝတ္ထမာနာယဖြင့် လက္ခဏအနက်ကို ပြသည်၊ ရှေးနိဿယ၌ကား “လောဘုဿဒါယ-သော၊ ပဇာယ-၌၊ ဝါ-၏” ဟု ပေး၏။

နဋ္ဌာ-ပျက်စီးကြရသော သတ္တဝါတို့သည်၊ ယေဘုယျေန-များသောအားဖြင့်၊ ပေတ္တိဝိသယေ-ပိတ္တာအပေါင်း၏ နေရာအရပ်၌၊ (ပိတ္တာ ဘုံ၌)၊ ဥပပဇ္ဇန္တိ - ဖြစ်ကြကုန်၏၊ ကသ္မာ-နည်း၊ (နဋ္ဌာနံ-ပျက်စီးရသော သတ္တဝါတို့၏) အာဟာရ နိကန္တိယာ - အာဟာရ၌ နှစ်သက်တွယ်တာမှု၏၊ ဗလဝတာ - အားရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ (အားကြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။)

ရောဂန္တရကပ္ပေန - ကြောင့်၊ နဋ္ဌာ ယေဘုယျေန , သဂ္ဂေ - နတ်ပြည်၌၊ နိဗ္ဗတ္တန္တိ - ဖြစ်ကြကုန်၏၊ ကသ္မာ - နည်း၊ ဟိ (ယသ္မာ) - ကြောင့်၊ တေသံ - ထို့ရောဂန္တရကပ်ကြောင့် သေကြရသောသတ္တဝါတို့၏၊ (မေတ္တစိတ္တံ၌စပ်) အညေသံ-ငါတို့မှတစ်ပါး အခြားကုန်သော၊ သတ္တာနံ - တို့၏၊ ဝေရူပေါ - ဤသို့သဘောရှိသော၊ ရောဂေါ - သည်၊ နဘဝေယျ - မဖြစ်ပါမူ၊ အဟောဝတ - အော်ကောင်းလေစွ၊ ဣတိ - သို့၊ မေတ္တစိတ္တံ-သည်၊ ဥပုဇ္ဇတိ - ၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ) သတ္တန္တရကပ္ပေန - ကြောင့်၊ နဋ္ဌာ ယေဘုယျေန နိရယေ ဥပပဇ္ဇန္တိ၊ ကသ္မာ-နည်း၊ အညမညံ - အချင်းချင်း၊ ဗလဝါသာတတာယ-အားကြီးသော အာသံတ ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

မိဂသညန္တိ-ကား၊ အယံ-ဤ အကောင်သည်၊ မိဂေါ-သားကောင်တည်း၊ အယံ-သည်၊ မိဂေါ-တည်း၊ ဣတိ သညံ - ဤသို့သော အမှတ်ကို၊ (ပဋိလတိ သန္တိ-ရကြလိမ့်မည်၌ စပ်) [ဒေါသစိတ်ကြောင့် တယောက်နှင့် တယောက် လူဟု မထင်တော့ပဲ သတ်စရာ ဖြစ်စရာ တိရစ္ဆာန်ဟု ထင်ကြလိမ့်မည်-ဟူလို။] တိဏှာနိံ ပေ၊ ပါတုဘဝိသန္တိတိ - ကား၊ တေသံ-ထိုလူတို့၏၊ (ဆယ်နှစ် အသက်တန်းကာလ၌ ဖြစ်သော ထိုလူတို့၏) ဟတ္ထေန-ဖြင့်၊ ဖုဋ္ဌမတ္တံ-ထိအပ်ကာမျှဖြစ်သော၊ ယံကိဉ္စိ-အမှတ်မထား တပါးပါးသောအရာဝတ္ထုသည်၊ အန္တမသော-အောက်၌ဖြစ်သော အပိုင်းအခြားအားဖြင့် (အောက်ထစ်ဆုံးအားဖြင့်)၊ တိဏပဏ္ဏံ-မြက်သစ်ရွက်ကို၊ ဥပါဒေါယ-အစပြု၍၊ အာဝုဓမေဝ - လက်နက်သည်သာ၊ အဝိဿတိကိရ- ဖြစ်လိမ့်မည်တဲ့၊ မာစမယံ ကဉ္စိတိ-ကား၊ မယံ-တို့သည်၊ ကဉ္စိ-တစ်တယောက်သော၊ ဧကပုရိသမ္ပိ-ကိုလည်း၊ ဇီဝိတာ-မှ၊ မာဝေါရောပယိမ္မ-မခွင်းလိုကုန်၊ မာစ အမေ ကောစိတိ- ကား၊ အမေပိ-တို့ကိုလည်း၊ ကောစိ-သော၊ ဧကပုရိသော-သည်၊ ဇီဝိတာ-မှ၊ မာဝေါရောပယိတ္ထ-မခွင်းပါစေနှင့်၊ [ပါဠိတော်ဝယ် “ဇီဝိတာ ဝေါရောပယိမ္မ ဝေါရောပယိတ္ထ” ဟူသော ပါဠိသေသကိုထည့်၍စပ်ပါ၊ ကောစိကိုထောက်၍ ဝေါရောပယိတ္ထ၌ အဇ္ဈိတ္တနီ(အာ)ကိုထည့်ပြ။] ယန္တု န မယန္တိ - ကား၊ အယံ လောကဝိနာသော-ဤ သတ္တလောက၏ ပျက်စီးခြင်းသည်။ ပစ္စုပ္ပန်တော - ရှေးရှုတည်ပြီ၊ ဒွိဟိ - နှစ်ယောက်တို့သည်၊ ဧကဋ္ဌာနေ - တခုတည်းသော အရပ်၌၊ ဌိတေဟိ - တည်

ကုန်သည် (သမာနေဟိ - ဖြစ်ကုန်လသော်)၊ ဇီဝိတံ - အသက်ကို၊ လန္တု - ရခြင်းငှါ၊ နသက္ကာ-မစွမ်းနိုင်၊ (မဖြစ်နိုင်)၊ ဣတိ-ဤသို့၊ မညမာနာ- သိကုန်လျက်၊ ဧဝံ-သို့၊ (ယံနုနမယံ ဝနဂဟနံ ဝါစသော အကြံကို)၊ စိန္တယိံသု- ကြံစည်ကုန်ပြီ။

ဝနဂဟနန္တိ - ကား၊ ဝနသင်္ခါတေဟိ - တောဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ တိဏဂုမ္မလတာဒီဟိ - မြက်ချုံနွယ် အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ ဂဟနံ - ရှုပ်ထွေးသော၊ ဒုပ္ပဝေသဋ္ဌာနံ - ခဲယဉ်းသဖြင့် ဝင်အပ်သော အရပ်သို့သော် လည်းကောင်း၊ (ဝင်ဖို့ခက်သော အရပ်သို့သော်လည်းကောင်း)၊ ရုက္ခဂဟနန္တိ-ကား၊ ရုက္ခဟိ- သစ်ပင်တို့ဖြင့်၊ ဂဟနံ - သော၊ ဒုပ္ပဝေသဋ္ဌာနံ - သို့သော်လည်းကောင်း၊ နဒီဝိဒုဂ္ဂန္တိ-ကား၊ နဒီနံ-မြစ်တို့၏၊ အန္တရဒီပါဒီသု-အလယ်ဖြစ်သော ကျွန်း အစရှိသည်တို့၌၊ ဒုဂ္ဂမနဋ္ဌာနံ - ခဲယဉ်းသဖြင့် သွားအပ်သော အရပ်သို့သော် လည်းကောင်း၊ ပဗ္ဗတဝိသမန္တိ-ကား၊ ပဗ္ဗတေဟိ-တောင်တို့ဖြင့်၊ ဝိသမံ-မညီမညွတ်

ဧဝံ စိန္တယိံသု ။ ။ ရှေးက တဆင့် ကြားအပ်ဖူးသော အကြောင်းအရာကို အမှတ်ရခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ (ရပ်ထဲရွာထဲမှာ လူအများနှင့်မနေလိုပဲ တောထဲ သွားနေမည့်သူများဟူသော) မိမိ၏ အသက်ရှည်ဖို့ အကြောင်းတူးကို ရခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း တောထဲသွားနေဖို့ရန် စဉ်းစားမိကြသည်။

ဝနဂဟနံ။ ။ ဝနေဟိ+ဂဟနံ ဝနဂဟနံ၊ တောဖြစ်နေသော ချုံနွယ်ပိတ်ပေါင်း တို့ဖြင့် ဖုံးအုပ်ထားသည့်အတွက် ရှုပ်ထွေးနေသောအရပ်၊ ထိုအရပ်သို့ဝင်ဖို့ရန် ခဲယဉ်းသောကြောင့် “ဒုပ္ပဝေသဋ္ဌာနံ” ဟု ဆိုသည်။ [ဂုမ္မလတာဒီဟိ ဂဟနံ ဌာနန္တိ ဂုမ္မလတာဒီဟိ သဉ္ဇန္တတာယ ဂဟနဘူတံ ဌာနံ-ဋီကာ။]

မှတ်ချက်။ ။ အဋ္ဌကထာစာအုပ်များ၌ “ဝနသင်္ခါတေဟိ တိဏဂုမ္မလတာဒီဟိ” ဟု “တိဏ”သဒ္ဒါပါနေ၏။ ဋီကာ၌ မပါသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပါဠိတော်ဝယ် ဝနဂဟနံပုဒ်၏ ရှေ့၌ တိဏဂဟနံဟု သီးခြား ပါပြီးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဝနဂဟနကို ပြရာဝယ် “တိဏ”သဒ္ဒါ မပါခြင်းသာ ကောင်း၏။

ရုက္ခဂဟနံ။ ။ ရုက္ခဟိ နိရုန္တရံ နိဝိတေဟိ ဂဟနဘူတံ - အကြားမရှိအောင် တပင်နှင့်တပင် ဝေါင်းယှက်နေကုန်သော သစ်ပင်တို့ဖြင့် ရှုပ်ထွေးသောအရပ်။

နဒီ ဝိဒုဂ္ဂံ။ ။ ဝိ (ဝိသေသေန-အထူးသဖြင့်) + ဒု (ဒုက္ခေန - ခဲယဉ်းယင်း)၊ ဝန္တိဗ္ဗန္တိ ဝိဒုဂ္ဂံ၊ နဒီနံ+ဝိဒုဂ္ဂံ နဒီ ဝိဒုဂ္ဂံ၊ မြစ်တို့၏ အထူး ခဲယဉ်းယင်း သွားအပ်သော အရပ်၊ ထိုအရပ်သည် မြစ်၏အလယ်၌ရှိသော ကျွန်း စသည်များလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ကမ်းပါးပြတ်နေသော မြစ်တို့ဖြင့် ဟိုဖက် ဒီဖက် အသွားရခက်သော အရပ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဤအရပ်ကား မြစ်မှ ဖြာ၍ထွက်လာသော ချောင်းနှစ်ချောင်း စသည်တို့၏ အကြားအရပ်တည်း။ [ဤနောက်နည်းအလို “နဒီဟိ+ ဝိဒုဂ္ဂံ နဒီဝိဒုဂ္ဂံ” ဟု ပြီ။]

ပဗ္ဗတဝိသမံ။ ။ ပဗ္ဗတေဟိ + ဝိသမံ ပဗ္ဗတဝိသမံ၊ များစွာသော တောင်ဝယ် တို့ဖြင့် မညီမညွတ်ဖြစ်နေသော ပုန်း၍နေခြင်းငှါ လျှောက်ပတ်သော တောင်ကြား

၁၃၀

သုတ်ပါထေယျံ

စက္ကဝတ္တိသုတ်

သော အရပ်သို့သော် လည်းကောင်း၊ (တောင်ကြားအရပ်သို့သော် လည်းကောင်း)၊ ဝါ-တနည်း၊ ပဗ္ဗတေသုပိ - တောင်တို့၌လည်း၊ ဝိသမဋ္ဌာနံ - မညီမညွတ်သော အရပ်သို့သော်လည်းကောင်း၊ (ပဓိသိတွာ - ဝင်၍ ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ [တိဏဂဟနံ ဝါ ဝနဂဟနံ ဝါ စသည်ဖြင့် ပါဠိတော်၌ ရှိသောကြောင့် “သော်လည်းကောင်း” ဟု ဝိကပ်အနက် ပေးပါသည်။]

သဘာဝါယိဿန္တိတိ - ကား၊ အဟံ - သည်၊ ဇီဝါမိယထာ - အသက်ရှင်သကဲ့သို့၊ တထာ-တူ၊ တုမ္ပိ-သင်သည်လည်း၊ ဇီဝသိ-၏၊ ဘော - အချင်းတို့၊ (အမွေဟိ-တို့သည်) သတ္တဝ-သေကြေပျက်စီးသောသတ္တဝါတို့ကို၊ ဒိဋ္ဌာ-မြင်အပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ ဧဝံ-သို့၊ သမ္မောဒနကထာယ-ဝမ်းမြောက်ကြောင်း စကားဖြင့်၊ အတ္တနာ - မိမိနှင့်၊ သဘာဝေ - အသက်ရှင်ခြင်းအားဖြင့် တူသောအဖို့ရှိသကဲ့သို့၊ (သဘောတူသကဲ့သို့) ကရိဿန္တိ-ပြုကြလိမ့်မည်။

အာယုဝဏ္ဏာဒိဝခုနကထာ အဖွင့်

၁၀၅။ အာယတန္တိ-ကား၊ မဟန္တံ-ကြီးစွာသော၊ (ဉာတိက္ခယံ ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ပါဏာတိပါတာ ဝိရမေယျာမာဟံ - ကား၊ ပါဏာတိပါတတော - မှ၊

အရပ်တည်း၊ ပဗ္ဗတေသု ဝါ+ ဝိသမံ ပဗ္ဗတဝိသမံ၊ ပြတ်သောကမ်းပါး (ခါးပန်း) ရှိကုန်သော တောင်ကြီးတို့၌ ခရီးတာရှည် နိမ့်ချီ မြင့်ချီ တောင်လျှင် တောင်ဝှမ်း အထွဋ်တို့ဖြင့် မညီမညွတ်သော အရပ်တည်း။

အထူး။ ။ ပဌမနည်း၌ များစွာသော တောင်ငယ်တို့ဖြင့် တောင်နှစ်ခု ပေါင်းမိသောအခါ အကြားဖြစ်နေသော အရပ်တည်း၊ ဒုတိယနည်း၌ တောင်ကြီးတလုံးတည်း၌ပင် တောင်ခါးပန်းများပြတ်၍ ချိုင့်ဖြစ်သော တောင်ကြို တောင်ကြား တောင်ဝှမ်း အရပ်တည်း၊ (တောင်ချောက်ကြား၊ တောင်ချပ်ကြားဟု ခေါ်သည်။)

သဘာဝါယိဿန္တိ။ ။ သဘာဝေဟူသော ဒုတိယန္တနာမ်ပုဒ်နောင် ကရဓာတ်အနက်၌ အာယပစ္စည်းသက်၊ ဘဝိဿန္တိဝိဘတ်သက်၊ ကျွန်ုပ် အသက်ရှင်နေသလို ခင်များလဲ အသက်ရှင်သေးတယ်နော်၊ အများကြီး သေကုန်ကြပြီ၊ ကျုပ်တို့ အသက်ရှင်နေသေးလို့ သေတဲ့သူတွေကို မြင်ကြရတယ်-ဟု ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ပြောဆိုကြလျက် အသက်ရှင်မှုအားဖြင့် အခြားသူများကိုလည်း မိမိနှင့်သဘောတူအောင် ပြုကြလိမ့်မည်။

အာယတံ ။ ။ မဟန္တံ ဟု ဖွင့်သော အဋ္ဌကထာအလို အာယတသဒ္ဒါသည် မဟန္တ၏ ပရိယာယ်တည်း၊ “အာယတံ- ကြီးစွာသော (ကြီးကျယ်သော)” ဟု ပေး၊ သို့သော် အဘိဓာန် (၇၀၇) ၌ “အာယတံ ဒိဃမထော” ဟု ဒိဃသဒ္ဒါ၏ပရိယာယ် အဖြစ်ဖြင့် ရှိသောကြောင့် “အာယတန္တိ ဝါ ဒိဃံ စိရကာလိကံ” ဟု ဒွိကာတနည်း ဖွင့်သည်၊ “အာယတံ-ရှည်ကြာသော” ဟု ပေးပါ။

ဒွိကာ။ ။ အာယတန္တိ ဝါ ဒိဃံ စိရကာလိကံ၊ မရဏဝသေန ဟိ ဉာတိက္ခယော အာယတော (သေခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ဓမ္မမျိုးတို့၏ ကုန်ခန်းခြင်းသည် ရှည်ကြာ၏)။

(သို့ အသက်ကို သတ်ခြင်းမှ)၊ (ယန္နုန) ဩသက္ကေယျာမ—အကယ်၍ ဆုတ်နစ်
ရပါကုန်မှ ကောင်းပေစွ၊ ဝါ-အကယ်၍ ရှောင်ကြဉ်ရပါကုန်မှ ကောင်းပေစွ၊
ပါဏာတိပါတံ ဝိရမေယျာမာတိပိ-ဟူ၍လည်း၊ သဇ္ဈယန္တိ-သရဇ္ဈိယံကြကုန်၏၊
(ရွတ်ကြကုန်၏) [ပါဏာတိပါတာ ဟု ပဉ္စမိဝိဘတ်ဖြင့် မရွတ်ဖတ်ပဲ “ပါဏာတိ
ပါတံ” ဟု ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့် ရွတ်ဖတ်ကြသည်- ဟူလို။] တတ္ထ-သို့ ပါဏာတိ
ပါတံ ဝိရမေယျာမဟူသောပါဌ်၌၊ ပါဏာတိပါတံ-ကို၊ (ယန္နုန) ပဇဟေယျာမ-
အကယ်၍ ပယ်စွန့်ကြရပါမှ ကောင်းပေစွ၊ ဣတိအတ္ထော - နက်၊ [ယန္နုနပုဒ်ကို
ပါဌ်တော်မှ ယူသည်။]

ဝိသတိ ဝဿာယုကာတိ(ဧတ္ထ)—ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ (စောဒနာ သောဒနာ
နယော-စောဒနာ သောဒနာနည်းကို၊ ဧဝံ ဧဝဒိတဗ္ဗော၊) မာတာပိတရော—တို့ ☞
သည်၊ ပါဏာတိပါတာ-မှ၊ ပဋိဝိရတာ-ရှောင်ကြဉ်ကြကုန်၏၊ ပုတ္တာ-သားသွီး
တို့သည်၊ ကသွာ—ကြောင့်၊ ဝိသတိဝဿာယုကာ-နှစ်ဆယ်သော အသက်တမ်း

ဘာကြောင့်နည်း - အပုနရာဝတ္တနတော (တဖန် ပြန်မလာနိုင်သောကြောင့်တည်း၊)
န ရာဇဘယာဒိနာ (မင်းဘေး စသည်ကြောင့် ပျက်စီးခြင်းကဲ့သို့ မဟုတ်၊) ဥပတ္တမန
ဝသေန ပုနရာဝတ္တိယာပိ တဿ လဗ္ဘနတော (လုံ့လပြုခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ထိုမင်းဘေး
စသည်ကြောင့် ပျက်စီးမှု၏ တဖန် ပြန်လာမှုကို ရနိုင်ခြင်းကြောင့်တည်း)။

ဆိုလိုရင်းကား - မင်းစသည်တို့က ဖမ်းဆီးမှုကြောင့် ဆွေမျိုးတို့၏ ကုန်ခန်း
ပျက်စီးမှုသည် တစုံတခု ကြိုးစားမှု (လာဘ်ထိုးမှု) ဖြင့် ပြန်လွတ်လာနိုင်သေး၏၊ သေ
သောအားဖြင့် ကုန်ခန်း ပျက်စီးသွားသော ဆွေမျိုးတို့ကား ပြန်မလာနိုင်ကြတော့၊
ကြာလေ ငေးလေ ကြာလေ ငေးလေ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ [ဋီကာစာအုပ်တို့၌
“ဥပတ္တမနဝသေန” ဟု ပါဌ်ပျက်နေ၏။]

ဩသက္ကေယျာမ။ *ဝိရမေယျာမကို ဩသက္ကေယျာမဟု ဖွင့်၏၊ ထိုပုဒ်ကိုလည်း
“ဩရမေယျာမ-ရှောင်ကြဉ်ရပါမှ ကောင်းပေစွ” ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊ “ပါဏာတိပါတံ”
ဟု ဒုတိယန္တိ ရွတ်ဆိုကြသော ဆရာများအလိုကား “ပါဏာတိပါတကို ရှောင်ကြဉ်မှု”
ဟူသည်လည်း လိုရင်းအားဖြင့် ပါဏာတိပါတကို ပယ်စွန့်ခြင်းပင် ဖြစ်သောကြောင့်
ဝိရမေယျာမကို “ပဇဟေယျာမ” ဟု အဓိပ္ပါယ်တ္ထ ဖွင့်သည်။

သဇ္ဈယန္တိ။ ။သံ+အဓိ+ဣဇာတ်၊ ဣကို ဧ, ဧကို အယပြု၍ သဇ္ဈယတိ သဇ္ဈယန္တိ
ဟု ဖြစ်၏၊ ထို့အတူ သဇ္ဈယိတဗ္ဗံ သဇ္ဈယိတုံ စသည်ဖြစ်၏၊ ဣ အနုမန်ပါရာဌ်ကား
ဧကို အာယပြု၍ “သဇ္ဈာယော သဇ္ဈာယကော” ဟု ဖြစ်၏၊ ဤသို့ ဆရာများ ဆုံးဖြတ်
တော်မူကြသည်။

မာတာပိတရော၊ ပေ၊ အဟေသံ။ ။ဆယ်နှစ်တမ်း ဆုတ်ကပ်ကာလဝယ် မိဖတို့က
သာ ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ကြ၏၊ သားသွီးတို့ကား ရှောင်ကြဉ်ဖို့ မဆိုထားဘိ
လုပ်ငန်းဖြစ်ကြသေး၊ သို့ပါလျက် အဘယ်ကြောင့် သားသွီးတို့ အသက်နှစ်ဆယ်ရှိနိုင်
ပါသနည်းဟု မေးသည်၊ ထိုအမေးကို “ဧတ္ထဝိသုဒ္ဓိယာ” ဟု အကျဉ်းဖြေသည်။

ရှိကုန်သည်၊ အဟေသံ - ဖြစ်ကုန်သနည်း၊ ဣတိ - ဤကား၊ အမေးတည်း၊ ခေတ္တဝိသုဒ္ဓိယာ - သား သွီးတို့၏ တည်ရာဖြစ်သော မိဖဟူသော ခေတ်၏စင်ကြယ်ခြင်းကြောင့်တည်း၊ (ပုတ္တာဝိသတိဝဿာယုကာ အဟေသံ) (ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း)၊ ဟိ-ချဲ့၊ [ခေတ္တဝိသုဒ္ဓိယာဟူသောအဖြေကိုချဲ့သည်။] တေသံ-ထိုသားသွီးတို့၏၊ မာတာပိတဇရာ-တို့သည်၊ သီလဝဇ္ဇော-သီလရှိသူတို့သည်၊ ဇာတာ-ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ သီလဂဗ္ဘေ-သီလရှိသူ၏ ဝမ်းတိုက်၌၊ ဝနိတတ္တာ-ကြီးပွားရသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (ကြီးပွားရသည့်အတွက်)၊ ဣမာယ ခေတ္တဝိသုဒ္ဓိယာ- ဤ ခေတ္တဝိသုဒ္ဓိကြောင့်၊ ဒီဃာယုကာ အဟေသံ။

ခေတ္တဝိသုဒ္ဓိယာ။ ။သားသွီးလောင်းဖြစ်သော သတ္တဝါတို့၏ ရုပ်နာမ် ခန္ဓာအစဉ်သည် မျိုးစေ့နှင့်တူ၏၊ မိဖတို့သည် လယ်ယာနှင့် တူကြ၏၊ ထိုသားသွီးတို့၏ဖြစ်ရာတည်ရာဖြစ်သော မိဖတို့၏စင်ကြယ်ခြင်းကြောင့် (လယ်ယာမြေကောင်း၌ စိုက်ပျိုးအပ်သော မျိုးစေ့များ ဖြစ်ထွန်းကြီးပွားသလို) သားသွီးများ အသက်ရှည်ကြသည်၊ [ခေတ္တဝိသုဒ္ဓိယာတိ အဓိဋ္ဌာနဘူတ ဝတ္ထု ဝိသုဒ္ဓိယာ- ဇီကာ။]

သီလဂဗ္ဘေ ဝနိတတ္တာ။ ။သီလရှိသောဝမ်းတိုက် (သီလဂဗ္ဘ) ဟူသည် မိဖနှစ်ဦးလုံး သီလရှိသောကြောင့် ထိုသူတို့၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော (ထို မိဖတို့က အမိ၏ ခန္ဓာအစဉ်၌ အစိတ်အပိုင်း အထူးအဖြစ်ဖြင့် ပါဝင်နေသော) ဝမ်းတိုက်တည်း၊ (ထို့ကြောင့် သားသွီးများကို “ငါလေးတွေ” ဟု တချို့ မိဖများက ပြောကြသည်၊) ထိုဝမ်းတိုက်၌ဖြစ်ခြင်းကို “သီလဂဗ္ဘေ ဝနိတာ” ဟု ဆိုသည်၊ [သီလဂဗ္ဘေ ဝနိတတ္တာတိ မာတု ပိတုစ သီလဝဇ္ဇတာယ တဒဝယဝဘူတေ ဂဗ္ဘေ ဝနိ “သီလဂဗ္ဘေ ဝနိတာ” တိ ဝုတ္တာ၊- ဇီကာ။]

ဣတိ၊ ဧပ၊ ဝိသုဒ္ဓိယာ။ ။ဤစကားဖြင့် “ခေတ္တဝိသုဒ္ဓိယာ” ဟူသော အကျဉ်းအဖြေ၏ အကျယ်ကိုပြသည်၊ သီလရှိသော အမိဝမ်းတိုက်၌ ဖြစ်ကြရသည့် အတွက် ခေတ္တဝိသုဒ္ဓိဖြစ်သောကြောင့် သားသွီးများ အသက်ရှည်ကြရသည် - ဟူလို၊ ဤစကားရပ်ဖြင့် ပြင်ပဖြစ်သော ဥတု အာဟာရတို့သည် သတ္တဝါတို့၏ခန္ဓာအစဉ်အား ကျေးဇူးပြုတတ်သကဲ့သို့ ဥတု အာဟာရမှ အခြားဖြစ်သော မိဖတို့၏ သီလရှိမှုဟူသော မာဟိရအကြောင်းသည်လည်း သားသွီးဟူသော သတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓာအစဉ်အား ကျေးဇူးပြုနိုင်ကြောင်းကို ပြသည်။ [ကျေးဇူးပြုဟူသည် အသက်ရှည်စေနိုင်သော သတ္တိထူးကို ခန္ဓာအစဉ်တွင် မြှုပ်နှံ သွင်းပေးမှုတည်း၊ ၎င်းကို “ဝိသေသာဓာနံ” ဟု ခေါ်၏။]

ဓမ္မေဖ္စယံ။ ။ ထို ဝိသေသာဓာနဖြစ်လျှင် ရုပ်အစဉ်၌သာ ဖြစ်ရာသည်မဟုတ်လော၊ (ထို ဝိသေသာဓာနကား ရုပ်ဇီဝိတနှင့်တကွဖြစ်သော ရုပ်အစဉ်၌သာ တည်ရာသည် မဟုတ်လော၊) ရုပ်ဇီဝိတရှိရုံမျှနှင့် အသက်မရှည်နိုင်၊ နာမ်တရား မချုပ်ငြိမ်းအောင် (စုတိစိတ်မကျပဲ နာမ်ခန္ဓာအစဉ် ဆက်၍ဖြစ်နေအောင်) နာမ်ဇီဝိတနှင့်တကွ နာမ်တရားများ၌လည်း ဝိသေသာဓာနတည်မှ အသက်ရှည်နိုင်၏၊ အဘယ်နည်းဖြင့် နာမ်တရားတို့အားလည်း ကျေးဇူးပြုပါသနည်း ဟု ဓမ္မေဖ္စယံရှိ၏။

အဖြေကား။ ။ထို သတ္တိထူးသည် ရုပ်အစဉ်၌သာ တည်သည်ကား မှန်ပါ၏၊ သို့သော် ရုပ်အစဉ်သည် ထို အသက်ရှည်နိုင်လောက်အောင်သောအခြင်းအရာအားဖြင့်

အာယုဝဏ္ဏာဒိ ဝဇုနကထာ

ဘာသာဋီကာ

၁၃၃

ပန-ဆက်၊ ဧတ္ထ-ဤလောက၌၊ (တတ္ထ-ထိုသတ္တဝါအပေါင်းတွင်)၊ ယေ--
အကြင် သတ္တဝါတို့သည်၊ ကာလံ-သေခြင်းကို၊ ဝါ-သေချိန်ကို၊ ကတော-ပြု၍၊
တတ္ထဝ-ထို သတ္တဝါအပေါင်း၌ပင်၊ နိဗ္ဗတ္တာ- ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ တေ-ထို သတ္တဝါ
တို့သည်၊ အတ္တနော - ဇာတိ၊ သီလသမ္ပတ္တိယာ - သီလ၏ပြည့်စုံခြင်းကြောင့်၊
ဒီဿယူကာ အဟေသုံ။

အဿာမာတိ-ကား၊ ဘဝေယျာမ- ဖြစ်ရပါမူ ကောင်းပေစွ၊ [ပါဠိတော်၌
ပါသော ယန္တုနပုဂ္ဂိုလ်အနက်ကို ယူပေးသည်၊ ဘဝေယျာမဖြင့် အဿာမဉ္ဇ
အသဓာတ် + ဧယျာမဝိဘတ် ဟု ပြသည်၊ ရုပ်ပြီးပုံကို သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ ရှုပါ။]

သွင်းထားအပ်သော သတ္တိထူးရှိလသော် နာမ်အစဉ်သည်လည်း ထိုရုပ်၌စပ်သော
ဖြစ်ခြင်းရှိသည့်အတွက် (ထိုရုပ်နှင့်ဆက်သွယ်၍ ဖြစ်ရသည့်အတွက်) ကျေးဇူးပြုမှု ခံရ
တော့သည်သာ ဖြစ်၏၊ ဥပမာ - ကမဋ္ဌိကာရ အာဟာရသည် ထောက်ပံ့အပ်သော
ရူပကာယ၌ ခန္ဓာကိုယ်တခုလုံး ထောက်ပံ့အပ်ပြီး ဖြစ်တော့သကဲ့သို့တည်း။ [အစာ
အာဟာရက အာဟာရဇရုပ်ကို ထောက်ပံ့လိုက်လျှင် ကမ္မဇ စိတ္တဇ ဥတုဇရုပ်တို့
ကိုလည်း ထောက်ပံ့ပြီး ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း။]

ဆက်ဦးအံ့ - စကြာဝတေးမင်း၏ ကောင်းမှုအထူးကိုမှီ၍ သူ၏ မိဖုရားရတနာ
အစရှိသူတို့မှာ အခြားသူတို့နှင့် မဆက်ဆံသော ထိုထိုအကျိုးထူးများ ဖြစ်ကြသကဲ့သို့၊
ထိုဆယ်နှစ်တမ်းကာလ၌ မိဖုရားတို့၏ (ပါဠိတော်၌ဟောတော်မူအပ်ပြီးသော) ကောင်းမှု
အထူးကိုမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော သားသမီးတို့မှာ အသက်ရှည်မှုဟူသော အကျိုးထူး
သည် ခေတ္တဝိသုဒ္ဓိကြောင့်ပင် ဖြစ်၏ဟု မှတ်ရမည်၊ ဘာကြောင့်နည်း-သံဝေဂကြောင့်
ဖြစ်ပေါ်လာသော ဓမ္မဆန္ဒ အစရှိသောတရားအပေါင်းသည် တိုးပွားနေသော အခါ၌
ထိုမိဖုရားတို့၏ ကုသိုလ်စေတနာ၏ အကျိုးပေးနိုင်လောက်အောင်သော အခြင်းအရာ
အားဖြင့် ဖွန်ဖွန်မြတ်မြတ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်တည်း။

ယေ ဗနေတ္ထ၊ ပေ၊ တတ္ထေဝ။ ။ ဧတ္ထာတိ ဣမသ္မိ မနုဿလောကေ၊ တတ္ထာတိ
ယထာ ဝုတ္တံ ကုသလဓမ္မံ သမာဒါယ ဝတ္ထမာနေ သတ္တနိကာယေ၊ တတ္ထေဝါတိ တသ္မိ
ယေဝသတ္တနိကာယေ၊ ဤဋီကာဖွင့်အတိုင်းအနက်ပေးသည်၊ “တတ္ထ”ဟူသောသံဝေဂဏ္ဍ
တဗ္ဗကား ယခု အဋ္ဌကထာစာအုပ်များ၌ မတွေ့ရတော့၊ သို့သော် ထိုပုဒ်ပါမှ အဓိပ္ပါယ်
ပြည့်စုံပေမည်။

ဆိုလိုရင်းကား။ ။ ဆယ်နှစ်တမ်းကာလ၌ သံဝေဂရ၍ ကုသိုလ်ပြုကြသော မိဖု
ရားတို့၏ သားသမီးများသည် အနှစ်နှစ်ဆယ် အသက်ရှည်၏၊ ထိုသားသမီးတို့သည် မိဖုရားနှင့်
အတူ မိမိတို့လည်း ကုသိုလ်ပြုပြီးနောက် စုတေကြသောအခါ အကြောင်းအားလျော်စွာ
ဤလူ့ပြည်၌ ဖြစ်ကြပြန်၏၊ ထိုသတ္တဝါတို့၏ အသက်ရှည်မှုကား မိမိတို့၏သီလကြောင့်
ဖြစ်ရသည်ဟု ဆိုလိုသည်။

အတ္တနောဝ သီလသမ္ပတ္တိယာ။ ။ ဤ၌ အဇ္ဈိတ္တဖြစ်သော (သားသမီးတို့၏သန္တာန်၌
ဖြစ်သော) သီလရှိမှုက အသက်ရှည်ဖို့ရန် ထူးသောအကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့်
“အတ္တနောဝ သီလသမ္ပတ္တိယာ” ဟုဆိုသည်၊ သို့သော် ခေတ္တဝိသုဒ္ဓိလည်းမကင်းနိုင်ပါ။

စက္ကာရီသ ဝဿာယုကာတိ အာဒယော- ကုန်သော၊ ကောဋ္ဌာသ- အစုတို့ကို၊
[စက္ကာရီသဝဿာယုက မှ အဘိတိဝဿသဟဿာယုက တိုင်အောင်သော
တဆယ်တပါးသော အစုတို့ကို၊] အဒိန္နာဒါနာဒိဟိ - အဒိန္နာဒါန အစရှိသည်
တို့မှ၊ [အာဒိဖြင့် ကာမေသုမိစ္ဆာစာရမှ ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယိက တိုင်အောင်
သော ဆယ်ပါးတို့ကို ယူ။] ပဋိဝိရတာနံ- ရှောင်ကြဉ်မှုတို့၏၊ ဝသေန- အစွမ်း
ဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ [ဆယ်ပါး ဆယ်တပါးတို့၏ သရုပ်အကျယ်ကို ပါဠိတော်၌
ကြည့်ပါ။]

သင်္ခရာဇ ဥပ္ပတ္တိ ဝဏ္ဏနာ

၁၀၆။ ဣစ္ဆာတိ - ကား၊ မယှံ-အား၊ အတ္တံ-ကို၊ ဒေထ - ပေးပါကုန်၊
ဣတိဓေံ - ဤသို့ (နှုတ်မြှက်၍ တောင်းခြင်းဖြင့်)၊ ဥပ္ပဇ္ဇနက တဏှာ - ဖြစ်သော
တဏှာတည်း၊ အနသနန္တိ-ကား၊ နအသနံ- ထမင်းစားလိုခြင်းတည်း၊ အဝိပ္ပ
ရိက ဘာဝေါ- ပြန့်ပြန့် ပြောပြော မရှိသည်၏ အဖြစ်တည်း၊ (သွက်သွက်
လက်လက် မရှိသည်၏ အဖြစ်တည်း၊)၊ ကာယာလသိယံ-ကိုယ်၏ ပျင်းရိသည်၏
အဖြစ်တည်း၊ (ကိုယ်လေးလံ ထိုင်းမှိုင်းခြင်းတည်း)၊ တတ္ထံ-ထမင်းကို၊ ဘုတ္တာနံ-
စားပြီးသူတို့၏၊ ဘတ္တသမ္ပဒ ပစ္စယာ - ထမင်းဖြင့် ယစ်ခြင်းဟူသော အကြောင်း
ကြောင့်၊ (ထမင်းဆီယစ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်)၊ နိပဇ္ဇိတုကာမတာ
ဇနကာ-အိပ်ခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ကာယ ဒုဗ္ဗလ
ဘာဝေါ-ကိုယ်၏ အားမရှိသည်၏ အဖြစ်တည်း၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ ဇရာတိ-
ကား၊ ပါကဋ္ဌဇရာ-ထင်ရှားသော ဇရာတည်း၊ [အသက်ကြီး၍ သွားကျိုးခြင်း
ဆံဖြူခြင်း စသည်ဖြင့် ဖြစ်ရိုး ဖြစ်စဉ် အထင်အရှားအံ့ခြင်းတည်း။]

ကုက္ကုဋ္ဌသမ္ပာတိကာတိ-ကား၊ တောသု-ဤ ဂါမ၊ နိဂမ၊ ရာဇောနီတို့၌၊
(ဤ ရွှေ၊ နိဂုမ်း၊ မင်းနေပြည်တို့၌)၊ ကေဂါမဿ-တခုသော ရွာ၏၊ (တခုသော

ဣစ္ဆာ အနသနံ။ ။ ထမင်းစားလိုခြင်း (ထမင်းဆာခြင်း) သည် “ဣစ္ဆာ” တည်း၊
ထမင်းစားလိုသောအခါ ထမင်းပေးကြပါ (ကျွေးကြပါ) ဟု တောင်းရလောက်
အောင် ဆာသောခုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်၏။ ဤကား ရောဂါတမျိုးတည်း၊ ထမင်းစား
ပြီးသောအခါ ထမင်းကိုလည်း တပ်၍ မစားချင်တော့ ဟိုအလုပ် ဒီအလုပ်ကိုလည်း
မလုပ်ချင်ဘဲ ခန္ဓာကိုယ် ထိုင်းထိုင်းမှိုင်းမှိုင်းဖြစ်၍ အိပ်ချင်နေသလို ဖြစ်သော ကိုယ်
လက် မအိမ်သော ဖြစ်မှုသည် “အနသန” တည်း၊ ဤကား ရောဂါတမျိုးပင်၊ အနှစ်
ရှစ်သောင်း အသက်ရှည်ရာအခါဝယ် လူတို့၌ အထက်ပါ ရောဂါနှစ်မျိုးနှင့် ဇရာ
ဟူသော ရောဂါ သုံးမျိုးသင့်ရှိသည်။

ကုက္ကုဋ္ဌသမ္ပာတိကာ ။ ။ သမ္ပတနံ သမ္ပာတော၊ ကုက္ကုဋ္ဌာနံ + သမ္ပာတော
ကုက္ကုဋ္ဌသမ္ပာတော၊ ကုက္ကုဋ္ဌသမ္ပာတော + တောသု + အတ္တိတိ ကုက္ကုဋ္ဌသမ္ပာတိကာ၊
ရွာတရွာ၌ အစွန်ဆုံးအိမ်၏ အမိုးမှ အစွမ်းကုန် ပျံလာသော ကြက်သည် အခြား

ရွာတွင် ပါဝင်သော အိမ်တအိမ်၏) ဆဒန ပိဋိတော-အမိုး အပြင်မှ၊ (အမိုး အစွန်မှ)၊ ဥပုတိတာ-ပျံတက်၍၊ ဣတရဂါမဿ-အခြားရွာ၏၊ (အခြားရွာတွင် ပါဝင်သော အိမ်၏) ဆဒနပိဋေ-၌၊ ပတန သင်္ခါတော - ကျခြင်း ဟု ဆိုအပ်သော၊ ကုက္ကုဋ္ဌသမ္ပာတော - ပျံသော ကြက်၏ ကျခြင်းသည်၊ အတ္ထိ - ရှိ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ကြက်၏ ပျံကျခြင်းရှိရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (တာ-ထိုဂါမ၊ နိဂမ၊ ရာဇဓာနီတို့သည်၊) ကုက္ကုဋ္ဌသမ္ပာတိကာ-တို့ မည်၏။

ကုက္ကုဋ္ဌသမ္ပာဒိကာတိပိ - ဟူ၍လည်း၊ ပါဠော - ပါဠိတော် ပါဠိသည်၊ အတ္ထိ - ရှိသေး၏၊ တောသု - တို့၌၊ ဂါမန္တရတော- ရွာတပါးမှ၊ (အခြားတရွာမှ) ဂါမန္တရံ - အခြားတရွာသို့၊ ကုက္ကုဋ္ဌာနံ- တို့၏၊ ပဒဿာ- ခြေဖြင့်၊ ဂမနသင်္ခါတော-သွားခြင်း ဟု ဆိုအပ်သော၊ ကုက္ကုဋ္ဌသမ္ပာဒေါ- ကြက်တို့၏ သွားခြင်းသည်၊ အတ္ထိ- ၏၊ ဣတိ အတ္ထော- နက်၊ ဥဘယမ္ပိ - နှစ်ပါးစုံလည်း ဖြစ်သော၊ (ကုက္ကုဋ္ဌသမ္ပာတိကာ၊ ကုက္ကုဋ္ဌသမ္ပာဒိကာအားဖြင့် နှစ်ပါးစုံလည်း ဖြစ်သော)၊ ဧတံ-ဤပုဒ်သည်၊ (ဂါမ နိဂမ ရာဇဓာနီနံ-တို့၏၊) [သမ္ပုဏ္ဍိယ။] ဆနနိဝါသတံယေဝ-တခဲနက် တည်နေသည်၏ အဖြစ်ကိုသာ၊ ဒီပေတိ - ပြ၏၊ အဝိစိ မညေ ဖုဇ္ဈော ဘဝိဿဘိတိ-ကား၊ အဝိစိ မဟာနိရယော ဝိယ - အဝိစိ ငရဲကြီးကဲ့သို့၊ နိရန္တရပူရိတော - အကြားမရှိအောင်ပြည့်သည်၊ ဘဝိဿတိ - လိမ့်မည်။ [မညေကို ဝိယ ဟု ဖွင့်သည်၊ မညေသည် ဥပမာနဇောတက နိပါတ်-ဟူလို့။]

၁၀၇။ အသီတိဝဿသတသဟဿာယုကေသု၊ ပေ၊ ဥပုဇ္ဇိဿတိဘိ-အသီတိ၊ ပေ၊ ဥပုဇ္ဇိဿတိဟူသော ဤစကားကို၊ ဝခုမာနကဝသေန-တိုးပွားဆဲ အာယု

တရွာ၏ အိမ်မိုးပေါ်သို့ ကျရ၏၊ တရွာနှင့်တရွာ မဝေးလှပဲ ရွာချင်း ဆက်လုနီးပါး မိကားနေသော ရွာ နိဂုမ်း မင်းနေပြည်များ၊ ဤကို ထောက်၍ “ကြက်ပျံတကျ စည်ကားသည်” ဟု ပြောကြ၏၊ ကုက္ကုဋ္ဌသမ္ပာဒိကာပါဠိ၌ အတောင်ဖြင့် မပျံပဲ ခြေဖြင့်သွားခြင်းကို ယူထားသည်သာ ထူး၏။

ဖုဇ္ဈော ။ ။ ကေအင်္ဂုတ္တုရ၊ ကာယဂတာသတိဝဂ္ဂ၌ “စေတသာ ဖုဇ္ဈော”ပုဒ် အဖွင့် ဌ-၌ ထို့ကို ထောက်၍ ဖရဓာတ် - ဗျာပန အနက်ဟော + တ ပစ္စည်း၊ ဖဉ္စ (အ)ကို ဥ၊ တကို ဋ ပြု၊ “ဖုဇ္ဈော-မြို့အပ်သည်၊ ဝါ-ပျံ့နှံ့သည်”ဟု သဒ္ဓတ္ထဖြစ်၏၊ ပျံ့နှံ့ဟူသည်လည်း လူတို့ဖြင့် ပြည့်နေခြင်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ပူရိတော”ဟု အဓိပ္ပာယ်ထွက် ဖွင့်သည်။

န ဝခုမာနကဝသေန ဝုတ္တိ ။ ။ ပါဠိတော်၌ “ဆယ်နှစ်တမ်းမှစ၍ အသက် ရှစ်သောင်းတမ်း၌ မေတ္တေယျဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူလိမ့်မည်”ဟုဟောတော်မူထား၏၊ ထိုသို့ဆိုလျှင် “အသီတိ၊ ပေ၊ ဥပုဇ္ဇိဿတိ”ဟူသော စကားကို တက်ကပ်၏အစွမ်းဖြင့် ဟောအပ်ရာ ရောက်၏၊ အမှန်မှာ တက်ကပ်၏အစွမ်းဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော စကား မဟုတ်ပါ။

ကပ်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ (တက်ကပ်၏အစွမ်းဖြင့်)၊ န ဝုတ္တံ—ဟောတော်မူအပ်သည် မဟုတ်၊ [အဘယ်ကြောင့် တက်ကပ်၏အစွမ်းဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ “န ဟိ” စသည်ကိုမိန့်။] (ကသ္မာ-နည်း၊) ယသ္မာ-ကြောင့်၊ ဗုဒ္ဓါ- တို့သည်၊ ဝဇ္ဇမာနေ-တိုးပွားဆဲဖြစ်သော၊ အာယုမ္ပိ—အာယုကပ်၌၊ (အသက် တမ်း၌)၊ န နိဗ္ဗတ္တန္တိ—မဖြစ်ကုန်၊ (ပွင့်တော်မမူကုန်)၊ ပန—စင်စစ်ကား၊ ဟာယ မာနေ—ဆုတ်ယုတ်ဆဲဖြစ်သော အာယုကပ်၌၊ နိဗ္ဗတ္တန္တိ—ကုန်၏၊ (ကသ္မာ- ကြောင့်၊ အသိတိ၊ ပေ၊ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိတိ-ဟူသော စကားကို၊ ဝဇ္ဇမာနကဝသေန န ဝုတ္တံ-အပ်၊) [ကသ္မာ၏ အမေးကို ဖြေသည်။] တသ္မာ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အသိတိ၊ ပေ၊ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ ဟူသော စကားကို တိုးပွားဆဲဖြစ်သော အာယုကပ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ [ဖလဝါကျကို ပြန်စွဲ သည်။] ယဒါ-၌၊ တံ အာယု- ထိုအသက်တမ်းသည်၊ ဝဇ္ဇိတွာ - တိုးတက်၍၊ အသင်္ချေယျာတံ-အသင်္ချေ ရှိသည်၏အဖြစ်သို့၊ ပတွာ - ၍၊ ပုန-ဖန်၊ ဟာယ မာနံ—ဆုတ်ယုတ်လျက်၊ အသိတိဝဿ သဟဿံကာလေ — အနှစ် ရှစ်သောင်း ရှိရာအခါ၌၊ ဌဿတိ-တည်လိမ့်မည်၊ တဒါ-၌၊ (မေတ္တေယျာနာမ-မေတ္တေယျ မည်သော၊ အဂဝါ-သည်၊) ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ- ပွင့်တော်မူလိမ့်မည်၊ ဣတိ အတ္တော- ကို၊ ဒဠဗ္ဗော-၏၊ [တသ္မာ၏ စပ်ပုဒ်မရှိသောကြောင့် “ဒဠဗ္ဗော”ဟု ထည့်သည်။] ပန-ဆက်၊ ပရိဟရိဿတိတိဣဒံ-ကို၊ ပရိဝါရေတွာ- ခြံရံ၍၊ ဝိစရန္တာနံ-လှည့် လည်သော ရဟန်းတို့၏၊ ဝသေန ဝုတ္တံ။

န ဟိ၊ ပေ၊ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ။ အဘယ်ကြောင့် တက်ကပ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဟောတော် မူကြောင်းကို သိနိုင်သနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ “န ဟိ” စသည်ကိုမိန့်၊ ဘုရားရှင်တို့သည် တက်ကပ်၌ ပွင့်ရိုးထုံးစံ မရှိ၊ ဆုတ်ကပ်၌သာ ပွင့်ရိုးထုံးစံ ရှိကြသောကြောင့် သိရပါ သည်—ဟုလို။

တက်ကပ်၌ မပွင့်ပုံ ။ ။ သတ္တန္တံ ဝဇ္ဇမာနာယုကကာလေ (တိုးတက်သော အသက်တမ်းရှိရာ အခါ၌) ဗုဒ္ဓါ န နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ သံသာဓရေ သံဝေဝဿ ဒုမ္ဘိဘာဝ နိယတ္တာ (သံသရာ၌ ပြီးငွေ့မှု၏ ခဲယဉ်းသဖြင့် ထင်ရှားစေအပ်သောကြောင့်တည်း၊) - ဦးကာ။ ထို့ကြောင့် အနှစ်ရှစ်သောင်းတမ်းမှ အသင်္ချေယျာတမ်းတိုင်အောင် တိုးတက်၍၊ တဖန် ထို အသင်္ချေယျာတမ်းမှ ဆုတ်လာသောအခါ အနှစ် ရှစ်သောင်းတမ်းသို့ ရောက်လိမ့်မည်၊ ထို အခါကျမှ မေတ္တေယျဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူလိမ့်မည်။

ပရိဝါရေတွာ ဝိစရန္တာနံ ။ ။ သော အနေကသဟဿံ ဘိက္ခုသံဃံ ပရိ ဟရိဿတိ ဟု ဟောတော်မူထား၏၊ ထို စကားကို ဘုရားရှင်၏ နောက်က ကြွေတော် မူခလရာရာ အခြံအရံ အဖြစ်ဖြင့် လိုက်ပါသော ရဟန်းတို့ကို ရည်ရွယ်၍ ဟောတော် မူသည်၊ အမှန်မှာ ထိုဘုရားရှင်သည် ထောင်ပေါင်း သောင်းပေါင်း သိန်းပေါင်း သန်းပေါင်း များစွာသော ရဟန်းတို့ကို ချစ်ခင်ဆောင် လမ်းပြတော်မူပါလိမ့်မည်။

ယူပေါတိ - ကား၊ ပါသာဒေါ - ပြာသာဒ်ကို၊ (ကာရာပိတော ဌ်စပ်)၊ ရညော၊ ပေ၊ ကာရာပိတောတိ - ကား၊ ဟေတုဘူတေန - အကြောင်းဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ရညာ - မဟာပနာဒမင်းကြောင့်၊ တဿ - ထိုမင်း၏၊ အတ္ထာယ- အကျိုးငှါ၊ ဒေဝရာဇေန - နတ်တို့၏ မင်းဖြစ်ဘော၊ သက္ကေန - သိကြားသည်၊ ဝိဿကဗ္ဗဒေဝပုတ္တံ - ဝိသင်္ကြန်နတ်သားကို၊ ပေသေတာ - စေလွှတ်၍၊ ကာရာပိတော-ပြုစေအပ်ပြီ၊ (ဆောက်လုပ်စေအပ်ပြီ)၊ ကိရ-ချုံ၊ [ရှေးနိဿယ၌ “ကိရ-အကြောင်းကား” ဟု ပေး၏။] ပုဗ္ဗေ-၌၊ ဒွေ-ကုန်သော၊ ပိတာပုတ္တာ-အဖေနှင့် သားဖြစ်ကုန်သော၊ နဋ္ဌကာရာ-ကျူထရံပြုလုပ်သူတို့သည်၊ (ကျူအလုပ်သမား တို့သည်၊) ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ- ပစ္စေကဗုဒ္ဓ၏အတွက်၊ နဋ္ဌေဟိစ- ကျူတို့ဖြင့်လည်း ကောင်း၊ ဥဒ္ဓမ္မရေဟိစ - ရေသဖန်းသားတို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပဏ္ဏသလံ - သစ်ရွက် အမိုးအကာရှိသော ကျောင်းကို၊ ကာရာပေတွာ - ဆောက်လုပ်စေ၍၊ တံ-ထို ပစ္စေကဗုဒ္ဓါကို၊ တတ္ထ-ထိုကျောင်း၌၊ ဝါသာပေတွာ-နေစေ၍၊ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ-တို့ဖြင့်၊ ဥပဋ္ဌဟိ-သူ-ပြုစု လုပ်ကျွေးကုန်ပြီ။

တေ-ထိုသားအဖနှစ်ယောက်တို့သည်၊ ကာလံ-သေခြင်းကို၊ ကတွာ-ပြု၍၊ ဒေဝလောကေ-၌၊ နိဗ္ဗတ္တာ-ကုန်ပြီ၊ တေသု- ထိုသားအဖနှစ်ယောက်တို့တွင်၊ ပိတာ-သည်၊ ဒေဝလောကေယေဝ-နတ်ပြည်၌သာ၊ အဋ္ဌာသိ-တည်ပြီ၊ ပုတ္တော-

ယူပေါ။ ။ ယူပေါတိ ပါသာဒေါဟု ဖွင့်၏၊ ယူပနှင့် ပါသာဒသည် ပရိယာယ် ဟု ဆိုလို၏၊ အဘိဓာန် (၂၀၀)၌လည်း ပါသာဒေါစေဝ ယူပေါထဟု ပရိယာယ်ပင် ဆို၏၊ ဤပုဒ်ကို ဋီကာ၌ သမုဿိတဇ္ဇေန ယူပေါဝိယာတိယူပေါ (မတ်မတ် စိုက်ထောင် အပ်သောကြောင့် တိုင်နှင့်တူသော ပြာသာဒ်)၊ ယူပန္နိ ဧတ္ထ သတ္တာ အနေကဘူမိ ကုဋ္ဌာဝါရော ဝရကာမိ (ကုဋ္ဌာဝါရ+သြဝရကာမိ) ဝန္တတာယာတိယူပေါ၊ (များစွာ သော အယပ်, အလွင်တပ်အပ်သောအိမ်, အခန်းငယ်ရှိသောကြောင့် သတ္တဝါတို့၏ တွေဝေ မေ့မှူးရာ (ပျော်ပျော်ပါးပါး ခံစားရာ) ပြာသာဒ်ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုသည်) [ယူပ ဓာတ်- မောဟနအနက်ဟော+ အ ပစ္စည်း၊ ယုဉ္ဇံ ဒီဃပြု။]

ရညာ ဟေတုဘူတေန။ ။ ထိုပြာသာဒ်ကို မဟာပနာဒမင်း ဆောက်လုပ်အပ် သည်မဟုတ်၊ အမှန်မှာ အောက်၌ ပြုအပ်သည့်အတိုင်း ထို မဟာပနာဒမင်းအတွက် သိကြားမင်းက ဝိသင်္ကြန်နတ်သားကို ဆောက်လုပ်စေအပ်သော ပြာသာဒ်ဘည်း၊ ထို့ကြောင့် “ရညာ မဟာပနာဒေန ကာရာပိတော”၌ “ရညာ မဟာပနာဒေန”ဝယ် “ဟိတ်အနက်၌ တတိယာဝိဘတ်သက်ပါ” ဟု သိစေလို၍ “ရညာ ဟေတုဘူတေန” ဟု ဖွင့်သည်၊ [ရညာ ဟေတုဘူတေနာတိ ဟေတု အတ္ထေ ကရုဏာဝစနန္တိ ဒေသေတိ၊- ဋီကာ။] ဆက်ဦးအုံး- “မဟာပနာဒမင်းကြောင့် ဆောက်လုပ်စေအပ်” ဟူရာ၌ မဟာ ပနာဒမင်းအတွက် ဆောက်လုပ်စေအပ်ဟု အနက်ဖြစ်သောကြောင့် “တဿတ္ထာယ” ဟု အဖြောင့်ပြုသည်။

၁၃၈ သုတ်ပါဏိယ စက္ကဝတ္တိသုတ်

သည်။ ဒေဝလောကာ- မှ၊ စဝိတာ- စုတေ၍၊ သုရုစိဿ - သုရုစိမည်သော၊ ရုညော-၏၊ ဒေဝိယာ-မိဖုရားဖြစ်သော၊ သုမေဓာယ-သုမေဓာ၏၊ ကုဗ္ဗိသ္မိ-ဝမ်း၌၊ နိဗ္ဗတ္တော - ဖြစ်သည်၊ (ဟုတာ)၊ မဟာပနာဒေါနာမ - မည်သော၊ ကုမာရော-သည်၊ အဟောသိ-ပြီ။

သော - ထိုမင်းသားသည်၊ အပရဘာဂေ - နောက်အဖို့၌၊ ဆတ္တံ-ထီးကို၊ ဥဿာပေတာ - စိုက်ထောင်စေ၍၊ (ဆောင်း၍)၊ မဟာပနာဒေါနာမ ရာဇာဇာတော-ပြီ၊ အထ-၌၊ အဿ-ထိုမင်း၏၊ ပုညာနုဘာဝေန-ကောင်းမှု၏ အာနုဘော်ကြောင့်၊ ဒေဝရာဇာ-သော၊ သက္ကေဒ-သည်၊ ဝိဿုကမ္မ ဒေဝပုတ္တံ-ကို၊ ရုညော-မင်း၏အတွက်၊ (တဒတ္ထသမ္ပဒါနံ) ပါသာဒံ-ကို၊ ကရောဟိ-ပြုချေ၊ ဣတိ- ဤသို့ပြော၍၊ ပဟိဏိ-စေလွှတ်ပြီ၊ သော - ထိုဝိသင်္ကြန်တံသားသည်၊ တဿ - ထိုမင်းဖို့၊ ပဉ္စဝိသတိ ယောဇနဗ္ဗေဓံ - (၂၅)ယူဇနာ အမြင့်ရှိသော၊ သတ္တရတနမယံ-ရတနာခုနစ်ပါးဖြင့်ပြီးသော၊ သတဘူမကံ-ဘုံဆင့်တရာရှိသော၊ (အထပ်တရာရှိသော)၊ ပါသာဒံ-ကို၊ နိဗ္ဗိနိ-ဖန်ဆင်းပြီ၊ ယံ-ယင်းပြာသာဒ်ကို၊ သန္ဓာယ - ရည်ရွယ်၍၊ ဇာတကေ - မဟာပနာဒဇာတ်တော်၌၊ မဟာပနာဒေါနာမ သော ရာဇာ၊ ပေါဝေယျာဝစ္စကရောတဝါတိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ။

၁ မဟာပနာဒေါနာမ၊ ပေါ၊ ဇာတော။ ။ ဥဿာဟသမ္ပတ္တိ အာဒိနာ မဟတာ ရာဇာနုဘာဝေန၊ မဟတာစ ကိတ္တိသဒ္ဓေန၊ သမန္ဓာဂတတ္တာ (မဟာပနာဒ၏အဖွင့်) စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထုဟိ မဟာဇနဿ ရဉ္စနတော (ရာဇာ၏အဖွင့်) မဟာပနာဒေါနာမ ရာဇာ ဇာတော၊- ဦးကာ။

အဓိပ္ပာယ်။ ။ ရဲစွမ်းသတ္တိ စသော ကြီးကျယ်သော မင်း၏အာနုဘော်နှင့်လည်းကောင်း၊ ကြီးကျယ်သောကျော်စောသံနှင့်လည်းကောင်း ပြည့်စုံသောကြောင့် “မဟာပနာဒ” မည်၏။ ကြီးကျယ်သော မင်း၏အာနုဘော် , ကြီးကျယ်သော ကျော်စောသံရှိသော မင်း-ဟူလို၊ မဟာ-ကြီးကျယ်သော+ ပနာဒေါ- ကျော်စောသံ၊ ရာဇာမည်ပုံ ထင်ရှားပြီ။

ဇာတကေ ဝုတ္တံ။ ။ မဟာပနာဒေါနာမ သော ရာဇာ အစရှိသောစကားသည် တိကနိပါတ် ပဒုမဝဂ် ဇာတကဋီကထာ (ဒု) အုပ် စာမျက်နှာ (၂၉၉) ၌ ပါ၏။ ထိုစကားကို ဘုရားရှင်သည် ဘုရားဖြစ်တော်မူပြီးမှ ဂင်္ဂါမြစ်ကမ်းဝယ် မိန့်တော်မူအပ်၏။ ဦးကာဦးကား “အာယသ္မိာ ဟိ ဘဒ္ဒဇိတ္တေရော အတ္တနာ အဇ္ဈာဝုတ္တပုဗ္ဗံ သုဝဏ္ဏ ပါသာဒံ ဒဿတော ဝေမာဟ” ဟု ဖွင့်၏။ မြတ်စွာဘုရားက ရဟန်းများအား ဤဂါထာများကို ဟောတော်မူမီ ဘုရားရှင်၏အမေးကို ဘဒ္ဒဇိတ္တေရိက ဖြေပုံကို ပြသည် ဟု ယူမှ ဇာတကဋီကထာနှင့် ညီပေါ်လိမ့်မည်။

သင်္ခရာဥပုတ္တိအဖွင့်

ဘာသာဋီကာ

၁၃၉

ဂါထာအနက်၊ ။ယဿ-အကြင်မင်း၏၊ ယူပေါ-ပြာသဒ်သည်၊ သုဝဏ္ဏ
 ယော-ရွှေပကတိရှိ၏၊ (ရွှေအတိပြီး၏)၊ [သုဝဏ္ဏမယောဟု ဆိုလိုလျက် ဂါထာ
 ဖြစ်၍ “မ”အက္ခရာ ချေထားသည်။] တိရိယံ-အနံအားဖြင့်၊ သောဠသုဗ္ဗေဓော-
 မြား တဆယ့်ခြောက်စင်းကျ အကျယ်ပမာဏ ရှိ၏၊ [ယူဇနာအားဖြင့်ကား
 တယူဇနာ၏ ထက်ဝက်ပမာဏရှိ၏။] အဿ - ထိုပြာသဒ်၏၊ ဥဒ္ဓံ- အစောင့်
 သည်၊ (အမြင့်သည်)၊ သဟဿဓာ - မြားကျတထောင် ပမာဏသည်၊ အဟု -
 ဖြစ်ပြီး၊ [ဂါထာဖြစ်၍ “အဟု”ဟု ဒီသဖြင့် ဆိုထား၏၊ အဟောသိနှင့် အနက်
 တူသော “အဟု” ပုဒ်ရင်းတည်း။]

သဟဿကဏ္ဍော - ဘုံဆင့်တထောင် ရှိ၏၊ သတဂေဏ္ဍု - အရာမကသော
 အထွဋ်ရှိ၏၊ ဓဇာလု - များသောတံခွန် ရှိ၏၊ (ထိုထို အထွဋ်တို့၏အဖျား၌ ထပ်
 ထားအပ်သော ရွှေအလံ ငွေအလံရှိ၏၊) ဟရိတာမယော- စာမိကရမည်သော
 ရွှေဖြင့် ပြုအပ်၏၊ ဝါ - စိမ်းညိုသောပတ္တမြားဖြင့် ကာရံအပ်၏၊ တတ္ထ - ထို
 ပြာသဒ်၌၊ ဆ သဟဿာနိ - ခြောက်ထောင်ကုန်သော၊ ဂန္ဓဗ္ဗာ- ကချေသည်
 အမျိုးသွီးတို့သည်၊ သတ္တဓာ - ခုနစ်ပါးသောအပြားဖြင့်၊ ဝါ - ခုနစ်ပါးသော
 အရပ်တို့၌၊ အနစ္စု-ကကြကုန်ပြီ၊ သော ဓဇာ-ထို ပြာသဒ်ပိုင်ရှင် မင်းသည်၊
 ပနာဒေ နာမ-ပနာဒ မည်၏။

တိရိယံ သောဠသုဗ္ဗေဓော။ ။“ဝိတ္တာရတော သောဠသ သရပါတပွမာဏော”
 ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊ မြားတဆယ့်ခြောက်စင်းကျ ပမာဏရှိ၏၊ ထိုပုဒ်၏အဓိပ္ပါယ်ကို ရှေး
 နိဿယ၌ အောက်ပါအတိုင်း မှာထား၏၊ ထိုမြားတဆယ့်ခြောက်စင်းကျသည် ယူဇနာ
 ဝက် ရှိ၏၊ မြားကျတထောင်သည် (၂၅) ယူဇနာ ရှိ၏၊ မြားတစင်းကျသည် ဖြန့်မာ
 အခေါ်အဝေါ်အားဖြင့် ကုလား လေးတာပေါင်း (၂၅၀) ရှိ၏၊ အတောင်အားဖြင့်
 (၁၀၀၀)ရှိ၏၊မြား(၁၆)စင်းကျ အရပ်ကား ကုလားလေးတာပေါင်း (၄၀၀၀)၊
 အတောင်အားဖြင့်(၁၆၀၀)ရှိသည်၊ မြောက်ကြည့်ပါ။

ဥဒ္ဓမာဟု သဟဿဓာ။ ။ဋီကာအလို “ဥဒ္ဓမဿ သဟဿဓာ”ဟု ရှိသင့်၏၊
 “ဥဒ္ဓမာဟု သဟဿဓာ”ဟု ယခုရှိနေသောပါဠိကား ဋီကာ၌ပြုအပ်သော ကေစိ
 ဝါဒတည်း၊ သို့သော် ထို ကေစိဝါဒသည် ဇာတကဋ္ဌကထာနှင့် ညီပါသည်။ [“ဥဒ္ဓ
 မာဟု”ဟု မူကွဲရှိ၏၊ ဥဒ္ဓနှင့် ဥဒ္ဓကား အနက်တူ။]

သတဂေဏ္ဍု။ ။“သတဂေဏ္ဍုတိ အနေကသတ နိယူဟကော”ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊
 ထို နိယူဟကပုဒ်ကို အဘယာရာမဆရာတော်၏ အဘိဓာန် နိဿယသစ် (၈၆၃)
 ဂါထာ၌ “အထွဋ်”ဟု ဘာသာပြန်တော်မူ၏၊ ဇာတကဋ္ဌကထာ၌ကား “သတဘူမိ
 ကော”ဟု ဖွင့်သည်၊ ရှေးနိဿယ၌ “သတဂေဏ္ဍု - တရာသော ထုပ်လျှောက်ရှိ၏၊
 ဝါ-တရာသောဘုံဆင့် ရှိ၏”ဟု ပေးတော်မူ၏။

ဘဒ္ဒဇိ-ဘဒ္ဒဇိ၊ (ဘဒ္ဒဇိထေရ်ကို ခေါ်တော်မူသောစကား)၊ ယထာ- အကြင်
အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ တံ- သင်သည်၊ ဘာသသိ- ပြောဆို၏၊ (လျှောက်ထား
၏)၊ ဧဝံ- ဤ အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဧကံ- ဤပြာသာဒ်သည်၊ တဒါ- မဟာ
ပနာဒမင်းဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌၊ အာသိ- ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ တဒါ-၌၊ အဟံ-သည်၊ တဝ-၏၊
ဝေယျာဝစ္စကရော-ကိစ္စကြီးငယ်ကိုပြုသော၊ သက္ကော-သိကြားသည်၊ အာသိ-
ဖြစ်တော်မူခဲ့ပြီ။

သောရာဇာ- သည်၊ တတ္ထ- ထိုပြာသာဒ်၌၊ ယာဝတာယုကံ- အသက်၏
အပိုင်းအခြားအတိုင်း၊ (အသက်ထက်ဆုံး)၊ ဝသိတော - နေ၍၊ ကာလံ ကတော
ဒေဝလောကေ၊ နိဗ္ဗတ္တိ - ဖြစ်ပြီ၊ တသ္မိံ - ထို မဟာပနာဒမင်းသည်၊ ဒေဝ
လောကေ-၌၊ နိဗ္ဗတ္တေ-ဖြစ်လသော်၊ သော ပါသာဒေါ-သည်၊ မဟာဂင်္ဂါယ-၌၊
အနုသောတံ-ရေအယဉ်အားလျော်စွာ၊ ဝါ-ရေအယဉ်သို့ အစဉ်လိုက်၍၊ ပတိ-
ပြုကျပြီ၊ တဿ-ထိုပြာသာဒ်၏၊ ဓုရသောပါန သမ္ပုဓဋ္ဌာနေ -စောင်းတန်းဦး၏
ရှေးရှုဖြစ်သောအရပ်၌၊ ပယာဂပတိဋ္ဌာနံ နာမ - ပယာဂပတိဋ္ဌာန မည်သော၊
နဂရံ - ကို၊ မာပိတံ - တည်ထောင် ဖန်ဆင်းအပ်ပြီ၊ ထုပိကာ သမ္ပုဓဋ္ဌာနေ -
အထွဋ်၏ ရှေးရှုဖြစ်သောအရပ်၌၊ ကောဠိဂါမောနာမ-ကောဠိရွာမည်သည်ကို၊
(မာပိတော)၊ အမရဘာဂေ-၌၊ အမှာကံ-တို့၏၊ ဘဂဝတော-၏၊ ကာလေ-
လက်ထက်တော်၌၊ သော နဋ္ဌကာရဒေဝပုတ္တော-သည်၊ ဒေဝလောကတော-မှ၊
စဝိတော- ၍၊ မနုဿပထေ - လူ့ပြည်၌၊ ဘဒ္ဒဇိသေဋ္ဌိနာမ - ဘဒ္ဒဇိမည်သော
သေဌေးသည်၊ ဟုတော-၍၊ သံတ္ထု - ၏၊ သန္တိကေ, ပဗ္ဗဇိတော-ရဟန်းပြု၍၊ အရ
ဟတ္တံ-သို့၊ ပါပုဏိ- ပြီ။

သော-ထို အရှင်ဘဒ္ဒဇိထေရ်သည်၊ နာဝါယ -ဖြင့်၊ ဂင်္ဂါတရဏဒိဝသေ-
ဂင်္ဂါမြစ်ကို ကူးရာနေ၌၊ ဘိက္ခုသံသဿ-အား၊ တံပါသာဒံ-ကို၊ ဒဿတိ-
ပြ၏၊ ဣတိ - ဤသို့ အစရှိသော၊ [ဣတိ သဒ္ဓါ အာဒိအနက်ဟော။] ဝတ္ထု-
ဘဒ္ဒဇိထေရ်၏ ဝတ္ထုကို၊ ဝိတ္တာရေတဗ္ဗံ-ချဲ့ထိုက်၏၊ [ထို ဝတ္ထု ထေရဂါထာ အဋ္ဌ
ကထာနှင့် ဇာတကဋ္ဌကထာ မဟာပနာဒဇာတ်တော် စသည်တို့၌ ပါသည်။]
ပန - ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ ကသ္မာ- ကြောင့်၊ သေ
ပါသာဒေါ-သည်၊ န အန္တရဟိတော-မကွယ် မပျောက်သနည်း၊ ဣတိ-ဤကား
အမေးတည်း၊ ဣတရဿ - အခြားသော နဋ္ဌကာရ နတ်သား၏၊ [နတ်ပြည်၌
ကျန်ရစ်ခဲ့သည့် အဖဖြစ်သော နဋ္ဌကာရနတ်သား၏။] အနုဘာဝါ- အနု
ဘော်ကြောင့်၊ (န အန္တရဟိတော)၊ တေန - ထို ဘဒ္ဒဇိထေရ်နှင့်၊ သဒ္ဓိံ ပုညံ
ကတော, ဒေဝလောကေ-၌၊ နိဗ္ဗတ္တ ကုလပုတ္တော-ဖြစ်သော အမျိုးသားသည်၊
(ကျူထရံသည် ဘဝတုန်းက အဖဖြစ်ခဲ့သော အမျိုးသားသည်)၊ အနာဂတေ-
၌၊ (အနှစ်ရှစ်သောင်း အသက်တမ်းရှိသော အရိမေတ္တေယျဘုရားရှင် ပွင့်တော်

မူရာ အခါ၌)၊ သင်္ခါနာမ - ရာဇာ ဘဝိဿတိ၊ တဿ - ထိုမင်း၏၊ ပရိဘောဂတ္ထာယ - သုံးဆောင်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ သော ပါသာဒေါ၊ ဥဋ္ဌဟိဿတိ - ရေမှ ထွက်ပေါ်လာလိမ့်မည်၊ တသ္မာ - ကြောင့်၊ န အန္တရဟိတော - မကွယ်မပျောက်၊ ဣတိ - ဤကား အဖြေတည်း။

၁၀၈။ ဥဿာပေတွာတိ - ကား၊ တံ ပါသာဒံ - ကို၊ ဥဋ္ဌာပေတွာ - ရေမှ ထွက်ပေါ်စေ၍၊ [ဥ ရှေးရှိသော + သိဓာတ် + ကာပေပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော ဥဿာပေတွာကို ဥဋ္ဌာပေတွာ ဟု ဖွင့်သည်၊ ဥ ရှေးရှိသော သိဓာတ်သည် “ဥသိတဒ္ဓဇော” ၌ကဲ့သို့ ဥဿယအနက်ဟော။] အဇ္ဈာဝသိတွာတိ - ကား၊ တတ္ထံ - ထိုပြာသာဒ်၌၊ ဝသိတွာ - နေ၍၊ တံ ဒတွာဝိဿဇ္ဇိတွာတိ - ကား၊ တံ ပါသာဒံ - ကို၊ ဒါန ဝသေန - လှူခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဒတွာ - လှူပြီး၍၊ နိရပေက္ခာ - ငဲ့ကွက်ခြင်းမရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပရိစ္စာဂ ဝသေန စ - စွန့်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် လည်း၊ ဝိဿဇ္ဇိတွာ - စွန့်ပြီး၍၊ (ပဗ္ဗဇိဿတိ ၌စပ်)၊ စ - ဆက်၊ ကဿ - အဘယ်သူ့အား၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ ဒတွာ - ၍၊ (ပဗ္ဗဇိဿတိ - ရဟန်းပြုလိမ့်မည်နည်း)၊ ဣတိ - ဤကား အမေးတည်း၊ [ပါဠိတော်မှ ပဗ္ဗဇိဿတိ ပုဒ်ကို ယူသည်။] သမဏာဒိနိရဟန်း အစရှိသူတို့အား၊ (ဧဝံ ဒတွာ ပဗ္ဗဇိဿတိ)၊ ဣတိ - ဤကား အဖြေတည်း၊ တေန - ကြောင့်၊ သမဏ၊ ပေ၊ ဒတွာတိ - ဟူ၍၊ (၁၀၈) အာဟ။

ပန - ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ ကထံ - အဘယ်နည်းဖြင့်၊ သော - ထိုသင်္ခမည်သောမင်းသည်၊ ဧကံ - တဆောင်သော၊ ပါသာဒံ - ကို၊ ဗဟူနံ - များစွာသောပုဂ္ဂိုလ်တို့အား၊ ဒဿတိ - လှူလိမ့်မည်နည်း၊ (လှူမှာတုံလား)၊ ဣတိ - ဤကား အမေးတည်း၊ ဧဝံ - သို့၊ အဿ - ထိုမင်း၏၊ စိတ္တံ - သည်၊ ဥပုဇ္ဈိဿတိ ကိရ - ဖြစ်လိမ့်မည်တုံ၊ (ကိ - အဘယ်သို့ ဖြစ်လိမ့်မည်နည်း)၊ အယံ ပါသာဒေါ - သည်၊ ဝိပွကိရိယတု - ဖရိုဖရဲ ကြံအပ်ပါစေ၊ ဣတိ - ဤသို့ စိတ်ဖြစ်လိမ့်မည်တုံ၊ သော - ထိုပြာသာဒ်သည်၊ ခဏ္ဍ ခဏ္ဍသော - အပိုင်း အပိုင်းအားဖြင့်၊ ဝိပွကိရိဿတိ - ဖရိုဖရဲ ကြံလိမ့်မည်၊ သော - ထိုမင်းသည်၊ တံ - ထိုပြာသာဒ်ကို၊ အလဂ္ဂ မာနောဝ - မငြိကပ်သည်သာ၊ ဟုတွာ၊ သော - အကြင်သူသည်၊ ယတ္ထကံ - အကြင်မျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ဝတ္ထုကို၊ ဣစ္ဆတိ၊ သော -

ဧတွာ, ဝိဿဇ္ဇိတွာ။ ။ [သဇ္ဇဓာတ်သည် စွန့်လှူခြင်းအနက်ဟောရာ၌ ဘူဝါဒိ ဖြစ်သောကြောင့် ဝိဿဇ္ဇိတွာ ဟုလည်းကောင်း၊ ဣကို ပြေ၍ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဟုလည်းကောင်း ရှိသည်။] ထိုပြာသာဒ်ကို မိမိ၏ သိမ်းပိုက်အပ်သောဝတ္ထုအဖြစ်မှ စိတ်ဖြင့် ရှေးဦးစွာ လှူမှုကို “ဒတွာ” ဟု ဆိုသည်၊ ထိုသို့ စိတ်ဖြင့်လှူပြီးနောက် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့အား သူပိုင်ဖြစ်အောင် ကိုယ်ထိလက်ရောက် ပေးလှူသောအခါ ငဲ့ကွက်မှုမရှိတော့ပဲ စွန့်လိုက်ခြင်းကို “ဝိဿဇ္ဇိတွာ” ဟု ဆိုသည်၊ ဤသို့ ဤနေရာ၌ အထူးမှတ်ပါ။ - ဇီကာ။

သည်၊ တတ္တကံ-ကို၊ ဂဏတု-ယပါစေ၊ ဣတိ-ဤသို့ပြော၍၊ ဒါနဝသေန-ဖြင့်၊ ဝိဿဇ္ဇိဿတိ - လိမ့်မည်၊ [ထိုပြာသာဒ်သည် ရတနာချည်း ဖြစ်သောကြောင့် အဆောက်အဦ ပျက်စီးသွားသော်လည်း ယူနိုင်သည်။] တေန- ကြောင့်၊ ဒါနံ ဒတုာပေ၊ ဝိဟရိဿတိတိ-ဟူ၍၊ (ဘဂဝတာ)ဝုတ္တံ၊ ဧတ္ထကေန-ဤမျှ အတိုင်း အရှည် ရှိသော ဒေသနာ အစဉ်ဖြင့်၊ [ဧတ္ထကေနာတိ ဘူတပုဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေတိ အာဒိ ကတွာ ယာဝ ပဗ္ဗဇိဿတိတိ ပဒံ၊ ဧတ္ထကေန ဒေသနာ မဂ္ဂေန-ဦးကာ။] ဘဂဝါ-သည်၊ ဝဋ္ဋဂါမိ ကုသလဿ-ဝဋ်သို့ အစဉ်လိုက်သော ကုသိုလ်၏၊ အနုသန္ဓိ-အနုသန္ဓေကို၊ ဒဿေတိ-ပြတော်မူ၏။

၁၀၉။ ဣဒါနိ - ဤ၊ ဝိဝဋ္ဋဂါမိကုသလဿ-ဝဋ်၏ဆန့်ကျင်ဘက် နိဗ္ဗာန်သို့ သွားကြောင်းကုသိုလ်၏၊ အနုသန္ဓိ-ကို၊ ဒဿေန္တော (ဟုတွာ)၊ ပုန-ဖန်၊ အတ္ထ ဒီပါဘိက္ခဝေ ဝိဟရထာတိ အာဒိ-အစရှိသောစကားကို၊ (ဘဂဝါ)အာဟ။

ဘိက္ခုနော အာယုဝဏ္ဏာဒိ ဝဗုနကထာ ဝဏ္ဏနာ

၁၁၀။ ဣဒံ ခေါဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော အာယုသိန္ဓိ-ဟူသော ဤပါဠိဖြင့် (ဒဿေတိ ဌာဝပံ)၊ ဘိက္ခဝေ, ဝေါ - သင်တို့အား၊ အံဟံ - သည်၊ အာယုနာပိ ဝဗ္ဗိဿထာတိ-ဟူသော၊ ယံ - အကြင် စကားကို၊ အဝေါစံ - မိန့်တော်မူခဲ့ပြီး

ဣဒံ ဘိက္ခုနော အာယုသိန္ဓိ။ ။ [အာယုသိန္ဓိ သို့မဟုတ်ကို ပဌမအနက်၌ သက်ပါ။] ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးကို မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေခြင်းသည် အာယု (အသက်) မဟုတ်၊ အာယုကာရဏ (အသက်ရှည်ခြင်း၏ အကြောင်း) သာတည်း။ ဤ၌ အကျိုး ဖြစ်သော အသက်၏ အာယုဟူသောအမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါး ၌ တင်စား၍ အကြောင်းဖြစ်သော ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးကို ဖလုပစာရအားဖြင့် “အာယု သိန္ဓိ” ဟု ဟောတော်မူသည်။ ဤအဓိပ္ပါယ်ကိုရည်ရွယ်၍ “ဣဒံ အာယုကာရဏန္တိ အတ္ထော” ဟု ဖွင့်သည်။

ဦးကာ။ ။ ဦးကာ၌ကား အာယုသိန္ဓိ သိန္ဓိကို ပဌမအနက်၌ မသက်စေပဲ၊ ဣဒံ၏ စပ်ပုဒ်ကိုလည်း “ဣဒ္ဓိတဗ္ဗံ” ဟု ထည့်ပြီးလျှင် ဣဒံနှင့် အာယုသိန္ဓိကို တုလျာဓိကရဏဟု မယူမူ၍ တမျိုးဖွင့်သွားသည်။ ထိုအလို “အာယုသိန္ဓိ- အသက်၌ (အသက်ရှည်မှု၌) ၊ ဣဒံ-ဤ ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးကို (ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးကို မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်စေခြင်းဟူသော ဤ အကြောင်းကို) ၊ ဘိက္ခုနော- ရဟန်းသည်၊ ဣဒ္ဓိတဗ္ဗံ- အလိုရှိသိုက်၏” ဤသို့ အနက် ပေးရပေလိမ့်မည်။

ကိုယ်အဆင်းနှင့် ဂုဏ်သတင်း။ ။ သီလရှိသူ၏သန္တာန်၌ ထိုသီလကို အခြေခံ၍ အဝိပုဋ္ဌိသာရ (နှလုံး၊ မသာမယာ မဖြစ်မှု)၊ ပါမောဇ္ဇ (ဝမ်းမြောက်မှု) ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ (အေးချမ်းမှု)၊ သုခ (စိတ်ချမ်းသာမှု)၊ သမာဓိ (စိတ်တည်ကြည်မှု)၊ ယထာဘူတ ဉာဏာဒိ (အမှန်ကိုသိသောဉာဏ်စသည်) တို့ ဖြစ်၏။ ထိုတရားများဖြစ်ခြင်းကြောင့်

ဘိက္ခုနော အာယုဇဏ္ဍဝစုနကတာ ဘာသာဋီကာ ၁၄၃

တတ္ထ-ထိုစကား၌၊ ဣဒံ-ဤအကြောင်းသည်၊ (ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးကို မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေခြင်းသည်)၊ ဘိက္ခုနော ၏၊ အာယုသ္မိံ - အသက်တည်း၊ ဝါ-အသက် ရှည်ခြင်း၏ အကြောင်းတည်း၊ ဣဒံ - သည်၊ အာယုကာရဏံ - အသက်၏ အကြောင်းတည်း၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ တသ္မာ - ကြောင့်၊ တုမေဟိ - သင်ဘို့ သည်၊ အာယုနာ - ဖြင့်၊ ဝဇ္ဇိတုကာမေဟိ - တိုးပွားခြင်းငှါ အလိုရှိကုန်သည်၊ (သမာနေဟိ- ဖြစ်ကုန်လသော်) စတ္တာရော-ကုန်သော၊ ဣမေ ဣဒ္ဓိပါဒါ-တို့ကို၊ ဘာဝေတဗ္ဗာ - မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေထိုက်ကုန်၏၊ ဣတိ - ဤ အနက်ကို၊ ဒသေတိ။

ဇဏ္ဍသ္မိံန္တိ- ဟူသော ဤပါဌ်ဖြင့်၊ (ဒသေတိ ၌စပ်)၊ ဝေါ- တို့အား၊ အဟံ-သည်၊ ဇဏ္ဍနပိ ဝဇ္ဇိယထာတိ- ဟူသော၊ ယံ-ကို၊ အဝေါစံ၊ တတ္ထ-၌၊ ဣဒံ-ဤ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလနှင့် ပြည့်စုံခြင်းသည်၊ ဇဏ္ဍကာရဏံ-အဆင်း၏ အကြောင်းတည်း၊ (ကိုယ်အဆင်းနှင့် ကျော်စောခြင်းဟူသောဂုဏ်အဆင်း၏ အကြောင်းတည်း)၊ ဟိ - မှန်၊ သီလဝတော - သီလရှိသူ၏၊ (သရီရဇဏ္ဍောပိ ဂုဏဇဏ္ဍောပိ တို့၌စပ်)၊ အဝိပ္ပဋိသာရာဒီနံ - နှလုံးမသာမယာ မဖြစ်ခြင်း အစ ရှိသည်တို့၏၊ ဝသေန-ဖြင့်၊ သရီရဇဏ္ဍောပိ-ကိုယ်၏အဆင်းသည်လည်းကောင်း၊ ကိတ္တိဝသေန - ကျော်စောခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဂုဏဇဏ္ဍောပိ - ဂုဏ်ဟူသော အဆင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဝဇ္ဇတိ-တိုးပွား၏၊ တသ္မာ, တုမေဟိ-တို့သည်၊ ဇဏ္ဍန ဝဇ္ဇိတုကာမေဟိ (သမာနေဟိ) သီလသမ္ပန္နေဟိ - သီလနှင့် ပြည့်စုံသူ တို့သည်၊ ဘဝိတဗ္ဗံ-ဖြစ်ရာ၏၊ ဣတိ ဒသေတိ။

ထိုစိတ်တို့နှင့် အတူဖြစ်သည့် မွန်မြတ်သောစိတ္တဇရုပ်များ တကိုယ်လုံးဝယ် ပျံ့နှံ့နေရ ကား ခန္ဓာကိုယ်၌ အဆင်းဓာတ်လည်း ထူးထူးခြားခြား ကြည်လင်နေ၏၊ ထိုသူ၏ ဂုဏ်သတင်းကား လူသတင်း လူချင်းဆောင်လျက် အရပ်တိုင်းတွင် မွှေးကြိုင် လှပ၍ နေပေလိမ့်မည်။

မှတ်ချက်။ ။တရားထူး ရ- မရ အကဲခတ်ရာ၌ ကြည်လင်နေသော ရုပ်အဆင်း နှင့် မျက်နှာကိုကြည့်၍ အကဲခတ်ကြ၏၊ ထိုသို့ အကဲခတ်၍ ဖြစ်လောက်အောင်ပင် အတွင်း၌ရှိသော တရားဓာတ်ကြောင့် အချို့သူတို့၏ ရုပ်အဆင်းနှင့် မျက်နှာသည် ထူးထူးခြားခြား ကြည်လင်နေပေသည်၊ မျက်နှာကြည့်၍ အကဲခတ်ကြပုံကို ဘုရားရှင် နှင့် ဥပက, အရှင်အဿဒိနှင့် ဥပတိဿ (အရှင်သာရိပုတ္တရာ အလောင်း) ပရိမ္ပိုင်တို့ ဧဇ္ဇဆုံရာ၌ ပြောသောစကားများဖြင့် သိပါ၊ သို့ရာတွင် သီလမစင်ကြယ်, ကိုယ်ကုန် မကောင်းသော်လည်း မှင်မပျက် နေတတ်သူများလည်း ရှိကြပေသည်၊ မှင်ကောင်းသူ များသည် အမှားပြုထားသော်လည်း မျက်နှာ မပျက်ကြပါ၊ ဒုစရိုက်ဝါရင့်သူများသာ။

သုခသ္မိန္ဒြိယံ- ကား၊ ဝေဝါ-တို့အား၊ အဟံ-သည်၊ သုခေနပိ ဝဇီယထာတိ-
 ဟူသော၊ ယံ၊ အဝေဝါစံ၊ တတ္ထ-၌၊ ဝိဝေကဇံ-နိဝရဏတို့မှ ကင်းခြင်းကြောင့်
 ဖြစ်သော၊ ပီတိသုခါဒိ နာနပ္ပကာရကံ-ပီတိသုခ အစရှိသော အထူးထူးသော
 အပြားရှိသော၊ [အာဒိဖြင့် သမာဓိဇ၊ အပ္ပိတိဇ၊ သတိပါရိသုဒ္ဓိဇတို့ကို ယူပါ။]
 ဣဒံ ဈာနသုခံ-သည်၊ ဘိက္ခုနော-၏၊ (သုခသ္မိ-တည်း)၊ တသ္မာ တုမေဟိ
 သုခေန ဝဇီတုကာမေဟိ (သမာနေဟိ) စတ္တာရိ ဣမာနိ ဈာနာနိ ဘာဝေ
 တဗ္ဗာနိ။

ဘောဂသ္မိန္ဒြိယံ- ကား၊ ပေ၊ အဝေဝါစံ၊ အပ္ပမာဏာနံ - အတိုင်းအရှည် မရှိ
 ကုန်သော၊ သတ္တာနံ- သတ္တဝါတို့အား၊ အပ္ပဋိကူလတာဝဟော- ဆန့်ကျင်ခြင်း
 မရှိသူ၏ အဖြစ်ကို ဆောင်တတ်သော၊ သုခသယနာဒိ ကောဒသာနိသံသော-

အပ္ပဋိကူလတာဝဟော။ ။ပဋိကူလသဒ္ဓါသည် ဆန့်ကျင်ဖက်အနက်ကို ဟော၏။
 [ပဋိကူလံ တူ ပ သဗျံ၊- အဘိဓာန် (၇၁၉) ။] 'ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိသည်၏ အဖြစ်
 ဟူသည် မိမိကလည်း သတ္တဝါအားလုံးတို့၌ မဆန့်ကျင်၊ သတ္တဝါအားလုံးတို့ကလည်း
 မိမိအပေါ်၌ မဆန့်ကျင်ခြင်းတည်း။ တယောက်နှင့်တယောက် ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်နေ
 လျှင် ရန်သူဖြစ်တော့၏။ ယခုကား ဗြဟ္မဝိဟာရတရားကြောင့် သတ္တဝါအားလုံးတို့
 အပေါ်ဝယ် ဆန့်ကျင်ဖက်မဖြစ်တော့ရကား အားလုံးပင် မိတ်ဆွေတွေချည်း ဖြစ်နေ၍
 မိမိမှာ ချမ်းချမ်းသာသာ အိပ်ရ နေခြင်းစသော အကျိုးများဖြစ်သည်။ ထိုအကျိုး
 များကား အလွန် ချမ်းသာစွာ စည်းစိမ်ပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “ဣဒံ ဘိက္ခုနော
 ဘောဂသ္မိ- ဤ ဗြဟ္မဝိဟာရသည် ရဟန်း၏ စည်းစိမ်” ဟု ဟောတော်မူသည်။
 [ကောဒသာနိသံသော၏ သရုပ်ကို ကောဒသင်္ဂုတ္တရ၌ ရှုပါ။]

အနက်ပေးမှတ်ချက်။ ။ရှေးနိဿယ၌ “အပ္ပဋိကူလတာဝဟော-နှောက်ယှက်
 ခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်ကို ဆောင်တတ်သော” ဟု ပေး၏။ ပဋိကူလသဒ္ဓါကို အနာ
 ကူလာစ ကမ္မန္တာ၌ အာကူလသဒ္ဓါနှင့် အနက်တူ၏ ဟု ဆိုလိုဟန်တူ၏။ “အနှောက်
 အယှက် မရှိသဖြင့် ချမ်းသာစွာနေရ၏” ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသော်လည်း သဒ္ဓါနှင့်အနက်
 ကွာဟချက် များလွန်းသည်။

ဦးက။ ။ အပ္ပဋိကူလတာဝဟောတိ အပ္ပမာဏာနံ သတ္တာနံ , အတ္တနောစ
 တေသု အပ္ပဋိကူလ ဘာဝေတာ၊ ထိုဝါကျ၏ ဆိုလိုရင်းကား- အတိုင်းအရှည်မရှိသော
 သတ္တဝါတို့က မိမိ၌ ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိ၊ မိမိကလည်း ထို သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ ဆန့်ကျင်
 ခြင်း မရှိသောကြောင့် “အပ္ပဋိကူလတာဝဟ” ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ [အပ္ပဋိကူလ
 တာ ဝဟော၌ “အပ္ပဋိကူလတာ” ဟူသော ပုဒ်တစ်စုံကို ယူ၍ “အပ္ပဋိကူလ ဘာဝ
 တော”ဟု အကြောင်းပြသည်။]

ဘိက္ခုနော အာယုဝဏ္ဏာဒိဝဆုနကထာ ဘာသာဋီကာ ၁၄၅

ချမ်းသာစွာ အိပ်ရခြင်း အစရှိသော တဆယ့်တပါးသော အကျိုးရှိသော၊ အယံ
သော သဗ္ဗဒိသာ ဝိပ္ပာနိတ ဗြဟ္မဝိဟာရ ဘောဂေါ - ထိုကဲ့သို့သော ခပ်သိမ်း
သော အရပ်တို့၌ ပျံ့နှံ့ခြင်းရှိသော ဗြဟ္မဝိဟာရ ဟု ဆိုအပ်သော ဤ စည်းစိမ်
သည်၊ (ဘိက္ခုနော-၏၊ ဘောဂသ္မိ-တည်း၊) တသ္မာ၊ ပေါ၊ ဘာဝေတဗ္ဗာ။

☞ ဗလသ္မိန္ဒိ-ကား၊ ပေါ၊ အဝေါစံ၊ (တတ္ထ-၌၊) အာယုဝက္ခယပရိယောသာနေ-
အာသဝေါတရားတို့၏ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၏အဆုံး၌၊ ဥပ္ပန္နံ-သော၊
အရဟတ္တဖလသင်္ခါတံ-အရဟတ္တဖိုလ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ ဣဒံ ဗလံ-ဤအားသည်၊
(ဗလသ္မိ- အားမည်၏၊) [ထို အရဟတ္တဖိုလ်၏ ပျက်စီးခြင်းသဘော မရှိသည့်
အတွက် တစုံတခုသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားက မလွှမ်းမိုးနိုင်သောကြောင့်
“အရဟတ္တဖလသင်္ခါတံ ဗလံ” ဟု ဆိုသည်။] တသ္မာ၊ ပေါ၊ ဝနိတုကာမေဟိ
(သမာနေဟိ) အရဟတ္တပ္ပတ္တိယာ-အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းငှါ၊ ယောဂေါ-
အားထုတ်မှုကို၊ ကရဏီယော- ပြုထိုက်၏။

ယထယိဒံဘိက္ခဝေ မာရဗလန္တိ- ဟူသော ဤပါဌ်ဖြင့်၊ (ဒဿတိ - ၌စပ်)၊
ဒေဝပ္ပတ္တမာရ မစ္စ၊ မာရ ကိလေသမာရာနံ-ဒေဝပ္ပတ္တမာရ မစ္စ၊ မာရ ကိလေသ
မာရ်တို့၏၊ ဣဒံ ဗလံ - ဤ အစွမ်းသည်၊ ဒုပ္ပသဟံ ယထာ - ခဲယဉ်းသဖြင့်

သဗ္ဗဒိသာ ဝိပ္ပာနိတ ။ ။ ဟိတူပ သံဟာရာဒိဝသေန ပဝတ္တိယာ (စီးပွားကို
ဆောင်ခြင်း အစရှိသည်၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်) [အာဒိဖြင့် သနားခြင်း
စသည်ယူ၊] သဗ္ဗဒိသာသု ဖရဏ အပ္ပမာဏဝသေန (အလုံးစုံသော အရပ်မျက်နှာတို့၌
မေတ္တာဖြန့်မှု၏ အတိုင်းအရှည် မရှိသည်၏အစွမ်းဖြင့်) သဗ္ဗဒိသာသု ဝိပ္ပာနိတတာ၊ -
ဋီကာ၊ “ဥဉ္စ အဓောစ တိရိယဉ္စ အသဗ္ဗာဓံ- အထက် အောက် အလယ် အရပ်တိုင်း၌
နံနံစပ်စပ်ဖြန့်သဖြင့် ပြန့်နှံ့ ကျယ်ဝန်း၍ ကျဉ်းမြောင်းခြင်းမရှိအောင် မေတ္တာဖြန့်ရာ၏”
ဟူသော စကားတော်နှင့်အညီ အရပ်မျက်နှာတိုင်း၌ မိမိစိတ်ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်
ဖြန့်ထားသည်ဟု ဆိုလိုသည်။

မာရဗလံ ။ ။ သေနာယံ သတ္တိယံစေဝ၊ ထူလတ္တေစ ဗလံ ဘဝေ၊ အဘိဓာန်
(၈၆၄) လာ ဗလသဒ္ဓါ၏ အနက်တို့တွင် ဤ၌ သတ္တိ (အစွမ်း) အနက်တည်း၊ မာရာ
နံ + ဗလံ မာရဗလံ = ဒေဝပ္ပတ္တ ကိလေသ မစ္စ၊ မာရ်တို့၏ အစွမ်းသတ္တိ၊ မာရ်ငါးပါး
ရှိသော်လည်း ဤနေရာ၌ ခန္ဓနှင့် အဘိသင်္ခါရကို မပြ၊ လောက၌ ဗလအားလုံးတို့တွင်
ဤ မာရဗလကို နိုင်ဖို့ရာ အခက်ဆုံးတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ယထာ၊ ပေါ၊ ဧကဗလန္တိ” ဟု
ဆိုသည်။

စာစစ် ။ ။ ဇလောကေကို ဧကဗလမ္ပိန္တစပ်၊ ထိုပုဒ်ကိုလည်း ဒုပ္ပသဟံ ဒုရဘိသမ္ဘဝံ
ပုဒ်များကို လိုက်စေ၍ အဓိပ္ပါယ်ယူပါ၊ မာရဗလကို လွှမ်းမိုးရာ၌ လောကီကုသိုလ်
တရားတို့ဖြင့်သာ မလွှမ်းမိုးနိုင်၊ သောတာပတ္တိမဂ်စသော လောကုတ္တရာ တရားတို့ဖြင့်
ကား လွှမ်းမိုးနိုင်၏၊ ဇလောကုတ္တရာတွင် အသာဆုံးဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ဖြင့်ကား
ဧကန် လွှမ်းမိုးနိုင်ပေသည်သာ၊ - ဋီကာ။

လွမ်းမိုးအပ် လွမ်းမိုးနိုင်သကဲ့သို့၊ ဒုရဘိသမ္ဘဝံ ယထာ-လွမ်းမိုးနိုင်ခဲ သကဲ့သို့၊
 [ဒုပ္ပသဟံ၌ ဒုရော+ပရောရိသော+သဟဓာတ်သည် အဘိဘဝန အနက်ဟောဟု
 သိစေလို၍ “ဒုရဘိ သမ္ဘဝံ” ဟု ဖွင့်သည်။] ဧဝံ - ဤ အတူ၊ (သို့ကလောက်)
 အညံ-မာရ ဗလမှ အခြားသော၊ (တံ) ကေ ဗလမှ-ထို တမျိုးသော အားကို
 လည်း၊ န သမနုပဿာမိ-သဗ္ဗညုတာဉာဏ်ဖြင့် ကောင်းစွာ မြင်တော်မမူ၊ တမ္ဗိ
 ဗလံ-ထို မာရဗလကိုလည်း၊ ဣဒ မေဝ အရဟတ္တဗလံ-ဤ အရဟတ္တဖိုလ်ကသာ၊
 ပသဟတိ-လွမ်းမိုးနိုင်၏၊ အဘိဘဝတိ-လွမ်းမိုး၍ ဖြစ်နိုင်၏၊ အဇ္ဈောတ္တရတိ-
 လွမ်းမိုးနိုင်၏၊ [ပသဟတိကို အဘိဘဝတိဟု လည်းကောင်း၊ အဘိဘဝတိကို
 အဇ္ဈောတ္တရတိဟု လည်းကောင်း အဆင့်ဆင့် ဖွင့်သည်။] တသ္မာ၊ ဇေတ္ထဝ-
 ဤ အရဟတ္တ ဖိုလ်၌သာ၊ (အရဟတ္တဖိုလ် အကျိုးငှါသာ)၊ ယောဂေါ ကရဏီ
 ယော၊ ဣတိ-ဤ အနက်ကို၊ ဒသေတိ- ပြ၏။

ဧဝမိဒံပုညန္တိ- ကား၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ (ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးကို ပွားများမှုမှစ၍
 စေတောဝိမုတ္တိဟူသော ဗလကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း တိုင်အောင်သော အစီ
 အရင်ဖြင့်၊) ဣဒံ လောကုတ္တရာပုညမ္ဘိ- ဤ လောကုတ္တရာကုသိုလ် သည်လည်း၊
 [ပိဖြင့် လောကုတ္တရာကုသိုလ်၏ နောက်၌ဖြစ်သော ဖိုလ်ကို ယူပါ။] ယာဝ
 အာသဝက္ခယာ- အရဟတ္တမဂ်တိုင်အောင်၊ ပဝစုတိ-တိုးပွား၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊
 ဝိဝဇ္ဇဂါမိ ကုသလာနုသန္တိ - ဝိဝဇ္ဇဂါမိကုသိုလ်၏ အနုသန္ဓေကို၊ နိဋ္ဌပေန္တော-
 ပြီးဆုံးစေတော်မူလိုသည်၊ (ဟုတော့)၊ အရဟတ္တနိက္ခဋေန-အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော
 အထွဋ်ဖြင့်၊ ဒေသနံ-ကို၊ နိဋ္ဌပေသိ- ပြီးဆုံးစေတော်မူပြီ၊ [“အတ္တဒီပါ ဘိက္ခဝေ
 ဝိဟရထ” စသည်ဖြင့်ဝိဝဇ္ဇဂါမိကုသိုလ်၏အနုသန္ဓေကိုစတော်မူ၍ “ဧဝမိဒံ ပုည
 ပဝစုတိ” ဖြင့် ထိုကုသိုလ်၏အနုသန္ဓေကို ပြီးဆုံးစေတော်မူသည်။] သုတ္တပရိယော
 သာနေ- စက္ကဝတ္တိသုတ်တော်၏ အဆုံး၌၊ ဝိသတိ- နှစ်ဆယ်သော၊ ဘိက္ခုသဟ
 သာနိ - ရဟန်း အထောင်တို့သည်၊ (တနည်း) ဝိသတိ ဘိက္ခုသဟသာနိ -
 ရဟန်းထောင်ပေါင်း နှစ်ဆယ်တို့သည်၊ (ရဟန်း နှစ်သောင်းတို့သည်)၊ အရဟ
 တ္တံ-သို့၊ ပါပုဏိံ သု- ရောက်ကုန်ပြီ၊ စတုရာသီတိ ပါဏသဟသာနိ- ရှစ်သောင်း
 လေးထောင်သော သတ္တဝါတို့သည်၊ အမတပါနံ-နိဗ္ဗာန်ဟူသော အမြိုက်ရေကို၊
 ပိဝိံ သု-သောက်ကြရကုန်ပြီ၊ [အောက်မဂ် အောက်ဖိုလ် တရားထူးရ၍ နိဗ္ဗာန်ကို
 မြင်ကြသည်-ဟူလို။] ဣတိ-စက္ကဝတ္တိသုတ်အဖွင့် အပြီးတည်း။

ပါဠိတော်။ ။ နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ကေဗလမ္ဘိ သမနုပဿာမိ၊ ယံ ဧဝံ ဒုပ္ပ
 သဟံ၊ ယထာယိဒံ ဘိက္ခဝေ မာရဗလံ- ဘိက္ခုသို့ မာရဗလမှ အခြားသော (အလွမ်းမိုး
 ခက်သော) တမျိုးသော ဗလကိုလည်း ငါဘုရား မြင်တော်မမူ၊ ဤပါဠိတော်ကို အဋ္ဌ
 ကထာ၌ “ယထာ၊ ဧဝံ၊ န သမနုပဿာမိ” ဟု အဖြေငှင့်ဖွင့်သည်။

စက္ကဝတ္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ- သည်၊ နိဋ္ဌတာ-ပြီ။

၄။ အဂ္ဂညသုတ်

ဝါသေဠာဘာရဒွါဇ အဖွင့်

၁၁၁။ ဧဝံ မေ သုတန္တိ- သည်း၊ အဂ္ဂညသုတ္တံ - တည်း၊ တတြ- ထိုသုတ်၌၊ အယံ- ဤ ဆိုအပ်လတံကား၊ အနုတ္တာနုပဒဝတ္ထုနာ - မပေါ်လွင်သော အနက် ရှိသော ပုဒ်တို့၏အဖွင့်တည်း၊ ပုဗ္ဗာရာမေ မိဂါရမာတု ပါသာဒေတိ ဧတ္ထ - ဟူသော ဤပါ၌၊ အယံ-ဤ ဆိုအပ်လတံကား၊ အနုပုဗ္ဗိကထာ-အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်သော စကားတည်း၊ [ရှေးနိဿယ၌ အတီတေ ကိရ ဟု ပါ၌ရှိ၏၊ ကိရ - ချဉ်းအံ့ ဟု ပေး၏။] အတီတေ-၌၊ သတသဟဿ ကပ္ပမတ္ထကေ- ကမ္ဘာတသိန်း အထက်၌၊ ကော-တယောက်သော၊ ဥပါသိကာ-ဥပါသိကာမသည်၊ ပဒုမုတ္တရံ- ပဒုမုတ္တရမည်သော၊ [ပဒုမုတ္တိရံဟု ခေါ်ကြ၏။] ဘဂဝန္တံ-ကို၊ နိမန္တေတော- ပင်၍၊ ဗုဒ္ဓပမုဿ-ဘုရားအမှူးရှိသော၊ ဘိက္ခုသတသဟဿဿ-ရဟန်းတသိန်း အား၊ ဒါနံ-ကို၊ ဒေတုာ- ချ်၊ ဘဂဝတော - ၏၊ ပါဒမူလေ - ခြေတော်ရင်း၌၊ နိပဇ္ဇိတော-ပျပ်ဝပ်၍၊ အနာဂတေ-နောင်အခါ၌၊ တုမ္ဘာဒိဿဿ-အရှင်ဘုရား ကဲ့သို့ ရှုတော်မူအပ်သော၊ (အရှင်ဘုရားတို့လိုဖြစ်သော)၊ ဗုဒ္ဓဿ-၏၊ အဂ္ဂု

ဧတ္ထ အယံ စသည် ။ ။ ပုဗ္ဗာရာမေ, မိဂါရမာတုပါသာဒေဟူသော ပုဒ်နှစ်ပါး အပေါင်း၌ (က) ပုဗ္ဗာရာမဟူသည် အဘယ်နည်း၊ (ခ) အဘယ်ကြောင့် ပုဗ္ဗာရာမ မည်သနည်း၊ (ဂ) မိဂါရမာတာဟူသည် အဘယ်သနည်း၊ (ဃ) အဘယ်ကြောင့် မိဂါရမာတာ မည်သနည်း၊ (င) အဘယ်နည်းဖြင့် မိဂါရမာတာ၏ ပြာသာဒ် ဖြစ်ပေါ် ခဲ့သနည်း၊ ဤသို့ အတွင်း၌ မြုပ်နေသော အဓိပ္ပါယ်ရှိသော စောဒနာကို ဖြေတော် မူလို၍ “ပုဗ္ဗာရာမေ မိဂါရမာတုပါသာဒေတိ ဧတ္ထ” စသည်ကို မိန့်။

ထိုတွင် (က, ခ) ပုစ္ဆာတို့ကို “ဝိသာခါသာဝတ္ထိယာ၊ ပေါပုဗ္ဗာရာမံ နာမ ကာရာ ပေသိ” ဟူသော စကားဖြင့်လည်းကောင်း၊ (ဂ, ဃ) ပုစ္ဆာတို့ကို “အဘီတော၊ ပေါ၊ မိဂါရမာတာတိ ပုစ္စတိ” ဟူသော စကားဖြင့်လည်းကောင်း၊ (င) ပုစ္ဆာကို “ပဋိ ကုလံ၊ ပေါပါသာဒံ ကာရာပေသိ” ဟူသော စကားဖြင့်လည်းကောင်း ဖြေသည်။

အနုပုဗ္ဗိကထာ။ ။ ပုဗ္ဗံ+အနုဂတော အနုပုဗ္ဗိ၊ အနုနှင့် ပုဗ္ဗကို သမာသ်စပ်၊ ဣတ္ထိ ဇောတက ဤပစ္စည်း၊ အနုပုဗ္ဗိစ+ သာ+ ကထာစာတိ အနုပုဗ္ဗိကထာ၊ မိ၌ ရသယျ၊ အစဉ်အတိုင်းဖြစ်သောစကား၊ ဆရာမြတ်တို့ကား အ၌ ပုဗ္ဗိဖြင့် အာနုပုဗ္ဗိကထာ ဟု ရှိစေလို၏၊ ထိုအလို “ပုဗ္ဗံ + အနုဂတံ အနုပုဗ္ဗံဟု သမာသ်တွဲ၊ အနုပုဗ္ဗေန + ကထေ တဗ္ဗာ အာနုပုဗ္ဗိ”ဟု တဗ္ဗိတ်ဆက်၊ ကထေတဗ္ဗ အနက်၌ ဣပစ္စည်း၊ ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စည်း၊ “အာနုပုဗ္ဗိကထာ-အစဉ်အတိုင်းဆိုထိုက်သောစကား”ဟု အနက်ပေးပါ။ [အနုပုဗ္ဗိ ကထံ ကထေသိ ဒါနကထံ သီလကထံ စသည်၌လည်း နည်းတူသိပါ။]

၁၄၈

သုတ်ပါထေယျ

အဂ္ဂညသုတ်

ပဋ္ဌာယိကာ-မြတ်သော အလုပ်အကျွေးမသည်၊ ဟောမိ-ဖြစ်ရပါလိ၏၊ ဣတိ-
သို့၊ ပတ္တနံ-ဆုတောင်းမှုကို၊ အံကာသိ-ဖြူပြီ၊ [ပစ္စည်းလေးပါးကို လှူရုံသာမက
ရင်းရင်းနှီးနှီး အလိုရှိရာကို လှူဒါန်းသူသည် ဥပဋ္ဌာက မည်၏၊ “အနီးအပါး၌
နေ၍ ပြုစုလုပ်ကျွေးသူ” ဟု ဆိုလိုသည်။]

ဃာ - ထိုဥပါသိကာမသည်၊ ကပ္ပသတသဟဿံ - ကမ္ဘာတသိန်းပတ်လုံး၊
(ကမ္ဘာတသိန်းလုံးလုံး)၊ ဒေဝေသုစေဝ-တို့၌လည်းကောင်း၊ မနုဿေသု စ-
တို့၌လည်းကောင်း၊ သံသရိတွာ-ကျပ်လည်၍၊ အမှာကံ-တို့၏၊ ဘဂဝတော-
၏၊ ကာလေ-လက်ထက်တော်၌၊ ဘဒ္ဒိယနဂရေ-၊ ဘဒ္ဒိယမြို့၌၊ မေဏ္ဍကသေဌိ
ပုတ္တဿ-မေဏ္ဍကသဌေး၏ သားဖြစ်သော၊ ဓနုဉ္ဇယသေဌိနော-ဓနုဉ္ဇယသဌေး
၏၊ ဂေဟေ-၌၊ သုမနာဒေဝိယာ-သုမနာဒေဝီ၏၊ (သုမနာမည်သော သူဌေး
ကံတော်၏)၊ ကုစ္ဆိမိ-ဝမ်း၌၊ ပဋိသန္ဓိ-ကို၊ ဂဏိ-ယူပြီ၊ [သုမနာဒေဝိယာ၌
သုမနာနှင့် ဒေဝီသည် သမာသိဖြစ်သော်လည်း၊ သညာသဒ္ဓါ ဖြစ်သောကြောင့်
သုမနာ၌ ပုဗ္ဗောမဇရိတို့ကြောင့် “သုမနာဒေဝိယာ” ဟု နာ၌ ဒီသဖြင့်ရှိပါစေ၊
ရူပသိဒ္ဓိ ကမ္မဓာရယသမာသိခန်း၌ ကြည့်ပါ။]

ဇာတကာလေ - ဖွားမြင်ရာအခါ၌၊ တံသံဝေ - ထိုအမျိုးသမီး၏၊ (နာမံ
၌စပ်)၊ ဝိသာခါတိ-ဝိသာခါဟူသော၊ နာမံ-အမည်ကို၊ အံကံသု-ပြုကြကုန်ပြီ၊
(မှည့်ကြကုန်ပြီ)၊ သာ-ထို ဝိသာခါသည်၊ ယဒါ-၌၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ဘဒ္ဒိယ
နဂရံ - သို့၊ အာဂမာသိ - ကြွလာတော်မူပြီ၊ တဒါ-၌၊ ပဉ္စဒါသိသတေဟိ-
ငါးရာသော ကျွန်မတို့နှင့်၊ [ကျွန်မဟု ဆိုသော်လည်း တကယ် ကျွန်မများ
မဟုတ်၊ အခြံအရံ အမျိုးကောင်းသမီးများသာတည်း။] သံဒ္ဓိ - အတူ၊ ဘဂဝ
တော-မြတ်စွာဘုရားအား၊ ပစ္စုဂ္ဂမနံ - ခရီးဦးကြိုဆိုမှုကို၊ ကတွာ-၍၊ ပဌမ
ဒဿနမိယေဝ - ဘုရားရှင်ကို ရှေးဦးစွာ ဖူးမြင်ရရာအခါ၌ပင်၊ (ဘုရားရှင်နှင့်
ပဌမအကြိမ်တွေ့ရာ အခါ၌ပင်)၊ သောတာပန္နာ-သောတာပန်သည်၊ အဟော
သိ-ပြီ။ [အခြံအရံ အမျိုးသမီးငါးရာနှင့်အတူ သောတာပန်ဖြစ်သည်။]

အပရဘာဂေ-နောက်အဖို့၌၊ သာဝတ္ထိယံ-၌၊ မိဂါရသေဌိပုတ္တဿ-မိဂါရ
သဌေး၏ သားဖြစ်သော၊ ပုဏ္ဏဝနုနကုမာရဿ-ပုဏ္ဏဝနုနသတို့သား၏၊ ဂေဟိ-
သို့၊ ဂဏာ-ထောက်ပြီ၊ တတ္ထံ-ထိုအိမ်၌၊ နံ - ထိုဝိသာခါကို၊ မိဂါရသေဌိ-
သည်၊ မာတုဋ္ဌာနေ-အမိအရာ၌၊ ဌပေသိ-ထားပြီ၊ [ဝိသာခါ၏ သီလအကျင့်
နှင့် ပြည့်စုံသည့်အတွက် လေးစားထိုက်သောအရာ၌ တည်သောကြောင့် မိဂါရ
သဌေးက မိမိ၏ အမိအရာ၌ထားသည်၊ ထားရခြင်း၏အကြောင်းကို၊ ဓမ္မပဒ၊
ပုပ္ဖဝဂ်၊ ဝိသာခါဝတ္ထု၌ ကြည့်ပါ။] တသ္မာ-ကြောင့်၊ မိဂါရမာတုတိ-ဟူ၍၊
ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။ [အတိတေ၊ ပေ၊ ဝုစ္စတိတိုင်အောင်သော စကားဖြင့် (ခ-ဂ)
ပုစ္ဆာတို့ကို ဖြေသည်။]

စ-ဆက်၊ ပတိကုလံ - ခင်ပွန်းအိမ်သို့၊ ဂစ္ဆန္တိယာ - လိုက်လွှားသော၊ အဿာ-ထိုဝိသာခါ၏(အတွက်၊) ပိတာ - သည်၊ မဟာလတာ ပိဋ္ဌန္တနံ နာမ- မဟာလတာမည်သော တန်ဆာကို၊ ကာရာပေသိ - ပြုလုပ်စေပြီ၊ တသ္မိံ ပိဋ္ဌန္တ နေ-၌၊ စတဿော ဝဇီရနာဠိယော - ဝဇီရ စိန် လေးကွမ်းစားတို့သည်လည်း ကောင်း၊ မုတ္တာနံ - ပုလဲတို့၏၊ ကောဒသ နာဠိယော - တဆယ့် တကွမ်းစား တို့သည်လည်းကောင်း၊ ပဝါဠဿ-သန္တာ၏၊ ဗာဝီသတိနာဠိယော-နှစ်ဆယ့်နှစ် ကွမ်းစားတို့သည် လည်းကောင်း၊ မဏိနံ-ပတ္တမြားတို့၏၊ တေတ္ထိံ သနာဠိယော- သုံးဆယ့်သုံးကွမ်းစားတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဥပယောဂံ-ယှဉ်စပ်သုံးစွဲခြင်းသို့၊ ဝါ-သင့်လျော်ရာ အရပ်၌ ထည့်သွင်းခြင်းသို့၊ အဂမိသု-ရောက်ကုန်ပြီ၊ ဣတံ - ဤသို့လျှင်၊ ဧတေဟိစ-ဤ ရတနာတို့ဖြင့် လည်းကောင်း၊ အညေဟိစ - (ကြောင်မျက်ရွဲ၊ ပတ္တမြားနီ၊ ပတ္တမြားပြောက် အစရှိသော) အခြားသော ရတနာတို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ သတ္တဟိ-ကုန်သော၊ ရတနေဟိ-တို့ဖြင့်၊ နိဋ္ဌာနံ- ပြီးဆုံးခြင်းသို့၊ အဂမာသိ-ရောက်ပြီ၊ တံ-ထို တန်ဆာသည်၊ သီသေ-ဦးခေါင်း ၌၊ ပဋိမုက္ကံ-စုပ်အပ်သည်၊ (သမာနံ- ဖြစ်လသော်၊) ယာဝပါဒပိဋိယာ-ခြေဖမိုး တိုင်အောင်၊ ဘဿတိ-လျှောကျ၏၊ ဝါ-ရောက်၏၊ [အောက်သို့ လျှောကျ သွားခြင်းမျိုးမဟုတ်၊ ဦးခေါင်းမှစုပ်၍ ဝတ်လိုက်လျှင် ခြေဖမိုးအသိ ရောက် သည် ဟု ဆိုလိုသည်။] ပဉ္စန္ဒ-ငါးစီးကုန်သော၊ ဟတ္ထိနံ-တို့၏၊ ဗလံ-အားကို၊ ဓာရယမာနာဝ - ဆောင်နိုင်သည်သာလျှင် ဖြစ်သော၊ ဣတ္ထိ - သည်၊ နံ - ထို တန်ဆာကို၊ ဓာရေတုံ-ဆောင်ခြင်းငှါ၊ သက္ကောတိ-၏၊ [ဆင်ပြောင် ငါးစီး၏ ခွန်အားနှင့် ညီမျှသော ခွန်အားရှိသည့် အမျိုးသမီးများသာ ဤ မဟာလတာ တန်ဆာကို ဝတ်ဆင်နိုင်သည်၊ ခွန်အားနည်းသော အမျိုးသမီးများ မဝတ်ဆင် နိုင်ပါ-ဟူလို။]

သာ- ထိုဝိသာခါသည်၊ အပရဘာဂေ - ၌၊ ဒသဗလဿ-၏၊ အဂ္ဂုပဋ္ဌာ ယိကာ-မြတ်သော အလုပ်အကျွေး ဒါယိကာမသည်၊ ဟုတွာ၊ တံ ပသာဓနံ- ထို တန်ဆာကို၊ ဝိဿဇ္ဇေတွာ-စွန့်လှူ၍၊ နဝဟိကောဋီဟိ-ကိုးကုဋေတို့ဖြင့်၊ ဘဂဝတော-၏ (အတွက်)၊ ဝိဟာရံ-ကို၊ ကာရယမာနာ - ပြုလုပ်စေလျက်၊ (ဆောက်လုပ်စေလျက်)၊ ကရိသမတ္တေ - တကရိသမျှလောက်သော၊ ဘူမိ

ကရိသမတ္တေ ။ ။ အာမဗ္ဗဏသည် တစိတ် ရှိ၏၊ ကရိသံ စတုရမ္ဘာဟု ဆိုသော ကြောင့် လေး အဗ္ဗဏ (မျိုးတတင်း) ကြံလောက်ရာ အရပ်သည် တကရိသရှိ၏၊ မြန်မာအခေါ်အားဖြင့် တကေလောက် ရှိ၏၊ ကရိသကို ရွေးက တပယ်ဟု ဘာသာ ပြန်၏၊ ပယ် အတိုင်းအတာကို ကျွမ်းကျင်သူများအား မေးပါလေ။

တာဝေ-မြေအဖို့၌၊ ပါသာဒံ-ပြာသာဒ်ကို၊ ကာရေသိ-ပြုလုပ်စေပြီ၊ (ဆောက်လုပ်စေပြီ)၊ တဿ-ထိုပြာသာဒ်၏၊ ဥပရိတူမိယံ-အထက်ဘုံ၌ (အထက်ထပ်၌)၊ ပဉ္စဂဗ္ဘသတာနိ-ငါးရာသော အခန်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဟေဋ္ဌိမဘူမိယံ-၌၊ (အောက်ထပ်၌)၊ ပဉ္စ (ဂဗ္ဘသတာနိ-တို့သည်လည်းကောင်း၊) ဟောန္တိ၊ ဣတိ-သို့၊ ဂဗ္ဘသဟဿပဋိမဏ္ဍိတော- အခန်းတထောင်ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော ပြာသာဒ်သည်၊ အဟောသိ၊ [ပဋိကုလံ၊ ပေါ၊ အဟောသိ တိုင်အောင်သော စကားတို့ဖြင့် (၀)ပုစ္ဆာကို ဖြေသည်။]

သာ-ထိုဝိသာခါသည်၊ (ကာရာပေသိ၌စပ်)၊ သုဒ္ဓပါသာဒေ၊ ၁၀ - အခြံအရံ မဖက် သက်သက်သော ပြာသာဒ်သည်သာ၊ နသောဘတိ - မတင့်တယ်သေး၊ [အခြား ကျောင်းဆောင်များမပါပဲ ပြာသာဒ်တခုတည်းသည် ကြည့်၍ မလှသေး-ဟူလို။] ဣတိ-ဤသို့ ကြံ၍၊ တံ-ထို ပြာသာဒ်ကို၊ ပရိဝါရေတွာ - ဝိုင်းရံ၍၊ ပဉ္စဒုဝခု ဂေဟသတာနိ - နှစ်ကြိမ် ပွား၍ ပြုအပ်သော ငါးရာသော ကျောင်းငယ်တို့ကို လည်းကောင်း၊ ပဉ္စစူဠပါသာဒသတာနိ - ငါးရာသော

ပါသာဒ ။ ။ အချို့အရာ၌ လေးဒေါင့် ရှိ၍ အချို့အရာ၌ လေးထောင့် မကျတတ်ပဲ အထက်၌ အထွဋ်တပ်ထားသော အင်္ဂုတိုက် (လှိုမဟုတ်) သစ်သား အဆောက်အဦသည် ပါသာဒ မည်၏၊ ဤဝိသာခါ၏ ပြာသာဒ်သည် အထပ် နှစ်ထပ်ရှိ၍ အခန်းပေါင်း တထောင်ရှိ၏၊ သုရုစိဇာတ်တော်၌လှာသော မဟာပနာဒမင်း၏ ပြာသာဒ်ကား လွန်စွာကြီးကျယ် ခမ်းနား၏၊ အလျား ၉ ယူဇနာ၊ အနံ ၈ ယူဇနာ ရှိ၍ အထပ်ပေါင်း တရာရှိသည်၊ [ပသိဒံဘိ ဣတ္တဝိ ပါသာဒေ၊ -စိတ်ကြည်နူးရော အဆောက်အဦ။]

ဒုဝခုဂေဟသတာနိ။ ။ ဗွိဟိ+ဝခုာနိ=ဒုဝခုာနိ၊ ဒုဝခုာနိစ+တာနိ+ဂေဟာနိ စာတိ ဒုဝခုဂေဟာနိ၊ ဒုဝခုဂေဟာနိ+ သတာနိ=ဒုဝခုဂေဟသတာနိ၊ ပဉ္စ + ဒုဝခုဂေဟသတာနိ=ပဉ္စ ဒုဝခုဂေဟသတာနိ၊ “ဒုဝခု-နှစ်ကြိမ်တိုးပွား” ဟူရာ၌ အလယ်၌ အခန်းရှိ၍ ပတ်ဝန်းကျင်၌ ပတ်ပတ်လည် စကြိုန် အဆောင်ရှိသောအားဖြင့် နှစ်ကြိမ်တိုး၍ ပြုအပ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်၊ ဤဒုဝခုဂေဟသတာသည် ဒုတိယ သံဃာဒိသေသ်၌ လှာသော အရှင်ဥဒါယိ၏ ကျောင်းမျိုးတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဤနိကာ၌ ထို ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာတို့နှင့် ညီအောင် “သမန္တတော အနုပရိယာယတော” နေရာဝယ် “သမန္တတော အနုပရိယာဂါဓရာ” ဟု ပင့်၍လျှင် ကောင်းမည်ထင်သည်၊ ဤ၌ ဝဒန္တဝါဒ ရှိသေး၏။

စူဠပါသာဒ စသည် ။ ။ စူဠပါသာဒ ဟူသည် ပါသာဒ ပုံစံဖြင့် ဆောက်အပ်သော အဆောက်အဦငယ်တို့တည်း၊ “ဒိဃသာလာ” ဟူသည် အနည်းငယ်ရှည်သော ကျောင်းတန်းများတည်း၊ ဤသာလာကား ဓမ္မသာလာ (ဓမ္မာရုံ) ဥပဋ္ဌာနသာလာ (သံဃာအများစည်းဝေးရာဇရပ်) ဇာဘဇနသာလာ (ဆွမ်းစားကျောင်း) စသည်ဖြင့် အသုံးပြုရာ ဌာနအလိုက် များစွာရှိ၏။

ဝါသေဋ္ဌဘာရဒ္ဒါအဖွင့်

ဘာသာဋီကာ

၁၅၁

ပြာသာဒ်အချွန်ငယ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပဉ္စဒိသသဘာဝသဘာဝနိစ-ငါးရာသော
ဇရပ်ရှည်တို့ကိုလည်းကောင်း။ ကံရောပေသိ၊ ဝိဟာရမဟော - ကျောင်း
အလှည့်သည်၊ စတုဟိ မာသေဟိ - လေးလတို့ဖြင့်၊ နိဋ္ဌာနံ - သို့၊ အဂမာသိ-ပြီ။

မာတုဂါမတ္တဘာဝေ-မာတုဂါမ၏ အတ္တဘောဋ္ဌံ၊ (မိန်းမဘဝဋ္ဌံ)၊ ဌိတယ-
တည်သော၊ ဝိသာခါယ - ၏၊ ဗုဒ္ဓသာသနေ-ဋ္ဌံ၊ ဓန ပရိစ္စာဂေါဝိယ-ဥစ္စာကို
စွန့်လှူခြင်းကဲ့သို့၊ အညိဿာ - အခြားအမျိုးသမီး၏၊ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဓနပရိစ္စာ
ဂေါနာမ နတ္ထိ၊ ပရိသတ္တဘာဝေ-ယောကျ်ား၏အတ္တဘောဋ္ဌံ၊ (ယောကျ်ားဘဝ
ဋ္ဌံ)၊ ဌိတယ-သော၊ အနာထပိဏ္ဍိကဿဝိယ-ကဲ့သို့၊ အညဿ-၏၊ (ဗုဒ္ဓသာသနေ
ဓနပရိစ္စာဂေါနာမ နတ္ထိ) - [တတိယ သံဂါယနာခေတ်ဝယ် အသောက
မင်းကြီးက ကုဋေတရာ လှူတူးသည်။] ဣတိ-ဤသို့မှတ်အပ်၏၊ [နောက်ဝါကျ၌
လွယ်ကူအောင် ပါဠိရှိသည့်အတိုင်း ပေးသည်။] ဟိ-မှန်၊ သော-ထိုအနာထပိဏ္ဍိ
သဌေးသည်၊ စတုပဏ္ဍာသကောဋိယော - ၅၄ ကုဋေသော ဥစ္စာတို့ကို၊ ဝိဿ
ဇေတော-၍၊ သာဝတ္ထိယာ-၏၊ ဒက္ခိဏဘာဂေ-တောင်မျက်နှာအဖို့ဖြစ်သော၊
(သာဝတ္ထိမြို့၏ တောင်ဖက်ဖြစ်သော)၊ အနုရာဓပုရဿ-အနုရာဓ မြို့၏၊ မဟာ
ဝိဟာရသဒိသေ - မဟာဝိဟာရ၏ တည်ရာအရပ်နှင့်တူသော၊ ဌာနေ-အရပ်၌၊
ဇေတဝန မဟာဝိဟာရံ နာမ-ဇေတဝန်မည်သော ကျောင်းတိုက်တော်ကြီးကို၊
ကာရေသိ-ပြီ၊ [သာဝတ္ထိမြို့၌ ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်၏ တည်နေရာ ဌာနကို
သိဟိန္ဒုကျွန်း အနုရာဓမြို့က မဟာဝိဟာရ ကျောင်းတိုက်ကြီး၏ တည်နေပုံနှင့်
ဥပမာ ပြသည်။]

ဝိသာခါ-သည်၊ သာဝတ္ထိယာ - ၏၊ ပါစိန ဘာဂေ - အရှေ့မျက်နှာအဖို့၌၊
ဥတ္တရ ဒေဝိယာ-ဥတ္တရဒေဝီ၏၊ ဝိဟာရံ သဒိသေ - ကျောင်းနေရာနှင့်တူသော၊
ဌာနေ - ၌၊ ပုဗ္ဗာရာမံ နာမ - ပုဗ္ဗာရုံမည်သော ကျောင်းတိုက်ကို၊ ကာရေသိ၊
[သိဟိန္ဒုကျွန်းဝယ် ဥတ္တရာဒေဝီ၏ ကျောင်းတိုက်ကို အနုရာဓမြို့၏ အရှေ့တံခါး
အနီး၌ ဆောက်လုပ်အပ်သတတ်၊ ဝိသာခါ၏ကျောင်းတိုက် တည်နေပုံကို
မြင်လွယ်အောင် ဥတ္တရာဒေဝီ၏ကျောင်းတိုက်ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ပြသည်၊ ဝိသာခါ
ပေ၊ ပုဗ္ဗာရာမံ နာမ ကာရေသိ-ဟူသော စကားဖြင့် (က-ခ) ပုစ္ဆာ၏ အဖြေကို
ပြသည်။]

ဘဂဝါ-သည်၊ ခွိန္တံ - နှစ်ဦးကုန်သော၊ ဣမေသံ ကုလာနံ - ဤ အမျိုးကြီး
တို့ကို၊ (အမျိုးကြီး အဆွေကြီးတို့ကို)၊ အနုကမ္ပာယ - ချီးမြှောက်ခြင်းငှါ၊
သာဝတ္ထိ-ကို၊ နိဿာယ - ၍၊ ဝိဟာရန္တော - လသော်၊ ခွိသု၊ ဣမေသု ဝိဟာ
ရေသု - ဤကျောင်းတိုက်ကြီးတို့၌၊ နိဗဒ္ဓ ဝါသံ - အမြဲ နေခြင်းကို၊ ဝသိ -
နေတော်မူပြီ၊ [ဝိဟာရသည် အချို့နေရာ၌ ကျောင်းတကျောင်းကိုသာ ယူရ
သော်လည်း ဤနေရာ၌ကား ကျောင်းပေါင်း များစွာသော ကျောင်းတိုက်

၁၅၂

သုတ်ပါထေ ဟု

အဂ္ဂညသုတ်

ကြီးများကိုယူပါ။] ကေ - တခုသော၊ အန္တောဝသံ-ဝါတွင်း၌၊ ဇေတဝနေ-
၌၊ ဝသတိ - ဧ၊ ကေ (အန္တောဝသံ) ပုဗ္ဗာရာမေ (ဝသတိ)၊ ပန - ဆက်၊
တသ္မိံ သမယေ - ၌၊ (ဤ အဂ္ဂည သုတ်တော်ကို ဟောတော်မူရာ ထိုအခါ၌၊)
ဘဂဝါ ပုဗ္ဗာရာမေ ဝိဟရတိ၊ တေန - ထို့ကြောင့်၊ ပုဗ္ဗာရာမေ မိဂါရမာတုံ
ပါသာဒေတိ - ဟူ၍၊ (သံဂီတိကာရေဟိ) ဝုတ္တံ၊ [အာယသ္မတာ အာနန္ဒေန
ဟုလည်း ကတ္တံးထည့်နိုင်သည်၊ ဤဝါကျမျိုးဝယ် ဤနည်းချည်းတည်း။]

ဝါသေဠ ဘာရဒ္ဒါဇာတိ - ကား၊ ဝါသေဠာ - ဝါသေဠမည်သော၊
သာမဏေရာဇ - သည်လည်းကောင်း၊ ဘာရဒ္ဒါဇာ - သော၊ (သာမဏေ
ရာ) ဇ-သည်လည်းကောင်း၊ ဘိက္ခုသု ပရိဝသန္တိ တိ - ကား၊ တေ - ထို
သာမဏေတို့သည်၊ တိတ္ထိယပရိဝါသံ-တိတ္ထိတို့၏ ပရိဝါသံကို၊ နေဝ ဝသန္တိ -
နေကြသည် မဟုတ်၊ အာပတ္တိပရိဝါသံ - အာပတ်ကြောင့် ပရိဝါသံကို၊
(အာပတ်သင့်သောကြောင့် ပရိဝါသံကို)၊ န (ပရိဝသန္တိ) - မဟုတ်၊ ပန -
အဟုတ်ကား၊ အပရိပုဏ္ဏဝသတ္တာ - မပြည့်သေးသော အသက် ရှိကုန်သည်၏
အဖြစ်ကြောင့်၊ ဘိက္ခုဘာဝံ - ရဟန်း အဖြစ်ကို၊ ပတ္တယမာနာ - တောင်းတ
ကုန်လျက် (စောင့်မြှောက်ကုန်လျက်)၊ ဝသန္တိ၊ တေနေဝ - ကြောင့်ပင်၊ ဘိက္ခု
ဘာဝံ အာကင်္ခမာနာတိ - ဟူ၍၊ (သံဂီတိကာရေ) အာဟ။

ဘိက္ခုသု ပရိဝသန္တိ ။ ။ ဤပုဒ်အတိုင်းဆိုလျှင် ရဟန်းတို့အထံ၌ ကျင့်သုံးနေကြ၏
ဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏။ ကျင့်သုံးနေ ဟူရာ၌ တိတ္ထိဖြစ်ဖူးသူများ သာသနာတော်သို့ ရှင်
ရဟန်း ပြုလိုလျှင် လေးလလုံးလုံး တိတ္ထိယပရိဝါသ ကျင့်သုံးရ၏။ ရဟန်းတော်များ
ဂရုကအာပတ်သင့်လျှင် အာပတ္တိပရိဝါသ ကျင့်သုံးရ၏။ ထိုနှစ်မျိုးလုံး မဟုတ်ကြောင်း
ကို ပြလိုသောကြောင့် “တေ နေဝ တိတ္ထိယပရိဝါသံ” စသည်ကို မိန့်သည်။

နေဝ တိတ္ထိယပရိဝါသံ စသည် ။ ။ ဝါသေဠနှင့် ဘာရဒ္ဒါဇာတို့သည် တိတ္ထိ
အသွင်ကို မယူခဲ့ဖူးသောကြောင့် (တိတ္ထိတို့၏ အသွင်ဖြစ်သော အဝတ်သင်္ကန်းကို
မဝတ်ခဲ့ဖူးသောကြောင့်) တိတ္ထိယပရိဝါသကို ကျင့်သုံးနေကြသည် မဟုတ်၊ ဥပသမ္ပန္န
မဟုတ်သည့် အတွက် အာပတ်သင့်မှု မရှိသောကြောင့် အာပတ္တိ ပရိဝါသကိုလည်း
ကျင့်သုံးနေသည် မဟုတ်၊ အမှန်မှာ အသက် ၂၀ မပြည့်သေးသည့် အတွက် (ပြည့်မည့်
အချိန်ကို စောင့်၍) ရဟန်းအဖြစ်ကို တောင်းတလျက် ရဟန်းတို့အထံ၌ နေကြသည်။

မှတ်ချက် ။ ။ ဤစကားအရ “ဘိက္ခုဘာဝံ-ကို အာကင်္ခမာနာ-ကုန်လျက်၊ ဘိက္ခုသု-
တို့၌၊ ပရိဝသန္တိ - နေကုန်၏၊ (စောင့်နေကုန်၏)” ဟု အနက်ပေး၊ ထို့ကြောင့် ပရိ
ဝသန္တိ၌ ပရိ၏ အနက်မပါဘဲ ဝသန္တိ ဟု ဖွင့်သည်။ [တိတ္ထိယပရိဝါသကို မဟာ
ခန္ဓက၊ အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗကထာ၌ ကြည့်ပါ။]

ဝါသေဋ္ဌဘာရဒွါဇအဖွင့် ဘာသာဋီကာ ၁၅၃

ဟိ - မှန်၊ (သာမဏေဖြစ်ကြသော ဘာရဒွါဇတို့သည် ရဟန်းအဖြစ်ကို တောင့်တလျက်နေကြ၏ဟူသော စကားသည် မှန်၏။) ဥဘောပိ - ကုန်သော၊ စေတ-ဤ ဝါသေဋ္ဌ၊ ဘာရဒွါဇတို့သည်၊ ဥဒိစ္စ ပြာဟ္မဏ မဟာသာလကုလေ- ဥဒိစ္စ ပြာဟ္မဏ မဟာသာလမျိုး၌၊ (မြတ်သောပြာဟ္မဏဖြစ်သော မဟာသာလ မျိုး၌)၊ နိဗ္ဗတ္တာ-ကုန်ပြီ၊ စတ္တာလိသစတ္တာလိသ ကောဋိဝိဘဝါ-ကုဋေလေးဆယ် ကုဋေလေးဆယ်သော စည်းစိမ်ရှိကုန်၏၊ တိဏ္ဍိ-သုံးပုံကုန်သော၊ ဝေဒါနံ-ဝေဒ တို့၏၊ (ဝေဒကျမ်းစာတို့၏)၊ ပါရဂူ - တဖက်ကမ်းသို့ ရောက်၏၊ (တဖက် ကမ်းရောက် တတ်မြောက်၏)၊ မဇ္ဈိမနိကာယေ-၌၊ ဝါသေဋ္ဌသုတ္တံ-ကို၊ သုတုာ- နာရ၍၊ သရဏံ - ကိုးကွယ်ရာဟူ၍၊ (ရတနာသုံးပါးကို ကိုးကွယ်ရာဟူ၍)၊ ဂတာ-ဆည်းကပ်ကုန်ပြီ၊ (ဤဖြင့် အသိအမှတ် ပြုကုန်ပြီ)၊ တေဝိဇ္ဇသုတ္တံ- ကို၊ (ဤ ဒီဃနိကာယ်၌ပါဝင်သော တေဝိဇ္ဇသုတ်တော်ကို)၊ သုတုာ၊ ပဗ္ဗဇိတုာ-ရှင် အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်၍၊ ဣမသ္မိံ ကာလေ - ၌၊ (ဤ အဂ္ဂဉ္စသုတ်တော်ကို ဟော တော်မူခါနီး အချိန်၌)၊ ဘိက္ခုဘာဝံ-ကို၊ အာကခံမာနာ-မြော်လင့်တောင့်တ ကုန်လျက်၊ ပရိဝသန္တိ-နေကုန်၏။

အဗ္ဗောကာသေ စကံမတိတိ-ကား၊ ဥတ္တရ ဒက္ခိဏေန-မြောက်အရပ်တောင် အရပ်အားဖြင့်၊ (တောင်မြောက်အားဖြင့်)၊ အာယတဿ-ရှည်သော၊ ပါသာ ဒဿ-၏၊ ပုရတ္ထိမဒိသာဘာဂေ-အရှေ့အရပ်မျက်နှာ အဖို့၌၊ ပါသာဒစ္စာယာ ယံ-ပြင်သာ၏ အရိပ်၌၊ ယန္တရဇ္ဇဟိ-ယန္တရားကြီးတို့ဖြင့်၊ အာကခိယ မာနံ- ဆွဲငင်အပ်သော၊ ရတနသတုဗ္ဗေဓံ-အတောင်တရာ အမြင့်ရှိသော၊ [ရတန သဒ္ဓါ အတောင် အနက်ဟော။] သုဝဏ္ဏ အဂ္ဂိကံ ဝိယ-ရွှေဆင်းတုတော် ကဲ့သို့၊ အနိသ ပထေ-ကောင်းကင်၌၊ ဝိဓာဝန္တိဟိ-အထူးထူး အပြားပြား ပြေးသွားကုန်သော၊

ဥဘောပိ ဟေ ဟေ။ ။ဝါသေဋ္ဌ ဘာရဒွါဇတို့သည် ရဟန်းအဖြစ်ကို မြော်လင့် တောင်းဘ၍ ရဟန်းတို့အထံဝယ် သာမဏေအဖြစ်ဖြင့် နေကြရာ၌ မူလအကြောင်း ရင်းမှစ၍ ဤပါဠိဘာ်၌မသင်ရှားသောကြောင့် “သာမဏေအဖြစ်ဖြင့်နေ၏” ဟူသော စကားသည် အဘယ်သို့ သင့်အံ့နည်း ဟု စောဒနာဖွယ်ရှိရကား “ဥဘောပိ ဟေ- ဟေ” စသည်ကို မိန့်သည်။

သုဝဏ္ဏ အဂ္ဂိကံ။ ။အဂ္ဂိယတေတိ အဂ္ဂိကံ၊ အဂ္ဂဓာတ် + ဣ ပစ္စည်း၊ ယကို က ပြု၊ အဂ္ဂသဒ္ဓါသည် “ပူဇော်ခြင်း” အနက်ကိုလည်းဟော၏၊ [အဂ္ဂေါ မူလစ ပူဇ နေ- အဘိဓာန် (၁၀၄၀)။] သုဝဏ္ဏန+ပကတံ+အဂ္ဂိကံ သုဝဏ္ဏအဂ္ဂိကံ-ရွှေဖြင့် ပြုအပ်သော ပူဇော်သိုက်သော ဆင်းတုတော်၊ ရှေးနိဿယ၌ “ရွှေစေတီ” ဟု ဖော်၏၊ သက်တော်ထင်ရှား ဘုရားရှင် စင်္ကြံကြွတော်မူနေပုံကို ဥပမာပြုသောစကား ဖြစ်၍ “ရွှေဆင်းတုတော်” ဟု ဖော်လိုက်ပါသည်။

၁၅၄

သုတ်ပါထေယျ

အက္ခရာသုတ်

ဆဗ္ဗဏ္ဍာဟိ - ခြောက်ပါးသော အဆင်းရှိကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓရသ္မိဟိ - ဘုရားရှင်၏ ရောင်ခြည်တော်တို့ဖြင့်၊ သောဘမာနော - တင့်တယ်တော်မူလျက်၊ အပ္ပရာပရိ - ထိုမှ ဤမှ၊ (ခေါက်တုံ၊ ခေါက်ပြန်)၊ စက်မတိ - စင်ကြယ်ကြွတော်မူ၏။

၁၅၅။ ။ အနုစက်မိ သုတ် - ကား၊ အဉ္စလီ - လက်အုပ်ကို၊ ပဉ္စယျ - မြောက် ချီ၍၊ ဩနတ သရီရာ - ညွတ်သောကိုယ် ရှိကုန်သည်၊ (ဟုတော) [အချို့အသေ ပြုသောအားဖြင့် ကိုယ်ကို မတ်မတ်ကြီးမသင်းဘဲ ခပ်ယိုယို ထားကုန်သည် ဖြစ်၍။] အနုဝတ္ထ မာနာ - အစဉ်လိုက်ကုန်လျက်၊ (အတုလိုက်ကုန်လျက်)၊ စက်မိ သု - ကုန်ပြီ၊ ဝါသေဋ္ဌ အာမန္တေသိတိ (ဧတ္ထ) - ဌိ၊ (ယသ္မာ - ကြောင့်၊) တေသံ - ထို နှစ်ယောက်တို့တွင်၊ (သင်မဏေ နှစ်ပါးတို့တွင်)၊ သော - ထိုဝါသေဋ္ဌ သည်၊ ပဏ္ဍိတ တ်ရော - သာ၍ ဩဏ်ရှိ၏၊ ဂဟေတဗ္ဗ - ယူထိုက်သော အကြောင်း အရာကို လည်းကောင်း၊ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗ - စွန့်ထိုက်သော အကြောင်းအရာကို လည်းကောင်း၊ ဇာနာတိ၊ တသ္မာ - ကြောင့်၊ တံ - ထို ဝါသေဋ္ဌကို၊ အာမန္တေသိ - ခေါ်၍သိစေတော်မူပြီ၊ (မိန့်တော်မူပြီ) တုမေ ခုတ္တာတိ - ကား၊ တုမေ - တို့သည်၊ (ပဗ္ဗဇိတာ - ကုန်သည်) အတ္ထ - ကုန်၏။

မြာဟ္မဏဇစ္စာတိ - ကား၊ မြာဟ္မဏဇာတိကာ - မြာဟ္မဏဇာတိ ရှိကုန်သည်၊ မြာဟ္မဏကုလီနာတိ - ကား၊ မြာဟ္မဏေသု - တို့၌၊ ကုလီနာ - မြတ်သောအမျိုး ရှိကုန်သည်၊ (ထင်ရှားသောအမျိုး ရှိကုန်သည်)၊ ကုလသမ္ပန္နာ - မြတ်သော

အနုစက်မိ သု။ ။ အနုကို အနုဝတ္ထိမာနာ ဟု စွင့်၏၊ အနုသည် အဘိဓာန် (၁၁၇၄) လိင် အနက်တို့တွင် အနုဝတ္ထိ အနက်ဟောတည်း၊ စက်မန္တံ - စင်ကြယ်နေ တော်မူသော၊ ဘဂဝန္တံ - ကို၊ အနုစက်မိ သု - အစဉ်လိုက်၍ စင်ကြယ်သွားကုန်ပြီ - ဟု ပါဠိ တော်၌ ပေးပါ၊ ထိုသို့ စင်ကြယ်သွားလျှင် အလိုရှိအပ်သောအကြောင်းအရာကို မေးမြန်း ချီရန် မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် မြတ်စွာဘုရားနောက်သို့ လိုက်၍ စင်ကြယ်သွားနေကြရသည်။

မြာဟ္မဏဇစ္စာ။ ။ မြာဟ္မဏဿ + ဇာတိ ဧတေသန္တိ မြာဟ္မဏ ဇာတိယော၊ မြာဟ္မဏဇာတိယော ဧဝံ + မြာဟ္မဏဇစ္စာ၊ သုတ္တံ၌ ဣ ပစ္စည်း၊ ဤသို့ ရှေးနိဿယ၌ ပြု၏၊ သို့သော် သမာသပြီးသော ဇာတိသဒ္ဓါနောင် ကပစ္စည်း သက်လေ့ရှိသော ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဇစ္စမဓိရာ စသည်ဖြင့် ဇစ္စပုဒ်ကို ဇတ္တရသောကြောင့်လည်း ကောင်း “ဇာတိဓမ္မာ + ဇစ္စံ၊ မြာဟ္မဏံ + ဇစ္စံ ဧတေသန္တိ မြာဟ္မဏဇစ္စာ” ဟု ဆရာ မြတ်တို့ ပြတော်မူကြသည်။

မြာဟ္မဏ ကုလီနာ ။ ။ ကုလသမ္ပန္နာဖြင့် ကုလီနာ၌ ကုလပုဒ် + ချီန ပစ္စည်း ဖြစ်ကြောင်းကို လည်းကောင်း၊ ထို ချီနပစ္စည်း၏ အသတ္တိအနက်၌ သက်သည်ကို လည်းကောင်း ပြ၏၊ ကုလံ + ယေသံ + အတ္ထိတိ ကုလီနာဟု ပြ၊ ထို ချီနပစ္စည်းလည်း ပသံသာအနက်၌ သက်ပါ၊ [ကုလသမ္ပန္နာတိ သမ္ပန္နကုလာ၊ ဥဒိတော ဗိတေ (အလွန် ထင်ရှားသော) မြာဟ္မဏကုလေ ဥပ္ပန္နာ၊ - ဋီကာ။] မြာဟ္မဏေသု + ကုလီနာ ဟု ဆက်။

အမျိုးနှင့် ပြည့်စုံကုန်သည်၊ (ဟုတော)၊ မြာဟ္မဏကုလသတိ - ကား၊ မြာဟ္မဏကုလတော-မြာဟ္မဏမျိုးမှ၊ (နိက္ခမိတော-၍)၊ ဘောဂါဒိသမ္ပန္နံ- စည်းစိမ် အစရှိသည်တို့ဖြင့် ပြည့်စုံသော၊ မြာဟ္မဏကုလ- ကို၊ ပဟာယ-ပယ်စွန့်၍၊ (ပဗ္ဗဇိတာအတ္ထဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဣတိအတ္ထော- နက်၊ န အက္ခောသန္နိတိ- ကား၊ ဒသဝိဓေန - ဆယ်ပါးအပြားရှိသော၊ အက္ခောသဝတ္ထုနာ - ဆဲခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်းဝတ္ထုဖြင့်၊ (ဆဲရေးကြောင်းဝတ္ထုဖြင့်)၊ န အက္ခောသန္နိ - မဆဲကြဘူးလား၊ [အက္ခောသဝတ္ထု ဆယ်ပါးသည် ပါစိတ်ပါဠိတော်၊ ဩမသဝါဒသိက္ခာပုဒ်၌ ပါ၏။] န ပရိဘာသန္နိတိ- ကား၊ နာနာဝိဓာယ- အမျိုးမျိုးသော အပြားရှိသော၊ ပရိဘဝနကထာယ - လွှမ်းမိုးကြောင်း စကားဖြင့်၊ (နှိမ်၍ ပြောဆိုကြောင်း စကားဖြင့်)၊ န ပရိဘာသန္နိ - လွှမ်းမိုး၍ မပြောကြဘူးလား၊ (မနှိမ်ကြဘူးလား)၊ ဣတိအတ္ထော-နက်။

≡ ဣတိ-လျှင်၊ ဘဂဝါ-သည်၊ (ပုစ္ဆတိ ၌စပ်)၊ မြာဟ္မဏာ-တို့သည်၊ ဣမေသာမဏေရေ - တို့ကို၊ အက္ခောသန္နိ - ဆဲကြကုန်၏၊ ပရိဘာသန္နိ-လွှမ်းမိုး၍ ပြောကုန်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဇာနုမာနောဝ-သိတော်မူလျက်သာ၊ ပုစ္ဆတိ၊ ကသ္မာ-ကြောင့်၊ (ပုစ္ဆတိ - နည်း၊) ဣမေ-ဤ သာမဏေတို့သည်၊ မယာ - သည်၊ အပုစ္ဆိတာ-မမေးအပ်ကုန်သည်၊ (သမာနာ)၊ ပဌမတရံ - ရှေးဦးစွာ၊ န ကထေသန္နိ-စကားပြောကြလိမ့်မည် မဟုတ်၊ အကထိတေ-မပြောအပ်သော်၊ ကထာ-တရားစကားသည်၊ န သမုဋ္ဌာတိ - မဖြစ်၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ ကထာ သမုဋ္ဌာပနတ္ထာယ - တရားစကားကို ဖြစ်စေခြင်းအကျိုးငှါ၊ (ဇာနုမာနော ပုစ္ဆတိ)၊ တတ္ထိတိ - တတ္ထဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ ကေသဝစနေ - ကေသ သဒ္ဒါသည် ဟောအပ်သော အနက်၌၊ ဝါ-စင်စစ်ဟူသော အနက်၌၊ (ပဝတ္တော-သော၊) နိပါတော-တည်း၊ အန္တေ-မြတ်စွာဘုရား၊ ကေသေနောဝ-တရသော အဖို့ဖြင့်ပင်၊ (စင်စစ်သာလျှင်)၊ နော-တပည့်တော်တို့ကို၊ မြာဟ္မဏာ - တို့သည်၊ အက္ခောသန္နိ - ပါကုန်၏၊ ပရိဘာသန္နိ - ပါကုန်၏၊ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ [“ဣမေသာမဏေရေ ” ဟူသော ကံကို ကြည့်၍ “နော” ကိုလည်း “ကံ” အနက် ပေးလိုက်ပါသည်။]

မြာဟ္မဏကုလာ ။ ။ ဤပုဒ်သည် နိဒ္ဒိဋ္ဌိဝိသယ အပါဒါနိတည်း။ ထို့ကြောင့် “နိက္ခမိဘွာ ” ဟု ပါဠိတော်၌ ထည့်စပ်၊ ဤပါဠိဖြင့် တစုံတခုသော ပျက်စီးမှုသည် နှိပ်စက်အပ်သော မြာဟ္မဏမျိုးမှ ထွက်လာ၍ ရဟန်းပြုသည်မဟုတ်၊ ဥစ္စာစည်းစိမ်၊ ဆွေမျိုးအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ပြည့်စုံသော မြာဟ္မဏမျိုးကိုစွန့်၍ ရဟန်းပြုခဲ့သည်ဟု ပြ၏။ ထို့ကြောင့် “ဘောဂါဒိ သမ္ပန္နံပေပဟာယ”ဟု သရုပ်ဖော်သည်။ [အက္ခောသန္နိ၌ ဆဲပုံသည် ပါဠိတော်၌ ပါသည်။]

၁၅၆

သုတ်ပါထေယျ

အဂ္ဂညသုတ်

အတ္တရူပါယာတိ - ကား၊ အတ္တနောမိမိ၏၊ အနုရူပါယ-အလိုအားလျော်
 သော၊ ပရိပုဏ္ဏာယာတိ-ကား၊ ယထာရုံစိ-အလိုအားလျော်စွာ၊ ဝါ-အကြင်
 အကြင် အလိုအတိုင်း၊ ပဒဗျဉ္ဇနာနိ - ပုဒ်ဗျည်းတို့ကို၊ (အနက်ကို ထင်ရှား
 ပြကြောင်း ဖြစ်သော စကားလုံးတို့ကို)၊ အာရောပေတွာ အာရောပေတွာ-
 တက်ရောက်စေ၍ တက်ရောက်စေ၍၊ (တင်၍ တင်၍)၊ ပရိပုရိတာယ -
 ထက်ဝန်းကျင် ပြည့်စုံသော၊ နော အပရိပုဏ္ဏာယာတိ - ကား၊ အန္တရာ -
 အကြား၌၊ အဋ္ဌပိတာယ-မတည်စေအပ်သော၊ (မရပ်တန့်စေအပ်သော)၊ နိရ
 န္တရိ-အကြား မရှိအောင်၊ (အဆက်မပြတ်)၊ ပဝတ္ထာယ-သော၊ (ပရိဘာသာယ
 ဟူသော ပါဠိတော်၌စပ်)၊ [အဋ္ဌပိတာယ နေရာဝယ် ကာရိတ်ပစ္စည်း မပါဘဲ
 “အဋ္ဌိတာယ - ရပ်တန့်မနေသော” ဟု ရှိလျှင်ကောင်း၏၊ အခြားနေရာ၌
 ဘတ္တာနံ ဘတ္တပဋိပါဠိ အဋ္ဌိတာ ဟောတိဟု သုံးစွဲ၏။]

ပန - ပရိဟာရပက္ခမ္ပတပုဂ္ဂိုလ်၊ စောဒကပက္ခကား၊ ကဿာ - ကြောင့်၊ ပြာဟ္မ
 ဏာ-တို့သည်၊ ဣမေ သာမဏေရတို့ကို၊ အက္ခောသန္တိ-နည်း၊ ဣတိ-ဤကား
 အမေးတည်း၊ အပ္ပတိဋ္ဌတာယ တည်ရာ မှီရာမရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (မှီခို
 အားကိုးစရာ မရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အက္ခောသန္တိ - ကုန်၏)၊ ဣတိ -
 ဤကား အဖြေတည်း၊ ဟိ-မှန်၊ (အပ္ပတိဋ္ဌတာယဟူသော စကားသည် မှန်၏၊)
 (တနည်း) ဟိ-ခွဲ၊ ဣမေ သာမဏေရာ-တို့သည်၊ အဂ္ဂပြာဟ္မဏာနံ-မြတ်သော
 ပြာဟ္မဏတို့၏၊ ပုတ္တာ-တို့တည်း၊ တိဏ္ဍံ- ကုန်သော၊ ဝေဒါနံ-တို့၏၊ ပါရဂူ-
 ကမ်းတဖက်သို့ ရောက်သူတို့တည်း၊ ဝါ- တဖက်ကမ်းရောက် တတ်မြောက်သူတို့
 တည်း၊ [စာအုပ်တို့၌ “တိဏ္ဍံ ဗေဒါနံ” ဟု တွေ့ရ၏၊ ပါဠိတော်များ၌ “တိဏ္ဍံ
 ဝေဒါနံ” ဟု သုံးစွဲသည်။] ဇမ္ဗုဒီပေ-ဇမ္ဗုဒိပ်၌၊ ပြာဟ္မဏာနံ-တို့၏၊ အန္တရေ-
 အလယ်၌၊ ပါကဋ္ဌာ-တင်ရှားသူတို့တည်း၊ သမ္ဘာဝိတာ-ချီးမွမ်းအပ်သူတို့တည်း၊
 တေသံ - ထို့ သာမဏေတို့၏၊ (ဝါသေဋ္ဌ ဘာရဒွါဇသာမဏေတို့၏)၊ ပဗ္ဗဇိ

အတ္တနော၊ ဗေ၊ ပဝတ္ထာယ။ ။ပါဠိတော်နောက်နား၌ ပြသည့်အတိုင်း ပြာဟ္မဏ
 တို့က ဝါသေဋ္ဌ ဘာရဒွါဇ သာမဏေများကို ဆဲသောအခါ (အတ္တနော အနုရူပါယ)
 စိတ်ကြိုက် စကားလုံးဖြင့်၊ (ပရိပုဏ္ဏာယ) အပြည့်အစုံသုံး၍၊ (နော အပရိပုဏ္ဏာယ)
 ကြားထဲမှာ ရပ်တန့်မနေပဲ မပြတ်မလပ် အလစပ် ဆဲရေးကြ၏၊ ထို့ကြောင့် “ပရိ
 ပုဏ္ဏာယ”ကို “ယထာရုံစိ၊ ဗေ၊ ပရိပုရိတာယ” ဟုလည်းကောင်း၊ “နော အပရိပုဏ္ဏာ
 ယ”ကို “အန္တရာ၊ ဗေ၊ ပဝတ္ထာယ” ဟုလည်းကောင်း သရုပ်ဖော်သည်။

မှန်၏။- အကြားအကြား၌ ဖြတ်၍ ပြောအပ်သောစကားသည် အကြောင်းအရာ
 တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ပြတ်နေသောကြောင့် ပရိပုဏ္ဏာမဖြစ်၊ ဤ၌ ထိုသို့ မဟုတ်သောကြောင့်
 ပရိပုဏ္ဏာဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် နော အပရိပုဏ္ဏာယကို အန္တရာ စသည်ဖြင့် ဖွင့်သည်။-
 ဝိကာ။

တတ္တာ-ရှင်ပြုကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အညေ-ကုန်သော၊ ပြာဟ္မဏပုတ္တာ-
တို့သည်၊ ဖဗ္ဗဇီ-သို့။

အထခေါ-၌၊ ပြာဟ္မဏာ-တို့သည်၊ မယံ-တို့သည်၊ အပ္ပတိဋ္ဌာ - တည်ရာ
မှီရာ မရှိသတို့သည်၊ ဇာတာ-ကုန်ပြီ၊ ဣတိ - ဤသို့ကြံ၍၊ ဣမာယ အပ္ပတိဋ္ဌ
တာယ - ဤသို့တည်ရာ မှီရာမရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါမဒွါရေပိ -
ရွာတံခါး၌ လည်းကောင်း၊ အန္တောဂါမေပိ - ရွာတွင်း၌ လည်းကောင်း၊
တေ-တို့ကို၊ ဒိဿာ - ၍၊ တုမေဟိ - တို့သည်၊ ပြာဟ္မဏသမယော - ပြာဟ္မဏ
တို့၏ အယူကို၊ ဘိန္နော - ဖျက်အပ်ပြီ၊ [ဋီကာ၌ ဝိဘိန္နော ဟု ရှိ၏။] မုဏ္ဍ
သမဏကဿ - ကတုံးဖြစ်သော ရဟန်းစုတ်၏၊ [သဏက၌က သည် ကုဏ္ဍိတ
အနက်ဟော။] ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော - နောက်၌ နောက်၌၊ (နောက်က
နောက်က)၊ ရသဂိဗ္ဗါ - အရသာ၌ မက်မောကုန်သည်၊ (အစားကောင်း
အသောက်ကောင်း၌ မက်မောကုန်သည်)၊ ဟုတော၊ ဝိစရထ - လှည့်လည်
ကြကုန်၏၊ ဣတိ အာဒိနိ စေတ-ဤသို့ အစရှိသော စကားတို့ကိုလည်းကောင်း၊
ပါဠိယံ - ၌၊ အာဂတာနိ-တိုက်ရိုက်လာကုန်သော၊ ပြာဟ္မဏောဝ သေဋ္ဌော
ဝဏ္ဏောတိ အာဒိနိစ - တို့ကို လည်းကောင်း၊ ဝတော - ပြော၍၊ အက္ခော
သန္တိ - ကုန်၏။

သာမဏေရာ - တို့သည်၊ (အာရောစေသုံ ၌ စပ်)၊ တေသု - ထို ပြာဟ္မဏ
တို့သည်၊ အက္ခောသန္တေသုပိ - ဆဲပါကုန်သော်လည်း၊ ကောပံဝါ - အမျက်
ကိုသော်လည်းကောင်း၊ [ရှေးဦးစွာ ဖြစ်သော အနည်းငယ်သော ဒေါသ
သည် “ကောပံ” မည်၏။] အာသာတံဝါ - ရန်ငြိုးကိုသော်လည်းကောင်း၊
[နောက်၌ဖြစ်သော ပြင်းထန်သောဒေါသသည် စိတ်ကို နှိပ်စက်တတ်သော
ကြောင့် “အာသာတံ” မည်၏။] အကတော-မပြုပဲ၊ ကေဝလံ-ကောပ အာသာတ
မဖက်သက်သက်၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ ပုဋ္ဌာ-မေးအပ်ကုန်သည်၊ (ဟုတော)၊ တဉ္စ
ပေ၊ ပရိဘာသန္တိတိ-ဟူ၍၊ အာရောစေသုံ-လျှောက်ကုန်ပြီ၊ အထ-လျှောက်ကြ
ရာ ထိုအခါ၌၊ နေ-ထို သာမဏေတို့ကို၊ ဘဂဝါ - သည်၊ အက္ခောသနာကရ -
ဆဲခြင်း၏ အခြင်းအရာကို၊ (ဆဲပုံ အခြင်းအရာကို)၊ ပုစ္ဆန္တော - မေးလိုသည်၊
(ဟုတော) ယထာကထံ ပန ဝေါတိ - ဟူ၍၊ ပုစ္ဆတိ - မေးတော်မူ၏၊ တေ -
ထို သာမဏေတို့သည်၊ အာစိက္ခန္တာ-လျှောက်လို ကုန်သည်၊ (ဟုတော)၊ ပြာဟ္မဏာ
ဘန္တေတိ အာဒိ-အစရှိသော စကားကို၊ အာဟံသု-လျှောက်ကုန်ပြီ။

တတ္ထ-ထို ပြာဟ္မဏာ ဘန္တေ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ သေဋ္ဌော ဝဏ္ဏောတိ-
သေဋ္ဌော ဝဏ္ဏော ဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ (ဒဿန္တိ ၌ စပ်)၊ ဇာတိဂေါတ္တာဒိနိ-

သေဋ္ဌော ဝဏ္ဏော။ ။ ဝဏ္ဏသဒ္ဓါသည် ဇာတိ (အမျိုး) အနက်ဟောတည်း။
လောက၌ “ဤသူသည် ပြာဟ္မဏ၊ ဤသူသည် ခတ္တိယ၊ ဤသူသည် ဂဟပတိ၊ ဤသူသည်

ဇာတ်အနွယ် အစရှိသည်တို့ကို၊ ပညာပန ဌာနေ - အပြားအားဖြင့် သိစေရာ ဌာန၌၊ (ပညတ်အရာ၌)၊ မြာဟ္မဏောဝ-မြာဟ္မဏသည်သာ၊ (မြာဟ္မဏဇာတ် သည်သာ)၊ သေဋ္ဌော-မြတ်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ (မြာဟ္မဏတို့သည်)၊ ဒဿန္တိ- ပြကုန်၏၊ ဟိနာ အညေ ဝဏ္ဏာတိ- ကား၊ ဣတရေ-မြာဟ္မဏမျိုးမှ တပါးကုန် သော၊ တယော-ကုန်သော၊ ဝဏ္ဏာ-အမျိုးတို့သည်၊ (ဇာတ်တို့သည်)၊ ဟိနာ- နိမ့်ကျကုန်၏၊ လာမကာ - ညံ့ကုန်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝဒန္တိ။

သုက္ကောတိ- ကား၊ ပဏ္ဍရော - ဖြူစင် သန့်ရှင်း၏၊ ကဏ္ဍာတိ - ကား၊ ကာဠုကာ-မည်းညစ်ကုန်၏၊ (မသန့်ရှင်းကုန်)၊ [စာအုပ်တို့၌ ကဏ္ဍာတိ ကာဠုကော ဟု ကေဝုစံဖြင့် တွေ့ရ၏၊ ကဏ္ဍာအညေ ဝဏ္ဏာ၏ အဖွင့်ဖြစ်သော ကြောင့် ကဏ္ဍာတိ ကာဠုကာဟု ဗဟုဝုစံဖြင့် ရှိသင့်သည်။-မဇ္ဈိမ ပံ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်တို့၌ကား ကေဝုစံ ရှိ၏။] သုဇ္ဈန္တိတိ-ကား၊ ဇာတိဂေါတ္တာဒီနံ-တို့ကို၊ ပညာပန ဌာနေ-၌၊ သုဇ္ဈန္တိ - စင်ကြယ်ကုန်၏၊ မြဟ္မုနော ပုတ္တာတိ - ကား၊

သုဒ္ဓ ” ဟု ဇာတ်စသည်တို့ကို အထင်အရှား ပြသောအားဖြင့် “ မြာဟ္မဏောဝ သေဋ္ဌော ဝဏ္ဏော-မြာဟ္မဏအမျိုးဇာတ်သည်သာ အမြင့်မြတ်ဆုံး” ဟု မြာဟ္မဏတို့က ယူဆကြ၏၊ ထို့ကြောင့် ဇာတိ ဂေါတ္တာဒီနံ ပေ၊ ဒဿန္တိဟု မိန့်သည်။ [ဇာတိ သဒ္ဓါ၏ အခြားအနက်များနှင့် တကွ ဝိဂ္ဂဟကို မြဟ္မဇာလသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ ကြည့်ပါ။]

ဣတရေ၊ ပေ၊ ဟိနာ။ ။ မြာဟ္မဏ ခတ္တိယ စသော အမျိုးစုလေးပါးတွင် မြာဟ္မဏ သည်သာ အမြတ်ဆုံး ဖြစ်၏၊ ကျန် ၃ မျိုးသည် မြာဟ္မဏတို့အောက် နိမ့်ကျ၏ ဟု မြာဟ္မဏတို့ ယူဆရာ၌ မိစ္ဆာဘိမာန-မှားသော လွန်ကဲသော မာန၊ မိစ္ဆာဂါဟ-မှားသော အယူကြောင့်သာဖြစ်၏၊ မြာဟ္မဏနှင့် ခတ္တိယကား တရံတခါ မြာဟ္မဏက သာ၏၊ ဗုဒ္ဓလက်ထက်တော်၌ မြာဟ္မဏထက် ခတ္တိယက သာသောကြောင့် ငါတို့ သုရားအလောင်းတော်သည် ခတ္တိယမျိုး၌ ပဋိသန္ဓေနေတော်မူသည်။

သုဇ္ဈန္တိ ။ ။ သုဇ္ဈန္တိတိ သုဒ္ဓါ ဟောန္တိ၊ န နိန္ဒံ ဂရဟံ၊ ပါဝုဏန္တိတိ ဝဒန္တိ၊ သုဇ္ဈန္တိ - စင်ကြယ်ကုန်၏ ဟု အဓိပ္ပါယ်မှတ်၊ ထိုသို့ စင်ကြယ် သန့်ရှင်းသဖြင့် နိနာ (မျက်ကွယ် ကဲ့ရဲ့မှု) ဂရဟာ (မျက်မှောက် ကဲ့ရဲ့မှု) သို့ မရောက်- ဟူလို၊ ဤသို့ မြာဟ္မဏတို့က ပြောကြသည်။

တနည်း။ ။ သုဇ္ဈန္တိ ဝါ သံသရာတော သုဇ္ဈန္တိ-မြာဟ္မဏ အမျိုးအနွယ်တို့သည် သံသရာမှ စင်ကြယ် (လွတ်မြောက်) ကုန်၏၊ န သေသာ ဝဏ္ဏာ-အခြားသော အမျိုး အနွယ်တို့ သံသရာမှ မစင်ကြယ်ကြကုန်၊ (ဘုကြောင့်နည်း) အသုတ္တံဇာတိကတ္တာ- ဖြူစင်သန့်ရှင်းသော ဇာတ်မရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ မန္တဇ္ဈေနာဘာဝတောဝ-ဝေဒကျမ်းစာကို ရှုတ်ဆိုမှု မရှိသောကြောင့်လည်းကောင်းတည်း၊ ဤသို့ မြာဟ္မဏတို့ ယူဆကြသည်။- ဋီကာ။

ဝါသေဠာဘာရဒ္ဒါအေပွင့်

ဘာသာဋီကာ

၁၅၉

မဟာဗြဟ္မာနော - မဟာဗြဟ္မာ၏၊ (ဗြဟ္မာမင်း၏)၊ ပုတ္တာ-သားတို့တည်း၊
ဩရသာ မုခတော ဇာတာတိ-ကား၊ ဥရေ-ရင်၌၊ ဝသိတွာ-နေ၍၊ မုခတော-
ခံတွင်းမှ၊ နိက္ခန္ဓာ-ထွက်လာကုန်ပြီ၊ ဝါ-တနည်း၊ ဥရေ ရင်၌၊ ကတွာ - ပြု၍၊
ဝါ-ထား၍၊ သံဝနိတာ-ကြီးပွားစေအပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ ဩရသာ-
ဩရသတို့မည်၏။ [“မုခတော-မှ၊ ဇာတာ-ဖြစ်”ဟူသည် ပါးစပ်မှ ဖွားမြင်သည်
ဟု ဆိုလို၏၊ ထို့ကြောင့် ဇာတာကို နိက္ခန္ဓာဟု ဖွင့်သည်။]

ဩရသာ။ ။ဥရေ ဝသိတွာကို ကြည့်၍ “ဥရေ+ဝသန္တိတိ ဩရသာ”ဟု ပြု၊
ဤနည်း၌ ဩရသာသည် မုခတော ဇာတာ၏ ဝိသေသနတည်း၊ ဩရသာ - မဟာ
ဗြဟ္မာ၏ ရင်၌ နေခဲ့ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ) မုခတော-ခံတွင်းမှ၊ ဇာတာ - မွေးဖွား
ကုန်ပြီ၊ သူ ပေးပါ။

တနည်း။ ။ဥရေ ကတွာ သံဝနိတာကို ကြည့်၍ “ဥရေ+သံဝနာ ဩရသာ”ဟု
ပြု၊ ဤနည်း၌ မုခတော ဇာတာသည် ဩရသာ၏ ဝိသေသနတည်း၊ မုခတော - မှ၊
ဇာတာ-ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ) ဩရသာ - မဟာဗြဟ္မာ၏ ရင်၌ ကြီးပွားခဲ့ရကုန်ပြီ၊
ဤသို့ ပေ ပါ။

မှတ်ချက် ။ ။ အဠကထာ၌ ဥရေ ကတွာ ဟု ကတွာပုဒ် ပါနေသောကြောင့်
“သံဝနိတာ- ကြီးပွားစေအပ်ကုန်ပြီ” ဟု ကမ္မသာဓန ရှိရ၏၊ ကတွာလည်း ဌပန
အနက်ဟော။ [အာဇာရ နောက် , ကရရောက် , မဖေဂါန် ဌပန အနက်တည်း-
နိယာမ်။] ပါဠိတော်၌ကား “ဥရေ+သံဝနာ” ဟု ကတ္ထုသာဓနဖြင့် ပြုမှ အဓိပ္ပာယ်
ရှင်းသည်။

ဋီကာ။ ။ပုတ္တာနာမ အနောရသပိ ဟောန္တိ၊ န တထာ ဣမေ (ဤ မြာဟ္မဏ
တို့ကား ထိုသို့ အနောရသ မဟုတ်ကြ)၊ ဣတိ အာဟ ဩရသာတိ၊ ဥရေ သံဝနိတ
ပုတ္တာပိ ဩရသန္တိ ဝုစ္စတိ၊ (မိဒိကိုယ်တိုင် မမွေးဖွားပဲ ရင်၌ထား၍ ကြီးပွားစေအပ်
သော သားကိုလည်း ဩရသ ဟု ဆိုအပ်၏)၊ ဣမေ ပန မုခတော နိဂ္ဂတာ ဟုတွာ
ဥရေ သံဝနာတိ ဒဿတုံ မုခတော ဇာတာတိ ဝုတ္တံ၊-မဇ္ဈိမပဏ်, ၄-ဝဂ်, ၄ သုတ်၊
[မုခတော နိဂ္ဂတာ ဟုတွာ ဥရေ သံဝနာကို ကြည့်၍ နောက်နည်း၌ မုခတော
ဇာတာသည် ဩရသာ၏ ဝိသေသနတည်း ဟု မှတ်ပါ။]

မုခတော ဇာတာ ၌ မှတ်ဖွယ်။ ။အဠကထာနှင့် ပဏ္ဏာသဋီကာတို့၌ မုခတော
ဇာတာကို ဗြဟ္မာမင်း၏ ခံတွင်းမှ ဖွားမြင်၏ ဟု ဖွင့်၏၊ များစွာသော မြာဟ္မဏတို့
ကလည်း ထိုသို့ပင် ယူဆကြ၏၊ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက မြာဟ္မဏတို့သည် မြာဟ္မ
ဏီ၏ ဝမ်းတိုက်၌ ပဋိသန္ဓေ နေခဲ့၍ မြာဟ္မဏီ၏ ယောနိမှ မွေးဖွားခဲ့ကြပါလျက်
မုခတော ဇာတာ (ဗြဟ္မာမင်း၏ ခံတွင်းမှ မွေးဖွားကြသည်) ဟု ထင်နေကြပုံကို
မိန့်တော်မူ၏။

၁၆၀

သုတ်ပါထေယျ

အဂ္ဂညသုတ်

မြဟ္မဇာတိ - ကား၊ မြဟ္မတော - မြဟ္မာကြောင့်၊ နိဗ္ဗတ္တာ - ဖြစ်ကုန်ပြီ၊
[နောက်၌ ယောနိဇာတိယံ ပဿာဝ မဂ္ဂေန ဇာတာ ဖွင့်ပုံကိုကြည့်၍ “မြဟ္မတော-
ကြောင့်” ဟုပေးလိုက် ပါသည်။] မြဟ္မနိမ္မိတာတိ - ကား၊ မြဟ္မနာ - သည်၊
နိမ္မိတာ - ဖန်ဆင်းအပ်ကုန်ပြီ၊ မြဟ္မဒါယာဒါတိ - ကား၊ မြဟ္မနော - ၏၊
ဒါယာဒါ - ဝေဒ အစရှိသော အမွေကို ခံယူကြရကုန်၏။ [အာဒိဒန္တိတိ အာဒါ၊
ဒါယံ + အာဒါ = ဒါယာဒါ။]

ဟိနံ ပေ၊ အဇ္ဈပရတာတိ - ကား၊ ဟိနံ - နိမ့်ကျသော၊ ဝဏ္ဏံ - အမျိုး၊
အနွယ်သို့၊ အဇ္ဈပရတာ - ကပ်ရောက်ကုန်သည်၊ အတ္တ - ဖြစ်ကုန်၏၊ မဏ္ဍက
သမဏကေတိ - ဟူသောစကားကို၊ နိန္ဒန္တံ - ကဲ့ရဲ့ လိုကုန်သည်၊ ဇီဝုစ္ဆန္တံ -
စက်ဆုပ်လိုကုန်သည်၊ (ဟုတော့)၊ ဝဒန္တိ - ပြောကုန်၏၊ မဏ္ဍက မတ္တဉ္စေဝ -
ဦးပြည်၊ ဖြစ်ကာမျှကိုလည်းကောင်း၊ (ကတုံးဖြစ်ကာမျှကိုလည်းကောင်း၊)
သမဏမတ္တဉ္စေ ရဟန်း ဖြစ်ကာမျှကိုလည်းကောင်း၊ သဏ္ဌာယ - ၍၊ န (ဝဒန္တိ) -
ပြောကြကုန်သည် မဟုတ်၊ [ကလ သည် ဂရဟတ္တံ။ ကုစ္ဆိတော + မဏ္ဍော

ပါထိကဝဂ္ဂန္တိကာ။ ။ ဤဒီကာ၌ကား မူခေတာ ဇာတာကို တိုက်ရိုက် အဓိပ္ပါယ်
ယူရမည့် မုချစကားဟု မယူဆပဲ ဥပစာစကားဟု ယူဆ၍ မြာယူဏာဆိုသည် မြဟ္မာမင်း
၏ ခံတွင်းမှ မွေးဖွားသည်ဟု ဆိုသော်လည်း တကယ်မွေးဖွားသည် မဟုတ်၊ မြဟ္မာ
မင်း၏ မူခပါဌ်တည်းဟူသော စေဒကျမ်းစာမှ ပေါက်ဖွားလာကြသူများ ဖြစ်သည်ဟု
ဖွင့်သည်၊ မြဟ္မဇာတိသည် မဟာမြဟ္မာ၏ ဝေဒဟူသော စကားကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏ဟု
လည်းကောင်း၊ မြဟ္မ နိမ္မိတာ၌ မူခေတာ ဇာတာ မြဟ္မဇာ ဟူသော အကြောင်း
ပါကြောင့်ပင် မြဟ္မာမင်းက ဖန်ဆင်း အပ်သည် ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်၏။

မှန်၏။ - ထို အဖွင့်သည် “မြဟ္မနော + ဣဒံ မြဟ္မံ၊ မြဟ္မံ + အဏတိတိ မြဟ္မဏော”
ဟူသော ဝေရဉ္စာကဏ္ဍကထာလာ စကားနှင့် ထပ်မိ၏၊ ပညာတတ် မြဟ္မဏများက
လည်း ဇာတိကဝဂ္ဂန္တိကာကဲ့သို့ပင် ယူဆကြပေလိမ့်မည်။

မေးဖွယ်။ ။ ထိုသို့ယူလျှင် “မူခေတာ ဇာတာ” ဟူသော စကားနှင့် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ
မိန့်တော်မူအပ်သော “ဒိဿန္တိ ခေါ၊ ဝါသေဠုပေ ယောနိဇာဝ သမာနာ” ဟူသော
စကားနှစ်ရပ်ကို အဘယ်သို့ မှတ်ရမည်နည်း ဟု မေးစရာရှိ၏၊ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည်
မြာယူဏာအများစု၏ အယူမှားကို တိုက်ရိုက် ပယ်သည် ဟု မှတ်ပါ၊ ထို့ပြင် “မူခေတာ
ဇာတာ” အရ မြဟ္မာမင်း၏ ခံတွင်းမှ တကယ်ပင် မွေးဖွားသည် ဟု ယူသည်ဖြစ်စေ၊
မြဟ္မာမင်း၏ မူခပါဌ်တော်ဖြစ်သော ဝေဒကျမ်းစာမှ ပေါက်ဖွားသည် ဟု ယူသည်
ဖြစ်စေ မြာယူဏာတို့၏ အယူကား အမှားသာတည်း၊ ဘာကြောင့်နည်း၊ - သတ္တဝါတို့ကို
ဖန်ဆင်းနိုင်သော ထာဝရမြဟ္မာသည်ပင် မရှိသောကြောင့်တည်း။

မုဏ္ဍကော၊ ကုဏ္ဍိတော + သမဏာ သမဏကာ ဟုပြု။] ဣဗ္ဗေတိ - ကား၊
 ဂဟပတိကေ - အိမ်ရှင်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ - သုဒ္ဓအမျိုးအနွယ် ဖြစ်ကုန်သော၊
 ကဏ္ဍတိ - ကား၊ ကာဠကေ - မည်းညစ်ကုန်သော၊ ဗန္ဓုတိ - ကား၊ မာရဿ-
 မာရ်နတ်၏၊ ဗန္ဓုဘူတေ - ဆွေမျိုးဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော၊ မာရပက္ခိကေ - မာရ်
 မင်း၏ အသင်းအပင်း၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ (မာရ်မင်း၏ ဘက်သားဖြစ်ကုန်သော)၊
 ပါဒါပစ္စေတိ - ကား၊ မဟာဗြဟ္မနော - ၏၊ ပါဒါနံ - ခြေတို့၏၊ အပစ္စဘူတေ -
 သားဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော၊ ပါဒတော - မှ၊ ဇာတေ - မွေးဖွားကုန်သော၊ (မုဏ္ဍ
 ကေ - စက်ဆုပ်အပ်သော ကတုံးဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ - ကတုံးစုတ်ဖြစ်ကုန်သော၊
 သမဏကေ - စက်ဆုပ်အပ်သော ရဟန်းတို့သို့၊ ဝါ - ရဟန်းစုတ်တို့သို့၊ အဇ္ဈပ
 ဂတာ - ကပ်ရောက်ကုန်သည်၊ အတ္ထ - ဖြစ်ကုန်၏ ၌စပ်၊) ဣတိအယံ - ကား၊
 အဓိပ္ပါယော - ပုဏ္ဏားတို့၏ အလိုတည်း။

၁၁၄။ တဏှ ဝေါ၊ ပေါဇေ မဟံသုတိ ဣတ္ထ-ဟူသော ဤပါဌ၌၊ ဝေါတိ-
 ဝေါဟူသော သဒ္ဓါသည်၊ နိပါတမတ္တိ-အနက်မရ နိပါတ်မျှသာတည်း၊ ဝါ-
 တနည်း၊ သာမိဝစနံ - သာမိဝိဘတ်ရှိသော သဒ္ဓါတည်း၊ တုမ္ဘကံ - သင်တို့၏၊
 ဩဟုဏာ-ပုဏ္ဏားတို့သည်၊ (ဝေမာဟံသု၌စပ်)၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ ပေါရာ
 ဏန္တိ-ကား၊ ပေါရာဏကံ-ရှေး၌ဖြစ်သော၊ အဂ္ဂည-လူအမေဂ်းတို့သည် အစ

ဣဗ္ဗေ။ ။ [ဣဗ္ဗေ၏ ဝစနတ္ထနှင့်တကွ အဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကို သီလက္ခန် ဘာသာ
 ဋီကာ အမွဉ်သုတ်၌ ကြည့်ပါ။] ဆင်သည် “ဣဘ” မည်၏၊ ဆင်၏ ပယောဂကို
 ထိုက်သူများသည် “ဣဗ္ဗ” မည်၏၊ ဆင်သည် စေခိုင်းသူ၏ အလိုအတိုင်း သစ်ဆွဲမှု
 စသော ကာယပယောဂကို တပင်တပန်း ပြုရသကဲ့သို့၊ အလုပ်သမား လယ်သမား
 ဂဟပတိတို့လည်း အားသွန် ခွန်စိုက် ပင်ပင်ပန်းပန်း အလုပ်လုပ်နိုင်မှ စားဝတ် နေရေး
 ပြေလည်ကြသောကြောင့် ဂဟပတိကတို့သည် “ဣဗ္ဗ” မည်၏၊ ထို့ကြောင့် “ဣဗ္ဗေတိ
 ဂဟပတိကေ” ဟု ဖွင့်သည်။

ဆက်ဦးအံ့။ ။ ဂဟပတိဟု ဆိုသော်လည်း များစွာသောအိမ်သို့ကို ပိုင်ဆိုင်သော
 သူကြွယ်များ မဟုတ်၊ တအိမ်မျှလောက်သာ ပိုင်ဆိုင်သော အိမ်ပိုင်ရှင်ကလေးများ
 တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဂဟပတိ” ဟူသောမဆိုပဲ “ဂဟပတိက” ဟု ခုဒ္ဒကအနက်ဟော
 က ပစ္စည်းဖြင့်ဆို၍ ဣဗ္ဗေတိ သုဒ္ဓေဟု ဋီကာ၌ ဖွင့်သည်၊ အိမ် ဟူသော အနှောင်အဖွဲ့
 ဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော အောက်တန်းကျသောသူဆင်းရဲများ-ဟူလို၊ ဂဟပတိလူမျိုး အများစု
 ပါဝင်သော သမဏတို့လည်း မြာဟူဏတို့က “ဣဗ္ဗ” ဟု နှိပ်ချ၍ သုံးစွဲသည်။

ဗန္ဓု။ ။ ။ ဗန္ဓုနတ္ထေန ဗန္ဓု၊ သံယောဇဉ်ကြီးဖြင့် ဖွဲ့နှောင်တတ်သောကြောင့်
 ဆွေမျိုးသည် “ဗန္ဓု” မည်၏၊ ရဟန်းများကို “မာရ်နတ်၏ဘက်သားများ” ဟု မြာဟူဏ
 တို့က ယူဆကြသည်၊ [အမွဉ် သုတ္တဋ္ဌကထာ၌ “ဗန္ဓုပါဒါပစ္စေ ” ဟု တပုဒ်တည်း
 အဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ပြထားသည်။]

ဟူ၍ အသိအမှတ် ပြုအပ်သော၊ လောကုပ္ပတ္တိ စရိယဝံသံ - သတ္တလောက ဖြစ်ခြင်း၏ အစဉ်အဆက်ကို၊ (သတ္တလောက ဖြစ်ပုံ အစဉ်အဆက်ကို)၊ အဿ ရန္တာတိ-ကား၊ အဿရမာနာ-အမှတ်မရကုန်သည်၊ (ဟုတော) (ဝေ မာဟံသု ဌိစပ်)၊ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ (ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ)၊ ဝါသေဠ - ဝါသေဠ၊ ကေ သေန-စင်စစ်အားဖြင့်၊ ဝေါ-သင်တို့၏၊ ဗြာဟ္မဏာ-တို့သည်၊ ပေါရာဏံ-ရှေး၌ ဖြစ်သော၊ လောကုပ္ပတ္တိ - သတ္တလောက၏ ဖြစ်ခြင်းကို၊ (သတ္တလောက ဖြစ်ပုံကို)၊ အနန္တဿရန္တာ - အမှတ်မရကုန်သည်၊ အဇာနန္တာ - မသိကုန်သည်၊ (ဟုတော)၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝဒန္တိ-ကုန်၏၊ ဣတိ (ဝုတ္တံ ဟောတိ)၊ ဒိဿန္တိ ခေါ ပနာတိ ဝေမာဒိ - ဤသို့ အစရှိသော စကားကို၊ တေသံ - ထို ဗြာဟ္မဏတို့၏၊ လဒ္ဓိတိန္နနတ္ထာယ-အယူကို ဖျက်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ (ဘဂဝံတာ)ဝုတ္တံ၊ ဗြာဟ္မဏာ ဗြာဟ္မဏေနာ ပုတ္တာ ဩရသာ မုခတော ဇာတာ ဟူသောအယူကို ပယ်ဖျက်ခြင်း ငှါ မိန့်အပ်ပြီ။]

တတ္ထ - ထို ဒိဿန္တိ ခေါ ပန အစရှိသော စကားရပ်၌၊ ဗြာဟ္မဏီယောတိ- ဟူသည်ကား၊ ဗြာဟ္မဏာနံ- တို့၏၊ ပုတ္တပဋိလာဘတ္ထာယ - သား သွီး ရခြင်း အကျိုးငှါ၊ အာဝါဟ ဝိဝါဟဝသေန - သွီးဆောင်ယူခြင်း သွီးပေးပို့ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ကုလံ-အမျိုးသို့၊ အာနိတာ-ဆောင်ယူအပ်ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏီ ယော - ပုဏ္ဏားမတို့ကို၊ ဒိဿန္တိ-တွေ့မြင်အပ်ကုန်၏၊ ပန-ဆက်၊ တာ တော-ထို ပုဏ္ဏားမတို့သည်၊ အပရေန-တပါးသော၊ သမယေန-အခါ၌၊ ဥတုနီယော ပိ- ဥတုရှိကုန်သည်လည်း၊ ဟောန္တိ၊ သဇ္ဇာတပုပ္ဖါ-ဖြစ်သော ဥတုပန်းရှိကုန်သည်။

ပေါရာဏံ အနိဿရန္တာ။ ။ ကိစ္ဆာဦးက အမျိုး ၄ ပါး ပိုင်းခြား ခွဲဝေထားမှု မရှိ၊ သတ္တဝါအားလုံး တူကြ၏၊ နောက်မှ သတ္တဝါတို့၏ ပယောဂအလိုက် ကွဲပြားမှု ဖြစ်ရသည်၊ ထို ဖြစ်စဉ်ကို မသိ၍ ဗြာဟ္မဏတို့က ပြောကြသည်၊ ပြောပုံကို ပဋိတော်၌ ကြည့်ပါ။

အာဝါဟ ဝိဝါဟ။ ။ အာဝဟနံ အာဝါဟော-မိမိ သတို့သားအတွက် အခြား အိမ်မှ သတို့သွီးကို ဆောင်ယူခြင်း၊ (အာ + ဝဟ + ဏ)၊ ဝိမိနာ + ဝဟနံ ပေသနံ ဝိဝါဟော - မင်္ဂလာ အစီအစဉ်ဖြင့် သတို့သွီးကို သူတပါးအိမ်သို့ ပို့ပေးခြင်း။ [“အာ ဝါဟ - သတို့သွီးကို ဆောင်ယူခြင်း၊ ဝိဝါဟ- သတို့သွီးကို ယောက်ျားအိမ်သို့ ပို့ပေး ခြင်း ” ဟု အချုပ်မှတ်ပါ။]

သဇ္ဇာတပုပ္ဖါ။ ။ ရုဇဿလာ (ရာသီပန်းဟူသော မြွေ- အညစ်အကြေးရှိသော မိန်းမ)၊ ဣတ္ထိနံ ဟိ ကုမာရိ ဘာဝပ္ပတ္တိတော (အပျိုအဖြစ်သို့ ရောက်ရာ-အပျိုဘောင် ဝင်စ အခါမှ)၊ ပဋ္ဌာယ ပစ္ဆိမေယတော ဩရံ (သားသွီး ရှုနိုင်လောက်သော နောက်ဆုံးအရွယ်၏ ဤဖက်၌)၊ အသတိ ဝိနိဗန္ဓေ (အနှောင့်အရှက် ဘေးရန်မရှိ လျှင်-ကျန်းမာလျှင်) အဋ္ဌမေ အဋ္ဌမေ သတ္တာဟေ-၌၊ ဂစ္ဆာဿယသညိတေ (သားအိမ်

(ဟောန္တိ)။ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ ဂတ္တိနိယောတိ-ဟူသည်ကား၊ သဉ္ဇာတဂဗ္ဘာ-
ဖြစ်သော ကိုယ်ဝန်ရှိကုန်သော၊ ဝိဇာယမာနာတိ - ကား၊ ပုတ္တဓိတရော-သား
သွီးတို့ကို၊ ဇနယမာနာ - ဖြစ်စေကုန်သော၊ [“ဇနယမာနာ”ဟု ဖွင့်သဖြင့်
ဝိဇာယမာနာဝယ် ဇနိဇာတ်၏ သားဖွားခြင်း အနက်ကို ပြသည်။]

ပါယမာနာတိ-ကား၊ ဒါရကေ-ကလေးတို့ကို၊ ထည့်-နို့ ရည်ကို၊ ပါယန္တိ
ယော - သောက်စေကုန်သော၊ (ဗြာဟ္မဏိယော - တို့ကို၊ ဒိဿန္တိ-တွေ့မြင်အပ်
ကုန်၏) ယောနိဇာဝသမာနာတိ-ကား၊ ဗြာဟ္မဏီနံ-တို့၏၊ ပဿာဝမဂ္ဂေန-
ပဿာဝမဂ်ဖြင့်၊ ဝါ - ပဿာဝမဂ်ကြောင့်၊ ဇာတာ-ဖြစ်ကုန်သည်၊ သမာနာ-
ဖြစ်ပါကုန်လျက်၊ ဇေမာဟံသုတိ-ကား၊ ဇေ-သို့၊ ဝဒန္တိ-ကုန်၏၊ ကထံ အဘယ်သို့
လျှင်၊ (ဝဒန္တိ-နည်း၊) ဗြာဟ္မဏောဝ၊ ပေ၊ ဗြဟ္မဒါယာဒါတိ-ဟူ၍၊ (ဝဒန္တိ)၊
ပန-ဆက်၊ နေသံ-ထို ပုဏ္ဏားတို့၏၊ တံ-ထို ဗြာဟ္မဏာ ဗြဟ္မဇနော ပုတ္တာ အစ
ရှိသော စကားသည်၊ သစ္စဝစနံ-မှန်သော စကားသည်၊ ယဒိ သိယာ-အကယ်၍
ဖြစ်အံ့၊ (ဇေသတိ)၊ ဗြာဟ္မဏီနံ - ပုဏ္ဏားမတို့၏၊ ကုစ္ဆိ-ဗိုက်သည်၊ မဟာ
ဗြဟ္မဿ မဟာဗြဟ္မာ၏၊ ဥရော-ရင်သည်၊ ဘဝေယျ-ဖြစ်ရာ၏၊ ဗြာဟ္မဏီနံ-
တို့၏၊ ပဿာဝမဂ္ဂေါ-ပဿာဝမဂ်သည်၊ မဟာဗြဟ္မဇနော-၏၊ မုခံ-ပါးစပ်သည်၊
ဘဝေယျ-ဖြစ်ရာ၏၊ ပန-စင်စစ်ကား၊ ဇေတံ-ဤ အကြောင်းအရာကို၊ (ဗြာဟ္မဏီ
တို့၏ ဗိုက်က မဟာဗြဟ္မာ၏ ရင်ဘတ်ဖြစ်ခြင်း၊ ဗြာဟ္မဏီတို့၏ ပဿာဝမဂ်က

ဟု အသိအမှတ်ပြုအပ်သော) တတိယေ အာဝဇ္ဈေ (သုံးခုမြောက် ဖွဲ့၌) ကတိပယာ
လောဟိတ ပိဋကော (အနည်းငယ်သော သွေးဖု သွေးဥတို့သည်) သဏ္ဌဟိတွာ အဂ္ဂ
ဟိတပုဗ္ဗာ ဧဝံ ဘိဇ္ဇန္တိ (ပြည် အဖြစ်သို့ မရောက်ပဲ ဝေပါက်ကွဲကုန်၏)၊ တတော
လောဟိတံ ပဉ္စရတိ၊ တတ္ထ ဥတုသမညာ ပုပ္ဖသမညာစ၊-ဋီကာ။

မှတ်ချက်။ ။ “အဋ္ဌမေ အဋ္ဌမေ သတ္တာဟေ-ရှ်သတ္တာဟမ္မာ တကြိမ်”ဟု ဋီကာ
ဆို၏၊ ယခုခေတ်၌ “တလလျှင် တကြိမ်”ဟု ပြောကြ၏၊ ရှေးခေတ်နှင့် ယခုခေတ်
အနည်းငယ် ကွာပေလိမ့်မည်၊ ထို့ပြင် ဤဋီကာ၌ “အဂ္ဂဟိတပုပ္ဖာ ဧဝံ” ဟု ပါဠိပျက်
နေ၏၊ သာရတ္ထဋီကာ သုဒ္ဓိန္ဒကဏ္ဍ မျက်နှာ (၁၁) အတိုင်း “ပြည်” အနက်ဟော
ပုပ္ဖသဋ္ဌ၊ဖြင့် “အဂ္ဂဟိတပုပ္ဖာ ဧဝံ”ဟု ရှိလျှင် ကောင်းမည်။

ရဇဿလံ။ ။ဋီကာ၌ပါသော ဤပုဒ်ကို ရှင်းဦးမည်၊ ရဇော + အတ္ထိ + အဿာ
အနက်၌ “ဝလစ်ပစ္စည်း”ဟု ဇောမနိမိ ဆို၏၊ ပါဠိ၌ အလ ပစ္စည်း၊ သ် အာဝုဗ်
ခွေဘော်လာ၍ “ရဇဿလံ”ဟု ဖြစ်၏၊ ထိုပုဒ်သည် မြူနှင့်ယှဉ်သော အရာဝတ္ထု
ဟူသောအနက်၊ ကျဲဟူသော အနက်၊ ရာသီပန်းဟူသော မြူရှိသော မိန်းမ ဟူသော
အနက်များကိုဟော၏၊ ပထမအနက်၌ သုံးလိန့်၊ ဒုတိယ၌ ပုံလိန့်၊ တတိယ၌ ဣတ္ထိလိန့်
တည်း။

မဟာဗြဟ္မာ၏ ပါးစပ်ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းအရာကို)၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ (ပုဏ္ဏားတို့ဆိုအပ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်) န ခေါ် ဒဋ္ဌဗ္ဗံ-မမှတ်ထိုက်၊ တေန-ထို့ကြောင့်၊ တေစ၊ ပေ၊ အပ္ပာမိက္ခန္တိတိ အာဒိ-အစရှိသော၊ (ယံ ဝစနံ အတ္ထိ၊ တံ ဝစနံ-ကို၊ ဘဂဝါ-သည်)၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီ။

စတုဝဏ္ဏသုဒ္ဓိ အဖွင့်

၁၁၅။ စတုဝတာ-ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော စကားအစဉ်ဖြင့်၊ မယံ-တို့သည်၊ မဟာဗြဟ္မာနော-၏၊ ဥရေ-၌၊ ဝသိတွာ-နေ၍၊ မုခတော-ပါးစပ်မှ၊ နိက္ခန္တာ-ထွက်လာကြကုန်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝတ္ထု-ပြောခြင်းငှါ၊ ဝါ-ပြောခွင့်ကို၊ မာလဘန္တု -မရကြပါစေနှင့်၊ ဣတိ-သို့၊ ဣမံ-မုခစေ့အကဝါဒံ-ဤ မုခဝါဒကို ဖြတ်ကြောင်း စကားကို၊ (ဗြာဟ္မဏာ မဟာဗြဟ္မာနော မုခတော ဇာတာ ဟူသော ဝါဒကို ဖြတ်ကြောင်းစကားကို)၊ ဝတွာ-မိန့်တော်မူပြီး၍၊ ပုန-တဖန်၊ စတ္တာရောပိ-ကုန်သော၊ ဝဏ္ဏာ - အမျိုးဇာတ်တို့သည်၊ ကုသလေ-ကုန်သော၊ ဓမ္မေ-တို့ကို၊ သမာဒါယ-ကောင်းစွာယူ၍၊ ဝါ-ဆောက်တည်၍၊ ဝတ္ထန္တာဝ-ကျင့်ကြံမှသာ၊ သုဇ္ဈန္တိ - စင်ကြယ်ကြကုန်၏၊ ဣတိ (ဣမဿ အတ္ထဿ) - ဤ အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို၊ ဒဿနတ္ထံ-ပြတော်မူခြင်း အကျိုးငှါ၊ စတ္တာရောမေ၊ ပေ၊ ဝဏ္ဏာတိ အာဒိ - ကို၊ (ဘဂဝါ) အာဟ၊ အကုသလသင်္ခါတာတိ - ကား၊ အကုသလာတိ - အကုသိုလ်တို့ဟူ၍၊ သင်္ခါတာ - ဆိုအပ်ကုန်၏၊ ဝါ - တနည်း၊ အကုသလ ကောဠာသဘူတာ-အကုသိုလ် အဖို့အစုဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်၏၊ သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော သာဝဇ္ဇသင်္ခါတာ အစရှိသော ပုဒ်တို့၌၊ ဧသ ဧသော-ဤ ဆိုအပ် ပြီးသော အစီအရင်သည်၊ နယော - အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ဆောင်ကြောင်း အစီအရင်တည်း။

န အလမရိယာတိ - ကား၊ အရိယဘာဝေ - အရိယာ၏ အဖြစ်၌၊ အသ မတ္တာ - မစွမ်းနိုင်ကုန်၊ ဤသို့ အရိယာကို အခေရဖြင့် ပွင့်သော်လည်း “ အရိယာယ + အလံ အလမရိယာ၊ အရိယာ အဖြစ် အကျိုးငှါ မစွမ်းကုန် ” ဟု ဝိဂ္ဂဟ ပြုသင့်၏။] ကဏှာတိ - ကား၊ ပကတိ ကာဠကော - ပင်ကိုယ် သဘော

အကုသလသင်္ခါတာ။ ။ သင်္ခါတာ၌ သံ ရွှေရှိသော + ခါဇာတ်၊ ကထန အနက် ဧဟာ၊ ကံ ဟောတ၊ သင်္ခါယန္တေတိ သင်္ခါတာ၊ အကုသလာဇ္ဇတိ သင်္ခါတာ အကုသလ သင်္ခါတာ၊ အကုသလနောင် ဇုတိကြေ၊ သမ္ဘာဝနာ ကမ္မဓာရည်း၊ ဒုတိယ နည်း၌ သင်္ခါတသဒ္ဓါသည် “ ကောဠာသ ” အနက်ဧဟာဟု မှတ်၊ အကုသလနှင့် သင်္ခါတကို “ အကုသလာစ + တေ + သင်္ခါတာ စ ” ဟု ဖြစ်စေ၊ “ အကုသလာ ဧဝ သင်္ခါတာ ” ဟု ဖြစ်စေ ကမ္မဓာရည်း ပြီ။

အားဖြင့် မည်းညစ်ကုန်၏။ ကဏ္ဍ ဝိပါကာတိ- ကား၊ နေသံ-ထို တရားတို့၏၊
ဝိပါကောပိ-အကျိုးသည်လည်း၊ ကဏ္ဍော-မည်းညစ်၏၊ ဒုက္ခော- ဆင်းရဲ၏၊
ဣတိ အတ္ထော - အနက်၊ [မည်းညစ်ဟူရာ၌ “ညစ်နွမ်း၏၊ ဆင်းရဲစေတက်၏၊
ပူပန်စေတက်၏” ဟု ဆိုလို၏၊ ထို့ကြောင့် “ဒုက္ခော” ဟု ဖွင့်။] ခတ္တိယေပိ
တေတိ - ကား၊ ခတ္တိယမ္ပိ- မင်းမျိုး၌လည်း၊ တေ-ထို အကုသိုလ် တရားတို့ကို၊
(ဒိဿန္တိ၌ စပ်)၊ ကေစ္စေတိ-ကား၊ ကေသ္မိ - အချို့သော၊ (ခတ္တိယေပိ၌စပ်)၊
သဗ္ဗတ္ထ - အလုံးစုံသော ဗြာဟ္မဏေပိ တေ အစရှိသော ပုဒ်တို့၌လည်း၊ သေ -
သည်၊ နယော - တည်း၊ သုက္ကာတိ - ကား၊ နိက္ကိလေသ ဘာဝေန - ကိလေသာ
မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပဏ္ဍရာ-ဖြူစင် ကုန်၏၊ [ဖြူစင် ဟူသည် ကိလေသာ
မရှိသောကြောင့် “စင်ကြယ်၏” ဟု ဆိုလိုသည်။] သုက္ကဝိပါကာတိ - ကား၊
နေသံ - ထို တရားတို့၏၊ ဝိပါကောပိ - သည်လည်း၊ သုက္ကော - ဖြူစင်၏၊
သုခေါ-ချမ်းသာ၏၊ ဣတိ အတ္ထော - နက်။

၁၁၆။ ဥဘယဝေါကိဏ္ဍေသု ဝတ္တမာနေသုတိ - ကား၊ ဥဘယေသု-
နှစ်ပါးစုံတို့သည်၊ ဝေါကိဏ္ဍေသု-ရောပြွမ်းကုန်သည်၊ မိသီဘူတေသု-ရောနှော
သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သည်၊ ဟုတော့၊ ဝတ္တမာနေသု - ဖြစ်ကုန်လသော်၊ (ဝေ
မာဟံသု-၌ စပ်)၊ ကဏမေသု ဥဘယေသု- အဘယ် နှစ်ပါးစုံတို့သည်၊ (ဝေါ
ကိဏ္ဍေသု - ရောပြွမ်းကုန်သနည်း)၊ ဣတိ - ဤကား အမေးတည်း၊ ဝိညဂရ
ဟိတေသု စေဝ - ပညာရှိတို့သည် ကဲ့ရဲ့ အပ်သည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝိည
ပသတ္ထေသု စေဝ - ပညာရှိတို့သည် ချီးမွမ်းအပ်သည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊
ကဏ္ဍသုက္ကေသု-မည်းညစ်ကုန် ဖြူစင်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု-ကုသိုလ် အကုသိုလ်
တရားတို့သည်၊ (ဝေါကိဏ္ဍေသု-ကုန်လသော်၊ ဣတိ- ဤကား အဖြေတည်း)။

မိသီဘူတေသု။ ။ဘခါတရံ မည်းညစ်သော အကုသိုလ်တရားဖြစ်၍၊ တခါတရံ
ဖြူစင်သော ကုသိုလ်တရား ဖြစ်၏၊ ဤသို့ အားဖြင့် တခုတည်းသော သန္တာန် (စိတ်
အစဉ်)၌ပင် တခုတည်းသော အတ္တဘော (ခန္ဓာကိုယ်)၌ပင် ရောနှော၍ ဖြစ်နိုင်သည်၊
တပေါင်းတည်း တမြိုင်နက်ထည်း ဖြစ်သည်ကို ဆိုလိုသည် မဟုတ်၊ -ဋီကာ။

ကဏမေသု ဥဘယေသု။ ။ ရှေ့ဝါကျရှိ ပုဒ်နှင့် ဝိဘတ်တူအောင် ပုစ္ဆာဝါကျ
ပြုလုပ်ထားသည်၊ ထို၏ စပ်ပုဒ်ကို “ဝေါကိဏ္ဍေသု” ဟု ထည့်ပါ၊ ပါဠိတော်များ၌
ရှေ့ဝါကျနှင့် တူအောင် ပုစ္ဆာဝါကျကို ထားလေ့ရှိ၏၊ တီဏိ မာနိ ဘိက္ခဝေ မလဿ
မာလလက္ခဏာနိ၊ ဝေ၊ ကတမာနိ တီဏိ။ အံ၊ ၁ - ၁၀၀၊ တီဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ
သမန္တာဂတော မာလော ဓဝဒိတဗ္ဗော၊ ဝေ၊ ကတမေဟိ တီဟိ၊ အံ , ၁-၁၀၁။
စသည်။

ယဒေတ္ထ၊ ပေ၊ ဧဝ မာဟံ သုတိ-ကား၊ ဧတ္ထ ဧတေသု ကဏ္ဍ သုက္ကဓမ္မေသု - ဤ
မည်းညစ်ကုန် ဖြူစင်ကုန်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် တရားတို့၌၊ ဝတ္ထမာနာပိ -
ဖြစ်သည်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ မြာဟ္မဏာ - တို့သည်၊ ဧဝံ-သို့၊ မြာဟ္မဏောဝ၊ ပေ၊
ဝဏ္ဏောတိ အာဒိ - အစရှိသော၊ ယံ ဧတံ - အကြင်စကားကို၊ ဝဒန္တိ - ပြော
ကုန်၏၊ တံ၊ ပေ၊ နာနုဇာနန္တိတိ-ကား၊ ယေ-အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ လောကေ-
လောက၌၊ ပဏ္ဍိတာ - ပညာရှိကုန်၏၊ တေ - ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ နအနုမော
ဒန္တိ- ဝမ်းမမြောက်ကြကုန်၊ နပသံသန္တိ-မချီးမွမ်းကြကုန်၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်။

တံ ကိဿ ဟေတု၊ ဣမေသံ ဟိ ဝါသေဋ္ဌာတိ အာဒိမိ-အစရှိသော စကားရပ်
၌၊ အယံ - ဤ ဆိုအပ် လတံကား၊ သင်္ခေပတ္ထော - အကျဉ်းဖြစ်သော အနက်
တည်း၊ နာနုဇာနန္တိတိ - ဟူ၍၊ ယံ - အကြင်စကားကို၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ၊ တံ - ထို
စကားကို၊ ကသ္မာ - ကြောင့်၊ ဝုတ္တံ ဆိုအပ်သနည်း၊ ဣတိ စေ- ဤသို့မေးအံ့၊
ယသ္မာ-ကြောင့်၊ စတုန္တံ - ကုန်သော၊ ဣမေသံ ဝဏ္ဏာနံ - ဤအမျိုးဇာတ်တို့တွင်၊
ယော ဘိက္ခု - သည်၊ (အမျိုးလေးပါးမှ တောထွက်လာသော အကြင် ရဟန်း
သည် - ဟူလို။) အရဟံ-ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာ၏၊ ပေ၊ သမ္မာ - ကောင်းစွာ၊
ဝါ - သင့်သော အကြောင်းအားဖြင့်၊ အညာ(အညာယ) - သိ၍၊ ဝိမုတ္တော -
ကိလေသာတို့မှ လွတ်၏၊ တေသံ-ထိုအမျိုးဇာတ်တို့တွင်၊ သော - ထိုရဟန်းကို၊
အဂ္ဂံ(အဂ္ဂေါ) - အမြတ်ဆုံးဟူ၍၊ အက္ခာယတိ - ဆိုအပ်၏၊ တေစ - ထိုပုဏ္ဏား
တို့သည်လည်း၊ ဧဝ ရူပါ-ဤသို့ သဘောရှိကုန်သည်၊ (ဤသို့ ၁၅၀၀ ကိလေသာ
တို့မှ ဝေးကွာခြင်း စသော သဘောရှိကုန်သည်) န (ဟောန္တိ) - မဖြစ်နိုင်ကုန်၊
ကသ္မာ - ကြောင့်၊ နေသံ - ထိုပုဏ္ဏားတို့၏၊ (ဝစနံ - ကို) ဝိည၊ နအနုဇာနန္တိ-
ခွင့်မပြုကြကုန်(လက်မခံကြကုန်)။

ဧတ္ထ ဝတ္ထမာနာပိ။ ။ဧတ္ထဖြင့်“စတုသု ဝဏ္ဏေသု”ဟု လည်းကောင်း၊ “ကဏ္ဍ
သုက္ကေသု ဓမ္မေသု”ဟုလည်းကောင်း၊ အောက်၌ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်နှစ်မျိုးတို့တွင်
အခြားမဲ့ (အနီးကပ်) ဆိုအပ်ပြီးသော “ကဏ္ဍသုက္ကဓမ္မကို စွဲပါ” ဟု သိစေလို၍
“ဧတေသု ကဏ္ဍသုက္ကဓမ္မေသု”ဟု ဖွင့်သည်၊ ဝတ္ထမာနာပိဖြင့် ပါဌသေသကို ပြသည်၊
ထိုမြာဟ္မဏတို့သည် ဆိုကဏ္ဍသုက္ကတရားတို့ကို မလွန်မြောက်ကြ၊ လွန်မြောက်ကြောင်း
အကျင့် ပဋိပတ်သည်း မရှိ၊ ထို့ကြောင့် “ ဝတ္ထမာနာပိ မြာဟ္မဏာ ” ဟု ဆိုသည်။

နာနုဇာနန္တိ။ ။မြာဟ္မဏောဝ သေဋ္ဌော ဝဏ္ဏော အညေ ဟိနာ ဝဏ္ဏာစသော
မြာဟ္မဏတို့၏ စကားကို မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုခြင်းမဟုတ်သောကြောင့် ပညာရှိများက
ခွင့်မပြုကြ၊ ခွင့်မပြု- ဟူရာ၌၊ ဝမ်းမမြောက် မချီးမွမ်းဟု သရုပ်ဖော်သည်၊ ထို့ကြောင့်
နအနုမောဒန္တိ၊ နပသံသန္တိ-ဟု ဆိုသည်။ [ထို ခွင့်မပြုခြင်း၏ အကြောင်းကို“တံ ကိဿ
ဟေတု” စသည်ဖြင့် ပါဠိတော်နှင့်၊ အဋ္ဌကထာများ၌ ပြထားသည်။]

စ - ဆက်။ ဧတ္ထ အရဟန္တိ အာဒိပဒေသု- ဤအရဟံ အစရှိသော ပုဒ်တို့၌၊ ကိလေသာနံ - တို့၏။ အာရုက္ခတ္တာဒိဟိ - ဝေးကွာသည်၏ အဖြစ် အစရှိကုန်သော၊ ကာရုဏေဟိ-အကြောင်းတို့ကြောင့်၊ အရဟံ-အရဟံမည်၏။ [အာဒိပုဒ် “ကိလေသာရီနံဟတတ္တာ,သံသရစက္ကဿ အရာနံ ဟတတ္တာ, ပစ္စယာဒိနံ အရဟတ္တာ, ပါပကရုဏေ ရဟာဘာဝေန အရဟံ ” အနက်တို့ကိုယူ၊ ရုပ်ပြီးပုံကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ ဂုဏ်တော်အဖွင့်၌ ပြထားပြီ။] အာသဝါနံ-တို့၏။ ဒိဏတ္တာ - ကုန်ပြီးကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒိဏာသဝေါ - မည်၏။ သတ္တ-ခုနစ်ပါး ကုန်သော၊ သေက္ခာ-သေက္ခာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကာစ - ကလျာဏ ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မစရိယဝါသံ - မဂ္ဂ ဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သုံးမှုကို၊ ဝသန္တိနာမ-ကျင့်သုံးကြဆဲ မည်၏။ အယံ ပန - ဤ ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား၊ ဝုတ္တဝါသော - ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ ရှိ၏။ ဣတိ - ကြောင့်၊ ဝုသိတဝါ-ဝုသိတဝါ မည်၏။

ဝါသံ ဝသန္တိ။ ။ဝါသံနှင့် ဝသန္တိသည်“ကျင့်သုံးမှုကို ကျင့်သုံး၏”ဟု ဆိုသဖြင့် ကံနှင့် ကြိယာတို့ အရမပြားသော်လည်း ပြားသကဲ့သို့ ဆိုထားသော အဘေဒေါ ပစာရ စကားဟု မှတ်ပါ။ (တနည်း) ဗြဟ္မစရိယဝါသံ-ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို+ဝသန္တိ ဟု အနက်ဆိုပါ။

ဝုတ္တဝါသော။ ။ ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ ရှိ၏ ဟု လည်းကောင်း၊ ကျင့်သုံးအပ် (နေအပ်)ပြီးသော အရိယာဝါသရှိ၏ ဟု လည်းကောင်း ဋီကာ (၂) နည်း ဖွင့်၏။ အရိယာဝါသတရားဆယ်ပါးကား - ပဉ္စဂ်ဝိပုတ္တိန (နိဝရဏ ငါးပါးကို ပယ်ပြီးခြင်း)၊ ဆဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတ (ရူပစသော အာရုံ ၆-ပါး၌ အသင့်အားဖြင့် ရှုတတ်သော ဥပေက္ခာ ၆-ပါးနှင့် ပြည့်စုံခြင်း)၊ ဧကာရက္ခ (သတိဟူသော အစောင့်အရှောက် တပါးရှိခြင်း)၊ စတုရာပဿေန (မီရာ ၄ ပါးရှိခြင်း)၊ ပနန္ဒပစ္စေက (ဒိဋ္ဌိသစ္စာ အသီးသီးကို ပယ်နှုတ်ပြီးခြင်း)၊ သမဝယသဋ္ဌေသန (ရှာခြင်း ၃ မျိုးကို ကောင်းစွာ အပြည့်အစုံ စွန့်ပြီးခြင်း)၊ အနာဝိလသင်္ကပ္ပ (ကာမ မျှောပါဝိဟိံသ မိတက် ၃ ပါးကို ပယ်ပြီးသဖြင့် မနောက်ကျသော စိတ် အကြံရှိခြင်း)၊ ပဿဒ္ဓကာယသင်္ခါရ (စတုတ္ထဈာန်ရရှိ ငြိမ်းအေးသော ကာယသင်္ခါရရှိခြင်း)၊ သုဝိမုတ္တစိတ္တ (ရာဂ ဒေါသ မောဟမှ ကောင်းစွာ လွတ်မြောက်ပြီးသော စိတ်ရှိခြင်း)၊ သုဝိမုတ္တပည (ရာဂ ဒေါသ မောဟကို ပယ်ပြီးပြီဟု သိလျက် ကောင်းစွာ လွတ်မြောက်သော ပညာရှိခြင်း) တည်း။ - အကျယ်ကို အံ ၃, ၂၇၉၌ ရ။

ဝုသိတဝါ။ ။ဝုတ္တဝါသောဟု ဖွင့်သော်လည်း“ဝုသိတိ ဝုသိတဝါ”ဟု ကိတ်၊ အတိတ ကာလိက ကတ္ထုသာနေ ပြပါ။ [ဝသ + တဝန္တ၊ ပစ္စည်း၊ ဝဉ္စ အကို ဥပြ၊ ဣ အာဂမ်။] မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သုံး ပြီးသူ - ဟူလို၊ လိုသို့ပြုမှ ဋီကာ၌ ပြအပ်သော ဝိဒ္ဓဟ တနည်းနှင့် ခြားနားမည်။ မှန်၏ - ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ ရှိ-ဟူသည်နှင့် မဂ္ဂ ဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သုံးပြီး - ဟူသည် အဓိပ္ပါယ် အတူပင်။

အသံ - ထို ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်၏။ ဝါ - သည်။ စတုဟိ - ကုန်သော၊ မဂ္ဂေဟိ -
တို့ဖြင့်။ စတုသု - ကုန်သော၊ သစ္စေသု - တို့၌၊ ပရိဇာနနာဒိကရဏီယံ - ပိုင်း
ခြား၍သိခြင်းအစရှိသော ပြုဖွယ်ကို၊ ကတံ-ဆောင်ရွက်အပ်ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊
ကတကရဏီယော - မည်၏၊ အသံ - ၏၊ ဝါ - သည်၊ ကိလေသဘာရောစ-
ကိလေသာ ဝန်ကိုလည်းကောင်း၊ ခန္ဓဘာရောစ - ခန္ဓာ ဝန်ကိုလည်းကောင်း၊
ဩဟိတော - ချထားအပ်ပြီ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (သော) ဩဟိတ ဘာရော -
မည်၏၊ ဩဟိတောတိ - ကား၊ ဩဟာရိတော - ပယ်ရှားအပ်ပြီ။

သုန္ဓရော - ကောင်းမြတ်သော၊ အတ္ထော - အကျိုးတည်း၊ ဝါ - တနည်း၊
သကော - မိမိဥစ္စာ ဖြစ်သော၊ သဒတ္ထော - ကောင်းမြတ်သော အကျိုး၊ ဝါ -
မိမိဥစ္စာဖြစ်သော အကျိုး။ ဧတေန - ဤ ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဒတ္ထော -
ကောင်းမြတ်သော အကျိုးသို့၊ ဝါ-မိမိ ဥစ္စာဖြစ်သော အကျိုးသို့၊ အနုပ္ပတ္တော-
အစဉ်မပြတ် ဖောက်အိမ်သို့ မည့်၏။

ဇ္ဇိကာနည်း။ ။ဝဿတိတိ ဝဿိတံ၊ [ဝဿ+တ ပစ္စည်း။] ကျင့်သုံးအပ်သော
အရိယာမဂ်နှင့် ဖိုလ်တည်း၊ ဝဿိတံ ယဿ အတ္ထိတိ ဝဿိတဝါ၊ [ဝန္တ၊ ပစ္စည်း။]
ဝဿိတဝါ - ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မဂ် ဖိုလ် ရှိ၏၊ ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မဂ္ဂမြဟ္မ
စရိယ ရှိ၏ - ဟုလည်း ဆိုနိုင်၏၊ မှန်၏ - မဂ်ရလျှင် ဖိုလ်လည်း မကင်းပဲ ဆက်၍
ဖြစ်တော့သည်သာ၊ ဤစကားအရ ဆိုလျှင် ဆိုင်ရာ မဂ္ဂ မြဟ္မစရိယကို ကျင့်ပြီးသော
အရိယာအားလုံးနှင့်ဆိုင်သော်လည်း ဤ၌ အတိသယဝုစနိစ္ဆာ (အလွန်အကဲဖြစ်သော
အနက်) ကို ဆိုလိုသဖြင့် ရဟန္တာသာ ဝဿိတဝါ မည်၏ ဟု မှတ်။ - ဇ္ဇိကာ။

ပရိဇာနနာဒိ။ ။အာဒိဖြင့် ပဟာန သစ္စိကိရိယာ ဘာဝနာတို့ကိုယူ၊ ထိုကိစ္စ
၄ ပါးသည် ဒုက္ခဆုံးအောင် ပြုလိုသူတို့ ကေန်ပြုထိုက်သောကြောင့် ကရဏီယမည်၏၊
ထို ပြုထိုက်သော မဂ်ကိစ္စ ၄ ပါးကို မဂ် ၄ ပါးဖြင့် သစ္စာ ၄ ပါးတို့၌ ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်
သည် ပြုအပ်ပြီးဖြစ်သည်။

ဩဟိတ ဘာရော။ ။ဩဟိတဝယ် အဝ+ဓာ ဓာတ်+တ ပစ္စည်း၊ ခကို ဟ၊ ဓာ၌
အာကို ဣပြ၊ ဝန်ထမ်းနေသူဟု ဆိုအပ်သော သတ္တဝါကို အောက်သို့ နစ်မြုပ်စေတက်
သောကြောင့် ကိလေသာနှင့် ခန္ဓာတို့သည် ဝန်ထုပ် ဝန်ပိုးနှင့် တူရကား “ဘာရ”
မည်၏၊ “ဘောရာဝိယာတိ ဘာရာ” ဟု ပြု၍ အဋ္ဌကထာအတိုင်း ဆက်ပါ။ [ဘာရာ
ဟဝေ ပဉ္စက္ခန္ဓာ၊ ဘာရဟာရော စ ပုဂ္ဂလော၊ ဘာရာဒါနံ ဒုခံ လောကေ၊ ဘာရနိက္ခေ
ပနံ သုခံ။ - သံ ၂, ၂၂။]

သဒတ္ထော။ ။သုန္ဓရော+အတ္ထော ဟူသော နည်း၌ သဒတ္ထောဝယ် သံပုဒ် အတ္ထ
ပုဒ်၊ သံသည် သုန္ဓရ အနက်ဟော၊ သကော ဝါ အတ္ထော ဟူသော နည်း၌ သံပုဒ်
အတ္ထ ပုဒ်၊ ဒ ကား အာဂုမ်၊ သ သည် အဘိဓာန် (၈၀၈) လာ အနက်တို့တွင် အတ္ထ
နိယ (မိမိဥစ္စာ) အနက် ဟောတည်း၊ သဒတ္ထ အရ အရဟတ္တဖိုလ်တည်း၊ ထို့နောက်
အဋ္ဌကထာ အတိုင်း ဝိဂ္ဂဟ ပြပါ။ တချို့ နေရာ၌ “သဒတ္ထံ+အနုပ္ပတ္တော အနုပ္ပတ္တ
သဒတ္ထော”ဟု ဒုတိယာ တက္ခရိသ်လည်း ဖွင့်ကြသည်။

တဏှာ - တဏှာကို၊ တဝသံယောဇနံ - တဝသံယောဇနံ ဟူ၍၊ ဂုဏ်တိ -
 တိအပ်၏၊ အဿ - ထိုရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါ-မှာ၊ သာ - ထိုတဏှာသည်၊
 ပရိက္ခိကာ - ကုန်ပြီ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ ပရိက္ခိကာ တဝသံယောဇနော - မည်၏၊
 သမ္ပဒညာဝိမုတ္တာတိ - ကား၊ သမ္ပာ - ကောင်းစွာ၊ ဟေတုနာ - အကြောင်း
 အားဖြင့်၊ ကာရဏေန-အကြောင်းအားဖြင့်၊ ဇာနိတော-အရဟတ္တမဂ်ပညာဖြင့်
 သိ၍၊ [“အညာယ” ဟု ဆိုလိုလျက် တောပစ္စည်း၏ ကာရီယဖြစ်သော(ယ)
 ချေထားသည်ဟု သိစေလို၍ အညာကို “ဇာနိတော” ဟု ဖွင့်သည်။] ဝိမုတ္တာ-
 ကိလေသတို့မှ လွတ်ပြီ၊ ဇေနတသ္မိန္တိ-ကား၊ တေသ္မိံ ဇေန-ဤ လုံအပေ ငါးဦး၊
 ဣမသ္မိံ လောကေ- ဤ သတ္တလောက၌၊ (သေဋ္ဌော- အမြတ်ဆုံးတည်း ဦးစပ်)၊
 ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ ဒိဋ္ဌေစေဝ ဓမ္မေ အဘိသပ္ပရာယဉ္ဇာတိ-ကား၊ ဣတ္ထဘာဝေ
 စ-ဤ အတ္တဘောဉ်လည်းကောင်း၊ ပရတ္တဘာဝေ စ-တပါးသော အတ္တဘောဉ်
 လည်းကောင်း၊ (ဓမ္မော-သည်၊ သေဋ္ဌော-တည်း၊ ဦးစပ်)။

၁၁၇။ အနန္တရာတိ-ကား အန္တရဝိရဟိတာ-အထူးအခြားမှ ကင်းသော၊
 အတ္တနော-၏၊ ကုလေန-အမျိုးနှင့်၊ သဒိသာ-တူသော၊ (သကျကုလာ-ဦးစပ်)၊
 ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ [ပဿေနဒီကောသလမင်းနှင့် ဘုရားရှင်၏ အမျိုးအနွယ်တို့
 မင်းမျိုးအားဖြင့် တူသည်ကိုရည်ရွယ်သည်။] အနုယုတ္တာတိ-ကား၊ ဝသဝတ္တိနော-
 အလို၌ ဖြစ်ရကုန်သည်၊ ဝါ-အလိုသို့ လိုက်ရကုန်သည်၊ (ဘဝန္တိ-ဦးစပ်)၊ နိပစ္စာ
 ကာရန္တိ - ကား၊ မဟလ္လကတရာ - သာ၍ကြီးသော သာကိဝင်မင်းတို့သည်၊
 (ပဿေနဒီကောသလမင်းထက်ကြီးသော သာကိဝင်မင်းမျိုးတို့သည်)၊ နိပစ္စ
 ကာရိ-ရှိသေပျပ်ဝပ်မှုပြုခြင်းကို၊ ဒဿန္တိ - ပြကြကုန်၏၊ [ရှိမခိုးကြဘဲ ရှိသေ
 သော အမူအရာကိုသာ ပြကြသည်-ဟူလို။] ဒဟရတရာ-သာ၍ ငယ်သူတို့သည်၊

တဝသံယောဇနံ။ ။ဤပုဒ်အရ တဏှာကို ယူပါ၊ ဒိဋ္ဌိစသည်တို့ သံယောဇနံ
 မည်ကြသော်လည်း “အဝိဇ္ဇာ နိဝရဏာနံ သတ္တာနံ တဏှာသံယောဇနာနံ” စသော
 စကားတော်အရ လွန်ကဲသော သတ္တိတူးရှိသော တဏှာကိုသာ တဝသံယောဇနံ-ဟု
 ဆိုထားသည်၊ ထို တဏှာကိုပင် ပါဠိတော်များ၌ သမုဒယသစ္စာအဖြစ်ဖြင့် ဖဟာထား
 အပ်သည်။

အနုယုတ္တာ။ ။တသ္မိံ တသ္မိံ ကိစ္စေ (မင်း၏ ထိုထိုကိစ္စ၌) အနုယုတ္တန္တိ (အား
 ထုတ်ကြကုန်၏) ဣတိ အနုယုတ္တာ (မင်း၏ကိစ္စ၌ မင်းအလိုကျ အားထုတ်ကြရသော
 နောက်လိုက်မင်းများ၊ ဤနေရာ၌ ကောသလမင်း၏ နောက်လိုက် သာကိဝင်မင်းများ
 တည်း၊ “အာနုသန္တာ”ဟု ပါဠိရှိသေး၏၊ အနုယုတ္တိ-နောက်က လိုက်ကြရ၏၊ “ဣတိ
 အနုယုတ္တာ၊ အနုယုတ္တာ ဝေ အာနုယုတ္တာ၊ အနုဝတ္တကာ၊ တေနာဟ-ဝသဝတ္တိနောတိ”
 ဟု ဋီကာရှိသောကြောင့် ထိုပါဠိလည်း အသင့်ပင်။

အဘိဝါဒနာဒီနိ-ရိခိုးခြင်း အစရှိသော အမှုတို့ကို၊ ကရောန္တိ-ကုန်၏၊ တတ္ထ-ထို နိပစ္စကာရံ အစရှိသော ပါဠိ၌၊ ဝါ-ထို နိပစ္စကာရံ အစရှိသည်တို့တွင်၊ သာမိဓိ ကမ္မန္တိ-ကား၊ တံ တံ ဝတ္ထကရဏာဒိ* - ထိုထိုဝတ်ကိုပြုခြင်း အစရှိသော၊ အနုစ္ဆ ဝိကကမ္မံ-လျှောက်ပတ်သော အမှုကို၊ (ကရောန္တိ-၌စပ်)။

၁၁၈။ နိဝိဋ္ဌာဘိ-ကား၊ အဘိနိဝိဋ္ဌာ-အလွန်အကဲ သက်ဝင်၍ တည်နေပြီ၊ ဝါ-စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်၍ တည်နေပြီ၊ အစလဋ္ဌိတာ - မလှုပ်ရှားပဲ တည်နေပြီ၊ ပန-ပရိဟာရပက္ခမ္ပတပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ ကဿ-အဘယ်သူ၏၊ ဝါ- မှား၊ ဝေရူပါ- ဤသို့ သဘောရှိသော၊ သဒ္ဓါ-သည်၊ ဟောတိ - နည်း၊ ဣတိ- ဤကား အမေးတည်း၊ သောတာပန္နဿ-၏၊ (ဝေရူပါ သဒ္ဓါ, ဟောတိ- ၏၊ ဣတိ - ဤကား အဖြေတည်း၊) ဟိ - ချဲ့၊ သော- ထိုသောတာပန်သည်၊ နိဝိဋ္ဌ သဒ္ဓေါ-စွဲမြဲစွာသက်ဝင်သော သဒ္ဓါရှိသည်၊ ဟုတော၊ အသိနာ- သန်လျက်ဖြင့်၊ သိသေ- ဦးခေါင်းကို၊ ဆေဇ္ဇမာနေပိ- ဖြတ်အပ်ပါသော်လည်း၊ ဗုဒ္ဓေါ- ဘုရား သည်၊ အဗုဒ္ဓေါ-ဘုရားမဟုတ်၊ ဣတိဝါ-ဤသို့သော်လည်းကောင်း၊ ဓမ္မော- တရားသည်၊ အဓမ္မော - တရားမဟုတ်၊ ဣတိဝါ- ဤသို့သော်လည်းကောင်း၊ သံဃော- အရိယာသံဃာသည်၊ အသံဃော-သံဃာမဟုတ်၊ ဣတိဝါ - ဤသို့ သော်လည်းကောင်း၊ န ဝဒတိ-မပြောဆို၊ သူရမ္မဋ္ဌောဝိယ-သူရမ္မဋ္ဌကဲ့သို့၊ ပတိ ဌိတသဒ္ဓေါ-စွဲစွဲမြဲမြဲတည်သော သဒ္ဓါရှိသည်၊ ဟောတိ။

ကိရ-ချဲ့၊ သော- ထိုသူရမ္မဋ္ဌသည်၊ သတ္ထု- မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဓမ္မဒေသနံ- တရားဒေသနာတော်ကို၊ သုတော-နာရ၍၊ သောတာပန္နော-သောတာပန်သည်၊ ဟုတော၊ ဂေဟံ-အိမ်သို့၊ အဂမာသိ- ပြန်သွားပြီ၊ အထ-ထိုအခါ၌၊ မာရော- သည်၊ ဒွတ္တိံသ ဝရလက္ခဏပုဋိမဏ္ဍိတံ - သုံးဆယ့်နှစ်ပါးသော မြတ်သော လက္ခဏာတော်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော၊ ဗုဒ္ဓရူပံ-ဘုရားပုံသဏ္ဌာန်တော်ကို၊ မာပေတော-ဖန်ဆင်း၍၊ ကဿ-ထို သူရမ္မဋ္ဌ၏၊ သရဒ္ဓါရေ-အိမ်တံခါး၌၊ ဌတော- ၍၊ သတ္ထာ-သည်၊ အာဂတော-ကြွလာတော်မူပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ သာသနံ-သတင်း စကားကို၊ ပဟိဏိ-ပို့စေပြီ။

သူရမ္မဋ္ဌော- သည်၊ စိန္တေသိ- ပြီ၊ (ကိ* - နည်း၊) ဣဒါနေဝ- ယခုအခါ၌ သာလျှင်၊ (မကြာသေးမီကမှ) သတ္ထု-၏၊ သန္တိကေ-၌၊ ဓမ္မံ - ကို၊ သုတော-၍၊ အာဂတော-ပြန်လာခဲ့ပြီ၊ ကိ* -အဘယ်သည်၊ ဘင်္ဂိယတိနုခေါ- ဖြစ်ပါလိမ့်မည် နည်း၊ (ဘယ်လိုများ ဖြစ်တာပါလိမ့်)၊ ဣတိ-သို့၊ (စိန္တေသိ - ပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့ ကြံ၍)၊ ဥပသကံမိတော-ချဉ်းကပ်၍၊ သတ္ထုသညာယ - ဘုရားဟူသော အမှတ် သညာဖြင့်၊ ဝန္တိတော-ဝပ်ချ၍၊ အဋ္ဌာသိ - တည်ပြီ၊ မာရော-သည်၊ အာဟ- ပြောပြီ၊ (ကိ* -နည်း၊) အမ္မဋ္ဌ-အမ္မဋ္ဌ၊ တေ-သင့်အား၊ မယာ-ငါသည်၊ ရူပံ-ရုပ်

သည်၊ အနိစ္စ-မြဲ၊ ပေ၊ ဝိညာဏံ-ဝိညာဉ်သည်၊ အနိစ္စ-မြဲ၊ ဣတိ-သို့၊ ယံ-အကြင်
စကားကို၊ ကထိတံ-ပြောဆိုအပ်ပြီ၊ တံ-ထိုစကားကို၊ ဒုက္ခထိတံ - မကောင်း
သဖြင့် ပြောဆိုအပ်မိပြီ၊ ဟိ-မှန်၏၊ အနုပဓာရေတွာဝ-မစူးစမ်း မဆင်ခြင်ပဲ
သာလျှင်၊ (အမှတ်တမဲ့) မယာ-သည်၊ ဧဝံ-သို့၊ ဝုတ္တံ-ပြောဆိုအပ်ပြီ၊ တသ္မာ-
ကြောင့်၊ တံ- သည်၊ ရူပံ - သည်၊ နိစ္စံ-မြဲ၏၊ ပေ၊ ဝိညာဏံ နိစ္စံ၊ ဣတိ- သို့၊
ဂဏှာဟိ-မှတ်ယူလော့၊ ဣတိ-ဤသို့ပြောပြီ။

သော-သည်၊ စိန္တေသိ-ပြီ၊ (ကိ-နည်း၊) ဗုဒ္ဓါ-တို့သည်၊ အနုပဓာရေတွာ-
၍၊ အပစ္စက္ခံ - မျက်မှောက်မဟုတ်သည်ကို၊ ကတွာ- ၍၊ ကိဉ္စိ- တစ်စုံတစ်ခုသော
တရားကို၊ ယံ ကလေယျံ-အကြင် ပြောဟောကုန်ရာ၏၊ ဧတံ-ဤ ပြောဟော
ခြင်းသည်၊ အဋ္ဌာနံ- သင့်သော အကြောင်းမဟုတ်၊ အဗ္ဗါ- စင်စစ်ကေန၊ အယံ
မာရော-သည်၊ မယံ-၏၊ ဝိစ္စိန္တုဇနနတ္ထံ-ရတနာသုံးပါး၌ဖြစ်သော ယုံကြည်မှု၏
ပြတ်စဲခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်းအကျိုးငှါ၊ အာဂတော-လာခဲ့ပြီ၊ ဣတိ စိန္တေသိ-ပြီ။
[ရတနတ္ထယ သဒ္ဓါယ ဝိစ္စိန္တယ ဥပ္ပါဒနတ္ထံ- ဋီကာ။]

တတော- ထို့ကြောင့်၊ နံ- ထိုသူ့ကို၊ တံ- သည်၊ မာရော-သည်၊ အသိ-
ဖြစ်သလော၊ ဣတိ - သို့၊ အာဟ - တိုက်ရိုက်မေးပြီ၊ သော - ထို မာရ်နတ်သည်၊
မုသာဝါဒံ-မုသာဝါဒကို၊ ကာတံ၊ နာသက္ခိ-မစွမ်းနိုင်၊ အာမ အင်း၊ (အဟံ)၊
မာရော-သည်၊ အသ္မိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ ပဋိဇာနာတိ-ဝန်ခံရ၏၊ ကသ္မာ-ကြောင့်၊
(တံ)၊ အာဂတော-သည်၊ အသိ- ဖြစ်သနည်း၊ ဣတိ- ဤသို့ မေးပြီ၊ တဝ-
သင်၏၊ သဒ္ဓါစာလနတ္ထံ-သဒ္ဓါကိုလှုပ်ရှားစေခြင်းအကျိုးငှါ၊ (အဟံ အာဂတော
အမှီ)၊ ဣတိ၊ အာဟ၊ ကဏှပိမိ-မိုက်မဲယုတ်မာသော ဟဲ့ မာရ်နတ်၊ တံ-သည်၊
ဧကော - တယောက်ထည်းသည်၊ တာဝ တိဋ္ဌ - တည်ပါစေဦး၊ (ထားလိုက်
ပါဦး)၊ တာဒိသာနံ-ထို သင်ကဲ့သို့ ရှုအပ်ကုန်သော၊ မာရာနံ - တို့၏၊ သတံပိ-
တရာသည် လည်းကောင်း၊ သဟဿံပိ-တထောင်သည် လည်းကောင်း၊ သတ
သဟဿံပိ-တသိန်းသည်လည်းကောင်း၊ မမ-ငါ၏၊ သဒ္ဓံ-သဒ္ဓါကို၊ စာလေတုံ-
လှုပ်ရှားစေခြင်းငှါ၊ အသမတ္ထံ-မစွမ်းနိုင်၊ မဂ္ဂေန-မဂ်ဖြင့်၊ အာဂတသဒ္ဓါ နာမ-
ဖြစ်ပေါ်လာသော သဒ္ဓါမည်သည်၊ ထိရာ-ခိုင်မြဲ၏၊ သိလာပထဝီယံ ရတနာဖြင့်
ပြီးသော ကျောက်မြေ၌၊ [ရတနာ (၇)ပါးဖြင့်ပြီးသော ကျောက်မြေ၊ ရွှေဖြင့်
ပြီးသော ကျောက်မြေ ဟုလည်း ဆိုကြ၏။] ပတိဋ္ဌိတ သိနေရုံဝိယ-တည်သော

အဋ္ဌာနံ။ ။ ဘုရားရှင်တို့မှာ ဟောထိုက်သောတရားကို ဉာဏ်ဖြင့် ဆောင်ခြင်ပဲ
ဟောမှု၊ ကိုယ်တိုင်မသိပဲ ဟောမှုသည် ဖြစ်သင့်သောအကြောင်းမဟုတ်၊ ဘုရားကြောင့်
နည်း-မသိမှု မောဟကို မောဓိပင်ရင်း၌ပင် အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်အပ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့်
တည်း၊ မှန်၏-သမ္ဘိ ငါးကမ္ဘာ ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂံ ဉာဏာနုပရိဝတ္တံနှင့်အညီ ဉာဏ်မပါသော
ဝစီကံ မရှိနိုင်ပါ။

မြင့်မိုရ်တောင်ကဲ့သို့၊ အစလော - လှုပ်ရှားခြင်းမရှိသည်၊ ဟောတိ၊ ကိ - အဘယ်ကြောင့်၊ တံ - သင်သည်၊ ဧတ္ထ-ဤအရပ်၌၊ (ဌိတော-တည်သနည်း၊) [ဋီကာထည့်အပ်သော ပါဌသေသ။] ဣတိ-ဤသို့ပြော၍၊ အစ္ဆရိ-လက်ဖြောက်ကို၊ ပဟရိ-ပုတ်ခတ်ပြီး၊ သော-ထို မာရ်နတ်သည်၊ ဌာတံ-ငှါ၊ အသက္ကောန္တော - မစွမ်းနိုင်သည်၊ ဟုတော၊ တတ္ထေဝ - ထိုအရပ်၌ပင်၊ အန္တရဓာယိ-ကွယ်ပျောက်ပြီး၊ ဇေရူပံ-ဤသို့ သဘောရှိသော၊ သဒ္ဓံ-သဒ္ဓါကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ နိဝိဋ္ဌာတိ-ဟူသော၊ ဧတံ-ဤစကားကို၊ (ဘဂဝတော) ဝုတ္တံ။

မူလဇာတာ ပတိဋ္ဌိတာတိ-ကား၊ မဂ္ဂမူလဿ-မဂ်ဟူသော အမြစ်၏၊ သဉ္ဇာတတ္တာ - ကောင်းစွာ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တေန မဂ္ဂမူလေန - ထို မဂ်ဟူသော အမြစ်ဖြင့်၊ ပတိဋ္ဌိတာ - တည်ပြီး၊ ဒဉ္ဇာတိ - ကား၊ ထိရာ - ခိုင်မြဲပြီး၊ အသံဟာရိယာတိ-ကား၊ သုနိခါတ ဣန္ဒြိယလောဝိယ-ကောင်းစွာ စိုက်အပ်သော တံခါးတိုင်ကဲ့သို့၊ ဧကေနစိ - တစုံတယောက်သည်၊ စာလေတုံ-လှုပ်ရှားစေခြင်းငှါ၊ အသက္ကုဏေယျာ - မစွမ်းနိုင်၊ တဿေတံ ကလ္လံ ဝစနာယာတိ - ကား၊ တဿ အရိယသာဝကဿ-အား၊ ဝါ-သည်၊ ဧတံ-ဤစကားကို၊ ဝတ္တံ-ပြောခြင်းငှါ၊ ယုတ္တံ- သင့်၏၊ ကိန္တိ-အဘယ်သို့ ပြောသင့်သနည်း၊ “ဘဂဝတောမှိပုတ္တော ဩရသော” တိ ဝေမာဒိ-ဤသို့ အစရှိသောစကားသည်၊ ဝါ-ကို၊ (ဝတ္တံ၊ ယုတ္တံ-၏) ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း။

ဟိ-မှန်၏၊ သော-ထိုအရိယသာဝကသည်၊ ဘဂဝန္တံ-ကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ အရိယဘူမိယံ- အရိယ အရာ၌၊ (အရိယာနယ်မြေ၌) ဇာတော-ဖြစ်ပြီး၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဘဂဝတော-၏၊ ပုတ္တော-သားတည်း၊ [ဘုရားရှင်၏ ဟောအပ်သော တရားကိုမှီ၍ အရိယာအမျိုး ဇာတ်အားဖြင့် ဖြစ်သောကြောင့် “ဘဂဝန္တံ၊ ဧပ၊ ဇာတော” ဟု ဖွင့်သည်။] ဥရေ - ရင်၌၊ ဝသိတွာ - နေ၍၊ မုခတော-ခံတွင်းတော်မှ၊ နိက္ခန္တဓမ္မသောသဝသေနံ - တွက်တော်မူလာသော တရား ဒေသနာတော်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ မဂ္ဂဖလေသု-တို့၌၊ ပတိဋ္ဌိတတ္တာ - တည်သည်၏ အဖြစ်

မဂ္ဂမူလဿ သဉ္ဇာတတ္တာ။ ။မဂ္ဂေါ ဧဝ + မူလံ မဂ္ဂမူလံ = မဂ်တည်းဟူသော အမြစ်၊ ထို အမြစ်ဖြင့် မြတ်စွာဘုရားဟူသော မြေပေါ်ဝယ်၊ သို့မဟုတ် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ ခန္ဓာအစဉ်ဝယ် သဒ္ဓါတရား ခိုင်ခန့်စွာ တည်နေသည်၊ မဂ္ဂမူလဿ သဉ္ဇာတတ္တာဖြင့် မူလဇာတာသည် ကြိယာသီးခြားမဟုတ်၊ ပတိဋ္ဌိတာ၏ ဝိသေသနတည်းဟု ပြသည်၊ “လမူဇာတာ - ဖြစ်သော မဂ်ဟူသော အမြစ်ရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပတိဋ္ဌိတာ-တည်ပြီး” ဟု ပါဠိတော်၌ ဇေးပါ။

ကြောင့်၊ ဩရသော - ရင်၌ ဖြစ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ မုခတော - ခံတွင်းတော်မှ၊ ဝါ-ခံတွင်းတော်မှဖြစ်သော တရားဒေသနာတော်မှ၊ ဇာတော-ဖြစ်၏၊ အရိယဓမ္မတော-အရိယတရားတော်ကြောင့်၊ ဇာတတ္တာ-ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အရိယဓမ္မန-အရိယဓမ္မသည်၊ နိမ္မိတတ္တာ စ- ဖန်ဆင်းအပ်

ဩရသော။ ။ဥရေ ဓသိတွာကို ကြည့်၍ “ဥရသိ+ဝသတိတိ ဩရသော” ဟုပြု၊ ဝသိတွာဖြင့် ဩရသောသည် မုခတော ဇာတော၏ “ဝိသေသန” ဟု ပြ၏၊ ပါဠိတော်၌ “ဩရသော-ရင်၌ နေသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ မုခတော- ခံတွင်းမှ၊ ဇာတော-ဖြစ်ပြီ” ဟု ပေးပါ၊ “ရင်၌+နေ” ဟူရာ၌ တကယ် နေခဲ့ရသည် မဟုတ်၊ ဘုရားရှင် တရားသံသည် ဘုရားရှင်၏ ရင်၌ဖြစ်၏၊ ထို တရားသံကြောင့် အရိယာဖြစ်ရသော သာဝကကို “ဩရသ- ဘုရားရှင်၏ ရင်၌ နေသူ” ဟု ဆိုရသည်။ [ဥရေ ဓသိတွာတိ ဣဒံ ဓမ္မဇဿာသဿ ဥရတော သမုဋ္ဌာနတာယ ဝုတ္တံ၊ - ဋီကာ။]

တနည်း ။ ။ ရင်၌ ဖြစ်သော လုံ့လတော်ဖြင့် ဖြစ်စေရ၊ ဟောတော်မူရသော ကြောင့် တရားတော်ကို ဌာနပစ္စာရအားဖြင့် “ဥရ(ရင်)” ဟု ဆို၏၊ ထို တရားတော်ကြောင့် အရိယာဇာတ်အားဖြင့် ဖြစ်သော သာဝကသည် ဩရသမည်၏၊ [“ဥရ-တရားတည်းဟူသော ရင်၌+ ဇာတော- ဖြစ်သော အရိယသာဝကတည်း၊ ဩရသော-က” ဟု ပြ။] ဤသို့လည်း ဋီကာ တနည်းဖွင့်သည်။ [ဥရေ ဝါယာမဇနိတာဘိဇာတိတာယ ဝါ ဩရသော၊ -ဋီကာ။]

မုခတော ဇာတော။ ။ “ခံတွင်းမှ ဖြစ်” ဟူရာ၌ “ခံတွင်းမှ ထွက်ပေါ်လာသော တရားကြောင့် ဖြစ်” ဟု ပြလို၍ “မုခတော နိက္ခန္တ ဓမ္မဇဿာသဝသေန” ဟု ဖွင့်သည်၊ မှန်၏- တရားတော်သည် အရိယသာဝက ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းတည်း၊ ထို တရားတော်၏ အကြောင်းကား နှုတ်တော်တည်း၊ ဤ၌ တရားတော်၏ အကြောင်းဖြစ်သော မုခကို အရိယာဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းအဖြစ်ဖြင့် ဆိုထားသည့်၊ ဥပမာ - တိဏေဟိဘက္ကံ သိဒ္ဓိ - မြက်ထင်းတို့ကြောင့် ထမင်းပြီးဖီး၏ ” ဟူရာ၌ကဲ့သို့တည်း၊ တချို့ကား “ဝိမောက္ခ မုခ” ဟု ဆိုကြသေး၏၊ ထိုနည်း၌လည်း မဂ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာကို “မုခ” ဟု ဆိုထားသောကြောင့် အကြောင်း၏ အကြောင်းပင်တည်း။ -ဋီကာ။

အရိယဓမ္မတော ဇာတတ္တာ။ ။ အရိယဓမ္မပွဲဝတ္တိတော လ၌ဝိသေသော ဟုတွာ ပဝတ္တော အဗုတ္တရကာလိကော (ထိုပုထုဇဉ် အဖြစ်ကို လွန်မြောက်ခိုက် ဖြစ်သော) ခန္ဓသန္တာနော “အရိယဓမ္မတော ဇာတော” တိ ဇဝဒိတဗ္ဗော၊ အရိကဓမ္မဝါ မဂ္ဂမလံ နိဿာယ ဥပနိဿာယ စ ဇာတော သဗ္ဗောပိ ဓမ္မပ္ပဗန္ဓော (ထို မဂ်ဖိုလ်နှင့် တကွ ဖြစ်သော စိတ် စေတသိက် ဟူသော သဟဇာတတရားအစု၊ ထို မဂ်ဖိုလ်သို့ အာရုံပြုသော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် ၈ ပါး ဟူသော တရားအစဉ် အတန်းကိုလည်း) အရိယဓမ္မတော ဇာတောတိ ဂဟေတဗ္ဗော။ - ဋီကာ။

သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဓမ္မဇော ဓမ္မနိမ္မိတော — ဓမ္မဇ ဓမ္မနိမ္မိတ မည်၏။ နဝသောကုတ္တရဓမ္မဒါယဇ္ဇံ — ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာ တရား ဟူသော အမွေခံ၏ အဖြစ်ကို၊ အရဟတိ—ထိုက်၏၊ ဣတိ—ကြောင့်၊ ဓမ္မဒါယာ ဒေါ— မည်၏။

တံ ကိဿ ဟေတုတိ—ကား၊ ဘဂဝတောံမှိ ပုဏ္ဏောတိ—ဟူ၍၊ ဝတော—မိန့် တော်မူပြီး၍၊ ဓမ္မဇော ဓမ္မနိမ္မိတောတိ—ဟူ၍၊ ယဒေတံ(ယံတေ) အကြင်စကား ကို၊ (ဘဂဝတောံ) ဝုတ္တံ၊ တံ—ကို၊ ကံသ္မာ— ကြောင့်၊ (ဝုတ္တံ - နည်း၊) ဣတိ စေ - ဤသို့ မေးအံ့၊ ဣဒါနိ - ယခုအခါ၌၊ အဿ - ထို ဘဂဝတောံမှိ ပုဏ္ဏော အစရှိ သော စကား၏၊ အတ္ထံ - ကို၊ ဒဿေန္တော - သည်၊ (ဟုတွာ)၊ တထာဂတဿ ဟေတုန္တိ အာဒိ (ဘဂဝါ) အာဟ - ပြီ၊ တတ္ထ - ထိုတထာဂတဿ ဟေတံ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ ဓမ္မကာယော ဣတိ ပီတိ (ဧတ္ထ) - ဟူသော ဤပါ၌၌၊ [ဓမ္မကာယော၌ အပေါင်း အာဇာရ၊ အစိတ် အာဇေယ စပ်။] ကသ္မာ—ကြောင့်၊ တထာဂတော - ကို၊ ဓမ္မကာယောတိ - ဟူ၍၊ ဝုတ္တော - ဆိုအပ်သနည်း၊ ဟိ - အဖြေကား၊ (တနည်း)၊ ဟိ (ယသ္မာ) - ကြောင့်၊ တထာဂတောဒ - သည်၊ တေ

ဇာတ နိဗ္ဗိတ အထူး။ ။ သို့အရိယာတရားတို့၏ မပြီးဆုံးသေးသောကိစ္စရှိသော (ဖြစ်ဆဲ) ကာလ၏အဖြစ်ဖြင့် အရိယာဖြစ်ခြင်းမျှကို ရည်ရွယ်၍ “ဇာတ” ဟု ဆိုသည်၊ ပြီးပြီးသော ကိစ္စ (ဖြစ်ပြီးကာလ) ရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် အပြည်အစုံ ဖြစ်မှုကို ရည်ရွယ်၍ “နိဗ္ဗိတ” ဟု ဆိုထားသည်။

ဒါယဇ္ဇံ အရဟတိ။ ။ ဓမ္မဒါယာဒေါဟု ပါဠိတော်၌ရှိ၏၊ ဒါယဇ္ဇံ အရဟတိကို ထောက်လျှင် အဋ္ဌကထာ လက်ထက်က “ဓမ္မဒါယဇ္ဇော” ဟု ပါဠိရှိဟန်တူ၏၊ ဦးကာ၌ မူ “နဝသောကုတ္တရ ဓမ္မဒါယံ အာဒိယတိတိ ဓမ္မဒါယာဒေါတိ ဝိ ပါဠော ” ဟု မူကွဲ ပြ၏၊ ထိုဦးကာအတိုင်း ယခုပါဠိတော်များ၌ ပါဠိရှိနေသည်။ [ဒါတဗ္ဗာတိ ဒါယော၊ ဓမ္မောယေဝ ဒါယော ဓမ္မဒါယော၊ ဓမ္မဒါယံ အာဒိယတိတိ ဓမ္မဒါယာဒေါ။]

တထာဂတော ဟိ ။ ။ ဘုရားရှင်မှာ သူတပါးတို့နှင့် မဆက်ဆံသော သီလ စသော တရားအစုံ၏ ပေါင်းစု သက်ဝင်နေသည့်အတွက် ဓမ္မကာယ (တရားတည်း ဟူသော ကိုယ် ရှိတော်မူပုံ) မှာ ပြောနေစရာမလို၊ ဆရာ အရာ၌တည်သော ဘုရား ရှင်၏ ဓမ္မကာယ မည်ပုံကို ပြလို၍ ကသ္မာ တထာဂတော စသည့်ဖြင့် ပုစ္ဆာထုတ်၍ “တထာဂတော ဟိ” စသည်ဖြင့် ပြောသည်။ [ပါဠိတော်နှင့် တွဲကြည့်ပါ။]

အဘိနိဟရိ။ ။ သဒ္ဓမ္မဒေသနာဝါစာယ (သူတော်ကောင်းတရားကို ဟော ကြောင်း စကားတော်ဖြင့်) ကရဝိကရုတမဉ္ဇုနာ (ကရဝိက်၏ တွန်သံကဲ့သို့ သာယာ သော) ဗြဟ္မဿရေန (မြတ်သော အသံတော်ဖြင့်) ဝေနေယျ သန္တာနာဘိမုခံ (ဝေနေယျ ဘူ၏ သန္တာန်သို့ ရွှေ့) တဒဇ္ဈာသယာနုရူပံ (ထို ဝေနေယျတို့၏ အဇ္ဈာ သယ အားလျော်သော) ဟိတမဏ္ဍိ (စီးပွားအကျိုးကို) နိဟရိ ဥပနေသိ။—ဦးကာ။

ပိဋကံ - ပိဋက သုံးပုံဟူသော၊ ဗုဒ္ဓဝစနံ - ဘုရားစကားတော်ကို၊ ဟဒယေန - စိတ်နှလုံးတော်ဖြင့်၊ စိန္တေတွာ - ရှိ၊ ဝါစာယ - (သူတော်ကောင်း စာရားကို ဟောကြောင်း) နှုတ်တော်ဖြင့်၊ ဝါ - အသံတော်ဖြင့်၊ အဘိနိဟရိ - (ဝေနေယျ တို့၏ သန္တာန်သို့) ရွှေ့ ဆောင်တော်မူပြီး၊ ဝါ - ဝေနေယျတို့၏ အဇ္ဈာသယ အားလျော်စွာ အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်တော်မူပြီ။

တေန - ထို့ကြောင့်၊ အဿ - ထိုမြတ်စွာဘုရား၏ ကာယော-ကိုယ်တော် သည်၊ ဓမ္မ မယတ္တာ - တရားဖြင့် ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဓမ္မောဝ - တရား ပင်တည်း၊ ဣတိ - ဤသို့လျှင်၊ အဿ - ထိုမြတ်စွာဘုရား၏၊ ဓမ္မော - တရား ဟူသော၊ ကာယော - ကိုယ်တော်သည်၊ အတ္ထိ - ရှိ၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ ဓမ္မ ကာယော - မည်၏၊ ဓမ္မကာယတ္တာဝေ - ဓမ္မကာယ၏အဖြစ်ကြောင့်ပင်၊ ဗြဟ္မ ကာယော - မည်၏၊ ဟိ - မှန်၏၊ ဓမ္မော - ကို၊ သေဠစ္ဆေန - မြတ်သည်၏ အဖြစ် ဟူသော အနက်သဘောကြောင့်၊ ဗြဟ္မာတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ ဓမ္မဘူတောတိ- ကား၊ ဓမ္မသဘာဝေါ - တရားသာလျှင်ဖြစ်သော သဘောတည်း၊ ဓမ္မဘူတတ္တာ ဝေ- တရားဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ပင်၊ ဗြဟ္မဘူတော - မည်၏။

၁၁၉။ ကောဝတာ - ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော “ဒိဿန္တိ ခေါ ပန ဝါသေဠ” အစရှိသော ဒေသနာတော်အစဉ်ဖြင့်၊ တဂဝါ - သည်၊ သေဠစ္ဆေ ခက ဝါဒံ - မြတ်သည်၏အဖြစ်ကို ဖြတ်ကြောင်းစကားကို၊ (ဗြဟ္မဏောဝ သေဠော ဝဏ္ဏော အစရှိသည်ဖြင့် မြာဟူ၏ကို ပြောအပ်သော မြတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ဖြတ်ကြောင်း စကားကို)၊ ဒသေတွာ - ရှိ၊ ဣဒါနိ-၌၊ အပရေနပိ- အခြားလည်း ဖြစ်သော၊ နယေန-ဖြင့်၊ (ရှေး၌ ဖြစ်သော သတ္တလောက ဖြစ်ပေါ် လာပုံကို ပြကြောင်းနည်းဖြင့်)၊ သေဠစ္ဆေခကဝါဒမေဝ-ကိုသာ၊ ဒသေတုံ-ငှါ၊

ဓမ္မဘူတော ။ ။ အဓမ္မမှန်သမျှကို စွန့်တော်မူပြီးဖြစ်၍ ဘုရားရှင် တကိုယ်လုံး သည် ဓမ္မဘူတ (တရားချည်း) ဖြစ်နေတော်မူသည်၊ ထိုသို့ တရားချည်း ဖြစ်နေသော ကြောင့်ပင် ဗြဟ္မဘူတ (အမြတ်ချည်း) ဖြစ်နေတော်မူသည်၊ [ဓမ္မော ခက+ဘူတော စသည့် ပြ။] “တရားချည်း ဖြစ်နေ” ဟူသည်မှာလည်း “ဘုရားရှင်သည် တရား သဘောချည်း ဖြစ်နေ၏” ဟု ဆိုလိုက်သောကြောင့် “ဓမ္မသဘာဝေါ” ဟု ဖွင့်သည်။

သေဠစ္ဆေခကဝါဒမေဝ။ ။ [ပါဠိတော်ကြည့်ပါ။] ဒိဿန္တိ ခေါ ပန ဝါသေဠ စသော စကားတော်သည်သာ သေဠစ္ဆေခကဝါဒ (မြာဟူ၏ကို သူတို့သာ အမြတ်ဆုံး - ဟု ပြောအပ်သော စကားကို ဖြတ်တောက်ကြောင်း) စကားတည်း၊ “ဟောတိ-ခေါသမယော” စသည်ဖြင့်နောက်၌ပြမည့်စကားအစဉ်ကား သေဠစ္ဆေခက ဝါဒအစစ် မဟုတ်၊ ပေါရာဏက လောကုပ္ပတ္တိဒဿနဝါဒ (ရှေး၌ဖြစ်သော သတ္တ လောက ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို ပြကြောင်း) စကားတည်း။

သို့ရာတွင် သိုဝါဒလည်း “မြာဟူဏောဝ သေဠော ဝဏ္ဏော ဟိနာ အညေဝဏ္ဏော” ဟုလည်းကောင်း၊ “မြာဟူဏာ ဗြဟ္မနော ပုတ္တာ” စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း ဖြစ်သော

၁၇၆

သုတ်ပါထေယျ

အဂ္ဂညသုတ်

“ဟောတိ ခေါသော ဝါသေဋ္ဌ သမယော” တိ အာဓိံ၊ (ဘဂဝါ)၊ အာဟ-ဗြ၊
 တတ္ထ-ဉ္စ၊ သံဝဇ္ဇဝိဝဇ္ဇကထာ- သံဝဇ္ဇဝိဝဇ္ဇကထာကို၊ ဗြဟ္မဇာလေ-ဉ္စ၊ ဝိတ္ထာရိ
 တာဝ-ချဲ့ဖွင့်အပ်ပြီးသည်သာ၊ ဣတ္ထတ္တံ အာဂစ္ဆန္တိတိ-ကား၊ ဣတ္တဘာဝံ-ဤသို့
 ပြားသော ခန္ဓာ၏အဖြစ်ဟူသော၊ မနုဿတ္တံ-လူ့ အဖြစ်သို့၊ အာဂစ္ဆန္တိ-ရောက်
 လာကုန်၏၊ တေဓ ဟောန္တိ မနောမယာတိ-ကား၊ တေ- ထို သတ္တဝါတို့သည်၊
 ဣဓ မနုဿလောကေ-ဉ္စ၊ နိဗ္ဗတ္တမာနာပိ-ဖြစ်ကုန်ပါသော်လည်း၊ သြပပါတိကာ-
 ဥပပါတ်ပဋိသန္ဓေ ရှိကုန်သည်၊ ဟုတွာ၊ မနေနေဝ- ဥပစာရ ဖျာန်စိတ်ကြောင့်
 သာ၊ နိဗ္ဗတ္တာ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ မနောမယာ- မနောမယတို့မည်၏၊
 ဗြဟ္မဇောကေဝိယ-ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ကဲ့သို့၊ ဣဓာပိ-ဤ လူ့ပြည်၌လည်း၊ နေသံ-ထို
 သတ္တဝါတို့၏၊ (ကမ္ဘာဦးလူတို့၏)၊ ပီတိယေဝ-သည်သာ၊ အာဟာရကိစ္စံ-ကို၊
 သာဓေတိ-ပြီးစေ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ပီတိဘက္ခာ-တို့မည်၏၊ ဧတေန ဝနယေန-
 ဤနည်းဖြင့်သာလျှင်၊ သယံပဘာဒိနိပိ-သယံ ပဘာ အစရှိသောပုဒ်တို့ကိုလည်း၊
 ဝေဒိတဗ္ဗာနိ - သိသိုက်ကုန်၏၊ [ဤမှ နောက်၌ အဋ္ဌကထာစာအုပ်ဝယ် ဣတိ
 သဒ္ဒါကို တွေ့ရ၏၊ ရှေးနိဿယ၌ ဣတိသဒ္ဒါမပါ။] ဣတိ-ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

မိစ္ဆာအယူကို ဖြေရှင်းကြောင်းဖြစ်သော (မြာဗ္ဗဏထို၏ အမြတ်ဆုံးဟူသော အယူ
 အဆကို ဖြတ်ရာ ရောက်သောကြောင့်) သေဋ္ဌဇ္ဈဒကဝါဒ မည်သည်ပင်။

ဣတ္ထတ္တံ။ ။ အယံ ပကာရော ဣတ္ထံ၊ [ပကာရအနက်၌ တ ပစ္စည်း။] ဣတ္ထံ +
 ဘာဝေ၊ ဣတ္ထတ္တံ၊ ဤသို့ သာမညသဒ္ဓါ ဖြစ်သော်လည်း “ သာမညဇောတနာယ
 ဝိသေသ အဝတိဋ္ဌတိ” ဟူသော ပရိဘာသာအရ “မနုဿတ္တံ”ဟု (ဝိသေသ)
 အနက်ကို ဖွင့်နိုင်သည်၊ (တနည်း) ကမ္ဘာဦးက လူ စဖြစ်လာပုံကို ပြသော အရာ
 ဖြစ်၍ ပကရဏ၏ အစွမ်းဖြင့်ပင် မနုဿတ္တံ ဟူသော အနက်ကို ပိုင်းဖြတ်အပ်ပြီ ဟု
 မှတ်ပါ။

မနောမယာ ။ ။ မနုဿာ + နိဗ္ဗတ္တာ မနောမယာ၊ ဥတု အာဟာရ ဟူသော
 ပြင်ပအကြောင်း မပါဝဲ ဥပစာရ ဖျာန်စိတ်ကြောင့်သာ လူ့ပြည်၌ ဖြစ်ကြရသည်၊ ထို
 ဥပစာရဖျာန် စေတနာသည် နိဝရဏကိုပယ်ခွါနိုင်မှုအစရှိသည်ဖြင့် မွန်မြတ်သော ဖြစ်ပုံ
 အထူး (သတ္တိထူး) ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုစေတနာမှာ ဖျာန်၏ အကျိုးနှင့် တူသော
 အကျိုးထူး ရှိသည်၊ သို့ဖြစ်၍ ဗြဟ္မာ့ပြည်မှာလို လူ့ပြည်မှာလဲ ပီတိဘက္ခာ စသော
 အကျိုးများ ဖြစ်သည်။

သယံပဘာ ။ ။ သယမေဝ+ပဘာသန္တိ (ထွန်းလင်းတောက်ပကုန်၏) ဣတိ
 သယံပဘာ၊ [သယံ+ပ+ဘာသဓာတ်+ကွ° ပစ္စည်းကြံပါ။] အန္တလိက္ခေ+စရန္တိတိ
 အန္တလိက္ခေ၊ သုဘေ (တင့်တယ်သော အရပ်၌) + တိဋ္ဌန္တိတိ သုဘန္တိယိနော။
 [သုဘ+ဌာ၊ တသိလံမပါသော ဣ ပစ္စည်း။]

အမှာ။ ။ သယံ ပဘာ စသည်တို့၏ ဝိဂ္ဂဟကို ဦးကာအတိုင်း ပြသည်၊ သီလက္ခန်
 ဗြဟ္မဇာလ သုတ္တဋ္ဌကထာ၌မူ အနည်း ဖွင့်ထားသည်။

ရသပထဝီ ပါတုဘာဝအဖွင့်

၁၂၀။ ကောဒကီဘူတန္တိ-ကား၊ သဗ္ဗံ-အလုံးစုံသော၊ စက္ကဝါဠိ-ကုဋေ တသိန်းသော စကြာဝဠာသည်၊ ကောဒကမေဝ-တခဲနက်သော ရေသည်သာ၊ ဘူတံ-ဖြစ်၏၊ [စကြာဝဠာ ကုဋေတသိန်းလုံး ရေပြင်ချည်း ဖြစ်နေသည်-ဟုလို။] အန္တကာရေတိ- ကား၊ .တမေ- အမှိုက်သည်၊ အန္တကာရတိမိသာတိ - ကား၊ စက္ခုဝိညာဏုပ္ပတ္တိ နိဝါရဏေန - စက္ခုဝိညာဉ်၏ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းဖြင့်၊ အန္တဘာဝကရဏံ - မမြင်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော၊ ဗဟလတမံ - ထူထဲသော အမှိုက်သည်၊ (အမှောင်ထုကြီးသည်)[ဟောတိဌ္ဇစပ်။]သမတနီတိ-ကား၊ ပတိဌ္ဇဟိ- တည်ပြီ၊ သမန္တတော- ပတ်ဝန်းကျင်၌၊ ပတ္တရိ - ပျံနံ့ပြီ၊ ပယသော တတ္တဿာတိ- ကား၊ တတ္တဿ-အလွန်ပူသော၊ ခီရဿ-နို့ ရည်၏၊ (သန္တာနကံ-ဌ္ဇစပ်)၊ ဝါ-သည်၊ (နိဗ္ဗာယနဿ ဌ္ဇစပ်)။ [ပယော သဒ္ဓါ နို့ရည်အနက်ဟော၊ ထို့ကြောင့် ခီရဿဟု ဖွင့်သည်။]

၂၀

ဝဏ္ဏသမ္ပန္နာတိ - ကား၊ ဝဏ္ဏေန - အဆင်းနှင့်၊ သမ္ပန္နာ - ပြည့်စုံသည်၊ (အဟောသိ ဌ္ဇစပ်)၊ ဟိ- မှန်၏၊ အဿာ - ထိုရသပထဝီ၏၊ ဝဏ္ဏော - သည်၊ ကဏိကာရပုပ္ဖသဒိသော-မဟာလောကားပွင့်နှင့်တူသည်၊ အဟောသိ၊ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နာတိ-ကား၊ ဝဏ္ဏေန-အနံ့နှင့်၊ သမ္ပန္နာ-သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ခိဗ္ဗဝန္တံ-နတ်၌ဖြစ်သော အနံ့ကို၊ ဝါယတိ- လှိုင်စေ၏၊ ရသသမ္ပန္နာတိ- ကား၊ ရသေန - ကောင်းမြတ်သော အရသာနှင့်၊ သမ္ပန္နာ (ဟုတွာ)၊ ပက္ခိတ္တဒိဗ္ဗောဇာဝိယ- ထည့်အပ်သော နတ်၌ဖြစ်သော ဩဇာရှိသကဲ့သို့၊ (နတ်ဩဇာ ထည့်ထားသကဲ့သို့)၊ ဟောတိ၊ ခုဒ္ဒမဇ္ဈိ-ကား၊ ခုဒ္ဒကမက္ခိကာဟိ-ငယ်သောပျားတို့သည်၊ (ယင် ပျားတို့သည်)၊ ကတမဇံ-ပြုအပ်သော ပျားရည်သည်၊ [နိဂ္ဂဟိတံကား ဝါစာသိလိဋ္ဌ။]

အနေလကန္တိ-ကား၊ နိဒ္ဒေသိ - အပြစ်မရှိသည်၊ မက္ခိကဏ္ဍကဝိရဟိတံ- ပျားကောင် ပျားဥမှ ကင်းသည်၊ (အဟောသိ)၊ [နတ္ထိ+လော ယဿတိ အနေလကံ၊ လောသဒ္ဓါ ဒေါသ (အပြစ်) အနက်ဟော၊ သမာသန္တ ကပစ္စည်းသက်။] လောလဇာတိကောတိ- ကား၊ လောလသဘာဝေါ - လေလီသောသဘော

သမတနီ။ ။သံ+တန-ဝိတ္ထာဓရ ဓာတ်+ အဇ္ဇတ္တနီ ဤ၊ ရှေ့၌ အ လာ၍ သမတနီ ဖြစ်သည်၊ သံသည် သန္တာဒန အနက်ဟော၊ “သမတနီ-ကောင်းစွာ ဖုံးလွှမ်း ပျံ့နှံ့ပြီ” ဟု သဒ္ဓတ္ထပေး၊ ပတ္တရိကို ဋီကာ၌ ဝိပ္ပရိ - ဟု ဖွင့်သည်၊ ထိုရသပထဝီက ရေ၌ တည်သောကြောင့် ပတိဌ္ဇဟိ-ဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်သည်။

ရှိသော၊ (သတ္တောဋီစပ်)၊ အတီတာနန္တရေ - အခြားမဲ့ လွန်လေပြီးသော၊ ကပ္ပပိ - ကမ္ဘာ၌လည်း၊ လောလောယေဝ - လော်လီသည် သာတည်း၊ [ထို့ကြောင့် ယခုလည်း လော်လည်သူဖြစ်၍ သူများထက်အယဉ် မြည်းစမ်းကြည့်သည် - ဟုလို။] အန္တောတိ - ဟူသောစကားကို၊ အစ္ဆရိယဇာတော - ဖြစ်သော အံ့ဖွယ်ရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ အာဟ-ပြောပြီး၊ [အန္တောသည် အာလုပ် မဟုတ်၊ အံ့သြသောအားဖြင့် ပြောဆိုအပ်သော စကားတည်း။] ကိမေဝိဒံ ဘဝိဿတိတိ-ကား၊ အဿာ-ထို ရသပထဝီ၏၊ ဝဇ္ဇောပိ-သည်လည်းကောင်း၊ ဝဇ္ဇောပိ - သည်လည်းကောင်း၊ မနာပေါ - စိတ်ကို တိုးပွားစေတတ်၏၊ ဝါ-မြတ်နိုးအပ်၏၊ အဿာ-၏၊ ရသောပန-အရသာသည်ကား၊ ကိမိသော-အဘယ် ကဲ့သို့ ရှိအပ်သည်၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်ပါလိမ့်မည်နည်း၊ ဣတိအတ္ထော-နက်၊ ယော-အကြင် သတ္တဝါသည်၊ တတ္ထ - ထို ရသပထဝီ၌၊ ဥပ္ပန္နလောတော - ဖြစ်သော လောဘရှိ၏၊ သော-သည်၊ ရသပထဝီ - ကို၊ အင်္ဂုလိယာ - လက်ချောင်းဖြင့်၊ သာယိ-သာယာပြီး၊ (လျက်ပြီး)၊ အင်္ဂုလိယာ-ဖြင့်၊ ဂဟေတွာ- ယူ၍၊ ဗီဝုဂ္ဂေ-လျှောဖျား၌၊ ဌပေသိ- ထားပြီး။

အစ္ဆာဒေသီတိ- ကား၊ ဗီဝုဂ္ဂေ- ၌၊ ဌပိတမတ္တာ - ထားအပ်ကာမျှသည်၊ (သမာနာ)၊ သတ္တရသ ဟရဏီ သဟဿာနိ- ခုနစ်ထောင်သော အရသာကို ဆောင်ယူကြောင်း အကြောတို့ကို၊ ဖရိတွာ - ဖြန့်၍၊ မနာပေါ - သည်၊ ဟုတွာ၊ တိဌတိ-တည်၏၊ တဏှာစဿ ဩက္ကမိတိ-ကား၊ တတ္ထ - ထို ရသပထဝီ၌၊ အဿ-ထို သတ္တဝါ၏ (သန္တာန်၌)၊ တဏှာစ-တဏှာသည်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ-ဖြစ်ပြီး။

စန္ဒိမသုရိယာဒီ ပါတုဘာဝအဖွင့်

၁၂၁။ အာလုပ္ပကာရကံ ဥပက္ကမိံသု ပရိဘုဉ္ဇိတုန္တိ- ကား၊ အာလောပံ- အလုတ်အလွေးကို၊ ကတွာ-၍၊ ပိဏ္ဍေပိဏ္ဍေ-အတုံးအခဲတို့ကို၊ (အပိုင်း အပိုင်း တို့ကို)၊ ဆိန္ဒိတွာ-ဖြတ်၍၊ ပရိဘုဉ္ဇိတု-စားခြင်းငှါ၊ အာရဘိံသု-အားထုတ်ကြ ကုန်ပြီ၊ [အာလောပံ ကတွာဖြင့် အာလုပ္ပသဒ္ဒါသည် အာလောပ၏ ပရိယာယ်

အတီတာနန္တရေ။ ။အဓိပ္ပါယ်ကို ပါဠိတော်နှင့် တွဲကြည့်ပါ။ ဤ ဝါကျအဖွင့် ဦးကာ၌ “ကသ္မာ” ဟု အမေးတွေ့ရ၏။ ကြံကြံဖန်ဖန် အနက်ပေးလျှင် ဖြစ်နိုင်သော် လည်း အဓိပ္ပါယ်မရပါ။ ထို့ကြောင့် “ကသ္မာ” နေရာဝယ် “တဿာ” ဟု ရှိသင့်ပါ သည်။ ဦးကာ အဓိပ္ပါယ်ကို အထက်၌ ပြခဲ့ပြီ။

အစ္ဆာဒေသိ။ ။အာပုဗ္ဗ + ဆဒိဓာတ်သည် ဣစ္ဆာ အနက်ဟော စုရာဒိတည်း။ “အစ္ဆာဒေသိ-လွန်စွာ နှစ်သက်ပြီ”ဟု သဒ္ဒတ္ထမှတ်ပါ။ မနာပေါ ဟုတွာ တိဌတိကား အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်တည်း။

ဟုလည်းကောင်း၊ ကာရကံ၌ ကြိယာဝိသေသန အနက်ဝယ် အံ ဝိဘတ် သက်
ထားသည် ဟုလည်းကောင်း ပြသည်။] စန္ဒီမသုရိယာတိ- ကား၊ စန္ဒီမာစ-လ
သည်လည်းကောင်း၊ သူရိယောစ - နေသည်လည်းကောင်း၊ ပါတုရဟေသန္တိ-
ကား၊ ပါတုဘဝံ သု-ထင်ရှား ဖြစ်ကုန်ပြီ။

ပန - ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ တေသံ - ထိုလ
နေတို့တွင်း၊ ကော-အဘယ်အရာသည်၊ ပဌမံ - ရှေးဦးစွာ၊ ပါတုဘဝိ - နည်း၊
ကော-သည်၊ ကသ္မိံ - အဘယ်အရာ၌၊ ဝသဘိ-နည်း၊ ကဿ-အဘယ်အရာ၏၊
ပမာဏံ - အတိုင်းအရှည်ကား၊ ကိံ - အဘယ်နည်း၊ ကော - သည်၊ ဥပရိ-
အထက်၌၊ (ဟောတိ-နည်း၊) ကော-သည်၊ သိဃံ-လျှင်စွာ၊ ဂစ္ဆတိ - နည်း၊
နေသံ - ထိုလ နေတို့၏၊ ဝိထိယော - သွားရာလမ်းကြောင်းတို့သည်၊ ကတိ-
အဘယ်မျှလောက်တို့နည်း၊ ကထံ - အဘယ် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ စရန္တိ-
လှည့်လည်ကုန်သနည်း၊ ကိတ္တကေ - အဘယ်မျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဌာနေ-
အရပ်၌၊ အာလောကံ - အလင်းရောင်ကို၊ ကရောန္တိ - ပြုကုန်သနည်း၊ ဣတိ-
ဤကား အမေးတည်း။

ဥဘော-နှစ်စင်းသော လ နေတို့သည်၊ ကေတော-တပြိုင်နက်၊ ပါတုဘဝန္တိ-
ကုန်၏၊ [ရှေးနိဿယ၌ “န ပါတုဘဝန္တိ” ဟု န ပါနေ၏၊ အဋ္ဌကထာ၌ မပါ၊
ဋီကာ၌လည်း မရှိပါ။] သူရိယော- သည်၊ ပဌမတရံ- စွာ၊ ပညာယတိ-၏၊ ဟိ-
မှန်၏၊ တေသံ သတ္တာနံ- တို့၏၊ သယံပဘာယ- မိမိကိုယ်ရောင်သည်၊ အန္တရ
ဟိတာယ-ကွယ်ပျောက်လသော်၊ အန္တကာရော-အမှိုက်မှောင်သည်၊ အဟောသိ-
ပြီ၊ တေ-ထို သတ္တဝါတို့သည်၊ ဘိတ တသိတာ-ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ကုန်သည်၊
(ဟုတွာ - ၍၊) အာလောကော - အလင်းရောင်သည်၊ သစေ ပါတုဘဝေယျ-
အကယ်၍ ထင်ရှားဖြစ်ပါမူကား၊ ဝတ-စင်စစ်၊ ဘဒ္ဒကံ-ကောင်းသည်၊ အဿ-
ဖြစ်ရာ၏၊ ဣတိ-သို့၊ စိန္တယိံ သု-ကုန်ပြီ။

တတော - ထိုမှ နောက်၌၊ မဟာဇနဿ - များစွာသော လူအပေါင်း၏၊
သုရဘာဝံ-ရဲရင့်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဇနယမာနံ- ဖြစ်စေလျက်၊ သူရိယမဏ္ဍလံ-
နေဝန်းသည်၊ ဥဌဟိ- ထွက်ပေါ်လာပြီ၊ တေနေဝ-ထို့ ကြောင့်ပင်၊ အဿ-တို့

ကော တေသံ ဝေသညံ ။ ။ လောကီလူသားတို့သည် လ နေတို့ကို မျက်စိဖြင့်
မြင်နေရသော်လည်း ထိုလ နေတို့၏ဖြစ်ပုံ၌ တွေဝေတတ်ကြ၏၊ (သေသေချာချာ
မသိကြ) ၊ ထို့ကြောင့် တွေဝေမှုကိုပယ်ဖျောက်ခြင်းငှါ “ကော ပန တေသံ” ဝေသည်ဖြင့်
ပုံဆွဲ၍ချက်ထုတ်၍ အစဉ်အတိုင်း အဖြေပြုလိမ့်မည်။

သုရဘာဝံ ။ ။ ကံအားလျော်စွာ အရှေ့ လောကဓာတ်မှ အရောင်ဝန်းကြီး
ထွက်ပေါ်လာသောအခါ ကန္တာဦးလူတို့သည် အကြောက်အလန့် ကင်း၍ ရဲတင်းလာ

နေဝန်း၏။ သူရိယောတိနာမံ - သူရိယောဟူသော အမည်သည်။ အဟောသိ-
 ဖြစ်ပြီ။ တသ္မိံ - ထိုနေဝန်းသည်။ ဒီဝသံ - တနေ့ပတ်လုံး။ အာလောကံ - ကို၊
 ကတော ရှိ။ အတ္ထဂံတေ - နေဝင်တောင်သို့ ရောက်လသော်။ ဝါ - ဝင်လသော်။
 ပုန- တဖန်၊ အန္ဓကာယော- သည်။ အဟောသိ-ပြီ။ တေ-ထိုသတ္တဝါတို့သည်။
 အညော-နေဝန်းမှ အခြားသော၊ အာလောကော- သည်။ သစေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ-
 အကယ်၍ ဖြစ်ပါမှ၊ ဝတ - စင်စစ်၊ ဘဒ္ဒကံ - ကောင်းသည်။ အဿ - ဖြစ်ရာ၏။
 ဣတိ-သို့။ စိန္တယိံ သု-ကုန်ပြီ။ အထ-ထိုအခါ၌။ နေသံ-ထိုသတ္တဝါတို့၏။ ဆန္ဒ-
 ဆန္ဒကို၊ ဥ တ္တာဝ-သာလျှင်၊ စန္ဒမဏ္ဍလံ-လံဝန်းသည်။ ဥဋ္ဌဟိ-ပြီ။ တေနေဝ-
 ထို့ကြောင့်ပင်၊ အဿ-ထိုလဝန်း၏။ စန္ဒောတိနာမံ-စန္ဒဟူသော အမည်သည်။
 အဟောသိ-ပြီ။ [ကော တေသံ ပဌမံ ပါတုဘဝတိ အမေး၏အဖြေကို ပြသည်။]

တေသု - ထို လ နေတို့တွင်၊ စန္ဒော-သည်။ အန္တော မဏိဝိမာနေ- ပတ္တမြား
 ဗိမာန်၏အတွင်း၌၊ ဝသတိ-၏။ တံ-ထို လဗိမာန်ကို၊ ဗဟိ-အပ၌၊ ရတတေန-
 ငွေဖြင့်၊ ပရိက္ခိတ္တံ-ကာရံအပ်ပြီ၊ ဥဘယမ္ပိ- ပတ္တမြား ငွေ နှစ်ပါးစုံသည်လည်း၊
 သီတလမေဝ-အေးမြသည်သာ၊ အဟောသိ၊ သူရိယော- သည်။ အန္တောကနက
 ဝိမာနေ- ရွှေဗိမာန်၏အတွင်း၌၊ ဝသတိ- ၏။ တံ- ထို နေဗိမာန်ကို၊ ဗဟိရံ-
 အပ၌၊ ဖလိကပရိက္ခိတ္တံ - ဖန်ဖြင့် ကာရံအပ်သည်။ ဟောတိ-၏။ ဥဘယမ္ပိ-ရွှေ
 ဖန် နှစ်ပါးစုံသည်လည်း၊ ဥဏှမေဝ- ပူသည်သာတည်း။ [ကော ကသ္မိံ ဝသတိ
 ၏ အဖြေကို ပြသည်။]

ပမာဏတော- ပမာဏအားဖြင့်၊ စန္ဒော - သည်၊ ဥဇုကံ - ဖြောင့်ဖြောင့်၊
 (အလျား အနံ အစောက်အားဖြင့်)၊ ကေနပညာသယောဇနော-လေးဆယ့်ကိုး
 ယူဇနာရှိ၏။ ပရိမဏ္ဍလတော - အဝန်းအဝိုင်းအားဖြင့်၊ တိဟိ ယောဇနေဟိ-
 သုံးယူဇနာတို့ဖြင့်၊ ဥိနဒိယစုသတယောဇနာ - ယုတ်လျော့သော အခွဲနှင့်တကွ
 ယူဇနာနှစ်ရာ ရှိ၏။ ဝါ - တရားလေးဆယ့်ခုနစ် ယူဇနာရှိ၏။ သူရိယော- သည်။
 ဥဇုကံ- ဖြောင့်ဖြောင့်၊ ပညာသယောဇနာ-ယူဇနာငါးဆယ် ရှိ၏။ ပရိမဏ္ဍလ
 တော - အားဖြင့်၊ ဒိယစုသတယောဇနော - အခွဲနှင့်တကွ ယူဇနာနှစ်ရာရှိ၏။
 ဝါ-ယူဇနာတရားငါးဆယ်ရှိ၏။ [ကဿ ကိ* ပမာဏံ၏အဖြေကို ပြသည်။]

၏။ ထို့ကြောင့် “သူရိ-အရဲဇာတ်ကို၊ ဇနေတိ-ဖြစ်စေတတ်၏” ဟူသော ဝိဂြိုဟ်အရ
 နေကို “သူရိယ”ဟု ခေါ်သည်။ [“သူရဘာဝံ ဇနယမာနံ”ဖြင့် သူရိယ၏ ဝစနတ္ထကို
 ပြသည်။]

၂ စန္ဒောတိ နာမံ။ ။ နေဝန်းကြီး ကွယ်ပျောက်ပြန်ရာ ညဉ့်အခါ၌ အမှောင်
 ကျရောက်သဖြင့် ယခင် အရောင်အလင်းနှင့်အတူ အရောင်တခု ပေါ်လာမှု “ကောင်း
 ပေစွ”ဟု အလိုဆန္ဒ ဖြစ်ကြရာ ထိုဆန္ဒနှင့်အတူ ပေါ်လာသော အရောင်ဝန်းကို “ဆန္ဒ
 ဆန္ဒ”ဟု ခေါ်ခဲ့ရာမှ ကာလရှည်ကြာ၍ “စန္ဒ စန္ဒ”ဟု ဖြစ်လာသည်။ [ဆန္ဒ ကတော
 ပေါ၊စနေတိ နာမံဖြင့် ဆန္ဒမှ စန္ဒဖြစ်လာပုံကို ပြသည်။]

စန္ဒီမသုရိယာဒိပါတုတာဝအဖွင့် တာသဒ္ဓိကာ

၁၈၁

စန္ဒော - သည်၊ ဟေဋ္ဌာ-အောက်၌၊ သူရိယော- သည်၊ ဥပရိ- အထက်၌၊ (ဟောတိ)၊ နေသံ-ထို လ နေတို့၏၊ အန္တရာ-အကြား၌၊ ယောဇနံ-တယူဇနာ သည်၊ ဟောတိ၊ စန္ဒဿ- ၏၊ ဟေဋ္ဌိမန္တတော - အောက်၌ဖြစ်သော အစွန်းမှ၊ သူရိယဿ-၏၊ ဥပရိမန္တတော-အထက်၌ဖြစ်သော အစွန်းသည်၊ ယောဇနသတံ-ယူဇနာတရာသည်၊ ဟောတိ။ [ကော ဥပရိ၏အဖြေကို ပြသည်။]

စန္ဒော - သည်၊ ဥဇုကံ - ဖြောင့်ဖြောင့်၊ သဏိကံ - ဖြေးဖြေး၊ ဂစ္ဆတိ- ၏၊ တိရိယံ - ဖီလာ၊ သီသံ - လျင်စွာ၊ (ဂစ္ဆတိ)၊ ဒီသု - နှစ်ဖက်ကုန်သော၊ ပဿေသု - နံဘေးတို့၌၊ နက္ခတ္တတာရကာ - နက္ခတ် ကြယ်တာရာတို့သည်၊ ဂစ္ဆန္တိ - ကုန်၏၊ ဓေနု - နွားမသည်၊ ဝစ္ဆံ - နွားငယ်သို့၊ (ဥပသကံမတိ) ဝိယ - ကဲ့သို့၊ (တထာ - တူ)၊ စန္ဒော-သည်၊ တံတံ နက္ခတ္တံ - ထိုထို နက္ခတ်သို့၊ ဥပသကံမတိ - ၏၊ နက္ခတ္တာနိ ပန - တို့သည်ကား၊ အတ္တနော - ၏၊ ဌာနံ - သွားရာ အရပ်ကို၊ [အတ္တနော ဌာနန္တိ အတ္တနော ဂမနဌာနံ၊ - ဋီကာ။] နဝိဇ ဟန္တိ - မစွန့်ကုန်။

သူရိယဿ-၏၊ ဥဇုကံ- ဖြောင့်ဖြောင့်၊ ဂမနံ - သွားခြင်းသည်၊ သီသံ-၏၊ တိရိယံ-ဖီလာ၊ ဂမနံ-သည်၊ ဒန္တံ - နွေး၏၊ သော - ထို နေသည်၊ ကာဠ ပက္ခ ဥပေါသထတော-လဆုတ်ပက္ခ ဥပုသ်နေ့မှ၊ ပါဠိပဒေသိဝသေ-အထွက် တရက်နေ့ ၌၊ ယောဇနာနံ-တို့၏၊ သတသဟဿံ-တသိန်း၊ စန္ဒမဏ္ဍလံ-လဝန်းကို၊ ဩဟာယ- စွန့်၍၊ ဂစ္ဆတိ၊ [လ နှင့် နေတို့ ယူဇနာ တသိန်း ဝေးကွာသွားသည်-ဟူလို။] အထ-ထို အခါ၌၊ စန္ဒော - သည်၊ လေခါဝိယ-အရေး အသားကဲ့သို့၊ ပညာ ယတိ-ထင်ရှား၏၊ ပက္ခဿ-လဆန်းပက္ခ၏၊ ဒုတိယာယ- နှစ်ရက်မြောက်နေ့၌၊ သတသဟဿံ-တသိန်း၊ (စန္ဒမဏ္ဍလံ-ဩဟာယ ဂစ္ဆတိ)၊ ဣတိ ဧဝံ-သို့၊ ယာဝ ဥပေါသထဒိဝသာ - ဥပုသ်နေ့တိုင်အောင်၊ သတသဟဿံ သတသဟဿံ-

ဥဇုကံ သဏိကံ ဂစ္ဆတိ။ ။ အာမာဝါသိယံ (လကွယ်နေ့၌) သူရိယေန သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တော ဒိဝသေ ဒိဝသေ (နေတိုင်း နေတိုင်း) ထောက် ထောက် ဩဟိယန္တော (ကျန်ရစ်လျက်) ပုဏ္ဏမာသိယံ (လပြည့်နေ့၌) ဥပစုမဒ္ဒမေဝ (ထက်ဝက်ခရီး အထိပင်) ဩဟိယနတော (ကျန်ရစ်ခြင်းကြောင့်တည်း)။

တိရိယံ သီသံ ဂစ္ဆတိ။ ။ ဧသိပ္ပိ မာသေ ကဒါမိ ဒက္ခိဏတော (တရံဘခါ တောင်အရပ်၌) ကဒါမိ ဥတ္တရတော ဒဿနတော (တွေ့မြင်ရခြင်းကြောင့်တည်း။)

နက္ခတ္တတာရကာ ။ ။ ဝစနတ္ထကို နောက်မှ ပြမည်၊ နက္ခတ်တာရာတို့က လ၏ ဘေးက သွားသည် ဟု ယေဘုယျအားဖြင့် ဆိုထားသည်၊ လ ၏ ရွှေ့နောက် လ နှင့် အတူပင် သွားကြသည်။

တသိန်း တသိန်း၊ ဩဟာယ-၍၊ ဂစ္ဆတိ၊ အထ-ထိုမှ နောက်၌၊ စန္ဒော-သည်၊ အနုက္ကမေန-အစဉ်အားဖြင့်၊ ဝနိတွာ-တိုးပွား၍၊ ဥပေါသထဒိဝသေ-၌၊ ပရိပုဏ္ဏော-ပြည့်သည်၊ ဟောတိ။

ပုန - တဖန်၊ ပါဠိပဒ ဒိဝသေ - လဆန်းပက္ခ အထွက်တရက်နေ့၌၊ ယောဇနာနံ - တို့၏၊ သတသဟဿံ - တသိန်း၊ ဓာဝိတွာ - ပြေး၍၊ ဂဏှာတိ-၏၊ ဒုတိယာယ-၌၊ သတသဟဿံ - တသိန်း၊ (ဓာဝိတွာ ဂဏှာတိ)၊ ဣတိ ဧဝံ-သို့၊ ယာဝ ဥပေါသထ ဒိဝသေ-တိုင်အောင်၊ သတသဟဿံ သတသဟဿံ-တသိန်း တသိန်း၊ ဓာဝိတွာ ဂဏှာတိ၊ အထ-၌၊ စန္ဒော-သည်၊ အနုက္ကမေန-အားဖြင့်၊ ဟာယိတွာ - ယုတ်လျော့၍၊ ဥပေါသထ ဒိဝသေ- လကွယ် ဥပုသ်နေ့၌၊ သဗ္ဗသော - ခပ်သိမ်းသော အပြားအားဖြင့်၊ နပညာယတိ-မထင်ရှား။ [လ၏ အရိပ်က ကြီးလာ၍ လလည်း မထင်ရှားတော့။]

စန္ဒော အနုက္ကမေန ဝနိတွာ။ ။ ဣဒံ (ဤစကားကို) ဥပရိဘာဂတော ပဟိတ သူရိယာလောကတာယ (အထက်ပိုင်း၌ နေရောင်ခြည် ကျရောက်နေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) ဟေဋ္ဌတော ပဝတ္တာယ (ဆာယာယ၌ စပ်) သူရိယဿ ဒူရတာဝေန ဒိဝသေ ဒိဝသေ အနုက္ကမေန ပရိဟာယမာနာယ (ဆုတ်ယုတ်သော) အတ္တနော ဆာယာယဝသေန အနုက္ကမေန စန္ဒမဏ္ဍလ ပဒေသဿ (လဝန်း အစိတ်အပိုင်း၏) ဝနုမာနဿဝိယ ဒိဿမာနတာယ (တိုးပွားလာသလို မြင်ရသည့်အတွက်) ဝုတ္တံ၊ တသ္မာ အနုက္ကမေန ဝနိတွာဝိယ (တိုးပွားလာသကဲ့သို့ ဟု အနက် မှတ်ပါ)။

မှတ်ချက်။ ။ လ ပြည့်လာမှ၊ လ ဆုတ်သွားမှသည် တကယ်ကို လံကြီး ပြည့်လာသည်၊ လကြီး ဆုတ်သွားသည် မဟုတ်၊ လ ပေါ်၌ ဖြစ်နေသော အရိပ်ကြောင့် တပိုင်း တစသော မြင်ရသောအခါ လဆုတ်သည်၊ အပြည့်အစုံ မြင်ရသောအခါ လပြည့်သည် ဟု ပြောကြရသည်။ ထို့ကြောင့် ဝနိတွာကို “ တိုးပွားလာသကဲ့သို့ ” ဟု အနက် မှတ်ပါ- ဟူလို။

ရှေး နိဿယ အဓိပ္ပာယ် ။ ။ လ, နေ တို့၏ ဖိလာသွားခြင်း ဟူသည်ကား တောင်အရပ်မှသည် မြောက်အရပ်သို့၊ မြောက်အရပ်မှသည် တောင်အရပ်သို့ သွားခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် သာရတ္ထ ဒီပနီ ဦးကာ၌ “ တိရိယဂမနံ နာမ ဒက္ခိဏာဒိသဓုတာ ဥတ္တရဒိသဿ, ဥတ္တရဒိသဓုတာ ဒက္ခိဏာဒိသဿ ဂမနံ ” ဟု မိန့်အပ်ပြီ၊ အဖြောင့် သွားခြင်း ဟူသည်ကား မြင့်မိုရ်တောင်၏ လည်းကောင်း၊ စကြာဝဠာ တောင်၏ လည်းကောင်း အလယ် မဇ္ဈေဝီထိဖြင့် သွားခြင်းတည်း၊ ထို-အကြောင်းကို “ ယဒါ ပန သိနေရဿ စက္ကစါဠဿ ဥဇုကံ ဝေမဇ္ဈေန ဂစ္ဆန္တိ ” ဟူသော သာရတ္ထ ဒီပနီ ဦးကာပါ၌ဖြင့် သိအပ်၏၊ နေသည် တနေ့တနေ့မှာ ယူဇနာ သုံးသန်း သုံးသန်း သွား၏၊ လသည် တနေ့တနေ့မှာ ယူဇနာ နှစ်သန်း ကိုးသိန်း နှစ်သန်း ကိုးသိန်း သွား၏၊ ထို့ကြောင့် လဆန်းတရက်နေ့၌ နေသည် လဝန်းကို ယူဇနာတသိန်း ချန်၍ သွားသတဲ။

စန္ဒ-ကို၊ ဟေဋ္ဌာ - ဌ၊ ကတွာ-၍၊ သူရိယော - သည်၊ ဥပရိ-ဌ၊ ဟောတိ၊ မဟတိယာ - ကြီးစွာသော၊ ပါတိယာ - ခွက်ဖြင့်၊ ခုခွကဘာဇနံ - ငယ်သော ခွက်ကို၊ (ပိဓိယတိ) ဝိယ-ပိတ်အပ် သကဲ့သို့၊ (တထာ)၊ စန္ဒမဏ္ဍလံ-လဝန်းကို၊ ပိဓိယတိ - ၏၊ မဇ္ဈန္ဒိကေ - နေ့မွန်းတည့် အချိန်၌၊ ဂေဟန္တာယာ - အိမ်အရိပ် သည်၊ န (ပညာယတိ) ဝိယ - မထင်ရှားသကဲ့သို့၊ (တထာ)၊ စန္ဒဿ - ၏၊ နာယာ-သည်၊ နပညာယတိ၊ သော - ထို လ သည်၊ နာယာယ - အရိပ်သည်၊ အပညာယ မာနာယ-မထင်ရှားလသော်၊ ဒုရေ-အဝေး၌၊ ပြိတာနံ - တည်သူ တို့၏၊ ဒိဝါ - နေ့အခါ၌၊ ပဒီပေါ - ဆီမီးသည်၊ န (ပညာယတိ) ဝိယ-ကဲ့သို့၊ (တထာ)၊ သယမ္ပိ - ကိုယ်တိုင်လည်း၊ န ပညာယတိ။ [ကော လိဃံ ဂစ္ဆတိ၏ အဖြေကို ပြသည်။]

ပန-ဆက်၊ ကတိ နေသံ ဝီထိယောတိ ဧတ္ထ-ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ အဇဝီထိ- အဇဝီထိလည်းကောင်း၊ (ဆိတ်နှင့် သင့်လျော်သော လ, နေတို့၏ သွားရာခရီး လည်းကောင်း၊) နာဂဝီထိ-လည်းကောင်း၊ (ဆင်နှင့် သင့်လျော်သော လ, နေ

အဇဝီထိ။ ။ယာယ ဝီထိယာ (အကြင် လမ်းဖြင့်) သူရိယေ ဂစ္ဆန္တေ (နေ သွားလသော်) ဝဿဝလာဟကာ (မိုးကို ရွာစေတတ်ကုန်သော) ဒေဝပုတ္တာ သူရိယာဘိတာပသန္တတ္တာ (နေအပူဒဏ်သည် ပူလောင်အပ်သောကြောင့်) အတ္တနော ဝိမာနတော (ဗိမာန်မှ) န နိက္ခမန္တိ၊ ကိဋ္ဌာပသုတာ (ပျော်ပျော်ပါးပါး ကစားမှု၌ အားထုတ်ကုန်သည့်) ဟုဘွာ န ဝိစရန္တိ၊ တဒါ ကိရ သူရိယဿ ဝိမာနံ ပကတိ မဂ္ဂတော (သွားနေကြလမ်းမှ) အဓော ဩတရိတွာ (အောက်သို့ ဆင်းလာ၍=နိမ့် လာ၍) ဝိစရတိ၊ တဿ (ထို နေဗိမာန်၏) ဩရုယု စရဏေနော (လှည့်လည်ခြင်း ကြောင့်ပင်) စန္ဒဝိမာနမ္ပိ အဓော ဩရုယု စရတိ၊ (ဘုကြောင့်နည်း) တဒ္ဓတိကတ္တာ (ထိုနေဗိမာန်နှင့် သွားပုံ တူသောကြောင့်တည်း)၊ တသ္မာ သာ ဝီထိ ဥဒကာဘာဝေန (မိုးခရ မရှိသည့် အတွက်) အဇာနုရူပတ္တာယ (ဆိတ်တို့အားလျော်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်) အဇဝီထိ သမညံ ဂတာ၊ (အဇဝီထိဟူသော အမည်သို့ ရောက်ပြီ။)

မှတ်ချက်။ ။သာ ဝီထိ အဇာနုရူပတ္တာကို ကြည့်၍ အဇာနံ+အနုရူပါ=အဇာနု ရူပါ၊ အဇာနုရူပါ+ဝီထိ= အဇဝီထိဟု ပြ၊ အနုရူပပုဒ်ကို ချေ၊ (ဆိတ်တို့အား လျောက် ပတ်သော လ နေတို့၏သွားရာလမ်း)၊ ဆိတ်များသည် ရေကိုကြောက်၏၊ ထိုအချိန် ရေ မရှိသောကြောင့် ထို နေသွားခရီးသည် ဆိတ်တို့နှင့် သင့်လျော်သော (ဆိတ်တို့၏ အကြိုက်ဖြစ်သော) ရာသီ ဖြစ်သည် ဟု ဆိုလိုသည်။

နာဂဝီထိ။ ။ယာယ ပန ဝီထိယာ သူရိယေ ဂစ္ဆန္တေ ဝဿ ဝဋ္ဌာဟကာ ဒေဝ ပုတ္တာ သူရိယာဘိတာပါဘာဝတော (နေအပူ၏ မရှိခြင်းကြောင့်) အဘိဏှံ အတ္တနော ဝိမာနတော မဘိ နိက္ခမိတွာ ကိဋ္ဌာပသုတာ ဣတော ဝိစတောစ ဝိစရန္တိ၊ တဒါ ကိရ သူရိယဝိမာနံ ပကတိမဂ္ဂတော ဥဋ္ဌံ အာရုဟိတွာ (အထက်တက်၍) ဝိစရတိ၊ တဿ ဥဋ္ဌံ အာရုယု စရဏေနော စန္ဒဝိမာနမ္ပိ ဥဋ္ဌံ အာရုယု စရတိ၊ တဒ္ဓတိကတ္တာ= တဒ္ဓတိ

တို့၏ သွားရာ ခရီးလည်းကောင်း)၊ ဂေါဝိထိ - လည်းကောင်း၊ (နွားနှင့် သင့်လျော်သော လ၊ နေတို့၏ သွားရာ ခရီးလည်းကောင်း)၊ ဣတိ - သို့၊ တိဿော-ကုန်သော၊ ဝိထိယော-တို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ တတ္ထ - ထိုသုံးပါးသော ဝိထိတို့တွင်၊ အဇာနိ-ဆိတ်တို့သည်၊ ဥဒကံ-ရေသည်၊ ဝါ-ကို၊ ပဋိကူလံ- စက်ဆုပ်အပ်သည်၊ ဟောတိ၊ ဟတ္ထိနာဂါနိ-ဆင်တို့သည်၊ (ဥဒကံ - သည်၊) မနာပံ- စိတ်ကို တိုးပွားစေတတ်၏၊ (မြတ်နိုးအပ်၏)၊ ဂန္တံ - နွားတို့အား၊ [ဖါသုဉ္စ သမ္ပဒါနံ စပ်။] (ဥဒကံ-သည်)၊ သိတုဏှသမတာယ - အချမ်း အပူ မျှတသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဖါသု-ချမ်းသာသည်၊ ဟောတိ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ယံ ကာလံ-အကြင် အခါ၌၊ စန္ဒိမသ္မရိယာ-တို့သည်၊ အဇဝိထိ-သို့၊ အာရဟန္တိ- တက်ရောက်ကုန်၏၊ (သွားကုန်၏)၊ တဒါ-၌၊ ဒေဝေါ-မိုးသည်၊ ကေ ဗိန္နုမ္ပိ- တပေါက်မျှလည်း၊ န ဝဿတိ-မရွာ၊ ယဒါ-၌၊ နာဂဝိထိ-သို့၊ အာရောဟန္တိ- ကုန်၏၊ တဒါ - ၌၊ ဘိန္နုဝိယ - ကဲ့သကဲ့သို့၊ နဘံ - ကောင်းကင်သည်၊ ပဉ္စရတိ-ယိုကျ၏၊ (ရွာချ၏-ဟူလို)၊ ယဒါ-၌၊ ဂေါဝိထိ အာရောဟန္တိ၊ တဒါ- ၌၊ ဥတုသမတာ - ဥတု၏ ညီမျှသည်၏ အဖြစ်သည်၊ သမ္ပဇ္ဇတိ - ကောင်းစွာ ဖြစ်၏၊ [ကတိ နေသံ ဝိထိယော၏ အဖြေကို ပြသည်။]

စန္ဒိမသ္မရိယာ-တို့သည်၊ ဆမာသေ-ခြောက်လတို့ ပတ်လုံး၊ သိနေရတော- မြင့်မိုရ်တောင်မှ၊ ဗဟိ - အပသို့၊ နိက္ခမန္တိ - ကုန်၏၊ ဆမာသေ-လုံး၊ (သိနေ ရှုနော-၏)၊ အန္တော-အတွင်း၌၊ ဝိစရန္တိ-လှည့်လည်ကုန်၏၊ ဟိ-မှန်၏၊ (တနည်း) ဟိ - ချဲ့ဦးအံ့၊ တေ - ထို လနေတို့သည်၊ အာသဠမာသေ - ဝါဆိုလ၌၊ သိနေရ

ကတာ စ (ထို နေဗိမာန်နှင့် သွားပုံ တူရခြင်းမှလည်း) သမာနဂတိနာ ဝါတမဏ္ဍ လေန (တူသော သွားခြင်းရှိသော လေအဝန်းက) ဝိမာနဿ ဖေလ္လိတဗ္ဗတ္တာ (လှုပ် စေအပ် သွားစေအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း) တသ္မာ သာဝိထိ ဥဒကဗဟု ဘာဝေန (ရေများသည့်အတွက်) နာဂါနုရူပတာယ နာဂဝိထိတိ သမညံ ဂတာ။

မှတ်ချက်။ ။ဝိဂ္ဂဟကို ရှေးနည်းအတိုင်း ပြု၊ “နာဂ=နဂါး”ဟုလည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ အဇေဝေါတို့ကိုထောက်၍ အခြေလေးချောင်းရှိ ကုန်းနေသတ္တဝါချင်းတူအောင် “ဆင်” ဟု ပေးလိုက်သည်။

ဂေါဝိထိ။ ။ ယဒါ သ္မရိယော ဥဒ္ဓိမနာရဟန္တော အဓောစ အနောတရန္တော ပကတိမဂ္ဂေနေဝ ဂစ္ဆတိ၊ တဒါ ဝဿဝဋ္ဌာဟကာ ယထာကာလံ (ကာလအား လျော်စွာ) ဝိမာနတော နိက္ခမိဘွာ သုခေန ဝိစရန္တိ၊ တေန (ကြောင့်) ကာလေန ကာလံ (တရံတခါ) ဝဿနဘော (မိုးရွာခြင်းကြောင့်) ဥတု သမတာ ဟောတိ (ဥတု ညီမျှ၏)၊ တာယ ဥတုသမတာယ ဟေတုဘူတာယ (ရာသီ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ထို ဥတု မျှတခြင်းကြောင့်) သာ စန္ဒိမသ္မရိယာနံဂတိ (လ၊ နေတို့၏ ထို သွားပုံသည်) ဂဝါနုရူပတာယ ဂေါဝိထိတိ သမညံ ဂတာ။

သမိပေန - မြင့်မိုရ်တောင်၏ အနီးဖြင့်၊ ဝိစရန္တိ - ကုန်၏၊ တတော-ထို ဝါဆိုလမှ၊ ဝါ-မြင့်မိုရ်တောင်၏ အနီးမှ၊ ပရေ-အခြားကုန်သော၊ ဒွေမာသေ-လုံး၊ နိက္ခမိတော - ချ်၊ ဗဟိ - ဌ၊ ဝိစရန္တာ-ကုန်သည်၊ ဟုတော - ချ်၊ ပဌမကတ္တိဓာမာသေ - သီတင်းကျွတ်လ၌၊ မဇ္ဈေန-မဇ္ဈဝိထိဖြင့်၊ ဂစ္ဆန္တိ-ကုန်၏၊ တတော-ထိုလမှ၊ စက္ကဝါဠာဘိမုခါ - စကြာဝဠာသို့ ရှေးရှုကုန်သည်၊ (ဟုတော)၊ ဂန္တာ-ချ်၊ တယောမာသေ-လုံး၊ စက္ကဝါဠာသမိပေန-စကြာဝဠာ၏ အနီးဖြင့်၊ စရိတော-ချ်၊ ပုန-တဖန်၊ နိက္ခမိတော - ချ်၊ စိတြ မာသေ - တာကူးလ၌၊ (တန်ခူးလ၌) မဇ္ဈေန - ဖြင့်၊ ဂန္တာ-ချ် တတော - ထိုတာကူးလမှ၊ ဒွေမာသေ - လုံး၊ သိနေရုဘိမုခါ-ကုန်သည်၊ (ဟုတော)၊ ပက္ခန္ဓိတော-ပြေးချ်၊ ပုန-တဖန်၊ အာသာဇ္ဇေ-ဌ၊ သိနေရုသမိပေန-ဖြင့်၊ စရန္တိ-ကုန်၏ [ကထံ စရန္တိ၏ အဖြေကို ပြသည်။]

ကိတ္တကေ-သော၊ ဌာနေ - ဌ၊ အာလောကံ - ကို၊ ကရောန္တိ-ကုန်သနည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ ဧကပ္ပဟာရေန - တပြိုင်နက်တည်းဖြင့်၊ တိသ-သုံးပါးကုန်သော၊ ဒီပေသု-ကျွန်းတို့၌၊ အာလောကံ-ကို၊ ကရောန္တိ-ကုန်၏၊ ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း။ ကထံ - အဘယ်သို့ပြုကုန်သနည်း၊ ဟိ - အဖြေကား၊ ဣမသ္မိံ ဒီပေ-ဤ(ဇမ္ဗူဒိပ်)ကျွန်း၌၊ သုရိယဂ္ဂမနကာလော-နေထွက်ချိန်သည်၊ ပုဗ္ဗဝိဒေဟေ-ပုဗ္ဗဝိဒေဟကျွန်း၌၊ (အရှေ့ကျွန်း၌) မဇ္ဈနိကော-နေမွန်းတည့်ချိန်သည်၊ ဟောတိ၊ ဥတ္တရကုရုသု-ဥတ္တရကုရုကျွန်းတို့၌၊ (မြောက်ကျွန်းတို့၌)၊ အတ္တင်္ဂမနကာလော-နေဝင်ချိန်တည်း၊ အပရဂေါယာနေ-အနောက်ကျွန်း၌၊ မဇ္ဈိမယာမော-သန်းခေါင်ချိန်တည်း၊ ပေ၊ [လွယ်ပြီ။] ဣတိ-ဤသို့ ပြုကုန်၏။ [ကိတ္တကေဌာနေ အာလောကံ ကရောန္တိ၏အဖြေကို ပြသည်။]

ဣမသ္မိံ ၊ ပေ၊ မဇ္ဈိမယာမော။ ။ အရှေ့ကျွန်း၌ မွန်းတည့်လျှင် ဘောင်ကျွန်း၌ နေထွက်၏၊ အနောက်ကျွန်း၌ သန်းခေါင်ဖြစ်၏၊ မြောက်ကျွန်း၌ နေဝင်၏၊ ဤသို့ ကျွန်းလေးကျွန်း အစဉ်အတိုင်းမှတ်ပါ၊ “တည့်+ထွက်+သန်း+ဝင်” ဟု ကျွန်းလေးကျွန်းလက်ယာရစ် အစဉ်အတိုင်း အချုပ်မှတ်ပါ၊ ဤသည်ကို ရည်ရွယ်၍ “ သုံးကျွန်းလင်းမိုက်, တကျွန်းမိုက်” ဟု ပြောစမှတ် ပြုကြသည်။

မှတ်ချက် ။ ။ “ကော ပန တေသံ ပါတုဘာဝတိ” မှစ၍ ဤ မဇ္ဈိမယာမောတိ တိုင်အောင် လ, နေတို့သည် မျက်စိဖြင့် မြင်ရ၍ ထင်ရှားသော်လည်း သူတို့၏ဖြစ်ပုံမှာ များစွာသောလူတို့နားမလည်နိုင်သောကြောင့် အဋ္ဌကထာဆရာက ကိုယ်တိုင်မေးခွန်းထုတ်၍ ဖွင့်ပြထားသည်၊ ဤဝါကျတို့၏အဓိပ္ပါယ်ကို ဗေဒင်နက္ခတ် ကျမ်းကျင်သူတို့အထံ၌ လေ့လာကြပါ၊ သို့ရာတွင် ယခုခေတ် သိပ္ပံပညာရှင်တို့၏အမြင်နှင့်မူ ကွဲပြားဟန်တူသည်။

နက္ခတ္တာနိ တာရကရူပါနီတိ-ကား၊ ကတ္တိကာဒိနက္ခတ္တာနိ စေဝ-ကတ္တိကာ အစရှိသော နက္ခတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ သေသတာရကရူပါနိ စ-ကြွင်းသော ကြယ်တာရာအပေါင်းတို့သည် လည်းကောင်း၊ စန္ဒီမသုရိယေဟိ-တို့နှင့်၊ သဗ္ဗိယေဝ-အတူသာလျှင်၊ ပါတုရဟေသု-ကုန်ပြီ၊ ရတ္တိန္ဒြိဝါတိ-ကား၊ တတော သုရိယတ္ထဂ်မနတော-ထို နေဝင်ချိန်မှ၊ ယာဝ အရုဏဂ္ဂမနာ - အရုဏ်တက်သည့် တိုင်အောင်၊ ရတ္တိ - ညဉ့်တည်း၊ အရုဏဂ္ဂမနတော - အရုဏ်တက်ချိန်မှ၊ ယာဝ သုရိယတ္ထဂ်မနာ - နေဝင်ချိန်တိုင်အောင်၊ ဒိဝါ - နေ့တည်း၊ ဣတိ ဝေ - သို့၊ ရတ္တိန္ဒြိဝါ-ညဉ့် နေ့တို့သည်၊ ပညာယိ သု-ထင်ရှားကုန်ပြီ။

နက္ခတ္တာနိ။ ။နက္ခံ (ဂမနံ) + တာယန္တိ ရက္ခန္တိတိ နက္ခတ္တာနိ၊ [နက္ခ သဒ္ဓူပပဒ + တာဘတ် + အ ပစ္စည်း။] ဟိုလမ်းမှ သွားလိုက်၊ ဒီလမ်းမှသွားလိုက်အားဖြင့် မညီမညွတ်မသွားပဲ မိမိ၏လမ်းဖြင့်သာ သွားခြင်းအားဖြင့် သွားခြင်းကို စောင့်ရှောက် တတ်သည်။ “နက္ခရန္တိ န နယန္တိတိ နက္ခတ္တာနိ” ဟု ခရဓာတ် + တ ပစ္စည်းဖြင့်လည်း ပြုကြ၏၊ ထို နက္ခတ်များနှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ကို အဘယာရာမ ဆရာတော်၏ အဘိဓာန် နိဿယသစ်မှာ ရှုပါ။

သေသတာရက ရူပါနီစ။ ။အတ္တနော ဝီရိယံ တာယန္တိ (စောင့်ရှောက်လျက်) အရန္တိ ဂစ္ဆန္တိတိ တာရာ၊ (တာယန္တိ သဒ္ဓူပပဒ + အရဓာတ် + အ ပစ္စည်းဖြင့် “တာယန္တိ အရ” ဖြစ်ပြီးနောက် နိရုတ္တိနည်းဖြင့် “တာယန္တိအရ” မှ ယန္တိကိုချေ၊ “အရ” ၌ အ ကိုလည်းချေ၊) ဣတ္ထိဇောတက အာ သက်၍ “တာရာ” ဟု ဖြစ်၏၊ တာရာဝေ + တာရ ကာ၊ [သုတ္တံ၌ က ပစ္စည်း။] - အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာ သုစိ။ [တာရကာစ + တာ + ရူပ နိ ဓာတ် တာရကရူပါနီ ဟု ဆက်။]

ဆက်ဦးမည်။ ။ “သေသတာရကရူပါနိ-နက္ခတ်တို့မှ ကြွင်းသော ကြယ်တာရာ အပေါင်း” ဟု ဆိုသဖြင့် ကတ္တိကာစသော နက္ခတ်များလည်း “တာရက” အမည် ရသည် ဟု ပြ၏၊ မှန်၏ - ကတ္တိကာစသော နက္ခတ်များသည် တာရကလည်းမည်၊ နက္ခတ်လည်းမည်၍၊ ကြွင်းသော ကြယ်များသည် “တာရက” သာ မည်ကြသည်၊ ထို အားလုံးလည်း နတ်တို့နေရာ ဗိမာန်များ ဟု ချီကာဆို၏။

ဦကာ။ ။ယေသု (အကြင် ကတ္တိကာ စသည်တို့၌) ကတ္တိကာဒိ နက္ခတ္တ သမညာ၊ တာနိပိ တာရက ရူပါနိ ယေဝါတိ ဝုတ္တံ၊ “ သေသတာရက ရူပါနီစာ ” တိ၊ နက္ခတ္တ သညိတ တာရကရူပတော (နက္ခတ်ဟု အသိအမှတ်ပြုအပ်သော တာရာအပေါင်းမှ) အဝသိဋ္ဌတာရက ရူပါနီတိ အတ္ထော၊ ဥတယာနိပိ တာနိ ဒေဝတာနံ ဝသနက ဝိမာနာ နိတိ ဝေဒိဘဗ္ဗာနိ။

ရတ္တိ၊ ဒိဝါ။ ။ရာ (သဒ္ဓေါ) + တိယုတိ ဆိဇ္ဇတိ ဧတ္ထာတိ ရတ္တိ၊ (ရာ သဒ္ဓူပပဒ + တိဓာတ် + ဣ ပစ္စည်း၊ တ ဧဒေဘော်လာ၊ ရာ၌ ရှိသဖြင့်) သတ္တဝါများ၏ အသံ ငြိမ်းအေး တိတ်ဆိတ်ရာ ညဉ့်အခါ၊ ဒိဗ္ဗန္တိ သတ္တာ ကိဋ္ဌန္တိ ဇောတန္တိ ဧတ္ထာတိ ဒိဝါ၊ ဒီဝ ကိဋ္ဌနေဓာတ်၊ အ ပစ္စည်း၊ ဣတ္ထိဇောတက အာ ပစ္စည်း၊ တချို့နေရာ၌ အာကာ ရန္တ နိပါတ် “ဒိဝါ” ပုဒ်လည်း ရှိသေးသည်။

စန္ဒီမသ္မုရိယာဒိပါတုဘာဝအဖွင့် ဘာသာဋီကာ ၁၈၇

အထ-ထိုမှ နောက်၌၊ ပဉ္စဒသရတ္တိယော - တဆယ့်ငါးညဉ့်တို့သည်၊ အစု
မာသော-လခွဲတည်း၊ ခွေ အစုမာသာ-လခွဲနှစ်ခုတို့သည်၊ မာသော-တလတည်း၊
ဣတိဇေ- သို့၊ မာသစုမာသာ - တလ၊ တလထက်ဝက်တို့သည်၊ ပညာယိံသု၊
အထ-ထိုမှနောက်၌၊ စတ္တာရောမာသာ-လေးလတို့သည်၊ ဥတု - တဥတုတည်း၊
တယောဥတု-သုံးဥတုတို့သည်၊ သံဝစ္ဆရော - တနှစ်တည်း၊ ဣတိဇေ-သို့၊ ဥတု
သံဝစ္ဆရာ-ဥတုနှစ်တို့သည်၊ ပညာယိံသု။

၁၂၂။ ဝဏ္ဏ ဝေဝဏ္ဏတာ စာတိ- ကား၊ ဝဏ္ဏဿ - အဆင်း၏၊ ဝိဝဏ္ဏ
ဘာဝေါ-ဖေါက်ပြန်သော အဆင်းရှိသူ၏အဖြစ်သည်၊ (ပညာယိတ္ထ-ပြီ၊) တေသံ
ဝဏ္ဏာတိမာနပစ္စယာတိ-ကား၊ တေသံ-ထို သတ္တဝါတို့၏၊ ဝဏ္ဏံ-ကို၊ အာရဗ္ဗ-
အကြောင်းပြု၍၊ ဥပ္ပန္နအတိမာနပစ္စယာ-ဖြစ်သော လွန်ကဲသော မာနဟူသော

မာသော, ဥတု။ ။သတ္တာနံ အာယံ မိနန္ဒောဝိယ (ရေတွက် ချင့်ချိန်သကဲ့သို့)
သိယတိ အန္တံ ကဓရာဘီတိ မာသော၊ (မာဓာတ်+သာဓာတ်+အ ပစ္စည်း၊ တနည်း-
သောဓာတ်+ကို ပစ္စည်း)၊ = တံ ကိရိယံ (ထိုထို ပြုဖွယ်ကိစ္စကို) အရတိ ဝတ္ထေတိတိ
ဥတု၊ အရဓာတ်+တု ပစ္စည်း၊ အရကို ဥပြု။ [အရတော တု၊ တမှီ အရဿ ဥ-ဓာတွတ္တ
သင်္ဂဟ၊ စာမျက်နှာ ၅၁။]

မာသောရှင်ပြီး။ ။သဒ္ဓနီတိ ဓာတုမာလာ ၃၆၈ ၌ မာဓာတ် + သောဓာတ်
နှစ်ပါးဖြင့် ရှင်ပြီးသည် ဟု ဆို၏၊ သာဓာတ်ဖြင့်လည်း ရှင်ပြီးနိုင်သည်။ မာနန္ဒေ +
သိယတိကို ကြည့်၍ “မာနန္ဒသော” ဟု ဆိုလိုလျက် နိရုတ္တိနည်းဖြင့် နန္ဒ ကို ချေလွှင်
လည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ ဝိပြိုဟ်ဝါကျ၌ သိယတိသည် သိဓာတ်မဟုတ်၊ သာဓာတ် + ဝိဝံဒိ
ယ၊ သာ၌ အာကို ဣ ပြုသားသည်၊ တနည်း-သောဓာတ်+ ဝိဝံဒိ ယ+ဣ အာရုပ်ဖြင့်
သိယတိ ပြီးသည်၊ သာဓာတ်, သောဓာတ်သို့ကသာ “အဆုံး” အနက်ဟောကြောင်း၊
သိဓာတ်က “အဆုံး” အနက်မဟောကြောင်းကို သတိပြုပါ။

သံဝစ္ဆရော ။ ။ တံ တံ သတ္တံ ဓမ္မပ္ပဝတ္ထိံ စ (ထိုထို သတ္တဝါကိုလည်းကောင်း၊
တရားဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း) သင်္ဂမ္မ (စုပေါင်း၍) ဝဒန္တောဝိယ သရတိ ဝတ္ထေတိတိ
သံဝစ္ဆရော။ [သံပုဗ္ဗ+ ဝဒဓာတ်+ သရဓာတ်+အ ပစ္စည်း။]

ရှင်ပြီး။ ။ “သံ ဝဒန္တ သရ”မှ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် နှုတ်ချေ၊ ဒ ကို စ, သ ကို ဆ ပြု၍
“သံဝစ္ဆရ” ဖြစ်သည်၊ သဒ္ဓနီတိ ဓာတုမာလာ ၃၆၈ ၌ သရဓာတ် နေရာဝယ် စရ
ဓာတ်ဖြင့် ရှိ၏၊ ဋီကာ၌ “သရတိ ဝတ္ထေတိ” ဟု တွေ့ရ၏၊ “ဝတ္ထေတိ” ဟု မရှိသင့်၊
“ဝတ္တတိ”ဟုသာ ရှိသင့်သည်၊ နီတိ၌လည်း “ပဝတ္တတိ” ဟု ရှိသည်။

ဝဏ္ဏ ဝေဝဏ္ဏတာ။ ။ဝိရူပေါ + ဝဏ္ဏော ယဿာတိ ဝိဝဏ္ဏော၊ ဝိဝဏ္ဏော + ဝေ
ဝေဝဏ္ဏော၊ (သုတ္တံ ၈)၊ ဝေဝဏ္ဏဿ + ဘာဝေါ ဝေဝဏ္ဏတာ၊ ဝဏ္ဏဿ +
ဝေဝဏ္ဏတာ = ဝဏ္ဏဝေဝဏ္ဏတာ၊ “အဆင်း၏ ဖေါက်ပြန်သော အဆင်းရှိသူ၏
အဖြစ်” ဟု သဒ္ဓတ္တ ဖြစ်၏၊ အဓိပ္ပါယ်မှာ အဆင်း၏ဖေါက်ပြန်ခြင်းပင် ဖြစ်သော

အကြောင်းကြောင့်၊ မာနာတိ မာနဇာတိကာနန္တိ-ကား၊ ပုနပ္ပုနံ- အဖန်ဖန်၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာတိမာန သဘာဝါနံ - ဖြစ်သော မာနလွန်ကဲသော မာနဟူသော သဘောရှိကုန်သည်၊ (သမာနာနံ + ဖြစ်ကုန်လသော်၊) [ရသပထဝီ အန္တရ ဇာယတိ ဌိစပ်၊ ဇာတိကို “သဘာဝံ” ဟု ဖွင့်သည်။]

ရသာယ ပထဝီယာတိ-ကား၊ သမ္ပန္နရသတ္တာ-ပြည့်စုံသော အရသာရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ရသာတိ - ဟူ၍၊ လဒ္ဓနာမာယ - ရအပ်သော အမည်ရှိသော၊ ပထဝီယာ - သည်၊ (အန္တရဟိတာယ - သော် ဌိစပ်) [သမ္ပန္နရသတာဖြင့် “ရသော+တေဿာ အတ္တိတိ ရသာ” ဟု အဿတ္တိကိုပြု၏၊ ဣပစ္စည်း၊ အတိသယ အနက်ဟော။] အနုတ္တုနိ သူတိ-ကား၊ အနုဘာသိ သု-ဆန့်ကျင်သောအားဖြင့် ပြောဆိုကုန်ပြီ၊ ဝါ - ညည်းတူးကုန်ပြီ၊ အဟောရသန္တိ - ကား၊ အမှောက်- ငါတို့၏၊ မဓုရ ရသံ - ချိုမြိန်ကောင်းမြတ်သော အရသာရှိသော မြေဆီသည်၊ အဟော အန္တရဟိတံ - အော် ကွယ်သွားပြီ၊ အဂ္ဂညံ အက္ခရန္တိ - ကား၊ လောကုပ္ပတ္တိ ဝိသကထံ-လောကဖြစ်ခြင်း၏ အစဉ်အဆက်ကို ဆိုသောစကားသို့၊ အနုသရန္တိတိ- ကား၊ အနုဂစ္ဆန္တိ- အစဉ်လိုက်ကုန်၏။

ဘူမိပပ္ပဋကပါတုဘာဝါဒိအဖွင့်

၁၂၃။ ဧဝ မေဝ ပါတုရဟောသီတိ-ကား၊ ဒေသော-ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်သည်၊ (မှိုင့်နှင့်တူသော မြေလွှာသည်)၊ ဟုတ္တာ၊ ဥဋ္ဌဟိ - ပေါ်ထွက်ပြီ၊ အန္တော ဝါပိယံ-ရေအိုင်အတွင်း၌၊ ဥဒကေ-သည်၊ ဆိနွေ-ပြတ်လသော်၊ သုက္ခကလလ ပဋ္ဌလံဝိယ-ခြောက်သော ညွှန်လွှာသည်ကဲ့သို့၊ ဥဋ္ဌဟိ။ [ဘူမိ+မြေ+ ပပ္ပဋက- အထပ်အလွှာ။]

ကြောင့် “ဝဏ္ဏ ဝေဝဏ္ဏတာ=အဆင်း၏ နဖေါက်ပြန်ခြင်းသည်” ဟု အလွယ်ဆိုပါ၊ ဤပါဌ်သည် ယခု ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာများ၌ တွေ့ရသော ပါဌ်တည်း၊ ဋီကာ၌မူ ပါဌ်တမျိုး တွေ့ရသည်။

ဋီကာ။ ။ဝိဝဇ္ဇနံ ဝိဝဇ္ဇော၊ (ကြဉ်ဖယ်ခြင်း = ကင်းကွာခြင်း)၊ သော ဧဝ ဧဝဝဇ္ဇံ၊ ဝဏ္ဏဿ + ဝေဝဇ္ဇံ ဝဏ္ဏဝေဝဇ္ဇံ၊ (လှပသောအဆင်း၏ ကင်းကွာခြင်း)၊ ဝဏ္ဏသမ္ပတ္တိယာ ဝိဝဇ္ဇော၊ တဿ ပန အတ္ထိတာ “ဝဏ္ဏ ဧဝဝဇ္ဇတာတိ” ဝုတ္တာ၊ တေနာဟ “ဝေဝဇ္ဇတာဝေါ”တိ၊ ဤဋီကာအလို “ဝဏ္ဏဝေဝဇ္ဇံ + ယဿ+ အတ္ထိတိ ဝဏ္ဏ ဧဝဝဇ္ဇော၊ ဝဏ္ဏဧဝဝဇ္ဇဿ+ဘာဝေါ ဝဏ္ဏဧဝဝဇ္ဇတာ=လှပသော အဆင်း၏ ကြဉ်ဖယ် ကင်းကွာခြင်းရှိသူ၏အဖြစ်” ဟု ပြပါ။

၁၂၄။ ပဒါလတာတိ-ကား၊ ကော-တမျိုးသော၊ မရရသော - ချိုမြိန်
ကောင်းမြတ်သော အရသာရှိသော၊ ဘဒ္ဒါလတာ - ကောင်းသော နွယ်သည်၊
(အဟောသိ-၌စပ်)၊ ကလမ္မုကာတိ - ကား၊ နာဠိကာ - ကန်စွန်းနွယ်တည်း၊
အဟုဝတနောတိ-ကား၊ နော-ငါတို့၏၊ မရရသော-ချိုမြိန်ကောင်းမြတ်သော
အရသာရှိသော၊ ပဒါလတာ - ပဒါမည်သော နွယ်သည်၊ အဟောသိ ဝတ-
ဖြစ်ပြီတကား၊ အဟာယိဝတနောတိ- ကား၊ နော-တို့၏၊ တေရဟိ-၌၊ သာ-ထို
ကောင်းမြတ်သောနွယ်သည်၊ အန္တရဟိတာ(ဝတ)-ကွယ်ပျောက်လေပြီတကား၊
ဣတိ-သို့၊ (အနုတ္တုနိ သု-ညည်းတူးကြကုန်ပြီ) [အဟာယိကို အန္တရဟိတာ
ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်။]

၁၂၅။ အကဠုပါကောတိ- ကား၊ အကဠုယေဝ - မထွန်အပ်သည်သာ
လျှင် ဖြစ်သော၊ ဘူမိဘာဇေ-မြေအဖို့၌၊ ဥပ္ပန္နော-ဖြစ်သော၊ အကဏောတိ -
ကား၊ နိက္ကဏ္ဍကော - ဆန်ကဲ့ မရှိသော၊ အထုသာတိ - ကား၊ နိတ္ထုသော -
ဖွဲ့မရှိသော၊ (သာလိ၌စပ်)၊ သုဂဇ္ဇောတိ - ကား၊ ဒိဗ္ဗဂန္ဓ - နတ်၌ ဖြစ်သော
အနံ့ကို၊ ဝါယတိ-လှိုင်စေ၏၊ တဏှုလပ္ပလောတိ-ကား၊ သုပရိသုဒ္ဓိ-ကောင်းစွာ

ပဒါလတာ။ ။ “ပဒါမည်သော နွယ်”ဟု ဋီကာဆို၏၊ ထိုနွယ်က အဆင်းအနံ့
အရသာ ကောင်းသောကြောင့် “ဘဒ္ဒါလတာ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ဈေးက “နွယ်ချို”ဟု
ဘာသာ ပြန်ကြ၏။ [ပဒါ-ကောင်းသော+လတာ=နွယ်။]

နာဠိကာ။ ။ ထိုနွယ်ချိုကို ကန်စွန်းနွယ်ဖြင့် ဥပမာပြထားသောကြောင့် မြေကြီး
ထဲမှ ကန်စွန်းနွယ်လို နွယ်ချိုတမျိုး ပေါ်လာသည်-ဟု ထင်စရာရှိ၏၊ အမှန်မှာ ထိုသို့
မဟုတ်ပါ၊ ဈေးဦးစွာ ရသပထဝီခေါ် မြေ အဆီသည် တမြေပြင်လုံး ဖြစ်နေ၏၊ ထို
မြေအဆီ ခန်းခြောက်သော အခါ အထပ်အလွှာ ဖြစ်ရ၏၊ ရေခန်းခြောက်သော
အခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော မြေအလွှာမျိုးပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ၁၂၃- ဘူမိပပ္ပဒူက
အခန်းဝယ် “ဥဒကေ ဆိန္ဓေ”စသည်ဖြင့် ဥပမာပြခဲ့သည်။

မြေထက်မြေလွှာ ခြောက်သွေ့ ကွဲအက်သောအခါ အစိတ်စိတ်အမွှာမွှာ နွယ်ချောင်း
ကလေးများသဖွယ် ဖြစ်ရန်သည်ကို “နွယ်ချို” ခေါ် “ပဒါလတာ” ဟု ဆိုရ၏၊
ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်၌ “ဘူမိပပ္ပဒူကေ အန္တရဟိတေ ပဒါလတာ ပါတုရဟောသိ၊
သေယျထာဝိ နာမကလမ္မုကာ” စသည်ဖြင့် ဈေးမွန်မြတ်သောသဘောမှ သတ္တဝါတို့
ကံ အလိုက် ဆုတ်ယုတ်လာပုံကို ဟောတော်မူသည်။

အကဠုပါကော။ ။ အကဠု+ ပါကော အကဠုပါကော၊ ထွန်ဖြင့် မထွန်အပ်
သော အရပ်၌ ဖြစ်၍ မှည့်ရင့်နေသော သလေးစပါး၊ မှန်၏-“ပါက-ကျက်”ဟူရာ၌
မီးဖြင့်ချက်၍ ကျက်သည်-ဟုဆိုလိုသည်မဟုတ်၊ မှည့်ရင့်နေသည်ကိုဆိုလို၏၊ ထို့ကြောင့်
ဋီကာ၌ “ပစ္စနကော=နိပ္ပဇ္ဇနကော”ဟု ဖွင့်သည်၊ ထိုစပါးကား ဆန်ကွဲလည်း မပါ၊
“စပါးခွံ” ဟု ခေါ်သည့် ဖွဲကြမ်းလည်း မပါ၊ စင်ကြယ်သန့်ရှင်း အနံ့သင်း၍ ဖြူဖြူ
မွှေးမွှေး ဆန်သီးကလေးများသာတည်း။

စင်ကြယ်သော၊ ပဏ္ဍိတ- ဖြူဖွေးသော၊ တဏှာလမေဝ-ဆန်သည်သာ၊ ဖလတိ- သီး၏။ ပဏ္ဍိတပုဂ္ဂိုလ်- ကား၊ သာယံ-ညနေ အခါ၌၊ ဂဟိတဌာနံ - ယူအပ်ရာ အရပ်သည်၊ ပါတော-နံနက်အခါ၌၊ ပဏ္ဍိတ-မည့်ရင်းသည်၊ ဟောတိ၊ ပုန-တဖန်၊ ဝိပဿန္တိ - စည်ပင်သည်၊ ဝါ - ပေါက်သည်၊ (ဟုတော)၊ ပဋိပါကတိကမေဝ - တဖန် ပင်ကိုယ်သဘော၊ နိဗ္ဗာန်သည်သာ၊ ဂဟိတဌာနံ - သည်၊ န ပညာယတိ - မထင်ရှား၊ နာပဒါနံ ပညာယတိတိ - ကား၊ အလာယိတံ - မရိတ်အပ်သည်၊ ဟုတော၊ အနုနမေဝ - မယုတ်လျော့သည်သာ၊ (ဟုတော)၊ ပညာယတိ။

ဣတ္ထိပုရိသလိင်္ဂါဒိပါတုဘဝ အဖွင့်

၁၂၆။ ဣတ္ထိယာစာတိ-ကား၊ ယာ-အကြင် သတ္တဝါသည်၊ ပုဗ္ဗေ-ကမ္ဘာ မပျက်မီ ရှေ့အဖို့၌၊ မနုဿကာလေ-လူဖြစ်ရာအခါ၌၊ ဣတ္ထိ-သည်၊ (ဟောတိ)၊ တဿ-ထိုသတ္တဝါ၏၊ ဣတ္ထိလိင်္ဂံ - မိန်းမ၏ အသွင်သည်၊ ပါတုဘဝတိ-၏၊ [ဣတ္ထိဟူသော ပုဒ်၏ လိင်္ဂကို ကြည့်၍ “ယာ”ဟု ထားသည်၊ “သတ္တော” ကို ဝိလျှင် “ယော”ဟုလည်း ရှိနိုင်၏။] ပုဗ္ဗေ-၌၊ ပုရိသဿ-ယောက်ျားဖြစ်သူ၏၊ ပုရိသလိင်္ဂံ (ပါတုဘဝတိ)၊ ဟိ-၌၊ [ရှေးနိဿယ၌ “ဟိ”မပါ။] မာတုဂါမော နာမ-မည်သည်၊ ပုရိသတ္တဘာဝံ-ယောက်ျား၏ အတ္တဘောကို၊ လဘန္တော-ရလို လသော်၊ အနုပုဗ္ဗေန-အစဉ်အားဖြင့်၊ ပုရိသတ္တပစ္စယေ - ယောက်ျားအဖြစ်၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေ-တရားတို့ကို၊ ပူရေတွာ- ပြည့်စေ၍၊ (ပြည့်စေ လသော်)၊ လဘတိ - ရ၏၊ (ယောက်ျားအဖြစ် ရ၏)၊ ပုရိသော - သည်၊ ဣတ္တဘာဝံ - မိန်းမ၏ အတ္တဘောကို၊ လဘန္တော - သော်၊ ကာမေသု မိစ္ဆာ စာရံ-ကို၊ နိဿာယ-၍၊ လဘတိ-ရ၏။

နာပဒါနံ။ ။ အဲပဒါနံ၌ အပ+ဒါဓာတ်, အဝခဏှန အနက် + ယု ပစ္စည်း၊ ဣတ္ထိ - ဤနေရာ၌၊ အပဒိယဘေ - ပိုင်းဖြတ်အပ် ရိတ်ဖြတ်အပ်၏၊ ဣတိ အပဒါနံ၊ “နာပဒါနံ ပညာယတိ-ရိတ်အပ်ရာအရပ် (ရိတ်ရာ)မထင်ရှား”ဟူရာ၌ ထိုသူတို့၏ ကံကြောင့် မရိတ်အပ်သလို (ရိတ်မထားသလို) ဖြစ်နေသည်- ဟု ဆိုလိုသည်။

မနုဿကာလေ။ ။ မနုဿကာလေတိ ဣဒံ (ဤစကားကို) ပုဗ္ဗေ မနုဿဘူတာနံ ယေဝ တတ္ထ (ထို မိန်းမဘဝ၌) ဣဒါနိ နိကန္တိဝသေန ဥပ္ပတ္တိ ဟောတိတိ ကတွာ ဝုတ္တံ (ဤသို့ နှလုံးပြု၍ ဆိုအပ်ပြီ)၊ ဝေတာနမ္ပိ ပုရိသဇာတိယံ ဣတ္ထိဘာဝေ ဥိတာနံ တတ္ထ (ထိုမိန်းမဘဝ၌) ဝိရာဂါဒိ ပုရိသတ္တပစ္စယေ အသတိ (စက်ဆုပ်ခြင်း အစရှိသော ယောက်ျား ဖြစ်ကြောင်း မရှိလျှင်) တဒါ (ထိုကမ္ဘာဦးအခါ၌) ဣတ္ထိလိင်္ဂမေဝ ပါတု ဘဝတိ။ [ယောက်ျားဖြစ်ကြောင်းများကို စွဲကာ၌ ကြည့်ဝါ။]

ပုရိသော၊ ဝေ၊ လဘတိ။ ။ ပစ္စက္ခံ ဘူတံ (မျက်မြင်ဖြစ်သော) သဒိသဉ္စ ဗိဋ္ဌဓမ္မိကံ (ထိုမျက်မြင်နှင့် အတူလည်းဖြစ်သော) ဗိဋ္ဌဓမ္မိကံ (မျက်မှောက်၌ ဖြစ်သော) [အနတ္တံ ဝိစင်။] သမ္ပရာယိကဉ္စ သုဒိပုလံ (အလွန်ကြီးကျယ်သော) အနတ္တံ အစိန္တေတွာ

ဣတ္ထိပုရိသလိင်္ဂါဒိပါတုဘာဝအဖွင့် ဘာသာဋီကာ ၁၉၁

ပန - ဆက်၊ တဒါ - ထို ကမ္ဘာဦးအခါ၌၊ ပကတိယာ—ပင်ကိုယ်အားဖြင့်၊ မာတုဂါမဿ - ၏၊ ဣတ္ထိလိင်္ဂ—သည်လည်းကောင်း၊ ပုရိသဿ - ၏၊ ပုရိသလိင်္ဂ - သည်လည်းကောင်း၊ ပါတုရဟောသိ၊ ဥပနိဇ္ဈာယတန္တိ - ကား၊ ဥပနိဇ္ဈာယန္တာနံ-ကပ်၍ ကြည့်ရှုကုန်လသော်၊ (မျက်လုံးကို ထိုအာရုံမှ မခွါပဲ ကပ်၍ ကြည့်ရှုကုန်လသော်)၊ ဩလောကန္တာနံ - မက်မက် မောမော ကြည့်ရှုကုန်လသော်၊ (သာရာဂေါ ဥဒပါဒိ-၌ စပ်)၊ ပရိဋ္ဌာဟောတိ - ကား၊ ရာဂပရိဋ္ဌာဟော—ရာဂကြောင့် ဖြစ်သော ပူလောင်မှုသည်၊ (ဩက္ကမိ၌ စပ်)၊ သေဋ္ဌိန္တိ - ကား၊ ဆာရိကံ-ပြာကို၊ နိဗ္ဗုယုမာနာယာတိ-ကား၊ နိဗ္ဗုယုမာနာယ-ဆောင်အပ်သော်၊ (ခိပန္တိ၌ စပ်)၊ [နိဗ္ဗုယု၌ နိပုဗ္ဗ + ဝဟဓာတ်၊ ကံဟော ယပစ္စည်း၊ ဝ ၌ အကို ဥပြု၊ ဟနှင့် ယ ရွှေ့နောက်ပြန်။]

၁၂၇။ အဓမ္မသမ္မတန္တိ—ကား၊ တံ ပံသုခိပနာဒိ—ထိုမြေမှဖြင့် ပစ်ခြင်း အစရှိသည်ကို၊ အဓမ္မောတိ—အဓမ္မဟူ၍၊ သမ္မတံ-သမုတ်အပ်ပြီ၊ စာဒေတရဟိ ဓမ္မသမ္မတန္တိ—ကား၊ တံ-ထိုမြေမှဖြင့် ပစ်ခြင်း အစရှိသည်ကို၊ ဣဒါနိ—ယခု ခေတ်၌၊ ဓမ္မောတိ—ဓမ္မဟူ၍၊ (တရား၏ ဟု) သမ္မတံ—သမုတ်အပ်ပြီ၊ (အသိအမှတ် ပြုအပ်ပြီ)၊ ဓမ္မောတိ—ဓမ္မဟူ၍၊ (တရား၏ ဟူ၍)၊ တံ - ထို မြေမှဖြင့် ပစ်ခြင်း အစရှိသည်ကို၊ ဂဟေတွာ—ယူ၍၊ ဝိစရန္တိ—လှည့်လည်ကြကုန်၏၊ တထာဟိ—ထို စကားမှန်၏၊ ဧကဓမ္မေသု-အချို့ ကုန်သော၊ ဇနပဒေသု-တို့၌၊ ကလဟံ-ခိုက်ရန် ကို၊ ကုရုမာနာ-ပြုကုန်သော၊ ဣတ္ထိယော—တို့သည်၊ (ဝဒန္တိ-၌ စပ်)၊ ယာ (တံ) - အကြင် သင်သည်၊ ဂေါမယပိဏ္ဍမတ္တံပိ—နှားချေးမျှကိုလည်း၊ (နှားချေးခဲဖြင့် ပစ်ခြင်းမျှကိုလည်း)၊ နာလတ္ထ - မရ၊ (သော) တံ - သည်၊ ကသ္မာ - ကြောင့်၊ ကထေသိ - ပြောဆိုရသနည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဝဒန္တိ - ကုန်၏၊ [နှားချေးခဲတောင် မရဘဲ ကောင်မက ဘာဘာညာညာပြောနေရသေးတယ်-ဟူလို၊ ဤသို့ “ဝိဝါဟကမ္မ” ခေါ် ယောက်ျားမရသည်ကို ရည်ရွယ်၍ ပြောကြသည်။] ပါတဗျတန္တိ-

(အကျိုးမဲ့ကို မစဉ်းစားမိပဲ) ပုရိသဿ - ကာမေသု မိစ္ဆာစရဏံ ကေဝလံ ဣတ္ထိယံ အာသာပတ္တိ ဗလေနော (တပ်မက်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း အကျိုးကြောင့်သာ ဖြစ်၏)၊ ဣတိ- (ထို့ကြောင့်) အာသာပတ္တိ ဣတ္ထိဘာဝါ ဝဟာပိ (မိန်းမ အဖြစ်ကို ဆောင်နိုင် သည်လည်း) ဟောတိယေဝ၊ (ဘာကြောင့်နည်း) တံ နိဇ္ဇပေါဏပဗ္ဗာရဘာဝေန (ထို အာသာ၌ စိတ် ညွတ်ကင်းနေခြင်းအားဖြင့်) တံ နိကန္တိယာ (ထိုအာသာ၌ တပ်မက်မှု က) နိမိတ္တဘာဝါယတ္တိဘော (မိန်းမဖြစ်ဖို့ အကြောင်းအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းကြောင့် တည်း)၊ ဣတိ ဝုတ္တံ ပုရိသော၊ ပေါလဘတိတိ။

ပါတဗျတံ။ ။ ပါဓာတ်+ပိဝန အနက်ဟော၊ တဗျပစ္စည်း ကံဟော၊ တာပစ္စည်း ဘောဟော၊ ပါတဗ္ဗော ပိတဗ္ဗောတိ ပါတဗျော၊ အသဒ္ဓဓမ္မော၊ (ဓမ္မထုန်)၊ ပါတဗျဿ+ဘာဇေဝါ ပါတဗျဘာ၊ သောက်ထိုက် မှိဝ်ထိုက်သော ဓမ္မထုန်၏ ဖြစ်ကြောင်း

ကား၊ သေဝိတဗ္ဗတံ - မိဝံ ထိုက်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ (အာပဇ္ဇိ* သုဉ္ဇိစပ်)၊ သန္တိမိ
 ကာရကန္တိ - ကား သန္တိမိ* - သိမ္မိး သိမ်းဆည်းမှုကို၊ ကတော-ပြု၍၊ (ပရိဘုဉ္ဇိတံ
 ဥပက္ကမိ* သုဉ္ဇိစပ်)။ [သန္တိမိကာရကံဝယ် ဒုတိယာ အံဝိဘတ်၊ ကြိယာ ဝိသေသန
 အနက်ဟော၊ “က” ကား “အပိလာထားသော အက္ခရာ” ဟု ခွီကာဆို၏။]
 အပဒါနံ ပညာယိတ္တာတိ - ကား၊ ဆိန္နဌာနံ - ဖြတ်အပ်ရာအရပ်သည်၊ ဥန
 မေဝ - ယုတ်လျော့သည်သာလျှင်၊ ဟုတော၊ ပညာယိတ္ထ - ထင်ရှားပြီ၊ [အပ
 ဒီယတေ အဝဇ္ဇယတေ တောတိ အပဒါနံ၊ (ဖြတ်ပစ်အပ်ရာ အရပ်) အပ-
 ရှေးရှိသော+ဒါဓာတ်၊ အဝဇ္ဇန အနက်ဟော။] သဏ္ဌာသဏ္ဌာတိ-ကား၊ ဧက
 ကသ္မိံ - တခုတခုသော၊ ဌာနေ- အရပ်၌၊ ကလာပဗန္ဓာဝိယ- အစုအဖွဲ့တို့ကဲ့သို့၊
 ဂုံဗ္ဗ ဂုံဗ္ဗာ-အစုအစုတို့သည်၊ ဟုတော၊ (သာလယော အဉ္ဇိသုဉ္ဇိစပ်)။

၁၂၇။ မရိယာဒံ ဌပေယျာမာတိ - ကား၊ သီမံ - အပိုင်းအခြားကို၊
 (ယန္တုန) ဌပေယျာမ - အကယ်၍ ထားကြရာပါမူ ကောင်းလေစွ၊ ယတြ ဟိ
 နာမာတိ - ကား၊ ယောဟိ - အကြင်သင်သည်၊ (ပရိဘုဉ္ဇိသိနာမဉ္ဇိစပ်)၊
 [ယတြ၌ တြ ပစ္စည်း လိင်္ဂတ္ထ၌ သက်ဟု ပြသည်၊ ဟိ အနက်မရှိ။] ပါဏိနာ
 ပဟရိ* သူတိ - ကား၊ တယောဝါဓေ - သုံးကြိမ်တို့တိုင်တိုင်၊ ဝစနံ - ပြောဆို
 အပ်သောစကားကို၊ အဂဏ္ဌန္တံ - မနာယူသူကို၊ ပါဏိနာ - လက်ဖြင့်၊ ပဟ
 ရိ* သု - ပုတ်ခတ်ကြပြီ၊ တဒဂ္ဂေခေါတိ - ကား၊ တံ - ထိုနေ့ကို၊ (သူတပါး
 တို့၏ သလေးစပါး အဖို့ကို ခိုးယူရာ ထိုနေ့ကို)၊ အဂ္ဂံကတော-အစပြု၍၊ (အဒိန္နာ
 ဒါနံ ပညာယတိဉ္ဇိစပ်) [တံ+အဂ္ဂေဉ္ဇိ ဒုတိယာသည် ကြိယာဝိသေသနတည်း၊
 အဂ္ဂေဉ္ဇိ အံကို ပြေ။]

ဖြစ်ရာ သောက်သုံး မှီဝဲမှု၊ ချဉ်းမည် - လူတို့သည် တစုံတခုသော ငတ္ထုကို သောက်
 ကြသကဲ့သို့ ထိုမေထုန်၏ အရသာကိုလည်း ကိလေသာကာမဖြင့် လွန်လွန် ကဲကဲနှစ်နှစ်
 သက်သက် သောက်သုံး မှီဝဲကြသည်၊ ထိုသောက်သုံး မှီဝဲမှုသည် “ ပါတဗျတာ ”
 မည်၏၊ ဤနည်း၌ “ ပါတဗျတာ - သောက်သုံး မှီဝဲ အပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ ဝါ -
 သောက်သုံး မှီဝဲခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇိ* သု - ရောက်ကုန်ပြီ ” ဟု ပါဠိတော်၌ ပေးပါ။
 အာ ဥပသာရသည် အနက်ထူး မရှိ။

တနည်း။ ။ ပါဓာတ်သည် ပရိဘောဂ (သုံးဆောင်ခံစားခြင်း) အနက်ဟော၊
 တဗျပစ္စည်း ကတ္တာဟော၊ “ ပါနကာ ပရိဘုဉ္ဇနကာတိ ပါတဗျာ ” ဟု ကိတ်ပုဒ်ဖြင့်
 သပဒ ပိဂ္ဂဟပြီ၊ သုံးဆောင် ခံစားတတ်သူများ၊ ပါတဗျာနံ + တာဓေါ ပါတဗျတာ၊
 သုံးဆောင် ခံစားတတ်သူတို့၏ + ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ သုံးဆောင် ခံစားမှုတည်း၊
 ဤနည်း၌ “ ပါတဗျတံ - သုံးဆောင် ခံစားတတ်သူတို့၏ အဖြစ်သို့၊ ဝါ - အလိုရှိတိုင်း
 သုံးဆောင် ခံစားခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇိ* သု - ကပ်ရောက်ကုန်ပြီ ” ဟု ဆိုပါ။ အာပဇ္ဇိ* သု၌
 အာ ဥပသာရသည် ဥပဂမနအနက် ရှိသည်။ - ခွီကာ။

မဟာသမ္မတရာဇ အဖွင့်

၁၃၀။ ခိပိတဗ္ဗံ ခိယေယျာတိ - ကား၊ ပကာသေတဗ္ဗံ - အပြစ်အားဖြင့် ထင်ရှားစေထိုက်သကဲ့၊ ပကာသေယျ-ထင်ရှားစေရာ၏၊ [ခိယေယျဗ္ဗံ ခိ(အဝဏ္ဏ ပကာသနေ) ဓာတ်+ခိဝါခိ ယပစ္စည်း။] ခိပိတဗ္ဗံ-ပစ်ပယ်ထိုက်သကဲ့၊ ခိပေယျ- ပစ်ပယ်ရာ၏၊ ဟာရေတဗ္ဗံ-(အဖွဲ့အစည်းမှ) ပယ်ရှားထိုက်သကဲ့၊ ဟာရေယျ- ပယ်ရှားရာ၏၊ ဣတိ-ဤ အနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ- ဆိုလို သည်၊ ဟေတု၊ ယောနေသံ သတ္တောတိ - ကား၊ တေသံ - ထိုကမ္ဘာဦး၌ ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့တွင်၊ ယော သတ္တော - အကြင် သတ္တဝါသည်၊ (အဘိရူပ တရောစ-သာ၍လည်း လွန်ကဲသောအဆင်းရှိ၏၊ ဝါ-သာ၍လည်း အဆင်းလှ၏၊ ဒဿနိယတရောစ - သာ၍လည်း ကြည့်ရှုထိုက်၏၊ ဝါ - သာ၍လည်း ရှုချင် စဖွယ်၊ တင့်တယ်၏၊)သော-ထို သတ္တဝါဟူသည်၊ ကော ပန-အဘယ်သူနည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ [အဘိရူပတရောစ ဒဿနိယတရောစတို့ကို ပါဠိ တော်မှ ယူပေးသည်။]အမှောက်-တို့၏၊ ဗောဓိသတ္တော-တရားအလောင်းတည်း၊ ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း၊ သာလိနံ ဘာဂံ အနုပဒဿာမာတိ-ကား၊ မယ်- တို့သည်၊ ဧကေကဿ - တယောက် တယောက်၏၊ ခေတ္တတော - လယ်မှ၊ အမ္မဏမ္မဏံ-တအမ္မဏ တအမ္မဏသော စပါးကို၊ အာဟရိတွာ-၍၊ တုယှံ-အား၊ သာလိဘာဂံ-သလေးအဖို့ကို၊ ဒဿာမ-ပေးပါကုန်အံ့၊ တယာ-သည်၊ ကိဉ္စိ- တစုံတခုသော၊ ကမ္မံ- ကို၊ နကာတဗ္ဗံ-မပြုထိုက် (ပြုဖွယ်မလိုပါ)၊ တံ-သည်၊ အမှောက် - တို့၏၊ ဇေဋ္ဌကဋ္ဌာနေ အကြီးအကဲ အရာ၌၊ တိဋ္ဌ-တည်နေပါ၊ ဣတိ (အဝေါစုံ)။

၁၃၁။ အက္ခရံ ဥပနိဗ္ဗတ္တန္တိ-ကား၊ သင်္ခါ - ကောင်းငှာ ပြောဆိုအပ်သော အမည်သည်၊ သမညာ - အညီအမျှသိအပ်သော အမည်သည်၊ ပညတ္တိ - အပြား

အမ္မဏမ္မဏံ။ ။“ ကောဒသ ဒေါဏာ တု အမ္မဏံ ” ဟု အဘိဓာန် ၄၈၄ - ၌ (၁) အမ္မဏသည် (၁၁)စိတ်၊ နှစ်တင်းသုံးစိတ်ရှိ၏၊ မူလဋီအလို လေးစိတ်သည် (၁) အမ္မဏ၊ ကေမိတို့အလို (၆) စိတ်သည် (၁) အမ္မဏ မည်၏၊ [အကျယ်ကို အဘိဓာန် နိဿယသစ် ၄၈၄ နှင့်၊ ၃၃၈ ဝါထာ၌များ၌ ကြည့်ပါ။]

အက္ခရံ ဝသညံ။ ။အက္ခရာဟူသည် ကမ္ဘာဦး လူအပေါင်းက ပြောဆိုအပ်သော အမည်နာမပညတ် (စကားလုံး) တည်း၊ ထိုသည်ပင် ထုတ်ဖော်၍ ပြောဆိုအပ်သော ကြောင့် နိရုတ္တိလည်း မည်၏၊ [ဥစ္စတေတိ ဥတ္တိ၊ နိဟရိတွာ ဥတ္တိ နိရုတ္တိ။] ထို ပြောဆိုအပ်သော အနက်၌သာ တက်ရောက် ထင်ရှား၍ အခြားအနက်၌ မဖြစ်ခြင်း ကြောင့် “အက္ခရာ”လည်း မည်၏။ [န ခရတိ န နဿတိတိ အက္ခရံ။]

အားဖြင့် သိစေတတ်သော အမည်သည်။ ဝေါဟာရော - ခေါ်ဝေါ်အပ်သော အမည်သည်။ ဥပ္ပန္နော - ဖြစ်ပြီ၊ ခတ္တိယော ခတ္တိယောတော ခုတိယံ အက္ခရန္တိ- ကား၊ ကေဝလံ-သက်သက်၊ အက္ခရမေဝ - အမည်နာမ ပညတ်သည်သာ၊ န- ဖြစ်သည်မဟုတ်သေး၊ ပန - အဟုတ်ကား၊ တေ-ထိုကမ္ဘာဦး၌ ဖြစ်သူတို့သည်၊ (သမညကတ္တား၊) အဿ-ထိုမဟာသမ္မတမင်းမြှောက်ထိုက်သူအား၊ ခေတ္တသာမိ နော - လယ်ပိုင်ရှင်တို့သည်၊ (ဝိသေသကတ္တား၊) တိဟိ - သုံးမျိုးကုန်သော၊ သင်္ခေဟိ-ခရုသင်းတို့ဖြင့်၊ အဘိသေကမ္ပိ-အဘိသိက်သွန်းခြင်းကိုလည်း၊ အကံသု- ပြုကြကုန်ပြီ။

ရဉ္စေတိတိ - ကား၊ သုခေတိ - ချမ်းသာစေ၏၊ ပီနေတိ - နှစ်သက်စေ၏၊ အဂ္ဂညေနာတိ-ကား၊ အဂ္ဂန္တိ-မြတ်သောအမျိုးဟူ၍၊ ဣတေန-သိအပ်သော၊ ဝါ- တနည်း၊ အဂ္ဂေ - မြတ်သော အမျိုးတို့ကို၊ ဣတေန - သိအပ်သော၊

သင်္ခါ စသည်၌ သံခါဒိတဗ္ဗာ (ကောင်းစွာ ပြောဆိုအပ်၏) ဣတိ သင်္ခါ၊ သံ + ခါ ဇာတ်+အ ပုံစည်း + ဣတ္ထိဇောတက အာ ပစ္စည်း၊ သမညာယတိတိ သမညာ (အညီ အမျှ သိအပ်သောနာမည်)၊ ပညာပေတိတိ ပညတ္တိ (သိစေတတ်သော နာမည်)၊ ဝေါဟရိယတေတိ ဝေါဟာရော (ခေါ်ဝေါ်အပ်သော နာမည်)။ [ဝိ + အဝ ရှေ့ ရှိသော ဟရဇာတ်+ဏ ပစ္စည်း။]

တိဟိ သင်္ခေဟိ။ ။သုံးမျိုး အပြားရှိသော ပြုစီရင်ခြင်းဖြင့် ပြုစီရင်ထားအပ်သော / ခတ္တိယ မြဉ်ဟူ၍ ဂဟပတိဟူသော အမျိုး ၃ ပါးတို့ ကိုင်ဆောင်အပ်သော ခရုသင်း ၃ မျိုး၊ (တနည်း) ခတ္တိယာနုသန္တိ၊ မြာဟူ၍ ဂဟပတိက၊ နေဂမဇနပဒ ဟူသော ဂဟပတိ ၃ ဦးတို့ ကိုင်ဆောင်အပ်သော ခရုသင်း ၃ မျိုး။

အဂ္ဂန္တိ ဣတေန။ ။ဤပါဌ်ဖြင့် “အဂ္ဂံ + ဣတိ + ဣတဗ္ဗန္တိ အဂ္ဂညံ”ဟု သမ္ဘာ ဝနာ ကမ္မဓာရည်းသမာသ်ကို ပြ၏၊ ဆက်ဦးမည်-ကမ္မဓာရည်း ထုံးစံအတိုင်း အဂ္ဂန္တိ ညသည် အရတူ၍ “မြတ်သောအမျိုး”ဟု သိအပ် (သိနိုင်) သော အက္ခရာ (စကား လုံး) ရ၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် “အနက်ခြံမြစ်သော ခတ္တိယ အသိုင်းအဝိုင်း၏ မြင့်မြတ်ပုံကို အတယ်သို့ မှတ်ရပါမည်နည်း”ဟု မေးစရာရှိ၏၊ ထိုသို့ အနက်ခြံမြစ် မြတ်သော ကြောင့်ပင် ခတ္တိယသဒ္ဓါလည်း မြတ်သောကြောင့် ပဋိတော်ငယ် “အဂ္ဂညေန အက္ခ ရေန” ဟု ဟောတော်မူအပ်သည်၊ “အဂ္ဂဓညန” သည် မင်းမျိုးမင်းနွယ် ဟူသော အနက်ခြံနှင့် ခတ္တိယသဒ္ဓါတို့၏ မြင့်မြတ်ပုံကို မခွဲခြားပဲ တမျိုးတည်းဆိုထားအပ်သော အဘောဓေါပစာရစကား ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။

အဂ္ဂေ ဝါ ဣတေန ။ ။ဤနည်း၌ အဘောဓေါပစာရ ကြံစရာမလို၊ မှန်၏ - “အဂ္ဂေ + ဣယတိ ဇောနာတိ အဂ္ဂညံ”ဟု ဒုတိယာ ကိတန္တတပျုရိသ်သမာသ်ပြုလျှင် အဂ္ဂအရ မြတ်သော ခတ္တိယမျိုးရ၍၊ ဤ အရမှာ မြတ်သော အမျိုးတို့ကို သိအပ်ကြောင်း အက္ခရာ ရသောကြောင့် အနက်ခြံနှင့် သဒ္ဓါတို့ အရကွဲနေသည်။

မြာဟ္မဏမဏ္ဍလာဒိအဖွင့်

ဘာသာဋီကာ

၁၉၅

လောကုပ္ပတ္တိသမယေ— လောက၏ ဖြစ်ရာအခါ၌၊ ဥပ္ပန္နေန- ဖြစ်သော နာမည် ပညတ်ဖြင့်၊ အဘိဓမ္မတ္ထိ-ဖြစ်ခြင်းသည်၊ အဟောသိ-ပြီ၊ ဣတိ (အယံ)-ကား၊ (အတ္ထော - တည်း)။

မြာဟ္မဏမဏ္ဍလာဒိ အဖွင့်

၁၃၂။ ဝီတင်္ဂါရာ ဝီတရူမာတိ— ကား၊ ပစိတ္တာ— ချက်ပြုတ်၍၊ ခါဒိတဗ္ဗာ ဘာဝတော — ခဲစားထိုက်သော ဘောဇဉ်၏ မရှိခြင်းကြောင့်၊ ဝါ- ခဲစားထိုက် သည်၏အဖြစ်၏ မရှိခြင်းကြောင့်၊ ဝိဂတရူမင်္ဂါရာ-ကင်းသော မီးခိုး၊ ကင်းသော မီးကျိုး ရှိကုန်၏၊ ပန္နမုသလာတိ - ကား၊ ကောဇ္ဇေတော- ထောင်း၍၊ ပစိတဗ္ဗာ ဘာဝတော-ချက်ထိုက်သောဘောဇဉ်၏ မရှိခြင်းကြောင့်၊ ဝါ-ချက်ပြုတ်ထိုက် သည်၏အဖြစ် မရှိခြင်းကြောင့်၊ ပတိတမုသလာ-ချထားအပ်ပြီးသောကျည်ပွေ့ ရှိကုန်၏၊ [ပတိတဖြင့် ပန္န၌ ပတဓာတ်+တပစ္စည်းဟု ပြ၏။] သာသမေသမာနာ တိ- ကား၊ ဘိက္ခဝစရိယဝသေန - ဆွမ်းခံလှည့်လည်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ယာဂု ဘတ္တံ - ယာဂုနှင့် ဆွမ်းကို၊ ပရိယေသန္တာ-ရှာကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ [ဩသရန္တိ ဌာပ။] တမေန မနုဿာ ဒိသ္မာတိ - ကား၊ တေ ဇေတ-ထို တောကျောင်းတို့၌ စျာန်ဝင်စားနေသူတို့ကို၊ မနုဿာ-တို့သည်၊ ပဿိတွာ-၍၊ (ဝေမာဟံသု ဌာစပ်)၊ [တမေနသည် ဝစနဝိပလ္လာသတည်း။]

အနဘိသမ္ဘုဏမာနာတိ - ကား၊ အသဟမာနာ အသက္ကောန္တာ - မစွမ်းနိုင် ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဂန္ဓေ ကရောန္တာတိ - ကား၊ တယော - ကုန်သော၊

ပစိတ္တာ စသည် ။ ။ ပါဠိတော်၌ “ ဝီတင်္ဂါရာ ဝီတရူမာပန္နမုသလာ ” ဟု ဟောတော်မူထား၏၊ ထို၌ မီးကျိုးမရှိရုံ မီးခိုးမရှိရုံ ကျည်ပွေ့မရှိရုံမျှကို ပြတော်မူလိုရင်း မဟုတ်၊ ချက်ပြုတ်၍ မစားမှု ထောင်းထု၍ ချက်ပြုတ်စရာမရှိမှုကိုရည်ရွယ်၍ ဟောတော် မူလိုရင်းဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် “ပစိတ္တာ ခါဒိတဗ္ဗာ ဘာဝတော” စသည်ဖြင့် ဖွင့်သည်။

ဋီကာ။ ။ နယန အနာရမ္ဘာဘာဝေန (အကြင် အားထုတ်မှု၏ မရှိခြင်းကြောင့်) မာဟိဘကုသလာ “မြာဟ္မဏာ” တိ ဝုတ္တာ၊ တမေဝ (ထို အနာရမ္ဘကိုပင်) တာဝ ဒဿေတုံ ပါဠိယံ ဝီတင်္ဂါရာတိအာဒိ ဝုတ္တန္တိ တမဿိ ဒဿေန္တာ “ ပစိတ္တာ ” တိ အာဒိမာဟ။

အနဘိသမ္ဘုဏမာနာ။ ။ အဘိ+ သံ+ ဘူဓာတ်+ သွာဒိဂိုဏ်း+ ဥဏာပစ္စည်း ဖြင့် “ အဘိသမ္ဘုဏာ ” ဟု ဖြစ်၏၊ ဘူ၌ ရဿ၊ ဏာ၌လည်း ရဿပြု၊ မာနသက်၍ “အဘိသမ္ဘုဏမာနာ” ဟု ပြီးသည်၊ ဘူဓာတ်သည် “ပါဝုဏန” အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “အနဘိသမ္ဘုဏမာနာ- ကောင်းစွာ မရောက်နိုင်ကုန်သည်၊ ဝါ-မရှိနိုင် ကုန်သည်” ဟု ပေးပါ၊ ထိုဓာတ်သည် “ သတ္တိ ” အနက်ကိုလည်း ဟောသေး၏၊ ထို့ကြောင့် “ အနဘိသမ္ဘုဏမာနာ - ကောင်းစွာ အားထုတ်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်ကုန် သည်” ဟု ပေးပါ၊ ဤ နောက်နည်းကိုရည်ရွယ်၍ “အသဟမာနာ အသက္ကောန္တာ” ဟု ဖွင့်သည်။

ဝေဒေ-ဝေဒကျမ်းစာတို့ကို၊ အဘိသင်္ခရေန္တာစေတ - ပြုစီရင်ကုန်လျက်လည်းကောင်း၊ [ကျမ်းစာ တမျိုးနှင့်တမျိုး မတူအောင် ထူးထူးခြားခြား ပြုစီရင်ကြကုန်၊ မြာဟ္မဏတို့၏ အသွင်အပြင်အဖြစ်ဖြင့် စီစဉ်ကြကုန်လျက် လည်းကောင်း။] ဝါစေန္ဒာစ - ဆိုစေကုန်လျက် လည်းကောင်း၊ (သူတပါးတို့အား ပို့ချကုန်လျက် လည်းကောင်း)၊ အစ္ဆန္တိတိ - ကား၊ ဝသန္တိ - နေကြကုန်၏၊ အစ္ဆန္တိတိပိ-ဟူ၍လည်း၊ ပါဠိ-ပါဠိတော်ပါဠိသည်၊ အတ္ထိ- ရှိသေး၏၊ ဝေသဝ (ဝေသော+ဝေ)အတ္ထော - ဤအနက်ပင်တည်း၊ [ဋီကာ၌မူ “အစ္ဆန္တိ-အချိန်ကို ကုန်လွန်စေကုန်၏” ဟု ကာရိတ်အနက် ဖွင့်သေး၏။]

ဟိနသမ္ပတန္တိ-ကား၊ ဝါသေဌ-ဝါသေဌ၊ မန္တေ-ဝေဒကျမ်းဂန် မန္တန်တို့ကို၊ ဓာရေန္တိ - ဆောင်ရွက် မှတ်သားကြကုန်၏၊ မန္တေ - တို့ကို၊ ဝါစေန္တိ - ကုန်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဣဒံ-ဤ ဝေဒကျမ်းဂန် မန္တန်တို့ကို အာဂုမ် နှုတ်တက် ဆောင်ရွက် ပို့ချခြင်းကို၊ တေန သမယေန-ထို ကမ္ဘာဦးအခါ၌၊ ဟိနသမ္ပတံ- နိမ့်ကျ၏ဟု သမုတ်အပ်ပြီ။ [ဈာန်မဝင်စားနိုင်ပဲ ကျမ်းစာအလုပ်၌ အားထုတ်နေသောကြောင့် “နိမ့်ကျ၏” ဟု သမုတ်အပ်သည်။]

တဒေတရဟိ သေဌသမ္ပတန္တိ - ကား၊ တံ - ထိုဝေဒကျမ်းဂန် မန္တန်တို့ကို အာဂုမ် နှုတ်တက် ဆောင်ရွက်ပို့ချခြင်းသည်၊ ဝါ-ကို၊ ဣဒါနိ- ဤ၊ ဧတ္ထကေ-ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ မန္တေ - တို့ကို၊ ဓာရေန္တိ - ကုန်၏၊ ဧတ္ထကေ မန္တေ၊ ဝါစေန္တိ-ကုန်၏၊ ဣတိ-ဤသို့ ဆောင်ရွက်မှတ်သားမှု၊ ပို့ချမှုပြုလသော်၊ သေဌသမ္ပတံ- အမြတ်ဟု သမုတ်အပ်သည်၊ ဇာတံ- ဖြစ်ပြီ၊ [“ဝေဒကျမ်းစာကို ဆောင်နိုင်သော၊ ဝေဒသုတ္တန်ကို နားလည်သော မြင့်မြတ်သော မြာဟ္မဏတွေ” ဟု ချီးမွမ်းခံကြရသည်။] မြာဟ္မဏမဏ္ဍလဿာတိ - ကား၊ မြာဟ္မဏဂဏဿ-မြာဟ္မဏအပေါင်း၏၊ (အဘိနိဗ္ဗတ္တိ အဟောသိ ဌာစပ်)။ [“မဏ္ဍလ - အသိုင်းအဝိုင်း” ကို “ဂဏ” ဟု ဖွင့်သည်။]

၁၃၃။ မေထုနံ ဓမ္မံသမာဒါယာတိ-ကား၊ မေထုနံ ဓမ္မံ-မေထုနံအကျင့်ကို၊ သမာဒိယိတွာ - ကောင်းစွာယူ၍၊ (ကျင့်၍)၊ [ဇနီး ခင်ပွန်း အဖြစ်ဖြင့် နှစ်ဦး အတူတူနေ၍။] ဝိသုကမ္မန္တေ ပယောဇေသန္တိ - ကား၊ ဂေါရက္ခဝါဏိဇ

ဝိသုကမ္မန္တေ။ ။ဝိသုကို “ဝိဿုတေ” ဟု ဖွင့်သဖြင့် “ဝိသု၌ တ ကြေနေသည်” ဟု ကြံသင့်၏၊ ထိုဝိဿုတေ ကို “ဥဂ္ဂတေ” ဟု ထပ်ဖွင့်၍ “ဂေါရက္ခ ဝါဏိဇကမ္မာဒိဇကေ” ဟု သရုပ်ဖော်သည်၊ အာဒိဖြင့် “ကသိကမ္မ-လယ်ယာလုပ်ကိုင်မှု” စသည်ကို ယူပါ။

ဝေသာ။ ။ဤအဖွင့်ကိုကြည့်၍ “ဝိသု+ပယောဇေန္တိတိ ဝေသာ” ဟု ပြု၊ ဝိသု ပွင့်+ဏျပစ္စည်း၊ ပယောဇေတပွိုတ်၊ ဝိသဓာတ်+ဏျ ပစ္စည်းဖြင့် “ဝိသတိ ဥပဘုဒ္ဓတိ-ကာမဂုဏ်ကို ခံစားတတ်၏၊ ဣတိ ဝေသာ” ဟု လည်း ပြုတော်မူကြသည်။

ကမ္မာဒိကေ - နွားကျောင်းမှ၊ ကုန်သွယ်မှု အစရှိကုန်သော၊ ဝိဿတေ - ထင်ရှား ကုန်သော၊ ဥဂ္ဂတေ - ပေါ်လွင်ကုန်သော၊ ကမ္မန္တေ - အမှုတို့ကို၊ ပယောဇေသုံ - ယှဉ်စေကြကုန်ပြီ။

၁၃၄။ သုဒ္ဓါ သုဒ္ဓါတိ - ကား၊ တေန လုဒ္ဓါ စာရကမ္မ ခုဒ္ဓါ စာရကမ္မ နာ - ထို ကြမ်းကြုတ်သော အကျင့်ဖြစ်သောအလုပ်၊ သေးငယ်သော အကျင့်ဖြစ် သော အလုပ်ဖြင့်၊ သုဒ္ဓိသုဒ္ဓိ - လျင်စွာလျင်စွာ၊ လဟုံလဟုံ - လျင်စွာလျင်စွာ၊ ကုစ္ဆိတံ - စက်ဆုပ်အပ်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ - ကုန်၏၊ ဝိနဿန္တိ - ပျက်စီး ကုန်၏၊ ဣတိ အတ္တော - ဤကား အနက်၊ အဟု ခေါ်တိ - ကား၊ ဟောတိ ခေါ် - ဖြစ်သည်သာ။ [အဟု သည် ပစ္စုပ္ပန်မှ အတိတ်ပြောင်းသော ကာလ ဝိပလ္လာသတည်း။]

၁၃၅။ သကံဓမ္မဂရဟမာနောတိ - ကား၊ သေတစ္ဆတ္တံ - ထီးဖြူကို၊ ဥဿာ ပနမတ္တေန - စိုက်ထူခြင်းမျှဖြင့်၊ သုဇ္ဈိတုံ - ကိလေသာမှ စင်ကြယ်ခြင်းငှါ၊ ဝါ - သံသရာမှ စင်ကြယ်ခြင်းငှါ၊ နသက္ကာ - မတတ်နိုင်၊ ဣတိ ဧဝံ - သို့၊ အတ္တနော - ၏၊ ခတ္တိယဓမ္မံ - မင်းကျင့်တရားကို၊ နိန္ဒမာနော - ကဲ့ရဲ့လျက်၊ (ပဗ္ဗဇတိ ဌိစပ်) သဗ္ဗတ္ထ - အလုံးစုံသော ဝါကျတို့၌၊ (ဗြာဟ္မဏော ပိ ခေါ် ဝါသေဋ္ဌ စသော ဝါကျတို့၌) သေ (ဧသော) - သည်၊ နယော - အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုဆောင်ကြောင်း အစီအရင်တည်း၊ ဣမေဟိ ခေါ် ဝါသေဋ္ဌ စတူဟိ မဏ္ဍလေဟိတိ ဣမိနာ - ဖြင့်၊ ဣမံ - ဤ ဆိုအပ် လတုံသော အနက်ကို၊ ဒေသေတိ - ပြ၏၊ (ကိ)၊ သမဏမဏ္ဍလံ နာမ - သမဏ အသိုက်အဝန်း မည်သည်၊ ဝိသုံ - သီးခြား၊ နတ္ထိ - မရှိ၊ ပန - ထိုသို့ပင် မရှိပါသော်လည်း (အဘိနိဗ္ဗတ္တိ ဌိစပ်)၊ ယသ္မာ - ကြောင့်၊ ဇာတိယာ - ဇာတ် အားဖြင့်၊ သုဇ္ဈိတုံ နသက္ကာ - မတတ်နိုင်၊ အတ္တနော အတ္တနော - မိမိ မိမိ၏သမ္မာ

သုဒ္ဓါ။ ။ “သု+ဒါ” ဟု ခွဲ၊ သု သည် လျင်မြန်ခြင်း အနက်ဟော နိပါတ်တည်း၊ ဒါသည် ဂရဟတ္ထ၊ (သို့မဟုတ်) ကုစ္ဆိတဝမနအနက်ဟော ဘူဝါဒိ ဓာတ်တည်း၊ “သုဒ္ဓန္တိ လဟုံ လဟုံ ကုစ္ဆိတံ ဂစ္ဆန္တိတိ သုဒ္ဓါ” ဟု ပြု၊ ထို သုဆင်းရဲများသည် စိတ် အေးလက်အေး မနေကြရပဲ မနားမနေ လျင်လျင်မြန်မြန် (ပြာယီးပြာရာ) မုဆိုး တံငါ စသော အလုပ်၊ ကျူထရံရက်မှုစသော အလုပ်များဖြင့် အသက်မွေးကြရသည်။

မှတ်ချက်။ ။ “သုဒ္ဓိ သုဒ္ဓိ” ကို “လဟုံ လဟုံ” ဟု ဖွင့်သည်မဟုတ်၊ သုဒ္ဓါကို “လဟုံ လဟုံ ကုစ္ဆိတံ ဂစ္ဆန္တိ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် သုဒ္ဓိ သုဒ္ဓိ နေရာဝယ် “သုဒ္ဓန္တိ” ဟု “သု+ ဒါ+အန္တိ” ဝိဘတ်ဖြင့် ပါဠိရှိသင့်ကြောင်းကို ရှေးနိဿယ၌ ဆုံးဖြတ်တော်မူသည်။

အမှာ။ ။ ဤဋီကာနှင့် သဒ္ဓနီတိ ဓာတုမာလာ ၈၂ - ကို ကြည့်၍ ရှေးနိဿယ ဆုံးဖြတ်ချက်သည် ကောင်း၏၊ ထို့ပြင် သုစဓာတ် + အပစ္စည်းဖြင့် “သောစန္တိတိ သုဒ္ဓါ” ဟု လည်း ပြုတော်မူကြ၏၊ ဓာတွန် စ ကို ဒ ပြု၊ ဒ ခုဒ္ဓဘော်လာ၍ ပြီးသည်။

၁၉၈

သုတ်ပါဏဇာတိ

အဂ္ဂညသုတ်

ပဋိပတ္တိယာ - ကောင်းသော အာရုံပြု၍ စိတ်သုတ္တံ စင်ကြယ်ခြင်းသည်။ ဟောတံ၊ တဿ - ကြောင့်၊ စတုဟိ - ကုန်သော၊ ဣမေဟိ မဏ္ဍလေဟိ-ဤ အသိုင်းအဝိုင်းတို့ဖြင့်၊ ဝါ - တို့မှ၊ သမဏမဏ္ဍလဿ - ဤ၊ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ - ဖြစ်ခြင်းသည်။ ဟောတံ။

ဣမာနိ မဏ္ဍလာနိ - တို့သည်။ သမဏမဏ္ဍလံ - သို့၊ အနုဝတ္တန္တိ - အစဉ်လိုက်ကြရကုန်၏ (အတုလိုက်၍ ကျင့်ကြရကုန်၏) အနုဝတ္တန္တိနိ စ - အစဉ်လိုက်၍ ကျင့်ကုန်သော်လည်း၊ ဓမ္မေနဝ - လောကုတ္တရာ တရားဖြင့်သာ၊ ဝါ - ကြောင့်သာ၊ အနုဝတ္တန္တိ - ကုန်၏၊ အဓမ္မေန တရား မဟုတ်သောအားဖြင့်၊ ဝါ - တရား မဟုတ်သော အကြောင်းကြောင့်၊ နော အနုဝတ္တန္တိ - အစဉ်မလိုက်ကုန်၊ ဟိ - မှန်၏၊ သမဏမဏ္ဍလံ - ကို၊ အာဂမ္မ - စွဲ၍၊ သမ္ဘိပဋိပတ္တိ - ကို၊ ပူရေတွာ - ၍၊ သုတ္တံ - စင်ကြယ်ခြင်းသို့၊ ပါပုဏန္တိ - ကုန်၏၊ ဣတိ - ဤအဓိပ္ပာယ်ကိုပြ၏။ [ဒေသေတံသို့ ပြန်လှည့်ပါ။]

ဣမေတိ၊ ပေ၊ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ။ ။ “သမဏမဏ္ဍလ” ဟု အမျိုးသီးခြား မရှိသော်လည်း ခတ္တိယ စသော အမျိုးလေးပါးမှ တော့ထွက်၍ ရဟန်းပြုလာကြသောကြောင့် အမျိုးလေးပါးတို့ဖြင့်ပင် သမဏမဏ္ဍလလည်း ဖြစ်ပေါ်လာတော့သည်ဟု ဆိုလိုသည်။

ယုံမှားဖွယ်။ ။ သို့ဖြစ်လျှင် ခတ္တိယ စသော အသိုင်းအဝိုင်းလေးမျိုးသာ ပဓာနဖြစ်၍၊ သမဏမဏ္ဍလံ (ရဟန်း အသိုင်းအဝိုင်း) ကား ပဓာနမဟုတ်ဟု ထင်စရာရှိ၏။ ထို အထင်မှားမှုကို ပယ်ရှားဖို့ရာ “ဣမာနိ၊ ပေ၊ အနုဝတ္တန္တိ” တု မိန့်သည်။

သမဏမဏ္ဍလံ အနုဝတ္တန္တိ။ ။ သမဏမဏ္ဍလက (ရဟန်းတော်များက) အမျိုးလေးပါးထက် သီလစသော လောကုတ္တရာဂုဏ်အားဖြင့် ထူးခြားသောကြောင့် အတုလိုက်၍ ကျင့်ကြရသည်။ မှန်၏ - လောကုတ္တရာဂုဏ်သည် ပညာရှိတို့၏ အတုလိုက်၍ ကျင့်ဖို့ရာ အကြောင်းတည်း၊ အမျိုးကောင်းရုံ အဆင်းလှရုံ အသံဓဏာင်းရုံ (စကား အပြော ကောင်းရုံ) မျှဖြင့် ပညာရှိများက အထင် မကြီးကြပါ၊ အတုလိုက်၍ မကျင့်ကြပါ၊ ထို့ကြောင့် “ဓမ္မေနဝ” စသည် မိန့်သည်။

ဓမ္မေနဝ။ ။ “ဓမ္မ” ဟူသည် သံသရာမှ စင်ကြယ်ကြောင်း လောကုတ္တရာ တရားတည်း၊ ထို ဓမ္မလည်း ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ သာသနာ၌သာ ရှိနိုင်သောကြောင့် သမဏမဏ္ဍလအရ သာသနိက ရဟန်းအပေါင်းကိုသာ ဆိုလိုသည်ဟု မှတ်ပါ။

မှတ်ချက်။ ။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ လောကုတ္တရာဂုဏ် အရှင်အသာဓိစသော ထေရ်တို့၏ လောကုတ္တရာ ဂုဏ်များကို ကြည့်ညိ၍ ဗုဒ္ဓခေတ်က အရှင်သာရိပုတ္တရာ၊ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် စသော မြတ်ဗွာဏများ၊ အရှင်အာနန္ဒာ အရှင်အနုရုဒ္ဓါ စသော မင်းညီ မင်းသားများ၊ အရှင်ယသ စသော သူဌေးသူကြွယ်များ၏ အတုလိုက်၍ တရားကျင့်ကြပုံကို သတိ ပြပါ။ ယခုခေတ်၌လည်း စဉ်းစားဉာဏ်ရှိသူများက ရွေးချယ်ကြည့်လိုကြသည်။

ဒုစရိတာဒိကထာ အဖွင့်

၁၃၆။ ဣဒါနိ - ဤ၊ ယထာ ဇာတိယာ - အကြင်အကြင် ဇာတ်အားဖြင့်၊ သုဇ္ဈိတံ - ငှါ၊ န သက္ကာ - နိုင်၊ သမ္မာပဋိပက္ခိယာဝ ဖြင့်သာ၊ သုဇ္ဈန္တိ၊ တမတ္ထံ - ထို အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဝါ - ထိုအကြောင်းအရာကို၊ ပါကဋ္ဌံ - ထင်ရှားအောင်၊ ကရောန္တော-ပြုလိုသည်၊ (ဟုတော့)၊ ခတ္တိယောပိ ခေါ ဝါသေဌာတိ- ဟူသော၊ ဒေသနံ - ကို၊ အာရဘိ - အားထုတ်တော်မူပြီ၊ တတ္ထ - ဤ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ကမ္မသမာဒါန ဟေတုတိ-ကား၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ကမ္မဝသေန - မိစ္ဆာအယူ၏ အစွမ်းဖြင့်၊ သမာဒိန္တ ကမ္မဟေတု - ဆောက်တည်အပ်သော ကံတည်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝါ - တနည်း၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ကမ္မဿ-မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ကံ ကို၊ သမာဒါနဟေတု-ဆောက်တည်ခြင်းဟူသောအကြောင်းကြောင့်၊ (နိရယံ ဥပပဇ္ဇတိ-၌စပ်)။

၁၃၇။ ဒုယကာရီတိ-ကား၊ ကာလေန - ရံခါ၊ ကုသလံ - ကုသိုလ်ကို၊ ကရောတိ၊ ကာလေန-ရံခါ၊ အကုသလံ (ကရောတိ၊) ဣတိ ဧဝံ-သို့၊ ဥဘယကာရီ-နှစ်ပါးစုံသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ပြုလေ့ရှိ၏၊ သုခဒုက္ခပ္ပဒိသံဝေဒီ ဟောတိတိ-ကား၊ ကေက္ခဏေ - တပြိုင်နက်သော ခဏ၌၊ ဥဘယဝိပါကဒါနဌာနံ နာမ - နှစ်ပါးစုံသော အကျိုးကို ပေးရာအရပ်မည်သည်၊ နတ္ထိ - မရှိ၊ [ကုသိုလ် အကုသိုလ် နှစ်ပါးစုံဖြင့် တပြိုင်နက်စပ်ယှဉ်နေသော သတ္တဝါဟူသော ခန္ဓာအစဉ်၏ မရှိနိုင်ခြင်းကြောင့်တည်း။] ပန-ထိုသို့ပင် မရှိနိုင်ပါသော်လည်း၊ ဇယန-အကြင်သူသည်၊ အကုသလံ ကို၊ ဗဟံ-စွာ၊ ကတံ-ပြုအပ်သည်၊ ဟောတိ၊ ကုသလံ-ကို၊ မန္တံ- အနည်းငယ်၊ (ကတံ ဟောတိ)၊ သော-သည်၊ တံ ကုသလံ-ကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ ခတ္တိယကုလေဝါ-မင်းမျိုး၌သော်လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏ

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ကမ္မသမာဒါန ဟေတု။ ။သမာဒိယတေတိ သမာဒိန္တံ၊ [သံ+အာ+ဒါ+ယု၊ ကံဟော။] သမာဒါနံ+ကမ္မံ ကမ္မသမာဒါနံ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ+ကမ္မသမာဒါနံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါနံ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါနမေဝ+ဟေတု= မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါနဟေတု၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအစွမ်းဖြင့် ဆောက်တည်အပ်သော ကံဟူသော အကြောင်း (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဟူသော မနောကံကို အကြောင်းခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပါဏာတိပါတ စသော ကာယကံ၊ မုသာဝါဒ စသော ဝစီကံ) ရ၏။

တနည်း။ ။မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယေဝ+ကမ္မံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကမ္မံ၊ သမာဒိယတေ သမာဒါနံ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကမ္မဿ + သမာဒါနံ = မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါနံ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါနံ ဧဝ+ဟေတု မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါနဟေတု = မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကို ဆောက်တည်ခြင်း ဟူသော အကြောင်း (မနောကံ)၊ [ဆောက်တည် ဟူရာ၌ တမင် ဆောက်တည်သည် မဟုတ်၊ ထို မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဖြစ်မှု၊ (သို့မဟုတ်) ထို မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူသို့ ကပ်ရောက်မှု (အယူကို ယူထားမှု) ပင်တည်း။

ကုလေဝါ-၌သော်လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗတ္တတိ-ဖြစ်ရ၏။ အထ-၌၊ နံ- ထိုသူ့ကို၊ အကုသလံ ကမ္မံ - သည်၊ ကာဏမ္မိ - ကဏ်းသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ခုဇ္ဇမ္မိ- ကုန်းသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ပိဋသပ္ပိမ္မိ-ဆွံ့အသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ကရောတိ၊ သော-သည်၊ ရဇ္ဈဿဝါ-မင်း၏ အဖြစ်အားမူလည်း၊ အနရဟော-မထိုက်တန် သည်၊ ဟောတိ၊ အဘိသိတ္တကာလေဝါ-အဘိသိက်သွန်းအပ်ပြီးရာ အခါ၌လည်း၊ ဧဝံဘူတော - ဤသို့ ဖြစ်သည် (ကာဏ စသည် ဖြစ်သည်)၊ (ဟုတွာ)၊ ဘောဂေ-စည်းစိမ်ထို့ကို၊ ပရိဘုဉ္ဇိတံ-သုံးဆောင်ခံစားခြင်းငှါ၊ န သက္ကောတိ- မစွမ်းနိုင်။

အပရဿ- အခြားသူအား၊ ဝါ-၏၊ မရဏကာလေ - သေခါနီး အခါ၌၊ ခေု-နှစ်ယောက်ကုန်သော၊ ဗလဝမလ္လာဝိယ-အားကြီးသော လက်ပန်းသည်တို့ ကဲ့သို့၊ (လက်ငွေ့သမားများကဲ့သို့၊) ခေုပိ - နှစ်ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ တေ ကုသလာကုသလ ကမ္မာနိ-ထို ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံတို့သည်၊ ဥပဋ္ဌဟန္တိ- ထင်လာကုန်အံ့၊ တေသု - ထို နှစ်ပါးသောကံတို့ထွက်၊ အကုသလံ - အကုသိုလ်ကံ သည်၊ ဗလဝတရံ-သာ၍ အားကြီးသည်၊ [ဘဝ၌ တပ်မက်သော နိကန္တိတဏှာ စသော အကြောင်းထူးကိုရခြင်းကြောင့် အားကြီးသည်။] ဟောတိ - ဖြစ်အံ့၊

ဧဝံ၊ ဧဝံ၊ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ ။ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ နှစ်မျိုးလုံးတို့သည် ပြုထား အပ်၊ ထပ်ကာ ထပ်ကာ ဆည်းပူးထားအပ်လျှင် သဘောအားဖြင့် နှစ်မျိုးလုံးပင် အားရှိကြသည်သာ၊ ထို့ကြောင့် သေခါနီးအခါဝယ် ကံ၊ ကမ္မနိမိတ် အဖြစ်ဖြင့် နှစ်မျိုးလုံးပင် တလှည့်စီ ထင်လာနိုင်ကြသည်။

အကုသလံ ဗလဝတရံ။ ။ ထိုကံနှစ်မျိုးတွင် အကုသိုလ်ကံက ပဋိသန္ဓေအကျိုး ပေးဖို့ရာ ပို၍ အားရှိနိုင်သည်၊ ဘာကြောင့်နည်း-အထောက်အပံ့အကြောင်းကို ရခြင်း ကြောင့်တည်း၊ မှန်၏-နိကန္တိ (ဘဝ၌ တပ်မက်မှု) တဏှာ စသော အကြောင်းထူးတို့ သည် အကုသိုလ်နှင့် သဘာဝ ဖြစ်၏၊ ကုသိုလ်နှင့်မဖြစ်၊ ထို့ကြောင့် ကံပြုစဉ် ဆည်းပူး စဉ်က ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ ၂ မျိုး အားတူသော်လည်း အကုသိုလ်ကံက ကုသိုလ်ကံ ထက် အကျိုးပေးဖို့ရာ အခွင့်သာပေသည်။ [အကုသိုလ်ကံက တိရစ္ဆာန်ဖြစ်အောင် အကျိုးပေး၍၊ ကုသိုလ်ကံက ပဝတ္တိအခါ မင်္ဂလာဆင် စသည်ဖြစ်အောင် အကျိုးပေး ပုံကို အဋ္ဌကထာအတိုင်း သိပါ။]

ကုသိုလ်အားရှိလျှင်။ ။ အကယ်၍ ကုသိုလ်ကံက အားရှိလျှင် အကုသိုလ်ကံကို တားမြစ်၍ လူ့ဘုံ၌ လူဖြစ်အောင် အကျိုးပေးပေလိမ့်မည်၊ အကုသိုလ်ကံကလည်း ပဝတ္တိအခါဝယ် ထိုလူဖြစ်လာသူကို ကဏ်းအောင် ကုန်းအောင် အ-အောင် ဆွံ့အောင် ရောဂါတမျိုးမျိုးဖြင့် နှိပ်စက်အောင် ပြုပေလိမ့်မည်၊ ဤသည်ကို ရည်ရွယ်၍ “သုခ ဒုက္ခ ပဋိသံဝေဒီ-ချမ်းသာ ဆင်းရဲ နှစ်မျိုးကို ခံစားရသူ”ဟု မိန့်သည်။

တံ-ထို အကုသိုလ်ကံသည်။ ကုသလံ - ကုသိုလ်ကို၊ ပဋိဗောဓိတော-တားမြစ်၍၊
 တိရစ္ဆာန်နယောနိယံ - တိရစ္ဆာန်မျိုး၌၊ နိဗ္ဗတ္တာပေတိ - ဖြစ်စေ၏။ ကုသလ
 ကမ္မဋ္ဌိ-ကုသိုလ်ကံသည်လည်း၊ ပဝတ္ထိဝေဒနိယံ-ပဝတ္ထိအခါ၌ ခံစားထိုက်သော
 အကျိုးရှိသည်၊ ဟောတိ၊ တမေနံ - ထို တိရစ္ဆာန်ဘုံ၌ ဖြစ်သော သတ္တဝါကို၊
 မင်္ဂလဟတ္ထိဝါ-မင်္ဂလာဆင်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ မင်္ဂလအသံဝါ-ကိုသော်
 လည်းကောင်း၊ ဂင်္ဂလဥသဘံဝါ - မင်္ဂလာ နွားလားဥသဘာကိုသော်လည်း
 ကောင်း၊ ကရေန္တိ၊ [ပိုင်ရှင်များက မင်္ဂလာဆင် စသည်အရာ၌ထား၍ အသုံးပြု
 ကြသည်-ဟူလို။] သော-ထိုသတ္တဝါသည်၊ သမ္ပတ္တိ-စည်းစိမ်ကို၊ အနုဘဝတိ-
 ခံစားရ၏၊ ဣဒံ - ဤသို့ ဆင်းရဲ ချမ်းသာ နှစ်ဖြာသော အကျိုးပေးခြင်းကို၊
 သန္တုဗ္ဗယ-၍၊ သုခဒုက္ခပဋိသံဝေဒီ ဟောတိတိ-ဟူ၍၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ-ပြီ။

ဗောဓိပက္ခိယဘာဝနာ အဖွင့်

၁၃၈။ သတ္တန္တံ ဗောဓိပက္ခိယာနန္တိ - ကား၊ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာတိ
 အာဒိကောဋ္ဌာသဝသေန - စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ အစရှိသော အစု၏
 အစွမ်းဖြင့်၊ သတ္တန္တံ ခုနစ်ပါးကုန်သော၊ ပဋိပဋိယာ ပန-အစဉ်အားဖြင့်ကား၊
 သတ္တတိ သာယ-သုံးဆယ့်ခုနစ်ပါးသော၊ ဗောဓိပက္ခိယာနံ-မဂ်ဉာဏ်၏ အသင်း
 အပင်း၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ-တို့ကို၊ ဘာဝနမန္တာယာတိ - ကား၊ ဘာဝနံ-
 ပွားစေခြင်းကို၊ အနုဂန္တာ-အစဉ်ရောက်၍၊ ပဋိပဇ္ဇိတော-ကျင့်၍၊ ဣတိ အတ္ထော-

ဆုံးဖြတ်ချက်။ ။အားတူသော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ နှစ်မျိုးလုံး တလှည့်စီ
 စင်လာရာ၌ စုတိဖိတ် ကျခါနီးအချိန်ဝယ် ကုသိုလ်ဇောများက သာ၍ အားရှိပါးရှိ
 စောလျှင် ကုသိုလ်က အကုသိုလ်ကံကို တား၍ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေး၏၊ အကုသိုလ်
 ဇောများက သာ၍အားရှိစွာ စောလျှင်လည်း ကုသိုလ်ကံကိုတား၍ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို
 ပေးသည်။ ဘာကြောင့်နည်း - ကံနှစ်မျိုးလုံး အားရှိသောကြောင့် လည်းကောင်း၊
 သာ၍ အားရှိဖို့ရန် နိကန္တိစသော အခြား အကြောင်းတမျိုးကို ဝှံ့ခြင်းကြောင့်လည်း
 ကောင်းဟု ဋီကာ ဆုံးဖြတ်သည်။ ဉာဏ်ဖြင့်ဆင်ခြင်၍ ယူပါစေ-ဟုလည်း မှာသည်။

အဗ္ဗာ။ ။ဤ အဖွင့်များသည် အဘိဓမ္မာကျမ်းကို အဋ္ဌကထာနှင့်တကွ လေ့လာ
 ပြီးသူများအတွက် မခက်ပါ။ ကံအကျိုးပေး ဆန်းကြယ်ပုံကို တသက်လုံး မုဆိုးလုပ်လာ
 သော အရှင်သောဏ၏အဖေ ဦးပဉ္စင်းကြီး၏ ဝတ္ထု၊ တမ္မဒါဠိ လူသတ်သမားကြီး၏
 ဝတ္ထု၊ ပိဋကသုံးပုံဆောင် ကပိလ ရဟန်းကြီး၏ဝတ္ထု စသည်တို့ကို ကြည့်၍သိပါ။

ဗောဓိပက္ခိယ။ ။အရိယသစ္စာလေးပါးတို့ကို သိတတ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ မဂ်ဉာဏ်
 သည် “ဗောဓိ” ခေါ်၏။ ဗောဓိယာ+ပက္ခော ဗောဓိပက္ခော၊ ဗောဓိပက္ခေ+ဘဝါ
 ဗောဓိပက္ခိယာ၊ (သတိ၊ ဝီရိယစသော တရားများ။)

အရည်အသွေး

အတ္တမနာဝဂါသေဋ္ဌဘာရဒွါဇာတိ (ဧတ္ထ) - ဤ၊ (ဂုဠတ္ထိ - လျှိုငှက်နေသော
အနက်ကို)၊ ဟိ (ဥဒ္ဓရိတွာ ဒဿမိ) - ထုတ်၍ပြဦးမည်၊ ဝဂါသေဋ္ဌဘာရဒွါဇ
သာမဏေရာပိ-ဝဂါသေဋ္ဌ ဘာရဒွါဇမည်သော သာမဏေတို့သည်လည်း၊ သက
မနာ-မိမိစိတ်ရှိကုန်သည်၊ တုဋ္ဌမနာ-နှစ်သက်သောစိတ် ရှိကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊
သာဓု သာဓုတိ- သာဓုသာဓုဟူ၍၊ အဂဝတော- ဤ၊ ဘာသိတံ- ဟောတော်

ပရိနိဗ္ဗာယတိ။ ။ သညပာဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓိတိဖြင့် ရဟန္တာသုဂ္ဂိုလ်၏ မြင့်မြတ်ပုံ
 ထင်ရှားအောင်ပြဖို့လွယ်ကူသောကြောင့် “ပရိနိဗ္ဗာယတိ” အရ “ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်”
 ကို ယူထားသည်။

သာရိပုတ္တသိဟနာဒအပ္ပင်္ဂ

သာသာဋီကာ

၂၀၃

မူအပ်သော စကားတော်ကို အဘိနန္ဒီ သူ - လွန်စွာ နှစ်သက်၊ ရွှင်အားတက် လျက်၊ လက်ခံကြကုန်ပြီ။ ထို့ မေဝသုတ္တန္တိ-၌ အဂ္ဂညသုတ်ကိုပင်၊ အာဝဇ္ဇန္တာ- ဆင်ခြင်ကုန်လျက်၊ (ထပ်ကာ ထပ်ကာ နှလုံးသွင်းကုန်လျက်)၊ အနုမဇ္ဇန္တာ- အနက်အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် အဖန်ဖန် သုံးသပ်ကုန်လျက်၊ ဝါ- အဖန်ဖန် ဝိပဿနာ ဤ၏ဖြင့် သုံးသပ်ကုန်လျက်၊ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ- ပဋိသမ္ဘိဒါတို့နှင့်၊ သဟ-အတူ၊ အရဟတ္တံ အရဟတ္တဖိုလ်သို့၊ ပါပုဏိ သူ-ဆောက်ကုန်ပြီ။ ဣတိ- အပြီးတည်း။

အဂ္ဂညသုတ္တဝဏ္ဏနာ- သည်၊ နိဋ္ဌိတာ-ပြီ။

အဂ္ဂညသုတ်အပွင့် ပြီးပြီ။

၅။ သမ္မသာဒနီယသုတ်

သာရိပုတ္တ သိဟနာဒ အပ္ပင်္ဂ

၁၄၁။ ဧဝံ မေ သုတ်န္တိ သမ္မသာဒနီယသုတ္တံ၊ [ပါထိကသုတ်အစပုဒ်စဉ် (၁) ၌ အနက်ပေးခဲ့ပြီ။] တတြာယ မနုတ္တာနပဒ ဝဏ္ဏနာ။ [စက္ကဝတ္တိသုတ် ပုဒ်စဉ် (၈၀) ၌ အနက်ပေးခဲ့ပြီ။] နာဠန္ဒာယန္တိ- ကား၊ နာဠန္ဒာတိ - နာဠန္ဒာ ဟူ၍၊ ဧဝံ နာမကေ-၍သို့ အမည်ရှိသော၊ နဂရေ-မြို့၌၊ တံ နဂရံ-ထို နာဠန္ဒာ မြို့ကို၊ ဂေါဝရဂါမံ- ဂေါဝရဂါမ်ကို (ဆွမ်းခံရွာကို)၊ ကတော - ပြု၍၊ (ဝိဟရတိ- ခဲ့စပ်)၊ ပါဝါရိကဗ္ဗဝနေတိ - ကား၊ ဒုဿပါဝါရိကသေဋ္ဌိနော-

ပါဝါရိက ။ ပါဝါရေန္တိ သဉ္ဇောဒေန္တိ သရီရံ ဧတေနာတိ ပါဝါရော၊ ဝတ္ထံ= ကိုယ်ကို ဖုံးလွှမ်းကြောင်းအဝတ်၊ ဝါ-ဘနည်း+ပါဝါရဏံ ဝါ ပါဝါရော= ဖုံးလွှမ်း အပ်၊ ဝတ်အပ်သော အဝတ်၊ ပါဝါရော + ယဿ + အတ္ထိတိ ပါဝါရိကော = ရောင်းစရာ အဝတ်အထည် ဘဏ္ဍာများစွာ ရှိသူ၊ [ပဟူတအနက် အပိုပါသော အဿတ္ထိ။] ထိုသဋ္ဌေးသည် ငယ်ရွယ်စဉ်က အဝတ်အထည်များကို များစွာစုဆောင်း၍ အရောင်းအဝယ်လုပ်ခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် သဋ္ဌေးဖြစ်ရာအခါ၌လည်း သူ့ကို “ပါဝါရိက- အထည်ကုန်သည်” ဟုသာ အများက သိနေကြ၍ တွင်ကျယ်နေသည်။

မှတ်ချက်။ ။ အဘိဓာန် (၂၆၂) ဝါသာ၌ “ပါဝါရ” ကို “အပေါ်ရုံ စုံလျား တဘက်” ဟု ဆို၏။ ။ ဤအဋ္ဌကထာ၌ “ပါဝါရိက” ကို “ဒုဿပါဝါရိက” ဟု ဆို၏။ ဤကားလည်း “ဒုဿ” နှင့် ဝတ္ထုတို့သည် ပရိယာယ်သဒ္ဒါများ ဖြစ်သည် ဟု ဆို၏။ “ဒုဿနှင့် ပါဝါရလည်း အတူတူ” ဟု ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် ဤနေရာ၌ ခြံထည်သာမက အဝတ်အထည် အားလုံးကို “ပါဝါရ” ဟု ယူပါ။

၂၀၄

သုတ်ပါဏေယျ

သမ္မသဒ္ဓနိယသုတ်

အထည်ကုန်သည် သဋ္ဌေး၏၊ အမွဝနေ - သရက်ဥယျာဉ်၌၊ (ဝိဟရတိ ဌာဝပ်)၊
တံ- ထို သရက်ဥယျာဉ်သည်၊ တဿ - ထို သဋ္ဌေး၏၊ ဥယျာနံ- ဥယျာဉ်သည်၊
အဟောသိ ကိရ- ဖြစ်သတဲ။

သော-ထို သဋ္ဌေးသည်၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဓမ္မဒေသနံ-တရားဒေသနာတော်
ကို၊ သုတော-နာရ၍၊ ဘဂဝတိ - မြတ်စွာဘုရား၌၊ ပသန္နော - ကြည်ညိုသည်၊
(ဟုတော)၊ တသ္မိ ဥယျာနေ - ထို သရက်ဥယျာဉ်၌၊ ကုဋိလေဏမဏ္ဍပါဒိ ပဋိ
မဏ္ဍိတံ - ကျောင်းဝယ်၊ လိုက်၊ မဏ္ဍပ် အစရှိသည်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော၊
ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရား၏(အတွက်)၊ ဝိဟာရံ-ကို၊ ကတော-ဆောက်လုပ်၍၊
နိဿာတေသိ - အပ်နှံလှူဒါန်းပြီ၊ သော ဝိဟာရော - သည်၊ ဇီဝကမ္မဝနံဝိယ-
ဇီဝက၏ သရက်ဥယျာဉ်ကဲ့သို့၊ ပါဝါရိကမ္မဝနံတေဝ - ပါဝါရိက၏ သရက်
ဥယျာဉ်ဟူ၍သာ၊ သင်္ချိ-ခေါ်ဝေါ်အပ်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ ဂတော-ရောက်ပြီ၊
တသ္မိ ပါဝါရိကမ္မဝနေ - ထို အထည်ကုန်သည်သဋ္ဌေး၏ သရက်ဥယျာဉ်၌၊
ဝိဟရတိ-၏၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်။

ဘဂဝန္တံ-ကို၊ ဧတံ - ဤစကားကို၊ အဝေါစ-ပြီး (ကိ-နည်း၊) ဘန္တေ -
မြတ်စွာဘုရား၊ အဟံ-သည်၊ ဘဂဝတိ-မြတ်စွာဘုရား(အပေါ်)၌၊ ဧဝံပသန္နော-
ဤသို့ ကြည်ညိုပါ၏၊ ဝါ-သို့ကလောက် ကြည်ညိုပါ၏၊ ဣတိ-ဤသို့ အစရှိသော
စကားကို၊ ဝါ-ဤသို့ အလားတူ အခြားစကားကို၊ (အဝေါစ)ကသွာ-ကြောင့်၊
ဧဝံ-သို့၊ အဝေါစ-လျှောက်သနည်း၊ အတ္တနော-၏၊ ဥပ္ပန္န သောမနဿ ပဝေဒ
နတ္ထံ - ဖြစ်သော ဝမ်းမြောက်မှုကို သိစေခြင်းအကျိုးငှါ၊ (အဝေါစ-ပြီး။)

ပုဒ်ပြီးစုံ။ ။ပပုဗ္ဗ+ဝရဇာတ်+ဏပစ္စည်း၊ ဝဉ္စ ဝုဒ္ဓိ ပြု၍ “ပဝါရော”ဟု ဖြစ်ပြီးမှ
“ပါကာရော” ကဲ့သို့ ပဉ္စ ဒိဃပြု၍ “ပါဝါရော” ဟု ဖြစ်သည်၊ အဘိဓာန်ဒီကာ
(၂၉၂)ဂါထာ၌ “ဝရ-အစ္ဆာဒနေ၊ ပပုဗ္ဗော၊ ကမ္မနိ ဣော၊ ဥဘယတြာပိ (ပ, ဝ
နှစ်ပုဒ်လုံး၌လည်း) ဝုဒ္ဓိ” ဟု ဆိုခြင်းမှာ လွယ်ကူစေရန် ဆိုခြင်းဟု မှတ်ပါ။ [နိပ္ပန္န
ကိတ်ပုဒ်၌ “ပါဝါရော” ဟုလည်းကောင်း၊ အာချာတ်၌လည်း “ပါဝါရေန္တိ” ဟု
လည်းကောင်း ရှိသည်။]

ဘဂဝတိတိ။ ။ဘဂဝတိ၌ ဣတိသဒ္ဓါ အာဒိအနက်ဟော၊ (တနည်း) ပကာရ
အနက်ဟောဟု ဋီကာဆို၏၊ ထို ဣတိဖြင့် ပါဠိတော်လာ “န စာဟု နစဘဝိဿတိ”
စသော စကားများကို ယူပါ။

စဉ်းစားဖွယ်။ ။“ကသွာ ဧဝံ အဝေါစ”ဟု အကြောင်းကိုမေးပြီးလျှင် “သောမနဿ
ပဝေဒနတ္ထံ”ဟု အကျိုးကို ဖြေခြင်းသည် သရက်ပင်ကို မေး၍ ပိန့်ပင်ကို ဖြေထားသလို
အမေးအဖြေ တခြားမီ မဟုတ်လော ဟု စဉ်းစားစရာရှိ၏၊ ထို အချက်ကို ဋီကာ၌
အောက်ပါအတိုင်း ရှင်းထားသည်။

သင်္ခါပုတ္တသိဟနာဒအဖွင့်

ဘာသာဒီကာ

၂၈၅

တကြ - ထိုဥပုန္န သောမနဿ ပဝေဒနတ္ထံ ဟူသော စကားရပ်၌၊ အယံ-ဤ ဆိုအပ်လတုံကား၊ အနုပုဗ္ဗိကထာ - အစဉ်အတိုင်းဖြစ်သော စကားတည်း၊ [ဤ အနုပုဗ္ဗိကထာ၏နယ်သည် “အတ္တနော သောမနဿ ပဝေဒနန္တော ဧဝံ ပဿန္တော အဟံ ဘန္တေတိ အာဒိမာဟ” တိုင်အောင်တည်း။]

ကိရ - ချဲ့၊ ထေရော - အရှင်သာရိပုတ္တရာထေရ်သည်၊ တံဒီဝသံ - ထိုနေ့၌၊ ကာလဿဝ-နံနက်စောစောကပင်၊ သရီရပဋိဇ္ဇဂ္ဂနံ-ကိုယ်လက်သုတ်သင်မှုကို၊ ကတော-ပြု၍၊ သုနိဝတ္ထနိဝါသနော-ကောင်းစွာ ဝတ်အပ်သော သင်းပိုင်ရှိသည် [ကျောင်း၌၊ ဝတ်နေကြ သင်းပိုင်ကို ပြင်ဆင် ဝတ်တော်မူပြီးသည်။] (ဟုတော) ပတ္တစိဝရံ-ကို၊ အာဒါယ-ယူ၍၊ ပါသာဒိကေဟိ - ကြည်ညိုခြင်းကို ဖြစ်စေနိုင် ကုန်သော (ကြည်ညိုဖွယ်ကို ဆောင်ကုန်သော)၊ အဘိက္ကန္တာဒိဟိ - ရွှေသို့ သွားခြင်း အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ ဒေဝမနုဿာနံ-တို့၏၊ ပဿာဒံ- ကြည်ညိုခြင်းကို၊ အာဝဟန္တော - ဆောင်လျက်၊ နာဠန္ဒဝါသိနံ - နာဠန္ဒာမြို့၌ နေသူတို့၏၊ ဟိတ

ဒီကာ။ ။ ယာ ပိဿ ထေရဿ တဒါ ဘဂဝတိ သောမနဿပုတ္တိ (မှန်၏- ရုဏ်ဘော်များကို စဉ်းစားနေချိန်တွင် အရှင်သာရိပုတ္တရာမှာ ဘုရားရှင်၏အပေါ်၌ အကြင် ကြည်ညိုလေးစား ဝမ်းမြောက်မှုဖြစ်၏)၊ သာ နိဗ္ဗါရိဘရူပ၊ (ထုတ်ဆောင်ပြ အပ်သော သဘောရှိသည်ဖြစ်၍) ကာရဏဘာဝေန စောဒိတာ၊ ကသ္မာ ဧဝံ အဝေါ စာတိ (“ကသ္မာ ဧဝံ အဝေါစ” ဟု အကြောင်း၏ အဖြစ်ဖြင့် စောဒနာအပ်ပြီ) ။

သာ ဧဝ စ (ဆိုသောမနဿပုတ္တိသည်ပင်) ယသ္မာ နိဗ္ဗါရိဘရူပပါ ပဝေဒနဝသေန (သိစေခြင်း-သိအောင် လျှောက်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) ဘဂဝတော သမ္ပုဒါ တထာ ဝစနံ ပယောဇေတိ (ဧဝံ ပဿန္တော အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတိ စသော ထိုစကားကို ယဉ်စေ၏) တသ္မာ “အတ္တနော ဥပုန္န သောမနဿ ပဝေဒနတ္ထံ” ပယောဇေနဘာဝေန (အကျိုးအဖြစ်ဖြင့်) ပိသမ္ဗိတံ။

အချုပ်မှာ- ဘုရားရှင် အပေါ်၌ သောမနဿဖြစ်မှုသည် (မလျှောက်ပဲ မနေနိုင် သောက်အောင် ဝမ်းမြောက်လှသဖြင့်) သိုဝမ်းမြောက်မှုကို အခြေခံ၍ လျှောက်ထား သောကြောင့် လျှောက်ခြင်း၏အကြောင်းလည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ လျှောက်ထားခြင်း၏ အကျိုးဟုလည်း ဆိုနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် အကြောင်းမေး၍ အကျိုးကို ဖြေနိုင်ပါသည်-ဟု ဆိုလိုသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ဒီကာစာအုပ်များ၌ “ကာရဏဘာဝေန စောဒိတာ” ၏ နောက်ဝယ် ပုဒ်တား၍ “တသ္မာ ဧဝံ အဝေါစာတိ” ဟု တွေ့ရ၏၊ စာသွားနှင့် အဓိပ္ပါယ်ကို ထောက်လျှင် “တသ္မာ” နေရာ၌ “ကသ္မာ” ဟု ရှိသင့်သည်၊ ပုဒ်တားလည်းမလိုတော့။

တကြ။ ။ တကြဖြင့် ထုံးစံအတိုင်း ရွှေဝါကျရှိ “သောမနဿပဝေဒနတ္ထံ” ဟူသော စကားကို စွဲပါ၊ ဒီကာ၌မူ “တသ္မိ” သောမနဿပဝေဒန” ဟု လိုရင်းကိုသာ စွဲထားသည်။

၂၀၆

သုတ်ပါထေယျ

သမ္မသဒနီယသုတ်

သုခံ - စီးပွားချမ်းသာကို၊ အနုဗြူဟယန္တော - တိုးပွားစေလျက်၊ ပိဏ္ဏာယ - ဆွမ်းအလို့ငှါ၊ ပဝိသိတာ-၍၊ ပစ္ဆာဘတ္တံ - ဆွမ်းစားရာကာလ၏ နောက်အဖို့၌၊ ပိဏ္ဏပါတပဋိက္ကန္တော - ဆွမ်းခံရာအရပ်မှ ဖွဲ့ခဲ့သည်။ (ဟုတော့)၊ ဝိဟာရံ၊ ဂန္တော-၍၊ သတ္တု - အား၊ ဝတ္တံ-ကို၊ ဒဿေတာ - ပြု၍၊ [မြတ်စွာဘုရားမြင်တော်မူလောက်အောင် ဝတ်ကို အထင်အရှားပြု၍။] သတ္တရိ-သည်၊ ဂန္ဓကုဋိံ - သို့၊ ပဝိဋ္ဌေ- ဝင်တော်မူပြီးလျှင်၊ သတ္တာရိ - ကို၊ ဝန္တိတာ-၍၊ အတ္တနော ၏၊ ဒိဝါဌာနံ-နေ့ နေရာအရပ်သို့၊ အဂမာသိ-ကြွတော်မူပြီ။

တတ္ထ-ထိုနေ့ နေရာအရပ်၌၊ သဒ္ဓိဝိဟာရိကံန္တော ဝါသိကေသု - ဥပဇ္ဈာယ်ယူ အတူနေတပည့်၊ နိဿယည်းယူ အနီးနေတပည့်တို့သည်၊ ဝတ္တံ-ကို၊ ဒဿေတာ - ၍၊ ပဋိက္ကန္တေသု- ပြန်သွားကုန်လသော်၊ ဒိဝါဌာနံ- ကို၊ သမ္ပဇ္ဇိတာ- တံမြက်လည်း၍၊ စမ္မက္ခန္ဓံ - သားရေပိုင်းကို (သားရေအခင်းကို)၊ ပညပေတာ-ခင်း၍၊ ဥဒကတုမ္မတော-ရေဗူးမှ၊ ဥဒကေန-ဖြင့်၊ ဟတ္ထပါဒေ-တို့ကို၊ သီတလေ-အေးမြသည်တို့ကို၊ ကတာ - ၍၊ တိသန္နိပလ္လကံ - သုံးခု အစပ်ရှိသော တင်ပလွင်ကို၊ အာဘုဗိတာ-ဖွဲ့ခွေ၍၊ [တင်ပလွင်ခွေလိုက်သောအခါ ခူးနှစ်ခု တင်တခုအားဖြင့် အစပ် ၃ ခု ဖြစ်ပေါ်လာသည်။] ကာလပရိစ္ဆေဒံ - အချိန် အပိုင်းအခြားကို၊ ကတာ-၍၊ ဖလသမာပတ္တိံ - အရဟတ္တ ဖလသမာပတ်သို့၊ သမာပဇ္ဇိ-ကောင်းစွာ ရောက်ပြီ (ဝင်စားပြီ)။

သော-ထိုအရှင်သာရိပုတ္တရာသည်၊ ယထာပရိစ္ဆိန္နကာလဝဓသန- အကြင် အကြင် ပိုင်းခြားအပ်ပြီးသောကာလ၏အစွမ်းဖြင့်၊ သမာပတ္တိတော-မှ၊ ဝုဋ္ဌာယ-ထ၍၊ အတ္တနော-၏၊ ဂုဏေ-တို့ကို၊ အနုဿရိတုံ - အဖန်ဖန် အမှတ်ရခြင်းငှါ၊ အာရဇ္ဈေ-အားထုတ်တော်မူပြီ၊ အထ-၌၊ ဂုဏေ-တို့ကို၊ အနုဿရတော-အဖန်ဖန် အမှတ်ရလသော်၊ ဝါ - အဖန်ဖန် အမှတ်ရသော၊ အဿ - ထို အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ (ဉာဏ်၌)၊ သီလံ-သီလသည်၊ အာပါတံ - ရှေးရှုကျခြင်းသို့ (ထင်လာခြင်းသို့)၊ အဂတံ-ရောက်ပြီ၊ တတော-ထိုမှနောက်၌၊ ပဋိပါဋိယာဝ - အစဉ်အားဖြင့်သာ၊ သမာဓိ-သမာဓိသည်၊ (အာပါတံ-သို့၊ အာဂတော-ပြီ) ပညာ -

သမာပတ္တိတော၊ ဝေ၊ အာရဇ္ဈေ။ ။ “အဟော သန္တော ဝတာယံ အရိယဝိဟာရော-အော် အရိယာတို့၏နေထိုင်ပုံသည် ငြိမ်သက်လေစွ” ဟု သမာပတ်ချမ်းသာကို ဆင်ခြင်မှုကို အဦးပြု၍ မိမိ၏ဂုဏ်တို့ကို အမှတ်ရဖို့ရာ အားထုတ်တော်မူသည်။ အားထုတ်ပြီးနောက် ထိုဂုဏ်တို့ကို သမာဓိစသော သာမညအပြား၊ ပဌမဈာန်စသော ဝိသေသအပြား၊ ပညာစသော သာမညအပြား၊ ဝိပဿနာဉာဏ်စသော ဝိသေသအပြားအားဖြင့် ထုတ်၍ ခုအောက်စမှတော်မူသည်။

သာရိပုတ္တသီဟနာဒအဖွင့် ဘာသာဋီကာ

၂၀၇

ပညာသည်၊ (အာပါတံ - သို့၊ အာဂတာ - ပြီ)၊ ဝိမုတ္တိ - အရဟတ္တဖိုလ်သည်၊ (အာပါတံ-သို့၊ အာဂတာ-ပြီ) ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနံ-အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည်၊ (အာပါတံ အာဂတံ)၊ [နောက်နောက်ပုဒ်တို့၌ “အာပါတ မာဂတံ ” ကို လိန့်ဝုစ်ပြင်၍ လိုက်ပါစေ၊ အကျဉ်းချုပ်မျှသာ ပေးပါမည်။]

ပဌမံ ဈာနံ - ပဌမဈာန်သည်၊ (အာပါတံ အာဂတံ)၊ ပေ၊ အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ္တိ - အာကာသာနဉ္စာယတန သမာပတ်သည်၊ ပေ၊ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တိ - သည်၊ ပေ၊ ဝိပဿနာဉာဏံ - သည်၊ ပေ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏံ - သည်၊ ပေ၊ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ - သည်၊ ပေ၊ သောတာပတ္တိဖလံ - သည်၊ ပေ၊ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ - အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါသည်၊ [အနက်၌၊ သို့မဟုတ်- အကျိုး၌ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ကောင်းစွာသိနိုင်သောဉာဏ်။] ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ-သည်၊ [ပါဠိ၊ သို့မဟုတ် အကြောင်း၌ ခွဲခြမ်း စိတ်ဖြာ၍ ကောင်းစွာသိနိုင်သောဉာဏ်။] နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ - သည်၊ [သဒ္ဓါ၌ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ကောင်းစွာ သိနိုင်သောဉာဏ်။]

အပါထမာဂတံ ။ ။ ဤနှစ်ပုဒ်ကို သမာဓိ၊ ပညာ၊ စသော နောက်နောက်ပုဒ်များသို့ လိန့် ဝုစ် ပြင်၍ လိုက်ပါစေ၊ အာပါထ၌ အာ+ပထမာတ် ဝတိအနက်ဟော+ဏ ပစ္စည်း၊ “အာပါထံ-ထင်ခြင်း=ထင်လာခြင်း=ထင်ရှားခြင်း” ဟု အနက်ပေးလေ့ရှိ၏။ “အာပါထကဗျာယီတိ-မနုဿာနံ အာပါထဉ္စာနေ သမာဓိံ သမာပဇ္ဇောဝိယ နိသီဒန္တော အာပါထကေ နေဿ ပါကဋ္ဌဉ္စာနေ ဈာယီ” ဟူသော ဝိဘင်္ဂမူလဋီကာ (၂၁၉) စကားအရ သင့်သည်ပင်။

ဆက်ပြီးမည် - ကျမ်းစာများ၌ အာပါထပုဒ်အသုံးကို များစွာတွေ့ရ၏။ ဝိ - ၃၊ ၂၇၁။ အံ-၂၊ ၃၃၃။ သံ-၂၊ ၃၀၂။ ဝိ-၆- ၁၊ ၄၃။ မူလဋီ- ၂၊ ၂၂။ အဘိသင်္ဂဟ၊ ၅၇ ဝသည်တည်း၊ ဆရာမြတ်တို့ကား-ဝိဇ္ဇ- ၁၊ ၃၃။ မူလဋီ-၂၊ ၂၂။ အဘိသင်္ဂဟ- ၅၇ တို့၌ အာပါထဇေ၊ ရာဝယ် အာ - ပထမာတ် + ဏ ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော “အာပါထ” ပုဒ်ကို ပြင်၍သုံးစွဲတော်မူသည်။ “အာပါတံ-ရှေးရှုကျခြင်း၊ ဝါ-ထင်ခြင်း” ဟုလည်း အနက်ပေးတော်မူသည်။ [ပါရာဇိကဏ် ဘာဋီ ပ, ၂၁၉။ သဗ္ဗော ဘာသာဋီက ၁ ပ, ၄၅၄။ သင်္ဂြိုဟ်ဘာသာဋီကာ၊ ၂၁၅ ရှ။]

ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏံ ။ ။ လောကီအဘိညာဉ်များတွင် ဒိဗ္ဗစက္ခုကို သီးခြားဆိုခြင်းမှာ- အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ အခြားအဘိညာဉ်များထက် သာလွန်ပုံကို ပြလိုသောကြောင့်-ဟု ရှိကြ၏။ ပုဗ္ဗေနိဝါသ အဘိညာဉ်ကိုလည်း ကပ္ပသတသဟဿာမိကဿ စကားအရ ကိစ္စ၏အစွမ်းဖြင့် ပြအပ်ပြီးဖြစ်၏။ သို့မဟုတ် လက္ခဏာဟာရ နည်းအားဖြင့်ပင် ဒိဗ္ဗစက္ခုကို ပြသဖြင့် ထိုနှင့် လက္ခဏာတူသော ပုဗ္ဗေနိဝါသ စသော ဣနံ လောကီအဘိညာဉ်များကိုလည်း ယူနိုင်သည်ပင်။

ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ-သည်။ [အတ္တ ဓမ္မ နိရုတ္တိ သုံးမျိုးလုံးကို သိစွမ်းသောဉာဏ်၌ ခွဲခြမ်း စိတ်ဖြာ၍ သိသောဉာဏ်၊ ဤကား “ ဝိမုတ္တိအရဟတ္တဖိုလ်ကို သိသော ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ကဲ့သို့သော ဉာဏ်တမျိုးတည်း။] သာဝက ပါရမီဉာဏ်-သာဝကပါရမီဉာဏ်သည်။ (အာပါတံ-သို့၊ အာဂတံ-ပြီ။)

ဣတော-ဤအခါမှ (ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ ထိုင်နေရာ ဤအခါမှ)၊ ပဌာယ-စ၍၊ ကပ္ပသတသဟယာဓိကဿ-ကမ္ဘာတသိန်း အပိုအလွန်ရှိသော၊ အသင်္ချေယုဿ- အသင်္ချေ၏၊ ဥပရိ-အထက်၌၊ အနောမဒဿိ ဗုဒ္ဓဿ-၏၊ ပါဒမူလေ-ခြေတော် ရင်း၌၊ ကတံ - ပြုအပ်ခဲ့သော၊ အဘိနိဟာရံ - မိမိစိတ်ကို အလိုရှိအပ်သော အကျိုးသို့ ရွေးရှုဆောင်ကြောင်း ဆုတောင်းမှုကို၊ အာဒိ-ကတော - အစပြု၍၊ အတ္တနော-၏၊ ဂုဏေ-တို့ကို၊ အနုဿရတော-အဖန်ဖန် အမှတ်ရလသော်၊ ဝါ- အဖန်ဖန် အမှတ်ရသော အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ (ဉာဏ်၌)၊ ယာဝ နိသိန္န ပလ္လင်္ကာ- ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ ထိုင်နေရာ ပလ္လင်တိုင်အောင်၊ [ယာဝသည် “မရိယာဒအနက်” ဟော နိပါတ်။] ဂုဏာ-တို့သည်၊ ဥပဋ္ဌဟိ-သု- ဉာဏ်၌ ထင်လာကုန်ပြီ။

☸ ဝေ-သို့၊ ထေရော-သည်၊ အတ္တနော-၏၊ ဂုဏေ-တို့ကို၊ အနုဿရမာနော- သော်၊ ဂုဏာနံ-တို့၏၊ ပမာဏံဝါ- အတိုင်းအရှည်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ပရိစ္ဆေဒံဝါ- အပိုင်းအခြားကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဒဠ်-မြင်ခြင်းငှါ၊ နာသက္ခိ- မစွမ်းနိုင်၊ သော-သည်၊ စိန္တေသိ- စဉ်းစားပြီ၊ (ကိ- နည်း၊) တာဝ-ဘုရား ရှင်မှ ရွေးဦးစွာ၊ ပဒေသဉာဏေ - ပဒေသဉာဏ်၌ (အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော ဉာဏ်၌)၊ ဌိတဿ - တည်သော၊ သာဝကဿ - သာဝကဖြစ်သော၊ မယံ-၏၊ ဂုဏာနံ-တို့၏၊ ပမာဏံဝါ- သည်သော်လည်းကောင်း၊ ပရိစ္ဆေဒေါဝါ- သည် သော်လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ - မရှိ၊ အဟံ ပန - ငါသည်ကား၊ ယံ သတ္တာရံ - အကြင် မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဥဋ္ဌိဿ- ရည်စူး၍၊ ပဗ္ဗဇိတော-ရဟန်းပြုခဲ့ပြီ၊ တဿ- ၏၊ ဂုဏာ - တို့သည်၊ ကိဒိသာနုဓေါ- အဘယ်ကဲ့သို့ ရှုအပ်ပါကုန်သနည်း၊

သာဝကပါရမီဉာဏံ။ ။ သာဝကတို့ သိသိုက်သောအရာ၌ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သောဉာဏ်တည်း။ သာဝကပါရမီကို ကောင်းစွာ ပြည့်စုံအောင် ဖြည့်အပ်ပြီး ဖြစ်လျှင် အရဟတ္တမဂ် ရသည့်နှင့်တပြိုင်နက် ဤဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ သီးခြား ရအောင် ပရိကမ်ပြုဖွယ် မလို၊ ဥပမာ - ဘုရားရှင်တို့မှာ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် ရလျှင် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ရသကဲ့သို့တည်း။

ယာဝ နိသိန္နပလ္လင်္ကာ ။ ။ ဤပုဒ်ကို အနုဿရတော၌ စပ်ပါဟု ဝိကာဆို၏။ ဤအလို “အတ္တနော - မိမိ၏၊ ဂုဏေ - တို့ကို၊ ယာဝ နိသိန္နပလ္လင်္ကာ - တိုင်အောင်၊ အနုဿရတော - လေသော်၊ ဝါ-သော အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ (ဉာဏ်၌)၊ ဂုဏာ ဥပဋ္ဌဟိ-သု”ဟု ပေးပါ။

(ဘယ်လောက်များပါကုန်သနည်း)၊ လူတိ- ဤသို့စဉ်းစားပြီ၊ (လူတိ- ဤသို့ စဉ်းစားပြီး၍၊) [လူတိ ကလုံးအကြေကြံပါ။] ဒသဗလဿ - ဆယ်ပါးသော အားရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဂုဏေ - တို့ကို၊ အနုဿရိတုံ - အဖန်ဖန် အမှတ်ရခြင်းငှါ၊ အာရဒ္ဓေါ - ပြီ။

သော-ထိုထေရ်သည်၊ ဘက်ဝတော-၏၊ သီလံ-သီလကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ (အာရံပြု၍)၊ [အနုဿရိတုံ အာရဒ္ဓေါ၊ ဤသို့ နောက်နောက်ပုဒ်များ၌လည်း လိုက်၍ အနက်ပေးပါ။] သမာဓိ - ကို၊ ပညံ - ကို၊ ဝိမုတ္တိ - ကို၊ ဝိမုတ္တိဉာဏ ဒဿနံ-ကို၊ နိဿာယ-၍၊ (အနုဿရိတုံ အာရဒ္ဓေါ၊) [ဂုဏ်တော်တို့ကို တပါးစီ တပါးစီ အောက်မေ့ပြီး၍ လေးပါးစီ ငါးပါးစီ စသော အပေါင်းအားဖြင့် အောက်မေ့ပုံကိုပြလို၍ “စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ” စသည်မိန့်။] စတ္တာရော သတိ ပဋ္ဌာနေ-တို့ကို၊ နိဿာယ၊ ပေ၊ စတုယောနိ ပရိစ္ဆေဒကဉာဏံ - လေးပါးသော ယောနိတို့ကို ပိုင်းခြားတတ်သော ဉာဏ်ကို၊ [မ-၁၊ ၁၀၅ မဟာသိဟနာဒသုတ်၌ ပါသည်။] စတ္တာရော-ကုန်သော၊ အရိယဝံသေ-တို့ကို၊ [အံ-၁၊ ၃၃၆ အရိယ ဝံသသုတ်၌ ပါသည်။] နိဿာယ-၍၊ ဒသဗလဿ-၏၊ ဂုဏေ-တို့ကို၊ အနုဿရိတုံ- ငှါ၊ အာရဒ္ဓေါ-ပြီ။

တထာ - ထို့ အတူ၊ ပဉ္စ၊ ပဓာနိယင်္ဂါနိ - ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်ခြင်း ရှိသော ရဟန်း၏ အင်္ဂါတို့ကို၊ (နိဿာယ အနုဿရိတုံ အာရဒ္ဓေါ)၊ [နိဿာယ အနုဿရိ တုံ အာရဒ္ဓေါကို နောက်နောက်ပုဒ်များ၌လည်း လိုက်ပါစေ၊ လွယ်ကူအောင် အကျဉ်းမျှ ပေးပါမည်။] ပဉ္စဂီတံ-ငါးပါးသော အင်္ဂါရှိသော၊ သမ္မာသမာဓိ - ကို၊ [အံ-၂၊ ၂၀၊ ပဉ္စဂီတသုတ်။] ပဉ္စ၊ ဣန္ဒြိယာနိ-တို့ကို၊ ပဉ္စ၊ ဗလာနိ-တို့ကို၊ ပဉ္စ၊ နိဿရဏီယာ - မိမိဆိုင်ရာ ဆန့်ကျင်ဖက်တို့မှ လွတ်မြောက်တတ်ကုန်သော၊ စတုယော-ဇာတ်တို့ကို၊ ပဉ္စ၊ ဝိမုတ္တာယတနာနိ - ဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက် ခြင်း၏ အကြောင်းတို့ကို၊ ပဉ္စ၊ ဝိမုတ္တိပရိပါစနီယာ-အရဟတ္တဖိုလ်ကို - ရင့်ကျက်

တပေါင်းတည်း မထင်နိုင်။ ။ အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော် များကို ဆင်ခြင်သောအခါ ဂုဏ်တော်တွေက များလှသောကြောင့် တပေါင်းတည်း (တလုံးတဲတည်း) မထင်လာနိုင်၊ တပေါင်းတည်းထင်လာသည်ဟု ဆိုစေကာမူ အထင်အရှားသဘောအားဖြင့် မဆင်ခြင်နိုင်၊ သို့ဖြစ်၍ ဂုဏ်တော်များကို ပုဒ်တိုင်း ပုဒ်တိုင်း သရုပ်အားဖြင့် ဆင်ခြင်ရသည်၊ ထို့ကြောင့် “သီလံ သမာဓိံ ပညံ” စသည် ဖြင့် အဋ္ဌကထာဆရာ သရုပ်ထုတ်သည်။

ပဓာနိယင်္ဂံ စသည်။ ။ ပဓာနိယင်္ဂံ နိဿရဏီယာ ဝိမုတ္တာယတန စသည်တို့ကို သမာဓိတိသုတ်၌ တွေ့ရလိမ့်မည်၊ အနက်ကိုလည်း ထို့ အဖွင့်များကို ကြည့်၍ပေးထား ပါသည်။

၂၁၀

သုတ်ပါစိတ်ယူ

သမ္မသာဒနီယသုတ်

စေတတ်ကုန်သော၊ ပညာ-ပညာတို့ကို၊ [စာအုပ်များ၌ ပညာ ဟု ရှိ၏၊ သင်္ဂီတ သုတ် ပုဒ်စဉ် ၃၂၂ ၌မူ သညာ ဟု ရှိသည်။]

ဆဲ-ကုန်သော၊ သာရဏီယေ-မပြတ်မပြတ် အမှတ်ရထိုက်ကုန်သော၊ ဓမ္မေ-
တို့ကို၊ ဆ၊ အနုဿတိဋ္ဌာနာနိ - အနုဿ တိဋ္ဌာနတို့ကို၊ (ဒိဋ္ဌဒမ္ပိကသမ္ပရာယိက
ဖြစ်သော စီးပွားချမ်းသာတို့၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော အနုနိဗ္ဗာန် အမှတ်
ရမှုတို့ကို)၊ ဆ၊ ဂါရုဓေ-ဂါရုဓ်တို့ကို၊ (ရိုသေလေးစားခြင်းတို့ကို)၊ ဆ၊ နိဿရ
ဏိယာ-ကုန်သော၊ ဓာတုယော-တို့ကို၊ ဆ၊ သတတ်စိဟာရေ-တို့ကို၊ (ရဟန္တာ
ပုဂ္ဂိုလ်၏ အမြဲနေကြောင်းတရားကိုကို)၊ ဆ၊ အနုတ္တရိယာနိ - အနုတ္တရိယာတို့ကို၊
(မိမိထက် ထူးမြတ်ခြင်းမရှိသော တရားတို့ကို)၊ ဆ၊ နိဗ္ဗေတဘဂီယာ - နိဗ္ဗေတ
ဘဂီယ မည်ကုန်သော၊ (မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိထိုက်သော နိဗ္ဗာန်သို့
ကပ်ရောက်တတ်ကုန်သော၊) ပညာ-တို့ကို၊ ဆ၊ အဘိညာ-တို့ကို၊ ဆ၊ အသာ
ဓာရဏ ဉာဏာနိ-အသာဓာရဏ ဉာဏ်တို့ကို (တရားရှင်မှတ်ပါး အခြားသူ ရှိနှင့်
သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိသော ဉာဏ်တို့ကို။)။

သတ္တ - ကုန်သော၊ အပရိဟာနီယေ - မဆုတ်ယုတ်ကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊
ဓမ္မေ-တို့ကို၊ [ဒီ-၂၊ ၆၄, ၆၅, ၆၇။] သတ္တ၊ အရိယဓနာနိ- အရိယာတို့၏ ဥစ္စာ
တို့ကို၊ သတ္တ၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ-တို့ကို၊ သတ္တ၊ သပ္ပရိသဓမ္မေ-သူတော်ကောင်းတို့၏
တရားတို့ကို၊ [သင်္ဂီတသုတ်၌ တွေ့ရလိမ့်မည်။] သတ္တ၊ နိဇ္ဇရဝတ္ထုနိ- နိဇ္ဇရဝတ္ထု
တို့ကို၊ သတ္တ၊ ပညာ - တို့ကို၊ [သင်္ဂီတသုတ် ၂၉၀ ၌ သညာဟု ရှိ၏။] သတ္တ
ဒက္ခိဏေယျပုဂ္ဂလေ-မြတ်သောအလှူကို ခံထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ [သင်္ဂီတသုတ်
၂၁၀။] သတ္တ၊ ခိဏာသဝဗလာနိ- ရဟန္တာ၏အားတို့ကို၊ [ဒီ-၃၊ ၂၄၂။]

အသာဓာရဏဉာဏာနိ။ ။ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ်၊ အာသယာနုသယ
ဉာဏ်၊ ယမကပါဒ္ဓိဟာရိယဉာဏ်၊ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိဉာဏ်၊ သမ္မညတဉာဏ်၊
အနာဝရဏဉာဏ်၊ ဤဉာဏ်တော်များကို “အသာဓာရဏဉာဏ်” ဟု ခေါ်သည်။
အကျယ်ကို ဣတိဝုတ္တကဋ္ဌ (၁၃၄) ၌ ရှုပါ။

ပညာ။ ။ သင်္ဂီတသုတ်၊ ၂၀၈။ ဣတိ ဝုတ္တကဋ္ဌ-၆။ သာရတ္ထိ- ဒီ (ပ) ၃၀၅
တို့၌ “သညာ” ဟု ရှိသည်။

နိဇ္ဇရဝတ္ထုနိ။ ။ စာအုပ်များ၌ “နိဇ္ဇရဝတ္ထုနိ” ဟု တွေ့ရ၏၊ အင်္ဂါ ၇ ပါးရှိသော
နိဇ္ဇရဝတ္ထုသုတ်ကို မတွေ့ရ၊ အံ- ၃၊ ၄၃၀ ၌မူ နိဇ္ဇရဝတ္ထု ၁၀ ပါးကို တွေ့ရ၏၊
သို့သော် ဤနေရာနှင့်မလျော်၊ ထို့ကြောင့် “သတ္တ” ဟူသော သင်္ချာနှင့်လျော်အောင်
“နိဗ္ဗသဝတ္ထုနိ” ဟု ပါဠိရှိသင့်သည်။ မှန်၏-ဒီ-၃၊ ၂၀၆။ အံ-၂၊ ၄၂၄ တို့၌ “သတ္တ
နိဗ္ဗသဝတ္ထုနိ” သုတ်ကို တွေ့နိုင်သည်။

အဋ္ဌ၊ ပညာပဋိလာဘဟေတု - ပညာရခြင်း၏ အကြောင်းတို့ကို။ [ဒီ-၃၊ ၂၄၃။] အဋ္ဌ၊ သမ္မတ္တာနိ-မဖေဂိက်ပြန်သောသဘောရှိသော တရားတို့ကို။ အဋ္ဌ၊ လောကဓမ္မာသိက္ခာဒေ သောကခမ်တို့ကို လွန်မြောက်ကြောင်းတရားတို့ကို။ အဋ္ဌ၊ အာရမ္မဝတ္ထုနိ-အားထုတ်ခြင်း (ဝီရိယ)၏တည်ရာ အကြောင်းတို့ကို။ [အံ-၃၊ ၁၄၉။ ဒီ-၃၊ ၂၁၂။ ၂၄၇။] အဋ္ဌ၊ အက္ခဏဒေသနာ-အက္ခဏဒေသနာတို့ကို၊ (မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သုံးဖို့ရာ အခွင့်မဟုတ်သော အခါတို့ကို ဟောပြခြင်းတို့ကို)။ [အံ-၃၊ ၆၀။ ဒီ-၃၊ ၂၄၉။] အဋ္ဌ၊ မဟာပုရိသဝိတက္ကေ-ယောဇာနီး မြတ်ဘို့၏ အကြံဘို့ကို။ [အံ-၃၊ ၆၂။] အဋ္ဌ၊ ဝိမောက္ခေ - တို့ကို။

နဝ၊ ယောနိသောမနသိကာရမူလကေ- ယောနိသောမနသိကာရဟူသော အကြောင်းရင်းရှိကုန်သော၊ ဓမ္မေ - တို့ကို။ [ဒီ-၃၊ ၂၅၂။] နဝ၊ ပါရိသုဒ္ဓိ ပဓာနိယဂီနိ-တို့ကို၊ (ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်ခြင်း ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏အင်္ဂါတို့ကို)။ [ဒီ- ၃၊ ၂၅၂။] နဝ၊ သတ္တာဝါသဒေသနာ- သတ္တာဝါသဒေသနာတို့ကို၊ (သတ္တဝါတို့၏တည်ရာဘုံတို့ကို ဟောပြခြင်းတို့ကို)။ [အံ- ၃၊ ၂၀၁၊ ဒီ- ၃၊ ၂၁၀။] နဝ၊ အာသာတပုဋိဝိနယေ - ဒေါသကို ပယ်ဖျောက်ကြောင်းတရားတို့ကို။ [အံ- ၃၊ ၂၀၈။ ဒီ- ၃၊ ၂၁၈၊ ၂၅၅။] နဝ၊ ပညာ-တို့ကို။ [ဒီ-၃၊ ၂၅၄။] နဝ၊ နာနတ္တာနိ- အထူးထူးသော သဘော ရှိသော တရားတို့ကို။ [ဒီ-၃၊ ၂၅၄။] နဝ၊ အနုပုဗ္ဗဝိဟာရေ- အစဉ်အတိုင်း ဝင်စားအပ်သော ချမ်းသာစွာနေကြောင်း သမာပတ်တို့ကို။ [ဒီ-၃၊ ၂၂၀။]

ဒသ၊ နာထကရဏေ-အားကိုးရာကို ပြုတတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေ-တို့ကို။ [အံ- ၃၊ ၂၇၅။ ဒီ- ၃၊ ၂၂၁၊ ၂၅၅။] ဒသ၊ ကသိကာယတနာနိ - တို့ကို၊ (ထိုထို ဈာန်တို့၏ ဖြစ်ရာတည်ရာဖြစ်သော ကသိဏ်းတို့ကို)။ [ဒီ-၃၊ ၂၂၃။] ဒသ၊ ကုသလကမ္မပထေ- တို့ကို၊ (သုဂတိသို့ရောက်ကြောင်း ကုသိုလ်လမ်းကြောင်းတို့ ကို)။ [ဒီ-၃၊ ၂၂၄။] ဒသ၊ တထာဂတဗလာနိ ဘုရားရှင်၏အားတော်တို့ကို။ [အံ-၃၊ ၂၀၃။ မ-၁၊ ၉၉။] ဒသ၊ သမ္မတ္တာနိ - မဖေဂိက်ပြန်သောသဘော ရှိသော တရားတို့ကို။ [အံ-၃၊ ၄၅၂။] ဒသ၊ အရိယဝါသေ-တို့ကို၊ (အရိယာ တို့၏ တည်နေရာတရားတို့ကို)။ [အံ-၃၊ ၂၇၉။ ဒီ-၃၊ ၂၂၄၊ ၂၅၇။] ဒသ၊ အသေက္ခဓမ္မေ-ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏တရားတို့ကို။ [ဒီ-၃၊ ၂၂၅။]

ကောဒသ- ကုန်သော၊ မေတ္တာနိသံသေ- မေတ္တာ၏အကျိုးတို့ကို။ [အံ-၃၊ ၅၄၂။] ဒသ၊ ဓမ္မစက္ကာကာရေ-ဓမ္မစက်၏အခြင်းအရာ အပြားတို့ကို။ [သစ္စာ လေးပါးတို့၌ သစ္စဉာဏ်၊ ကိစ္စဉာဏ်၊ ကတဉာဏ်ဟူသော ဉာဏ်သုံးပါး၏ အစွမ်းဖြင့် တဆယ့်နှစ်ပါးဖြစ်သည်။ ဝိ- ၃၊ ၁၅။] တေရသ၊ 'မုတင်ဂုဏေ- မုတင်ဂုဏ် အကျင့်တို့ကို၊ စဒ္ဒသ၊ ဗုဒ္ဓဉာဏာနိ - ဘုရားရှင်၏ ဉာဏ်တို့ကို။ [အ

၂၁၂

သုတ်ပါဏေယျ

သမ္မသဒ္ဓနိယသုတ်

သဒဓာရဏဉာဏ်ခြောက်ပါးတွင် မဂ်ဉာဏ်လေးပါး ဖိုလ်ဉာဏ်လေးပါး ထည့်၍ တဆယ့်လေးပါး ဖြစ်သည်။] ပဉ္စဒသ၊ ဝိမုတ္တိ ပရိပါစနိယေ - အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရင့်ကျက်စေတတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေ-တို့ကို၊ [ဥဒါန-၉၊ ၁၉၉။] သောဠသဝိဓံ- တဆယ့်ခြောက်ပါးအပြားရှိသော၊ အာနာပါနဿတိ - အာနာပါနဿတိကို၊ [မ-၃၊ ၁၂၅။ ဝိ-၁၊ ၈၈။]

အဋ္ဌာရသံ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မေ - တရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်တရားတို့ကို၊ ကောနဝိသတိ- ကံခယုတ် နှစ်ဆယ်သော် (တဆယ့်ကိုးပါးသော)၊ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏာနိ - တို့ကို၊ [မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်နှင့် ပယ်အပ်ပြီး၊ မပယ်အပ်သေးသော် ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်သော ဉာဏ်တို့ကို။] စတုစတ္တာလီသ - လေးဆယ့်လေးပါးသော၊ ဉာဏ ဝတ္ထုနိ-ဉာဏဝတ္ထုတို့ကို (သုခအထူးတို့၏ တည်ရာဖြစ်သော ဉာဏ်တို့ကို)၊ [သံ-၁၊ ၂၈၈။] ပရောပဏ္ဏာသ-ငါးဆယ်ထက် ပိုလွန်သော၊ ဝါ-ငါးဆယ်ကျော် သော၊ ကုသလဓမ္မေ-တို့ကို၊ [ဓမ္မသင်္ဂဏီ မဟာကုသိုလ်စိတ်၏နိဒ္ဒေသ၌ “ဖဿော ဟောတိ” စသည်ဖြင့်လာသော တရားများတည်း။] သတ္တ သတ္တတိ၊ ခုနစ်ဆယ် ခုနစ်ပါးသော၊ ဉာဏဝတ္ထုနိ - တို့ကို၊ [သံ-၁၊ ၂၉၁။] စတုဝိသတိ ကောဠိ

ဗုဒ္ဓဓမ္မေ။ “အာဝေဏိကဂုဏ်တော် တဆယ့်ရှစ်ပါး” ဟု အချားနားလည် နေကြသော “အတိတ်သေ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော အပ္ပဋ္ဌိဟတံ ဉာဏံ” စသောဂုဏ်တော် များတည်း။ “အဋ္ဌာရသံ” အရကို ပြရာ၌ တဆယ့်ရှစ်သင်္ချာချင်း တူသော်လည်း သရုပ်နှင့် ပါဠိသွားမှု ကျမ်းစာများ၌ အဆိုချင်း မတူကြပေ။ ဤသို့ကော (၅၄) နှင့် ဝိဘင်္ဂ မူလ ၆ (၂) တို့၌ တမျိုးဆို၍ ဤ အဋ္ဌကထာ (၁၇၆) ၌ တမျိုးဆိုထားသည်။ ယခုခေတ်၌ သိကာလပါဠိကိုသာ အသိများကြသည်။

စတုစတ္တာလီသ။ (၁) ဇရာမရဏကို သိသောဉာဏ်၊ (၂) ဇရာမရဏ၏ အကြောင်းကို သိသောဉာဏ်၊ (၃) ဇရာမရဏ၏ချုပ်ငြိမ်းရာကို သိသောဉာဏ်၊ (၄) ဇရာမရဏ၏ချုပ်ငြိမ်းရာသို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့်ကို သိသောဉာဏ် ဟု ဇရာမရဏ၌ ဉာဏ်လေးပါးဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ဇာတိ၊ ဘဝ၊ ဥပါဒါနိ၊ တဏှာ၊ ဝေဒနာ၊ ဖဿ၊ သဠာယတန၊ နာမရူပ၊ ဝိညာဉ်၊ သင်္ခါရတို့၌လည်း ဉာဏ်လေးပါးစီအားဖြင့် (၄၄) ပါး ဖြစ်သည်။ အချုပ်မှာ အဝိဇ္ဇာမှ တပါးသော-ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါး (၁၁) ပါး၌ သစ္စာ (၄) ပါးဖြင့် လှည့်လှောင် (၄၄) ပါး ဖြစ်သည်။ [ဉာဏာနိယေဝ + သုခဝိသေသာနံ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော ဉာဏဝတ္ထုနိ။ - သိကာ။]

သတ္တ သတ္တတိ။ (၁) “ဇာတိကြောင့် ဇရာမရဏ ဖြစ်ရသည်” ဟု သိသော ဉာဏ်၊ (၂) “ဇာတိ မရှိလျှင် ဇရာမရဏ မရှိနိုင်” ဟု သိသော ဉာဏ်၊ ဤသို့ ပစ္စုပ္ပန်၌ ဉာဏ် နှစ်ပါး၊ အတိတ်ကာလ၌လည်း (၃) ဇာတိကြောင့် ဇရာမရဏ ဖြစ်ခဲ့သည်၊ (၄) ဇာတိမရှိလျှင် ဇရာမရဏ မဖြစ်ခဲ့ဘဲ သိသော ဉာဏ် နှစ်ပါး၊ အနာဂတ်၌လည်း (၅) ဇာတိကြောင့် ဇရာမရဏ ဖြစ်လိမ့်မည်၊ (၆) ဇာတိ မရှိလျှင် ဇရာမရဏ

သင်္ဂရိပုတ္တသိဟနာဒအဖွင့်

ဘာသာဋီကာ

၂၁၃

သတ သဟဿသမာပတ္တိ သဉ္ဇရမဟာဝဇီရဉာဏ်-ကုဋေနှစ်ဆယ့်လေးသိန်းသော သမာပတ်တို့၏ ရှေးဦးဖြစ်သော မဟာဝဇီရဉာဏ်တော်ကို၊ ဝါ-ကုဋေ နှစ်ဆယ့် လေးသိန်းသော သမာပတ်တို့နှင့် အတူဖြစ်သော မဟာဝဇီရဉာဏ်တော်ကို၊ နိဿယ-၍၊ ဒသဗလဿ ၏၊ ဂုဏေ-တို့ကို၊ အနိဿရိတုံ-ငှါ၊ အာရဘိ- အားထုတ်တော်မူပြီ။

ဖြစ်လိမ့်မည် မဟုတ်ဟု သိသော ဉာဏ် နှစ်ပါးအားဖြင့် ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ် (၆) ပါး ဖြစ်သည်။ ယင်း ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်သည်သည်း ကုန်ခန်း ပျက်စီး ချုပ်ပျောက်ခြင်း သဘော ရှိသော တရားမျိုးသာ ဖြစ်သည်ဟု ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏ် (၁) ပါး၊ ဤသို့အားဖြင့် ဇရာမရဏနှင့် စပ်၍ ဉာဏ် (၇) ပါး ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ သင်္ခါရတိုင် အောင်သော ကျန် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ (၁၀) ပါးနှင့် စပ်၍လည်း ဉာဏ် (၇) ပါးစီ ဖြစ်ရာ ဉာဏ်ပေါင်း (၇၇) ပါး ပြားသည်။

✓ ၅။ မဟာဝဇီရဉာဏ်။ ။ [မဟာ-ကြီးကျယ်သော + ဝဇီရ - ဆန့်ကျင်ဖက် တရားတို့က မဖျက်ခွဲနိုင်သော + ဉာဏ - ဉာဏ်တော်။] ဤ ဉာဏ်တော်နှင့် စပ်၍ ကျမ်းစာများ၌ အမျိုးမျိုးရှိရာတွင် ဤဋီကာဖွင့် အတိုင်း ဤ၌ ရေးပါမည်။

ကေစိဝါဒ ။ ။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် နေ့စဉ်နေ့စဉ် မဟာကရုဏာသမာပတ်ကို အကြိမ်ပေါင်း ကုဋေ (၁၂) သိန်း၊ အရဟတ္တဖလသမာပတ်ကို အကြိမ်ပေါင်း ကုဋေ (၁၂) သိန်း ဝင်စားတော်မူ၏။ ထို (၂၄) သိန်းသော ဉာဏ်တော်တို့၏ ပုရေစရ (ရှေ့သွားဖြစ်)၊ သဟဝစရ (အတူ ဖြစ်သော) ဉာဏ်တော်သည် “ မဟာဝဇီရ ဉာဏ်တော် ” မည်၏။

မှတ်ချက်။ ။ ထိုသမာပတ်များကို ဝင်စားတော်မူရာ၌ ရှေးအဖို့က ဝင်စားအပ် သော သမာပတ်များရှိသေး၏။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ရူပါဝစရ သမာပတ် (၅) ပါး၊ အရူပသမာပတ် (၄) ပါး၊ အပ္ပမညာသမာပတ် (၁) ပါး၊ နိရောဓသမာပတ် (၁) ပါး၊ အရဟတ္တဖလသမာပတ် (၁) ပါး၊ ဤသမာပတ် (၁၂) ပါးကို နေ့စဉ်နေ့စဉ် ဆွမ်းမစားမီအချိန်၌ ကုဋေ (၁) သိန်းဖီ ဆွမ်းစားပြီးနောက်၌ ကုဋေ (၁) သိန်းဖီ ဝင်စားတော်မူရာ သမာပတ် ကုဋေပေါင်း (၂၄) သိန်းရှိ၏။ ထို သမာပတ်တို့တွင် အထွတ်အထိပ်ဖြစ်သော မဟာကရုဏာသမာပတ်နှင့် အရဟတ္တဖလသမာပတ်ကိုသာ ဥတ္တံဋ္ဌနည်းအားဖြင့် ယူ၍ “ မဟာကရုဏာသမာပတ် ကုဋေ (၁၂) သိန်း၊ အရဟတ္တ ဖလသမာပတ် ကုဋေ (၁၂) သိန်း ” ဟု ဆိုထားသည်။ အမှန်မှာ သမာပတ်အားလုံး၌ ရှိသော ဉာဏ်ကိုပင် “ မဟာဝဇီရဉာဏ် ” ဟု ကေစိတို့၏ ဆိုလိုရင်းဖြစ်သည် ဟု မှတ်ပါ။ အပ္ပမညာသမာပတ် (၁) ပါးဟူသည် မဟာကရုဏာသမာပတ်တည်း။

အပရေ ဝါဒ။ ။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ (၁၂) ပါးတွင် အဝိဇ္ဇာ စသော (၁) ပါးဖီ (၁) ပါးဖီကို သုံးသပ်၍ အနုလောမနည်းအားဖြင့် ဖလသမာပတ် ကုဋေ တသိန်းဖီ၊ ဇရာမရဏမှစ၍ ပဋိလောမ နည်းအားဖြင့် ဖလသမာပတ် ကုဋေ (၁)

စ- သည်သာမဏသေး။ [သမုတ္တယတ္ထဇောတက၊ ဆိုအပ်ပြီးသော သီလ စသော ဂုဏ်တို့ကိုမိ၍ အဖန်ဖန် အမှတ်ရခြင်းငှါ အားထုတ်သည် မဟုတ်သေး၊ ယခုပြမည့် အပရမ္မရိယဓမ္မများကို အာရုံပြု၍လည်း အမှတ်ရဖို့ အားထုတ်ပါ သည်-ဟူလို၊ ရှေးနိဿယ၌ စ-ထိုမှတစ်ပါးလည်း ဟု စွဲသည်။] တသ္မိယေဝ ခိဝါဠာနေ- ထိုနေနေရာ အရပ်၌ပင်၊ နိသိန္နောယေဝ - နေတော်မူလျက်သာ၊ (အနုဿရိတုံ အာရတိံစပ်။) ဥပရိ-အထက်၌၊ (နောက်၌)၊ အပရံ ပန ဘန္တေ တေဒါနုတ္တရိယန္တိ - အပရံ ပန ဘန္တေ တေဒါနုတ္တရိယံ ဟူ၍၊ သောဠသ- တဆယ့်ခြောက်ပါးကုန်သော၊ (ယေ) အပရမ္မရိယဓမ္မာ-အကြင် နောက်နောက်၌ လျှောက်အပ်သော တရားတို့သည်၊ ဝါ- အကြင် အဆက်ဆက် လျှောက်အပ် သော တရားတို့သည်၊ အာဂမိယန္တိ - လာကြလိမ့်မည်။ [ဤသုတ် ပုဒ်စဉ် (၁၄၅) မှ စ၍ တွေ့ရလိမ့်မည်။] တေပိ - ထို အပရမ္မရိယဓမ္မတို့ကိုလည်း၊ နိဿယ-၍၊ အနုဿရိတုံ-ငှါ၊ အာရတိံ-ပြီ။

သော-ထိုအရှင်သာရိပုတ္တရာထေရ်သည်၊ (အနုဿရန္တော ပဿိတံ၌စပ်)၊ မယံ-၏၊ သတ္တာ- ဆရာဖြစ်တော်မူသော ဘုရားရှင်သည်၊ ကုသလပညတ္တိယံ- သတိပဋ္ဌာန်စသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်း၌၊ ဝါ-သတိ

သိန်းစီ နေ့စဉ်နေ့စဉ်ဝင်စားတော်မူရာ ဗလသမာပတ် ကုဋေသိန်းပေါင်း (၂၄) သိန်း ရှိ၏၊ ထိုဗလသမာပတ် ဉာဏ်တော် ကုဋေ (၂၄) သိန်းကို “မဟာဝဇီရဉာဏ်တော်” ဟု အပရေ ဆရာတို့က ဆိုကြသည်။

ဣတ္တိဝုတ္တကဋ္ဌကဏ္ဍာ။ ။ သမာနဝါဒကို ဝှိုကာ၌ မပြု၊ ဣတ္တိဝုတ္တကဋ္ဌကဏ္ဍာ (၁၄၀) ၌ “ယေ တေ ဘဂဝတော ဒေဝသိကံ ဝုဠနကဝသေန (နေ့စဉ် သုံးစွဲ= ဝင်စားတော် မူခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) စတုဝိသတိ ကောဋိသတသဟဿ သင်္ခါ (ကုဋေ-၂၄- သိန်း အရေအတွက် ရှိကုန်သော) သမာပတ္တိဝိဟာရာ (နေကြောင်း သမာပတ်များ)၊ ယေသံ ပုဓရစရနဘာဝေနပဝတ္တံ (ယင်းသမာပတ်တို့၏ ရှေ့သွားအဖြစ်ဖြစ်သော) သမာဓိစရိယာနုဂတံ ဉာဏစရိယာနုဂတံ ဉာဏံ (သမာဓိဖြစ်ခြင်း၊ ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်းသို့ အစဉ်လိုက်သော ဉာဏ်ကို) စတုဝိသတိ ကောဋိသတ သဟဿ သမာပတ္တိသဉ္ဇာရိ မဟာဝဇီရဉာဏန္တိ ဝုတ္တိ (ကုဋေ-၂၄- သိန်းသော သမာပတ်တို့နှင့် အတူဖြစ်လေ့ ရှိသော မဟာဝဇီရဉာဏ်ဟု ဆိုအပ်၏) ဟု ဆိုသောကြောင့် ဤဝါဒကို အများလက်ခံ သော သမာနဝါဒ ဟု ယူသင့်သည်။

မှန်၏- “ဗုဒ္ဓဝိသယော အဓိန္တေယျာ” အရ ဘုရားရှင်သည် အလိုတော်ရှိလျှင် ပြအပ်သော သမာပတ်တို့တွင် မည်သည့်သမာပတ်ကိုမဆို ကုဋေ (၂၄) သိန်း မက ဝင်စားနိုင်မည်သာ၊ တရံတခါ သမာပတ် မျိုးစုံကို အကုန်ဝင်စား၍ တရံတခါ၌မူ မိမိ အလိုရှိအပ်သော သမာပတ်တမျိုးမျိုးကိုသာ ပို၍ ဝင်စားတော်မူပေလိမ့်မည်၊ သို့ဖြစ် ၍ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ နေ့စဉ်ဝင်စားအပ်သော သမာပတ်များ၏ ရှေ့သွားဖြစ်သော ဉာဏ် တော်ကို “မဟာဝဇီရ ဉာဏ်တော်” ဟု အများက ယူဆကြသည်၊ ကုဋေ (၂၄) သိန်း ဆိုသော စကားကိုလည်း ယေဘုယျ ဟူသာ မှတ်သင့်သည်။

ပဋ္ဌာန်စသောတရားတို့ကို ပညတ်ခြင်း၌၊ အနုတ္တရော-မိမိထက်မြတ်သူ ရှိတော်
မမူ၊ ဝါ-အမြတ်ဆုံး ဖြစ်တော်မူ၏။ [ပညတ္တိကို “ပညာပနေ” ဟု ဋီကာဖွင့်၍
ပုဒ်စဉ်(၁၄၆)၌ “ပညာပန” ကို သမ္မောဓန ဟု ဖွင့်လိမ့်မည်။ “နောက်နောက်
ဝါကျ၌ “မယံ သတ္တာ” ပုဒ်ကို လိုက်ပါစေ၊ လွယ်ကူအောင် ပေးပါမည်။]
အာယတနပညတ္တိယံ - အာယတနတို့ကို အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်း၌၊ ဝါ-
အာယတနတို့ကို ပညတ်ခြင်း၌၊ အနုတ္တရော-၏၊ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိယံ- အမိဝမ်းသို့
သက်ရောက်ခြင်း၌၊ အနုတ္တရော၊ အာဒေသနာဝိဓာသု-အာဒေသနာအဖို့အစုတို့၌၊
(သူတပါး၏ စိတ်ကို ညွှန်ခြင်း အစီအရင်တို့၌)၊ ပေ၊ ဒဿနသမာပတ္တိယံ-၌၊
(ဆံ အစရှိသော ကောဋ္ဌာသကို ရှုခြင်းအားဖြင့် ဖြစ်သော သမာပတ်၌)၊ ပေ၊
ပုဂ္ဂလပညတ္တိယံ-ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်း၌၊ အနုတ္တရော- ၏။

ပဓာနေ-အားထုတ်ထိုက်သော ဗောဇ္ဈင်တရား၌၊ အနုတ္တရော၊ ပဋိပဒါသု-
ဒုက္ခပဋိပဒါ စသော အကျင့်တို့၌၊ ပေ၊ ဘဿသမာစာရေ-မုသာဝါဒစသည်မှ
ရှောင်ကြဉ်၍ ပြောဆိုအပ်သော စကားအကျင့်၌၊ ပေ၊ ပုရိသသီလသမာစာရေ-
ယောကျ်ား (ပုဂ္ဂိုလ်) ၏ သီလအာစာရ၌၊ (စင်ကြယ်သော ကိုယ်၊ နှုတ်နှင့်
စင်ကြယ်သော စိတ်အကျင့်၌)၊ ပေ၊ အနုသာသနီဝိဓာသု-အနုသာသနီ အဖို့အစု
တို့၌၊ ပေ၊ ပရပုဂ္ဂလဝိမုတ္တိဉာဏေ-သောတာပန်စသော တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏
ကိုလေသာမှ လွတ်ခြင်းကို သိခြင်း၌၊ ဝါ-သိကြောင်း ဉာဏ်၌၊ သဿတဝါဒေ
သု-သဿဘဝါဒတို့၌၊ ပေ၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏေ-ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်၌၊ ပေ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု
ဉာဏေ-၌၊ ပေ၊ (မယံ သတ္တာ)၊ ဣဒ္ဓိဝိဓေ-ဣဒ္ဓိဝိဓ ဉာဏ်၌၊ အနုတ္တရော၊ ဣမိနာ
စ ဣမိနာစ - ဤအကြောင်း ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ အနုတ္တရော- ၏၊
ဝါ-၏၊ ဣတိ ဝေ-သို့၊ ဒသဗလဿ-၏၊ ဂုဏေ-တို့ကို၊ အနုသာရန္တော-အဖန်ဖန်
အမှတ်ရလသော်၊ ဝါ- အောက်မေ့ဆင်ခြင်လသော်၊ ဘဂဝတော - ၏၊
ဂုဏာနံ-တို့၏၊ အန္တံ-အဆုံးကို၊ နေဝပဿိ-မြင်တော်မမူ၊ ပမာဏံ - အတိုင်း
အရှည်ကို၊ (အတိုင်းအတာကို)၊ န(ပဿိ) မြင်တော်မမူ။

[အဆုံး အပိုင်းအခြားကို မမြင်နိုင်ပုံကို အကျယ် ချဲ့ပြလို၍ “ထေရော
အတ္တနောပိ” စသည်မိန့်။] ထေရော-သည်၊ တာဝ-ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်တို့မှ
ရှေးဦးစွာ၊ အတ္တနောပိ-မိမိ၏လည်း၊ ဂုဏာနံ-တို့၏၊ အန္တံ ဝါ-ကိုလည်းကောင်း၊
ပမာဏံ ဝါ-ကိုလည်းကောင်း၊ နာဒဿ-မမြင်နိုင်၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဂုဏာနံ-
တို့၏၊ (အန္တံ ဝါ ပမာဏံ ဝါ) ကံ ပဿိဿတိ-အဘယ်မှာမြင်နိုင်လိမ့်မည်နည်း။
[ထိုစကား၏ မှန်ကန်ပုံကိုပြလို၍ “ယဿ ယဿ ဟိ” စသည်မိန့်။] ဟိ-မှန်၏၊
ယဿ ယဿ- အကြင်အကြင် သူ၏၊ ပညာ - သည်၊ မဟတီ-ကြီးကျယ်၏၊
ဉာဏံ-သည်၊ ဝိသဒံ-သန့်ရှင်း၏၊ သောသော-ထိုသူထိုသူသည်၊ ဗုဒ္ဓဂုဏေ-တို့ကို၊
မဟန္တတော-ကြီးမြတ်သည်၏အဖြစ်အားဖြင့်၊ ဝါ-များသည်၏အဖြစ်အားဖြင့်၊

သဒ္ဓဟတိ-ယုံကြည်၏။ [ဆန့်ကျင်ဖက်တို့မှကင်းသဖြင့် ဉာဏ်သန်ရှင်းသလောက် သဒ္ဓါလည်း ထက်မြက်သည်။ ထို့ကြောင့် ဉာဏ်ကြီးသူက သာ၍ယုံကြည်သည်။]

လောကီယမဟာဇနော-လောကီလူများစွာသည်၊ ဥက္ကာ သိတွာပိ-ချောင်း ဟန့်၍လည်းကောင်း (ချောင်းဟန့်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း)၊ ခိပိတွာပိ-ချေဆတ်၍လည်းကောင်း၊ နမော ဗုဒ္ဓါနန္တိ-နမော ဗုဒ္ဓါနံ ဟူ၍၊ အတ္တနော အတ္တနော-မိမိမိ၏၊ ဥပနိဿယေ-အားကြီးသောမှီရာအကြောင်း၌၊ (ရှေးရှေး ဘဝက အားထုတ်အပ်ခဲ့သော ဉာဏ်တည်း ဟူသော မှီရာအကြောင်း၌) ဌတွာ-တည်၍၊ ဗုဒ္ဓါနံ-တို့၏၊ ဂုဏေ-တို့ကို၊ အနုဿရုံတိ-၏၊ သဗ္ဗ လောကီယမဟာ ဇနတော-အလုံးစုံသော လောကီ လူအများထက်၊ ဧကော-တယောက်သော၊ သောတာပနော-သည်၊ ဗုဒ္ဓဂုဏေ မဟန္တတော သဒ္ဓဟတိ။ [ဤပုဒ်တို့ကို နောက် နောက်၌လည်း လိုက်ပါစေ။] သောတာပနာနံ - တို့၏၊ သတတောပိ-တရာ ထက်လည်းကောင်း၊ သဟဿတောပိ - တထောင်ထက်လည်းကောင်း၊ ဧကော-သော၊ ယကဒါဂါမီ-သည်၊ ပေ၊ ဧကော - သော၊ အရဟာ-သည်၊ ဗုဒ္ဓဂုဏေ မဟန္တတော-သဒ္ဓဟတိ။

အဝသေသအရဟန္တေဟိ-ကြွင်းသောရဟန္တာတို့ထက်၊ [ပကတိ သာဝက-ရဟန္တာများကိုဆိုလိုသည်။] အသီတိ မဟာထေရာ = ရှစ်ကျိပ်သော မထေရ်တို့ သည်၊ ဗုဒ္ဓဂုဏေ မဟန္တတော သဒ္ဓဟန္တိ [ထေရ် ဂါထာ၊ ၄-၂၊ ၅၄၁၌ သရုပ်ပါသည်။] အသီတိ မဟာထေရေဟိ-တို့ထက်၊ စတ္တာရော မဟာထေရာ-တို့သည်၊ (ဗုဒ္ဓဂုဏေ မဟန္တတော သဒ္ဓဟန္တိ)။ [အရှင်မဟဿပ၊ အရှင် အနုရုဒ္ဓါ၊ အရှင်မဟာဏစွာန၊ အရှင်မဟာ ကောဠိက (၄) ပါးတည်း။] စတုဟိ မဟာထေရေဟိ-တို့ထက်၊ ဒွေ အဂ္ဂ သာဝကာ၊ ပေ၊ တေသုပိ-ထိုနှစ်ပါး တို့တွင်လည်း၊ သာရိပုတ္တဏ္ဏေရော - သည်၊ ပေ၊ သာရိပုတ္တဏ္ဏေရတောပိ - ထက်လည်း၊ ဧကော-တဆူသော၊ ပစ္စေက ဗုဒ္ဓေါ-သည်၊ ဗုဒ္ဓဂုဏေ မဟန္တတော သဒ္ဓဟတိ။ [ဆုတောင်းမှု ကြီးကျယ်သည့်အားလျော်စွာ စုဆောင်းသော ဉာဏ်၏ အဆောက်အဦး ကောင်းမှုရှိသောကြောင့် ဉာဏ်ထက်မြက်သည်။] ပန-ဆက်၊ သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဗေ-အလုံးစုံသော စကြာဝဠာ တို့ကို၌၊ သင်္ခာဠိကဏ္ဍေန - သင်္ကန်းအစွန်းဖြင့်၊ သင်္ခာဠိကဏ္ဍံ - ကို၊ ပဟရိယ မာနာ - ထိအပ်ကုန်လျက်၊ နိသိန္နာ - ထိုင်နေကုန်သော၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ - တို့သည်၊ ဗုဒ္ဓဂုဏေ - တို့ကို၊ သစေ အနုဿရေယျံ - အကယ်၍ ဆင်ခြင် အောက်မေ့ကုန်ရာ၏၊ တေဟိ သဗ္ဗေဟိပိ-

သစေ ပန စသည် ။ ။ သတိပိ ပစ္စေကဗောဓိယာ အဝိသေသသု မဟူသု ဧကဇ္ဈံ သန္တိပတိတေသု (လောကုတ္တရာဖြစ်သော ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ်အားဖြင့် မထူးခြားသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအများ တပေါင်းတည်း စည်းဝေးကြပါသော်လည်း) ပုဗ္ဗ

ထို ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအားလုံးတို့ထက်လည်း၊ ကော၊ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါ-သဗ္ဗညုဘုရား ရှင်သည်သာ၊ ဗုဒ္ဓဂုဏေ မဟန္တတော သဒ္ဓဟတိ။ [အောက်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော ဒေသနာသောတာ နည်းအားဖြင့် “သဒ္ဓဟတိ” ဟု ဆိုသည်၊ အမှန်မှာ ယုံကြည် ရုံမျှသာမဟုတ်၊ မျက်မှောက် ပြု၍ အသေအချာပင် သိတော်မူသည်။]

[ဆိုအပ်ပြီးသော အဓိပ္ပါယ်ကို ဥပမာဖြင့် ထင်ရှားအောင် ပြလို၍ “သေယျ ထာပိ နာမ” စသည်မိန့်။] သေယျထာပိ နာမ-ဥပမာ မည်သည်ကား၊ မဟာ ဇနော-များစွာသော လူအပေါင်းသည်၊ (ဝဇ္ဇေယျ - ဌိစပ်)၊ မဟာသမုဒ္ဓေါ- သည်၊ ဂမ္ဘီရော-နက်သလား၊ ဥတ္တာနော-တိမ်သလား၊ ဣတိ သို့၊ ဇာနနတ္တံ၊ သိခြင်းအကျိုးငှါ၊ ယောတ္တံနိ-လွန်ကြီးတို့ကို၊ ဝဇ္ဇေယျ- ကျစ်ရာ၏၊ တတ္ထ- ထိုသို့ ကျစ်ရာ၌၊ ကောစိ-အချို့ သူသည်၊ ဗျာမဗ္ဗမာဏံ-တလံအတိုင်း အရှည်ရှိ သော၊ (တလံရှည်သော)၊ ယောတ္တံ၊ ဝဇ္ဇေယျ-ရာ၏၊ ကောစိ-သည်၊ ဒေဗျာမံ- နှစ်လံရှိသော (နှစ်လံရှည်သော)၊ (ယောတ္တံ ဝဇ္ဇေယျ)၊ [ဤသို့ ယောတ္တံ ဝဇ္ဇေယျ ပုဒ်ကို လိုက်၍ ပေးပါ၊ နောက်၌လည်း နည်းတူ။] ပေ၊ သတဗျာမံ- အလံ တရာရှိသော၊ ပေ၊ သဟဿဗျာမံ - အလံတထောင်ရှိသော၊ ပေ၊ ကောစိ- သည်၊ စတုရာသီတိဗျာမသဟဿံ - အလံ ရှစ်သောင်းလေးထောင် ရှိသော၊ (ယောတ္တံ ဝဇ္ဇေယျ)။

၂၁၇

တေ-ထိုသူတို့သည်၊ (လွန်ကြီးကိုကျစ်ပြီးသူ ထိုသူတို့သည်)၊ နာဝံ-လောကို၊ အာရုယျ- တက်စီး၍၊ ဝါ - သို့မဟုတ်၊ သမုဒ္ဓမဇ္ဈေ- သမုဒ္ဓရာအလယ်၌၊ ဥဂ္ဂတ ဗဗ္ဗတာဒိမိ-ပေါ်တက်နေသော တောင်အစရှိသည်၌၊ ဌတော- တည်၍၊ [နာဝံ- ကို၊ အာရုယျ-တက်စီး၍သော်လည်းကောင်း၊ သမုဒ္ဓမဇ္ဈေ-၌၊ ဥဂ္ဂတဗဗ္ဗတာဒိမိ-၌၊ ဌတောဝါ-တည်၍သော်လည်းကောင်း၊ ဤသို့လည်းပေးနိုင်သည်။] အတ္တနော အတ္တနော - ၏၊ ယောတ္တံ - ကို၊ သြတာဇေယျ - ရေထဲသို့ချကုန်ရာ၏၊ တေသု- ထိုသူတို့တွင်၊ (လွန်ကြီးကိုချ၍ ရေကိုနှိုင်းဆကြသူ ထိုသူတို့တွင်)၊ ယဿ-အကြင် သူ၏၊ ယောတ္တံ-သည်၊ ဗျာမဗ္ဗတ္တံ-တလံ အတိုင်းအရှည်ရှိ၏၊ သော-သည်၊ (တလံ ရှိသော လွန်ကြီးကိုချ၍ ရေကိုနှိုင်းဆသူသည်)၊ ဗျာမဗ္ဗတ္တံဌာနေယေဝ - တလံ အတိုင်းအရှည်ရှိသော အရပ်၌သာ၊ ဥဒကံ-ကို၊ ဇာနာတိ-သိ၏၊ [မိမိလွန်ကြီး၏ မှီရာ တလံအတိုင်းအရှည်ရှိသော အရပ်ကရေကိုသာ သိသည်။] ပေ၊ ယဿ- ၏၊ (ယောတ္တံ-သည်) စတုရာသီတိဗျာမသဟဿံ-အလံ ရှစ်သောင်းလေးထောင် ရှိ၏၊ သော-သည်၊ စတုရာသီတိဗျာမသဟဿဌာနေယေဝ - အလံ ရှစ်သောင်း

သောဝဝသေန (ရှေးဘဝ ကအားထုတ် အပ်ခဲ့သောကောင်းမှုအစွမ်းဖြင့်) လောကီယေ စိသယေ (လောကီအရာ၌) သိယာ ကဿမိ ဣဏဿ ဝိသိဋ္ဌတာ (တစုံ တယောက် မှာ ဉာဏ်ထူးရှိရာ၏) ဣတိ ဒေသေတုံ သဒေစ ပနာတိ အာဒိ ဝုတ္တံ၊-ဋီကာ။

လေးထောင်ရှိသော အရပ်၌သာ၊ ဥဒကံ ဇာနာတိ၊ ပရတော-နောက်၌၊ (မိမိတို့ လွန်ဖြင့်လှမ်း၍ မှီရာအရပ်မှ ဟိုဘက်၌)၊ ဥဒကံ-ကို၊ ဧတ္တကံတိ-ဤမျှလောက် အတိုင်းအရှည်ရှိ၏ဟူ၍၊ နဇာနာတိ-မသိ။

ပန-ဆက်။ [ရွှေဝါကျကိုကြည့်၍ ဆက် ဟု ပေးပါသည်။] မဟာသမုဒ္ဒေ-၌၊ ဥဒကံ - သည်၊ တတ္တကံယေဝ-ထိုမျှလောက်သည်သာ၊ (လွန်ဖြင့် မှီရာအရပ်၌ ရှိသော ရေလောက်သာ)၊ န-မဟုတ်၊ အထခေါ-အဟုတ်ကား၊ အနန္တံ-အဆုံး မရှိ၊ အပရိမာဏံ-အတိုင်းအတာမရှိ၊ ဟိ-မှန်၊ မဟာသမုဒ္ဒေ-သည်၊ စတုရာ သီတိ ယောဇန သဟဿံ - ယူဇနာ ရှစ်သောင်းလေးထောင် အရပ်တိုင်အောင်၊ ဂမ္ဘီရေ-၏၊ [ဝါကျရှိသော ပါဠိအတိုင်းပေးသည်၊ ရှေးနိဿယ၌ “စတုရာသီတိ ယောဇနသဟဿ ဂမ္ဘီရေ” ဟု သမာသိရှိသည်။]

[ပြုအပ်ပြီးသော ဥပမာကို ဥပမေယျဖြင့် နှိုးနှောပြလိုသောကြောင့် “ဝေ မေဝ” စသည်မိန့်။] ဝေမေဝ-ဤအတူပင်၊ ဧကဗျာမယောတ္တေန-တလံ ရှိသော လွန်ကြီးမှ၊ ပဌာမ-စ၍၊ နဝဗျာမယောတ္တေန-ကိုးလံရှိသော လွန်ကြီး ဖြင့်၊ ဤတဥဒကံဝိယ-သိအပ်သောရေကဲ့သို့၊ လောကီယမဟာဇနေန-လောကီ လူများအပေါင်းသည်၊ ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ-မြင်အပ်သောတရားရှင်၏ဂုဏ်တော်တို့ကို၊ ဝေဒိတဗျာ-သိထိုက်ကုန်၏။ [နဝဗျာမယောတ္တေန-ဖြင့်၊ ဤတဥဒကံ-ကို၊ (ဝေဒိ တဗျာ)ဝိယ-သိထိုက်သကဲ့သို့၊ လောကီယမဟာဇနေန-သည်၊ ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ-တို့ကို၊ ဝေဒိတဗျာ-ကုန်၏၊ ဤသို့လည်းပေးနိုင်သည်။] ဒသဗျာမယောတ္တေန-ဆယ်လံ ရှိသော ကြီးဖြင့်၊ ဒသဗျာမဌာနေ - ဆယ်လံရှိသောအရပ်၌၊ ဤတဥဒကံဝိယ- ကဲ့သို့၊ သောတာပဇ္ဇေန-သည်၊ ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ-တို့ကို၊ (ဝေဒိတဗျာ) [ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဝေဒိတဗျာကိုလိုက်၍ ပေးပါ။]၊ ပေ၊ စတုရာသီတိဗျာမသဟဿယော ဂ္တေန-အလံရှစ်သောင်းလေးထောင်ရှိသော လွန်ကြီးဖြင့်၊ စတုရာသီတိဗျာမသ ဟဿဌာနေ-၌၊ ဤတဥဒကံဝိယ-ကဲ့သို့၊ ဓမ္မသေနာပတိနာ - တရားစစ်သူကြီး ဖြစ်တော်မူသော၊ သာရိပုတ္တတ္ထေရေန-သည်၊ ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ(ဝေဒိတဗျာ)။

ဒသဗျာမယောတ္တေန။ ။တတ္ထ (ထို ဒသဗျာမယောတ္တေန စသော စကားရပ်၌) ပဋိဝိဒ္ဓသစ္စာနမ္ပိ ပဋိပက္ခပိဓေနပုဗ္ဗယောဂဝိသေသ ငဇေန (ဆန့်ကျင်ဖက်ကို ဖျက်ဆီး နိုင်သော ရှေးကအားထုတ်အပ်သော ကောင်းမှုအထူး၏ အစွမ်းဖြင့်) ဤကံ သာတိ သယံ (လွန်ကဲသော သတ္တိထူးရှိ၏) မဟာနုဘာဝဉ္စ ဟောတီတိ ဣမမတ္ထံ ဒသေတုံ သောတာပန္န ဤဏဿ ဒသဗျာမဥဒကံ ဩပမ္ပဘာဇေန (ဥပမာ အဖြစ်ဖြင့်) ဒသေဘွာ တဇတာ ပရေသံ (သကဒါဂါမ် စသော အခြားသူတို့အတွက်) ဒသုတ္တရ ဒီဂုဏဒသဂုဏအသီတိဂုဏဝိသိဋ္ဌံ (ဆယ်ခု အလွန်ရှိသော နှစ်ဆတက်၊ ဆယ်ဆတက်၊ ရှစ်ဆယ်ဆတက်ဖြင့် အထူးပြုအပ်သော) ဥဒကံ ဩပမ္ပံ ကတွာ ဒသသီတံ၊-ဋီကာ။

တတ္ထ-ထိုစကားရပ်၌၊ (မဟာသမုဒ္ဒရာ ရေကို နှိုင်းယှဉ်ရာ ဥပမာစကား ရပ်၌)၊ သော ပုရိသော-သည်၊ (အလံရှစ်သောင်းလေးထောင်ရှိသော လွန်ကြီး ဖြင့် အလံရှစ်သောင်းလေးထောင်ရှိသော အရပ်က မဟာသမုဒ္ဒရာရေကို နှိုင်းဆ သော ထိုယောက်ျားသည်)၊ မဟာသမုဒ္ဒေ-၌၊ ဥဒကံနာမ-မည်သည်၊ တွေ့ကံ ယေဝ-ဤမျှလောက်သည်သံ၊ (ဤမျှလောက် ရှစ်သောင်းလေးထောင် အလံ ရှိသည်သာ)၊ န-မဟုတ်၊ အနန္တ-အဆုံးမရှိ၊ အပရိမာဏံ- အတိုင်းအတာမရှိ၊ ဣတိ-သို့၊ ဂဏှာတိယထာ-မှတ်ယူသကဲ့သို့၊ ဝေမေဝ-ဤအတူပင်၊ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော - သည်၊ ဓမ္မန္တယေန - ထင်ရှားသော ပစ္စက္ခသဘောကို အစဉ် လိုက်၍ဖြစ်သော အနုမာနဉာဏ်ဖြင့်၊ အန္တယဗုဒ္ဓိယာ- အစဉ်လိုက်သဖြင့် အနက် ကို သိသော အနုမာနဉာဏ်ဖြင့်၊ အနုမာနေန - နှိုင်းယှဉ်အပ်သော သဘောကို နှိုင်းယှဉ်တတ်သောဉာဏ်ဖြင့်၊ ဝါ - မှန်းဆအပ်သောသဘောကို မှန်းဆတတ် သော ဉာဏ်ဖြင့်၊ နယဂ္ဂါဟေန - မြင်အပ်ဖူးသောနည်းဖြင့် နှိုင်းယှဉ်အပ်သော သဘောကို မှတ်ယူတတ်သောဉာဏ်ဖြင့်၊ သာဝကပါရမီဉာဏေ - ၌၊ ဌာတာ - တည်၍၊ ဒသဗလဿ-၏၊ ဂုဏေ- တို့ကို၊ အနုဿရန္တော-လသော်၊ ဗုဒ္ဓဂုဏာ-

စောဒနာဒ္ဓမ္မံ။ ။ “စတုရာသီတိ၊ ပေ၊ သာရိပုတ္တတ္ထေရေန-ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ” ဟူသောစကားအရ အလံ ရှစ်သောင်းလေးထောင်ရှိသော အရပ်၌ သိအပ်သောရေ ကဲ့သို့ အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် သိမြင်အပ်သော ဗုဒ္ဓဂုဏ်တို့ကို မှတ်အပ်ကုန်၏ ဟု ဆိုသဖြင့် ရှစ်သောင်းလေးထောင်သော လွန်ကြီးဖြင့် သိအပ်သောရေကို နှိုင်းယှဉ်အပ် ပိုင်းခြားအပ်ကုန်သကဲ့သို့ ဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်တို့သည်လည်း နှိုင်းယှဉ်အပ် ပိုင်းခြားအပ်ကုန် ၏၊ အရှင်သာရိပုတ္တရာသည်လည်း ထို ဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်တို့ကို ပိုင်းခြား၍ သိအပ်ကုန်၏ ဟူသောအဖြစ်သည် ရောက်ရာသည်မဟုတ်လောဟု စောဒနာဒ္ဓမ္မံရှိ၏၊ ထိုစောဒနာကို ဖြေလို၍ “တတ္ထ ယထာ” စသည်မိန့်သည်။ [နန ဝေ သန္တေ ဗုဒ္ဓဂုဏာ ပရိမိတ ပရိ စ္စိန္တာ၊ ထေရေန စ တေ ပရိစ္စိန္တ ဉာဘာတိ အာပဇ္ဇတိတိ၊ နာပဇ္ဇဘိတိ ဒသေန္တော “တတ္ထ ယထာ သော ပုရိသော” တံ အာဒိမာဟ၊- ဇီကာ။]

ဓမ္မန္တယေန စသည်။ ။ သိဉ္စံ ခမ္မံ + အနုဂန္တာ + ဇေတိ ပဝတ္တတိတိ ဓမ္မန္တယော။ [ဓမ္မ+အနု+ဣဇာတ်+အ ပစ္စည်း။] အတ္ထံ ဗုဒ္ဓတိတိ ဗုဒ္ဓိ၊ အန္တယေန+ဗုဒ္ဓိ အန္တယဗုဒ္ဓိ၊ အနုဓမ္မယံ၊ အနုမိနောတိတိ အနုမာနံ၊ [အနု+မာ+ယု။] နိဒဿနေ ဒိဋ္ဌနယေန အနု ဓမ္မယံ၊ ဂဏှာတိတိ နယဂ္ဂါဟော။ [ဂဏှာတိတိ ဂါဟော၊ နယေန+ဂါဟော နယဂ္ဂါ ဟော ဟု ပြု၊ နယ+ ဂဟ + ဏ။] ထို ဓမ္မန္တယ အနုမာနဉာဏ်သည် သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်၌ မဖြစ်၊ ပါရမီဖြည့်ဆည်းပူးအပ်ခဲ့သော အဂ္ဂသာဝက၌သာ ဖြစ်၏ဟု ပြလို၍ “သာဝက ပါရမီဉာဏေ ဌာတာ” ဟု ဆိုသည်။

တို့သည်။ အနန္တ-ကုန်၊ အပရိမာဏာ-ကုန်၊ ဣတိ-သို့၊ သဒ္ဓဟိ-ယုံကြည်တော်
မူပြီ။ [ရှေးနိဿယနှင့် ဋီကာ၌ကား “သဒ္ဓဟိ” ဟု ဝတ္တမာန်ဖြင့် ရှိသည်။]

ဟိ-ထင်ရှားအောင်ပြဦးမည်၊ [ဋီကာအလို။] တနည်း၊ ဟိ-မှန်၏၊ [“ဗုဒ္ဓ
ဂုဏာ အနန္တ အပရိမာဏာ” တိ သဒ္ဓဟိဟူသောစကားသည် မှန်၏။] ထေရေန-
သည်၊ ဗိဇ္ဇ ဗုဒ္ဓဂုဏဟိ - တိုက်ရိုက်မြင်အပ်သော ဗုဒ္ဓဂုဏ်တို့ထက်၊ ဓမ္မန္တယေန -
ဖြင့်၊ ဂဟေတဗ္ဗဂုဏာယေဝ-ယူထိုက်သော ဗုဒ္ဓဂုဏ်တို့သည်သာ၊ ဗဟုတရာ-သာ၍
များကုန်၏၊ [ထိုကို လောကဥပမာဖြင့် ပြလို၍ “ယထာ ကထံ ဝိယ” စသည်
မိန့်။] ယထာကထံဝိယ - ဥပမာ အဘယ်ကဲ့သို့နည်း၊ ဣတော - ဤ အလယ်
အရပ်မှ၊ နဝ- ကိုးယူဇနာတို့လည်းကောင်း၊ ဣတော-မှ၊ နဝ- လည်းကောင်း၊
ဣတိ-သို့၊ အဋ္ဌာရသ ယောဇနာနိ - တဆယ့်ရှစ်ယူဇနာတို့ကို၊ အဝတ္တရိတွာ-
လွှမ်းကျော်၍၊ [တောင်ဖက်ကမ်းနှင့် မြောက်ဖက်ကမ်း တဆယ့်ရှစ်ယူဇနာ
ရှိသည်ဟု ဆိုလိုသည်။] ဂစ္ဆန္တိယာ - သွားသော၊ စန္ဒဘာဂါယ - စန္ဒဘာဂါ
မည်သော၊ မဟာနဒိယာ ၌၊ ပုရိသော- သည်၊ သုစိပါသေန- အပ်နှံဖူးဖြင့်၊
ဥဒကံ-ကို၊ ဂဏှယု- ခပ်ယူရာ၏၊ သုစိပါသေန- ဖြင့်၊ ဂဟိတဥဒကတော-
ယူအပ်သော ရေထက်၊ အဂ္ဂဟိတမေဝ-မယူအပ်သောရေကသာ၊ ဗဟု- သည်၊
ဟောတိ ယထာ- ကဲ့သို့လည်းကောင်း။

ဝါပန - ဥပမာ တနည်းကား၊ (ဥပမာတမျိုးကား)၊ ပုရိသော - သည်၊
မဟာပထဝီတော-မှ၊ အင်္ဂုလိယာ- လက်ချောင်းဖြင့်၊ ပိသု- မြေမှုန့်ကို၊ ဂဏှ
ယု၊ အင်္ဂုလိယာ-ဖြင့်၊ ဂဟိတပိသုတော- ထက်၊ အဝသေသပိသုယေဝ- ကြွင်း
ကျန်သော မြေမှုန့်သည်သာ၊ ဗဟု၊ ဟောတိယထာ- ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဝါ
ပန-ကား၊ ပုရိသော-သည်၊ မဟာသမုဒ္ဒါဘိမုခိ- သမုဒ္ဒရာသို့ရှေးရှုသည်ဖြစ်၍၊
အင်္ဂုလိ- ကို၊ ကရေယု- ရာ၏၊ (လက်ညှိုးညွှန်ရာ၏)၊ အင်္ဂုလိ အဘိမုခ ဥဒက
တော- လက်ညှိုး၏ ရှေးရှုဖြစ်သောရေထက်၊ (လက်ညှိုး၏ ရွှေ့တည့်တည့်ရောက်
နေသောရေထက်)၊ အဝသေသံ-သော၊ ဥဒကံယေဝ-သည်သာ၊ ဗဟု၊ ဟောတိ
ယထာ- ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ စ - ဥပမာ တနည်းကား၊ ပုရိသော - သည်၊
အာကာသာဘိမုခိ - ကောင်းကင်သို့ ရှေးရှုဖြစ်၍၊ အင်္ဂုလိ ကရေယု၊ အင်္ဂုလိ
အဘိမုခ အာကာသတော - လက်ညှိုး၏ ရှေးရှုဖြစ်သော ကောင်းကင်ထက်၊

အနန္တ အပရိမာဏာ ။ ။ အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် ဗုဒ္ဓဂုဏ်ကို တစိတ်
တဒေသအားဖြင့် မျက်မှောက်ပြု၍ ကြွင်းကျန်သောဂုဏ်တို့ကို နယက္ခါဟဖြင့် အာရုံပြု
နိုင်သည်ဟု ဆိုလျှင် ဗုဒ္ဓဂုဏ်ကို နှိုင်းယှဉ်အပ် ပိုင်းခြားအပ်ကုန်သည်ပင် မဟုတ်
လောဟု စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ “အနန္တ အပရိမာဏာ” ဟု ဆိုသည်၊ နယက္ခါဟအားဖြင့်
ယူနိုင်သည်ဟု ဆိုသော်လည်း အသေအချာ ပိုင်းခြား၍ မယူနိုင်ပါ၊ အဆုံး အပိုင်း
အခြားမရှိ အတိုင်းအတာမရှိဟူသာ သိပါသည် - ဟူလို။

(လက်ညှိုး၏ ရှေ့တည့်တည့်ဖြစ်သော ကောင်းကင်ထက်)၊ သေသ အာကာသပွဒေသောဝ - ကြွင်းသော ကောင်းကင်အရပ်သည်သာ၊ ဗဟု - သည်၊ ဟောတိ ယထာ-ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဧဝံ-တူ၊ ထေရေန-သည်၊ ဒိဋ္ဌာဒ္ဓဂုဏ်တိ-တို့ထက်၊ အဒိဋ္ဌာ-တိုက်ရိုက် မမြင်အပ်ကုန်သော၊ ဂုဏာဝ- တို့သည်သာ၊ ဗဟု- များကုန်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-ကုန်၏။

[ထိုစကားကို သုတ်တပါးဖြင့် ခိုင်မြဲစေလို၍ “ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ” စသည်မိန့်။] စ - သာဓကကား၊ “ဗုဒ္ဓေါပိ ဗုဒ္ဓဿ ဘဏေယျ ဝဏ္ဏံ၊ ပေ၊ ဝဏ္ဏော န ခိယေထ တထာဂတဿာ”တိ-ဟူသော၊ ဧတံ - ဤ ဂါထာစကားကို၊ [ဂါထာဝစနံဟု စွဲ။] (အာစရိယေဟိ)ပိ - ရှေးဆရာတို့သည်လည်း၊ ဝုတ္တံ - ဆိုအပ်ပြီ၊ [ကပ္ပံပိ- အာယုကပ်ပတ်လုံးလည်း၊ အညံ - ဗုဒ္ဓဂုဏ်မှ တပါးသောစကားကို၊ အဘာသ မာနော- ပြောဆိုတော်မမူပဲ၊ ဗုဒ္ဓေါပိ- ဘုရားတဆူသည်လည်း၊ ဗုဒ္ဓဿ- ၏၊ ဝဏ္ဏံ- ဂုဏ်ကို၊ စေ ဘဏေယျ - အကယ်၍ ပြောဆိုတော်မူရာ၏၊ (ဧဝံသတိပိ- ဤသို့ ပြောဆိုတော်မူပါသော်လည်း)၊ စိရံ-ကြာမြင့်စွာ၊ ဒီဃံ ရှည်သော ကာလ၏၊ အန္တရေ-အကြား၌၊ ကပ္ပေါ-အာယုကပ်သည်၊ ခိယေထ- ကုန်သွား ရာ၏၊ တထာဂတဿ-၏၊ ဝဏ္ဏော-သည်၊ န ခိယေထ-မကုန်ရာ၊]

✓ ဧဝံ-သို့၊ ထေရဿ-၏၊ (ပီတိ သောမနဿံ-၌စပ်)၊ ဝါ-သည်၊ (အနုဿ ရတော-၌စပ်)၊ အတ္တနောစ- ၏လည်းကောင်း၊ သတ္တုစ - ၏လည်းကောင်း၊ ဂုဏေ - တို့ကို၊ အနုဿရတော - အဖန်ဖန်အမှတ်ရလသော်၊ ယမကမဟာနဒီ မဟောသော ဝိယ - အစုံဖြစ်သော မြစ်ကြီးတို့၏ ကြီးစွာသော ရေအလျဉ် ကဲ့သို့၊ (အစုံစီးသော မြစ်ကြီးတို့၏ ကြီးစွာသော ရေယဉ်ကဲ့သို့-ဟူလို)၊ အန္တရေ - ကိုယ်တွင်း၌၊ ပီတိ သောမနဿံ - သည်၊ အဝတ္ထရမာနံ လွှမ်းမိုးလျက်၊ (ပူရေတိ - ၌စပ်)၊ ဝါတော် - လေသည်၊ တညံ - သားရေအိတ်ကို၊ (ဖားဖို ကို)၊ (ပူရေတိ) ဝိယ - ပြည့်စေသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဥဒ္ဓိဇ္ဇိဘူ - ဖောက်၍၊ ဥဂ္ဂတ ဥဒကံ - တက်လာသောရေသည်၊ (ထွက်လာသောရေသည်)၊ မဟာ ရဟဒံ - အိုင်ကြီးကို၊ (ပူရေတိ) ဝိယ - ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ (ဧဝံ - တူ၊) သံကလသရီရံ- အလုံးစုံသောကိုယ်ကို (ထကိုယ်လုံးကို)၊ ပူရေတိ - ပြည့်စေ၏။

တတော-သို့ ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုမှနောက်၌၊ ထေရဿ-၏၊ (ပီတိသောမနဿံ-၌စပ်)၊ ဝါ-သည်၊ (အာဝဇ္ဇန္တဿ-၌စပ်)၊ ယူဟံ-အကြင်ငါသည်၊ ဧဝံဝိဇ္ဇဿ- ဤသို့ သဘောရှိတော်မူသော၊ သတ္တု-၏၊ သန္တိကေ-၌၊ ပဗ္ဗဇိတော - ရဟန်း ပြုခဲ့ပြီ၊ (တဿ)မေ- ထို ငါ၏၊ ဝါ-သည်၊ ပတ္တနာ-ဆုတောင်းမှုကို၊ သုပတ္တိတာ ဝတ-ကောင်းစွာ တောင်းအပ်ခဲ့ပေစွတကား၊ (တဿ) မေ-သည်၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ- ရဟန်းအဖြစ်ကို၊ သုလဒ္ဓါ(ဝတ)-ကောင်းစွာရအပ်ပေစွတကား၊ (အရတော်

ပေစူတကား)၊ ဣတိ-သို့၊ အာစန္တိန္ဒယ- ဆင်ခြင်လသော်၊ ဗလဝတရံ-သာ၍ အားကြီးသော၊ (သာ၍ အားရှိသော)၊ ပီတိသောမနဿံ-သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ-ပြီ။

အထ-ထိုအခါ၌၊ ထေရော-သည်၊ (စိန္တေန္တော အာဒိမာဟ-၌စပ်)၊ ကဿ- အတယ်သူ၊ အား၊ အဟံ၊ ဣမံ ပီတိသောမနဿံ-ကို၊ အာရောဓေယျံ-လျှောက်ရ မည်နည်း၊ (ထုတ်ဖော်ပြောပြရမည်နည်း)၊ ဣတိ-သို့၊ စိန္တေန္တော- စဉ်းစား လသော်၊ အညော- မြတ်စွာဘုရားမှ အခြားသော၊ ကောစိ - တစုံတယောက် သော၊ သမဏောဝါ - သည်သော်လည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မဏောဝါ- ဗြဟ္မဏ သည်သော်လည်းကောင်း၊ ဒေဝေါဝါ-သည်သော်လည်းကောင်း၊ မာရောဝါ- မာရ်နတ်သည်သော်လည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မာဝါ- လည်းကောင်း၊ မမ- ဤ၊ ဣမံ ပဿာဒံ-ဤကြည်ညိုခြင်းကို၊ (ဗုဒ္ဓဂုဏ်တို့ကို အာရုံပြု၍ သက်ဝင်နစ်မြုပ်လျက် ဖြစ်သော ဤကြည်ညိုမှုကို)၊ အနန္တဝိကံ- လျှောက်ပတ်သည်ကို၊ ကတွာ - ၍၊ ပဋိဂ္ဂဟေတု-လက်ခံခြင်းငှါ၊ န သက္ခိဿတိ- စွမ်းနိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်၊ [အမှန် အတိုင်း မသိသောကြောင့် လက်ခံနိုင်လိမ့်မည် မဟုတ် - ဟူလို။] အဟံ၊ ဣမံ သောမနဿံ-ကို၊ သတ္တုနောယေဝ-အားသာ၊ ပဝေဒေယျာမိ-သိစေသင့်၏၊ (သိအောင် လျှောက်သင့်၏)၊ သတ္တာဝ-သည်သာ၊ မေ-၏၊ (သောမနဿံ-ကို)၊ ပဋိဂ္ဂဟေတု-ခံယူခြင်းငှါ(လက်ခံခြင်းငှါ)၊ န သက္ခိဿတိ-စွမ်းနိုင်တော်မူလိမ့်မည်။

ဟိ - မှန်၊ [သတ္တာဝ မေ ပဋိဂ္ဂဟေတု သက္ခိဿတိ ဟူသော စကားသည် မှန်၏။] သော- ထို ဘုရားရှင်သည်၊ (သက္ကောတိ-၌စပ်)၊ မမ- ဤ၊ ပီတိ သောမနဿံ-သည်၊ တိဋ္ဌတု-တည်ပါစေဦး၊ [ပီတိသောမဿံကို ထားလိုက်ပါဦး ဟု ဆိုလိုသည်။] မာဒိသဿ-မိမိကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ (မိမိလို ဖြစ်သော)၊ သဏ သတဿဝါ - ၏သော်လည်းကောင်း၊ သမဏသဟဿဿဝါ - ၏သော်လည်း ကောင်း၊ သမဏသတသဟဿဿဝါ - ရဟန်းတသိန်း၏ သော်လည်းကောင်း၊ သောမနဿံ-ကို၊ ပဝေဒေန္တဿ-သိစေလသော် (လျှောက်လသော်)၊ သဗ္ဗေသံ- အလုံးစုံသော သူတို့၏၊ မနံ - ကို၊ ဂဏန္တော - ယူလျက်၊ (ဆွဲဆောင်လျက်)၊ ပဋိဂ္ဂဟေတု သက္ကောတိ- ၏။ [ထို သောမနဿံကို မူလအကြောင်း၊ အထွောက် အပံ့အကြောင်း၊ သဘာဝ၊ ကိစ္စ၊ ဖလအားဖြင့် ကောင်းစွာထိုးထွင်း၍ သိတော် မူသောကြောင့် လက်ခံခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်တော်မူသည် - ဟူလို။]

[စွမ်းနိုင်တော်မူပုံကို ဥပမာဖြင့်ပြလို၍ “သေယျထာပိ နာမ”-စသည်မိန့်။] သေယျထာပိ နာမ- ဥပမာ မည်သည်ကား၊ အဋ္ဌာရသယောဇနာနိ - တို့ကို၊ အဝတ္ထရမာနံ-လွှမ်းမိုးလျက်၊ ဂစ္ဆန္တိ-သော၊ စန္ဒဘာဂမဟာနဒိ-စန္ဒဘာဂ မြစ်ကြီးကို၊ ကုသုမ္ဘာဝါ-ထူးအိုင်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ကန္တရာဝါ-ချောက် တို့သည်လည်းကောင်း၊ သမ္ပုဋ္ဌိတု-လက်ခံခြင်းငှါ၊ န သက္ကောန္တိ - မူလစွမ်းနိုင် ကုန်၊ မဟာသမုဒ္ဒေဝိဝ - သည်သာ၊ တံ-ထို စန္ဒဘာဂမြစ်ကြီးကို၊ သမ္ပုဋ္ဌိတု-

၏။ ဟိ- မှန်၏။ [ရှေးနိဿယ၌ “ဟိ” နေရာဝယ် “စ-ဆက်ဦးအံ့” ဟု ရှိ၏။]
မဟာသမုဒ္ဒေါ-သည်။ (သမုဒ္ဓိစ္ဆတိ ၌စပ်)၊ စန္ဒဘာဂါ-သည်။ တိဋ္ဌတု- တည်ပါ
စေဦး။ (ထားလိုက်ပါဦး)။ ဧဝံ ရူပါနံ-ဤသို့ သဘော ရှိကုန်သော၊ နဒီနံ-
တို့၏။] သတမ္ပိ-တရာ ကိုလည်းကောင်း၊ သဟဿမ္ပိ - ကိုလည်းကောင်း၊ သတ
သဟဿမ္ပိ- ကိုလည်းကောင်း၊ သမုဒ္ဓိစ္ဆတိ-၏။ စ-ဆက်ဦးမည်။ (တနည်း)။
စ-လက်ခံနိုင်ရုံသာမကသေး၊ အဿ - ထို သမုဒ္ဓရာ၏။ - တေန - ထို မြစ်တို့၏
တရာ၊ တထောင်၊ တသိန်းဖြင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ လက်ခံခြင်းကြောင့်၊ ဥနတ္ထံဝါ-
လိုနေ (ဟောက်နေ)သည်၏ အဖြစ်သည်သော်လည်းကောင်း၊ ပူရတ္ထံဝါ-ပြည့်
လျှံနေသည်၏ အဖြစ်သည်သော်လည်းကောင်း၊ န ပညာယတိ-မထင်ရှား။

ဧဝံ မေဝ-ပင်၊ သတ္တာ - သည်၊ မာဒိသဿ၊ ပေါသက္ကောတိ၊ သေသာ -
ဘုရားရှင်မှ ကြွင်းကုန်သော၊ သမဏဗြာဟ္မဏာဒယော- အစရှိသူတို့သည်၊ (န
သက္ကောန္တိ-၌စပ်၊) စန္ဒဘာဂံ-ကို၊ ကုသုမ္ပကန္တရာ တို့သည်၊ (သမုဒ္ဓိစ္ဆတု၊ န
သက္ကောန္တိ) ဝိယ-သို့၊ မမ-၏၊ သောမနဿ သမုဒ္ဓိစ္ဆတု န သက္ကောန္တိ၊ ဟန္တိ-
ယခု၊ အဟံ -သည် မမ၊ ပီတိသောမနဿ ကို၊ သတ္တုနောဝ-အားသာ၊ အာရော
စေမိ-လျှောက်တော့မည်၊ ဣတိ-ဤသို့ ဆုံးဖြတ်၍၊ ပလ္လက္ -ထက်ဝယ်တင်ပလ္လင်
ကို၊ ဝိနိဗ္ဗုဇိတော-ဖြေ၍၊ စမ္ပခဏ္ဍိ- သားရေပိုင်းကို (သားရေခင်းကို)၊ ပဉ္စေ
ဇ္ဇတော-ခါ၍၊ အာဒါယ-၍၊ သာယန္တသမယေ-ညနေချမ်းအခါ၌၊ ပုပ္ဖါနံ-ပန်း
တို့၏၊ ဝက္ကတော-အညာမှ၊ ဆိဇ္ဇိတော-ပြတ်၍၊ ပဉ္စရဏကာလေ ပြန်ကြံနေရာ
အခါ၌၊ (ဟိုနေရာ ဒီနေရာ ကြွေကျရာ အခါ၌)၊ သတ္တာရံ-ကို၊ (အာဟ-၌စပ်)
ဝါ-သို့၊ ဥပသကံမိတော - ၍၊ အတ္တနော - ၏၊ သောမနဿ-ကို၊ ပဝေဒေန္တော-
သိစေလိုသည် (ဟုတော့)၊ ဧဝံ ပသန္နော အဟံ ဘန္တေတိ အာဒိ-ကို၊ အာဟ-
လျှောက်ပြီ။

တတ္ထ - ထို “ဧဝံ ပသန္နော အဟံ ဘန္တေ ” အရှိသော စကားရပ်၌၊ [ဧဝံ
ပသန္နော ဘိယျော ဘိညတရော စသည်၌ အပေါင်း၊ အာဓာရ + အစိတ်
အာဓေယံ စပ်။] ဧဝံ ပသန္နောတိ- ကား၊ ဧဝံ - သို့၊ ဥပ္ပန္နသဒ္ဓေါ- ဖြစ်သော
သဒ္ဓါရှိပါ၏၊ ဧဝံ - သို့၊ သဒ္ဓဟာမိ - ယုံကြည်ပါ၏၊ ဣတိ အတ္ထော - နက်၊
ဘိယျော ဘိညတရောတိ - ကား၊ ဘိယုတရော - အထူးသာလွန်သော၊ အဘိ

ဧဝံ ပသန္နော။ ။ ပသန္နောဖြင့် ပသန္နံ ပသာဒ၏ (တပစ္စည်း၏) ဝတ္ထုမာန်၏
အဖြစ်ကို ပြတော်မူ၏။ ဥပ္ပန္နသဒ္ဓေါဖြင့်လည်း “သဒ္ဓါ” ၏ ပစ္စုပ္ပန်အဖြစ်ကိုပင် ပြအပ်၏
ဟု သိစေလို၍ “ဧဝံ သဒ္ဓဟာမိတိ အတ္ထော” ဟု ဖွင့်သည်။

ဘိယျောဘိညတရော။ ။ [ဘိယျော+အဘိည+တရော။] အဘိညာတောကို
ကြည့်၍ “အဘိညာယတိတိ အဘိညော” ဟု ကမ္မသာနေ ပြပါ။ [အဘိ + ညာ + အ
ပစ္စည်း။] ထို့နောက် “ဘိယုတရော အဘိညာတော” ကို ကြည့်၍ “အဓိကော +

ညဉ်တော- အထူးသိအပ်သတည်း။ ဝါ - အထူးအသိအမှတ်ပြုအပ်သတည်း။
 [ထင်ရှားသတည်း - ဟု ဆိုလိုသည်။] ဝါ-တနည်း။ ဘိယျတရာဘိညော -
 အထူးသလွန်သော ဉာဏ်ရှိသတည်း။ ဥတ္တရိတဉာဏော-အထူးသလွန်သော
 ဉာဏ်ရှိသတည်း။ ဣတိ အတ္ထော - ဤကား ဘိယျတရာဘိညော၏ အနက်၊
 သမ္မောဓိယန္တိ - ကား၊ သမ္မညတဉာဏေ - သမ္မညတဉာဏ်အရာ၌၊ ဝါ-တနည်း။
 အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏေ-အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏ်အရာ၌၊ (ဘိယောဘိညတရော-၌စပ်)။

အဘိညော = ဘိယော ဘိညော” ဟု ကမ္မဓာရယ-ပြုပြီးမှ “ဝိသေသေန + ဘိယော
 ဘိညော = ဘိယော-ဘိညတရော” ဟု ဖြစ်စေ၊ “ဘိယော ဘိညာနံ + ဝိသေသော =
 ဘိယော ဘိညတရော” ဟု ဖြစ်စေ ဝိသေသတဒ္ဓိတ် ဆက်ပါ။ “ဘိယော ဘိညတရော-
 အထူးအားဖြင့် သလွန် အသိအမှတ် ပြုအပ်သူ = အထူးသလွန် ထင်ရှားသူ” ဟု
 အနက်ဖြစ်သည်။ သုတ်မဟာဝဂ္ဂဘာသာသနီကာ ဒုတိယတွဲ (၃၄၅) ၌ ဤအတိုင်း ပြင်၍
 အနက်ပေးနိုင်သည်။

တနည်း။ ။ ဘိယျတရာဘိညော ဥတ္တရိတဉာဏောကို ကြည့်၍ “အဘိ ဇာနာ
 တိတိ အဘိညာ-အထူးသိတတ်သော ပညာ=ထူးသော ပညာ” ဟု ပြု၊ [အဘိ+ညာ+
 အပစ္စည်း+ဣတ္ထိဇောတက အာပစ္စည်း။] ဘိယော+အဘိညာ တေသာတိ ဘိယော
 ဘိညော၊ [ဗဟုဒ္ဓိဟိ]၊ ထို့နောက် ဝိသေသ တဒ္ဓိတ် ဆက်ပါ။ “ဘိယော ဘိညတရော-
 အထူးအားဖြင့် သလွန်သော ဉာဏ်ရှိသူ” ဟု ဖြစ်သည်။ [ဋီကာ၌ “အဘိသယဝစ
 နိစ္ဆာဝသေန-အလွန်ကို ဆိုလိုခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်” ဟူသော စကားသည် ဝိသေသ
 တဒ္ဓိတ်ကိုပင် ရည်ရွယ်သည်။]

သမ္မောဓိယံ။ ။ သမ္မုဇ္ဈတိ တောယာတိ သမ္မောဓိ - အလုံးစုံသော တရားအား
 လုံးကို သိကြောင်းဖြစ်သော သမ္မညတဉာဏ်၊ တနည်း - သစ္စာလေးပါးကိုသိကြောင်း
 ဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏ်၊ [သံ + ဗုဒ္ဓ + ဣ၊] သမ္မညတဉာဏ ပဒေဋ္ဌာနံ (သမ္မ
 ညတဉာဏ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော) ဟိ အဂ္ဂမဂ္ဂ ဉာဏံ၊ အဂ္ဂ မဂ္ဂ ဉာဏပဒေဋ္ဌာနံ
 (အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏ် ဟူသော အကြောင်း ရှိသော) သမ္မညတဉာဏံ သမ္မောဓိနာမ-
 ဋီကာ။ သမ္မညတဉာဏ်သည် မုချသမ္မောဓိမည်၍၊ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏ်သည် ဖလုံ
 ပစာရအားဖြင့် သမ္မောဓိ မည်သည်။

အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏေဝါ။ ။ သမ္မောဓိ အရ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသ - နည်းအားဖြင့်
 အရဟတ္တမဂ္ဂကို ယူပါဟု သိစေလို၍ “အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏေဝါ” ဟု ဖွင့်သည်။ မှန်၏ -
 တရားရှင်၏ အောက်မဂ် သုံးပါးသည်လည်း မိမိဆိုင်ရာ ကိလေသာကို ဝါသနာ
 နှင့်တကွ ပယ်နိုင်သည်သာဖြစ်၍ ဧညျတရားကို ပိတ်ဖုံးတတ်သော မောဟကို
 ပယ်နိုင်ရကား သမ္မညတဉာဏ်၏ အကြောင်း ပင်ဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် အောက်မဂ်
 သုံးပါး၏ ကိလေသာ ပယ်မှုသည် အပြီးအဆုံးသို့ မရောက်သေးသဖြင့် ပြည့်စုံပြီ ဟု
 မဆိုနိုင်သေး။ သို့ဖြစ်၍ အရဟတ္တမဂ္ဂကိုသာ သမ္မောဓိ အရ ယူထားသည်။

ဟိ-မှန်၏။ အရဟတ္တမဂ္ဂေနော-အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်ပင်၊ နိပ္ပဒေသာ-အကြွင်း
 အကျန် မရှိကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓဂုဏာ-တို့သည်၊ (ဟောန္တိ-၌ ပဓာနစပ်)၊ ဝါ-တို့ကို၊
 (ဂဟိတာ၌ အပ္ပဓာနစပ်)၊ ဂဟိတာ-ယူအပ်ကုန်သည် (ထိုးထွင်း၍ သိအပ်ကုန်
 သည်)၊ ဟောန္တိ၊ [အဓိဂတာ ဟောန္တိ-၌ကား။] ဟိ-ခွဲ၊ တနည်း-ဟိ-
 ထင်ရှားအောင်ပြဦးမည်၊ ဒွေ-ကုန်သော၊ အဂ္ဂသာဝက-တို့သည်၊ အရဟတ္တ
 မဂ္ဂေနော-ဖြင့်ပင်၊ သာဝကပါရမီဉာဏ်-ကို၊ ပဋိလဘန္တိ-ရကြကုန်၏၊ ပစ္စေက
 ဗုဒ္ဓါ၊ ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ်(ပဋိလဘန္တိ)၊ ဗုဒ္ဓါ၊ သဗ္ဗညုတဉာဏဉာဏ-ကိုလည်း
 ကောင်း၊ သကလေ - အလုံးစုံကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓဂုဏေစ - တို့ကိုလည်းကောင်း၊
 (ပဋိလဘန္တိ)၊ ဟိ - မှန်၊ နေသံ - ထိုဘုရားရှင်တို့၏၊ သဗ္ဗံ - အလုံးစုံသောဗုဒ္ဓ
 ဂုဏ်သည်၊ အရဟတ္တမဂ္ဂေနော - ကြောင့်သာ၊ ဣဇ္ဈတိ - ပြီးစီး၏၊ တသ္မာ-
 ကြောင့်၊ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏ်-သည်၊ သမ္မောဓိနာမ-မည်သည်၊ ဟောတိ၊ တေန-
 ထိုအရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်အားဖြင့်(သဗ္ဗညုတဉာဏ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော သမ္မောဓိ
 မည်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်အားဖြင့်)၊ ဘဂဝတာ-ထက်၊ ဥတ္တရိတရော-ထူးကဲ
 သာလွန်သူသည်၊ နတ္ထိ၊ တေန-ကြောင့်၊ ဘဂဝတာ၊ ပေါသမ္မောဓိယန္တိ-ဟူ၍၊
 (အာယသ္မာ သာရိပုတ္တတ္ထေရော)အာဟ-ပြီ၊ [မြတ်စွာဘုရားအားလျှောက်ပြီ။]

၁၄၂။ ဥဠာရာတိ-ကား၊ သေဠာ-မြတ်သော၊ (အယံ ဝါစာ-၌စပ်)၊ ဟိ-
 မှန်၏၊ အယံ ဥဠာရသဒ္ဓေါ-ဤ ဥဠာရသဒ္ဓါသည်၊ (အာဂစ္ဆတိ-၌စပ်)၊ “ဥဠာ

အရဟတ္တမဂ္ဂေနော ဟိ။ ။အလုံးစုံသော တရားတို့ကို သိကြောင်းဖြစ်သော
 ကြောင့် သဗ္ဗညုတဉာဏ်သည် သမ္မောဓိ မည်သင့်၏၊ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော အရဟတ္တ
 မဂ်ဉာဏ်ကား အဘယ်နည်းဖြင့် သမ္မောဓိ မည်ပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ “အရဟတ္တ
 မဂ္ဂေနော ဟိ” စသည်မိန့်၊ အရိယာတို့၏ ဗောဓိဉာဏ်သုံးပါးသည် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်
 ကြောင့်သာ ပြည့်စုံ၏၊ ထို့ကြောင့် သဗ္ဗညုတဉာဏ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တ
 မဂ်ဉာဏ်လည်း သမ္မောဓိ မည်ပါသည်ဟူလို၊ [အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သမ္မောဓိ နာမ
 ဟောတိ တိုင်အောင်မျှော်၍ ကျမ်းတက်သည်။]

မှတ်ချက်။ ။ “ဧဝံ ဟိ အဂ္ဂသာဝကော အရဟတ္တမဂ္ဂေနော” စသော စကားကို
 ကြည့်၍ သာဝကပါရမီဉာဏ်၊ ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ဟူသော ဗောဓိ
 ဉာဏ်သုံးပါးနှင့် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်တို့ တမျိုးစီဖြစ်၏ဟု ဤခန့်ရာ၌ မှတ်သင့်သည်။

တေန။ ။ တေနာတိ သမ္မောဓိနာ သဗ္ဗညုတဉာဏ ပဒဋ္ဌာနေန အရဟတ္တမဂ္ဂ
 ဉာဏေန-၌ကား၊ ဤ၌ “သမ္မောဓိနာ” ဟု သုံးစွဲပုံကိုကြည့်၍ ဉာဏ်အနက်ဟော
 သမ္မောဓိသည် ဣတ္ထိလိနိသာမက ပုံလိနိရှိကြောင်းကိုလည်း သတိပြုပါ၊ အဘိဓာန်
 (၈၀၅)၌မူ “ဗောဓိ သဗ္ဗညုတဉာဏေ အရိယမဂ္ဂေစ နာရိယံ” ဟု များရာလိုက်၍
 ဆိုထားသည်။

ရာနိ ခါဒနိယာနိ ခါဒန္တိ” တိ အာဒိသု - အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ မဇ္ဈိမ - ချိုမြိန်ကောင်းမြတ် ဟူသောအနက်၌၊ အာဂစ္ဆတိ-လာ၏။ [ဥဋ္ဌာရာနိ-မုနိမြတ် ကုန်သော၊ ဝါ-ချိုမြိန်ကောင်းမြတ် သာယာအပ်ကုန်သော၊ ခါဒနိယာနိ-ခဲဖွယ် တို့ကို၊ ခါဒန္တိ - ခဲစားကြကုန်၏။- မ-၁၊ ၃၀၁။] ဥဋ္ဌာရာယ ခလု ဘဝံ ဝစ္ဆာယနော သမဏံ ဂေါတမံ ပသံသာယ ပသံသတိတိ အာဒိသု - တို့၌၊ သေဋ္ဌေ - အမြတ်ဟူသောအနက်၌၊ (အာဂစ္ဆတိ)၊ [ဘဝံ ဝစ္ဆာယနော- အရှင်ဝစ္ဆာယန သည်၊ ခလု-စင်စစ်၊ သမဏံ ဂေါတမံ-ကို၊ ဥဋ္ဌာရာယ- မုနိမြတ်သော၊ ဝါ- ထူးခြား ကောင်းမြတ်သော၊ ပသံသာယ- ချီးမွမ်းခြင်းဖြင့်၊ ပသံသတိ-ချီးမွမ်း ၏။- မ-၃၊ ၂၃၃။] “အပ္ပမာဏော ဥဋ္ဌာရော ဩဘာသော” တိ အာဒိသု - တို့၌၊ ဝိပုလေ-ကျယ်ပြန့်ခြင်းဟူသော အနက်၌၊ (အာဂစ္ဆတိ)၊ [အပ္ပမာဏော- အတိုင်းအရှည်မရှိသော၊ ဥဋ္ဌာရော- သော၊ ဝါ- ကြီးမား ကျယ်ပြန့်သော၊ ဩဘာသော- အလင်းရောင်သည်၊ ပါတုရဟောသိ- ထင်ရှားဖြစ်ပြီ၊ - ဒီ-၂၊ ၁၃။] သွာယံ (သော+အယံ)-ထို ဥဋ္ဌာရသဒ္ဓါသည်၊ ဣဓ-ဤနေရာ၌ (ဥဋ္ဌာရာ ခေါ်တေ အယံ သာရိပုတ္တ အာသတိဝါစာ ဘာသိတာဟူသော ဤပါဠိရပ်၌)၊ သေဋ္ဌေ- ၌၊ အာဂတော - ပြီ၊ တေန - ကြောင့်၊ “ဥဋ္ဌာရာတိ သေဋ္ဌာ” တိ- ဟူ၍၊ (မယာ) ဝုတ္တံ။

အာသတိတိ- ကား၊ ဥသဘဿ-မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါ- ရဲရင့် မြင့်မြတ် သူ၏၊ ဝါစာသဒိသိ- စကားနှင့်တူသော၊ အစလာ - လှုပ်ရှားခြင်းမရှိသော၊ အသမ္ပဝေဓိ-ထိုထို ဤဤ အမျိုးမျိုး တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသော၊ (အယံဝါစာဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ [အစလာ အသမ္ပဝေဓိတို့ကို ဟောတုမန္တ ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့်

မဇ္ဈိမ စသည်။ ။ ခါဒနိယာနိ (တို့၏) ဥဋ္ဌာရတာ (ဥဋ္ဌာရ၏အဖြစ်သည်)၊ သာတရသာနုဘာဝေန (သာယာအပ်သောအရသာ၏ အာနုဘော်အားဖြင့်ဖြစ်၏)၊ ဣတိ အာဟ- “မဇ္ဈိမ အာဂစ္ဆတိ” တိ၊ (ထို့ကြောင့် မဇ္ဈိမ အာဂစ္ဆတိ ဟု ဆိုသည်)၊ ပသံသာယ ဥဋ္ဌာရတာ ဝိသိဋ္ဌဘာဝေန (ထူးမြတ်သည်၏အဖြစ်) ဣတိ အာဟ- သေဋ္ဌတိ၊ ဩဘာသဿ ဥဋ္ဌာရတာ မဟန္တဘာဝေန (ကျယ်ပြန့်သည်၏ အဖြစ်) ဣတိ ဝုတ္တံ “ဝိပုလေ”တိ၊- ဇီကာ။]

အာသတိ။ ။ ဥသဘဿသည် အဘိဓာန် (၉၉၆) ဂါထာလာ အနက်တို့တွင် သေဋ္ဌ အနက်ဟောတည်း၊ “ဥသဘဿ ဝါစာ”ကို ကြည့်၍ “ဥသဘဿ-မြတ်သူ၏၊ ဝါ-ရဲရင့် မြင့်မြတ်သူ၏+ အယံ-ဥစ္စာတည်း၊ အာသတိ”ဟု ပြု၊ [ဥသဘ+ဣဒံ အနက်၌ ဣ ပစ္စည်း+ ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စည်း။] ထို့နောက် ဝါစာသဒိသိကို ကြည့်၍ “အာ သတိ + ဝိယာတိ အာသတိ= ဥသဘ၏ ဥစ္စာဖြစ်သောစကားနှင့် တူသောစကား”ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ် ဆင့်ပါ၊ ဥသဘ၏ ဥစ္စာ-ဖြစ်သောစကားနှင့် တူခြင်း၏အကြောင်းကို ပြလို၍ “အစလာ အသမ္ပဝေဓိ”ဟု ခွင့်သည်။

ယူ၍ “အစလာ-သော၊ ဝါ - လှုပ်ရှားခြင်း မရှိသည်ဖြစ်၍၊ အသမ္ပဝေမီ—
သော၊ ဝါ-ထိုသို့ ဤ၍ အမျိုးမျိုး တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသည်ဖြစ်၍၊ ဥသတဿ-၏၊
ဝါစာသဒိသိ-သော၊ ဤသို့လည်း ပေးနိုင်သည်။”]

ဧကံသော ဂဟိတောတိ - ကား၊ အနုဿဝေနဝါ - တစုံတယောက်တံမှ
တဆင့်စကား ကြားခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အာစရိယ ပရမ္ပရာယဝါ -
ဆရာအဆက်ဆက် ဆောင်ရွက်အပ်သော အစဉ်အလာအားဖြင့် လည်းကောင်း၊
ဣတိ ကိရာယဝါ-ဤသို့ ဖြစ်စရာရှိ၏ဟု ကြံဆအပ်သော အတ္တနောမတိအားဖြင့်
လည်းကောင်း၊ ပိဋကသမ္ပဒါနနဝါ-ကျမ်းဂန်ကိုသင်ပြပေးသော ပုဂ္ဂိုလ်အနေ
အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ပိဋကကျမ်းစာကို ကောင်းစွာ တတ်ကျွမ်းကာမျှ
ဖြင့်လည်းကောင်း၊ အာကာရ ပရိဝိတက္ကေနဝါ - အခြင်းအရာ (အကြောင်း
အရာ)ကို ကြံစည်ခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္တိယာဝါ- ဤဟာ
သည် ဤလိုဘည်း ဟု အယူဖြင့် တွေးကြံစဉ်းစား နှစ်သက်ခြင်းအားဖြင့်လည်း
ကောင်း၊ ဝါ - တွေးကြံစဉ်းစား နှစ်သက်အပ်သော အယူအားဖြင့်လည်း
ကောင်း၊ [ဒိဋ္ဌိ- အယူကို + နိဇ္ဈာန- စဉ်းစားခြင်း + ခန္တိ- နှစ်သက်ခြင်း။] တက္က
ဟေတုဝါ-အာဂမအဓိဂမ မပါ ကြံဆအပ်သော အကြောင်းအရာသက်သက်
အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ နယဟေတုဝါ-နည်းလမ်းယူ၍ကို ချိန်ဆခြင်းဟူသော
အကြောင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အကထေတွာ-မလျှောက်ပဲ၊ ပစ္စက္ခတော-
မျက်မှောက်အားဖြင့်၊ ဉာဏေန-ဉာဏ်ဖြင့်၊ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဝိယ-ထိုးသွင်းသိသကဲ့
သို့၊ ဧကံသော-တခုသောအဖို့ကို၊ ဂဟိတော-ယူအပ်ပြီ၊ သဒ္ဓိဋ္ဌာနကတာဝ-
ဆုံးဖြတ်ကြောင်းစကားကိုသာ၊ ဝါ - ခိုင်မြဲတိကျ ဆုံးဖြတ်ချက် ချအပ်သော
စကားကိုသာ၊ ကထိတာ-ပြောအပ်ပြီ၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အနက်။ [ဧကံ
သော ဂဟိတော၏ အဓိပ္ပါယ်နက်။]

သိဟနာဒေါတိ-ကား၊ သေဋ္ဌနာဒေါ-မြတ်သောစကားသံကို၊ (ပါဠိတော်
နဒိတော ဌဝပ်)၊ နေဝ ဒန္ဓာယန္တေန- နှေးခြင်းကိုလည်းမပြုပဲ၊ ဝါ-နှေးလည်း

ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဝိယ။ ။ [ပါဠိတော်ကြည့်ပါ။] ယသ္မာ ဗုဒ္ဓဝိသယေ (ဘုရားအရာ
၌) ဌာတာ ဘဂဝတော (၏) အယံ ထေရဿ စောဒနာ (အနှင် သာရိပုတ္တရာထေရ်ကို
“ဥဋ္ဌာရာ ခေါ် ဇော အယံ သာရိပုတ္တ အာသဘီ ဝါစာ” စသည်ဖြင့် မေးခြင်းဖြစ်၏)၊
ထေရဿ စ သော အဝိသယော (ထိုသိဟနာဒ အာသဘီဝါစာကို မိန့်ဆိုမှုသည်လည်း
ထေရ်၏အရာမဟုတ်)၊ တသ္မာ “ပစ္စက္ခတော ဉာဏေန ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဝိယာ” တိ ဝုတ္တံ၊
[သင့်ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက်ပြု၍ ဉာဏ်ဖြင့် သိသလိုဟု “ဝိယ” ထည့်၍ ဆိုထားပြီး
ဟူလို။]-ဋီကာ။

သိဟနာဒေါ။ ။ နဒနံ နာဒေါ-ဟောက်ခြင်း၊ ဟောက်သံ၊ [နဒ+ဏ။] သိဟ
ဿ + နာဒေါ သိဟနာဒေါ=ခြင်သံ၏ဟောက်သံ၊ သိဟနာဒေါ ဝိယာတိ သိဟနာဒေါ=

မနွေးစေပဲ၊ န ဂဂ္ဂရာယန္တေန - ယုံမှား ကြောက်ရွံ့ခြင်းကိုလည်း မပြုပဲ၊ ဝါ-
မယုံမှား မကြောက်ရွံ့ပဲ၊ သီဟေန ဝိယ-ခြင်္သေ့ကဲ့သို့၊ (တေ-သင်သည်)၊ [ပါဠိ
တော်မှ ကတ္တားကိုယူပေးသည်။] ဥတ္တမနာဒေါ-မြတ်သောအသံကို၊ နဒိတော-
မြက်ဆီအပ်ပြီ၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကားအနက်၊ [သီဟေန-သည်၊ ဥတ္တမနာဒေါ-
ကို၊ နဒိတောဝိယ-ကဲ့သို့၊ တေ-သည်၊ ဥတ္တမနာဒေါ-ကို၊ နဒိတော-ပြီ၊ ဤသို့
လည်း ပေးနိုင်၏။]

ကိံ တေ သာရိပုတ္တဘိတိ - ဟူသော၊ ဣမံ ဒေသနံ - ဤဒေသနာတော်ကို၊
ကသ္မာ-ကြောင့်၊ အာရတိ - အားထုတ်တော်မူသနည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေး
တည်း၊ အနုယောဂဒါပနတ္ထံ - မေးစိစစ်ချက်ကို စင်ကြယ်စေခြင်းအကျိုးငှါ၊
ဝါ- မေးစိစစ်ချက်ကို အဖြေပေးစေခြင်းအကျိုးငှါ၊ (အာရတိ - ပြီး ဣတိ-
ဤကား အဖြေတည်း)၊ ဟိ-ချဲ့၊ ဧကစ္စော-အချို့ သူသည်၊ သီဟနာဒိ-ခြင်္သေ့
မင်း၏၊ ဟောက်ခြင်းအလား၊ မြတ်သောစကားကို၊ နဒိတော - မြက်ဆီပြီး၍၊
အတ္တနော-၏၊ သီဟနာဒေ-၌၊ အနုယောဂံ-မေးစိစစ်ချက်ကို၊ ဒါတုံ-စင်ကြယ်
စေခြင်းငှါ၊ ဝါ-အဖြေပေးခြင်းငှါ၊ နသက္ကောတိ-မစွမ်းနိုင်၊ နိဗ္ဗံသနံ-စကား

ခြင်္သေ့၏ဟောက်သံနှင့်တူသော အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏စကား၊ ထို သီဟနာဒိနှင့်တူခြင်း
မှလည်း မြတ်သောကြောင့် ဖြစ်ရကား “သေဠနာဒေါ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်၊
တူနဲ့ဆုတ် နဲ့ နွေးခြင်းလည်း မရှိပဲ ကြောက်ရွံ့ ယုံမှားမှုလည်းမရှိပဲ “ခြင်္သေ့ ဟောက်
သလို ရဲရဲဝံ့ဝံ့ မိန့်မြွက်အပ်သော မြတ်သောစကား” ဟု ဆိုလိုသည်။

ဂဂ္ဂရာယန္တေန။ ။ [ဂဂ္ဂရ + အာယ + အန္တ။] ဂရတိ သိဉ္ဇေတိတိ ဂဂ္ဂရော-
ဂက်ဂက်အသံ = ကွဲအက်သောမြည်သံ၊ [ဂရဇာတ် + ရံ ပစ္စည်း၊ မောဂ္ဂလ္လာန် ဣဒဿိ
၁၅၂ သုတ်။] ဂဂ္ဂရံ + ကရောတိတိ ဂဂ္ဂရာယန္တော = ဂက်ဂက် အသံပြုသူ = ကွဲအက်
သော မြည်သံပြုသူ။ [မောဂ္ဂလ္လာန်၊ ခါဒိကဏ္ဍ ၁၀ သုတ်ဖြင့် အာယသက်၊ အန္တသက်။]
ဤအသံလည်း အပြစ်ရှိသော (မကောင်းသော) အသံပင်ဖြစ်သည်၊ [တေ ဆိန္ဓဿရာ
ဝိ ဟောန္တိ ဂဂ္ဂရဿရာဝိ ကာကဿရာဝိ - ဒိ- ၂၊ ၁၅၀။] ဇီကာ၌ကား အောက်ပါ
ပါဌ်ကို တွေ့ရသည်။

ဘဂ္ဂရာယန္တေန။ ။ [ဘဂ္ဂ + အာယ + အန္တ၊ ရိ - လာ။] ဘဂ္ဂ နာမ်ပုဒ်နောင်
ကရ ဇာတ်၏ အနက်၌ အာယသက်၊ ကျိုးပြတ် (ကွဲအက်) သောအသံကိုပြုသူ - ဟု
သဒ္ဓတ္ထဖြစ်၏၊ ကြောက်ရွံ့တုန်လှုပ်သူသည် စကားပြောလျှင် ပြတ်ပြတ်သားသား
မဖြစ်ပဲ အသံတုန်တုန်ရှိရှိ ထစ်ထစ်ငေါ့ငေါ့ ဖြစ်တတ်သည်၊ ထိုသို့ မဖြစ်ခြင်း၏
အကြောင်းကို ပြလို၍ “န ဘဂ္ဂရာယန္တေနာတိ အပရိသက်န္တေန = ယုံမှား စိုးရိမ်
ကြောက်ရွံ့မှုမရှိပဲ” ဟု ဇီကာ ဖွင့်သည်။

အနုယောဂဒါပနတ္ထံ။ ။ [အနုယောဂ + ဒါပန + အတ္ထံ။] အနုပုဗ္ဗ + ယုဇေဇာတ်ဖြင့်
ပြီးသော “အနုယောဂ” ပုဒ်သည် တချို့နေရာ၌ “အားထုတ်ခြင်း” အနက်ကို ဟော၏၊
ဥပမာ - ဘာဝနာနုယောဂ မနုယုတ္တာ ဝိဟရေယျာမ (ဝိ - ၁၊ ၂၇) စသည်တည်း။

ဖြင့် ပွတ်တိုက်နှိပ်နယ်မှုကို၊ (သေသေချာချာ နှိုက်နှိုက်ချွတ်ချွတ် မေးမှုကို)၊
 နက္ခမတိ-မခုံ၊ [မခံနိုင်-ဟူလို။] လေပေ-ညွှန်ပျောင်း၌၊ ဗတ်တမက္ကဋ္ဌောဝိယ-
 ကျသော မျောက်ကဲ့သို့၊ ဟောတိ၊ [ပျာယိပျာယာ ထောက်တည်ရာ မရှိ ဖြစ်နေ
 သည်-ဟူလို။] မေမာနံ - မှတ်အပ်သော [ပန်းတဲသမားတို့၏ ဖိ၌ မီးဖြင့်ပူစေ
 အပ်သော]၊ အပရိသုဒ္ဓလောဟံ - မစင်ကြယ်သော သံသည်၊ ဈာယိတော -
 လောင်၍၊ ဈာမအင်္ဂါရော-လောင်အပ်သော မီးသွေးသည်၊ ဟောတိယထာ-
 ကဲ့သို့၊ ဧဝံ-တူ၊ ဈာမအင်္ဂါရော ဝိယ-ကဲ့သို့၊ ဟောတိ။

ကော-တယောက်သည်၊ သိဟနာဒ-၌၊ အနုယောဂံ-ကို၊ ဒါပိယမာ
 နော-သုတ်သင်စေအပ်သော် (အရှင်းခိုင်းအပ် အဖြေပေးခိုင်းအပ်သော်)၊
 ဒါတုံ-ငှါ၊ သက္ကောတိ၊ နိဗ္ဗံသနံ-ကို၊ ခမတိ-ခုံ၏ (ခံနိုင်၏)၊ မေမာနံ -

တချို့နေရာ၌ “စစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်း” အနက်ကို ဟော၏၊ ဥပမာ - အနုယောဂဝတ္ထံ
 နိဿယ (၆-၅၊ ၂၀၉) စသည်တည်း၊ ဤနေရာ၌လည်း စစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်း
 အနက်ကိုပင် ဟောသည့်။

“ဒါပန”၌ “သောဓာပေတုံ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “ဒါ” ဓာတ်မဟုတ် “သောဓန”
 အနက်ကို ဟောသော “ဒေ” ဓာတ်တည်း၊ “သောဓန” ဟူသည် သုတ်သင်ခြင်း =
 စင်ကြယ်စေခြင်းတည်း၊ မှန်၏ - နှိပ်နယ်မှု (နှိုက်နှိုက်ချွတ်ချွတ် ကတ်တီး ကတ်တတ်
 မေးမှု) ကို ခံနိုင်သော သိဟနာဒကို မိန့်မြွတ်သူသည် လိုရင်း မေးစိစစ်ချက်ကို သုတ်
 သင်သူ = စင်ကြယ်စေသူ = အဖြေပေးသူမည်၏၊ စစ်ဆေးမေးမြန်းသူသည် ထို မေးမြန်း
 ချက်ကို သုတ်သင်ခိုင်းသူ = စင်ကြယ်အောင်ပြုခိုင်းသူ = အဖြေပေးစေသူမည်၏၊ ဤနေရာ
 ၌ အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် အနုယောဂကို စင်ကြယ်စေသူ = အဖြေပေးသူမည်၏၊
 တုရားရှင်ကား စင်ကြယ်စေအောင်ခိုင်းသူ = အဖြေပေးစေလိုသူတည်း၊ “ဒါတုံ ဒါပိယ
 မာန” တို့၌လည်း ဒေဓာတ် သောဓနအနက်ဟော ဟုပင် မှတ်ပါ။ [ဋီကာလာ စကား
 များကို ကိုးကား၍ နိတိ၊ ဒေတု၊ ၈၂ - ၈၃ ၌ ဆုံးဖြတ်ထား၏၊ ရှုပါလေတော့။]

လေပေ။ ။ “ညွှန်ပျောင်း” ဟု ရှေးနိဿယအတိုင်း ပေးလိုက်ပါသည်၊ ကျမ်းစာ
 များ၌ “မက္ခန္ဓလေပ- မျောက်နှံစေး = (မျောက်ကို စေးကပ်စေသော အစေး)” ဟု
 အသုံးတမျိုးရှိရာ ဤ၌လည်း လေပ - အရ သစ်ပင်မှ ထွက်သော သစ်စေးတမျိုး
 ဖြစ်သင့်ပါသည်၊ မှန်၏ - သစ်ပင်ပေါ်၌ နေလေ့ရှိသော မျောက်သတ္တဝါအတွက်
 ညွှန်ထဲကျဖို့ထက် မျောက်နှံစေးခေါ် သစ်စေးဖြင့် ဖွဲ့မိဖို့က ပို၍ နီးစပ်ပါသည်။

မေမာနံ။ ။ မေမာနံ၌ တာပယမာနံ (မီးဖြင့် ပူစေအပ်)၊ တာပနဉ္စေတ္ထံ (ဤ
 နေရာ၌ တာပနကို) ဂဂ္ဂရိယာ (မွေအိုး သို့မဟုတ် မိုက်ခွက် = လုံ၌)၊ ဓောပနသီသေန
 (ချေးညှော်တို့ကို မှတ်ထုတ်ခြင်းကို အဦးပြု၍) ဝဒတိ- (အဋ္ဌကထာ ဆရာဆိုသည်။)
 ဋီကာ။ [ဂဂ္ဂရိ ကို အဘိဓာန် (၄၉၉) ဂါထာ နိဿယသစ်၌ “မွေအိုး” ဟု ဘာသာ
 ပြန်တော်မူသည်၊ ဤနေရာ၌ အရည်ကျသော အိုးတမျိုးဖြစ်စရာရှိသည် “ဖို့၊ ဖားဖို”
 ဟုလည်း ဘာသာပြန်ကြ၏။]

အပ်သော၊ နိဗ္ဗေဒါသဇာတိရူပံဓိယ - အပြစ်မရှိသော ရွှေကဲ့သို့၊ အဓိကတရံ - သာ၍လွန်စွာ၊ သောဘတိ - တင့်တယ်၏၊ [သု၏ စွမ်းရည်က ခက်ခက်မေးလေ လေးလေး နက်နက် ပြေနိုင်လေ ဖြစ်သောကြောင့် အလွန်တင့်တယ်သည်။] ထေရော - သည်၊ တာဒိသော - ထိုကဲ့သို့ ရှုအပ်သတည်း၊ (ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးတည်း)၊ တေန - ကြောင့်၊ နံ - ထို အရှင်သာရိပုတ္တရာကို၊ ဘဂဝါ - သည်၊ (အာရတိ - ချစ်စပ်) အယံ - ဤ သာရိပုတ္တရာသည်၊ အနုယောဂက္ခမော - မေးစိစစ်ခြင်းကိုခံနိုင်၏၊ ဣတိ - သို့၊ ဥ တွာ - ၍၊ သီဟနာဒေ - ဌ၊ (ခြင်္သေ့မင်း၏ ဟောက်ခြင်းအလား လျှောက်ထားအပ် မြတ်သောစကား၌)၊ အနုယောဂဒါပနတ္ထံ - မေးစိစစ် ချက်ကို သုတ်သင်၊ စေခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဝါ - မေးစိစစ်ချက်ကို ရှင်းလင်း အဖြေပေးစေခြင်း အကျိုးငှါ၊ ဣဒမ္ပိ - ကိုလည်း၊ (ကိုတေ သာရိပုတ္တ - စသော ဤဒေသနာတော်ကိုလည်း)၊ အာရတိ - ပြီ။

တတ္ထ - ထို ကိံတေ သာရိပုတ္တ - အစရှိသော ဒေသနာတော်၌၊ သဗ္ဗေတေတိ - ကား၊ သဗ္ဗေ - ကုန်သော၊ တေ - ထို ရှေးရှေးက ပွင့်တော်မူပြီးသော ဘုရားရှင် တို့ကို၊ တယာ - သည်၊ (ဝိဒိတာကိံ - သိအပ်ကုန်သလော - ဟု ပါဠိတော်၌ စပ်)၊ ဧဝံသီလာတိအာဒိသု - အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ လောကီယ၊ လောကုတ္တရ ဝသေန - လောကီလောကုတ္တရာ အပြားအားဖြင့်၊ သီလာဒိနိ - သီလအစရှိသည် တို့ကို၊ ပုစ္ဆတိ - မေးတော်မူ၏။ [အာဒိဖြင့် သမာဓိ ပညာ၊ ဝိမုတ္တိကို ယူ။] တေသံ - ထိုပုဒ်တို့၏ (ထိုသီလစသည်တို့၏)၊ ဝိတ္တာရကထာ - အကျပုံ ဖြစ်သော စကားကို၊ မဟာပဒါနေ - သုတ်၌၊ (မယာ) ကထိတာဝ - ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည်သာ။ [ဒိ - ဌ၊ ၂။ ၁၉ ရှု။]

ကိံ ပန တေ သာရိပုတ္တ ယေ တေ ဘဝိယန္တိတိ (ဧတ္ထ) - ဟူသော ဤပါဌ၌၊ (ဂူဇတ္ထံ - လျှို့ဝှက် တိမ်မြုပ်ပုပ်နေသော အနက်ကို)၊ စ (ဥဒ္ဓရိတွာ ဒသေမိ) - ထုတ်၍ ပြဦးမည်၊ တာဝ - အနာဂတဗုဒ္ဓတို့မှ ရှေးဦးစွာ၊ အတိတာ - လွန်လေ ပြီးသော ဘုရားရှင်တို့သည်၊ နိရုဒ္ဓါ - ရုပ် နာမ် ခန္ဓာ ချုပ်တော်မူပြီးကုန်ပြီ၊ အပဏ္ဏတ္တိက ဘာဝံ - နာမည် ပညတ် မရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ ဂတံ - ရောက်တော်မူကုန်ပြီ၊ ဒီပသိခါ ဝိယ - ဆီမီးလျှံကဲ့သို့၊ နိဗ္ဗုတာ - ရုပ် နာမ် ခပ်သိမ်း အေးငြိမ်းတော်မူကြကုန်ပြီ၊ ဧဝံ - သို့၊ နိရုဒ္ဓေ - ကုန်သော၊ အပဏ္ဏတ္တိက ဘာဝံ - သို့၊ ဂတေ - ကုန်သော ဘုရားရှင်တို့ကို၊ တံ ကထံ - အဘယ်သို့လျှင်၊ ဝါ - အဘယ်နည်းဖြင့်၊ ဇာနိဿသိ - သိနိုင်လိမ့်မည်နည်း။ [မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ် လား - ဟု မေးတော်မူလိုသည်။]

အမှာ ။ ဤသဗ္ဗေတေ စသည်၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ဇွဲကဗျာအတိုင်း ပါဠိတော် နိဿယ၌ ပြထားပြီ။

ပန - အထူးကား၊ [ထိုအတိတဗုဒ္ဓတို့ကို မသိနိုင်ခြင်းထက် သာ၍မသိနိုင်သော အနာဂတဗုဒ္ဓတို့ကို ဆိုဦးအံ့ - ဟုလို။] အနာဂတဗုဒ္ဓါနံ - တို့၏၊ (နောင်ပွင့်တော်မူမည့် ဘုရားရှင်တို့၏)၊ ဂုဏာ-တို့ကို၊ ကိန္တိ-အဘယ်သို့လျှင်၊ တယာ-သည်၊ အတ္တနော ဤ၊ စိတ္တေန-ဖြင့်၊ (အနာဂတံသ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော အဘိညဉ်စိတ်ဖြင့်)၊ ပရိစ္ဆန္တိတော-ပိုင်းခြား၍၊ ဝိဒိတာ- သိအပ်ကုန်သနည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ပုစ္ဆန္တော-ခမးတော်မူလိုသည်၊ (ဟုတော့)၊ ဧဝံ-သို့၊ (ကိံ ပန တေ သာရိပုတ္တ ယေ တေ ဘဝိဿန္တိ အစရှိသော စကားကို)၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီ။

ကိံ ပန တေ သာရိပုတ္တ အဟံ တေရဟိတံ - ဟူသော စကားကို (အာဟ-ဉ္စစပ်)၊ အနာဂတာ-ကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓါပိ-တို့သည်လည်း၊ အာတော-ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် မဖြစ်ကုန်သေး၊ အနိဗ္ဗတ္တာ-ခန္ဓာအားဖြင့်လည်း ထင်ရှား မဖြစ်ကုန်သေး၊ အနုပ္ပန္နာ-ပစ္စုပ္ပန်ကာလအားဖြင့် မဖြစ်ကုန်သေး၊ တေပိ-ထိုဘုရားရှင်တို့ကိုလည်း၊ တံ ကထံ၊ ဇာနိဿသိ- သိနိုင်လိမ့်မည်နည်း၊ (မသိနိုင်ရာသည် မဟုတ်လော)ဟိ-မှန်၊ တေသံ-တို့ကို၊ ဇာနနံ-သိခြင်းသည်၊ အပဒေ-ခြေရာမရှိသော (ခြေရာမထင်နိုင်သော)၊ အာကာသေ-ကောင်းကင်၌၊ ပဒေဿနံ ဝိယ - ခြေရာကို ရှုမြင်ခြင်းကဲ့သို့ (ခြေရာကို မြင်အောင်ကြည့်ရသလို)၊ ဟောတိ၊ ဣဒါနိ-၌၊ မယာ-နှင့်၊ သဒ္ဓိံ၊ ကေဝိဟာရေ-တကျောင်းတည်း၌၊ (တံ)ဝသသိ - နေ၏၊ ဧကတော - တပေါင်းတည်း၊ ဘိက္ခာယ - ဆွမ်းအလို့ငှါ၊ (ဆွမ်းခံ)၊ စရသိ-လှည့်လည်၏၊ ဓမ္မဒေသနာကာလေ - တရားဟောရာအခါ၌၊ ဒက္ခိဏ ပဿေ-လကျော နံပါး၌ (လကျောဖက်ဘေး၌)၊ နိဿိဒသိ - ထိုင်၏၊ ကိံ ပန - အဘယ်သို့နည်း၊ (ဘယ်လိုလဲ)၊ မဟံ -၏၊ (သင်နှင့်အတူ နေသော ငါ၏)၊ ဂုဏာ-

အနာဂတဗုဒ္ဓါနံ ပန။ ။ပန-သဒ္ဓေါ ဝိသေသတ္ထ ဇောတနော၊ တေန အတိဇောသု တာဝ ခန္ဓာနံ ဘူတပုဗ္ဗတ္တာ (အထင် အရှားဖြစ်ပြီး ဖြစ်သောကြောင့်)၊ တတ္ထ- (ထို အတိတ်ဘုရားရှင်တို့၏ ခန္ဓာတို့၌)၊ သိယာ ဉာဏဿ သဝိသယေ (မိမိ သာဝက၏ အရာ၌)၊ ဂတိံ (ဖြစ်နိုင် သိနိုင်ခြင်းဖြစ်ရာ၏)၊ အနာဂတေသု ပန သဗ္ဗသော အသဉ္ဇာတေသု (ခန္ဓာ အထင်အရှား မဖြစ်သေးသော ဘုရားရှင်တို့၌)၊ ကထံ (အဘယ်နည်းဖြင့် သိနိုင်ရာသနည်း)၊ ဣတိ ဣမမတ္ထံ ဇောတေတိ၊ တေနာဟ- “အနာဂတာပီ”တိ အာဒိ၊ [နောက်ဝါကျ၌ တွေ့ရလိမ့်မည်။] ဋီကာ။

စိတ္တေန ပရိစ္ဆန္တိတော။ ။စေတောပရိယဉာဏ်သည် လွန်ပြီးခုနစ်ရက်၊ လာမည့် ခုနစ်ရက် အတွင်း၌သာ သိနိုင်၏၊ သို့ဖြစ်၍ “စိတ္တေန ပရိစ္ဆန္တိတော ဝိဒိတာ” ဟူသော စကားကို စေတောပရိယဉာဏ်၏ ကိစ္စကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုအပ်သည် မဟုတ်၊ အနာဂတံသဉာဏ်ကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုသည်ဟု မှတ်ပါ။ [အတိတဘုရားရှင်တို့ကို စိတ်ဖြင့် သိရန်လည်း ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်ကိုပင် ရည်ရွယ်သည်။]

ထို့ကို၊ အတ္တနော-၏၊ စေတသာ-ဖြင့်၊ ပရိစ္ဆိန္ဒိတော-၍၊ တယာ-သည်၊ ဝိဒိတာ-သိအပ်ကုန်သလော၊ ဣတိ-သို့၊ အနုယုဉ္ဇန္တော - မေးစိစစ်လိုသည် ဖြစ်၍၊ ဝေ-သို့၊ အာဟ-ပြီ။

ပန-ဆက်၊ ထေရော-သည်၊ ပုစ္ဆိတေ ပုစ္ဆိတေ - မေးအပ်တိုင်း မေးအပ်တိုင်းသော အရာ၌၊ “နော ဟေတံ ဘန္တေ” တိ - ဟူ၍၊ ပဋိက္ခိပတိ - ပယ်၏၊ [ပါဠိတော်ကြည့်ပါ၊ ဗုဒ္ဓက မေးခွန်းသုံးခု မေးတော်မူရာ “နောဟေတံ” ဟု ချဉ်းဖြေထားသည်။] စ-ဆက်၊ (တနည်း) စ-ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ ထေရဿ-၏၊ ဝါ-သည်၊ ဝိဒိတမ္ပိ - သိအပ်သော အရာသည်လည်း၊ အတ္တိ-၏၊ အဝိဒိတမ္ပိ-သည်လည်း၊ အတ္တိ၊ သော-ထို အရှင်သာရိပုတ္တရာသည်၊ အတ္တနော-၏၊ ဝိဒိတဋ္ဌာနေ-သိအပ်သော အရာ၌၊ ပဋိက္ခေပံ- ပယ်မြစ်မှုကို၊ ကရောတိ ကိ - ပြုသလော၊ အဝိဒိတဋ္ဌာနေ-၌၊ [ပဋိက္ခေပံ-ကို၊ ကရောတိ ကိ -လော၊) ဣတိ-ဤကား၊ အမေးတည်း၊ ဝိဒိတဋ္ဌာနေ-၌၊ (ပဋိက္ခေပံ-ကို၊) န ကရောတိ-မပြု၊ အဝိဒိတဋ္ဌာနေယေဝ-၌သာ၊ (ပဋိက္ခေပံ)၊ ကရောတိ-၏၊ ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း။

ကိရ-ချဲ့ဦးအံ့၊ ထေရော-သည်၊ အနုယောဂေ- မေးစိစစ်ချက်ကို၊ အာရဒ္ဓေယေဝ- အားထုတ်တော်မူအပ်ပြီးသော်သာ (အားထုတ်ပြီးလျှင် ပြီးချင်း)၊ အညာသိ-သိပြီ၊ (ကိ)၊ အယံ အနုယောဂေါ - သည်၊ သာဝကပါရမီဉာဏေသာဝကတို့၏ အထွဋ်အထိပ်သို့ ရောက်သောသိခြင်း၌၊ န-ဖြစ်သည်မဟုတ်၊

ဝိဒိတဋ္ဌာနေ နကရောတိ။ ။ မိမိသိအပ်သော အရာ၌ “နော ဟေတံ ဘန္တေ” ဟု ပယ်မြစ်မှုကိုမပြု၊ အကယ်၍ ပြုလျှင် သိပရိလျက် မသိဟု ပြောရာရောက်၍ သမ္မဇာန မုသာဝါဒ သိက္ခာပုဒ်အရ အပြစ်ရှိရာ၏၊ ထိုမုသာဝါဒမျိုးကိုလည်း အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်ပြီးဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “ ဝိဒိတဋ္ဌာနေ နကရောတိ ” ဟုဆိုသည်။ [ဝိဒိတဋ္ဌာနေ နကရောတိ၊ (ကသွာ) သိက္ခာပဒေနေဝ တာဒိသိဿ ပဋိက္ခေပဿ (သိလျက် မသိဟု ပြောခြင်း ဟူသော ပယ်မြစ်မှုမျိုးကို) ပဋိက္ခိတ္တတ္တာ၊ သေတုသာ တတော စ၊ - ဦးကာ။]

ထေရောကိရ။ ။ ကထံ ပန ထေရော ဇ္ဈယသမ္ဘဝေ (ဝိဒိတဋ္ဌာနေ အဝိဒိတဋ္ဌာနေဟု နှစ်မျိုးဖြစ်နေရာ၌) ပဋိက္ခေပမေဝ အကာသိ၊ န ဝိဘဇ္ဇဗျာကာသိ (ခွဲခြား၍ မဖြေရသနည်း)၊ ဣတိ အာဟ-ထေရော ကိရာတိအာဒိ၊ (ဤသို့ မေးခွယ်ရှိ၍ -ထေရော ကိရ စသည်မိန့်) - ဦးကာ။

သာဝကပါရမီဉာဏေ။ ။ [သာဝက+ ပါရမီ+ ဉာဏ။] ပါရ-အဆုံး အပိုင်း အခြား=အထွဋ်အထိပ်သို့+မိနောတိ-ရောက်တတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ပါရမီ-မည်၏၊ [ပါရ+မိဇာတ်+ဏိ ပစ္စည်း။] “သာဝကာနံ ဥဠာယ ပရိယန္တဂတေ” ဟူသော ဦးကာကို ထောက်၍ “ မိနောတိ- ရောက်တတ်၏” ဟု အနက်ပေး၊ မိနောတိလည်း မာဇာတ် , မိဇာတ် , မိဇာတ် သုံးမျိုးဖြစ်သင့်သော်လည်း ဂတိ အနက်ဟောရာ၌ “မိ” ဇာတ်ကိုသာ ဓာတုတ္တသင်္ဂဟ ပြသောကြောင့် “မိ” ဇာတ်ဟု မှတ်ပါ။

သဗ္ဗညုတညာဏေ - သဗ္ဗညု၏ အဖြစ်ဖြင့် သိခြင်း၌၊ အယံ အနုယောဂေါ (ဟောတိ။) ဣတိ-ဤသို့သိပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ [ဣတိ တလုံး အကြေကြပ်ပါ။] အတ္တနော-၏၊ သာဝကပါရမီဉာဏေ- သာဝကပါရမီဉာဏ်၌၊ ပဋိက္ခေပံ-ကို၊ အကတွာ-၍၊ အဝိဒိတဌာန-မသိအပ်သော အရာဖြစ်သော၊ သဗ္ဗညုတညာဏေ-၌၊ ပဋိက္ခေပံ ကရောတိ၊ တေန - ကြောင့်၊ ဝါ - ထိုနောဟေတု ဘန္တေ ဟူသော စကားဖြင့်၊ ဣဒမ္ပိ-ဤအနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း၊ ဒီပေတိ-ပြ၏၊ (ကိ-အဘယ် သို့ ပြသနည်း၊) ဘဂဝါ-ရား၊ မယံ-တပည့်တော်၏၊ ဝါ-မှ၊ အတိတာနာဂတ ပစ္စုပ္ပန္နာနိ-ကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓါနိ-တို့၏၊ သီလ သမာဓိ ပညာ ဝိမုတ္တိကာရဏဇာနန သမတ္တံ-သီလ သမာဓိ ပညာ ဝိမုတ္တိဟု ဆိုအပ်သော အကြောင်းတို့ကို သိခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော၊ သဗ္ဗညုတညာဏံ-သည်၊ နတ္ထိ-မရှိပါ၊ ဣတိ-ဤသို့လျှောက်ပြီ။

ဧတ္ထာတိ - ကား၊ အတိတာဒိဘောဒေသု - အတိတ် အစရှိကုန်သော အပြား ရှိကုန်သော၊ ဧတေသု ဗုဒ္ဓေသု-တို့၌၊ (စေတောပရိယဉာဏံ နတ္ထိ-ဟု ပါဠိတော် ၌စပ်။) [ဧတ္ထဖြင့် ဗုဒ္ဓေသုကိုစွဲပါဟု ပြသည်၊ ပါဠိတော်၌မူ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေသုဟု တိုက်ရိုက်ပါသောကြောင့် “အတိတာနာဂတ ပစ္စုပ္ပန္နေသု - ကုန်သော၊ အရ ဟန္တေသု-ကုန်သော၊ ဧတ္ထ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေသု-အဲဒီဘုရားရှင်တို့၌”ဟု ပေးပါ။] အထ ကိဉ္ဇရဟိတိ-ကား၊ အထ-ထိုသို့ဖြစ်လျှင်၊ ကဿာ-အဘယ်ကြောင့်၊ [ကိဉ္ဇ ရဟိ-ကို ဖွင့်သည်၊ ဟိတိ အနက်ဟော ပုစ္ဆာဝါစက နိပါတ်-ဟူလို့။] ဧဝံ-သို့၊ ဉာဏေ - စေတောပရိယဉာဏ်သည်၊ [ပါဠိတော်ကိုကြည့်၍ ပေးသည်၊ အဋ္ဌ ကထာ အလို၊ ဉာဏေ-သဗ္ဗညုတညာဏ်သည်-ဟု ဆိုပါ။] အသတိ-မရှိလသော်၊ [အထကဿာကို ထပ်ဖွင့်သည်။] တယာ-သည်၊ ဧဝံ-သို့၊ (ဧဝံပသန္နော အဟံ

ဇာနနံ ဉာဏံ။ [ဉာ+ယု။] ပါရမီ ဧဝံ+ဉာဏံ = ပါရမီဉာဏံ၊ [အဝဇာရဏ ကမ္မ ဇာရယ။] သာဝကာနံ + ပါရမီဉာဏံ = သာဝက ပါရမီဉာဏံ၊ သာဝကပါရမီဉာဏ် သည် နာမည်တမျိုးဟု ယူဆ၍ အဋ္ဌကထာ၌ “မိ”ဝယ် ဒီသရှိသည်၊ ဋီကာ၌မူ သမာသ် အလယ် ရသေ့ပြုလျက် “သာဝကပါရမီဉာဏံ”ဟု ရှိသည်၊ “သာဝကာနံ ဉာဏံသ ပရိယန္တဂတေ ဇာနနေ၊ သဗ္ဗညုတညာဏေ သဗ္ဗညုတဇယ ဇာနနေ”ဟူသော ဋီကာကို ကြည့်၍ အနက်ပေးထားသည်၊ အချို့ဆရာတို့အလို “သာဝကပါရမီဉာဏေ-သာဝက ပါရမီဉာဏ်အရာ၌၊ သဗ္ဗညုတညာဏေ-သဗ္ဗညုတညာဏ်အရာ၌”ဟု ပေးပါ။

သီလ၊ ပေ၊ ဇာနန သမတ္တံ။ ။ သီလ သမာဓိ ပညာ ဝိမုတ္တိတို့ကို ခွန်တွဲ၊ ကာရဏနှင့် ကမ္မဇာရည်းတွဲ၊ သီလ သမာဓိ ပညာ ဝိမုတ္တိဟု ဆိုအပ်သော အကြောင်းများ-ဟူလို့၊ မှန်၏-ဗုဒ္ဓ၏ သီလ စသည်တို့သည် ဗုဒ္ဓကိစ္စ၏အကြောင်း ဖြစ်၏၊ အခြားသူတို့က ဗုဒ္ဓ ဟု သိနိုင်ခြင်း၏အကြောင်းလည်း ဖြစ်သည်၊-ဋီကာ။ [သတ္တေနှင့်တွဲရာ၌ ရှေ့ပုဒ်ဝယ် အာဇာရအနက်ကိုသာ ဆရာမြတ်တို့ ပေးလေ့ရှိသည်။]

တန္တေ အစရှိသောစကားကို)၊ ကထိတံ-ပြောအပ်သနည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဝဒတိ-မိန့်တော်မူ၏။ [ဘုရားရှင်က အရှင်သာရိပုတ္တရာအား မိန့်တော်မူသည်။]

၁၄၃။ ဓမ္မန္တယောတိ - ကား၊ ဓမ္မဿ - ဟုတ်မှန်သော သဘောအားဖြင့် သိထိုက်သောတရားကို ဆောင်ထား ဆုံးဖြတ်တတ်သော၊ [ဉာဏဿ ဝိသေသန စပ်ပါ။] ပစ္စက္ခတော-မျက်မှောက်အားဖြင့်၊ ဉာဏဿ-သိသောဉာဏ်သို့၊ အနုယောဂံ-အစဉ်လျော်စွာ၍ ဖြစ်သောဉာဏ်ကို၊ အနုဂန္ဓာ-အစဉ်လိုက်၍၊ ဥပ္ပန္နံ-ဖြစ်သော၊ အနုမာနဉာဏံ - အနုမာနဉာဏ်ကို၊ (နှိုင်းယှဉ်အပ်သောသဘောကို နှိုင်းယှဉ်တတ်သောဉာဏ်ကို)၊ နယဂ္ဂါဟော - နယဂ္ဂါဟဉာဏ်ကို၊ (မြင်အပ်ဖူးသော သဘောဖြင့် နှိုင်းယှဉ်အပ်သော သဘောကို မှတ်ယူတတ်သော

ဓမ္မန္တယော။ ။ [ဓမ္မ + အန္တယော။] ဓမ္မအရ ပစ္စက္ခဉာဏ်ကို အရကောက်ပါဟု သိစေလို၍ “ဓမ္မဿ ပစ္စက္ခတော ဉာဏဿ” ဟု ဖွင့်သည်။ အနုမာနဉာဏံ ဝိသေသံသယပိဋိကံ အဟုတ္တာ (ယုံမှားမှုဟူသော ကျော့ထောက်နောက်ခံ မရှိပဲ)၊ “ဇုဒ္ဓမိဒ”န္တိ ယထာ သဘာဝတော (ဤဟာသည် ဤလိုတည်း ဟု ဟုတ်မှန်သောသဘောအားဖြင့်) ညေယျံဓာရေတိ (ဆောင်ထား) နိစ္ဆိနောတိ (ဆုံးဖြတ်) ဇုတိ ဓမ္မော၊-ဋီကာ။

အနုယောဂံ စသည်။ ။ “အန္တယော”ကို “အနုယောဂံ” ဟု ပဌမဖွင့်၍ “အနုဂန္ဓာ ဥပ္ပန္နံ”ဟု ထပ်ဆင့်ဖွင့်သည်။ အနု + ဇုတိတိ အန္တယော = ပစ္စက္ခဉာဏ်သို့ + အစဉ်လိုက်၍ဖြစ်သော ဉာဏ်၊ [အနု + ဇု + အ။] “ဓမ္မဿ + အန္တယော ဓမ္မန္တယော”ဟု ဆဋ္ဌိတပျုရိသ်ဖြစ်စေ၊ “ဓမ္မ + အန္တယော ဓမ္မန္တယော” ဟု ဒုတိယတပျုရိသ်ဖြစ်စေ ပြပါ။ ဆဋ္ဌိတပျုရိသ်၌ ဓမ္မဿသည် ဆဋ္ဌိကံတည်း၊ ထို ဓမ္မန္တယန္ အဘိဓမ္မေကို ပြလို၍ “အနုမာန ဉာဏံ နယဂ္ဂါဟော”ဟု ဆိုသည်။ [ဤနှစ်ပုဒ်၏ ဝိဂ္ဂဟကို ရှေ့ပြခဲ့ပြီ။]

မှတ်ချက်။ ။ “အန္တယော” ဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗနှင့် “အနုဂန္ဓာ ဥပ္ပန္နံ” ဟူသော အနုသံဝဏ္ဏနကို ထောက်၍ “အနုယောဂံ” နေရာဝယ် “အနုဂမနံ” သို့မဟုတ် “အနုအယနံ” ဟု ပါဌရှိလျှင်သာ၍ အဓိပ္ပါယ်ရှင်းသည်၊ သို့မဟုတ် ဓမ္မဿ-သော၊ ပစ္စက္ခတော- အားဖြင့်၊ ဉာဏဿ- အား၊ အနုယောဂံ- လျော်စွာ စိစစ်တတ်သော ဉာဏ်ကို၊ ဤသို့သော်လည်း အနက်ပေးသင့်သည်။

အမှာ။ ။ ရှေ့ “တတ္ထယထာသော ဗုရိသော” စသောဝါကျ၌ ဓမ္မန္တယေနပုဒ်ကို ဋီကာဝိဂ္ဂဟ ပြရာ၌ ဓမ္မအရ ထင်ရှားသောသဘောကို ယူခဲ့၏။ ပစ္စက္ခဉာဏ်ကို မယူ၍ ဤပစ္စက္ခဉာဏ်ကို ယူ၏။ သို့ရာတွင် အဓိပ္ပါယ်ကား မဆူးပါ။ မှန်၏ - ဓမ္မန္တယ-ထင်ရှားသော သဘောသို့ အစဉ်လိုက်၍ သိသောဉာဏ်နှင့် ထင်ရှားသောသဘောကို သိသော ပစ္စက္ခဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ သိသောဉာဏ်ဟူသည် အတူတူပင်၊ ထို့ကြောင့် “ပစ္စက္ခသိဋ္ဌိ အတ္ထံ (ပစ္စက္ခအားဖြင့် ထင်ရှားသောအနက် သဘောသို့) အနုပဂန္ဓာ အနုမာနညာဏထာ ပဝတ္တိ (ဖြစ်ခြင်းသည်)၊ ဒိဇ္ဇေန အဒိဋ္ဌဿ အနုမာနံ (မြင်အပ်သောအရာဖြင့် မမြင်အပ်သောအရာကို နှိုင်းယှဉ် မှန်းဆခြင်း) - ဇုတိ ဓမ္မောဝေဒိတ”ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။

ဉာဏ်ကို)၊ ဝိဒိတော—သိအပ်ပါပြီ၊ ဘဂဝါ-ရား၊ သာဝကပါရမီဉာဏေ—ဉာဏ်၊ ဌတ္တာဝ—တည်၍သာ၊ ဣမိနာဝ အာကာရေန—ဤ အခြင်းအရာအားဖြင့်ပင်၊ ဇာနာမိ-သိပါ၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝဒတိ—ဧည့်သော်၏။

ဟိ-ခွဲဦးမည်၊ [သဗ္ဗညုတညာဏဂတိကော ဇေတိုင်အောင် “ဟိ” ၏ နယ်ဖြစ်သည်၊ ရှေးနိဿယ၌ “ဟိ-ဆက်အံ့” ဟု ပေးသည်။] ထေရဿ-၏၊ နယဂ္ဂါဟော—နယဂ္ဂါဟဉာဏ်သည်၊ အပ္ပမာဏော-အတိုင်းအရှည်မရှိ၊ အပ္ပရိယန္တော—အဆုံး အပိုင်းအခြားမရှိ။ [ဉာဏ်တပါးတည်းဖြစ်သော်လည်း သိစရာ အာရုံတို့က များသောကြောင့် “အပ္ပမာဏော” ဟု ဆိုသည်။] သဗ္ဗညုတညာဏဿ - ၏၊ ပမဏံဝါ- သည်လည်းကောင်း၊ ပရိယန္တောဝါ- သည်လည်းကောင်း၊ နတ္ထိယထာ - ကဲ့သို့၊ ဇဝံ-တူ၊ ဓမ္မသေနာပတိနော—တရားစစ်ကြီး ဖြစ်သော အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏၊ နယဂ္ဂါဟဿ-၏၊ (ပမာဏံ ဝါ ပရိယန္တော ဝါ နတ္ထိ)။

တေန—ထိုသို့ အဆုံး အပိုင်းအခြားမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (တနည်း)၊ တေန—ထို အဆုံး အပိုင်းအခြားမရှိသောဉာဏ်ဖြင့်၊ [တေနာတိ အပရိယန္တတ္တာ၊ တေန ဝါ အပရိယန္တေန ဉာဏေန၊—ဋီကာ။] သော—ထို အရှင်သာရိပုတ္တရာ ထေရ်သည်၊ (ဇာနာတိ ဌိဝပ်)၊ သတ္တာ-သည်၊ ဣမိနာ-ဤအကြောင်းကြောင့်၊ ဇဝံဝိဇော - ဤသို့ အပြားရှိတော်မူ၏ (ဤသို့ သဘောရှိတော်မူ၏)၊ ဣမိနာ-ကြောင့်၊ အနုတ္တရေ-မိမိထက်မြတ်သူရှိတော်မူ၊ ဣတိ-သို့၊ ဇာနာတိ-၏၊ ဟိ-မှန်၊ ထေရဿ- ၏၊ နယဂ္ဂါဟော—သည်၊ သဗ္ဗညုတညာဏဂတိကော ဇေ- သဗ္ဗညုတဉာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းနှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိသည်သာ (သဗ္ဗညုတဉာဏ်နှင့် အလားတူသည်သာ)။

ဝိဒိတော။ ။ “အနုမာန (နှိုင်းယှဉ် မှန်းဆသောဉာဏ်) နယဂ္ဂါဟ (နည်းယူသော ဉာဏ်) ကို သိအပ်” ဟူရာ၌ ဉာဏ်၏အာရုံဖြစ်သော အကြောင်းအရာကို သိပြီး ဖြစ်လျှင် ထိုအကြောင်းအရာ ကို သိသောဉာဏ်ကိုလည်း သိသည်ဟုပင် ဆိုရ၏။ ဥပမာ- စာပေကျမ်းစာ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိသူသည် အတ္ထကောသလ္လဉာဏ် ကိုလည်း ရပြီးဖြစ်သကဲ့သို့တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဝိဒိတ - သိအပ်” ဟူရာ၌ “ဝိဒ္ဓ-ထိုးထွင်းအပ်၊ ပဋိလဒ္ဓ-ရအပ်၊ အဓိဂတ-ထိုးထွင်းသိအပ်” ဟု အဓိပ္ပါယ်မှတ်ပါ။ [ဝိဒိတေ (သိတတ်သော အရာ၌) ဝေဒကမ္မိဉာဏံ (သိတတ်သောဉာဏ်ကိုလည်း) “အတ္ထဇော ဝိဒိတေ ဓေဝ ဟောတိ ဘိ အနုမာနဉာဏံ နယဂ္ဂါဟော ဝိဒိတော” တိ ဝုတ္တံ၊—ဋီကာ။]

သော ဣမိနာ။ ။ ဧတေနဝ (ဤဉာဏ်တော်ဖြင့်ပင်) ထေရော ယံယံ အနုဓမ္မေယျ မတ္ထံ ဉာဘူကာမော ဟောတိ၊ တတ္ထဘတ္ထ အဿ (ထေရ်၏) အသင်္ဂမပုဂ္ဂိုဟဋ္ဌ အနုမာနဉာဏံ (ဗြိဟိခြင်း ပိတ်ပင်ခြင်း မရှိသောအနုမာနဉာဏ်သည်) ပဝတ္ထတိတိ ဒေသတိ၊ တေနာဟ- သော ဣမိနာတိ အာဒိ-ဋီကာ။

၂၃၆

သုတ်ပါထေယျ

သမ္မသဒနီယသုတ်

ဣဒါနိန္ဒြိယံ၊ တိနယဂ္ဂါဟံ-ကို၊ ပါကဋ် - ထင်ရှားသည်ကို၊ ဝါ-အောင်၊
 ကာတု-ငှါ၊ ဥပမာယ-ဖြင့်၊ ဒဿန္တော-ပြတော်မူလိုသည်(ဟုတွံ)၊ သေယျ
 ထာပိ ဘန္တေတိအာဒိ-ကို၊ (ထေရော) အာဟ-လျှောက်ပြီ၊ တတ္ထ-ထို သေယျ
 ထာပိ ဘန္တေ အစရှိသောစကားရပ်၌၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ မဇ္ဈိမပဒေသေ-မဇ္ဈိမ
 ဒေသ၌၊ (တိုင်းပြည်၏အလယ်အရပ်၌)၊ နဂရဿ-၏၊ ဥဒ္ဓါပပါကဒိရာဒိနိ-
 တံတိုင်းခြေ၊ တံတိုင်း အစရှိသည်တို့သည်၊ ထိရာနိဝါ - ခိုင်မြဲကုန်သည်မူလည်း၊
 ဟောန္တု - ဖြစ်ပစေကုန်၊ ဒဗ္ဗလာနိဝါ - အားမရှိကုန်သည်မူလည်း၊ ဟောန္တု၊
 ပန- သို့မဟုတ်၊ သဗ္ဗသောဝါ - အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်မူလည်း၊
 မာ ဟောန္တု - မရှိပစေကုန်၊ စောဏသကာ- သူခိုး၊ ခါးမြဲ၊ သုပုန်တို့၌ ယုံမှား
 ကြောက်ရွံ့ရခြင်းသည်၊ န ဟောတိ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ တံ-ထို မဇ္ဈိမပဒေသနဂရ
 ကို၊ အဂ္ဂဟေတွံ-မယူပဲ၊ ပစ္စန္တိမနဂရန္တိ-ဟူ၍၊ အာဟ- ပြီ၊ ဒဠုဒ္ဓါပန္တိ- ကား၊
 ထိရပါကာရပါဒ်-ခိုင်မြဲသော တံတိုင်းခြေရှိ၏၊ ဒဠုပါကာရတောရဏန္တိ-ကား၊
 ထိရပါကာရဥစ္စာ - ခိုင်မြဲသော တံတိုင်းလည်းရှိ၏၊ ထိရပိဋသဿာဋ္ဌာ - ခိုင်မြဲ
 သော တံခါးတိုင်လည်းရှိ၏။

ကေဒ္ဓါရန္တိ-ဟူ၍၊ ကသ္မာ-ကြောင့်၊ အာဟ-လျှောက်သနည်း၊ ဟိ-အဖြေ
 ကား၊ တနည်း-ဟိ-အကြင်ကြောင့်၊ [နောက်၌တသ္မာရှိသည်။] ဗဟုဒ္ဓါရေ-
 များသောတံခါးရှိသော၊ နဂရေ-၌၊ ဗဟုဟိ-ကုန်သော၊ ပဏ္ဍိတဒေါဝါရိကေ
 ဟိ-ဉာဏ်ရှိသော တံခါးစောင့်တို့သည်၊ ဘဝိတဗ္ဗံ - ဖြစ်ရာ၏၊ (ဖြစ်ရမည်)၊ ကေ
 ဒ္ဓါရေ-တံခါးတပေါက်ရှိသော မြို့၌၊ ကောဝ-ဉာဏ်ရှိသည့် တယောက်တည်း
 သော တံခါးစောင့်သည်သာ၊ ဝန္တတိ-သင့်၏၊ စ-ဆက်၊ ထေရဿ-၏၊ ပညာယ-
 နှင့်၊ သဒိသော-တူသော၊ အညော-အခြားသူသည်၊ နတ္ထိ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊
 အတ္တနော-၏၊ ပဏ္ဍိတဘာဝဿ - ဉာဏ်ရှိသူ၏ အဖြစ်၏၊ ဩပမ္ပတ္တံ-ဥပမာ၏
 အကျိုးငှါ၊ [ဥပမာယေဝ ဩပမ္ပံ။] ကေယေဝ-တယောက်သာလျှင်ဖြစ်သော၊
 ဒေါဝါရိကံ-ကို၊ ဒဿေတု-ငှါ၊ ကေဒ္ဓါရန္တိ-ဟူ၍၊ အာဟ-ပြီ။

ဒဠုဒ္ဓါပန္တိ။ [ဒဠု+ဥဒ္ဓါပ။] ပါကာရဿ ထိရာဘာဝံ (ခိုင်ခန့်သည်၏-အဖြစ်ကို)
 ဥဒ္ဓါပန္တိ အာပေတိ-ဖြစ်စေတတ်၏၊ ဣတိ ဥဒ္ဓါပံ-တံတိုင်းခြေ၊ [ဥဒ္ဓါ+အပ+တာ။] ဒဠု
 နှင့် ဗဟုဒ္ဓိဟိတွံပါ၊ ပစ္စန္တေ+ဘဝံ ပစ္စန္တိမံ။ [ပစ္စန္တိ+ဣမ။]

ကေဒ္ဓါရန္တိ ကသ္မာ အာဟ။ ။ ပဏ္ဍိတဒေါဝါရိကဋ္ဌာနိယံ (ဉာဏ်ရှိသော
 တံခါးမှူး၏ အရာရှိသည်ကို) ကတွာ ထေရော အတ္တဝနံ ဒဿေတိ (ကေဒ္ဓါရိကံ
 ဟူသောပါဌ်ဖြင့် ပြ၏) ဣတိ ဒဿန္တော “ကေဒ္ဓါရန္တိ ကသ္မာ အာဟာ” တိ
 စောဒနံ သမုဋ္ဌာပေသိ (ဖြစ်ပေါ်စေပြီ)၊ - ဤကား၊ ထိုစောဒနာ၏အဖြေကို “ဗဟု
 ဒ္ဓါရေဟိ နဂရေ” စသည်ဖြင့်ပြသည်။

ပဏ္ဍိတောတိ-ကား၊ ပဏ္ဍိစွေန - ဉာဏ်ရှိသူအဖြစ်နှင့်၊ သမန္တာဂတော-
 သော၊ ဗျတ္တောတိ-ကား၊ ဝေယျတ္တိယေန-ထက်မြက်သူ၏အဖြစ်နှင့်၊ သမန္တာ
 ဂတော-သော၊ ဝိသဒညဏော-သန့်ရှင်းကြည်လင်သော ဉာဏ်ရှိသော၊ မေဓာဝီ
 တိ- ကား၊ ဌာနုပ္ပတ္တိကပညာသင်္ခါတာယ - ထိုထိုအရာ ဌာန၊ ထိုထိုအရာဌာန၌
 ဖြစ်ခြင်းရှိသော ပညာဟု ဆိုအပ်သော၊ မေဓာယ - တခဏချင်းဖြစ်ပေါ်လာ
 သော ဉာဏ်နှင့်၊ သမန္တာဂတော-သော၊ [ဒေါဝါရိကော-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်။]
 အနုပရိယာယ ပထမ္ဘိ - ကား၊ အနုပရိယာယနာမကံ - အနုပရိယာယ အမည်
 ရှိသော၊ (မြို့ရိုးကို လှည့်ပတ်၍ သွားကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် အနုပရိ
 ယာယ အမည်ရသော)၊ ပါကာရမဂ္ဂံ - မြို့ရိုးပတ်လမ်းကို (မြို့ပတ်လမ်းကို)၊
 [အနုက္ကမမာနော-ဟု ပါဠိတော် ၌စပ်။] ပါကာရသန္တိန္ဒိယ-ကား၊ ဒိန္တိ-နှစ်ချပ်

ပဏ္ဍိတော။ ။ [ပဏ္ဍာ+တု] ဂန္တိရဋ္ဌ-နေသု ပဏ္ဍတိ ဂန္တတိတိ ပဏ္ဍာ၊
 (ပညာ)၊ [ပဋိ-ဘူဝံဒိ+ အ+ ဣတ္ထိဇောတက အာ။] ထို ပညာသည် ပဏ္ဍိတ
 သဒ္ဓါ၏ ဖြစ်ကြောင်းတည်းဟု သဒ္ဓပဝတ္ထိနိမိတ်ကို ပြလို၍ “ပဏ္ဍိစွေန” ဟု ဖွင့်သည်။
 မှန်၏-ပဏ္ဍိတဿ+ဘာဝေါ ပဏ္ဍိစွံဟု ပြလျှင် ပညာပင်ရသည်။ သမန္တာဂတောဖြင့်
 “ပဏ္ဍာယ+ဣတော (ဂတော ပဝတ္တော)” ဟု တတိယာတပျူရိသဖြစ်စေ၊ “ပဏ္ဍာ+
 သဗ္ဗာတာ+ အဿ”ဟု သဗ္ဗာတအဿတဒ္ဓိတ် ဖြစ်စေ ပြပါ-ဟု ပြသည်။ [ယဿာ
 ပညာယ ဝသေန ပုရိသော ပဏ္ဍိတောတိ ဝုစ္ဆတိ၊ တံ ပဏ္ဍိစန္ဒိ အာဟ - ပဏ္ဍိစွေန
 သမန္တာဂတောတိ-ဋီကာ။]

ဗျတ္တော။ ။ ဝိ+ အဗ္ဗုဇာတ်သည် ထင်စွဲပြုခြင်း အနက်ကို ဟော၏။ “ထိုထို
 အမှု၌ ထင်ရှားအောင် ပြတတ်”ဟူသည် ရွံ့ဘွန်လွန်မရှိဘဲ ထက်မြက်သော ဉာဏ်ရှိသူ
 တည်း။ ထို့ကြောင့် “ဝေယျတ္တိယေန သမန္တာဂတော” ဟု ဖွင့်သည်။ [တံတံ ဣတိ
 ကတ္တဗ္ဗတာသု (ဤသို့ ပြထိုက်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ထိုထို အမှု၌) ဆေကဘာဝေါ
 (ကျွမ်းကျင်) ဗျတ္တဘာဝေါ ဝေယျတ္တိယံ။] ဆက်ဦးမည်-ဗျတ္တယတိတိ ဗျတ္တော၊ ဝိ+အဗ္ဗု
 ဇာတ်+တပစ္စည်းဖြင့် “ဝိ+အတ္တ”ဟု ဖြစ်၏။ (ယံ) လာလျှင် ဝိယတ္တ၊ (ယံ) မလာဘဲ
 ဝိ-၌ ဣကို ယံ, ဝ ကို ဗပြလျှင် “ဗျတ္တ”ဟု ဖြစ်သည်။ ဗျတ္တဿ+ဘာဝေါ ဝေယျတ္တိယံ။

မေဓာဝီ။ ။ မေဓတိ သမ္မောသံ ဟိံသတိ ဝိမေတီတိ မေဓာ၊ [မေဓ ဓာတ်၊
 ဟိံသာ အနက်ဟော+အ+အာ။] မေဓာ အရ ပညာသည် ထိုထို အရာ၌ အကြောင်း
 အားလျော်စွာ တခဏချင်း ဖြစ်ပေါ်လာသော တစ်ဏှပွတ္တိဉာဏ် ခေါ်သော ပညာ
 တည်း - ဟု သိစေလို၍ “ဌာနုပ္ပတ္တိကပညာသင်္ခါတာယ မေဓာယ” ဟု ဖွင့်သည်။
 မေဓာ+ဧတဿ+အတ္တိတိ မေဓာဝီ။ [ဌာနုပ္ပတ္တိကဏ် ဝိဂ္ဂဟကို ဋီကာ၌ ကြည့်ပါ။]

အနုပရိယာယ ပထမ္ဘိ။ ။ အနုပရိယာယန္တိ ဧတေနာတိ အနုပရိယာယော၊ [အနု+
 ပရိ + ဣဓာတ် + ဏ။] အနုပရိယာယော ဧဝ+ပထော အနုပရိယာပထော-မြို့ရိုးကို
 လှည့်ပတ် သွားကြောင်းလမ်း=မြို့ပတ်လမ်း။

ကုန်သော၊ ဣဋ္ဌကာနံ- အုတ်တို့၏၊ အပဂတဋ္ဌာနံ- ကွာဟနေရာအရပ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ပါကာရဝိဝရန္တိ-ကား၊ ပါကာရဿ-၏၊ ဆိန္ဒဋ္ဌာနံ-ပြတ်ရာအရပ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ [န ပသေယျ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်၊ ပါဠိတော်၌ “ဝါ” သဒ္ဒါပါသောကြောင့် “သော်လည်းကောင်း” ဟု ပေးသည်။]

စေတသော ဥပက္ကိလေသေတိ-ကား၊ (ယသ္မာ-ကြောင့်၊) ပဉ္စ-ကုန်သော၊ နိာရဏာနိ-တို့ကို၊ (ဝုစ္ဆန္တိ၌ စပ်၊) ဝါ-တို့သည်၊ စိတ္တံ-ကို၊ ဥပက္ကိလေသေန္တိ-ညစ်နွမ်းစေတတ်ကုန်၏၊ ဝါ-ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်ကုန်၏၊ ကိလိဋ္ဌံ- ညစ်နွမ်းသည်ကို၊ ဝါ-အောင်၊ ကရေန္တိ-ပြုတတ်ကုန်၏၊ ဥပတာပေန္တိ-ပူလောင်စေတတ်ကုန်၏၊ ဝိဗာဓေန္တိ-နှိပ်စက်တတ်ကုန်၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ စေတသော

ပါကာရသန္တိ။ ။သမ္ဘိတဗ္ဗာ+တ္ထောတိ သမ္ဘိ၊ [သံ+ဓာ+ဇု။] ပါကာရာနံ+သမ္ဘိ ပါကာရသန္တိ - မြို့ရိုးတို့၏ ဆက်စပ်အပ်ရာ အရပ်၊ ပါကာရဿ ဖုလ္လိတပ္ပဒေသော-မြို့ရိုး၏ ပွင့်နေ ပေါက်ဖျက်နေသောအရပ်ဟု ဦးကာသရုပ်ဖော်၏၊ ထိုအရပ်သည် အောက်ထစ်ဆုံးအားဖြင့် အုတ်နှစ်ချပ်လပ်နေလျှင်ပင် “ပါကာရသန္တိ” ဟု ဆိုနိုင်ရကား “ဒိန္တိ ဣဋ္ဌကာနံ အပဂတဋ္ဌာနံ” ဟု ဖွင့်သည်။

ဆိန္ဒဋ္ဌာနံ။ ။ ဆိန္ဒ ဘိန္ဒုပ္ပဒေသော-ကျိုးပြတ်သော အရပ်၊ ပေါက်ကွဲဖျက်စီးသော အရပ်၊ ဆိန္ဒဋ္ဌာနံဝါ-တနည်း ကျိုးပြတ်သောအရပ်၊ ယင်းကို “ဝိဝရ-အပေါက်” ဟု ခေါ်သည်။

ကိလိဋ္ဌံ ကရေန္တိ။ ။ဥပက္ကိလေသေ၌ ဥပ+ကိလိသ ဓာတ် ၏ ပစ္စည်း၊ ကိလိသ ဓာတ်၏ မလိန အနက်ဟောကြောင်းကို သိစေလို၍ မိမိဓာတ်နက်ကို ရွှေ့တသွင်းပြီးလျှင် ကရဓာတ်ဖြင့် “ကိလိဋ္ဌံ ကရေန္တိ” ဟု ဖွင့်သည်၊ [ကိလိဋ္ဌန္တိ မလိနံ၊-ဇီက။] ဤအဖွင့်ကိုကြည့်၍ ဥပက္ကိလေသေ၌ ကာရိတပါကြောင်းသိနိုင်၏၊ မှန်၏- “ညစ်နွမ်းအောင်ပြု” ဟူသည် ညစ်နွမ်းစေခြင်းပင်တည်း၊ ဟေတု ကတ္တုဿာနေ လျှင် ကရဏဿာနေလည်း ရသောကြောင့် “စေတသော-၏၊ ဥပက္ကိလေသေ- ညစ်နွမ်းကြောင်း ဖြစ်ကုန်သော” ဟုလည်းခံကောင်း၊ အဖွင့်အဘိုင်း “စေတသော-ကို၊ ဥပက္ကိလေသေ- ညစ်နွမ်းစေတတ်ကုန်သော” ဟုလည်းကောင်း ပေးပါ။

ဥပတာပေန္တိ ဝိဗာဓေန္တိ။ ။ကိလိသဓာတ်၏ ဥပတာပန (ဒါဟ) အနက်ကို ယူ၍ “ဥပတာပေန္တိ” ဟု လည်းကောင်း၊ ဗဒနေ အနက်ကို ယူ၍ “ဝိဗာဓေန္တိ” ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်သည်၊ ဤစကားအရ- “စေတသော-ကို၊ ဥပက္ကိလေသေ-ပူလောင်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်ကုန်သော” ဟု ပေးပါ၊ “ပူလောင်စေ” ဟူရာ၌ နိဝရဏတို့သည် ကိလေသာမီးဖြစ်၍ အပူသတ္တိ ရှိ၏၊ ထို ကိလေသာအပူဖြင့် စိတ်ကို လောင်စေသည် - ဟူလို။

အပ္ပာ။ ။အဋ္ဌသာလိနိ သံကိလိဋ္ဌသံကိလေသိကတိက်၌ ကိလိသဓာတ်၏ မလိန အနက် မပါ၊ နောက်နှစ်နက်သာ ပါ၏၊ သို့ဖြစ်၍ ထိုနှင့်လျော်သောအဖွင့်ကို ထိုဘာသာဦးကာ (ဒု) အုပ် (ဥပ) ၌ ပြထားပြီ။

ဥပက္ခိလေသတိ-တို့ဟူ၍၊ ဝုစ္ဆန္တိ - အပ်ကုန်၏၊ ပညာယ ဒုဗ္ဗလိကရဏေတိ - ကား၊ (ယသ္မာ)၊ နိဝရဏာ-တို့သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ-ကုန်လသော်၊ အနုပ္ပန္နာယ-မဖြစ်သေးသော၊ ပညာယ-အား၊ (န ဒေန္တိ ဌာဝပ်)၊ ဝါ-၏၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ-ဖြစ်ခြင်းငှါ၊ ဝါ- ဖြစ်ခွင့်ကို၊ နဒေန္တိ - မပေးကုန်၊ ဥပ္ပန္နာယ-ဖြစ်ပြီးသော၊ ပညာယ-အား၊ ဝါ-၏၊ ဝဇ္ဇိတုံ- တိုးပွားခြင်းငှါ၊ ဝါ-ကို၊ နဒေန္တိ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ပညာယ ဒုဗ္ဗလိကရဏေတိ- တို့ဟူ၍၊ ဝုစ္ဆန္တိ။

သုပ္ပတိဋ္ဌိတစိတ္တာတိ - ကား၊ စတုသု - ကုန်သော၊ သတိပဋ္ဌာနေသု-တို့၌၊ သုဋ္ဌ-ကောင်းစွာ၊ ဌာပိတစိတ္တာ - ထားအပ်သောစိတ်ရှိကုန်သည်၊ ဟုတော - ၍၊ [သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးတို့၌ သတိပဋ္ဌာန ဘာဝနာ လေးမျိုးဖြင့် စိတ်တို့ကို ကောင်းစွာထားအပ်သဖြင့် “သုပ္ပတိဋ္ဌိတစိတ္တာ-ကောင်းစွာစွဲကပ်တည်နေသော စိတ်ရှိကုန်သည်။] သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ယထာဘူတန္တိ - ကား၊ သတ္တ - ကုန်သော၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ - တို့ကို၊ ယထာသဘာဝေန - အကြင်အကြင် မဖေါက်မပြန် မှန်ကန်သော သဘောအားဖြင့်၊ ဘဒ္ဒဝေတော - မိမိသဏ္ဌာန်၌ ဖြစ်စေပြီး၍၊ (အဘိ

ပညာယ ဒုဗ္ဗလိကရဏေ။ ။ဒုဗ္ဗလံ + ကရောန္တိတိ ဒုဗ္ဗလိကရဏာ၊ [ဒုဗ္ဗလံ + အဘူတတဓမ္မော အနက်၌ စိ ပစ္စည်း+ကရ+ယု။] “ပညာ၏ အားမရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ပြ”ဟူရာ၌ ပညာဥပါဒ်ဆဲ ဖြစ်လျှင် နိဝရဏတို့က ဘာတခုမျှ မပြုနိုင်ကြ၊ နိဝရဏများ ဖြစ်မှီကတည်း မဖြစ်သေးသော ပညာ၏ ဖြစ်ခွင့်၊ ဖြစ်ပြီးသောပညာ၏ တိုးတက်ကြီးပွားခွင့် မရ၊ သို့ဖြစ်၍ နိဝရဏတို့က ပညာဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကို ဖျက်ဆီးပစ်လိုက်သလို ဖြစ်သောကြောင့် “ပညာယ ဒုဗ္ဗလိကရဏေ”ဟု ဆိုသည်၊ ဤအဓိပ္ပာယ်ကို ပြလို၍ “နိဝရဏာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ”စသည် မိန့်သည်။

တသ္မာ။ ။ထုံးစံအတိုင်း ရှေ့ဝါကျရှိ အနက်ကို ယူ၍ “တသ္မာ - ထိုသို့ နိဝရဏတို့က မဖြစ်သေးသော ပညာ၏ ဖြစ်ခွင့်ကို မပေးသည်၏အဖြစ်၊ ဖြစ်ပြီးသော ပညာ၏ တိုးပွားခွင့်ကို မပေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်”ဟု အကျယ်စွဲပါ၊ ဋီကာ၌မူ-“အကြောင်းကို သတ်ဖြတ်ခြင်းအားဖြင့် ပညာ၏ ဖြစ်ခွင့်ကို မပေးခြင်းကြောင့်”ဟု လိုရင်းကိုသာ စွဲထားသည်။

ပဌမနည်း။ ။ပါဠိတော်၌ “စတုသု သတိပဋ္ဌာနေသု သုပ္ပတိဋ္ဌိတစိတ္တာ၊ သတ္တသဓမ္မာဇ္ဈင်္ဂေယထာဘူတံ ဘာဝေတော၊ အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗောဇ္ဈိံသု”ဟူ၍၏၊ ထို၌ သတိပဋ္ဌာန်နှင့် ဗောဇ္ဈင် တို့အရ သမထ ဝိပဿနာ (လောကီ) နှင့် အောက် မဂ်သုံးပါး၌ရှိသော သတိ စသည်ကို ယူ၏၊ သမ္မာသမ္ဗောဓိ အရကား ထင်ရှားပြီ၊ ဤနည်းကို ပဌမနည်းဟု မှတ်ပါ။

ဋီကာ။ ။ပုရိမနယေ သတိပဋ္ဌာနာနိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါစ မိဿကာ အဓိပ္ပေတတိ တတော အညထာ ဝတ္ထု “အပိစေတ္တာ”တိ အာဒိ ဝတ္ထု၊ မိဿကာတိ သမထ ဝိပဿနာ မဂ္ဂဝသေန မိဿကာ။

သမ္မုဇ္ဈိသုဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ [ဆန့်ကျင်ဖက်တရားတို့ကိုပယ်ရှားဖြတ်တောက်
နိုင်လောက်အောင်ပွားများမှုကို “ယထာသဘာဝေနဘာဝေတွာ” ဟုဆိုသည်။]
အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ တိ - ကား၊ အရဟတ္တံ - အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို၊ ဝါ-
တနည်း၊ သဗ္ဗညုတညာဏံ - ကို၊ ပဋိဝိဇ္ဇိသု - ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူကုန်ပြီ၊
ဣတံ - သို့၊ ဒဿေတိ။

အပိစ - တနည်းကား၊ ဣတ္ထ - ဤ သတိပဋ္ဌာန၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂံ၊ သမ္ဗောဓိတို့၌၊
[ရှေးနိဿယ၌ “ဣတ္ထ-ဤ စတူသု သတိပဋ္ဌာနေသု သုပ္ပတိဋ္ဌိတစိတ္တာ စသော
ပါဠိ၌၊ အပိစ အပရော နယော မယာ ဝုစ္စတေ” ဟုဖွဲ့သည်။] သတိပဋ္ဌာနာတိ-
ကား၊ ဝိပဿနာ-တည်း၊ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂါ-တို့ဟူသည်၊ မဂ္ဂေါ-တည်း၊ အနုတ္တရ-
သော၊ သမ္မာသမ္ဗောဓိ- ဟူသည်၊ အရဟတ္တံ - အရဟတ္တမဂ်တည်း။ [ဤကား
ဒုတိယ နည်းတည်း။]

ဗောဇ္ဈင်္ဂမိဿကာ-ဗောဇ္ဈင်နှင့် ရောသော တရားတို့ကို၊ သတိပဋ္ဌာနာတိ
ဝါ- သတိပဋ္ဌာန်တို့ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ မဂ္ဂါတိဝါ-မဂ်တို့ဟူ၍လည်းကောင်း၊
(အဓိပ္ပေတာ - အလိုရှိအပ်ကုန်၏)၊ [အဓိပ္ပေတာ ကား ပါဠိသေသ။] သမ္မာ
သမ္ဗောဓိ - ဟူသည်၊ အရဟတ္တမေဝ - ပင်တည်း၊ [ဤ တတိယနည်း၌
သတိပဋ္ဌာန အရ ဝိပဿနာ အခိုက်၌ ဖြစ်သော ဗောဇ္ဈင်နှင့် ရောသော သတိ
ပဋ္ဌာန် ကိုလည်းကောင်း၊ ဗောဇ္ဈင် အရ အောက်မဂ်သုံးပါး၌ ရှိသော ဗောဇ္ဈင်
ကိုလည်းကောင်း ယူသည်။]

ပန - အဋ္ဌကထာဝါဒမှတစ်ပါး ထေရဝါဒန္တရကား၊ ဒီသဘာဏက မဟာ
သီဝတ္ထရော-သည်၊ (ဒီသနိကာယ်ကို ရွတ်အံဆောင်ထားသော မဟာသီဝ
ထေရ်သည်)၊ အာဟ - မိန့်ပြီ (ကံ-နည်း) သတိပဋ္ဌာနေ-တို့ကို၊ ဝိပဿနာတိ-
ဝိပဿနာ ဟူ၍၊ ဂဟေတွာ - ယူပြီး၍၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ - တို့ကို၊ မဂ္ဂေါစ - ဟူ၍
လည်းကောင်း၊ သဗ္ဗညုတညာဏဉ္စာတိ - ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဂဟိဇော-
ယူအပ်သော်၊ (ယူရလျှင်)၊ သန္တရော- ကောင်းသော၊ ပဉ္စော - ပြဿနာသည်၊
(သိခြင်းငှာ အလို ရှိအပ်သော အနက်သည်)၊ [ဤတုံဣစ္ဆိတော အတ္ထော ပဉ္စော

မဟာသီဝထေရ်၏ ဝါဒ။ ။ “စတူသု သတိပဋ္ဌာနေသု သုပ္ပတိဋ္ဌိတစိတ္တာ” ဟု
ရှေးဦးစွာ ဆိုထားသောကြောင့် သတိပဋ္ဌာန်အရ ဝိပဿနာဟု ယူလို၏။ “သတ္ထံ
ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ယထာဘူတံ ဘာဝေတွာ ” ဟု ဆိုထားသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ မဂ်
အခိုက်၌ဖြစ်သော သတိ ပညာစသော တရားများသာ မူချ ဗောဇ္ဈင်မည်သောကြောင့်
လည်းကောင်း ဗောဇ္ဈင်အရ မဂ်ကိုယူလို၏။ ဗောဇ္ဈင်တရားအားလုံးကို အပြည့်အစုံ
ရလျှင်လည်း ဘုရားရှင်သည် သဗ္ဗညုတညာဏ်ကို ရအပ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဗောဇ္ဈင်
တို့ကိုပင် သဗ္ဗညုတညာဏ် ဟု ယူလိုပြန်၏။ ထိုသို့ယူရလျှင် သာ၍ သင့်မြတ်စရာရှိ၏။
သို့ရာတွင် ရှေးဆရာတော်များက မယူခဲ့ ဟု မဟာသီဝထေရ်က မိန့်သည်။

ဟု ကျမ်းစာများ၌ ဖွင့်လေ့ရှိ၏။] ဘဝေယျ- ဘုရား၊ ပန - ထိုသို့ပင် ကောင်းရာ ပါသော်လည်း၊ ဧဝံ - သို့၊ နဂဟိတံ - ရှေးဆရာတို့ မယူအပ်၊ ဣတိ ဤသို့ မိန့်ပြီ၊ [အာဟ သို့ပြန်လှည့်သည်။] ဣတိ-သို့၊ ဧထေရာ - အရှင်သာရိပုတ္တရာ ထေရ်သည်၊ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓါနံ-တို့၏၊ နိဝရဏပ္ပဟာနေ- နိဝရဏတို့ကို ပယ်ခြင်း၌ လည်းကောင်း၊ သတိပဋ္ဌာန ဘာဝနာယ-၌ လည်းကောင်း၊ သမ္မောဓိယဉ္ဇ - ၌ လည်းကောင်း၊ မဇ္ဈေ - အလယ်၌၊ ဘိန္နသုဝဏ္ဏရဇတာနံ - ကဲ့အက် ကျိုးပျက် သော ရွှေငွေတို့၏၊ (နာနတ္တာဘာဝေ) ဝိယ - အထူး၏အဖြစ် မရှိခြင်းကဲ့သို့၊ နာနတ္တာဘာဝံ- အထူး၏ အဖြစ် မရှိခြင်းကို၊ ဒဿေတိ - ပြ၏။

ဣဓ - ဤနေရာ၌၊ ဌတော-ရပ်၍၊ [ပါဠိတော်ကို ဆက်မဖွင့်သေးပဲ ရပ်၍။] ဥပမာ - ဥပမာကို၊ သံသန္ဓေတဗ္ဗာ- ဥပမေယျနှင့် ကောင်းစွာနှီးနှောထိုက်၏၊ ဟိ-ဦး၊ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော-သည်၊ ပစ္စန္နနဂရံ-တိုင်းပြည်၏ အစွန်အဖျား ဖြစ်သော မြို့ကို၊ ဒဿေသိ - ပြတော်မူပြီ၊ ပါကာရံ - မြို့ရိုးကို၊ ဒဿေသိ၊ ပရိယာယပထံ မြို့ပတ်လမ်းကို၊ ဒဿေသိ၊ ဒွါရံ-တံခါးကို၊ ဒဿေသိ၊ ပဏ္ဍိတ ဒေါဝါရိကံ-ဩဇာရှိသော တံခါးမျိုးကို၊ ဒဿေသိ၊ နဂရံ- သို့၊ ပဝေသနက နိက္ခမနကေ-ဝင်ကုန်၊ ထွက်ကုန်သော၊ သြဋ္ဌာရိကေ-အလွန်ကြီးမား ပေါ်လွင် ထင်ရှားကုန်သော၊ ပါဏေ-သတ္တဝါတို့ကို၊ ဒဿေသိ၊ ပဏ္ဍိတဒေါဝါရိကဿ- အား၊ တေသံ ပါဏာနံ- တို့၏၊ ပါကဋ္ဌဘာဝံစ - ထင်ရှားကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို လည်း၊ ဒဿေသိ။

တတ္ထ-ထို ပစ္စန္နနဂရ အစရှိသည်တို့တွင် [တေသု ပစ္စန္နနဂရာဒီသု-ဋီကာ၊ ရှေးနိဿယ၌ တတ္ထ-ထိုပြသည်တို့တွင် ဟု စွဲသည်။] ကိ - အဘယ်အရာသည်၊ ကေန-အဘယ်အရာနှင့်၊ သဒိသံ-တူသနည်း၊ ဣတိစေ-ဤသို့ မေးအံ့၊ ကိ- အဖြေကား၊ နိဗ္ဗာနံ-သည်၊ နဂရံဝိယ-မြို့ကဲ့သို့တည်း၊ ဝါ-မြို့နှင့်တူ၏။ [သုခ အစစ်ကို အလိုရှိသူတို့ ကပ်ရောက်ထိုက်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ကပ်ရောက် သူတို့၏ သေးရန်ကင်းသော ချမ်းသာ ရရာဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း နိဗ္ဗာန်နှင့်တူသည်။] သီလံ - ဆည်း၊ ပါကာရေဝိယ - တည်း။ [ထိုသီလသို့ ကပ်ရောက်သူတို့အား ထက်ဝန်းကျင် စောင့်ရှောက်တတ်သောကြောင့် မြို့ရိုး နှင့်တူသည်။] ဟိရိ-သည်၊ ပရိယာယ ပထောဝိယ- ကဲ့သို့တည်း။ [သီလ မြို့ရိုး၏ တည်ရာဖြစ်သောကြောင့် မြို့ပတ်လမ်းနှင့်တူသည်။]

အရိယမဂ္ဂေါ - သည်၊ ဒွါရံဝိယ - ကဲ့သို့တည်း။ [နိဗ္ဗာန်မြို့တော်သို့ ဝင်ရာ လမ်းဖြစ်သောကြောင့် မြို့တံခါးနှင့်တူသည်။] ဓမ္မသေနာပတိ-သည်၊ ပဏ္ဍိတ ဒေါဝါရိကောဝိယ - ကဲ့သို့တည်း။ [နိဗ္ဗာန်မြို့တော်သို့ ဝင်ပြီး၊ ဝင်ဆဲ၊ ဝင်မည့် သတ္တဝါတို့ကို ကောင်းစွာ မှတ်သားတတ်သောကြောင့်တည်း။] အတိတာ နာဂတ ပစ္စုပ္ပန္နာ - အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓါ- တို့သည်၊

နဂရပွဲဝိသနက နိက္ခမနက ဩဋ္ဌာရိက ပါဏာဝိယ မြို့တွင်းသို့ ဝင်ကုန် ထွက်ကုန်သော အလွန် ကြီးမား ထင်ရှားကုန်သော သတ္တဝါတို့ကဲ့သို့တည်း။ ဝါ-တို့နှင့်တူ၏။ အာယသ္မာတော သာရိပုတ္တဿ-အား၊ ဝါ-၏(ဉာဏ်၌)၊ အတိတာနာဂတ ပစ္စုပ္ပန္နဗုဒ္ဓါနံ- တို့၏။ သီလသမထာဒီဟိ - သီလ သမာဓိ အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ ပါကဋ္ဌဘာဝေါ- ထင်ရှားသည်၏အဖြစ်သည်။ ဒေါဝါရိကဿ - ၏ (စိတ်၌)၊ တေသံ ပါဏာနံ-တို့၏ (မြို့တွင်းသို့ ဝင်ကုန် ထွက်ကုန်သော ထို သတ္တဝါတို့၏)၊ ပါကဋ္ဌဘာဝေါဝိယ-ထင်ရှားသည်၏အဖြစ်နှင့် တူ၏။ ဝါ-ကဲ့သို့တည်း။

တ္ထောဝတဘ-ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော စကားဖြင့်၊ (န ခေါ် မေ ဘန္တေ အစ သမ္မာသမ္ဗောဓိ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ အဆုံးရှိသောစကားဖြင့်)၊ တေရေန - သည်၊ (ဒိန္နော ဌိစပ်)၊ ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရား၊ ဝေ-သို့၊ အဟံ-သည်၊ သာဝက ပါရမီဉာဏေ-၌၊ ဌတော- ရှိ၊ ဓမ္မန္တယေန- ဖြင့်၊ နယဂ္ဂါဟေန- ဖြင့်၊ ပုဒ်စဉ် ၁၄၃ အစ၌ အနက်ရေးခဲ့ပြီ။] ဇာနာမိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ သိဟနာဒဿ-၏၊ အနုယောဂေါ- မေးစိစစ်ချက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဒိန္နော- စင်ကြယ်စေအပ် သုတ်သင်အပ်သည်၊ ဝါ-အဖြေပေးအပ်သည်၊ ဟောတိ။

၁၄၄။ ဣဓာဟံ ဘန္တေ ယေန ဘဂဝါတိ- ဟူသော၊ ဣမံ ဒေသနံ-ကို၊ ကသ္မာ- ကြောင့်၊ အာရတိ - အားထုတ်တော်မူသနည်း၊ သာဝကပါရမီဉာဏဿ-၏၊ နိပ္ပတ္တိဒဿနတ္ထံ-ပြီးစီးပုံကိုပြခြင်း အကျိုးငှါ (ရရှိပုံကိုပြခြင်း အကျိုးငှါ)၊ [အာရတိ-ပြီ။] ဟိ-ချဲ့၊ အယံ- ဤ ဆိုအပ်လတုံကား၊ တွေ-ဤ ဣဓာဟံ ဘန္တေ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ အဓိပ္ပာယ်ော-အရှင်သာရိပုတ္တရာထေရ်၏ အလိုတည်း၊ ဘဂဝါ - ရား၊ အဟံ၊ သာဝကပါရမီဉာဏံ - ကို၊ ပဋိလဘန္တော - လသော်၊ ပဉ္စနုတိပါသဏ္ဍေ-ကိုးဆယ့်ငါးပါးသော ပါသဏ္ဍာအယူရှိကုန်သော၊ [ရှေးနိဿယ၌ “ပဉ္စနုတိပါသဏ္ဍေသု- ကိုးဆယ့်ငါးပါးသော ပါသဏ္ဍာအယူရှိသောသူတို့တွင်”ဟု ပါ၍ရှိ၏။] အညံ - အခြားသော၊ ကေမ္မိ - တပါးလည်း ဖြစ်သော၊ သမဏံဝါ-သို့သော်လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏံဝါ-ကောင်း၊ ဥပသကံ မိတ္တာ - ရှိ၊ သာဝကပါရမီဉာဏမ္မိ - ကိုလည်း၊ န ပဋိလတိ - မရခဲ့ပါ၊ [ရှေးနိဿယ၌ “သာဝကပါရမီဉာဏံ-ကို”ဟု ပေး၏၊ “ပိ”သဒ္ဓါမပါ၊ ပေါင်းစရာ

ပဉ္စ နုတိပါသဏ္ဍေ။ ။ထေရ်သည် ပရိဗ္ဗူတဘဝတုန်းက နိဗ္ဗာန်ရှာရင်း ဟိုဟို ဒီဒီ လှည့်လည်စဉ် ထိုထို ပါသဏ္ဍာအယူဝါဒရှိသူ ပညာရှိ သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့ထံ ချဉ်းကပ်၍ နိဗ္ဗာန်ကိုမေးရာ မည်သူမျှ စိတ်ကျေနပ်အောင် မဖြေနိုင်၊ ထို့ကြောင့် “ ပဉ္စ နုတိ ပါသဏ္ဍေပေ၊ပဋိလတိ”ဟုဆိုသည်။ဤပဉ္စနုတိပါသဏ္ဍာသရုပ်ကို အောက်၌ ပြခဲ့ပြီဟု ဋီကာဆို၏။ အဘိဓာန်ဂါထာ (၄၄၁)နှင့် ထို၏ အဘရာယာမ နိဿယ သစ်၌မူ(၉၆)ပါး တွေ့ရသည်။

သာရိပုတ္တသိဟနာဒအဖွင့်

ဘာသာဋီကာ

၂၄၃

အနက်လည်းမရှိ၍ မပါခြင်းသာကောင်း၏။] တုမေယဝ - အရှင်ဘုရားတို့သို့ သာဠပသင်္ကမိတော - ရှိ၊ တုမေ(ဝေ)-တို့ကိုသာ၊ [ဝေသဒ္ဓါလိင်္ဂပါစေ။] ပယံ ရူပါသန္ဓေ - ဆည်းကပ်လျက်၊ (သာဝကပါရမီဉာဏ်) ပဋိလဘိ - ရခဲ့ပါပြီ၊ ဣတိ - ဤကား ထေရ်၏အလိုတည်း။

တတ္ထ - ထို ဣဓာဟံ ဘန္ဓေ အစရှိသောစကားရပ်၌၊ ဣဓာတိ - ဣဓဟူသော သဒ္ဓါသည်၊ နိပါတမတ္တံ - အနက်မရ နိပါတ်မျှသာတည်း၊ ဥပသင်္ကမိ - မေ့ သဝနာယာတိ - ကား၊ တုမေ - တို့သို့၊ ဥပသင်္ကမန္တော ပန - ချဉ်းကပ်သော်ကား (ချဉ်းကပ်သည်မှာ) အဟံ - သည်၊ စိဝရာဒိဟေတု - သင်္ကန်းရလို့ခြင်း အစရှိသော အကြောင်းကြောင့်၊ န ဥပသင်္ကမန္တော - ချဉ်းကပ်သည် မဟုတ်ပါ၊ [ပစ္စည်း ရရေးအတွက် ချဉ်းကပ်သည်မဟုတ်ပါ - ဟူလို။] မေ့သဝနတ္ထာယ - တရား နာခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဥပသင်္ကမန္တော - ပါပြီ၊ ဝေ - သို့၊ ဥပသင်္ကမိတော - ရှိ၊ ဝါ - ခြင်းကြောင့်၊ သာဝကပါရမီဉာဏ် - ကိုး ပဋိလဘိ - ပါပြီ။

ပန - ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ ကဒါ - ၌၊ ထေရော - သည်၊ မေ့သဝနတ္ထာယ - ငှါ၊ ဥပသင်္ကမန္တော - နည်း၊ ဣတိ - ဤကား အမေး တည်း၊ သူကရခတလေဏေ - ဝက်တူးအပ်သော လိုက်၌၊ [တောဝက်များ တူးထားအပ်သော လိုက်၌-ဟူလို၊ ထိုလိုက်ကား ရာဇဂြိုဟ်မြို့အနီးမှာ ရှိသတဲ့။] ဘာဂိနေယျံ ဒီသနခ ပရိဗ္ဗာဇကဿ - တူဖြစ်သော ဒီသနခပရိဗ္ဗူဇ်အား၊ ဝေဒနာ ပရိဂ္ဂဟ သုတ္တန္တကထာဒိဝသေ - ဝေဒနာသိမ်းဆည်းကြောင်း သုတ္တန်ကို ဟော တော်မူရာနေ၌၊ ဥပသင်္ကမန္တော - ပြီ၊ တဒါယေဝ - ထိုအခါ၌ပင်၊ သာဝက ပါရမီဉာဏ် - ကိုး ပဋိလဘိ - ပြီ၊ ဣတိ - ဤကား အဖြေတည်း။

ဟိ - မှန်း၊ တံ ဒိဝသံ - ထိုနေ့၌၊ ထေရော - သည်၊ တာလဝဏ္ဏံ - ထန်းရွက် ယပ်ဝန်းကို၊ ဂဟေတော - ကိုင်၍၊ ဘဂဝန္တံ - ကိုး၊ ဗီဇမာနော - ယပ်ခတ်လျက်၊ ဌိတော - တည်နေစဉ်၊ [လွယ်ကူအောင် ပေးသည်၊ ဌိတော - တည်နေသည်၊ သမာနော - ဖြစ်စဉ် ဟု အကျယ်မှတ်ပါ။] တံ ဒေသနံ - ထိုဝေဒနာပရိဂ္ဂဟသုတ္တန် ဒေသနာကို၊ သုတော - နာရ၍၊ တတ္ထေဝ - ထိုနေရာ၌ပင်၊ [ဋီကာ၌ “တတ္ထေဝ - တူအား ဟောအပ်သော ထိုဒေသနာ၌ပင်” ဟု စွဲ၏။] သာဝကပါရမီဉာဏ် - ကိုး၊ ဟတ္ထဂတံ - လက်သို့ ရောက်သည်ကို၊ အကာသံ - ပြုပြီ၊ [သုတပါးအတွက် ခူးပြီး သားထမ်းကို စားရသလို ပါရမီပြည့်သဖြင့် လွယ်လွယ်ကူကူ ရဟန္တာဖြစ်၍ သာဝကပါရမီဉာဏ်ကို ရရှိတော်မူသည်။]

ဥတ္တရုတ္တရံ ပဏိတပဏိတန္တိ-ကား၊ ဥတ္တရုတ္တရဉ္စေ- အောက်အောက်ဓမ္မကို ကျော်လွန်သည်ထက် ကျော်လွန်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ- အောက်အောက် ဓမ္မကို ကျော်လွန်သည်ကို လည်းကောင်း၊ ပဏိတပဏိတဉ္စ - ပဓာန အဖြစ်သို့ ဆောင်အပ်သည်ထက် ပဓာနအဖြစ်သို့ ဆောင်အပ်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ- မြတ်သည်ထက် မြတ်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ (တနည်း)ဥတ္တရုတ္တရဉ္စေ-အထက် အထက်ကိုလည်းကောင်း၊ ပဏိတပဏိတဉ္စ-မြတ်သည် သာ၍မြတ်သည်ကိုလည်း ကောင်း၊ ကတွာ-၍၊ ဒေသေသိ-ဟောတော်မူပြီ။

ဥတ္တရုတ္တရံ။ ။ဥတ္တရတိ အတိတ္တမတိတိ ဥတ္တရော (ဓမ္မော)၊ [ဥ+ တရ+အ။] “ဥ” ဥပသာရကြောင့် တရဓာတ်သည် အတိတ္တမနအနက်ကို ဟော၏။ ဥတ္တရတော+ ဥတ္တရော=ဥတ္တရုတ္တရော-အောက်အောက်ဓမ္မကို ကျော်လွန်သည်ထက်ကျော်လွန်သော ဓမ္မ၊ (ပဉ္စမိတပ္ပရိသ်)၊ “ကတွာ ဒေသေသိ” ကိုကြည့်၍ ကြိယာဝိသေသနအနက်၌ ဒုတိယာဖြင့် “ဥတ္တရုတ္တရံ-အောက်အောက်တရားကို ကျော်လွန်သည်ထက် ကျော်လွန် အောင်”ဟု ဖြစ်သည်။ တနည်း-“ဥတ္တရံ”ဟူသော ကြိယာဝိသေသနတပုဒ်ကို ဝိစ္စာ တိက္ခညေသု ခန္ဓ (မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်) ဖြင့်“ဥတ္တရံဥတ္တရံ”ဟု ခွဲရုပ်ပြု၊ သျှာဒိလောပေါ ပုဗ္ဗသေသကဿဖြင့် ရှေ့ပုဒ်၌ ဝိဘတ်ချေ၊ သဒ္ဓိစပ်၍ “ဥတ္တရုတ္တရံ - အောက်အောက် တရားကို ကျော်လွန် ကျော်လွန်အောင်”ဟု ဖြစ်သည်။ [ဟေဋ္ဌိမဿ ဟေဋ္ဌိမဿ ဥတ္တရ ဣတော အတိတ္တမနတော ဥတ္တရုတ္တရံ- ဇီကာ။]

ပဏိတပဏိတံ။ ။ [ပ+နိ+တ။] ပဓာနံ+နိတော ပဏိတော-ပဓာနအဖြစ်သို့ ဆောင်အပ်သော ဓမ္မ၊ ပဏိတဇ္ဇော + ပဏိတော=ပဏိတ ပဏိတော၊ ထို့နောက် ကြိယာဝိသေသန ထုံးစံအတိုင်း “ပဏိတ ပဏိတံ=ပဓာနအဖြစ်သို့ ဆောင်အပ်သည် ထက် ပဓာနအဖြစ်သို့ ဆောင်အပ်သည်မည်လောက်အောင်၊ ဝါ- ပြဓာန်းသည်ထက် ပြဓာန်းအောင်”ဟု ဖြစ်သည်။ တနည်း- ပဏိတံတပုဒ်ကို ခွဲရုပ်ပြု၍ “ပဏိတပဏိတံ- ပဓာနအဖြစ်သို့ ဆောင်အပ် ပဓာနအဖြစ်သို့ ဆောင်အပ်သည် မည်လောက်အောင်၊ ဝါ-ပြဓာန်း ပြဓာန်းအောင်”ဟု ဖြစ်သည်။ [ပဓာနဘာဝံ ပါဝိတတာယ (ရောက်စေ အပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်) ပဏိတ ပဏိတံ၊-ဇီကာ။] “ပါဝိတ-ရောက်စေအပ်”နှင့် “နိတ-ဆောင်အပ်”ဟူသည် အတူပင်တည်း။

တနည်း။ ။ဥတ္တရ သဒ္ဓါသည် ဥပရိ အနက်ဟောတည်း။ ဥတ္တရုတ္တရံ - အထက် အထက်ဖြစ်အောင်၊ ဝါ - အထက် အသက် တိုးတက်၍- ဟု ပေး၊ ပဏိတလည်း “အမြတ်”ဟောတည်း၊ “ပဏိတပဏိတံ- သာ၍မြတ် သာ၍မြတ်အောင်”ဟု ပေး၊ [ဥတ္တရုတ္တရန္တိ ဝါဥပရူပရိ၊ ပဏိတပဏိတန္တိ ပဏိတတရံ ပဏိတတမ္ဘာတိ အတ္ထော၊- ဇီကာ။] ဤနည်း၌ နှစ်ပုဒ်လုံးသည် ဝိစ္စာသား၊ ဝိစ္စာအမျိုးမျိုးတွင် ဥတ္တရုတ္တရံသည် အာနုပုဗ္ဗိယဖြစ်သင့်၍၊ ပဏိတပဏိတံသည် အတိသယတ္ထ ဖြစ်သင့်သည်။

ကဏ္ဍသုက္ကသပ္ပဋိဘာဂန္တိ-ကား၊ ကဏ္ဍဥဝ-မည်းညစ်သော အကုသိုလ်
 တရားကိုလည်းကောင်း၊ သုက္ကဉ္စ-ဖြူစင်သော ကုသိုလ်တရားကိုလည်းကောင်း
 တည်း၊ တဉ္စခေါ-ထိုတရားကိုလည်း၊ သပ္ပဋိဘာဂ-ဆန့်ကျင်ဖက်အဖို့ရှိသည်ကို၊
 သဝိပက္ခ-ဆန့်ကျင်ဖက်သဘောရှိသည်ကို၊ ကတူာ (ဒေသေသိ)၊ ကဏ္ဍ-ကို၊
 ပဋိဗာဟိတူာ-တားမြစ်၍၊ သုက္က-သုက္ကတရားကိုလည်းကောင်း၊ [ကဏ္ဍတရားကို
 ရှေးဦးစွာ ထုတ်ပြ၍ ရပ်တန့်ပြီးလျှင်၊ ဤ “ကဏ္ဍ” တရားကို ပယ်ဖျင်းနိုင်
 သော “သုက္က” ကိုလည်းကောင်း။] သုက္က-ကို၊ ပဋိဗာဟိတူာ-၍၊ ကဏ္ဍ-
 ကိုလည်းကောင်း၊ [သုက္က တရားများကို ထုတ်ပြ၍ ဤ သုက္ကတရားဖြင့် ပယ်
 ထုတ်သော “ကဏ္ဍ” ကိုလည်းကောင်း။] ဣတိဝေ-သို့၊ သပ္ပဋိဘာဂ-ကို၊ ကတူာ-
 ၍၊ ကဏ္ဍသုက္က-မည်းညစ်သောတရား ဖြူစင်သောတရားကို၊ ဒေသေသိ-ပြီ၊
 [ကဏ္ဍနှင့်သုက္က တရားနှစ်မျိုးလုံးကို ယှဉ်၍ဟောသည်၊ ဥပမာ-လောဘနှင့်
 အလောဘကို နှိုင်းယှဉ်၍ ဟောသကဲ့သို့တည်း။] စ-ဆက်၊ ကဏ္ဍ-ကို၊ ဒေသေ
 နန္တောပိ-ဟောတော်မူပါသော်လည်း၊ သဉ္ဇဿာဟံ-အားထုတ်ကြောင်း လုံ့လ
 ပျာပါရရှိသည်ကို၊ သဝိပက္ခ-အကျိုးကိုဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသည်ကို၊ (ပြု၍)၊
 ဒေသေသိ၊ [ကဏ္ဍတရားကိုသဘောပေါက်၍ ရှောင်ကြဉ်မှု ဟူသော အကျိုးကို
 ရနိုင်လောက်အောင် ကြိုးကြိုးစားစား ဟောတော်မူသည်-ဟူလို။] သုက္က-
 ကို၊ ဒေသေနန္တောပိ-လည်း၊ သဉ္ဇဿာဟံ-အောင်၊ သဝိပက္ခ-အောင်၊
 ဒေသေသိ၊ [သုက္ကတရားကို ဟောရာ၌လည်း ဖြည့်ကျင့်ခြင်းဟူသော အကျိုးရ
 အောင် အားထုတ်ဟောတော်မူသည်-ဟူလို။]

တသ္မိံ ဓမ္မေ အဘိညာဏကေစံ ဓမ္မံ ဓမ္မေသု နိဗ္ဗမဂမန္တိ-ကား၊ ဒေသိတေ-
 ဘုရားရှင်ဟောတော်မူအပ်သော၊ တသ္မိံ ဓမ္မေ-၌၊ [ကေစံ ဓမ္မံ အပေါင်း
 အာဓာရ+အစိတ် အာဓေယံ စပ်။] ဝါ-တွင်၊ ကေစံ အချို့သော၊ ဓမ္မနာမ-
 တရားမည်သော၊ သာဝကပါရမီဉာဏ်-ကို၊ [ကေစံ ဓမ္မံ အဘိဓေယျတ္ထကို
 ပြသည်။] သဉ္ဇာနိတူာ-ကောင်းစွာသိ၍၊ ဓမ္မေသု-တို့၌၊ နိဗ္ဗ-ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့၊
 ဝါ-ပြီးဆုံးခြင်းသို့၊ အဂမံ-ရောက်ပါပြီ၊ ကတမေသု ဓမ္မေသု-အဘယ်

ကဏ္ဍ သုက္ကသပ္ပဋိဘာဂ။ ။ ကဏ္ဍသည် ပဟာတဗ္ဗ၊ သုက္ကသည် ပဟာယက
 အားဖြင့် ဆန့်ကျင်ဖက် သဘောရှိ၍ “သပ္ပဋိဘာဂ”ဟု ဆိုသည်၊ ဤ “ပဋိဘာဂ”
 သဒ္ဓါသည့် ဆန့်ကျင်ဖက် အဖို့အနက်ဟော ဟု သိစေလို၍ “သဝိပက္ခ” ဟု ဖွင့်၊
 “ကဏ္ဍသုက္က သပ္ပဋိဘာဂ”သည် “ဒေသေသိ”၌ စပ်ရသော ကြိယာဝိသေသန ဟု
 ပြလို၍ “ကတူာ”ဟု ထည့်သည်၊ ကဏ္ဍသုက္ကကို ခွန်တွဲ၊ သပ္ပဋိဘာဂကို မဟုမ္ဘိဟိ၊
 ထိုနှစ်ပုဒ်ကို ကမ္မဓာရည်းသမာသိပြု၊ ကြိယာဝိသေသန ထုံးစံအတိုင်း ဒုတိယာ ကေဝုစံ
 ဖြစ်သည်။

တရားတို့၌၊ (နိဗ္ဗာန်-သို့၊ ဂတော-နည်း၊) ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ စတုသစ္စ ဓမ္မေသု-တို့၌၊ (နိဗ္ဗာန် ဂတော- ပြီ၊) ဣတိ-အဖြေတည်း၊ [ဓမ္မေသုအရ သစ္စာ လေးပါးကို ယူသည်၊ ရှေးအဋ္ဌကထာနည်း။]

ဧတ္ထ - ဓမ္မေသု နိဗ္ဗာန်မဂမံ ဟူသော ဤပုဒ်၌၊ အယံ - ကား၊ စေတသလ္လာ ပေါ-ထေရ်တို့၏ အတူတကွ ပြောဆိုအပ်သော စကားတည်း၊ တာဝ-ရှေးဦးစွာ၊ ကာဠဝလ္လဝါသီ - ကာဠဝလ္လ ကျောင်း၌နေသော၊ သုမတ္ထေရော-သည်၊ ဝဒတိ - ၏၊ (ကံ - နည်း၊) စတု သစ္စဓမ္မေသု - တို့၌၊ ဣဒါနိ - ယခုမှ၊ [ဣဓာဟံ ဘန္တေစသော စကားကို လျှောက်ထားမှ။] နိဗ္ဗာန်မနကာရဏံ - ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ နတ္ထိ၊ ဟိ - မှန်၊ အဿဗိ မဟာသာဝကဿ - ကို၊ ဒိဋ္ဌဒိဝသေ ယေဝ - ဖူးတွေ့အပ်ရာနေ့၌ပင်၊ သော - ထိုအရှင်သာရိပုတ္တရာသည်၊ ပဌမ မဂ္ဂေန - ဖြင့်၊ စတု သစ္စ ဓမ္မေသု-တို့၌၊ နိဗ္ဗာန် ဂတော၊ အပရဘာဂေ - နောက်အဖို့၌၊ သူကရ ခတလေဏဒ္ဓါရေ - ဝက်တူး လိုက်၏ တံခါး၌၊ ဥပရိ - အထက်ဖြစ်ကုန်သော၊ တိဟိ မဂ္ဂေဟိ-တို့ဖြင့်၊ စတု သစ္စ ဓမ္မေသု နိဗ္ဗာန် ဂတော၊ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ- ဤ နေရာ၌ကား၊ (ဓမ္မေသု နိဗ္ဗာန်မဂမံကို လျှောက်ရာ ဤနေရာ၌ကား၊) တနည်း၊ - ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ - ဆုံးဖြတ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော သင့်သောအကြောင်းအားဖြင့် အကြံ ဖြစ်ရာ ဤနေရာ၌ကား၊ “ဓမ္မေသု”တိ - ဓမ္မေသု ဟူသည် မှာ၊ ဗုဒ္ဓဂုဏေသု- တို့၌၊ နိဗ္ဗာန် ဂတော၊ ဣတိ - ဤသို့ မိန့်ပြီ။ [ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေတိ “ ဓမ္မေသု နိဗ္ဗာန် မဂမ ” ၏ ဣမသ္မိံ ပဒေသေ၊ ဣမသ္မိံ ဝါ နိဗ္ဗာန်ကာရဏဘူတေ ယောနိသော ပရိဝိတက္ကနေ၊ - ဋီကာ။]

ပန - ဝါဒတမျိုးကား၊ လောကန္တရဝါသီ - လောကန္တရ ကျောင်း၌ နေသော၊ စူဠသီဝတ္ထေရော-သည်၊ သဗ္ဗံ - အလုံးစုံသောစကားကို၊ တထေဝ- ထိုသူမထေရ် အတူပင်၊ ဝတော - မိန့်၍။ [စတု သစ္စ ဓမ္မေသု ဣဒါနိ မှ စ၍ တိဟိ မဂ္ဂေဟိ စတု သစ္စ ဓမ္မေသု နိဗ္ဗာန် ဂတော တိုင်အောင် မိန့်ပြီး၍။] ဣမသ္မိံ ပနဌာနေ - ၌ကား၊ ဓမ္မေသုတိ - ဓမ္မေသု ဟူသည်မှာ၊ အရဟတ္တေ - အရဟတ္တ ဖိုလ်၌၊ - နိဗ္ဗာန် - သို့၊ ဂတော၊ - ပြီ၊ ဣတိ - သို့၊ အာဟ - ပြီ။

ဗုဒ္ဓဂုဏေသု ။ ။ အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်၌ ယခုမှ နိဗ္ဗာန်တဖြစ်သည် မဟုတ်၊ သာဝကပါရမီဉာဏ်ကို ရရှိအပ်ရာ အခါကပင် နိဗ္ဗာန်တ ဖြစ်ခဲ့၏။ သို့သော် ထိုနိဗ္ဗာန်ဘသည် ယခုမှ အဆင်အရှားဖြစ်သောကြောင့် “ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ ဗုဒ္ဓဂုဏေသု နိဗ္ဗာန်ဂတော ” ဟု ဆိုသည်။ [နိဗ္ဗာန်တ ဟူသည် ယုံမှားမှု မရှိပဲ ဆုံးဖြတ်ချက် ချခြင်းတည်း။] စူဠသီဝထေရ်၏ “ ဣသ္မိံ ပန ဌာနေ ဓမ္မေသုတိ အရဟတ္တ နိဗ္ဗာန်ဂတော ” ဟူသော စကား၌လည်း ဤသို့ စိစစ်ပါ။

ပန - ဝါဒတမျိုးကား၊ ဒီသဘာဏက တိပိဋကမဟာသီဝတ္ထေရော - သည်၊
 တထေဝ - ထို့ သုမထေရ် အတူပင်၊ ပုရိမဝါဒ - ရွှေစကားကို၊ ဝတှာ - ရှိ၊
 ဣမသ္မိံ ဌာနေ - ဌာနကား၊ ဓမ္မေသုတိ - မှာ၊ သာဝကပါရမီ ဉာဏေ - ဌာ၊ နိဗ္ဗာ
 ဂတော၊ ဣတိ - သို့၊ ဝတှာ - ရှိ၊ ဗုဒ္ဓဂုဏာပန - တို့သည်ကား၊ နယတော -
 နည်းအားဖြင့်၊ အာဂတာ - ရောက်လာကုန်ပြီ၊ [အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ ဉာဏ်၌
 ထင်လာကုန်ပြီ-ဟူလို။] ဣတိ - သို့၊ အာဟ - ပြီ။ [တသို့ ဒေသိတေမှစ၍
 အာဂတာတိ အာဟ တိုင်အောင်သော စကားဖြင့် ဓမ္မေသု အရ လေးနည်း
 ကောက်ရပုံကို သတိပြုခဲ့ပါ။]

သတ္တရိပသိဒ္ဓိန္တိ-ကား၊ ဧဝံ-သို့၊ သာဝကပါရမီဉာဏေဓမ္မေသု - တို့၌၊ နိဗ္ဗာ-
 ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့၊ ဂန္ဓာ - ရောက်ပြီး၍၊ [နိဗ္ဗမဂမံ ပုဒ်ကို နိဗ္ဗာ ဂန္ဓာ ဟု ပြင်၍
 သတ္တရိ ပသိဒ္ဓိ - ၌ စပ်ပါ ဟု ပြသည်။] မတ္တာယ - အတိုင်းအရှည်ထက်၊ ဘိယျော
 သော-လွန်စွာ၊ ဓာနည်း-ဘိယျောသော-လွန်ကဲသော၊ မတ္တာယ - အားဖြင့်၊
 [ပသိဒ္ဓိ ၌ စပ်။] သော ဘဂဝါ-သည်၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါဝတ-သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓအစစ်
 ပါပေတည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ တွေး၍၊ သတ္တရိ-မြတ်စွာဘုရား အပေါ်၌၊ ပသိဒ္ဓိ -
 ကြည်ညိုပါပြီ၊ [ဘုရားရှင်၏ဂုဏ်တော်တို့ကို နည်းမှန်အားဖြင့် သိမ်းယူနိုင်သဖြင့်
 အရှင်သာရိပုတ္တရာထေရ်၏ ဘုရားရှင်အပေါ်၌ အလွန်အကဲ ကြည်ညိုမှုဖြစ်၏၊
 ထို့ကြောင့် “ဘိယျောသော မတ္တာယ” စသည်ဖြင့် ဆိုသည်။]

သွာက္ခာတော ဘဂဝတာ ဓမ္မေသတိ-ကား၊ သုဠ-ကောင်းစွာ၊ အက္ခာတော-
 ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ သုကထိတော-ကောင်းစွာ ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ [အာ၊
 ခါဓာတ်-အနက်ဖွင့်၊ တရားတော်၏ ထို သုဠအက္ခာတ ဖြစ်ပုံကို ပြလို၍ “နိယျာ
 နိကော မဂ္ဂေါ” စသည်မိန့်။] မဂ္ဂေါ - သည်၊ နိယျာနိကော - ဖြစ်သည်၊
 (သမာနော-လသော်၊) ရာဂဒေါသ မောဟနိဗ္ဗဒနသမတ္ထော - ရာဂ ဒေါသ

ဓမ္မေသုတိ သာဝကပါရမီဉာဏေ။ ။ တိပိဋကမဟာသီဝတ္ထေရ်၏ အလိုအားဖြင့်
 “ဓမ္မေသု” အရ သာဝကပါရမီဉာဏ်ကို ယူရရိုးမှန်လျှင်၊ သာဝကပါရမီဉာဏ် တပါး
 တည်းဖြစ်လျက် အဘယ်ကြောင့် “ဓမ္မေသု” ဟု မဟုတ်ဖြင့် ဆိုအပ်သနည်းဟု မေးစွယ်
 ရှိ၏၊ ထို အမေးကို ဋီကာ၌ ဖော်ပြပါအတိုင်း ရှင်းထားသည်။

ဋီကာ ။ ။ တေ (ထို ဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်တို့ကို) နယဂ္ဂါဟတော ယာထာဝတော
 (ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း) ဇာနန္ဒော သာဝကပါရမီဉာဏေ (၌) တထာဇာနနဝသေန
 (ထို ဘုရားဂုဏ်တော်ကို သိခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) နိဗ္ဗာတတ္တာ သာဝကပါရမီဉာဏေမေဋ
 (ကိုပင်) တဿ အပရာပရုပ္ပတ္တိဝသေန (ထိုဉာဏ်၏ ထပ်ကပ်ထပ်ကာ ဖြစ်ခြင်း၏
 အစွမ်း) တေန တေန ဘာဝေတဗ္ဗ ကိစ္စမဟုတာဝသေနစ (ထိုထို ဉာဏ်သည် ဖြစ်နေ
 ထိုက်သော ကိစ္စ၏များသည်၏ အဖြစ် အစွမ်း) ဓမ္မေသုတိ ပုထုဝစနေန ဂုတ္တံ။

မောဟကို နှိမ်နင်း ဖျက်ဆီးခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည် (ဟုတွာ) ဖလတ္ထာယ-ဖိုလ် အကျိုးငှါ၊ နိယျာတိ-ဖြစ်၏၊ [ဣတိ-ဤသို့ တွေး၍၊ ဘဂဝတိ-၌၊ ပသန္နော-ကြည်ညိုသည်၊ အမှီ-ပါ၏၊ ဣတိ - ဤအဓိပ္ပာယ်ကို၊ ဒဿေတိ - ပြ၏၊ ဤသို့ သမ္ပန်ပါဟု ခြံကာဖွင့်သည်။]

သုပ္ပဋိပန္နော သံသောတိ- ကား၊ ဗုဒ္ဓဿ-အလုံးစုံသော တရားတို့ကို သိတော် မူသော၊ ဘဂဝတော-၏၊ သာဝကသံသောပိ-သည်လည်း၊ ဝကံဒိ ဒေါသ ဝိရဟိတံ-လရေးကောက်ကဲ့သို့ ကောက်ခြင်းအစရှိသော အပြစ်မှကင်းသော၊ [အာဒိ ဖြင့် ဗိမ္ဗု - ထွန်ကိုင်ကောက် ကုဋိလ - နွားကျင်ငယ်ကောက်တို့ကို လည်းကောင်း၊ အခြားသော ပဋိပတ္တိ အပြစ်များကိုလည်းကောင်း ယူပါ။] သမ္မာပဋိပဒ်-ကောင်းသော အကျင့်မြတ်ကို၊ ပဋိ ပန္နတ္တာ- ကျင့်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်၊ သုပ္ပဋိပန္နော - ကောင်းစွာ ကျင့်တော်မူ၏၊ ဣတိ - ဤသို့ တွေး၍၊ ဘဂဝတိ-၌၊ ပသန္နော-သည်၊ အမှီ-ပါ၏၊ ဣတိ ဒဿေတိ။ [အရှင်သာရိပုတ္တရာ ထေရ်က ပြသည်။]

ကုသလဓမ္မဒေသနာအဖွင့်

၁၄၅။ ဣဒါနိ ဌံ၊ ဒိဝါဠာနေ - နေနေရာ အရပ်၌၊ နိသီဒိတွာ - ၍၊ သမာပဇ္ဇိတေ-ကောင်းစွာ ဝင်စားအပ်ကုန်သော၊ [“သမ္မာဗိဝတ္တေ-ကောင်းစွာ အသက်မွေးအပ်ကုန်သော” ဟု ရှေးနိဿ၌တွေ့ရ၏၊ မကောင်းပါ၊ သမာပဇ္ဇိတေ-

ဖလတ္ထာယ နိယျာတိ။ ။ အနန္တရဝိပါကတ္တာ (အခြားမဲ့ အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) အတ္တနော (မိမိ ဟူသော မင်္ဂ၏) ဥပ္ပတ္တိသမနန္တရမေဝ ဖလနိပ္ပါဒန ဝသေန (ဖိုလ်ကို ဖြစ်စေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) ပဝတ္တတိတိ အတ္ထော၊-ဦးကာ၊ ဤအဖွင့်ကို ကြည့်၍ နိယျာတိ၌ နိ+ယာဓာတ်သည် “ ဂတိ ” အနက်ဟော ဟု မှတ်ပါ၊ ဂတိ အနက်ဟော ဓာတ်မှန်သမျှ ပဝတ္တိအနက်ကိုလည်း ဟောနိုင်သည်၊ နိယျာတိနှင့် အနက် တူအောင် နိယျာနိကော၌လည်း ဂတိအနက် ယူပါ။

တနည်း။ ။ ဝဇ္ဇစာရကတော နိယျာတိတိ ဝါ နိယျာနိကော နိယျာနသီလော ဝါ-ဟု အဋ္ဌကထာမှ တနည်းဖွင့်၏၊ ပထမ ဝါ သဒ္ဓါကို “ ဝါ- အဋ္ဌကထာနည်းမှ တနည်းကား ” ဟု ပေး၊ ဤ ပထမနည်းအလို ယာဓာတ်သည် နိ ဥပသာရကြောင့် ထွက်မြောက်ခြင်း အနက်ဟော၊ အနိယ ပစ္စည်း ကတ္တားဟော၊ “ နိယျာနိယော ” ဟု ဆိုလိုလျက် နိဉ္စ ရဿ၊ ယ ကိုက ပြု၍ “ နိယျာနိကော ” ဟု ကိတ်ပုဒ်ဖြစ်သည်၊ “ မဂ္ဂေါ- သည်၊ နိယျာနိကော- ဝဋ်နှောင်အိမ်မှ ထွက်မြောက်တတ်သည်၊ ရာဂ၊ ပေ၊ သမေတ္တာ (ဟုတွာ) ဖလတ္ထာယ-ငှါ၊ နိယျာတိ-ဖြစ်၏ ” ဟု ပေးပါ။

နိယျာနသီလောဝါ။ ။ ဤဒုတိယနည်း၌ “ နိယျာနံ + သီလံ + ယဿ ” ဟု ပြုရသော တဿိလတ္တတဒ္ဓိတ်၊ [နိယျာန+ဏိကး] မဂ္ဂေါ-သည်၊ နိယျာနိကော- ဝဋ် နှောင်အိမ်မှ ထွက်မြောက်ခြင်း အလေ့ရှိသည်-ဟု ပေး။

ကောင်းစွာ ဆင်ခြင်အပ် ကုန်သောဟု ပါဠိရှိသင့်သည်။]သောဠသ-ကုန်သော၊ အပရာပရိယဓမ္မေ-အဆက်ဆက်ဖြစ်သော တရားတို့ကို၊ ဒေသတုံ- ပြခြင်းငှါ၊ အပရံ ပန ဘန္တေ တေဒါ နုတ္တရိယန္တိ-ဟူသော၊ ဒေသနံ-ကို၊ အာရဘိ-ပြီး၊ တတ္ထ- ထို ဒေသနာ၌၊ အနုတ္တရိယန္တိ-ကား၊ အနုတ္တရဘာဝေါ- မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဂုဏ်ပါသည်။ ယထာ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေတိတိ- ကား၊ ယထာ ယေနာ ကာရေန-အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ [ထာ ပစ္စည်း၏ အာဏာရအနက်ကို ဖွင့်။] ယာယ ဒေသနာယ - အကြင် ဒေသနာတော်ဖြင့်၊ [အဘိဓေယျတ္ထကို ပြသည်။] ဘဂဝါ-သည်၊ ဓမ္မံ-ကို၊ ဒေသေတိ-၏၊ တုမ္ဟာကံ-တို့၏၊ သာ ဒေသနာ-ထို ဒေသနာတော်သည်၊ အနုတ္တရ- အတူမရှိ မြတ်တော် မူပါပေ၏၊ ဝါ-အမြတ်ဆုံးပါသည်။ ဣတိ-သို့၊ ဝဒတိ-လျှောက်၏။

ကုသလေသု ဓမ္မေသုတိ- ကား၊ တာယ ဒေသနာယ- ဖြင့်၊ ဒေသိတေသု-ဟောအပ်ကုန်သော၊ ကုသလေသု - အပြစ် မရှိကုန်သော [ကုသလသဒ္ဓါ၏ အနုဝဇ္ဇတ္ထကို ဖွင့်လိမ့်မည်။] ဓမ္မေသုပိ-တို့ကြောင့်လည်း၊ ဘဂဝါ- သည်သာ၊

အနုတ္တရိယံ။ ။ “အနုတ္တရဘာဝေါ” ကိုကြည့်၍ အနုတ္တရဿ + ဘာဝေါ အနုတ္တရိယံ ဟုပြီး [အနုတ္တရ+ဏျ။] ၏ အနုဗန်ဇေ ဣ လာ၊ မောဂ္ဂလ္လာန် စတုတ္ထကဏ္ဍ၊ (၅၉) သုတ်ဖြင့် ဣယလည်း သက်နိုင်၏။ ထိုအနုတ္တရိယံ အရ ဒေသနာတော်တည်းဟူသော ဂုဏ်ကို ကောက်ပါ။-

ဋီကာ။ ။ အနုတ္တရဘာဝေါတိ သေဋ္ဌဘာဝေါ၊ အနုတ္တရော ဘဂဝါ ဇယနဂုဏေန၊ သော အနုတ္တရဘာဝေါ၊ တံအနုတ္တရိယံ။ ယသ္မာ တဿာပိ ဂုဏဿ (ထိုဒေသနာတည်း ဟူသော ဂုဏ်ထက်လည်း) ကိဉ္စိ ဥတ္တရိတရံ နတ္ထိ ဧဝံ၊ တသ္မာ ဂုတ္တိ “သာ တုမ္ဟာကံ ဒေသနာ အနုတ္တရတိ ဝဒတိတိ”။

ကုသလေသု ဓမ္မေသု။ ။ “ယထာ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေတိ ကုသလေသု ဓမ္မေသု” ဟု ပါဠိတော်ရှိ၏။ ထို၌ ကုသလေသု ဓမ္မေသုကို တဝါကျခွဲရမည်ဟုလည်းကောင်း၊ တာယ ဒေသိတေသုနှင့် ဘဂဝါစ အနုတ္တရောကို ပါဠိသေသထည့်ရမည်ဟု လည်းကောင်း ပြလို၍ “တာယ ဒေသနာယ၊ ပေ၊ အနုတ္တရော” ဟု ဖွင့်သည်။ ကုသလေသု ဓမ္မေသု၌ နိမိတ်အနက်ဝယ် သတ္တမိသက်ပါ၊ [ကုသလေသု ဓမ္မေသုတိ ကုသလဓမ္မ နိမိတ္တံ၊ နိမိတ္တုတ္တေ ဟိ ဧတံ ဘုမ္မံ- ဋီကာ။] ဤနည်းအရ အနက်ပေးပုံကို ပါဠိတော် နိဿယ၌ ပြထားပြီ။-

တနည်း။ ။ ယာ ဝါ သာ ဒေသနာ စသောနည်းအလို ကုသလေသု ဓမ္မေသုကို တဝါကျခွဲစရာမလို၊ ပါဠိသေသလည်း ထည့်ဖွယ်မလိုပါ။ “ကုသလေသု ဓမ္မေသု”ကို ဓမ္မံ ဒေသေတိ၌ အာဓာရအဖြစ်ဖြင့် စပ်ပါ၊ ထို့ကြောင့် “တဿာ ဘူမိ” ဒေသေန္တောပိ” ဟု ဆိုသည်။ “ဘူမိ” ဟူသည် ဖြစ်ရာဝိသယတည်း၊ မှန်၏- ကုသလဓမ္မတို့သည် ကုသလဓမ္မဒေသနာ၏ ဖြစ်ရာ ဖြစ်ကြသည်။ အနက်ကို ပါဠိတော်နိဿယ၌ တွေ့ရလိမ့်မည်။

အနတ္တရော - အမြတ်ဆုံးပါတည်း။ ဣတိ- ဤ အနက်ကို၊ ဒီပေတိ- ပြန်၊ ဝါ- တနည်း၊ ယာ သာ ဒေသနာ- အကြင် ဒေသနာတော်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ တဿာ- ၏၊ ဘူမိ- ဖြစ်ရာကို၊ ဒေသန္တော - ပြုလိုသည်၊ (ဟုတော)ပိ- ချ်လည်း၊ ဝါ- ကြောင့်လည်း၊ ကုသလေသု ဓမ္မေသုတိ- ဟူ၍၊ အာဟ- လျှောက်ပြီ။ [အရှင် သာရိပုတ္တရာက ဘုရားရှင်အား လျှောက်ပြီ။]

တတြိမေ ကုသလာဓမ္မာတိ- ကား၊ ကုသလေသု ဓမ္မေသုတိ- ကုသလေသု ဓမ္မေသုဟူ၍၊ တတြ ဝုတ္တပဒေ - ထို ဆိုအပ်သောပုဒ်၌၊ [ပဒဖြင့် ပုဒ်အပေါင်း ဖြစ်သော ဝါကျကို ယူပါ။] တနည်း-တတြ ဝုတ္တပဒေ-ထို ဆိုအပ်သော တရား အစဉ်း [ပဒသဒ္ဒါ ကောဋ္ဌာသအနက်ဟော။] ဣမေ-ဤသည်တို့ကား၊ ကုသလာ ဓမ္မာနာမ-ကုသိုလ်တရားတို့ မည်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-ထိုက်ကုန်၏။ [ပါဠိ တော်၌ “တတြ-ထို ကုသလေသု ဓမ္မေသုဟူသော စကားရပ်၌”ဟု ပေးပါ။]

တတ္ထ - ထို တတြိမေ ကုသလာဓမ္မာဟူသောပါဠိ၌၊ [ဝေဒိတဗ္ဗံ ခွဲစပ်။] အာရောဂျဋ္ဌေန - အနာရောဂါမရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်လည်းကောင်း၊ [ဣတိ၌ နိဒေသတဗ္ဗစပ်၊ နောက်၌လည်း- နည်းတူ။] ဝါ - ကျန်းမာခြင်း ဟူသော အနက်လည်းကောင်း၊ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန-အပြစ်မရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက် လည်းကောင်း၊ (အပြစ်မရှိခြင်း ဟူသော အနက်လည်းကောင်း)၊ ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန - ဉာဏ်ပညာကြောင့် ကောင်းစွာဖြစ်သည်၏ အဖြစ် ဟူသော အနက်လည်းကောင်း၊ (ပညာကြောင့် ကောင်းစွာဖြစ်ခြင်း အနက် လည်းကောင်း)၊ နိဒ္ဒရထဋ္ဌေန-ကိလေသာအပူ မရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသောအနက် လည်းကောင်း၊ (ကိလေသာ အပူမရှိခြင်းဟူသော အနက်လည်းကောင်း)၊ သုခ ဝိပါကဋ္ဌေန - ကောင်းသောအကျိုး ရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်လည်း ကောင်း၊ (ကောင်းသော အကျိုးရှိခြင်းဟူသော အနက်လည်းကောင်း)၊ ဣတိ-သို့၊ ပဉ္စော- ငါးမျိုး အပြားအားဖြင့်၊ ကုသလံ-ကုသလကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ [အနဝဇ္ဇဋ္ဌံ ကြိယာများလည်းပါသောကြောင့် ကုသလံ-ကုသိုလ်ဟု မဆိုရ။]

အမှာ။ ။ ဤအစွင့်ကိုကြည့်၍ “ကုသလေသု ဓမ္မေသု”အရ ဒေသနာ၏ တည်ရာ အာရုံဖြစ်သော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကိုကောက်၍ “ယထာ”အရ ဒေသနာဉာဏ်ကို ကောက်ရကြောင်း သတ်ပြပါ။

ပဉ္စော။ ။ “ကုသလော တံ ရထဿ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ” စသည်၌ ကုသလသည် ဆေက (ကျွမ်းကျင်) အနက်ကို ဟော၏။ ထိုဆေကဋ္ဌကို သီးခြားယူ၍ မူလ ၅ နက်နှင့် ပေါင်းပြီး “ဆော”ဟု မဆိုပဲ ထိုဆေကအနက်ကို “ကောသလ္လသမ္ဘူတ”၌ သွင်းယူ၍ “ပဉ္စော”ဟုသာ ဆိုသည်။ အဋ္ဌသာလိနိဋ္ဌကား-အာရောဂျ၊ အနဝဇ္ဇ၊ ဆေက၊ သုခ ဝိပါကဟု (၄) မျိုး ဆို၏။ အဘိဓာန်၌လည်း သုခဝိပါကနေရာဝယ် ဣဒ္ဓဝိပါက ဟု ပရိယာယ်ဖြင့် လဲလှယ်၍ လေးမျိုးပင် ဆိုထားသည်။

တေသု - တို့ငါးမျိုးသော အနက်တို့တွင်၊ ဇာတကပရိယာယ် - ဇာတက
ဒေသနာတော်သို့၊ ပတော-ရောက်၍၊ အာရောဂျဋ္ဌေန-အားဖြင့်၊ ကုသလံ-သည်၊
ဝဇ္ဇတိ - သင့်၏၊ သုတ္တန္တပရိယာယ် - သို့၊ ပတော-၍၊ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန- အားဖြင့်၊
(ကုသလံ ဝဇ္ဇတိ)၊ အဘိဓမ္မပရိယာယ် ပတော ကောသလ္လံ၊ ဝေ၊ ဝိပါကဋ္ဌေန
(ကုသလံ ဝဇ္ဇတိ)၊ ပန အတ္ထုဒ္ဓါရသာမညမှတစ်ပါး အတ္ထုဒ္ဓေသဝိသေသကား၊
ဣမသ္မိဋ္ဌာနေ-ဤနေရာ၌၊ ဗာဟိတိကသုတ္တန္တ ပရိယာယေန-ဗာဟိတိကသုတ္တန်
ဒေသနာနည်းအားဖြင့်၊ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန-ဖြင့်၊ ကုသလံ-ကို၊ ဒဠဗ္ဗံ-မှတ်ထိုက်၏။

ဇာတကပရိယာယ်။ ။ “ကစ္စိ နု ဘောတော ကုသလံ၊ ကစ္စိ ဘောတော အနာ
မယံ” ဟု ဝိသတိနိပါတ် စူဠဟံသဇာတ် စသည်၌ တွေ့ရ၏။ ထို ဇာတကဋ္ဌကထာ၌
“ကုသလန္တိ အာရောဂုံ၊ ဣတရံ တဿေဝ ဝေဝဇ္ဇနံ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် ကုသလ၏
“အာရောဂျဋ္ဌ” အဖြစ်ထင်ရှားသည်။ [ကစ္စိ - အသိုနည်း၊ ဘောတော- အရှင်၏၊
ကုသလံ-ကျန်းမာသူ၏အဖြစ်သည် (ကျန်းမာခြင်းသည်)၊ ဟောတိ နု-လော၊ ကစ္စိ-
နည်း၊ ဘောတော - ၏၊ အနာမယံ- အနာမရှိသူ၏ အဖြစ်သည်၊ (အနာကင်းရှင်း၊
ကျန်းမာခြင်းသည်)၊ ဟောတိ နု-လော။]

သုတ္တန္တပရိယာယ်။ ။ “တံ ကိ” မညထ ဂဟပတယော၊ ဣမေ ဓမ္မာ ကုသလာ
ဝါ သာဝဇ္ဇာဝါ အနဝဇ္ဇာဝါ” စသော သုတ္တန် ပါဠိတော်များ၌ ကုသလတရားတို့ကို
ပင် အနဝဇ္ဇ (အပြစ်မရှိသော တရား) ဟု ဟောတော်မူထားသောကြောင့် ကုသလ
သဒ္ဓါ “အနဝဇ္ဇ” အနက်ဟောဖြစ်ရသည်။

အဘိဓမ္မပရိယာယ်။ ။ အဘိ ၁-၁၉ ၌ ပညာ၏ ပရိယာယ်အဖြစ်ဖြင့် “ကော
သလ္လံ” ကို ပြထား၏။ ယောနိသောမနသိကာရ ဟူသော အကြောင်းရှိသော ကုသိုလ်
မှန်သမျှသည် ကမ္မဿကတဉာဏ် အရင်းခံလျက် ဖြစ်ကြ၏။ ဉာဏဝိပ္ပယုတ်ဖြစ်စေကာမူ
ဉာဏက ကုသိုလ်အား ပကတူပနိဿယဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ဉာဏသမ္ပယုတ်၌ကား
သဟဇာတဖြင့်လည်းကျေးဇူးပြု၏။ ထို့ကြောင့် “ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌ” ဟု ဆိုသည်။

သောဘ ဒေါသ စသော ကိလေသာအပြစ်များ ကုသိုလ်တရား မှန်သမျှ၌ မရှိ၊
အလောဘစသော တရားများသာယှဉ်၏။ ထို့ကြောင့် “နိဒ္ဒရသဋ္ဌ” ဟုလည်းကောင်း၊
“ကုသလဿ ကတတ္တာ ဥပစိတတ္တာ” စသော စကားအရ ကုသိုလ်မှန်သမျှ စကောင်း
ကျိုးကို ပေးသောကြောင့် “သုခဝိပါကဋ္ဌ” ဟု လည်းကောင်း ဆိုသည်။

ဗာဟိတိကသုတ္တန္တ။ ။ ဤသုတ်သည် မ-၂၊ ၂၃၅ ၌ ရှိ၏။ ထို၌ အရှင်အာနန္ဒာ
သည် ကောသလမင်းအား ဘုရားရှင်၏ ကာယ ဝစီ မနော သမာစာရကို အကျယ်
ဟောပြု၏။ ဘုရားရှင်၏ သမာစာရဖြစ်သောကြောင့် “ကတမော ဘန္တေ ကုသလော
သမာစာရော” စသော အမေး၏ အဖြေ၌ “ကုသလ” အရ သုခဝိပါက (ကုသိုလ်ကံ)
ဖြစ်သော တရားမဟုတ်၊ အနဝဇ္ဇ (အပြစ်ကင်းစင်သော) ကြိယာစိတ်နှင့် ဖိုလ်စိတ်
များသာ ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ကုသလသည် “အနဝဇ္ဇ” အနက်ဟောဖြစ်ရသည်။ -
ဋီကာ။

စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာတိ-ကား၊ စုဒ္ဓသဝိဓေန-တဆယ့်လေးပါး အပြား အားဖြင့်၊ ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ-လည်းကောင်း၊ နဝဝိဓေန-အားဖြင့်၊ ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ - လည်းကောင်း၊ သောဠသဝိဓေန- အားဖြင့်၊ စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ-လည်းကောင်း၊ ပဉ္စဝိဓေန-အားဖြင့်၊ ဓမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာနံ- လည်းကောင်း၊ ဣတိဝေ- သို့၊ နာနာနယေဟိ - အမျိုးမျိုးသော နည်းတို့ဖြင့်၊ ဝိဘဇိတော-ဝေဖန်တော်မူ၍၊ သမထဝိပဿနာမဂ္ဂဝသေန-သမထ ဝိပဿနာမဂ်နှင့် စပ်သဖြင့်၊ လောကီယ လောကုတ္တရ မိဿကံ - လောကီ လောကုတ္တရာ ရောကုန်သော၊ စတ္တာရော - ကုန်သော၊ သတိပဋ္ဌာနာ- တို့ကို၊ ဒေသိတာ - ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ [စုဒ္ဓသဝိဓ စသည်၏သရုပ်ကို သတိပဋ္ဌာန သုတ်၌ ကြည့်ပါ။]

စတ္တာရော သမ္ပပ္ပဓာနာတိ-ကား၊ ပဂ္ဂဟဋ္ဌေန-ကုသိုလ်တရားတို့ကို ချီးမြှောက် ခြင်း၊ လက္ခဏာအားဖြင့်၊ ဧကလက္ခဏာ - တူသောလက္ခဏာ ရှိကုန်၏၊ (တခု တည်းသော လက္ခဏာရှိကုန်၏)၊ ကိစ္စဝသေန-ကိစ္စနှင့်စပ်သဖြင့်၊ နာနာကိစ္စာ- အမျိုးမျိုးသောကိစ္စ ရှိကုန်၏၊ [သမ္ပပ္ပဓာန်၏ ကိစ္စလေးပါးကို သတိပြုပါ၊ ထို ကိစ္စကြောင့်ပင် လေးပါး ပြားရသည်။] ဣမ တိက္ခ၊ ပေ၊ အနုပ္ပါဒါယာတိ အာဒိနာ-သော၊ နယေန-ဖြင့်၊ ပေ၊ ဒေသိတာ။

စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါတိ-ကား၊ ဣဇ္ဈနဋ္ဌေန-ပြီးစီးခြင်း သဘောအားဖြင့်၊ [နိပ္ပဇ္ဇနသဘာဝေန- ဋီကာ။] ဧကသင်္ဂဟာ- တပါးတည်းဖြင့် ရေတွက်ရခြင်း ရှိကုန်၏၊ [တပါးတည်းဖြင့် သိမ်းယူအပ်ကုန်၏ဟု လည်း ပေးနိုင်၏။] ဆန္ဒာဒိ ဝသေန-ဆန္ဒ အစရှိသည်တို့နှင့် စပ်သဖြင့်၊ နာနာသဘာဝါ- အထူးထူးသော

ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ။ ။ဗာဟိတိကသုတ်တော်နှင့် ဤသမ္မသဒနိယသုတ်တော် တို့၌ ကုသလသဒ္ဓါ၏ အနဝဇ္ဇဋ္ဌချင်းတူသောကြောင့် “ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ၊ ပေ၊ ဒဋ္ဌမ္ပံ” ဟု ဆိုသည်၊ တရားကိုယ်ချင်းတူသောကြောင့် ဆိုသည်ဟုတ်။

ချဲ့ဦးမည်။ ။ဤသုတ်၌ ကုသလာအရ ဗောဓိပက္ခိယတရားများတည်း၊ ဗောဓိ ပက္ခိယတရားဟူသည် အချုပ်အားဖြင့် သမထဝိပဿနာမဂ်နှင့် ယှဉ်သောတရားများ ဖြစ်၏၊ သို့ဖြစ်၍ ဧကန် သုခဝိပါက တရားများပင်တည်း၊ သို့ရာတွင် ထိုတရားတို့၌ ကိလေသာအပြစ် မရှိခြင်းမျှကိုစွဲ၍ ကုသလ သဒ္ဓါ၏ အနဝဇ္ဇအနက်ကိုဆိုထားသည်၊ ဋီကာ။

မှတ်ချက်။ ။နောက်၌ပြီမည် “ဗသသတိပဋ္ဌာနံ ပန ဣမ အနုမိပ္ပေတံ”ဟူသော စကားအရ ဗောဓိပက္ခိယတရားများတွင် ဖိုလ်စိတ်များမပါဝင်၊ သို့ရာတွင် ဓမ္မသင်္ဂဏီ စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ ကုသလတိက် မူလဋီကာအဖွင့်၌ကား ဤသုတ်လာ ကုသလအရဝယ် ဖိုလ်တရားများပါယူ၍ တမျိုးဖွင့်ထားလေသည်။

သဘောရှိကုန်၏။ [လူ့ခွံပါဒ် ဖြစ်သော စိတ်စေတသိက် တရားများတွင် ဆန္ဒစသော တရားလေးမျိုးသာ ထူးခြား၏။ အခြား ထူးခြားချက်တရားမရှိ။ ထိုလူ့ခွံပါဒ် တရားတို့၏ ထူးခြားမှုသည်လည်း ဆန္ဒစသည်ကြောင့်ပင် ဖြစ်ရကား “ဆန္ဒာဒိဝသေန နာနာသဘာဝါ” ဟု ဆိုသည်။] ဣဒတိက္ခ၊ ပေ၊ ဘာဝေတိတိ အာဒိနာ၊ ပေ၊ ဒေသိတာ။

ပဋိပြုယာနီတိ- ကား၊ အာဓိပတေယျဌေန-အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောအားဖြင့်၊ ကေလက္ခဏာနီ-တူသော လက္ခဏာ ရှိကုန်၏။ အဓိမောက္ခာဒိသဘာဝဝသေန-အာရုံ၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်ခြင်းအစရှိသော သဘောနှင့် စပ်သဖြင့်၊ နာနာသဘာဝါနိ၊ စ- ဆက်၊ သမထ၊ ပေ၊ ဒေသိတာနိ၊ ပဉ္စဗလာနီတိ-ကား၊ ဥပတ္တမ္ဘနဌေန-သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ထောက်ပံ့တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောအားဖြင့်၊ ဝါ- တနည်း၊ အကမ္ပိယဌေန - ဆန့်ကျင်ဖက်တရားတို့က မလှုပ်ရှားစေအပ် (မလှုပ်ရှားစေနိုင်) သည်၏အဖြစ်ဟူသော သဘောအားဖြင့်၊ ကေသင်္ဂဟာနိ-တပါးတည်းဖြင့် သိမ်းယူရေတွက်ရခြင်းရှိကုန်၏။ ဝါ-တပါးတည်းဖြင့် သိမ်းယူအပ်ကုန်၏။ [သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ဥပတ္တမ္ဘနကဘာဝေန၊ ပဋိပက္ခေဟိ အကမ္ပိယသဘာဝေန- ဋီကာ။] သလက္ခဏေန - မိမိလက္ခဏာအားဖြင့်၊ နာနာသဘာဝါနိ၊ ပေ၊ ဒေသိတာနိ။

သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂါတိ- ကား၊ နိယျာနဌေန- သံကိလေသ အဖို့မှ ထွက်မြောက်တတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော သဘောအားဖြင့်၊ ဝါ-ဝဋ်နှောင်အိမ်မှ ထွက်မြောက်တတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော သဘောအားဖြင့်၊ ကေသင်္ဂဟာ-ကုန်၏၊ ဥပဋ္ဌာနာဒိနာ-အာရုံ၌ ကပ်၍ တည်ခြင်း အစရှိသော [အာဒိဖြင့် ဓမ္မဝိစယ ပဂ္ဂဟစသည်ကို ယူ။] သလက္ခဏေန-မိမိ လက္ခဏာအားဖြင့်၊ နာနာသဘာဝါ၊ ပေ၊ ဒေသိတာ၊ အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါတိ-ကား၊ ဟေတုဌေန-နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော အကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောအားဖြင့်၊ ကေသင်္ဂဟော၊ ဒဿနာဒိနာ-နိဗ္ဗာန်ကို မြင်ခြင်း အစရှိသော [အာဒိဖြင့် အဘိနိရောပန စသည်ကို ယူ။] သလက္ခဏေန-ဖြင့်၊ နာနာသဘာဝေါ-၏၊ သမထဝိပဿနာ မဂ္ဂဝသေနေဝ-ဖြင့်ပင်၊ လောကီယ လောကုတ္တရမိဿကော- လောကီ လောကုတ္တရာ ရောအပ်သော၊ ဝါ-လောကီ လောကုတ္တရာနှင့် ရောနှောသော၊ အရိယော-ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာသော၊ ဝါ-ကိလေသာ အပြစ်ကင်းသဖြင့် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော၊ အဋ္ဌင်္ဂိကော-ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါရှိသော၊ မဂ္ဂေါ-ကို၊ ဒေသိတော - ပြီ၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်။

အမှာ။ ။ ဤဗောဓိပက္ခိယတရားတို့၏ လက္ခဏာစသည်ကို အဘိဓမ္မာဆိုင်ရာကျမ်းများ၌ လေ့လာကြပါတော့။

ဣဓ ဘန္တေ ဘိက္ခု အာဝါနံ ခယာတိ-ဟူသော၊ ဣဒံ-ဤစကားတော်ကို၊ ကိမတ္ထံ-အဘယ်အကျိုးငှါ၊ (ဓမ္မသေနာပတိနာ-သည်။) အာရဒ္ဓံ- အပ်သနည်း၊ သာသနဿ-၏၊ ပရိယောသာနဒဿနတ္ထံ-အဆုံးကို ပြခြင်းအကျိုးငှါ၊ (အာရဒ္ဓံ)၊ ဟိ-မှန်၊ တနည်း-ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ [နောက်၌ တသ္မာရှိသည်။] ကေဝလံ- အရဟတ္တဖိုလ် မဖက်၊ သက်သက်၊ သာသနဿ - ၏၊ မဂ္ဂေနေဝ - ဖြင့်သာ၊ ပရိယောသာနံ-သည်၊ န ဟောတိ - မဟုတ်၊ ပန - အဟုတ်ကား၊ အရဟတ္တ ဖလေန-ဖြင့်၊ (ပရိယောသာနံ) ဟောတိ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ တံ - ထိုသာသနာ တော်၏ အဆုံးဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ ဒဿေတုံ-ငှါ၊ ဣဒံ-ကို၊ အာရဒ္ဓံ- အပ်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တေဒါနုတ္တရိယံ ဘန္တေ ကုသလေသု ဓမ္မေသုတိ- ကား၊ ဘန္တေ - မြတ်စွာ ဘုရား၊ ကုသလေသု-အပြစ်မရှိကုန်သော၊ ဓမ္မေသု-တို့၌၊ ဝေ-သို့၊ ယာ အယံ ဒေသနာ-သည်၊ (အတ္ထိ)၊ တေ-ဤဒေသနာတော်သည်၊ အနုတ္တရိယံ-မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဂုဏ်ပါတည်း။ [တေဒါနုတ္တရိယံ ပေ၊ ဓမ္မေသု- သည် နိဂမဝါကျတည်း၊ ပါဠိတော်ကြည့်ပါ။]

တံ ဘဂဝါတိ-ကား၊ တံဒေသနံ-ထို ဒေသနာတော်ကို၊ ဘဂဝါ-သည်၊ အသေသံ-အကြွင်း မရှိအောင်၊ သကလံ-အလုံးစုံ၊ အဘိဇာနာတိ - ထူးသော ဉာဏ်ဖြင့် သိတော်မူ၏၊ [တံ ဒေသနံ အရ- ဟောပုံ အခြင်းအရာ၊ ဟောပုံ အစီအစဉ်၊ ဟောထိုက်သော တရား ၃ မျိုးတည်း၊ အသေသံ-အကြွင်း အကျန်မရှိ ဟူရာ၌ အလုံးစုံဟု သိစေလို၍ သကလံဟု ဖွင့်၊ ဋီကာ၌ “သမ္ပုဏ္ဏံ-ပြည့်စုံအောင်၊ အနဝသေသံ- လုံးဝ အကျန်မရှိအောင်”ဟု တနည်းဖွင့်သည်၊ အဘိဝိသေဋ္ဌေန ဉာဏေန ဇာနာတိ။]

ဣဓ ဘန္တေ စသည်။ ။တကြိမ် ကုသလာ ဓမ္မာ အစချီ၍ ကုသိုလ်ဖြစ်သော ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မတို့ကို ပြရာ၌ နန္ဒ ကုသိုလ်မဟုတ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကို အရာမဟုတ် ပါဝဲ အဘယ် အကျိုးငှါ ပြရသနည်း-ဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ “ဣဓ ဘန္တေ၊ ပေ၊ ဣဒံ ကိမတ္ထံ အာရဒ္ဓံ” ဟု ကိုယ်တိုင် စောဒနာလျက် “သာသနဿ ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ” ဟု အဖြေ ပေးသည်။

သာသနဿ၊ ပေ၊ ဒဿနတ္ထံ။ ။သာသနံ နာမ နိပ္ပရိယာယတော (ပရိယာယ် မဟုတ် မချအားဖြင့်) သတ္တတိံသ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာ၊ တတ္ထ (တို့တွင်) ယေ သမထ ပိပဿနာ သဟဂတာ တေ သာသနဿ အာဒိ၊ မဂ္ဂ ပရိယာပနာ- (မဂ်၌ အကျိုး ဝင်သော ဗောဓိပက္ခိယတို့သည်) မဇ္ဈေ၊ ဖလံဘူတာ (ဖိုလ်ဖြစ်သော ဗောဓိပက္ခိယ) ပရိယောသာနံ၊ တံ ဒဿနတ္ထံ၊ တေနာဟ-သာသနဿ ဟိတိ အာဒိ။-ဋီကာ။

တံ ဘဂဝတောတိ-ကား၊ တံ ဒေသနံ-ကို၊ ဘဂဝတော သည်၊ အသေသံ-
 အောင်၊ အဘိဇာနတော-လသော်၊ (အဘိညေယျံ နတ္ထိ - ခွံစပ်)၊ ဥတ္တရိ
 အဘိညေယျံ နတ္ထိတိ - ကား၊ တဒုတ္တရိ - ထိုဘုရားရှင် သိတော်မူအပ်သော
 ဒေသနာထက် အလွန်၊ အဘိဇာနိတဗ္ဗံ-သိထိုက်သော ဒေသနာသည်၊ နတ္ထိ။
 [ထိုကို အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့် ပြလို၍ “အယံ နာမ ဣတော” စသည်မိန့်။] ယံ-
 အကြင်အရာကို၊ (ဓမ္မပုဂ္ဂလံဖြစ်သော ပရမတ် ပညတ်ကို)၊ ဘဂဝါ- သည်၊ န
 ဇာနာတိ- မမူ၊ ဣတော- ဤ ဘုရားရှင် သိတော်မူအပ်သော ဓမ္မပုဂ္ဂလထက်၊
 အညော- အခြားသော၊ (အနဘိညာတော - မသိအပ်သောအရာသည်)၊ ဓမ္မော
 ဝါ- ဓမ္မသည်သော်လည်းကောင်း [ပရမတ်ကို ရည်ရွယ်သည်။] ပုဂ္ဂလောဝါ-
 ပုဂ္ဂိုလ်သည်သော်လည်းကောင်း [ပညတ်ကို ရည်ရွယ်သည်။] အယံ နာမ- ဤ
 မည်သော အရာဖြစ်ပါ၏၊ ဣတိဣဒံ - ဤသို့ ယွန်ပြစရာ ပုဂ္ဂလဓမ္မသည်၊ နတ္ထိ-
 မရှိတော့။

ယဒဘိဇာနံ အညော သမဏောဝါတိ-ကား၊ ယံ-အကြင် အရာကို၊ တုမေ
 ဟိ- အရှင်ဘုရားတို့သည်၊ အနဘိညာတံ-ထိုးထွင်း၍ မသိအပ်၊ တံ-ထိုအရာကို၊
 အညော - အရှင်ဘုရားတို့မှ အခြားသော၊ သမဏောဝါ- သမဏသည်သော်
 လည်းကောင်း၊ မြာဟုံဏောဝါ- သည်သော်လည်းကောင်း၊ အဘိဇာနန္တော-
 လသော်၊ ဘဂဝတာ-ထက်၊ ဘိယျော ဘိညတရော-အထူးသာလွန်သောဉာဏ်
 ရှိသူသည်၊ အဿ-ဖြစ်ရာပါ၏၊ အဓိကတရပညော-ပို၍သာလွန်သောဉာဏ်ရှိသူ
 သည်၊ ဘဝေယျ - ပါ၏၊ [ဘိယျော ဘိညတရော အဿကို ထပ်ဖွင့်သည်။]
 ယဒိဒံ ကုသလေသု ဓမ္မေသုတိတ္ထေ-ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ ယဒိဒန္တိ-သည်၊ နိပါတ
 မတ္တံ-တည်း၊ ကုသလေသု-အပြစ်မရှိကုန်သော၊ ဓမ္မေသု-တို့ကြောင့်၊ ဘဂဝတာ-
 ထက်၊ ဥတ္တရိတရော-သာလွန်သူသည်၊ နတ္ထိ-မရှိပါ၊ ဣတိ အယံ-ကား၊ တစ္ဆေ-
 ဤ ကုသလေသု ဓမ္မေသု ဟူသော ပါဌ်၌၊ အတ္ထော-တည်း။ [ဤ ဝါကျများ၏
 အဓိပ္ပာယ်ကို ပါဠိတော်နှင့် တွဲကြည့်ပါ။]

အသေသံ အဘိဇာနတော။ ။အသေသံ အဘိဇာနနတော ဧဝ (သိတော်မူ
 ခြင်းကြောင့်ပင်)ဥတ္တရိ ဥပရိ အဘိညေယျံ နတ္ထိ၊ ဣတောတိ ဘဂဝတာ အဘိညာတ
 တော၊ အညော ပရမတ္ထဝသေန ဓမ္မော ဧဝ ပညတ္တိဝသေန ပုဂ္ဂလောဝါ အယံ နာမ၊
 ယံ ဘဂဝါ န ဇာနာတိတိ ဣဒံ နတ္ထိ န ဥပလဗ္ဗတိ (ကသ္မာ)သဗ္ဗဿေဝ သဗ္ဗဒေဝ
 တုမေဟိ အဘိညာတတ္တာ။

မှတ်ချက်။ ။ “တံ ဘဂဝတော အသေသံ အဘိဇာနတော ဥတ္တရိ အဘိညေယျံ
 နတ္ထိ”ဟူသောပါဠိတော်၌ ဘဂဝတောကို အဘိညေယျံ၌ သမ္မုနံ+သမ္မုန္တိ (သို့မဟုတ်)
 ကတ္တား ကတ္ထိ စပ်၊ အဘိဇာနတော၌ လက္ခဏဝန္တံ+လက္ခဏစပ်၊ အဘိဇာနတော၌
 အန္တပစ္စည်း လက္ခဏာဘတ္တားဟော “အဘိဇာနနတော”ဟူသောဋီကာအလို “ဟိတ်”
 အနက်ဟောတည်း။

ဣတိ - သို့၊ ဘဂဝါ - သည်သာ၊ ကုသလေသု၊ ဓမ္မေသု- ကြောင့်၊ အနုတ္တရေ-အမြတ်ဆုံးပါတည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဒဿန္တော- ပြလိုသည်၊ (ဟုတွာ) ဘန္တေ-ဗျား၊ ဣမိနာပိ ကာရဏေန-ကြောင့်လည်း၊ အဟံ၊ ဘဂဝတိ- မြတ်စွာ ဘုရား(အပေါ်)၌၊ ဧဝံ-သို့၊ ပဿန္တော - ပါ၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဒီပေတိ - ပြ၏၊ ဣတော-ဤကုလဓမ္မဒေသနာမှ၊ ပရေသု-နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ အပရံ ပနာတိ အာဒိသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ဝိသေသမတ္တဓမ္မေဝ - ထူးရာမျှကိုသာ၊ ငဏ္ဍ ယိဿာမ-ဖွင့်ကုန်တော့မည်၊ ပုရိမဝါရသဒိသံပန- ရွှေဝါရနှင့်တူသော စကား ရပ်ကိုကား၊ ဝုတ္တနယေနေဝ-ဖြင့်သာ၊ ဧဝံဒိတဗ္ဗံ-သိပါတော့။

အာယတန ပဏ္ဏတ္တိသေသနာ အဖွင့်

၁၄၆။ အာယတနပဏ္ဏတ္တိသုတ်-ကား၊ အာယတန ပညာပနာသု- အာယ တနတို့ကို အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်းတို့၌၊ ဝါ-အာယတနတို့ကို ပညတ်ခြင်း တို့၌၊ (“ဓမ္မံ ဒေသေတိ”ဟု ပါဠိတော်၌ ဧဝံ)၊ ဣဒါနိ - ၌၊ တာ အာယတန ပညတ္တိယော - ထိုအာယတန ပညတ်တို့ကို၊ (ထို အာယတန နာမည်တို့ကို)၊ ဒဿန္တော-သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဆယိမာနိ ဘန္တေတိ အာဒိ-အစရှိသောစကား ကို၊ (ထေရော)အာဟ၊ ပန-ဆက်၊ သော အာယတနကထာ-ဤ အာယတန ကထာကို၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-၌၊ ဝိတ္တာရေန-အကျယ်အာ ဖြင့်၊ (ယော)ကထိတ- အပ်ပြီ၊ တေန- ကြောင့်၊ (ထို အာယတနကထာ၏ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဝယ် အကျယ် ဆိုအပ်ပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ တံ-ထို အာယတနကထာကို၊ န ဝိတ္တာရယိဿာမ- မချွဲကုန်တော့အံ၊ (ချွဲတော့မည် မဟုတ်)၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ တတ္ထ-ထိုဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၌၊ ဝုတ္တနယေနေဝ-ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်ပင်၊ သာ-ထို အာယတနကထာ ကို၊ ဝိတ္တာရတော-အားဖြင့်၊ ဧဝံဒိတဗ္ဗာ-ထိုက်၏။

☞ တေဒါနုတ္တရိယံ ဘန္တေ အာယတန ပဏ္ဏတ္တိသုတ်- ကား၊ အာယတနပဏ္ဏတ္တိ သု-တို့၌၊ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရဝဝတ္ထာနာဒိဝသေန- အဇ္ဈတ္တိက အာယတန၊ ဗာဟိရ အာယတန တို့ကို ပိုင်းခြားခြင်း အစရှိသည်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဧဝံ-သို့၊ ယာ အယံ

အာယတနပဏ္ဏတ္တိသု။ ။ပဏ္ဏတ္တိသု ကို “ပညာပနာသု” ဟု ဖွင့်၍၊ ဇီကာ၌ “သဗ္ဗောဓေနသု”ဟု ဖွင့်သည်။ ထို့ကြောင့် ပ+ည ခတ်+ကာရိတ် ကျေ+တိပစ္စည်း၊ ဉာ၌ ရဿ၊ ဇေတုဘိလာ၍ “ပညတ္တိ” ဟု ဖြစ်ပြီးမှ ညကို ဣ ပြု။ [ပညာပနံ ပညတ္တိ၊ အာယတနာနံ+ပညတ္တိ အာယတနပညတ္တိ= အာယတနတို့ကို အပြားအားဖြင့် သိစေ ခြင်း။] တနည်း-နိက္ခိပန (ထားခြင်း) အနက်ဟော ပပုဗ္ဗ၊ စုရာဒိ ဥပဓာတ်လည်း ရှိသောကြောင့် “အာယတန ပညတ္တိ - အာယတနတို့ကို ဝေနေယျတို့သန္တာန်၌ ထားခြင်း”ဟု သဒ္ဒတ္ထ၊ “အာယတန တို့ကို ပညတ်ခြင်း”ဟု အဓိပ္ပါယ်တ္ထ ပေးပါ။

ဒေသနာ-အကြင်ဟောတော်မူခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဧတံ- ဤဒေသနာတော်
သည်၊ အနုတ္တရိယံ- မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဂုဏ်ပါသည်။
[ရှေးနိဿယ၌ “ဧတံ သော၊ အနုတ္တရိယံ အနုတ္တရာ” ဟု လိန့်ပြင်၍ ပေး၏၊
အနုတ္တရိယံသည် နပုံလိန့်တည်း၊ ဧတံသည် ဒေသနာကိုစွဲရသော်လည်း နောက်
ပုဒ်နှင့် လိန့်တူအောင် နပုံလိန့်ဖြစ်နေသည်။] သေသံ- ကြွင်းသောပုဒ်အပေါင်း
သည်၊ ဝုတ္တနယမေဝ-ဆိုအပ်ပြီးသောနည်း ရှိသည်သာ။

ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိဒေသနာ အဖွင့်

၁၄၇။ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိသုတိ - ကား၊ ဂဗ္ဘောက္ကမနေသု - ကိုယ်ဝန်သူငယ်
အဖြစ်ဖြင့် အမိဝမ်းတို့ သက်ဝင်ခြင်းတို့၌၊ (တနည်း)၊ ဂဗ္ဘောက္ကမနေသု - အမိ
ဝမ်းဝယ် သက်ရောက်ခြင်းတို့၌၊ (ဓမ္မံ ဒေသေတိ-၌စပ်)၊ တာ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိယော-
တို့ကို၊ ဒဿေန္တော၊ ပေ၊ အာဟ၊ တတ္ထ-ထို စတဿော ဣမာ ဘန္တေ အစရှိသော
စကားရပ်၌၊ အသမ္ပဇာနောတိ - ကား၊ အဇာနန္တော - မသိသည်၊ သမ္မုဇ္ဈော-
တောဝေသည်၊ ဟုတော- ၍၊ မာတုက္ကန္တိ* ဩက္ကမတိတိ-ကား၊ ပဋိသန္ဓိဝသေန-
ဖြင့်၊ ပဝိသတိ- ဝင်၏၊ ဌာတိတိ- ကား၊ ဝသတိ- နေ၏၊ နိက္ခမတိတိ-ကား၊
နိက္ခမန္တောပိ-ထွက်ပါသော်လည်း၊ (ဖွားမြင်ပါသော်လည်း)၊ အသမ္ပဇာနော-
မသိသည်၊ သမ္မုဇ္ဈော-သည်၊ (ဟုတော) ဝ-သာ၊ နိက္ခမတိ-၏၊ အယံ ပဌမာတိ-

ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိသု ။ ။ အဝ + ကမနံ အဝက္ကန္တိ၊ [အဝ + ကမ + တိ။] ဂဗ္ဘ
ဘာဝေန + အဝက္ကန္တိ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ - ကိုယ်ဝန်သူငယ်အဖြစ်ဖြင့် (အမိဝမ်းသို့) +
သက်ဝင်ခြင်း၊ ဂဗ္ဘသဒ္ဓါ ကိုယ်ဝန်သူငယ် အနက်ဟော၊ ဂဗ္ဘံ ဘာဝပွဇာန၊ ဘဝ
လောပ၊ တနည်း - ဂဗ္ဘေ + အဝက္ကန္တိ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ - အမိဝမ်း၌သက်ဝင်ခြင်း၊ ဂဗ္ဘ
သဒ္ဓါ အမိဝမ်းတိုက် အနက်ဟော။ [ဂဗ္ဘောက္ကမနေသုတိ၊ ဂဗ္ဘဘာဝေန မာတုက္ကန္တိယံ
အဝက္ကမနေသု အနုပွဝေသေသု (ဝင်ရောက်ခြင်း)၊ ဂဗ္ဘေ ဝါ မာတုက္ကန္တိသ္မိ အဝတ္တ
မနေသု၊-ဇီကာ။]

ပဝိသတိ ။ ။ ကံ၏အစွမ်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေ နေသောအားဖြင့် အမိဝမ်း၌
ဖြစ်သည်ကို “ဩက္ကမတိ”ဟု ဆိုသည်၊ ထိုသို့ အမိဝမ်း၌ ဖြစ်သော သတ္တဝါသည်
အမိဝမ်းသို့ ဝင်ရောက်သကဲ့သို့ ဖြစ်သောကြောင့် “ပဝိသတိ”ဟု ဆိုသည်။ [ပဝိသ
တိတိ ပစ္စယဝသေန (သတ္တဝါဖြစ်ရန် အကြောင်း၏ အဖြစ်ဖြင့်) တတ္ထ (ထို အမိဝမ်း
၌) နိဗ္ဗတ္တန္တော ပဝိသန္တောဝိယ ဟောတိတိ ကတွာ ဝုတ္တံ၊-ဇီကာ။]

ဌာတိ၊ ဝေတိ။ ။ ရုပ် နာမ် ခန္ဓာ အစဉ်အားဖြင့် တည်သည်ကို “ဌာတိ”ဟု
ဆိုသည်၊ ထိုသို့ ခန္ဓာအစဉ် တည်သောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသည်လည်း အမိဝမ်း၌
နေသကဲ့သို့ ဖြစ်သောကြောင့် “ဝသတိ”ဟု ဖွင့်သည်။ [ဌာတိတိ သန္တာနဋ္ဌိတိယာ
ပဝတ္တတိ၊ တဿာဘူတော စတတ္ထ ဝသန္တောဝိယ ဟောတိတိ အာဟ “ဝသတိ”
တိ၊-ဇီကာ။]

ကား၊ အယံ - ဤ အမိဝမ်းသို့ သက်ဝင်ခြင်းသည်၊ [အယံ- ဤသို့ အမိဝမ်းသို့
ဝင်ရာ၊ အမိဝမ်း၌တည်ရာ၊ အမိဝမ်းမှ ဖွားမြင်ရာဟူသော ကာလသုံးပါးတို့၌
မသိသည်ဖြစ်၍ အမိဝမ်းသို့ သက်ဝင်ခြင်းသည်ဟု ပါဠိတော်ကြည့်၍ အကျယ်
ပေးပါ။] ပကတိလောကီယမနုဿာနံ-ပကတိလူတို့၏၊ [ပါရမီမရှိသူ များစွာ
သော ရိုးရိုး လောကီလူသားတို့၏ - ဟူလို။] ပဌမာ - (ဒေသနာတော် အစဉ်
အားဖြင့်) ရှေးဦးစွာဖြစ်သော၊ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ-တည်း။

သမ္မဇာနော မာတုကုန္တိံ ဩက္ကမတိတိ - ကား၊ ဩက္ကမန္တော - အမိဝမ်းသို့
သက်ဝင်လသော်၊ သမ္မဇာနော-သည်၊ အသမ္မုဇ္ဈော - မတွေ့ဝေသည်၊ ဟုတော့၊
ဩက္ကမတိ-၏၊ အယံ ဒုတိယာတိ- ကား၊ အယံ - ဤ အမိဝမ်းသို့ သက်ဝင်ခြင်း
သည်၊ [ဤသို့ အမိဝမ်းသို့ သက်ဝင်သောအခါ၌သာ သိ၍၊ အမိဝမ်း၌တည်ရာ
အမိဝမ်းမှ ဖွားမြင်ရာဟူသော နှစ်ပါးသော အခါတို့၌ မသိသည် ဖြစ်၍
အမိဝမ်းသို့ သက်ဝင်ခြင်းသည်၊ ဤသို့ ပါဠိတော်ကြည့်၍ အကျယ်ဆိုပါ။] အသိတိ မဟာထေရာနံ-ရှစ်ကျိပ်သော၊ မဟာထေရ်ဖြစ်ကုန်သော၊ သာဝကာနံ-
တို့၏၊ ဒုတိယာ - နှစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော၊ [ဒေသနာအစဉ်ကို ရည်ရွယ်သည်။] ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ-
တည်း၊ ဟိ- မှန်၊ တေ- ထို အသိတိ မဟာသာဝကတို့သည်၊ ပဝိ
သန္တာဝ - အမိဝမ်းသို့ ဝင်ကုန်စဉ်သာ၊ ဇာနန္တိ၊ ဝသန္တာစ - နေကုန်စဉ်လည်း
ကောင်း၊ နိက္ခမန္တာစ-ထွက်ကုန်စဉ်လည်းကောင်း၊ န ဇာနန္တိ။

အယံ တတိယာတိ-ကား၊ အယံ-ဤ အမိဝမ်းသို့ သက်ဝင်ခြင်းသည်၊ [ဤ
အမိဝမ်းသို့ သက်ဝင်ရာ၊ အမိဝမ်း၌တည်ရာ ဟူသော နှစ်ပါးသော အခါတို့၌
သာ သိသည်ဖြစ်၍၊ အမိဝမ်းမှ ဖွားမြင်ရာအခါ၌ မသိပဲ အမိဝမ်းသို့ သက်ဝင်
ခြင်းသည်၊ ဤသို့ အကျယ်ဆို။] ဒိန္နံ-ကုန်သော၊ အဂ္ဂသာဝကာနံစ-တို့၏လည်း
ကောင်း၊ ပစ္စေကဗောဓိသတ္တာနဉ္စ - ပစ္စေကဗုဒ္ဓါလောင်းတို့၏ လည်းကောင်း၊
တတိယာ-သော၊ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ-တည်း၊ တေ-ထို အဂ္ဂသာဝက၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ
လောင်းတို့သည်၊ (ပါပုဏန္တိ - ၌စပ်)၊ ကမ္မဇေဟိ - ကံကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော၊
ဝါတေဟိ-လေတို့သည်၊ (ခိတ္တာ-၌စပ်)၊ အဓောသိရာ-အောက်၌ ဦးခေါင်း
ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍၊ (ဦးခေါင်း ဇောက်ထိုးဖြစ်၍)၊ ဥဒ္ဓံပါဒါ - အထက်၌
ခြေထောက်ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ (ခြေထောက် မိုးမျှော်၍)၊ အနေကသတပေါရိ
သေ-တရာမကသော တရပ်တသူ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ (လူ၏အရပ် အတိုင်း
အတာ တရာမကရှိသော)၊ [လူတယောက်၏အရပ်ကို ငါးပေနှုန်းဖြင့် တွက်လျှင်
ပေပေါင်း ငါးရာကျော် ရှိသည်။] ပပါတေ-ချောက်၌၊ (ခိတ္တာ) ဝိယ - ပစ်ချ
အပ်ကုန်သကဲ့သို့၊ ယောနိမုခေ - ယောနိဝဉ္စ (အမိ၏ ပဿာဝမဂ်ဝဉ္စ-ဟူလို။)
ခိတ္တာ - ပစ်ချအပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍၊ တာဠုစိဂ္ဂဠေန - သံကောက်ပေါက်ဖြင့်၊

ဟတ္ထိ-ဆင်တို့သည်၊ (နိက္ခမန္တိ) ဝိယ- ထွက်ကြရသကဲ့သို့၊ [ရှေးနိဿယ၌ တာဠ
စိဂ္ဂဋ္ဌေန-ဖြင့်၊ ဟတ္ထိ - ကို၊ နိက္ခမမာနာဝိယ - ထွက်စေကုန်သကဲ့သို့၊ ဤသို့
ပေး၏။] သမ္မာနေ- ကျဉ်းမြောင်းသော၊ ယောနိမုခေန-ဖြင့်၊ နိက္ခမမာနာ-
ထွက်ကြရကုန်လျက်၊ အနန္တ - အဆုံးမရှိသော၊ ဒုက္ခ - သို့၊ ပါပုဏန္တိ ကိရ-
ရောက်ကြရကုန်သတုံ။

တေန-ကြောင့်၊ နေသံ-ထို အဂ္ဂသာဝက၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါလောင်းတို့၏၊ (သမ္မ
ဇာနတာ-၌စပ်)၊ မယံ၊ နိက္ခမာ- အမိဝမ်းမှ ထွက်ကုန်သည်၊ အမှ-ဖြစ်ကုန်၏၊
[နိက္ခမာ+အမှ ဟု ပုဒ်ဖြတ်ပါ။] တနည်း၊ မယံ၊ နိက္ခမမာ-အမိဝမ်းမှ ထွက်နေ
ကုန်ပြီ၊ [နိ+ ကမု+ဟိယတ္တနိ မှ ဝိဘတ်ဟု ကြံပါ။] ဣတိ- သို့၊ သမ္မဇာနတာ-
သိသူ၏အဖြစ်သည် (သိခြင်းသည်)၊ န ဟောတိ၊ စ - ဆက်၊ ဧဝံ - သို့၊ ပုရိတ
ပါရမီနံ-ဖြည့်အပ်ပြီးသောပါရမီ ရှိကုန်သော၊ သတ္တာနံပိ-တို့၏သော်မှလည်း၊
[ပိ သဒ္ဓါ သမ္ဘာဝနာ၊ ထိုပိဖြင့် “အပုရိတပါရမီနမ္ပိ” ဟု ဂရဟာပြု။] ဧဝ
ရူပေ-ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ဌာနေ-အရာ၌၊ မဟန္တံ-ကြီးသော၊ ဒုက္ခ-သည်၊
ဥပ္ပဇ္ဇာဘိ-ဖြစ်သေး၏၊ ဣတိ-ဤသို့ တွေး၍၊ ဂဗ္ဘာဝါသေ- အမိဝမ်းဝယ် နေရ
ခြင်း၌၊ နိဗ္ဗိန္ဒိတုံ- ငြီးငွေ့ခြင်းငှါ၊ အလမေဝ- သင့်လျော်သည်သာ၊ ဝိရဇ္ဇိတုံ-
မတပ်မက်ခြင်းငှါ၊ အလံ-သင့်လျော်သည်သာ၊ [ရွှေပုဒ်မှ ဧဝသဒ္ဓါ၏ အနက်ကို
ယူ၍ ပေးသည်။]

အယံ စတုတ္တာဘိ-ကား၊ အယံ-ဤ အမိဝမ်းသို့ သက်ဝင်ခြင်းသည်၊ [အယံ-
ဤ အမိဝမ်းသို့ သက်ဝင်ရာ၊ အမိဝမ်း၌တည်ရာ၊ အမိဝမ်းမှ ဖွားမြင်ရာဟူသော
သုံးပါးသောအခါတို့၌ သိသည်ဖြစ်၍ အမိဝမ်းသို့ သက်ဝင်ခြင်းသည်၊ ဤသို့
ပါဠိတော်ကြည့်၍ အကျယ်ဆိုပါ။] သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တာနံ - သဗ္ဗညု ဘုရား
လောင်းတို့နှင့်၊ ဝသေန - စပ်သဖြင့်၊ စတုတ္တာ - သော၊ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ- တည်း၊
ဟိ-မှန်၊ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တာ-တို့သည်၊ မာတုက္ကန္တိသ္မိ - အမိဝမ်း၌၊ ပဋိသန္တိ -
ကို၊ ဂဏန္တာပိ - ယူကုန်စဉ်လည်း၊ ဇာနန္တိ- သိကုန်၏၊ တတ္ထ - ထိုအမိဝမ်း၌၊
ဝသန္တာပိ-နေကုန်စဉ်လည်း၊ ဇာနန္တိ၊ နိက္ခမန္တာပိ-အမိဝမ်းမှ ဖွားမြင်ကုန်စဉ်
လည်း၊ ဇာနန္တိ။

စ-ဆက်၊ နိက္ခမနကာလေပိ- အမိဝမ်းမှ ဖွားမြင်ရာအခါ၌လည်း၊ တေ-ထို
သဗ္ဗညုဘုရားအလောင်းတို့ကို၊ ကမ္မဇေတိတာ - တို့သည်၊ ဥဒ္ဓိပါဒေ-အထက်၌
ခြေထောက် ရှိသည်တို့ကို၊ အဓော သိရေ - အောက်၌ ဦးခေါင်းရှိသည်တို့ကို၊
ကတော-၍၊ ခိပိတုံ-ပစ်ချခြင်းငှါ၊ န သက္ကောန္တိ-ကုန်၊ [ကမ္မဇလေတို့၏ ထိုအနေ
အထားအားဖြင့် မဖြစ်ခြင်းကိုပင် “ခိပိတုံ န သက္ကောန္တိ” ဟု ဆိုသည်။] ဒေ
ဟတ္ထေ-တို့ကို၊ ပသာရေတွာ-ဆန့်တန်း၍၊ အက္ခိနိ-မျက်လုံးတို့ကို၊ ဥမ္မိလေတွာ-
ဖွင့်၍၊ ဌိတကာဝ-ရပ်ကုန်လျက်သာ၊ (ဟုတွာ)၊ နိက္ခမန္တိ။

တဝဂ္ဂံ-တင်ကို၊ ဥပါဒါယ-အစပြု၍၊ အဝီစိအန္တရေ- အဝီစိအကြား၌၊ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တေ- တို့ကို၊ ဌပေတွာ - ချန်ထား၍၊ အညော- သံဗ္ဗညု ဗောဓိ သတ္တတို့မှ အခြားသော၊ တိသု ကာလေသု-တို့၌၊ သမ္ပဇာနောနာမ - သိသူ မည်သည်၊ နတ္ထိ၊ တေနေဝ- ကြောင့်ပင်၊ နေသံ- ထို သဗ္ဗညုဘုရားအလောင်း တို့၏၊ မာတုကုဏ္ဍိ-သို့၊ ဩက္ကမနကာလေစ-သက်ဝင်ရာအခါ၌လည်းကောင်း၊ နိက္ခမနကာလေစ-၌လည်း၊ ဒသသဟဿိ လောကဓာတု - တသောင်း၊ အတိုင်း အရှည်ရှိသော လောကဓာတ်သည်၊ ကမ္မတိ-တုန်လှုပ်၏၊ ဣတိ-ဤသို့ မှတ်အပ် ၏၊ ဧတ္ထ-ဤ၊ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ ဒေသနာ၌၊ သေသံ-ကြွင်းသောပုဒ်အပေါင်းကို၊ ဝုတ္တ နယေနဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အာဒေသနိဝိဓောသေနာ အဖွင့်

၁၄၈။ အာဒေသန ဝိဓာယူတိ - ကား၊ အာဒေသန ကောဋ္ဌာသေသု- သူတပါး၏စိတ်ကို ညွှန်ပြကြောင်း အဖွဲ့အစုတို့၌၊ (ဓမ္မံ ဒေသေတိ-ဟု ပါဠိတော် ၌စပ်)၊ ဣဒါနိ-၌၊ တာ အာဒေသနဝိဓာ-ထို ညွှန်ပြကြောင်း အဖွဲ့အစုတို့ကို၊ ဒေသေန္တော-သည် (ဟုတွာ)၊ စတဿော ဣမာတိ အာဒိ-ကို၊ အာဟ-ပြီ၊ နိမိတ္တေန အာဒိသတိတိ - ကား၊ အာဂတ နိမိတ္တေန - ရောက်လာခြင်းဖြင့် ကောက်ယူထိုက်သော အတိတ် နိမိတ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဂတနိမိတ္တေန - သူတပါး၏ သွားခြင်းဖြင့် ကောက်ယူထိုက်သော အတိတ် နိမိတ်ဖြင့်လည်း ကောင်း၊ ဌိတနိမိတ္တေနဝါ-မိမိအနီး၌ တည်ရှိနေခြင်းဖြင့် ကောက်ယူထိုက်သော

အာဒေသန ဝိဓာယူ။ ။ပရဿစိတ္တံ အာဒိသတိ ဧတေဟိတိ-အာဒေသနာနိ= သူတပါး၏စိတ်ကို ညွှန်ပြကြောင်း နိမိတ်စသည်တို့၊ [အာ+ဒိသ+ယူ။] ယထာ ဥပဋ္ဌိတ နိမိတ္တာဒိနိ (အကြင်အကြင် ထင်လာသော နိမိတ်စသည်တို့)၊ [အာဒိဖြင့် ပါဠိတော်၌လာသော မနုဿသဒ္ဓ၊ ဝိတတ္ထ ဝိဗ္ဗါရသဒ္ဓ စသည်ကိုယူပါ။] တာနိဝေ- ထို အာဒေသနာတို့သည်ပင် + အညမညဿ အသံကိဏ္ဍရူပေန (တပါးနှင့် တပါး မရောသော သဘောအားဖြင့်)၊ ဌိတတ္တာ အာဒေသနဝိဓာ - မည်၏၊ [ဝိဓေသ္မာ ကောဋ္ဌာသအနက်ဟော၊- ဌိကာ။]

နိမိတ္တေန ။ နိမိတ္တအရကို ပြလို၍ “အာဂတနိမိတ္တေန , ဂတနိမိတ္တေန , ဌိတနိမိတ္တေန”ဟု ဖွင့်သည်။ ထိုတွင် အာဂတနိမိတ်ဟူသည် အတိတ်နိမိတ်-မေးလာသူ (မမေးသော်လည်း မိမိက ညွှန်ပြလိုသူ) နှင့် မိမိ၏ အနီးအပါးသို့ ရောက်ရှိလာသော အတိတ်နိမိတ် အမှတ်အသားတည်း၊ ဂတနိမိတ်ဟူသည် နိမိတ်မေးလာသူ၏ (မိမိ ညွှန်ပြလိုသူ၏) သွားခြင်း အမှုအရာ ဖြစ်သော အမှတ်အသား တမျိုးတည်း၊ ဌိတနိမိတ်ဟူသည် မိမိ၏အနီးအပါး၌တည်ရှိသော နိမိတ်မေးလာသူ၏ရပ်ခြင်းစဉ်သာ အမှတ်အသားတည်း။

အာဒေသနဝိဓာဒေသနာအဖွင့် ဘာသာဋီကာ

၂၆၁

အတိတ် နိမိတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဣဒံနာမ-ဤ မည်သော အခြင်းအရာသည် (ဤမည်သော အကျိုးသည်)၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လိမ့်မည်၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ကထေတိ-ပြောပြ၏။

တကြ-နိမိတ္တေန အာဒိဿတိ ဟူသော ထိုစကားရပ်၌၊ ဣဒံ - ဤ ဆိုအပ် လတံကား၊ ဝတ္ထု-တည်း၊ ကော၊ ရာဇာ-သည်၊ [တောင်ပိုင်း မရောပြည်ကို အစိုးရသော ပဏ္ဍုမင်း-ဟု အံ-ဋီ၊ ၂၊ ၁၃၉ ၌ ဆို၏။] တိဿော-သုံးလုံးကုန် သော၊ မုတ္တာ-ပုလဲတို့ကို၊ ဂဟေတွာ-ဆုပ်ကိုင်၍၊ ပုရောဟိတံ-ပုရောဟိတကို၊ ပုစ္ဆိ-မေးပြီ၊ (ကိ-နည်း၊) အာစရိယ-ဆရာ၊ မေ-၏၊ ဟတ္ထေ-လက်၌၊ (လက်သည်းမှ)၊ ကိ-ဘာပါနည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ မေးပြီ၊ သော - ထို ပုရောဟိတသည်၊ ဣတော စိတောစ-ဤမှ ဤမှလည်း၊ (ဟိုဟိုဒီဒီ)၊ ဩလောကေသိ-ကြည့်ပြီ၊ စ- ဆက်၊ တေန သမယေန - ၌၊ ကော - တကောင်သော၊ သရဗ္ဗ-အိမ်မြှောင်သည်၊ [“ထက်တူ”ဟု လည်း ပေးကြ၏။] မက္ခိကံ - ယင်ဇောင်ကို၊ ဂဟေဿာမိ- ဖမ်းယူမည်၊ ဣတိ- ဤသို့ကြံ၍၊ ပက္ခန္ဓိ-ပြေးလာပြီ၊ ဂဟဏကာလေ - ဖမ်းယူရာ အခါ၌၊ မက္ခိကာ-သည်၊ ပလာတာ - ထွက်ပြေး (ပျံသွား) ပြီ၊ သော - ထို ပုရောဟိတသည်၊ မက္ခိကာယ-၏၊ မုတ္တတ္တာ-လွတ်သွားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ မဟာရာဇ-မဟာရာဇာ၊ မုတ္တာ-မုတ္တပါတည်း၊ ဣတိ - သို့၊ အာဟ-သံတော်ဦး တစ်ပြီ။

ဆက်ဦးမည်။ - အတိတ်နိမိတ် ကောက်မှု၌ ကျွမ်းကျင်သူများသည် ထို နိမိတ် သုံးမျိုးတွင် တမျိုးမျိုးဖြင့် သူတပါး၏အခြေအနေကို သေချာစွာ ဟောကိန်းထုတ်နိုင် ကြ၏။ အင်္ဂဝိဇ္ဇာ အတတ်၌ ကျွမ်းကျင်သူများလည်း သူတပါး၏ လက် ခြေ အင်္ဂါ အသံဩဇာနှင့် သွားပုံလာပုံ အမူအရာများကို ကြည့်လျက် ညွှန်ပြတတ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် အာဂတ ဂတ ဌိတ တို့သည် အတိတ် နိမိတ် ကောက်ယူဖို့ရန် အမှတ် အသားများ ဖြစ်ကြသည်။ [အာဂတေန+ဂဟေတဗ္ဗံ နိမိတ္တံ စသည်ဖြင့် မဇ္ဈေလောဝီ တပျုရိသိပြီ။]

ဣဒံ နာမ ဘဝိဿတိ။ ။ နိမိတ္တပ္ပတ္တဿ (ရောက်လာသော နိမိတ်ရှိသူ၏) [လာဘာလာဘဉ်စပ်။] လာဘာလာဘာဒိ အာဒိသနဝိဓိဒဿနဿ- (လာဘ်ရမည် မရမည် စသည် ညွှန်ပြမှု အစီအရင်ကို ပြကြောင်း စကား၏။) ပဝတ္ထတ္တာ ဣဒံ နာမ ဘဝိဿတိတိ ဝုတ္တံ။-ဋီကာ။ ဤကောင်းအရ လာဘာလာဘာစသည်နှင့် နောက်လာမည့် ဝတ္ထု၌ပါသော မုတ္တစသော အရာများကို အတိတ်နိမိတ်ကောက်၍ ပြောပြခြင်းလည်း အာဒိသနဝိဓပင်တည်း-ဟု မှတ်ပါ။ သို့ဖြစ်လျှင် ဧဝံပိ တေ မနောစသည်ဖြင့် ပါဠိ တော်၌ သူတပါးဖိတ်ကို ပြောပြခြင်း တမျိုးကိုသာ တိုက်ရိုက် ပြထားခြင်းသည် နိဒဿနနည်းမျှ (နမူနာ လောက်မျှ) ဖြစ်သည်-ဟု သိသာပြီ။

မုတ္တာ-မုတ္တသည်။ တာဝ ဟောတ-ဖြစ်ပါစေ၊ မုတ္တာ - တို့သည်။ ကတိ-
 လယ်လောက်တို့ပါနည်း။ ဣတိ-မေးပြီ။ သော - ထိုပုရောဟိတ်သည်။ ပုန-
 နောက်ထပ်။ နိမိတ္တံ - အဘိတ် နိမိတ်ကို။ ဩလောကေသိ - ပြီ။ အထ - ခြံ။
 အဝိဒ္ဓရေ- အနီး၌၊ ကုက္ကုဋ္ဌော - ကြက်သည်။ တိက္ခတ္ထံ- သုံးကြိမ်၊ သဒ္ဓိ-ကို။
 နိစ္ဆာရေသိ-ထွက်ပေါ်စေပြီ။ (တုနံပြီ)။ ပြာဟ္မဏော- သည်။ မဟာရာဇ - ဇာ၊
 တိဿော-သုံးလုံးတို့ပါသည်။ ဣတိ-သို့၊ အာဟ ပြီ၊ ဧဝံ-သို့၊ ဧကစ္စော-သည်။
 အာဂတနိမိတ္တေန-ဖြင့်၊ ကထေတိ-ပြောပြ၏။ ဧတေနပါယေန-ဤနည်းအား
 ဖြင့်၊ ဂတဌိတနိမိတ္တဟိပိ-တို့ဖြင့်လည်း၊ ကထနံ-ကို၊ ဧဝံဒိတဗ္ဗံ။

အမနုဿာနန္တိ-ကား၊ ယက္ခပိသာစာဒိနံ- သီလူး မြေဘုတ် အစရှိသည်တို့၏
 သော်လည်းကောင်း၊ ဒေဝတာနန္တိ - ကား၊ စာတုမဟာရာဇိကာဒိနံ - စာတု
 မဟာရာဇ် အစရှိသော နတ်တို့၏သော်လည်းကောင်း၊ (သဒ္ဓိ-၌စပ်)၊ [ပါဠိ
 တော်၌ ဝိကပ္ပနတ္ထ ဝါ သဒ္ဓါပါသောကြောင့် “သော်လည်းကောင်း” ဟု
 ပေးသည်။] သဒ္ဓိ သုတွာတိ - ကား၊ အညာသ - အခြားသူ၏၊ စိတ္တံ - ကို၊
 ဥတွာ-သိ၍၊ ကထေန္တာနံ- ပြောဆိုကုန်စဉ်၊ သဒ္ဓိ - ကိ၊ သုတွာ - ကြား၍၊
 (အာဒိသတိ-၌စပ်)။

ဝိတက္ကဝိပ္ပါရသဒ္ဓန္တိ- ကား၊ ဝိတက္က ဝိပ္ပါရဝသေန-ဇိဝှါတာလု အစရှိသည်
 တို့၏ လှုပ်ရှားကြောင်း ဖြစ်သော ဝိတက်၏ အစွမ်းကြောင့်၊ [ရှေးနိဿယ၌
 ဝိတက္ကဝိပ္ပါရေန-ဝိတက်၏ ပျံ့နှံ့ခြင်းကြောင့် ဟု ပေး၏၊ ဝသေနလည်း မပါ။]
 ဥပ္ပန္နံ-ဖြစ်သော၊ ဝိပ္ပလပန္တာနံ-ယောင်ယမ်း ပြောဆိုကြကုန်သော၊ သုတ္တပမတ္တာ

ယက္ခပိသာစာဒိနံ။ ။ ဟိကာရသက္ခာနဉ္စေဝ (“ဟိ” ဟု အသံပြုတတ် = ဟိန်း
 တတ်သော သီလူးများ) ကဏ္ဍပိသာစာဒိ ပိသာစာနံ (ကဏ္ဍ မြေဘုတ်စသော တစ္ဆေ
 မြေဘုတ်များ) ကုမ္ဘဏ္ဍနာဂ ဒိနဉ္စ (ကုမ္ဘဏ်, နဂါးစသည်များ) ၊-ဋီကာ။

ဝိတက္ကဝိပ္ပါရသဒ္ဓိ ။ ။ ဖရဇာတ်သည် ဗျာပန, စလန အနက်ကို ဟော၏။ ဤ၌
 “ဇိဝှါတာလုစလနာဒိကရဝိတက္က သမုပ္ပိတံ သုခမသဒ္ဓိ”ဟူသော ဋီကာလာ သာဓက
 စကားကို ထောက်၍ စလန အနက်ကို ယူပါ။ ဝိသေသေန+ဖရတိ ဧတေနာတိဝိပ္ပါရော၊
 ဝိတက္ကောစ+သော + ဝိပ္ပါရောစာတိ ဝိတက္ကဝိပ္ပါရော = ဇိဝှါ တာလု စသည်တို့၏
 လှုပ်ရှားကြောင်း ဖြစ်သော ဝိတက်၊ ထို့နောက် ဝိတက္ကဝိပ္ပါရဝသေန ဥပ္ပန္နံ သဒ္ဓိကို
 ကြည့်၍ “ဝိတက္ကဝိပ္ပါရေန+ ဥပ္ပန္နော + သဒ္ဓေါ ဝိတက္ကဝိပ္ပါရသဒ္ဓေါ”ဟု မဇ္ဈေလောပီ
 တပျုရိသံ ပြုပါ။

ဝိပ္ပလပန္တာနံ။ ။ ကဿပိ- အတ္တဿ အဗောဓနတော (တစ် တရာသော
 အနက်ကို မသိစေနိုင်ခြင်းကြောင့်) ဝိရူပံ - (ဖေါက်ဖေါက် ပြန်ပြန်) ဝိဝိဓံ ဝါ-
 (အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ) +ပလပန္တာနံ-ပြောဆိုသူတို့၊ (ယောင်ယမ်းပြောဆိုသူတို့-ဟုလို)
 ထိုသူတို့သည် များသောအားဖြင့် အိပ်ဖျော်နေသူနှင့် မေ့လျော့သူများ၌ဖြစ်တတ်ကြ၏။

အာဒေသနဝိဓာဒေသနာအဖွင့် ဘာသာဋီကာ ၂၆၃

ဒိနံ-အိပ်ပျော်နေသူ၊ မေ့လျော့နေသူ အစရှိသူတို့၏၊ သဒ္ဓိ-အသံကို၊ သုတ္တာတိ-
ကား၊ တံသဒ္ဓိ-ထို အသံကို၊ သုတ္တာ- ကြား၍၊ (အာဒိသတိ-၌စပ်)၊ ယံ - အကြွဉ်
အကြောင်းအရာကို၊ ဝိတက္ကယတော-ကြံစည်သော၊ တဿ - ထို ပုဂ္ဂိုလ်၏၊
သော သဒ္ဓေါ-ထို အသံသည်၊ (ဝိတက္ကဝိပ္ပာရသဒ္ဓသည်)၊ ဥပ္ပန္နော - ဖြစ်ပြီ၊
တဿ-ထို ဝိတက်၏၊ ဝါ-နှင့်၊ ဝသေန-စပ်သဖြင့်၊ တေ - သင်၏၊ မနော-
စိတ်သည်၊ ဝေဗ္ဗိ-ဤသို့လည်း(ဖြစ်နေ၏)၊ ဣတိ-သို့၊ အာဒိသတိ-ညွှန်ပြ၏။

ထို့ကြောင့် “သုတ္တ ပမတ္တာဒိနံ” ဟု သရုပ်ဖော်သည်။ အာဒိဖြင့် ဝေဒန (ရောဂါ
ဝေဒနာ လွန်စွာနှိပ်စက်ခံနေရသူ) မိတ္တ မိတ္တ (ဘီလူး စသည်တို့ ပူးဝင်းသဖြင့် ဖျံလွင့်
သော စိတ်ရှိသူ) စသည်တို့ကို ယူပါ။

မဟာအဋ္ဌကထာဝါဒ။ ။ “ဤစကားကို ပြောမည်-ဤသို့ ပြောမည် ဟု ကြံစည်
သူ၏သန္တာန်၌ ဝိတက္ကဝိပ္ပာရသဒ္ဓ ဖြစ်၏” ဟု မဟာအဋ္ဌကထာ၌ လာသောကြောင့်
နိုးနေစဉ် ပကတိအခြေအနေ၌ တည်၍ မယောင်မယမ်းပဲ ပြောဆိုသူတို့၏သန္တာန်
၌လည်း တရံတခါ ဝိတက္ကဝိပ္ပာရသဒ္ဓ ဖြစ်၏ - ဟု သိနိုင်၏။ ယင်းကို လောက၌
မန္တဇပ္ပ (မန္တန်စုပ်သလို လုံခြုံစွာ ပြောအပ်သော အသံ) ဟု ဆိုကြ၏။ ယင်းအသံမျိုးကို
မဟာအဋ္ဌကထာဝယ် အသောတဝိညေယျတာ (သောတဝိညာဉ်ဖြင့် မကြားနိုင်) ဟု
ဆိုသည်။

မှန်၏-ထိုစကားမျိုးကိုပင် ရည်ရွယ်၍ “ဝိသတ်နှင့်တကွ ဖြစ်သည်သာလျှင်ဖြစ်သော
လျှာ အာစောက်တို့၏ လှုပ်ရှားခြင်းစသည်ကို ပြုတတ်သော ဝိတက်ကြောင့် ဖြစ်သော
သိမ်မွေ့သော အသံကို ဒိဗ္ဗသောတဖြင့် ကြား၍ ညွှန်ပြ၏-ဟူသော စကားကို သုတ္တန်
ပါဠိတော်၌ ဆိုသားအပ်သည်” ဟု မူလဋီကာဆရာကလည်း မိန့်တားပြီ။ ထိုသို့
ဆိုတားသော်လည်း ထိုဝိတက္ကဝိပ္ပာရသဒ္ဓသည် အလွန် မသိမ်မွေ့ (မတိုး) လျှင်မိမိ၏
ပကတိနားနှင့် အလွန်နီးကပ်နေသော အခြားသူ၏ နားဖြင့်လည်း ကြားနိုင်၏ ဟု
သိနိုင်ပြန်သည်။ ဤသို့ ဋီကာဆရာ ကောက်ချက်ချသည်။

တဿ ဝသေန ။ ။ တဿ ဝိတက္ကယ ဝသေန၊ စေတောပရိယဉာဏ်နှင့်
စပ်သဖြင့်အာဒိသနဝိဓာ ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် “တဿ - ထို ဝိတက်၏” ဟု
အနက်ပေးပါသည်။ တချို့ကား “သော သဒ္ဓေါ ဥပ္ပန္နော၊ တဿ ဝသေန” ၌
သောသဒ္ဓေါကို ကြည့်၍ “တဿသဒ္ဓဿ - ထို အသံ၏” ဟု အနက်ဆိုကြ၏။
ထိုအနက်လည်း မသင့်၊ ဘာကြောင့်နည်း၊ သဒ္ဓဖြင့် တံသမုဋ္ဌာပကမိတ္တ (သဒ္ဓ၏
ဖြစ်ကြောင်း စိတ်) ကို မယူနိုင်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊-စကားသံသို့ အစဉ်လိုက်
သဖြင့်လည်း ထို အသံ၏ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကိုသာ ယူနိုင်၍ စိတ်ကို မယူနိုင်သော
ကြောင့်လည်းကောင်းတည်း။ “ယံ အတ္ထံ ဝိတက္ကယတော” ကို ကြည့်၍ “တဿ - ထို
အနက်အဓိပ္ပါယ် (ထို အကြောင်း အရာ) ၏” ဟု အနက်ဖွင့်ကြသည်မှာလည်း မသင့်
ဟု ဋီကာပယ်ထားသည်။

၂၆၄

သုတ်ပါထေယျ

သမ္မသာဒနိယသုတ်

မနောသင်္ခါရာ ပဏိဟိတာတိ-ကား၊ စိတ္တသင်္ခါရာ-စိတ်သည်၊ စီမံပြုလုပ်
 အပ်သော ဝေဒနာသညာတို့ကို၊ သုဋ္ဌပိတာ - ကောင်းစွာထားအပ်ကုန်ပြီ၊
 ဝိတက္ကဿတိတိ-ကား၊ ဝိတက္ကယိဿတိ - ကြံစည်လိမ့်မည်၊ ပဝတ္တေဿတိ-
 ဖြစ်စေလိမ့်မည်၊ ဣတိ-သို့၊ ပဇာနာတိ-သိ၏။ [ဝိတက်၏ ကြံစည်ခြင်း-ဟူသည်
 ဝိတက်၏ ဖြစ်ခြင်းမျှတည်း-ဟု သိစေလို၍၊ ဝိတက္ကယိဿတိကို “ပဝတ္တေဿတိ”
 ဟု ဖွင့်သည်။] စ-ဆက်၊ ဇာနန္တော-လသော်၊ အာဂမနေန-ဈာန်၏ ဖြစ်ပေါ်
 လာကြောင်း ကသိုဏ်းပရိကမ်ဖြင့်၊ ဇာနာတိ၊ ပုဗ္ဗဘာဂေန - မဂ်၏ ရှေ့အဖို့၌
 ဖြစ်သော သမထ ဝိပဿနာဖြင့်၊ ဇာနာတိ။ [ပုဗ္ဗဘာဂအရ ဋီကာ၌ ဝိပဿနာ
 ကိုသာ ယူထားသည်။] အန္တောသမာပတ္တိယံ-သမာပတ် အတွင်း၌ (သမာပတ်
 အတွင်းက)၊ စိတ္တံ - ကို၊ ဩလောကေတွာ - ကြည့်၍၊ ဇာနာတိ။

ပဏိဟိတာ။ ။ သင်္ခါယန္တိတိ သင်္ခါရာ၊ [သံ+ကရ+ဏ။] နေသာ+သင်္ခါရာ
 မနောသင်္ခါရာ၊ ဝေဒနာသညာကို ပဓာနအားဖြင့် ကောက်၊ ပဏိဟိတာတိ ပုရိမပရိ
 ဗန္ဓ ဝိနယေန (ရှေး၌ ဖြစ်သော နောက်ယှက်တတ်သော နိဝရဏ ဘေးရန်တို့ကို
 ပယ်ရှားခြင်းအားဖြင့်)၊ ပဓာနဘာဝေန (ပ၏အဖွင့်) + နိဟိတာ ဌပိတာ၊ - ဋီကာ။
 ဤ၌ ပဓာနဘာဝေန နိဟိတာအရ မနောသင်္ခါရာ၌ ပဓာန (အရေးပါဆုံး) ဖြစ်သော
 ဝေဒနာ သညာကိုသာ ယူထားသည်ကို သတိပြုပါ။

ပဝတ္တေဿတိတိ ပဇာနာတိ။ ။ [ပါဠိတော်ကြည့်ပါ။] ယထာ ဣမဿ ပေ၊
 ဝိတက္ကဿတိတိ-သည် ပဇာနာတိ၏ အာကာရတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ပဇာနာတိ”
 သို့ ပြန်၍ စပ်ဖို့ရန် “ပဝတ္တေဿတိ” နောင် ပဇာနာတိ ပုဒ်ကို အဋ္ဌကထာ ဆောင်ယူ
 ထားသည်။ [ပဇာနာတိတိ ပုဗ္ဗေ ဗုတ္တ ပဒသမ္ပန္န ဒဿနဝသေန (ရှေးနား၌ ဆိုထား
 အပ်သော ပုဒ်၌ စပ်ရန် ညွှန်ပြခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) အာနေတိ။-ဋီကာ။]

ဗုတ်ချက်။ ။ ဤအာဂမန၊ ပုဗ္ဗဘာဂ နှစ်မျိုးဖြင့်-သိခြင်းမှာ ဈာန်ရပြီးသူ မဂ်ရပြီး
 သူက အခြား သမထဝိပဿနာအလုပ် အဝေးထုတ်နေသူကို မြင်၍ ဤနည်းအားဖြင့်
 အားထုတ်လျှင် မည်သည့်ဈာန် မည်သည့်မဂ်ကို ရလိမ့်မည် ဟု (အဘိညာဉ်မပါဘဲ)
 အနုမာနနည်းဖြင့် သိခြင်းတည်း၊ သမာပတ်အတွင်းကစိတ်ကို ကြည့်၍ သိခြင်းကား
 အဘိညာဉ်မပါဘဲ မဖြစ်နိုင်။

ပုဗ္ဗဘာဂေန ။ ။ ပုဗ္ဗဘာဂ အရ ဤအဋ္ဌကထာ အလို သမထ ဝိပဿနာကို
 ယူရ၏၊ သို့ရာတွင်ဋီကာ၌ “ ပုဗ္ဗဘာဂေနာတိ မဂ္ဂဿ သဗ္ဗပုဗ္ဗဘာဂေန ဝိပဿနာ
 ရမ္ပေန-” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် ဝိပဿနာကိုသာ ယူသင့်၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် “ပုဗ္ဗဘာဂေန
 ဇာနာတိ နာမ သမထ ဝိပဿနာယ အာရဒ္ဓါယေဝ” ၌ သမထဝိပဿနာယဝယ်
 သမထ ပုဒ် ပိုဟန်တူသည်၊ အံ - ၄ - ၂၊ ၁၅၃ ၌ ပထမဝိပဿနာယ ဟု တွေ့ရ၏၊
 ယင်းပါဌ်သည်သာ ဤဋီကာနှင့် ညီဖွယ်ရှိသည်။

အာဒေသနဝိဓာဒေသနာအဖွင့် ဘာသာဋီကာ။

၂၆၅

[ထိုသုံးမျိုးကို အကျယ်ချဲ့လို့၍ “အာဂမနေန ဇနိတိ နာမ” စသည်မိန့်။] အာဂမနေန ဇနတိ နာမ-မည်သည်၊ ကသိဏပရိကမ္မကာလေယေဝ-ကသိုဏ်း ပရိကမ်ကို စီးဖြန်းရာ အခါ၌ပင်၊ (ဇနတိ-၌ စပ်)၊ ယေနာကာရေန- အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ သေ-ဤသူသည်၊ ကသိဏဘာဝနံ-ကသိုဏ်းဘာဝနာကို၊ အာရဒ္ဓေါ- အားထုတ်ပြီ၊ (တေနာကာရေန - ထို အခြင်းအရာအားဖြင့်) - ပဌမဇ္ဈာနံဝါ - ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ပေ၊ အဋ္ဌမာပတ္တိယောဝါ-တို့ကို သော်လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗတ္တေဿတိ-ဖြစ်စေနိုင်လိမ့်မည်၊ ဣတိ-သို့၊ ဇနတိ။

ပုပ္ဖဘာဂေန ဇနတိနာမ-မည်သည်၊ သမထ ဝိပဿနာယ-ကို၊ အာရဒ္ဓေါ ယေဝ-အားထုတ်အပ်သော (အားထုတ်အပ်ရာ အခါ၌ပင်) [ဤမှနောက်၌ ဇနတိကို တွေ့ရ၏၊ ပိုဟန်တူသည်၊ အာဂမနေန၏ အကျယ်၌ မပါခဲ့။] ယေနာကာရေန-ဖြင့်၊ သေ-သည်၊ ဝိပဿနံ-ကို၊ အာရဒ္ဓေါ-ပြီ၊ (တေနာ ကာရေန-ဖြင့်) သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ဝါ-ကိုသော်လည်း၊ နိဗ္ဗတ္တေဿတိ၊ ပေ၊ အရဟတ္တမဂ္ဂံ ဝါ - ကိုသော်လည်း၊ နိဗ္ဗတ္တေဿတိ၊ ဣတိ-သို့၊ ဇနတိ။

အန္တော သမာပတ္တိယံ-၌၊ စိတ္တံ-ကို၊ ဩလောကေတွာ-၍၊ ဇနတိ နာမ- မည်သည်၊ ယေနာကာရေန - ဖြင့်၊ ဣမဿ - ဤသူ၏၊ မနောသင်္ခါရာ - တို့ကို၊ သုဋ္ဌပိတာ-အပ်ကုန်ပြီ၊ ဣမဿနာမ - ဤမည်သော၊ စိတ္တဿ-၏၊ အနန္တရာ- အခြားမဲ့၌၊ [အဝိတက္က အဝိစာရ သမာဓိဈာန်မှ ထရာအခါကို ဆိုလိုသည်။] ဣမံ နာမ - သော၊ ဝိတက္ကံ - အကြံကို၊ ဝိတက္ကေဿတိ - ကြံစည်လိမ့်မည်၊ (တေနာကာရေန-ဖြင့်) ဣတော-ဤသမာပတ်မှ (အဝိတက္က အဝိစာရ သမာဓိ ဈာန်မှ)၊ ဝုဋ္ဌိတဿ - ထပြီးသော၊ တေဿ - ဤသူ၏၊ သမာဓိ-သည်၊ ဟာန ဘာဂိယော ဝါ - ဆုတ်ယုတ်ခြင်း အဖို့ရှိသည်သော်လည်း၊ ဘဝိဿတိ၊ ဌိတိ ဘာဂိယော ဝါ-တည်တံ့ခြင်း အဖို့ရှိသည်သော်လည်း၊ (ဘဝိဿတိ)၊ ဝိသေသ ဘာဂိယော ဝါ-အထက် တရားထူးဟူသော အဖို့ရှိသည်သော်လည်း၊ (ဘဝိဿ တိ)၊ နိဗ္ဗေတဘာဂိယောဝါ-ကိုလေသော အတုံးအခဲကို ဖောက်ခွဲနိုင်သော အဖို့ ရှိသည်သော်လည်း၊ (ဘဝိဿတိ)၊ အဘိညာယော ဝါ- တို့ကိုသော်လည်း၊ နိဗ္ဗတ္တေဿတိ၊ ဣတိ ပဇနတိ။

တတ္ထ-ထိုသို့ သူတပါး၏စိတ်ကို သိရာ၌၊ [ရွှေဝါကျရှိ ကြိယာကို စွဲသည်။] (တနည်း)၊ တတ္ထ-ထို သူတပါးစိတ်ကို သိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် “ပုထုဇ္ဇနော စေတောပရိယညာဏံလောဘံ” စသော နောက်စကားကို မျှော်ပေးသည်။]

တတ္ထ။ ။ ကိံ ပနိဒံ စေတောပရိယညာဏံ ပရဿ စိတ္တံ ပရိစ္ဆိဇ္ဇ (ပိုင်းခြား၍) ဇနန္တံ ဣဗ္ဗိစိတ္တဘာဝတော (တန်ခိုးရှိသော စိတ်ဖြစ်သောကြောင့်) အဝိသေသတော (အထူးမမ , သာမညအားဖြင့်) သဗ္ဗေသမ္ပိ စိတ္တံ ဇနတိတိ (သိနိုင်သလားဟု မေးလျှင်) , နော (မသိနိုင်) ၊ ဣတိ ဒသေယန္တော “တတ္ထာ” တိ အာဟာ- ဋီကာ။

စေတောပရိယတ္တဏလာဘိ-စေတောပရိယတ္တဏ်ကို ရခြင်းရှိသော၊ ပုထုဇ္ဇနော-
သည်၊ ပုထုဇ္ဇနာနံယေဝ-တို့၏သာ၊ စိတ္တံ-ကို၊ ဇာနာတိ၊ အရိယာနံ-တို့၏၊ (စိတ္တံ-
လောကုတ္တရာစိတ်ကို) န (ဇာနာတိ) နိုင်၊ အရိယေသုပိ-တို့တွင်လည်း၊ ဟေဋ္ဌိမော
ဟေဋ္ဌိမော-အောက်အောက်၌ ဖြစ်သော အရိယာသည်၊ ဥပရိမဿ ဥပရိမဿ-
အထက်အထက်ဖြစ်သော အရိယာ၏၊ စိတ္တံ နဇာနာတိ၊ ပန-အန္တယ၊ ဥပရိမော-
သည်၊ ဟေဋ္ဌိမဿ-၏၊ (စိတ္တံ) ဇာနာတိ။

စ-ဆက်၊ စေတသု-ဤအရိယာတို့တွင်၊ သောတာပနော-သည်၊ သောတာ
ပတ္တိ ဖလသမာပတ္တိ - ကို၊ သမာပဇ္ဇတိ - ဝင်စား၏၊ ပေ၊ ဥပရိမော-အထက်၌
ဖြစ်သော အရိယာသည်၊ ဟေဋ္ဌိမံ-အောက်၌ဖြစ်သော သမာပတ်ကို၊ န သမာ
ပဇ္ဇတိ - မဝင်စား၊ ဟိ-မှန်၊ တေသံ - ထိုအရိယာတို့၏၊ ဟေဋ္ဌိမာ ဟေဋ္ဌိမာ-
အောက် အောက်၌ ဖြစ်သော၊ သမာပတ္တိ-သည်၊ တတြုပ ပတ္တိယေဝ-အောက်
အောက် အဆင့်၌ဖြစ်သည်သာ၊ မောတိ၊ တထေဝ တံ ဟောတိတိ-ကား၊ ဣဒံ-
ဤ သူတပါးစိတ်ကို ညွှန်ပြခြင်းသည်၊ ဝါ-ညွှန်ပြအပ်သော သူတပါးစိတ်သည်၊

န အရိယာနံ။ ။ စေတောပရိယအဘိညာဉ်ရ ပုထုဇ္ဇည်သည် မိမိတို့အချင်းချင်း
ပုထုဇ္ဇ၏စိတ်ကိုသာ သိနိုင်၍၊ အရိယာတို့၏စိတ်ကို မသိနိုင်၊ “အရိယာတို့၏စိတ်”
ဟူသည် လောကုတ္တရာစိတ်တည်း၊ မသိနိုင်ခြင်း၏အကြောင်းမှာ-မဂ်စိတ် ဖိုလ်စိတ်ကို
မရခြင်းကြောင့်တည်း၊ [ယေန စိတ္တေန တေ အရိယာနာမ ဇာတာ၊ တံ လောကုတ္တရ
စိတ္တံ န ဇာနာတိ အပ္ပဋိဝိဒ္ဓဘာဝတော၊- ဇီကာ။] ထို့အတူပင် အောက်အောက်
အရိယာများလည်း အထက်အထက် အရိယာများ၏ မဂ်စိတ် ဖိုလ်စိတ်ကို မရသေး
သောကြောင့် မသိနိုင်ကြ။

ဥပရိမော ပန ဟေဋ္ဌိမဿ။ ။ အထက်အထက်အရိယာသည် အောက်အောက်
သမာပတ်ကို မဝင်စားသောကြောင့် အောက်အောက် အရိယာ၏ လောကုတ္တရာ
စိတ်ကို သိနိုင်သလားဟု စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ “ဥပရိမော ပန ဟေဋ္ဌိမဿ ဇာနာတိ”
ဟု မိန့်၊ အောက်အောက် သမာပတ်ကို မဝင်စားသော်လည်း ရရှိပြီးဖြစ်သောကြောင့်
သိနိုင်သည်-ဟူလို။

တေသဉ္စိ။ ။ “ဥပရိမော ဟေဋ္ဌိမံ န သမာပဇ္ဇတိ” တိ ဝတ္ထု တိတ္ထ ကာရဏ
မာဟ “တေသဉ္စိ” အာဒိ၊ တေသံတိ အရိယာနံ၊ ဤဇီကာအလို “ကသွာ-ကြောင့်၊
န သမာပဇ္ဇတိ-နည်း၊ ဟိ (ယသွာ-ကြောင့်)၊ တေသံ-တို့၏၊ ဟေဋ္ဌိမာ၊ ပေ၊ ဟောတိ၊
ကသွာ-ကြောင့်၊ န သမာပဇ္ဇတိ” ဤသို့ပေးပါ၊ လွယ်အောင် ဖွင့်ပေးလိုက်သည်။

တတြုပ ပတ္တိယေဝ။ ။ အရိယာတို့သည် မိမိအဆင့်နှင့်လျော်သော သမာပတ်ကို
သာ ဝင်စားကြ၏၊ ဥပမာ-သကဒါဂါမ်သည် သောတာပတ္တိဖလ၊ သကဒါဂါမ်ဖလ
သမာပတ်နှစ်မျိုးလုံး ရရှိပြီးသော်လည်း သကဒါဂါမ်ဖလသမာပတ်ကိုသာ ဝင်စား
တော့၏၊ ထို့ကြောင့် သောတာပန်အဆင့်မှ သကဒါဂါမ်အဆင့်သို့ ရောက်သွားသော

ကေံ သေန-တနုသော အဗ္ဗိအားဖြင့်၊ ဝါ-စင်စစ်အားဖြင့်၊ တထေဝ - ထိုညွှန်ပြ အပ်သည့်အတိုင်းသာဟောတိ၊ ဟိ-မှန်၊ စေတောပရိယဉာဏဝသေန-စေတော ပရိယဉာဏ်၏သွမ်းဖြင့်၊ ဉာတံ-သိအပ်သောစိတ်သည်၊ အညထာဘာဝီ နာမ- တပါးဟောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းရှိသည် မည်သည်(သိထားအပ်သော အခြင်းအရာမှ ကျိုးစားပုံ ပြောင်းလဲ၍ ဖြစ်ခြင်းမည်သည်)၊ နတ္ထိ၊ သေသံ-ကြွင်း သော ပုဒ်အပေါင်းကို၊ ပုရိမနယေန ဝ-ပြင်သာယောဇေတဗ္ဗံ-ယှဉ်စေထိုက်၏။

ဒဿနသမာပတ္တိဒေသနာ အဖွင့်

၁၄၉။ အာတပ္ပမန္နာယာတိ အာဒိ-အစရှိသော စကားကို၊ ဗြဟ္မဇာလေ- ဗြဟ္မဇာလသုတ်အဖွင့်၌၊ ဝိတ္ထာရိတမေဝ - ချဲ့အပ်ပြီးသည်သာ။ [ဗြဟ္မဇာလ ပုဒ်နောင် ဝဏ္ဏနာ ပုဒ်ကိုချေထားသည်-ဟု ဋီကာဆိုသည်။] ပန-ဆက်၊ အယံ- ဤဆိုအပ်လတံကား၊ ဧတ္ထ - ဤ သမ္ပသာဒနီယ သုတ်၌၊ သင်္ခေပေါ - အကျဉ်း တည်း၊ [“အယံ ပန-ဤ ဆိုအပ်လတံကား” ဟု တပေါင်းတည်းလည်း ပေးနိုင် ၏။] အာတပ္ပန္နိ-ကား၊ ဝီရိယံ-ဝီရိယတည်း၊ တဒေဝ- ထိုဝီရိယသည်ပင်၊ ပဒဟိ တဗ္ဗတော - အားထုတ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပဓာနံ - ပဓာန မည်၏၊ အနုယုတ္တိတဗ္ဗတော - အဖန်ဖန် အားထုတ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အနု ယောဂေါ - အနုယောဂလည်း မည်၏။

အခါ သောတာပတ္တိဖလသဘာဝတ်သည် ငြိမ်းစားလေပြီ၊ အထက်အဆင့်သို့ လိုက်ပါ မလာ၊ ဤအဓိပ္ပါယ်ကိုရည်ရွယ်၍ “တတြုပပတ္တိယေဝ-ထိုထို အောက်အောက် အခိုက် အတန်၌ ဖြစ်သည်သာ” ဟု ဆိုသည်၊ တနည်း- အံဠ- ၂၊ ၁၅၃။ အံ ဇီ- ၂၊ ၁၄၀ ဘျှစ် အဖွင့်ကို ကြည့်၍ “တတြုပပတ္တိယေဝ - ထိုထို အောက်အောက် အရိယာတို့၌ ဖြစ်သည်သာ” ဟု အနက်ဆိုပါ။

စေတော ပရိယ၊ ပေးနုတ္တိ။ ။ အတိတ်နိမိတ်ကောက်ခြင်း စသည်ဖြင့် သူတပါး၏ စိတ်ကို သိရာ၌ တရံတခါ လွဲမှားနိုင်သည်၊ စေတောပရိယအဘိညာဉ်ဖြင့် သိရာ၌မူ မလွဲမှားနိုင်ဟု ပြလို၍ “စေတောပရိယ၊ ပေးနုတ္တိ” ဟု ဆိုသည်၊ ကျန်အဘိညာဉ်များဖြင့် မိမိဆိုင်ရာကိစ္စကို သိရာ၌လည်း မလွဲမှားနိုင်၊ ဋီကာ၌ “ဗျာဘိစာရောပိ - မသိရာ၌ ရှေးရူ မပါဝင်လာခြင်း (လွဲမှားခြင်း) သည်လည်း” ဟု မှတ်ပါ။

အာတပ္ပ။ ။ ကောသန္တီ-ဖျင်းရိခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ သဗ္ဗရိ-သော၊ သံကိလေသ ပက္ခံ - ညှစ်နှိမ်းခြင်းအဖို့ဖြစ်သော တရားအပေါင်းကို လည်းကောင်း၊ အာတပ္ပတိ - ခိုင်ခက်သောအား၊ ပယ်ရှားတတ်၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ အာတပ္ပံ - မည်၏၊ [အာ+ တူဝါဒိ တပ္ပဇာတ်+ဏ။] တူဝါဒိ တပ္ပဇာတ်သည် “ဟိ” သာ” အနက်ဟောဟု ဓာတ် ကျမ်း၌ ဆို၏၊ အပ္ပမာဒံစသော ပုဂ္ဂတပါး၏အနီး၌ တည်သောကြောင့် “အာတပ္ပံ” အရ ဘုသိုလိဝီရိယကိုလာ ယူပါဟု ဋီကာဆိုသည်။

အပ္ပမာဒန္တိ - ကား၊ သတိအဝိပ္ပဝါသံ - သတိနှင့် ကင်း၍ မနေခြင်းကို၊
 (အန္ဓာယ-၌ စပ်) [ပမဇ္ဇတိ ဇေတနာတိ ပမာဒေါ၊ န+ပမာဒေါ အပ္ပမာ
 ဒေါ = အကျင့် ပဋိပတ်၌ မမေ့ကြောင်းသတိ။] သမ္မာ မနသိကာရန္တိ-ကား၊
 အနိစ္စ-အနိစ္စဖြစ်သော ခန္ဓာ၌၊ အနိစ္စန္တိ အာဒိဝသေန - အနိစ္စ အစရှိသည်၏
 အစွမ်းဖြင့်၊ ပဝတ္ထံ-ဖြစ်သော၊ ဥပါယမနသိကာရံ- သင့်သော အကြောင်းအား
 ဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကို၊ ဝါ-သင့်သောအကြောင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းကြောင်း

တနည်း။ ။ ဘူ၊ စု၊ ဝိ တပဓာတ်သည် ဒါဟအနက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့်
 ဒိဝါဒိ ယ ပစ္စည်းဖြင့် “တပုတိ-သောင်မြှိုက်တတ်၏”ဟု ဆိုပါ။ “အာတပ္ပံ” ၌ကား
 ကတ္တားဟော ဣ ပစ္စည်းတည်း၊ ဤသို့ယူလျှင် ပဒဟိတဗ္ဗ အနုယုဉ္ဇိတဗ္ဗပုဒ်တို့၌ တဗ္ဗ
 ပစ္စည်း၏ ကတ္တားဟောအဖြစ်ကို အလိုရှိသိုက်သောကြောင့် ပဓာနံအနုယောဂေါ
 တို့၏ ကတ္တုသာဓန ဖြစ်သင့်ကြောင်းကို အာတပ္ပသဒ္ဓါဖြင့် ဥပမာပြသော ဋီကာနှင့်
 လျော်ပေလိမ့်မည်။

မှန်၏- အာတပ္ပံ ပဓာနံ အနုယောဂေါ သုံးပုဒ်လုံးပင် ဝိရိယကို အရကောက်ရ၏။
 ပဒဟိတဗ္ဗတော အနုယုဉ္ဇိတဗ္ဗတောသို့သည် ပဓာနံ အနုယောဂေါပုဒ်တို့၏ နာမလာဘ
 ဟိတ် (နာမည်ရခြင်း၏ အကြောင်းပြစကား) ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်-အာ + တပ+ ဣ
 ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော အာတပ္ပ သဒ္ဓါသည် ကတ္တုသာဓန ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ပဒဟိတဗ္ဗတော
 အနုယုဉ္ဇိတဗ္ဗတော တို့၌ တဗ္ဗပစ္စည်းလည်း ကတ္တုသာဓနပင် ဖြစ်တော့သည်။

ဋီကာ။ ။ ပဒဟိတဗ္ဗတောတိ ပဒဟနတော၊ ဘာဝနံ ဥဒ္ဓိဿ ဝါယမနတောတိ
 အတ္ထော၊ အနုယုဉ္ဇိတဗ္ဗတောတိ အနုယုဉ္ဇနတော၊ ဤဒိသာနံ ပဓာနံ ဗဟုလံ (လိုက်လာ
 သော ဗဟုလံ သဒ္ဓါကြောင့်) ကတ္တုဝိသယတာယ ဣတ္ထိတဗ္ဗတ္တာ အာတပ္ပပဒဿ ဝိယ
 ဣတရေသမ္ဘိ (အခြားသော ပဓာနံ အနုယောဂေါ ပုဒ်တို့၏လည်း) ကတ္တုသာဓနတော
 ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

ဤကားအရ “ပဒဟတိတိ ပဓာနံ၊ ယုဉ္ဇတိတိ ယောဂေါ၊ ပုနဗျုနံ + ယောဂေါ
 အနုယောဂေါ”ဟုပြု၊ ကြွင်းသော မှတ်ဖွယ်ကို သီလက္ခန်ဘာသာဋီကာ၊ (၃) တွဲ ၃၇၊
 ၃၈ ၌ လည်းကောင်း၊ ဗဟုလံသဒ္ဓါ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ကစည်းဘာသာဋီကာ (၃)
 တွဲ ၄၅၄ - ၌ လည်းကောင်း ပြထားပြီ။

ရှေးနိဿယ။ ။ ရှေးနိဿယ၌ကား “အာရဋ္ဌံ ခေါ ပန မေ ဝိရိယံ၊ (ဝိ-၁၊ ၄)၊ သမ္ဘိ
 အာရဋ္ဌံ ဝိရိယံ၊ (ခ၊ ၁၊ ၁၄)၊ အာရဋ္ဌံ ဝိရိယေန ဘဝိတဗ္ဗံ (ဓမ္မပဒ ၅၊ ၁၊ ၄၄) စသည်
 ကို ထောက်၍ “ပဒဟိတဗ္ဗ အနုယုဉ္ဇိတဗ္ဗ”တို့၌ တဗ္ဗ ပစ္စည်းသည် ကံဟောလည်း
 ဖြစ်သင့်၏ဟု မိန့်သည်။

သမ္မာ မနသိကာရံ။ ။ ကရောတိ ဇေတနာတိ ကာရော၊ မနသိ + ကာရော = မနသိ
 ကာရော၊ (အလုတ္တသတ္တဝိတပျုရိသ်)၊ သမ္မာ + မနသိကာရော သမ္မာမနသိကာရော =
 ကောင်းစွာ ဘာဝနာကို စိတ်၌ပြုကြောင်း (နှလုံးသွင်းကြောင်း) ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊
 သမ္မာကို “ဥပါယ - သင့်သော အကြောင်း”ဟု ဇွှတ်၏။ ထို “သင့်သောအကြောင်း”
 ဟူသည် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ အသုဘဖြစ်သော ခန္ဓာ၌ နိစ္စ သုခ အတ္တ သုဘ ဟု မသင့်
 မတင့် နှလုံးမသွင်းပဲ အနိစ္စ စသည်ဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းဟု သရုပ်ဖော်သည်။

ဒဿနသမာပတ္တိဒေသနာအဖွင့် ဘာသာဋီကာ ၂၆၉

ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို (အန္တယ-၌စပ်) စေတော သမာဓိန္တိ-ကား၊ ပဌမဇ္ဈာန သမာဓိ - ပဌမဈာန် သမာဓိသို့၊ ဝါ-ကို (ဖုသတိ- ထိရောက်၏၊ ဝါ-ရ၏ ၌စပ်။) [စေတော အရ ပဌမဈာန်စိတ်ကို ယူပါ-ဟု ပြသည်။]

အယံ ပဌမာ ဒဿနသမာပတ္တိတိ-ကား၊ ဒုတ္တိ သာကာရံ-သုံးဆယ့်နှစ်ပါး သော အဋ္ဌိအစကို၊ ပဋိကူလတော - စက်ဆုပ် ရှိရှာဖွယ်အားဖြင့်၊ မနသိ - ခွံ၊ ကတော-၍၊ ပဋိကူလဒဿနဝသေန-စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု ရှုခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဥပ္ပါဒိ တာ - ဖြစ်စေအပ်သော၊ အယံ ပဌမဇ္ဈာနသမာပတ္တိ - သည်၊ ပဌမာ - သော၊ ဒဿနသမာပတ္တိနာမ- မည်၏၊ ပန-အထူးကား၊ တံ ဈာန်-ထို ပဌမဈာန်ကို၊ ပါဒကံ-အခြေခံကို၊ ကတော-၍၊ သောတာပနော- သည်၊ သစေ ဟောတိ-အံ၊ အယံ-ဤ သောတာပတ္တိဖိုလ်သည်၊ နိပ္ပရိယာယေနော- ပရိယာယ်မဟုတ် မုချ အားဖြင့်ပင်၊ ပဌမာ-သော၊ ဒဿနသမာပတ္တိ-မည်၏၊ [ဒေသနာက္ကမအားဖြင့် ပဌမဖြစ်သည်။]

အတိက္ကမ္မစာတိ-ကား၊ အတိက္ကမိတွာစ-ကျော်လွန်၍လည်း (ပစ္စဝေက္ခတိ - ၌စပ်)၊ [အတိက္ကမ္မ-၌ “မ္မ”သည် တွာ ပစ္စည်း၏ ကာရိယတည်း၊ “ကျော်လွန်” ဟူသည် အာရုံမပြုခြင်း မဆင်ခြင် ခြင်းတည်း။] ဆဝိမံသလောဟိတန္တိ-ကား၊ ဆဝိဉ္ဇ - အရေကိုလည်းကောင်း၊ မံသဉ္ဇ - အသားကိုလည်းကောင်း၊ လောဟိ တဉ္ဇ-သွေးကိုလည်းကောင်း၊ (အတိက္ကမ္မ စ-၌စပ်)၊ အဋ္ဌိ ပစ္စဝေက္ခတိတိ-ကား၊ အဋ္ဌိ အဋ္ဌိတိ-အရိုး အရိုး ဟူ၍၊ ပစ္စဝေက္ခတိ-ဆင်ခြင်၏။ [အရေ အသား အသွေး ကောဋ္ဌာသ အများကို မဆင်ခြင်တော့ပဲ အရိုးတခုတည်းကိုသာ ဆင်ခြင်သည်။]

ဒဿနသမာပတ္တိ ။ ။ “ပဋိကူလဒဿနဝသေန ဥပ္ပါဒိတာ ပဌမဇ္ဈာန သမာ ပတ္တိ”ကို ကြည့်၍ “ဒဿနေန + ဥပ္ပါဒိတာ+သမာပတ္တိ ဒဿနသမာပတ္တိ” ဟု ပြု တနည်း- “ကရဏောယေ (မိဖုရား၏ သွေးသားကြောင့် ဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ်၌) ပဋိက္ကုလကာရဿ (စက်ဆုပ်ဖွယ် အခြင်းအရာကို) သမ္ပဒေဝ ဒဿနဝသေန ပဝတ္တသမာပတ္တိ ဘာဝတော ” ဟူသော ဋီကာကို ကြည့်၍ “ ဒဿနေန+ပဝတ္တာ+ သမာပတ္တိ ဒဿနသမာပတ္တိ”ဟု ပြပါ။

သစေ ပန။ ။ မုချ ဒဿနသမာပတ္တိကို ပြလို၍ “သစေ ပန”စသည် မိန့်သည်၊ ဤ “ပန”မျိုးကို ပိသေသ (အထူး) ဟု ပေးရသည်။ [သစေ ဣဓေ, နောက် ပန, ပိသေသ ဟု စွဲ၊-ရွှေရေးဆောင် နိယာမ်။]

နိပ္ပရိယာယေနော ။ ။ ဝုတ္တလက္ခဏ ဒဿနသမာပတ္တိ သဒ္ဓိဿယတ္တာ (ဆိုအပ်ပြီးသော လက္ခဏာရှိသော ဒဿနသမာပတ်ဟူသော မှီရာရှိသည်၏ အဖြစ် ကြောင့်လည်းကောင်း) ဒဿနမဂ္ဂဖလ ဘာဝတောစ (ဒဿနမည်သော မဂ်၏ အကျိုးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း) ပဌမသာမညဖလံ (သောတာပတ္တိဖိုလ်) ပရိယာယေန ပိနာ ဒဿနသမာပတ္တိ- ဋီကာ။

အဋ္ဌိ အဋ္ဌိတိ-ဟူ၍၊ ပစ္စဝေက္ခိတော-၍၊ ဥပ္ပါဒိတာ-သော၊ အဋ္ဌိအာရမဏာ-အရိုး
ဟူသော အာရုံရှိသော၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုပါဒကဇ္ဈာန သမာပတ္တိ - ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်
ဟူသော တည်ရာအခြေခံရှိသော ပဌမဈာန် သမာပတ်သည်၊ ဒုတိယာ-နှစ်ခု
မြောက် ဖြစ်သော၊ ဒဿနသမာပတ္တိနာမ-မည်၏။

ပန- အထူးကား၊ တံဈာန်-ထို ပဌမဈာန်ကို၊ ပါဒကံ- ကို၊ ကတော- ၍၊
သကဒါဂါမိမဂ္ဂံ-ကို၊ သစေ နိဗ္ဗတ္တေတိ - အကယ်၍ ဖြစ်စေအံ့၊ (ဧဝံသတိ)၊
အယံ-ဤသကဒါဂါမိ ဖိုလ်သည်၊ နိပ္ပရိယာယေန-အားဖြင့်၊ ဒုတိယာ-သော၊
ဒဿန သမာပတ္တိ - မည်၏၊ ပန- ဝါဒတမျိုးကား၊ [ရှေးနိဿယ၌ “ ပန -

ဒိဗ္ဗစက္ခုပါဒကဇ္ဈာနသမာပတ္တိ ။ ။ [အဋ္ဌိက ဘာဝနာသည် ကာယဂတာ
သတိ ကမ္မဋ္ဌာန်းဖြစ်၍ ပဌမဈာန်ကိုသာ ရစေနိုင်ကြောင်းကို သတိပြုပါ။] “ ဒိဗ္ဗစက္ခု
ပါဒကဇ္ဈာန”ဟု ဆိုသဖြင့် ဒိဗ္ဗစက္ခု၏ အခြေခံ ဈာန်ဟု ထင်စရာရှိ၏၊ အမှန်မှာ ထိုသို့
မဟုတ်၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်ကို အခြေခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပဌမဈာန်တည်း၊ မှန်၏-
ရဟန်းတပါးသည် အာလောကကသိုဏ်းဖြင့် စတုတ္ထဈာန်ကိုရ၍ ထိုဈာန်ကို အခြေခံ
လျက် ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ် ရရှိပြီးနောက် သဝိညာဏက (သက်ရှိ) ခန္ဓာကိုယ်ဝယ် အရိုးကို
သိမ်းဆည်းကာ ထိုအရိုး၌ စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု နှလုံးသွင်းခြင်းဖြင့် ရအပ်သော ပဌမဈာန်
ကို “ဒုတိယ ဒဿနသမာပတ္တိ”ဟု ဆိုသည်။

မေးဖွယ်။ ။ဤဒုတိယဝါရ၌ ဆဝိ မံသ လောဟိတကို နှလုံးမသွင်းပဲ၊ အရိုးကိုသာ
နှလုံးသွင်းသည်ဟု ဆိုလျှင် ပါဠိတော်၌ အဘယ်ကြောင့် ခွတ္တိံသကာရ မနသိကာရ
ကို ဟောတော်မူထားပါသနည်း-ဟု မေးစရာရှိ၏၊ ထိုအမေးကို ဦးကာ၌ အောက်ပါ
အတိုင်း ရှင်းထားသည်။

ဦးကာ။ ။ဇော ပနေတ္ထ ပါဠိယံ ခွတ္တိံသကာရ မနသိကာရော ဝုတ္တော၊ သော
မဂ္ဂသောနေဝဓေန- (လမ်းရှင်းခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) ဝုတ္တော [အရိုးစုကို နှလုံးမသွင်းမီ
လမ်းရှင်းသည့်အနေဖြင့် ခွတ္တိံသကာရကို ရှေးဦးစွာ နှလုံးသွင်းပုံကို ဟောတော်မူ
ထားပါသည်၊ နောက်နောက် အခါ၌ကား အဋ္ဌိ (အရိုးစု) ကိုသာ ခွဲခြံစွာ နှလုံးသွင်း
ပါသည်-ဟူလို။] တတ္ထ ဝါ (တနည်း-ထို ခွတ္တိံသကာရ၌) ကတပရိယေဿ (ပြုအပ်
ပြီးသော အလေ့အကျင့် ရှိသူမှာ) သုခေနေဝ (လွယ်ကူသဖြင့်) ဝုတ္တနယာ အဋ္ဌိ
ပစ္စဝေက္ခဏာ သမိဇ္ဈတိတိ၊ တေနေဝတ္ထ ဣမဉ္ဇေဝါတိ - (ဣမဉ္ဇေဝ ဟူ၍လည်း
ကောင်း) အတိတ္တမ္မစာတိ (ဟူ၍လည်းကောင်း) စ သဒ္ဓေါ သမုစ္စယတ္ထော ဝုတ္တော။

မှတ်ချက်။ ။ဤဦးကာ၌ “ဣမဉ္ဇေဝ”ဟု နေဝသဒ္ဓါတွေ့ရ၏၊ ယခုဝါဠိတော်များ
၌ကား “ဣမမေဝ”ဟု ရှိနေ၏၊ ဦးကာအတိုင်း “ဣမဉ္ဇေဝ”ဟု ဖြစ်စေ၊ “ဣမမေဝစ”
ဟု ဖြစ်စေ ပါဠိတော်၌ ပါ၍ရှိသင့်သည်။

ဒုတိယာ ဒဿနသမာပတ္တိ ။ ။ အယန္တိ အယံ သကဒါဂါမိဖလသမာပတ္တိ၊
သာတိသယံ (လွန်ကဲသော သတ္တိထူးနှင့်တကွ) စတုသစ္စ ဒဿနာဂမနတော (သစ္စာ
လေးပါးကို မြင်သော သကဒါဂါမိမဂ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့်) ပရိယာ
ယေန ဝိနာ မုချာ (မုချအားဖြင့်) ဒုတိယာ ဒဿနသမာပတ္တိ- ဦးကာ။

အထူးကိုဆိုအံ့” ဟု ပေး၏။] ကာဠဝလ္လဝါသီ-ကာဠဝလ္လကျောင်း၌နေသော၊ သုမတ္ထေရာ-သည်၊ ယာဝတတိယ မဂ္ဂါ-တတိယမဂ်တိုင်အောင်၊ ဝဇ္ဇတိ - သင့်၏၊ ဣဘိ၊ အာဟ-ပြီ။ [ဇီကာသဝ၏အစွမ်းဖြင့် စတုတ္ထဒဿနသမာပတ္တိကို ဟောတော်မူထားသောကြောင့် အနာဂါမိဖိုလ်ကိုလည်း ဒုတိယဒဿနသမာပတ္တိ၌ သွင်းသင့်သည်- ဟု ဆိုလိုသည်။]

ဝိညာဏသောတန္တိ- ကား၊ ဝိညာဏမေဝ - ဝိညာဏကိုသာ၊ (ပဇာနာတိ- ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဥဘယတော အဗ္ဗောဓိန္ဒန္တိ - ကား၊ ဒွိဟိ - နှစ်ပါးကုန်သော၊ ဘာဂေဟိပိ- အဖို့တို့ဖြင့်လည်း၊ အန္တိန္ဒ- မပြတ်သော၊ [အဗ္ဗောဓိန္ဒန္တိ ဝိ + အဝ ပုဂ္ဂိုလ် အနက်မရှိ။] ဣဓ လောကေ ပတိဋ္ဌိတဉ္စာတိ-ကား၊ ဆန္ဒရာဂဝသေန-နှစ်သက်ခြင်း တပ်မက်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ-နှစ်သက်တတ် တပ်မက်တတ်သော ရာဂ၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဣမသ္မိဉ္စလောကေ-ဤ ပစ္စုပ္ပန်လောက၌လည်း၊ (ဤဘဝ၌လည်း)၊ ပတိဋ္ဌိတံ- တည်သော၊ (ဝိညာဏသောတံ ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဒုတိယပဒေပိ - ၌လည်း၊ (ပရလောကေ ပတိဋ္ဌိတဉ္စ ဟူသော ဒုတိယပုဂ္ဂိုလ်လည်း)၊ သေဝ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော အစီအရင်သည်ပင်၊ နယော- အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို ဆောင်ကြောင်းအစီအရင်တည်း။

ဝိညာဏသောတံ။ စိတ်တမျိုးသည် ငွေ၊စိတ်မှ အနန္တရပစ္စည်းကို ရ၍ နောက်စိတ်၏ အနန္တရပစ္စည်း အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်၏။ ဤသို့ အားဖြင့် စိတ်တမျိုးပြီး တမျိုး အစဉ်မပြတ် ရေအလျဉ်းကဲ့သို့ ဖြစ်နေရကား သောတနှင့် တူသောကြောင့် “သောတောဝိယာတိ သောတံ (ဥပမာ တဒ္ဓိတ်)၊ တနည်း-သဒိဿပစာ၊ “ဝိညာဏမေဝ+ဝိညာဏသောတံ” ဟု တဗ္ဘာဝဝုတ္တိ ကမ္မဓာရယပြု၊ ဤသို့ စိတ်အစဉ်တွေ များသော်လည်း စေတောပရိယဉာဏ်ဖြင့် သိထိုက်သည်၏အဖြစ်အားဖြင့် ဝိညာဏ တမျိုးတည်းကိုသာ ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူထားသည်၊ ထို့ကြောင့် “ဝိညာဏသောတန္တိ ဝိညာဏမေဝ”ဟု ဖွင့်သည်။

ဒွိဟိဘာဂေဟိ။ “ဤဘဝသည် ဝိညာဏ၏ ဩရဘာဂ (ဤဖက်အဖို့) တည်း၊ နောက်ဘဝသည် ပရဘာဂ (နောက်အဖို့)တည်း၊ ဤသို့ အဖို့နှစ်ပါးဖြင့် ဆက်စပ်နေသည်၊ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်၌ “ဣဓ လောကေ ပတိဋ္ဌိတဉ္စ ပရလောကေ ပတိဋ္ဌိတဉ္စ” ဟု ဆက်၍ ဟောတော်မူသည်။

ဆန္ဒရာဂဝသေန။ “ဝိညာဏ်သည် ဥပါဒ်ဋ္ဌိတင် အားဖြင့် ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း ပျက်စီးနေရကား တစုံတခုသော စိတ်ဝိညာဏ်မှ တည်သော သဘောမရှိ၊ သို့ပင်လျက် အဘယ်ကြောင့် “ပတိဋ္ဌိတံ” ဟု ဆိုပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ “ဆန္ဒရာဂဝသေန” ဟုမိန့်သည်၊ ဤဘဝ၌ တပ်မက်သော တဏှာ၏အစွမ်းဖြင့် “ဤဘဝ၌ တည်သည်”ဟု လည်းကောင်း၊ နောက်ဘဝ၌ တပ်မက်သော တဏှာ၏ အစွမ်းဖြင့် “နောက်ဘဝ၌ တည်သည်” ဟု လည်းကောင်း ဆိုရပါသည်-ဟူလို။

ဝါ-တနည်း၊ ကမ္မ-ကံသို့၊ (ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံသို့)၊ ကမ္မတော-ကံအဖြစ် ဖြင့်၊ ဥပဂစ္ဆန္တ-ကပ်ရောက်သော အဘိသင်္ခါရ ဝိညာဏ်သည်၊ ဣဓလောကေ-၌၊ ပတိဋ္ဌိတံ နာမ-တည်သည် မည်၏၊ ကမ္မဘဝ-ကမ္မဘဝကို၊ (ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကံဟူသော ကမ္မဘဝကို)၊ အာကုန္တ- ဆွဲငင်သော ကမ္မဝိညာဏ်သည်၊ ပရလောကေ-၌၊ ပတိဋ္ဌိတံ နာမ-၏။

ကမ္မဝါ။ ။ ဝိညာဏ်၏ ပတိဋ္ဌိတ ဖြစ်ပုံကို တနည်းဖြင့်လို့ “ကမ္မဝါ” ဝေသည်မိန့်၊ ရွှေနည်း၌ ဆန္ဒရာဂ၏ အစွမ်းဖြင့် ခွဲခြား၍၊ ဤနည်း၌ ကံ၏အစွမ်းဖြင့် ခွဲခြားလိမ့်မည်၊ ကမ္မသည် ဥပယောဂဝစနန္တ ပုဒ်တည်း။

ကမ္မတော ဥပဂစ္ဆန္တ။ ။ အကျိုးကို ပြုစီမံတတ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကံဟူသော စေတနာသည် “အဘိသင်္ခါရ” မည်၏၊ ထို ဝိညာဏ်လည်း ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကံနှင့် အတူဖြစ်သောကြောင့် မိမိလည်း ကံအဖြစ်သို့ပင် ရောက်သွားသည်၊ ထို့ကြောင့် “ကမ္မ ကမ္မတော ဥပဂစ္ဆန္တ” ဟုဆိုသည်။ [ကမ္မဘာဝေန ဥပဂစ္ဆန္တ၊ ဝိညာဏန္တိ အဓိပ္ပါယော၊ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏံ ဟိ ယေန ကမ္မနာ၊ သဟဂတံ၊ အညဒတ္ထ၊ (စင်စစ်) တန္တိဘဝမေဝ (ထို ကံအဖြစ်သို့သာ) ဥပဂတံ ဟုတွာ ပဝတ္ထတိ။-ဋီကာ]

ဣဓ လောကေ ပတိဋ္ဌိတံ နာမ။ ။ ထို ဝိညာဏ်သည် နောက်လောက၌ အကျိုးပေးနိုင်လောက်အောင် ဤဘဝ၌ ကတဥပစိတ ကမ္မ အဖြစ်ဖြင့် တည်နေသောကြောင့် “ဣဓလောကေ ပတိဋ္ဌိတံ” မည်သည်။ [ဣဓ ကတုပစိတ ကမ္မ ဘာဝပဂမနတော (ပြုအပ် ဆည်းပူးအပ်သော ကံအဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်းကြောင့်တည်း။)-ဋီကာ။]

ကမ္မဘဝံ အာကုန္တံ ။ ။ ထို ဝိညာဏ်ကိုပင် နောက်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးသောအခါ “ကမ္မဝိညာဏ်” ဟု ခေါ်ရ၏၊ ထို ဝိညာဏ်က မိမိနှင့် ယှဉ်ဖက်ကံကို ထပ်ကာထပ်ကာ ဇောစောစေလျက် ပဋိသန္ဓေကိုဖြစ်စေသောအားဖြင့် ကမ္မဘဝအဖြစ် သို့ ဆွဲငင် ပြောင်းလဲစေသည်၊ ထို့ကြောင့် “ကမ္မဘဝံ အာကုန္တံ” ဟု ဆိုသည်။ [ကမ္မ ဝိညာဏံ အတ္တနာ သမ္ပယုတ္တကမ္မံ ဇဝါပေတွာ (အရှိန်အဟုန် ဖြစ်စေ၍=ဇောစော စေ၍) ပဋိသန္ဓိနိဗ္ဗတ္တနေန တဒတိမုခံ (ထို ကမ္မဘဝသို့ ရွှေ့ရှု)၊ အာကုန္တံ။-ဋီကာ။]

ပရလောကေ ပတိဋ္ဌိတံ နာမ။ ။ “ဝိညာဏ်က နောက်ဘဝ၌တည်” ဟု ဆိုရာ၌ အမှန်တကယ် သွားတည်သည်မဟုတ်၊ မိမိ၏ အကျိုးဝိပါက်ကိုသာ တည်စေသည်၊ ထိုသို့ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သော အစွမ်းသတ္တိအားဖြင့် “ပရလောကေ ပတိဋ္ဌိတံ နာမ” ဟု ဆိုရသည်။ [တေနေဝ ပဋိသန္ဓိနိဗ္ဗတ္တနာသမတ္တိယေန ပရလောကေ ပတိဋ္ဌိတံ နာမ အတ္တနာ ဗလဿ တတ္ထ ပတိဋ္ဌာပနေန။-ဋီကာ။]

ကေမိဝါဒ။ ။ အဘိသင်္ခါရ ဝိညာဏ်သည် နောက်ဘဝ၌ အကျိုးပေးခြင်းငှါ ဇွှန်းနိုင်လျှင် “ဣဓလောကေ ပတိဋ္ဌိတံ” မည်၏၊ ဇွှန်းနိုင်လျှင် “ပရလောကေ ပတိဋ္ဌိတံ” မည်၏-ဟု ကေမိဆရာတို့ ဆိုကြ၏၊ ထိုအဆို မသင့် ဟု ဋီကာပယ်ထားသည်။

ဣမိနာ - ဤပါ၍ဖြင့်၊ (“ပုရိသဿစ ဝိညာဏသောတံ ပဇာနာတိ ဥဘယတော အဗ္ဗောဓိန္နံ ဣဓ လောကေ ပတိဋ္ဌိတဉ္စ ပရလောကေ ပတိဋ္ဌိတဉ္စ” ဟူသော ဤပါ၍ ဖြင့်)၊ ကိ-အဘယ်ကို၊ ကထိတံ ဟောတော်မူအပ်သနည်း၊ သေက္ခ ပုထုဇ္ဇနာနံ- သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ စေတောပရိယညာဏံ- စိတ်ကိုပိုင်းခြား၍ သိတတ်သော ဉာဏ်ကို၊ ကထိတံ-အပ်ပြီ၊ ဟိ - မှန်၏၊ သေက္ခ ပုထုဇ္ဇနာနံ-တို့၏၊ စေတောပရိယညာဏံ-သည်၊ တတိယာ-သော၊ ဒဿန သမာပတ္တိနာမ-မည်၏။

ဣဓ လောကေ အပ္ပတိဋ္ဌိတဉ္စာတိ-ကား၊ နိစ္ဆန္ဒရာဂတ္တာ-ဆန္ဒရာဂ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် (နှစ်သက်တတ် တပ်မက်တတ်သောရာဂ မရှိသည်၏အဖြစ် ကြောင့်)၊ ဣဓ လောကေစ - ဤလည်း၊ အပ္ပတိဋ္ဌိတံ- မတည်သော၊ (ဝိညာဏ သောတံ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဒုတိယပဒေပိ-ဤလည်း၊ (ပရလောကေ အပ္ပတိဋ္ဌိ တဉ္စ ဟူသော ဒုတိယပုဒ်၌လည်း)၊ ဝေဝေဝ- သည်ပင်၊ နယော-တည်း၊ ဝါ- တနည်း၊ ကမ္မံ- သို့၊ ကမ္မတော- အားဖြင့်၊ န ဥပဂစ္ဆန္တံ - မကပ်ရောက်သော အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်သည်၊ ဣဓ လောကေ-၌၊ အပ္ပတိဋ္ဌိတံနာမ-မည်၏၊ [ဇာချို စိတ်သည် ကံပြုသောအခါစေတနာပါသော်လည်း တဏှာအနုသယကင်းသဖြင့် သန့်ရှင်းနေရကား “ကံ”ဟု မဆိုရပဲ၊ ကြိယာဟုသာ ဆိုရတော့သည်။]

ကမ္မဘဝံ-ကို၊ အနာကစ္ဆန္တံ-မဆွဲငင်သော ကမ္မဝိညာဏ်သည်၊ ပရလောကေ-၌၊ အပ္ပတိဋ္ဌိတံ နာမ-မည်၏၊ ဣမိနာ-ဤပါ၍ဖြင့်၊ (ဣဓလောကေ အပ္ပတိဋ္ဌိတဉ္စ ပရလောကေ အပ္ပတိဋ္ဌိတဉ္စ ဟူသော ဤပါ၍ဖြင့်)၊ ကိ-ကို၊ ကထိတံ- နည်း၊ ဝိဏာသဝဿ-ရဟန္တာ၏၊ စေတောပရိယညာဏံ-ကို၊ ကထိတံ-ပြီ၊ ဟိ-မှန်၏၊ ဝိဏာသဝဿ-၏၊ စေတောပရိယညာဏံ - သည်၊ စတုတ္ထာ - လေးပါးမြောက် ဖြစ်သော၊ ဒဿနသမာပတ္တိနာမ - မည်၏၊ [အဓိပ္ပာယ်ကို တတိယဒဿန သမာပတ္တိ၏ ပြောင်းပြန်အားဖြင့်သိပါ။]

အပိစ-သည်သာမကသေး၊ [ဈေးနည်းသာ မကသေး၊ ဤနည်းလည်းရှိပါ သေး၏-ဟူလို။] ဒုတ္တိံ သာကာဓရ-သုံးဆယ့်နှစ်ပါးသော အဖို့အစုဖြစ်သော

သေက္ခ၊ပေ၊ကထိတံ။ ။“ဣဓ လောကေ ပတိဋ္ဌိတဉ္စ ပရလောကေ ပတိဋ္ဌိတဉ္စ” ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ သိထိုက်သော စိတ်ဝိညာဏ်၏ ဆန္ဒရာဂဖြင့် ဤဘဝ နောက်ဘဝ၌ တည်ပုံကိုပြသဖြင့်“ဤစေတောပရိယညာဏ်သည် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ပုထုဇဉ်တို့၏စိတ်ကို သိသောဉာဏ်”ဟု သိရသည်။ ထို့ကြောင့် “သေက္ခ ပုထုဇ္ဇနာနံ စေတောပရိယညာဏံ ကထိတံ”ဟု ဆိုသည်။ [ကထိတံ ပရိစ္ဆိန္နိတဗ္ဗဿ စေတသော ဆန္ဒရာဂဝသေန ပတိ ဋ္ဌိတဘာဝ ဇောတနတော၊-ဋီကာ။]

အဝိစ။ ။ပုရိမာနံ ခွိန္နံ သမာပတ္တိနံ (ဒဿနသမာပတ္တိတို့အတွက်) ပုဗ္ဗေသထေ ဝသေန (ဒုတ္တိံ သာကာဓရ ပဋိက္ခလဒဿန ပဌမဈာန်၊ အဋ္ဌိ အာရမဏ ဝိဗ္ဗစက္ခုပါဒက ဝဂ-(က)

ကောဠာသန္တံ၊ အာရဒ္ဓဝိပဿနာပိ-အာထုတ်အပ်သော ဝိပဿနာသည်လည်း၊
 (ကောဠာသကို အာရံပြု၍ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ ဟု ရှုအပ်သော ဝိပဿနာသည်
 လည်း)၊ ပဌမာ - သော၊ ဒဿနသမာပတ္တိ - မည်၏၊ အဋ္ဌိအာရမဏေ-အရိုး
 ဟူသော အာရံ၌၊ အာရဒ္ဓဝိပဿနာ-သည်၊ ဒုတိယာ-သော၊ ဒဿနသမာပတ္တိ-
 မည်၏၊ သေက္ခပုထုဇ္ဇနာနံ စေတောပရိယဉာဏံ၊ ခိဏာသဝဿ စေတောပရိယ
 ဉာဏန္တိ- ဟူသော၊ ဣဒံ ပဒဒ္ဓယံ - ဤပုဒ် နှစ်ပါးအပေါင်းသည်၊ နိစ္စလမေဝ-
 မလုပ်သည်သာ (မပြောင်းသည်သာ)။

အပရော-အခြားသော၊ နယော-နည်းကား၊ ပဌမဇ္ဈာန်-သည်၊ ပဌမာ-
 သော၊ ဒဿနသမာပတ္တိ-မည်၏၊ ဒုတိယဇ္ဈာန်-သည်၊ ဒုတိယာ-သော (ဒဿန
 သမာပတ္တိ)၊ တတိယဇ္ဈာန် - သည်၊ တတိယာ- သော၊ (ဒဿနသမာပတ္တိ)၊
 ဝတုတ္ထဇ္ဈာန်-သည်၊ စတုတ္ထာ-သော၊ ဒဿနသမာပတ္တိ-မည်၏။

ပဌမဇ္ဈာန်နှင့်စပ်သဖြင့်) အတ္တဿ ဝုတ္တတ္တာ ဣဒါနိ ဝိပဿနာဝသေန ဒဿေတုံ အပိ
 စာတိ အာဒိ ဝုတ္တိ-ဦးကာ။

နိစ္စလမေဝ။ «ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တဿ အတ္တဿ န အပနေတဗ္ဗတော (မပယ်ရှားထိုက်
 သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း)၊ အတ္တန္တရတ္တတာယ (နောက်ထပ် အနက်တမျိုး
 ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို)၊ ဒဿိယမာနာယ (ပြအင်သော်) ပဒံ စလိတံ နာမ ဟောတိ-
 ဦးကာ။

မှတ်ချက်။ «ရှေး၌ ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ကို ပယ်၍၊ နောက်ထပ် အနက်တမျိုး
 ကို ပြလျှင် ထိုပုဒ်သည် “စလိတံ= လှုပ်ရှား ပြောင်းလဲသောပုဒ်” မည်၏။ သို့
 ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ကို မပယ်လျှင် “နိစ္စလ- ပြောင်းလဲမှု မရှိသောပုဒ်” ဖြစ်သည်။
 မပြောင်းလဲပဲ ရှေးအတိုင်းပင်ဖြစ်သည်-ဟု လို၊ ဤစကားအရ ဦးကာ၌ အတ္တဿနောင်
 န သဒ္ဓါ ကျနေသည်၊ န သဒ္ဓါပါမှ အဓိပ္ပါယ်မှန်မည်။

ဒုတိယဇ္ဈာန် ဒုတိယာ။ «ပဌမဇ္ဈာန်၏ ပဌဒေသန သမာပတ္တိမည်ပုံမှာ အသစ်
 အဆန်း မဟုတ်၊ ထုံးစံအတိုင်းပင်၊ ဒုတိယဇ္ဈာန်၏ ဒုတိယဒေသနသမာပတ်မည်ပုံ၌
 ကား အဋ္ဌိကဝဏ္ဏကသိုဏ်း၏ အစွမ်းဖြင့် ရအပ်သော ဒုတိယဇ္ဈာန်သည် ဒုတိယဒေသန
 သမာပတ် ဟု ဆိုကြသည်။

တတိယဇ္ဈာန် တတိယာ။ «ဤဇ္ဈာန်လည်း အဋ္ဌိကဝဏ္ဏကသိုဏ်းဖြင့်ပင် ရအပ်
 သည်ပင်ဖြစ်၏၊ ထိုဇ္ဈာန်၏ ဒဿနသမာပတ္တိဖြစ်ပုံမှာ-ရဟန်းတပါးသည် အာလောက
 ကသိုဏ်း၌ စတုတ္ထဇ္ဈာန်ကို ဖြစ်စေ၍ ထိုဇ္ဈာန်ကို အခြေခံလျက် ဒိဗ္ဗစက္ခု ရရှိပြီးနောက်
 သဝိညာဏကခန္ဓာကိုယ်၌ အရိုးကို သိမ်းဆည်းကာ ထိုအရိုး၌ ဝဏ္ဏကသိုဏ်းရှုသဖြင့်
 အောက်ဇ္ဈာန်သုံးပါး ရလေရာ တတိယဇ္ဈာန်သည် တည်ရာဖြစ်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်၏
 အစွမ်းဖြင့် တတိယဒေသနသမာပတ္တိ မည်သည်။

စတုတ္ထဇ္ဈာန် စတုတ္ထာ။ «ရူပါဝစရ စတုတ္ထဇ္ဈာန်ကိုဖြစ်စေ၍ ထိုဇ္ဈာန်ကိုအခြေခံ
 လျက် ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ရရှိပြီးသူ၏ ထိုစတုတ္ထဇ္ဈာန်သည် စတုတ္ထဒေသနသမာပတ္တိမည်၏။

တထာ - ထိုမှတစ်ပါး၊ ပဌမ မဂ္ဂေါ-ပဌမ မဂ်သည်၊ ပဌမာ-သော၊ ဒဿန သမာပတ္တိ-မည်၏။ ဒုတိယ မဂ္ဂေါ-သည်၊ ဒုတိယာ-သော (ဒဿနသမာပတ္တိ)၊ တတိယမဂ္ဂေါ-သည်၊ တတိယာ-သော (ဒဿနသမာပတ္တိ)၊ စတုတ္ထမဂ္ဂေါ-သည်၊ စတုတ္တာ-သော၊ ဒဿနသမာပတ္တိ-မည်၏။ ဣတိ-ဤသို့ မှတ်အပ်၏။ ဧတ္ထ-ဤ ဒဿနသမာပတ္တိ ဒေသနာ၌၊ သေသံ - ကြွင်းသော ပုဒ်အပေါင်းကို၊ ပုရိမ နယေနေဝ - ရှေးနည်းဖြင့်သာ၊ ယောဇေတဗ္ဗံ-ယှဉ်စေထိုက်၏။

ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တိဒေသနာ အဖွင့်

၁၅၀။ ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တိသုတ်-ကား၊ လောကဝေါဟာရဝသေန- လောက ဝယ် ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုအပ်သော အသုံးအနှုန်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ သက္ကော -

မှတ်ချက်။ - «ဤနေရာ၌လည်း “ဣဒိနာ ကိ” ကထိတံ” စသည်ဖြင့် အဋ္ဌကထာ ဖွင့်ခဲ့သည့်အတိုင်း သေက္ခပုသုဇဉ်တို့၏ စိတ်ကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းအားဖြင့် “တတိယ ဒဿန သမာပတ္တိ” ဟု လည်းကောင်း၊ ရဟန္တာ၏စိတ်ကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းအားဖြင့် “စတုတ္ထဒဿနသမာပတ္တိ” ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်ရလျှင် ပါဠိတော်နှင့် ညီရာ၏ ဟု ဋီကာဆိုသည်။

ပဌမမဂ္ဂေါ-သည်။ «အဋ္ဌိအာရမဏ ပဌမဇ္ဈာနပါဒကော (အရိုးအာရုံရှိသော ပဌမဇ္ဈာန် အခြေခံရှိသော) ပဌမမဂ္ဂေါ ပဌမာ ဒဿနသမာပတ္တိ၊ အဋ္ဌိအာရမဏ ပဌမ ဇ္ဈာန ပါဒကော ဒုတိယမဂ္ဂေါ ဒုတိယာ ဒဿနသမာပတ္တိ၊ ပရမိတ္တဉာဏသဟဂတာ (စေတောပရိယဉာဏ်နှင့် တကွဖြစ်ကုန်သော) စတုတ္ထဇ္ဈာနပါဒကော တတိယ စတုတ္ထ မဒ္ဒါ တတိယစတုတ္ထသမာပတ္တိသောတိ၊ (ဣတိ- ဤသို့ မှတ်အပ်ကုန်၏)၊ ပုရိသဿ ဝိညာဏပဇာနံ ပနေတ္ထ အသမ္မောဟဝသေန ဒဋ္ဌဗ္ဗံ-ဋီကာ။

မှတ်ချက်။ « [ပါဠိတော်ကြည့်ပါ။] တတိယ စတုတ္ထဝါရ၌ “ပုရိသဿ ဝိညာဏသောတံ ပဇာနာတိ”-ဟု ရှိ၏။ တတိယ ဒဿန သမာပတ္တိ စတုတ္ထ ဒဿန သမာပတ္တိ အရ တတိယ စတုတ္ထ မဂ်ကိုယူလျှင် ထိုမဂ်တရားက နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံ ပြုသောကြောင့် အဘယ်နည်းဖြင့် ပါဠိတော်နှင့် ညီပါတော့မည်နည်း ဟု မေးစရာရှိ၍ “ပုရိသဿ၊ပေါဒဋ္ဌဗ္ဗံ” ဟု မိန့်သည်။ တိုက်ရိုက် အာရုံပြုသောအားဖြင့် စိတ်ကိုသိသည် မဟုတ်၊ အသမ္မောဟ (မတွေ့မဆုံပိုင်းခြားသော) အားဖြင့် သိပါသည်-ဟူလို။

ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တိသု။ « ပညာပနံ ပညတ္တိ၊ ည ကိဏ္ဍုပြု၍ “ပဏ္ဏတ္တိ” ဟု ဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂလာနံ+ပဏ္ဏတ္တိ ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တိ-ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုကွဲကွဲပြားပြားသိစေခြင်း=ဟောပြုခြင်း= ပညတ်ခြင်း၊ [ပုဂ္ဂလာနံ ပညာပနေသု၊ ဂုဏဝိသေသဝသေန (ဂုဏ်ထူး၏ အစွမ်းဖြင့်) အညမညံ အသက်ရတော (မရောယှက်အောင်) ဌပနေသု (ထားခြင်းတို့၌) - ဋီကာ။] ဆက်ဦးမည်။-ပညာပနံ၌ ပ ပုဗ္ဗ+ဉာ+ကာရိတ် ဏာပေ+ယုပစ္စည်းဟု ဆိုလျှင် “အပြားအားဖြင့်သိစေခြင်း = သိအောင်ဟောပြုခြင်း” ဟု အနက်မှတ်ပါ။ ပ ပုဗ္ဗ+ဉာ ပ ခတ်+ယု ပစ္စည်းဟု ဆိုလျှင် “မရောယှက်အောင် ချထားခြင်း= ခွဲခြားထားခြင်း” ဟု

၂၇၆ သုတ်ပါထေယျ သုတ်ပါထေယျ သုတ်ပါထေယျ သုတ်ပါထေယျ

သတ္တဝါ၊ ပုဂ္ဂလော-ပုဂ္ဂိုလ်၊ နရော လူ၊ ပေါသော-ယောကျ်ား၊ ဣတိ-သို့၊ ပညာပေတဗ္ဗာသု- အပြားအားဖြင့် သိစေထိုက်ကုန်သော၊ ဝါ - ခြေ၊ ဝေါ ပညတ်ထိုက်ကုန်သော၊ လောကပညတ္တိသု-လောကပညတ်တို့၌၊ (သတ္တလောက ကို အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်းတို့၌)၊ (ဓမ္မ ဒေသေတိ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဟိ-မှန်၊ ဗုဒ္ဓါနံ-တို့၏၊ ကထာ-စကားတော်တို့သည်၊ ဝါ-ပြောဟောကြောင်း စကားတို့သည်၊ သမ္မုတိကထာ- ပညတ်စကားလည်းကောင်း၊ ဝါ- မညတ်ကို ပြောဆိုကြောင်းစကားလည်းကောင်း၊ ပရမတ္ထကထာ- ပရမတ်စကားလည်း ကောင်း၊ ဝါ- ပရမတ်ကို ပြောဆိုကြောင်းစကားလည်းကောင်း၊ ဣတိ - သို့၊ ဒေသေ- နှစ်မျိုးတို့တည်း၊ ဣတိ - ဤသို့ အစရှိသည်ဖြင့်၊ ပေါဠပါဒသုတ္တေ - ၌၊ (မယာ)၊ ဝိတ္တာရိတာ-ချွေအပ်ပြီ။

တတ္ထ-ထို သမ္မုတိကထာ ပရမတ္ထကထာ နှစ်မျိုးတို့တွင်၊ ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တိသုတ်- ဟူသော၊ အယံ-ဤကထာသည်(ဤစကားသည်)၊ သမ္မုတိကထာ-တည်း၊ ဣဒါ နိ-၌၊ ယေ ပုဂ္ဂလေ- အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ ပညပေန္တေ- ပညတ်တော်မူသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တိသု-တို့၌၊ ဘဂဝါ-သည်၊ အနုတ္တရော-မိမိထက်မြတ်သူ

မှတ်ပါ၊ ဥပသည် စုရာဒိ ဖြစ်သောကြောင့် “ည” ဟုလည်း ဝုဒ္ဓိ ရှိနိုင်သည်၊ ပဏ္ဏတ္တိ နည်းနည်းမှ သိပါ။

သုတ္တော ပုဂ္ဂလော ။ “ရူပါဒိသု သတ္တဝါသတ္တဘယံ-သုတ္တော” ဟူသော ဝိကာကို ကြည့်၍ “ရူပါဒိသု သတ္တဝါသုတ္တော” ဟု ပြု၊ ဤဝစနတ္ထကြောင့် သတ္တ ဟူသော လောကပညတ် ဖြစ်လာသည်၊ “တဿ တဿ သတ္တနိကာယဿ ပူရဏ တော”ကို ကြည့်၍ “တံ တံ သတ္တနိကာယံ ပူရတိတိ ပူရော”ဟုပြု၊ ဂလနတော မရဏ ဝသေန ပတနတောစကို ကြည့်၍ “တတော တတော သတ္တနိကာယတေဒနိဗ္ဗတ္တ ခန္ဓ သန္တာနတော ဝါ ဂလတိ (လျှောကျတတ်၏) ဣတိ ဂလော-ဟုပြု၊ ပူရောစ+သော+ ဂလောစာတိ ပုဂ္ဂလော၊ (ကမ္မဇာရယ်) ရံကိုချေ၊ ဂ ဒွေဘော်လာ။

-နရော ပေါသော ။ “သန္တတိယာ နယနတော”ကို ကြည့်၍ “ခန္ဓသန္တတိ” နရတိ၊ (ဆောင်တတ်၏) ဣတိ-နရော”ဟုပြု၊ နိတိ၊ ဓာတုဝဉ္စနှင့် ဓာတုတ္ထိသင်္ဂဟ၌ နရ ဓာတ်၏ နယန အနက်ပါ၏၊ “အတ္တဘာဝဿ ပေါသနတော”ကို ကြည့်၍ “အတ္တ ဘာဝံ ပေါသေတိတိ ပေါသော”ဟုပြု၊ [ပုသ + ဣ။] ဓမ္မေမြူခြင်း အနက်ဟောရာ၌ ဘူ၊ ကိ၊ ဒိ၊ စု၊ လေးဂိုဏ်းတည်း၊ လိုတွင် ဘူ၊ စု၊ အရှိများသည်။

လောကပညတ္တိသု ။ ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တိသု၌ ပုဂ္ဂလပညတ်နှင့် သက်ဆိုင်သော ပညတ်တို့ကို ခွဲခြားပြလို၍ သုတ္တော နရော ပေါသော ဟူသော ပညတ်တို့ကို ထုတ်ပြ သည်၊ ဤနေရာ၌ ဤပညတ် ဇလးမျိုးကိုသာ ယူရမည်-ဟု ဆိုလိုရင်းမဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် “လောကပညတ္တိသု - သတ္တလောက၌ ပါဝင်သော ပုဂ္ဂိုလ် ပညတ်တို့၌” ဟု အနက် မှတ်ပါ၊ သတ္တဝါအားလုံးနှင့် ဆိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်ပညတ်အားလုံးကို “ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တိသု” အရ ယူပါ-ဟူလို။

ရှိတော်မူသည်။ ၀၇-အမြတ်ဆုံးသည်။ ဟောတိ၊ တေ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ ဒဿန္တော-ပြလိုသည်(ဖြစ်၍)၊ သတ္တိမေ ဘန္တေ ပုဂ္ဂလာ၊ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တောတိ အာဒိ - အစရှိသော စကားကို၊ အာဟ - လျှောက်ပြီ။ [အရှင်သာရိပုတ္တရာက မြတ်စွာဘုရားအား လျှောက်ပြီ။]

တတ္ထ-ထို သတ္တိမေ ဘန္တေ ပုဂ္ဂလာ၊ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော အစရှိသော စကားရပ်၌၊ [ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော ပညာဝိမုတ္တော စသည်၌ အပေါင်း အာဓာရ+အစိတ် အာဓေယံ စပ်။] ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တောတိ-ကား၊ ဒွိဟိ-နှစ်ပါးကုန်သော၊ ဘာဂေဟိ-အဖို့တို့ဖြင့်(အရူပသမာပတ်အဖို့၊ မဂ်အဖို့တို့ဖြင့်)၊ ဒွိဟိ - နှစ်ပါးကုန်သော၊ ဘာဂေဟိ- တို့မှ၊ (ရူပကာယအဖို့၊ နာမကာယအဖို့တို့မှ)၊ ဝိမုတ္တော- လွတ်ပြီ၊ [ဒွိဟိ ဘာဂေဟိ၌ နှစ်ထပ်အနက်ပေးရပုံကို သတိပြုပါ။] အရူပသမာပတ္တိယာ - အရူပသမာပတ်ဖြင့်၊ ရူပကာယတော - ရုပ်

အမှာ။ ။ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တနှင့်စပ်၍ ကျမ်းစာတို့၌ အမျိုးမျိုး ဖွင့်ပြထားရာ ဤပါဠိ အဋ္ဌကထာ ဋီကာ၊ ပုဂ္ဂလပညတ္တိ ပါဠိ အဋ္ဌကထာ ဋီကာ၊ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ ဘိက္ခုဝင် ကိစ္ဆာနိရိ သုတ် အဋ္ဌကထာ ဋီကာ စသည်တို့ကို ကြည့်၍ (၁) ဝိပြိဟ် (၂) ထေရဝါဒန္တရ(၃) သရုပ် (၄) ညှိနှိုင်းချက် ဤ လေးမျိုးကို အခြေခံ၍ ဉာဏ်မှီသမျှ စိစစ်ပါမည်။

ဒွိဟိဘာဂေဟိ။ ။ဤပုဒ်သည် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော၌ ဥဘတောဘာဂ၏ အဖွင့်တည်း။ ဟိ ဝိဘတ်သည် ကရိုဏ်းအနက်၊ နိဿတ္တ (အပါဒါန်) အနက်၌ ဖြစ်၏။ ထို ဒွိဟိဘာဂေဟိ အရကို ပြဆို၍ “အရူပသမာပတ္တိယာ ရူပကာယတော၊ မဂ္ဂေန နာမကာယတော” ဟု မိန့်သည်။ နှစ်ပါးစုံသော အဖို့ဟူသည် အရူပသမာပတ်အဖို့ မဂ်အဖို့နှင့် ရူပကာယနာမကာယ အဖို့တည်း - ဟူလို၊ အရူပသမာပတ်ကို ရသောအခါ ရူပကာယမှ လွတ်၏။ - အရဟတ္တမဂ် ရသောအခါ နာမကာယမှ လွတ်၏။ ဤ စကားအရ - “ဒွိဟိဘာဂေဟိ - နှစ်ပါးစုံသော အရူပသမာပတ် အဖို့ မဂ်အဖို့ တို့ဖြင့် နှစ်ပါးစုံသော ရူပကာယ နာမကာယ တို့မှ” ဤသို့ အာဝုတ္တိနည်းဖြင့် နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ အနက်ပေးပါ။

ဋီကာ။ ။ဒွိဟိဘာဂေဟိတိ ကရဏေ၊ နိဿတ္တေ စေတံပုဗ္ဗာစနံ(ဗဟုဝစ် ဝိဘတ်) အာဝုတ္တိ အာဒိဝသေနစ (အာဒိဖြင့် တန္တ နည်းစသည်ကို ယူပါ)၊ အယမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗောတိ အာဟ “အရူပသမာပတ္တိယာ”တိ အာဒိ။

အမှာ။ ။ဤဋီကာ၌ “ကရဏေ”ဟု ပါဠိပျက်နေ၏။ အံ၊ ဋီ-၃၊ ၁၄၉ အတိုင်း ကရဏေ (ကရိုဏ်းအနက်၌) ဟု ရှိပါစေ။ ပုဂ္ဂလပညတ္တိ၊ ၄ (၄၁) ၌ “ဒွိဟိဘာဂေဟိ ဒွေဝါရေ”ဟု ရှိသောကြောင့် အာဝုတ္တိနည်း ကြံဖွယ်မလိုပါ။

အရူပသမာပတ္တိယာ ရူပကာယတော။ ။ အရူပသမာပတ္တိယာ အရ အရူပစွာန် လေးပါးတည်း၊ စွာန်တို့က နိဝရဏကိလေသာတို့ကို ပယ်ခွါနိုင်ရကား ရှစ်၌ တပ်မက်သော ရူပတဏှာကို ပယ်ခွါခြင်းအားဖြင့် ရူပကာယ (ရုပ်အပေါင်း) မှ

အပေါင်းမှ၊ ဝိမုတ္တော-ပြီ၊ မဂ္ဂေန-အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်၊ နာမကာယတော-နာမ် အပေါင်းမှ၊ (ဝိမုတ္တော-ပြီ)။

[ထို့ ဥဘတောဘာဂ ဝိမုတ္တ၏ သရုပ်ကို ပြလို၍ “သော စတုန္ဒ” စသည်မိန့်။] သော-ထို့ ဥဘတောဘာဂ ဝိမုတ္တ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ပဉ္စဝိဓော ဟောတိ-၌ စပ်)၊ စတုန္ဒ-ကုန်သော၊ အရူပသမာပတ္တိနံ-တို့တွင်၊ [နိဒ္ဒါရဏေ သာမိဇစနံ၊ ဋီကာ။] ဧကေကတော-တပါးတပါးသော အရူပသမာပတ်မှ၊ ဝုဋ္ဌာယ-ထ၍၊ သင်္ခါရေ-တို့ကို၊ သမ္ပသိတွာ-သုံးသပ်၍၊ (ဝိပဿနာရူ၍)၊ အရဟတ္တပ္ပတ္တာနံ-အရဟတ္တဖိုလ် သို့ ရောက်ကုန်သော၊ စတုန္ဒ- လေးယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏လည်းကောင်း၊ (ဝသေန-၌-စပ်)၊ နိရောဓာ-နိရောဓသမာပတ်မှ၊ ဝုဋ္ဌာယ-၍၊ အရဟတ္တပ္ပတ္တ အနာဂါမိနော စ - အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သော အနာဂါမိ ပုဂ္ဂိုလ်၏ လည်းကောင်း၊ [ဘူတပုဗ္ဗဂတိက နည်းအားဖြင့် အရဟတ္တပ္ပတ္တ အနာဂါမိနော- ဟုဆိုသည်။] ဝသေန- အပြားအားဖြင့်၊ [နောက်၌ ဘေဒအနက်ဟော ပုဂ် ပါသည်။] ပဉ္စဝိဓော-ငါးပါးအပြားရှိသည်၊ ဟောတိ-၏။

လွတ်မြောက်သည့်၊ မှန်၏-အဋ္ဌသမာပတ္တိလောဘီ အရှင်မြတ်တို့ အရူပဈာန် ဝင်စား သောအခါ ခန္ဓာကိုယ်မှ မည်သည့်ရုပ်ကိုမျှ မပယ်ပုံကို သတိပြုပါ။ - ဤကား ဤအဋ္ဌကထာ လာသည့်အတိုင်း အဓိပ္ပါယ်တည်း။ ပုဂ္ဂလပဉ္စတ္ထိ ၅ (၄၂) နှိ (၃၅) တို့၌မူ အရူပါဝစရဈာန်သည် ရူပကာယမှလည်းကောင်း၊ နာမကာယမှလည်းကောင်း နှစ်ပါးစုံ လွတ်ကြောင်းကို မိန့်သည်။

မဂ္ဂေန နာမကာယတော။ ။ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ ရဟန္တာ အရှင်မြတ်အတွက် ဖြစ်၍ မဂ္ဂေနအရ အရဟတ္တမဂ်ကို ယူပါ။ “နာမကာယ”ဟူသည် ကိလေသာအပေါင်း တည်း။ ထို့ကြောင့် အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ကိလေသာအားလုံးကို အမြစ်ဖြတ် သတ်လိုက် သဖြင့် ကိလေသာအပေါင်းမှ လွတ်မြောက်သွားသည်ကို “မဂ္ဂေန နာမကာယတော” ဟု ဆိုသည်။ [နာမကာယ - ကိလေသာဟူသော နာမ်အပေါင်း။]

ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော။ ။ အထက်ပါ အဓိပ္ပါယ်များကို ကြည့်၍ ဥဘတော ဘာဂကို “ဥဘတော စ-နှစ်ပါးစုံသော အဖို့လည်း (အရူပသမာပတ် အဖို့၊ မဂ်အဖို့ လည်း) + ဥဘတောဘာဂါစ- နှစ်ပါးစုံသော (ရူပကာယ နာမကာယ) အဖို့ တို့လည်း=ဥဘတောဘာဂါ”ဟု ဧကဒေသသရူပေကသေသံပြု၊ ဥဘတောဘာဂဂဟိ- နှစ်ပါးစုံသော အရူပသမာပတ်အဖို့ မဂ်အဖို့တို့ဖြင့် နှစ်ပါးစုံသော ရူပကာယ နာမ ကာယတို့မှ+ဝိမုတ္တော- လွတ်သူတည်း။ ဥဘတော ဘာဂဝိမုတ္တော”ဟု ဆက်။

အံ ဋီကာ ။ ။ ဥဘတော ဥဘယထာ (နှစ်ပါးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်)၊ [အရူပသမာပတ်၊ မဂ်ဟူသော နှစ်ပါးစုံသော အဖို့အားဖြင့်-ဟုလို။] ဥဘတော ဥဘောဟိ ဘာဂဂဟိ (နှစ်ပါးကုန်သော ရူပကာယ-နာမကာယအဖို့တို့မှ၊) ဝိမုတ္တောတိ

ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော၊ ဧကဒေသသရူပေကသေသနဇယန—(ဥဘတော တပုဒ်ကို ချေ၍ ဥဘတောဘာဂ) တစိတ်ကြွင်းသောနည်းဖြင့် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တဖြစ်သည်။ [ဒု၊ ဋီ-၃၊ ၁၄၉]။

တိပိဋကစူဠာနာဂထေရ်၏ ဝါဒ။ ။ ဤထေရ်က ဈာန်သမာပတ်ဟူသော ဝိက္ခမ္ဘန ဝိမောက္ခ မဂ်ဟူသော သမုဇ္ဈေဒဝိမောက္ခနှစ်ပါးတို့ဖြင့် ကိလေသာတို့မှ လွတ်သော ကြောင့် “ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ” မည်၏ - ဟု ဆို၏။ ဤအလို “ဥဘတောဘာဂ” အရ ဝိက္ခမ္ဘနဝိမောက္ခအဖို့ သမုဇ္ဈေဒ ဝိမောက္ခအဖို့ နှစ်ပါးကို ယူ၍ “ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ+မုတ္တော (ကိလေသာ တို့မှ လွတ်သူတည်း။) ဥဘတောဘာဂ-ဝိမုတ္တော” ဟု ပြု။ [ပဌမတ္ထေရဝါဒေ ဒီပနိ ဘာဂဝိမုတ္တော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော၊ ပေ၊ တတ္ထ ဝိမုတ္တောတိ ကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တော၊ - ပုဂ္ဂလပညတ်၊ မူလဋီ- ၃၊ ၃၅။]

တိပိဋက မဟာဝံဇမ္ဗရက္ခိတထေရ် ။ ။ ဤထေရ်ကမူ ရူပကာယ နာမကာယ နှစ်ပါးအပေါင်းမှ လွတ်သောကြောင့် ဥဘတော ဘာဂဝိမုတ္တမည်၏ - ဟု မိန့်သည်။ ဤအလို ရူပကာယနာမကာယ နှစ်ပါးကို “ဥဘတောဘာဂ” အရယူ၍ “ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ+မုတ္တော” ဟု ပြု၊ ကိလေသာ ဟူသော နာမကာယမှ လွတ်ရာ၌ ဝိက္ခမ္ဘန ဝိမောက္ခ - သမုဇ္ဈေဒဝိမောက္ခ အားဖြင့် နှစ်ကြိမ်လွတ်ရသည်။

ဋီကာ။ ။ ဒုတိယတ္ထေရဝါဒေ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တောတိ ဥဘတောဘာဂ ဝိမုတ္တော၊ ပေ၊ ကိလေသ ဝိက္ခမ္ဘန သမုဇ္ဈေဒနေ ဟိ ဝါ ကာယဒွိယတော ဝိမုတ္တောတိ အတ္ထော၊ - မူလ ဋီ-၃၊ ၃၅။ [ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနသမုဇ္ဈေဒနေဟိ - ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခွါခြင်း အကြွင်းမဲ့ဖြစ်ခြင်းတို့ဖြင့်-ဟု ဆိုပါ။]

တိပိဋက စူဠာဘယထေရ်။ ။ ဤထေရ်၏ ဝါဒ၌ ကိလေသာတို့မှ လွတ်သည်ကို “ဝိမုတ္တော” ဟု ဆိုလို၏။ ထိုသို့ လွတ်ရာ၌ ဈာန်သမာပတ်ဖြင့် ပယ်ခွါစဉ်က တကြိမ်၊ မဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်ခြတ်စဉ်က တကြိမ်၊ ဤသို့ နှစ်ကြိမ်လွတ်သည်ကို “ဥဘတောဘာဂ” ဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ-နှစ်ပါးစုံသော အခြင်းအရာ အားဖြင့် (ဝါ-နှစ်ကြိမ်) ဝိမုတ္တော-ကိလေသာတို့မှ လွတ်သူတည်း။ ဥဘတောဘာဂ ဝိမုတ္တော-ဟု ပြု။

ဋီကာ။ ။ သမာပတ္တိယာ ဝိက္ခမ္ဘနဝိမောက္ခေန ဧကဝါရံ၊ မဂ္ဂေန သမုဇ္ဈေဒ ဝိမောက္ခေန ဧကဝါရံ ဝိမုတ္တတ္တာ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော၊ [သမာပတ္တိယာ-အရူပ ဈာန်သမာပတ်ဖြင့်၊ ဝိက္ခမ္ဘနဝိမောက္ခေန - ပယ်ခွါခြင်းဟူသော ဝိမောက္ခအားဖြင့် စသည် အနက်ဆိုပါ။]

ဝါဒ ၃ မျိုးပေါင်း။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ ဤထေရ်ဝါဒ သုံးမျိုးကိုပင် ပါဝင်အောင် တပေါင်းထည်း ပြု၍ “အရူပသမာပတ္တိယာ ရူပကာယတော ဝိမုတ္တော၊ မဂ္ဂေန နာမကာယတော” ဟု ဖွင့်ထား၏။ [ဧတေန၊ ပေ၊ ဣမေသံ တိတ္ထုပ္ပိ ထေရဝါဒါနံ ဧကန္တိ သင်္ဂဟော ကတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ - ဋီကာ။]

သော စတုန္ဒစသည်။ ။ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ၏ သရုပ်ကိုပြလို၍ “သောစတုန္ဒ” စသည်မိန့်၊ ဤစကားကိုကြည့်၍-အရူပသမာပတ်လေးမျိုးတွင် တမျိုးမျိုးကို ဝင်စား ရာမှထ၍ သင်္ခါရဘုရားတို့ကို အနိစ္စ ခုက္ခ အနတ္တ ဟု ရှုသဖြင့် ရဟန္တာဖြစ်ကြသော

ပုဂ္ဂိုလ်လေးဦး၊ နိရောဓသမာပတ်မှ ထ၍ သင်္ခါရတို့ကို ဝိပဿနာရှုသဖြင့် အနာဂါမ် ဖြစ်ပြီးမှ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တဦး၊ ဤသို့ငါးဦးရှိသည်ဟု သိပါ။

မဟာနိဗ္ဗာနသုတ် ။ ။ [ဒီ ၂၊ ၆၀။] ထိုသုတ်၌ “ ရူပိ ရူပါနိ ပဿတိ၊ အယံပဋ္ဌမော ဝိမောက္ခော၊ ပေါသဗ္ဗသော နေဝသညာ နာသညာယတနံ သမတိတ္တမ္ပ သညာဝေဒယိတနိရောဓံ ဥပသမ္ပန္တ ဝိဟရတိ၊ အယံ အဋ္ဌမော ဝိမောက္ခော ” ဟု နိရောဓ သမာပတ်အဆုံးရှိသော ဝိမောက္ခ ရှစ်ပါးကို ဟောတော်မူ၏။ ထို့နောက် “ အာသဝါ နဉ္စ ခယာ ” စသည်ဖြင့် အရဟတ္တမဂ်ကို ဟောတော်မူ၏။ ဤသို့ အဋ္ဌ ဝိမောက္ခအားဖြင့် ရူပကာယမှ လည်းကောင်း၊ အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ကိလေသာဟူသော နာမကာယမှ လည်းကောင်း နှစ်မျိုးစုံမှ လွတ်သော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်ကို ဟောတော် မူ၏။ ထိုသုတ်တော်၌ နိရောဓသမာပတ်ကို ရပြီးမှ အရဟတ္တမဂ်ကို ရသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥဘတောဘဂဝိမုတ္တအဖြစ်ကို ဟောဟော်မူခြင်းသည် “ အမြတ်ဆုံး ဥဘတောဘာဂ ဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် ” ကို ဖော်ထုတ်ချီးကျူး၍ ဟောတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုသုတ် တော်၌ပင် “ ဣမာယစ အာနန္တ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တိယာ အညာ ဥဘတောဘာဂ ဝိမုတ္တိ ဥတ္တရိတရာ ဝါ ပဏီတတရာ ဝါ နတ္ထိ ” ဟု မိန့်တော်မူသည်။ [မူလ၊ ဒီ၊ ၃၊ ၃၄-။]

ကိဋ္ဌာဂိရိသုတ် ။ ။ [မ၊ ၂၊ ၁၃၀၊ ၁၄၃။] ထိုသုတ်၌ကား “ ဣ ဘိက္ခဝေ ကေစ္စော ပုဂ္ဂလော ယေ တေ သန္တာ ဝိမောက္ခာ အတိတ္တမ္ပ ရူပေ အာရုပ္ပ၊ တေ ကာယေန ဖုဿိတွာ ဝိဟရတိ ” ဟု အရူပသမာပတ် လေးပါးကိုဟောတော်မူ၏။ ထို့နောက် “ ယညာယ စဿ ဒိသ္မာ အာသဝါ ပရိက္ခိဏာ ဟောန္တိ ” ဟု အရဟတ္တမဂ် ကို ဟောတော်မူ၏။ ဤသို့ အရူပသမာပတ် လေးပါး၏အစွမ်းဖြင့် ရူပကာယမှလွတ်၍ အရဟတ္တမဂ်ရသောအခါ ကိလေသာနာမကာယမှလွတ်သော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဟောတော်မူထားသည်။ [မူလ၊ ဒီ၊ ၃၊ ၃၄-၃၅]။

အဋ္ဌကထာများ။ ။ ဤအဋ္ဌကထာနှင့် ပုဂ္ဂလပညတ် အဋ္ဌကထာ (၄၁) မဇ္ဈိမ၊ ၄၊ ၃၊ (၁၃၁) တို့၌ကား ကိဋ္ဌာဂိရိသုတ်တော်အတိုင်း အရူပသမာပတ် တပါးကို ရလျှင် (ဝိမောက္ခ ရှစ်ပါးကို နိရောဓ သမာပတ်အထိ မရစေကာမူ) ရူပကာယမှ လွတ်၍ အရဟတ္တမဂ် ရသောအခါ နာမကာယမှ လွတ်သောကြောင့် ဥဘတော ဘာဂဝိမုတ္တဖြစ်နိုင်ရကား “ သော စတုန္တံ အရူပသမာပတ္တိနံ ဧကေကတော ပုဋ္ဌာယ ” စသည်ဖြင့် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် အားလုံးကို သိမ်းကျုံး၍ “ ပဉ္စဝိမော ” ဟု ပြထားသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ကိဋ္ဌာဂိရိသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ကား - အရူပသမာပတ်တို့သည် ရူပ သမာပတ်နှင့်ကင်း၍ မဖြစ်ခြင်းကြောင့် “ အာရုပ္ပါ ” ဟု ဟောတော်မူထားသော်လည်း ဝိမောက္ခ ရှစ်ပါးကိုပင် ဟောတော် မူထား၏ ဟုလည်းကောင်း၊ ဒွိကာများ၌လည်း ယင်းသုတ်ဝယ် “ ဒွိဟိ ဘာဂေဟိ ဒွေဝါရေ ဝိမုတ္တော ” ဟူသော လက္ခဏာနှင့် ညီသောကြောင့် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ သေဋ္ဌ ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း ဟောတော်မူထား၏ ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်ကြသည်။ ဤအလို ယင်းသုတ်၌လည်း ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ ပုဂ္ဂိုလ် ငါးယောက်လုံးကိုပင် ဟောတော်ထားသည်-ဟု မှတ်ပါ။

တ္ထေ-ဤဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တိကုလသံဃာ၊ [ရှေးနိဿယ၌ “တ္ထေ-ဤဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တိပုဂ္ဂိုလ်၌” ဟု စွဲ၏။] ပါဠိ ပန-ပါဠိတော်သည်ကား၊ (အဘိဓမ္မပုဂ္ဂလပညတ္တိ ပါဠိတော်သည်ကား၊) ကတမော စ ပုဂ္ဂလော၊ ပေါ၊ အာသဝါ ပရိက္ခိဏာ ဟောန္တိတိ-ဟူ၍၊ ဧဝံ-သို့၊ အဋ္ဌဝိမောက္ခလင်္ကာတိနော-ရှစ်ပါးသော ဝိမောက္ခကို ရခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါ-နှင့်၊ ဝသေန - အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ - စပ်သဖြင့်၊ အာဂတာ-လာပြီ။

ပါဠိတော်အနက်။ ။ [ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော- ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ မည်သော၊ ပုဂ္ဂလော-ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကတမော စ - အဘယ်နည်း၊ ‘ဣဓ - ဤ သာသနာတော်၌၊ ဧကစ္စော-အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော-သည်၊ အဋ္ဌ-ကုန်သော၊ ဝိမောက္ခေ-ရူပ အရူပ ဈာန်သမာပတ်ဟူသော ဝိမောက္ခတို့ကို၊ ဝါ-ဆန့်ကျင် ဖက် နှိပ်ရုံတို့မှ လွတ်သော ရူပ အရူပဈာန်သမာပတ်တို့ကို၊ ကာယေန-သဟဇာတ နာမကာယဖြင့်၊ ဖုသိတွာ-တွေ့ထိ၍၊ (ရရှိ၍)၊ ဝိဟရတိ-နေနိုင်၏၊ အာသဝိ-ထို ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ပညာယစ- ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာ ဖြင့်လည်း၊ ဒိသ္မာ- သင်္ခါရတရား၊ သစ္စာလေးပါးတို့ကို မြင်ခြင်းကြောင့်၊ အာသဝါ - တို့သည်၊ ပရိက္ခိဏာ-ကုန်ပြီးကုန်သည်၊ ဟောန္တိ။]

ပါဠိပနေတ္ထ။ ။ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ ဖြစ်သင့်သောပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးကို သိမ်း ကျုံး၍ “ပဉ္စဝိဓော” ဟု ဆိုသော်လည်း-ပုဂ္ဂလပညတ် ပါဠိတော်၌ကား အဋ္ဌဝိမောက္ခ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အစွမ်းဖြင့်သာ ဟောတော်မူထားသည်-ဟု ပြလို၍ “ပါဠိပနေတ္ထ” စသည်မိန့်၊ မှန်၏-ဤပါဠိသည် သာကေစကားမဟုတ်၊ မိမိအဆိုနှင့် ပါဠိတော်အလိုကို ညှိ၍ပြခြင်းသာ ဖြစ်၏၊ တိုက်ရိုက် သာကေပြလိုလျှင် “ယထာဟ၊ တေနာဟ၊ တေနာဟဘဂဝါ၊ တေန ဝုတ္တံ၊ ဝုတ္တံ စေတံ” စသည်ဖြင့် သုံးလေ့ရှိသည်။ [နောက်၌ လာလိမ့်မည်။]

မေးဖွယ်။ ။သို့ဖြစ်လျှင် အရူပဈာန်လေးပါးလုံး မရပဲ ၁ ပါး၊ ၂ ပါး၊ ၃ ပါးသာ ရသော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်အတွက် “အဋ္ဌဝိမောက္ခလင်္ကာ” ဟုမဆိုနိုင်သည် မဆိုတ်ပါလော-ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အပေါင်းဖြစ်သော အဋ္ဌသမာပတ္တိလင်္ကာတို့ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ၏အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော အရူပဈာန် ၁ ပါး၊ ၂ ပါး၊ ၃ ပါးရသူ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်၌ တင်စား၍ ဧကဒေသျှပဝေရအားဖြင့် “အဋ္ဌဝိမောက္ခ လင်္ကာ” ဟုပင် ဆိုနိုင်ပါသည်။ [မူလ၊ ဋီ၊ ၃၊ (၃၆)။]

အဋ္ဌဝိမောက္ခေ စသည် ။ ။ အဋ္ဌသမာပတ္တိယော သဟဇာတနာကောယေန ပဋိလင်္ကာ၊ ပေါ၊ ဝိပဿနာ ပညာယ သင်္ခါရဂတံ (သင်္ခါရအပေါင်းကို) မဂ္ဂပညာယ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ပဿိဘွာ စတ္တာရောပိ အာသဝါ ပရိက္ခိဏာ ဟောန္တိ-ဋီကာ။

ဒိသ္မာ။ ။ပါဠိတော်ရှိအတိုင်း အဓိပ္ပါယ်ယူလျှင် “အာသဝါ” ဟူသော ကတ္တား သည် ဒိသ္မာ၏ ကတ္တားလည်း ဖြစ်စရာရှိသောကြောင့် “အာသဝေါတရားတို့က မြင်၍ ကုန်သည်” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက်၏၊ ထို့ကြောင့် ဒိသ္မာကို ဗုဒ္ဓကာလ ကြိယာပိသေသန

ပညာယ - ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဖြင့်၊ ဝိမုတ္တော - ကိလေသာတို့မှ လွတ်သောပုဂ္ဂိုလ်တည်း၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ ပညာဝိမုတ္တော - မည်၏၊ သော - ထို ပညာဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ပဉ္စဝိဇောဝ ဟောတိ-၌စပ်)၊ သုက္ခဝိပဿကောစ- ဈာန်အစေးမဆောက်သဖြင့် ခြောက်တောက်တောက် ဝိပဿနာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ် လည်းကောင်း၊ စတုဟိ - ကုန်သော၊ ဈာနေဟိ-ရူပါဝစရဈာန်တို့မှ၊ ဝုဋ္ဌာယ- ထ၍၊ အရဟတ္တံ - အရဟတ္တဖိုလ်သို့၊ ပတ္တာ - ရောက်ကုန်သော၊ စတ္တာရောစ- လေးပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့လည်းကောင်း၊ ဣတိ - သို့၊ ဣမေသံ - ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ဝသေန-အပြားအားဖြင့်၊ ပဉ္စဝိဇောဝ- ငါးပါးအပြားရှိသည်သာ၊ ဟောတိ။ [ဥတတောဘာဂဝိမုတ္တနှင့် သင်္ချာချင်းတူ၍ “ပဉ္စဝိဇောဝ” ဟု ဧဝံဖြင့်ဆိုသည်။]

မဇ္ဈိမပိတိ အနက်ပေးရသည်။ သို့ရာတွင် ကြိယာအနေအားဖြင့်ကား မြင်ခြင်းက ရှေးကျသောကြောင့် “ပုဗ္ဗကာလကြိယာ” ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဘာကြောင့်နည်း။- အာသဝေါတို့၏ ကုန်ခြင်းသည် မြင်ခြင်းနှင့်စပ်၍ နေသောကြောင့်တည်း။

ဋီကာ ။ ။ ဒိဿာတိ ဒဿနဟေတု၊ န ဟိ အာသဝေါ ပညာယ ပဿန္တိ၊ (အာသဝေါ တရားတို့က ပညာဖြင့် မြင်တတ်ကုန်သည် မဟုတ်)၊ ဒဿန ကာရဏာ ပန (အဟုတ်ကား မြင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်) ပရိက္ခိဏာ (ကုန်သော အာသဝေါတို့ကို) ဒိဿာ ပရိက္ခိဏာတိ (မြင်ခြင်းကြောင့် ကုန်သောအာသဝေါတို့ ဟူ၍) ဝုတ္တာ၊ (ဘာကြောင့်နည်း) ဒဿနာယတ္တ ပရိက္ခိဏတ္တာ (ပညာဖြင့် မြင်ခြင်း၌ စပ်သော ကုန်ခြင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း)၊ ဧဝံဒိဒဿနံ (မြင်ခြင်းကို) အာသဝါနံ ဓယဿ (ကုန်ခြင်း၏) ပရိမ ကိရိယာဘာဝေန ဝုတ္တံ။ ဋီကာ၌ “အာသဝါ” ဟူသော ပဌမာ မဟုတ်စနန္တ နေရာဝယ် “အာသဝေ” ဟု ဒုတိယာ မဟုတ်စနန္တဖြင့် ပါဠိပျက် နေ၏။ ပုဂ္ဂလပညတ္တိ မူလဋီ၊ (၃၅) အတိုင်း “အာသဝါ” ဟု ပါဠိမှန်ရှိပါစေ။

ပညာဝိမုတ္တော။ ။ ပညာ-ဟူသည် ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာတည်း၊ ရဟန္တာ ဖြစ်ပြီးမှ ပညာဝိမုတ္တအမည် ရနိုင်သောကြောင့် အရဟတ္တ မဂ်ပညာကိုသာ ဥက္ကဋ္ဌနည်း အားဖြင့် ယူနိုင်၏။ “ပညာဖြင့် ကိလေသာတို့မှ လွတ်သည်” ဟု ဆိုရာ၌ သမာဓိ လုံးလုံး မပါ-ဟု ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်၊ ရူပါဝစရသမာဓိကား ပါ၊ ပါ၏၊ လွန်ကဲသော သတ္တိထူး ရှိသော အရူပါဝစရ ဈာန်သမာဓိ မပါပဲ ပညာဆက်သက်ဖြင့်သာ ကိလေသာတို့မှ လွတ်သူ-ဟု ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် အံ၊ ဋီ-၃၊ (၁၅၁)၊ မ၊ ဋီ-၃၊ (၈၆) တို့၌ “ပညာယဧဝ+ဝိမုတ္တော” ဟု ဧဝံသဒ္ဒါထည့်၍ ဖွင့်ကြသည်။ [ဝိသေသတော ပညာယ ဧဝ ဝိမုတ္တော၊ န တဿာ (ထိုပညာ၏) ပတိဋ္ဌာနဘူတေန အဋ္ဌဝိမောက္ခ သင်္ခါတေန သာတိသယေန (လွန်ကဲသော သတ္တိထူးရှိသော) သမာဓိနာတိ ပညာဝိမုတ္တော၊ မ၊-ဋီ၊ ၃၊ ၈၆။] ဤဝါကျ၏နောက်၌ “အနဓိဂတ ဝိဓမာက္ခေန” ဟု ပါဠိရှိနေ၏။ အင်္ဂုတ္တိုရ် ဋီကာအတိုင်း “အနဓိဂတအဋ္ဌဝိမောက္ခော” ဟု ရှိသင့်သည်။

ဧတ္ထ-ဤ ပညာဝိမုတ္တိကထာ၌ [ဧတ္တာတိ ဧတိဿံ ပညာဝိမုတ္တိကထာယံ၊-မ၊
ဋီ၊ ၃၊ ၈၆။] ပါဠိပန - ပုဂ္ဂလပညတ္တိ ပါဠိတော်သည်ကား၊ အဋ္ဌဝိမောက္ခ ပဋိ
က္ခေပဝဿေနဝ - ရှစ်ပါးသောဝိမောက္ခတို့ကို ပယ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်မင်၊
အာဂတာ- လာပြီ၊ -ယထာဟ - အဘယ်ကဲ့သို့ ဟောတော်မူသနည်း၊ န ဟေဝ
ခေါ အဋ္ဌ ဝိမောက္ခေ ကာယေန၊ပေ၊အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ပညာဝိမုတ္တောတိ-
န ဟေဝ ခေါ အဋ္ဌ ဝိမောက္ခေ၊ပေ၊အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ပညာဝိမုတ္တောဟူ၍၊
(အာဟ- ဟောတော်မူပြီ)။

ပါဠိတော်အနက်။ ။ [အဋ္ဌ-ကုန်သော၊ ဝိမောက္ခေ-တို့ကို၊ ကာယေန-
ဖြင့်၊ ဖုသိတွာ-၍၊ နဟေဝ ခေါ ဝိဟရတိ-နေကား မနေနိုင်၊ (နေတော့ မနေ
နိုင်၊ ရတော့ မရ - ဟူလို၊) စ-ထိုသို့ပင် မနေနိုင်ပါသော်လည်း၊ အဿ-၏၊
ပညာယ-ဖြင့်၊ ဒိဿာ-ကြောင့်၊ အာသဝါ - တို့သည်၊ ပရိက္ခိဏာ-ကုန်သည်၊
ဟောန္တိ၊ အယံ - ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ပညာဝိမုတ္တော- ပညာဝိမုတ္တမည်သော၊ ဝါ-
အရူပဈာန်သမာဓိမပါ၊ အရဟတ္တမဂ်ပညာဖြင့်သာ ကိလေသာတို့မှလွတ်သော၊
ပုဂ္ဂလော-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။]

အဋ္ဌဝိမောက္ခ ပဋိက္ခေပဝဿေန။ ။ဤပါဌဖြင့် ဝိမောက္ခရှစ်ပါးလုံးကိုပယ်သည်၊
ရူပဈာန်တစိတ်တပိုင်းကိုသာ ပယ်သည်မဟုတ်၊ ဤပညာဝိမုတ္တကား ဥဘတောဘာဝ
ဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်ကဲ့သို့ ဝိမောက္ခရှစ်ပါးလုံးမရ၊ ရူပဈာန် လေးပါးကိုသာ ရသည် - ဟူလို၊
သို့ဖြစ်လျှင်-အရူပဈာန် တချို့ တဘက် မရရှိသော်လည်း (ဥပမာ ၁ ပါးသာရ၍ ၃ ပါး
ကျန်၊ ၂ ပါးသာရ၍ ၂ ပါးကျန်နေသော်လည်း) အဋ္ဌဝိမောက္ခလာဘီအဖြစ်ကိုမတား
ဟူသောစကားကျ ထွက်လာ၏၊ မှန်၏- အရူပဈာန်လေးပါးတွင် တပါးပါးကိုရလျှင်
ပင် ဥဘတောဘာဝဝိမုတ္တသာ မည်၍၊ ပညာဝိမုတ္တ မမည်၊ [ဥဘတောဘာဝဝိမုတ္တ
သရုပ်နှင့် ပညာဝိမုတ္တသရုပ်ကို ညှိနှိုင်းကြည့်ပါ။]

ဋီကာ။ ။အဋ္ဌဝိမောက္ခ ပဋိက္ခေပဝဿေန၊ န တဒေကဓိသဘူတ ရူပဈာန်
ပဋိက္ခေပဝဿေန (ထိုဝိမောက္ခ၏ တစိတ်တပိုင်းဖြစ်သော ရူပဈာန်ကို ပယ်ခြင်း၏
အစွမ်းဖြင့်)၊ ဧဝံဟိ အရူပဈာန်နကဒေသာဘာဝေပိ (အရူပဈာန် တစိတ်တပိုင်းမရပဲ
ကျန်နေပါသော်လည်း) အဋ္ဌဝိမောက္ခပဋိက္ခေပေါ န ဟောတိတိ သိဒ္ဓိ ဟောတိ၊
အရူပါဝစရဈာန်နေသု ဟိ ဧကသိဒ္ဓိ သတိ ဥဘတောဘာဝဝိမုတ္တောယေဝ နာမ
ဟောတိ၊ န ပညာဝိမုတ္တောတိ။

ယထာဟ။ ။ဤပုဒ်၏ အနက်အမျိုးမျိုးကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ (ပ) တွဲ
(၅၂) ၌ အကျယ်ပြထားပြီ၊ ဤ၌ ယထာဟ-အဘယ်ကဲ့သို့ မိန့်တော်မူသနည်း - ဟု
အလွယ်စပ်ထားပါသည်။

ဗုဒ္ဓန္တံ—တွေထိအပ် ရရှိအပ်ပြီးသော အရူပါဝစရဈာန်တို့၏ အဆုံးဖြစ်သော အခြားမဲ့ကာလပတ်လုံး၊ ၀၁-တွေထိအပ် ရရှိအပ်ပြီးသော အရူပါဝစရဈာန်တို့၏ အဆုံးဖြစ်သော အခြားမဲ့ကာလ၌ မျက်မှောက်ပြုသည် မည်လောက်အောင်၊ သစ္စိကရောတိ - နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်၏၊ ဣတိ - ထို့ကြောင့်၊ ကာယသက္ခိယ—ကာယသက္ခိယ မည်၏၊ သော—ထို ကာယသက္ခိယပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဈာနဗျာဓိ—ဈာန်အတွေ့ကို၊ ပဌမံ - ရှေးဦးစွာ၊ ဖုသတိ - တွေထိ၏၊ ၀၂— ရရှိ၏၊ ပစ္စာ -

ဗုဒ္ဓန္တံ။ ။ [ဗုဒ္ဓ + အန္တံ။] ဗုဒ္ဓာနံ + အန္တော + ဗုဒ္ဓန္တော—ဟု ဆဋ္ဌိတဗျူဟိသိပြု၊ “ဗုဒ္ဓ” အရတွေထိအပ်ရရှိအပ်ပြီးသော အရူပါဝစရဈာန်တို့ကိုယူပါ၊ “အန္တ = အဆုံး” ဟူရာ၌ ထိုဈာန်တို့၏အဆုံး ဘင်ဇဏမဟုတ်၊ အဆုံးဖြစ်သော အခြားမဲ့ကာလတည်း။ [ဗုဒ္ဓာနံ အန္တော ဗုဒ္ဓန္တော၊ ဗုဒ္ဓာနံ အရူပဇ္ဈာနာနံ အနန္တရော ကာလောတိ အဓိပ္ပာယ်ော၊- ဋီကာ။]

ဝိတတ်အနက်။ ။ “ဗုဒ္ဓန္တံ” ၌ ဒုတိယာဝိသတ်သည် အစွန္တသံယောဂ အနက်၌ ဖြစ်၏၊ မှန်၏- ဤ ကာယသက္ခိယပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိဖလဌမှစ၍ အရဟတ္တဓဂ္ဂတိုင်အောင် ခြောက်ပါး ရှိသောကြောင့် အရူပါဝစရဈာန်တို့၏ အခြားမဲ့ ကာလပတ်လုံး အကြောင်းအားလျော်စွာ အထက် မင်္ဂလ်များကို (နိဗ္ဗာန်ကို) မျက်မှောက်ပြုရမည် ဖြစ်သည်။

ဋီကာ။ ။ အစွန္တသံယောဂေ စေတံ ဥပယောဂဝစနံ၊ ဗုဒ္ဓာနန္တရကာလမေဝ (တွေထိအပ် ရရှိအပ်သော အရူပါဝစရဈာန်တို့၏အခြားမဲ့ကာလပတ်လုံးပင်) သစ္စိကာတဗ္ဗံ (မျက်မှောက်ပြုထိုက်သော နိရောဓကို) သစ္စိကတော သစ္စိကရဏူပါယေန (မျက်မှောက်ပြုခြင်းအား သင့်လျော်သောအကြောင်းအားဖြင့် မျက်မှောက်ပြု၏)၊ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤဋီကာ၌ “ဗုဒ္ဓာနန္တရကာလမေဝ” ဟူရာ၌ အခြားမဲ့ကာလတဇဏချင်းသာလျှင်-ဟု ဆိုလိုသည်မဟုတ်၊ အခြားမဲ့ကာလ တလျှောက်လုံးဟု ဆိုလိုသည်၊ ထိုသို့ မျက်မှောက်ပြုရာ၌ အကြောင်းအားလျော်စွာ ပြုရမည်ဖြစ်သောကြောင့် “သစ္စိကရဏူပါယေန”ဟု ဝိသေသနပြုသည်။ [စာအုပ်များ၌ သစ္စိကာတဗ္ဗံ နောင်ပိုဒ်တားတွေ့ရ၏၊ ထိုပိုဒ်တား ဖော်ပါ။]

တနည်း။ ။ ပုဒ္ဒလပညတ္တိ မူလဋီကာနှင့် မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသဋီကာတို့၌ ဘာဝနပုံသက (ကြိယာဝိသေသန) အနက်လည်းဖွင့်ကြသေး၏၊ ထိုအလို “ဗုဒ္ဓန္တံ - တွေထိအပ် ရရှိအပ်ပြီးသော အရူပါဝစရဈာန်တို့၏ အဆုံးဖြစ်သော နောက်ကာလ၌ မျက်မှောက်ပြုသည် မည်လောက်အောင်”ဟု အနက်ပေး၍ သစ္စိကရောတိ၌ စပ်ပါ။ [ဘာဝ - ကြိယာ၌ စပ်ထိုက်သော + နပုံသက - နပုံလိုက်ရှိသောသဒ္ဓါ။]

ကာယသက္ခိယ ။ ။ [ကာယ - နာမကာယကို + သက္ခိယ - မျက်မှောက်ပြုခြင်းရှိသူ (မျက်မှောက်ပြုသူ) ။] သစ္စိကရောတိသည်။ သက္ခိယ၏အနက်ပြတည်း၊ သက္ခိယ “သ + အက္ခိ”ဟု ခွဲ၊ သဟ + အက္ခိနာ ယော ဝတ္တတိတိ သက္ခိ၊ [သက္ခိနာ -

ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တိဒေသနာအဖွင့်

ဘာသာဋီကာ

၂၀၅

နောက်မှ၊ နိရောဓံ - သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါ - သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ရာဖြစ်သော၊ နိဗ္ဗာန် - ကို၊ သစ္စိကနရာဘိ - မျက်မှောက်ပြု၏။ [သရုပ်ကို ပြလို၍ “သောသောတာပတ္တိဖလဋ္ဌ” စသည်မိန့်။]

သော - ထိုကောယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗော-၌စပ်)၊ ဝါ - သည်၊ (ဆဗ္ဗိဓောဟောတိ-၌စပ်)၊ သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌ-သောတာပတ္တိဖိုလ်၌တည်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အာဒိ - အစကို၊ ကတွာ-၍၊ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌာ-အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌ ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်အောင်၊ ဆဗ္ဗိဓော-ခြောက်ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ- သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗော- ထိုက်၏၊ တေနာ - ထို့ကြောင့်ပင်၊ (ဘဂဝါ - သည်၊) အာဟ - ဟောတော်မူပြီ၊ (ကိ - နည်း၊) ဣဓေကဏ္ဍော ပုဂ္ဂလော၊ ပေါကာယ သက္ခိတိ-ဟူ၍ (အာဟ-ပြီ)။

ပါဠိတော်အနက်။ ။[ဣဓ-ဤသာသနာတော်၌၊ ကေဏ္ဍော-အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော-သည်၊ အဋ္ဌ-ကုန်သော၊ ဝိမောက္ခေ-တို့ကို၊ ကာယေန-ဖြင့်၊ ဖုဿိတွာ-၍၊ ဝိဟရတိ-၏၊ ဤစကားတော်ဖြင့် “ကောယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ်သည် အရူပပါဝစရဈာန် တို့ကိုရ၏” ဟုပြသည်။] အဿ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ပညာယုစ-ဝိပဿနာ မဂ်ပညာ ဖြင့်လည်း၊ ဝါ-အလယ် မဂ်ဖိုလ်ခြောက်ပါးဟူသော ပညာဖြင့်လည်း၊ ဒိသ္မာ- ကြောင့်၊ ကေဏ္ဍော-အချို့ကုန်သော၊ အာသဝါ-တို့သည်၊ (အောက်မဂ် သုံးပါး ဖြင့် ပယ်ထိုက်သော အာသဝေါတို့သည်)၊ ပရိက္ခိဏာ - ကုန်ပြီးကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ အယံ-ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ကောယသက္ခိ - ကောယသက္ခိ မည်သော၊ ဝါ- အရူပဈာန်အတွေ့ကို တွေ့ထိပြီးမှ မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဟူသော နာမကာယဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသော၊ ပုဂ္ဂလော-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။]

မျက်စိနှင့်၊ ဝါ-မျက်မြင်နှင့်ဟု ဆို။] သက္ခိဝိယာတိ သက္ခိ-မျက်စိဖြင့် မြင်ခြင်းနှင့်ဘာကွ ဖြစ်သကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန်ကို မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဘူသော နာမကာယဖြင့် ကိုယ်တွေ့မျက်မြင် ဖြစ်သူ၊ ကာယေန-နာမကာယဖြင့် + သက္ခိ-ကောယသက္ခိ။ [ကောယသက္ခိန္တိ ကာယေန သစ္စိကတဝန္တိ - သာမညဖလသုတ် ဋီကာ။]

ကေဏ္ဍော အာသဝါ။ ။အာသဝါအရ အောက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်သတ်သိုက်သော ကိလေသာများကို ဋီကာ ယူသည်၊ ကောယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌမှ အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌ အထိ ခြောက်ပါးရှိသော်လည်း “ ပရိက္ခိဏာ-ကုန်ပြီ ” ဟု ဆိုသဖြင့် အောက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်သတ်ထိုက်သော ကိလေသာများ ဟု သိနိုင်သည်။

ဋီကာ။ ။ကေဏ္ဍော အာသဝါတိ ဟေဋ္ဌိမ မဒုတ္တယဝဇ္ဈာ အာသဝါ၊ သော ဟိ (မှန်၏-အကြင် အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီပုထုဇနသည်) [ဤအခိုက်၌ ပုထုဇနဘဝသာ ရှိသေးသည်ကို သတိပြုပါ။] အရူပဇ္ဈာနေန ရူပကာယတော နာမကာယေကဒေသ တောစ (နိဝရဏဘူသော နာမကာယ တစိတ်မှလည်းကောင်း) [ဈာန်သမာပတ်

ဒိဋ္ဌန္တံ—သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်တတ်သော သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်၏ အဆုံး ဖြစ်သော နောက်ကာလပတ်လုံး၊ ဝါ— သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်တတ်သော သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်၏ အဆုံးဖြစ်သော နောက်ကာလ၌ ရောက်သည် မည် လောက်အောင်၊ ပစ္စော-နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်သူတည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော- ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တမည်၏၊ တတြ-ထို စကားရပ်၌၊ ဣဒံ— ဤ ဆိုအပ်လတုံကား၊ သင်္ခေပ

ဖြစ်၍ နိဝရဏကိုသာ ပယ်သည်။] ပိက္ခန္ဓနုပိမောက္ခေန (အားဖြင့်) ပိမုတ္တော၊ တေန(ထိုအဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီပုထုဇနပုဂ္ဂိုလ်သည်) နိရောဓသင်္ခါတော ပိမောက္ခော (နိဗ္ဗာန်ဟု ဆိုအပ်သော ပိမောက္ခကို) အာလောဓိတော ပကာသိတောဝိယ (ရှေးရှု မြင်အပ် ထင်စွာပြုအပ်သကဲ့သို့) ဟောတိ၊ န ပန ကာယေန သစ္စိကတော (မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဟူသော နာမကာယဖြင့်ကား မျက်မှောက် မပြုအပ်သေး)။ [ဉာဏ်က ထက်လွန်းသောကြောင့် အရူပဇ္ဈာန်ရပြီးသောအခါ နိဗ္ဗာန်ကို မြင်သလိုတော့ ဖြစ်နေ ပါပြီ၊ သို့သော် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် တကယ် မမြင်သေးပါ- ဟုလို။]

နိရောဓံ ပန အာရမဏံ ကတွာ ဒကစ္စေသု အာသဝေသု ခေပိတေသု (အချို့သော အာသဝေတို့ကို ကုန်စေအပ်ပြီးရာ အခါမှ) [မဂ်ဖြင့် ကိလေသာ တချို့ကို ကုန်စေပြီးရာ အခါကျမှ။] တေန (ထိုအရိယာသည်) [ဤအခိုက်၌ အရိယာ ဖြစ်ပြီ။] သစ္စိကတော ဟောတိ (နိရောဓ ပိမောက္ခကို မျက်မှောက်ပြုအပ်၏)၊ တတ္ထာ သစ္စိကာတဗ္ဗံ နိရောဓံ ယထာလောစိတံ (မိမိ မဂ်မရမီက ရှေးရှုမြင်ထား အပ်ပြီးသော နိဗ္ဗာန်) နာမကာယေန (မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဟူသော နာမကာယဖြင့်) သစ္စိကရောတိတိ ကာယသက္ခိတိ ဝုစ္စတိ၊ န တု ပိမုတ္တော (ဥဘတောဘာဂ ပိမုတ္တ ဟုကား မဆိုနိုင်သေး)၊ (ဘာကြောင့်နည်း)၊ ဧကစ္စာနံ အာသဝါနံ အပရိက္ခိဏတ္တာ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤ အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီ အရိယာသည် အရဟတ္တမဂ်အခိုက်၌ “ ကာယသက္ခိ ပုဂ္ဂိုလ် ” သာ ဖြစ်၍ “ ဥဘတောဘာဂပိမုတ္တ ” ဟု မဆိုနိုင်သေး၊ အကြောင်းမှာ— အရဟတ္တမဂ် အခိုက်၌ အာသဝေတို့မှာ ကုန်ဆဲသာ ဖြစ်၍ “ ကုန်ပြီး ” ဟု မဆိုနိုင်သေးသောကြောင့်တည်း၊ အရဟတ္တဖိုလ်ရ၍ ရဟန္တာ ဖြစ်လျှင်ကား ဥဘတောဘာဂပိမုတ္တ ဟု ဆိုနိုင်ပြီ။

ဒိဋ္ဌန္တံ။ ။ ပဿတိတိ ဒိဋ္ဌံ၊—သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်တတ်သော သောတာပတ္တိ မဂ်ဉာဏ်၊ ဒိဋ္ဌဿ+အန္တော ဒိဋ္ဌန္တော— သောတာပတ္တိ မဂ်ဉာဏ်၏ အဆုံးဖြစ်သော နောက်ကာလ၊ ဒုတိယာ ဝိဘတ်၏ အနက်ကို ဦးကာတို့၌ သေချာစွာ မဖွင့်ကြ၊ “ ဒိဋ္ဌန္တံ ” ပုဒ်၌ကဲ့သို့ပင် အစ္စန္တသံယောဂအနက် (တနည်း) ကြိယာဝိသေသနအနက် ဖြစ်သင့်၏- ဟု ဆရာတို့ ယူဆတော်မူကြသည်။ [ဓာတုကထာ ဘာသာဦးကာ၊ (၅၀၀) ။]

ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော။ ။ ဒိဋ္ဌန္တံ+ပတ္တော ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော၊ “ ဒိဋ္ဌန္တပတ္တော ” ဟု ဆိုလိုလျက် နှစ် ကိုချေ၊ ဌ၌ (အ) ကို ချ ပြု၍ “ ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော ” ဟု ဖြစ်သည်၊ ပတ္တော- ၏ ကံကို “ နိရောဓံ ” ဟု ထည့်ပါ။ [ဒိဋ္ဌန္တံ ပတ္တောတိ ဒဿနသင်္ခါတဿ သောတာပတ္တိ မဂ္ဂ ဉာဏဿ အနန္တရံ ပတ္တောတိ အတ္ထော၊—ဦးကာ။]

ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တိဒေသနာအဖွင့် ဘာသာဋီကာ ၂၀၇

လက္ခဏံ - အကျဉ်းချုပ် လက္ခဏာတည်း။ သင်္ခါရာ-သင်္ခါရတို့သည်။ ဒုက္ခာ-ဆင်းရဲကုန်၏။ နိရောဓော - ဒုက္ခ၏ ချုပ်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်သည်။ ဝါ- ဒုက္ခ၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သည်။ သုခေါ-ချမ်းသာ၏။ ဣတိ-ဤသို့။ ပညာယ-ပညာဖြင့်။ ဉာတိ-သိအပ်သည်။ ဒိဋ္ဌိ-တွေ့အပ်သည်။ ဝိဒိတိ-အလူးသိအပ်သည်။ သမ္ဘိကတံ-မျက်မှောက်ပြုအပ်သည်။ ပဿိတံ - မြင်အပ်သည်။ ဟောတိ၊ ဣတိ - ကြောင့်။ ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော-မည်၏။ ပန-ဆက်။ ဝိတ္ထာရတော - အကျယ်အားဖြင့်။ သောပိ-ဤ ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တ ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း။ ကာယသက္ခိ ဝိယ- ကာယသက္ခိ ပုဂ္ဂိုလ်ကဲ့သို့။ ဆဗ္ဗိဓော- ခြောက်ပါး အပြားရှိသည်။ ဟောတိ။

တေနော - ထို့ကြောင့်ပင်။ (ဘဂဝါ) အာဟ-ပြီ။ (ကိ"-နည်း၊) ဣဓေ ကစ္စော၊ပေ၊ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တောတိ-ဟူ၍။ (အာဟ)။ [ဣဓ - ဤ သာသနာတော်၌၊ ကေစ္စော-အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော-သည်။ (ပဇာနာတိ-၌စပ်)၊ ဣဒံ-ဤ တဏှာ

အချို့ကား-ဖုဋ္ဌန္တံ ခုတိသာဝိဘဏ်သည် သတ္တမိအနက်၌ဖြစ်၏-ဟု လည်းကောင်း၊ ပတ္တော၏ ကံသည်လည်း အလယ် မဂ် ဖိုလ် ခြောက်ပါး-ဟု လည်းကောင်း ကြံ၍ “ဒိဋ္ဌိ ပတ္တော - သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်၏အခြားမဲ့၌ အလယ် မဂ်ဖိုလ် ခြောက်ပါးသို့ ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်”ဟု အနက်ပေးကြသည်။

မူကွဲ။ ။ဋီကာ၌ “ဒိဋ္ဌန္တံ ပတ္တော” နေရာဝယ် “ဒိဋ္ဌတ္တာ ပတ္တော”ဟု အဋ္ဌကထာ ပါ၌ ရှိသေးကြောင်းကို ပြ၏။ ထိုအလို “ပဿတိထိ ဒိဋ္ဌိ - သစ္စာလေးပါးကို သိမြင် တတ်သော သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်၊ဒိဋ္ဌိယာ-ဖြင့်+ပတ္တော-နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်သူတည်း၊ ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော”ဟု ပြပါ။ [ဒိဋ္ဌတ္တာ ပတ္တောတိဝိ ပါဠော၊ တေန (ထိုပါး၌ဖြင့်) စတုသစ္စ ဒဿနသင်္ခါတာယ ဒိဋ္ဌိယာ နိရောဓဿ (နိဗ္ဗာန်သို့) ပတ္တတံ ဒိပေတိ၊- ဋီကာ။]

ဒုက္ခာသင်္ခါရာ စသည်။ ။ “ဒုက္ခာ သင်္ခါရာ” ဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာကို သိပုံကို ပြ၏။ “သုခေါ နိရောဓော”ဖြင့် နိရောဓသစ္စာကို သိပုံကိုပြ၏။ ဤသို့ အကျိုးသစ္စာ နှစ်ပါးကို သိလျှင် အကြောင်းသစ္စာဖြစ်သော သမုဒယသစ္စာနှင့် မဂ္ဂသစ္စာကိုလည်း နာနန္တရိက နည်းအားဖြင့် သိ၏-ဟု ပြသည်။ [တဒုဘယေနစ သမုဒယ မဂ္ဂသစ္စ ပရိဝေဓံ နာနန္တ ရိယကဘာဝတော၊-ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ၊ သင်္ခါရုပေက္ခ ဉာဏကထာအဖွင့်။]

အမှာ။ ။ “ဉာတံ”နေရာ၌ ပုဂ္ဂလပညတ္တိဒ္ဓ (၄၂) ၌ “ဉာဏံ-သိတတ်သော ဉာဏ်သည်” ဟုပါ၌ရှိ၍၊ “ပဿိတံ” နေရာ၌ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ဋီကာဝယ် “ဖုသိတံ- တွေ့ထိ အပ်သည်” ဟုရှိ၏။

ဣဒံ ဒုက္ခံ စသည်။ ။ ဤပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကို ဋီကာကြည့်ပါ။ “ဣဒံ ဒုက္ခံ၊ပေ၊ပရိပ ဒါတိ ပဇာနာတိ”ဟူသော စကားတော်ဖြင့် အသီးသီးသောစကား၌ သစ္စာကိုပိုင်းခြား သိပုံကို ပြတော်မူ၍၊ တပြိုင်နက်သော် စကား၌ သစ္စာသိပုံကို ပြလို၍ “ တထာဂတဗ္ဗ ဝေဒိတာ စဿ” စသည်ကို ဆက်၍ ဟောတော်မူသည်။ [တ္ထောဝတော နာနက္ခဏေ သစ္စဝတ္တောနံ ဒဿိတံ၊ ဣဒါနိတံ (ထို သစ္စာဝတ္တောနံကို) ကေက္ခဏေ ဒဿတုံ- ထာပတဗ္ဗဝေဒိတာတိ အာဒိ ဝုတ္တံ၊- ဋီကာ။]

ကြည့်ထား၊ စောဘူမက တရားသည်၊ ဒုက္ခဒုက္ခသစ္စာတည်း၊ ဣတိ- သို့၊ ယထာဘူတံ-အကြင်အကြင် ထင်ရှားဖြစ်သည့်အတိုင်း၊ ဝါ-မဖေ၍မပြန် ဟုတ်မှန်စွာ၊ ပဇာနာတိ- အပြားအားဖြင့် သိ၏၊ [ကွဲကွဲပြားပြား သေချာစွာ သိသည်ဟု ဆိုလိုသည်၊ ဝိပဿနာ၏အာရုံဖြစ်၍ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးကို ယူပါ-ဟုလို။] အယံ-ဤတဏှာသည်၊ ဒုက္ခသမုဒယော-ကြွင်းသော အကြောင်းနှင့် ပေါင်းမိလသော် ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာတည်း၊ ဣတိ - သို့၊ ယထာဘူတံ-စွာ၊ ပဇာနာတိ-၏၊ အယံ-ဤ နိဗ္ဗာန်သည်၊ ဒုက္ခနိရောဓော - ဒုက္ခ၏ ချုပ်ရာ နိရောဓသစ္စာတည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ယထာဘူတံ- စွာ၊ ပဇာနာတိ-၏၊ အယံ-ဤ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး မြတ်တရားသည်၊ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိ - ဒုက္ခ၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ရောက်သော၊ ပဋိပဒါ - အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာတည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ယထာဘူတံ- စွာ၊ ပဇာနာတိ။

အဿ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ (ပညာယ-၌စပ်)၊ ဝါ-သည်၊ (ဝေါဒိဋ္ဌာ ဝေါစရိတာ-တို့၌ စပ်)၊ တထာဂတဗ္ဗဝေဒိတာ - မြတ်စွာဘုရားသည် သိတော်မူအပ်ပြီးကုန်သော၊ “ဗျော စ-သစ္စာလေးပါး တရားတို့သည်လည်း၊ (ဟောန္တိ-၌စပ်)၊ ဝါ-တို့ကိုလည်း၊ ပညာယ-မဂ်ပညာဖြင့်၊ ဝေါဒိဋ္ဌာ-အထူးသက်ဝင်၍ မြင်အပ်ပြီးကုန်သည်၊ ဝေါစရိတာ-အထူးသက်ဝင်၍ လှည့်လည်အပ်ပြီးကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ အဿ - ၏၊ ပညာယ စ - ဖြင့်လည်း၊ ဒိဋ္ဌာ - ကြောင့်၊ ကေစ္စေ အာသဝါ ပရိက္ခိကာ ဟောန္တိ။ [ရှေးအတိုင်း ဖော်ဆိုပါ။] အယံ- ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဒိဋ္ဌိပုစ္ဆော- ဒိဋ္ဌိပုစ္ဆာမည်သော၊ ဝါ-သစ္စာလေးပါးကို သိတတ်သော သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ပြီးသော၊ ပုဂ္ဂလော-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏။]

တထာဂတဗ္ဗဝေဒိတာ ။ ။ တထာဂတေန မောဓိမဇ္ဈေ (မောဓိမဇ္ဈိုင်တုန်းက) ပဋိဝိဒ္ဓါ- (ထိုးထွင်းအပ်ကုန်) ဝိဒိတာ- (သိအပ်ကုန်) ပါကစ္ဆာကတာ- (ထင်ရှားအောင် ပြုအပ်ကုန်သော)၊ ဤအစွင့်ကိုကြည့်၍၊ “ပဝေဒိတ” ၌ ကာရိက ပစ္စည်းမပါပုံကို သိပါ၊ စတုတ္ထ ပါရာဇိက ၌၌ကား-ဇာနာပိတံ ဟု တနည်း ဖွင့်၏၊ ထိုအလို “မြတ်စွာဘုရားသည် ဝေနေယျတို့ကို အပြားအားဖြင့် သိစေတော်မူအပ်”ဟု အနက်မှတ်ပါ၊ ထိုအနက်လည်း သင့်သည်ပင်။

ဝေါဒိဋ္ဌာ။ ။ ဝိ+အထူး+အဝ-သက်ဝင်၌+ဒိဋ္ဌ-မြင်အပ် - ဟု သန္တုတ္တ ဖြစ်၏၊ ထိုသို့ မြင်သည်ကိုပင် ကောင်းစွာမြင်အပ်သောကြောင့် “သုဒိဋ္ဌာ”ဟု ခိုကာစွင့်သည်။

ဝေါစရိတာ။ ။ ဤ၌လည်း “ဝိ+အဝ + စရိတာ” ဟု၌၊ ပညာဖြင့် အထူးသက်ဝင် လှည့်လည်အပ်-ဟု အနက်ဖြစ်၏၊ သစ္စာတရားတို့ကို ပညာဖြင့် သက်ဝင် လှည့်လည်ထားအပ်-ဟု ဆိုရာ၌ ပညာကို ထိုသစ္စာတရားတို့၌ လှည့်လည် သက်ဝင်စေအပ် (ရောက်စေအပ်) ဟုလည်း အနက်ဖြစ်သောကြောင့် “ကေသု (ထိုသစ္စာတို့၌) တေန (ထိုအနိယာသည်) ပညာ (ကို) သုဋ္ဌ၊ စရာပိတာတိ အတ္ထော” ဟု ခိုကာ၌ အဓိပ္ပာယ်ထွက် ရှိထားသည်။

၁။ သဒ္ဓါယ-သဒ္ဓါဖြင့်၊ ဝိမုတ္တော - ကိလေသာတို့မှ လွတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တည်း။
 ဣတိ - ကြောင့်၊ သဒ္ဓါဝိမုတ္တော - သဒ္ဓါဝိမုတ္တမည်၏။ သောပိ - ထို သဒ္ဓါ ဝိမုတ္တ
 ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ ဝုတ္တနုဇယနေဝ - ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်ပင်။ [ကာယသက္ခိ
 ပုဂ္ဂိုလ်၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းအတိုင်းပင် ဟု ဆိုလိုသည်။] ဆဗ္ဗိဓော - သည်း၊
 ဟောတိ၊ စတနေဝ - ကြောင့်ပင်၊ (ဘဂဝါ) အာဟ၊ (ကိ - နည်း၊) ဣဓေကဇ္ဇော
 ပေ၊ သဒ္ဓါဝိမုတ္တောတိ - ဟူ၍၊ (အာဟ)။ [ဣဓေကဇ္ဇောပေ၊ ပရိက္ခိဏာ ဟောန္တိ၊
 ရှေးအတိုင်း ပေးပါ၊ စခေါ - ထိုသို့ပင် အာသဝေါတို့ ကုန်ပြီးပါက ကုန်သော်လည်း၊
 ခိဋ္ဌိပ္ပတ္တယ-ခိဋ္ဌိပ္ပတ္တ ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (အာသဝေါ-တို့သည်၊ ပရိက္ခိဏာ-ကုန် ကုန်သည်၊
 ဟောန္တိ) ယထာ - ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့၊ (ဧဝံ-တူ၊ သဒ္ဓါဝိမုတ္တယ-၏၊ အာသဝေါ-
 တို့သည်၊ ပရိက္ခိဏာ-ကုန်ပြီးကုန်သည်၊) နော (ဟောန္တိ) မဖြစ်ကုန်၊ (အာသဝေါ
 ကုန်ပုံချင်းမတူကြပါ-ဟု ဆိုလိုသည်။) အယံ-ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သဒ္ဓါဝိမုတ္တော-သဒ္ဓါ
 ဝိမုတ္တ မည်သော၊ ဝါ-သဒ္ဓါမျှဖြင့် ကိလေသာတို့မှ လွတ်ပြီးသော၊ ပုဂ္ဂလော-
 ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-အပ်၏။]

‘ဟိ-မှန်၏’ (ခိဋ္ဌိပ္ပတ္တ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် သဒ္ဓါဝိမုတ္တ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ကိလေသာ ကုန်ပုံချင်း
 မတူဟူသော စကားသည် မှန်၏။) ဧတေသု - ဤ ခိဋ္ဌိပ္ပတ္တ ပုဂ္ဂိုလ် သဒ္ဓါဝိမုတ္တ
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ သဒ္ဓါဝိမုတ္တယ-၏၊ ပုပ္ဖတာဝမဂ္ဂက္ခဏေ-ရှေးအဖို့ဖြစ်သော မဂ်

သဒ္ဓါဝိမုတ္တော။ ။ သဒ္ဓါယ+ဝိမုတ္တော သဒ္ဓါဝိမုတ္တော ဟု ပြု၊ ဥဘတောဘာဝ
 ဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် (တနည်း) ပညာဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်ကဲ့သို့ အလုံးစုံ အကုန်အစင် မလွတ်မြောက်
 သေးဝဲ သဒ္ဓါတရားဖြင့်သာ ကိလေသာတို့မှ လွတ်သူ။ [သဒ္ဓဟနဝသေန ဝိမုတ္တော၊
 ဧတေန သမ္ပတ္တာ အဝိမုတ္တသယံ (မလွတ်မြောက်သေးပါသော်လည်း) သဒ္ဓါမတ္တေန
 (ခိဋ္ဌိပ္ပတ္တပုဂ္ဂိုလ်ကဲ့သို့ လွန်ကဲသောပညာမရှိသည့်အတွက် သဒ္ဓါတရား သက်သက်မျှ
 ဖြင့်) ဝိမုတ္တဘာဝံ ဒသေတိ၊-ဇီကာ။]

တနည်း။ ။ ဇီကာတို့၌ “ဝိမုတ္တ”ကို “ကိလေသာတို့မှ လွတ်”ဟူသော အနက်မှ
 “အဝိမုတ္တ-စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်”ဟူသော အနက်ကိုယူ၍ “သဒ္ဓါယ-ဖြင့်+ အဝိမုတ္တော-
 နိဗ္ဗာန်၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်သူ”ဟု တနည်း ဇွင့်ကြသေးသည်။

နောစ ခေါ ယထာ ခိဋ္ဌိပ္ပတ္တယ။ ။ ယထာ ခိဋ္ဌိပ္ပတ္တယ အာသဝေါ ပရိက္ခိဏာ၊
 န ဧဝံ သဒ္ဓါယ ဝိမုတ္တယာတိ အတ္ထော၊-ဇီကာ၊ ဤအဖွင့်အတိုင်း “စ ခေါ- ထိုသို့ပင်
 ကုန်ပြီးပါက ကုန်သော်လည်း၊ ခိဋ္ဌိပ္ပတ္တယ-၏၊ အာသဝေါ-တို့သည်၊ ပရိက္ခိဏာယထာ-
 ကုန်ကုန်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ- တူ၊ သဒ္ဓါဝိမုတ္တယ- ၏၊ အာသဝေါ-တို့သည်၊ န ပရိက္ခိဏာ-
 မကုန်ကုန်”ဟုလည်း ပေးနိုင်သည်။

ဧတေသု ဟိ စသည် ။ ။ ခိဋ္ဌိပ္ပတ္တပုဂ္ဂိုလ်နှင့် သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အာသဝေါ
 ကုန်ပုံချင်းမတူကြောင်း ပြလို၍ “ဧတေသု ဟိ” စသည်မိန့်၊ (တနည်း) အာသဝေါ
 ကုန်ပုံချင်းမတူကြောင်း အကျယ်ချပြလို၍ “ဧတေသု ဟိ” စသည်မိန့်၊ “ကိလေသာကုန်ပုံ

ခဏ၌၊ (အရဟတ္တမဂ်မရောက်မီ ရှေ့မဂ်ခဏ၌-ဟူလို။) သဒ္ဓါဟန္တဿဝိယ-ယံကြည်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ဩကပ္ပေန္တဿ ဝိယ-ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ အဓိမုတ္တန္တဿ ဝိယ စ - စွဲစွဲမြဲမြဲ-နုလုံးသွင်းသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ကိလေသက္ခယော - ကိလေသာတို့၏ ကုန်ခြင်းသည်၊ ဝါ - ကိလေသာတို့၏ ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တမဂ်လည်း၊ ဟောတိ၊ ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တဿ-၏၊ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ္ဂက္ခဏေ-၌၊ ကိလေသစ္ဆေဒကံ-ကိလေသာကို ဖြတ်တတ်သော၊ ဉာဏံ-ဉာဏ်သည်၊ အဒန္တံ-မနွှဲနွေးသည်၊ တိခိဏံ-ထက်မြက်သည်၊ သူရံ-ရဲရင့်သည်၊ ဟုတော-၍၊ ဝဟတိ-မဂ်ကို ဆောင်နိုင်၏။ [ထိုစကားကို ဥပမာဖြင့် ပြလို၍ “တသ္မာ ယထာ နာမ” စသည်မိန့်။] တသ္မာ-ကြောင့်၊ ယထာ နာမ-ဥပမာ မည်သည်ကား၊ နာတိ တိခိဏေန-အလွန်မထက်သော (တုံးနေသော)၊ အသိနာ- သန်လျက်ဖြင့် (ဇားလွယ်ဖြင့်)၊ ကဒလိ-ငှက်ပျော့ပင်ကို၊ ဆိန္ဒန္တဿ-ဖြတ်လသော်၊ ဝါ-ဖြတ်သူ၏၊ ဆိန္ဒဌာနံ-ဖြတ်အပ်ရာအရပ်သည်၊ ဝါ-ပြတ်ရာအရပ်သည်၊ မဋ္ဌံ-ညက်ညောသည်၊ (ချောနေသည်)၊ န ဟောတိ-မဖြစ်၊ အသိ-တုံးနေသောသန်လျက်သည်၊ သီသံ-လျင်မြန်စွာ၊ န ဝဟတိ-မဆောင်နိုင်၊ (ဖြတ်ခြင်းကိစ္စကို မဆောင်နိုင်)၊ သဒ္ဓေါ-အသံကို၊ သုယုတိ-ကြားအပ်၏၊ ဗလဝတရော - သာ၍အားရှိသော (ပို၍အားကြီးသော)၊ ဝါယာမော-အားစိုက်မှုကို၊ ကာတဗ္ဗော-ပြုထိုက်၏၊ ဧဝရူပါ-ဤသို့ သဘောရှိသော၊ သဒ္ဓါဝိမုတ္တဿ-၏၊ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ္ဂဘာဝနာ-ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော မဂ်ကို ပွားစေခြင်းကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိထိုက်၏။)

ယထာပန- ဥပမာတမျိုးကား၊ (သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥပမာမှတစ်ပါး ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥပမာကား)၊ အတိနိသိတေန - ကောင်းစွာ သွေးအပ်သော (ကောင်းစွာ သွေးထားသဖြင့် ထက်နေသော)၊ အသိနာ- ဖြင့်၊ ကဒလိ - ကို၊ ဆိန္ဒန္တဿ-လသော်၊ ဝါ-၏၊ ဆိန္ဒဌာနံ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ မဋ္ဌံ-သည်၊ ဟောတိ-၏၊ အသိ-သည်၊ သီသံ-လျင်မြန်စွာ၊ ဝဟတိ- ဆောင်နိုင်၏၊ သဒ္ဓေါ-ကို၊ န သုယုတိ-မကြားအပ်၊ ဗလဝတရံ-သော၊ ဝါယာမကိစ္စံ- အားထုတ်ခြင်းကိစ္စ

ချင်း မတူ ” ဟူရာ၌ ကုန်သွားသော ကိလေသာများ မတူသည်ကို ဆိုလိုသည်မဟုတ်၊ ကိလေသာပယ် ရာ၌ ရှေးအဖို့က ကြိုးစားရပုံချင်း မတူသည်ကို ဆိုလိုသည်။

ဇီကော။ ။ ကိ ပန နေသံ (ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တပုဂ္ဂိုလ် သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် တို့၏) ကိလေသ ပ္ပဟာနေ (ကိလေသာကို ပယ်ခြင်း၌) နာနတ္ထံ (ထူးခြားမှု) အတ္ထိတိ၊ နတ္ထိ၊ အထ (ထိုသို့ ထူးခြားမှုမရှိလျှင်) တသ္မာ သဒ္ဓါဝိမုတ္တော ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တံ န ပါပုဏာတိ (မရှိသနည်း)၊ ဣတိ (ဤကား အမေးတည်း)၊ အာဂမနိယနာနတ္ထေန (မဂ်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ပဋိပဒါ၏ ထူးသည်၏အဖြစ်ကြောင့် မရှိ)။

သည်။ နံ ဟောတိ-မဖြစ်၊ (သိပ်အားမစိုက်ရ)၊ ဝေရူပါ-ဤသို့ သံဘောရိသော၊ ပညာဝိမုတ္တဿ-၏၊ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ္ဂဘာဝနာ-ကို၊ ဝေဒိတဗျာ-ထိုက်၏၊ [“ပညာဝိမုတ္တဿ” နေရာဝယ် ပုဂ္ဂလပညတ္တိ၌ “ဒိဋ္ဌိပုတ္တဿ” ဟု ရှိ၏၊ သဒ္ဓါဝိမုတ္တနှင့် ဒိဋ္ဌိပုတ္တပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ထူးခြားပုံကို ပြသောအရာဖြစ်၍ “ဒိဋ္ဌိပုတ္တဿ” ဟု ရှိသော ပါဠိက ကောင်းသည်။]

ဓမ္မ-သောတာပတ္တိ မဂ်ပညာဟူသော ထရားသို့၊ အနုဿရတိ-အစဉ်လိုက် တတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဓမ္မာနုသာရီ - ဓမ္မာနုသာရီ မည်၏၊ ဓမ္မောတိ - ဓမ္မ ဟူသည်ကား၊ ပညာ - ပညာတည်း၊ ပညာပုဗ္ဗင်္ဂမံ - ပညာရှေ့သွားရှိသော (ရှေ့ဆောင် ပဓာနအနေအားဖြင့် ဖြစ်သော ပညာရှိသော)၊ မဂ္ဂ-သောတာပတ္တိ မဂ်ကို၊ ဘာဝေတိ - ဖြစ်စေ၏၊ ဣတိ အတ္ထော - နက် (ဓမ္မာနုသာရီ - ၏ အဓိပ္ပာယ်နက်)၊ သဒ္ဓါနုသာရီမှိပိ - သဒ္ဓါနုသာရီ ပုဂ္ဂိုလ်၌လည်း၊ ဝေဝေဝ-သည်ပင်၊ နယော-တည်း၊ ဥဘောပိ-နှစ်ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဧတေ-ဤ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဉ္စာယေဝ - သောတာပတ္တိမဂ္ဂဉ္စ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ သာတည်း။

စ - သာဓကကား၊ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ၊ ပေ၊ ဓမ္မာနုသာရီတိ- ယဿ ပုဂ္ဂလဿ၊ ပေ၊ ဓမ္မာနုသာရီ ဟူသည်လည်းဖြစ်သော၊ တထာ - ထို့ပြင်၊ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ၊ ပေ၊ သဒ္ဓါနုသာရီတိ - ယဿ ပုဂ္ဂလဿ၊ ပေ၊ သဒ္ဓါနုသာရီ ဟူသည်လည်းဖြစ်

မှန်၏။ ။ဒိဋ္ဌိပုတ္တော ဟိ အာဂမနမှိ (မဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ပဋိပဒါ အခိုက်၌) ကိလေသေ ဝိက္ခမ္ဘေန္တော (ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခွါစဉ်) အပ္ပဒုက္ခေန အကိလမန္တောစ (ဆင်းရဲမှုလည်း မရှိ၊ ပင်ပန်းမှုလည်း မရှိပဲ) သက္ခောတိ ဝိက္ခမ္ဘေတံ၊ သဒ္ဓါဝိမုတ္တော ဒုက္ခေန ကိလမန္တော ဝိက္ခမ္ဘေတိ၊ တသ္မာ ဒိဋ္ဌိပုတ္တံ န ပါပုဏာတိ၊ တေနာဟ-ဧတေသု ဟိတိ အာဒိ။

အာဂမနီယ နာနတ္ထေန။ ။မဂ်မရမီရှေ့အဖို့၌ ကျင့်အပ်သော ပုဗ္ဗဘာဂဝိပဿနာ ကို (မဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်) “အာဂမနီယ” ဟု ခေါ်၏၊ ထို အခိုက်၌ ကိလေသာကိုခွါရာဝယ် ဆင်းရဲစွာ ကျင့်လျှင် ဒုက္ခပဋိပဒါဖြစ်၍ လွယ်ကူစွာ ကျင့်ရလျှင် သုခပဋိပဒါဖြစ်၏။ ဤသို့ အာဂမနီယချင်းမတူသဖြင့် ဒိဋ္ဌိပုတ္တနှင့် သဒ္ဓါဝိမုတ္တ တို့၏ ပညာချင်း ထူးခြားမှုရှိကြောင်းကို သိရသည်။ [မ-ဋီ၊ ၃၊ ၈၈။]

ဓမ္မာနုသာရီ။ ။အာရမဏံ ယာထာဝုဒတာ (ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း) ဓာရေတိ အဝဓာရေတိ (ပိုင်းခြားတတ်၏) ဣတိ ဓမ္မော၊ သောတာပတ္တိမဂ်ပညာရ၏၊ အနုဿရ တိတိ-အနုသာရီ။ [အနု+ သရ+ ဣ။] သရဓာတ်သည် ဂတိအနက်ဟော၊ ဝိသုဒ္ဓိဓဂ္ဂ၊ မဟာဋီ၊ ၂ (၄၆၇) ၌ အနုဂစ္ဆတိ ဟု ဖွင့်သည်။ ဓမ္မနှင့် အနုသာရီကို အဋ္ဌကထာ အတိုင်း သမာသ်တွဲ၊ သဒ္ဓါနုသာရီပုဂ္ဂိုလ်လည်း နည်းတူသိ၊ သဒ္ဓါအရ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်၌ရှိသော သဒ္ဓါကို ယူသင့်၏၊ မဟာဋီကာ၌ကား- ဓမ္မ (ပညာ) သဒ္ဓါတို့ အရ မဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ဖြစ်သော သဒ္ဓါ ပညာတို့ကို ယူထားသည်။

သော၊ တေ-ဤစကားတော်ကို၊ (ဘဂဝတာ)ပိ-သည်လည်း၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော် မူအပ်ပြီ။

ပါဠိတော်အနက်။ ။[ယဿ ပုဂ္ဂလဿ- အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (ပညိန္ဒြိယံ- ဌိစပ်)၊ ဝါ- သည်၊ (ပဋိပန္နဿ ဌိစပ်)၊ သောတာပတ္တိဖလ သစ္စိကိရိယာယ- သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှါ၊ ပဋိပန္နဿ- ကျင့်စဉ်၊ ပညိန္ဒြိယံ- ပညိန္ဒြေသည်၊ အဓိမတ္တံ-လွန်ကဲသော အတိုင်းအရှည်ရှိသည်၊ ဟောတိ၊ ပညာ ဝါဟိ- ပညာကို အထူးသဖြင့် ဆောင်စေသော၊ ဝါ- ပညာကို အထူးသဖြင့် ဖြစ်စေသော၊ (တနည်း) ပညာဝါဟိ- ပညာက ဤ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဌ ပုဂ္ဂိုလ်ကို နိဗ္ဗာန်သို့ ရှေးရှုဆောင်စေနိုင်သော၊ ဝါ- ပညာက ဤ သောတာ ပတ္တိမဂ္ဂဌပုဂ္ဂိုလ်ကို နိဗ္ဗာန်သို့ ရှေးရှုရောက်စေနိုင်သော၊ ပညာပုဗ္ဗင်္ဂမံ - ပညာ ရှေ့သွားရှိသော၊ အရိယာမဂ္ဂံ-အရိယာမဂ်ကို၊ ဘာဝေတိ-မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေ ၏၊ အယံ - ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဓမ္မာနုသာရီ- သောတာပတ္တိ မဂ်ပညာသို့ အစဉ် လိုက်သော၊ ပုဂ္ဂလော-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။]

အမှာ။ ။သဒ္ဓါနုသာရီ၌ “သဒ္ဓါဝါဟိ-သဒ္ဓါကို အထူးသဖြင့် ဆောင်စေ သော၊ ဝါ သဒ္ဓါကို အထူးသဖြင့် ဖြစ်စေသော၊ (တနည်း)သဒ္ဓါဝါဟိ-သဒ္ဓါက ဤ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဌပုဂ္ဂိုလ်ကို နိဗ္ဗာန်သို့ ရှေးရှုဆောင်စေနိုင်သော၊ ဝါ- သဒ္ဓါက ဤ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဌပုဂ္ဂိုလ်ကို နိဗ္ဗာန်သို့ ရှေးရှုရောက်စေနိုင်သော၊ သဒ္ဓါနုသာရီ-သဒ္ဓါသို့ အစဉ်လိုက်သော၊ ဤသို့ ပေးပါ။

ပညာဝါဟိ။ ။ပညံ ဝါဟေတိတိ ပညာဝါဟိ၊ (အရိယ မဂ္ဂေါ)၊ ပညံ သာတိ သယံ (အလွန်အကဲနှင့်တကွ) ပဝတ္ထေတိတိ အတ္ထော၊ ပညာ ဝါ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ ဝါဟေတိ၊ နိဗ္ဗာနဘိမုခံ ဂမေတိတိ အတ္ထော။-ဋီကာ။

မှတ်ချက်။ ။ဤဋီကာနှင့် အံ၊ ဇီ၊ ၃ (၁၅၃) တို့၌ ရှိသောပါဌ်အတိုင်း အနက် ပေးထားသည်။ သို့ရာတွင် ပါဌ်ပျက်နေသလား ဟု စဉ်းစားမိပါသည်။ စိစစ်ပါဦး မည်-ဝဟဓာတ်သည် သကမ္မကတည်း၊ သကမ္မကဓာတ်ကိုဖွင့်ရာ၌ အကမ္မကဓာတ်ဖြင့် ဖွင့်လျှင် ကာရိတ်သွင်း၍ ဖွင့်ရိုးရှိ၏။ ဤ၌ ပဌမနည်းဝယ် ပဝတ္ထေတိ- ဟု ဆိုသဖြင့် သံဝဏ္ဏေတမ္ပ၌ “ဝါဟေတိ”ဟု ကာရိတ်ရုပ်မရှိသင့်၊ “ဝဟတိ”ဟု သုဒ္ဓကတ္ထုရုပ်သာ ရှိသင့်၏။ “အရိယာမဂ်က ပညာကိုဆောင်သည်” ဟူရာ၌ “အရိယာမဂ်က ပညာကို ဖြစ်စေသည်”ဟု အနက်မှန်လည်း ရပါသည်။

ဒုတိယနည်း၌ကား ကာရိတ်ရုပ်ရှိနိုင်၏။ “ပညာ” နေရာ၌မူ ဓာတ်ကတ္တား အဖြစ် ဖြင့် “ပညာသ”ဟု ရှိသင့်၏။ အရိယာမဂ်သည် ကာရိတ်ကတ္တားတည်း၊ ပညာယသည် ဓာတ်ကတ္တားလည်းဟုတ်၊ ကာရိတ်ကံလည်း ဟုတ်၏။ ထိုပုဒ်မျိုး၌ ကတ္ထုသတ္တိပို၍ ထင်ရှားစေလိုရာဝယ် တတိယာဝိဘတ်ဖြင့် သုံးစွဲလေ့ရှိပါသည်။ “အရိယာမဂ်သည် ပညာက ပုဂ္ဂိုလ်ကို နိဗ္ဗာန်သို့ ဆောင်စေသည်။- အရိယာမဂ်သည် ပညာက ပုဂ္ဂိုလ်ကို

အယံ - ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဧတ္ထ - ဤပုဂ္ဂလပညတ္တိ ဒေသနာကတော့၊ သင်္ခေပေါ- အကျဉ်းတည်း၊ ဝိတ္ထာရတော ပန - အကျယ်အားဖြင့်ကား၊ သောဥဘတောဘာဂ ဝိမုတ္တာဒိကထာ - ဤ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာဒိကထာကို၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌၊ ပညာဘာဝနာဓိကာရေ-ပညာဘာဝနာ အရာဌာန၌၊ ဝုတ္တာ- ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီး တသ္မာ - ကြောင့်၊ (ဤ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာဒိကထာ၏ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဝယ် ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) တတ္ထ - ထို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌၊ ဝုတ္တနယေနော-ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်ပင်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-ထိုက်၏၊ ဣဓာပိ -ဤ ပုဂ္ဂလပညတ္တိဒေသနာ ကတော့လည်း၊ သေသံ - ကြွင်းသော ပုဂ်အပေါင်းကို၊ ပုရိမနယေနော-ရှေ့နည်းဖြင့်သာ၊ ယောဇေတဗ္ဗံ-ယှဉ်စေထိုက်၏။

နိဗ္ဗာန်သို့ ဆောင်အောင် လုပ်ပေးသည်” ဟု အနက်မှန်ရသည်။ အကယ်၍ “ပညာ” ဟု ပဌမန္တရှိသောပါဌ်ကို အမှန်ယူလျှင် “ဝါဟတိ” ဟု ကာရိတ်မရှိသင့်၊ အဘိမူလဋီ၊ ၃၊ (၃၆) ၌လည်း ကာရိတ်မပါ၊ သို့ရာတွင် အရိယာမဂ်ရအောင် “ဝဟတိတိ ဝါဟိ - ပုဂ္ဂိုလ်ကို နိဗ္ဗာန်သို့ ဆောင်တတ်သောပညာ၊ [ဝဟ+ ဣ+ ဣတ္ထိဇောတက ဤ။] ပညာ+ ဝါဟိ+ ယဿာတိ-ပညာဝါဟိ” ဟု မဟုဗ္ဗိဟိပြုရပေလိမ့်မည်။ ဆရာတို့လည်း နောက်နည်းဝယ် မဟုဗ္ဗိဟိအနက် ပေးတော်မူကြသည်။ [ဓာတုကထာ အဋ္ဌကထာဘာသာဋီကာ၊ မျက်နှာ (၅၇၃)။]

အမှာ။ ။ဤဥဘတောဘာဂ ဝိမုတ္တ စသော ပုဂ္ဂိုလ်ခွဲခြားချက်ကို ပုဂ္ဂလပညတ္တိဋ္ဌကထာမှ ယူ၍ အကျဉ်းချုပ် ပြပါဦးမည်။

ရှေးဦးမှတ်ဖွယ်။ ။ရှေးဦးစွာ သဒ္ဓါရရ ပညာရရ ဟူသော ခုရနှစ်ပါး၊ သမထဝိပဿနာဟူသော အဘိနိဝေသ နှစ်ပါး၊ ဥဘတောဘာဂ ဝိမုတ္တ ပညာဝိမုတ္တဟူသော သီသ နှစ်ပါးတို့ကို မှတ်သားရာ၏။ [ခုရ-ပဓာနတရား၊ အဘိနိဝေသ - စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင် နှလုံးသွင်းအပ်သောတရား၊ သီသ-အထွတ် အထိပ်ဖြစ်သော အကျိုး။]

ပုဂ္ဂိုလ်၏ လက္ခဏာ။ ။ထို့နောက် ပုဂ္ဂိုလ်များကို သမာပတ်ရှစ်ပါး (အရူပသမာပတ်) ကို ရ၊ မရ၊ မည်သည့် ခုရ လွန်ကဲ မကဲကို သတိပြုပါ။ ဥပမာ- ကာယသင်္ကပ္ပ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တဘို့သည် အရူပသမာပတ်များ ရကြ၏၊ ပညာဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်သည် အရူပသမာပတ် မရ၊ သမာပတ်လုံးဝ မရသော သုက္ခဝိပဿကလည်း ရှိသေး၏၊ ကျန်ပုဂ္ဂိုလ်များလည်း ရူပသမာပတ်ရ-မရ နှစ်မျိုးပင် ရှိ၏။ သဒ္ဓါနုသာရီ၊ သဒ္ဓါဝိမုတ္တတို့သည် သဒ္ဓါရရ လွန်ကဲ၏၊ ဓမ္မာနုသာရီ ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တဘို့သည် ပညာရရ (ပညာ) လွန်ကဲ၏။

မဂ်ဖိုလ်အခိုက်။ ။သောတာပတ္တိမဂ်အခိုက်၌ ဓမ္မာနုသာရီ သဒ္ဓါနုသာရီ ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်၏၊ အလယ်မဂ်ဖိုလ်ခြောက်ပါး အခိုက်၌ ကာယသင်္ကပ္ပ၊ ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တ သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်၏၊ အရဟတ္တဖိုလ်အခိုက်၌ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ၊ ပညာဝိမုတ္တ ပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်၏။ ဤသို့ မှတ်သားပြီးလျှင်၊ ဖေါပြုလတုံသော အဋ္ဌကထာလာ စကားများကို သေချာစွာ လေ့လာက သဘောပေါက်ပါလိမ့်မည်။

(က) ဓမ္မာနုသာရီ+ကာယသင်္ကိ+ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ

ယော ဘိက္ခု အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီ ပညံ ခုရံ ကတော (ပဓာနပြု၍) သမထဝသေန အဘိနိဝိဋ္ဌော (စွဲစွဲ မြဲမြဲ သက်ဝင်သည် ဖြစ်၍) အညတရံ အရူပသမာပတ္တိံ ပဒဋ္ဌာနံ (မဂ်၏ နီးစွာသော အကြောင်းကို) ကတော ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ - (ဖြစ်စေ၍)၊ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။

- ယော.... ၁။ သောတာပတ္တိ မဂ္ဂက္ခဏေ ဓမ္မာနုသာရီ နာမ၊
၂။ ပရတော ပန ဆသု ဌာနေသု ကာယသင်္ကိ နာမ၊
၃။ အရဟတ္တပစ္ဆေ ပစ္ဆေ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော နာမ။
[ဆဋ္ဌာန-အလယ် မဂ်ဖိုလ် ခြောက်ဌာန။] ပုဂ္ဂလပညတ္တိ ဋ္ဌ၊ (၄၄)။

(ခ) ဓမ္မာနုသာရီ+ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တ+ပညာဝိမုတ္တ

အပရော ပညမေဝ ခုရံ ကတော ဝိပဿနာဝသေန အဘိနိဝိဋ္ဌော သုဋ္ဌသင်္ခါရေဝါ (သုက္ခဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်မှု ဖျာန်သင်္ခါရမဇက် သက်သက်သော သင်္ခါရတို့ကို လည်းကောင်း) ရူပါဝစရဇ္ဈာနေသု ဝါ အညတရံ (ဈာနလာဘီဖြစ်လျှင် ရူပဖျာန် တည်းက တပါးပါး ကိုလည်းကောင်း) သမ္ပသိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။

- အယံပိ.... ၁။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂက္ခဏေယေဝ ဓမ္မာနုသာရီ နာမ၊
၂။ ပရတော ပန ဆသု ဌာနေသု ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော နာမ၊
၃။ အရဟတ္တေ ပစ္ဆေ ပညာဝိမုတ္တော နာမ။

(ဂ) သဒ္ဓါနုသာရီ+ကာယသင်္ကိ+ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ

အပရော အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီ သဒ္ဓိံ ခုရံ ကတော သမာဓိဝသေန အဘိနိဝိဋ္ဌော အညတရံ အရူပသမာပတ္တိံ ပဒဋ္ဌာနံ ကတော ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။

- အယံ.... ၁။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂက္ခဏေ သဒ္ဓါနုသာရီ နာမ၊
၂။ ပရတော ဆသု ဌာနေသု ကာယသင်္ကိယေဝ နာမ၊
၃။ အရဟတ္တေ ပစ္ဆေ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တောယေဝ နာမ။

(ဃ) သဒ္ဓါနုသာရီ+သဒ္ဓါဝိမုတ္တ+ပညာဝိမုတ္တ

အပရော သဒ္ဓိမေဝ ခုရံ ကတော ဝိပဿနာဝသေန အဘိနိဝိဋ္ဌော သုဋ္ဌသင်္ခါရေဝါ ရူပါဝစရဇ္ဈာနေသု ဝါ အညတရံ သမ္ပသိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။

- အယံပိ.... ၁။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂက္ခဏေ သဒ္ဓါနုသာရီ နာမ၊
၂။ ပရတော ဆသု ဌာနေသု သဒ္ဓါဝိမုတ္တော နာမ၊
၃။ အရဟတ္တေ ပစ္ဆေ ပညာဝိမုတ္တော နာမ။

[ပုဂ္ဂလပညတ္တိ ဋ္ဌ၊ ၄၅။]

ပဓာနဒေသနာ အဖွင့်

၁၅၁။ ပဓာနသုတိ ဣဓ-ပဓာနသုဟူသော ဤပါဌ်၌၊ ပဒဟနဝသေန-
တာဝနာကို အားထုတ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ- အားထုတ်ထိုက်သည်၏ အဖြစ်
ဖြင့်၊ သတ္တ-ကုန်သော၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ-တို့ကို၊ ပဓာနာတိ-ပဓာနတို့ ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ-
ဆိုအပ်ကုန်ပြီ၊ တေသံ-ထိုဗောဇ္ဈင်တို့၏၊ ဝိတ္တာရကထာ - အကျယ်ဖြစ်သော
စကားကို၊ မဟာသတိပဋ္ဌာနေ-၌၊ ဝုတ္တနယေနော - ဖြင့်ပင်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-
ထိုက်၏၊ ဣဓပိ-ဤ ပဓာနဒေသနာကထာ၌လည်း၊ သေသံ - ကြွင်းသောပုဒ်
အပေါင်းကို၊ ပုရိမနယေနော-ရှေးနည်းဖြင့်သာ၊ ယောဇေတဗ္ဗိ-၏။

ပဋိပဒါ ဒေသနာ အဖွင့်

၁၅၂။ ဒုက္ခပဋိပဒါဒိသု-ဒုက္ခပဋိပဒါအစရှိသောပါဌ်ရပ်တို့၌၊ အယံ-ဤဆိုအပ်
လတုံကား၊ ဝိတ္တာရနယော-အကျယ်ဖြစ်သောနည်းတည်း၊ တတ္ထ-ထိုလေးမျိုး
သော ပဋိပဒါတို့တွင်၊ ဒုက္ခပဋိပဒါ-ခဲယဉ်းသော မဂ်သို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့်
ရှိသော၊ ဒန္တာဘိညာ-နံ့ နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော၊ ပညာ- ပညာဟူသည်၊
ကတမာ-အဘယ်နည်း၊ ဒုက္ခေန-ဆင်းရဲသဖြင့်၊ ကသိရေန-ပင်ပန်းသဖြင့်၊ (ကသိ
ကအောက်ဖြင့်)၊ သမာဓိ- လောကုတ္တရာသမာဓိကို၊ ဥပ္ပါဒေန္တဿ- ဖြစ်စေ
ရသော၊ ဝါ- ဖြစ်စေရသည်ဖြစ်၍၊ ဒန္တံ-နှေးနှေး၊ တံ ဌာနံ- (လောကုတ္တရာ
သမာဓိဟူသော) ထိုအရာကို၊ အဘိဇာနန္တဿ-ရသောအားဖြင့် ရှေးရှုသိသော
ပုဂ္ဂိုလ်၏(သန္တာန်၌)၊ ဝါ-ထူးသော ဉာဏ်ဖြင့် သိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏(သန္တံခန့်၌)၊
ယာ ပညာ- အကြင် ပညာသည်၊ ယာပဇာနနာ - အကြင် အပြားအားဖြင့်
သိခြင်းသည်၊ ပေ၊ (ယော) အမောဟော - အကြင်မောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်
သဘောသည်၊ (ယော) ဓမ္မဝိစယော-အကြင် သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို စိစစ်

ဒုက္ခေန၊ ဗေ၊ ဥပ္ပါဒေန္တဿ။ ။ ဒုက္ခေန ကသိရေန သမာဓိံ ဥပ္ပါဒေန္တဿာတိ
ပုဗ္ဗဘာဝေ (မဂ်၏ ရှေ့အဖို့၌) အာဂမနကာလေ (မဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း
ဝိပဿနာ ဖြစ်ရာအခါ၌) ကိစ္ဆေန ဒုက္ခေန သသင်္ခါရေန သပ္ပယောဂေန (လုံ့လ
ပယောဂ သင်္ခါရနှင့်တကွဖြစ်သော စိတ်ဖြင့်) ကိလမန္တဿ (ပင်ပင်ပန်းပန်း)
ကိလေသေ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ (ခွါ၍) လောကုတ္တရာသမာဓိံ ဥပ္ပါဒေန္တဿ။

ဒန္တံ၊ ပေ၊ အဘိဇာနန္တဿ။ ။ ဒန္တံ တံ ဌာနံ အဘိဇာနန္တဿာတိ ဝိက္ခမ္ဘိတေသု
ကိလေသေသု ဝိပဿနာပရိဝါသေ (ဝိပဿနာကို အဖန်ဖန် ထုံစေရာအခါ၌) စိရံ
ဝသိတွာ တံ လောကုတ္တရာသမာဓိံ သင်္ခါတံ ဌာနံ ဒန္တံ သဏိတံ အဘိဇာနန္တဿ (ရှေး
ရှုသိ) ပဋိဝိဇ္ဈိန္တဿ (ထိုးထွင်းသိ) သစ္စိကရောန္တဿ ပါပုဏန္တဿာတိ အတ္ထော။

တတ်သော သဘောသည်၊ (ယာ)သမ္မာဒိဋ္ဌိ-အကြင် သမ္မာဒိဋ္ဌိသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-
ဖြစ်၏၊ အယံ-ဤပညာကို၊ ဒုက္ခပဋိပဒါ- သော၊ ဒန္တာဘိညာ-သော၊ ပညာ-
ပညာ ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။

တတ္ထ-တို့တွင်၊ ဒုက္ခပဋိပဒါ-သော၊ ခိပ္ပါဘိညာ - လျင်မြန်သော အသိ
ဉာဏ်ရှိသော၊ ပညာ-ဟူသည်၊ ကတမာ-နည်း၊ ဒုက္ခေနပေ၊ ခိပ္ပံ-လျင်မြန်စွာ၊
တံဌာနံ-ကို၊ ပေ၊ [လွယ်ပြီ]။ တတ္ထ-တွင်၊ သုခပဋိပဒါ-လွယ်ကူသော အကျင့်
ရှိသော၊ ဒန္တာဘိညာ-သော၊ ပညာ- ဟူသည်၊ ကတမာ-နည်း၊ အကိစ္ဆေန-
မခဲယဉ်းသဖြင့်၊ အကသိရေန- မပင်ပန်းသဖြင့်၊ ပေ၊ [လွယ်ပြီ]။

တတ္ထ-တို့တွင်၊ သုခပဋိပဒါ-လွယ်ကူသော အကျင့်ရှိသော၊ ခိပ္ပါဘိညာ -
လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော၊ ပညာ - ပညာဟူသည်၊ ကတမာ - နည်း၊
အကိစ္ဆေန-ဖြင့်၊ အကသိရေန-ဖြင့်၊ သမာဓိ-ကို၊ ဥပ္ပါဒေန္တဿ-ဖြစ်စေရသော၊
ဝါ - ဖြစ်စေရသည်ဖြစ်၍၊ ခိပ္ပံ - စွာ၊ တံဌာနံ- ကို၊ အဘိဇာနန္တဿ- ၏
(သန္တာန်၌)၊ ယာပညာ-သည်၊ ပေ၊ ယာသမ္မာဒိဋ္ဌိ- သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ - ဖြစ်၏၊
အယံ-ဤပညာကို၊ သုခပဋိပဒါ-သော၊ ခိပ္ပါဘိညာ - သော၊ ပညာ - ပညာ
ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ အယံ-ကား၊ ဧတ္ထ-ဤ-ပါထိကဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ၌၊ ဝါ- ဤသုတ်၌၊
သင်္ခပေါ-တည်း၊ ဝိတ္ထာရောမန-ကိုကား၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-၌၊ (မယာ)ဝုတ္တော-ပြီ၊
ဣဓာပိ-ဤပဋိပဒါ ဒေသနာ၌လည်း၊ သေသံ-ကို၊ ပုရိမနယေနစု(ယောဇောတဗ္ဗံ၊

ဘဿသမာစာရာဒိအဖွင့်

၁၅၃။ န စေတမုသာဝါဒုပသပ္ပိတန္တိ-ကား၊ ဘဿသမာစာရေ-ပြောအပ်
သော-စကားဟူသော အကျင့်၌၊ ဝါ- စကားပြောခြင်း ဟူသော အကျင့်၌၊
[ဘာသီယတေတိ ဘဿံ၊ ဘဿသင်္ခါတော + သမာစာရော ဘဿသမာ
စာရော။] ခြံတောပိ-တည်သူသည်လည်း၊ ကထာမဂ္ဂံ-စကားအစဉ်အတန်းကို၊
ဝါ-စကားလမ်းကြောင်းကို၊ အနုပစ္စိန္နိတွာ-မဖြတ်ပဲ၊ ကထေန္တောပိ-ပြောပါ

အယံ ဝုစ္စတိ။ ။ အယံ ဝုစ္စတိတိ ယာ သော (အကြင်ပညာသည်) ဧဝံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊
အယံ (ဤပညာကို) ကိလေသဝိက္ခမ္ဘန ပဋိပဒါယ (ကိလေသာကို ပယ်ခွာကြောင့်၊
အကျင့်၏) ဒုက္ခတ္တာ ဝိပဿနာပရိဝုဿပညာယုစ (ဝိပဿနာကို ထုံစေကြောင်းပညာ
၏လည်း) ဒန္တတ္တာ မဂ္ဂကာလေ ကေဝိတ္ထကုဏေ ဥပ္ပန္နာပိ ပညာ အာဂမနဝသေန
(မဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း အကျင့်၊ ဝိပဿနာအစွမ်းဖြင့်) ဒုက္ခပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာ
နာမာတိ ဝုစ္စတိ။-ဦးကာ။

ကထာ မဂ္ဂံ အနုပစ္စိန္နိတွာ။ ။ “ဘဿသမာစာရန္တံ-တည်သူ” ဟူသည် မိမိ
ပြောမည့်စကားကို မဖြတ်ပဲ ဆက်လက် ပြောသွားတည်း-ဟု သိစေလို၍ “ ကထာမဂ္ဂံ
အနုပစ္စိန္နိတွာ ကထေန္တောပိ”ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ ဤသို့ မိမိပြောလိုသောအကြောင်း

သော်လည်း၊ ဣစ္စ-ဤသာသနာတော်၌၊ ဧကစ္စော-အချို့သော၊ ဘိက္ခု-သည်၊ မုသာဝါဒပသဗ္ဗိတံ-မုသာဝါဒနှင့် စပ်သော စကားကို၊ န စေဝ ဘာသတိ - မပြော၊ အဋ္ဌ - ရှစ်ပါးကုန်သော၊ အနရိယဝေါဟာရေ - အရိယမဟုတ်သော ပုထုဇဉ်တို့၏ အသုံးအနှုန်း၊ စကားလုံးတို့ကို၊ ဝဇ္ဇေတွာ - ရှောင်ကြဉ်၍၊ အဋ္ဌ အရိယ ဝေါဟာရယုတ္တဒမဝ - ရှစ်မျိုးသော အရိယဝေါဟာရနှင့် စပ်ယှဉ်သော စကားကိုသာ၊ ဘာသတိ-၏။

နစ ဝေဘူတိယန္တိ-ကား၊ ဘဿသမစာရေး-၌၊ ဌိတောပိ- တည်ပါသော်လည်း၊ ဝါ - တည်သောရဟန်းသည်လည်း၊ ဘေဒကဝါစံ - ညီညွတ်သူတို့၏ ကွဲပြားခြင်းကို ပြုတတ်သော စကားကို၊ (ညီညွတ်သူတို့ကို ကွဲပြားအောင်ပြုတတ်သော စကားကို)၊ န ဘာသတိ-မပြော၊ နစ ပေသုဏိယန္တိ ဧတံ-နစ ပေသုဏိယံ ဟူသော ဤစကားသည်၊ တဿာယေဝ-ထို ဝေဘူတိယစကား၏ပင်၊ ဝေဝစနံ- ဝေဝစပ်ရိယာယံ စကားလှယ်တည်း၊ ဟိ - မှန်၏၊ ဝေဘူတိယဝါစာ- အသီးအခြားဖြစ်ခြင်း၌ ယှဉ်သောစကားကို၊ ဝါ - ညီညွတ်သူတို့ကို ကွဲပြားအောင် ပြုတတ်သောစကားကို၊ (ဝုစ္စတိ-၌စပ်)၊ ပိယဘာဝဿ- ချစ်အပ်သည်၏အဖြစ်၏၊ ဝါ - ချစ်ခြင်း၏၊ သုညကရုဏတော - ကင်းဆိတ်ခြင်းကို ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပေသုဏိယန္တိ-ပေသုဏိယံဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-အပ်၏၊ ဧတံ-ဤ ပေသုဏိယံဟူသည်၊ အဿာ-ထို ဝေဘူတိယမည်သော စကား၏၊ နာမမေဝ-နာမည်သာတည်း၊ ဣတိ-သို့၊ မဟာသီဝတ္ထေရော-သည်၊ အဓေဝါစ- မိန့်ပြီ။

အရာ ဆုံးသည်တိုင်အောင် စကားလက်စ မသတ်ဝဲ ဆက်လက် ပြောပါသော်လည်း အကြား အကြား၌ မုသာဝါဒ တလုံးမှ မပါသောကြောင့် “ န စေဝ မုသာဝါဒပသဗ္ဗိတံ ဘာသတိ” ဟု ဆိုသည်၊ မုသာဝါဒမပါဝဲ အမှန်ချည်းသာပြောသည် - ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် “ အဋ္ဌအနရိယဝေါဟာရေ၊ပေ၊ ဘာသတိ” ဟု သရုပ်ဖော်သည်။ [အဋ္ဌ အနာရိယဝေါဟာရ သရုပ်ကို ပါစိတ်ပါဠိတော် မုသာဝါဒသိက္ခာပုဒ်၌၊ အနရိယာနံ-တို့၏၊ ဝေါဟာရာ-ပြောဆိုအပ်သော အသုံးအနှုန်းတို့။]

ဝေဘူတိယံ။ ။ဘဝနံ ဘူတိ၊ ဝိသုံ + ဘူတိ ဝိဘူတိ - တဦးနှင့်တဦး သီးခြား ဖြစ်ခြင်း = ကွဲပြားခြင်း၊ ဝေဘူတိယံ + နိယုတ္တံ- ဝေဘူတိကံ၊ [ဝိဘူတိ + ဣက။] ထို့နောက် ကကိုယ ပြု၍ “ ဝေဘူတိယံ ” ဟု ဖြစ်သည်၊ “အသီးအခြား ဖြစ်ခြင်း၌ ယှဉ်သောစကား” ဟူသည် တဦးနှင့်တဦး တသီးတခြားစီ ဖြစ်သွားအောင် ကွဲပြားအောင် ပြုတတ်သော ရန်တိုက်စကားဟု အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြလို၍ “ဘေဒကရဝါစံ” ဟု ဖွင့်သည်။ [ဝိဘူတိ ဝုစ္စတိ ဝိသုံ ဘာဝေါ၊ တတ္ထ နိယုတ္တန္တိ ဝေဘူတိကံ၊ တဒေဝ ဝေဘူတိယံ၊ ပေသုသံ၊ တေနာဟ ဘေဒကရဝါစန္တိ၊- ဋီကာ။]

ပေသုဏိယံ။ ။ပိယဘာဝဿ သုညကရုဏတောကို ကြည့်၍ “ပိယဿ+သုညံ- ပိယသုညံ- ချစ်ခြင်း၏ ကင်းဆိတ်ခြင်း = မုန်းခြင်း = ကွဲခြင်း၊ ပိယသုညံ ကရောတိတိ ပိယ+သုညံ+ကရုဏာဟု ဆိုလိုလျက် မလိုအပ်သောအက္ခရာတို့ကို ချေ၍ “ပိသုဏာ”

န စ သာရမ္ပဇန္တိ - ကာ၊ သာရမ္ပဇာ - ချုပ်ချယ် စော်ကားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော၊ ဝါ - ချုပ်ချယ်စော်ကားကြောင်း ဒေါသကြောင့် ဖြစ်သော၊ ယာ ဝါစာစ - အကြင်စကားသည်လည်း (အတ္ထိ)၊ တဉ္စ-ထိုစကားကိုလည်း၊ 'နဘာ သတိ၊ [ထိုသာရမ္ပဇာဝါစာ၏ဖြစ်ပုံ အချင်းအရာကို ပြလို၍ "တုံ ဒုဿီလောတိ" စသည်မိန့်။] တုံ - သည်၊ ဒုဿီလော - ဒုဿီလ၊ (သီလမရှိ)၊ လူတိ - သို့၊ ဝုတ္တေ - ပြောအပ်သော်၊ တုံ - သည်၊ ဒုဿီလော - ဒုဿီလ၊ တဝ - ၏၊ အာစရိယော - သည်၊ ဒုဿီလော၊ လူတိဝါ - ဤသို့သော် လည်းကောင်း၊ (ကရုဏတ္ထရိယဝါစ - ဌိစပ်)၊ တုယံ - သင်၏ (သင့်မှာ)၊ အာပတ္တိ - အာပတ်ဖြစ်၏ (အာပတ်သင့်၏)၊ လူတိ - သို့၊ ဝုတ္တေ - အပ်သော်၊ အဟံ - သည်၊ ပိဏ္ဏာယ - ငှါ (ဆွမ်းခံ)၊ စရိတာ - လှည့်လည်၍၊ ပါဠိပုတ္တံ - သို့၊ ဂတော - သွားမပြီ၊ လူတိ အာဒိနာ - သော၊ နယေန - ဖြင့်၊ ဗဟိဒ္ဓါ - ပြင်ပ၌၊ ဝိက္ခေပကထာပဝတ္တံ ဝါ - ပျံလွင့်ကြောင်း

ဟု ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် သုတ္တံ၌ ဣပစ္စည်း သက်၍ "ပိသုဏာယေဝံ + ဝေပသုဏိယံ" ဟု ဖြစ်သည်။ [ပိသုဏာ + ဣ၊ ဣလော။] မဟာသီဝဇေတရ်၏ အလိုမူ ဓာတ်ပစ္စည်း ခွဲစရာမလိုသော အနိပ္ပန္န ရုဇ္ဈိပုဒ်တမျိုးတည်း - ဟု မှတ်ပါ။

သာရမ္ပဇာ။ ။ "သာရမ္ပ" ဟူသည် ချုပ်ချယ်စော်ကားကြောင်း ဒေါသတည်း။ ထို သာရမ္ပကြောင့် ဖြစ်သော စကားသည် သာရမ္ပဇာ မည်၏။ [သာရမ္ပဇော + ဇာတာ - သာရမ္ပဇာ၊ ကိတန္တပဉ္စမိ တပျရိသာ။] သူများအား ချုပ်ချယ်စော်ကားလို သူတို့သည် သူများက တခွန်းပြောလျှင် ပြန်၍ ပြောသင့်သလောက်သာ မပြောပဲ နှစ်ခွန်း သုံးခွန်းစသည်ဖြင့် လွန်လွန်ကဲကဲ ပြောတတ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသာရမ္ပ စကား၏ ဖြစ်ပုံကို "တုံ ဒုဿီလော၊ ပေ၊ တဝါစရိယော ဒုဿီလော" ဟု ပုံစံ ပြထား သည်။ [ကရုဏတ္ထရိယ လက္ခဏာတော (ပြုထိုက်သည်ထက် အလွန်အကဲ ပြုခြင်း လက္ခဏာရှိသော) သာရမ္ပတောဇာတာတိ သာရမ္ပဇာ၊ တဿာပဝတ္တိ အာကာရ ဒဿနတ္ထံ "တုံ ဒုဿီလော" တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ - ဇီကာ။]

ဗဟိဒ္ဓါ ဝိက္ခေပကထာ။ ။ တချို့လည်း မိမိအား ပြောအပ်သော စကားကို လက်ခံမပြောတော့ပဲ 'ဘေးသို့ရောက်သွားအောင်' စကား လွှဲပစ်တတ်၏။ ထိုဘေး စကားသည် တရံတခါ နားထောင်ကောင်းသော်လည်း မူလစကားနှင့် မဆိုင်သော စကားကို ကြားနေရသဖြင့် နားထောင်ရသူတို့မှာ စိတ်ဆင်းရဲရ၏။ ထိုစကားမျိုးလည်း တစက်သားကို စော်ကားရာရောက်သောကြောင့် ကရုဏတ္ထရိယပက္ခိယ (ပြုထိုက်သည် ထက် အလွန်ပြုခြင်းသဘောရှိသော စကားမျိုး) ၌ ပါဝင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် "တုယံ အာပတ္တိတိ ဝုတ္တေ" စသည်ဖြင့် ပုံစံပြထားသည်။

ဇီကာ။ ။ ဗဟိဒ္ဓါကထာ အနာပါ၊ (မဆိုင်သော ဘေးစကားသည် မြတ်နိုးစရာ မကောင်း)၊ မနာပါပိ ပရဿ စိတ္တ ဝိသာတာ ဝဟတ္တာ (စိတ်ပင်ပန်းမှုကို ဆောင်တတ် သောကြောင့်) ကရုဏတ္ထရိယပက္ခိယဇမေဝါတိ ဒဿေန္တော "တုယံ" နှိ အာဒိ မာဟ။

စကား၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ ကရုဏာတ္တရိယဝဂ် - ပြုထိုက်သည်ထက် အလွန်ပြုခြင်း လက္ခဏာရှိသော စကားကို၊ န ဘာသတိ။

ဇယာ ပေက္ခာတိ-ကား၊ ဇယပုရေက္ခာရော - အောင်ခြင်းကို (နိုင်ခြင်းကို) ရှေ့ ရှုပြုသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ (န ဘာသတိ-၌စပ်)၊ ဟတ္ထကော-ဟတ္ထက မည်သော၊ သကျပုတ္တော - သာကိဝင်၊ မင်းသားသည်၊ (သာကိဝင်တို့တွင် ပါဝင်သော အမျိုးသားသည်) (ဘာသတိ-၌စပ်) တိတ္ထိယာနာမ - တိတ္ထိတို့မည်သည်ကို (တိတ္ထိတွေဆိုတာ)၊ ဓမ္မေနပိ-တရားသဖြင့်လည်းကောင်း၊ အဓမ္မေနပိ-မတရားသဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဇေတဗ္ဗာ-အောင်ထိုက်ကုန်၏ (အနိုင်ယူထိုက်ကုန်၏)၊ ဣတိ-ဤသို့ပြော၍၊ [မုသာဝါဒသိက္ခာပုဒ်ဝိဘင်း၌ သူပြောဆိုပုံပါသည်။] သစ္စာလိကံ - မှန်သောစကား၊ ချတ်ယွင်းသောစကားဟူသော (မှန်သောစကား မမှန်သောစကားဟူသော)၊ ယံ ကိဉ္စိ-အမှတ်မထား တပါးပါးသော စကားကို၊ ဘာသတိယထာ-ပြောသကဲ့သို့၊ ဇေ-တူ၊ ဇယာပေက္ခာ-အောင်ခြင်းကို ရှုငဲ့သည်၊ ဝါ-အောင်ခြင်းကို ရှုငဲ့ခြင်းရှိသည်၊ ဇယပုရေက္ခာရော- အောင်ခြင်းကို ရှေးရှုပြုသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ န ဘာသတိ - မပြော၊ (တစုံတရာ မည်သည့်စကားကိုမျှ မပြော)၊ ဣတိအတ္ထော-နက်။

မန္တာ မန္တာစ ဘာသတိတိတ္ထေ - ဟူသော ဤပါဌ၌၊ ပညာ - ပညာကို၊ မန္တာတိ-မန္တာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏၊ မန္တာယ ပညာယ-ပညာဖြင့်၊ (ဘာသတိ-၌စပ်)၊ ပုန-တဖန်၊ မန္တာတိ-မန္တာဟူသည်ကား၊ ဥပပရိက္ခိတွာ-စူးစမ်း နှိုင်းချိန်၍၊ ဣဒံ - သည်၊ ဝါ- ကို၊ ဝုတ္တံ - သည်၊ ဝါ - သည်၊ ဟောတိ၊ (ကံ ဝုတ္တံ

ကရုဏာတ္တရိယဝဂ်။ ။ဤပုဒ်ကား သာရမ္ပဇာ၏ လက္ခဏာကို ပြသော စကားတည်း၊ မဟိဋ္ဌါဝိက္ခေပကထာလည်း ကရုဏာတ္တရိယသဘော၌ ပါဝင်၏၊ ကတ္တဗ္ဗန္တိ-ကရဏံ ဥတ္တရဓမ္မဝ+ဥတ္တရိယံ၊ ကရဏတော+ဥတ္တရိယံ+ယသ္မာတိ-ကရုဏာတ္တရိယာ၊ [ဝါစာနှင့် ကမ္မဓာရည်းတွဲ။]

ဇယပုရေက္ခာရော။ ။ဇယပုရေက္ခာရော ဟုတွာတိ အတ္တနော ဇယံ ပုရေက္ခာတွာ၊ ယံ ကိဉ္စိ န ဘာသတိတိ ယောဇနာ၊ ဤအဖွင့် အတိုင်း စာစပ်၍ အနက်ပေးထားပါသည်။

မန္တာ မန္တာစ။ ။ပဌမမန္တာသည် ပညာအနက်ကို ခဟာ၏၊ ထို့ကြောင့် မန္တာ ဝုစ္စတိပညာ-ဟု ဖွင့်သည်၊ အဘိဓာန် (၉၈၀) ဝါထာ၌လည်း “ ဝေဒေစ မန္တနေ မန္တာ၊ မန္တာပညာယမုစ္စတေ ” ဟု ဣတ္ထိလိန် မန္တာသဒ္ဒါ၏ ပညာအနက်ဟောကြောင်းကို ဆိုသည်၊ မန္တနံ ဇာနနံ-မန္တာ၊ [မန္တ + အ + အာ။] မန္တာယ ပညာယကိုကြည့်၍ ကရုဏတ္ထ တတိယာ နာဝိဘတ်ဖြင့် “မန္တာယ” ဟု ဆိုလိုလျက် (ယ) ကျေနသည့်ဟု မှတ်ပါ၊ ဒုတိယ မန္တာ သဒ္ဒါကား- “မန္တေတွာ-သိ၍” ပုဒ်နှင့် အနက်တူသော နိပါတ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ပုန မန္တာတိ ဥပပရိက္ခိတွာ” ဟု ဆိုသည်။

ဟောတိ)၊ ဘဿ သမာစာဓရေ- ဌံ၊ ပြိတော- သည်၊ ခိဝသတာဂမ္ဘိ- နေအဖ္ဓိ
 ပတ်လုံးလည်း (တနေလုံးလည်း)၊ ကတေန္တော- လသော်၊ ပညာယ-ဖြင့်၊ ဥပ
 ပရိက္ခိတာ-၍၊ ယုတ္တကထမေဝ- သင့်လျော်သောစကားကိုသာ၊ ဘာသတိ-၏၊
 ဣတိ-ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ (ဝုတ္တံ ဟောတိ)၊ နိဓာနဝတိန္တိ-ကား၊ ဟဒယေ
 ပိ-စိတ်နှလုံး၌လည်း၊ နိဒဟိတဗ္ဗယုတ္တံ- သိမ်းဆည်းထားထိုက်သည်၏အဖြစ်နှင့်
 ယှဉ်သော၊ ဝါ- သိမ်းဆည်းထားခြင်းအား သင့်လျော်သော၊ (ဝါစံ-၌စပ်)၊
 ကာလေနာတိ - ကား၊ ယုတ္တပတ္တကာလေန - သင့်လျော် လျောက်ပတ်သော
 အခါ၌၊ (ဘာသတိ-၌စပ်)။

ဦးက။ ။မန္တာတိ ဝုတ္တတိ ပညာ၊ မန္တနံ ဇာနနန္တိ ကဘူ (ဤသို့ဝိဂ္ဂဟပြု၍)၊
 “မန္တာ” တိ ဣဒံ “မန္တေတွာ” တိ ဣမိနာ သမာနတ္ထံ နိပါတပံဒံတိအာဟ-
 “ဥပပရိက္ခိတာ” တိ။

နိဓာနဝတိ။ ။ နိဓေတိ (သန္တိဓာနံ ကရောတိ) ဧတ္ထ-တိ နိဓာနံ-သိမ်းဆည်း
 ထားရာ အရပ်၊ ဤ၌ စိတ်နှလုံးတည်း၊ နိဓာနံ + ယဿာ + အတ္ထိတိ နိဓာနဝတိ-စိတ်
 တည်းဟူသော သို့မှီးသိမ်းဆည်းထားရာရှိသော၊ ဝါ-စိတ်တည်း၌ သိမ်းဆည်းထား
 ထိုက်သော စကား၊ “သိမ်းဆည်းထားထိုက်”ဟူရာ၌ မပျောက်ပျက်အောင် သေသေ
 ချာချာ မှတ်သားထားထိုက်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုစကားမျိုးကိုပင် ခြေသင့်သော
 အခါ ခြေမှ အကျိုးရှိသည်၊ ထို့ကြောင့် “ကာလေန”ဟု ဟောတော်မူသည်။

ဟဒယ နိဒဟိတဗ္ဗယုတ္တံ။ ။ အတ္ထသမ္ပတ္တိယာ ပျဉ်နသမ္ပတ္တိယာ (အနက်၊ သဒ္ဓါ
 နှင့် ပြည့်စုံသဖြင့်) အတ္ထ ဝေဒါဒိ ပဋိလာဘ နိမိတ္တတ္တာ (အနက်ကို သိရခြင်းစသော
 အကျိုးကို ရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်) စိတ္တေ ဌပေတဗ္ဗံ၊ ဝိမုတ္တာယတန
 ဘာဝေန (ကိလေသာမှ လွတ်ခြင်း၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်ဖြင့်) မနသိ ကာတဗ္ဗန္တိ
 အတ္ထော။

မှတ်ချက်။ ။ [ပါဠိတော်ကြည့်ပါ] ။ ပါဠိတော်၌ န စေဝ မုသာဝါဒပသဉ္စိဘံ
 ဝါစံ ဘာသတိ-ဖြင့် မုသာဝါဒ၏ ဆန့်ကျင်ဖက် “သစ္စဝါစာ”ကို ပြတော်မူ၏၊ န စ
 ဝေဘူတိယံ န စ ဝေသုကိယံဖြင့် ဝိသုကဝါစာ၏ ဆန့်ကျင်ဖက် “အဝိသုကဝါစာ”ကို
 ပြတော်မူ၏၊ န စ သာရမ္ပဇံ ဇယာပေက္ခောဖြင့် ဖရုသဝါစာ၏ ဆန့်ကျင်ဖက် “သဏ္ဌာ
 ဝါစာ”ကို ပြတော်မူ၏၊ မန္တာ မန္တာစ ဝါစံ ဘာသတိ နိဓာနဝတိ ကာလေနဖြင့်
 သမ္ပပုလ္လာပ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် “မန္တဘာသာ”ကို ပြတော်မူ၏၊ ဤအင်္ဂါလေးပါးနှင့်
 ပြည့်စုံသောစကားကိုပင် “စတုရင်္ဂ သမန္နာဂတ သုဘာသိကဝါစာ”ဟု ဦးကဆိုသည်၊
 ရှေးဆရာများကလည်း “စကားအရာ အင်္ဂါလေးတန်”ဟု ခြေစမှတ်ပြုကြသည်။

တနည်း။ ။ ရှေးနိဿယ၌ “သုဘာသိတ ဥတ္တမေဝ တု သမန္တာ၊ ဓမ္မံ ဘဏေ နာပိယံ
 တံ တတိယံ၊ သစ္စံ ဘဏေ နာလိကံ တံ စတုတ္ထံ”ဟူသော ဝါထာကို ကိုး၍ အင်္ဂါ
 လေးတန် ယူရမည်ဟု ဆို၏၊ ထိုအလို “သုဘာသိတ၊ ဓမ္မ၊ ပိယ၊ သစ္စ”ဟု ရေးတော်မူပါ။

[ဆိုအပ်ပြီးသော “သုဘာသိတဝါစာ” ၏ အကျိုးကို ပြလို၍ “ဝေံ ဘာသိတာဟိ” စသည်မိန့်။] ဟိ - အကျိုးကား၊ ဝေံ- သို့၊ ဝါ- ဤပါဠိတော်ဝယ် ဟောတော်မူအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ ဘာသိတာ-ပြောအပ်သော၊ ဝါစာ-သည်၊ အမုသာစေဝ- မုသားစကား မဟုတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ- မှန်သည်လည်းကောင်း၊ အပိသုဏာစ - ပိသုဏာစကား မဟုတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ- ကုန်းတိုက်သောစကား မဟုတ်သည်လည်းကောင်း၊ အဗရုသာစ - ဗရုသစကား မဟုတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ - ကြမ်းတမ်းသောစကား မဟုတ်သည်လည်းကောင်း၊ အသဌာစ-မစဉ်းလဲ မကောက်ကျစ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ-မရိုးမသား မဟုတ်သည်လည်းကောင်း၊ အသမ္ပပ္ပလာပဝါစ-သမ္ပပ္ပလာပမဟုတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ-စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သောစကား မဟုတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ။

စ-ဆက်၊ ဝေရူပါ-ဤသို့ သဘောရှိသော၊ အယံ ဝါစာ-ကို၊ (ဝုစ္စတိ-၌စပ်)၊ စတုသစ္စနိဿိတာတိပိ - သစ္စာလေးပါးကို မှီ၏ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ သိက္ခတ္ထယနိဿိတာတိပိ-သိက္ခာသုံးပါး အပေါင်းကို မှီ၏ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဒသကထာဝတ္ထုနိဿိတာတိပိ-ဆယ်ပါးသော ကထာဝတ္ထုကို မှီ၏ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ [ဒသ၏ သရုပ်ကို အင်္ဂုတ္တရနဝကနိပါတ မေဃိယသုတ်၌ ရှု။] တေရသဓုတင်္ဂနိဿိတာတိပိ-တဆယ့် သုံးပါးသော ဓုတင်္ဂတို့ကို မှီ၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တတိ သဗောဓိပက္ခိယဓမ္မနိဿိတာတိပိ-သုံးဆယ့်ခုနစ်ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို မှီ၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မဂ္ဂနိဿိတာတိပိ- မဂ်ကို မှီ၏ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ- အပ်၏။ [ထို သုဘာသိတ စကားမျိုးကို ပြောလျှင် သစ္စာလေးပါး သိက္ခာသုံးပါးစသော အကြောင်းအရာ တမျိုးမျိုးကို ပြောပြီးသား ဖြစ်နေပါသည် ဟု ဆိုလိုသည်။] တေန-ကြောင့်၊ တေဒါနုတ္တရိယံ ဘန္တေ ဘဿသမာစာရေတိ-ဟူ၍၊ (အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော) အာဟ - မြတ်စွာဘုရားအား လျှောက်ပြီ၊ တံ-ထိုစကားကို၊ ပုရိမနယေနဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။ [ဤတရားတော်များကို ခြုံကြည့်လျှင် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ရေးအတွက် ဘက်စုံ ကြိုးစားကြပါက ချောချောမောမောရှိပြီး လွယ်လင့်တကူရောက်အောင် နည်းစုံပြု၍ ဟောတော်မူကြောင်းကိုသိ၍ လေးလေးနက်နက် ယုံကြည်စိတ်ဖြင့် ဤပြုအပ်ခဲ့သောနည်းကို မှီကာ ဘဝလွတ်မြောက်ရေး ရှေးရှု ကြိုးစားနိုင်ရန် ရည်ရွယ်တော်မူကြောင်း သိစေလိုပါသည်။]

ဝေံ ဘာသိတာ ဟိ ။ ။ အသဉ္စ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတာ သုဘာသိတဝါစာ သစ္စသမ္မောဓာဝဟာဒိတာယ (သစ္စာကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကို ဆောင်နိုင်ခြင်း အစရှိသည့် အားဖြင့်) သတ္တာနံ (တို့၏အတွက်) မဟိဋ္ဌိကာ မဟာနိသံသာတိ ဒသေတုံ “ ဝေံ ဘာသိတာ ဟိ” ဟိ အာဒိ ဝုတ္တိ၊-ဋီကာ။

သစ္စော စသ သဒ္ဓေါ စာတိ-ကား၊ သီလာစာရေ - စင်ကြယ်သောသီလ၊
 စင်ကြယ်သောစိတ် အကျင့်၌၊ ငြိတော-တည်သော၊ ဘိက္ခု-သည်၊ သစ္စောစ-
 မှန်သော သဘောရှိသည်လည်းကောင်း၊ သစ္စကထော-မှန်သောစကားရှိသည်
 လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓေါစ-သဒ္ဓါရှိသည်လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓါသမ္ပန္နော-သဒ္ဓါနှင့်
 ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဘဇဝယျ-ဖြစ်ရာ၏၊ ဟေဋ္ဌာ-အောက်၌၊ (အောက်
 ဖြစ်သော ဘဿသမာစာရကထာ-၌) သစ္စံ-ကို၊ ကထိတမေဝ နနု-ဟောအပ်
 ပြီးသည်သာ မဟုတ်ပါလော၊ ဣမ - ဤ သီလသမာစာရကထာ၌၊ ကသ္မာ-
 ကြောင့်၊ ပုန-တဖန်၊ ဝုတ္တံ-အပ်သနည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ ဟေဋ္ဌာ-
 ၌၊ ဝါစာသစ္စံ-ကို၊ ကထိတံ- ပြု၊ ပန- ထိုသို့ပင် ဟောအပ်ပြီးပါသော်လည်း၊
 သီလာစာရေ - ၌၊ ငြိတော - တည်သော၊ ဘိက္ခု - သည်၊ အန္တမသော -
 နောက်ဆုံး၌ဖြစ်သော အပိုင်းအခြားအားဖြင့်၊ ဝါ-အောက်ထစ်ဆုံးအားဖြင့်၊
 ဟသနကထာယပိ - ရယ်ရှင်ကြောင်း စကားဖြင့်လည်း (ပြောင်သလို လှောင်
 သလို ရယ်စရာစကားဖြင့်လည်း)၊ မုသဝါဒံ-ကို၊ နုကရောတိ-မပြု၊ ဣတိ - သို့၊
 ဒဿေတုံ-ငှါ၊ ဣမ-၌၊ ဝုတ္တံ-သပ်၍ ဟောတော်မူအပ်ပြီ။

သီလာစာရေ။ ။ပါဠိတော်၌ “ပုရိသသီလသမာစာရေ” ဟု ရှိ၏၊ ထိုမှ ပုဉ်
 တစိတ်ကို ယူ၍ “သီလာစာရေ” ဟု ဆိုထားသည်၊ သီလအရ စင်ကြယ်သော
 သီလကိုလည်းကောင်း၊ အာစာရအရ စင်ကြယ်သော မနောသမာစာရကိုလည်း
 ကောင်းယူပါ။ [သီလနှင့် အာစာရကို ခွန်တွဲ။] ငြိတော၌ တပစ္စည်းလည်း ပစ္စုပ္ပန်၊
 ကတ္တားဟောတည်း။ [သီလေ စ အာစာရေ စ ပရိသုဒ္ဓသီလေ စေဝ ပရိသုဒ္ဓန္တော
 သမာစာရေ စ၊ ငြိတောတိ ပတိဋ္ဌဟန္တော-ဦးကာ။]

သစ္စော စသ သဒ္ဓေါစ။ ။ “သစ္စံ+တေဿ+အတ္ထိတိ သစ္စော” ဟု ပြစေလို၍
 “သစ္စကထော” ဟု ဖွင့်သည်၊ သဒ္ဓေါ၌လည်း နည်းတူ၊ အသ၌ ယျေဝိတံ ဟု
 သိစေလို၍ “ဘဇဝယျ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ရုပ်ပြီးပုံကို သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ ရှု။ [သစ္စံ တေဿ
 အတ္ထိတိ သစ္စောတိ အာဟ - သစ္စကထောတိ၊ သေ နယော သဒ္ဓေါတိ ဧတ္ထာပိ၊
 တေနာဟ သဒ္ဓါသမ္ပန္နောတိ-ဦးကာ။]

နနု ဟေဋ္ဌာ ၊ ဓပ ၊ ဝုတ္တံ ။ ။ အောက် ဝဇီသမာစာရ ကထာ၌ ဆန့်ကျင်ဖက်
 မုသာဝါဒကို ပယ်သောအားဖြင့် “န စေဝ မုသာဝါဒပသဉ္စိတံ ဝါစိ ဘာသတိ” ဟု
 ဝါစာ သစ္စာကို ဆိုအပ်ပြီးမဟုတ်ပါလော၊ အဘယ်ကြောင့် ဘဿသမာစာရကထာ
 ၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော ဤသီလသမာစာရကထာ၌ “သစ္စော စသ” ဟု-ထပ်၍ ဆိုရ
 ပြန်ပါသနည်း၊ ပုနရုတ္တိ ဒေါသ မရောက်ပြီလောဟု သူစာပါး၏ စောဒနာနှင့် မဖြစ်
 ပါစေနှင့် ဟု နှလုံးသွင်း၍ ထို စောဒနာ၏ အဖြေ ပေးလိုသောကြောင့် “နနုစ”
 စသည်မိန့်။

ဦးကာ။ ။နနု ဟေဋ္ဌာ သစ္စံ ကထိတမေဝါတိ ကသ္မိံ ဝုတ္တံ၊ ဟေဋ္ဌာဟိ ဝုဇီ
 သမာစာရံ ကထေန္တေန သစ္စံ ကထိတံ ပဋိပက္ခ ပဋိက္ခေပဝသေန၊ ဣမံ သီလံ စာသေ

ဣဒါနိ-၌၊ သော-ထို သီလာစာရ၌ တည်သောရဟန်းသည် (စင်ကြယ်သော သီလ၊ စင်ကြယ်သော စိတ်အကျင့်၌ တည်သော ရဟန်းသည်)၊ ဓမ္မေန-တရား သဖြင့်၊ သမေန-ညီမျှသဖြင့်၊ ဇီဝိတံ-အသက်ကို၊ ဓါ-အသက်မွေးမှုကို၊ ကပ္ပေတိ-ပြု၏၊ ဣတိ - ဤအနက်ကို၊ ဒဿနတ္တံ - ပြခြင်းအကျိုးငှါ၊ န စ ကုဟကောတိ အာဒိ - အစရှိသော စကားကို၊ ဝုတ္တံ - လျှောက်အပ်ပြီ၊ တတ္ထ - ထို ကုဟကော အစရှိသော စကားရပ်၌၊ ကုဟကောတိ အာဒိနိ- ကုဟကော အစ ရှိသော ပုဒ်တို့ကို၊ ဗြဟ္မဇာလေ-၌၊ (မယာ) ဝိတ္ထာရိတာနိ-ခွဲအပ်ကုန်ပြီ။

ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒ္ဓါရော ဘောဇနေ မတ္တညူတိ - ကား၊ ဆသု - ကုန်သော- ဣန္ဒြိယေသု-တို့၌၊ ဂုတ္တဒ္ဓါရော-စောင့်စည်းအပ်သော ဒွါရရှိ၏၊ ဘောဇနေပိ- ဘောဇဉ်၌လည်း၊ (ဘောဇဉ်ကိုမှတ် လေးရပ်သော ပစ္စည်း၌လည်း၊) ပမာဏညူ- ရှာမှီး ခံယူ သုံးဆောင် စွန့်လွှဲခြင်းဟူသောအရာ၌ အတိုင်းအရှည်ကို သိ၏၊ သမ

န္တေန တံ (သို သီလကို) ပရိပုဏ္ဏံ ကတွာ ဒဿေတုံ သစ္စံ သရူပေနော ကထိတံ၊ ပုဂ္ဂလာမိဋ္ဌာနာယ ကထာယ အာရမ္ဘန္တရဉ္စေတံ (ဤသစ္စောစဿသည် ပုဂ္ဂလာမိဋ္ဌာန ကထာကို အားထုတ်အပ်သော စကားဘမျိုးဖြစ်၏)၊ တထာပိ သစ္စံ ဝတွာ အနန္တရ မေဝ သစ္စဿ ကထနံ ပုနရုတ္တံ ဟောတီတိ ပရဿ စောဒနာဝသရော (စောဒနာ ခြင်း၏ အခွင့်အလမ်း)၊ မာ ဟောတူတိ တတ္ထ ပရိဟာရံ ဒါတုကာမော “ဣမ ကသ္မာ ပုန ဝုတ္တံ” နိ အာဟ၊-ဋီကာ။

အဓိပ္ပာယ်။ ။ မုသာဝါဒကို ပယ်ရှားသောအားဖြင့် အောက်၌ “နစေဝ မုသာ ဝါဒပသဉ္စိတံ ဝါစံ” ဟု ဝါစိသစ္စာကို ဟောတော်မူသည်၊ ဤ၌ သီလကို ပြည့်စုံအောင် ပြခြင်းငှါ “သစ္စော စဿ” ဟု သီလသစ္စာကို ဟောတော်မူသည်၊ ရှေ့စကားသည် ဓမ္မာမိဋ္ဌာန သဘောဖြစ်၍၊ ဤစကားသည် ပုဂ္ဂလာမိဋ္ဌာနဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် “နန ဟေဋ္ဌာသစ္စံ” စသည်ဖြင့် စောဒနာဖွယ်မလို၊ သို့ရာတွင် သစ္စာကိုဆိုပြီး၍ မကြာမီပင် သစ္စာကို ထပ်၍ဆိုသည်ဟု ထင်၍ စောဒနာလျှင် စောဒနာခွင့် မရအောင် ကိုယ်တိုင် စောဒနာ၍ ကိုယ်တိုင် အဖြေပေးခြင်းငှါ “နန ဟေဋ္ဌာ” စသည်ဖြင့် အဋ္ဌကထာဆရာ ဆိုသည် ဟု မှတ်ပါ။

ဂုတ္တဒ္ဓါရော ။ ။ ဂုတ္တာ သတိကဝါဠေန ပိဒဟိတာ ဒွါရော ဧတေနာတိ ဂုတ္တ ဒွါရော၊-ဋီကာ၊ ဤအဖွင့်အတိုင်း “ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒ္ဓါရော- သတိတည်းဟူသော တံခါးရှက်ဖြင့် စောင့်စည်း ပိတ်ဆို ထားအပ်သော တံခါးပေါက်ရှိ၏” ဟု အကျယ် ဆိုပါ။

ဘောဇနေ မတ္တညူ ။ ။ ဘောဇဉ်ဟု ဆိုသော်လည်း ပစ္စည်းလေးပါးလုံးနှင့် ဆိုင်၏၊ ဥပသက္ခဏနည်းတည်း၊ “မတ္တညူ” အရ ရှာမှီး ခံယူ သုံးဆောင် စွန့်လွှဲခြင်း ကိစ္စ၌ အတိုင်းအရှည် သိရမည်ဟု ဋီကာဆို၏၊ ရှေ့သုံးမျိုး၌ အတိုင်းအတာ ပမာဏ သိရပုံမှာ ထင်ရှားပြီ၊ စွန့်လွှဲခြင်း ကိစ္စ၌ကား ပိဿဇ္ဇနသန္တောသကိုပင် ပိဿဇ္ဇန မတ္တ ဟု ဆိုဟန်တူ၏၊ ထို အတိုင်း မှန်လျှင် ပစ္စည်းလေးပါးကို မျက်နှာ မလိုက်ပဲ သာရဏီယကျင့်ဝတ်၌ တည်၍ စွန့်လွှဲခြင်းကို “ပိဿဇ္ဇနမတ္တ” ဟု မှတ်ပါ။

ကာရီတိ—ကား၊ သမစာရီ-အညီအမျှ ကျင့်လေ့ရှိ၏။ [ကာယ ဒုစရိုက် စသည်ကို ပယ်၍ ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်းတည်း။] ကာယေန—ကိုယ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဝါ-ကာယဒွါရဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါစာယ - ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဝါ-ဖြင့်လည်းကောင်း၊ မနသာစ-ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကာယဝင်္ကဒီနိ - ကောက်ကွေးသောကိုယ် အစရှိသည်တို့ကို၊ ဝါ - - ကိုယ်၏ ကောက်ခြင်း အစရှိသည်တို့ကို၊ ပဟာယ - ပယ်စွန့်၍၊ သမံ-အညီအမျှ၊ စရတိ-၏၊ ဣတိ အထွော-နက်။

ဇာဂရိယာနုယောဂ မနုယုတ္တောတိ— ကား၊ ရတ္တိန္ဒြိယံ - ညဉ့်နှင့် နေ့ကို၊ ဆ-ကုန်သော၊ ကောဠာသေ - အဖို့အစုတို့ကို၊ ကတော - ၍၊ ဒိဝသံ စက်မေန နိသဇ္ဇာယာတိ - ဒိဝသံ စက်မေန နိသဇ္ဇာယ အစရှိသော၊ ဝုတ္တနယေနေဝ - ဟောတော်မူအပ်သော နည်းဖြင့်ပင်၊ [အံ၊ ၁၊ ၁၁၂ စသည်။] ဇာဂရိယာနုယောဂံ-နိုးကြားသူ၏ အဖြစ်ကို အဖန်ဖန်အားထုတ်မှုကို၊ ဝါ- နိုး ကြားမှုကို အဖန်ဖန် အားထုတ်မှုကို၊ ယုတ္တပ္ပယုတ္တော - အားထုတ် လွန်စွာအားထုတ်သည်၊ (ဟုတ္တာ)၊ ဝိဟရတိ၊ အတန္တိတောတိ-ကား၊ နိတ္တန္တိ-ပျင်းရိခြင်း မရှိ၊ ကာယာလသိယ ဝိရဟိတော-ကိုယ်၏ ပျင်းရိသူ၏အဖြစ်မှ ကင်း၏။

ကာယဝင်္ကဒီနိ။ ။ဒုစရိုက်ကျင့်သူ၏ ကိုယ် , နတ် , မိတ်သည် ခြေဝင့်မတ် ရိုးသားမှု မရှိပဲ ကောက်ကောက်ကွေ့ကွေ့ ဖြစ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် ကာယ ဒုစရိုက် စသော ဒုစရိုက် ဆယ်ပါးကိုပင် “ကာယဝင်္ကဒီနိ” ဟု ဆိုသည်။ အာဒိဖြင့် ဝမီဝက်, မနောဝက်တို့ကို ယူ။ [ကာယဝင်္ကဒီနိ ကာယဒုစရိတာဒီနံ နာမာနိ၊ - အံ-ဌ၊ ၂၊ ၇၀။]

ဇာဂရိယာနုယောဂ။ ။ [ဇာဂရိယာ+ဘာဝေါ ဇာဂရိယံ၊ ဇာဂရိယာ+အနုယောဂေါ- ဇာဂရိယာနုယောဂေါ။] နေ့ကို နံနက် နေ့လည် ညနေဟု သုံးပိုင်း ပိုင်း၍၊ ညဉ့်ကိုလည်း ညဉ့်ဦးယာမ် သန်းခေါင်ယာမ် မိုးသောက်ယာမ် ဟု သုံးယာမ် ပိုင်းကာ သန်းခေါင်ယာမ်ကို အိပ်စက် အနားယူချိန် ဟု သတ်မှတ်လျက် ကျန်အချိန် များ၌ စကြိုန်သွားခြင်း သို့မဟုတ် ထိုင်ခြင်း (ရပ်ခြင်း) ဖြင့် မအိပ်မနေ နိုးနိုးကြားကြား ကမ္မဋ္ဌာန်း ကြိုးစားမှုကို ဇာဂရိယာနုယောဂ ဟု ခေါ်သည်။ မအိပ်ရုံ သို့မဟုတ် အိပ်မပျော်၍ နိုးနေရုံမျှကို ဇာဂရိယာနုယောဂ ဟု ခေါ်သည် မဟုတ်။ [ဘာဝနာယ စိတ္တပရိသောနေဉ္စိ (စိတ်ကို စင်ကြယ်စေခြင်း) ဇာဂရိယာနုယောဂေါ၊ န နိဒ္ဒါဝိနော ဒနမတ္တံ၊-ဋီကာ။]

နိတ္တန္တိ။ ။ [တန္တိ+ယဿ+အတ္တိတိ တန္တိတော၊ န+တန္တိတော ဟု ဆက်။] တန္တိသဒ္ဓါသည် သောဗ္ဗေ (အိပ်ငိုက်ခြင်း)၊ ပမာဒေ- (မေ့လျော့ခြင်း) ၌ ဖြစ်၏ ဟု အဘိဓာန် (၁၀၅၅) ဝါယာ၌ ဆို၏။ အိပ်ငိုက်မေ့မှူး ထိုင်းမှိုင်းခြင်းသည် ပျင်းသူ၏ အမူအရာပင် ဖြစ်၍ “ တန္တိ - ပျင်းရိခြင်း ” ဟု အနက်ဆိုလေ့ ရှိ၏။ ထိုအနက်သည်

အာရဒ္ဓဝီရိယောတိ - ကာ။ ကာယိကဝီရိယေနာပိ-ကိုယ်၌ဖြစ်သော ဝီရိယ အားဖြင့်လည်း၊ [ပိသဒ္ဓါဖြင့် နောက်၌ လာမည့် စေတသိကဝီရိယကို ပေါင်း။] အာရဒ္ဓဝီရိယော-အားထုတ်အပ်သော ဝီရိယရှိသည်။ ဟောတိ၊ ဂဏသင်္ဂဏိကံ-အပေါင်းအဖော်နှင့် ပေါင်းသင်းနေထိုင်ခြင်းကို၊ ဝိနောဒေတွာ-ပယ်ဖျောက်၍၊ စတုသု-ကုန်သော၊ ဣရိယာပထေသု-တို့၌၊ အဋ္ဌအာရမ္မဝတ္ထုဝသေန-ရှစ်ပါး သော အာရမ္မဝတ္ထု၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ-ရှစ်ပါးသောဝီရိယ၏ တည်ရာအကြောင်း ၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဧကဝိဟာရီ-တပါးထည်းနေလေ့ရှိ၏၊ [အဋ္ဌက အင်္ဂုတ္တရ(၁၄၉) ၌လည်းကောင်း၊ အထက သင်္ဂီတိသုတ်(၂၁၂)၌လည်းကောင်း အာရမ္မဝတ္ထု ဟု ရှိ၏၊ အဘိဓာန် (၈၅၂)၌လည်း အာရမ္မော ဝီရိယေ ကမ္မေဟု ဆိုသည်။]

စေတသိကဝီရိယေနာပိ - ဖြင့်လည်း၊ အာရဒ္ဓဝီရိယော - သည်၊ ဟောတိ၊ ကိလေသသင်္ဂဏိကံ (စိတ်၏)ကိလေသာနှင့် ပေါင်းဆုံခြင်းကို၊ ပဟာယ-ပယ်စွန့် ၍၊ ဝိနောဒေတွာ-၍၊ [ပဟာယပုဒ် ပိုဟန်တူ၏၊ ရွှေ့၌မပါခဲ့။] အဋ္ဌသမာပတ္တိ

“ကာယာလသိယ” ဟူသော အဖွင့်နှင့် လျော်၏၊ ကိုယ်၏ ဖျင်းရိခြင်းသည် စိတ်၏ မထက်မြက်ခြင်းနှင့် ဆိုင်၏၊ စိတ်မထက်လျှင် ကိုယ်အမူအရာလည်း ဖျင်းရိလာ၏၊ သွက်လက် ထက်မြက်သော စိတ်၌ ထိနမိဒ္ဓ (ထိုင်းမှိုင်း လေးလံမှု) ကင်းသောကြောင့် “နိတ္တန္တိ”ကို “ဝိဂတထိနမိဒ္ဓေါ” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်၊ သို့ရာတွင် ထိုစိတ်၏ ထက်မထက် ကိုလည်း ကိုယ်အမူအရာဖြင့်ပင် ထင်ရှားစွာ သိနိုင်ရကား “ကာယာလသိယ ဝိရဟိ ဇတာ” ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်၊ ကိုယ်ပျင်း စိတ်ပျင်း နှစ်မျိုးလုံးနှင့်ဆိုင်ရာတွင် ထင်ရှား သော ကိုယ်အပျင်းဖြင့် အတန္တိတဖြစ်ပုံကို ဆိုထားသည်၊- ဟူလို၊ နိတ္တန္တိတိ ဝိဂတ ထိနမိဒ္ဓေါ သာ ပန နိတ္တန္တိတာ ကာယာလသိယဝိဂမနေန ပါကဋ္ဌာ ဧဟာဘီတိ ဝုတ္တံ ကာယာလသိယဝိရဟိဇတာတိ၊ (ဋီကာ)။

သင်္ဂဏိကာ။ ။ သင်္ဂဏနံ-ပေါင်းဆုံနေထိုင်ခြင်း၊ သင်္ဂဏိကာ-ခြင်း၊ [သံ+ဂဏ+ ဣ။] ဤပုဒ်၏အနက်ကို ဝိဘင်္ဂအနုဋီကာ၌ “သင်္ဂတိ သန္တိပတနံ” ဟု ဖွင့်၏၊ ဤဋီကာ၌ လည်း “သင်္ဂမ္မ (ပေါင်း၍) ဂဏဝိဟာရော (အဖွဲ့အစည်းနှင့်နေခြင်း) သဟဝါဇသော” ဟု ဖွင့်သည်၊ ထိုသင်္ဂဏိကာသည် ဂဏသင်္ဂဏိကာ ကိလေသသင်္ဂဏိကာ ဟု နှစ်မျိုး ရှိသည်၊ “ဂဏသင်္ဂဏိကာ” ဟူသည် မိမိတပါးထည်း တရားတမျိုးမျိုးဖြင့် မနေပဲ အပေါင်းအဖော် အစုအဝေးနှင့် နေခြင်းတည်း၊ [ဂဏနာ+သင်္ဂဏိကာ ဂဏသင်္ဂဏိ ကာ။] “ကိလေသ သင်္ဂဏိကာ” ဟူသည် တယောက်ထည်း နေစေကာမူ စိတ်ဖြင့် ကာမဝိတက် စသည်ကိုတွေး၍ ကိလေသာဖြစ်နေခြင်းတည်း။ [ကိလေသေဟိ+သင်္ဂဏိ ကာ=ကိလေသသင်္ဂဏိကာ ဟုမြဲ။]

အာရမ္မဝတ္ထုဝသေန။ ။ တယောက်တည်း နေရုံမျှဖြင့် ဂဏသင်္ဂဏိကာကို ပယ်နိုင်သော်လည်း အကျိုးမရှိသေး၊ မရသေးသော တရားတူးကို ရဖို့ ကြိုးစားနေမှ အကျိုးရှိသည်၊ ထို့ကြောင့် “အာရမ္မဝတ္ထုဝသေန ဧကဝိဟာရီ” ဟု ဆိုသည်။ [အာရမ္မ ဝတ္ထုဝသေနာတိ အနဓိဂတဝိဇ္ဇာသသာမိဂမကာရဏဝသေန- ဋီကာ။]

ဝသေန-ရှစ်ပါးသော သမာပတ်၏အစွမ်းဖြင့်၊ ကေဝိဟာရီ-၏၊ အပိစ-တနည်းကား၊ ယထာတထာ-အကြင်အခြင်းအရာ ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ-အကြင်အမှတ်မထားတပါးပါးသောအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ကိလေသုပ္ပတ္တိ-ကိလေသာ၏ ဖြစ်ခြင်းကို၊ နိဝါရေန္တော-တားမြစ်လျက်၊ စေတသိကဝီရိယေန-ဖြင့်၊ အာရဒ္ဓဝီရိယော-သည်၊ ဟောတိ၊ [သမာပတ်ရှစ်ပါးရမှမဟုတ်၊ ဝိပဿနာ- ပဋိသင်္ခါန (ကိလေသာ၏အပြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း) စသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ကိလေသာကို ပယ်ချင်လည်း စေတသိကဝီရိယ ဖြစ်သည် - ဟူလို။] ဈာယိတိ - ကား၊ အာရမဏလက္ခဏုပနိဇ္ဈာန်ဝသေန -- အာရမဏုပနိဇ္ဈာန် လက္ခဏုပနိဇ္ဈာန်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ-ကသိုဏ်းစသော အာရုံကိုကပ်၍ရှိခြင်း၊ အနိစ္စစသော လက္ခဏာကို ကပ်၍ရှိခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဈာယိ- ကသိုဏ်းစသော အာရုံ၊ အနိစ္စစသော လက္ခဏာကို ရှုလေ့ရှိ၏၊ (သမထကို အာရမဏုပနိဇ္ဈာန်၊ ဝိပဿနာကို လက္ခဏုပနိဇ္ဈာန်ဟု ခေါ်သည်။) သတိမာတိ-ကား၊ စိရကတာဒိအနုဿရဏသမတ္ထာယ-ကြာမြင့်စွာ ပြုအပ်ခဲ့သော အမှုစသည်ကို အမှတ်ရခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော၊ သတိယာ-နှင့်၊ သမန္တာဂတော-၏။

ကလျာဏပဋိဘာနောတိ - ကား၊ ဝါက္ခရဏသမ္ပန္နောစေဝ - စကားသံနှင့် ပြည့်စုံသည် လည်းကောင်း၊ ပဋိဘာနသမ္ပန္နောစ-ရွှေ့ထင်လာသော ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသည် လည်းကောင်း၊ ဟောတိ၊ ပန - ဆက်၊ ယုတ္တပဋိဘာနော - ကျိုး

ကလျာဏပဋိဘာနော။ ။ ပဋိဘာန သဒ္ဓါသည် စိတ်တည်းဝယ် ရွှေ့ထင်လာသော ဉာဏ် (စိတ်ကူးဉာဏ်) ကို လည်းကောင်း၊ ထို ဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စကားကိုလည်းကောင်း ဟော၏။ ဉာဏ်ရှိသူ၏စကားသည် စကားလုံး လှပတင့်တယ်သာယာနာပျော်ဖွယ် ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် “ဝါက္ခရဏသမ္ပန္နောစေဝ ပဋိဘာနသမ္ပန္နောစ” ဟု ဖွင့်သည်။ “ကလျာဏ ပဋိဘာနော - ကောင်းသော + ပဋိဘာနဉာဏ်ရှိ၏၊ ဝါ- ကောင်းသော + ဉာဏ်အား ထင်လာသော စကားရှိ၏ ” ဟု ပါဠိတော်၌ ပေးပါ။ [ဝါက္ခရဏ၏ အဖွင့်ကို သီလက္ခန်ဘာသာဋီကာ တတိယတွဲ (၄၇၇) ၌ ပြထားပြီး]

ဋီကာ။ ။ ကလျာဏပဋိဘာနောတိ သန္တရပဋိဘာနော၊ သာ ပနဿ ပဋိဘာနသမ္ပဒါ ဝစနစာတုရိယသဟိတာဝ (စကားလုံး၏ တင့်တယ်သည်၏ အဖြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်သည်ကိုသာ) ဗုဒ္ဓိတတိ အာဟ၊ ဝါက္ခရဏပေါသမ္ပန္နောစာတိ၊ ပဋိဘာနန္တိ ဟိ ဉာဏဋီ ဝုစ္စတိ ဉာဏဿ ဥပဋ္ဌိတဝစနဋီ၊ (ဉာဏ်အား ရွှေ့ထင်လာသော စကား) ။

ယုတ္တပဋိဘာနော။ ။ အကျိုးအကြောင်းနှင့် ယှဉ်သည်ကို “ယုတ္တ” ဟု ဆိုလို၏။ အကျိုးအကြောင်းနှင့်ယှဉ်လျှင် မှန်ကန်သင့်လျော်သောကြောင့် “ယုတ္တ - သင့်၏” စသည်ဖြင့် အနက်ပေးလေ့ရှိ၏။ ပဋိဘာနသဒ္ဓါကြား ဤနေရာ၌ “စကား” အနက်ဟော

ကြောင်းနှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်အားထင်လာသော စကားရှိသည်။ ဟောတိ၊ မုတ္တပဋိဘာနော-လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ်ဖြစ်သော စကားရှိသည်။ နော-မဟုတ်၊ ဟိ-မှန်၊ သီလသမာစာရသို့ - စင်ကြယ်သော သီလ၊ စင်ကြယ်သောစိတ် အကျင့်၌၊ ဌိတဘိက္ခု-တည်သောရဟန်းသည်။ မုတ္တပဋိဘာနော-လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ်ဖြစ်သော ဉာဏ်အားထင်လာသော စကားရှိသည်။ ဝါ-ဖရိဖရဲ ပြန့်ကျဲသော စကားရှိသည်။ နဟောတိ- မဟုတ်၊ ပန-အဟုတ်ကား၊ ယုတ္တပဋိဘာနော- ကျိုးကြောင်းနှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်အားထင်လာသော စကားရှိသည်။ ဟောတိ၊ (ကော ဝိယ - အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်ကဲ့သို့နည်း၊) ဝဂီသတ္ထေဓောဝိယ-ဝဂီသထေရ်ကဲ့သို့တည်း။

ဂတိမာတိ-ကား၊ ဂမနသမတ္ထာယ-(မကြားနာအပ်သေးသောတရားတော်ကို)သိခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော၊ ပညာယ-နှင့်၊ သမန္နာဂတော-၏၊ ဓိတိမာတိ-ကား၊ ဓာရဏသမတ္ထာယ - (ကြားနာအပ် သင်ယူအပ်ပြီးသော တရားတော်ကို)

တည်း။ ယုတ္တံ + ပဋိဘာနံ + ယဿာတိ - ယုတ္တပဋိဘာနော=အကျိုး အကြောင်းနှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်အားထင်လာသောစကားရှိသူ၊ ဝါ-သင့်လျော်သောပဋိဘာနံစကားရှိသူ။ [အတ္ထယုတ္တံ ကာရဏယုတ္တံ ပဋိဘာနမဿာတိ ယုတ္တပဋိဘာနော။- ဋီကာ။]

နော မုတ္တပဋိဘာနော ။ ။ တစုံတရာ မေးလာလျှင် လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ်လျှင်လျှင်မြန်မြန် အဖြေပေးနိုင်သူကို “ မုတ္တပဋိဘာန ” ဟု ခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် ယုတ္တမုတ္တဝါဒီ ဟု ဂုဏ်ပြုသုံးစွဲလေ့ ရှိသည်။ [အဋ္ဌကထာကြီးတို့၏ နိဂုံး၌ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓသောသ၏ ဂုဏ်ပုဒ်အဖြစ် သုံးစွဲထားပုံကို သတိပြုပါ။] ဤနေရာ၌မူ “နော” သဒ္ဒါပေါ်သောကြောင့် လျှင်လျှင်မြန်မြန် မှန်မှန်ကန်ကန် ဖြေဆိုနိုင်သူကို ဆိုလိုသည် မဟုတ်၊ ဖရိဖရဲ တောင်ရောက် မြောက်ရောက်ဖြင့် စကားစွာသူကို “မုတ္တပဋိဘာန” ဟု ဆိုလိုသည်။ သီလသမာစာရ အကျင့်၌တည်သော ရဟန်းသည် “ နော မုတ္တပဋိဘာန - ဖရိဖရဲ ပြန့်ကျဲသောစကားရှိသူမဟုတ် ” ဟုလျှိုးပုစ္ဆိတာနန္တရမေဝ (မေးပြီးလျှင်ပြီးခြင်း) သီလံ ဗျာကာတုံ အသမတ္ထတာယ နော မုတ္တပဋိဘာနမဿာတိ နော မုတ္တပဋိဘာနော၊ ဣပန ဝိကိဏ္ဏဝါစော မုတ္တပဋိဘာနော အဓိပ္ပေတောတိ အဓိပ္ပါယေန “သီလသမာစာရသို့၊ ပေါန ဟောတိတိ” ဝုတ္တံ။

ဂတိမာ။ ။ ဂမနသမတ္ထာယ ပညာယကို ကြည့်၍ “ အသုတံ ဓမ္မံ ဂစ္ဆတိ ဗုဇ္ဈတိတိ ဂတိ ” ဟု ပြု၍ ပညာကိုအရကောက်၊ [ဂမ+တိ။] ဂမဓာတ်သည် ဗုဒ္ဓိအနက်ဟော၊ သမန္နာဂတောကို ကြည့်၍ “ ဂတိ+ယဿ+အတ္ထိတိ ဂတိမာ ” ဟု ပြု။ [ဂတိ+မန္တ။] ဂမနသမတ္ထာယာတိ အသုတံ ဓမ္မံ ဂမေတုံ (သိခြင်းငှါ) သမတ္ထာယာ-ဋီကာ။

ဓိတိမာ။ ။ ဓာရဏသမတ္ထာယကို ကြည့်၍ “ ယထာသုတံ ယထာပရိယတ္တံ ဓမ္မဓာရေတိတိ ဓိတိ ” ဟုပြု၊ [ဓရ+တိ၊ ရ်ချေ၊ ဓမ္မံ “အ” ကို ဣပ္ပိ၊ ဓာရဏ အနက်ဟော ဓာဓာတ်သည်ရှိသောကြောင့် ဓာ+တိမှ ဓာ၌ အာကို ဣပ္ပိလည်း ပြီးနိုင်၏။] ဓိတိ-အရ

ဆောင်ထား မှတ်သားခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော၊ ပညာယ-နှင့်၊ သမန္တာဂတော-၏၊ ပန-ကား၊ မတိမာတိတ္ထေ-ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ မတိတိ-မတိဟူသည်၊ ပညာယ-၏၊ နာမမေဝ-ပင်တည်း၊ တဿ-ကြောင့်၊ ပညဝါ-ပညာရှိ၏၊ ဣတိအတ္ထော-နက်၊ ဣတိ-သို့၊ တိဟိပိ-သုံးပုဒ်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ [ဂတိမာ မိတိမာ မတိမာ-ဟူသော သုံးပုဒ်။] ဣမေဟိ ပဒေဟိ-တို့ဖြင့်၊ ပညာဝ-ကိုသာ၊ ကထိတ-အပ်ပြီ။

တတ္ထ-ထိုသီလသမာစာရ ကထာ၌၊ ဟေဋ္ဌာ-အောက်၌၊ (အောက်ဖြစ်သော အာရဒ္ဓဝီရိယော ဟူသောပုဒ်၌)၊ သမဏဓမ္မကရဏဝီရိယံ - ရဟန်း တရားကို ပြုကြောင်းဝီရိယကို၊ ကထိတ-ဆိုအပ်ပြီ။ [ရှေးနိဿယ၌ “သမဏဓမ္မကရဏ-ရဟန်းတရားကို ပြုခြင်း၌၊ ဝီရိယံ-ကို” ဟု ဝါကျရှိ၏။] ဣမ-ဤမိတိမာ ဟူသော ပုဒ်၌၊ ဗုဒ္ဓဝစနဂဏှန ဝီရိယံ-ဘုရားစကားတော်ကို သင်ယူကြောင်း ဝီရိယကို၊

ပဓာနအားဖြင့် ပညာရ၏၊ အပဓာနအားဖြင့် သတိဝီရိယလည်း ရ၏၊ မှန်၏-ပညာ သည် သတိဝီရိယ အကူအညီဖြင့်သာ ကြားနာသင်ယူအပ်ပြီးသောတရားကို မပျောက် ပျက်အောင် ဆောင်ထားမှတ်သားနိုင်သည်၊ ဤစကားအရ “မိတိမာ” ပုဒ်၌ ပညာ သည် ဂုဏီ (ဝိသေသျှ)၊ သတိဝီရိယတို့သည် ဂုဏ (ဝိသေသန) တည်းဟု သတိပြု ခဲ့ပါ။ [သတိသယံ (လွန်ကဲသော သတ္တိတူးနှင့်တကွ) သတိဝီရိယံ သဟိတတာယ (သတိဝီရိယနှင့်တကွ ဖြစ်သောကြောင့်) ယထာသုတံ ယထာပရိယတ္တံ ဓမ္မံ ဓာရေတုံ သမတ္ထာယ။-ဋီကာ။]

မတိမာ။ ။မနတိ ဇာနာတိတိ မတိ၊ [မန+တိ။] တရားတော်ကို သိစွမ်းနိုင်သော ပညာတည်း၊ ထို့နောက် အဿတ္ထိ ဆက်ပါ၊ ဤကား ယခုရှိသော အဋ္ဌကထာ ပါဌ်တည်း၊ ဋီကာဆရာ လက်ထက်ကမူ “မတိ” နေရာဝယ် “မုတိ” ဟု ပါဌ်ရှိဟန် တူ၏၊-ထို့ကြောင့် “မုနနတော အနုမိနနတော မုတိတိ အနုမာနပညာယ နာမံ” စသည်ဖြင့် ဖွင့်သည်။

မုတိမာ။ ။မုနနတော အနုမိနနတောကို ကြည့်၍ “မုနာတိ အနုမိနာတိတိ မုနိ” ဟုပြု၊ အနုမာနပညာကိုယူပါ၊ မုနာတိ၌ ‘မုနဓာတ် + ကိယာဒိ နာ ပစ္စည်း၊ ဓာဘွန် ချေထားသည်၊ အာချာတ်အရာ၌ မုနဓာတ်သည် အမြဲဓာတွန်ကျေသည်၊ မုနိ၌ဣ ပစ္စည်း၊ ထိုမုနိအရ နှိုင်းချိန်မှန်းဆတတ်သော အနုမာန ပညာရှိသူကို ယူပါ။

ဟေဋ္ဌာ၊ ပေ၊ ဣဝံ။ ။အာရဒ္ဓဝီရိယော ပုဒ်၌ ဝီရိယကို ဟောတော်မူခဲ့၏၊ ဤ မိတိမာ ပုဒ်၌လည်း ဝီရိယ ပါနေပြန်ရာ ထိုဝီရိယ နှစ်မျိုး၏ အထူးကို ပြလို၍ “တတ္ထ ဟေဋ္ဌာ” စသည်မိန့်၊ အဓိပ္ပါယ်ကို အဋ္ဌကထာအတိုင်း သိပါ။

မှတ်ချက်။ ။မိတိမာ အရ ပဓာနအားဖြင့် (ဂုဏီအားဖြင့်) ပညာကို ယူရ သော်လည်း အပဓာန (ဂုဏ) အားဖြင့် ဝီရိယလည်း ပါကြောင်းကို ရှေး၌ ပြခဲ့ပြီ၊ ဤ အဓိပ္ပါယ်ကို ရည်ရွယ်၍ “ဣဓာတိ မိတိမာတိ ဝုတ္တဋ္ဌာနေ၊ ဝီရိယဗ္ဗိ ဟေဋ္ဌာ ဂုဏဘူတံ ဂဟိတန္တိ ဝုတ္တောဝါယမတ္ထော” ဟုဋီကာဆိုသည်။ [ဝုတ္တောဝါယမတ္ထောဖြင့် “သတိ သယံ သတိဝီရိယ သဟိတတာယ” ကို ညွှန်းသည်။]

(ကထိတံ)၊ တထာ-ထိုမှတပါး၊ ဟေဋ္ဌာ-၌၊ (အောက်ဖြစ်သော)ဇာဂရိယာ နုယောဂမနုယုတ္တော ဈာယီဟူသော ပုဒ်၌၊ ဝိပဿနာပညာ-ကို၊ ကထိတာ-ပြီး၊ ဣဓ-ဤမိတိမာ မတိမာ ဟူသောပုဒ်၌၊ ဗုဒ္ဓဝစနဂဏှနပညာ-ကို(ကထိတာ)။

န စ ကာမေသု ဂိဇ္ဈေါတိ-ကား၊ ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေသု-ဝတ္ထုကာမ ကိလေသကာမတို့၌၊ အဂိဇ္ဈေါ-မမက်မော၊ သတော စ နိပကောစာတိ-ကား၊ အဘိက္ကန္တ ပဋိက္ကန္တဒီသု-ရွှေသို့သွားခြင်း နောက်သို့ဆုတ်ခြင်း အစရှိကုန်သော [အာဒိဖြင့် သတိပဋ္ဌာနသုတ်၌ လာသော အာလောကိတ၊ ဝိလောကိတ စသည် တို့ကို ယူ။] သတ္တသု-ကုန်သော၊ ဌာနေသု- တို့၌၊ သတိယာစေတ- နှင့် လည်း ကောင်း၊ ဤဇောနစ-နှင့်လည်းကောင်း၊ သမန္နာဂတော-သည်၊ (ဟုတွံ)၊ စရတိ-လျှော့လျှော့၏၊ နေပက္ကန္တိ-နေပက္ကဟူသည်၊ ပညာ-တည်း၊ တာယ-ထို ပညာနှင့်၊ သမန္နာဂတတ္တာ - ပြည့်စုံသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ နိပကောတိ- နိပကော ဟူ၍၊ ဝုတ္တော-အပ်ပြီ၊ ဣဓာပိ-ဤ ဘဿသမာစာရာဒိ ဒေသနာ ကထာ၌လည်း၊ သေသံ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

တထာ ဟေဋ္ဌာ စသည်။ ။ဇာဂရိယာနုယောဂမနုယုတ္တော ဈာယီတို့၌ ပညာကို ဟောတော်မူခဲ့၏၊ မိတိမာ မတိမာတို့၌လည်း ပညာကိုပင် ဟောတော်မူသဖြင့် ပညာ နှစ်ပါး၏ ထူးခြားပုံကို ပြလို၍ “တထာ ဟေဋ္ဌာ” စသည်မိန့်။ [ဈာယီ၌ ဝိပဿနာသာ မက သမထလည်းပါ၏၊ သို့သော် ယုံမှားဖွယ် မရှိ၍ ချန်ထားသည်။]

ကာမေသု။ ။ကာမအရ ဝတ္ထုကာမ ကိလေသကာမ နှစ်မျိုးလုံးကို ယူစေလို၍ “ဝတ္ထုကာမ ကိလေသကာမေသု”ဟု ဖွင့်၊ ကာမိယဇေတတိကာဇေမာ-လိုလားနှစ်သက် အပ်သော ဝတ္ထုကာမ၊ ကာဇေတတိကာဇေမာ-လိုလားနှစ်သက်တတ်သောကိလေသာ ကာမ။ [စုရာဒိ ကမု+ဏ။] ကာဇေမာစ+ကာဇေမာစ ကာမာ-ဟု ဧကသေသံပြီ။

အဂိဇ္ဈေါ။ ။ဂိဇ္ဈတိတိ ဂိဇ္ဈေါ-အလွန်လိုချင် မက်မောသူ၊ [ဂိဓု+တ။] ရူပစသော ကာမဂုဏ်ငါးပါးသည် ဝတ္ထုကာမတည်း၊ ထိုအာရုံတို့၌ လိုချင်မက်မောသောတဏှာ လောဘသည် ကိလေသကာမတည်း၊ ထိုကာမနှစ်မျိုးလုံးပင် သာယာစရာ ဖြစ်သည်၊ ဥပမာ - ပွဲကြည့်နေသော လူတယောက်သည် မင်းသို့ မင်းသား နှင့်၊ သီချင်းသံ ဆိုင်းသံတို့ကို ကြည့်ရှုနားထောင်နေစဉ် လွန်စွာပျော်ရွှင်မှု ကိလေသကာမဖြစ်နေ၏၊ နောက်နောက်အခါဝယ် ထိုပွဲအကြောင်းကို တွေး၍ သာယာပြန်၏၊ ဤသို့လျှင် ဝတ္ထု ကာမကဲ့သို့ပင် ကိလေသကာမသည်လည်း နောက်နောက်တဏှာဖြင့် သာယာစရာ ဖြစ်သည်၊ သီလာစာရ၌တည်သော ရဟန်းကား ထို ကာမ နှစ်မျိုးလုံး၌ သာယာမှု မရှိတော့။ [ကိလေသကာမောပိ ဝတ္ထုကာမောဝိယ ယထာပဝတ္တော အဿာဒီယတိ တိ ဝုတ္တံ “ဝတ္ထုကာမ ကိလေသကာမေသု အဂိဇ္ဈေါ”တိ။-ဋီကာ။]

နိပကော။ ။အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၃၃၁-၌သာတစ္စံ နေပက္ကန္တိ၊ ပေ၊ ပရိပါကဂတတ္တာ နေပက္ကသင်္ခါတံ ပညုဒ္ဓိ- ဝယ် ပရိပါကဂတတ္တာ - ဟူသော ဟိတ်၏ ပရိပါကပုဒ် တမိတ်ကို ကြည့်၍ “ နိပစ္စတိ-ပညာအားဖြင့် ရင့်ကျက်၏၊ ဣတိ နိပကော ” ဟု ပြု။ [နိ+ပစ+ဏှ။]

အနုသာသနဝိဓာဒိအဖွင့်

၁၅၄။ ပစ္စတ္တံ ယောနိသော မနသိကာရာတိ-ကား၊ အတ္တနော - မိမိ၏၊ ဥပါယ မနသိကာရေန-သင့်လျော်သော အကြောင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့်၊ (ဇာနာတိ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ယထာနုသိဋ္ဌံ တထာ ပဋိပဇ္ဇမာနောတိ-ကား၊ ယထာ-အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ မယာ-သည်၊ အနုသိဋ္ဌံ-သွန်သင်အပ်ပြီ၊ (သွန်သင်လမ်းပြ ဆုံးမအပ်ပြီ) အနုသာသနိ - သွန်သင် လမ်းပြမှုကို၊ ဒိန္နာ-ပေးအပ်ပြီ၊ တထာ-ထို(သွန်သင်အပ်သော)အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ-ထို သွန်သင်အပ်သည့်အတိုင်း၊ ပဋိပဇ္ဇမာနော-စင်စင်ကြယ်ကြယ် ကျင့်လှသော်၊ (ဘဝိဿတိ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ တိဏ္ဍံ သံယောဇနာနံ ပရိက္ခယာတိ အာဒိ-အစရှိသော စကားသည်၊ ဝုတ္တတ္ထမေဝ - ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ရှိသည်သာ၊ ဣဓာပိ-ဤ အနုသာသနဝိဓာဒေသနာကထာ၌လည်း၊ သေသံ-ကို၊ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

၁၅၅။ ပရပုဂ္ဂလဝိမုတ္တိဉာဏေတိ-ကား၊ သောတာပန္နာဒိနံ-သောတာပန်အစရှိကုန်သော၊ ပရပုဂ္ဂလာနံ-တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ တေန တေန မဂ္ဂေန-ထိုထို မဂ်ဖြင့်၊ ကိလေသဝိမုတ္တိဉာဏေ - ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ခြင်းကို သိခြင်း၌၊ ဝါ-ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ခြင်းကို သိကြောင်းဉာဏ်၌၊ (ဓမ္မဒေသေတိ-ဟု ပါဠိတော်၌ စပ်)၊ ဣဓာပိ-ဤ ပရပုဂ္ဂလဝိမုတ္တိဉာဏ ဒေသနာကထာ၌လည်း၊ သေသံ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

မဟာဒ္ဓိကာ။ ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ(၁၆)၌ကား- နိပယတိ ဝိသောဓသတိ ပဋိပင်္ဂံ၊ တတော ဝါ အတ္တာနံ နိပါတိ ရက္ခတိတိ နိပကော-ဟု ဖွင့်၏၊ ပဌမနည်း၌-နိပကော-ဆန့်ကျင်ဖက် ကိလေသာကို ခြောက်သွေ့စေတတ် ပယ်ရှားတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ် ဟု ပေး။ [နိ+ပေဓာတ် သောသန အနက်ဟော+အ၊ “နိပယ”ဟု ငြီးမှ ယကို ကပြ။] ဒုတိယနည်း၌-“နိပကော”ဆန့်ကျင်ဖက် ကိလေသာမှ ကိုယ့်ကိုယ်ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်-ဟု ပေး။ [နိ+ပါ+ဏ္ဍ။]

ပစ္စတ္တံ။ ။ အတ္တနော-ဟု ဖွင့်သဖြင့် ပစ္စတ္တံသည် ဝိစ္စတ္တ အမျယ်ဘော မဟုတ်၊ ပတိဥပသာရ အနက်သီးခြားမရှိသော ဝိဘတ်အနက်ကိုသာ ဟောသော “ဝိဘကျတ္တ အမျယ်ဘော”ဟု သိရ၏၊ “အတ္တနောတိ ပစ္စတ္တံ”ဟု ပြု၊ ပစ္စတ္တံ - မိမိ၏၊ ဝါ - မိမိသန္တာန်၌-ဟု ပေးပါ။

အတ္တနော ဥပါယ မနသိကာရေန။ ။ အတ္တနိ သမ္ဘူတေန ပထမနသိလာရေန (လမ်းမှန် နှစ်လုံးသွင်းခြင်း) ဘာဝနာ မနသိကာရေန (ဘာဝနာကို နှစ်လုံးသွင်းခြင်း)၊ [ဝိဂ္ဂဟကို ပုဒ်စဉ် (၁၄၉)-၌ ပြခဲ့ပြီ။] ပဋိပဇ္ဇမာနောတိ ဝိသုဒ္ဓိ ပဋိပဇ္ဇမာနော - ဤကား။

၁၅၆။ အမုကြာသိ* ဧဝံ နာမောတိ-ကား၊ ကော-တဦးသော သမဏ
ဗြာဟ္မဏသည်၊ [ပါဠိတော်၌ “ကေစ္စော သမဏောဝါ ဗြာဟ္မဏောဝါ” ဟု
ရှိသောကြောင့် သမဏဗြာဟ္မဏကို စွဲသည်။] ပုဗ္ဗေနိဝါသံ - ရှေ့၌ နေအပ်
ဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို၊ အနုဿရန္တော-အစဉ်လျောက်၍ အောက်မေ့လသော်၊
နာမဂေါတ္ထံ-နာမည်နှင့် အနွယ်ကို၊ ပရိယာဒိယမာနော-ပိုင်းခြား၍ယူလျက်၊
ဂစ္ဆတိ - သွားနိုင်၏၊ ကော - သည်၊ သုဒ္ဓခန္ဓေယေဝ - နာမ ဂေါတ္ထ မဖက်
သက်သက်သောခန္ဓာတို့ကိုသာ၊ အနုဿရတိ - အစဉ်လျောက်၍ အောက်မေ့
နိုင်၏၊ [ထိုကို ချဲ့ပြလို၍ “ကော ဟိ” စသည်မိန့်။] ဟိ - ချဲ့ဦးမည်၊ ကော -
အချို့သော သမဏဗြာဟ္မဏသည်၊ သက္ကောတိ - နာမ ဂေါတ္ထကို ပိုင်းခြား
ယူခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်၏၊ [နာမဂေါတ္ထံ ပရိယာဒိတုံ ဟူသော ပါဠိသေသ၏
အနက်ကို ထည့်၍ ပေးသည်။] ကော-သည်၊ န သက္ကောတိ- နာမဂေါတ္ထကို
ပိုင်းခြား၍ ယူခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်။

တတ္ထ - ထိုစွမ်းနိုင်သူ၊ မစွမ်းနိုင်သူနှစ်ဦးတို့တွင်၊ ယော - အကြင် သမဏ
ဗြာဟ္မဏသည်၊ (နာမ ဂေါတ္ထံ ပရိယာဒိတုံ) သက္ကောတိ-၏၊ တဿ-ထို သမဏ
ဗြာဟ္မဏ၏၊ ဝါ-နှင့်၊ ဝသေန - အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ - စပ်သဖြင့်၊ အဂ္ဂဟေတော -
မယူမူ၍၊ (ပါဠိတော်ကို မဟောမူ၍)၊ အသက္ကောန္တဿ - မစွမ်းနိုင်သော

ပရိယာဒိယမာနော ။ ။ ပရိ+အာ+ဒါ ဓာတ် + ဒိဝါဒိ ယ ပစ္စည်း+ကတ္တား
ဧဟာ မာနပစ္စည်း၊ ယံ လား ဒါ၌ အာကို ဣပြ၍ “ပရိယာဒိယမာနော”ဟု ဖြစ်သည်၊
ပရိသည် ပိုင်းခြားခြင်း အနက်ဟော၊ အာပုဗ္ဗ ဒါဓာတ်သည် ယူခြင်း အနက်ဧဟာ၊
ပိုင်းခြား၍ ယူ-ဟူရာ၌ ရှေးကဖြစ်ခဲ့သော နာမည်နှင့်အမျိုးအနွယ်များကို ပိုင်းပိုင်း
ခြားခြား သိနိုင်ခြင်းတည်း။ [ပရိယာဒိယမာနောတိ ပရိစ္ဆိန္န ဂဏှန္တောတိ အတ္ထော-
ဋီကာ။]

ကောဟိ။ ။ ပုဗ္ဗေနိဝါသကို အောက်မှတစ်ဆင့် တချို့သည် နာမဂေါတ္ထနှင့်တကွ
အောက်မေ့နိုင်၏၊ တချို့ကား နာမဂေါတ္ထကို မအောက်မေ့နိုင်၊ ခန္ဓာတို့ကိုသာ
အောက်မေ့နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ကော ပုဗ္ဗေနိဝါသံ၊ ပေ၊ သုဒ္ဓခန္ဓေယေဝ အနုဿရတိ
ဟု ဆိုသည်၊ ထိုအနက်ကိုပင် ချဲ့ပြလို၍ “ကော ဟိ” စသည် မိန့်။ [ဝုတ္တဓမ္မဝတ္ထံ
ဝိဝရိတံ (ဖွင့်ခြင်းငှါ) ကော ဟိတိ အာဒိ ဝုတ္တံ၊-ဋီကာ။]

သက္ကောတိ။ ။ ဤကြိယာသည် သမ္ပဒါန်ကို ဝံ၏၊ ထို့ကြောင့် ပရိယာဒိယမာနော
ကို “ပရိယာဒိတုံ”ဟု ပြင်၍ သမ္ပဒါန်ထည့်ပါ၊ ထို၏ ကံကိုလည်း “နာမဂေါတ္ထံ” ဟု
ထည့်ပါ၊ [သက္ကောတိ ပရိယာဒိတုံ၊-ဋီကာ။]

အသက္ကောန္တဿ ဝသေန ဂဟိတံ ။ ။ ပါဠိတော်၌ အရှင်သာရိပုတ္တရာသည်
အမုကြာသိ* ဧဝံ နာမောစသော စကားကို အမည် အနွယ်နှင့်တကွဖြစ်သော ခန္ဓာ
ငါးပါးကိုအောက်မေ့နိုင်သူ၊ အမည်အနွယ်မဖက် ခန္ဓာသက်သက်ကိုသာ အောက်မေ့

သမဏဗြဟ္မဏ၏။ (နာမ ဂေါတ္တကို ပိုင်းခြား၍ ယူခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သော သမဏဗြဟ္မဏ၏။ ဝါ- နှင့်၊ ဝသေန- ဖြင့်၊ ဝါ- ဖြင့်၊ ဂဟိတံ - ယူအပ်ပြီ၊ ပန - ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ အသက္ကောန္တော - မစွမ်းနိုင်သူသည်၊ ကိံ - အဘယ်ကို၊ ကရောတိ - ပြုလုပ်သနည်း၊ သုဒ္ဓခန္ဓေ ယေဝ-တို့ကိုသာ၊ အနုဿရန္တော-အောက်မေ့လျက်၊ ဂန္ဓာ-သွား၍၊ အနေက ဇာတိ သတသဟဿ မတ္တကေ - တဘဝမက များစွာသော ကမ္ဘာတသိန်း ထက်၌၊ ဌတော-ရပ်၍(ရှေ့မဆက်တော့ပဲ ရပ်၍)၊ နာမဂေါတ္တံ-ကို၊ ပရိယာဒိယ မာနော-လျက်၊ ဩတရတိ-ဆင်းလာ၏၊ [ဤပုဂ္ဂိုလ် သို့ ပြန်လှည့်လာ၏ ဟု ဆိုလို သည်။] တံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို(ပြန်ဆင်းလာသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို)၊ ဒေသေန္တော-ပြတော် မူလိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဧဝံနာမောတိ အာဒိ -ကို၊ အာဟ-လျှောက်ပြီ။

သော ဧဝမာဟာတိ - ကား၊ သော-ထိုသမဏ ဗြဟ္မဏသည်၊ ဒိဋ္ဌိဂတိ ကော - မိစ္ဆာအယူရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဧဝံ-သို့၊ (အတိတ် ပါဟံ စသည်ကို)၊ အာဟ-ပြောပြီ။ [ပုဗ္ဗေနိဝါသ အဘိညာဉ်ရ သမဏဗြဟ္မဏ ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း ပြောသည် မဟုတ်၊ မိစ္ဆာအယူရှိမှ ပြောသည် ဟု သိစေလို၍ “ဒိဋ္ဌိဂတိကော” ဟု ဖွင့်သည်။] တတ္ထ-ထို အတိတ်ပါဟံ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ သဿတောတိ- သဿတောဟူ၍၊ ဝတွာ-ပြောပြီး၍၊ တေ စ သတ္တာ သံသရန္တိတိ-တေ စ သတ္တာ သံသရန္တိ ဟူ၍၊ ဝဒန္တဿ-ပြောသော သမဏဗြဟ္မဏ၏၊ ဝစနံ-စကားသည်၊ ပုဗ္ဗာပရဝိရုဒ္ဓံ- ရွှေ့နေ့ဘက် ဆန့်ကျင်သည်၊ ကိဉ္စာပိ ဟောတိ - အကယ်၍ကား

နိုင်သူ နှစ်ဦးတို့တွင် အဘယ်သူ၏ အစွမ်းဖြင့် ဟောတော်မူအပ်ပါသနည်းဟု မေးဖွယ် ရှိ၍ “အသက္ကောန္တဿ ဝသေန ဂဟိတံ” ဟု မိန့်။ [အသက္ကောန္တဿ ဝသေန ဂဟိတံ အမုကြာသိ” ဧဝံ နာမောတိ အာဒိ ဝတ္တန္တိ အက္ကော-ဋီကာ။]

မှတ်ချက်။ ။ပုဗ္ဗေနိဝါသကို အောက်မေ့ရာ၌ (၁) မိမိဖြစ်ဆဲဘဝမှ အတိတ် ဖြစ်သော နောက်သို့ပြန်၍ အောက်မေ့ခြင်းဟူသော အာရောဟန (အထက်သို့ တက်ခြင်း) နည်းလည်း ရှိ၏၊ ဥပမာ-အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် ယခုဘဝမှ ပြန်၍ ပါရမီ စ၍ ဖြည့်ခဲ့ရာ အနာမဒဿိဘုရားလက်ထက်က သရဒရသေ့ဘဝကို အောက်မေ့ခြင်း မျိုးတည်း၊ (၂) အတိတ်ဖြစ်သော ဘဝမှ စ၍ မိမိဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ တိုင်အောင် နောက်ဆုတ် နောက်ဆုတ် ပြန်၍ အောက်မေ့ခြင်းဟူသော ဩရောဟန (ပြန်၍ ဆင်း လာခြင်း) နည်းလည်း ရှိ၏၊ ဥပမာ-သရဒ ရသေ့ဘဝမှ ပြန်၍ အရှင်သာရိပုတ္တရာဘဝ တိုင်အောင် အောက်မေ့ခြင်းမျိုးတည်း၊ ထိုတွင် အာရောဟနနည်း၌ နာမဂေါတ္တကို ပိုင်းခြားဖို့ရာ မစွမ်းနိုင်၊ ဩရောဟနနည်း၌ကား ဉာဏ်ကိုင်မြဲသွားသောကြောင့် စွမ်း နိုင်၏-ဟု ဋီကာဆိုသည်။ [ကြွင်းမှတ်ဖွယ်များကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဘိညာနိဒ္ဒေသ၌ ရှု။]

ပုဗ္ဗာပရဝိရုဒ္ဓံ။ ။[ပါဠိတော် ကြည့်ပါ။] “အတ္တနှင့် လောကသည် မြဲ၏” ဟု ရှေ့၌ ဆိုခဲ့ပါလျက်၊ ဤ၌ “တေ စ သတ္တာ သံသရန္တိ” ဟု ဆိုပြန်သောကြောင့် “မမြဲ

ဖြစ်ပါပေ၏။ ပန - ထိုသို့ပင် ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ (ထိုသို့ပင် ရွှေ့နောက် မည် ဖြစ်နေပါသော်လည်း-ဟူလို။) ဒိဋ္ဌိဂတိကတ္တာ-မိစ္ဆာအယူရှိသူ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဘေ-ဤသမဏဗြာဟ္မဏသည်၊ ဧတံ-ဤရွှေ့နောက်ဆန့်ကျင်ခြင်းကို၊ (ရွှေ့နောက် မည်ခြင်းကို)၊ န သလ္လက္ခေသိ- မမှတ်သားနိုင်၊ (သတိမထားနိုင်)၊ ဟိ-မှန်၏၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ-မိစ္ဆာအယူရှိသူ၏၊ (ဝစနံ)၊ ဌာနံဝါ-တခုသော ဖက်၌ ရပ်တည် ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ နိယမော ဝါ- ဝါဒအားဖြင့် မြဲခြင်းသည်လည်း ကောင်း၊ နတ္ထိ၊ ဣမံ-ဤအယူကို၊ ဂဟေတွာ- ဤ၊ ဣမံ-ကို၊ ဝိဿဇ္ဇေတိ-စွန့် လှတ်၏၊ ဝိဿဇ္ဇေတွာ- ဤ၊ ဣမံ-ကို၊ ဂဏှာတိ - ယူပြန်၏၊ ဣတိ ဧတံ - ဤ အကြောင်းကို၊ ဗြဟ္မဇာလေ- ၌၊ ဝိတ္တာရိတမေဝ-ချဲ့အပ်ပြီးသည်သာ။

အယံ တတိယော သဿတဝါဒေ ဝါဒီ- ကား၊ ထေရော - အရှင်သာရိပုတ္တရာ ထေရ်သည်၊ လာဘိဿေဝ-ပုဗ္ဗေနိဝါသအဘိညာဏ်ကို ရခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သာ၊ ဝါ-နှင့်သာ၊ ဝသေန-အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ-စပ်သဖြင့်၊ တယော-ကုန်သော၊ သဿတဝါဒေ-သဿတဝါဒတို့ကို၊ အာဟ-လျှောက်ပြီ၊ ပန-ကား၊ ဘဂဝတာ- သည်၊ တက္ကိဝါဒမ္ပိ - တက္ကိဝါဒကိုလည်း (ကြံဆခြင်းရှိသူ၏ ဝါဒကိုလည်း)၊ ဂဟေတွာ-ဤ၊ ဗြဟ္မဇာလေ-၌၊ စတ္တာရော-ကုန်သော၊ (သဿတဝါဒါ-တို့ကို)၊ ဝုတ္တာ-ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ ပန-ဆက်၊ တိဏှံ-ကုန်သော၊ ဧတေသံ ဝါဒါနံ- တို့၏၊ ဝိတ္တာရကထာ-အကျယ်ဖြစ်သော စကားကို၊ ဗြဟ္မဇာလေ-၌၊ ဝုတ္တနယေ နေဝ- ဖြင့်သာ၊ ဝေဒိတဗျာ - ထိုက်၏၊ ဣဓာပိ - ဤ သဿတဝါဒ ဒေသနာ ကထာ၌လည်း၊ သေသံ - ကို၊ ပုရိမနယေနေဝ - ဖြင့်သာ၊ ဝိတ္တာရေတဗ္ဗ- ချဲ့ထိုက်၏။

သည့်အတွက် တဘဝမှ တဘဝသို့ ပြောင်းရွှေ့ရ၏” ဟု အဓိပ္ပါယ် ထွက်နေရကား သူ၏စကားသည် ရွှေ့နောက်မညီ ဖြစ်နေသည်။

ဧတံ န သလ္လက္ခေသိ။ ။ အဘယ်ကြောင့် ရွှေ့နောက်မညီသောစကားကို ပြောရ သနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ “ဒိဋ္ဌိဂတိကတ္တာ ပနေသ” စသည်မိန့်၊ မိစ္ဆာအယူ ရှိသော ကြောင့် ဉာဏ်မထက်သဖြင့် (အမှန်ကို မစဉ်းစားနိုင်ရကား) ရွှေ့နောက်မညီသည်ကို မမှတ်နိုင်တော့ပဲ ပြောမိပြောရာ ပြောသည်-ဟူလို။ [ဧတန္တိ ပုဗ္ဗာပရဝိရောဓံ၊ န သလ္လ က္ခေသိ ဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသေန ကုဏ္ဍဉာဏတ္တာ (ဉာဏ်တုံးသောကြောင့်)၊ ဧတနာဟ ဒိဋ္ဌိဂတိကတ္တာတိ-ဋီကာ။]

ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ ဟိ ဌာနံ ဝါ။ ။ ဝဒန္တဿ ဝစနံကိုကြည့်၍ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ၏ သမ္ပန္နိအဖြစ် “ဝစနံ” ဟု ထည်လိုက်ပါသည်။ အကယ်၍ မထည့်ပဲပေးလိုလျှင် “ဒိဋ္ဌိ ဂတိကဿ-၏၊ ဌာနံဝါ-တခုသောဖက်၌ ရပ်တည်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ နိယမော ဝါ-ဝါဒ၏ မြဲခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ” ဤသို့ပေးပါ။ [ဌာနန္တိ ဧကသ္မိံ ပက္ခေ အဝဌာနံ၊ နိယမောတိ ဝါဒနိယမော ပဋိနိယတဝါဒတာ (စွဲမြဲသောဝါဒ ရှိသူ၏ အဖြစ်)၊ -ဋီကာ။]

၃၁၄

သုတ်ပါဏိယ

သမ္မသဒ္ဓနီယသုတ်

၁၅၇။ ဂဏနာယ ဝါတိ - ကား၊ ပိဏ္ဏဂဏနာယ - အပေါင်းအားဖြင့် ရေတွက်ခြင်းဖြင့်သော် လည်းကောင်း၊ ဝါ - ပေါင်း၍ရေတွက်ခြင်းဖြင့်သော် လည်းကောင်း၊ သင်္ခါနေနာဘိ-ကား၊ အတ္ထိဒ္ဓကဝသေန-အစဉ်မပြတ် ရေတွက် ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ မနောဂဏနာယ - စိတ်ဖြင့် ရေတွက်ခြင်းဖြင့်သော် လည်း ကောင်း၊ (န သက္ကာ သင်္ခါတုံ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်) ဥဘယထာပိ-နှစ်ပါးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်လည်း [ဂဏနာယဝါ သင်္ခါနေနဝါ ဟူသော ပုဒ်နှစ်ပါး အပေါင်းဖြင့်လည်း-ဟူလို။] ပိဏ္ဏဂဏနမေဝ-ပေါင်း၍ ရေတွက်ခြင်းကိုသာ၊ ဒဿတိ-ပြတော်မူ၏။

ဣဒံ-ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ၊ (ကိ-အဘယ်အနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-သည်၊ ဟောတိ-နည်း၊) ဝဿာနံ-နှစ် တို့၏၊ သတဝသေန - တရာ၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ သဟဿဝသေန- တထောင်၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ သတသဟဿဝသေန - တသိန်း၏

ပိဏ္ဏဂဏနာယ။ ။ ကေံ ဒွေတိ အာဒိနာ အဂဏေတွာ (၁-၂-၃ စသည်ဖြင့် မရေတွက်ပဲ) သက်လန၊ ပဒုပ္ပါဒနာဒိနာ ပိဏ္ဏနဝသေန (ပေါင်းခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) ဂဏနာယ (ရေတွက်ကြောင်းနည်း) ၊- ဦးကာ၊ “သက်လန” ဟူသည် ပေါင်း၍ ရေတွက်နည်းတမျိုးတည်း၊ “ပဒုပ္ပါဒန (ပုပ္ပါဒန)” ဟူသည် ပေသီးစသော ဇယ် များကို ချ၍ (တချုတ်တွက်နည်းမျိုး) ရေတွက်နည်းတမျိုးတည်း။

အတ္ထိဒ္ဓကဝသေန။ ။ အဝိတ္ထိဒ္ဓကဂဏနာဝသေန (အဆက်မပြတ် ရေတွက်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) ဂဏနာ၊ ကမဂဏနံ မုဉ္ဇိတွာ (အစဉ်အတိုင်း တခုစီ တခုစီ ရေတွက်နည်း ကို အသုံးမပြုပဲ စွန့်လွှတ်၍) ဣမသ္မိံ ရုက္ခေ ဧတ္တကာနိ ပဏ္ဏာနီတိဝါ (ဤသစ်ပင်၌ သစ်ရွက်ပေါင်း ဤမျှရှိ၏ဟုလည်းကောင်း) ဣမသ္မိံ ဇလာသယေ ဧတ္တကာနိ ဥဒကာဠ ကာနီတိဝါ (ဤရေအိုင်၌ ရေပြည်ပေါင်း ဤမျှရှိ၏ ဟု လည်းကောင်း) ဧဝံ ဂဏေ တဗ္ဗဿ (ရေတွက်ထိုက်သော အရာဝတ္ထုကို) ကေဇ္ဈမ္ပိ ပိဏ္ဏေတွာ ဂဏနာ (တပေါင်း တည်း ပေါင်း၍ ရေတွက်ခြင်း) ။

မှန်၏ ။ ။ ကမဂဏနာ ဟိ အန္တရန္တရာ ဝိတ္ထိဇ္ဇ ပဝတ္တိယာ (အကြားအကြား၌ ပြတ်၍နေသောကြောင့်) ပတ္ထိန္ဒိကာ (ပတ္ထိန္ဒိကာ မည်၏၊ အဝိတ္ထိန္ဒိကာ မမည်-ဟူလို) ၊ သာ ပဓနသာ ဂဏနာ (ထို အဝိတ္ထိန္ဒိကရေတွက်နည်းကို) သဝနန္တရံ အနပေက္ခိတွာ (နား၌ ကြားခြင်းဟူသော အကြောင်းကို မငဲ့ပဲ=သူများကြားအောင် နှုတ်ကမဆိုပဲ) မနသာဝဂဏေတဗ္ဗတော “မနေဝဂဏနာ” ကိပိဝုစ္စတိ (စိတ်တွက်တွက်နည်းဟုလည်း ခေါ်၏) ၊ ဣတိ အာဟ-မနောဂဏနာယာတိ၊ [ထို့ကြောင့် “အတ္ထိဒ္ဓကဝသေန” ဟူသော မဆိုပဲ “မနောဂဏနာယ” ထည့်ထားသည်-ဟူလို။]-ဦးကာ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤသင်္ချာများသည် ဒိဒ္ဓိယနိုင်ငံ၌ ရွေးခေတ်က အသုံးပြုခဲ့သော သင်္ချာနည်းများဖြစ်၍ သေချာစွာ နားလည်ဖို့ မလွယ်ကူပါ၊ ဦးကာနှင့်သဗ္ဗ သဘော ဇလောက်သာ သိနိုင်ပါသည်။

အစွမ်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ ကောဠိဝသေန - တကုဋေ၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဖိဏ္ဏ-အပေါင်းကို၊ ကတုပိ - ရှိလည်း၊ ဧတ္တကာနိ-ဤမျှ အတိုင်း အရှည်ရှိကုန်သော၊ ဝါ-ဤမျှလောက်ကုန်သော၊ ဝဿသတာနိ - နှစ်အရာတို့တည်း၊ ဣတိဝါ-ဤသို့သော်လည်းကောင်း၊ ဧတ္တကာ-ကုန်သော၊ ဝဿကောဠိယော-နှစ်ပေါင်း ကုဋေတို့တည်း၊ ဣတိဝါ-သို့သော်လည်းကောင်း၊ ဧဝံ-သို့၊ သင်္ခါတုံ-ရေတွက်ခြင်းငှါ၊ နသက္ကာ-မစွမ်းနိုင်ပါ။ [အရှင်သာရိပုတ္တရာက ဘုရားရှင်အား လျှောက်အပ်သော စကားဖြစ်ကြောင်းကို သတိပြုပါ။]

တုမေ ပန - အရှင်ဘုရားတို့သည်ကား၊ (ဒဿထ-၌စပ်)၊ အတ္တနော-ကိုယ်တော်၏၊ ဒသန္တိ-ကုန်သော၊ ပါရမီနံ-တို့၏ (ပုရိတတ္တာဝယ်တ္တ ပစ္စည်း၌စပ်)၊ ဝါ-တို့ကို၊ (ပုရိတ-၌စပ်)၊ ပုရိတတ္တာ-ဖြည့်တော်မူအပ်ကုန်ပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ-ဖြည့်တော်မူအပ်ပြီးသည့် အတွက်၊ [သုပ္ပုဋိဝိဒ္ဓတ္တာ - ၏ အကူဖြစ်သော ဟိတ်။] သဗ္ဗညုတဉာဏဿ-၏၊ ဝါ-ကို၊ သုပ္ပုဋိဝိဒ္ဓတ္တာ-ကောင်းစွာ ထိုးထွင်း သိတော်မူအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (အနာဝရဏဉာဏံ သုရံဝဟတိ-၌စပ်)၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ ဧဝါ-အရှင်မြတ်တို့၏၊ အနာဝရဏဉာဏံ-အနာဝရဏဉာဏ်တော်သည် (ပိတ်ပင် ဆီးတားကြောင်းတရား မရှိသော ဉာဏ်တော်သည်)၊ သုရံ-ရဲရင့်ထက်မြက်သည်၊ (ဟုတော့)၊ ဝဟတိ-သိခြင်းကိစ္စကို ဆောင်နိုင်ပါ၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဒေသနာဉာဏ ကုသလတံ-ဒေသနာဉာဏ်၌ ကျွမ်းကျင်တော်မူသည်၏ အဖြစ်ကို၊ ပုရက္ခတ္တာ-ရွှေသွားပြုတော်မူ၍၊ ဝဿဂဏနာယပိ-

ဒသန္တိ ပါရမီနံ။ ။ ပညာပါရမီ ဖြည့်တော်မူခဲ့ပုံကို ပြလိုရင်းဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် အခြားပါရမီများ၏ ဖြည့်ခြင်းနှင့်ကင်း၍ ပညာပါရမီ၏ ဖြည့်မှုမရှိသောကြောင့် “ဒသန္တိ ပါရမီနံ ပုရိတတ္တာ” ဟု ဆိုသည်။ ဤပုဒ်လည်း သဗ္ဗညုတဉာဏဿ သုပ္ပုဋိဝိဒ္ဓတ္တာ၏ အကူဟိတ်တည်း။ ပါရမီဆယ်ပါးကို ဖြည့်တော်မူပြီးသည့်အတွက် သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူသောကြောင့် အနာဝရဏဉာဏ်တော် ထက်မြက်နေရကား ဒေသနာဉာဏ်တော်၌ ကျွမ်းကျင်မှုကို ရွှေသွားပြု၍ နတ်တို့၏အသက်ကို နှစ်အရေအတွက် ကမ္ဘာအရေအတွက်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ပြတော်မူနိုင်ပါသည်-ဘုရား။

မှတ်ချက် ။ ။ ဆ အသာဓာရဏဉာဏ်တော် (၆) ပါးကို ပြရာ၌ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်နှင့် အနာဝရဏဉာဏ်တော်ကို တပါးဖီ ခွဲ၍ ဆိုထားသောကြောင့် ထိုဉာဏ်တော်နှစ်ပါးသည် ထူး၏ဟု တချို့ ယူကြ၏။ တချို့ကလည်း အာရုံ၌ဖြစ်ပုံ ကွဲပြားသောကြောင့်သာ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော် တပါးတည်းကိုပင် နှစ်ပါးခွဲထားသည်၊ မထူးဟု ယူကြ၏။ သိဖွယ် ဧညေယျတရားမှန်သမျှအားလုံးကို သိတော်မူသောကြောင့် “သဗ္ဗညုတဉာဏ်” ဟုလည်းကောင်း၊ ထိုဧညေယျတရားသို့ အပိတ်အပင် အဆီးအတား မရှိလှည့်လည် ကျက်စားနိုင်သောကြောင့် “အနာဝရဏဉာဏ်တော်” ဟုလည်းကောင်း ခေါ်သည်၊ အထူးမရှိ တပါးတည်းဖြစ်သည်-ဟု ဆိုလိုသည်။ [အကျယ်ကို သာရတ္ထ၊ စို၊ ၁၊ ၂၃၃-၌ ရှု။]

နှစ်အရေအတွက် အားဖြင့်လည်း၊ ပရိယန္တိကံ-အဆုံး အပိုင်းအခြားရှိသည်ကို၊ ကတုာ-၍၊ ကပ္ပဂဏနာယပိ-ကမ္ဘာအရေအတွက် အားဖြင့်လည်း၊ ပရိစ္ဆိန္ဒိတုာ-ပိုင်းဖြတ်၍၊ ဧတ္တကံ-ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိ၏၊ ဣတိ - သို့၊ ဒဿထ - ပြတော်မူပါကုန်၊ ဣတိ - ဤသို့၊ ဒိပေတိ - ပြတော်မူ၏၊ ပန-ဆက်၊ ဧတ္ထ-ဤ ပုဗ္ဗနိဝါသာနုဿတိဉာဏကထာ၌၊ ပါဠိယတ္ထော - ပါဠိတော်၏ အနက်သည်၊ ဝုတ္တနယောယေဝ-ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းရှိသည်သာ၊ ဣဓာပိ-ဤ ပုဗ္ဗနိဝါသာနုဿတိဉာဏကထာ၌လည်း၊ သေသံ-ကို၊ ပုရိမနယေနေဝ-ဖြင့်သာ၊ ယောဇေတိဗ္ဗံ-ထိုက်၏။

၁၅၀။ တေဒါနုတ္တရိယံ ဘန္တေ သတ္တာနံ စုတုပပါတဉာဏေတိ - ကား၊ ဘန္တေ-မြတ်စွာဘုရား၊ သတ္တာနံ- တို့၏၊ စုတိ ပဋိသန္ဓိဝသေန- ၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ယာပိ အယံ ဉာဏဒေသနာ - အကြင် ဉာဏ်ကို ဟောတော်မူခြင်းသည်လည်း၊ ဝါ-အကြင် ဉာဏ်ကိုဟောကြောင်းဒေသနာသည်လည်း၊ (အတ္ထိ)၊ သာပိ-ထို စုတုပပါတဉာဏဒေသနာသည်လည်း၊ တိမ္မာကံယေဝ - အရှင်ဘုရားတို့၏သာ၊ [သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဖြစ်တော်မူသော အရှင်ဘုရားများအတွက်သာ။] အနုတ္တရာ-အတူ မရှိ မြတ်တော်မူပါ၏၊ ဝါ - အမြတ်ဆုံးပါတည်း၊ [ထို ဒေသနာ၏ ရှေးဘုရားရှင်တို့ ဒေသနာနှင့် အလယ်ကပြတ်သော ရွှေပိုင်းကဲ့သို့ ကဲ့ပြားမှု မရှိပုံကို ပြလို၍ “အတိတ ဗုဒ္ဓါပိ” စသည်မိန့်။] အတိတဗုဒ္ဓါပိ - ရှေးဘုရားရှင်တို့သည်လည်း၊ ဝေမေဝ-ပင်၊ (အရှင်ဘုရား ဟောတော်မူသလိုပင်)၊ ဒေသေသံ-

ဒဿထာတိ ဒိပေတိ။ ။ [ပါဠိတော် ကြည့်ပါ] ပါဠိတော်၌ ဤအဓိပ္ပာယ် တိုက်ရိုက်မပါ၊ အရှင်သာရိပုတ္တရာက ပြလိုသောအဓိပ္ပာယ်သာ ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “ဒိပေတိ”ဟု အဋ္ဌကထာ ဆို၏၊ ထို၏ကတ္တာကို “ဇေရာ”ဟု ဋီကာထည့်သည်။

ဓမ္မေပွယ်။ ။ “အလွန် အသက်ရှည်သော နတ်တို့၏အသက်ကို မရေတွက်နိုင်” ဟု ဆိုပြီးနောက် “သာကာရံ (မြင်မြင်ခြင်း သိနိုင်သော ဝဏ္ဏ၊ အာဟာရ၊ သုခ ဒုက္ခ ပဋိသံဝေဒန၊ အာယုပရိယန္တနှင့်တကွ) သဥဒ္ဓေသံ (နာမဂေါတ္တနှင့်တကွ) ပုဗ္ဗနိဝါသံအနုဿရတိ”ဟု ဆိုပြန်ရာ ထိုစကားနှစ်ရပ်ကို အဘယ်သို့ မှတ်ရပါမည်နည်း ဆန့်ကျင်နေသည် မဟုတ်ပါလား-ဟု ဓမ္မစရာရှိ၏၊ ထိုအဓမ္မကို ဋီကာ၌ အောက်ပါ အတိုင်း ရှင်းပြထားသည်။

ဋီကာ။ ။ ယံ ပန ပါဠိယံ “သာကာရံ သဥဒ္ဓေသံ အနုဿရတိ”တိ ဝုတ္တံ၊ တံ (ထို စကားကို) တဿ (ဝဏ္ဏစသော အာကာရကို) အနုဿရဏမတ္တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ (အောက်ဓမ္မရုံမျှကို ရံည်ရှယ်၍ ဆိုထားသည်)၊ န အာယုနော ဝဿာဒိဂဏနာယ ပရိစ္ဆိန္နနံ (အသက်ကို နှစ်စသော အရေအတွက်ဖြင့် ပိုင်းခြားသိပုံကိုရံည်ရှယ်၍ဆိုသည် မဟုတ်)၊ ဘဒ္ဒကြောင့်နည်း- တဿ အဝိသယဘာဝဇောတော (ထိုသို့ ပိုင်းခြားနိုင်ခြင်း မှာ သမဏ ခြာဟ္မဏများ၏ အရာမဟုတ်သောကြောင့်တည်း) ။

ဟောတော်မူခဲ့ကြပါကုန်ပြီ၊ အနာဂတပိ-အနာဂတ်ဘုရားရှင်တို့သည်လည်း၊
ဝေမေဝ- ပင်၊ ဒေသေသန္တိ-ဟောတော်မူကြပါလိမ့်မည်။

တုမေ- တို့သည်၊ တေသံ အတိတာနာဂတဗုဒ္ဓါနံ - ထိုအတိတ် အနာဂတ်
ဘုရားရှင်တို့၏၊ ဤဇောန- ဤဏ်တော်နှင့်၊ သံသန္တိတောဝ- နှီးနွှော တိုက်ဆိုင်၍
သာ၊ဒေသယိတ္တ-ဟောတော်မူကြပါကုန်ပြီ၊ ဘန္တေ-မှား၊ဣမိနာပိ ကာရဇောန-
ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ အဟံ - သည်၊ ဘဂဝတိ - မြတ်စွာဘုရား
(အပေ)၌၊ ဧဝံ- သို့၊ ပသန္နော - ကြည်ညိုပါ၏။ [ဣမိနာပိ ကာရဇောနာတိ
အနုတ္တရဘာဝေန , အညေဟိ ဗုဒ္ဓေဟိ ကေသဒိသဘာဝေနစ (တထပ်ထည်း
တူသည်၏အဖြစ်)၊-ဋီကာ။] ပန-ဆက်၊ ဧတ္ထ-ဤ စုတူပပါတဉာဏဒေသနာ
ကထာ၌၊ ပါဠိယတ္ထော-ကို၊ ဝိတ္ထာရိတောယေဝ-ချဲ့အပ်ပြီးသည်သာ။

၁၅၉။ သာသဝါ သဥပဓိကာတိ-ကား၊ သဒေါသာ-အာသဝဟူသော
အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်ပါ၏၊ သဥပါရမ္ဘာ - သူတပါးတို့၏ ချုပ်ချယ်စော်ကား
ကြောင်း အပြစ်တင်ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်ပါ၏၊ နေဉာ အရိယာတိ ဝုစ္စတိတိ-ကား၊

သာသဝါ။ ။သဟ + အာသဝေဟိ+ ယာ + ဝတ္တတိတိ သာသဝါ၊ မြေလျှိုး
မိုးပျံ စသည်ဖြင့် တန်ခိုးအမျိုးမျိုးကို ပြနိုင်သော ဣဒ္ဓိဝိဓအတိညာဉ်သည် လောကီ
တရားဖြစ်၍ အာသဝေါတို့၏ အာရုံအပြစ်အဖြစ်မှ မလွတ်၊ ထို့ကြောင့် “အာသဝေါ
တို့နှင့် တကွ ဖြစ်”ဟူရာ၌ သဟဇာတသမ္ပယုတ္တအားဖြင့် ဖြစ်သည် မဟုတ်၊ အာရုံ+
အာရမဏိကအနေဖြင့် တကွဖြစ်သည်။ [အာသဝါနံ အာရမဏဘာဝုပဝဓနေန
(အာရုံအဖြစ်သို့- ကပ်ရောက်သဖြင့်) သာသဝါ၊-ဋီကာ။] -ထိုသို့ အာသဝေါတို့၏
လက်တွင်းမှ မလွတ်ကင်းသေးသောကြောင့် လောကုတ္တရာ တန်ခိုးလို မစင်ကြယ်သဖြင့်
အပြစ်ရှိရကား “သဒေါသာ”ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်။

သဥပဓိကာ။ ။(သဥပါဓိကာ)၊ ဥဝေစ္စ-ကပ်၍၊ အာနိယန္တိ - ထားအပ်ကုန်
၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဥပါဓိ-ဥပါဓိဘို့မည်၏၊ (ဋီကာဝိဒ္ဓဟ)၊ ဥပ+အာ+ဓာ ဓာတ်+
ဣ ပစ္စည်း၊ ဧကဝုစဖြင့် “ဥပါဓိ”မဟုတ်ဖြင့် “ဥပါဒိ”ဟု ဖြစ်သည်၊ဒေါသာရောပနာနိ
(အပြစ်တင်ခြင်းများရ၏၊ “အပြစ်+တင်”ဟု ဆိုသည့်အတိုင်း သူတပါးကိုယ်ပေါ်၌
အပြစ်ကို တင်လိုက်ခြင်း = သူများကိုယ်ပေါ်၌ ကပ်ထားလိုက်ခြင်းသည်- “ဥပါဓိ”
မည်၏။

ဆက်ပါဦးမည်။ ။ ထိုဥပါဓိမည်သော အပြစ်တင်မှုသည် (အပြစ်မတင်ထိုက်ဝဲ
တင်ပါက) သူများအား စော်ကားခြင်း စာမျိုးဖြစ်၍ “ဥပါရမ္ဘာ”ဟု အဋ္ဌကထာ
ဖွင့်သည်၊ သဟ+ ဥပါဓိဟိ+ ယာ+ ဝတ္တတိတိ သဥပါဓိကာ- အပြစ်တင်ခြင်းနှင့်တကွ
ဖြစ်သော တန်ခိုး၊ “အပြစ်တင်ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်”ဟူရာ၌ အပြစ်တင် ခံရတတ်သည်-ဟု
ဆိုလို၏၊ မှန်၏- ဤတန်ခိုးကို မယုံကြည်သူတို့က သူတို့စိတ်ထဲမှာ ထင်သည့်အတိုင်း
“ဝန္ဓာရိ အတတ်ဖြင့် လှည့်ပတ်သည်”ဟု အပြစ်တင်တတ်ကြပုံကို သီလက္ခန္ဓာ၊ကေဝဋ္ဌ
သုတ်၌ အထင်အရှားပါပြီ၊ [အနရိယိဒ္ဓိယဉ္စိ အတ္တနော စိတ္တဒေါသေန (မိမိစိတ်ထဲမှာ
ရှိသော အပြစ်ဖြင့်) ကေဝဋ္ဌ ဥပါရမ္ဘာ ဒေန္တိ၊-ဋီကာ။]

၃၁၈

သုတ်ပါဠိယော

သမ္မသဒ္ဓနိယသုတ်

အရိယံဒ္ဓိတိ-အရိယာတို့၏ တန်ခိုးဟူ၍၊ ဝါ-ဖြူစင် သန့်ရှင်းသော တန်ခိုးဟူ၍၊ န ဝုစ္စတိ-မဆိုအပ်ပါ။ အနာသဝါ အနုပဓိကာတိ-ကား၊ နိဗ္ဗေဒါသ-အာသဝ ဟူသော အပြစ်မရှိပါ။ အနုပါရမ္ဘာ-သုတပါးတို့၏ ချုပ်ချယ်စောင့်ကားကြောင်း အပြစ်တင်ခြင်း မရှိပါ။ အရိယာတိ ဝုစ္စတိတိ- ကား၊ အရိယံဒ္ဓိတိ - အရိယာ တို့၏ တန်ခိုးဟူ၍၊ ဝါ-ဖြူစင်သန့်ရှင်းသော တန်ခိုးဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ပါ၏။

အပ္ပဒိက္ခလသည် တတ္ထံ ဝိဟရတိတိ - ဟူသော ဤပါဌ၌၊ (စောဒနာ သောဓနာနယော - စောဒနာသောဓနာနည်းကို၊ ဝေ - ဤသို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗော - ထိုက်၏။) [စပ်ပုဒ် မရှိ၍ ထည့်သည်။] ကထံ - အဘယ်အပြားအားဖြင့်၊ ဝါ - အဘယ်နည်းဖြင့်၊ အပ္ပဒိက္ခလသည် - စက်ဆုပ်ဖွယ်မဟုတ် ဟု အမှတ်ရှိသည်။ ဝါ - နှစ်သက်ဖွယ် ဟု အမှတ်ရှိသည်။ (ဟုတော့)၊ တတ္ထံ - ထို စက်ဆုပ်ဖွယ်ရာ အာရုံ၌၊ ဝိဟရတိ - နည်း၊ တုတိ - ဤကား အမေးတည်း၊ ပဒိက္ခလေ - စက်ဆုပ် ဖွယ်ဖြစ်သော၊ သတ္တဝါတို့အပေါ်၌၊ မေတ္တာ - ကို၊ ဖရတိ - ဖြန့်၏၊ သင်္ခါရေ - စက်ဆုပ်ဖွယ်ဖြစ်သော သင်္ခါရ်၌၊ ဓာတုသည် - ဓာတ်တမျိုး ဟု ဖြစ်သော သညာကို၊ ဝါ - ဓာတ်ဟု သိသောသညာကို၊ ဥပသံဟရတိ - ကပ်ဆောင်၏၊ ယထာ ဟ-အဘယ်ကဲ့သို့ ဟောတော်မူသနည်း၊ ကထံပဒိက္ခလေ - ပေ၊ ဥပသံဟရတိတိ - ဟူ၍၊ (အာဟ-ပြီ)။ [ကထံ-ဖြင့်၊ ပဒိက္ခလေ-စက်ဆုပ်ဖွယ် အာရုံ၌၊ အပ္ပဒိက္ခလ သည် - သည်၊ (ဟုတော့) ဝိဟရတိ - နည်း၊ အနိဋ္ဌသ္မိံ - အလိုမရှိအပ်သော၊ ဝတ္ထုသ္မိံ - သတ္တဝါဟူသော ဝတ္ထု၌၊ မေတ္တာယ ဝါ - မေတ္တာဖြင့်လည်း၊

မှတ်ချက်။ ။ပါဠိအဋ္ဌကထာ စာအုပ်များ၌ “သဥပဓိကာ”ဟု ပါ၌ ရသဖြင့် ပါဌရှိ၏။ ဋီကာလွှာ ဝိဂ္ဂဟကို ကြည့်၍လည်းကောင်း၊ ဤနေရာ၌ ကာမုပဓိစသည် အနက်ဟော ဥပဓိသဒ္ဓါ မဟုတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း “သဥပဓိကာ”ဟု ပါ၌ ဒီသဖြင့် ပါဌရှိသင့်သည်။

အရိယံဒ္ဓိ။ ။အရိယာနံ+ဣဒ္ဓိတိ အရိယံဒ္ဓိတိ ဝုစ္စတိ- ဟူသော ဋီကာကို ကြည့်၍ “အရိယာတို့၏ တန်ခိုး”ဟု ပေးပါသည်။ “အယံ ဘန္တေ ဣဒ္ဓိ၊ ပေ၊ အရိယာတိ ဝုစ္စတိ” ဟူသော ပါဠိတော်၌ ဣဒ္ဓိနှင့်အရိယာကို အရတူ နှစ်ဘောင်တော်မူပုံကိုကြည့်၍ “ဖြူစင် သန့်ရှင်းသော တန်ခိုး”ဟု ပေးသည်။

နိဗ္ဗေဒါသ အနုပါရမ္ဘာ။ ။နိဗ္ဗေဒါသေဟိ ဝိဇ္ဇာသေဝေဟိ ပဝတ္ထေတဗ္ဗတော နိဗ္ဗေဒါသ ဒေဝါသေဟိ သဟ အပ္ပဝတ္ထနတော၊ တတော ဝေ အနုပါရမ္ဘာ၊-ဋီကာ။

အနိဋ္ဌသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ။ ။အနိဋ္ဌေ သတ္တသည်တေ (သတ္တဝါဟု အသိအမှတ် ပြုအပ်သော) အာရမဏေ၊ ပေ၊ ဓာတုတော ဝါ ဥပသံဟရတိတိ ဓမ္မသဘာဝစိန္တ နေန (တရားသဘောကို စဉ်းစားခြင်းဖြင့်) ဓာတုသော၊ ပိစ္စဝေက္ခဏာယ (ဓာတ်ဟူ၍ ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့်) ဓာတုမနသိကာရံ ဝါ (ဓာတ်ဟု နှလုံးသွင်းမှုကိုလည်း) တတ္ထ ပဝတ္ထေတိ၊-ဋီကာ။

အနံ့သာသနဝိဓာဒိအဖွင့်

ဘာသာဋီကာ

၃၁၉

ဖရတိ - ဖြန့်၏။ ဓာတုတောဝါ - ဓာတ်အားဖြင့်မူလည်း၊ ဥပသံဟရတိ - ၏၊ ဧဝံ-သို့၊ သေသပဒေသပိ- (“ ပဋိကူလေစ အပ္ပဋိကူလေစ အပ္ပဋိကူလံသည် ” စသော)ကြွင်းသောပုဒ်တို့၌လည်း၊ အတ္ထော ဝေဒိတဗျော။

ဥပေက္ခကော ထတ္ထ ဝိဟရတိတိ - ကား၊ ဣဋ္ဌေ - အလိုရှိအပ်သော အာရုံ၌၊ အရဇ္ဈန္တော - လောဘဖြင့် မနှစ်သက်ပဲ၊ အနိဋ္ဌေ-အလိုမရှိအပ်သော အာရုံ၌၊ အဒုဿန္တော-ဒွေါသဖြင့် မပျက်စီးပဲ၊ အညေ-အခြားသူတို့သည်၊ အသမပေက္ခ နေန-အညီအမျှမရှုသဖြင့်၊ မောဟံ-ကို၊ ဥပ္ပါဒေန္တိယထာ-ဖြစ်စေကုန်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ - တူ၊ အနုပ္ပါဒေန္တော-မောဟကို မဖြစ်စေပဲ၊ ဆသု အာရမဏေသု- တို့၌၊ ဆဠှဂုံပေက္ခာယ - ခြောက်ပါးသော အင်္ဂါရှိသော ဥပေက္ခာဖြင့်၊ ဥပေက္ခကော- အသင့်အားဖြင့် ရှုတတ်သည်၊ ဝါ-အသင့်အားဖြင့် ရှုတတ်သော ဆဠှဂုံပေက္ခာ ရှိသည်၊ (ဟုတွာ)ဝိဟရတိ-၏။

တေဒါနုတ္တရိယံ ဘန္တေ ဣဒ္ဓိဝိဓာသုတိ - ကား၊ ဘန္တေ-မြတ်စွာဘုရား၊ ဒိသု- ကုန်သော၊ ဣဒ္ဓိသု-တန်ခိုးတို့၌(အရိယံဒိ၊ အနရိယံဒိ နှစ်မျိုးတို့၌)၊ ဧဝံ - သို့၊ ယာ အယံဒေသနာ-အကြင်ဒေသနာတော်သည်၊ (အတ္တိ)၊ တေ - ဤဒေသနာ တော်သည်၊ အနုတ္တရိယံ-မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဂုဏ်ပါတည်း၊ တံဘဂဝါတိ-ကား၊ တံဒေသနံ - ကို၊ ဘဂဝါ-သည်၊ အသေသံ - အကြွင်း အကျန် မရှိအောင်၊ သကလံ - အလုံးစုံ၊ အဘိဇာနာတိ - ထူးသောဉာဏ်ဖြင့်

အပ္ပဋိကူလေ သတ္ထေ။ ။ဉာတိမိတ္တာဒိကေ (ဆွေမျိုး မိတ်ဆွေ စသူအပေါ်၌) ယာထာဝရတာ ဓမ္မသဘာဝစိန္တနေန အနိစ္စသည်ာယ ဝိသဘာဝဘူတေ (မိမိနှင့် သဘာဝတူသူ မာတုဂါမအပေါ်၌) နေသောဒိ အသုစိန္တာဌာသမေဝါတိ (ဆံ အစ ရှိသော မစင်ကြယ်သော ကောဠာသ အစုမျှတည်းဟု) အသုဘသည် ဖရတိ အသုဘ မနသိကာရံ (အသုဘဟု နှလုံးသွင်းမှုကို) ပဝတ္ထေတိ- ဋီကာ၊ ဤနေရာဝယ် ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ- ၂၊ ၁၃, ၌ အဖွင့်တမျိုး ရှိသည်၊ အံ-ဋီ၊ ၃ ၌လည်း ဖွင့်ထားလေသည်။

ဆဠှဂုံပေက္ခာယ။ ။ဣဒ္ဓာနိဋ္ဌဆဠှာရမဏာပါထေ (ဣဒ္ဓ အနိဋ္ဌဖြစ်သော ခြောက် ပါးသော အာရုံ၏ ထင်လာရာအခါ၌)၊ ပရိသုဋ္ဌ ပကတိဘာဝါ ဝိဟေနလက္ခဏာယ (ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်သန့်ရှင်းသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ ပင်ကိုယ်သဘောအဖြစ်ကို မစွန့်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော) [တဩမဇ္ဈတ္တပေက္ခာယ၌ စပ်] ဆသုဒ္ဓါရေသု ပဝတ္ထန တော ဆဠှဂုံပေက္ခာတိ လဋ္ဌနာမာယ တဩမဇ္ဈတ္တပေက္ခာယ- ဋီကာ။ [ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ကိလေသာကင်း၍ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သောသဘောကို “ ဝိသုဋ္ဌပကတိ ဘာဝ ” ဟု ခေါ်၏၊ ရဟန္တာ အရှင်မြတ်တို့သည် ဣဒ္ဓအနိဋ္ဌ အာရုံများ၌ ကိလေသာ မဖြစ်စေဘဲ စင်ကြယ်သော ကြိယာစိတ်၌ ပါသော တဩ မဇ္ဈတ္တပေက္ခာဖြင့် အညီ အမျှ ရှုမှတ်လျက် နေတော်မူနိုင်ကြသည်။]

သိတော်မူ၏။ [ဤဝါကျများ၏ အဖွင့်ကို ပုဒ်စဉ် (၁၄၅) ကုသလဓမ္မဒေသနာ အဆုံး၌ပြခဲ့ပြီ။]

တံ ဘဂဝတောတိ-ကား၊ တံ ဒေသနံ-ကို၊ ဘဂဝတော-သည်၊ အသေသံ-အောင်၊ အဘိဇာနတော - ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိတော်မူလသော်၊ (အဘိညေယျံ နတ္ထိ-၌စပ်)၊ ဥတ္တရိ အဘိညေယျံ နတ္ထိ တိ-ကား၊ ဥတ္တရိ - အထက်၌၊ ဝါ- ဘုရားရှင်သိတော်မူအပ်သော ဒေသနာထက်အလွန်၊ အဘိဇာနိတဗျံ - သိထိုက်သော ဒေသနာသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ [ထိုကို ထင်ရှားအောင်ပြလို၍ “အယံ နာမ ဣတော” စသည်မိန့်။] ယံ-အကြင်အရာကို၊ [အကြင်ဓမ္မပုဂ္ဂလ ဖြစ်သော ပရမတ် ပညတ်ကို-ဟူလို၊] ဘဂဝါ - သည်၊ နဇာနာတိ-မမူ၊ ဣတော - ဤ ဘုရားရှင် သိတော်မူအပ်သော ဓမ္မပုဂ္ဂလထက်၊ အညော-အခြားသော၊ (အနဘိညာတော-မသိအပ်သောအရာဖြစ်သော) (သော) ဓမ္မောဝါ-ထိုဓမ္မသည်သော် လည်းကောင်း၊ (သော) ပုဂ္ဂလောဝါ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်သော်လည်းကောင်း၊ အယံ နာမ-ဤမည်သော အရာပါတည်း၊ ဣတိ ဣဒံ-ဤသို့ ညွှန်ပြစရာ ပုဂ္ဂလဓမ္မသည်၊ နတ္ထိ-မရှိတော့။ [န ဇာနာတိ တိ ဟု ဣတိသဒ္ဓါ ရှိပါစေ၊ ဋီကာ၌ရှိပါသည်။]

ယဒဘိဇာနံ အညော သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏောဝါတိ-ကား၊ ယံ-အကြင် အရာကို၊ တုဓမ္မဟိ-အရှင်ဘုရားတို့သည်၊ အနဘိညာတံ- ထိုးထွင်း၍ သိတော် မမူအပ်၊ (တံ - ထိုအရာကို)၊ အညော - အရှင်ဘုရားတို့မှ အခြားသော၊ သမဏောဝါ-သည်သော်လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏောဝါ - သည်သော်လည်း ကောင်း၊ အဘိဇာနန္တော-လသော်၊ ဘဂဝတာ-ထက်၊ ဘိယျော ဘိညတရော- အထူးသာလွန်သောဉာဏ်ရှိသူသည်၊ အဿ-ဖြစ်ရာပါ၏၊ အဓိက တရ ပညော- ပို၍ သာလွန်သော ပညာရှိသူသည်၊ ဘဝေယျ- ဖြစ်ရာပါ၏၊ ယဒိဒံ ဣဒ္ဓိဝိဓာ သူတိ ဣတ္ထေ-ဟူသော ဤပါ၌၌၊ ယဒိဒန္တိ - ယဒိဒံ ဟူသော ပုဒ်သည်၊ နိပါတ မတ္တံ - အနက်မရှိသော နိပါတ်မျှတည်း။ [နိပါတ်မျှသာ ဖြစ်၍၊ အနက် လုံးဝ မရှိ-ဟု ဆိုလိုသည်။] ဣဒ္ဓိဝိဓာသု- တန်ခိုး အဖို့အစုတို့၌၊ ဝါ-တန်ခိုး အမျိုး မျိုးတို့၌၊ ဘဂဝါ-ထက်၊ ဥတ္တရိတရော-သာလွန်သူသည်၊ နတ္ထိ-ပါ၊ [တန်ခိုး အမျိုးမျိုးတို့ကို ထိုးထွင်းသိခြင်း (ရရှိခြင်း)၊ သူတပါးတို့အား ဟောပြခြင်း ကိစ္စ၌ ဘုရားရှင်ထက် သာလွန်သူ မရှိတော့ပါ-ဟု ဆိုလိုသည်။]

ဟိ-မှန်၏၊ အတိတဗုဒ္ဓံ ပိ-ရှေး ဘုရားရှင်တို့သည်လည်း၊ ဒွေ - ကုန်သော၊ ဣမာ ဣဒ္ဓိလော-တို့ကို၊ ဒေသေသု- ခဲ့ကြပါကုန်ပြီ၊ အနာဂတာပိ - နောက် ဘုရားရှင်တို့သည်လည်း၊ ဣမာဝ-ဤ တန်ခိုး နှစ်မျိုးတို့ကိုသာ၊ ဒေသေသန္တိ- မကြပါလိမ့်မည်၊ တုဓမ္မပိ-တို့သည်လည်း၊ တေသံ-ထိုဘုရားရှင်တို့၏၊ ဉာဏေန- နှင့်၊ သံသန္တိတွာ-၍၊ ဣမာဝ-တို့ကိုသာ၊ ဒေသယိတ္ထ-ကြပါကုန်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဘဂဝါ, ဣဒ္ဓိဝိဓာသု-တို့၌၊ အနုတ္တရော- အမြတ်ဆုံးပါတည်း၊ ဣတိ - သို့၊

ဒဿေန္တော-ပြတော်မူလိုသည်။ (ဟုတော)။ ဘန္တေ-ရား၊ ဣမိနာပိကာရဏေန-
ကြောင့်လည်း၊ အဟံ၊ ဘဂဝတိ - ဌ၊ ဧဝံ-သို့၊ ဝါ-သို့ကလောက်၊ ပဿန္တော-
ပါ၏၊ ဣတိ - ဤအနက်ကို၊ ဒီပေတိ - ၏၊ ဧတ္တာဝတာ-ဤမျှ အတိုင်းအရှည်
ရှိသော စကားအစဉ်ဖြင့်၊ [“အပရံ ပနဘန္တေ တေဒါနုတ္တရိယံ၊ ယထာ ဘဂဝါ
ဓမ္မံ ဒေသေတိ” အစ “ဘဂဝတာဘိယျောဘိညတဓော အဿ ယဒိဒံ ဣဒ္ဓိဝိဓာ
သု” အဆုံးရှိသောစကားတို့ကိုရည်ရွယ်သည်။] ဓမ္မ သေနာပတိ-တရားစစ်သူကြီး
ဖြစ်တော်မူသော အရှင်သာရိပုတ္တရာသည်၊ ဒိဝါဌာနေ-နေ့ နေရာအရပ်၌၊ (နေ့
သန့်စင်ရာ အရပ်၌) နိသီဒိတွာ-၍၊ သောဠသ-ကုန်သော၊ ယေ အပရမ္ပရိယ
ဓမ္မေ-အကြင် အပရမ္ပရိယ တရားတို့ကို၊ ဝါ-အကြင် အဆက်ဆက် ဖြစ်သော
တရားတို့ကို၊ သမ္ပသိ - သုံးသပ်တော်မူပြီ၊ တေ-ထို အပရမ္ပရိယတရားတို့သည်၊
ဝါ-တို့ကို၊ ဒဿိတာဝ-ပြအပ်ပြီးကုန်သည်သာ၊ ဟောန္တိ၊ [တေဝဌံ ဧဝ သဒ္ဓါကို
ဒဿိတာ နောင် ရွှေ့ထိုင်ပါ၊ ရွှေးနိဿယ၌ “တေစ” ဟု စ သဒ္ဓါရှိ၏။]

အညထာသတ္ထုဂုဏဒဿနာဒိ အဖွင့်

၁၆၀။ ဣဒါနိ-၌၊ (အပရမ္ပရိယ သောဠသဓမ္မတို့ကို ပြပြီးရာ ယခုအခါ၌)၊
အပရေနပိ-အခြားလည်းဖြစ်သော၊ အာကာရေန-အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ-
အပြားအားဖြင့်၊ [ဋီကာ၌ ပကာရသဒ္ဓါဖြင့် ဖွင့်ထားပုံကို ကြည့်၍ “အပြား” ဟု
ပေးပါသည်။] ဘဂဝတော-၏၊ ဂုဏေ - ဂုဏ်တော်တို့ကို၊ ဒဿေန္တော-သည်၊
(ဟုတော) ယံ တံ ဘန္တေတိ အာဒိ - အစရှိသော စကားကို၊ အာဟ-လျှောက်ပြီး
တတ္ထ - ထို ယံ တံ ဘန္တေ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ သဒ္ဓေန ကုလပုတ္တေနာတိ

ဣမိနာပိ။ ။ဤအပိဖြင့် ရှေး၌ ဆိုခဲ့ပြီးသော အပရမ္ပရိယ ဓမ္မများကိုသာ သိမ်းယူ
သည် မဟုတ်၊ နောက်၌ပြမည့် “ယံ တံ ဘန္တေ သဒ္ဓေန ကုလပုတ္တေန ပတ္တဗ္ဗံ” စသော
ဂုဏ်တော်များကိုလည်း သိမ်းယူသည်၊ ထို့ကြောင့် ဂုတ္တာ ဂုတ္တ သမုစ္စည်း ဟုမှတ်ပါ၊
မှန်၏ - နောက်၌ပြမည့် ဂုဏ်တော်များသည်လည်း အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ ကြည်ညို
ခြင်း၏ အကြောင်းကို ထင်ရှားစေသည်သာ၊ ဣမိနာပိတိ ပိသဒ္ဓေါ န ဧကဝလံ ဂုတ္တတ္ထ
သမုစ္စယတ္ထော၊ အထခေါ အဂုတ္တတ္ထသမုစ္စယတ္ထောပိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ယံ တံ ဘန္တေတိ အာဒိ
နာပိ ဟိ ဘဂဝတော ဂုဏဒဿနံ တဿေဝ (ထိုအရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ပင်) ပဿာဒဿ
ကာရဏဝိဘာဝနံ (၇၆)။

အပရမ္ပရိယဓမ္မ။ ။ပါဠိတော်၌ အပရံ ပန ဘန္တေ စသည်ဖြင့် အပရံ အပရံပုဒ်
ပါသော တရားတို့ကို “အပရမ္ပရိယဓမ္မ” ဟု ဆိုသည်၊ တမျိုးပြီးတမျိုး ဆက်ဆက်
ဆင်ခြင်သုံးသပ်အပ်၊ လျှောက်အပ်သော တရားများ-ဟူလို၊ သောဠသသရုပ်ကို ပါဠိ
တော် ကြည့်ပါ၊ သို့ရာတွင် ပုဒ်စဉ် (၁၅၃) ၌ နှစ်ပါးပါသည်ကိုလည်း သတိပြု။

(ဧတ္ထ) - ဟူသော ဤပါဌ၌၊ သဒ္ဓါ - သဒ္ဓါရှိကုန်သော၊ ကုလပုတ္တာ နာမ- အမျိုးကောင်းသားတို့ မည်သည်၊ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ - အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ - အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဗောဓိသတ္တာ - ဘုရားအလောင်းတို့တည်း၊ တသ္မာ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဗောဓိသတ္တတို့၏ သဒ္ဓါ ကုလပုတ္တမည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်)၊ ယံ-အကြင် အရာသို့၊ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တေန-သဗ္ဗညု ဘုရားအလောင်းတော်သည်၊ ပတ္တဗ္ဗံ-

သဒ္ဓါ၊ ဗေ၊ ဗောဓိသတ္တာ။ ။ ဘုရားရှင်တို့၏ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်ဟူသော သမ္မာသဓမ္မာမိ၌ ယုံကြည်သောကြောင့် အထူးအားဖြင့် သဒ္ဓါ ကုလပုတ္တအရ ဘုရားအလောင်းတော်များကို ယူရ၏၊ မှန်၏- ထိုဗောဓိသတ္တတို့သည် မြတ်သောဆုကို ပန်တော်မူရာအခါမှစ၍ တစုံတယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကမျှ မပြောင်း လဲစေနိုင်လောက်အောင် မဟာဗောဓိဉာဏ်၌ ငြိကပ်စွဲမြဲတော်မူကြသည်၊ ထို့ကြောင့် ဗောဓိသတ္တတို့၏ ဗောဓိဉာဏ်၌ ယုံကြည်မှု မပြောင်းလဲပုံကိုလည်းကောင်း၊ ပါရမီဖြည့် လျှင် ဗောဓိဉာဏ်ကို ရနိုင်သည် ဟု ယုံကြည်သဖြင့် ကံနှင့် ကံ၏အကျိုး၌ ယုံကြည်မှု မပြောင်းလဲပုံကိုလည်းကောင်း သိနိုင်သည်။

ဦကာ။ ။ ဗုဒ္ဓါနံ သမ္မာသဓမ္မာဓိယာ သဒ္ဓဟနတော ဝိသေသတော သဒ္ဓါကုလ ပုတ္တာ နာမ ဗောဓိသတ္တာ၊ မဟာဗောဓိသတ္တာတိ အဓိပ္ပာယ်သော၊ ဧတ ဟိမဟာဘိနိ ဟာရတော ပဉ္စာယ မဟာဗောဓိယံ သတ္တာ အာသတ္တာ လဂ္ဂါနိယတဘာဝုပဂမနေန (မြဲသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သဖြင့်) ကေနစိ အသံဟာရိယဘာဝတော (မဆွဲဆောင် အပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း)၊ ယတော (ယင်းသို့ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်) နေသံ န ကထဗ္ဗိ တတ္ထ (ထို မဟာဗောဓိ၌) သဒ္ဓါယ အညတတ္တံ (တမျိုးတဖုံ၏ အဖြစ်သည်)၊ ဓဟာတိ၊ ဧတေနော တေသံ (ထို ဗောဓိသတ္တတို့၏) ကမ္မဇလံ သဒ္ဓါယပိ အညတတ္တာ ဘာဝေါ (တမျိုးတဖုံ ပြောင်းလဲမှု၏ မရှိခြင်းကို) ဝီရိတော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ဝိဂ္ဂဟ။ ။ မဟာဗောဓိယံ သတ္တာ အာသတ္တာ လဂ္ဂါကို ကြည့်၍ “ဗောဓိယံ- အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၌ + သတ္တော - ငြိကပ် စွဲမြဲသူတည်း၊ ဗောဓိ သတ္တော” ဟု ပြု၊ သာဝကဗောဓိသတ္တ ပစ္စေကဗောဓိသတ္တ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တ သုံးမျိုးတွင် သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တကို ယူပါ၊ ထိုဗောဓိသတ္တကို မဟာသတ္တ၊ မဟာဗောဓိ သတ္တ၊ ဗုဒ္ဓင်္ဂုရ စသည်ဖြင့် သုံးစွဲပုံကို ဇာတကများ၌ တွေ့ရသည်။ [အံ-ဦ၊ ၂၊ ၂၀၂ ၌ အခြားနည်းများ ရှိသေး၏။]

တသ္မာ သဗ္ဗညု ဗောဓိသတ္တေန။ ။ [ပါဠိတော် ကြည့်ပါ။] “ယံ တံ ဘန္တေ သဒ္ဓေန ကုလပုတ္တေန ပတ္တဗ္ဗံ၊ ပေ၊ အနုပ္ပတ္တံ တံ ဘဂဝတာ” ဟု ရှိ၏၊ ဤ၌ “သဒ္ဓေန” ဝယ် အတိသယအနက် အပိုပါသော အဿတ္ထိအနက်ဟော ဏ ပစ္စည်းတည်း၊ လွန်ကဲ သော သဒ္ဓါရှိသူ - ဟူလို။ [အဿတ္ထိအနက်ဟော ပစ္စည်းများ၏ ပဟူတ ပသံသာ စသော အနက်များ၌ဖြစ်ပုံကို ပဟူတစ ပသံသာယံစသော မောဂ္ဂလ္လာန် စတုတ္ထကဏ္ဍ ၇၈ သုတ်လာ ဝါထာဖြင့် သိပါ။]

ရောက်ထိုက်၏။ ဣတိ-ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံဟောတိ၊ ပန-ပရိဟာရ ပက္ခမ္ပတပါး၊ စောဒက ပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ ကိံ - အဘယ်အရာသို့၊ တေန - ထို သဗ္ဗညု ဗောဓိသတ္တသည်၊ ပတ္တဗ္ဗ-နည်း၊ (ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း)၊ နဝ- ကုန်သော၊ လောကုတ္တရဓမ္မာ- ထို့သို့၊ (ပတ္တဗ္ဗာ-ထိုက်ကုန်၏၊ ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း)။

အာရဒ္ဓဝီရိယေနာတိ အာဒိသု - အာရဒ္ဓ ဝီရိယေန အစရှိသော သမာသ်ပုဒ် တို့၌၊ ဝီရိယံ ထာမောတိ အာဒိနိ - ဝီရိယံ ထာမော အစရှိသော အစိတ်အစိတ် ပုဒ်တို့သည်၊ [အာဒိဖြင့် ပရက္ကမပုဒ်ကိုယူ။] သဗ္ဗာနေဝ - အလုံးစုံတို့သည်ပင်၊ ဝီရိယဝေဝစနာနိ- ဝီရိယ၏ ဝေဝစပ်ပရိယာယ် စကားလှယ်တို့တည်း၊ တတ္ထ-ထို အာရဒ္ဓဝီရိယေန ထာမဝတာ အစရှိသော ပုဒ်တို့၌၊ [အာရဒ္ဓဝီရိယေန ထာမ ဝတာ စသည်၌ အပေါင်းအာဓာရ အစိတ်အာဓေယ် စပ်။] အာရဒ္ဓဝီရိယေနာ

တဖန်- ထို “သဒ္ဓေန ကုလပုတ္တေန” ပုဒ်သည် “အနုပ္ပတ္တံ တံ ဘဂဝတာ” ၏ အနိသမဖြစ်၍ ထိုပုဒ်၏အနီး၌ တည်ရှိနေသည် ဟု ဆိုနိုင်၏။ ဤ အကြောင်းနှစ်ပါး ကြောင့် “သဒ္ဓေန ကုလပုတ္တေန” သည် ထူးခြားသော အနက်ရှိသောပုဒ်ဖြစ်၍ “သဗ္ဗညု ဗောဓိသတ္တေန” ဟု ခွင့်နိုင်သည်။ “အကြင်ဂုဏ်ကို အလွန်သဒ္ဓါရှိသော အမျိုးကောင်း သားသည် ရောက်ထိုက်၏၊ ထိုဂုဏ်ကို ဘုရားရှင်ရောက်အပ်ပြီ” ဟု ဆိုသဖြင့် “အလွန် သဒ္ဓါရှိသော အမျိုးကောင်းသား” ဟူသည် “သဗ္ဗညု ဘုရားအလောင်းတည်း” ဟု သိနိုင်သည်-ဟူလို။

ဋီကာ။ ။တသ္မိတိယသ္မိတိ အတိသယဝစနိစ္ဆာဝသေန (အလွန်ကို ဆိုလိုခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း) အနုပ္ပတ္တံ တံ ဘဂဝတာတိ သဒ္ဓန္တရ သန္နိဓာနေနစ (သဒ္ဓါ တပါး၏ အနီး၌ တည်နေသဖြင့်လည်းကောင်း) ဝိသိဋ္ဌဝိသယံ (ထူးသော ဖြစ်ရာ အနက်ရှိ၏) သဒ္ဓေန ကုလပုတ္တေနာတိ ဣဒံ ပဒံ၊ တသ္မိတိ။ [နိဿယ၌မူ အဋ္ဌကထာ ဇှေးဝါကျ၏အနက်ကို ထုံးစံအတိုင်း စွဲလိုက်သည်။]

လောကုတ္တရဓမ္မာ။ ။အလုံးစုံသောဘုရားရှင်တို့ ရောက်ထိုက် ရထိုက်သောဂုဏ် ဟူသည် အဋ္ဌကထာ သာရိပုတ္တသိဟနာဒိ အဖွင့်၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း များစွာ ရှိ၏။ အချုပ်မှာ- အစိန္တေယျံ အပရိမေယျံ ဂုဏ်တော်များတည်း၊ ထို ဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်အားလုံး ကို ရရှိဖို့ရန် အခြေခံအကြောင်းမှာ လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါး ဖြစ်သောကြောင့် “နဝ လောကုတ္တရဓမ္မာ” ဟု ဆိုထားသည့်။ [လောကုတ္တရဓမ္မ သမဓိဝမ မူလကတ္တာ သဗ္ဗဗုဒ္ဓ ဂုဏသမဓိဝမသေ “နဝ လောကုတ္တရဓမ္မာ” တိ ဝုတ္တံ၊-ဋီကာ။]

အာရဒ္ဓ ဝီရိယေနာတိ အာဒိသု။ ။သမာသပဒေသု “ဝီရိယံ ထာမောတိ” အာဒိနိ အဝယဝပဒါနိ၊ အာဒိ သဒ္ဓေန ပရက္ကမပဒံ သင်္ဂဏှာတိ (သိမ်းယူ၏)၊ န ဓောရယပဒံ၊ န ဟိ တံ (ထိုဓောရယပုဒ်သည်) ဝီရိယ ဝေဝစနံ၊ အထ ခေါ ဝီရိယဝန္တ ဝါစကံ (ဝီရိယရှိသူကို ဟောသောပုဒ်တည်း)၊ ဓုရာယ+ နိယုတ္တောတိ ဟိ ဓောရ ယော။-ဋီကာ။

တိ-ကား၊ ပက္ခဟိတဝီရိယေန - ချီမြောက်အပ်သော ဝီရိယရှိသော၊ ထာမဝတာ
တိ-ကား၊ ထာမသမ္ပန္နေန - ဝီရိယအစွမ်းနှင့်ပြည့်စုံသော၊ ထိရဝီရိယေန - ခိုင်မြဲ
သော ဝီရိယရှိသော၊ (သဒ္ဓေန ကုလပုတ္တေန-ဟု ပါဠိတော်၌ စပ်)၊ ပုရိသထာမေ
နာတိ-ကား၊ ထာမဝတာ-ဝီရိယစွမ်းရှိသော၊ တေန-ထို အမျိုးကောင်းသား
သည်၊ ဝါ-ထို သဗ္ဗညုဘုရားအလောင်းသည်၊ ယံ- အကြင် လောကုတ္တရာတရား
ကိုးပါးသို့၊ ပုရိသထာမေန-ယောကျ်ား၏အစွမ်းဖြင့်၊ ပတ္တဗ္ဗ-ထိုက်၏၊ ဣတိ ဝုတ္တံ
ဟောတိ၊ အနန္တရပဒဒ္ဓယေပိ- အခြားမဲ့ဖြစ်သော ပုဂံနှစ်ပါးအပေါင်း၌လည်း၊
ဧသေဝ- ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော အစီအရင်သည်ပင်၊ နယော- အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို
ဆောင်ကြောင်း အစီအရင်တည်း။ [ပုရိသဝီရိယေန ပုရိသပရက္ကမေနတို့ကို
အနန္တရပဒဒ္ဓယဟု ဆိုသည်။]

ပုရိသဓောရယေနာတိ - ကား၊ အသမဓုရေဟိ - အခြားသူတို့နှင့်မတူသော
ဝီရိယဟူသော ဝန်ရှိကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓေဟိ - တို့သည်၊ ယာ ဓုရာ - အကြင် လုံ့လ
ဝီရိယဟူသော ဝန်ကို၊ ဝဟိတဗ္ဗာ - ဆောင်ထိုက်၏၊ တံ ဓုရံ - ထို လုံ့လ ဝီရိယ
ဟူသော ဝန်ကို၊ ဝဟနသမတ္တေန- ဆောင်ခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော၊ (ဆောင်ခြင်း
ငှါ စွမ်းနိုင်သော)၊ မဟာပုရိသေန-ယောကျ်ားမြတ်သည်၊ [ဘုရားအလောင်းကို
ရည်ရွယ်သည်။] (ပတ္တဗ္ဗ ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ အနုပ္ပတ္တိ တံ ဘဂဝတာတိ-ကား၊

ဓောရယော။ ။ ဓုရံ ဝဟနသမတ္တေနကိုကြည့်၍ “ဓုရံ+ဝဟတိတိ ဓောရယော”
ဟု ပြသင့်၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန စတုတ္ထဏာဒိကဏ္ဍ (၁၂၀) သုတ်၌လည်း ဤအတိုင်းပင်
ပြု၍ “ယုဏ်” ပစ္စည်းသက်ထားသည်၊ ဇီကာ၌ကား-အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို အဓိပ္ပါယ်တ္ထ
ဟု ယူဆ၍ နိယုတ္တတဒ္ဓိတ် ပြသည်။

အသမဓုရေဟိ ။ ။ အနညသဘာဝရဏ ဓုရေဟိ၊ ပရေသံ အသယုသဟံနာ
(မခံနိုင်သောအရာကို ခံနိုင်ရည်ရှိတော်မူကုန်၏) ဟိ လောကနာထာ၊-ဇီကာ၊ ဖိရိယ
ရှိသူများသည် ကြိုးကြိုးစားစား အလုပ်လုပ်လေ့ရှိသဖြင့် ဝီရိယ မရှိသူများထက် ပင်ပန်း
ကြ၏၊ “ဝီရိယ” ဟူသည် အချိန်မှန်မှန်ဖြင့် ကြိုကြိုတင်တင် ကြိုးစားရသောအရာဖြစ်၍
“ဓုရ-တာဝန်”ဟုပင် ဆိုရ၏၊ ထိုတာဝန်ကိုဆောင်ရာတွင် သာမန်လူတို့ ခံနိုင်ရည်
မရှိကြ၊ ဘုရားရှင်တို့ကား ဝီရိယပါရမီတော်ကို ဖြည့်ကျင့်တော်မူခဲ့သဖြင့် လောက၌
သူများတကာ အဆင်းရဲမခံနိုင်သောအရာကို ဖွဲ့ရှိရှိဖြင့် ခံနိုင်ရည် ရှိတော်မူကြပါပေ
သည်၊ ထို့ကြောင့်ပင် ဘုရားဖြစ်သောအခါ တလောကလုံး ညွတ်ရုံးကိုးစား အားထား
လောက်သော “ပယတ္တ” ဘုန်းတော်ကို ရရှိတော်မူကြသည်။

တံ သဗ္ဗံ ။ ။ ထုံးစံအတိုင်း အနိယမဝါကျကိုကြည့်၍ “လောကုတ္တရာ ၉ ပါး”ဟု
ပေးပါသည်၊ ဇီကာ၌ကား- “အစိန္တေယျာ ပရိမေယျဇောဒံ ဗုဒ္ဓါနံ ဂုဏဇာတံ (ဂုဏ်
အပေါင်း)”ဟု ရသင့်သမျှ ဖွင့်ထားသည်။

သဗ္ဗံ - သော၊ တံ - ထိုလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသို့၊ အတိတာနာဂတ ဗုဒ္ဓေဟိ-တို့သည်၊ ပတ္တဗ္ဗိ-ထိုက်၏၊ သဗ္ဗမေဝ-အလုံးစုံသော လောကုတ္တရာတရား သို့ပင်၊ အနုပ္ပတ္တိ-အစဉ်ရောက်တော်မူအပ်ပြီ၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဝါ-မှာ၊ ဦးနော- ယုတ်လျော့သော (လိုနေသော)၊ ကေဂုဏောပိ-တပါးသော ဂုဏ်သည်လည်း၊ နတ္ထိ-ရှိတော်မမူ၊ ဣတိ- သို့၊ ဒဿတိ- ၏။ [အတိတ် အနာဂတ် ဘုရားရှင်တို့ ရထိုက်သော ဂုဏ်အားလုံးကို ရရှိတော်မူပြီးဖြစ်သည်၊ တပါးတလေမှ လိုနေတာ မရှိပါ- ဟု ဆိုလိုသည်။]

ကာမေသု ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂန္တိ - ကား၊ ဝတ္ထုကာမေသု - ဝတ္ထု ကာမတို့၌၊ (ကိကေသကာမ၏ တည်ရာ ငါးဖြာအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့၌)၊ ကာမ သုခလ္လိကာနု ယောဂံ - ကိလေသာ ကာမနှင့် တကွဖြစ်သော ချမ်းသာ၌ ပြိကပ်

အတိတာနာဂတ၊ပေါနတ္ထိ။ ။ပါရမိတာ(ပါရမိအားလုံး၏ ဖြစ်ကြောင်း ရှေး ကောင်းမှု) ဗုဒ္ဓဂုဏာ,ဝေနေယျ သတ္တာတိ ယသ္မာ ဣဒံ တယံ (ဤသုံးမျိုး) သဗ္ဗေသမ္ပိ ဗုဒ္ဓါနံ သမာနမေဝ၊ တသ္မာ အာဟ “ အတိတာ နာဂတ၊ပေါ ဦးနော နတ္ထိ ” တိ။- ဋီကာ။ [ပါရမိတာနှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ကို စရိယာပိဋက၊ ဋ္ဌ၊ ၂၇၂, ၂၇၃ ၌ ရှု။]

ကာမေသု။ ။“ဝတ္ထုကာမေသု”ဟု ဖွင့်၏၊ ရူပသဒ္ဓစသော အာရုံငါးပါးသည် ကိလေသာ ကာမ၏ တည်ရာ (အာရုံပြုရာ) ဖြစ်၍ “ဝတ္ထု”ဟု ခေါ်၏၊ အလိုရှိအပ် သောကြောင့် “ကာမ”ဟုလည်း ခေါ်၏၊ အခြားနေရာ၌ “ကာမဂုဏ”ဟု သုံးစွဲပုံကို ကြည့်၍ မြန်မာတို့က “ငါးဖြာ အာရုံ ကာမဂုဏ်”ဟု နားလည်နေကြသည်။

ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂံ။ ။အလ္လိယဝီတိ အလ္လိကာ၊ [အာ+လိ-အလ္လိယန အနက်ဟော+ဏ္ဍ၊] ဣကို အက ပြု၊ ဣတ္ထိလိနံထုံးစံအတိုင်း “ အ ” ကို ဣပြု၊ လ ခွေဘော်လာ,အာ၌ ရဿ၊ ဣတ္ထိဇောတက ဤ ပစ္စည်းဖြင့် “အလ္လိကာ”ဟု ဖြစ်သည်၊ အလ္လိကာ+ဟုတွာ+အနုယောဂေါ အလ္လိကာနုယောဂေါ=ငြိကပ်ဝွယ်တာ သာယာ သည် ဖြစ်၍ အဖန်ဖန်အားထုတ်မှု=ထပ်ကာထပ်ကာ ခံစားမှု။ [ကာမသုခေ အလ္လိနာ ဟုတွာ အနုယုဉ္ဇနံ- ဋီကာ။]

ဆက်ပါဦးမည် ။ ။ ဝတ္ထုအာရုံ ကာမဂုဏ်ကို ခံစားသောအခါ ကိလေသာ ကာမနှင့် တကွ ဖြစ်သော “သုခ ဝေဒနာ” ဖြစ်၏ (လောဘမှု သောမနဿ ဝေဒနာ တည်း)၊ ထိုကို “ကာမသုခ”ဟု ခေါ်၏၊ ထိုသုခကို သတိရ၍ ချမ်းသာလိုသော (ခံစား လိုသော) နောက်နောက် ကာမတဏှာဖြစ်၏၊ ထို တဏှာသည် ရှေးရှေးကာမသုခနှင့် ဆက်နွှယ်နေရကား “ကာမသုခလ္လိကာ”မည်၏၊ ထိုတဏှာမျိုး နောက်ထပ်ဖြစ်သည်ကို “အနုယောဂ”ဟု ဆိုသည်။ [ကာမသုခေ + အလ္လိကာနုယောဂေါ ကာမသုခလ္လိကာ နုယောဂေါ။] ဋီကာကို မှီသော အဓိပ္ပါယ်တည်း၊ ကာမသုခလ္လိကာ၌ လ္လိက အနက် မရှိ ဟု ဖွင့်သော နည်းလည်းရှိသေး၏၊ ဓမ္မစကြာအဖွင့် သာရတ္ထ-၃၊ ၁၆၉၊ ဝိမတိ-၂၊ ၉၀-စသည်၌ ကြည့်။

တွယ်တာသည်ဖြစ်၍ အဖန်ဖန်အားထုတ်မှုကို၊ ဝါ- ကာမချမ်းသာ၌ ပြိကပ်
တွယ်တာသည်ဖြစ်၍ အဖန်ဖန် အားထုတ်မှုကို၊ (နစ အနုယုတ္တော-ဟု ပါဠိ
တော်၌ စပ်)။

အညေ-အခြားကုန်သော၊ ကေဏိယ ဇဋ္ဌိလာဒယော - ကေဏိယ ရသေ့
အစရှိကုန်သော၊ သမဏဗြာဟ္မဏာ-တို့သည်၊ (ပရိစာရေန္တိ-၌စပ်) ကော -
အဘယ်သူသည်၊ ပရလောကံ - နောက်လောကကို(နောက်ဘဝကို)၊ ဇာနာတိ-
ရှိမှန်းသိသနည်း၊ မုဒုကာယ - နူးညံ့သော(သိမ်မွေ့ နုနယ်သော)၊ လောမ
သာယ-နူးညံ့သော အမွှေးရှိသော၊ ဣမိဿဒု ပရိဗ္ဗာဇိကာယ ဤပရိဗ္ဗိဇမလေး
၏၊ ဗာဟာယ-လက်မောင်း၏၊ သမ္ပယော - အတွေ့အထိသည်၊ သုခေါ -
ချမ်းသာ၏၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ မောဠိဗန္ဓာဟိ - ဖွဲ့အပ်သော ဥဗျောင်ဆံပင်
ရှိကုန်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇိကာဟိ - ပရိဗ္ဗိဇမလေးတို့ကို၊ ပရိစာရေန္တိယထာ -

ကေဏိယ ဇဋ္ဌိလ ။ ။ကေဏိယရသေ့သည် မူလကပင် ခနရှင်ဖြစ်၏၊ ရသေ့
ဖြစ်သောအခါလည်း ပစ္စည်းတိုးပွားအောင် ကြိုးစား၏၊ နေ့အခါ ရသေ့ဝတ်ဖြင့်
နေ၏၊ ည၌အခါ ကာမချမ်းသာကို ခံစား၏၊ ထို့ကြောင့်“ကေဏိယ ဇဋ္ဌိလာဒယော”
ဟုပုံစံထုတ်ထားသည်။ [အကျယ်ကို ဝိနယမဟာဝဂ္ဂ ဘေသဇ္ဇက္ခန္ဓက၊ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ
သေလသုတ္တ၊ ပါဠိအဋ္ဌကထာတို့၌ ရှုပါ။]

ကော ဇာနာတိ ပရလောကံ။ ။ကော ဇာနာတိ ပရလောကံ “အတ္တိ”တိ၊
(နောက်ဘဝ ရှိတယ်လို့ ဘယ်သူသိသလဲ)၊ ဧတ္ထ ကော (ဒီကိစ္စမှာ ဘယ်သူမှ
မသိနိုင်)၊ ကေဝိသယော ယံ ဣန္ဒြိယဂေါစရော(ဤမျက်စိ စသည်တို့၏ ကျက်စားရာ
အာရုံ-ယခု မျက်မြင် ကိုယ်တွေ့ အရာသည် တခုတည်းသော အရာဖြစ်၏၊ နောက်ထပ်
ဘာမျှမရှိ)၊ ဣတိ ဧဝံဒိဋ္ဌိ(ဤသို့ သေလျှင် ဘဝပြတ်၏ဟူသော ဥဇ္ဈေဒအယူရှိသူ)
ဟုတွာတိ အဓိပ္ပါယ်-ဦးကာ။ [“တဘဝသာရှိ၏၊ နောက်ဘဝ မရှိ”ဟု ယူဆ
သူများသည် အကုသိုလ်ကို ရဲရဲကြီး ပြုကြသည်-ဟု မှတ်ချက် ယူပါ။]

ပရိစာရေန္တိ ။ “အတ္တနော ပါရိစာရိကံ ကရေန္တိ”ဟု ဦးကာ ပဌမဖွင့်၏၊ ဤ
နည်း၌ “ပရိစာရေန္တိ” ဝယ် “ပရိ+စရ” သည် “ ပါရိစရိယ” အနက်ဟောတည်း၊
ကာရိတ်ပစ္စည်း၊ “ပရိဗ္ဗိဇမလေးများကို ပြုစုစေ”ဟူရာ၌“ပရိဗ္ဗိဇမလေးများကို မိမိ၏
အလုပ်အကျွေး ဇနီးမလေးများအရာ ထားကြသည်-ဟူလို၊ ဤအဓိပ္ပါယ်အရ“မောဠိ
ဗန္ဓာဟိ ပရိဗ္ဗာဇိကာဟိ”သည် ပရိစာရေန္တိ၌ ဓာတ် ကတ္တား၊ ကာရိတ်ကံတည်း၊ ဤ
အတိုင်း ပဌမနည်းပေးထားသည်။

ဒုတိယနည်း။ ။“ဣန္ဒြိယာနိ ဝါ တတ္ထ (ထို အာရုံတို့၌) ပရိတော စာရေန္တိ”
ဟူသော ဦးကာဒုတိယနည်းအလို ပရိသည် ပရိတော (ထက်ဝန်းကျင် ဟိုဟိုဒီဒီ)
အနက်ဟော၊ စရသည် လှည့်လည်ခြင်း အနက်ဟော၊ ကာရိတ် ဧကံ ပစ္စည်း၊ ထို၏
ကံကို“ဣန္ဒြိယာနိ”ဟု ထည့်သည်၊ “ဣန္ဒြေတို့ကို ထက်ဝန်းကျင် လှည့်လည်စေ ”

ပြုစုလုပ်ကျွေးစေကြကုန်သကဲ့သို့၊ သမ္ပတ္တံ သမ္ပတ္တံ-ရောက်လာရောက်လာသော၊ ရူပါဒိ အာရမဏံ-ရူပအစရှိသော အာရုံကို၊ အနုဘဝမာနာ- ခံစားကုန်လျက်၊ ကာမသုခံ-ကာမချမ်းသာကို၊ အနုယုတ္တာယထာ-အစန်ဖန်အားထုတ်ကြသကဲ့သို့၊ ဧဝံ-တူ၊ နအနုယုတ္တာ-မမူ၊ (တနည်း) မောဠိဗန္ဓာဟိ - ကုန်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇိကာဟိ - ပရိဗ္ဗာဇိမ တို့နှင့်အတူ၊ သမ္ပတ္တံ သမ္ပတ္တံ - သော၊ ရူပါဒိအာရမဏံ- ကို၊ အနုဘဝမာနာ-ကုန်လျက်၊ ကာမသုခံ - ကို၊ အနုယုတ္တာ-ကုန်သည်၊(ဟုတွာ)၊ ပရိစာရေန္တိယထာ-ဣန္ဒြေတို့ကို ထက်ဝန်းကျင် လှည့်လည်စေကြသကဲ့သို့၊ ဝါ-ပျော်ပျော် ပါးပါး ခံစားကြသကဲ့သို့၊ ဧဝံ-တူ၊ န အနုယုတ္တာ- မမူ၊ ဣတိ-သို့၊ ဒဿေတိ - ၏။

ဟိနန္တိ - ကား၊ လာမကံ - ယုတ်ညံ့သော၊ ဂမ္ဘန္တိ - ကား၊ ဂါမဝါသိနံ- ရွာ၌ နေသူ လူတို့၏၊ ဝါ - ရွာသူ ရွာသားတို့၏၊ ဓမ္မံ - အကျင့်ဖြစ်သော၊ ပေါထုဇ္ဇနိကန္တိ - ကား၊ ပုထုဇ္ဇနေဟိ - ပုထုဇဉ်တို့သည်၊ သေဝိတဗ္ဗံ - မှီဝဲထိုက်

ဟူရာ၌ မိမိ၏ မျက်စိ နားစသည်တို့ကို အဆင်း အသံစသော အာရုံဆီသို့ပို့၍ လှည့်လည် ပြောင်းလဲ တမျိုးပြီးတမျိုး ခံစားနေသည်-ဟု ဆိုလိုသည်။ ဤနည်း၌ မောဠိဗန္ဓာဟိ ပရိဗ္ဗာဇိကာဟိတို့သည် ကရိုဏ်း(သို့မဟုတ်)သဟတ္ထဖြစ်သင့်သည်။

ဂမ္ဘံ ။ ။ ဂါမအရ ဌာနဖြစ်သော ရွာဖြင့် ဌာနိဖြစ်သော လူတို့ကို ယူစေလို၍ “ဂါမဝါသိနံ” ဟု ဖွင့်၊ “ဂါမာနံ+အယံ - ဂမ္ဘော=ရွာသူ ရွာသားတို့၏ + ဥစ္စာ ဖြစ်သောအကျင့်” ဟု ဣဒံ တဒ္ဓိတ်ပြု။ [ဂမ္ဘောတိ ဂါမဝါသိနံ သန္တကော၊ တေဟိ သေဝိတဗ္ဗတာယ၊ - သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၁၆၉။] သဒ္ဓါ ကျမ်းတို့၌ကား “ဂါမေ+ဘဝေါ- ရွာ၌ဖြစ်သောအကျင့်”ဟု ဘာဝတဒ္ဓိတ်ပြုသည်၊ [ရူပသိဒ္ဓိ၊ ၂၃၁။] ရွာ၌ဖြစ်သော အကျင့်ဟူသည်လည်း ရွာသူ ရွာသားတို့၏ အကျင့်ပင်ဖြစ်၍ အဓိပ္ပါယ် အတူပင်။

ပေါထုဇ္ဇနိကံ ။ ။ ပုထုဇ္ဇနာနံ+အယံ-ပေါထုဇ္ဇနိကော ဟုပြု၊ အများအားဖြင့် ထို ကာမဂုဏ် ချမ်းသာကို ပုထုဇဉ်တို့ မှီဝဲလေ့ရှိသောကြောင့် ပုထုဇဉ်တို့၏ဥစ္စာ ဟု ဆိုနိုင်ရကား “ပုထုဇ္ဇနေဟိ သေဝိတဗ္ဗံ”ဟု အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်သည်။ [ပုထုဇ္ဇနာနံ ဣဒန္တိ ပေါထုဇ္ဇနိကံ၊ ယထာ (အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်) ပန တံ (ထို ကာမသုခ သည်) ပုထုဇ္ဇနာနံ ဣဒန္တိ ဝတ္ထုဗ္ဗတံ လဘတိ၊ တံ (ထို အခြင်းအရာကို) ဒဿေတံ ပုထုဇ္ဇနေဟိ သေဝိတဗ္ဗန္တိ အာဟ၊ =ဋီကာ။]

မှတ်ချက် ။ ။ ဋီကာ၌ ကာမသုခံ ပုဒ်တစ်စုံကို၌ “ပုထုဇ္ဇနာနံ+ဣဒံ-ပေါထုဇ္ဇနိကံ” ဟု နပုံလိနံဖြင့် ဆိုဟန်ဘူ၏။ ဤ၌ကား ကာမသုခလ္လိကာနုယောဝေ၌ စပ်ရမည် ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ “ယော စာယံ ကာမေသု ကာမသုခလ္လိကာနုယောဝေါ ဟိနော ဂမ္ဘော ပေါထုဇ္ဇနိကော”ဟု ဓမ္မစက္ကပဝတ္ထနသုတ် ပါဠိတော်ရှိသောကြောင့် လည်းကောင်း ပုံလိနံဖြင့်ဆိုလိုက်သည်။ [အဋ္ဌကထာ၌ ဟိနံ ဂမ္ဘံစသည်ဖြင့် ရှိခြင်းမှာ ပါဠိတော်အတိုင်း ဒုတိယန္တကားခြင်းသာ ဖြစ်သည်။]

သော၊ အနရိယန္တိ - ကား၊ နနိဇ္ဈေသံ - အပြစ်ရှိသည် မဟုတ်သော၊ ဝါ -
မစင်ကြယ် မသန့်ရှင်းမဟုတ်သော၊ ဝါ-တနည်း၊ အရိယေဟိ-အရိယာတို့သည်၊
န သေဝိတဗ္ဗံ - မမှီဝဲထိုက်သော၊ အနတ္တသဉ္စိတန္တိ - ကား၊ အနတ္တ သံယုတ္တံ -
စီးပွားနှင့် မစပ်ယှဉ်သော၊ ဝါ - အမျိုးမျိုးသော မကောင်းကျိုးတို့နှင့်
စပ်ယှဉ်သော၊ (ကမေသု ကမသုခလ္လိကာနုယောဂံ - ဟု ပါဠိစောင့်၌ စပ်။)
အတ္တကိလမထာနုယောဂန္တိ - ကား၊ အတ္တဇနာ - မိမိ၏၊ အာတာပန ပရိတာ
ပနာနုယောဂံ-ရှေ့ရှု ပူလောင်စေကြောင်းအကျင့်၊ ထက်ဝန်းကျင် ပူလောင်
စေကြောင်း အကျင့်ကို အဖန်ဖန်အားထုတ်မှုကို၊ (န စ အနုယုတ္တာ - ဟု

အနရိယံ။ အရိယသဒ္ဓါသည် နိဇ္ဈေသတ္ထ (ကိလေသာ အပြစ်မရှိခြင်းအနက်)
ဟောတည်း။ ထို အနက်ကိုပင် ပုဂ္ဂလပညတ္တိ ၄၊ ၃၉ - ၌ ပရိသုဒ္ဓတ္ထ ဟု ဆိုသည်၊
ဋီကာတို့လည်း “ဝိသုဒ္ဓေါ ဥတ္တမော” ဟု ဖွင့်လေ့ရှိကြသည်။ [ယသ္မာ ပန နိဇ္ဈေ
သတ္ထော အရိယတ္ထော၊ တသ္မာ အနရိယန္တိ ဝုတ္တံ-ဋီကာ။] န ဝါ အရိယေဟိ သေဝိ
တဗ္ဗံ ဟူသော ဒုတိယနည်း၌ကား - အရိယသဒ္ဓါသည် “အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်” အနက်
ဟောတည်း။ အရိယာနံ+အယံ-အရိယော=အရိယာတို့၏ ဥစ္စာ ဟု ဣဒံတဒ္ဓိတ်ပြု၊ ဣ
ပစ္စည်း။ [အနရိယော တိ န အရိယော န ဝိသုဒ္ဓေါ နုဥတ္တမော၊ န ဝါ အရိယာနံ
သန္တကော၊-သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၁၆၉။]

ဒုက္ခံ။ ။ဒုက္ခယုတ္တံကို ကြည့်၍ “ဒုက္ခနံ ဒုက္ခံ-ဆင်းရဲခြင်း”။ [ဒုက္ခ+အ။] သဒ္ဓနီတိ
နှင့် ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟတို့၌ ဒုက္ခဓာတ်ရှိသည်။ ဒုက္ခံ + ဧတဿ + အတ္ထိတိ ဒုက္ခံ ဟု ပြု၊
“ဒုက္ခမံဝါ” ဟူသော ဒုတိယနည်း၌၊ ဒု+ခေ+ကွံ ပစ္စည်းဖြင့် “ဒုက္ခံ” ဟု ဖြစ်၏။ ဒုက္ခ
မနံ ဒုက္ခံ=ခဲယဉ်းသဲဖြင့် သည်းခံရခြင်း၊ ဝါ အခံရခက်ခြင်း၊ ဒုက္ခံ+ဧတဿ+အတ္ထိတိ
ဒုက္ခံ-ဟု ပြု၊ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ခံရခြင်းရှိသော အတ္တကိလမထ။ [ဒုက္ခံ+ဧတဿ+အတ္ထိတိ
ဒုက္ခံ၊ ဒုက္ခမနံ ဧတဿာတိ ဒုက္ခမံ-ဋီကာ။] တနည်း-ဒုက္ခေန+ခမိတဗ္ဗံတိ ဒုက္ခံ=ခဲ
ယဉ်းယဉ်း ခံထိုက်သော အတ္တကိလမထအကျင့်။

မှတ်ချက်။ ။ဤ၌လည်း အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့ဝယ် ဒုတိယန္တရှိသော ပါဠိစောင့်
အတိုင်း ဖွင့်သည် ဟု ယူပါ။ မှန်၏ - ဤ ဒုက္ခံသည် အတ္တကိလမထာနုယောဂ၏
“ဝိသေသန” ဖြစ်၏။ “ယောဂဇာယံ အတ္တကိလမထာနုယောဂေါ ဒုက္ခော အနရိယော
အနတ္တသိဟိတော” ဟု ဓမ္မစက္ကပဝတ္တန ပါဠိရှိသည်။

အနုယောဂမနုယုတ္တာ။ ။ အနုယောဂံ၌ ဒုတိယာဝိဘတ်ကို ကံအနက်ဓဟာ
ဟု မှတ်ပါ။ ဤအလို “အနုယောဂံ+အနုယုတ္တာ=အဖန်ဖန် အားထုတ်မှုကို+ အား
ထုတ်” ဟု ဆိုသဖြင့်၊ ကံနှင့် ကြိယာတို့ အရမကွဲသော်လည်း ကွဲသကဲ့သို့ ဆိုအပ်သော
အဘေဒေါပစာရ စကား ဟု မှတ်။ တနည်း- ဒုတိယာဝိဘတ်ကို ကြိယာဝိသေသန
အနက်၌ သက်စေ၍ “အနုယောဂံ-အဖန်ဖန် အားထုတ်သည် မည်လောက်အောင်”
ဟု ပေး၍၊ အနုယုတ္တာ၌ ကြိယာဝိသေသန စပ်။ [အနုယုတ္တနံ အနုယောဂေါ၊ တံ
အနုယုတ္တာတိ ဥပယောဂဝစနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ ဘာဝနပုံသကံ ဝါ။-မူလဋီ-၃၊-၄၂။]

ပါဠိတော်၌ စပ်)၊ ဒုက္ခန္တိ-ကား၊ ဒုက္ခယုတ္တံ-ဒုက္ခနှင့် ယှဉ်သော၊ ဝါ-တနည်း၊ ဒုက္ခမံ - ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ခံရခြင်း ရှိသော၊ (အတ္တကိလမထာနုယောဂံ - ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)။

ဧကေ- အချို့ ကုန်သော၊ သမဏဗြာဟ္မဏာ-တို့သည်၊ ကာမသုခလ္လိကာ နုယောဂံ- ကိလေသာကာမနှင့်တကွဖြစ်သော ချမ်းသာ၌ ငြိကပ်တွယ်တာသည် ဖြစ်၍ အဖန်ဖန် အားထုတ်မှုကို၊ ဝါ-ကာမချမ်းသာ၌ ငြိကပ်တွယ်တာသည် ဖြစ်၍ အဖန်ဖန် အားထုတ်မှုကို၊ ပရိဝဇ္ဇေသာမ-ရှောင်ကြဉ်ကြကုန်အံ့၊ ဣတိ- ဤသို့ကြံ၍၊ ကာယကိလမထံ-ခန္ဓာကိုယ်၏ ပင်ပန်းကြောင်းအကျင့်သို့၊ အနု ဓာဝန္တိယထာ-ပြေးသွားဝင်ရောက်ကြကုန်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ တတော-ထို အတ္တကိလမထအကျင့်မှ၊ မုဉ္ဇိဿာမ - လွတ်မြောက်ကြကုန်အံ့၊ (လွတ်မြောက် အောင် ကြီးစားကြကုန်အံ့)၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ ကာမသုခံ-ကိလေသာကာမနှင့် တကွဖြစ်သော ချမ်းသာသို့၊ ဝါ-ကာမချမ်းသာသို့၊ အနုဓာဝန္တိယထာ - ကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ဧဝံ-တူ၊ ဘဂဝါ-သည်၊ န (အနုဓာဝတိ) - ပြေးသွားဝင်ရောက် တော်မူသည် မဟုတ်။ [အတ္တကိလမထ , ကာမသုခန္တိပါးသို့ ပြေးဝင်တော် မူသည် မဟုတ်။]

[ထိုကို အန္တယအားဖြင့် ပြလို၍ “ဘဂဝါပန” စသည်မိန့်။] မန-အဟုတ် ကား၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ဥဘော-ကုန်သော၊ တေအန္တေ - ဤ အဖို့အစုတို့ကို။ [အန္တသဒ္ဓါ ဘဂ အနက်ဟောဟု သာရတ္ထဋီ၊ ၃၊ ၁၆၈-၌ ဖွင့်၏။] ဝဇ္ဇေတွာ- ရှောင်တော်မူ၍၊ (ပဋိပန္နော-၌စပ်)၊ [ယာသာကို သမ္မာပဋိပတ္တိနှင့် တွဲပါ၊ အာကာရဝါကျကို အတွင်းသွင်း၍ အနက်ပေးထားသည်]၊ ဘိက္ခဝေ-ဘိက္ခုတို့၊ တထာဂတေန-သည်၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ - ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူအပ်သော၊ စက္ခု ကရဏီ - ဉာဏ်မျက်စိကို ပြုတတ်သော၊ [သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ဖို့ရာ ဉာဏ်

တတော မုဉ္ဇိဿာမ။ ။စာအုပ်များ၌ ရုဓာဒိဖြင့် “မုဉ္ဇိဿာမ”ဟု ရှိ၏၊ ထိုပုဒ် သည် “ စာဂ - စွန့်လွှတ်ခြင်း ” အနက်ဟောတည်း၊ ကံကို အမြဲငဲ့၏၊ တရံတခါ အပါဒါန်ကိုလည်း ငဲ့၏၊ ဥပမာ - မုဉ္ဇတိ မိဂံ ဗန္ဓနာ-အနောင်အဖွဲ့မှ သမင်ကို လွှတ် လိုက်၏”စသည်တည်း၊ ဒိဝါဒိ မုစဓာတ်ကား “ဓောက္ခ-လွတ်မြောက်ခြင်း”အနက်ကို ဟော၏၊ အပါဒါန်ကို အမြဲငဲ့၏၊ ဥပမာ-ပရိမုစ္စတိ ဒုက္ခသွာ၊ မုတ္တောဟံ သဗ္ဗပါသေဟိ စသည်တည်း၊ “ အဓိမုစ္စတိ - စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်၏ ” စသည်၌ကား ကံကို ငဲ့သေး၏၊ ဤနေရာ၌မူ “တတော-ထို အတ္တကိလမထအကျင့်မှ” ဟု အပါဒါန်ဖြင့် သုံးထားသော ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ထိုအပါဒါန်အပြင် ကံလည်း မရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း “မုဉ္ဇိဿာမ-လွတ်မြောက်ကြကုန်အံ့၊ လွတ်မြောက်အောင် ကြိုးစားကုန်အံ့”ဟု ဒိဝါဒိ ရုပ် ရှိသင့်သည်၊ သို့မဟုတ်လျှင် “တံ - ထို အတ္တကိလမထအကျင့်ကို၊ မုဉ္ဇိဿာမ - စွန့်လွှတ်ကြကုန်အံ့ ” ဟု ရှိရပေလိမ့်မည်။

မျက်လုံးကို ဖွင့်ပေးတတ်သော - ဟု ဆိုလိုသည်။] မဇ္ဈိမာ - ကာမသုခလ္လိကာ နှံယောဂ အကျင့်၊ အတ္တကိလမထာနုယောဂ အကျင့် နှစ်ပါးတို့၏ အလယ်၌ ဖြစ်သော၊ [ထိုနှစ်ပါးတို့မှ အလွတ်ဖြစ်သော လမ်းစဉ်တမျိုး-ဟူလို။] ပဋိပဒါ- မဂ္ဂင်ရှစ်ရပ် အကျင့်မြတ်သည်။ အတ္ထိ၊ ဣတိ ဝေ-သ္မိ၊ ဝုတ္တာ - ဟောတော်မူအပ် သော၊ ယာ သာ သမ္မာပဋိပတ္တိ-အကြင် မှန်လောအကျင့်သည်။ (အတ္ထိ)၊ တမေဝ- ထို သမ္မာပဋိပတ် အကျင့်မြတ်သို့သာ၊ ပဋိပန္နော - သွားတော်မူပြီ၊ (တနည်း) တမေဝ-ကိုသာ၊ ပဋိပန္နော-ကျင့်တော်မူပြီ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ နစ အတ္တကိလ မထာ နုယောဂန္တိအာဒိ-ကို၊ အာဟ-ပြီ။

အဘိစေတသိကာနန္တိ-ကား၊ အဘိစေတသိကာနိ-လွန်ကဲသော ဥပစာရ ဈာန်စိတ်၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ-လွန်ကဲသော ဥပစာရ ဈာန်စိတ်ကို မှီကုန်သော၊ ကာမာဝစရ စိတ္တာနိ-တို့ကို၊ အတိက္ကမိတ္တာ-ကျော်လွန်၍၊ ဌိတာနိ-တည်ကုန်

အဘိစေတသိကာနိ။ ။အဓိကံ+စေတော အဘိစေတော-ရိုးရိုး ကာမာဝစရ ကုသိုလ် ကြိယာစိတ်များထက် သာလွန်သော ဥပစာရဈာန်စိတ်၊ (တနည်း) ဥပစာရ သမာဓိ၊ အဘိသဒ္ဓါသည် အတိရေက (သာလွန်) အနက်ကို ဟောသည်။ စေတော သည် မနောဂဏာဒိတည်း၊ ထို ဂိုဏ်းဝင်ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် တွဲရာ၌ ရွှေပုဒ်ကို နပုံလိန်ဖြင့် သုံးစွဲလေ့ရှိ၏။ ဥပမာ- သုန္တရံ+မနော (ဋီကာကျော်)၊ ယံ စိတ္တံ တံမနော (ပါရာဇိက ပါဠိ၊ ၆၃) စသည်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “အဓိကံ+စေတော” ဟု ပြုသည်။

အဘိစေတသိကာနိ ။ ။ အဘိစေတသိ+ဇာတာနိ အဘိစေတသိကာနိ- လွန်ကဲသော ဥပစာရဈာန်စိတ်၌ဖြစ်သော ဈာန်တို့၊ (တနည်း) လွန်ကဲသော ဥပစာရ သမာဓိစိတ်၌ ဖြစ်သော ဈာန်တို့၊ [အဘိစေတ+ဏိက၊ သံ လာ။] တနည်း- အဘိ စေတော + သဒ္ဓိသိတာနိ အဘိစေတသိကာနိ- လွန်ကဲသော ဥပစာရဈာန်စိတ်ကို မှီသောဈာန်တို့၊ (တနည်း) လွန်ကဲသော ဥပစာရသမာဓိကိုမှီသော ဈာန်တို့၊ အဘိ စေတော၌ ကြိယာ၏ ကံဖြစ်၍ ဒုတိယဒိဘတ်ကို၌ ပြုထားသည်။ အဘိစေတသိ ကာနန္တိ အဘိစေတော ဝုတ္တိ အဘိက္ကန္တံ ဝိသုဒ္ဓိံ စိတ္တံ အဓိစိတ္တံ ဝါ၊ တသ္မိံ အဘိ စေတသိ ဇာတာနိတိ အဘိစေတသိကာနိ၊ အဘိစေတော သဒ္ဓိသိတာနိ ဝါ။

အဓိပ္ပာယ်ရှင်းချက်။ ။အဘိစေတောကို “အဓိကံ + စေတော” ဟု အဘိ၏ ပရိယာယ်ဖြင့် ဝိဂ္ဂဟပြု၊ ထိုပုဒ်အရ ဥပစာရဈာန်စိတ်ကို ကောက်ပါ၊ ထိုစိတ်၏ သာလွန်မှုဖြစ်ခြင်းသည် ရိုးရိုးကာမာဝစရစိတ်တို့ထက် နှစ်သက်အပ် ကောင်းမြတ် သောကြောင့် ဖြစ်ရကား “အဘိက္ကန္တံ” ဟု ဆိုသည်။ ထိုသို့ နှစ်သက်အပ် ကောင်းမြတ် ခြင်းသည်လည်း ဆန့်ကျင်ဖက်နိဝရဏတို့မှ စင်ကြယ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ရကား “ဝိသုဒ္ဓိံ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ အဓိစိတ္တံဝါဖြင့် အဘိစေတ၏ အရကောက် တနည်းကို ပြုသည်။ စေတဖြင့် စိတ်ကို ခေါင်းတပ်၍ ဆိုထားသည်။ စိတ်သာမက ဈာန်အရာ၌ လိုရင်း ဖြစ်သော ဥပစာရသမာဓိကိုပါ ယူပါ-ဟူလို၊ တသ္မိံစသည်ကား ထင်ရှားပြီ။

သော (စတုန္ဒံ ဈာနာနံ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခ
ဝိဟာရာနန္တိ-ကား၊ ဣမ သ္မိံ ယေဝ အတ္တဘာဝေ-ဤ ပစ္စက္ခ အတ္တဘော၌ပင်၊
ဝါ-ဤ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ပင်၊ သုခဝိဟာရာနံ - ချမ်းသာစွာနေကြောင်း ဖြစ်ကုန်
သော၊ (ဈာနာနံ-၌စပ်)၊ ဟိ-မှန်၊ ပေါဋ္ဌပါဒသုတ္တန္တသ္မိံ-၌၊ သပ္ပိတိက ဒုတိယ
ဇ္ဈာနဖလသမာပတ္တိ-ပီတိနှင့်တကွဖြစ်သော ဒုတိယဈာန် ဖလသမာပတ်ကို၊ (ဒိဋ္ဌ
ဓမ္မသုခဝိဟာရာတိ - ဟူ၍) ကထိတာ - မူအပ်ပြီ၊ ပါသဒ္ဓိကသုတ္တန္တေ - ၌၊
မဂ္ဂေန-နှင့်၊ သဟ-တကွ၊ ဝိပဿနာပါဒကဇ္ဈာန်-ဝိပဿနာ၏ အခြေခံဖြစ်သော
ဈာန်ကို၊ (ကထိတံ-ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာဟု ဟောတော်မူအပ်ပြီ)။

သဘဓက ။ ။ အဓိကံ စေတောတိ အဘိစေတော၊ ဥပစာရဇ္ဈာနစိတ္တံ၊ တဿ
ပန အဓိကတာ (သာလွန်သည်၏ အဖြစ်သည်) ပါကတိက ကာမာဝစရ စိတ္တေဟိ
(တို့ထက်) သုန္နရတာယ၊ သာ (ထို ကောင်းသည်၏အဖြစ်သည်) ပဋိပက္ခတော
သုပ္ပိယာတိ အာဟ “အဘိတ္တန္တံ ဝိသုဋ္ဌံ စိတ္တ”န္တိ၊ အဓိစိတ္တန္တိ သမာဓိမာဟ၊ နေသာဝိ
ဥပစာရ သမာဓိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။-အံ၊ ဋီ ၂၊ ၂၄၈။

ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာနံ ။ ဒိဋ္ဌော + ဓမ္မော ဒိဋ္ဌဓံဗ္ဗော = မျက်မှောက်ထင်ထင်
တွေ့မြင်အပ်သောသဘော ဟူသော ပစ္စက္ခအတ္တဘော၊ ဝါ - ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၊ ဝိဟာရန္တိ
ဧတေဟိတိ ဝိဟာရာနိ၊ သုခံ+ဝိဟာရာနိ သုခဝိဟာရာနိ - ချမ်းသာစွာနေကြောင်း
ရူပါဝစရဈာန်များ၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မ+သုခဝိဟာရာနိ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာနိ၊ [ဋီကာကိုကြည့်၍
နပုံလိန်ထားပါသည်။] ထို ဈာန်တို့ကို ဝင်စား၍နေကြသော ဈာယီပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်
ဤဘဝ၌ပင် ကိလေသာ မညစ်နွမ်းသော နေက္ခမ္မသုခ (ကာမစသည်မှ ထွက်မြောက်
ကြောင်း ချမ်းသာ) ကို ရရှိကြသည်။

ပေါဋ္ဌပါဒသုတ္တန္တသ္မိံ ။ “စတုန္ဒံ ဘဂဝါ ဈာနာနံ အဘိစေတသိကာနံ
ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာနံ ” စသည်ဖြင့် ရူပါဝစရဈာန်တို့ကို ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ ဟု
ဟောတော်မူအပ်သော အရှင်သာရိပုတ္တရာစကား၏ တခြားသောသုတ်တို့၌လှာသော
အဆိုနှင့် မဆန့်ကျင်ပုံကို ညှိနှိုင်းပြလို၍ “ပေါဋ္ဌပါဒသုတ္တန္တသ္မိံ” စသည်မိန့်၊ ပီတိနှင့်
တကွဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ လောကုတ္တရာဝိပါက်ဟူသော သိမ်မွေ့သော
ချမ်းသာနှင့် ယှဉ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပေါဋ္ဌပါဒသုတ်၌ သပ္ပိတိက ဒုတိယ
ဇ္ဈာန ဖလသမာပတ်ကို “ဒိဋ္ဌဓမ္မ သုခဝိဟာရ”ဟု ဟောတော်မူထားသည်။-ဋီကာ။

ပါသဒ္ဓိကသုတ္တန္တေ ။ နောက်လာမည့် ပါသဒ္ဓိကသုတ်တော်၌ကား- စတ္တာ
ရာ မေ စုန္န သုခလ္လိကာနုယောဂါ ဧကန္တ နိဗ္ဗိဒါယ ဝိရာဂါယ စသည်ဖြင့် မဂ်နှင့်တကွ
ဝိပဿနာ၏အခြေခံ ဈာန်လေးပါးကို “ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ” ဟု ဟောတော်မူသည်။
[ထိုသုတ် ၁၀၈, ၁၀၉ ရှ။]

ဆက်ဦးမည်—ထို “ဝိပုလတာ (ဈာန်တို့၏ များသည်၏အဖြစ်)” ကိုသည် ထပ်ကာ ထပ်ကာ ဝင်စားသောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းတည်း။ မှန်၏ - အာဒိကမ္ပိကဗီထိ အဆိုက်၌ ဈာန်ဇောများ တကြိမ်သာဖြစ်၍၊ သမာပဇ္ဇနဝိထိ၌ကား နှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ်မှစ၍ အကြိမ် များစွာ ဖြစ်ကြ၏။ ထို၌လည်း ရှာ ခုထောင်သိန်း သန်း စသည်ဖြင့် ဈာန်ဇော အကြိမ်

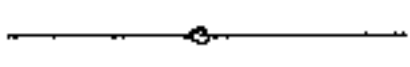
များသေ အချိန်ကြာလေ ဖြစ်သည်ကို သဘိပ္ပေါ၊ ထိုသို့ ဖျာန်စောများမှာ အချိန်ကြာသောကြောင့် သတ်မှတ်ထားသော အပိုင်းအခြားအတိုင်း ဝင်စားပြီး ဖျာန်မှ ထနိုင်သည်။ ဥပမာ- (၁) နာရီတိတိ ဝင်စားမည်ဟု ပိုင်းခြားထားလျှင် (၁) နာရီ မပြည့်မီ အတွင်း ဖျာန်မှမထသေးဝဲ (၁) နာရီတိတိ အချိန်ပြည့်ဝင်စားပြီးမှ ထခြင်းတည်း။ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “အကသိရာနံ ဝိပုလံနံ လာဘီ၊ ယထာ ပရိစ္ဆေဒေန ဝုဠာဘုံ သမတ္ထော” ဟု ဆိုသည်။

သဘဓက။ ။ ဝိပုလနန္တိ ခေပုလံ ပါပိတာနံ ဖျာနာနံ၊ ဝိပုလတာ နာမ သုဘာ ပိတဘာဝေန (ကောင်းစွာပွားများအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) စိရတရပ္ပဇတ္တိယာ (ကြာမြင့်စွာဖြစ်ခြင်းအားဖြင့် ဖြစ်သည်) ၊ သာစ (ထို စိရတရပ္ပဇတ္တိကိုလည်း) ပရိစ္ဆေဒါနုရူပါဝ ဇုတ္တိတဗ္ဗာတိ “ဝိပုလနံ” နှိုဝတွာ “ယထာပရိစ္ဆေဒေန ဝုဠာဘုံ သမတ္ထော ၊ ပေ၊ အာဟ၊ ပရိစ္ဆေဒကာလံ ဟိ အပ္ပတွာဝ (မရောက်ဝဲသာ) ဝုဠဟန္တော (ဖျာန်မှ ထသူသည်) အကသိရလာဘီ၊ န ဟောတိ ယာဝဗိန္နိတံ (အကြင်အကြင် အလိုရှိအပ်သော ဖျာန်ကို) ပဝတ္ထေတုံ အသမတ္တတ္တာ။ အံ ဋီ- ၂၊ ၂၄၈။

သုံးပါးအထူး။ ။ နိကာမလာဘီဖြင့် မိမိအလိုရှိတိုင်း အလိုရှိတိုင်းသော ခဏ၌ ဖျာန်ကို ဝင်စားနိုင်သည်၏အဖြစ် ဟူသော သမာပဇ္ဇနဝသိဘော်ကိုခသ် လည်းကောင်း၊ အာဝဇ္ဇန အဓိဋ္ဌာန ပစ္စဝေက္ခဏ ဝသိဘော်တို့ကို လည်းကောင်း ပြ၏။ အကိစ္ဆလာဘီဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက် နိဝရဏတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်အပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်ကြောင့် လွယ်လွယ်ကူကူ ဝင်စားနိုင်သည်၏အဖြစ်ဟူသော သုခပဋိပဒတာ ခိပ္ပါဘိညတာကို ပြ၏။ အကသိရလာဘီဖြင့် ဖျာန်တို့ကို များစွာရရှိထားသဖြင့် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်အပ်သော အချိန်ကျမှ ဖျာန်မှ ထနိုင်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဝုဠာနဝသိဘော်ကို ပြ၏။

ဘုရားရှင်။ ။ ဘုရားရှင်သည်ကား အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖျာန်ကို နှောင့်ကယုက်တားဆီးတတ်သော နိဝရဏဘေးရန်များကို အကြွင်းမဲ့ မဂ်ဖြင့် ဖြတ်တော်မူပြီးဖြစ်၍ ဝသိဘော် ငါးမျိုးလုံးကို အစုံအလင် ရရှိတော်မူပြီး ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အလိုရှိတိုင်း ဝင်စားနိုင်မှုစသော ကိစ္စအားလုံးကို ကောင်းကောင်းကြီး စွမ်းဆောင်တော်မူနိုင်ပါပေသည်။ [ဘဂဝါ ပန သဗ္ဗသော သမုတ္တိန္ဒပရိဗန္ဓကတ္တာ ဝသိဘာဝဿ သမ္မဒေဝ သမဓိဂတတ္တာ သဗ္ဗမေတံ သမ္မဒေဝ သတ္တောတိ၊ - ဋီကာ။]

မှတ်ချက်။ ။ ဋီကာ၌ သတ်မှတ်ထားသော အချိန်ဝယ် ဖျာန်မှ ထနိုင်ပုံကို “နာဠိကယန္တံ ဝိယ” ဟု ဥပမာပြထား၏။ ထိုပုဒ်ကို အံ ဋီ - ၂ စသည်၌လည်း တွေ့ရ၏။ ထို “နာဠိက” ဟူသည် နာရီတမျိုးပင်တည်း။ မှန်၏- သတ္တံတ၌ ရေနာရီ အနက်ဟော “နာဠိက” ပုဒ်သည် ပါဠိ၌ “နာဠိက” ဟု ဖြစ်၏။ နောက်အခါဝယ် ရေနာရီကိုသာမက နာရီမှန်သမျှကို ဟိန္ဒူများက “နာဠိက” ဟုပင် သုံးစွဲကြသတဲ့။ ဤ၌ “နာဠိကယန္တံ” ဟု ဆိုသဖြင့် အချိန်တိကျသော စက်နာရီ တမျိုးဟု ယူဆဖွယ်ရှိသည်။ [နာဠိကယန္တန္တိ ကာလမာနနာဠိကယန္တမာဟ၊ - နာဠိကယန္တဟူသည် အချိန်ကို တိုင်းတာကြောင်းဖြစ်သော စက်ယန္တယားနာရီကို ဆိုသည်။ - အံ ဋီ - ၂၊ ၂၄၈။]

အနုယောဂဒါနပ္ပကာရ အဖွင့်

၁၆၁။ ဧကိဿာ လောကဓာတုယာတိ - ကား၊ ဒသသဟဿိ လောကဓာတုယာ - တသောင်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော စကြာဝဠာ၌၊ (ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ - ဟု ပါဠိတော်၌ စပ်)၊ ဟိ-ခွဲ၊ ခေတ္တာနိ - ခေတ်တို့သည်၊ တီဏိ - သုံးပါးတို့တည်း၊ ဇာတိခေတ္တံ-ဇာတိခေတ်လည်းကောင်း၊ အာဏာခေတ္တံ-လည်းကောင်း၊ ဝိသယခေတ္တံ-လည်းကောင်းတည်း၊ တတ္ထ-ထိုသုံးပါးသော ခေတ်တို့တွင်၊ ဒသသဟဿိ လောကဓာတု - သည်၊ ဇာတိခေတ္တံနာမ - ဇာတိခေတ်မည်၏၊ ဝါ-ဘုရားအလောင်း၏ ဖွားမြင်တော်မူရာ ခေတ်မည်၏၊ ဟိ - မှန်၏၊ သာ - ထိုတသောင်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော စကြာဝဠာသည်၊ တထာဂတဿ - ၏၊ [ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနေ စသော သုံးပုဒ်၌ စပ်၊] ဝါ - ဘုရားလောင်း၏၊ မာတုကုစ္ဆိ သ္မိ - မယ်တော်ဝမ်းသို့၊ ဩက္ကမနကာလေ-သက်ဝင်ရာ အခါ၌လည်းကောင်း၊

ဒသ သဟဿိ လောကဓာတု။ ။ဧကိဿာ လောကဓာတုယာ အရ ဤစကြာဝဠာ တခုကိုသာ ယူမည်စိုး၍ “ဒသသဟဿိလောကဓာတု”ဟု ဖွင့်သည်။ ဤ စကြာဝဠာသာမက ဤ စကြာဝဠာကို ဝန်းရံ၍ တည်နေကြသော စကြာဝဠာတသောင်းကို ယူပါ၊ မှန်၏-ဇာတိခေတ်၏ အဖြစ်ဖြင့် ထို စကြာဝဠာတသောင်းကို တပေါင်းတည်း ပေါင်းယူ၍ “ဧကိဿာ လောကဓာတုယာ” ဟု ဖွင့်တော်မူထားသည်။ [ဒသ သဟဿိ+ပမာဏံ+ယတ္ထာတိ- ဒသသဟဿိ၊ ပရိမာဏအနက်၌ ဏပစ္စည်း၊ ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စည်း၊ လောကဓာတုနှင့် ကမ္မဝံရည်း တွဲပါ၊ သမာသ်အလယ် ရယူပြု၍ “ဒသသဟဿိလောကဓာတုယာ” ဟု ရှိသည်။]

မှတ်ချက်။ ။ ထို စကြာဝဠာတသောင်း၏ ဇာတိခေတ် ဖြစ်ခြင်းသည် ဓမ္မတာ (ထုံးစံ) တည်း၊ ပရိဂ္ဂဟ (အနီးအနား စကြာဝဠာများကိုသိမ်းယူထားခြင်း) ဟုလည်းကော်စိတို့ ဆိုကြ၏၊ ဘုရားအားလုံး၏ပင် ဇာတိခေတ်သည် စကြာဝဠာအတွင်းရှိ နတ်ဗြဟ္မာများသာ တရားထူးရကြ၏ ဟု ဋီကာ၌ ဝဒန္တိဝါဒရှိသည်။

ဇာတိခေတ္တံ ။ ။ ဇာယတိ ဧတ္ထာတိ ဇာတိ- ဖွားမြင်တော်မူရာ စကြာဝဠာ၊ ဇာတိစ+သာ+ခေတ္တံ ဇာတိ ဇာတိခေတ္တံ=ဖွားမြင်တော်မူရာခေတ်ဟု ကြံပါ။ [ပကမ္မန ဒေဝတူပသင်္ကမနာဒိနာ (မြေလှုပ်ခြင်း၊ နတ်ဗြဟ္မာများ ဘုရားရှင်ထံ ချဉ်းကပ်ခြင်း စသည်အားဖြင့်၊) ဇာတစက္ကံဝါဠေန သမာနယောဂက္ခမဋ္ဌာနံ (အတူယှဉ်ခြင်း၌ ခန့်သော-အတူဖြစ်ထိုက်သော အရပ်) ဇာတိခေတ္တံ။] သရသေနဝ (မိမိ၏ သဘောအားဖြင့်ပင်) အာဏာပဝတ္တနဋ္ဌာနံ အာဏာခေတ္တံ။ [အာဏာယ+ပဝတ္တနံ ခေတ္တံ အာဏာခေတ္တံ-ဟု ပြု၊ ပဝတ္တနပုဒ်ကို ချေ။] ဗုဒ္ဓဉာဏဿ ဝိသယဘူတံ ဌာနံ ဝိသယခေတ္တံ။ [ဝိသယဘူတံ+ခေတ္တံ ဟု ပြု။]

မာတုကုစ္ဆိ စသည်။ ။ဤအခါ ခြောက်မျိုးကိုသာ ယူထားခြင်းသည် နိဒဿနမတ္တ (နမူနာ ညွှန်ပြရုံမျှ) ဖြစ်၏၊ မဟာဘိနိဟာရ (မိမိစိတ်ကို မြတ်သော သမ္မညတဉာဏ်သို့ ရွေးရှုဆောင်ကြောင်း ဆုတောင်းရာ၊) ဘုရားဆုပန်ရာ အခါစသည်တို့၌

နိက္ခမနကာလေ - အမိဝမ်းမှ ဖွားမြင်တော်မူရာ အခါ၌လည်းကောင်း၊ သမ္မော
ဓိကာလေ - သစ္စာလေးပါးကို သိတော်မူရာ အခါ၌လည်းကောင်း၊ ဓမ္မစက္က
ပွဝတ္ထနေ - ဓမ္မစကြာကို ဖြစ်စေတော်မူရာ အခါ၌လည်းကောင်း၊ အာယုသင်္ခါ
ရောဿဇ္ဇနေ - အာယုသင်္ခါရကို လွှတ်တော်မူရာ အခါ၌လည်းကောင်း၊ ပရိ
နိဗ္ဗာနေစ-ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူရာ အခါ၌လည်းကောင်း၊ ကမ္မတိ-တုန်လှုပ်ရ၏။

ပန - အပ္ပိတပါးကား၊ ကောဋိသတ သဟဿ စက္ကဝါဠိ - ကုဋေတသိန်း
အတိုင်းအရှည်ရှိသော စကြဝဠာသည်၊ အာဏာခေတ္တနာမ - အာဏာခေတ်
မည်၏၊ ဝါ - ပရိတ် အာဏာတော်၏ ပျံ့နှံ့ရာ ခေတ်မည်၏၊ ဟိ - မှန်၏၊
အာဠာနာဋိယ မောရပရိတ္တ ဗေဂ္ဂပရိတ္တ ရတနပရိတ္တာဒိနံ - အာဠာနာဋိယ
သုတ်၊ မောရပရိတ်၊ ဗေဂ္ဂပရိတ်၊ ရတနပရိတ် အစရှိသည်တို့၏၊ အာဏာ -
အာဏာသည် (အရှိန်အာ) အမိန့်အာဏာသည်)၊ ဧတ္ထ - ဤ ကုဋေတသိန်း
အတိုင်းအရှည်ရှိသော စကြဝဠာ၌၊ ဝတ္ထတိ - ဖြစ်၏၊ (ပျံ့နှံ့၏)။

ပန - ကား၊ ဝိသယ ခေတ္တဿ - ဝိသယခေတ်၏၊ ဝါ - ဉာဏ်တော်၏
အရာဖြစ်သောခေတ်၏၊ ပရိမာဏံ-အတိုင်း အရှည်သည်၊ (အတိုင်းအတာသည်)
နတ္ထိ၊ ဟိ - မှန်၏၊ ဗုဒ္ဓါနံ - တို့၏၊ (အဝိသယောနာမ ၌စပ်)၊ ဉာဏံ - ဉာဏ်
တော်သည်၊ ယာဝတကံ-အကြင်မျှလောက် အတိုင်းအရှည်ရှိ၏၊ တာဝတကံ-
ထိုဉာဏ်တော် အတိုင်းအရှည် ရှိသလောက်၊ ဧ ယံ - သိထိုက်သော တရား
သည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဧ ယံ-သည်၊ ယာဝတကံ - ၏၊ တာဝတကံ - ထို ဧ ယံ

လည်း စကြာဝဠာတသောင်း တုန်လှုပ်၏ ဟု ဋီကာဆို၏၊ အံ၊ ၃၊ ၁၂၈၊ ၁၃၃-
သုတ်တော်လာ မြေလှုပ်ခြင်း၏အကြောင်းများတွင် ဘုရားရှင်နှင့်ဆိုင်သော အကြောင်း
ခြောက်မျိုးကို ယူ၍ ဆိုသားဟန် တူသည်၊ [မြေလှုပ်ခြင်း၏ အကြောင်းများကို ထို
သုတ် ၄၊ ၆-တို့၌ ရှုပါ။]

အာဏာ ဝတ္တတိ ။ ။ အာဠာနာဋိယသုတ်တော် စသည်တို့၏ အာဏာ ပျံ့နှံ့
ဟူရာ၌ ထိုစကြာဝဠာ ကုဋေတသိန်း၌ နေကြသော နတ်ဗြဟ္မာတို့က ထိုတရားတော်ကို
လေးလေးစားစား ဦးထိပ်ထားလျက် လက်ခံကြသောကြောင့် ထိုသို့ ပျံ့နှံ့သည်၊ ထိုသို့
ပျံ့နှံ့သည်မှာလည်း ဘုရားရှင်တို့၏ အာနုဘော်ကြောင့်သာ ဖြစ်၏၊ အလိုဆန္ဒတော်
ကြောင့် မဟုတ်၊ မှန်၏- ယာဝတကံ ပန အာကင်္ခေယျ (အလိုရှိသလောက် အသံတော်
ဖြင့် ကြားသိစေနိုင်၏) ဟု အံ၊ ၁၊ ၂၂၉၊ ပါဠိတော်ရှိသောကြောင့် ထို ကုဋေတသိန်း
ထက် ပိုလွန်၍လည်း အာဏာတော် ပျံ့နှံ့စေနိုင်သည်။

ဧ ယံ ။ ဉာတဗ္ဗန္တိ ဧ ယံ၊ [ဉာ+ဗျ။] ဧ ယံတရားသည် အပိုင်းအခြား
မရှိအောင် များသော်လည်း တရားကိုယ်အားဖြင့် ငါးမျိုးသာ ရှိ၏၊ ထို ငါးမျိုးကား -
သင်္ခါရ၊ ဝိကာရ၊ လက္ခဏ၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပညတ်တည်း၊ ဝိကာရဟူသည် “ ရူပဿ လဟုတာ

တရား အတိုင်းအရှည် ရှိသလောက်၊ ဉာဏ် - သည်၊ (အတ္တိ)၊ ဧညယျံ - သိထိုက်သော တရားသည်၊ ဉာဏ ပရိယန္တိကံ - ဉာဏ်တော်ဟူသော အဆုံး အပိုင်းအခြား ရှိ၏၊ ဉာဏံ - သိတတ်သော ဉာဏ်တော်သည်၊ ဧညယျပရိယန္တိကံ - သိထိုက်သော တရားဟူသော အဆုံး အပိုင်းအခြား ရှိ၏၊ ဣတိ - သို့၊ ဝစနတော - ဟောတော် မူခြင်းကြောင့်၊ အဝိသယောနာမ-အရာမဟုတ်သည်မည်သည်၊ နတ္ထိ-ရှိတော်မမူ။

ပန - ဆက်၊ တီသု - ကုန်သော၊ ဣမေသု ခေတ္တေသု ဤခေတ်တို့တွင်၊ ဣမံ စက္ကဝါဠ-ကို၊ ဌပေတွာ-ချန်ထား၍၊ အညသ္မိံ - ဤ စကြာဝဠာမှ အခြားသော၊ စက္ကဝါဠေ-၌၊ ဗုဒ္ဓါ-တို့သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ-ပွင့်တော်မူကုန်၏၊ ဣတိ-သို့၊ သုတ္တံ - ပါဠိတော်သည်၊ နတ္ထိ - မရှိ၊ ပန - အနွယ်ကား၊ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ - ပွင့်တော်မမူကုန်၊ ဣတိ-သို့၊ (သုတ္တံ)သည်၊ အတ္တိ[ထိုစကားကို အကျယ်ချဲ့လို၍ “တိဏံ ပိဋကနိ” စသည်မိန့်။] ပိဋကနိ-ပိဋကတို့သည်၊ တိဏံ-သုံးပုံတို့တည်း၊ ဝိနယပိဋကံ-ဝိနယ ပိဋက လည်းကောင်း၊ သုတ္တန္တပိဋကံ - လည်းကောင်း၊ အဘိဓမ္မပိဋကံ -

မုဒုတာ ကမ္မညတာ ဝိညတ္တိ ဒွယံ ဝိကာရ ရူပနာမ” အရပင်တည်း၊ ထိုရှင် ငါးပါး သည် သင်္ခါရတွင် တိုက်ရိုက် မပါဝင်သောကြောင့် ဧညယျတရား တပါးအဖြစ် သီးခြား ယူရသည်။

လက္ခဏာရုပ်လေးပါးလည်း “ ရူပဿ ဥပစယော သန္တတိ ဇရတာ အနိစ္စတာ လက္ခဏာ ရူပံ နာမ” အရပင်တည်း၊ ထိုလေးပါးလည်း သင်္ခါရတွင် တိုက်ရိုက်မပါဝင်၍ သီးခြား ဧညယျတရား ဖြစ်ရသည့်၊ နိဗ္ဗာန်နှင့် ပညတ်တို့၏ သင်္ခါရတွင် မပါဝင်ပုံမှာ ထင်ရှားပြီ၊ ထိုဝိကာရ လက္ခဏာ နိဗ္ဗာန် ပညတ်တို့မှကြွင်းသော ရုပ်နာမ် အားလုံးကို “ သင်္ခါရ ” ဟု ခေါ်၏၊ ထို ငါးမျိုးဖြင့် သိမ်းယူလျှင် သိပ္ပယ်အားလုံးစုံတော့၏၊ ထို့ကြောင့် “ဧညယျဓမ္မတရားငါးပါး”ဟု ပြောလေ့ရှိကြသည်။ [သင်္ခါရ ဧညယျာနိ အသေသိတာနိတိ သင်္ခါရ ဝိကာရ လက္ခဏာ နိဗ္ဗာန ပညတ္တိ သင်္ခါတ ဧညယျာနိ အသေသတော ဇာနိတွာ၊ - ဇိနာလင်္ကာရ ဋီကာ၊ အသာဓာရဏ ဉာဏဝဏ္ဏနာ (၂၃) ဝါသာ အဖွင့်။]

နိပ္ပဇ္ဇန္တိတိ ပန အတ္တိ။ ။ “ဤစကြာဝဠာမှတပါး အခြား စကြာဝဠာ၌ ဘုရား မပွင့်”ဟု ပြသော သုတ်တော်ရှိ၏ ဟူသော စကားနှင့်စပ်၍ ဋီကာ၌ ဤသို့ ထုတ်ပြ တာ၏၊ “ န မေ အာစရိယော အတ္တိ , သဒိသော မေ န ဝိဇ္ဇတိ = ငါဘုရားမှာ လောကုတ္တရာ ဆရာမရှိ၊ ငါဘုရားနှင့်တန်းတူသူမရှိ (ဝိ၊ ၃၊ ၁၂) ဟူသောစကားတော် ကို ဤ စကြာဝဠာ၌တည်၍ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာမိန့်တော်မူခဲ့၏။ [မောဓိပင်မှ မိဂဒါဝုန်တောသို့ ကြွလာတော်မူရာ ဂယာရွာနှင့် မောဓိပင်အကြား လမ်းခရီး၌ ဥပကအား မိန့်တော် မူခဲ့သည်။]

ဤပါဠိတော်၊ ။ ဤပါထိကဝဂ္ဂ သမ္မသဒနီယ သုတ်တော်၌လည်း “ ကိံပနာ ဝုသော သာရိပုတ္တ အတ္ထေတရဟိ အညော သမဏောဝါ မြာက္ခဏောဝါ ဘဂဝတာ သမသဓမော သဗ္ဗောဓိယံ = ငါ့ရှင် သာရိပုတ္တရာ ယခုအခါ၌ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်

လည်းကောင်းတည်း။ သင်္ဂီတိယော - သံဂါယနာတို့သည်။ [နောက် လူတိ ပါသည်။] မဟာကဿပတ္ထေရဿ- အရှင်မဟာကဿပထေရ်၏။ သင်္ဂီတိ- သံဂါ ယနာ လည်းကောင်း၊ ယသတ္ထေရဿ- ၏။ သင်္ဂီတိ- လည်းကောင်း၊ မောဂ္ဂလိ ပုတ္တတိဿတ္ထေရဿ- ၏။ သင်္ဂီတိ-လည်းကောင်း၊ လူတိ-သို့၊ တိဿော-သုံးတန် တို့တည်း။ တိဿော-ကုန်သော၊ လူမာ သင်္ဂီတိယော- တို့သို့၊ အာရုဠေ-တင်အပ် သော၊ တေ ပိဋကေ - ပိဋကသုံးပုံ ဟူသော၊ ဗုဒ္ဓဝစနေ - ဘုရားစကားတော်၌၊ လူမံ စက္ကဝါဠ- ကို၊ မုပ္ပိတော-လွှတ်၍၊ အညတ္တ - အခြား စကြာဝဠာ၌၊ ဗုဒ္ဓါ- တို့သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ - ကုန်၏၊ လူတိ - ဤသို့၊ သုတ္တံ - သည်၊ နတ္ထိ၊ ပန - ကား၊ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ - ကုန်၊ လူတိ - သို့၊ (သုတ္တံ) အတ္ထိ။

အပုဗ္ဗံ အစရိမန္တိ-ကား၊ အပုရေ-ရှေးကာလလည်းမဟုတ်၊ အပစ္ဆာ-နောက် ကာလလည်းမဟုတ်၊ ဧကတော-တပြိုင်နက်၊ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ-ပွင့်တော်မမူကုန်၊ ပုရေဝါ- ရှေ့၌သော်လည်းကောင်း၊ ပစ္ဆာ ဝါ- နောက်၌သော်လည်းကောင်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ- ကုန်၏၊ လူတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ တတ္ထ-ထို အပုဗ္ဗံ အစရိမံဟူသော ပါဠိ၌၊ ဗောဓိ ပလ္လင်္ဂေ-၌၊ ဗောဓိ -သစ္စာလေးပါးကို သိသော ဉာဏ်သို့၊ အပတွာ-မရောက်

သဗ္ဗညုတဉာဏ်အရာတွင် ငါဘုရားရှင် ထပ်တူထပ်မျှ တန်းတူသော အခြားသမဏ မြာဟ္မဏ ရှိသလား”ဟု မေးလျှင်၊ “အဟံ ဘန္တေ နောတိ ဝဒေယျံ=တပည့်တော်က မရှိပါ အရှင်ဘုရားဟု လျှောက်ပါမည်”ဟု ဘုရားရှင်အား လျှောက်ထား၍ (ထိုသို့ လျှောက်ထားနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြဖို့ရာ) “ အဋ္ဌာနဓမ္မဟံ အနဝကာသော၊ ယံ ဧကိဿာ ဇေယျာကောတုယာ ဓမ္မ အရဟန္တော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ၊ နေတံ ဋ္ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။- (မ၊ ၃၊ ၁၁၀၊ အံ၊ ၁၊ ၂၉၊ အတိ၊ ၂၊ ၃၅၀။)

“တသောင်းသော စကြာဝဠာ၌ နှစ်ဆူသောဘုရားရှင်တို့ ပွင့်တော်မူခြင်း၏ အကြောင်း အခွင့်အလမ်း မရှိနိုင်” ဟူသောသုတ်တော်ကို ဓမ္မသေနာပတိကလည်း မိန့်တော်မူခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်နှင့် အရှင်သာရိပုတ္တရာ နှစ်ပါးလုံးကပင် ဗုဒ္ဓခေတ်ဖြစ်သော ဤစကြာဝဠာကို ချန်ထား၍ အခြား စကြာဝဠာ၌ ဘုရားရှင်များ မပွင့် ဟု မိန့်တော်မူပြီး ဖြစ်၏။ ဤသို့ အဋ္ဌကထာဆရာ ဆိုလိုသည် ဟု ဇီကာတို့ ကောက်ချက်ချသည်။ [ဤဇီကာနှင့် ဝိဘင်္ဂ၊ မူလ၊ ၆၊ ၂၀၀, ၂၀၉ ကြည့်ပါ။]

အပုဗ္ဗံ အစရိမံ။ ။ အပုဗ္ဗကို “အပုရေ”ဟုလည်းကောင်း၊ အစရိမံကို “အပစ္ဆာ” ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်သည်။ ထိုတွင် ပုဗ္ဗအရ ပဋိသန္ဓေယူရာအခါမှ အတိတ်ဖြစ်သော ရှေးကို ယူပါ၊ စရိမ-အရ ဓာတုပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးရာကာလမှ နောက်ဖြစ်သော အနာဂတ် ကို ယူပါ၊ ဧကတောကို “သဟ(တပြိုင်နက်)၊ ဧကသ္မိ” ကာလေ (တချိန်တည်း)” ဟု ဇီကာဖွင့်သည်။ ထို “တချိန်တည်း” ဟူသည်လည်း ပဋိသန္ဓေယူရာ အခါမှစ၍ ဓာတုပရိနိဗ္ဗာန်အထိ အချိန်အတွင်းကို ဆိုလိုသည်။

တတ္ထ ဗောဓိပလ္လင်္ဂေ။ ။ အပုဗ္ဗ အစရိမံနှင့်စပ်၍ နောက်ဆုံးဘဝ ပဋိသန္ဓေ နှစ်တော်မူရာအခါမှစ၍ ဓာတုပရိနိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် ကာလကို ပိုင်းခြားပြလို၍ “တတ္ထ

မူ၍ (မဆောက်မချင်း)၊ န ပဋ္ဌဟိဿာမိ - ဤနေရာမှ မထတော့အံ့၊ ဣတိ ဤသို့
 ခိဋ္ဌာန်တော်မူ၍၊ နိသိန္န ကာလတော - ထိုင်တော်မူရာ အခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊
 ယာဝ - အကြင်မျှလောက်၊ မာတုကုစ္ဆိသ္မိံ - မယ်တော်ဝမ်းတိုက်၍၊ ပဋိသန္ဓိ
 ဂ္ဂဟဏံ-ပဋိသန္ဓေကို ယူတော်မူခြင်းသည်၊ ဝါ-ပဋိသန္ဓေကို ယူတော်မူရာ အခါ
 သည်၊ (အတ္တိ)၊ တာဝ-ထိုမျှလောက် တိုင်အောင် (ထိုဗောဓိပလ္လင်၌ ထိုင်တော်
 မူရာ အခါမှစ၍ ပဋိသန္ဓေယူရာ အခါတိုင်အောင်) ပုဗ္ဗေတိ-ပုဗ္ဗေဟူ၍၊ န ဝေဒိ
 တဗ္ဗံ-မသိထိုက်သေး၊ [ဤမျှသာ မကသေး၊ နောက်ကျန်သေးသည် - ဟူလို။]

ဟိ-မှန်၏၊ ဗောဓိသတ္တဿ-၏၊ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏံ-ပဋိသန္ဓေကို ယူတော်မူရာ
 အခါ၌၊ ဒဿသဟဿ စက္ကဝါဠကမ္ပနေနေဝ-တသောင်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော
 စကြာဝဠာ၏ တုန်လှုပ်ခြင်းဖြင့်ပင်၊ ခေတ္တ ပရိဂ္ဂဟော-ဇာတိခေတ်ကို ပိုင်းခြား
 ယူခြင်းကို၊ ကတော - ပြုတော်မူအပ်ပြီ၊ [ကတော၏ ကတ္တားကို ဥပ္ပဇ္ဇမာနေန
 ဗောဓိသတ္တေနဟု ဋီကာထည့်၏၊ ပဋိသန္ဓေနလောသော ဘုရားအလောင်းတော်
 က ပြုတော်မူအပ်ပြီ-ဟူလို။] အညဿ - အခြားသော၊ ဗုဒ္ဓဿ - ၏၊ ဥပ္ပတ္တိ-
 ပွင့်တော်မူခြင်းသည်၊ ဝါ-ကို၊ နိဝါရိတာ-တားမြစ်အပ်သည်၊ ဟောတိ-၏။
 [ဤစကားဖြင့် ပုဗ္ဗေအရကို ပြသည်။]

စ- ဆက်၊ ပရိနိဗ္ဗာနတော - ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူရာ အခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ- ၍၊
 ယာဝ- အကြင်မျှလောက်၊ သာသပမတ္တာပိ-မှန်ညှင်းစေ့ အတိုင်းအရှည်ရှိသည်
 လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓာတုယော-ဓာတ်တော်တို့သည်၊ တိဋ္ဌန္တိ- တည်ရှိကုန်၏၊
 တာဝ- ထိုဓာတ်တော်တို့ တည်ရှိသမျှကာလပတ်လုံး၊ ပစ္စာတိ- ပစ္စာဟူ၍၊ န
 ဝေဒိတဗ္ဗံ-မသိထိုက်သေး၊ [ဓာတ်တော်တို့ တည်ရှိနေလျှင် သက်တော်ထင်ရှား
 ဘုရားရှင်တို့ တည်ရှိနေသည်ဟုပင် ဆိုထိုက်ကြောင်းကို ပြလို၍ “ဓာတုသု ဟိ”
 စသည်မိန့်။] ဟိ- မှန်၏၊ ဓာတုသု - တို့သည်၊ ဌိတာသု - တည်ရှိကုန်လသော်၊
 ဗုဒ္ဓါပိ- တို့သည်လည်း၊ ဌိတာဝ- ကုန်သည်သာ၊ ဟောန္တိ၊ တသွာ- ကြောင့်၊
 (ဓာတ်တော်တို့ တည်ရှိကုန်လသော် ဘုရားရှင်တို့၏လည်း တည်ရှိကုန်သည်၏

ဗောဓိပလ္လင်္ဂေ” စသည်မိန့်၊ အဓိပ္ပာယ်ကို အဋ္ဌကထာအတိုင်းသိပါ၊ “နိသိန္န ကာလ
 တော ပဋ္ဌာယ ယာဝ မာတုကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏံ” ဟု ပဋိလောမအစဉ်အားဖြင့်
 ဆိုထားသည်။ [သော ပန ကာလေဝ ကတံ ပရိစ္ဆိန္နောတိ၊ စရိမာဝေ (နောက်ဆုံး
 အဝဋ်) ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဓာတုပရိနိဗ္ဗာနန္တိ ဒဿန္တော “တတ္ထ
 ဗောဓိပလ္လင်္ဂေ”တိ အာဒိမာဟ- ဋီကာ။]

ခေတ္တပရိဂ္ဂဟော ကတော။ ။ [အဋ္ဌကထာ၌ ကတောနောင် ဝေမပါ၊ ဋီကာ၌
 ပါသည်။] ခေတ္တပရိဂ္ဂဟော ကတောဝ ဟောတိ “ဗုဒ္ဓံ (ဤ စကြာဝဠာတသောင်း
 သည်၊) ဗုဒ္ဓါနံ ဇာတိခေတ္တ”န္တိ၊ ဧကန ပန ပရိဂ္ဂဟော ကတော၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနေန ဗောဓိ
 သတ္တေန-ဋီကာ။

အဖြစ်ကြောင့်)။ ဧတ္ထန္တရေ - ဤကာလအတွင်း၌၊ (ဘုရားအလောင်း၏ နောက်ဆုံးဘဝ ပဋိသန္ဓေနေသည်မှစ၍ ဓာတ်တော်တို့တည်ရှိရာ ဤကာလ အတွင်း၌)။ အညဿ-သော၊ ဗုဒ္ဓဿ-၏၊ ဥပ္ပတ္တိ-သည်၊ ဝါ-ကို၊ နိဝါရိတာဝ- တားမြစ်အပ်သည်သာ၊ ဟောတိ၊ ပန-ဗျတိရိက္ခကား၊ (တနည်း) ပန-တားမြစ် အပ်ရာ ကာလအဖို့မှ မတားမြစ်အပ်ရာကာလ အဖို့တပါးကား၊ ဓာတု ပရိနိဗ္ဗာ နေ- ဓာတုပရိနိဗ္ဗာန်သည်၊ ဇာတေ- ဖြစ်ပြီးလသော်၊ အညဿ-သော၊ ဗုဒ္ဓဿ- ၏၊ ဥပ္ပတ္တိ-ကို၊ န နိဝါရိတာ- အပ်။ [ဤစကားဖြင့် ပစ္စာ၏အရကို ပြသည်။]

တိပိဋက အန္တရဓာနအဖွင့်

အန္တရဓာနာနိနာမ-ကွယ်ခြင်းတို့မည်သည်၊ ပရိယတ္တိအန္တရဓာနံ-ပရိယတ်၏ ကွယ်ခြင်း လည်းကောင်း၊ ပဋိဝေဓအန္တရဓာနံ - ပဋိဝေဓ၏ ကွယ်ခြင်းလည်း ကောင်း၊ ပဋိပတ္တိအန္တရဓာနံ - ပဋိပတ်၏ ကွယ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဣတိ-သို့၊ တိဏိ-တို့တည်း၊ တတ္ထ-ထိုသုံးပါးသော အန္တရဓာနတို့တွင်၊ ပရိယတ္တိတိ-ကား၊ တိဏိ-ကုန်သော၊ ပိဋကာနိ-တို့တည်း၊ ပဋိဝေဓောတိ-ကား၊ သစ္စပုဋိဝေဓော- သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း၍သိသော မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တည်း၊ [ဈာန်တရား များလည်း ပဋိဝေဓပင် ဖြစ်၏၊ သို့ရာတွင် သစ္စပုဋိဝေဓောဟု ဆိုသောကြောင့် ပဋိဝေဓအရ မဂ်ဖိုလ်ကိုသာ ယူထားသည်။] ပဋိပတ္တိတိ-ကား၊ ပဋိပဒါ-သစ္စာ လေးပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိကြောင်း သိလစသော အကျင့်တည်း။

ဧတ္ထန္တရေ။ ။ဧတ္ထန္တရေတိ စရိမတဝေ ဗောဓိသတ္တဿ ပဋိသန္ဓိဂဟဏံ ဓာတု ပရိနိဗ္ဗာနန္တိ ဣမေဟိ ဒွိတိ ပရိစ္ဆိန္နေ (ပိုင်းခြားအပ်သော) တေသ္မိ အန္တရေ (ဤ ကာလအတွင်း၌)။-ဋီကာ။

တိဏိ အန္တရဓာနာနိ။ ။ “ဓာတုပရိနိဗ္ဗာန် ဖြစ်ပြီးသောအခါ အခြား ဘုရား ၍ရံ၏ ဖြစ်ခွင့်ကို မတားမြစ်အပ်”ဟု ဆိုပြီး၍ ထို မတားမြစ်ခြင်း၏အကြောင်းကိုပြလို၍ “တိဏိ ဟိ” စသည်မိန့်။ [တိဏိနောင် ဋီကာ၌ “ဟိ” ပါ၏၊ ရှေးနိဿယ၌လည်း ပါသည်၊ အဘိ၊ ၉၊ ၄၀၂ ၌လည်း ပါသည်၊ “ဟိ-ချဦးမည်”ဟု ပေးပါ။]

ဋီကာ။ ။ “န နိဝါရိတာ”တိ ဝတော တတ္ထ (ထိုစကားရပ်၌) ကာရဏံ ဒသေတုံ “တိဏိ ဟိ” တိ အာဒိဝုတ္တံ၊ ပဋိပတ္တိ အန္တရဓာနေန သာသနဿ ဩသတ္တိတတ္တာ (ဆုတ်နစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်) အပရဿ ဥပ္ပတ္တိ လဒ္ဓါဝသရာ (ရအပ်သောအခွင့် ရှိသည်) ဟောတိ၊ ပဋိပဒါတိ ပဋိဝေဓောဝဟာ (ပဋိဝေဓကို ဆောင်နိုင်သော) ပုဗ္ဗ ဘာဂ ပဋိပဒါ (ရှေးအဖို့က ကျင့်အပ်သော သီလစသည်) ။

တတ္ထံ-ထို သုံးပါးတို့တွင်၊ ပဋိဝေဓောစ- သည်လည်းကောင်း၊ ပဋိပတ္တိစ- သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိပိ- ရံခါလည်းရှိ၏၊ န ဟောတိပိ- ရံခါလည်းမရှိ၊ ဟိ-ခွဲ၊ ကေသ္မိကာလေ-တခုသောအခါ၌၊ (တခါတုန်းက)၊ ပဋိဝေဓကရာ- ပဋိဝေဓကို ပြုတတ်ကုန်သော (မဂ်ဖိုလ်ရကုန်သော)၊ ဘိက္ခု - တို့သည်၊ ဗဟု- များကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ သေတိက္ခန္တိ- သည်၊ ပုထုဇ္ဇနော - တည်း၊ ဣတိ- သို့၊ အင်္ဂုလိံ - လက်ချောင်းကို၊ ပဿာရေတွာ - ဆန့်၍၊ [အင်္ဂုလိံ ပဿာရေတွာ- လက်ညှိုးထိုး၍။] ဒဿေတဗ္ဗော - ညွှန်ပြထိုက်သည်၊ ဟောတိ၊ ဣမသ္မိံ ယေဝ ဒီပေ - ဤ သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ပင်၊ [အခြားနိုင်ငံကို မဆိုထားဘိ ဤ သီဟိုဠ်ကျွန်း ၌ပင်-ဟူလို။] ကေဝါရံ-တကြိမ်တခါက၊ ပုထုဇ္ဇနဘိက္ခု နာမ- ပုထုဇ္ဇနရဟန်း မည်သည်၊ န ဟောတိ - မရှိခွဲ၊ ပဋိပတ္တိပူရကာပိ - ပဋိပတ်ကိုဖြည့်ကျင့်သော ရဟန်းတို့သည်လည်း၊ ကဒါစိ-တရံတခါ၌၊ ဗဟု ဟောန္တိ၊ ကဒါစိ-၌၊ အပ္ပါ- နည်းကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ ဣတိ-သို့၊ ပဋိဝေဓောစ ပဋိပတ္တိစ၊ ဟောတိပိ-၏၊ န ဟောတိပိ-မရှိ။

ပန - ထိုသို့ပင် ပဋိဝေဓ ပဋိပတ္တိတို့ ရံခါရှိ၍ ရံခါ မရှိပါသော်လည်း၊ [ရှေးနိဿယ၌ “ပန-စင်စစ်ကား” ဟု ပေး၏။] သာသနဋ္ဌိတိယာ - သာသနာ တော် တည်ခြင်း၏၊ ပရိယတ္တိယေဝ-ပရိယတ်သည်သာ၊ ပမာဏံ-ပမာဏတည်း၊ ဟိ- ခွဲ၊ ပဏ္ဍိတော - ပညာရှိသောရဟန်းသည်၊ ဓတပိဋကံ - ပိဋကသုံးပုံကို (ပိဋကသုံးပုံတွင်ပါဝင်သော တရားတော်ကို)၊ သုတွာ - နာပြီး၍၊ [စာအုပ်မရှိ သေးသော ရှေးခေတ်က စာတက်သောအခါ ဆရာက နှုတ်ဖြင့် ရွတ်ပြရ၏၊ ထိုသို့ ရွတ်ပြသည်ကို တပည့်က စိတ်စိုက်၍ နားထောင်ရ၏၊ ထို့ကြောင့် “သုတွာ” ဟု ဆိုသည်။] ဒွေပိ-နှစ်ပါးသော ပဋိဝေဓ ပဋိပတ္တိတို့ကိုလည်း၊ ပူရေတိ- ပြည့်စေ နိုင်၏၊ ဝါ-ဖြည့်ကျင့်နိုင်၏။ [ထိုကို ဥပမာဖြင့် ညွှန်ပြလို၍ “ယထာ အမှာကံ” စသည်ကို မိန့်သည်။]

အမှာကံ-ငါတို့၏၊ ဗောဓိသတ္တော-သည်၊ အာဠာရဿ-အာဠာရ ရသေ့၏၊ သန္တိကေ-အထံ၌၊ ပဉ္စ၊ အဘိညာ-တို့ကိုလည်းကောင်း၊ သတ္တ၊ သမာပတ္တိယော စ-တို့ကိုလည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗတ္တေတွာ-ဖြစ်စေပြီး၍၊ နေဝသညာနာသညာယတန သမာပတ္တိယာ-၏၊ ပရိကမ္မံ-ပရိကမ်ကို၊ ပုစ္ဆိ-မေးပြီ၊ သော-ထိုအာဠာရ ရသေ့

ယထာ အမှာကံ။ ။ သာသနာတော် တည်တံ့ရန် ပရိယတ္တိ၏ ပမာဏဖြစ်ပုံကို တရားအလောင်းကို ဥပမာအဖြစ် ညွှန်ပြလို၍ “ယထာ အမှာကံ” စသည်မိန့်၊ ထို ညွှန်ပြကြောင်း ဥပမာသည် ဟိနနိဒဿန (ဟိနုပမာ) ဖြစ်၏၊ ဘာကြောင့်နည်း- သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာနိကဓမ္မ၏ တည်တံ့ပုံကို ညွှန်ပြရာမှ အနိယျာနိကဓမ္မကို ပုံစံပြထားသောကြောင့်တည်း။

သည်။ န တာနာမိတံ—ငါမသိဟု၊ အာဟ - ပြောပြီ၊ တတော-ထိုသို့ ပြောခြင်းကြောင့်(ထိုသို့ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်၏ ပရိကမ်ကို ငါမသိဟု ပြောခြင်းကြောင့်)၊ ဥဒကဿ-ဥဒကရသေ၏၊ သန္တိကံ-သို့၊ ဂန္ဓာ-၍၊ အဓိဂတဝိသေသံ - ရအပ်ပြီးသော တရားထူးကို (မိမိ ရရှိထားအပ်သော အာကိဉ္ဇညာယတနဈာန် တိုင်အောင်သော တရားထူးကို)၊ သံသန္တိတော - နိုးနှော၍၊ (ညှိနှိုင်း တိုင်ပင်၍)၊ နေဝသညာနာသညာယတနဿ-ဈာန်၏၊ ပရိကမ္ပံ ပုစ္ဆိသော - ထို ဥဒကရသေသည်၊ အာစိက္ခံ - ပြောပြပြီ၊ တဿ-ထို ဥဒကရသေ၏၊ ဝစနသမနန္တရမေဝ-ဝကား၏ အခြားမဲ့၌ပင်၊ မဟာသတ္တော-ဘုရားအလောင်းသည်၊ တံ ဈာန်-ထို နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်ကို၊ သမ္မာဒေတိယထာ-ပြီးစီးစေသကဲ့သို့၊ ဝေမေဝ-ဤအတူပင်၊ ပညဝါ-ပညာရှိသော၊ ဘိက္ခု-သည်၊ ပရိယတ္တိ-ကို၊ သုတော-၍၊ ဒေဝိ-နှစ်ပါးသော ပဋိဝေဓ ပဋိပတ္တိတို့ကိုလည်း၊ ပူရေတိ-၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ပရိယတ္တိယာ-သည်၊ ဌိတာယ - တည်လသော်၊ သာသနံ-သည်၊ ဌိတံ-ဟောတိ။

ပန - ဆက်ဦးမည်၊ ယဒါ-အကြင် အခါ၌၊ သာ-ထို ပရိယတ်သည်၊ အန္တရဓာယတိ-ကွယ်ပျောက်၏၊ တဒါ-၌၊ ပဌမံ-ရှေးဦးစွာ(သုတ္တန္တပိဋကတို့၏ ရှေးဦးစွာ)၊ အဘိဓမ္မပိဋကံ - သည်၊ နဿတိ - ပျောက်ပျက်၏၊ တတ္ထ - ထို အဘိဓမ္မပိဋက၌၊ ဝါ- ထို အဘိဓမ္မပိဋကတွင်၊ ပဌာနံ-ပဌာန်းပါဠိတော်သည်၊ သဗ္ဗပဌမံ - အလုံးစုံသော အဘိဓမ္မပိဋကတို့၏ ရှေးဦးစွာ၊ အန္တရဓာယတိ-၏၊ အနုက္ကမေန-အစဉ်အားဖြင့် (ပါဠိတော် အစဉ်ကိုဆိုသည်)၊ ပစ္စာ-နောက်ဆုံး၌၊ ဓမ္မသင်္ဂဟော- ဓမ္မသင်္ဂဟိပါဠိတော်သည်၊ (အန္တရဓာယတိ)၊ တသ္မိံ - ထို အဘိဓမ္မပိဋကသည်၊ အန္တရဟိတော- ကွယ်ပျောက်ပြီးလသော်၊ ဒွိသု-ကုန်သော၊ ပိဋကေသု- ပိဋကတို့သည်၊ (သုတ္တန္တပိဋက ပိဋကတို့သည်) ဌိတေသု - တည်ကုန်လသော်၊ သာသနံ ဌိတမေဝ ဟောတိ။

ဓာတ္ထ - ထို နှစ်ပါးသော ပိဋကတို့တွင်၊ သုတ္တန္တပိဋကေ - သည်၊ အန္တရဓာယဓာနေ - ကွယ်ပျောက်လသော်၊ [ကွယ်ပျောက်ဆဲ ဖြစ်၍ မာန ပစ္စည်းဖြင့် သုံးသည်။] ပဌမံ - စွာ၊ အင်္ဂုတ္တရ နိကာယော - သည်၊ ဧကော ဒသကတော - ဧကောဒသက နိပါတ်မှ၊ ပဌာယ-၍၊ ယာဝ ဧကကော-ဧကကနိပါတ်တိုင်အောင်၊ အန္တရဓာယတိ-၏၊ တဒနန္တရံ - ထိုအင်္ဂုတ္တရ နိကာယ်၏ အခြားမဲ့၌၊ သံယုတ္တ

ဋီကာ ။ ။ ပရိယတ္တိ ပမာဏန္တိ ဝတော တဗ္ဗေ ဗောဓိသတ္တံ နိဒဿနံ (ညွှန်ပြကြောင်း ဥပမာကို) ကတော ဒဿေတုံ ယထာတိ အာဒိ ဝုတ္တံ၊ တယိဒံ ဟိနံ (ဥပမေယျထက် နိမ့်ကျသော) နိဒဿနံ ကတန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ နိယျာနိက ဓမ္မဿ ဟိ (မှန်) ဌိတိံ ဒဿန္တော အနိယျာနိက ဓမ္မံ နိဒဿတိ (အဋ္ဌကထာဆရာ ညွှန်ပြ၏။)

နိကာယော-သည်။ စက္ကပေယျာလတော-စက္ကပေယျာလသုတ်မှ၊ ပဋ္ဌာယ-၍၊
ယာဝ ဩသတရဏာ - ဩသတရဏ သုတ်တိုင်အောင်၊ အန္တရဓာယတိ၊ တဒ
နန္တရံ-ထို သံယုတ္တနိကာယ်၏ အခြားမဲ့၌၊ မဇ္ဈိမ နိကာယော - သည်၊ ဣန္ဒြိယ
ဘာဝနတော-ဣန္ဒြိယဘာဝနာသုတ်မှ၊ ပဋ္ဌာယ-၍၊ ယာဝ မူလပရိယာယာ-
မူလပရိယာယသုတ်တိုင်အောင်၊ အန္တရဓာယတိ၊ တဒနန္တရံ-ထိုမဇ္ဈိမနိကာယ်၏
အခြားမဲ့၌၊ ဒိသနိကာယော-သည်၊ ဒသုတ္တရတော - ဒသုတ္တရသုတ်မှ၊ ပဋ္ဌာယ-
၍၊ ယာဝ ဗြာဟ္မဇာလာ-တိုင်အောင်၊ အန္တရဓာယတိ။

[သုတ်တော်၏ အစိတ်ပိုင်းများ အနည်းငယ်ကျန်နေသေးသော်လည်း
သာသနာတော်ကို တည်တံ့အောင် မဆောင်နိုင်ပုံကို ပြလို၍ “ကေဿာပီ”
စသည်မိန့်။] ကေဿာ-တပုဒ်သော၊ (ဂါထာယ)ပီ-၏ လည်းကောင်း၊ ဒိန္နံ-
ကုန်သော၊ ဂါထာနံပီ - တို့၏လည်းကောင်း၊ ပုစ္ဆာ - ပုစ္ဆာသည်၊ အဒ္ဓါနံ -
ရှည်သောကာလသို့၊ ဂစ္ဆတိ - ရောက်နိုင်၏၊ [အမေးပုစ္ဆာ ဂါထာများ ကျန်ရှိ
နေနိုင်သေးသည် - ဟူလို]၊ သာသနံ - ကို၊ ဓာဓရတုံ - ဆောင်ထားခြင်းငှါ၊
နသက္ကောတိ-မစွမ်းနိုင်၊ (ကာဝိယ - အဘယ်ပုစ္ဆာကဲ့သို့နည်း)၊ သဘိယ ပုစ္ဆာ
(ဝိယ) - သဘိယပုစ္ဆာကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ အာဠာဝက ပုစ္ဆာဝိယစ-အာဠာ
ဝကပုစ္ဆာ ကဲ့သို့ လည်းကောင်းတည်း၊ တော - ဤပုစ္ဆာတို့သည်၊ ကဿပ ဗုဒ္ဓ
ကာလိကာ - ကဿပဘုရားရှင်၏ လက်ထက်တော်၌ ဖြစ်ကုန်သည်၊ (ဟုတော့)။

ကဿပဗုဒ္ဓကာလိကာ။ ။သဘိယပုစ္ဆာသည် သုတ္တနိပါတ် မဟာဝဂ် သဘိယ
သုတ် (၃၅၅) ၌ ပါသည်၊ အာဠာဝကပုစ္ဆာသည် သုတ္တနိပါတ် ဥရုဝဂ် (၃၈၅) ၌
ပါသည်၊ ထိုပုစ္ဆာတို့သည် ပုစ္ဆာအဖြစ်ဖြင့်သာ သာသနာပ၌ တည်ကြ၏၊ ဘုရားရှင်
ပွင့်တော်မူလာမှ ထို ဂါထာတို့၏ အဖြေကို သိကြရသည်၊ ထို့ကြောင့် ထို ပုစ္ဆာတို့
သက်သက် သာသနာတော်ကို တည်အောင် မဆောင်ထားနိုင်သဖြင့် “အန္တရာ
သာသနံ ဓာဓရတုံ နာသက္ခိယံ”ဟု ဆိုသည်။

လူ့လောကအား ကျေးဇူးများ။ ။သာသနာတော်ကို မဆောင်နိုင်သော်လည်း
လူ့လောက၏ လမ်းမှန်ကို ညွှန်ပြသော ဂါထာများလည်း ရှိသေး၏၊ အသီတိနိပါတ်
မဟာသုတသောမ ဇာတ်၌ “သဒ္ဓိဓရဝ သမာသေထ”စသော ဂါထာလေးပုဒ်သည်
ကဿပဘုရားရှင် လက်ထက်တော်ကပင် ဖြစ်၏၊ ထို ဂါထာများကို အဆက်ဆက်
ဆောင်ယူလာရာ မိမိတို့ ဘုရားအလောင်းတော် မဟာသုတသောမမင်း လက်ထက်
တွင် နန္ဒမြာဟ္မဏက သုတသောမမင်းအား ဟောပြန်၊ သုတသောမမင်းကလည်း
တရားတပါးသော မင်းများကို ယဇ်နတ်ပူဇော်ဖို့ရန် ဖမ်းထားသော ဝေါရိသာဒအား
တံဆင့် ဟောပြော ဝေါရိသာဒ သံဝေဂရသဖြင့် တရားတပါးသော မင်းများ အသက်
ချမ်းသာဖူးလေပြီ။

အန္တရာ-အကြား၌၊ (ကဿပဘုရားရှင်နှင့် ဤဂေါတမဘုရားရှင်တို့၏ အကြား၌)၊ သာသနံ - ကို၊ ဓာရေတုံ - ၄၊ နာသက္ခိံသု ကိရ - မစွမ်းနိုင်ကုန်သတဲ့ (မစွမ်းနိုင်ကြဘူးတဲ့)။

ပန-ကား၊ ဒွိသု-ကုန်သော၊ ပိဋကေသု-တို့သည်၊ (အဘိဓမ္မပိဋက၊ သုတ္တန္တပိဋကတို့သည်၊) အန္တရဟိတေသုပိ-ကွယ်ပြီးပါကုန်သော်လည်း၊ ဝိနယပိဋကေ-သည်၊ ဌိတေ-တည်လသော်၊ သာသနံ-သည်၊ တိဋ္ဌတိ-တည်၏၊ ပရိဝါရက္ခန္ဓကေသု-ပရိဝါရ၊ မဟာဝဂ္ဂခန္ဓက၊ စူဠဝဂ္ဂခန္ဓကတို့သည်၊ အန္တရဟိတေသု-ကွယ်ပြီးကုန်လသော်၊ ဥသတောဝိဘဏ်- ဥဘတောဝိဘဏ်သည်၊ ဌိတေ - သော်၊ (သာသနံ)ဌိတမေဝ ဟောတိ၊ ဥဘတောဝိဘဏ်-သည်၊ အန္တရဟိတေ-ကွယ်ပြီးလသော်၊ မာတိကာယပိ-ဒွေမာတိကာသည်လည်း၊ ဌိတာယ-တည်လသော်၊ (သာသနံ)ဌိတမေဝ ဟောတိ၊ မာတိကာယ-သည်၊ အန္တရဟိတာယ-သော်၊ ပါတိမောက္ခပဗ္ဗဇ္ဇာ ဥပသမ္ပဒါသု - နိဒါနုဒ္ဓေသဟူသော ပါတိမောက်၊ ရှင်ရဟန်းပြုနည်းတို့သည်၊ ဌိတာသု-ကုန်လသော်၊ သာသနံ တိဋ္ဌတိ။

ပါတိမောက္ခ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဥပသမ္ပဒါသု ။ ။ ယော ပန ဘိက္ခုစသော သိက္ခာဝုဒ္ဓိတော်များကို “မာတိကာ”ဟု လည်းကောင်း၊ “ပါတိမောက်” ဟု လည်းကောင်း ခေါ်၏။ ဤနေရာ၌မူ “မာတိကာယ အန္တရဟိတာယ”ဟု ဆိုခဲ့သောကြောင့် ပါတိမောက္ခအရ “နိဒါနုဒ္ဓေသ”ဟု ခေါ်သော ပါတိမောက်ကိုသာ ယူရတော့သည်။ ထိုနိဒါနုဒ္ဓေသနှင့် ရှင်ပြုနည်း ရဟန်းပြုနည်း ဤသုံးမျိုးကျန့်သေးလျှင် သာသနာ တည်ပါသေးသည်။ မှန်၏- သာသနာ တည်ဖို့အရေး၌ ရဟန်းသာမဏေများသည် ပဓာနဖြစ်၏။ ရဟန်းသာမဏေ ဖြစ်ရန်လည်း ရှင်ပြုနည်း ရဟန်းပြုနည်းများ ရှိရပေလိမ့်ဦးမည်။ ထို့ပြင် ရဟန်းဖြစ်ပြီးနောက် ကျင့်ရမည့် အကျင့်ပဋိပတ်ကိုပြသော ပါတိမောက်လည်း အနည်းဆုံး နိဒါနုဒ္ဓေသမျှလောက်ပင် ဖြစ်စေ ရှိရပေဦးမည်။

ဋီကာ။ ။ မာတိကာယ အန္တရဟိတာယာတိ “ယော ပန ဘိက္ခု”တိ အာဒိနယ ပွဲဝတ္ထာယ သိက္ခာပဒပါဠိမာတိကာယ အန္တရဟိတာယ၊ နိဒါနုဒ္ဓေသ သင်္ခါတေ ပါတိမောက္ခေ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာဥပသမ္ပဒါကမ္မေသုစ (ရှင်ပြုကြောင်းကံ၊ ရဟန်းပြုကြောင်းကံများ) [ဌိတေသု ဟူသော အဋ္ဌကထာ-၌စပ်၊] သာသနံ တိဋ္ဌတိ။

တနည်း။ ။ ပါတိမောက္ခ ထင်ရှားရှိမှသာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ (ရှင်အဖြစ်) ဥပသမ္ပဒါ (ရဟန်းအဖြစ်) နှစ်ပါး ထင်ရှားရှိနိုင်၏။ ထို့အတူ ထို နှစ်မျိုးရှိမှလည်း ပါတိမောက္ခ ရှိနိုင်၏။ ဘာကြောင့်နည်း၊-ရှင်ရဟန်းမှ မရှိလျှင် “ ပ + အတိ + မောက္ခ - အလွန် မြတ်သော သီလမရှိနိုင်သောကြောင့်တည်း။ [ပါဏာတိပါတ နာမည်ချင်းတူသော်လည်း စောင့်ထိန်းရသော သီလချင်း မတူပုံကို သတိပြုပါ။] ထို့ကြောင့် ပါတိမောက္ခ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ ဥပသမ္ပဒါ သုံးမျိုးလုံးသည် သာသနာတည်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်၍ “ပါတိမောက္ခ၊ ပေ၊ တိဋ္ဌတိ”ဟု အဋ္ဌကထာဆိုသည်။ [ယထာဝှါ ပါတိမောက္ခေ ရေန္တေဝ

လိင်္ဂံ - အသွင်သည်၊ (ရဟန်းအသွင်၊ သာမဏေ အသွင်သည်)၊ အဒ္ဓါနံ - ရှည်သော ကာလသို့၊ ဂစ္ဆတိ-ရောက်နိုင်၏၊ ပန - ဆက်၊ သေတဝတ္ထ သမဏ ဝံသော - ဖြူသော အဝတ်ကို ဝတ်သော ရဟန်းတို့၏ အနွယ်သည်၊ ကဿပ

ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ ဥပသမ္ပဒါစ၊ ဧဝံ သတိဧဝံ တဒုဘယေ ပါတိမောက္ခံ၊ တဒုဘယာဘာဝေ ပါတိမောက္ခာဘာဝတော၊ တသ္မာ ယယိဒံ တယံ (ထိုသုံးမျိုးအပေါင်း) သာသနဿ ဋ္ဌိတိဟေတုတိ အာဟ-“ပါတိမောက္ခပေါတိဋ္ဌတိ”တိ၊-ဋီကာ။]

တနည်း။ ။ပါတိမောက်ဟူသည် ဥပသမ္ပဒါခေါ် ရဟန်းအဖြစ် (ရဟန်းဘဝ) နှင့် ဆိုင်၏၊ အကြောင်းမှာ ထို ပါတိမောက်ကို ဥပသမ္ပန္နမဟုတ်သူတို့ အလိုမရှိအပ် သောကြောင့်ဖြစ်၏၊ [“အလိုမရှိအပ်”ဟူရာ၌ သူတို့ရှက်၍ ဥပသံပြုဖွယ်မလို ကျင့်ဖွယ် မလိုဟု ဆိုလို၏။] ရဟန်းအဖြစ်သည်လည်း ပဗ္ဗဇ္ဇာ (ရှင်အဖြစ်) နှင့် ဆက်သွယ် နေ၏၊ [အများအားဖြင့် သာမဏေရှိမှ ရဟန်းရှိနိုင်သည်ကို သတိပြု။] ထို့ကြောင့် ပါတိမောက္ခ၏ ပြည့်စုံမှု၊ ထိုပြည့်စုံခြင်းကြောင့် ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဥပသမ္ပဒါတို့၏ ပြည့်စုံမှု၊ ဤသုံးမျိုးစုံမှ သာသနာ တည်နိုင်သည်၊ [ယသ္မာ ဝါ ဥပသမ္ပဒါဒီနံ ပါတိမောက္ခ အနုပသမ္ပန္နဿ အနိစ္ဆိတတ္တာ၊ ဥပသမ္ပဒါစ ပဗ္ဗဇ္ဇာဒီနာ၊ တသ္မာ ပါတိမောက္ခေ၊ တံသိဒ္ဓိယာ သိဒ္ဓါသု ပဗ္ဗဇ္ဇ၊ ပသမ္ပဒါသုစ သာသနံ တိဋ္ဌတိ။-ဋီကာ။]

မှတ်ချက်။ ။ဤဋီကာက ပါတိမောက္ခ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဥပသမ္ပဒါ သုံးမျိုးတွင် မည်သည့် အရာက သာ၍ အရေးကြီးသည်-ဟု ဖွင့်လိုရင်း မဟုတ်၊ သူ့နည်းနှင့်သူ သုံးမျိုးလုံးပင် အရေးကြီးကြောင်းကို ဖွင့်လိုရင်းဖြစ်၏၊ ထို့ပြင် နိဒါနုဒ္ဓေသခေါ် ပါတိမောက်လောက် သာ ကျန်လျှင် ရဟန်းသာမဏေများသည် “အဘယ်သီလကို ထိန်းရန် မည်သည့် သိက္ခာပုဒ်က ပြမည်နည်း”ဟု မေးစရာ ရှိ၏၊ သာမဏေများအတွက် ရှင်ပြုနည်း၌ ဆယ်ပါးသီလ သိက္ခာပုဒ်ပါပြီ၊ ထို့ကြောင့် “ ပစ္စိမကဿ သီလဘေဒတော ” ဟု ဆိုလိုမည်၊ ရဟန်းတပါးသည် မာတိကာသိက္ခာပုဒ်အားလုံးကွယ်၍ စောင့်ထိန်းစရာ သီလ မရှိလျှင် သီလပျက်စရာ မလို၊ ယခုမူဩဝါဒခန်းလာ ပါရာဇိကဇလးပါးရှိသေး သဖြင့် ထို သီလပျက်သည်-ဟု စဉ်းစားမိပါသည်။

သာမဏေ။ ။တတော ပဋ္ဌာယ၊ ပေ၊ ပါရာဇိကမတ္တမေဝ တိဋ္ဌတိ၊ စတ္တာရိ ပါရာ ဇိကာနိ ရက္ခန္တာနံ ဘိက္ခုနံ သတေပိ သဟဿေဟိ ဓရမာနေ ပဋိပတ္တိ အန္တရဟိတာ နာမ န ဟောတိ၊ ပစ္စိမကဿ ပန ဘိက္ခုနော သီလဘေဒေန ဝါ (ပါရာဇိက သီလ ပျက်) ဇိဝိတက္ခယေန ဝါ (အသက်ကုန်) အန္တရဟိတာ ဟောတိ။ - အံ - ဋ္ဌ၊ ဝ၊ ၆၇၊ ၆၈။

သေကဝတ္ထသမဏဝံသော။ ။ “ အဝတ်ဖြူဝတ်သော သမဏအနွယ်များ ” ဟု ဆိုသဖြင့် သာသနာ့ပြင်ပအယူကို ယူသူများမဟုတ်ကြောင်း သိရ၏၊ သူတို့သည် သာသနာကို မဆောင်နိုင်ကြသော်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာ (သာသနိက) ပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်ကြ၏၊ ယခုကာလ ဖိုးသူတော် သီလရှင်များလည်း “သာသနာ့နွယ်ဝင်များ” ပင် ဖြစ်ကြသည်။

ဗုဒ္ဓကာလစော - ကဿပ ဘုရားရှင်၏ လက်ထက်တော် အခါမှ၊ ပဌာယ- ရှိ၊ သာသနံ ဓာရေတုံ၊ နာသက္ခိ-မစွမ်းနိုင်တော့၊ ပဋိသန္တိ ဒါ ပတ္တေဟိ-ပဋိသန္တိ ဒါ ပတ္တ ရဟန္တာတို့ဖြင့်၊ (ပဋိသန္တိ ဒါ ဣဏ္ဍိလေးပါးသို့ ရောက်သော ရဟန္တာတို့ဖြင့်) ဝဿ သဟဿံ - အနှစ်တထောင်သည်၊ အဋ္ဌာသိ - တည်ပြီ၊ ဆဋ္ဌာဘိညေဟိ - တို့ဖြင့်၊ (ခြောက်ပါးသော အဘိညာဉ်ရှိသော ရဟန္တာတို့ဖြင့်)၊ ဝဿ သဟဿံ (အဋ္ဌာသိ)၊ တေဝိဇ္ဇေဟိ-တို့ဖြင့်၊ (ဝိဇ္ဇာသုံးပါးရှိသော ရဟန္တာတို့ဖြင့်)၊ ဝဿ သဟဿံ (အဋ္ဌာသိ)၊ သုက္ခဝိပဿကေဟိ-တို့ဖြင့်၊ (ဈာန်အဝေးမရောက်သဖြင့် ခြောက်ကပ်သော ဝိပဿနာရှိသော ရဟန္တာတို့ဖြင့်)၊ ဝဿ သဟဿံ (အဋ္ဌာသိ) ပါတိမောက္ခေဟိ- ပါတိမောက္ခရဟန်းတို့ဖြင့် (ပါတိမောက်ကို ဆောင်သော ကျင့်သော ရဟန်းတို့ဖြင့်)၊ ဝဿ သဟဿံ-အဋ္ဌာသိ၊ [“ဌာယတိ-တည်လိမ့်မည်” ဟု ရှိသင့်၏၊] ပန-ကား၊ ပစ္စိမကဿ-နောက်ဆုံးဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သစ္စပုဂ္ဂို ဝေဓတော - သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိရာအခါမှလည်းကောင်း၊ ပစ္စိမ ကဿ - နောက်ဆုံးဖြစ်သော ရဟန်း၏၊ သီလဘေဒတော-သီလပျက်ရာအခါမှ လည်းကောင်း၊ ပဌာယ-ရှိ၊ သာသနံ - သည်၊ ဩသက္ကိတံနာမ - အောက်သို့ လျှောသည် မည်သည်၊ ဝါ- ဆုတ်နစ်သည် မည်သည်၊ ဟောတိ၊တတော - ထို သာသနာ ကွယ်ရာအခါမှ၊ ပဌာယ - ရှိ၊ အညဿ-အခြားသော၊ ဗုဒ္ဓဿ-၏၊ ဥပ္ပတ္တိ- ပွင့်တော်မူခြင်းကို၊ နနိဝါရိတေ-မတားမြစ်အပ်။

သာသနာအန္တရဟိတအဖွင့်

ပရိနိဗ္ဗာနာနိနာမ- ပရိနိဗ္ဗာန်တို့မည်သည်၊ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနံ- ကိလေသ ပရိနိဗ္ဗာန်လည်းကောင်း၊ (ကိလေသသာတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းလည်းကောင်း၊) ခန္ဓ ပရိနိဗ္ဗာနံ-လည်းကောင်း၊ (ခန္ဓာတော်၏ ငြိမ်းအေးခြင်းလည်းကောင်း၊) ဓာတု ပရိနိဗ္ဗာနံ - လည်းကောင်း၊ (ဓာတ်တော်တို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်း လည်းကောင်း)၊ ဣတိ-သို့၊ တိဏိ- သုံးပါးတို့တည်း၊ တတ္ထ- ထို သုံးပါးသော ပရိနိဗ္ဗာန်တို့တွင်၊ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနံ-သည်၊ ဗောဓိပလ္လက္ခေ-ဗောဓိပလ္လင်၌၊ အဟောသိ-ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနံ-သည်၊ ကုသိနာရာယံ-ကုသိနာရုံမြို့၌၊ (အဟောသိ)၊ ဓာတုပရိနိဗ္ဗာ နံ-သည်၊ အနာဂတေ-နောင်အခါ၌၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လိမ့်မည်။

ဩသက္ကိတံနာမ။ ။ပဋိဝေဓနှင့် ပဋိပတ္တိသာသနာ ပျက်ပုံကို တပေါင်းတည်း ပြလို၍ “ပစ္စိမကဿ၊ပေ၊ ဩသက္ကိတံနာမ ဟောတိ” ဟု ဆိုသည်။ [ဩသက္ကိတံ နာမာတိ ပစ္စိမက ပဋိဝေဓ သီလဘေဒဗ္ဗယံ (နောက်ဆုံး၌ဖြစ်သော ရဟန်း၏ ပဋိ ဝေဓဉာဏ်, နောက်ဆုံး၌ဖြစ်သော ရဟန်း၏ သီလပျက်ခြင်း နှစ်ပါးအပေါင်းကို) ကေတော ကတွာ တတော ပရံ ဝိနဋ္ဌနာမ ဟောတိ၊ ပစ္စိမက ပဋိဝေဓတော ပရံ ပဋိဝေဓသာသနံ , ပစ္စိမကသီလဘေဒတော ပရံ ပဋိပတ္တိသာသနံ ဝိနဋ္ဌ နာမ ဟောတိတိ အတ္ထော၊-ဋီကာ။]

[ထိုစကားကို အကျယ်ချဲ့လို၍ “သာသနဿ ကိရ” စသည်မိန့်။] ကိရ-ချဲ့ဦးမည်၊ သာသနဿ-၏၊ ဩသက္ကနကာလေ-အောက်သို့ လျှောရာအခါ၌၊ ဝါ-ဆုတ်နစ်ရာအခါ၌၊ ဣမသ္မိံ တမ္ပပဏ္ဍိတီပေ - ဤ သိဟိဋ်ကျွန်း၌၊ ဓာတုယော-ဓာတ်တော်တို့သည်၊ သန္တိပတိတာ-စုဝေး၍၊ မဟာစေတီယံ- မဟာစေတီတော်သို့၊ ဂမိဿန္တိ- ကြွတော်မူကြလိမ့်မည်၊ မဟာစေတီယတော- မှ၊ နာဂဒီပေ- နာဂကျွန်း၌၊ ရာဇာယတနစေတီယံ- ရာဇာယတနစေတီတော်သို့၊ (ဂမိဿန္တိ)၊ တတော-ထို ရာဇာရတနစေတီတော်မှ၊ မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကံ- မဟာဗောဓိပလ္လင်သို့၊ ဂမိဿန္တိ၊ နာဂဘဝနတောပိ - နဂါးဘုံမှလည်းကောင်း၊ ဒေဝလောကတောပိ - နတ်ပြည်မှလည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မဇောကတောပိ - ဗြဟ္မာ့ပြည်မှလည်းကောင်း၊ ဓာတုယော- တို့သည်၊ မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကံမေဝ- သို့သာ၊ ဂမိဿန္တိ၊ သာသပမတ္တာပိ- မုန်ညင်းစေ့ အတိုင်းအရှည်ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဓာတု - ဓာတ်တော်သည်၊ အန္တရာ-မဟာဗောဓိပလ္လင်သို့ မရောက်မီ အကြား၌၊ န နဿိ သတိ-ပျောက်ပျက်လိမ့်မည်မဟုတ်၊ သဗ္ဗာ-ကုန်သော၊ ဓာတုယော-တို့သည်၊ မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကံ - ၌၊ ရာသိဘူတာ - အစုဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ သုဝဏ္ဏက္ခန္ဓာဝိယ - ရွှေတုံးကဲ့သို့၊ ကေဠိနာ - တခဲနက်တို့သည်၊ (တလုံးတခဲတည်း တို့သည်)၊ ဟုတွာ၊ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော - ခြောက်ပါးသော အဆင်းရှိသော ရောင်ခြည်တော်တို့ကို၊ ဝိဿဇ္ဇေဿန္တိ-လွှတ်တော်မူကြလိမ့်မည်။

တိဏိ ပရိနိဗ္ဗာနာနိ။ ။ ရှေ့၌ “ သာသနဋ္ဌိတိယာ ပန ပရိယတ္တိ ပမာဏံ ” ဟု ဆိုခဲ့၏။ သာသနာတည်ခြင်း၌ ပရိယတ္တိသည် ပမာဏဖြစ်သည်မှာ မှန်၏။ သို့သော်လည်း ပရိယတ္တိချည့်သက်သက် တည်အောင် မစွမ်းနိုင်၊ ကျင့်သူရှိမှ ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ပဋိပတ္တိ မရှိလျှင် ပရိယတ္တိသည် တည်ရာမရ၊ ထို့ကြောင့် ပဋိပတ္တိ ကွယ်ခြင်းသည် သာသနာတော် ဆုတ်ယုတ်ခြင်း၏ ဝိသေသကာရဏ (ထူးသော အကြောင်း) ဖြစ်ရကား “ပစ္စိမကဿ ပန သစ္စပုဋိဝေဓတော၊ ပစ္စိမကဿ သီလဘေဒတော ပဋ္ဌာယ သာသနံ ဩသက္ကိတံ နာမ ဟောတိ” ဟု ဆိုခဲ့သည်။ ထိုသာသနာတော် ဆုတ်ယုတ်ခြင်းသည် ဓာတုပရိနိဗ္ဗာန် နောက်ဆုံးဖြစ်၏ဟု ပြလို၍ “တိဏိ ပရိနိဗ္ဗာနာနိ” စသည် မိန့်သည်။

ဋီကာ။ ။ ဧတေန (ပစ္စိမကဿ ပန သစ္စပုဋိဝေဓတော စသော ပါဌ်ဖြင့်) [ဒဿေတွာ ၌စပ်။] ကာမံ “သာသနဋ္ဌိတိယာ ပရိယတ္တိ ပမာဏံ” နှိ ဝုတ္တံ (အကယ်၍ ကား ဆိုအပ်ပါစေ၏)၊ ပရိယတ္တိ ပန ပဋိပတ္တိဓမ္မာတုကာတိ (ထိုသို့ ဆိုအပ်သော်လည်း ပရိယတ္တိသည် ပဋိပတ္တိ ဟူသော အကြောင်း ရှိ၏၊ သို့ဖြစ်၍) ပဋိပတ္တိယာ အသတိ သာ အပ္ပတိဋ္ဌာ ဟောတိ ပဋိဝေဓောဝိယ (ပဋိပတ္တိမရှိလျှင် ပဋိဝေဓသည် တည်ရာမရှိသကဲ့သို့ ပရိယတ္တိလည်း တည်ရာမရှိ)၊ တသ္မာ ပဋိပတ္တိ အန္တရဓာနံ သာသနောသက္ကနဿ ဝိသေသကာရဏန္တိ ဒဿေတွာ တယိဒံ သာသနော သက္ကနံ ဓာတု ပရိနိဗ္ဗာနနာသာနန္တိ ဒဿေတုံ “ တိဏိ ပရိနိဗ္ဗာနာနိ ” တိ အာဒိ ဝုတ္တံ၊ ဓာတုနံ သန္တိပါတနာဒိ ဗုဒ္ဓါနံ အဓိဋ္ဌာနေနေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တကယ်တော့ ရောင်ခြည်တော်တို့သည်၊ ဒဿယဟိလောကဓာတု-တသောင်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော စကြာဝဠာကို၊ ဖရိယန္တိ - ဖြန့်တော်မူကြလိမ့်မည်၊ တကော-ထိုသို့ ဖြန့်ခြင်းကြောင့်၊ ဝါ - ထိုမှ နောက်၌၊ ဒဿယဟိလောကဓာတု-တသောင်းသောစကြာဝဠာ၌ နေကြသော နတ်ဗြဟ္မာတို့သည်၊ သန္တိ ပတိတု- စည်းဝေး၍၊ အဇ္ဇ-ယနေ (ယနေမှ)၊ သတ္တာ- မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ပရိနိဗ္ဗာတိ - ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူ၏၊ အဇ္ဇ၊ သာသနံ၊ ဩသက္ကတိ- အောက်သို့ လျှော၏ (ဆုတ်နစ်၏)၊ ဒါနိ - ယခု၊ ဣဒံ- ဤ ဖူးမြင်ရခြင်းသည်၊ အမှာကံ- ငါတို့၏၊ ပစ္ဆိမဒဿနံ - နောက်ဆုံးဖြစ်သော ဖူးမြင်ရခြင်းတည်း၊ ဣတိ- ဤသို့ ပြောဆို၍၊ ဒဿယဟိလောကဓာတု-မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပရိနိဗ္ဗာတိဝသတော-ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူရာနေ့ထက်၊ မဟန္တတရံ-သာ၍ ကြီးကျယ်သော၊ ကာရညံ- သနားဖွယ် ကို၊ (ငိုကြွေးခြင်းအားဖြင့်ဖြစ်သော သနားဖွယ်ကို)၊ ကရိယန္တိ-ပြုကြလိမ့်မည်၊ အနာဂါမိဇိကာသဝေ-အနာဂါမိ ရဟန္တာတို့ကို၊ ဌပေတု-၍၊ အဝသေသာ- ကြွင်းသောပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သကဘာဝေန-မိမိကိုယ်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ သန္တာရေတု- ကောင်းစွာ ဆောင်ထားခြင်းငှါ၊ န သက္ခိယန္တိ- စွမ်းနိုင်ကြလိမ့်မည်မဟုတ်။

ဓာတုသု- ဓာတ်တော်တို့၌၊ တေဇောဓာတု - တေဇောဓာတ်သည်၊ [ဓာတ် လေးပါး အစုအဝေးဖြစ်သော ဓာတ်တော်အတွင်း၌ ပါဝင်သော တေဇော ဓာတ်သည်။] ဥဋ္ဌဟိတု-လ၍၊ ယာဝ ဗြဟ္မလောက - ဗြဟ္မာတို့ တိုင်အောင်၊ ဥဂ္ဂစ္ဆိယသိ-ပျံ့တက်လိမ့်မည်၊ သာသပမတ္တာယပိ- မုန့်ညင်းစေ အတိုင်းအရှည် ရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဓာတုယာ-သည်၊ သတိ-လသော်၊ ကေဇာလာ-တခု တည်းသော မီးတောက်မီးလျှံရှိသည်၊ ဘဝိယတိ-လိမ့်မည်၊ ဓာတုသု-တို့သည်၊ ပရိယာဒါနံ - ကုန်ခန်းခြင်းသို့၊ ဂတာသု - ရောက်ကုန်လသော်၊ (ဇာလာ- မီးတောက်မီးလျှံသည်)၊ ဥပစ္ဆိဇ္ဇိယတိ-ပြတ်စဲလိမ့်မည်၊ ဧဝံ-သို့၊ မဟန္တံ-သော၊ အာနုဘာဝံ-အာနုဘော်ကို၊ ဒဿေတု-ပြပြီး၍၊ ဓာတုသု - တို့သည်၊ အန္တရ ဟိတာသု-ကွယ်ပြီးကုန်လသော်၊ သာသနံ-သည်၊ အန္တရဟိတံ နာမ-ကွယ်သည် မည်သည်၊ ဟောတိ၊ ယာဝ-အကြင်မျှလောက်၊ (သာသနံ)ဧဝံ-သို့၊ န အန္တရ ဓာယတိ - မကွယ်သေး၊ တာဝ-ထိုသာသနာ မကွယ်သေးသမျှ ကာလပတ်လုံး၊ အစရိမံ နာမ-အစရိမ မည်သည်၊ (နောက် မဆုတ်သည် မည်သည်)၊ ဟောတိ၊ ဧဝံ-သို့၊ အပုဗ္ဗံ - ရှေ့လည်းမကျ၊ အစရိမံ - နောက်လည်းမကျ၊ (ဧဝံ သမ္မာ

အနာဂါမိ ဇိကာသဝေ ။ ။ အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ ဒေါသမရှိ၊ သောက ပရိဒေဝတို့သည် ဆုတ်နစ်သော ဒေါသ၏ အရှိန်တည်း၊ ထို့ကြောင့် အနာဂါမိနှင့် ရဟန္တာတို့သည် ကိုယ့်ကိုယ်ကို ထိန်းနိုင်ကြ၏။

၃၄၈

သုတ်ပါဏိယ

သမ္မသဒ္ဓနိယသုတ်

သမ္မုဒ္ဓေါ) ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ-ပွင့်တော်မူကုန်ရာ၏။ ဧတံ ဌာနံ-ဤ အကြောင်းသည်။ (ဤ ရှေးမကျ၊ နောက်မကျ တပြိုင်နက်သောကာလ၌ နှစ်ဆူသော ဘုရားရှင်တို့၏ ပွင့်တော်မူခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းသည်)။ န ဝိဇ္ဇတိ-မရှိ။

ပန - ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့။ ကသ္မာ၊ အပုဗ္ဗ အစရှိမိ။ (ဒွေ သမ္မာသမ္မုဒ္ဓေါ) ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ-ပွင့်တော်မူကုန်သနည်း။ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း။ (အပုဗ္ဗ အစရှိမိ၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာနံ - ပွင့်တော်မူကြကုန်သော၊ ဒိန္နံ- ကုန်သော၊ သမ္မာ သမ္မုဒ္ဓါနံ-တို့၏) အနတ္တရိယတ္တာ - မအံ့ဩထိုက် ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ဝါ-မအံ့ဩလောက်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ဟိ- ချဲ့။ ဗုဒ္ဓါ-ဘုရားရှင်တို့သည်။ အတ္တရိယမနုဿာ-အံ့ဩထိုက်သော လူတို့တည်း။ ယထာဟ - အဘယ်ကဲ့သို့ ဟောတော်မူသနည်း။ ဧကပုဂ္ဂလော ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ သမ္မာသမ္မုဒ္ဓေါတိ-ဟူ၍၊ (အာဟ-ပြီ) [ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဧကပုဂ္ဂလော-အဖေ၊ မလှောက် တယောက်တည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ လောကေ - လောက၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇ မာနော - ဖြစ်လသော်၊ အတ္တရိယမနုဿော - အံ့ဩလောက်သော လူသည်။ (ဟုတ္တာ-၍၊ ဝါ-အဖြစ်ဖြင့်)၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်ပေါ်သည် မည်၏၊ ဧကပုဂ္ဂလော- ဟူသည်။ ကတမော-အဘယ်သူနည်း။ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ အရဟံ-သော၊ သမ္မာ သမ္မုဒ္ဓေါ - သော၊ တထာဂတော- မြတ်စွာဘုရားတည်း။- အင်္ဂုတ္တိုရိ ဧကက နိပါတ်၊ ဧကပုဂ္ဂလဝဂ်။]

[ဘုရားနှစ်ဆူ ပြိုင်တူပွင့်တော်မူခြင်း၏ အပြစ်ကိုပြလို၍ “ယဒိစ” စသည်မိန့်။] စ - လဒ္ဓ ဒေါသ ထင်ရှားပြအံ့။ ဒွေ ဝါ - နှစ်ဆူသော်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ စတ္တာရော ဝါ၊ အဋ္ဌဝါ၊ သောဋ္ဌသဝါ-တဆယ့်ခြောက်ဆူသော်လည်း ဖြစ်ကုန် သော (ဗုဒ္ဓါ- တို့သည်။) ဧကတော - အပြိုင်နက်၊ ယဒိ ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ - အကယ်၍ ပွင့်တော်မူကုန်အံ့ (ဝေံသတိ)၊ အနတ္တရိယာ-မအံ့ဩထိုက်ကုန်သည်၊ ဘဝေယျံ- ဖြစ်ကုန်ရာ၏၊ [အတ္တရိယာ- အံ့ဩထိုက်ကုန်သည်၊ န ဘဝေယျံ - မဖြစ်ကုန်ရာ၊ ဤသို့ အတ္တရိယာ-ကို “န+အတ္တရိယာ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍လည်း ပေးနိုင်၏။] ဟိ-ချဲ့။

အဓိဋ္ဌာန်တော်ကြောင့်ဖြစ်။ ။ (၁) ဇမ္ဗူဒိပ် (အိန္ဒိယနိုင်ငံ)၊ သီဟိုဠ်ကျွန်း နာဂကျွန်း (သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ)၊ နဂါးပြည်၊ နတ်ပြည်၊ မြဟ္မာ့ပြည်တို့၌ အနံ့အပြား ရောက်ရှိနေသော ဓာတ်တော်များ၏ မဟာဗောဓိပလ္လင်ဌာန၌ တပေါင်းတည်း စုဝေး တော်မူခြင်း၊ (၂) ရွှေတုံးကဲ့သို့ တလုံးတစ်တည်းဖြစ်၍ ရောင်ခြည်တော်ခြောက်သွယ် လွှတ်တော်မူခြင်း၊ (၃) ထိုဓာတ်တော်တို့၌ပါသော တေဇောဓာတ် မီးတောက် စတင် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ (၄) တခုတည်းသော မီးတောက်မီးလျှံ ရှိခြင်း၊ ဤအံ့ဩယ် အားလုံးသည် ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန် မစံမီက ဘုရားရှင် ဗိဇ္ဇာန်တော်မူခဲ့ခြင်းကြောင့်သာ ဖြစ်သည်။

သာသနာ့အန္တရာယ်တရားနှင့်

ဘာသာဋီကာ

၃၄၉

ကေသိ-သော၊ ဝိဟာရေ-ကျောင်းတိုက်၌၊ ခုန့်-နှစ်ဆူကုန်သော၊ စေတိယာနပိ-
စေတီတော်တို့၏ သော်မှလည်း၊ လာဘသက္ကာရော - လာဘ်၊ ပူဇော်သက္ကာရ
သည်၊ ဥဠာရော - မှန်မြတ်သည်၊ န ဟောတိ၊ ဘိက္ခုပိ - တို့သည်လည်း၊ ဗဟု
တာယ - များကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အစ္ဆရိယာ - အံ့ဩဖွယ်တို့သည်၊ န
ဇာတာ-မဖြစ်ကုန်၊ ဧဝံ-တူ၊ ဗုဒ္ဓါပိ - များစွာသော ဘုရားရှင်တို့သည်လည်း၊
(ယဒိ) ဘဝေယျ-ကုန်အံ့၊ (ဧဝံသတိ အစ္ဆရိယာ န ဇာတာ)၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊
(ဒေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ) နုပုဇ္ဇန္တိ-ပွင့်တော်မမူကုန်၊

[ဒေသနာတော်ချင်းမထူးသည့်အတွက် အံ့ဩဖွယ်မရှိပုံကိုပြလို၍ “ဒေသနာ
ယစ ” စသည်မိန့်။] ဒေသနာယစ - ဒေသနာတော်၏လည်း၊ ဝိသေသာဘာဝ
တော-လူးသည်၏အဖြစ် မရှိခြင်းကြောင့် (အထူးမရှိခြင်းကြောင့်)၊ (နုပုဇ္ဇန္တိ)၊
ဟိ-ချဲ့၊ သတိပဋ္ဌာနာဒိဘေဒိ- သတိပဋ္ဌာန်အစရှိသော အပြားရှိသော၊ ယံ ဓမ္မ-
အကြင် တရားတော်ကို၊ ဧကော - တဆူသော ဘုရားရှင်သည်၊ ဒေသေတိ -
ဟောတော်မူ၏၊ အညေန- အခြားသောဘုရားရှင်သည်၊ ဥပုဇ္ဈိတာပိ-ပွင့်တော်
မူ၍လည်း (ပွင့်တော်မူလျှင်လည်း)၊ သောဝ-ထို သတိပဋ္ဌာန်အစရှိသော တရား
တော်သည်သာ၊ ဝါ - ကိုသာ၊ ဒေသေတဗ္ဗော - ဟောတော်မူထိုက်သည်၊
သိယာ-၏၊ တတော- ထို့ကြောင့်၊ (ဓမ္မော- သည်၊) အနစ္ဆရိယော- မအံ့ဩ
ထိုက်သည်၊ သိယာ- ရာ၏၊ ပန- အနွယ်ကား၊ ကေသိ- တဆူသောဘုရားရှင်
သည်၊ ဓမ္မ-ကို၊ ဒေသေန္တေ - ဟောတော်မူလသော်၊ ဒေသနာပိ-သည်လည်း၊
ဝါ-ကိုလည်း၊ အစ္ဆရိယာ-အံ့ဩထိုက်သည်၊ (အံ့ဩလောက်သည်)၊ ဟောတိ။

ကေသိဉ္စိ။ ။ အနစ္ဆရိယ ဖြစ်ပုံကို ချဲ့ပြသောဝါကျဖြစ်၍ “ဟိ” သည် ဝိတ္ထာရ
ဇောတက၊ တနည်း - စေတီတော်နှစ်ဆူဖြင့် ဥပမာပြသောစကားဖြစ်၍ တပ္ပါကဋီ
ကရဏ“ဟိ-ဥပမာ ဆောင်၍ ထင်ရှားအောင်-ပြအံ့” ဟု ပေး၊ တနည်း - နောက်၌
တသ္မာရှိသောကြောင့် ကာရဏဝါကျလည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ “ ဟိ (ယသ္မာ) အကြံ
ကြောင့်” ဟု ပေးပါ။

အနစ္ဆရိယတ္တာ စသည်။ ။ ဗုဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ် ဥပုဇ္ဈမာနေသု အစ္ဆရိယတ္တာ ဒေါသဘာဝ
တော (အံ့ဩဖွယ် အဖြစ် မရှိခြင်းဟူသော အပြစ်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် နှစ်ဆူမပွင့်)၊ ဣတိ
အတ္ထော၊ ဗုဒ္ဓါနာမ မဇ္ဈေဘိန္နသုဝဏ္ဏိယ (အသယ်ကကျိုးပြတ်သော ရွှေချောင်းလို)
ကေသဒိသတိ (တထပ်တည်း တူတော်မူကြ၏၊ သို့ဖြစ်၍) တေသံဒေသနာပိကေရသာ
ဧဝ (တူသော သဘောရှိသည်သော)၊ ဣတိ အာဟ- ဒေသနာယ စဝိသေသာဘာဝ
တောတိ၊ ဧတေန စ (ဤပါ၌ ဖြင့်လည်း၊) အနစ္ဆရိယတ္တမေဝ သာဓေတိ။ ဝိဝါဒ
ဘာဝတောတိ ဧတေန ဝိဝါဒါဘာဝတ္ထံ (ဝိဝါဒ၏ မဖြစ်ခြင်း အကျိုးငှါ) ဒေ
ကေတော နုပုဇ္ဈန္တိတိ ဒေသတိ။ - ဋီကာ။

● - သည်သာမကသေး၊ [ဒေသနာချင်း မထူးသဖြင့် မအံ့ဩလောက် သည်သာမကသေး၊ ဝိဝါဒ ဖြစ်စရာလည်း ရှိသေး၏ - ဟူလို။] ဝိဝါဒဘာဝ တော - ဆန့်ကျင်ဖက် ပြောဆိုခြင်း၏ ဖြစ်နိုင်ခြင်းကြောင့်၊ ဝါ - ငြင်းခုံ ခြင်း၏ ဖြစ်နိုင်ခြင်းကြောင့်၊ (ဒွေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ နုပုဇ္ဇန္တိ)၊ ဟိ - ချဲ့၊ ဗဟူသု - များစွာကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓေသု-တို့သည်၊ ဥပ္ပန္နေသု-ပွင့်တော်မူကုန်လသော်၊ ဗဟူနိ- ကုန်သော၊ အာစရိယာနံ - တို့၏၊ အန္တေဝါသိကာဝိယ - အနီးနေ တပည့် တို့ကဲ့သို့၊ [အန္တေဝါသိကာ - တို့သည်၊ ဝိဝဒန္တိဝိယ - ငြင်းခုံကြသကဲ့သို့၊ ဤသို့ လည်း ပဓာနကြိယာကိုပြင်၍ အနက်ပေးနိုင်သည်။] အမှာကံ-ငါတို့၏၊ ဗုဒ္ဓေဝါ- သည်၊ (ငါတို့တရားက) ပါသာဒိကော - ကြည်ညိုဖွယ်ကို ဆောင်၏၊ အမှာကံ- ဗုဒ္ဓေဝါ၊ မဓုရဿရာ - သာယာသော အသံတော် ရှိ၏၊ လာဘီ - ပစ္စည်း လေးပါးကို ရခြင်း ရှိတော်မူ၏၊ ပုညဝါ- ပုဉ်းကံရှိတော်မူ၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိဝဒေယျ- ဆန့်ကျင်ဖက် ပြောဆိုကုန်ရာ၏၊ ဝါ - ငြင်းခုံကုန်ရာ၏၊ တသ္မာပိ - ကြောင့်လည်း၊ (ထိုသို့ ငြင်းခုံကြရာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်း၊) ဝေ- သို့၊ (ဒွေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ) နုပုဇ္ဇန္တိ။

အပိစ-သည်သာ မကသေး၊ ဧတံ ကာရဏံ - ဤအကြောင်းကို၊ (တခုသော စကြာဝဠာ၌ နှစ်ဆူသော တရားရှင်တို့၏ ပွင့်တော်မူခြင်း ဟူသော ဤ အကြောင်းကို)၊ မိလိန္ဒရညာ - မိလိန္ဒမင်းသည်၊ ပုဋ္ဌေန - မေးအပ်သော၊ ဝါ- မေးအပ်သည်ဖြစ်၍၊ နာဂသေနတ္ထေရေနပိ - အရှင်နာဂသိန်ထေရ် သည်လည်း၊ ဝိတ္တာရိတမေဝ - ချဲ့အပ်ပြီးသည်သာ၊ ဟိ - မှန်၏၊ တတ္ထ - ထို မိလိန္ဒပညာ၌၊ ဝုတ္တံ-မိန့်တော် မူအပ်ပြီ၊ (ကိံ - နည်း၊) [ဤကိံ ၏ အဖြေကို “ပဉ္စော ဩပမေဟိ ကာရဏေဟိ” ကျမှတော့ရလိမ့်မည်၊ အာကာရဝါကျများကို တခါတည်း အနက် ပေးမည်။] ဘဇန္တနာဂသေန - အရှင်နာဂသိန်၊ အဋ္ဌာန မေတံ၊ ပေါနေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိတိ - ဟူ၍၊ ဝါ - ဟူသော၊ ဧတံ - ဤစကားတော်ကို၊ ဘဂဝ တာပိ - မြတ်စွာဘုရားသည်လည်း၊ ဘာသိတံ - ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ [ဘုရား နှစ်ဆူ မပွင့်နိုင်ပုံကို မြတ်စွာဘုရား ဟောထားတာတော့ ရှိပါသည် - ဟူလို၊ ဟေတံကို ဟိ+ဧတံ ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဟိ အနက်မရှိ။]

ပါဠိတော် အနက်။ ။ဘိက္ခဝေ-ဘိက္ခုတို့၊ [အဋ္ဌာနမေတံ အနဝကာသော ဟူသော နိယမကိုမပေးသေးပဲ၊ ယံ ကေိဿာ စသော အနိယမကို အနက် ပေးမည်။] ယံ-အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ [အဋ္ဌာနံ-၌ ဌာနကိုကြည့်၍ ပေးသည်။] ဝါ- အကြင် အခွင့်အလမ်းကြောင့်၊ [အနဝကာသော-၌ အဝကာသောကိုကြည့်၍ ပေးသည်။] ကေိဿာ- တခုသော၊ လောက ဓာတုယာ-လောကဓာတ်၌၊ ဝါ-စကြာဝဠာ၌၊ ဒွေ-ကုန်သော၊ အရဟန္တာ-ဝါသနာနှင့်တကွ တထောင့်ငါးရာကိလေသာတို့မှဝေးကွာတော်

မူပြီးကုန်သော၊ ဝါ-ပူဇော်အထူးကို ခံတော်မူထိုက်ကုန်သော၊ သမ္မာ သမ္ဗုဒ္ဓါ-တို့သည်၊ အပုဗ္ဗံ-ရှေ့လည်းမကျ၊ အစရိမံ-နောက်လည်းမကျ၊ (တနည်း) အပုဗ္ဗံ၊ အစရိမံ - တပြိုင်နက်သော ကာလ၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇေယျု- ကုန်ရာ၏၊ ဧတံ-ဤအကြောင်းသည်၊ (စကြာဝဠာတခုထည်း၌ ဘုရား နှစ်ဆူ တပြိုင်နက်ထည်း ပွင့်တော်မူခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းသည်၊) အဋ္ဌာနံ- မရအပ် မရနိုင်သောအကြောင်းတည်း၊ ဝါ- မရှိနိုင် မဖြစ်နိုင် သော အကြောင်းတည်း၊ (သော - ဤအခွင့်အလမ်းသည်၊) အနဝ ကာသော-မရအပ် မရနိုင်သော အခွင့်အလမ်းတည်း၊ ဝါ- မရှိနိုင် မဖြစ် နိုင်သော အခွင့်အလမ်းတည်း၊ ဧတံ ဌာနံ-ဤ အကြောင်းသည်၊ န ဝိဇ္ဇ တိ - မရှိ။

ဘန္တေ နာဂဓေန၊ သဗ္ဗေပိ-အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ တထာဂတာ- တို့သည်၊ ဒေသေန္တာစ - ဟောတော်မူကုန်သော်လည်း၊ သတ္တတိံသ- သုံးဆယ့်ခုနစ်ပါးကုန်သော၊ ဗောဓိပက္ခိယေ ဓမ္မေ-ဗောဓိပက္ခိယ တရား တို့ကို၊ ဒေသေန္တိ-ဟောတော်မူကုန်၏၊ ကထယမာနာစ - စကား ပြော တော်မူကုန်သော်လည်း၊ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ - တို့ကို၊ ကထေန္တိ- ပြောတော်မူကုန်၏၊ သိက္ခာပေန္တာစ - ကျင့်စေတော်မူကုန်သော်လည်း၊ တိသု သိက္ခာသု-တို့၌၊ သိက္ခာပေန္တိ-ကျင့်စေတော်မူကုန်၏၊ အနုသာသ မာနာစ-သွန်သင် ဆုံးမတော်မူကုန်သော်လည်း၊ အပ္ပမာဒပဋိပတ္တိယံ- မမေ့မလျော့ ကျင့်ခြင်း၌၊ အနုသာသန္တိ-သွန်သင် ဆုံးမတော်မူကုန်၏၊ ဘန္တေ နာဂဓေန၊ သဗ္ဗေသမ္ပိ တထာဂတာနံ-တို့၏၊ ဧကော- တမျိုး တည်းသော၊ ဒေသနာ - ဒေသနာတော်သည်လည်းကောင်း၊ ဧကော, ကထာ- စကားတော်သည်လည်းကောင်း၊ ဧကော, သိက္ခာ- သည်လည်း ကောင်း၊ ဧကော, အနုသိဋ္ဌိ-သွန်သင် ဆုံးမခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ယဒိ (ဟောတိ)-အံ့၊ (ဝေသတိ)၊ ဧကေန ကာရဏေန-အဘယ် အကြောင်း ကြောင့်၊ ဒေ တထာဂတာ၊ ဧကေကဏေ - တပြိုင်နက်သော ခဏ၌၊ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ - နည်း။

ဧကေနပိ - တဆူတည်း ဖြစ်သော၊ [တဆူလည်း ဟု မဆိုပဲ “တည်း” ဟု ဆိုပါ၊] ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေန-ဘုရားရှင်၏ ပွင့်တော်မူခြင်းကြောင့်၊ တာဝ-ထိုမျှ

ဧကော ဒေသနာ။ ။ ရှေ့၌ “ဒေသေန္တာ ကထယမာနာ သိက္ခာပေန္တာ အနုသာသမာနာ ” ဟု ဆိုခဲ့သောကြောင့် ထိုအစဉ်နှင့် လျော်အောင် “ဧကော ဒေသနာ ဧကော ကထာ” စသည်ဖြင့် ဆိုသည်။ ဋီကာ၌ကား - “ဧကေဒေသောတိ ဧကော ဧကဝိဓော အဘိန္တော ဥဒ္ဓေသော (ညွှန်ပြတော် မူခြင်း)” ဟု မိမိလက် ထက်၌ ရှိသော အဋ္ဌကထာ ပါဠိကို ဖွင့်ထားလေသည်။

လောကံ၊ အယံ လောကော - ဤ ကမ္ဘာလောကသည်။ ဩဘာသ
ဇာတော-ဖြစ်သောအလင်းရောင်ရှိပါ၏၊ ကိုယ်တော်ရောင် ဉာဏ်တော်
ရောင် ဓမ္မအရောင်များကို ရည်ရွယ်သည်။]

ဒုတိယော - နှစ်ဆူမြောက် ဖြစ်သော၊ ဗုဒ္ဓေါ - သည်၊ ယဒိဘဝေယျ - အံ၊
(ဝေသတိ)၊ ဒိန္နံ - နှစ်ဆူကုန်သော ဘုရားရှင်တို့၏၊ ပဘာယ-အရောင်
အလင်းဖြင့်၊ အယံ လောကော - သည်၊ ဘိယျောသော - လွန်ကဲသော၊
မတ္တာယ-အတိုင်းအရှည်အားဖြင့်၊ (တနည်း)ဘိယျောသော မတ္တာယ-
အတိုင်းထက်အလွန်၊ ဩဘာသဇာတော - သည်၊ ဘဝေယျ - ဖြစ်ရာ၏၊
ဩဝဒမာနာ စ-ဆုံးမတော်မူကုန်သော်လည်း၊ ဓမ္မ တထာဂတာ၊ သုခံ-
ချမ်းချမ်းသာသာ၊ ဩဝဒေယျံ - ဆုံးမတော်မူကုန်ရာ၏၊ အနုသာသ
မာနာစ-တားမြစ် (သွန်သင်) တော်မူကုန်သော်လည်း၊ သုခံ၊ အနုသာ
သေယျံ - တားမြစ် (သွန်သင်)တော် မူကုန်ရာ၏၊ ယထာ - အကြင်
အခြင်းအရာအားဖြင့် (ဟောတော်မူလသော်)၊ အဟံ - ဒကာတော်
သည်၊ နိဿံသယော-သံသယမရှိသည်၊ (ယုံမှားကင်းသည်)၊ ဘဝေယျ-
ဖြစ်ရာ၏၊ တတ္ထ-ထို တခုသောလောကဓာတ်ဝယ် နှစ်ဆူသောဘုရားရှင်
တို့၏ ပွင့်တော်မမူခြင်း၌၊ (တထာ-ထို သံသယမရှိလောက်အောင်သော
အခြင်းအရာအားဖြင့်) မေ-ဒကာတော်အား၊ ကာရဏံ-အကြောင်း
ကို၊ ဗြူဟိ-ဟောတော်မူပါလော၊ ဣတိ - ဤသို့ လျှောက်ပြီ။

မဟာရာဇ - မဟာရာဇာ၊ ဒသ သုဟဿိ - တသောင်း အတိုင်းအရှည်
ရှိသော၊ အယံ လောကဓာတု-ဤလောကဓာတ်သည်၊ (ဤစကြာဝဠာ
သည်)၊ ဧက ဗုဒ္ဓဓာရဏီ-ဘုရားတဆူကိုသာ ဆောင်နိုင်၏၊ ဧကသေဝ-
တဆူသာလျှင်ဖြစ်သော၊ တထာဂတာယ-၏၊ ဂုဏံ-ဂုဏ်တော်ကို၊ ဓာရေ
တိ-ဆောင်နိုင်၏၊ [ဧက ဗုဒ္ဓဓာရဏီကို ဖပ်၍ အဓိပ္ပာယ်ဖော်သည်။]
ဒုတိယော-နှစ်ဆူမြောက်ဖြစ်သော၊ ဗုဒ္ဓေါ-သည်၊ ယဒိ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ - အံ၊
(ဝေသတိ-သော်)၊ ဒသ သုဟဿိ- သော၊ အယံ လောကဓာတု-သည်၊

ဧကဗုဒ္ဓဓာရဏီ။ ။ဧကံ ဧဝ ဗုဒ္ဓံ ဓာရေတိတိ - ဧကဗုဒ္ဓဓာရဏီ။ [ဓရ+ယု+
ဤ။]ဧတေန (ဤပါ၌ဖြင့်) ဧဝံ သဘာဝါ ဧတေ ဗုဒ္ဓဂုဏာ၊ [ဤ ဗုဒ္ဓဂုဏ်တို့သည်
မြေကြီးက မဆောင်နိုင်လောက်အောင် ဤသို့ လေးလံသော သုဒ္ဓဘာရှိကြ၏။]
ယေန (အကြင် အကြောင်းကြောင့်) ဒုတိယံ ဗုဒ္ဓဂုဏံ ဓာရေတုံ အသမတ္တာ အယံ
လောကဓာတုတိ ဒသေတိ၊ ပစ္စယ ဝိသေသ နိပ္ပန္နာနံ ဟိ (မှန်၏၊-ရှေးရှေးအကြောင်း
ကောင်းမှုပါရမီ အထူးကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော) ဓမ္မာနံ (တို့၏)၊ သဘာဝဝိသေသော
(သဘောထူး-သတ္တိထူး)န သက္ကာ နိဝါရေတုန္တိ၊ - ဝီကာ။

န ဓာရေယျ-မဆောင်နိုင်ရာ၊ စလေယျ-လှုပ်ရာ၏၊ ကမ္မေယျ- တုန်ရာ၏၊ နမေယျ-ကောင်းရာ၏၊ ဩဏမေယျ-အောက်သို့ ညွတ်ရာ၏၊ ဝိနမေယျ- အထူးထူးအပြားပြားညွတ်ရာ၏၊ ဝိကိရေယျ-ဖရဲဖရဲ ကျဲရာ၏၊ ဝိဓမ္မေယျ- လွင့်ကျရာ၏၊ ဝိဒ္ဓိသေယျ- ပျက်စီးရာ၏၊ ဌာန- မူလ တည်ရာအရပ်သို့၊ န ဥပဂစ္ဆေယျ - မကပ်ရောက်နိုင်ရာ။

မဟာရာဇ-ဇာ၊ ယထာ-ဥပမာမည်ဆည်းကား၊ နာဝါ- လေ့သည်၊ ဧက ပုရိသ သန္တာရဏီ - တယောက်သော ယောက်ျားကိုသာ ကောင်းစွာ ဆောင်နိုင်သည်၊ ဘဝေယျ - ၏၊ ဧကပုရိသေ - တယောက်သော ယောက်ျားသည်၊ အဘိရုဇ္ဈ-တက်စီးလသော်၊ သာနာဝါ-သည်၊ သမု ပါဒိကာ - အညီအမျှ ရေပေါ်၌သွားနိုင်သည်၊ (ရေပေါ်၌ ပေါ်နိုင် သည်)၊ ဘဝေယျ၊ အာယုနာ-အသက်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝဇ္ဇေန္တ- ပုံသဏ္ဌာန်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝယေန - အရွယ်အားဖြင့် လည်း ကောင်း၊ ပမာဏေန - အရပ်ပမာဏအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကိသ တူလေန-အပိန် အဝအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ သဗ္ဗင်္ဂ ပစ္စင်္ဂေန-အသုံး၌ သော အင်္ဂါကြီး ငယ် အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ တာဒိသော - ထို ပဌမ

စလေယျ။ ။ “န ဓာရေယျ- မဆောင်နိုင်” ဟု ဆိုပြီး၍ ထို မဆောင်နိုင်ပုံကို ပရိယာယ် စကားတို့ဖြင့် ထင်ရှားအောင် ပြလို၍ “စလေယျ” စသည် မိန့်၊ ဤပုဒ်တို့ကို ဋီကာကြည့်၍ အနက်ပေးထားသည်။

ယထာ မဟာရာဇ။ ။ ဣဒါနိ တတ္ထ (တသောင်းသော စကြာဝဠာက ဘုရား နှစ်ဆူကို မဆောင်နိုင်ခြင်း၌)၊ နိဒဿနံ (ညွှန်ပြကြောင်း ဥပမာ) ဒဿေန္တော ယထာ မဟာရာဇာတိ အာဒိမာဟ-ဋီကာ။

သမုပါဒိကာ။ ။ သမံ-အညီအမျှ၊ ဥဒ္ဓိ-ရေ၏ အထက်၌၊ ပစ္စတိ-သွားနိုင်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သမုပါဒိကာ၊ [သမံ+ဥ+ပါဒိကာ။] “ သမံ ” ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ချေ၊ “ပါဒိကာ” ၌ ပဒ+ဏျ၊ နာဝါကိုင့်၍ ပါဒိကာဟု ဣတ္ထိလိန်ဖြစ်သည်၊ ဝိဘင်္ဂ အနုဋ္ဌိ- ၂၁၁ ၌ကား-အောက်ပါအတိုင်း တနည်းဖွင့်ထားသည်။

“သမုပါဒိကာ” တိ ဝတ္ထဗ္ဗေ သ ကာရေ အကာရဿ အာကာရော၊ (သဉ္စ အကို အာပြီ)၊ ဧကဿ စ ပကာရဿ လောပေါ၊ ကတောတိ ဒဿေန္တော အာဟ- “သမံ ဥဒ္ဓိ ပစ္စတိတိ-သာမုပါဒိကာ” တိ။

ဗုတ်ချက်။ ။ ပဒ ဓာတ်သည် ဥ နှေး၍လျှင် ခွေဘော်ရောက်လေ့ရှိ၏၊ ဥပမာ- ဥပုဇ္ဈတိ၊ ဥပ္ပါဒေါ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ - စသည်တည်း၊ တရံတခါ ခွေဘော်မလာဘဲ ဥ နောင် သရရှိလျှင် (ခံ) လာ၏၊ ဥပမာ- ဥပပါဒိ စသည်တည်း၊ ဤထုံးစံကို လိုက်၍ ဋီကာက (ပ) တလုံးကိုချေဟု ဆိုသည်၊ လာပြီးမှ ချေနေရခြင်းထက် ဖိနပ်စနယ်ထွဲပုံ အရ ခွေဘော်မလာဘဲ ရှင်ပြီးခြင်းက သာဓ်လွယ်ကူသည်၊ သ ဌ်ကား ဋီကာဆရာတို့ လက်ထက်က “သာ” ဟု ဒီသရှိဟန်တူသည်။

ယောကျ်ားကိုယ်ကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ (ထို ပဌမယောကျ်ားနှင့် ရွယ်တူသော)၊ ဒုတိယော-သော၊ ပုရိသော-သည်၊ အထအာဂစ္ဆေ သု-အကယ်၍ ရောက်လာအံ့၊ သော-ထို ဒုတိယယောကျ်ားသည်၊ တံ နာဝံ-သို့၊ (အထ) အဘိရူဟေယု- အကယ်၍ တက်စီးပြန်အံ့၊ (ဝေံသတိ)၊ မဟာရာဇ-ဇာ၊ သာနာဝါ-သည်၊ ခိန္နုမ္ပိ - နှစ်ယောက်သော ယောကျ်ားတို့ကိုလည်း၊ ဓာရေယျ အပိနု-ဆောင်နိုင်ရာပါသလော၊ (တနည်း) ခိန္နုမ္ပိ-တို့၏လည်း၊ (သရီရဘာရံ-ကိုယ်တည်းဟူသောဝန်ကို) ဓာရေယျ အပိနု-လော၊ ဣတိ (ပုစ္ဆိ)၊ ဘန္တေ-အရှင်ဘုရား၊ နဟိ (ဓာရေယျ) - မဆောင်နိုင်ရာပါ၊ စလေယျ၊ ပေ၊ ဌာနံ နဥပဂစ္ဆေယျ၊ ဥဒကေ - ရေ၌၊ ဩသီဒေယျ- နစ်မြုပ်ရာပါ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)၊ မဟာရာဇ ဝေမေဝ၊ ပေ၊ ဌာနံ နဥပဂစ္ဆေယျ။

မဟာရာဇာ- ဇာ၊ ယထာ ဝါ၊ ပန- ဥပမာ တမျိုးကား၊ ပုရိသော-သည်၊ ယာဝဒတ္တံ - အလိုရှိတိုင်း၊ (စားချင်သလောက်) [ဘုဉ္ဇေယျ-၌စပ်၊] ဆာဒေန္တံ-နှစ်သက်စေနိုင်သော၊ ဘောဇနံ-ကို၊ ယာဝ ကဏ္ဍံ-လည်မျိုး တိုင်အောင်၊ (လည်ပင်းဆိုက်အောင်) အဘိပုရယိတော-အလွန်ပြည့်စေ၍၊ ဘုဉ္ဇေယျ-စားရာ၏၊ သော-ထိုယောကျ်ားသည်၊ ဓာတော-ဝပြီးသည်၊ ပီဏိတော-တင်းတိမ်စေရာ၌ရှိပြီးသည်၊ ပရိပုဏ္ဏော-ပြည့်စုံလုံလောက်ပြီး

တနည်း။ ။ သမံ-မျှ၊ ဥပ- ဘပ်၍၊ အာဒိလတိ- ရဲရဲကို ယူတတ်၏၊ ဣတိဝါ-ဤ ဝစနတ္ထကြောင့်လည်း၊ သမုပါဒါ၊ [သမံ+ ဥပ+ အာ+ ဒါ။] ဒါနောင် (အ) သက်၊ ဣတ္ထိဇောတက အာပစ္စည်း ထပ်၍သက်၊ သမုပါဒါဝေ+သာမုပါဒိကာ၊ [ဏိကပစ္စည်း သုတ္တ။] သမုပါယိနီ (အညီအမျှ ရေ၌ကပ်၍ သွားတတ်၏)၊ ဣတိအတ္ထော၊- ဝိဘင်္ဂ အနုဂ္ဂါ- (၂၁၁)။ [သမုပါယိနီဟု ခိုကာ၌ ပါဌ်တွေ့ရ၏၊ ကြံကြံဖန်ဖန် အနက်ပေးနိုင် သော်လည်း သမ+ဥပ+ဣဇာတ်+ဏိ+ဣနီဖြင့် “သမုပါယိနီ”ဟု ပါဌ်ရှိသင့်သည်၊ ဓမ္မ ပဒ၊ မဋ္ဌကုဏ္ဍလိဝတ္ထု၌လည်း “ အနုပါယိနီ ” ဟုလည်းကောင်း “အနုပါယိနီ” ဟု လည်းကောင်း ရှိသည်။]

ဝဏ္ဏေနစသည်။ ။ ဝဏ္ဏနာတိ သဏ္ဌာနေန (- ပုံသဏ္ဌာန်)၊ ပမာဓဏနာတိ အာရောဟေန (အနိမ့် အမြင့်ဟူသော အရပ်အမောင်း)၊ ကိသထူလေနာတိ ကိသ ထူလဘာဝေန (ပိန်သူ ဝသူ၏အဖြစ်=ပိန်ခြင်း ဝခြင်း)၊ [ကိသထူလတို့သည် ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဖောသောကြောင့် ပိန်ခြင်း ဝခြင်းကြိယာရအောင် ဘာဝသဒ္ဓါထည့်၍ ဖွင့်သည်၊ ဘာဝ ပူဇာန ဘာဝလောပကြိယာ-ဟူလို။] ပရိဏာဟေန (လုံးပတ်ဟု ခေါ်သော ကိုယ်လုံး ကိုယ်ပေါက်) ဣတိ အတ္ထော။

ခိန္နုမ္ပိ။ ။ ခိန္နုမ္ပိတိ ဒွေဝါ၊ ဒုတိယာအနက်၌ ဆဋ္ဌိသက်ပါ-ဟူလို၊ ခိန္နုမ္ပိဝါ သရီရ ဘာရံ၊ ခိန္နုဟူသောသမ္ပန္နံ၏ သမ္ပန္နိကို “သရီရဘာရံ” ဟု ပါဌ်သေသ ထည့်စပ်ပါ- ဟူလို၊ ဤအတိုင်း အနက်နှစ်နည်း ပေးထားပါသည်။

သည်။ နိရန္တရော - (နောက်ထပ် အစာဝင်ဖို့ရန်) အကြားမရှိသည်။ တန္တိကတော - အစာဝင်သဖြင့် ပျင်းရိအောင် ပြုအပ်ပြီးသည်။ ဝါ - အစာဝင်သဖြင့် အိနေသူဖြစ်သည်။ အနောဏမိတဒဏ္ဍဇာတော - မညွတ်ကိုင်သော ဒုတ်ကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ ဝါ - မညွတ်ကိုင်သော ဒုတ်နှင့် တူသည်။ [ကွေး၍ မရလောက်အောင် တောင့်မာသော ဒုတ်ကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည် - ဟူလို။] (သမာနော-ဖြစ်ပါလျက်)၊ ပုနဒေဝ-တဖန်သာလျှင်၊ တာဝတကံ - ထိုမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသော၊ (ပဌမစားအပ်သော ဘောဇဉ်လောက် များသော)၊ ဘောဇနံ-ကို၊ ဘုဉ္ဇေယျ-အံ၊ မဟာရာဇ-ဇာ၊ သော ပုရိသော - သည်၊ သုခိတော - ချမ်းသာသို့ ရောက်သည်၊ [သုခံ + ဣတော။] ဝါ - ကောင်းစွာဖြစ်သော ချမ်းသာခြင်းရှိသည်၊ [သဉ္ဇာတအဿတ္ထိအနက်၌ ဣတပစ္စည်း]၊ ဘဝေယျ အပိနုခေါ-ဖြစ်နိုင်ရာသလော၊ ဣတိ - ဤသို့ မေးတော်မူပြီ၊ ဘန္တေ၊ နုဟိ - မဖြစ်နိုင်ရာပါ၊ သကိံ - တကြိမ်၊ ဘုတ္တော - စားပြီးသည်၊ (သမာနော) ဝ - ဖြစ်သော်သာ၊ မရေယျ - သေရာပါ၏၊ ဣတိ - ဤသို့ လျှောက်ပြီ၊ ဝေမေဝ ခေါ၊ ပေ၊ နဥပဂစ္ဆေယျ၊ ဣတိ - ဤသို့ မိန့်တော်မူပြီ။

ဘန္တေ နာဂသေန၊ အတိဓမ္မဘာရေန - လွန်ကဲသော တရားတည်းဟူသော ဝန်ကြောင့်၊ ပထဝီ-သည်၊ စလတိ ကိံ နုခေါ-လှုပ်ပါသလော၊ ဣတိ - လျှောက်ပြီ၊ မဟာရာဇ၊ ဣဓ - ဤလောက၌၊ ဒေ - နှစ်စီးကုန်သော၊ သကဋ္ဌာ - လှည်းတို့သည်၊ ယာဝမုခသမာ-လှည်းဦးနှင့် ညီမျှအောင်၊ (လှည်းဦးအထိ ပြည့်နေအောင်)၊ ရတနပူရိတာ-ရတနာတို့ဖြင့် ပြည့်နေ

သကိံ ဘုတ္တောဝ မရေယျ။ ။သကိံ ဘုတ္တောဝါတိ ဧကံ ဝနိတကံ (တလုတ်စား ခူးအပ်သောထမင်းကို) ဘုတ္တမတ္တောဝ မရေယျာတိ၊ [အဋ္ဌကထာ ဋီကာ စာအုပ်တို့၌ “မရေယျ” ဟုတညီတညွတ်တည်းရှိသော်လည်း နောက်ထပ်တလုတ်စားရုံမျှဖြင့် မသေနိုင်သေးပါ။ ထို့ကြောင့် “မရေယျ” နေရာဝယ် “ဝဇေယျ - အန်တွက်ရာ၏” ဟု ရှိမှ ကောင်းမည်ဟု ဆရာတို့မိန့်ကြသည်။]

အတိဓမ္မဘာရေန။ ။တရားကြောင့် မြေသည် တည်နိုင်စရာသာရှိ၏၊ သို့ပါလျက် မြေကြီးသည် တရားကြောင့်ပင် လှုပ်လေသလား- ဟု မဟာရာဇာက ယူဆ၍ “ ကိံ နုခေါ ဘန္တေ နာဂသေန အတိဓမ္မဘာရေန ပထဝီ စလတိ” ဟု မေးသည်။ [ဓဇ္ဇမ္ပန နာမ (တရားကြောင့်မည်သည်) ပထဝီ တိဋ္ဌေယျ၊ သာ ကိံ တေဇနဝ (ထိုတရားကြောင့်ပင်) စလတိ ဝိနဿတိတိ အဓိပ္ပါယေန ပုစ္ဆတိ၊ - ဋီကာ။] စာအုပ်များ၌ “သကိံ” ဟု ပါရှိ၏၊ သ ပုဒ်ဖြင့် ပထဝီကိုစွဲရမည်ဖြစ်၍ “သာ ကိံ” ဟု ရှိပါစေ- မိဘင်္ဂလဒ္ဓါ (၂၀၆)၌ “သာ” ဟုပင် ဣတ္ထိလိန်ရှိသည်။

ကုန်သည်၊ ဘဝေယျံ—ဖြစ်ကုန်ရာင်း၊ ကေသွာ—ထမ်းသော၊ သကဋ္ဌတော-လှည်းမှ၊ ရတနံ-ကို၊ ဂရုဟတွာ-ယူ၍၊ ကေသ္မိ-သော၊ သကဋ္ဌေ-၌၊ အာကိရေယျံ-လောင်းထည့်ကုန်ရာင်း၊ မဟာရာဇ၊ တံ သကဋ္ဌံ-တို့လှည်းသည်၊ ဒွိန္ဒု-ကုန်သော၊ ဓာကဋ္ဌာနံပိ-သိ၏လည်း၊ ရတနံ-ကို၊ ဓာရေယျ အပိနုခေါ-ဆောင်နိုင်ရာသလော၊ ဣတိ-ဤသို့ မေးတော်မူပြီ။ [လှည်းတစ်စီးတည်းက လှည်းနှစ်စီး အပြည့်တိုက် ရတနာကို ဆောင်နိုင်မည်လား-ဟု မေးသည်။]

ဘန္တေ၊ နဟိ-မဆောင်နိုင်ရာပါ၊ တဿ-ထိုလှည်း၏၊ နဘာဝိ-ပုံတောင်းချက်မသည်လည်း၊ ဖလေယျ-ကဲ့ရာပါ၏၊ [ယခု အခါ လှည်းပဒေဂင်းဟု အများသိကြသော အရာသည် “နဘာဝိ”မည်၏၊] တဿ-၏၊ အရာပိ-

ရတနာ၏သဘော။ ။ လောက၌ ရွှေ ခွေ ချွေကောက် သံ စသော ရတနာသည် ဥစ္စာနှစ်ကို ကောင်းစွာဆောင်နိုင်၏၊ လူများစွာကလည်း အလွန် အလွန်ကြိုက်၊ ထိုရတနာသည် လေးသောသဘော ရှိသောကြောင့် လှည်းတစ်စီးပေါ်၌ အလွန်များစွာ တင်လျှင် အတိဘာရဘူတ (မနိုင်ဝန်) ဖြစ်၍ လှည်းကျိုးဖို့နှင့် အကြောင်း ဖြစ်၏ ဟု ခြင်ကြ၏။ [ရတနံ နာမ လောကေ ကုဋ္ဌုဗ္ဗံ သန္တာရေန္တံ (ဆောင်နိုင်သည်လည်းဖြစ်၏) အဘိမတဉ္စ လောကေန၊ တံ အတ္တနော ဂရုသဘာဝတာယ သကဋ္ဌတံဿ (လှည်းပျက်ခြင်း၏) ကာရဏံ အတိဘာရဘူတံ (အကြောင်းဖြစ်သော အလွန် လေးသောဝန်ဟု) ဒိဋ္ဌံ။-ဇီကာ။]

ဓမ္မရတနာ။ ။ ထို့အတူပင် တရားရတနာသည်လည်း ထိုတရားနှင့် ပြည့်စုံသူကို စီးပွားချမ်းသာ အထူးတို့ဖြင့် ဆောင်ထား ကယ်တင်နိုင်၏၊ ပညာရှိများကလည်း အလွန် အလိုရှိကြ၏၊ ထိုတရားသည်ပင် ဂစ္ဆိရ အပ္ပမေယျ (နက်နဲခြင်း မနိုင်သွင်နိုင်ခြင်းဟူသော) ဂုဏ်အားဖြင့် လေးလေးပင်ပင် သဘောရှိသောကြောင့် အတိဘာရဘူတ (အလွန်လေးသောဝန်) ပင် ဖြစ်ရကား မြေလှုပ်ခြင်း၏အကြောင်း ဖြစ်သည်၊ [ဧဝံ ဓမ္မောစ ဟိတသုခဝိသေသေဟိ တံ သမင်္ဂီနံ ဓာရေန္တော၊ အဘိမတောစ ဝိညနံ ဂစ္ဆိရ ပုဗ္ဗမယျ ဘာဝေန ဂရုသဘာဝတ္တာ အတိဘာရဘူတော ပထဝီစလနဿ ကာရဏံ ဟေတု။] ဤအဓိပ္ပါယ်ကိုပြလို၍ အရှင်နာဂသိန်က “ဗုဒ္ဓ မဟာရာဇ ခန္ဓ သကဋ္ဌာ” စသော ဥပမာကို ထုတ်သည်။

ကေသ္မိ သကဋ္ဌတော။ ။ “ ကေသ္မိ ” ကို သကဋ္ဌတော၌ တုလျာဓိကရဏ ဝိသေသနစပ်၊ သကဋ္ဌတောကို ဂဟေတွာ၌ အပါဒါန်စပ်၊ ဇီကာဆရာများလက်ထက် ကမူ “ကေသ္မိ” နေရာဝယ် “ ကေဿ ” ဟု ပါ၍ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် “ကေဿာတိ ကေသ္မိ” ဟု ပဋိမဖွင့်ကြ၏၊ သကဋ္ဌတောနှင့် အနက်တူအောင် ဆဋ္ဌိသ ဝိဘတ်ကို အပါဒါန်အနက်၌ သက်ပါဟု ဆိုလိုသည်၊ “ ကေဿဝါ သကဋ္ဌဿ ရတနံ တသ္မိာ သကဋ္ဌတော ဂဟေတွာတိ အက္ခော ” ဟု တနည်းဖွင့်ကြ၏၊ “ကေဿ” ၏ သမ္ပန္နိကို “ရတနံ” ဟု ထည့်၍ “ကေဿ-လှည်းတစ်စီး၏-ရတနံ-ကို၊ သကဋ္ဌတော- ထိုလှည်း နှစ်ပုဒ်မှ၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍” ဟု အနက်ပေးပါ- ဟူလို။

အကန့်ဒေဂါက်ဆံတို့သည်လည်း၊ တိဇ္ဇေယျံ-ကျိုးကုန်ရာပါ၏။ တဿ-
 ၏။ နေမိပိ-အကွပ်တကူသည်လည်း၊ ဩပတေယျ-အောက်သို့ ပြုတ်
 ကျရာပါ၏။ တဿ-၏။ အက္ခောပိ- ဝင်ရိုးသည်လည်း၊ တိဇ္ဇေယျ-
 ကျိုးရာပါ၏။ ဣတိ-ဤသို့ လျှောက်ပြီ၊ မဟာရာဇ၊ အတိရတနဘာရေန-
 လွန်ကဲသော ရတနာတည်းဟူသော ဝန်ကြောင့်၊ သကဋ္ဌံ - သည်၊
 တိဇ္ဇတိ ကိန္နုခေါ-ကျိုးသည် မဟုတ်လော၊ ဣတိ - ဤသို့ မေးပြီ၊
 ဘန္တေ၊ အာမ-မှန်ပါ၊ ဣတိ-ဤသို့ လျှောက်ပြီ၊ မဟာရာဇ၊ ဝေမေဝ
 ခေါ - ဤ အတူသာလျှင်၊ အတိဓမ္မဘာရေန - လွန်ကဲသော တရား
 တည်းဟူသော ဝန်ကြောင့်၊ (ဘုရားနှစ်ဆူတို့၏ လွန်ကဲသော တရား
 တည်းဟူသော ဝန်ကြောင့်)၊ ပထဝီ - သည်၊ စလတိ-၏။ ဣတိ-
 ဤသို့ မိန့်ပြီ။

မဟာရာဇ၊ အပိစ- နောက်တမျိုးကား၊ ဣမံ ကာရဏံ-ဤ အကြောင်းကို၊
 ဗုဒ္ဓဗလပရိဒီပနာယ-ဘုရားရှင်တို့၏ အားတော်ကို ထင်ရှားပြခြင်းငှါ၊
 ဩသာရိတံ - သွင်းအပ်ပြီ၊ ယေန ကာရဏေန ပေ၊ နုပုဇ္ဇန္တိ၊ တတ္ထ-
 ထိုဘုရားနှစ်ဆူတို့၏ တပြိုင်နက် မပွင့်ရာ၌၊ အညမ္ဘိ - အခြားလည်း
 ဖြစ်သော၊ အဘိရူပံ-အလွန်သင့်လျော်သော၊ ကာရဏံ-ကို၊ သုဏောဟိ-
 နားထောင်ဦးလော၊ မဟာရာဇ ခွေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဧကက္ခဏေ ယဒိ
 ဥပုဇ္ဇေယျံ၊ (ဧဝံသတိ)၊ တေသံ - ထိုနှစ်ဆူသော ဘုရားရှင်တို့၏၊
 ပရိသာယ- ပရိသတ်၏၊ ဝိဝါဒေါ- ဆန့်ကျင်ဖက် ပြောဆိုခြင်းသည်၊
 (ငြင်းခုံခြင်းသည်) ဥပုဇ္ဇေယျ၊ တုမှာကံဗုဒ္ဓေါ-သင်တို့၏ဘုရား၊ အမှာကံ
 ဗုဒ္ဓေါ-ငါတို့၏ဘုရား၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဥဘတော ပက္ခဇာတာ-ဖြစ်သော
 နှစ်ဖက်ရှိကုန်သည်၊ ဝါ- နှစ်ခြမ်းကွဲကုန်သည်၊ ဘဝေယျံ၊ မဟာရာဇ
 ခွန္တိ - နှစ်ယောက်ကုန်သော၊ ဗလဝါမစ္စာနံ - အားရှိသော အမတ်ကြီး
 တို့၏၊ ပရိသာယ-၏၊ ဝိဝါဒေါ ဥပုဇ္ဇေယျ၊ တုမှာကံ အမစ္စော-သင်တို့၏
 အမတ်၊ အမှာကံ အမစ္စော-ငါတို့၏ အမတ်၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဥဘတော
 ပက္ခဇာတာ၊ ဟောန္တိယထာ - ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့၊ မဟာရာဇ၊ ဝေမေဝ
 ခေါ၊ ပေ၊ ဘဝေယျံ၊ မဟာရာဇ၊ ယေန ကာရဏေန - အကြင်
 အကြောင်းကြောင့်၊ ခွေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဧကက္ခဏေ၊ နုပုဇ္ဇန္တိ-ပွင့်တော်
 မမူကုန်၊ တာဝ-ရှေးဦးစွာ၊ ဣဒံ (ကာရဏံ) - သည်၊ ဧကံ - သော၊
 ကာရဏံ-တည်း။

မဟာရာဇ၊ အပရမ္ဘိ-နောက်ထပ်တမျိုးကား၊ ယေန ကာရဏေန၊ ပေ၊ နုပုဇ္ဇန္တိ၊
 ဥတ္တရိ - ထို့ထက် လွန်သော၊ ကာရဏံ - ကို၊ သုဏောဟိ - လော၊
 မဟာရာဇ၊ ပေ၊ ဥပုဇ္ဇေယျံ၊ ဗုဒ္ဓေါ-သည်၊ အဂ္ဂေါ- အထွတ် အဖျား

၂၅၀

သုတ်ပါဠိယ

သမ္မသဒ္ဓါနိယသုတ်

(အမြတ်ဆုံး)တည်း၊ ဣတိ-သ္မိ၊ ယံ ဝစနံ-သည်၊ (အတ္ထိ)တံ(ဝစနံ)၊ မိစ္ဆာ-မှားသည်၊ ဘဝယျ-ဖြစ်ရာ၏၊ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဇောဋ္ဌော- ဂုဏ်အားဖြင့် အကြီးဆုံးတည်း၊ ဣတိ-ဤသို့လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓေါ၊ သေဋ္ဌော- ဂုဏ်အားဖြင့် အမြတ်ဆုံးတည်း၊ ဣတိ - လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဝိသိဋ္ဌော - အလွန်ထူး၏၊ ဣတိ - လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဥတ္တမော- မြတ်၏၊ ဣတိ - လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓေါ၊ ပဝရော - အပြားအားဖြင့် တောင်းတအပ်၏၊ (အမြတ်ဆုံးဖြစ်၏) ဣတိ - လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓေါ၊ အသမော-အတူမရှိ၊ ဣတိ - လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓေါ၊ အသမသမော- အတူမရှိသော ရှေးဘုရားတို့နှင့်သာ တုံတော်မူ၏၊ ဣတိ-လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓေါ၊ အပ္ပဋိသမော-ဆန့်ကျင်ဖက် အတူမရှိ၊ ဣတိ - လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓေါ၊ အပ္ပဋိဘာဂေါ-တူသော အဖို့မရှိ၊ ဣတိ-လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓေါ၊ အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော - ပြိုင်ဖက်ပုဂ္ဂိုလ်မရှိ၊ ဣတိ - လည်းကောင်း၊ ယံ ဝစနံ (အတ္ထိ)၊ တံ (ဝစနံ)၊ မိစ္ဆာ ဘဝယျ၊ မဟာရာဇ၊ ယေန ကာရဏေန၊ ပေ၊ နုဗ္ဗဇ္ဇန္တိ၊ တံ-သင်ဒကာတော်သည်၊ ဣဒမ္ပိ ကာရဏံ-ဤအကြောင်း ကိုလည်း၊ အတ္ထတော - အနက် (အဓိပ္ပာယ်) အားဖြင့်၊ သမ္မုဒ္ဓိစ္ဆ- လက်ခံပါလော့။

မဟာရာဇ၊ အပိစ-သည်သာမကသေး၊ ဧကောယေဝ-တဆူသာလျှင်ဖြစ် သော၊ ဗုဒ္ဓေါ-သည်၊ လောကေ-၌၊ ယံဥပ္ပဇ္ဇတိ - အကြင်ပွင့်တော်မူ၏၊ ဧသ- ဤတဆူသောဘုရား၏သာ လောက၌ ပွင့်တော်မူခြင်းသည်၊ ဗုဒ္ဓါနိ-အလုံးစုံသော တရားကို သိတော်မူပြီးကုန်သော၊ ဘဂဝန္တောနံ- ဘုန်းတော်ကြီး ဘုရားတို့၏၊ သဘာဝမကတိ - သဘောဖြစ်သော

သဘာဝမကတိ။ ။သဘာဝဘူတာ (သကာဝအတိုင်း ဖြစ်သော) အကိတ္တိမာ (ကြွေးကြော်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်သည် မဟုတ်သော) ပကတိကာ (ပင်ကိုယ် သဘော)၊ ဇီကာ၌ ပကတိကာ ဟု “ကသ”ပါ၏။

မှတ်ချက်။ ။ကိတ္တိသဒ္ဓါသည် ကြွေးကြော်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ ပြုလုပ်ခြင်း အနက်ကို မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် “အကိတ္တိမာ”နေရာဝယ် “အကုတ္တိမာ” ဟု ပါ၌ ရှိသင့်သည်။ မှန်၏-ကရဏံ ကုတ္တိ၊ ကုတ္တိယာ+နိဗ္ဗတ္တာ ကုတ္တိမာ=ပြုလုပ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော သဘော၊ ပင်ကိုယ်သဘောမဟုတ်၊ တနည်း- ကရိယတေတိ ကုတ္တိမာ- ပြုလုပ်ထားအပ်သော သဘော၊ “ မဏိကုတ္တိမာ-ပြုလုပ်ထားအပ်သော ပတ္တမြား” ဟူရာ၌ “တွင်းထွက် ပတ္တမြား မဟုတ်” ဟုဆိုလို၏၊ ဤကား-န+ကိတ္တိမာ အကိတ္တိမာ- တမင် ပြုလုပ်၍ ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ သဘာဝအတိုင်းဖြစ်နေသော ပင်ကိုယ်သဘော- ဟူလို။

ပင်ကိုယ်တည်း၊ ဝါ - ပင်ကိုယ်သဘောတည်း၊ (ထုံးစံတည်း)၊ ကညွှာ
ကာရဏော - အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ (ကောယေဝ ဗုဒ္ဓေါ
လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-နည်း)၊ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓဂုဏာနံ- သဗ္ဗညု ဘုရားရှင်တို့၏
ဂုဏ်တော်တို့၏၊ ကာရဏမဟန္တတ္တာ - ပါရမီတော် အကြောင်းတို့၏
ကြီးကျယ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ [ဋီကာအတိုင်းပေးသည်။]

မဟာရာဇ၊ အညမ္ဗိ- ဘုရားမှ အခြားလည်းဖြစ်သော၊ ယံ-အကြင် အရာ
ဝတ္ထုသည်၊ မဟန္တံ-ကြီးကျယ်သည်၊ ဟောတိ၊ တံ-ထိုအရာဝတ္ထုသည်၊
ကောယေဝ-တမျိုးတည်းသာ၊ ဟောတိ၊ မဟာရာဇ၊ ပထဝီ-သည်၊
မဟန္တံ- ကြီးကျယ်၏၊ သာ-သည်၊ ကောယေဝ - တခုသဘည်း၊
(တကမ္ဘာသာတည်း)၊ သာဓကရာ-သမုဒြာသည်၊ မဟန္တော၊ သော-
သည်၊ ကောယေဝ-တစင်းတည်းသာတည်း။ [မိမိ၏ အနီးအပါး၌
အခြားတစင်း မရှိ။] ဂိုရိရာဇာ-တောင်တို့၏ မင်းဖြစ်သော၊ သိနေရ-
မြင့်မိုရ်တောင်သည်၊ မဟန္တော- ၏၊ သော-သည်၊ ကောယေဝ-
တည်း၊ အာကာသော- ကောင်းကင်သည်၊ မဟန္တော - ၏၊ သော-
သည်၊ ကောယေဝ-တည်း။

ကာရဏမဟန္တတ္တာ ။ ။ ကာရဏာနံ မဟန္တတာယ (ပါရမီအကြောင်း ရှေး
ကောင်းမှုတို့၏ ကြီးကျယ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ မဟန္တေဟိ ဗုဒ္ဓကရဓမ္မေဟိ
(ဘုရားအဖြစ်ကို ပြုတတ်သော တရားဟူကုန်သော)၊ ပါရမီသင်္ခါတေဟိ ကာရဏေဟိ
ဗုဒ္ဓဂုဏာနံ နိဗ္ဗတ္တိတောတိ ဂုဏ် ဟောတိ၊ - ဋီကာ။ [အဋ္ဌကထာ စာအုပ်များ၌
“ကညွှာ ကာရဏာ မဟန္တတာယ”ဟု တွေ့ရ၏၊ ဤဋီကာအတိုင်း “ ကညွှာ
ကာရဏာ, ကာရဏ မဟန္တတ္တာ”ဟု ပါ၍ ရှိပါစေ။]

ပထဝီ၊ ဧဝံ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ။ ကြီးကျယ်သော သက်မဲ့ အရာဝတ္ထုများနှင့်
မြင့်မြတ်သော သိကြား မာရ်နတ် မဟာဗြဟ္မာတို့တို့သည် မိမိ၏ အရာဌာန၌ တမျိုး
စီသာ ရှိကြ၏၊ ထို့အတူ ဘုရားရှင်သည်လည်း ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်တော် မူသဖြင့် တရာ
တည်းသာ ရှိတော်မူရသည်။

ဗုဒ္ဓဘူမိ။ ။ ဘုရားရှင်၏ ဝိသယ (အရာ) ဟူသည် အဘယ်နည်း ဟု မေးစရာ
ရှိ၏၊ “ဗုဒ္ဓဘူမိ” ခေါ် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုဇာဉာဏ်တော်သည် ဘုရားရှင်၏
အရာဖြစ်၏၊ [ဗုဒ္ဓ-ဘုရားရှင်၏ ဘူမိ - ဖြစ်ရာဌာန၊] တနည်း - ညေယျ (သိဒ္ဓယ်)
တရားဟူသမျှသည် ဘုရားရှင်၏ အရာတော်ပင် ဖြစ်၏။ [ဧဝံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါဝိ
မဟန္တော အတ္တနော ဝိသယေ ကော ဧဝံ။ ကော စ တဿ ဝိသယော - ဗုဒ္ဓဘူမိ၊
ယာဝတကံ ဝါ ညေယျ။ - ဋီကာ။]

[ကြီးကျယ်သော သက်ရှိအရာဝတ္ထုများကို ပြလို၍ “သက္ကော မဟန္တော” စသည် မိန့်။] သက္ကော - သိကြားသည်။ မဟန္တော၊ သော၊ ဧကော ယေဝ - တယောက်တည်းသာတည်း။ မာရော - မာန်နတ်သည်။ ပေါ၊ မဟာဗြဟ္မာ-မဟာဗြဟ္မာသည်။ ပေါ၊ အရဟံ - ပူဇော် အထူးကို ခံတော်မူထိုက်သော၊ သမ္မာ သမ္မုဒ္ဓေါ-မဖေါက်မပြန် အမှန်ကိုယ်တိုင် အလုံးစုံသော တရားတို့ကို သိတော်မူသော၊ တထာဂတော - သည်။ မဟန္တော-ကြီးကျယ်တော်မူ၏။ သော - ထိုဘုရားရှင်သည်။ လောက သ္မိံ - ၌။ ဧကောယေဝ - ကဆုတည်းသာတည်း။ ယတ္ထ - အကြင် အရပ်၌၊ တေ - မြေကြီးအစ သမ္မာသမ္မုဒ္ဓ အဆုံး အားလုံးသော ထို ဇိနရာတို့သည်။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တတ္ထ - ၌၊ အညေသံ - အခြားသော အရာ ဝတ္ထုတို့၏၊ သြကာသော - အခွင့်သည်။ န ဟောတိ-မရှိတော့၊ မဟာ ရာဇ၊ တသ္မာ - ကြောင့်၊ အရဟံ - သော၊ သမ္မာသမ္မုဒ္ဓေါ - သော၊ တထာဂတော - သည်။ ဧကောယေဝ - သည်သာ၊ (ဟုတော့)၊ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဣတိ - ဤသို့ မိန့်တော်မူပြီ။ တန္တေ နာဂဓေန၊ ပဉ္စော- ပြဿနာကို၊ သြပမ္မေဟိ - ဥပမာတို့ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ကာရဏေဟိ - အကြောင်းတို့ဖြင့် လည်းကောင်း၊ သုကထိတော - ကောင်းစွာဖြေဆိုအပ်ပါပြီ၊ ဣတိ- ဤသို့လျှောက်ပြီ၊ ဣတိ - သို့၊ (ဝုတ္တံ)။ [“ဝုတ္တံ ဟိ တတ္ထ” တုန်းက “ကိ” ၏ အမေးကို ဖြေရန်ဝုတ္တံသို့ ပြန်လှည့်ပါ။]

အခြားစကြာဝဠာ၌ ဘုရားမရှိ။ ။ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ အရာတော်သည် ကောင်းကင် ကဲ့သို့ အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိရကား ဘုရားရှင်သည် အနန္တဝိသယ (အဆုံးအပိုင်း အခြား မရှိသော) ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်တော်မူ၏၊ ထို့ကြောင့် တဆူတည်းသာ ဖြစ်၏ ဟု အရှင်နာဂသိန်ထေရ် မိန့်တော်မူသည်၊ ထိုထေရ်၏ အလိုမှာ စကြာဝဠာတသောင်း တွင်လည်း ဤစကြာဝဠာ (ဤကမ္ဘာ)မှ အခြားစကြာဝဠာ (၉၉၉၉)တို့၌လည်း ကောင်း၊ ဤ စကြာဝဠာများမှ အခြားသော အနန္တစကြာဝဠာတို့၌လည်းကောင်း အခြား ဘုရားတဆူမှ မရှိဟု ယူလိုပေသည်။

ဦးကာ။ ။ဧဝံ (ဤသို့) “အာကာသော ဝိယ အနန္တဝိသယော ဘဂဝါ၊ ဧကော ဧဝ ဟောတိ”တိ ဝဒန္တော (ပြောသော အရှင်နာဂသိန်သည်) “ဧကိဿာ လောက ဓေတုယာ”တိ ဝုတ္တလောကဓေတုတော အညေသုပိ စက္ကဝါဠေသု အပရဿ ဗုဒ္ဓဿ အဘာဝံ ဒဿေတိ။ [ဤ ဦးကာစကားများကိုထောက်၍ အခြား အနန္တစကြာဝဠာ များ၌ ပွင့်တော်မူသောဘုရားများ မရှိပုံကို လေးလေးနက်နက် ယုံကြည်သင့် ပေသည်။]

ဓမ္မဿ စာနုဓမ္မန္တိ- ဟူသည်ကား၊ နဝဝိဓဿ- ကိုးပါး အပြားရှိသော၊ လောကုတ္တရာဓမ္မဿ-၏၊ အနုဓမ္မံ-လျော်သော သဘောဖြစ်သော၊ ဝါ-လျော်သော အကျင့် ဖြစ်သော၊ ပုဗ္ဗဘာဂပ္ပပဋိပဒံ-ရှေ့အဖို့၌ ဖြစ်သော သီလစသော အကျင့်ကို၊ (ဗျာကရောမိ-ဖြေဆိုပါ၏လော၊ ဝါ-ဖြေဆိုရာရောက်ပါ၏လော-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ သဟဓမ္မိကောတိ-ကား၊ သကားရကော-အကြောင်းနှင့်

ဓမ္မဿ စာနုဓမ္မံ။ ။ဓမ္မဿ အရ လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးတည်း၊ အနုဓမ္မံသည် အနုရူပ (အလျော်) အနက်ကို ဟော၏၊ လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးအားလျော်သော သဘော=လျော်သော အကျင့်-ဟူလို၊ ထို၏ အဘိဓမ္မေယျတ္ထကို ပြလို၍ “ပုဗ္ဗဘာဂပ္ပပဋိပဒံ”ဟု ဖွင့်သည်။

ဓမ္မေဖွယ်။ ။ [ပါဠိတော်ကြည့်ပါ။] သမ္မုခေါ် မေတံ စသည်ဖြင့် အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် စကြာဝဠာတခုတည်း၌ ဘုရားနှစ်ဆူ ပြိုင်တူ ဖွင့်တော်မမူနိုင်ကြောင်းကိုသာ ဖြေဆိုထား၏၊ သို့ပါလျက် လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးအားလျော်သော ပုဗ္ဗဘာဂပ္ပပဋိပဒါကို အဘယ်နည်းဖြင့် အရကောက်နိုင်သနည်းဟု ဓမ္မစရာရှိ၏၊ အဖြေကား-ဘုရားနှစ်ဆူပွင့်တော်မမူနိုင်ပုံကို ထိုက်ရိုက်ဖြေဆိုထားသည်မှာ မှန်၏၊ သို့ရာတွင် ထိုအဖြေသည် မှန်ကန်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ရှိသဖြင့် ဘုရားရှင်၏ ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်တော်မူပုံကို အာရုံပြုလျက် ဘုရားရှင်အပေါ်၌ ကြည်ညိုလေးစားမှု တိုးပွားကာ အကျင့် ပဋိပတ်ကို ကောင်းစွာ ကျင့်သူအတွက် (ထိုဖြေဆိုချက်က) လောကုတ္တရာအထိ အကျိုးပြုနိုင်သောကြောင့် “နဝဝိဓံ၊ ပေ၊ ပဋိပဒံ” ဟု ဆိုသည်၊ သမ္မုခေါ် မေတန္တိ အာဒိနာ ပဝတ္တိဘံ (ဖြစ်စေအပ်သော) အတ္တနော ဗျာကရဏံ (အဖြေစကားသည်) အဝိပရိတတ္ထတာယ သတ္တရိ ပဿာဒုပ္ပါဒနေန သမ္မာပဋိပဇ္ဇမာနဿ အနုတ္တရမေန လောကုတ္တရာဓမ္မာဝဟမ္ပိ ဟောတိတိ အာဟ - “ဓမ္မဿ၊ ပေ၊ ပဋိပဒန္တိ” (ဋီ)။

သဟဓမ္မိကော။ ။သဟ+ဓမ္မေန+ယော ဝတ္တတိတိ - သဟဓမ္မော၊ သဟဓမ္မော ဧဝ + သဟဓမ္မိကော၊ (သုတ္တန္တံ ဟိက)။ [သဟဓမ္မေနာတိ သဟဓမ္မော၊ သော ဧဝ သဟဓမ္မိကော၊ ဓမ္မသဒ္ဓေါ စေတ္တ ကာရဏ ပရိယာယော။-အံ - ဋီ ၂၊ ၁၂၉။]

ဝါဒါနုဝါဒေါ။ ။ ဝါဒ ဟူသည် ဘုရားရှင် မိန့်အပ်သောစကားတည်း၊ အနုဝါဒေါ၌ အနုသဒ္ဓါကို အနုဂတ (အစဉ်လိုက်) အနက်ဟော ကြံပါ၊ ဝါဒဿ+အနုဝါဒေါ-ဝါဒါနုဝါဒေါ-မြတ်စွာဘုရား မိန့်အပ်သောစကားသို့ အစဉ်လိုက်သော အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ စကား၊ ဤ အဓိပ္ပါယ်အရ ဝါဒါနုဝါဒေါ တပုဒ်လုံးသည် (တပျုရိသ် သမာသ် ထုံးစံနှင့် အညီ) အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ စကားချည်း ဖြစ်သောကြောင့် “ဝါဒေါယေဝ”ဟု ဖွင့်သည်။ [ဤကား ဝါဒါနုဝါဒေါ ဟု ရှိသော ပါဠိတော်နှင့် လျော်အောင် ကြံအပ်သော အဓိပ္ပါယ်တည်း။]

၃၆၂

သုတ်ပါဏေယျ

အပ္ပဿနနိယသုတ်

တကွဖြစ်သော၊ [ဓမ္မသဒ္ဓါ ကာရဏအနက်ဟောဟု ပြသည်၊] ဝါဒါနံ ဝါဒေါတိ - ကား၊ ဝါဒေါယေဝ-ဝါဒပင်တည်း၊ (အရှင်သာရိပုပ္ဖတ္တရာ၏ စကားပင်တည်း)။

ပါဠိတော် ဆိုလိုရင်း။ ။ “အဟေသံ အတိတ မဒ္ဓါနံ” စသော စကားတော်ကို တပည့်တော်သည် မြတ်စွာဘုရားအထံမှ နာယူမှတ်သားခဲ့ရပါသည် ဟု ဖြေလျှင်....

ဝုတ္တ ဝါဒိနောစေဝ ဘဂဝတော ဗောဓိ=မြတ်စွာဘုရားမိန့်တော်မူအပ်သော စကားကို ပြောသူဟုတ်ပါရဲ့လား။

န စ ဘဂဝန္တံ အဘူတေန အဗ္ဘာဓိက္ခာမိ=မြတ်စွာဘုရားကို မဟုတ်မမှန် စွပ်စွဲရာ မရောက်ပါဘူးလား။

ဓမ္မဿ စ အနုဓမ္မံ ဗျာကရောမိ= လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးအားလျော်သော ပဋိပတ်ကို ဖြေရာ ရောက်ပါရဲ့လား။

န စ ဓကောဓိ သဟဓမ္မိကော ဝါဒါနုဝါဒေါ ဝါရယံ ဌာနံ အာဂစ္ဆတိ=အကြောင်း နှင့်တကွ မြတ်ဘုရား၏စကားသို့ လိုက်ပြောနေသော တပည့်တော်စကား သည် အနည်းငယ်မျှ ပညာရှိများ ကဲ့ရဲ့ စရာအဖြစ် မရောက်ပဲ ရှိပါရဲ့လား။

ဤသို့ အရှင်သာရိပုပ္ဖတ္တရာက ဘုရားရှင်အား လျှောက်သည်။ သီလက္ခန္ဓာ ၁၀၇၇ ဌာနကား “တုမှာကံ ဝါဒေါဝါ အနုဝါဒေါဝါ” ဟု ဖွင့်၏၊ ထို အဋ္ဌကထာ အလိုလည်း ထိုပါဠိတော်၌ “ဝါဒါနုဝါဒေါ” ဟုပင် ပါရှိရှိရမည်။

ဝါဒါနုပါတော။ ။ ဝါဒေါနေရာ၌ ဒန္တဇပဋ္ဌမက္ခရာ (တ) ဖြင့် “ဝါဒါနုပါတော” ဟု ဦးကာ၌ ပါရှိသည်၊ ထိုအလို အနုပါတော၌ အနု+ပတ+ဏပစ္စည်း၊ အနုသည် ပစ္စာ အနက်ဟော၊ ပတသည် “ဖြစ်ခြင်း” အနက်ဟော၊ ပတနံ (ပဝတ္တနံ) ပါတော၊ “ပစ္စာ+ပါတော-အနုပါတော၊ ဝါဒဿ+အနုပါတော-ဝါဒါနုပါတော” ဟု ပြု၊ ဝါဒါနုပါတော-မြတ်စွာဘုရားစကား၏ နောက်ထပ် ဖြစ်လာခြင်း၊ ဝါ-နောက်ထပ်ဖြစ်လာ သော မြတ်စွာဘုရား၏ စကား၊ ထိုသို့ နောက်ထပ်ဖြစ်လာခြင်းမှာလည်း အရှင်သာရိပုပ္ဖတ္တရာက မြတ်စွာဘုရားစကားကို ယူ၍ (လိုက်၍) ပြောခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်၊ ဥပမာ-ယခုအခါ နိုင်ငံခေါင်းဆောင် တစ်ယောက်က ပြောအပ်သော စကားကို နောက် တယောက်က ယူပြောလျှင် ထိုခေါင်းဆောင်၏ စကားသည် နောက်ထပ် ဖြစ်ပေါ်လာသော စကား-ဟု ဆိုရသကဲ့သို့တည်း။

ဦးကာများ ။ ။ ဝါဒဿ အနုပတနံ အနုပ္ပဝတ္တိ ဝါဒါနုပါတောတိ အာဟ- “ဝါဒေါယေဝါ” တိ။- ဤဦးကာ။ ဝါဒဿာတိ ဝစနဿ၊ အနုပါတော အနုပစ္စာ ပဝတ္တိ၊-အံ-ဇီ၊ ၂၁၂၉။ [ဤအလို ပါဠိတော်၌ “ဝါဒါနုပါတော” ဟု ရှိရမည်၊ ပါဠိ နှစ်မျိုးလုံး သဒ္ဓတ္ထ အဘိဓမ္မေယျတ္ထမတူသော်လည်း အဓိပ္ပါယ်တူမှု အတူပင်။]

အစ္ဆရိယ အတ္ထုတ အဖွင့်

၁၆၂။ အာယသ္မာ ဥဒါယိတိ(တ္ထေ)ဟူသော ဤပါဌ်၌။ [အာယသ္မာ ဥဒါယိဟူသော နှစ်ပုဒ်အပေါင်းတွင် ဥဒါယိဟူသော ပုဒ်တစ်ဝက်ကို ဖွင့်ပြသော အရာဖြစ်၍ “တ္ထေ” ဟု ထည့်ပါ။] ဥဒါယိနာမ-ဥဒါယိ မည်ကုန်သော၊ ထေရာ-တို့သည်၊ ကာဠုဒါယိ - ကာဠုဒါယိထေရ်လည်းကောင်း၊ လာဠုဒါယိ-လည်းကောင်း၊ မဟာဥဒါယိ-လည်းကောင်း၊ ဣတိ-သို့၊ တယော-သုံးပါးတို့တည်း။ (တေသု-ထိုသုံးပါးတို့တွင်)၊ ဣဓ - ဤသုတ်၌၊ မဟာဥဒါယိ- မဟာဥဒါယိကို၊ အဓိပ္ပတော-အလိုရှိအပ်၏၊ ကိရ - ချဲ့ဦးမည်၊ တဿ - ထို မဟာဥဒါယိ၏၊ (အဗ္ဘန္တရေ ခွဲစပ်)၊ ဝါ-သည်၊ (သုဏန္တဿ-ခွဲစပ်)၊ ဣမံ သုတ္တံ-ဤသုတ်တော်ကို၊ အာဒိတော-အစမှ၊ ပဋ္ဌာယ - စ၍၊ ယာဝ ပရိယောသာနာ - အဆုံးတိုင်အောင်၊ သုဏန္တဿ - နာယူစဉ်၊ အဗ္ဘန္တရေ ကိုယ်တွင်း၌၊ ပဉ္စဝဏ္ဏာ - ငါးပါးအပြားရှိသော၊ [ဝဏ္ဏသဒ္ဓါ၊ ပကာရ အနက်ဟော။] ပီတိ-သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတော-ဖြစ်၍၊ ပါဒပိဋိတော-ခြေဖမိုးမှ၊ သီသမတ္ထကံ-ဦးထိပ်သို့(ဦးထိပ်အထိ)၊ ဂစ္ဆတိ-သွား၏၊ သီသမတ္ထကတော-မှ၊ ပါဒပိဋိ-ခြေဖမိုးသို့၊ -အာဂစ္ဆတိ-ပြန်လာ၏၊ [ရှေးနိဿိ၌ ဂစ္ဆတိဟုပင် ရှိ၏၊ “အာ” မပါ။] ဥဘယတော - နှစ်ပါးစုံသော အရပ်မှ(ခြေဖမိုးနှင့် ဦးထိပ်မှ)၊ ပဋ္ဌာယ-၍၊ မဇ္ဈ-အလယ်အရပ်သို့၊ ဩတရတိ-ရောက်လာ၏၊ မဇ္ဈတော - အလယ်အရပ်မှ၊ ပဋ္ဌာယ - ၍၊ ဥဘတော-နှစ်ပါးစုံသော အရပ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ၊ သော-ထို မဟာဥဒါယိထေရ်သည်၊ နိရန္တရံ-အကြားမရှိအောင်၊ ဝါ-မပြတ်၊ ပီတိယာ-ပီတိသည်၊ ဖုဋ္ဌသရီရော-ဖြန့်အပ်သောကိုယ်

တယော တေရာ။ ။ အာယသ္မာ ဥဒါယိ ဟူသောစကားနှင့် စပ်၍ သာသနာတော်၌ ဥဒါယိအမည်ရသော ထေရ်တို့ကို ပြလို၍ “တယော တေရာ” စသည်မိန့်၊ ထိုတွင် လာဠုဒါယိဟူသည် လျှပ်ပေါ်လောင်လီ မတည်ကြည်သော ထေရ်တည်း၊ ထိုထေရ်ကို အကြောင်းပြု၍ သုတ္တဝါသဗ္ဗိစသော သိက္ခာပုဒ်များကို ပညတ်တော်မူရသည်၊ ကာဠုဒါယိ ဟူသည် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာနှင့် ဖွားဖက်တော် ဖြစ်သော တေဒဂ်ရ ရဟန္တာ အရှင်မြတ်တည်း။

မဟာဥဒါယိ။ ။ [မဟာ-ကိုယ်ခန္ဓာကြီးသော+ဥဒါယိ။] ဤအရှင်မြတ်လည်း ရဟန္တာပင်တည်း၊ ဤအရှင်နှင့် စပ်၍ ဝိနည်း၌ နိသိဒ္ဓိ အမြတ်အဆာကို ခွင့်ပြုတော်မူရသည်။ [ဝိနယ၊ ၂၊ ၂၂၁။]

ဖုဋ္ဌသရီရော ။ ။ ပီတိသမုဋ္ဌာနေဟိ (ပီတိကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော) ပဏိတ ဝေပဟိ (မွန်မြတ်သော စိတ္တဇ ရုပ်တို့သည်) အတိဗျာပိတဒေဟော (အလွန် ဖြန့်အပ်သော ကိုယ်ရှိသည်ဖြစ်၍) နိရန္တရံ ပီတိယာ ဖုဋ္ဌသရီရောဟိ ဂုတ္တော၊ တဇ္ဇတာ ဧဝ

၃၆၄

သုတ်ပါထေယျ

သမ္ပသာဒနိယသုတ်

ရှိသည်၊ (ဟုတွာ-၍) ဗလဝ သောမနဿေန-အားကြီးသော သောမနဿဖြင့်၊
[ဣတ္ထမ္မုတ လက္ခဏ။] ဒသဗလဿ-အား၊ (အာဟ-၌စပ်)၊ ဝါ-၏၊ ဂုဏ်-
ဂုဏ်ကို၊ ကထေန္တော-လျှောက်လိုသည်၊ (ဟုတွာ) အတ္ထရိယံ ဘန္တေတိ အာဒိ-
အစရှိသော စကားကို၊ အာဟ-ပြီ။

အပိစ္ဆိတာတိ-ကား၊ နိတ္တဏုတာ-တဏှာ ရှိတော်မူသည်၏ အဖြစ်တည်း၊
သန္တုဋ္ဌိတာတိ-ကား၊ စတုသု-ကုန်သော၊ ပစ္စယေသု-တို့၌၊ တိဟိ-ကုန်သော၊
အာကာရေဟိ - အခြင်းအရာတို့ဖြင့်၊ ဝါ - အပြားတို့ဖြင့်၊ သန္တောသော -

(ကြောင့်ပင်) အဿာ (ထိုပီတိ၏) ပရိယာယတော ဖရဏလက္ခဏမ္ပိ ဝုတ္တံ၊ - ဇီကာ။
[ပီတိသည် တကိုယ်လုံး မပျံ့နိုင်၊ ပီတိကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်များကသာ ပျံ့နှံ
နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် “ ပီတိ ဖရဏလက္ခဏာ ” ဟု ဆိုရာ၌ မုချစကားမဟုတ်၊ အကျိုး
ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့၏ ဖရဏလက္ခဏာကို အကြောင်း ပီတိပေါ်တင်စားသော
ဇလူပစာစကား- ဟူလို။]

မှတ်ချက်။ ။ အတိဗျာပိတဒေဟောနှင့် ဖရဏလက္ခဏံကို ခုထောက်၍ ဖုဋ္ဌဉ္စ ဖုသ
ဓာတ် မဟုတ်၊ ဖရဓာတ် ဗျာပန (ပျံ့နှံခြင်း) အနက်ဟော၊ တ ပစ္စည်း၊ ရ်ချေ၊ ဖဉ္စ (အ)
ကို ဥပ္ပု။ [ပီတိငါးမျိုးကို အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁ (၁၅၀) ၌ ရှု။]

အပိစ္ဆိတာ။ ။ [အပ္ပါ+ဣစ္ဆာ+တာ။] ဣစ္ဆာသဒ္ဓါသည် တဏှာ၏ ပရိယာယ်
တည်း။ အပ္ပသဒ္ဓါကား ဤနေရာ၌ အဘာဝ (မရှိခြင်း) အနက်ဟောတည်း။ အနည်းငယ်
အနက်ဟော မဟုတ်၊ မှန်၏- နည်းသော လိုချင်တောင့်တမှု တဏှာရှိ၏ ဟု ဆိုလျှင်
ဘုရားရှင်၌ ကြီးမား ဆိုးဝါးသော တဏှာများသာမရှိ၊ မဆိုးဝါးသော တဏှာ အသေး
စားလေးများကား ရှိသေး၏ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက်နေ၏။ အမှန်မှာ ထိုသို့မဟုတ်၊ ဘုရား
ရှင်၌ မည်သည့်တဏှာမျှ ရှိတော်မူပါ။ ထို့ကြောင့် အဘာဝအနက်ပြု နတ္ထိပုဒ်ဖြင့်
“ နတ္ထိ+ဣစ္ဆာ+ ယဿာတိ-အပ္ပိစ္ဆော ” ဟု ပြု၊ အပိစ္ဆဿ+ဘာဝေါ-အပ္ပိစ္ဆိတာ ဟု
ဆက်၊ ထို့ကြောင့် “ နိတ္တဏုတာ ” ဟု ဖွင့်သည်။ [အပ္ပသဒ္ဓေါ၊ အပ္ပကသိရေနောတိ
အာဒိသုဒိယ ဗုဒ္ဓ (ဤနေရာ၌) အဘာဝဓတ္ထာတိ အာဟ- အပ္ပိစ္ဆိတာတိ နိတ္တဏုတာ
တိ၊ - ဇီကာ။]

သန္တုဋ္ဌိတာ။ ။ ဒိဝါဒိ တုသဓာတ်သည် နှစ်သက်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ ကော
သနံ-တုဋ္ဌိ၊ [တုသ+ တိ။] သမ္မာ+ တုဋ္ဌိ- ယဿာတိ- သန္တုဋ္ဌိ၊ (တထာဂတော) -
ပစ္စည်းလေးပါးတို့၌ ကောင်းစွာနှစ်သက် ကျေနပ်ခြင်းရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၊
သန္တုဋ္ဌိနော+ဘာဝေါ-သန္တုဋ္ဌိတာ၊ “ ကောင်းစွာ နှစ်သက်ကျေနပ် ” ဟူရာ၌ ယထာ
လာဘ၊ ယထာဗလ၊ ယထာ သာရုပ္ပဟူသော သန္တောသသုံးပါးတို့ဖြင့် တရားနှင့်
အညီ ရောင့်ရဲတော်မူခြင်းတည်း။ ထို့ကြောင့် “ စတုသု ပစ္စယေသု တိဟာကာရေဟိ
သန္တောသော ” ဟု ဖွင့်သည်။

ကောင်းစွာ နှစ်သက်တော်မူခြင်းတည်း။ သလ္လေခတာတိ - ကား၊ သဗ္ဗ ကိလေသာနံ - အလုံးစုံသော ကိလေသာတို့၏၊ သလ္လိခိတ ဘာဝေါ - နည်းပါးအောင် ခြစ်ပစ်ဖန်တီးသည်၏ အပြစ်တည်း။ ယတြ ဟိ နာမာတိ-ကား၊ ယော-အကြင် လူများရှင်သည်။ (အတ္တနံ - မိမိကို၊ နေဝ ပါတုကရိယတိ) နာမ - ထင်ရှားစွာ ပြုတော်မမူပါပေ။ (ထင်ပေအောင် လုပ်ပါ - ဟူလို။) [ဤသို့ ပါဠိတော်နှင့် တွဲ၍ပေးပါ။] န အတ္တနံ ပါတုကရိယတိတိ - ကား၊ အတ္တနော - မိမိ၏၊ ဂုဏေ-ဂုဏ်တို့ကို၊ အာဝိ-ထင်ရှားစွာ၊ (ထင်ရှားအောင်)၊ န ကရိယတိ-ပြုတော်မမူပေ။ ပဋ္ဌာကံ ပရိဟရေယုန္တိ-ကား၊ အမှေ့ယိ-တို့နှင့်၊ သဒိသော-

မှတ်ချက်။ ။ သိသဒ္ဓါ၏ သဒ္ဓါအနက်ကိုယူ၍ ဝိဂဟပြုပါသည်။ ကြွင်းသော အနက်များကို သိလက္ခန္ဓာဘာသာစုံကဏ္ဍ ဒုတိယတွဲ (၃၇၆) ၌ ပြထားပြီ။ သန္တောသ သုံးပါး၏အကျယ်ကို မိ၊ ဋ္ဌ၊ ဝ, ၁၈၂။ အံ-ဋ္ဌ ၁, ၆၀၊ ၆၁၆ ၌ ရှိသော သိလက္ခန္ဓာဘာသာစုံကဏ္ဍ ဒုတိယတွဲ (၄၅၂) ၌လည်း ပြထားပြီ။ ပစ္စည်းလေးပါးအတွက် သန္တောသ သုံးပါးရှိရကား သန္တောသပေါင်း (၁၂) ပါးရှိသည်။

သလ္လေခတာ။ ။ သဗ္ဗကိလေဓသ + သံလိခဘိ (နည်းပါးအောင် ကောင်းစွာ ခြစ်ပစ်တော်မူတတ်၏။) ဒုတိ သလ္လေခေါ (တသာဂတော)။ [သံ + လိခ + က။]၊ သလ္လေခသာ + ဘာဝေါ သလ္လေခတာ - ကိလေသာ အားလုံးကို နည်းပါးအောင် ကောင်းစွာ ခြစ်ပစ်တတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းအကျင့်၊ ချေးက “ခေါင်းပါးသော အကျင့်” ဟု ခေါ်ကြ၏။

ယတြ ဟိ နာမ။ ။ သတြှံ “တြပစ္စည်းသည် ပဌမအနက်၌ သက်၏” ဟု သိစေလို၍ “ယော” ဟု ဖွင့်သည်။ ဟ်ကား အနက်မရှိသော နိပါတ်၊ ထို့ကြောင့် မရှင့်ဝဲချန်ထားသည်။ နာမကား အတ္ထရိယံ ဘန္တေ စသောစကားကို ထောက်၍ ဝိမ္ဗယ (အံ့ဩခြင်း) အနက်ဟောနိပါတ်၊ တနည်း- သမ္ဘာဝနာ (ချီးမွမ်းခြင်း) အနက်ဟောနိပါတ် ဟု မှတ်ပါ။ ထိုနာမနှင့် ယှဉ်၍ “ ပါတုကရိယတိ ” ဟု ဘဝိဿန္တိဝိဘတ် ရှိသည်။ [အကျယ်ကို ကစ္စည်းဘာသာစုံကဏ္ဍ ဒုတိယတွဲ, အနာဂတေ ဘဝိဿန္တိသုတ်၌ လည်းကောင်း၊ မောဂ္ဂလ္လာန် (၆) ကဏ္ဍ နာမေ ဂရဟာဝိမ္ဗယေသုသုတ်၏ နိဿယသစ်၌လည်းကောင်း ပြထားသည်။]

န အတ္တနံ။ ။ [ပါဠိတော်၌ နေဝတ္တနံဟု ရှိသည်။] အတ္တနံအရ “မိမိကိုယ်ကို ထင်ပေအောင် ပြု” ဟူရာ၌ “မိမိ၏ဂုဏ်တို့ကို ထင်ပေအောင် ပြု” ဟု သိစေလို၍ “အတ္တနော ဂုဏေ” ဟု ဖွင့်သည်။ ဒုတိယာဝိဘတ် ဆဋ္ဌိအနက်၌ သက် ဟု ဆိုလိုရင်းမဟုတ်၊ ပါတုကား ပကာသ (ထင်ရှားခြင်း) အနက်ဟော နိပါတ်တည်း။ ထို့ကြောင့် “အာဝိ” ဟု ဖွင့်သည်။

ပဋ္ဌာကံ ပရိဟရေယု။ ။ အဘိဓာန် (၃၉၇) ဂါထာ၌ ဓဇေနှင့် ပဋ္ဌာကာကို အနက်တူဟု ဆို၏။ ထို့ကြောင့် “အလံ တံခွန်” ဟု ပေးသည်။ တချို့နေရာ၌ကား “ဓဇပဋ္ဌာကံ ဥဿာပေတွာ” ဟု တွေ့ရ၏။ [ဓမ္မပဒ၊ ဋ္ဌ- ၁, ၂။] ထိုနေရာမျိုး၌ “ဓဇပဋ္ဌာကံ-တံခွန် ကုက္ကာဒ်ကို” ဟု ပေးကြ၏။ “ပရိဟရ-ထက်ဝန်းကျင်ဆောင်ယူ”

၃၆၆

သုတ်ပါထေယျ

သမ္မသဒနီယသုတ်

တူသော၊ (တန်းတူသော)၊ ကော - အဘယ်သူသည်၊ အတ္ထိ - ရှိသေးသနည်း၊
ဣတိ-သို့၊ ဝဒန္တာ-ပြောကုန်လျက်၊ (ကြေငြာကုန်လျက်)၊ ပဋ္ဌာကံ-တံခွန်ကို၊
(အလံကို)၊ ဥက္ခိပိတော - မြောက်၍၊ နာဠန္ဒိ - နာဠန္ဒာမြို့ကို၊ (တမြို့လုံးကို)၊
ဝိစရေယျံ - လှည့်လည်ကုန်ရာ၏။

ပဿ ခေါ် တံ ဥဒါယိ တထာဂတဿ အပ္ပိစ္ဆတတိ - ကား၊ ဥဒါယိ-
ဥဒါယိ၊ တထာဂတဿ ၏၊ အပ္ပိစ္ဆတတ- အလိုတဏှာ ရှိတော်မမူသည်၏အဖြစ်
သည်။ ဝါ-အလိုတဏှာ ရှိတော်မမူခြင်းသည်၊ ယာဒိသိ-အကြင်ကဲ့သို့ ရှုအပ်၏၊
(အကြင်သို့ သဘောရှိတော်မူ၏) (တံ-ထို အပ္ပိစ္ဆတတဂုဏ်ကို)၊ ပဿ- ရှုလော့၊
(ကြည့်စမ်းပါလော့)၊ ဣတိ- သို့၊ ထေရဿ- ဥဒါယိထေရ်၏၊ [ရှေးနိဿယ၌
“အရှင်သာရိပုတ္တရာထေရ်၏” ဟု ဖွဲ့၏၊ ပါဠိတော်ကြည့်ပါ။] ဝစနံ-ကို၊ သမ္ပုဋ္ဌိစ္စ
န္တော- လက်ခံတော်မူသည်ဖြစ်၍၊ အာဟ- မိန့်တော်မူပြီ၊ ပန- ပရိဟာရပက္ခမှ
တပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ ဘဂဝါ-သည်၊ အတ္တာနံ-မိမိကို၊ နေဝ ပါတု
ကထေတိ ကိံ - ထင်ရှားအောင်ပြုတော်မမူသလော၊ အတ္တနော-၏၊ ဂုဏ်-ကို၊ န
ကထေတိ ကိံ - မိန့်တော်မမူသလော၊ (မိန့်တော် မမူဘူးလား)၊ [ရှေ့ဝါကျကို
ထင်ရှားအောင် ဖွင့်သည်။] ဣတိ စေ-ဤသို့ မေးအံ့၊ န နကထေတိ-မိန့်တော်
မမူသည် မဟုတ်၊ မိန့်တော်မူသည်သာ၊ [န ကထေတိ- မိန့်တော် မမူသည်မှာ၊
န-မဟုတ်၊ ကထေတိ ယေဝ- မိန့်တော်မူသည်သာ၊ ဤသို့လည်း ပေး။]

[န န ကထေတိကို ချဲ့ပြလို၍ “အပ္ပိစ္ဆတတဒိဟိ” စသည်ကို မိန့်၊] အပ္ပိစ္ဆတတ
ဒိဟိ-အပ္ပိစ္ဆတတ အစရှိသော ဂုဏ်တို့ဖြင့်၊ ကထေတဗ္ဗံ- မိန့်တော်မူထိုက်သော၊
စိဝရာဒိဟေတု - သင်္ကန်း အစရှိသည်တို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော စကားကို၊
န ကထေတိ-မိန့်တော်မမူ၊ တေနေဝ - ထို့ကြောင့်ပင်၊ ပဿ ခေါ် တံ ဥဒါယိ-

ကို “ဝိစရ - လှည့်လည်” ဟု ဖွင့်သည်၊ ဤသုတ် ဟောတော်မူရာဌာနက နာဠန္ဒာမြို့
ပါဝါရိကသဌေး၏ သရက်ဥယျာဉ်ဖြစ်သောကြောင့် “နာဠန္ဒိ ဝိစရေယျံ” ဟု သရုပ်
ဖော်သည်။

အပ္ပိစ္ဆတတဒိဟိ ကထေတဗ္ဗံ။ ။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ အပ္ပိစ္ဆတတ စသော ဂုဏ်တော်
များသည် သူတပါးအား ပြောပြထိုက်သော အကြောင်းများ ဖြစ်၏၊ ထိုအကြောင်းကို
သင်္ကန်းစသော ပစ္စည်းလေးပါးအတွက် မိန့်တော်မမူ၊ ထို့ကြောင့် “စိဝရာဒိဟေတု
န ကထေတိ” ဟု ဆိုသည်၊ သစ္စာလေးပါးကို သိမည့် ဝေနေယျ သတ္တဝါ ရှိလျှင်ကား
ထိုအကြောင်းကို မိန့်တော်မူ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဗုဒ္ဓနကသတ္တံ ပနာပေ၊ ကထေတိ” ဟု
ဆိုသည်။ [စိဝရာဒိ ဟေတုန္တိ စိဝရပ္ပေါ ဒါဒိဟေတု ဘူတံ ပယုတ္တကထံ (ပစ္စည်းလေးပါး
နှင့် စပ်သော စကား) န ကထေတိ၊ ဝေနေယျဝသေနာတိ ပိနေတဗ္ဗ ပုဂ္ဂလဝသေန
(ဆုံးမလိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စပ်သဖြင့်) ကထေတိ “ဝေ (ဤသို့ ပြောလျှင်) အပံ
ဝိနယံ (ဆုံးမခြင်းသို့) ဥပဂစ္ဆတိတိ၊ - ဇီကာ။]

တထာဂတဿ အပ္ပိစ္ဆတတိ အာဒိ-အစရှိသော၊ (ယံ ဝစနံ - အကြင်စကား
သည်၊ အတ္ထိ၊ တံ ဝစနံ-ကို၊ အဂဝါ၊) အာဟ-မိန့်တော်မူပြီ၊ ပန- အနွယ်ကား၊
ဗုဒ္ဓကသတ္တံ-သစ္စာလေးပါးကို သိမည့်သတ္တဝါကို၊ အာဂမ္မ - စွဲ၍၊ ဝေနေယျ
ဝသေန - ဆုံးမထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စပ်သဖြင့်၊ ကထေတိ - ၏၊ ယထာဟ-
အဘယ်ကဲ့သို့ မိန့်တော် မူသနည်း၊ နမေ အာစရိယော အတ္ထိ၊ ပေနတ္ထိ မေ ပဋိ
ပုဂ္ဂလောတိ - နမေ အာစရိယော အတ္ထိ၊ ပေနတ္ထိ မေ ပဋိပုဂ္ဂလော ဟူ၍၊ အာဟ-
ပြီ၊ [ဗောဓိပင်နှင့် ဂယာရွာအကြားတွင် ဥပကအား ဗုဒ္ဓ မိန့်တော်မူခဲ့ပြီ။]

ဂါထာအနက်။ ။ (ဥပက- ဥပက၊) မေ-ငါဘုရား၏၊ ဝါ - ငါဘုရားမှာ၊
အာစရိယော - လောကုတ္တရာအရာ၌ ဆရာသည်၊ န အတ္ထိ - ရှိတော်မမူ၊ မေ-
ငါဘုရား၏၊ ဝါ - ငါဘုရားနှင့်၊ သဒိသော - တန်းတူသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ န
ဝိဒ္ဓတိ - ရှိတော် မမူ၊ သဒေဝကသ္မိ - နတ်ဗြဟ္မာတို့နှင့် တကွဖြစ်သော၊
လောကသ္မိ - ကမ္ဘာလောက၌၊ မေ-၏၊ ဝါ မှာ၊ ပဋိပုဂ္ဂလော - သီလစသော
ဂုဏ်အားဖြင့် မခြားဟုန်းတူ ကိုယ်စားပြုနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နတ္ထိ - ရှိတော်
မမူ။.....

ဧဝံ - သို့၊ တထာဂတဿ - ၏၊ ဂုဏဒီပိကာ - ဂုဏ်ကို ထင်ရှားပြတတ်
ကုန်သော၊ ဗဟု - ကုန်သော၊ ဂါထာပိ - တို့ကိုလည်းကောင်း၊ [သဗ္ဗာ ဘိတူ
သဗ္ဗဝိဒုဟသ္မိ စသောဂါထာများ၊] သုတ္တန္တာပိ - တို့ကိုလည်းကောင်း၊ [ဒသ

မှတ်ချက်။ ။ ဤပြခဲ့သော အဓိပ္ပါယ်အရ - အပ္ပိစ္ဆတဒီဟိ-အပ္ပိစ္ဆတာ အစ
ရှိသော ဂုဏ်သို့ဖြင့်၊ ကထေတဗ္ဗံ-မိန့်တော် မူထိုက်သော စကားကို၊ ဖီဝရာဒိဟေတုံ -
သင်္ကန်း အစရှိသည်တို့၏ အကြောင်းကို၊ (ကတွာ- ပြု၍၊) (တနည်း) အာဂမ္မ- စွဲ၍၊
န ကထေတိ-ဟု အနက်ပေးသင့်သည်၊ နိဿသဉ္စူ ပါဌရှိတိုင်း ပေးလိုက်သည်။

ရှေးနိဿယ။ ။ ခြွေးနိဿယ၌ကား-“အပ္ပိစ္ဆတဒီဟိ” နေရာဝယ် “ပါဝိစ္ဆတာ
ဒီဟိ” ဟု ပါဌရှိ၏၊ ပါဝိစ္ဆတာဒီဟိ - ယုတ်မာသော အလိုရှိသည်၏ အဖြစ် စသည်
တို့ဖြင့်၊ “ကထေတဗ္ဗံ - သော၊ ဖီဝရာဒိဟေတုံ- သင်္ကန်းစသည်နှင့် စပ်သော စကား
ကို၊ န ကထေတိ - မဆို ” ဟု အနက်ပေးတော်မူ၏၊ သူနည်းနှင့်သူ အဓိပ္ပါယ်
ရသည် ဟု ထင်ပါသည်။

န မေ အာစရိယောစသည်။ ။ န မေ အာစရိယော အတ္ထိတိ ဓလောကုတ္တရာဓမ္မေ
မယံ အာစရိယောနာမ နတ္ထိ၊ ကိဉ္စာပိ ဟိ လောကီယဓမ္မာနုပ္ပိ (တို့ကိုလည်း)
ယ-ဒိဒ္ဓသာ လောကနာထဿ အဓိဂမော (ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း)၊ န တာဒိသော
အဓိဂမော ပရူပဒေသော (သူတပါးတို့ ညွှန်ပြရခြင်း) အတ္ထိ၊ လောကုတ္တရာဓမ္မေ
ပနဿ လေသောပိ (အနည်းငယ်မျှလည်း) နတ္ထိ၊ နတ္ထိ မေ ပဋိပုဂ္ဂလောတိ မယံ
သီလာဒီဟိ ဂုဏေဟိ ပဋိနိမိဘူတော (ကိုယ်စားပြုနိုင်သူ ဖြစ်သော) ပုဂ္ဂလော နာမ
နတ္ထိ။-သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၁၆၄။

၃၆၈

သုတ်ပါထေယျ

သမ္မသဒနိယသုတ်

ဗလ သမန္တာဂတော ဘိက္ခုဝေ တထာဂတော စသော သုတ္တန်များ၊ စတ္တာရိ မဒနိ ဘိက္ခုဝေ တထာဂတဿ ဝေသာရဇ္ဇာနိ စသော သုတ္တန်များ၊] ဝိတ္တာရေ ဝ ဗွာ - ချဲထိုက်ကုန်၏။

၁၆၃။ အဘိက္ခဏံ ဘာသေယျာသီတိ-ကား၊ ပုနပ္ပုနံ-ထပ်ကာထပ်ကာ၊ ဘာသေယျာသိ-ဟောပါလော၊ [ပုနပ္ပုနံကား အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်၊ “အဘိက္ခဏံ-မပြတ်”ဟု အနက်ပေးပါ။] ပုဗ္ဗဏှသမယေ-နံနက်အခါ၌၊ မေ-သည်၊ ကထိတံ-ဟောအပ်ပြီ၊ ဣတိ- ဤသို့ ကြံ၍၊ မဇ္ဈိကာဒိသု-နေ့လည် အချိန်အစရှိသည် တို့၌၊ မာ နကထယိတ္ထ-မဟောပဲ မနေပါနှင့်၊ ဝါ-တနည်း၊ အဇ္ဇ-ယနေ၊ မေ-သည်၊ ကထိတံ-ဟောအပ်ပြီ၊ ဝါ- ဟောပြီးပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့ စဉ်းစား၍၊ ပရ ဒိဝသာဒိသု-နောက်နေ့ အစရှိသည်တို့၌၊ မာ နကထယိတ္ထ-နှင့်၊ ဣတိအတ္ထော-နက်၊ ပဝေဒေသီတိ- ကား၊ ကထေသိ- လျှောက်ပြီ။ [“ပဝေဒေသိ-သိစေ” ဟူရာ၌ သိအောင်လျှောက်ခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် “ကထေသိ” ဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်သည်။] ဣမဿ ဝေယျာကရဏဿာတိ(တ္ထေ)-ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ နိဂ္ဂါထ ကတ္တာ - ဂါထာမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ- ဂါထာမဖက်သော (အမေး

ဝေယျာကရဏဿ။ ။ဝေယျာကရဏနှင့် ဗျာကရဏသည် တူ၏၊ ဝိ + အာ + ကရဏမှ ဣကို ယ၊ ဝကို ဗျေလျှင် “ဗျာကရဏ” ဟု ဖြစ်၏၊ ဣကို ယ ပြု, ယ် လာ, လောလျှင် “ဝေယျာကရဏ”ဟု ဖြစ်၏၊ [မာယူန မာဂဓမာ ဌာနေကို သတိပြု။] တနည်း - ဣကို ဖြေ, ယလာလျှင် “ဝေယျာကရဏ” ဟု ဖြစ်၏၊ ဤ ဗျာကရဏ ဝေယျာကရဏတို့သည် “ဗျာကရတိ - ဖြေဆို၏” စသည်၌ ကဲ့သို့ အခြေ ဟူသော အနက်ကိုဟော၏၊ ဤသုတ်တော်သည်လည်း ဘုရားရှင်၏ ကိံတေ သာရိပုတ္တ စသော ပုစ္ဆာတို့ကို အရှင်သာရိပုတ္တရာက ဖြေသောအားဖြင့် ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော် တို့ကို ပြရာဖြစ်သောကြောင့် အခြေသုတ်ပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဣမဿ ဝေယျာ ကရဏဿ” ဟု သံဂါယနာတင် ထေရ်တို့မိန့်တော်မူကြသည်။

နိဂ္ဂါထကတ္တာ။ ။[နတ္ထိ+ဂါထာ+ယဿာတိ- နိဂ္ဂါထကံ၊ (သုတ္တံ)၊ နိဂ္ဂါထ ကဿ+ဘာဝေါ- နိဂ္ဂါထကတ္တာ။] သုတ္တ ဝေယျ စသော အင်္ဂါကိုးပါး အခွဲ၌-ဂါထာ ရှိသော သုတ်သည် ဝေယျာမည်၏၊ [အမေးအဖြေပင် ဖြစ်သော်လည်း ဂါထာပေါ်လျှင် ဝေယျပင်မည်၏။] အမေးအဖြေ ဖြစ်၍ ဂါထာမပါသော သုတ်သည် ဝေယျာကရဏ မည်၏၊ ဤသို့ ခွဲ၏၊ [အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇။ ဝိနယ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ တို့၌။] ထို့ကြောင့် ဝေယျာကရဏ အမည်ရခြင်း၏ လိုရင်းအကြောင်းမှာ ဂါထာမပါခြင်းသာ ဖြစ်သော ကြောင့် “နိဂ္ဂါထကတ္တာ”ဟု မိန့်သည်။

ဆိုလိုရင်း။ ။ဆိုလိုရင်းမှာ အမေးအဖြေ၏အဖြစ်သည် ဝေယျာကရဏမည်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်ပါသော်လည်း ထိုအကြောင်းမှာ ဝေယျမည်ခြင်း၏ အကြောင်းလည်း ဖြစ်နိုင်ရကား ဝေယျနှင့် ဆက်ဆံသော သီးခြားအကြောင်းကိုသာ ပြလိုသော ကြောင့် “နိဂ္ဂါထကတ္တာ” ဟု အဋ္ဌကထာ မိန့်သည်-ဟူလို။

အဖြေ) စုဏ္ဏိယသက်သက်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဣဒံ သုတ္တံ-ကို၊ ဝေယျာကရဏန္တိ-
 ဝေယျာကရဏဟူ၍၊ ဝုတ္တံ - ဆိုအပ်ပြီ၊ အဓိဝစနန္တိ-ကား၊ နာမံ-အမည်တည်း၊
 ပန-ဆက်၊ ဣတိ ဟိဒန္တိ ပဋ္ဌာယ-ဣတိ ဟိဒံမှစ၍၊ ဣဒံ ပဒံ-ဤပုဒ်ကို၊ (ဤ အဓိ
 ဝစနံ တိုင်အောင် ပုဒ်ကို)၊ သင်္ဂီတိ ကာရေဟိ- သံဂါယနာတင် ထေရ်တို့သည်၊
 ဌပိတံ - ထားအပ်ပြီ။ [သံဂါယနာတင်သောအခါကျမှ ထည့်ထားအပ်သည်-
 ဟူလို။] သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသောပါဠိရပ်၌၊ သေသံ-ကြွင်းသောပုဒ်အပေါင်းသည်၊
 ဥတ္တာနုတ္တံမေဝ-ပေါ်လွင် ထင်ရှားသောအနက် ရှိသည်သာ၊ ဣထိ-အပြီးတည်း။

သုမင်္ဂလ ဝိလဒသိနိယာ - သုမင်္ဂလ ဝိလဒသိနိ မည်သော၊ ဒီသနိကာယ
 ဌကထာယ-ဒီသနိကာယ် အဋ္ဌကထာ၏၊ ဝါ - ၌၊ သမ္ပဿဒနိယ သုတ္တဝဏ္ဏနာ-
 သမ္ပဿဒနိယ သုတ်၏ အဖွင့်သည်၊ နိဋ္ဌိတာ - ပြီးပြီ။

အချုပ်မှာ- အဖြေလည်းဖြစ်၊ ဂါထာလည်း မပါသောကြောင့် ဤ သုတ်တော်
 သည် “ဝေယျာကရဏ” မည်၏-ဟု မှတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် “နိဂ္ဂါထကတ္တာ - ဂါထာ
 မဖက် (အမေး အဖြေ) စုဏ္ဏိယ သက်သက်၏ အဖြစ်ကြောင့် ” ဟု ပေးလိုက်သည်။
 [နိဂ္ဂါထကတ္တာပုစ္ဆန ဝိသန္ဓနဝဋ္ဌသန ပဝတ္တိတတ္တာစ “ဝေယျာကရဏ”န္တိ ဝုတ္တံ၊-
 ဋီကာ။]

၆။ ပါသဒိကသုတ်

နိဂ္ဂဟ္တာနာဠုပုတ္တကံလင်္ခိရိယ အဖွင့်

၁၆၄။ ဧဝံ မေသုတန္တိ ပါသဒိကသုတ္တံ။ [ပါထိကသုတ် အစအတိုင်း
 ပေးပါ။] တတြာယ မနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနာ။ [စက္ကဝတ္တိသုတ် အစအတိုင်း ပေးပါ။]
 ဝေဓညာ နာမ သကျာတိ-ကား၊-ဓနုမိ-လေးအရာ၌၊ ကတသိက္ခာ-သင်ယူအပ်
 ပြီးသော အတတ်ရှိကုန်သော၊ ဝေဓည နာမကာ-ဝေဓည အမည်ရှိကုန်သော၊
 ကေ-အချို့ ကုန်သော၊ သကျာ-သင်္ကာဝင်တို့သည်၊ (သန္တိ-ရှိကုန်၏၊) တေသံ

ဝေဓညာ။ ။ လက္ခဿ (မှတ်တိုင်၏) သရဝေဓံ (မြားပစ်ရမည့် ပစ်မှတ်ကို)
 အဝိရန္တိတန (မချွတ်ယွင်းပဲ) ဝိဇ္ဇနဝိဓိ (ပစ်ခတ်ကြောင်း အစီအစဉ်ကို) ဇာနန္တိတိ
 ဝေဓညာ၊-ဋီကာ၊ဤဋီကာကိုကြည့်၍ “ဝိဇ္ဇန္တိ ဇေတနာတိ ဝေဓော-မြားပစ်ကြောင်း
 အစီအစဉ် မြားပစ်နည်း၊ [ဝိဓ+ဏ။] ဝေဓံ+ဇာနန္တိတိ ဝေဓညာ” ဟု ကိတန္တတဗျ
 ရိသ်ပြီ။ [ဝေဓ + ည + အ။] သရဝေဓံအရ မြားပစ်ရမည့်နေရာကား သားမြီးကို
 ၇ စိတ် စိတ်ဖြာပြီးလျှင် တစိတ်ကို တဥသဘလောက် ဝေးသောအရပ်၌ ခရမ်းသီးကို
 ချည်၍ အောက်၌ ကျနေသော သားမြီးဖျားအမျှကို ထိမှန်အောင်ပစ်နိုင်ရသတတ်။
 [သီလက္ခနာဘာသာဋီကာ (စု) တွဲ၊ ၁၁၆ ကြည့်။]

အဗ္ဗဝနေ ပါသဒေတိ-ကား၊ တေသံ- ထိုဝေညေမည်သော သင်္ကဏ်တို့၏၊
 အဗ္ဗဝနေ-သရက်ဥယျာဉ်၌၊ သိပ္ပံ-အတတ်ပညာကို၊ (လေးအတတ် အစရှိသော
 အတတ်ပညာကို)၊ ဥဂ္ဂဏ္ဍတ္ထာယ-သင်ယူခြင်းအကျိုးငှါ၊ ကတော-ဆောက်လုပ်
 အပ်သော၊ ဒိဿပါသဒေ-ပြာသာဒ်ရှိသည်၊ အတ္ထိ၊ တတ္ထ-ထို ပြာသာဒ်ရှိည်
 ၌၊ ဓိဟရတိ - သိတင်းသုံးတော်မူ၏၊ အနန္တကံလင်္ကတောတိ-ကား၊ သမ္ပတိ-
 ယခုအခါ၌၊ [မကြာမီ အချိန်က - ဟူလို။] ကာလင်္ကတော - ပြုအပ်ပြီးသော
 သေခြင်းရှိပါပြီ၊ ဝါ-သေပါပြီ။

ဒိဿ ပါသဒေ။ ။ မဇ္ဈိမေန ပမာဏေန သရပတိယောက္ခတာဝသေန
 (မြားကျဖို့ရာ သင့်လျော်သည်၏အဖြစ် အစွမ်းဖြင့်)၊ [မြားတကျအရပ် - ဟူလို။]
 ကတတ္ထာ ဒိဿပါသဒေ၊ - ဦးကာ၊ မြားတစင်းကျအရပ်သည် မြင့်မာ အခေါ်
 အားဖြင့် ကုလားလေးတာပေါင်း (၂၅၀) ရှိ၍၊ အတောင်အားဖြင့် တထောင်ရှိ၏၊
 တတောင်လျှင် တပေနှင့် ၆ လက်မရှိရာ ပေပေါင်း (၁၅၀၀) ရှိသည်။

ကာလင်္ကတော။ ။ ဤပုဒ်၌ သမာသ်နှင့် ဝါကျဟု နှစ်နည်းရှိ၏၊ ကာလံသဒ္ဓါ၏
 အနက်သည်လည်း ကာလောသမယ မစ္စူသု ဟူသော အဘိဓာန်ဝါထာ (၁၀၈၂)
 အရ နှစ်နည်းရှိ၏ဟု ရှေးဦးစွာ မှတ်ထားပါ၊ ထိုတွင် ပိ ဌ၊ ၂။ ၃၆ နှင့် သာရတ္ထ
 ၂။ ၂၅၀ တို့၌ သမာသ်နှင့်၏၊ ထိုအလို-“ကတော+ကာလော+ယေန”ဟု ပြု၊ ကတ
 ကာလောဟု ဆိုလိုလျက် “ကာလကတော” ဟု ဝိသေသနပုဒ် နောက်ကျသည်၊
 ဝါစာသိလိဋ္ဌအကျိုးငှါ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍ “ကာလင်္ကတော”ဟု ဖြစ်သည်။

အနက်ပေး။ ။ ကတကာလောတိ ကတမရဏ ကာလော ဟူသော သာရတ္ထကို
 ကြည့်၍ “ပြုအပ်ပြီးသော သေချိန်ရှိပြီ၊ (သေရာကာလ ရှိပြီ)”ဟု ပေး။ [ကာလံသဒ္ဓါ
 သမယအနက်ဟော။] အထဝါ၊ ပေ၊ ကတမရဏောကို ကြည့်၍ “ ပြုအပ်ပြီးသော
 သေခြင်းရှိပြီ”ဟု ပေး။ [ကာလသဒ္ဓါ မစ္စူ အနက်ဟော။]

ဝါကျနည်း။ ။ ကာလေတိ အတ္တေ ခေပေတိတိ ကာလော။ [ကလ + က။]
 မရဏံ၊ တံ+ကတော ပတ္တောတိ ကာလင်္ကတော၊ [ဤနည်း၌ သေခြင်းကိုပြုပြီ၊ ဝါ-
 သေခြင်းသို့ ရောက်ပြီ-ဟု ပေး။] ကာလေနဝါ မစ္စူနာ ကတော နဋ္ဌော အဒဿနံ
 ဂတောတိ ကာလင်္ကတော။ [သေမင်းသည် ပြုအပ် ဖျက်ဆီးအပ်ပြီဟု ပေး။] -
 ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁၀၅။

မှတ်ချက်။ ။ တေတတ္ထကံ ကာလံ ခေပေတော (ဓမ္မပဒ၊ ဌ၊ ၁၊ ၆၅။) စသည်ကို
 ထောက်၍ “ခေပေတိ-ကုန်စေတတ်၏”ဟု ပေးဝါ၊ ဒီ၊ ဌ၊ ၂၊ ၄၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂၊ ၄၆
 တို့၌ “ပြုအပ် ပြီးဆုံးစေအပ်ပြီးသော အသက်ရှင်ရာကာလ ရှိ”ဟု ဖွင့်သေး၏။

ဒွေမိကဇာတာတိ - ကား၊ ဒွေဇ္ဈဇာတာ - ဖြစ်သော နှစ်ဖွဲ့နှစ်စု ရှိကုန်၏။
ဝါ- နှစ်ဖွဲ့နှစ်စု၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်၏။ ဒွေဘာဝါ- နှစ်ဖွဲ့နှစ်စု တို့သည်၊
ဇာတာ- ဖြစ်ကုန်ပြီ။ ဘဏ္ဍာဒီသု-ဘဏ္ဍာ အစရှိသည်တို့တွင်၊ ပုဗ္ဗဘာဝကလ
ဟော - ရှေးအဖို့၌ဖြစ်သော ခိုက်ရန်သည်၊ ဘဏ္ဍာ- ဘဏ္ဍာမည်၏။ ဝါ-ခိုက်ရန်
ပွားကြောင်း၊ ကြိမ်းမောင်းကြောင်း စိတ် မည်၏၊ တံ-ထို ဘဏ္ဍာသည်၊ ဒဏ္ဍာ
ဒါနာဒိဝသေန-ဒုတ်ကိုယူခြင်း အစရှိသည်၏ အစွမ်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ (ဒုတ်
ကိုင်ခြင်း စသည်)၊ ပဏ္ဏတ္တိဝိတိက္ကမဝသေန စ - ပညတ်တော်ကို ကျူးကျော်
ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝနိတံ-တိုးပွားသည်၊ (သမာနံ - သော်၊)
ကလဟော-ကလဟ မည်၏၊ ဝါ-ခိုက်ရန်မည်၏၊ တံ-သည်၊ ဣမံ ဓမ္မဝိနယံ-

ဒွေမိကဇာတာ။ ။ဒွေ+ဘာဝါ ဦခေ- နှစ်ဖွဲ့ နှစ်စု နှစ်ဖက်၊ ဦခေ+ ယေသံ+
အတ္ထိတိ ဒွေမိကာ။ [ဦခေ + ဣက၊ တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဦဉ္စ ဣကို ပြေ။] ဇာတာစ+ဇေတ+
ဒွေမိကာဇာတိ- ဒွေမိကဇာတာ (ဝိသေသန ဥတ္တရပဒ ကမ္မဓာရည်း)၊ “ဖြစ်သော
နှစ်ဖွဲ့ နှစ်စု နှစ်ဖက်ရှိသော နိဂဏ္ဌများ” ဟု ပေး၊ နှစ်ဖက်ကွဲ၊ နှစ်ခြမ်းကွဲနေသော
နိဂဏ္ဌများ- ဟူလို။ [ဇာတဒွေမိကာ သဉ္ဇာတဘေဒါ၊ - ဦကာ။] ဒွေဇ္ဈဇာတာကို
ကြည့်၍ ဓာ ပစ္စည်းသာအနက်ရှိ၍ ဣက အနက်မရှိဟု ထင်ရသော်လည်း နောက်ပုဒ်စဉ်
(၁၆၆) ၌ “သာဝကာနံ ဒွေမိကာဒိ ဘာဝေန” ဟူသော ဦကာကိုကြည့်၍ ဣက
အနက်ရှိကြောင်းကို သတိပြုပါ။

ဒွေဇ္ဈဇာတာ။ ။ဒွေဇ္ဈသည် ဦခေနှင့် အနက်တူ၏၊ ဒွေမိကဇာတာ၏ အဖွင့်
ဖြစ်သောကြောင့် “ဇာတံ+ဒွေဇ္ဈ+ယေသန္တိ ဒွေဇ္ဈဇာတာ” ဟု ပြု၊ ဒုဝိဘောဝပတ္တာ
(နှစ်ဖွဲ့နှစ်စု၏ အဖြစ်သို့ရောက်) ဟူသောဦကာကို “အဓိပ္ပာယ်တ္ထ” ဟု ယူပါ၊ တနည်း-
ဒွေဇ္ဈ၌ “ဦခေ+ဏျ” ဟု ခွဲ၊ ဒွေဇ္ဈန္တိ ဦခေဘာဝံ-အံ၊ ဌ၊ ၃ (၁၃၄) ကို ကြည့်၍
ဦခေနောင် ဘာဝအနက်၌ ဏျ သက်၍ ရပ်ပြီးပါ၊ ဇာတဉ္စလည်း “ဖြစ်” ဟူသော
အနက်ကိုမယူပဲ၊ ဓာတူနံ အနေကတ္ထတာအရ “ပတ္တ-ရောက်” ဟူသော အနက်ကို
ယူ၊ ဤသို့ဆိုသျှင် “ဒုဝိဘောဝပတ္တာ” ဟူသော ဦကာသည် သဒ္ဒတ္ထလည်း ဖြစ်နိုင်
သည်၊ ဒွေမိကဇာတာနှင့် ဒွေဇ္ဈဇာတာ နှစ်ပုဒ်လုံး၏ အချုပ်မှာ- “ နှစ်ဖက်ကွဲနေ
သည် ” ဟု ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “ဒွေ ဘာဝါ ဇာတာ” ဟု မိန့်သည်။

ဘဏ္ဍာနံ ။ ။ဘဏ္ဍန္တိ ပရိဘာသန္တိ (ကြိမ်းမောင်း) 'ဧတေနာတိ ဘဏ္ဍာနံ၊
[ဘဒိ + ယု။] ဝိရုဠစိတ္တံ (ဆန့်ကျင်ကြောင်းစိတ်)၊ -ဦကာ၊ ဤစကားအရ ဘဏ္ဍာနံ
ဟူသည် ခိုက်ရန်ဖြစ်ဖို့ရန် ရှေးရှုနေသောစိတ်ဟု သိပါ၊ အခြားနေရာ၌ကား တမျိုး
ဖွင့်ကြသည်။ [သာရတ္ထ ၃၊ ၄။ အံ၊ ဇီ ၂၊ ၄၀ ရှုပါ။]

ကလဟော။ ။ဒုတ်စသည် ကိုင်၍လည်းကောင်း၊ ပညတ်ချက်ကို ကျူးကျော်၍
လည်းကောင်း ကိုယ်အားဖြင့် ရန်ဖြစ်ခြင်းသည် “ကလဟ”မည်၏၊ ပညတ်ချက်ဟူရာ၌
“ဣဒံ နဟာနာဒိ (ဤရေအေးကို ချိုးခြင်းစသည်ကို) န ကာတဗ္ဗန္တိ ပညတ္တဝတ္တံ ပဏ္ဏ
တ္တိ” ဟု နိဂဏ္ဌာရှိနှင့် သျှင်အောင် ဦကာဖွင့်သည်။

ဤဓမ္မဝိနယကို၊ န အာဇာနည်သိ - မသိ၊ ဣတိ အာဒိနာ - ဤသို့ အစရှိသော၊ နယေန-ဖြင့်၊ ဝိရုဒ္ဓဝစနံ - ဆန့်ကျင်ဖက် ပြောခြင်းသည်၊ ဝိဝါဒေါ-ဝိဝါဒ မည်၏၊ ဝိတုဒန္တာတိ- ကား၊ ဝိဇ္ဇန္တာ- နှုတ်ဖြင့် ထိုးကုန်လျက်၊ (ဝိဟရန္တိ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)။

သဟိတံ မေတိ-ကား၊ မမ-၏၊ ဝစနံ-စကားသည်၊ အတ္ထသပ္ပိတံ - အနက် အဓိပ္ပာယ်နှင့် စပ်ယှဉ်၏၊ အဓိစိန္တံတေ ဝိပရာဝတ္တန္တိ - ကား၊ ယံ - အကြင် အကြောင်းအရာကို၊ တဝ-သည်၊ အဓိစိန္တံ-ကြာရှည် နေ့ရက်၊ လေ့ကျက်အပ်ပြီ၊ စိရကာလာသေဝန ဝသေန-ရှည်ကြာသော ကာလပတ်လုံး မှီစဲခြင်း (အဖန်ဖန် ဖြစ်စေခြင်း) ၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပဂုဏံ - အဝါးဝစွာ လေ့လာအပ်ပြီ၊ တံ - ထို အကြောင်းအရာသည်၊ မမ-၏၊ ဝါဒီ-ကို၊ အာဂမ္မ-စွဲ၍၊ ဝါ-အကြောင်းပြု၍၊ နိဝတ္တံ-ဆုတ်နစ်ပြီ၊ [နောက်ဆုတ်ရပြီ-ဟု ဆိုလိုသည်၊ ဝိပရာဝတ္တံ-ပြောင်းပြန် ဖြစ်ပြီ၊ ဤသို့လည်း မူကွဲရှိ၏။] အာရောပိတော တေ ဝါဒေါတိ-ကား၊ တုယံ- ၏၊ ဥပရိ - အပေါ်၌၊ မယာ-သည်၊ ဒေါသော-အပြစ်ကို၊ အာရောပိတော- တင်အပ်ပြီ။ [ဝါဒေါကို ဒေါသောဟု ဖွင့်သည်၊ “ဝါဒေါ - ပြောဆိုကြောင်း အပြစ်”ဟု ပါဠိတော်၌ ပေးပါ။] စရ ဝါဒပုမောက္ခတ္ထာယာတိ-ကား၊ ဘတ္တပုဋ္ဌံ - ထမင်းထုပ်ကို၊ အာဒါယ - ယူ၍၊ တံတံ - ထိုထိုဆရာသို့၊ ဥပသက်မိတွာ-၍၊ ဝါဒပုမောက္ခတ္ထာယ-ငါတင်အပ်သော အပြစ်မှ လွတ်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဥတ္တရိ- အလွန်၊ (ယခုသင်ထားအပ်သောပညာထက် ပိုလွန်အောင်-ဟုလို၊) ပရိယေသ မာနော - ပညာကိုရှာလျက်၊ ဝိစရ - လှည့်လည်ချေပါ၊ [စရကို “ကျင့်”ဟု အနက်ပေးမည်စိုး၍ “ဝိစရ”ဟုလည်းကောင်း၊ ဝါဒပုမောက္ခတ္ထာယကို တဒတ္ထ သမ္ပဒါန်ဟုသိစေလို၍ “ဝါဒပုမောက္ခတ္ထာယ”ဟုလည်းကောင်းဖွင့်သည်။] နိဗ္ဗေ

ဝိဝါဒေါ။ ။ဝဒနံ ဝါဒေါ၊ ဝိရုဒ္ဓေါ+ဝါဒေါ ဝိဝါဒေါ- ဆန့်ကျင်ဖက်ပြောခြင်း= ငြင်းခုံခြင်း၊ ငြင်းခုံပုံကို ပါဠိတော်၌ ကြည့်၊ ဓမ္မဝိနယဟူသည် နိဂဏ္ဌများ၏ “ပါဝစနံ” ခေါ် (ပါဠိတော်ကဲ့သို့သော) တရားတမျိုးတည်း။ [ဓမ္မဝိနယန္တိ ပါဝစနံ (မြင့်မြတ် ကြီးကျယ်သောစကား) သိဗ္ဗန္တံ (အယူဝါဒ)၊- ဇီကာ။]

သဟိတံ ဓမ္မ။ ။မယံ ဝစနံ သဟိတံ (ရွှေနောက်နှစ်ရပ် ဆက်စပ်၏။) သိလိဋ္ဌံ (ရွှေနောက်နှစ်ထွေ ပြေပြစ်၏) ပုဗ္ဗာ ပရ သမ္ပန္နံ အတ္ထယုတ္တံ (အကျိုးနှင့် ယှဉ်၏) ကာရဏယုတ္တံ၊-ဇီကာ။

ဝိပရာဝတ္တံ။ ။ဝိရောဒေဿန ဝဓသန (ဆန့်ကျင်ဖက်ကို ညွှန်ပြခြင်း၏ အစွမ်း ဖြင့်) ပရာဝတ္တိတံ (ပြောင်းပြန် ဖြစ်စေအပ်ပြီ) ပရာဝတ္တံ (ပြောင်းပြန် ဖြစ်အောင်) ခုသိ တန္တိ အတ္ထော၊-ဇီကာ။ သင်၏ ကြိုတင်၍ ယူဆထားသောအယူကို ငါက ဆန့်ကျင်ဖက် ကို ထောက်ပြလျက်ပြောင်းပြန်ဖြစ်သွားအောင် ဖျက်ဆီးအပ်ပြီ-ဟု ဆိုလိုသည်။

ဌေဟိ ဝါတိ-ကား၊ အထ-သို့မဟုတ်၊ မယာ-သည်၊ အာရောပိတဒေါသတော-
တင်အပ်သော အပြစ်မှ၊ အတ္တာနံ- မိမိကို၊ (ကိုယ့်ကိုယ်ကို) မောစေဟိ ဝါ-
လွတ်စေမှုလည်းလွတ်စေပါ၊ [“နိဗ္ဗေဌေဟိ-ဖြေရှင်းပါ” ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်။]
သစေ ပဟောသိတိ-ကား၊ သစေ သက္ကောသိ-အကယ်၍ စွမ်းနိုင်အံ့၊ (နိဗ္ဗေဌေဟိ
ဝါ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)။

ဝဓောယေဝါတိ-ကား၊ မရဏမေဝ-သေခြင်းသည်ပင်၊ (ဝတ္တတိ မညေ-
ဖြစ်သည် ဟု ထင်ရ၏-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ နာဠပုတ္တိယေသုတိ-ကား၊ နာဠ
ပုတ္တဿ - နာဠပုတ္တသရာကြီး၏၊ အန္တေဝါသိကေသု - တပည့်ဖြစ်ကုန်သော၊
(နိဂဏ္ဌေသု-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ နိဗ္ဗိန္နရူပါတိ- ကား၊ ဥက္ကဏ္ဍိတသဘာဝါ-
ပျင်းရိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိကုန်၏၊ ဝါ-ပျင်းရိခြင်းသဘောရှိကုန်၏၊
အဘိဝါဒနာဒိနိပိ-ရှိခိုးမှု အစရှိသည် တို့ကိုလည်း၊ န ကရောန္တိ- မပြုကြကုန်၊

အမှာ။ ။ ရုပ်ပြီးပုံကို သိလက္ခန်ဘာသာဋီကာ(ဝ)တွဲ (၅၅၄, ၅၅၅) ၌
ပြထားပြီ၊ ဤဋီကာ၌ ဝိပရာဝတ္တကို ကံဟောဖွင့်သော်လည်း “မမဝါဒံ အာဂမ္မ” ကို
ထောက်၍ လည်းကောင်း၊ “ဝိပရာဝတ္တံ ပရိဝတ္တိတွာ ဗြိတံ” (မိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၆။) ကို
ထောက်၍လည်းကောင်း ကတ္တားဟောပေးပါသည်။

ဝဓောယေဝ။ ။ မရဏမေဝကိုကြည့်၍ သတ်ဖြတ်ခြင်းသာမက သေခြင်း
တိုင်အောင်ယူပါ၊ နိဂဏ္ဌများ တဖက်နှင့်တဖက် ရန်ဖြစ်ကြသည်မှာ အချင်းချင်း
သတ်သဖြင့် သေသည့်အထိပင်ဖြစ်သည်-ဟု ဆိုလိုသည်။ [မရဏမေဝါတိ အညမည
သုတနုဝသေန မရဏမေဝ၊- ဋီကာ။]

နာဠပုတ္တိယေသု။ ။ “ နာဠပုတ္တဿ+ဣမေ နာဠ ပုတ္တိယာ ” ဟု ဣဒံ တဦးတို့ပြီ၊
[နာဠပုတ္တ+ဣယ။] နာဠပုတ္တ၏ ဥစ္စာဖြစ်သူတို့ဟူသည် သူ၏တပည့်များပင်ဖြစ်သော
ကြောင့် “ နာဠပုတ္တဿ+အန္တေဝါသိကေသု ” ဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်သည်။ [နာဠပုတ္တဿ
ဣမေတိ နာဠပုတ္တိယာ၊ ဧတ ပန တဿ သိဿာတိ အာဟ အန္တေဝါသိကေသု တိ၊-
ဋီကာ။]

နိဗ္ဗိန္နရူပါ။ ။ [နိဗ္ဗိန္န=နိ+ဝိဒ+တ။] ရုဓာဒိ ဝိဒသည် နှစ်သက်ခြင်း အနက်ဟော၊
ဤ၌ နိဥပသာရကြောင့် မနှစ်သက်ခြင်း ငြီးငွေ့ခြင်းအနက်ဖြစ်၏၊ နိဗ္ဗိန္နနံ နိဗ္ဗိန္န-ပျင်းရိ
ငြီးငွေ့ခြင်း၊ ရူပကားအဘိဓာန် (၈၂၅) ဝါထာလာ “ သဘာဝ ” အနက်
ဟော၊ နိဗ္ဗိန္န+ရူပံ ယေသန္တိ နိဗ္ဗိန္နရူပါ၊ (ဝိဟိသာဝကာ)၊ တနည်း-ဥက္ကဏ္ဍိတ ဟု
ပုဂ္ဂိုလ်ရအောင် ဖွင့်သည်ကိုကြည့်၍ “ နိဗ္ဗိန္နန္တိဟိ နိဗ္ဗိန္နာ-ပျင်းရိ ငြီးငွေ့သူများ ” ဟု
ပြီ၊ ထို့နောက် ဘာဝပ္ပဓာန ဘာဝလောပကြီး၍ ရူပံနှင့် မဟုဗ္ဗိဟိတွဲ၊ ပျင်းရိငြီးငွေ့သူ၏
အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသူတို့ ” ဟု ပေးပါ၊ ထိုသို့ ငြီးငွေ့ စိတ်ပျက်ကြသဖြင့် ရှိခိုးမှု
စသည်ကို မပြုကြတော့။

ဝိရတ္တရူပါ။ ။ ရန္တံ ရတ္တံ၊ [ရန္တံ+တ။] နှစ်သက် မြတ်နိုးခြင်း၊ ရတ္တတော+
ဝိဂတံ ဝိရတ္တံ၊ ဝိရတ္တံ+ရူပံ ယေသံ ဟု ပြီ၊ နှစ်သက်မြတ်နိုးခြင်းမှ ကင်းသော သဘော

ဝိရတ္တရူပါတိ-ကား၊ ဝိဂတပေမာ-ကင်းသော ချစ်ခင်ခြင်းရှိကုန်၏။ ဝါ-ချစ်ခင်ခြင်းမှ ကင်းကုန်၏။ ပဋိဝါန ရူပါတိ-ကား၊ တေသံ-ထိုနိဂဏ္ဌတို့၏ အပေါ်၌၊ သက္ကဏ္ဍကိရိယတော-ရိသေမှုကို ပြုခြင်းမှ၊ နိဂတ္တန သဘာဝါ-နောက်ဆုတ်ခြင်းသဘောရှိကုန်၏။ ယထာ တန္တိ-ကား၊ ဒုရက္ခာတာဒိသဘာဝေ-ဒုရက္ခာတ အစရှိသော သဘောရှိသော၊ (မကောင်းသဖြင့် ဟောအပ်သော) တရား၏အဖြစ်အစရှိသော သဘောရှိသော၊ (ဓမ္မဝိနယ-ဓမ္မဝိနယ၌၊ ဝါ-သိသနာ၌၊ နိဗ္ဗိန္ဒဝိရတ္တပုဋိဝါနရူပေဟိ - ပြီးငွေ့ခြင်းသဘောရှိသော၊ မနှစ်သက်ခြင်း သဘောရှိသော၊ နောက်ဆုတ်ခြင်းသဘော ရှိသတည်း။ ဘဝိတဗ္ဗံ ယထာ - ဖြစ်ရာသကဲ့သို့၊ တထေဝ - ထို့အတူပင်၊ (နိဗ္ဗိန္ဒဝိရတ္တ ပုဋိဝါန ရူပါ - တို့သည်၊) ဇာတကံ ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ အတ္ထော - အနက်။

ဒုရက္ခာတေတိ - ကား၊ ဒုက္ခထိတေ-မကောင်းသဖြင့် ဟောအပ်သော၊ ဒုပ္ပဝေဒိတေတိ-ကား၊ ဒုဝိညာပိတေ - မကောင်းသဖြင့် သိစေအပ်သော၊ အနုပ

ရှိကုန်၏။ (တနည်း) ရတ္တတော+ဝိဂတာ ဝိရတ္တာ- နှစ်သက် မြတ်နိုးခြင်းမှ ကင်းသူတို့၊ ဝိရတ္တာ+ရူပံ ယေသံ ဟု ဆက်၊ နှစ်သက် မြတ်နိုးခြင်းမှ ကင်းသူ၏အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသူတို့၊ [ရူပနှင့် မဟုတ္တိဟိတွဲရာ၌ ရှေ့ပုဒ်ဝယ်-ဘာဝလောပကြံရသည်။]

ပဋိဝါနရူပါ။ ။ ဝါဓာတ်သည် ဂတိအနက်ဟော၊ ပဋိဥပသာရကြောင့် နောက်သို့ သွားခြင်း = နောက်ဆုတ်ခြင်းအနက်ကို ယူ၊ ပဋိဝါနံ ပဋိဂမနံ နိဂတ္တနံ ပဋိဝါနံ၊ [အံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၄၊ ၅။ ပဋိဂမနံ ဟု ဖွင့်သည်။] ပဋိဝါနံ+ရူပံ ယေသံ-တွဲ၊ နိဂဏ္ဌများအပေါ်ဝယ် ရှေးက ပြုကျင့်နေကြဖြစ်သော ရိရိသေသေ ပြုကျင့်မှုစသော ပဋိပတ်မှ နောက်ဆုတ်ခြင်း သဘောရှိကြသည်။ [ပုရိမပဋိပတ္တိတော ပဋိဝတ္တနံ ပဋိဝါနံ၊ တံ ရူပံ သဘာဝေါ ဧတေသန္တိ ပဋိဝါနရူပါ- ဇီကာ။]

ယထာ တံ။ ။ [ပါဠိတော်ကြည့်ပါ။] ယထာ တံစသော ဥပမာနဝါကျ၌ “တံ” အနက် မရှိ၊ နိဗ္ဗိန္ဒဝိရတ္တ ပဋိဝါနရူပေဟိ ဘဝိတဗ္ဗံ-ဟု ပါဠိသေသထည့်၊ ဧဝမေဝ ဇာတာ ဟု ဥပမေယျဝါကျ အပိုထည့်၊ ဒုရက္ခာတာဒိသဘာဝေ ဓမ္မဝိနယကား ပါဠိတော်လာ “ဒုရက္ခာတေ ဓမ္မဝိနယေ ဒုပ္ပဝေဒိတေ၊ ပေ၊ အပ္ပဋိသရဏေ” ပုဒ်တို့ကို အကျဉ်းချုံးထားသည်။

[နိယာမ်] တံ ယထာကား၊ ရှိလခြားမှု၊ တံကို အနက်ယူ၊
ယထာ တံမူ၊ တံ၏အနက်၊ ထူးမထွက်။

ဒုရက္ခာတ၊ ဒုပ္ပဝေဒိတ။ ။ ဒုဝိညာပိတေကို ကြည့်၍ ဒုပ္ပဝေဒိတေ၌ ကာရိတ်ပါပုံကို သိပါ။ ဤနှစ်ပုဒ်၌ ဓမ္မဝိနယခေါ် ပါဠိတော်၏အနက်ကို ပြောပြခြင်းသည် အက္ခာန(ကထန)မည်၏။ အကြောင်းပြစကား ဥဒါဟရုဏ် (ဥပမာ) စကားတို့ကို ထုတ်ဆောင်၍ ကွဲကွဲပြားပြား သိ နားလည်အောင် ပြောပြခြင်းသည် ပဝေဒနမည်၏- ဟု ခွဲပါ။ [ကထနံ အတ္ထဿ အဘစိက္ခနံ၊ ပဝေဒနံ ဧဟတုဒါဟရဏာနိ အဘဟရိတ္တာ ဓမ္မဒ္ဓနံ၊- ဇီကာ။]

သမသံဝတ္တနိဏေတိ-ကား၊ ရာဂါဒီနံ-ရာဂ အစရှိသည်တို့၏၊ ဥပသမံ - ငြိမ်းအေးခြင်းကို၊ ကာတုံ-ငှါ၊ အသမတ္ထေ - မစွမ်းနိုင်သော၊ ဘိန္ဒုထူပေတိ-ကား၊ ဘိန္ဒုပွတ်ငွေ- ပျက်စီးပြီးသော တည်ရာ မှီရာရှိသော၊ (ဓမ္မ ဝိနယေ - ဟု ပါဠိတော်၌ စပ်)၊ ဟိ-မှန်၏၊ တ္ထေ - ဤ ဘိန္ဒုထူပေဟူသော ပါဠိ၌၊ နာဠပုတ္တောဝ- နာဠပုတ္တ ဆရာကြီးသည်ပင်၊ နေသံ - ထို နိဂဏ္ဌတို့၏၊ [ထို လူဝတ်ကြောင်ဖြစ်သော နိဂဏ္ဌသာဝကတို့၏- ဟု ပါဠိတော်ကြည့်၍ အကျယ်စုံ။] ပတိဋ္ဌဇ္ဈန (ပတိဋ္ဌာ+အတ္ထေန)-တည်ရာ မှီရာဟူသော အနက်သဘောကြောင့်၊ ထူပေါ- ထူပမည်၏၊ (စေတီပုထိုးမည်၏)၊ ပန-ဆက်၊ သော-ထိုထူပမည်သော နိဂဏ္ဌနာဠပုတ္တ ဆရာကြီးသည်၊ ဝါ-ပုထိုး ပမာ မှီရာဖြစ်သော နိဂဏ္ဌနာဠပုတ္တ ဆရာကြီးသည်၊ ဘိန္ဒော-ပျက်စီးပြီ၊ မတော - သေပြီ၊ တေန - ကြောင့်၊ ဘိန္ဒုထူပေတိ-ဟူ၍၊ (သင်္ဂီတိကာရေဟိ) ဝုတ္တံ၊ အပ္ပဋိသရဏေတိ - ကား၊ တသေဝ-

အနုပသမ သံဝတ္တနိဏေ။ ။ [န+ဥပသမ+သံဝတ္တန+ ဣက။] သံဝတ္တတိတိ သံဝတ္တနံ၊ [သံ+ဝတု+ယု။] ဥပသမာယ+ သံဝတ္တနံ ဥပသမသံဝတ္တနံ - ရာဂစသည်တို့၏ ငြိမ်းအေးဖို့ရာ+ဖြစ်သော ဓမ္မဝိနယ၊ န+ဥပသမသံဝတ္တနံ အနုပသမသံဝတ္တနံ၊ [သုတ္တံ ဣက။] အနုပသမသံဝတ္တနဓမ္မေ+အနုပသမသံဝတ္တနိကံ၊ တသ္မိံ အနုပသမသံဝတ္တနိဏေ ဟု ဝိဘဏ္ဍန္တံ ခံပါ။ [နဥပသမာယ သံဝတ္တတိတိ အနုပသမသံဝတ္တနံ၊ တဒေဝ အနုပသမသံဝတ္တနိကံ။- ဋီကာ။]

ဘိန္ဒုထူပေ။ ။ သမုဿိတံ (ထောင်မတ်နေသည်) ဟူတွာ ပတိဋ္ဌာဟေတု ဘာဝတော ထူပံ၊ (ပတိဋ္ဌာ-လူအများ၏ မှီရာဖြစ်သော ပုထိုး)-ဋီကာ။ ဤဋီကာကို ကြည့်၍ နိဂဏ္ဌများ၏ လေးစားမှီခိုရာအဖြစ်ဖြင့် မားမားမတ်မတ် ရပ်နေသော နာဠပုတ္တ ဆရာကြီးကို သဒိသုပစာအားဖြင့် (သို့မဟုတ်) ဥပမာတဒ္ဓိတ်အားဖြင့် “ထူပ” ဟု ခေါ်သည်၊ ဘိန္ဒော+ထူပေါ+ယသ္မိံ တိ-ဘိန္ဒုထူပေါ၊ (ဓမ္မဝိနယော)၊ အပ္ပဋိသရဏေ ဌ်လည်း- “နတ္ထိ ပဋိသရဏံ (ကိုးကွယ်စရာ နိဂဏ္ဌနာဠပုတ္တဆရာ) ယသ္မိံ တိ အပ္ပဋိသရဏော” ဟု ပြပါ။

တနည်း။ ။ ထူပနှင့် ပဋိသရဏအရ နိဂဏ္ဌနာဠပုတ္တကို အရကောက်ရသော အဋ္ဌိကတာနည်းမှ တပါး ဓမ္မ၏ နိယျာနိကအဖြစ်ကို အရကောက်ရသောနည်းကိုလည်း ဋီကာ၌ ဖော်ပြပါအတိုင်း ဖွင့်ထားသည်။

ဋီကာ။ ။ ထူပေါတိ ဝါဓမ္မဿ နိယျာနဘာဝေါ (ဝဋ်ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်တတ်သည်၏ အဖြစ်) ဝေဒိဓမ္မာ အညေ ဓမ္မေ အဘိဘုယျ (လွမ်းမိုး သာလွန်၍) သမုဿိတဇ္ဈနာသော (ထို ဓမ္မ၏ နိယျာနိကအဖြစ်သည်) နိဂဏ္ဌဿ သမယေ (အယူဝါဒ၌) [ဘိန္ဒော၌ စပ်၊ သမယနောင်လည်း ပိုင်တား မလို။] ကေဟိစိ အဘိန္ဒုသမ္ပဘောဝိ (မပျက်ဟု သမုတ်ထားအပ်ပါသော်လည်း) ဘိန္ဒော ဝိနဇ္ဈော ဝေ၊ (ဘာကြောင့်နည်း) သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ အဘာဝတော (အလုံးစုံ အကုန်အစင် မရှိသောကြောင့်တည်း)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သော-(ထို ဓမ္မဝိနယသည်၊) ဘိန္ဒုထူပေါ။

ထို နိဂဏ္ဌနာဠုပုတ္တ၏ပပ်၊ အဘာဝေန-မရှိခြင်းကြောင့်၊ ပဋိသရဏ ဝိရဟိတေ-
ကိုးကွယ်ရာမှကင်းသော၊ (ဓမ္မဝိနယေ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)။ . .

စ - စောဒနာ ပါဠိမည်၊ အယံ နာဠုပုတ္တော-ဤ နာဠုပုတ္တ ဆရာကြီးသည်၊
[နောက်လိုက် နောက်ပါ များစွာရှိသော ကိုဏ်းဆရာကြီး တဦးဖြစ်ကြောင်း
သိပါ။] နာဠုန္ဒဝါသိကော နရ-နာဠုန္ဒာမြို့၌ နေသူ မဟုတ်ပါလော့၊ သော-ထို
နာဠုပုတ္တသည်၊ ကံသွာ-ကြောင့်၊ ပါဝါယံ-ပါဝါမြို့၌၊ ကာလကံတေဒ-သေခြင်း
ကိုပြုပါသနည်း၊ ဝါ-သေခြင်းသို့ ရောက်ပါသနည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ စောဒနာပါ၏၊
ကိရ-အဖြေကား၊ [“ကိရ-အဖြေကို ဆိုဦးမည်” ဟုလည်း ပေးနိုင်သည်။] သော-
သည်၊ (ဆဇ္ဈေသိ-၌စပ်)၊ ဥပါလိနာ-ဥပါလိမည်သော၊ ဂဟပတိနာ - အိမ်ရှင်
သူကြွယ်သည်၊ ဝါ- က၊ ပဋိဝိဒ္ဓ သစ္စေန-ထိုးထွင်း၍ သိအပ်ပြီးသော သစ္စာရှိ
သည်(ဖြစ်၍)၊ ဒသဟိ၊ ဂါထာဟိ - တို့ဖြင့်၊ ဘာသိတေ-ရွတ်ဆို(ပြောပြ)အပ်
ကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓဂုဏေ-တို့ကို၊ သုတုာ-ကြားလသော်၊ ဥဏှံ- ပူသော၊ လောဟိတံ-
သွေးကို၊ ဆဇ္ဈေသိ - စွန့်ပြီး[သွေးအန်ပြီး-ဟု ဆိုလိုသည်။] အထ - ထိုအခါ၌၊
အဖာသုကံ-မကုန်းမာသော်၊ နံ-ထိုနာဠုပုတ္တကို၊ ဂဟေတွာ-သယ်ယူ၍၊ ပါဝံ-
ပါဝါမြို့သို့၊ အဂံမံသု - သွားကြပြီ၊ သော- သည်၊ တတ္ထံ-ထို ပါဝါမြို့၌၊
ကာလံ-သေခြင်းကို၊ ဝါ-သေချိန်ကို၊ အကာသိ-ပြုပြီ။

အမှာ ။ ။ ဘိန္ဒော + ထူပေါ + တောဏှိ ဘိန္ဒထူပေါဟု ပြု၊ ပျက်စီးပြီးသော
(ခဲမွန်) နိယျာနိက အဖြစ်ရှိသော ဟု ဋီကာအလိုပေး၊ အဋ္ဌကထာအလိုကား-“ဘိန္ဒ
ထူပေါ-ပျက်ပြီးသော ပုသိုးပမာ မှီခိုရာဖြစ်သော နာဠုပုတ္တဆရာရှိသော” ဟု ပေး။

ဋီကာ၊ ။ သော ဇေ၊ နိယျာနဘာဝေါ ဝဋ္ဋဒုက္ခတော မုစ္စိတုကာမာနံ ပဋိသရဏံ
(ကိုးကွယ်ရာတည်း)၊ တံတ္ထေ (ဤနိဂဏ္ဌတို့၏ အယူ၌) နတ္ထိတိ အပ္ပဋိသရဏော၊
[အပ္ပဋိသရဏော - ကိုးကွယ်စရာ ဓမ္မ၏ နိယျာနိကအဖြစ် မရှိသော-ဟု ဋီကာအလို
ပေး၊ အပ္ပဋိသရဏော- ကိုးကွယ်စရာ နာဠုပုတ္တဆရာမရှိသော-ဟု အဋ္ဌကထာအလို
ပေးပါ။]

ဥပါလိနာ။ ။ ဤဥပါလိသူကြွယ်သည် မူလက နိဂဏ္ဌနာဠုပုတ္တ၏ တပည့်ဖြစ်၏၊
ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ နာဠုန္ဒာမြို့သို့ ကြွလာတော်မူခိုက် ဗုဒ္ဓနှင့်တွေ့သဖြင့် နိဂဏ္ဌဆိုင်ရာ အယူ
ဝါဒများကို ဆွေးနွေးရင်း ဗုဒ္ဓ၏တရားကို ကျေနပ်၍ ဥပါသကာဖြစ်ပြီးနောက်
သောတာပန်ဖြစ်သည်၊ ဥပါလိ၏သတင်းကိုကြား၍ အိမ်သို့လိုက်လာသော နာဠုပုတ္တ
ဆရာကြီးအား ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ တပည့်ဖြစ်ကြောင်းကို ဗုဒ္ဓရှိရာဖက်သို့ လက်အုပ်ချီလျက်
ဂါထာ (၁၀) ပုဒ်ဖြင့် အားရပါးရ ပြောပြသည်၊ နိဂဏ္ဌဆရာကြီးလည်း ထိုစကားကို
ကြားသဖြင့် ဗုဒ္ဓအပေါ် မနာလိုသော ဒေါသစိတ်၊ မိမိအတွက် ဝမ်းနည်းသော
သောကစိတ်များကြောင့် ကိုယ်တွင်း၌ ပူလောင်ကာ နှလုံး ကြေမွလျက် သွေးများ
အန်ထွက်လေသည်။ [အကျယ်ကို မဇ္ဈိမ၊ ၂၊ ၃၅၊ ၄၀ ၌ရှု။]

စ - ဆက်၊ ကလံ-ကို၊ ကုရုမာနော-ပြုစဉ်၊ [သေခါနီးအချိန်၌-ဟူလို။] စိန္တေသိ - စဉ်းစားပြီ၊ (ကိ-နည်း၊) မမ-၏၊ လဇ္ဈိ-အယူသည်၊ အနိယျာနိကာ- ဝဋ်ဒုက္ခမှထွက်မြောက်တတ်၊ [တရားထွက်မြောက်လျှင် တရားရှင်ပုဂ္ဂိုလ်လည်း ထွက်မြောက်ပြီးဖြစ်သည်။] သာရဝိရဟိတာ - အနှစ်မှကင်း၏၊ မယံ တာဝ- ရှေးဦးစွာ၊ နဋ္ဌာ - ပျက်စီးကုန်ပြီ၊ [တာဝနဋ္ဌာ - ပျက်စီးပြီးကြပြီ၊ ဤသို့လည်း ပေးနိုင်၏။] အဝသေသဗေဒနာပိ-ကျန်သော လူအပေါင်းသည်လည်း၊ အပါယ ဝုရကော - အပါယ်ကို ပြည့်စေသူသည်၊ မာ အဟောသိ - မဖြစ်ပါစေနှင့်၊ (မဖြစ်စေချင်ပါ)၊ အဟံ-သည်၊ (ဝက္ခာမိ-၌စပ်)၊ မမ-၏၊ သာသနံ-သည်၊ (အဆုံးအမသည်)၊ အနိယျာနိကံ - တတ်၊ ဣတိ-သို့၊ သစေ ပန ဝက္ခာမိ- အကယ်၍များ ပြောလိုက်အံ့၊ (ဝေသတိ) န သဒ္ဓဟိဿန္တိ-ယုံကြည်ကြလိမ့်မည် မဟုတ်၊ အဟံ၊ ဒေဝပိ - နှစ်ယောက်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဇနေ - ထို့ကို၊ ကေ နိဟာရေန - တခုတည်းသောနည်းဖြင့်၊ ဝါ - တခုတည်းသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်၊ ယိန္တန န ဥဂ္ဂဏှာပေယျံ- အကယ်၍ မသင်ယူစေရပါမူ ကောင်းပေစွ၊ (သင်မပေးရလျှင် ကောင်းမှာပဲ)၊ ဧတ - ထိုသူတို့သည်၊ မမ- ၏၊ အစ္စယေန- ကွယ်လွန်ရာအခါ၌၊ အညမညံ-အချင်းချင်း၊ ဝိဝဒိဿန္တိ-ဆန့်ကျင်ဖက် ပြောကြ လိမ့်မည်၊ (ငြင်းခုံကြလိမ့်မည်)၊ သတ္ထာ- သည်၊ တံ ဝိဝါဒံ- ထို ဆန့်ကျင်ဖက် ပြောမှုကို၊ (ထိုငြင်းခုံမှုကို)၊ ပဋိစ္စ-စွဲ၍၊ (အကြောင်းပြု၍)၊ ကေ-တမျိုးသော၊ ဓမ္မကထံ - တရားစကားကို၊ ကထေဿတိ - ဟောတော်မူလိမ့်မည်၊ တတော- ထိုသို့ ဟောတော်မူခြင်းကြောင့်၊ ဧတ-တို့သည်၊ သာသနဿ-၏၊ မဟန္တဘာဝံ- ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဇာနိဿန္တိ- သိကြလိမ့်မည်၊ ဣတိ-ဤသို့ စဉ်းစားပြီ။

အထ-ထိုအခါ၌၊ (စဉ်းစားနေရာ ထိုအခါ၌)၊ နံ-ထိုဆရာကြီးကို၊ ကော- တယောက်သော၊ အန္တေဝါသိကော- အနီးနေတပည့်သည်၊ ဥပသင်္ကမိတော-၍၊ အာဟ-ပြီ၊ (ကိ)၊ ဘန္တေ၊ တုံမှေ- တို့သည်၊ ဗုဗ္ဗလာ - အားမရှိကြတော့ပါ၊ မဟုမ္မိ- အားလည်း၊ ဣမသ္မိံ ဓမ္မေ - ၌၊ (နိဂဏ္ဌတို့၏ ဆိုင်ရာဓမ္မ၌)၊ အာစရိယ ပုမာဏံ- ဆရာပုမာဏဖြစ်သော၊ ဝါ- အာစရိယမုဋ္ဌိဖြစ်၍ ပမာဏပြုလောက် သော၊ သာရိ-အနှစ်ကို၊ အာစိက္ခတ-မိန့်တော်မူခဲ့ပါကုန်၊ ဣတိ-ဤသို့လျှောက်ပြီ၊ [အာစရိယမုဋ္ဌိ ဟုတွာ ပမာဏဘူတံ- ဋီကာ၊ အာစရိယမုဋ္ဌိ၏အဖွင့်ကို သုတ် မဟာဝါ ဘာသာဋီကာ (ဒု)တွဲ၊ (၁၀၁၊ ၃၈၇)၌ ပြထားပြီ။] အာဝုသော၊ တံ-သည်၊ မမ-၏၊ အစ္စယေန-၌၊ သဿတန္တိ-သဿတဟူ၍၊ (အတ္တနှင့် လောက သည် အခါခပ်သိမ်း မြဲ၏ဟူ၍)၊ ဂဏှေယျာသိ-ယူပါစေ၊ ဣတိ-ဤသို့ပြောပြီ၊ အပဏေပိ- အခြားတယောက်သည်လည်း၊ ဥပသင်္ကမိ- ပြီ၊ တံ-ထိုသူကိုတော့၊ ဥစ္ဆေဒံ-ဥစ္ဆေဒကို၊ (အတ္တနှင့် လောကသည် သေလျှင် ပြတ်၏ဟူသော အယူကို)၊

ဂဏှာပေသိ - ယူစေပြီ၊ ဧဝံ-သို့၊ ဒေဝိ-ကုန်သော၊ ဇနေ-တို့ကို၊ ကေလဒ္ဓိကေ-
 တူသောအယူရှိသူတို့ကို၊ ဝါ-တမျိုးတည်းသောအယူရှိသူတို့ကို၊ အကတွာ-မပြုပဲ၊
 ဗဟု-များစွာသော လူတို့ကို၊ ဝါ- များစွာသော အယူတို့ကို၊ နာနာနိဟာ
 ဇေန - အမျိုးမျိုးသောနည်းဖြင့်၊ ဝါ-အမျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊
 ဥဂ္ဂဏှာပေတွာ-သင်ယူစေ၍(သင်ပေး၍)၊ ကာလံ-ကို၊ အကသိ-ပြီ။

တေ-ထို တပည့်တို့သည်၊ တဿ-ထို နာဠပုတ္တဆရာကြီး၏၊ သရိရကိစ္စံ-ခန္ဓာ
 ကိုယ်၏ကိစ္စကို၊ (သင်္ဂြိုဟ်မှုကိစ္စကို)၊ ကတွာ- ၍၊ သန္နိပတိတွာ - စည်းဝေး၍၊
 အညမညံ- ချင်း၊ ပုစ္ဆံ သု - ကုန်ပြီ၊ (ကိံ - နည်း)၊ အာဝုသော - တို့၊ ကဿ-
 အဘယ်သူ့အား၊ အာစရိယော-သည်၊ သာရံ- ကို၊ အာစိက္ခံ-ပြောခဲ့သနည်း၊
 ဣတိ-ဤသို့ မေးကြပြီ၊ ကော-သည်၊ ဥဋ္ဌဟိတွာ-ထ၍၊ မယံ-အား၊ (အာ
 စိက္ခံ-ပြောပြခဲ့ပြီ) ဣတိ- သို့၊ အာဟ- ပြောပြီ၊ ကိံ - အဘယ်ကို၊ အာစိက္ခံ-
 ပြောပြခဲ့သနည်း၊ ဣတိ- ဤသို့ မေးကြပြီ၊ သဿတံ-သဿတကို၊ (အာစိက္ခံ-
 ပါပြီ) ဣတိ - ဤသို့ ပြောပြီ၊ အပရော- သည်၊ တံ- ထိုသူ့ကို၊ ပဋိဗာဟိတွာ-
 တားမြစ်၍၊ မယံ-အားသာ၊ သာရံ-ကို၊ အာစိက္ခံ-ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ အာဟ၊ ဧဝံ-သို့၊
 သဗ္ဗေ-အလုံးစုံသော တပည့်တို့သည်၊ မယံ သာရံ အာစိက္ခံ၊ အဟံ၊ ဇေဋ္ဌကော-
 အကြီးအကဲတည်း၊ ဣတိ-သို့၊ အညမညံ၊ ဝိဝါဒံ-ကို၊ ဝဇေတွာ-တိုးပွားစေ၍၊
 အက္ခောသေစေစ-ဆဲရေးကြောင်းစကားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပရိဘာသေစ-
 ကြိမ်းမောင်းသော စကားတို့ကို လည်းကောင်း၊ ဟတ္ထပါဒပ္ပဟာရာဒိနိစ -
 လက်ဖြင့်ရိုက်နှက်ခြင်း ခြေဖြင့်ကန်ခြင်း အစရှိသည်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပဝတ္တေ
 တွာ- ဖြစ်စေ၍၊ ကေမဂ္ဂေန - တလမ်းတည်းဖြင့်၊ ဒေ- တို့သည်၊ အဂ္ဂစ္ဆန္တာ-
 မသွားကြပဲ၊ နာနာဒိသာသု- အမျိုးမျိုးသော အရပ်တို့သို့၊ ပက္ကမံ သု- ဖဲသွား
 ကြကုန်ပြီ။

၁၆၅။ အထခေါစုန္ဒော သမဏုဒ္ဓေသောတိ-ကား၊ အယံ ထေရော-သည်၊
 ဓမ္မသေနာပတိဿ - တရားစစ်သူကြီး ဖြစ်တော်မူသော အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏၊
 ကနိဋ္ဌဘာတိကော-ညီငယ်တည်း၊ တံ-ထိုစုန္ဒကို၊ ဘိက္ခု-တို့သည်၊ အနုပသမ္ပန္န
 ကာလေ - ဥပသမ္ပန္န မဟုတ်ရာအခါ၌၊ ဝါ- သာမဏေဖြစ်ရာ အခါ၌၊ စုန္ဒော
 သမဏုဒ္ဓေသောတိ-စုန္ဒော သမဏုဒ္ဓေသောဟူ၍၊ (စုန္ဒသာမဏေဟူ၍)၊ သမုဒါ
 စရိတွာ - ခေါ်ဝေါ် ပြောဆို၍၊ ထေရကာလေပိ- ထေရ်ဖြစ်ရာအခါ၌လည်း၊
 တထေဝ-ထို့ အတူပင်၊ သမုဒါစရိံ သု--ကုန်ပြီ။ [သာမဏေတုန်းက ခေါ်သည့်
 အတိုင်းပင် ထေရ်ဖြစ်သော်လည်း ဘူတပုဗ္ဗဂတိက နည်းအားဖြင့် စုန္ဒသမဏု
 ဒ္ဓေသဟုပင် ခေါ်ကြသည်။-ဟူလို။] တေန- ကြောင့်၊ စုန္ဒော သမဏုဒ္ဓေသော
 တိ-ဟူ၍၊ (သင်္ဂီတိကာရေဟိ) ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ။

“ပါဝါယံ ဝဿံဝုဋ္ဌော ယေန သာမဂါမော၊ ယေနာယသ္မာ အာနန္ဒော
 ဘေနုပသကံမိ”တိ (ဧတ္ထ) - ဟူသော ဣပါဌ်၌၊ ကသ္မာ ကြောင့်၊ ဥပသကံမိ-
 နည်း၊ [အရှင်စုန္ဒသည် ပါဝါမြို့၌ ဝါကျွတ်ပြီးသော အခါ သာမဇ္ဈာ အရှင်
 အာနန္ဒာရှိရာသို့ အဘယ်ကြောင့် ချဉ်းကပ်သနည်း၊] ကိရ - အဖြေကား၊ နာဠ
 ပုတ္တော-သည်၊ ကာလကံတေ-သေခြင်းကို ပြုပြီးလသော်၊ ဝါ-သေခြင်းကို ပြုပြီးရာ
 အခါ၌၊ ဇမ္ဗုဒီပေ-ဇမ္ဗုဒီပင်၌၊ (အိန္ဒိယ နိုင်ငံ၌)၊ မနုဿာ-တို့သည်၊ တတ္ထ တတ္ထ-
 ထိုထို နေရာ၌၊ ကထံ-ကို၊ ပဝတ္ထယိ သု-ဖြစ်စေကြကုန်ပြီ၊ (ကံ - နည်း၊) နာဠ
 ပုတ္တော - နာဠ၏ သားဖြစ်သော၊ နိဂဏ္ဌော - နိဂဏ္ဌဆရာကြီးသည်၊ ကော-
 သော၊ သတ္တာ - ဆရာတည်း၊ ဣတိ - သို့၊ ပညာယိတ္ထ-ထင်ရှားပြီ၊ တဿ-ထို
 ဆရာကြီး၏၊ ကာလံ ကိရိယာယ - သေခြင်းကို ပြုခြင်းကြောင့်၊ သာဝကာနံ-
 တို့၏၊ ဝေရူပေါ-ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ဝိဝါဒေါ-ဆန့်ကျင်ဖက် ပြောခြင်း
 သည်၊ ဝါ-ငြင်းခုံခြင်းသည်၊ ဇာတော-ဖြစ်ပြီ၊ [ပါဠိတော်လာ ဝိဝါဒအမှုကို
 ရည်ရွယ်၍ ဝေရူပေါဟု ဆိုသည်။]

ပန ကား၊ သမဏော ဂေါတမော-ရဟန်းဂေါတမသည်၊ [ဂေါတမော-
 အန္ဓယ်အားဖြင့် ဂေါတမမည်သော၊ သမဏော-ရဟန်းမြတ်သည်၊ ဤသို့လည်း
 ခွဲ၍ ပေး။] ဇမ္ဗုဒီပေ-၌၊ စန္ဒော ဝိယ-လကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ သူရိယော
 ဝိယ စ - နေကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ပါကဋ္ဌော - ထင်ရှားတော်မူ၏၊ အဿ-ထို
 ရဟန်းဂေါတမ၏၊ သာဝကာပိ - တပည့်တို့သည်လည်း၊ ပါကဋ္ဌော ယေဝ-
 ကုန်သည်သာ၊ သမဏေ ဂေါတမေ-သည်၊ ပရိနိဗ္ဗုတေ-လသော်၊ ကိဒိသော-
 အဘယ်ကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ (ဘယ်လိုသဘောရှိသော)၊ သာဝကာနံ-တို့၏၊ ဝိဝါ
 ဒေါ-သည်၊ ဘဝိဿတိ နုခေါ-ဖြစ်လိမ့်ဦးမည်နည်း၊ (ဖြစ်အုံးမှလဲ)၊ ဣတိ-
 ဤသို့ (စကားကို) ဖြစ်စေကြကုန်ပြီ။

ထေရော-အရှင် စုန္ဒထေရ်သည်၊ တံ ကထံ-ထိုစကားကို၊ သုတော-ကြားရ၍၊
 စိန္တေသိ-ပြီ၊ (ကံ - နည်း၊) ဣမံ ကထံ- ကို၊ ဂဟေတော-ယူ၍၊ ဒသဗလဿ-
 မြတ်စွာဘုရားအား၊ အာရောစေဿာမိ - လျှောက်ထားမည်၊ သတ္တာ - သည်၊
 တေ-ဤစကားကို၊ အဠုပ္ပတ္တိ-အဠုပ္ပတ္တိကို၊ (ဖြစ်ပေါ်လာသော အကြောင်း
 အရာကို) ကတော-၍၊ ဧကံ-တမျိုးသော၊ ဒေသနံ- ဒေသနာတော်ကို၊ ကထေ
 သတိ-ဟောတော်မူလိမ့်မည်၊ ဣတိ-ဤသို့ စဉ်းစားပြီ၊ သော-ထိုထေရ်သည်၊

ပညာယိတ္ထ။ ။ [ပ+ဉာ+ကံစဟာယ+အဠုပ္ပတ္တိ-အာ၊ အာကို ဣပြီ။] ဉာဓာတ်
 သည် ဒိဝါဒိ မရှိ၊ ပ-ကွဲကွဲပြားပြား + ဉာယ - သိအပ်ဟူရာ၌ သိနိုင်လောက်အောင်
 ထင်ရှားခြင်းဖြစ်သောကြောင့် “ပညာယိတ္ထ- ထင်ရှားပြီ”ဟု အဓိပ္ပါယ်နက် ပေးပါ၊
 “ပညာယတိ - ထင်ရှား၏” စသည်၌လည်း နည်းတူပင်။

နိက္ခမိတ္တာ-(ပါဝါမြို့မှ)ထွက်လာ၍၊ ယေန- အကြင်အရပ်၌၊ သာမဂါမော- သာမ မည်သောရွာသည်၊ (အတ္ထိ)၊ ယေန-၌၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော-သည်၊ (အတ္ထိ)၊ တေန- အရှင်အာနန္ဒာရှိရာ ထို (သာမရွာ) အရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမိ- ချဉ်းကပ်ပြီ။

သာမဂါမောတိ -ကား၊ သာမာကာနံ-လမန်းဆန်တို့၏၊ ဝါ-လမန်းစပါး တို့၏၊ ဥဿန္တတ္တာ - ပေါများသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တဿ ဂါမဿ-ထိုရွာ၏၊ နာမိ-သာမဂါမဟူသော အမည်သည်၊ (ဟောတိ)၊ ယေနာယသ္မာ အာနန္ဒော တိ-ကား၊ ဥဗ္ဗမေဝ-ဖြောင့်ဖြောင့်သာ၊ (တန်းတန်းမတ်မတ်သာ)၊ ဘဂဝတော- ၏၊ သန္တိကံ-အထိတော်သို့၊ အဂန္တာ-မသွားဘဲ၊ ယေန - အကြင်အရပ်၌၊ အဿ-ထိုအရှင်စုန္ဒ၏၊ ဥပဇ္ဈာယော-ဥပဇ္ဈာယ်ဖြစ်သော၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော- သည်၊ (အတ္ထိ)၊ တေန-မိမိ၏ ဥပဇ္ဈာယ် ဖြစ်သော အရှင်အာနန္ဒာရှိရာ ထိုအရပ် သို့၊ ဥပသင်္ကမိ-ပြီ။

ကိရ-ခွဲဦးမည်၊ ဗုဒ္ဓကာလေ - ဘုရားရှင်လက်ထက်တော်၌၊ သာရိပုတ္တဏ္ဏေ ရောစ-သည်လည်းကောင်း၊ အာနန္ဒဏ္ဏေရောစ-သည်လည်းကောင်း၊ အညမညံ-

သာမာကာနံ။ ။ “လမန်းဆန်” ဟု အနက်ပေးကြ၏၊ ဗုဒ္ဓသိက္ခာဝါယာ (၇၆)၌ “သာမာကာဒိ တိဏံ-လမန်းစသော မြက်မျိုး”ဟု ဆို၏၊ “မြက်သီးဆန်” ဟု ပေးပါ၊ ဋီကာ၌-“သာမာကဓညာနံ-လမန်းစပါး”ဟု ဖွင့်၏၊ “ဓညတေဒ-စပါး အထူး”ဟု ဆိုသော ထောမနိဓိနှင့် ညီ၏၊ ဒီ၊ ၁၊ ၁၅၇၌ “သာမာက ဘက္ခောဝါ လမန်းဆန် (မြက်သီးဆန်) ကို စားသူ” ဟု တိတ္ထိတို့ကျင့်ဝတ်အဖြစ် တွေ့ရသည်၊ ထို သာမာကစပါးတို့ ပေါများသောကြောင့် ဌာနီဖြစ်သော စပါးတို့၏ သာမာက အမည်ကို ဌာနရွာပေါ်တင်စား၍ ဌာနပစ္စာအားဖြင့် ရွာကို “သာမဂါမ” ဟု ခေါ်သည်။ [သာမာကာနံ+ဂါမော သာမဂါမော။ ကချေ၊ မာဉ္ဇ ရဿပြု။]

ဗုဒ္ဓကာလေ ကိရ။ ။ “ယေနဿ ဥပဇ္ဈာယော” တိ ၀တွာ ယထာ (အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်) အဿ အာယသ္မတော စုံနဿ (ထို အရှင်စုံန၏) ဓမ္မဘဏ္ဍာ ဂါရိကော (တရားဘဏ္ဍာစိုးဖြစ်သော အရှင်အာနန္ဒာသည်) ဥပဇ္ဈာယော အဟော သိ၊ တံ (ထိုအခြင်းအရာကို) ဝိတ္ထာရေန ဒသေတုံ “ဗုဒ္ဓကာလေ ကိရ”တိ အာဒိ ဝုတ္တံ၊-ဋီကာ။

ဗုဒ္ဓကာလေ။ ။ ဤပုဒ်သည် ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော အကြောင်းအရာကို ပြောပြသော ပုဒ်တည်း၊ သာရိပုတ္တဏ္ဏေရောစ စသည်ကို အထူးပြုသော ဝိသေသန မဟုတ်၊ မှန်၏- “ဗုဒ္ဓကာလေ သာရိပုတ္တဓတ္ထဧ-ဘုရားလက်ထက်တော်၌ သာရိပုတ္တရာဇထရံ” ဟု ဝိသေသန အဖြစ်ဖြင့် ဆိုလျှင် ဘုရားရှင် သက်တော်ထင်ရှား ရှိတော်မူသည့် ကာလ တလျှောက်လုံး အရှင်သာရိပုတ္တရာလည်း သက်တော်ထင်ရှားရှိသည်ဟုပင် အဓိပ္ပါယ် ထွက်နေ၏၊ အမှန်မှာ ထိုသို့ မဟုတ်၊ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူမီ ရှေး(၆)လ လောက် စော၍ ဓမ္မဓေသနာပတိ ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူသည်။ [ဗုဒ္ဓကာလေတိ ဘူတ-

ချင်း၊ မမာယိံသု- ငါ့ဥစ္စာဟု ပြုကြကုန်ပြီ၊ ဝါ-မြတ်နိုးကြကုန်ပြီ၊ သာရိပုတ္တ
 ဧတ္ထရော-သည်၊ (မမာယိံ-၌စပ်) မယာ-သည်၊ ကာတဗ္ဗံ-ထိုက်သော၊ သတ္တု-
 အား၊ ဥပဋ္ဌာနံ-ပြုစုလုပ်ကျွေးမှုကို၊ (အာယသ္မာ အာနန္ဒော) ကရောတိ-ပြု၏၊
 (ပြုလုပ်ဖေ၍ရ၏)၊ ဣတိ-ဤသို့ တွေး၍၊ အာနန္ဒဧတ္ထရံ-ကို၊ မမာယိံ-ပြီ၊ အာနန္ဒ
 ဧတ္ထရော-သည်၊ (အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော-သည်)၊ ဘဂဝတော-၏၊ သာဝကာ
 နံ-တို့တွင်၊ အဂ္ဂေါ-အမြတ်ဆုံးတည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ တွေး၍၊ သာရိပုတ္တဧတ္ထရံ-
 ကို၊ မမာယိံ-ပြီ၊ ကုလဒါရကေစ-အမျိုး၏ ကလေးတို့ကိုလည်း၊ (အမျိုးသား
 ကလေးများကိုလည်း)၊ ပဗ္ဗာဇေတွာ-ရှင်ဖြစ်စေ၍၊ (ရှင်ပြုပေး၍)၊ သာရိပုတ္တ
 ဧတ္ထရဿ-၏၊ သန္တိကေ-၌၊ ဥပဇ္ဈံ-ဥပဇ္ဈာယ်ကို၊ ဂဏှာပေသိ-ယူစေပြီ၊ (အယူ
 ခိုင်းပြီ)၊ သာရိပုတ္တဧတ္ထရောပိ-သည်လည်း၊ ထထေဝ-ထို့ အတူပင်၊ အကာသိ-
 ပြီ၊ [မိမိ၏ တပည့်များကို အရှင်အာနန္ဒာအထံ၌ ဥပဇ္ဈာယ် အယူခိုင်းသည်-ဟု
 ဆိုလိုသည်၊] ဝေ-ဤသို့လျှင်၊ ကေမေကေန-တပါးတပါးသည်၊ အတ္တနော-၏၊
 ပတ္တစိဝရံ-ကို၊ ဒတွာ-ပေး၍၊ ပဗ္ဗာဇေတွာ-၍၊ ဥပဇ္ဈံ-ကို၊ ဂဏှာပိတာနိ-ယူစေ
 အပ်ကုန်သော၊ ပဉ္စပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ - ငါးရာ ငါးရာသော ရဟန်းတို့သည်၊
 အဟေသံ - ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော- သည်၊ ပဏီတာနိ- မွန်မြတ်ကုန်
 သော၊ စိဝရာဒိနိပိ- တို့ကိုလည်း၊ လဘိတွာ - ရ၍ (ရယင်)၊ ထေရဿ- အရှင်
 သာရိပုတ္တရာထေရ်အား၊ အဒါသိ-လှူပြီ။

ကထနမေတံ၊ န ဝိသေသနံ၊ သတ္တုပရိနိဗ္ဗာနတော ပုရေတရ မေဝ ဟိ ဓမ္မသေနာပတိ
 ပရိနိဗ္ဗုတော၊ - ဋီကာ၊ အရှင်သင်ရိပုတ္တရာ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပုံကို ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။
 ၁၃၉-ရှ။]

ကိရ။ ။ ဝိတ္ထာဓရန - ဟူသော ဋီကာကို ကြည့်၍ “ကိရ- ချဲ့” ဟု ပေးသည်၊
 အနုဿဝနတ္ထ (တဆင့်ကြားအနက်) ဟော နိပါတ် - ဟု ယူလျှင် “ ကိရ - တဆင့်
 စကား ကြားရသည်မှာ ” ဟု ပေးပါ၊ ရှေ့အမေးဝါကျကို ကြည့်၍ “ ကိရ- အဖြေကား ”
 ဟုလည်းကောင်း၊ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗန္တံ ကပ်လျက်ရှိသော ကိရကို “ ဂုဠတ္ထံ - ကို၊ ကိရ
 (ဥဋ္ဌရိတွာ ဒဿေမိ) - ထုတ်၍ ပြဦးမည် ” ဟု လည်းကောင်း ပေးရသေးသည်။
 [သီလက္ခန္ဓာဘာသာဋီကာ (ပ) တွဲ၊ ၂၅၈။ ၃၀၄-ရှ။]

မမာယိံသု။ ။ မမ + ဣဒံ မမံ၊ အမှပုဂံနောင် ဣဒံ အနက်၌ ဣပစ္စည်း၊ သုတ်
 ကြီးဖြင့် အမှကိုမမပြု၊ တို့နောက် မမံဟူသော ‘သုတိယန္တနာမ်ပုဂံနောင်’ ကရောတိ
 အနက်၌ အာယပစ္စည်းသက်၍ “မမာယ” ဟု နာမခေါ်ဝေါ်ဖြစ်သည်။ [ကစ္စည်းဘာသာ
 ဋီကာ (ဒု) တွဲ၊ ၁၁၆၊ ၃၃၇-ရှ။]

ဓမ္မရတနပူဇော်

ကိရ-ချဲ့ဦးမည်၊ ကော-သော၊ ပြာဟ္မဏော-မြာဟ္မဏသည် (ပုဏ္ဏားသည်)၊ စိန္တေသိ-စဉ်းစားပြီ၊ (ကိ-နည်း၊) ဗုဒ္ဓရတနဿစ - ဘုရားရတနာအားလည်းကောင်း၊ သံဃရတနဿစ-အားလည်းကောင်း၊ ပူဇာ-ပူဇော်ရခြင်းသည်၊ ပညာယတိ - ထင်ရှား၏၊ ကထံ - အဘယ်သို့လျှင်၊ ဝါ - အဘယ်နည်းဖြင့်၊ ဓမ္မရတနံ-သည်၊ ဝါ-ကို၊ ပူဇိတံ-ပူဇော်အပ်သည်၊ ဝါ - ပူဇော်ရာရောက်သည်၊ ဟောတိ နုခေါ-ဖြစ်သနည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ စဉ်းစားပြီ၊ သော-သည်၊ ဘဂဝန္တံ-ကို၊ ဥပသကံမိတာ-၍၊ တေမတ္ထံ-ဤအကြောင်းကို၊ ပုစ္ဆိ - မေးပြီ၊ ဘဂဝါ-သည်၊ အာဟ - မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိ-နည်း၊) ပြာဟ္မဏ- မြာဟ္မဏ၊ ဓမ္မရတနံ-ကို၊ သဓေပိ ပူဇေတုကာမော- အကယ်၍မူလည်း ပူဇော်လိုသည်ဖြစ်အံ့၊ (ဝေသတိ)၊ ကေ - သော၊ ဗဟုဿုတံ-များသော သုတရှိသော ရဟန်းကို၊ (များစွာကြားနာအပ်ပြီးသော ဗုဒ္ဓဝစနရှိသော ရဟန်းကို) ပူဇေဟိ-ပူဇော်လေ၊ ဣတိ-ဤသို့ မိန့်တော်မူပြီ၊ ဘန္တေ - မြတ်စွာဘုရား၊ ဗဟုဿုတံ - ကို၊ အာစိက္ခယ-မိန့်ကြားတော်မူပါကုန်၊ ဝါ-ညွှန်ပြတော်မူပါကုန်၊ ဣတိ - ဤသို့ လျှောက်ပြီ၊ ဘိက္ခုသံဃံ - ကို၊ ပုစ္ဆိ - မေးလေ၊ ဣတိ - ဤသို့ မိန့်တော်မူပြီ၊ သော - ထိုမြာဟ္မဏသည်၊ ဘိက္ခုသံဃံ - သို့၊ ဥပသကံမိတာ-၍၊ ဘန္တေ-အရှင်ဘုရားတို့၊ ဗဟုဿုတံ-ကို၊ အာစိက္ခယ-ကုန်၊ ဣတိ - သို့၊ အာဟ- ပြီ၊ ပြာဟ္မဏ- မြာဟ္မဏ၊ အာနန္ဒတ္ထေရော-အာနန္ဒာထေရ်တည်း။ [အာနန္ဒတ္ထေရော-သည်၊ ဗဟုဿုတော-၏၊ ဤသို့လည်းပေးနိုင်၏။] ဣတိ-သို့ မိန့်ပြီ၊ ပြာဟ္မဏော-သည်၊ ထေရံ- ကို၊ သဟဿဂ္ဂနိဂေန-အဖိုးတထောင်ထိုက်တန်သော၊ တိစိဝရေန-ဖြင့်၊ ပူဇေသိ-ပူဇော်ပြီ။

ထေရော - သည်၊ တံ - ထိုသင်္ကန်းကို၊ ဂဟေတွာ - ယူ၍၊ ဘဂဝတော - ၏၊ သံန္တိကံ - သို့၊ အဂမာသိ - သွားပြီ၊ ဘဂဝါ - သည်၊ အာနန္ဒံ - အာနန္ဒာ၊ ကုတော - အဘယ်မျှ၊ (ဘယ်က)၊ လဒ္ဓိ- ရအပ်သနည်း၊ ဣတိ-သို့၊ အာဟ - ပြီ၊ ဘန္တေ၊ ကေန-သော၊ ပြာဟ္မဏေန- သည်၊ ဒိန္တံ - လှူအပ်ပါပြီ၊ အဟံ ပန-တပည့်တော်သည်ကား၊ ဣဒံ - ဤသင်္ကန်းကို၊ အာယသ္မတော-သာရိပုတ္တဿ-အား၊ ဒါတုကာမော - လှူလိုပါ၏၊ ဣတိ- ဤသို့ လျှောက်ပြီ၊ အာနန္ဒ-အာနန္ဒာ၊ ဒေဟိ - လှူလေ၊ ဣတိ - ပြီ၊ ဘန္တေ - ရား၊ စာရိကံ - ဒေသစာရိကို၊ ပက္ကန္တော - ဖဲသွားနေပါပြီ၊ ဣတိ - ဤသို့ လျှောက်ပြီ၊ အာဂတကာလေ - ပြန်လာရာ အခါ၌၊ ဒေဟိ - လေ၊ ဣတိ-ဤသို့ မိန့်တော်မူပြီ၊ ဘန္တေ၊ သိက္ခာပဒံ - သိက္ခာပုဒ်ကို၊ ပညတ္တံ - ပညတ်တော်မူအပ်ပါပြီ၊ ဣတိ-ပြီ၊ ကခါပန - အဘယ် အခါ၌ကား၊ သာရိပုတ္တော - သည်၊ အာဂမိဿတိ - ပြန်လာလိမ့်မည်နည်း၊ ဣတိ-ပြီ၊ ဘန္တေ၊ ဒသတမတ္တေန - ဆယ်ရက်မျှလောက်ဖြင့်၊

(အံ့ဝံဂမိဿတိ - ပါလိမ့်မည်)။ ဣတိ - ပြီး၊ အာနန္ဒ - အာနန္ဒာ၊ ဒဿာဟပရိမံ - ဆယ်ရက်အလွန် အပိုင်းအခြားရှိသော ကာလပတ်လုံး၊ အတိရေက စီဝရံ - အဓိဋ္ဌာန် တင်အပ်၊ ဝိကပ္ပနာ ပြုအပ်သော သင်္ကန်းမှ အပိုအလွန်ဖြစ်သော သင်္ကန်းကို၊ နိက္ခိပိတုံ-ထားခြင်းငှါ၊ အနုဇာနာမိ - ခွင့်ပြုတော်မူ၏၊ ဣတိ - သို့၊ သိက္ခာပဒံ-ကို၊ ပညာပေသိ- ပညတ်တော်မူပြီ။ [ဝိ၊ ၁။ ၂၉၄။ ၂၉၅။]

၁။ သာရိပုတ္တတ္ထေရေပိ - သည်လည်း၊ တထေဝ - ပင်၊ ယံကိဉ္စိ - အမှတ်မထား တပါးပါးသော၊ (အမှတ်မရှိ တစုံတရာသော)၊ မနာပံ - မြတ်နိုးဖွယ် ပစ္စည်းကို၊ လတတိ - အံ့၊ တံ - ထို ပစ္စည်းကို၊ အာနန္ဒတ္ထေရဿ - အား၊ ဒေတိ - ၏၊ သော-ထို အရှင်သာရိပုတ္တရာထေရ်သည်၊ အတ္တနော-၏၊ ကနိဋ္ဌဘာတိကံ - ညီငယ်ဖြစ်သော၊ ဣမမ္ပိ-ဤ စုန္ဒထေရ်ကိုလည်း၊ -ထေရဿေဝ - အရှင် အာနန္ဒာ ထေရ်အားသာ၊ သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ-ဥပဇ္ဈာယ်ယူ အတူနေ တပည့်ကို၊ (ကတုာ-၍)၊ အဒါသိ- ပေးပြီ။ [ဋီကာ၌ “ကတုာ”ဟု ပါဌသေသထည့်သည်။] တေန- ကြောင့်၊ ယေနဿ၊ ပေ၊ တေနုပသင်္ကမိတိ - ဟူ၍၊ (သိင်္ဂိတိကာရေဟိ) ဝုတ္တံ၊ အဿ - ထို အရှင်စုန္ဒ၏၊ ဧဝံ-ဤအကြံသည်၊ အဟောသိ ကိရ - ဖြစ်သတဲ့၊ (ကိ- အဘယ်သို့ ဖြစ်သနည်း၊)မေ-၏၊ ဥပဇ္ဈာယော-သည်၊ မဟာပညော-ကြီးကျယ် သော ပညာရှိ၏၊ သော-သည်၊ ဣမံ ကထံ-ဤစကားကို၊ (ဤ မိမိ လျှောက်မည့် စကားကို)၊ သတ္ထု - အား၊ အာရောဓေယတိ - တဆင့်လျှောက်လိမ့်မည်၊ အထ- လျှောက်ထားရာ ထိုအခါ၌၊ သတ္တာ-သည်၊ တဒန္တရူပံ - ထို့စကားအားလျော် သော၊ ဓမ္မ-ကို၊ ဒေသေယတိ-ဟောတော်မူလိမ့်မည်၊ ဣတိ - ဤသို့ အကြံ ဖြစ်သတဲ့။

ကထာပါတတန္တိ - ကား၊ ကထာယ - စကား၏၊ (မြတ်စွာဘုရားထံမှ ရထိုက်သော တရားစကား၏)၊ မူလံ-အကြောင်းသည်၊ (အတ္ထိ ခေါ် - ရှိသည် သာ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဟိ-မှန်၊ [ပါတတံကို မူလံဟု ဖွင့်သည်မှာ မှန်၏-

ကထာပါတတံ။ ။မူလော ပဒါသု ပါတတံ-ဟူသော အဘိဓာန် (၁၁၂၇) ဂါထာနှင့်အညီ ပါတတသဒ္ဓါသည် (၁)လက်ဆောင်အနက် (၂) အရင်း အနှီး ဥစ္စာအနက်တို့ကို ဟော၏၊ ဤ၌ မူလံကိုကြည့်၍ “မူလအနက်” ယူပါ၊ “ပဌမမေဝ- အတိုးအပွား ဓရမီ ရှေးဦးစွာသာလျှင် + အာဘတံ-ဆောင်ယူ စုဆောင်းအပ်သော ဥစ္စာတည်း၊ ပါတတံ-ဥစ္စာ” အရင်းအနှီး ဥစ္စာ-ဟူလို၊ ဤ၌ ထိုအရင်းအနှီး ဥစ္စာနှင့် တူသော တရားစကား၏ အကြောင်းဖြစ်သော အရှင်စုန္ဒ၏စကားကို သဒ္ဓိသုပစာ အားဖြင့် ပါတတခေါ်သည်ဟု ပြလို၍ “မူလံ ဟိ ပါတတန္တိ ဝုစ္စတိ” -ဟု ဆိုသည်။ [ဝုစ္စတိ ဝုတ္တံ၊ နာမံ ရှိရာ၊ ဥပစာ၊ မြို့စွာ ဉာဏ်ဖြင့် ရှု- နိယာမ်။]

ကထာယ မူလံ။ ။ဤအဖွင့်ကိုကြည့်၍ “ကထာယ+ပါတတံ ကထာပါတတံ”ဟု ပြု၊ ကထာဟူသည် ဘုရားရှင်ထံမှ ရထိုက်ရနိုင်သော တရားစကားတော်တည်း၊ ပါတတဟူသည် အရှင်စုန္ဒ၏ စကားတည်း၊ ထို စကားသည် တရားဟောခွာရာ

ဟူလို။] မူလံ - ကိုး၊ ပါတကန္တိ-ပါတက ဟူ၍၊ (ဝုစ္စတိ-အပ်၏၊ ယထာဟ - အဘယ်ကဲ့သို့ ဟောတော်မူသနည်း၊ အပ္ပကေနာပိ မေဓာဝီ၊ ပေ၊ အဏုံ အဂ္ဂိံ ဝ သန္ဓမန္တိ - အပ္ပကေနာပိ မေဓာဝီ၊ ပေ၊ အဏုံ အဂ္ဂိံ ဝ သန္ဓမ ဟူ၍၊ အာဟ - ပြီ။ [ခ၊ ၅၊ ၂။]

ဂါထာအနက်။ ။ မေဓာဝီ- မီးမွေးမှုတွင် ကျွမ်းကျင်သော ပညာရှိသည်၊ အဏုံ-အနည်းငယ်သော၊ အဂ္ဂိံ - မီးကို၊ သန္ဓမ္မံ (သန္ဓမန္တော) - ကောင်းစွာမှတ်လျက်၊ (မဟန္တံ-ကြီးစွာသော၊ အိဂ္ဂိကန္တံ-မီးအစုကို၊ သမုဋ္ဌာပေတိ) ဣဝ - ဖြစ်ပေါ်စေသကဲ့သို့၊ (ဝေဓေဝ-ဤ အတူပင်၊) ဝိစက္ခဏော - ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုတွင် ကျွမ်းကျင်သော၊ မေဓာဝီ - သည်၊ အပ္ပကေနာပိ - အနည်းငယ်လည်း ဖြစ်သော၊ ပါတကေနိ-အရင်းအနှီးဖြင့်၊ အတ္တာနံ-မိမိကိုယ်ကို၊ သမုဋ္ဌာပေတိ-ဥစ္စာခြံရံ၊ အတန်တန်ဖြင့်၊ ဖနိဖနိတိုးစေ၊ တညတံစေ၏။

အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ “မူလံ” ဟု လည်းကောင်း၊ ဇီကာ၌ “ကာရဏံ” ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်သည်။ “ဗုဒ္ဓံ ကုထာပိတတံ- ဤ တရားစကား၏ အကြောင်းသည်” ဟု ပါဠိတော်၌ ပေးပါ။ [ကထာယ မူလန္တိ အင်္ဂါတော သန္တိကာ လဘိတဗ္ဗ ဓမ္မကထာယ ကာရဏံ- ဇီကာ။] ဘုရားရှင်၏ တပည့်များသည် ဘုရားရှင်ထံ ဖူးမြင်ရန် လွှားသောအခါ တရားဟောရန် သင့်လျော်သော အကြောင်းအရာ တမျိုးမျိုး (စကားတမျိုးမျိုး) ကို လျှောက်လေ့ရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့် “အတ္ထိ ခေါ ဗုဒ္ဓံ အာဝုသော စုန္တ ကထာပါတတံ၊ ပေ၊ တေမတ္ထိ ဘဂဝတော အာရောဓေယာမ” ဟု ပါဠိတော်ရှိသည်။

သမုဋ္ဌာပေတိ ။ ။ ဤဂါထာသည် ကေနိပါတ်စုဋ္ဌသေဋ္ဌိဇာတက၌ ပါ၏။ ထိုဇာတက၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၉-၌ သမုဋ္ဌာပေတိကို “မဟန္တံ ခနဉ္စ ယသိဉ္စ ဥပ္ပါဒေတွာ တတ္ထ (ထိုဥစ္စာ အခြံအရံ အကျော်အစော၌) အတ္တာနံ သဏ္ဌာပေတိ ပတိဋ္ဌာပေတိ” ဟု ဖွင့်၏။ ထိုအတိုင်း အနက်ပေးထားသည်။ တာယ ဝေဝါ ပန ခနယသံ မဟန္တတာယ (ထို ဥစ္စာအခြံအရံ ကြီးကျယ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်) အတ္တာနံ သမုဋ္ဌာပေတိ (တင်ပေါ်စေ) အဘိညာတံ ပါကဋိ ကရောတိ-ဟု တနည်းဖွင့်၏။ ထိုအလို “သမုဋ္ဌာပေတိ-ဥစ္စာခြံရံ အတန်တန်ဖြင့် ဖနိဖနိမြင့်စေ၊ ထင်ပေါ်စေ၏” ဟု ပေးပါ။

ဤဇီကာ။ ။ ဤဇီကာ၌ကား - သမုဋ္ဌာပေတိတိ ဥဋ္ဌာပေတိ (ထွက်ပေါ်စေ= ထုတ်ဆောင်)၊ ဒါလိဒ္ဓိယပက်ဇတာ - (ဆင်းရဲညွန့်မှ) ဥဒ္ဓရတိ - (ထုတ်ဆယ် ကယ်တင်) ဣတိ အဓိပ္ပါယ်သော- ဟု ဖွင့်၏။ ဤအလို “ သမုဋ္ဌာပေတိ - ဆင်းရဲညွန့်တွင်းမှ၊ လွတ်ကင်းပစေ၊ ထုတ်ဆယ်လေ၏” ဟု ပေးပါ။ ကြွင်းပုဒ်တို့၏ အနက်ကို ဇာတက အဋ္ဌကထာကြည့်၍ ပေးထားသည်။

ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယာတိ-ကား၊ ဘဂဝန္တံ-ကို၊ ဒဿနတ္ထာယ-ဖူးမြင်ခြင်း အကျိုးငှါ၊ (ဣဒံ ကထာပါဘတံ အတ္ထိ ခေါ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်) ပန-ပရိဟာရ ပက္ခမှတပါး စောဒကမက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ အနေန - ဤ အာနန္ဒာထေရ်သည်၊ ဘဂဝါ- ကို၊ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော ကိ- မဖူးမြင်အပ်ဖူးလော၊ (မဖူးမြင်ဖူးဘူးလား)၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ နော နဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော-မဖူးမြင်အပ်ဖူးမဟုတ် ဖူးမြင် အပ်ဖူးသည်သာ၊ [န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော- မဖူးမြင်အပ်ဖူးသည်ကား၊ နော- မဟုတ်၊ ဒိဋ္ဌ ပုဗ္ဗော ယေဝ - ဖူးမြင်အပ်ဖူးသည်သာ၊ ဤသို့လည်း ပေးနိုင်၏၊] ဟိ- မှန်၏၊ အယံ အာယသ္မာ-ဤအရှင်သည်၊ ဒိဝါ- နေအခါ၌၊ နဝ ဝါရေ- ကိုးကြိမ်တို့ လည်းကောင်း၊ ရတ္တိ-၌၊ နဝ ဝါရေ-တို့လည်းကောင်း၊ ဣတိ-သို့၊ ကောဟံ- တရက်၌၊ အဋ္ဌာရသဝါရေ-တဆယ့်ရှစ်ကြိမ်တို့တိုင်တိုင်၊ ဥပဋ္ဌာနမေဝ-ဆည်းကပ် ခြင်း အကျိုးငှါပင်၊ ဂစ္ဆတိ-၏၊ ပန-အထူးကား၊ ဒိဝသဿ-၏၊ ဝါ-၌၊ သတ ဝါရံ - အကြိမ်တရာ သော်လည်းကောင်း၊ သဟဿဝါရံ ဝါ-သော်လည်း ကောင်း၊ ဂန္ထကမော-သွားခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၊ သမာနောပိ-သော်လည်း၊ အကာရဏာ-အကြောင်းမရှိပဲ၊ နဂစ္ဆတိ-မသွား၊ ကေ-တမျိုးသော၊ ပဥုဒ္ဓါရံ-

အဋ္ဌာရသဝါရေ ။ ။ တရက်၌ နေ့ ည၌ ဟု နှစ်ပိုင်းရှိ၏၊ နေ့လည်း နံနက် နေ့လည် ညနေ ဟု သုံးပိုင်း (သုံးပဟိရံ) ရှိရာတွင် တပဟိရံ၌ သုံးကြိမ် ဘုရားရှင်ထံ ဆည်းကပ်၏၊ ည၌လည်း သုံးပဟိရံပင် ရှိရာ ထို့အတူပင် သွား၏၊ ဤနည်း အားဖြင့် တနေ့လျှင် “ တဆယ့်ရှစ်ကြိမ် ” ဖြစ်သည်။ [ဧကေကသ္မိံ ပဟာဓရယေဝ တယောတယော ဝါရေ ကတွာ ဒိဝါနဝဝါရေ၊ ရတ္တိံ နဝ ဝါရေ၊-ဋီကာ၊ ပဟာဓရော ယာမသညိတော- အဘိဓာန် (၇၂) အရ ဤနေရာ၌ ပဟိရံနှင့် ယာမ် အတူပင်။]

ဥပဋ္ဌာနမေဝ ဂစ္ဆတိ။ ။ ဥပဋ္ဌာန၌ တဒတ္ထသမ္ပဒါနိအနက်ဝယ် သ ဝိဘတ်ကို အံ ပြုထားသည်ဟု ယူ၍ “ ဥပဋ္ဌာနမေဝ - ဆည်းကပ်ခြင်း အကျိုးငှါပင် ” ဟု ပေး၊ တနည်း-ဥပဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆန္တိ (ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၁၆) နှင့် “ဥပဋ္ဌာနန္တိ ဥပဋ္ဌာန သာလံ” (ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၉၉)ကို ကြည့်၍ “ ဥပဋ္ဌာနမေဝ - ဆည်းကပ်ရာ အရပ်သို့ပင် ” ဟု ပေးပါ၊ ဝတ်ကြီး ဝတ်ငယ်ပြုရန် တရက်လျှင် (၁၈) ကြိမ် ဗုဒ္ဓထံ ပုံမှန်သွားသည်။ [ဥပဋ္ဌာနမေဝ ဂစ္ဆတိ ဗုဒ္ဓပဋ္ဌာနဝသေန (ဗုဒ္ဓအား ပြုစု လုပ်ကျွေးခြင်း၏အစွမ်း ဖြင့်) - ဋီကာ။]

ပဥုဒ္ဓါရံ။ ။ ထိုသို့ ပုံမှန်သွားရုံသာမက ထိုအချိန်တို့၏ အကြားအကြား၌လည်း ပြဿနာမေးဖို့ရန် သွားသေး၏ဟု ပြလို၍ “ ဒိဝသဿ ပန ” စသည်မိန့်၊ “ ဉာတုံ ဣန္ဒြိယတယ အတ္ထဿ ဥဒ္ဓါရဏဘာဝတော ပဉ္စောဝ ပဥုဒ္ဓါရေ ” ဟူသော ဋီကာကို ကြည့်၍ “ ဉာတုံ ပဋိယတေ (ဣန္ဒြိယတေ) တိ ပဉ္စော၊ [ပဉ္စောတ် ဣန္ဒြိယ အနက်ဧဟာ၊ အ ပစ္စည်း။] ဉာတုံ ဣန္ဒြိယံ အတ္ထံ ဥဒ္ဓါရတိတိ ဥဒ္ဓါရေ၊ [ဥ + ရေ + ဏ။] ပဉ္စောဝ + ဥဒ္ဓါရေ ပဥုဒ္ဓါရေ ” ဟု ပြပါ။

အလိုရှိအပ်သောအနက်ကို ထုတ်ဆောင်တတ်သော ပြဿနာကို၊ ဂဟေတွာ ဝ-
ယူ၍သာ၊ ဂစ္ဆတိ၊ သော-ထိုအရှင်အာနန္ဒာသည်၊ တံဒိဝသံ-၌၊ (အရှင်စုန္ဒက
လာ၍ပြောရာ ထိုနေ့၌)၊ 'တေန ကထာပါဘတေန - ထို တရားစကား၏
အကြောင်းဖြစ်သော အရှင်စုန္ဒ၏စကားဖြင့်၊ ဝါ-ကြောင့်၊ ဂန္ထကံာမော-သည်၊
(ဟုတွာ)ဝေ-သို့၊ (ပါဠိတော်၌ ပါသည့်အတိုင်း)၊ အာဟ-ပြီ၊ (အရှင်စုန္ဒအား
ပြောပြီ)။

အသမ္မာ သမ္မုဒ္ဓပ္ပဝေဒိတဓမ္မဝိနယအဖွင့်

၁၆၆။ ဧဝံ ဟေတံ စုန္ဒ ဟောတီတိ (ဧတ္ထ)-၌၊ ဘဂဝါ-သည်၊ (အာဟ-
၌စပ်)၊ အာနန္ဒတ္ထေရေန - သည်၊ (တသ္မိံ အတ္ထေ - ထိုအကြောင်းအရာကို၊)
အာရောစိတေပိ- လျှောက်ထားအပ်ပါ သော်လည်း၊ [လျှောက်ထားပုံ အပြည့်
အစုံကို ပါဠိတော်၌ ကြည့်ပါ၊] ယသ္မာ - ကြောင့်၊ အာနန္ဒတ္ထေရော - သည်၊
ဣမိဿ ကထာယ - ၏၊ သာမိကော- ပိုင်ရှင်သည်၊ န- မဟုတ်၊ ပန-အဟုတ်
ကား၊ စုန္ဒတ္ထေရော - သည်၊ သာမိကော-ပိုင်ရှင်ဖြစ်၏၊ [ပိုင်ရှင်ဖြစ်ပုံကို ပြလို၍
“ဧသောဝ”စသည်မိန့်၊] သောဝ-ထိုစုန္ဒထေရ်သည်သာ၊ တဿာ-ထိုစကား၏၊
အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ-အစ အလယ် အဆုံးကို၊ ဇာနာတိ-၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊

ဂဟေတွာဝ ဂစ္ဆတိ။ ။အရှင် အာနန္ဒာသည် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာအား မေးသင့်သော
ပြဿနာ ဟုတ် မဟုတ် ၊ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ အဖြေကို မှတ်သားထားနိုင် သိနိုင်သည့်
ကြီးကျယ်သောပညာရှိတော်မူ၏၊ ဘုရားရှင်ကလည်း ထိုနှင့်လျော်သော တရားတော်
ကို ဟောတော်မူခြင်း၌ ပင်ပန်းရုံသာ ဟု သဘောထားတော်မမူပဲ တက်တက်ကြွကြွ
အားထုတ်တော်မူလေ့ ရှိ၏၊ ဤအကြောင်း နှစ်မျိုးကြောင့် ဘုရားရှင်ထံ သွားလျှင်
ပြဿနာတမျိုးမျိုးကို ယူ၍သာ သွားလေ့ရှိသည်။ [ဂဟေတွာဝ ဂစ္ဆတိ အတ္ထနော
မဟာပညတာယ သတ္ထုစ ဓမ္မဒေသနာယံ အင်္ဂါလာသုဘာဝတော။ - ဇီကာ။]

ပန။ ။“စုန္ဒတ္ထေရော ပန သာမိကော”သည် ရွှေဝါကျကိုထောက်လျှင် အန္တယ
ဝါကျတည်း၊ “ပန- အန္တယကား ” ဟု ပေးရမည်၊ သို့ရာတွင် “ အာနန္ဒတ္ထေရော
၊ပေ၊သာမိကော- သည်၊ န- မဟုတ်” ဟူသော ရွှေစကားနှင့်လျော်အောင် “ပန-
အဟုတ်ကား”ဟု ဆရာတို့ ပေးတော်မူကြသည်။

တသ္မာ။ ။ထို အန္တယဝါကျ၏ အနက်ကို (အရှင်စုန္ဒ၏ ပိုင်ရှင်ဖြစ်ပုံကို) ပြလို၍
“ သောဝ တဿာ၊ပေ၊ဇာနာတိ ” ဟု မိန့်သည်၊ ဤဝါကျကား ဟိ(ယသ္မာ)သဒ္ဒါ
ပေါ်သော်လည်း ရွှေဝါကျ၏ အကြောင်းပြ ဟေတု (ကံာရဏ) ဖြစ်၏၊ ရွှေဝါကျသည်
ဖလဝါကျတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဟေတုဝါကျ၏နောက်၌ရှိသော“တသ္မာ”ဖြင့် ဟေတု
ဝါကျ၏အနက်ကို မစွဲရာ၊ ဖလဝါကျရှိ အနက်ကိုသာ စွဲရသည်၊ သို့ဖြစ်၍ “တသ္မာ-

(အရှင်စုန္ဒသည်သာ စကားပိုင်ရှင်ဖြစ်သောကြောင့်)၊ ဘဂဝါ-သည်၊ [ဤပုဒ် ပိုဟန်တူ၏၊ အစဉ် ဘဂဝါဟု ပါခဲ့ပြီ] တေန-ထိုစုန္ဒထေရ်နှင့်၊ သဒ္ဓိ-အတူ၊ ကထေန္တော-စကားပြောတော်မူလိုသည်၊ (ဟုတော့) ဧဝံ ဟောတံ စုန္ဒ ဟောတီတိ အာဒိ-အစရှိသော စကားကို၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီ။

တဿ-ထိုစကား၏၊ (ဝစနဿကို ငဲ့သည်)၊ အတ္ထော-အနက်ကား၊ စုန္ဒ-စုန္ဒ၊ ဒုရက္ခာတာဒိသဘာဝေ-ဒုရက္ခာတ အစရှိသော သဘောရှိသော၊ (မကောင်း၊ သဖြင့် ဟောအပ်သည်၏ အဖြစ် အစရှိသော သဘောရှိသော)၊ ဓမ္မဝိနယေ-ဓမ္မဝိနယ၌၊ (သာသနာ၌)၊ သာဝကာ-တို့သည်၊ ဒွေမိကဇာတာ - ဖြစ်သော နှစ်ဦး နှစ်စုရှိကုန်သည်၊ ဝါ- နှစ်စုကွဲကုန်သည်၊ (ဟုတော့) ဘဏ္ဍနာဒိနိ - ငြင်းခုံမှု အစရှိသည်တို့ကို၊ ကတော-၍၊ မုခသတ္တိဟိ-နှုတ်တည်းဟူသော လုံတုံဖြင့်၊ ဝါ- နှုတ်ခွန်းစကားဟူသော လုံတုံဖြင့်၊ ဝိတုဒန္တာ-ထိုးကုန်ချက်၊ ယံ ဝိဟရန္တိ-အကြင် နေကြကုန်၏၊ ဧတံ-ဤသို့ နေခြင်းသည်၊ ဧဝံဟိ-ဤသို့ပင်၊ (ဤ သင် လျှောက် အပ်သည့် အတိုင်းပင်)၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ-ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

ထို့ကြောင့်၊ ဝါ- ထိုသို့ အရှင်စုန္ဒ၏သာ စကား၏ပိုင်ရှင်ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်”ဟု အကျယ်ပေးပါ။ [တသ္မာဝါကျနှင့် ထို၏ရှေ့ရှိ ဟောတုဝါကျသည် အရကွဲပြား၏၊ ဖလ ဝါကျနှင့်သာ အရတူ၏၊ ထို့ကြောင့် တသ္မာဖြင့် ဖလကိုသာ ခွဲရသည်-ဟုလို။]

နိယာမ။ ။ တသ္မာရှေ့၊ ဟိတ်ကိုတွေ့၊ ပြား၍ ရှိမှခံ၊
တသ္မာကို၊ ဟိတ်၏ဖိုလ်၊ စွဲဆို မြဲထုံးစံ။

ဧဝံ ဧဍေတံ။ ။ [ဧဝံ+ဟိ+ဧတံ။] ဧဝံ-သည် အရှင်စုန္ဒ၏စကားကို လက်ခံသော ဝစနသမ္ပုဋ္ဌိန္နန အနက်ဟော နိပါတ်၊ ဟိ - ကား ဧဝံနှင့် အနက်တူသော အဝ ဓာရဏ အနက်ဟောနိပါတ်၊ ဧတံ-ကား နိယမ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ထို နိယမရှိသောကြောင့် “ ယံ ” ဟု အနိယမထည့်ပေးသည်။ [ပါဠိတော်၌ ဧဝံ ဟောတံ၊ အဠကထာ၌ ဧဝံ ဧဍေတံ- ဟု ပါရှိသည်။]

ဆိုလိုရင်း။ ။ စုန္ဒ-မမှန်မကန် နည်းလမ်းမကျ ဟောပြထားအပ်သော သာသနာ၌ ဆရာ ကွယ်လွန်လျှင် တပည့်များ တဖက်နှင့်တဖက်ဂိုဏ်းကွဲ၍ ဖရိုဖရဲ စွပ်စွဲပြီး အချင်း များလျက် (ဧဝံ) ဤသို့ နေကြသည်မှာ (ဧဝံ ဟိ ဟောတီ) သင်လျှောက်သည့်အတိုင်း ပင် ဖြစ်ရမည် - ဟုလို၊ အချုပ်မှာ- “ဧဝံ ဟိ ဧတံ ဟောတီ = အဲဒါဟာ အသလိုပဲ ဖြစ်တတ်သည် ” ဟု မှတ်ပါ။

ဗျူဟာ။ ။ ဧဝန္တိ ဝစနသမ္ပုဋ္ဌိန္နန၊ ဖုန္ဒတ္ထေရေန ဟိ အာနိတံ (ဆောင်ယူလာအပ် သော) ကထာပါဘတံ ဘဂဝါ သမ္ပုဋ္ဌိန္နန္တော “ဧဝန္တိ” အာဟ၊ “ဧဝ”န္တိ ဒုရက္ခာတေ ဓမ္မဝိနယေ သာဝကာနံ ဒွေမိကာဒိဘာဝေန (နှစ်စုကွဲခြင်း စသည် အဖြစ်ဖြင့်) ဝိဟရဏ ကိရိယာပရာမသနံ (နေခြင်းကိရိယာကို သုံးသပ်ကြောင်းစကား) ဟိ ဧတံ၊ - ဗျူဟာ။ [ဟိ-မှန်၏၊ ဧဝန္တိ ဧတံ-ဧဝံဟူသော ဤသဒ္ဓါသည်-ဟု အနက်ဆိုပါ။]

ဣဒါနိ- ဤ၊ ယသ္မာ - ကြောင့်၊ အနိယျာနိကသာသနေနောဝ - ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ခြင်း၌ မယှဉ်သော သာသနာဖြင့်သာ၊ နိယျာနိကသာသနံ-ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ခြင်း၌ ယှဉ်သော သာသနာတော်သည်၊ ပါကဋ်-ထင်ရှားသည်၊ ဟောတိ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (အနိယျာနိက သာသနာဖြင့်သာ နိယျာနိက သာသနာ၏ ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ အာဒိတော-အစ၌၊ အနိယျာနိက သာသနမေဝ - ကိုသာ၊ ဒဿန္တော - ပြတော်မူလိုသည်၊ (ဟုတော့)၊ ဣမ စန္ဒ သတ္တာစ ဟောတိ အသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ အာဒိ-ကို၊ အာဟ-ပြီ၊ တတ္ထ-ထိုဣမ စန္ဒ အစရှိသောစကားရပ်၌၊ ဝေါက္ကမ္မစတမ္မာ ဓမ္မာ ဝတ္တတိတိ-ဟူသောပါဌ်၏ (ဣတိ အတ္ထော-၌စပ်)၊ နိရန္တရံ-အကြားမရှိအောင်၊ ဝါ- အဆက်မပြတ်၊ နပူ ခေတိ-မပြည့်စေ၊ ဝါ-မပြည့်ကျင့်၊ ဩက္ကမိတ္တာ ဩက္ကမိတ္တာ-ဖွဲ့၍ ဖွဲ့၍၊ အန္တရန္တရံ-အကြား အကြားကို၊ ကတော-၍၊ ဝတ္တတိ-ကျင့်၏၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်။

ယသ္မာ၊ပေ၊ပါကဋ် ဟောတိ။ ။ဗျုတ်ရေကမ္ပိနောစ (ဆန့်ကျင်ဖက်ကို အဦးပြု သဖြင့်လည်း) နေယျဿ (ထုတ်ဆောင်ပြုထိုက်သော) အတ္ထဿ ဝိဘူတဘာဝါပတ္တိ တော (ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းကြောင့်တည်း) - ဦးကာ၊ အဖြူ၏ အကြောင်းကို ပြောလိုလျှင် ထို၏ ဆန့်ကျင်ဖက် အဖက်ကို ရှေးဦးစွာပြောမှ အဖြူ၏ သဘော ပို၍ထင်ရှားသကဲ့သို့၊ နိယျာနိကသာသနာကို ပြရာဝယ် ထို၏ ဆန့်ကျင်ဖက်၊ အနိယျာနိက သာသနာကို ရှေးဦးစွာပြောမှ နိယျာနိကသာသနာ ပို၍ ထင်ရှားသော ကြောင့် “ယသ္မာ၊ပေ၊ပါကဋ် ဟောတိ”ဟု အဋ္ဌကထာဆိုသည်။

တနည်း။ ။အထဝါယသ္မာ၊ပေ၊ပါကဋ် ဟောတိ- နေဒါသေသု အာဒိနော ဒဿ နေန တပုဋိပက္ခေသု ဂုဏေသု အာနိသံသဿ ဝိဘူတဘာဝါပတ္တိတော၊ - ဦးကာ၊ လောဘ၏အပြစ်ကိုမြင်လျှင် ထို၏ဆန့်ကျင်ဖက် အလောဘ၏ဂုဏ်သည် ပို၍ ထင်ရှား သကဲ့သို့ အနိယျာနိကသာသနာ၌ အပြစ်မြင်လျှင် နိယျာနိကသာသနာ၌ ဂုဏ်၏အကျိုး ပို၍ ထင်ရှားသောကြောင့် “ယသ္မာ၊ပေ၊ပါကဋ် ဟောတိ”ဟု အဋ္ဌကထာဆိုသည်။

ဝေါက္ကမ္မ။ ။ [ဝိ+အဝ+ကမု+တွာ။] “ဝေါက္ကမ္မ-ဖွဲ့၍”ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏၊ “ဖ” ဟူရာ၌ တကြိမ်တခါသာ မဟုတ်၊ အကြိမ်များစွာ ဖွဲ့သည် ဟု သိစေလို၍ “ဩက္က မိတ္တာ ဩက္ကမိတ္တာ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ဤအဖွင့်အရ ပါဠိတော်၌ “ဝေါက္ကမ္မ ဝေါက္ကမ္မ”ဟု အာဇမဒ္ဒိတ်ဖြင့် ဆိုလိုလျက် ဝေါက္ကမ္မတပုဒ် ချေထားသည်-ဟုလည်းကောင်း၊ “ ဖွဲ့၍ ဖွဲ့၍ ကျင့်သည်” ဟု ဆိုသဖြင့် အမြဲမကျင့်၊ ကြိုးကြားကြိုးကြား (တရံတခါ) ကျင့်၏ ဟူသော အနက်ကိုလည်းကောင်း သိရသည်။

ဦးကာ။ ။ဝေါက္ကမ္မာတိ အပသက္ကိတ္တာ (အပသက္ကိတ္တာ)။ [ဝိ + အဝကို “အပ” ဟုလည်းကောင်း၊ ကမုဇာတ်ကို ဂတိအနက်ဟော သကဇာတ်ဖြင့်လည်း ကောင်း၊ မ္မကို တွာ ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်သည်။] အာဇမဒ္ဒိတလောဓပန စာယံ

တဿ တေ အာရုဿော လာဘာတိ-ကား၊ တဿ တုယံ-ထိုသင်၏၊ ဝါ-
ထိုသင့်မှာ၊ ဧတေ ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပတ္တိအာဒယော-ဤလွတ်မြောက်ကြောင်းတရား
အား လျော်သော အကျင့်ကို မကျင့်ခြင်း အစရှိသည်တို့သည်၊ လာဘာ-လာဘ်
တို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ သုလန္တိ-ကား၊ မနုဿတ္တမ္ပိ-လူ့ အဖြစ်ကိုလည်း၊ (လူတဝ

နိဇ္ဈေသော။ ဝေါက္ကမ္မ ဝေါက္ကမ္မာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ တေန တဿ ဝေါက္ကမနဿ (ထို
ဝေါက္ကမ္မနကြိယာ၏) အန္တရန္တရာတိ အယမတ္ထော (အကြား အကြား ဟူသော ဤ
အနက်ကို) လန္တတိတိ အာဟ- န နိရန္တရန္တိ အာဒိ။

မှတ်ချက်။ ။ အာမေဋိတလောဘဟု ဆိုသော်လည်း “ဘယေ ကောဓေ ပသံသာ
ယံ” စသော အာမေဋိတ၏ လက္ခဏာမတွေ့ရ၊ ဖဲသွားခြင်းကြိယာအားလုံးကို ပျံ့နှံ့စေ
လိုခြင်းဟူသော ဝိစ္ဆာလက္ခဏာသာ တွေ့ရ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤနေရာ၌ အာမေဋိတနှင့်
ဝိစ္ဆာကို သဘောတူဟု ယူသင့်သည်၊ ကြိယာကို ပျံ့နှံ့စေပုံကို ပြရာဖြစ်၍ “အဘိက္ခည”
ဆိုလျှင် ပိုရှင်းသည်၊ ကျမ်းစာများ၌ ဝိစ္ဆာကို အာမေဋိတဟု ဖွင့်ထားသည်ကို တွေ့ရ
သည်။ [မူလ၊ ၂။ ၇။ သမ္မော ဘာသာဋီကာ (ပ) တွဲ၊ ၃၀၆ ရှု။]

ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပတ္တိအာဒယော။ ။ “ဓမ္မ” ဟူသည် နိဂဏ္ဌစသော ဆရာတဦး
ဦးက ဟောပြသော လွတ်မြောက်ကြောင်း တရားတည်း၊ “အနုဓမ္မ” ဟူသည် ထို
တရားကို ရရှိရန် နိဂဏ္ဌဆရာ စသူတို့ ညွှန်ပြသော ကျင့်ဝတ်တည်း၊ ထိုဓမ္မာနုဓမ္မ
ကျင့်ဝတ်ကို မကျင့်ခြင်းကို “အပ္ပဋိပတ္တိ” ဟု ဆိုသည်။ [ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပတ္တိ-ဓမ္မာနုဓမ္မ+
အပ္ပဋိပတ္တိ ဟု ပုဒ်ဖြတ်။] အာဒိဖြင့် ပါဠိတော်လာ အသာမိစိ ပဋိပဒါစသည်ကို
ယူပါ။ [ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပတ္တိအာဒယောတိ တေန သတ္တာရာ ဝုတ္တမုတ္တိဓမ္မဿ အနု
ဓမ္မ အပ္ပဋိပဇ္ဇနာဒယော၊ (အပ္ပဋိပတ္တိကို အပ္ပဋိပဇ္ဇနာဟု ဖွင့်) အာဒိသဋ္ဌေန ပါဠိယံ
အာဂတာ အသာမိစိပဋိပဒါဒယော စ’ သင်္ဂယန္တိ၊-ဋီကာ။] အဋ္ဌကထာ၌ “ဓမ္မာနု
ဓမ္မပ္ပဋိပတ္တိ” ဟု ပဉ္စ ဒွေဘော်ရှိ၏၊ ဋီကာ၌ ဒွေဘော်မပါ၊ မည်သို့ပင် ရှိစေ “ဓမ္မာနု
ဓမ္မ+အပ္ပဋိပတ္တိ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်ပါ၊ ဓမ္မာနု ဓမ္မာပဋိပတ္တိ ဟု နောက်ဓမ္မာ၌လည်း ဒီဃ
ရှိလျှင် သန္တိစပ်ထားကြောင်း သင်၍ ထင်ရှားပေလိမ့်မည်။

ဆိုလိုရင်း။ ။ [ပါဠိတော်ကြည့်ပါ။] “တဿ တေ အာရုဿော လာဘာ”၌
ဧတေ ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပတ္တိအာဒယော- ဟု အဓိပ္ပါယ်ထင်ရှားအောင် ထည့်၍ ဖွင့်၏၊
ဤဝါကျ၏ ဆိုလိုရင်းမှာ-ဤလောက၌ ဆရာလုပ်သူက သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ (ဘုရားအစစ်)
မဟုတ်၊ သူ၏ တရားကလည်း နိယျာနိက မဟုတ်၊ သာဝကဖြစ်သူကလည်း ထို
တရားအတိုင်း မကျင့်၊ ဤသို့ ဖြစ်နေရာတွင် သာဝကဖြစ်သူအား ပြောဆိုက်သည်မှာ
“တဿ တေ အာရုဿော လာဘာ - ငါ့ရှင် တရားမကျင့်သည်မှာ သင့်အတွက်
လာဘ်ရခြင်း ဖြစ်ပေသည်”။

မနုဿတ္တမ္ပိ။ ။ [တဿ တေ သုလန္တိ သုလန္တိ-၏ ကံကို “မနုဿတ္တမ္ပိ” ဟု
ထည့်ပါ ဟု ပြသည်။] ပိဖြင့် (၁) တရားစစ် တရားမှန်ကို စိစစ်နိုင်သော ဝိစာရဏ
ပညာရှိခြင်း၊ (၂) အပြစ်တို့၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ မသက်ဝင်ခြင်း၊ (၃) မိမိအယူသာ မှန်၏ ဟု
တဖက်သတ် မစွဲလမ်းခြင်း စသည်များကို ဆည်းယူပါ ဟု ဋီကာဆိုသည်။

ကိုလည်း)၊ တေ-သင်သည်၊ သုလဒ္ဓိ-ကောင်းစွာ ရအပ်ပြီ၊ တထာ ပဋိပဇ္ဇတုတိ-
ကား၊ ဧဝံ-ဤ အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပဋိပဇ္ဇတု - ကျင့်ပါလော့၊ ယထာ တေ
သတ္တာရာ ဓမ္မော ဒေသိတောတိ-ကား၊ ယေန အာကာရေန -အကြင် အခြင်း
အရာအားဖြင့်၊ တေ-သင့်အား၊ သတ္တာရာ- သည်၊ ဓမ္မော - ကို၊ ကထိတော-
ဟောအပ်ပြီ။

အမှာ။ ။ အဓိပ္ပါယ်ကို ရှေ့အတိုင်း သိပါ။ ဋီကာစာအုပ်များ၌ “ ဝိစာရဏ
ပညာယ အသမ္ဘဝေါ”ဟု တွေ့ရ၏၊ (အ) - ပိုနေသည်၊ သမ္ဘဝေါဟု ရှိသင့်၏၊
မှန်၏-ဝိစာရဏာညာရှိသဖြင့် ဆရာပြောသည့်အတိုင်း မကျင့်သည့်အတွက် ချီးမွမ်းခံရ
ပုံကို ပါဠိတော်၌ အထင်အရှားပါပြီ၊ ဝိစာရဏပညာ မရှိသူများကား ဆရာပြောသည်
ကို အကုတ်ထင်၍ ခိုင်းသည့်အတိုင်း ကျင့်ပေလိမ့်မည်။

တထာ ပဋိပဇ္ဇတု ။ ။ ဤ ဝါကျသည် ယထာ တေ၊ပေ၊ ဒေသိတော၏ နိယမ
တည်း၊ ယထာကို “ယေန အာကာရေန”ဟု ဖွင့်၏၊ တထာ၌လည်း “တေန အာကာ
ရေန”ဟု ပင် ဖွင့်သင့်၏၊ ထိုသို့ မဖွင့်ပဲ “ဧဝံ (ဤအခြင်းအရာအားဖြင့်) ပဋိပဇ္ဇတု”ဟု
ဖွင့်ထားသည်ကို သတိပြုခဲ့ပါ။

အာကာရ၊ ပကာရ။ ။ သဗ္ဗနာမေဟိ ပကခရဝစနေ တု ထာ-သုတ်ဖြင့် ပကခရ
အနက်၌ ထာပစ္စည်းသက်၏၊ ထို “ပကာရ” ဟူသည် ထူးခြားသော အခြင်းအရာ
အပြားတည်း၊ ယထာ ပေ၊ ဓမ္မော ဒေသိတော၌ ဟောပုံအခြင်းအရာ များစွာဖြင့်
ပေါင်းစပ်နေသော ဓမ္မသည် သာမညဖြစ်၏၊ ထိုတွင် ဆရာက တပည့်နားလည်
အောင် ဟောပြောအပ်သော အခြင်းအရာ တမျိုးသည် ဝိသေသပကာရ (ထူးခြားသော
အပြား) ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ “အာကာရေန”ဟု လည်းကောင်း၊ ဋီကာ၌
“ပကာရဿ”ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်သည်။

တထာ, ဧဝံ။ ။ “တထာ-ထို အခြင်းအရာအားဖြင့်”ဟု ဆိုလျှင် “ဟောပုံအခြင်း
အရာ ပကာရသည် ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်၌ (တိရောက္ခတာ) မျက်ကွယ်သဘောဖြစ်၏၊
“ဧဝံ-ဤ အခြင်းအရာအားဖြင့်”ဟု ဆိုလျှင် (ပစ္စက္ခတာ) မျက်မှောက်ဖြစ်၏၊ သို့သော်
လည်း “တထာ ပဋိပဇ္ဇတု”ဖြင့် ကျင့်ပုံ အခြင်းအရာကို သတ်မှတ်ပြန်၊ [နိယမဝါကျ
ထုံးစံအတိုင်း “တထာ-ထိုဟောတော်မူအပ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပဋိပဇ္ဇတု-
ကျင့်”ဟု ဆိုရာ၌ ကျင့်ပုံအခြင်းအရာကို သတ်မှတ်ပြသည်ကို သတိပြုပါ။] ဧဝံ ပဋိ
ပဇ္ဇတုဖြင့်လည်း ကျင့်ပုံအခြင်းအရာကိုပင် သတ်မှတ်ပြန်၊ ထို့ကြောင့် မျက်ကွယ်
မျက်မှောက် အနေဖြင့် ကွဲသော်လည်း အနက်အားဖြင့် ထူးခြားမှုမရှိရကား “တထာ
ပဋိပဇ္ဇတု”ကို “ဧဝံ ပဋိပဇ္ဇတု”ဟု ဖွင့်ထားသည်။

ဋီကာ။ ။ တထာ ဧဝန္တိ ပဒေဟိ ယထာက္ကမံ ပကာရဿ (ဟောပုံအပြား၏)
ကာမံ တိရောက္ခတာ ပစ္စက္ခတာ ဝုစ္စတိ၊ (အကယ်၍ကား၊ ဆိုအပ်ပါပေ၏၊) တထာပိ
ယထာ “တထာ ပဋိပဇ္ဇတု” တိ ပဒေန (ဖြင့်) ပဋိပဇ္ဇနာကာရော နိယမေတွာ
(သတ်မှတ်၍) ဝိဟိတော (ဖီရင်အပ်သကဲ့သို့)၊ တထာ “ဧဝံ ပဋိပဇ္ဇတု”ဟိ ဣဒိနာပိ။

သမာဒါပေတိတိ-ကား၊ ယောစ အာစရိယော - သည်လည်း။ [ယောဖြင့် အာစရိယောကို စွဲပါဟု သိစေသည်။] သမာဒါပေတိ - ကောင်းစွာယူစေ၏။ [ကောင်းစွာ နာယူကျင့်သုံးစေ၏-ဟူလို။] ယည သမာဒါပေတိတိ-ကား၊ ယံအန္တေ ဝါသိ - အကြင် အနီးနေတပည့်ကို၊ သမာဒါပေတိ-၏၊ ယောစ သမာဒါပိတော တိ-ကား၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ သမာဒါပိတော - ကောင်းစွာ ယူစေအပ်သော၊ ဝါ - ကောင်းစွာ နာယူ ကျင့်သုံးစေအပ်သော၊ ယောစ အန္တေ ဝါသိကော - သည်လည်း၊ ယထာ - အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အာစရိယေန - သည်၊ သမာဒါပိတိ-ကောင်းစွာ ယူစေအပ်ပြီ၊ ဝါ - ကောင်းစွာ နာယူကျင့်သုံး စေအပ်ပြီ၊ တထတ္ထာယ - ထို အခြင်းအရာ၏ ဖြစ်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ (ထိုဟောပြော ညွှန်ပြချက်နှင့် ပြည့်စုံခြင်းငှါ)၊ ပဋိပဇ္ဇတိ - ကျင့်၏၊ သဗ္ဗေတိ - ကား၊ တယောပိ - သုံးယောက်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ တေ-ထို သူတို့လည်း၊ (ထိုဆရာ တပည့် ကျင့်သူ သုံးယောက်တို့သည်)၊ [အပူညံ ပသဝန္တိ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်။]

ဟိ - မှန်၊ ဧတ္ထ-ဤ အနိယျာနိက သာသနာ၌၊ ဝါ - ဤသုံးယောက်တို့တွင်၊ အာစရိယော-သည်၊ သမာဒါပိတတ္တာ - ကောင်းစွာ ယူစေအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (မိစ္ဆာအကျင့်၌ ကျင့်သုံးဆောက်တည်စေသောကြောင့်) အပူညံ-ကို၊ ပသဝတိ-ဖြစ်စေ၏၊ [ပ + ဘူဝါဒိ သုဓာတ် ဇနန အနက်ဟော။] ဝါ-တိုးပွားစေ၏၊ သမာဒိန္နန္တေ ဝါသိကော - ကောင်းစွာယူစေအပ်သော အနီးနေတပည့်သည်၊ ဝါ-ကောင်းစွာ ကျင့်သုံးဆောက်တည်စေအပ်သော တပည့်သည်၊ သမာဒိန္နတ္တာ - ကောင်းစွာ ယူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ - ကောင်းစွာ ကျင့်သုံးဆောက်တည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (အပူညံ ပသဝတိ)၊ ပဋိပန္နကော-ကျင့်သူသည်၊ ပဋိပန္နတ္တာ-ကျင့်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (အပူညံပသဝတိ) တေန-ကြောင့်၊ “သဗ္ဗေ တေ ဗဟံ အပူညံ ပသဝန္တိ” တိ- ဟူ၍၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ၊ ဧတေန

[ပဋိပန္နနာကာရော နိယမေတွာ ဝိဟိတော ဟု ထည့်စပ်။] ဇုတိ- (ကြောင့်)၊ ဇုဒံ (ဤဧဝံ ပဋိပန္နတုပုဒ်ကို) တဿ (ထိုတထာ ပဋိပန္နတုပုဒ်၏) အတ္ထဒဿနဘာဝေန ဝုတ္တံ။

သမာဒါပေတိ။ ။ စာအုပ်များ၌ “သမာဒပေတိ”ဟု ဒ-၌ ရသေ့ဖြင့် ပါဠိရှိ၏၊ အ - သရ နှစ်လုံးစုပါင်းလျှင် ဒိဃဖြစ်ရိုးထုံးစံရှိ၏၊ အနှင့် အာပေါင်းလျှင်လည်း ဒိဃပင်ဖြစ်ရ၏၊ ယခုကား သံ+အာ+ ဒါ+ဏာပေ + တိ ဖြင့် ပြီးရကား ဒါ၌လည်း အာသရ၊ ဏာပေ၌လည်း အာသရပင်ရှိသောကြောင့် သာ၍ပင် ဒိဃရှိရမည်၊ ထိုသို့ မရှိပဲ ဒ-၌ ရသေ့ဖြင့် ရှိနေခြင်းမှာ သဒ္ဓထုံးစံ မကျသည့်ပြင် လွန်လွန်းနေပေသည်၊ သို့ဖြစ်၍ ဤကဲ့သို့ “သမာဒပေတိ၊ သမာဒပေတွာ၊ သမာဒပိတော” စသည်ဖြင့် ရသေ့ရှိနေခြင်းကို ဆရာများ မနှစ်သက်သောကြောင့် “သမာဒါပေတိ၊ သမာဒါပေတွာ၊ သမာဒါပိတော”-ဟု နေရာတိုင်း၌ပင် ဒိဃပြင်၍ သုံးစွဲတော်မူကြသည်။

ပါဏဇာနည် - ဤနည်းအားဖြင့်၊ (ပုံစံ ကပ်၍ 'သိမှတ်ကြောင်းဖြစ်သော ဤနည်းအားဖြင့်) သဗ္ဗဝါရေသု-တို့၌၊ အတ္ထော ဝေဒိတဓမ္မာ။

၁၆၇။ [ကြွင်းသော ဝါရတို့၌ ထူးရာကို ဖွင့်ပြလို၍ “အပိဓေတ္တ” စသည်မိန့်] အပိဓ - ထိုသို့ပင် သိထိုက်ပါသော်လည်း၊ (တနည်း)-အပိဓ-စင်စစ်ကား၊ ဧတ္ထ-ဤ ဝါရတို့၌၊ ဤယပုဋိပန္နောတိ-ကား၊ ကာရဏပုဋိပန္နော-မုတ္တိဓမ္မအား လျော်သောအကြောင်းကို ကျင့်၏၊ ဤယ မှာရာဓေယတိတိ - ကား၊ ကာရဏံ - မုတ္တိဓမ္မအား လျော်သောအကြောင်းကို၊ နိပ္ပူ၂၁ဒေယတိ-ပြီးစေလိမ့်မည်၊ [အာ+ရာဓဓာတ်၏ “သိဒ္ဓိ” အနက်ကို ဖွင့်သည်။] ဝီရိယံ အာရတတိတိ-ကား၊ အတ္တနော-၏၊ ဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တကံ-ဒုက္ခကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ [ဤတဝ, နောင်တဝ၌ ဒုက္ခကို ဖြစ်စေတတ်သော။] ဝီရိယံ-ကို၊ ကရောတိ-၏၊ ဟိ- သာဓကကား၊ ဒုရက္ခာတေ၊ ပေ၊ ဝိဟရတိတိ-ဟူသော၊ ဧတံ-ဤသုတ်ကို၊ (ဘဂတာ) ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ။ [ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဒုရက္ခာတေ-မကောင်းသဖြင့် ဟောအပ်သော၊ ဝါ-လုံ့မှားစွာ ဟောအပ်သော၊ ဓမ္မဝိနယေ-ဓမ္မဝိနယ၌၊ ဝါ-ဆုံးမကြောင်းတရား၌၊ ယော-အကြင်သူသည်၊ အာရဒ္ဓဝီရိယော-အားထုတ်အပ်သောဝီရိယရှိ၏၊ သော-သည်၊ ဒုက္ခံ - ဆင်းဆင်းရဲရဲ၊ ဝိဟရတိ-နေရ၏၊ ယော-သည်၊ ကုသိတော-ပျင်းရိ၏၊ သော၊ သုခံ-ချမ်းချမ်းသာသာ၊ ဝိဟရတိ။ အံ၊ ၁။ ၃၆။]

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပုဏ္ဏဝေဒိတ ဓမ္မဝိနယာဒိ အဖွင့်

၁၆၈။ ဧဝံ-သို့၊ အနိယျာနိက သာသနံ - ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ခြင်း၌ မယှဉ်သော သာသနာကို၊ ဒေယေတွာ-ပြတော်မူပြီး၍၊ ဣဒါနိ-၌၊ နိယျာနိက သာသနံ-ကို၊ ဒေယေန္တော - သည်၊ (ဟုတွာ) ဣဓ ပန စန္ဒ သတ္တာစ ဟောတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ အာဒိ-ကို၊ (ဘဂဝါ) အာဟ၊ တတ္ထံ - ထို ဣဓ ပန စန္ဒ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ နိယျာနိကောတိ-ကား၊ မုတ္တိဇာယ - မဂ်အကျိုးငှါ လည်းကောင်း၊ ဖလတ္ထာယစ-ဖိုလ်အကျိုးငှါလည်းကောင်း၊ နိယျာတိ-ဖြစ်၏။

ဤယပုဋိပန္နော ။ ။ ဤယတိ မုတ္တိဓမ္မော (လွတ်မြောက်ကြောင်း တရား) ခေတနာတိ ဤယော၊ [ဤ+ဏ၊ ဤ၌ အာကို အာယပြီ။] ဧတန သတ္တာရာ (သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ မဟုတ်သော ထိုဆရာသည်) ဝုတ္တော ဓမ္မာနု ဓမ္မော (မုတ္တိဓမ္မအားလျော်သော အကျင့်)၊ တံ+ပုဋိပန္နော ဤယပုဋိပန္နော၊ ဧသံ ပန ယသ္မာ တဿ မုတ္တိ ဓမ္မဿ (ကို) အဓိဂမေ (ရခြင်း၌) ကာရဏသမ္ပတော (အကြောင်း ဟု အသိအမှတ် ပြုအပ်၏)၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ “ကာရဏပုဋိပန္နော” တိ၊ - နိကာ။

နိယျာနိကော။ ။ နိယျာတိကို ကြည့်၍ “နိယျာတိတိ နိယျာနိကော (ဓမ္မော)” ဟုပြီ၊ [နိ+ယာ+အနိယ။] ပုဒ်ပြီးပုံကို ရှေ့ပုဒ်စဉ် (၁၄၅) ၌ ပြခဲ့ပြီ၊ “ဓမ္မော- သည်၊

၁၆၉။ ဝိရိယံ အာရတတိတိ - ကား၊ အတ္တနော - နါ၊ သုခနိပ္ပါဒကံ - ချမ်းသာကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ဝါ-သုခကို ပြီးစီးစေတတ်သော၊ ဝိရိယံ-ကို၊ အာရတတိ-အားထုတ်၏၊ ဟိ - သာဓကကား၊ သွာက္ခာတေ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ ဝိဟရတိတိ-ဟူသော၊ ဧတံ - ဤသုတ်တော်ကို၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ - ပြီ။ [ဘိက္ခဝေ - ထို့၊ သွာက္ခာတေ - ကောင်းစွာ ဟောအပ်သော၊ ဓမ္မဝိနယေ - ၌၊ ဝါ - တရားသဖြင့် ဆုံးမရာ သာသနာ၌၊ ယော-သည်၊ ကုသိတော-၏၊ သော ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ-နေရ၏၊ ယော, အာရဒ္ဓဝိရိယော-၏၊ သော သုခံ ဝိဟရတိ။-အံ၊ ၁။ ၃၆။]

နိယျာနိကော-မဂ်ဖိုလ်အကျိုးငှါဖြစ်၏”ဟု ပါဠိတော်၌ ပေးပါ။ [နိယျာတိတိ ဝုတ္တတိ သံဝုတ္တတိတိ ဝါ အတ္ထော၊-ဦးကာ။ “ နိယျာတိ - ဖြစ်၏၊ (သို့မဟုတ်) ကောင်းစွာ ဖြစ်၏”ဟု အနက်ပေး-ဟူလို။] နိယျာနိကော၏ အဖွင့်ကို ဦးကာအတိုင်း ရှေ့ပုဒ်စဉ် (၁၄၅)၌ ပြခဲ့ပြီ၊ နောက် (၁၇၀) ၌လည်း တွေ့ရဦးမည်။

ဝုတ္တဉ္ဇေတံ။ ။ [ဝုတ္တံ + ဟိ+ဧတံ။] ရှေ့စကားကို ခိုင်မြဲအောင် သာဓကပြသော စကားတည်း။ ဒဠိကရဏ သုံးမျိုးတွင် အာဂမဖြစ်၏၊ ဤဝါကျမျိုး၌ ဟိကို “ဟိ-သာဓကကား” ဟု ဆရာတို့ ပေးတော်မူလေ့ရှိ၏၊ ဒဠိ ထုံးစံအတိုင်း “ ဟိ (သစ္စံ) - မှန်၏”ဟုလည်း ပေးနိုင်သည်။

ဓမ္မဝိနယေ။ ။ ဓမ္မဝိနယဟူသည် သုတ္တ၊ ဝိနယ၊ အဘိဓမ္မဟု ခေါ်သောပါဝစန (မြတ်သောစကားတော်) တည်း။ ထိုစကားတော် အားလုံးသည် ဝေနေယျသတ္တဝါများ၏ ဝဋ်ဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်ဖို့ရန် တရားသဖြင့် ဆုံးမထားသော အဆုံးအမတော်များ ဖြစ်သောကြောင့် “သာသနာ” ဟုလည်း ဆိုရ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဓမ္မဝိနယေ-ဓမ္မဝိနယ၌၊ ဝါ- တရားသဖြင့်ဆုံးမရာ သာသနာတော်၌”ဟု ပေးပါ။ ဝိနေတိ ဧတ္ထာတိ-ဝိနယော၊ ဓမ္မေန + ဝိနယော - ဓမ္မဝိနယော”ဟု ပြ။ [ဓမ္မေန + ဝိနယော + ဧတ္ထ၊ ဝိနာ ဒဏှာ သတ္ထေဟိ (ဒုတ်, ဓားလက်နက်မပါ) ဒုတိ-ဓမ္မဝိနယော၊- သံ၊ ဇူ၊ ၁၊ ၈၅။] ဤဦးကာသည် သွာက္ခာတေ ဓမ္မဝိနယဟူသော ပါဠိတော်နှင့် လျော်သည်။

အခြား သာသနာအတွက် ။ ။ နိဂဏှာ စသောတို့ကလည်း မိမိတို့၏ သာသနာကို “ဓမ္မဝိနယ”ဟုပင် ဆို၏၊ [ပါဠိတော်အစ ပုဒ်စဉ် (၁၆၄)၌ကြည့်။] ထို ဓမ္မဝိနယကို ဦးကာ၌ “ဓမ္မဝိနယန္တိ ပါဝစနံ သိဋ္ဌန္တံ”ဟု ဖွင့်ထားပုံကို ရှေ့အဋ္ဌကထာ (၁၆၄) ၌ပြခဲ့ပြီ၊ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာကလည်း သူတို့ အယူအဆအတိုင်းပင် “ဓမ္မဝိနယေ”ဟု သုံးစွဲတော်မူ၏၊ [ဧဝံ ဟေတံ စုန္တ ဒုရက္ခာတေ ဓမ္မဝိနယေစသည်။] ထိုဒုရက္ခာတေ ဓမ္မဝိနယအတွက် အနက်ပေးရာ၌ “တရားနှင့်အညီ ဆုံးမသည်”ဟု မဆိုနိုင်သောကြောင့် “ဓမ္မဝိနယေ-၌၊ ဝါ- အဆုံးအမတရားဟူသော သာသနာ၌”ဟု ဆိုသင့်သည်။ [ဝိနေတိ ဧတေနာတိ-ဝိနယော၊ ဓမ္မောစ+သော+ဝိနယောစ ဟု တွဲ။]

၁၇၀။ ဣတိသို့၊ ဘဂဝါ-သည်၊ နိယျာနိက သာသနော-၌၊ သမ္မာ ပဋိပန္နဏ - ကောင်းစွာကျင့်သော၊ ကုလပုတ္တဏ-အား၊ ပသံသံ - ချီးမွမ်းခြင်းကို၊ ဝါ-ချီးမွမ်းကြောင်း စကားကို၊ ဒဿေတွာ-ပြတော်မူပြီး၍၊ ပုန-နောက်ထပ်၊ ဒေသနံ-ကို၊ ဝဇေန္တော-တိုးပွားစေလိုတော် မူသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဣဓ စုန္ဒ သတ္တာ စ လောကေ ဥဒပါဒိတိ အာဒိ - ကို၊ -အာဟ-ပြ၊ တတ္ထ - ထိုစကားရပ်၌၊ အဝိညာပိတတ္တာတိ- ကား၊ အဗောဓိတတ္တာ - မသိစေအပ်သော မဂ္ဂသစ္စာကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဟူသော အနက်ရှိကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ - ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)။

ကုလပုတ္တဏ ပသံသံ။ ။ [ပါဠိတော် ပုဒ်စဉ် (၁၆၉) ကြည့်ပါ။] ဆရာ၏ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဖြစ်ခြင်း၊ ဓမ္မ၏ သွာက္ခာတဖြစ်ခြင်း၊ သာဝက၏ ဓမ္မာနုဓမ္မပုဂ္ဂိုလ် အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်း၊ ဤသုံးမျိုးစုံသော သာသနာ၌ ဆရာကိုလည်းကောင်း၊ တရားတော်ကိုလည်းကောင်း၊ သာဝကကိုလည်းကောင်း ချီးမွမ်းထိုက်ပုံကို ဟောတော်မူ၏။ သို့ပါလျက် “နိယျာနိကသာသနော သမ္မာပဋိပန္နဏ ကုလပုတ္တဏ ပသံသံ-ဒဿေတွာ” ဟူ၍ အဘယ်ကြောင့် ဆိုရသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။

အဖြေကား - ပါဠိတော်၌ ဆရာ၏ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဖြစ်ပုံ ဓမ္မ၏ သွာက္ခာတဖြစ်ပုံကို မိန့်တော်မူရခြင်းမှာ သာဝကဖြစ်သူ၏ သမ္မာပုဂ္ဂိုလ်၌ ကေနစင်စစ် မှီခိုအားထားရာ၏ အဖြစ်ကိုပြခြင်းငှါ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “နိယျာနိကသာသနော၊ ပေ၊ ပသံသံ ဒဿေတွာ” ဟု အဋ္ဌကထာဆိုသည်။ ဤစကားကိုကြည့်၍ ဆရာလုပ်သူနှင့် သူ၏ တရားကမမှန်လျှင် တပည့်ဖြစ်သူအတွက် မှီခိုစရာမဖြစ်ပုံကို မှတ်ချက်ရသည်။ [ဣဓ သာဝကဿ သမ္မာပဋိပတ္တိဘာ ကေနန္တိက အပဿယ ဒေသနတ္ထံ သတ္ထုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓတာ၊ ဓမ္မဿစ သွာက္ခာတတာ ကိတ္တိတာ (ဟောကြားအပ်ပြီ) ဣတိ “သမ္မာပဋိပန္န ပေ၊ ပသံသံ ဒဿေတွာ” တိ ဝုတ္တံ၊ - ဇီကာ။]

ဤသို့ ပြရကျိုး။ ။ ဤသို့ပြသဖြင့် နိဂဏ္ဌသာဝကများ၏ ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်းဟူသော သံကိလေသဘာဂီယ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဒေသနာတော်၏ စကားအဆက် ဖြစ်သော သာဝကများ၏ မှီခိုရာဖြစ်ပုံကိုပြသော ဝေါဒါနဘာဂီယ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ပုံကို ပြအပ်ပြီး ဖြစ်သည်။ [ဝေဠု ဣမိဿာ ဒေသနာယ သံကိလေသဘာဂီယ ဘာဝေန ဥဠိတာယ ဝေါဒါန ဘာဂီယဘာဝေန ယထာနုသန္ဓိနာ ပစတ္ထိ ဧပိတာဟောတိ၊ - ဇီကာ။]

အဗောဓိတတ္တာ။ ။ ပါဠိတော်လာ “အဝိညာပိ တတ္ထ” ၌ “အတ္ထ” ဟူသည် မြတ်သောအနက် (မြတ်သောအကျိုး) ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာကို ထိုးထွင်း သိခြင်းတည်း။ [အပ္ပဝေဒိတတ္တာ ပရမတ္ထံ စတုတ္ထသစ္စ ပဋိဝေဓံ အပါဝိတာ (မရောက်စေအပ်) ဣတိ အတ္ထော၊ - ဇီကာ။]

သဗ္ဗသင်္ဂါဟ ပဒကတန္တိ - ကား၊ သဗ္ဗသင်္ဂါဟပဒေဟိ - အလုံးစုံသော သာသနာ၏ အနက်ကို သိမ်းယူကြောင်း ပုဒ်တို့ဖြင့်၊ ကတံ-ပြုအပ်သည်။ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကံ-အလုံးစုံသော သာသနာ၏အနက်ကို သိမ်းယူခြင်းရှိသည်ကို၊ ကတံ-ပြုအပ်သည်။ န ဟောတိ-မဖြစ်၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ သဗ္ဗသင်္ဂါဟပဒကတန္တိပိ-ဟူ၍လည်း၊ ပါဠိ-ပါဠိတော် ပါဠိသည်။ (အတ္ထိ)၊ သဗ္ဗသင်္ဂါဟ ပဒေသု-အလုံးစုံသော သာသနာ၏ အနက်ကို သိမ်းယူကြောင်းပုဒ်တို့၌၊ ကတံ-ဖြစ်သည်။ ဝါ-ပါဝင်သည်။ (န ဟောတိ)၊ ကေသင်္ဂါဟဇာတံ ဟူသော သာသနာ၏အနက်ကို ရေတွက်ကြောင်း ပုဒ်အဖြစ်သို့ရောက်သည်။ န ဟောတိ၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်။

သဗ္ဗပါဠိဟိရကတန္တိ - ကား၊ နိယျာနိကံ - ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ခြင်း၌ ယှဉ်သည်။ ဝါ - ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသည်။ (န ဟောတိ ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ယာဝ ဒေဝမနုဿဟိတိ-ကား၊ ဒေဝလောကတော-နတ်ပြည်မှ၊ ယာဝ မနုဿလောကော - လူ့ပြည်တိုင်အောင်၊ သုပ္ပကာသိတိ-ကောင်းစွာ ပြုအပ်သည်။ (န ဟောတိ)။

သဗ္ဗသင်္ဂါဟ ပဒကတံ။ ။သဗ္ဗဟူသည် အလုံးစုံသော သာသနာတော်၏ ဟူသော အနက်တည်း။ သင်္ဂါဟပဒဟူသည် သိမ်းယူကြောင်းပုဒ်တည်း။ [သင်္ဂါဟနှင့် သင်္ဂါဟသည် အနက်တူ၊ သင်္ဂါဟ၌ ဣပစ္စည်း၊ သင်္ဂါဟ၌ အပစ္စည်း။] သဗ္ဗသင်္ဂါဟ ပဒေဟိ+ကတံ သဗ္ဗသင်္ဂါဟပဒကတံ (မြဟ္မစရိယံ)၊ [သဗ္ဗဿ သာသနတ္ထဿ သင်္ဂါဟနပဒေဟိ ကေန္တံ] (တပေါင်းတည်း) ကတံ-ဦးကော။]

သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကံ။ ။သင်္ဂါဟကိုကြည့်၍ သင်္ဂါဟိကံ၌ အဿတ္ထိအနက် ကြိုလိုက်သည်။ ကျမ်းစာတို့၌ကား ဤပုဒ်မျိုးဝယ် ကတ္တုသာနေ အရှိများသည်။ ထို့နောက် ပါဠိတော်ဝယ် “နာ တေသံ၊ ပေ၊ ဟောတိ”ဟု ရှိသောကြောင့် ထိုစပ်ဖို့ရန် “ကတံ န ဟောတိတိ အတ္ထော”ဟု ဆိုသည်။

ဦးကောနည်း။ ။ပုဗ္ဗေနာပရံ (ရှေ့နောက်) သဗ္ဗန္တတ္ထဘာဝေန (ဆက်စပ်သော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့်) သင်္ဂါဟေ တဗ္ဗတာသဝါ သင်္ဂါဟာနိ (သိမ်းယူထိုက်ကုန်သော) ပဒါနိ ကတာနိ တေသာတိ သင်္ဂါဟပဒကတံ၊ မြဟ္မစရိယံ”ဟု ဦးကောနည်းစွင့်၏။ ထိုအလို “သဗ္ဗသင်္ဂါဟပဒကတံ-အလုံးစုံ ပြုအပ်ပြီးသော သိမ်းယူအပ်သောပုဒ်ရှိသည်”ဟု ပါဠိတော်၌ပေးပါ။

သဗ္ဗပါဠိဟိရ။ ။သဗ္ဗပါဠိဟိရ်ကို “သ + ပါဠိဟိရ်”ဟု ပုဒ်ခွဲ၊ ပါဠိဟိရ်-၌ ပတိ+ဟရ+ဏ၊ ပတိ+ဟရဇာတ်၏အနက်ကို ဦးကော၌ နှစ်နည်းစွင့်၏။ ပဌမနည်း၌ ပတိသည် “ပဋိပက္ခ” အနက်ဟော၊ ဟရဇာတ်သည် “ပယ်ခြင်း” အနက်ဟော၊ “ဟရဏံ ဟာရော (ပယ်ရှားခြင်း)၊ ပဋိပက္ခဿ - ရာဂစသော ဆန့်ကျင်ဖက် ကိလေသာကို+ဟာရော-ပယ်ရှားခြင်းတည်း၊ ပဋိဟာရော-ခြင်း”ဟု ပြုပါ။ [ရာဂါဒိ ပဋိပက္ခဟရဏံ-ဦးကော။]

တနည်း။ ။ သုတိယနည်း၌-ပဋိ+ဟရဓာတ်သည် “ဆောင်ခြင်း” အနက်ဟောတည်း။ “ဆောင်ခြင်း” ဟူရာ၌ ဆုံးမသည့်အတိုင်း ကျင့်သူတို့ကို ဝဋ်ဒုက္ခမှထုတ်ဆောင်ခြင်း (နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေခြင်း) တည်း။ [ယထာနုသိဋ္ဌံတိ ပဋိပဇ္ဇမာနာနံ ဝဋ် ဒုက္ခဘော ပဋိဟရဏံ နိဗ္ဗာနပါပနံ ပဋိဟာရော- ဝိကာ။]

ပုဒ်ပြီးပုံ။ ။ “ပဋိဟာရော” ဟု ဖြစ်ပြီးနောက် ဟာ၌အာကို ဖြစ်၍ “ပဋိဟိရော” ဟု ဖြစ်၏။ ထို့နောက် “ပဋိဟိရော ဧဝံ ပါဋိဟိရော” ဟု ပြု၍ သူတို့၌ ကာ-ပစ္စည်း၊ ပ-ဉ္စပုဒ်ပြု၍ “ပါဋိဟိရော” ဟု ဖြစ်သည်။ [သော ဧဝံ အာကာရဿ ဣကာရံ ကတွာ ပဋိဟိရော၊ ပဋိဟိရော ဧဝံ ပါဋိဟိရော၊-ဝိကာ။]

အပ္ပာ။ ။ ဤဝိကာအလို “သပ္ပါဒိ ဟိရ ကတံ” ဟု ဟိ၌ ဣရဿဖြင့် ပါဋိရှိရမည်။ ဤပါဋိတော်၊ အဋ္ဌကထာတို့၌ကား “သပ္ပါဒိ ဟိရကတံ” ဟု ဟိ၌ ဤဒိသဖြင့် ပါဋိရှိသည်။ ထို့ပြင် သီလက္ခန္ဓာ၊ ပေါဋ္ဌပါဒသုတ် အကံသိကဓမ္မ၊ ပုဒ်စဉ် (၄၂၅) ပဋိ အဋ္ဌကထာ ဝိကာတို့၌ “သပ္ပါဒိ ဟိရကတံ” ဟု လည်းကောင်း၊ ထိုသုတ် တယောအတ္ထုလောက၊ ပုဒ်စဉ် (၄၃၂) ပါဋိ အဋ္ဌကထာ ဝိကာတို့၌ “သပ္ပါဒိ ဟိရကတံ” ဟု လည်းကောင်း ဟိ၌ ဤဒိသဖြင့် တညီတညွတ်လည်း ရှိကြသည်။ ဤလည်း ဟိ၌ ဤဒိသဖြင့် ပါဋိရှိနိုင်သည်ပင်။

သပ္ပါဒိ ဟိရကတံ။ ။ [သပ္ပါဒိဟိရ+ကတံ။] သဟ+ပါဋိဟိရန + ယံ+ဝတ္ထတိတိ သပ္ပါဒိဟိရံ၊ သပ္ပါဒိဟိရံ+ကတံ သပ္ပါဒိဟိရကတံ (ဗြဟ္မစရိယံ) ၊ “ရာဂစသော ဆန့်ကျင်ဖက် ကိလေသာကို ပယ်ရှားခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်အောင် ပြုအပ်သည်။ ဝါ-ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထုတ်ဆောင်ခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်အောင် ပြုအပ်သည်။ နဟောတိ-ဟု ပါဋိဘော်၌ပေး။

နိယျာနိကံ ။ ။ ‘သပ္ပါဒိ ဟိရကတံ’ ဖြစ်သော ဗြဟ္မစရိယသည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ခြင်း၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်သော အကျိုးရှိခြင်း ဖြစ်၏ ဟု ပြလို၍ “နိယျာနိကံ” ဟု ဖွင့်သည်။ နိယျာန+နိယုတ္တံ နိယျာနိကံ၊ တနည်း - နိယျာနံ + ပယောဇနံ + ယဿာတိ နိယျာနိကံ၊ [နိယျာန+ ဟိကံ၊] တာဒိသံပန ဝဋ်တော နိယျာနနိယုတ္တံ၊ နိယျာနပယောဇနန္တံ ဟောတိတိ အာဟ “နိယျာနိကံ” န္တိ-ဝိကာ။ ရှေ့၌ “ဝဋ်ဒုက္ခတော” ဟု ဆိုခဲ့၏။ ဤ၌ “ဝဋ်တော” ဟု ဆို၏။ ထို၂-မျိုးသည် “ဒုက္ခတောဘူမကံ ဝဋ်” နှင့်အညီ ဝဋ်မှန်သမျှ ဒုက္ခချည်း ဖြစ်သောကြောင့် မထူး-ဟုမှတ်ပါ။

ယာဝ ဒေဝ မနုဿဟိ။ ။ ယာဝသည် အဘိဝိမိ အနက်ဟော နိပါတ်။ ထို၏ ယှဉ်ရာ၌ ပဉ္စမိ ဝိဘတ်ရှိရ၏။ သမာသဖြစ်လျှင်ကား အခြားဝိဘတ်လည်း ရှိနိုင်သည်။ ဒေဝအရ နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်နှင့် ရူပဗြဟ္မာ (၁၆) ဘုံကို ယူပါ။ တရားမနာနိုင်သော အရူပဗြဟ္မာ (၄) ဘုံကို မယူရ။ [ဒေဝလောကံတော ပဋ္ဌာယ ယူဝိဒေဝနိကာယတော ပဘုတိ၊-ဝိကာ။] ယာဝဒေဝမနုဿဟိ-နတ်ပြည် လူ့ပြည်တိုင်အောင် (နတ်ပြည်မှ လူ့ပြည်တိုင်အောင်) ဟု ပေးပါ။ ဝိကာ၌ ဒေဝမနုဿအရ လောကကို မယူပဲ မုဂ္ဂိုလ်ကို ယူသောနည်းလည်း ဖွင့်သေး၏။ ထိုအလို “ယာဝ ဒေဝ မနုဿဟိ- နတ်လူတို့တိုင်အောင်” ဟု ပေးပါ။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်တို့၏အဖွင့် အာသာဒီကာ ၃၉၇

အနုတပ္ပေါဟောတိတိ-ကား၊ အနုတာပကရော-နောင်တတဖန် ပူပန်ခြင်းကို ပြုတတ်သည်။ ဟောတိ၊ သတ္တာစ နော လောကေတိ ဣဒံ - သတ္တာစ နော လောကေဟူသော ဤစကားကို၊ တေသံ-ထို သာဝကတို့၏၊ အနုတာပါကာရ ဒဿနတ္ထံ- နောင်တတဖန် ပူပန်ပုံ အခြင်းဆရာကို ပြခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဝုတ္တံ- ပြီ၊ [စာအုပ်များ၌ အနုတာပကာရဟု ပ-၌ ရသဖြင့်ရှိ၏၊ ပါ-ဟု ဒီဃရှိရမည်၊ ရှေးနိဿယ၌လည်း အနုတာပါကာရဒဿနတ္ထံ- ဟု ရှိသည်။] နာနုတပ္ပေါဟောတိတိ-ကား၊ သတ္တာရံ- ဆရာကို၊ အာဂမ္မ- ရှေးရှုရောက်၍၊ ဝါ- စွဲ၍၊ သာဝကေဟိ - တို့သည်၊ ယံ - အကြင် လောကုတ္တရာတရားသို့၊ ပတ္တဗ္ဗံ - ရောက်ထိုက်၏၊ တဿ - ထိုတရား၏၊ ဝါ - သို့၊ ပတ္တတ္တာ - ရောက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အနုတာပါကာရော-နောင်တတဖန် ပူပန်ခြင်းကိုပြုတတ်သည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်၊ [တရားထူးကို ရပြီးဖြစ်၍ ဆရာကွယ်လွန်သော်လည်း ဝမ်းနည်း စရာ မလိုတော့-ဟူလို။]

၁၇၂။ ထေရောတိ-ကား၊ ထိရော - ခိုင်မြဲ၏၊ ထေရကာရကေဟိ- ထေရ်၏ အဖြစ်ကိုပြုတတ်ကုန်သော၊ ဝါ-ခိုင်မြဲသည့်အဖြစ်ကိုပြုတတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ- တရားတို့နှင့်၊ (ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သီလ သမာဓိ စသော တရား တို့နှင့်)၊ သမန္တာဂတော - ၏၊ “ရတ္တည” တိအာဒီနိ-ရတ္တညအစရှိသော ပုဒ်တို့ သည်၊ ဝုတ္တတ္တာနေဝ-ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ရှိကုန်သည်သာ၊ [ဒီ-ဌ-၁။ ၁၃၁

အနုတပ္ပေါ။ ။အနု + တပဓာတ်သည် ဒါဟ (ပူလောင်ခြင်း) အနက်ဟော စည်း။ “ပူလောင်”ဟူသည် ဤနေရာ၌ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဖြစ်သော ဆရာကောင်းနှင့်တွေ့၍ တရားမှန်လည်း နာရပါလျက် တရားထူးမရသောကြောင့် ဆရာကွယ်လွန်သောအခါ ဝမ်းနည်းပူဆွေး နောင်တရနေခြင်းတည်း။ အနုတပ္ပတိ + ဧတေနာတိ အနုတပ္ပေါ၊ [အနု+တပ+ဏျ။] သာဝကများ၏ နောင်တရဖို့ အကြောင်းဖြစ်သော ကွယ်လွန် သွားသောဆရာ၊ [ဧဝရူပေါဓေါစုန္တ သတ္တာသာဝကာနံ ကာလင်္ကတော အနုတပ္ပေါ ဟောတိ၊- ပါဠိတော်။] ဋီကာ၌ကား- “အနုတာပါယ (အနုတပ္ပါယ) ဟောတိတိ အနုတပ္ပေါ”ဟု ဖွင့်၏၊ ထိုအလို “အနုတပ္ပါယ+သံဝတ္တတိတိ အနုတပ္ပေါ”ဟု သံဝတ္တ တပွဲတိပြုသင့်သည်၊ အနုတာပကရော ဟူသော အဋ္ဌကထာကား အဓိပ္ပါယ်တ္ထတည်း။

ထေရော။ ။ထိရော-ဟု ဖွင့်သဖြင့် ထေရောနှင့် ထိရောသည် ပရိယာယ်တည်း။ ထိရတိ သီလာဒီဂုဏေဟိတိ ထေရော - ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ၊ [ထိရ + ဏ၊ ထိရော ၌ အ-ပစ္စည်း။] တနည်း-ထေရကာရကေတိ ဓမ္မေဟိ သမန္တာဂတော-ကို ကြည့်၍ “ထိရတိ-ထိရော (သီလာဒီဂုဏော)၊ ထိရော+ယဿ+အတ္တိတိထေရော”ဟု ပြပါ။ [ထိရောတိ ဌိတဓမ္မော- (တည်တံ့ခိုင်မြဲသောတရားရှိ၏)၊ ဧကနစ် အသံဟာရိဓယာ- (မပြောင်းလဲစေအပ် မပြောင်းလဲစေနိုင်)၊- ဋီကာ။]

၃၉၈

သုတ်ပါဏိယ

ပါသဒိကသုတ်

၌ ဖွင့်ခဲ့ပြီ။] ဇေတဟိ စေ ပီတိ-ကား၊ ဟေဋ္ဌာ-အောက်၌၊ ဝုတ္တေဟိ-ဆိုအပ်ပြီး ကုန်သော၊ ဇေတဟိ(အင်္ဂေဟိ)-တို့နှင့်၊ (သမန္နာဂတံ ဗြဟ္မစရိယံ စေပိ ဟောတိ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ [ဇေတဟိ အင်္ဂေဟိ၌ အင်္ဂါများကို ပါဠိတော်ကြည့်။]

၁၇၃။ ပတ္တယောဂက္ခေမာတိ - ကား၊ စတုဟိ-ကုန်သော၊ ယောဂေဟိ-ယောဂတို့ဖြင့်၊ [ကာမယောဂစသော ၄-ပါးတည်း။] ခေမတ္တာ-ဘေးမရှိရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အရဟတ္တံ-သည်၊ ဣ-ဤပါ၌၊ ယောဂက္ခေမံနာမ-မည်၏၊ ဝါ-ယောဂ ၄-ပါးတို့ဖြင့် ဘေးမရှိရာမည်၏၊ တံ-ထိုဘေးမရှိရာ အရဟတ္တဖိုလ်သို့၊ ပတ္တာ-ရောက်ကုန်ပြီ၊ ဣတိအတ္ထော-နက်၊ အလံသမက္ခာတံ သဒ္ဓမ္မဿာတိ-ကား၊ သမ္မုခါ-မျက်မှောက်တော်၌၊ ဂဟိတတ္တာ-နာယူအပ်ခဲ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အဿ-ထိုဘုရားရှင်၏၊ သဒ္ဓမ္မံ-ကို၊ သမ္မာ-ကောင်းစွာ၊ [သမက္ခာတော-၌ သံ-၏အဖွင့်။] အာစိက္ခိတံ - တဆင့် ဟောပြောခြင်းငှါ၊ သမတ္တာ-စွမ်းနိုင်ကုန်၏၊ [အလံ-၏အဖွင့်။]

၁၇၄။ ဗြဟ္မစာရိနောတိ - ကား၊ ဗြဟ္မစရိယဝဂ္ဂါသံ - မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်းကို၊ ဝိသမာနာ - ကျင့်သုံးကုန်သော၊ (တနည်း) ဗြဟ္မစရိယဝဂ္ဂါသံ-

ခေမတ္တာ။ ။ ခေမတ္တာကို အနုပဋ္ဌတတ္တာ (မနှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) ဟု ဖွင့်၏။ မနှိပ်စက်အပ် အနှိပ်စက်မခံရ ဟူသည်- နှိပ်စက်တတ်သော ဘေးရန် မရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ဝိယန္တိ ဥပဒ္ဓဝါ (နှိပ်စက်တတ်သောဘေးရန်များ) ဣတိ ခေမံ”-ဟု ပြု။ [ဝိ+မန်ပစ္စည်း၊ နိ-ဇျေ။]

ပတ္တယောဂက္ခေမာ။ ။ ယောဂေဟိ+ခေမံ ယောဂက္ခေမံ=ယောဂ လေးပါးတို့ဖြင့် ဘေးမရှိရာ အရဟတ္တဖိုလ်၊ တံ ပတ္တာကို ကြည့်၍ “ယောဂက္ခေမံ + ပတ္တာယောဂက္ခေမပတ္တာ”ဟု ဆိုလိုလျက် ယောဂက္ခေမနှင့် ပတ္တာကို ရှေ့နောက်ပြန်၊ [ရှု-(၁၉၈) ၌ ပတ္တဗီရိကော စသော တပျုရိသ်များရှိ၏။] တနည်း-ဒိဋ္ဌဓမ္မော ပတ္တဓမ္မော ပရိယောဂါဋ္ဌဓမ္မော စသည်ဖြင့် (သောတာပန် ဖြစ်ခန်း) ပါဠိတော်ရှိသောကြောင့် “ပတ္တံ+ယောဂက္ခေမံ+ယေဟိတိ-ပတ္တယောဂက္ခေမာ”ဟု ပြုပါ။

သဒ္ဓမ္မဿ။ ။ အဿ သဒ္ဓမ္မံကို ကြည့်၍ သဒ္ဓမ္မဿကို “ သဒ္ဓမ္မံ+အဿ”ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ အဿဖြင့် ဘုရားရှင်ကို ခွဲပါ၊ ဦးကာ၌ သဒ္ဓမ္မဿာဟိ အဿ သဒ္ဓမ္မဿ ဟု ပါ၌ပျက်နေသည်၊ သဒ္ဓမ္မံ အဿဟု ရှိရမည်၊ [သဒ္ဓမ္မဿာတိ သဒ္ဓမ္မံ အဿ၊ အဿာတိ စ အဿ သတ္တုနော-ဦးကာ။]

ဗြဟ္မစာရိနော ။ ။ “မြတ်သော အကျင့် ” ဟူသည် ဤနေရာ၌ ကာမဂုဏ်-(မေထုန်) မခံစားခြင်း , ညစာမစားခြင်း , ဝှဲသဘင်ကြည့်မှုစသော အပျော်အပါး မရှိခြင်း, သနပ်ခါး ပန်းစသည် မသုံးစွဲခြင်းများတည်း, ဤအကျင့်များကို အထူးအားဖြင့် အနာဂါမ်များ ကျင့်သုံးကြသည်။ [အကျယ်ကို ခဲဗ္ဗပဒေ ၄၊ ၁။ ၂၄၀။ ဆတ္တပါဏိ ဥပေါသကာဝတ္ထု၌ ရှိ။]

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်တို့၏နိဗ္ဗာန်

ဘာသာဋီကာ

၃၉၉

မြတ်သော အကျင့်ဖြင့် နေခြင်းကို၊ ဝသမာနာ - နေကုန်သော၊ အရိယသဘာဝကော - အရိယာဖြစ်ပြီးသော သဘာဝတို့တည်း။ ကာမဘောဂိနောတိ - ကား၊ ဂိဟိသောတာပန္နာ-လူဝတ်ကြောင်သောတာပန်တို့တည်း။ [ရဟန်းများကား ပုထုဇဉ် သောတာပန်အားလုံး ကာမဂုဏ်ကိုမခံစား၊ ထို့ကြောင့် “ကာမဘောဂိ” စာရင်း၌မပါဝင်ကြ ပါဠိတော်ကြည့်။] ဣဒ္ဓဉ္စေတိ အာဒိနိ-ဣဒ္ဓဉ္စေတိ အစရှိသောပုဒ်တို့ကို၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနာ - ဝိတ္ထာရိတာနေဝ - ချွေအပ်ပြီးကုန်သည်သာ၊ လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပတ္တန္တိ - ကား၊ လာဘဂ္ဂဉ္စေတိ - မြတ်သောလာဘ်သို့လည်းကောင်း၊ ယသဂ္ဂဉ္စေတိ - မြတ်သောအခြံအရံ အကျော်အစောသို့လည်းကောင်း၊ ပတ္တိ - ရောက်သည်၊ (နောစခေါ-မဖြစ်သေး-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)။ [အဂ္ဂေါ+လာဘော-လာဘဂ္ဂေါ၊ အဂ္ဂေါ+ယသော ယသဂ္ဂေါ၊ လာဘဂ္ဂန္တိ ယသဂ္ဂကို ဒွန်တဲ၍ ပတ္တန္တိ တပျူရိသ်တဲ။]

၁၇၅။ သန္တိ ခေါပန မေ စုန္ဒ တေရဟိ ထေရာ ဘိက္ခု သာဝကာတိ - ကား၊ သာရိပုတ္တ မောဂ္ဂလ္လာနာဒယော-အစရှိကုန်သော၊ ထေရာ-ထေရ်ဖြစ်ကုန်သော၊ (ဘိက္ခု-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဘိက္ခုနိယောတိ-ကား၊ ခေမာထေရိ ဥပ္ပလဝဏ္ဏထေရိအာဒယော-ခေမာထေရိ ဥပ္ပလဝဏ်ထေရိ အစရှိသူတို့တည်း၊ ဥပါသကာ သာဝကာ ဂိဟိ သြဒါတဝတ္ထဝသနာ ဗြဟ္မစာရိနောတိ - ကား၊ စိတ္တဂဟပတိ ဟတ္ထက အာဠာဝကာဒယော - စိတ္တသုကြယ်၊ ဟတ္ထကအာဠာဝက အစရှိသူတို့တည်း၊ ကာမဘောဂိနောတိ - ကား၊ စူဠအနာထပိဏ္ဍိက မဟာအနာထပိဏ္ဍိက အာဒယော - စူဠအနာထပိဏ်၊ မဟာအနာထပိဏ် စသတို့တည်း၊ ဗြဟ္မစာရိနိယောတိ-ကား၊ နန္ဒမာတာဒယော - နန္ဒမာတာ (နန္ဒမိခင်) စသတို့တည်း၊ ကာမဘောဂိနိယောတိ-ကား၊ ခုဇုတ္တရာဒယော-ခုဇုတ္တရာ စသတို့တည်း။

အရိယသဘာဝကော ။ ။ သောတာပန် သကဒါဂါမ်များလည်း ထိုအကျင့်ကို ကျင့်လျှင် ဗြဟ္မစာရိ-ဟုပင် ဆိုနိုင်ရကား အနာဂါမ်ကိုသာ မဖွင့်တော့ဘဲ သောတာပန် သကဒါမ် အနာဂါမ် ဖြစ်သော အရိယာအားလုံးကို သိမ်းကြီး၍ “ဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝသမာနာ အရိယသဘာဝကော”-ဟု အဋ္ဌကထာဆိုသည်။ [ဥပါသကာ ဗြဟ္မစာရိနောနာမ ပိဓေသတော အနာဂါမ်နော၊ သောတာပန္န သကဒါဂါမ်နောပိ တာဒိသာ (အနာဂါမ်များနည်းတူ ကျင့်လျှင်) တထာ (ထိုဗြဟ္မစာရိ ပုဂ္ဂိုလ်များဟူ၍) ဝုစ္စန္တိတိ ဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝသမာနာ အရိယသဘာဝကော ဣဒ္ဓေဝ ဝုတ္တိ-ဋီကာ။]

စူဠအနာထပိဏ္ဍိက။ ။ စူဠအနာထပိဏ်ကို ကာမဘောဂိစာရင်း၌ သွင်းထားသည်မှာ စဉ်းစားစွယ်ဖြစ်၏၊ ဓမ္မပဒ၊ ၁၂။ ၁၃၆။ (ဒေဝေါရောဟနဝတ္ထု) ၌ အနာဂါမ် ဥပါသကာအဖြစ် တွေ့ရသည်၊ သူသည် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာကိုယ်စား တိတ္ထိတို့အား တန်ခိုးပြရန် ခွင့်ပန်ခဲ့ဖူးလေသည်။

၁၇၆။ သဗ္ဗကာရသမ္ပန္နန္တိ - ကား၊ သဗ္ဗကာရဏသမ္ပန္နန္တိ - အလုံးစုံသော အကြောင်းတို့နှင့် ပြည့်စုံ၏။ ဣဒမေဝ တန္တိ - ကား၊ ဣဒမေဝ ဗြဟ္မစရိယံ - ဤ မြတ်သောအကျင့်ကိုသာ၊ [ဣဒမေဝဖြင့် ဗြဟ္မစရိယံကို စွဲ၊ တံ အနက် မရှိ - ဟု ပြသည်။] ဣဒမေဝ ဓမ္မံ - ဤ အဆုံးအမ တရားကိုသာ၊ သဗ္ဗာ - ကောင်းစွာ၊ ဝါ - ကောင်းသော၊ ဟေတုနာ - အကြောင်းဖြင့်၊ နယေန - နည်းဖြင့်၊ ဝဒမာနော - ပြောဆိုလိုလသော်၊ ဝါ - ပြောဆိုလိုသူသည်၊ ဝဒေယျ - ပြောဆိုရာ၏၊ ဥဒကာ သုဒန္တိ - ကား၊ ဥဒကောသုဒံ - ဟူ၍၊ (ပဒစ္ဆေဒေါ - ပုဒ်ဖြတ်ရခြင်းသည်၊ ဟောတိ၊) [ဥဒကာသုဒံကို ဥဒကော + အသုဒံ - ဟု ပုဒ်ဖြတ်သင့်သည်။]

သဗ္ဗကာရသမ္ပန္နန္တိ ။ ။ သဗ္ဗကာရန္တိ အာကာရကို ကာရဏ ဟု ဖွင့်၏။ အဘိဓာန် (၉၈၂) ဝါယာလာ အနက်များတွင် ကာရဏအနက်တည်း။ ထိုကာရဏ များကို ပါဠိတော်ကြည့်ပါ။ အချုပ်မှာ - ဆရာ၏သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဖြစ်ခြင်း၊ ဓမ္မ၏ သွင်ကွာတ ဖြစ်ခြင်း၊ သာဝကတို့က ထိုဓမ္မ၌ မဂ္ဂသစ္စာကို သိခြင်း၊ ယင်းတို့အတွက် ဗြဟ္မစရိယကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဟောပြီးဖြစ်ခြင်း၊ ဆရာက ရတ္တညှစ်ရပဗ္ဗဇိတ စသော ဂုဏ်ရှိခြင်း၊ ထို ဆရာ၌ ရဟန္တာဖြစ်ပြီးသော ကြီး လတ် ငယ် အရွယ်အမျိုးမျိုး ရှိသောဘိက္ခု ဘိက္ခုနီ၊ သာဝကများရှိခြင်း၊ ဗြဟ္မစရိယလုဝတ်ကြောင့်ဥပါသိကာမများ ရှိခြင်း၊ ကာမဘောဂီ လုဝတ်ကြောင့် ဥပါသက ဥပါသိကာမများ ရှိခြင်း၊ ထိုသာသနဗြဟ္မစရိယ၏ စည်ပင် ပြန့်ပွား လူသိများလျက် နတ်ပြည်တိုင်အောင် ထင်ရှားခြင်းတည်း။

ဦးကာ ။ ။ သဗ္ဗကာရဏ သမ္ပန္နန္တိ ယတ္ထကေဟိ ကာရဏေဟိ သမ္ပန္နန္တိ ဟောတိ၊ တေဟိ သဗ္ဗေဟိ ကာရဏေဟိ သမ္ပန္နန္တိ (ပတ်ဝန်းကျင်မှရောက်)၊ သပ္ပတ္တိ (ကောင်းစွာ ရောက်) ဥပဂတံ (ကပ်ရောက်) ပရိပုဏ္ဏံ (ပြည့်စုံ)၊ [ဤအဖွင့်ဖြင့် သမ္ပန္နန္တိ “ပရိပုဏ္ဏအနက်” ဟောကြောင်းကို ပြသည်။] သမန္တာဂတံဝါ (ကောင်းစွာ အစဉ်ရှေးရှုရောက်၍ ပြည့်စုံ) [ဤအဖွင့်ဖြင့် သမ္ပန္နန္တိ သမင်္ဂီအနက်ကို ပြသည်။]

မှတ်ချက် ။ ။ ပရိပုဏ္ဏ ပြည့်စုံဘုရား၌ “သမ္ပန္နံ သာလိကေဒါရံ စပါးပင် တို့နှင့်ပြည့်နေသော စပါးခင်း” ဟူရာ၌ ကဲ့သို့ အစိတ်အပိုင်း အားလုံးမကျန် ပြည့်နေ ခြင်းတည်း။ သမန္တာဂတ (သမင်္ဂီ) ပြည့်စုံကား - “ ပါတိမောက္ခ သံဝရေန ဥပေ တော၊ ပေ၊ သမ္ပန္နော - ပါတိမောက္ခသံဝရနှင့် ပြည့်စုံ” ဟူရာ၌ ကဲ့သို့ ထိုအရာဝတ္ထု ရှိနေ ခြင်းတည်း။ [သီလနှင့်ပြည့်ရာ၌ တကိုယ်လုံး သီလနှင့်ချည်းပြည့်သည်မဟုတ်၊ သမာဓိ ပညာ သဒ္ဓါ ဝီရိယ စသော တရားများနှင့် ကျန်အရာဝတ္ထု များလည်း ရှိသေးသည်။] မြန်မာတို့က ထိုပရိပုဏ္ဏ သမင်္ဂီ ၂ - မျိုးလုံးကိုပင် “ပြည့်စုံ” ဟု ပြန်ကြသည်။ [သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၃၆။ ရှု။]

ဥဒကာ သုဒံ ။ ။ ဤနေရာ၌ ပါဠိ အမျိုးမျိုးရှိသည်။ ယခုပါဠိတော် များ၌မူ “ဥဒကော သုဒံ” ဟု အဋ္ဌကထာ ပုဒ်ဖြတ်ပြီးသားအတိုင်းရှိနေသည်။ ဦးကာလည်း “ဥဒကာ သုဒံ” ဟုပင် ရှိသည်။

ပဿံ န ပဿတီတိ-ကား၊ ပဿန္တော-ကြည့်သူသည်၊ ဝါ - ကြည့်ပါလျက်၊
 န ပဿတိ-မမြင်၊ ကိရ - ချွေ၊ သော - ထိုဥဒက ရသေ့သည်၊ ဣမံ ပဉ္စ-ဤ
 ပြဿနာကို၊ မဟာဇနံ-များစွာသော လူအပေါင်းကို၊ ပုစ္ဆိ-ပြီ၊ တေဟိ-ထို
 ထိုလူတို့သည်၊ ဝါ-ထိုလူတို့က၊ အာစရိယ-ဆရာ၊ န ဇာနာမ-အဖြေကို မသိပါ
 ကုန်၊ နော-အကျွန်ုပ်တို့အား၊ ကထေဟိ-ပြောပြပါ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝုတ္တော-ပြောဆို
 အပ်သည်၊ (ဟုတော့)၊ သော-ထိုဥဒက ရသေ့သည်၊ အာဟ-ပြီ၊ (ကိ")၊ အယံ
 ပဉ္စော- သည်၊ ဂမ္ဘီရော- နက်နဲ၏၊ အာဟာရသပ္ပာယ် - လျှောက်ပတ်သော
 အာဟာရသည်၊ သတိ - ဖြစ်လသော်၊ (ရလသော်)၊ ထောကံ - အနည်းငယ်၊
 စိန္တေတွာ - ဖြစ်စား၍၊ ကထေတုံ - ပြောခြင်းငှါ၊ (ဖြေခြင်းငှါ)၊ သက္ကာ -
 စွမ်းနိုင်ရာ၏၊ ဣတိ-ဤသို့ပြောပြ။

တတော-ထိုမှနောက်၌၊ တေဟိ-ထိုလူတို့သည်၊ စတ္တာရော မာသေ-ငှ လူတို့
 ပတ်လုံး၊ မဟာသက္ကာရေ-ကြီးစွာသော ပူဇော်သက္ကာရကို၊ ကတေ-ပြုအပ်ပြီး
 သော်၊ တံ ပဉ္စ-ကို၊ ကထေန္တော-ပြောလိုသည်၊ (ဟုတော့)၊ ကိဉ္စ ပဿံ နပဿ
 တီတိ အာဒိ - ကိဉ္စ ပဿံ နပဿတိ အစရှိသော စကားကို၊ (အဘယ်အရာကို
 ကြည့်ပါလျက် မမြင်သနည်း အစရှိသောစကားကို)၊ အာဟ-ပြီ၊ တတ္ထ-ထို ကိဉ္စ
 ပဿံ နပဿတိ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ သာဓု နိသိတဿာတိ - ကား၊ သုဠ-
 ကောင်းစွာ၊ နိသိတဿ-သွေးအပ်ပြီးသော၊ တိဓိဏဿ-ထက်သော၊ သုနိသိတ
 ဓရဿ-ကောင်းစွာသွေးအပ်သော သင်ဓုန်း၏၊ (ဒါးငယ်၏)၊ တလံ-အပြင်သည်၊
 ပညာယတိ ကိရ - ထင်ရှားသတဲ့၊ ဓာရာ - သင်ဓုန်းသွားသည်၊ န ပညာယတိ
 (ကိရ)- မထင်ရှားဖူးတဲ့၊ ဣတိ အယံ- ကား၊ ဧတ္ထ-ဤ သာဓု နိသိတဿ အစ
 ရှိသော ပါဌ၌၊ အတ္ထော-တည်း။

သောကီရ။ ။ပဒေသဉ္စ (တစ်စိတ် တစ်ပိုင်းကိုသာ သိသော) ဥဒကရသေ့သည်
 မိမိပညာထက် မြတ်ပုံကိုပြခြင်းငှါ အနိယျာနိက အနက်၌ ယှဉ်စပ်သုံးစွဲထားအပ်သော
 ပဟေဠိဆန်သော စကားကို ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက သမ္မဉ္စဖြစ်တော်မူသည့်အတွက် နိယျာနိက
 အနက်၌ ယှဉ်စပ်သုံးစွဲ၍ ပြတော်မူခြင်းငှါ “ဥဒကော သုခံ” အစရှိသောစကားကို
 ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူထားသည်-ဟု ပြလို၍ “သော ကိရ” စသည်မိန့်။

သုဠနိသိတဿ ။ ။သွာဒိ သိဓာတ်သည် “ တေဇ- ထက်စွအောင်သွေးခြင်း ”
 အနက်ကိုဟော၏၊ ထိုသို့ ထက်အောင်သွေးထားသဖြင့် ထက်နေရကား“တိဓိဏဿ”
 ဟု ဖွင့်သည်။

ပဿံ နပဿတိ။ ။ဥဒကရသေ့၏ဆိုလိုရင်းမှာ အလွန်ထက်အောင် သွေးထား
 အပ်သော သင်ဓုန်းဒါး အမြင်ပုံသဏ္ဌာန်ကိုသာ မြင်၍ အသွားကိုမမြင် - ဟု ဆိုလို
 သည်၊ ဘုရားရှင်၏ အလိုတော်မှာ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာနှင့် ပြည့်စုံသော ဗြဟ္မ
 စရိယ၌ ကြည့်သောသူသည် နှုတ်ပယ်စရာတွေများနေ၍ မြည့်စွက်ရောကိုပင် မမြင်ဟု-
 ဆိုလိုသည်၊ [အကျယ်ကို ပါဠိတော်၌ရ။]

သင်္ဂါယိတဗ္ဗဓမ္မာဒိအပ္ပဋ္ဌိ

၁၇၇။ သင်္ဂမ္ပ သမာဂမ္ပာတိ-ကား၊ သင်္ဂန္တာ-ကောင်းစွာရောက်၍၊ သမာဂန္တာ-ကောင်းစွာလာ၍၊ အတ္ထေန အတ္ထံ ဗျဉ္ဇနေန ဗျဉ္ဇနန္တိ - ကား၊ အတ္ထေန-အနက်နှင့်၊ သဟ-တကွ၊ အတ္ထံ-ကို၊ ဗျဉ္ဇနေနပိ-သဒ္ဓါနှင့်လည်း၊ သဟ-တကွ၊ ဗျဉ္ဇနံ-ကို၊ သမာနေန္တေဟိ-ညီမျှသည်ကို ပြုကုန်လျက်၊ ဝါ-ညှိနှိုင်းကုန်လျက်၊ (သင်္ဂါယိတဗ္ဗံ၊ န ဝိဝေတဗ္ဗံ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်၊) [ပါဠိတော်၌ “သဗ္ဗေဟေဝ-အလုံးစုံသော ရဟန်းတို့သည်ပင်” ဟု ကတ္တားရှိပြီးဖြစ်၍ “သမာနေန္တေဟိ - ကုန်လျက်” ဟု အနက်ဆိုသည်။] ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ သင်္ဂါယိတဗ္ဗန္တိ - ကား၊ ဝါစေတဗ္ဗံ-သုတပါးတို့အား ဆိုစေထိုက်၏၊ ဝါ-ပို့ချထိုက်၏၊ သဇ္ဈာယိတဗ္ဗံ

သင်္ဂမ္ပ သမာဂမ္ပ။ ။ [သင်္ဂမ္ပ-သံ+ဂမ္ပ+တွာ။ သမာဂမ္ပ၌ “အာ” ပါသည်သာ ထူး၏။] “သင်္ဂမ္ပ- ကောင်းစွာရောက်” ဟူသည် စည်းဝေးမည့်အရပ်သို့ ရဟန်းများ ရောက်ရှိနေခြင်းတည်း၊ “သမာဂမ္ပ - ကောင်းစွာလာ ” ဟူသည် ပင့်ခေါ်သဖြင့် အခြားအရပ်၌ရှိသော ရဟန်းများ၏ ရောက်လာခြင်းတည်း။ [သင်္ဂမ္ပ သမာဂမ္ပာတိ တသ္မိယေဝ ဌာနေ လုပ္ပမာနာနံ ဝတိဝသေန သင်္ဂမ္ပ၊ ဌာနန္တရတော ပတ္တောသနေန သမာဂတာနံ ဝသေန သမာဂမ္ပ-ဇီကာ။]

အတ္ထေန အတ္ထံ။ ။ အတ္ထေန၌ သဟတ္ထဝယ် တတိယာတည်း၊ ဗျဉ္ဇနေနလည်း နည်းတူ၊ ထိုတွင် ပုဒ်တပါး၌လာသော အနက်နှင့် အခြားအခြားပုဒ်တို့၌ပါသော အနက်ကို ညှိနှိုင်းခြင်းသည် “အတ္ထေန အတ္ထံ” မည်၏၊ ပုဒ်တပုဒ်၌ပါသော သဒ္ဓါနှင့် အခြားအခြားပုဒ်တို့၌လာသော သဒ္ဓါကို ညှိနှိုင်းခြင်းသည် “ဗျဉ္ဇနေန ဗျဉ္ဇနံ” မည်၏။ [ပဒန္တရေ အာဂတအတ္ထေန သဟ တတ္ထ တတ္ထ အာဂတ အတ္ထံ၊ ဗျဉ္ဇနေန ဗျဉ္ဇနန္တိ ဧတ္ထာပိ ဝေသဝနယော၊-ဇီကာ။]

သမာနေန္တေဟိ။ ။ သမာနံ ကရောန္တေဟိ၊-ဇီကာ၊ ဤအလို သမာနံဟူသော ဒုတိယန္တ နာမ်ပုဒ်နောင် ကရောတိ၏အနက်၌ “တဒမိနာဒိနိ” ဟူသော မေဓဂ္ဂလ္လာန် သုတ်ဖြင့် ဣ ပစ္စည်းသက်၊ သုတ်ကြီးဖြင့် ဣကို ဧပ္ပိ၊ အန္တယက်၊ အချေ၊ “သမာနေန္တ” ဟု ဖြစ်သည်၊ ဩပမ္ပဝါ အာနေန္တေဟိ၊-ဇီကာ၊ ဤအလို- သံ+အာ+နိဓာတ်+အန္တ တည်း၊ “သမာနေန္တေဟိ- အလားတူအနက် သဒ္ဓါတို့ကို ကောင်းစွာ ဆောင်ယူကုန် လျက်” ဟု ပေးပါ။

သင်္ဂါယိတဗ္ဗံ။ ။ “သံ+ ဝါယိတဗ္ဗံ-ကောင်းစွာ ရွတ်ဆိုထိုက်၏” ဟု သဒ္ဓတ္ထ ဖြစ်၏၊ ထိုသို့ ရွတ်ဆိုခြင်းမှာ သုတပါးအား ပို့ချသည့်အနေဖြင့် ရွတ်ပြခြင်းတည်းဟု သိစေလို၍ “ဝါစေတဗ္ဗံ” ဟု ဖွင့်သည်၊ စာအုပ်မှရှိသေးသော ရှေးခေတ်က တပည့် ဖြစ်သူအား ဆရာက ရှေးဦးစွာ ရွတ်ပြရ၏၊ တပည့်က လိုက်ဆိုရ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဝါစေ-ဆိုစေ (အဆိုခိုင်း)” ဟု အနက်ဖြစ်သည်၊ ရွတ်တိုက်ချပေးခြင်းတည်း။ [သမ္ပ ဒေဝ ဝါယိတဗ္ဗံ ကထေတဗ္ဗံ၊ တံ ပန သင်္ဂါယနံ ဝါစောမဂ္ဂေါ (ပို့ချရိုးအစဉ်) ဣတိ အာဟ-“ဝါစေတဗ္ဗံ”န္တိ၊-ဇီကာ။]

(သန္ဓေယိတဗျူဟ) - သရဇ္ဈာယ် ထိုက်၏။ (ရွတ်ဆိုထိုက်၏)။ ယထာယိဓံ ဗြဟ္မစရိယန္တိ-
ကား၊ ယထာ - အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် (ရွတ်ဆိုအပ်သော်)။ သကလံ -
အလုံးစုံသော၊ ဣဒံ သာသနဗြဟ္မစရိယံ - ဤသာသနဗြဟ္မစရိယသည်။ (အဒ္ဓနိယံ-
ရှည်သောကာသ၌ဖြစ်သည်။ စိရဋ္ဌိတိကံ - ကြာမြင့်စွာ တည်ခြင်းရှိသည်။ အဿ-
ဖြစ်ရာ၏ ဟုပါဠိတော်၌စပ်။)

၁၇၈။ တတြဇစတိ - ကား၊ တတြ သံဃမဇ္ဈေ - ထိုသံသံဃအလယ်၌၊ ဝါ-
နည်း၊ တဿ - ထိုရဟန်း၏၊ ဝါ - သည်၊ ဘာသိတေ - ဟောအပ်သော အနက်
သဒ္ဓါ၌၊ (ဝေ - ဤအကြံသည်၊ စေ အဿ - ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)။ [တတြ-ထိုသံသံဃ
အလယ်၌၊ ဝါ - ထိုရဟန်း၊ ဟောအပ်သော အနက်သဒ္ဓါ၌-ဟု ပါဠိတော်၌
ပေးပါ။] အတ္ထဇ္ဇေဝ မိစ္ဆာ ဂဏှာတိ၊ ဗျဉ္ဇနာနိစ မိစ္ဆာ ရောပေတိတိ - ကား၊
“စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ” တိစ္ဆေ - ဟူသောဤပါဌ၌၊ (ဤသဒ္ဓါ၌)၊ အာရမဏံ -
အာရုံသည်၊ သတိပဋ္ဌာနံ - မည်၏၊ ဣတိ - သို့၊ အတ္တံ - ကို၊ ဂဏှာတိ - ယူ၏၊ သတိ
ပဋ္ဌာနာနိတိ ဟူ၍၊ ဗျဉ္ဇနံ - ကို၊ ရောပေတိ - တက်ရောက်စေ၏၊ ဝါ - တင်၏။

ဣမဿ နုခေါ အာရုံသော အတ္တဿာတိ - ကား၊ သတိယေဝ သတိပဋ္ဌာနန္တိ
အတ္တဿ - သတိယေဝ သတိပဋ္ဌာနံ ဟူသော ဤအနက်၏၊ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာ
နာတိ - စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ ဟူကုန်သော၊ ဣမာနိ - ဤ ပုဒ်တို့သည်၊ ဗျဉ္ဇနာနိ
ကိံ နုခေါ - သဒ္ဓါတို့လော၊ ဥဒါဟု - သို့မဟုတ်၊ စတ္တာရိ သတိပဋ္ဌာနာနိတိ -
စတ္တာရိ သတိပဋ္ဌာနာနိဟူကုန်သော၊ တောနိဝါ - ဤပုဒ်တို့သည်လည်း၊ ဗျဉ္ဇနာနိ

အတ္တဇ္ဇေဝ မိစ္ဆာ ဂဏှာတိ။ ။ အနက်ကို မှားသောအားဖြင့် ယူပုံ၊ သဒ္ဓါကို
မှားသောအားဖြင့် တင်ပုံ အခြင်းအရာကို ပြလို၍ “စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ” တိ
စသည်မိန့်၊ [ပါဠိတော် ကြည့်ပါ။] ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက “စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ” ဟု
ဟောတော်မူသား၏၊ ဤရဟန်းက ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တဓမ္မဟူသော အာရုံ ၄ ပါးကို
သတိပဋ္ဌာနံ ဟု ယူဆ၏၊ သတိကို မယူ၊ ဤသို့ အနက်အရကောက် လွဲနေသည်။
[အာရမဏံ သတိပဋ္ဌာနန္တိ ဂဏှာတိ၊ နသတိယေဝ သတိပဋ္ဌာနံ - ဋီကာ။]

ဗျဉ္ဇနာနိစ မိစ္ဆာ ရောပေတိ ။ ။ သူ၏ အယူအဆအတိုင်း၊ အာရုံ ၄ မျိုးနှင့်
လိုက်လျောအောင် “စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ” ဟု ပုံလိန်ဖြင့် မသုံးပဲ “စတ္တာရိ သတိ
ပဋ္ဌာနာနိ” ဟု နပုံလိန်ဖြင့် စကားလုံးသုံးလိုသည်။ [သတိပဋ္ဌာနာနိတိ ဗျဉ္ဇနံ ရောပေတိ
တသ္မိံ အတ္ထေ (ထိုအာရုံဟူသောအနက်၌)၊ န သတိပဋ္ဌာနာတိ - ဋီကာ။]

အချင်းမှ။ ။ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာဟူသောတရား၌ သတိသာ သတိပဋ္ဌာနံ
ဟု မယူပဲ၊ အာရုံသည် သတိပဋ္ဌာနံမည်၏ဟု အနက်ကို လွဲမှားစွာယူ၏၊ သဒ္ဓါကိုလည်း
“သတိပဋ္ဌာနာ” ဟု ပုံလိန်ဖြင့်မသုံးပဲ “သတိပဋ္ဌာနာနိ” ဟု နပုံလိန်ဖြင့်သုံးသည်။

(ကိံ နုခေါ) - တို့လော၊ ကတမာနိ ဩပါယိကတရာနိတိ - ကား၊ ဣမဿ အတ္ထဿ- သတိယေဝ သတိပဋ္ဌာနံဟူသော ဤအနက်၏၊ ကတမာနိ ဗျဉ္ဇနာနိ- အဘယ်သဒ္ဒါတို့သည်၊ ဥပပန္နတရာနိ - သာ၍ သင့်မြတ်ကုန်သနည်း၊ အလ္လိန တရာနိ-သာ၍ ကပ်ရောက်ကုန်သနည်း၊ ဝါ- သာ၍ ပြေပြစ်ကုန်သနည်း။

ဣမေသဉ္စ ဗျဉ္ဇနာနန္တိ - ကား၊ “စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ”တိ ဗျဉ္ဇနာနိ- စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ ဟူသော သဒ္ဒါတို့၏၊ “သတိယေဝ သတိပဋ္ဌာန”န္တိ- သတိယေဝ သတိပဋ္ဌာနံ ဟူသော၊ အယံ - ဤအနက်သည်၊ အတ္ထော ကိံ နုခေါ-အနက်လော၊ ဥဒါဟု-သို့မဟုတ်၊ “အာရမဏံ သတိပဋ္ဌာန”န္တိ-ဟူသော၊ ဧသော-ဤအနက်သည်၊ အတ္ထော(ကိံ နုခေါ)-လော၊ ဣတိ-ဤသို့မေးထိုက်၏၊ [ပါဠိတော်မှ “ဝစနိယော အဿ” ကို ယူ၍ အနက်ပေးသည်၊] ဣမဿ ခေါ အာရုသော အတ္ထဿာတိ - ကား၊ “အာရမဏံ သတိပဋ္ဌာန”န္တိ ဣမဿ အတ္ထဿ- “အာရမဏံ သတိပဋ္ဌာန”ဟူသော ဤအနက်၏၊ (ဣမာနေဝဗျဉ္ဇနာနိ ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)။

ယာ စေဝ တောနိတိ-ကား၊ ယာနိစေဝ တောနိ-အကြင်သဒ္ဒါတို့ကိုသာ၊ (“စတ္တာရိ သတိပဋ္ဌာနာနိ” ဟူသော အကြင်သဒ္ဒါတို့ကိုသာ)၊ မယာ-သည်၊ ဝုတ္တာနိ-ဆိုအပ်ကုန်ပြီ၊ ယာ စေဝ ဧသောတိ-ကား၊ ယောစေဝ ဧသ- အကြင် အနက်ကိုသာ၊ (“အာရမဏံ သတိပဋ္ဌာန” ဟူသော အကြင်အနက်ကိုသာ)၊ မယာ-သည်၊ ဝုတ္တာ-အပ်ပြီ၊ သောနေဝ ဥဿာဒေတဗ္ဗောတိ-ကား၊ တုမေဟိ-

ဩပါယိကတရာနိ။ ။သတိယေဝ သတိပဋ္ဌာနံ (သတိသည်သာ သတိပဋ္ဌာန မည်၏) ဟူသော အနက်၌ “စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ” ဟူသော ပုံလွန်သဒ္ဒါ၊ “စတ္တာရိ သတိပဋ္ဌာနာနိ” ဟူသော နပုလ္လိန်သဒ္ဒါ ၊ မျိုးတွင် အဘယ်သဒ္ဒါနှင့် သင့် လျော်သနည်းဟု ထိုရဟန်းအား မေးရမည်။ [ဥပပန္နတရာနိတိ ယုတ္တတရာနိ၊ အလ္လိန တရာနိတိ သိလိဋ္ဌတရာနိ- ဇီကာ။]

ယာ စေဝ တောနိ။ ။ယာစေဝဟူသောပုဒ်သည် တောနိနှင့် လိန်တူရမည်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “ယာနိစေဝ”ဟု နပုလ္လိန်မှ “ယာစေဝ”ဟု ဣတ္ထိလိန်သို့ပြောင်းနေသော လိင်္ဂပလ္လာသတည်း၊ တနည်း- ယာနိမှ ယောဝိဘက်၏ ကာရိယ နိကိုချေထားသော ဝိဘတ္တိလောပတည်း၊ ထို ယာနိစေဝ တောနိဖြင့် စတ္တာရိ သတိပဋ္ဌာနာနိကိုစွဲပါ၊ ထို ပုဒ်၏ ကတ္တား ကြိယာဖြစ်သော ပါဌသေသကိုပြုလို၍ “မယာ ဝုတ္တာနိ”ဟု ဖွင့်သည်။ [ယာ စေဝါတိ လိင်္ဂပလ္လာသေန ဝုတ္တံ၊ ဝိဘတ္တိလောပေန ဝါ- ဇီကာ။]

ယာစေဝ ဧသော။ ။“ယောစေဝ ဧသ”ဟု ဖွင့်သဖြင့် ယာသည် ဧသောနှင့် လိန် တူရမည်၊ ထို့ကြောင့် “ယောစေဝ” ဟု ပုလ္လိန်ခြင်ဆိုလိုလျက် “ယာ စေဝ” ဟု ဣတ္ထိလိန်သို့ပြောင်းသွန်ပြသားသည်၊ ထိုပုဒ်တို့ဖြင့် အတ္ထောကိုစွဲ၊ မယာဝုတ္တာဟု ပါဠိတော်၌ ပါဌသေသ ထည့်ပါ။ [ပုနယာ စေဝါတိ လိင်္ဂပလ္လာသေန ဝုတ္တံ နိဗ္ဗေသော-ဇီကာ။]

တို့သည်။ တာဝ-ရှေးဦးစွာ၊ သမ္မာ-ကောင်းစွာ၊ အတ္ထေစ - အနက်၌လည်းကောင်း၊ သမ္မာ-စွာ၊ ဗျဉ္ဇနေစ - သဒ္ဓါ၌လည်းကောင်း၊ ဌာတဗ္ဗံ-တည်ရာ၏၊ ပန-ဗျတိရိက်ကား၊ သေခ - ထို တရားဟောသောရဟန်းကို၊ နေဝ ဥဿဒဒေ တဗ္ဗော-မချီးမြှောက်ထိုက်၊ [သူ၏စကားက အလွဲအချော် ဖြစ်နေသောကြောင့် သူ့ကို မချီးမွမ်းထိုက်။] န အပသာဒေတဗ္ဗော - မကြိမ်းမောင်းထိုက်။

သညာပေတဗ္ဗောတိ-ကား၊ ဇာနာပေတဗ္ဗော-သိစေထိုက်၏၊ [ထိုရဟန်းအား ကောင်းမွန်စွာ နားလည်အောင် အေးအေးဆေးဆေး ပြောပြပါ - ဟူလို။] တဿစ အတ္ထဿဒတိ-ကား၊ “သတိယေဝ သတိပဋ္ဌာန” ၏ အတ္ထဿစ-သတိယေဝ သတိပဋ္ဌာနံ ဟူသော အနက်ကိုလည်းကောင်း၊ တေသဉ္စ ဗျဉ္ဇနာနန္တိ-ကား၊ သတိပဋ္ဌာနာတိ ဗျဉ္ဇနာနံ - သတိပဋ္ဌာနာ ဟူသော သဒ္ဓါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ နိသန္တိယာတိ-ကား၊ နိသာမနတ္ထံ-ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်ရှုခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဓာရဏတ္ထံ-ဆောင်ခြင်း မှတ်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ (သညာပေတဗ္ဗော-၌စပ်)၊ ဣမိနာ နယေန-ဖြင့်၊ သဗ္ဗဝါရေသု-တို့၌၊ အတ္ထော-ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-ထိုက်၏။

၁၈၁။ တာဒိသန္တိ-ကား၊ တုမှာဒိသံ-သင်ကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ (သင့်လို ဖြစ်သော)၊ အတ္ထုပေတန္တိ-ကား၊ အတ္ထေန - အနက်အားဖြင့်၊ ဥပေတံ-ကပ်၍ သိတတ်သော၊ အတ္ထဿ-အနက်ကို၊ ဝိညာတာရံ - သိတတ်သော၊

ဥဿဒဒေတဗ္ဗော။ ။ စုရာဒိ သဒဓာတ် (ဥ) ဥပသာရကြောင့် “မြှောက်ခြင်း” အနက်ဟော။ [နေဝ ဥဿဒဒေတဗ္ဗောတိ န ဥတ္တံသေတဗ္ဗော ပိရုဇ္ဈိတွာ ဝုတ္တတ္တာ။] အပရှေးရှိရာ၌ “ကြိမ်းမောင်းခြင်းမြှောက်ခြင်း” အနက်ကို ဟော၏။ [အပသာဒေ တဗ္ဗောတိ န သန္တိဇ္ဇေတဗ္ဗော ပိဝါဒပရိဟရဏတ္ထံ၊-ဋီကာ။]

နိသန္တိယာ။ ။ နိ+သမုဓာတ်+တိ၊ သမုဓာတ်သည် နိရှေးရှိလျှင် “ဒဿန-ကြည့် ရှုခြင်း” အနက်ကိုဟော၏။ ဤနေရာ၌ ဉာဏ်ဖြင့်ကြည့်ရှုမှတ်သားခြင်းကိုယူ၊ ထို့ကြောင့် “ဓာရဏတ္ထံ” ဟု ဖွင့်သည်။ [ဓာရဏတ္ထန္တိ ဥပဓာရဏတ္ထံသလ္လက္ခဏတ္ထံ၊-ဋီကာ။]

အတ္ထုပေတံ။ ။ [အတ္ထ+ဥပေတံ။] အဝိပရိတေန အတ္ထေန ဥပေတံ၊ တံ “အယ မေတ္တာအတ္ထော” တိ (ဤကား ဤပါဠိ၌ အနက်တည်းဟု) ဥပေစ္စ ပဋိဇာနိတွာ ဌိတံ၊-ဋီကာ၊ ဤဋီကာကိုကြည့်၍ ဥပေတံ-၌ ဥပ+ဇုဓာတ်+တပစ္စည်းတည်း၊ ဥပသည် ဥပစ္စေ (ကပ်၍) အနက်ဟော၊ ဇုဓာတ်သည် ဗုဒ္ဓိ (သိခြင်း) အနက်ဟော၊ တပစ္စည်းသည် ကတ္တားဟော-ဟု မှတ်ပါ။ အနက်အားဖြင့် “ကပ်၍ သိတတ်” ဟူရာ၌ “အနက်ကို သိသူ” ဟု ဥဇုကကို ပြလို၍ “အတ္ထဿ ဝိညာတာရံ”-ဟု ဖွင့်သည်။ အတ္ထဿသည် ဝိညာတာရံ-၏ ဆဋ္ဌိကံ၊ ဝိညာတာရံ-၌ တုပစ္စည်း။ [တဏှာ ရူပေါစတဿ (ထို အနက်ကို) ဗုဒ္ဓိတာ နာမ (သိသူမည်သည်) ဟောတိတိအာဟာ “အတ္ထဿ ဝိညာ တာရံ” ၏၊-ဋီကာ။] ဗျဉ္ဇနပေတံ -၌လည်း နည်းတူသိ။

ဗျဉ္ဇနပေတန္တိ-ကား၊ ဗျဉ္ဇနေဟိ- သဒ္ဓါတို့ဖြင့်၊ ဥပေတံ - သော၊ ဗျဉ္ဇနာနံ-
 တို့ကို၊ ဝိညာတာရံ-သော၊ (သဗြဟ္မစာရီ - ဟု ပါဠိတော်၌ စပ်)၊ ဧဝံ-သို့၊
 ဧဝံ ဘိက္ခု-ဤရဟန်းကို၊ (အနက်ကိုလည်း အမှန်အတိုင်းယူ သဒ္ဓါတို့ကိုလည်း
 အမှန်အတိုင်း တင်၍ တရားဟောသော ထိုရဟန်းကို)၊ ပသံသထ-ချီးမွမ်းကြ
 ကုန်လော၊ ဟိ-ချီးမွမ်းသင့်၏၊ ဧသော သိက္ခ-သည်၊ တုမ္မာကံ-တို့၏ (အတွက်)၊
 သာဝကော နာမ-သာဝကမည်သည်၊ န-မဟုတ်၊ စုန္န၊ သေ-ဤရဟန်းသည်၊
 (တုမ္မာကံ-တို့၏ အတွက်)၊ ဗုဒ္ဓေါနာမ-ဗုဒ္ဓမည်၏၊ ဣတိ-ဤကား ဘုရားရှင်၏
 အလိုတော်တည်း၊ [ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက ဤသို့ မိန့်တော်မူလိုသည်-ဟုလိ။] ဣတိ-သို့၊
 ဘဂဝါ-သည်၊ ဗဟုသုတံ-များစွာကြားနာအပ်ပြီးသော ဗုဒ္ဓဝစနရှိသော၊ ဝါ-
 များစွာ ကြားနာအပ်ပြီးသော သုတ္တ ဂေယျ စသည်ရှိသော၊ ဘိက္ခု - ကို၊
 အတ္တနော-ကိုယ်တော်၏၊ ဌာနေ-အရာ၌၊ ဌပေသိ-ထားတော်မူပြီ။

ပစ္စယာနုညာတကာရဏာဒိအဖွင့်

၁၈၂။ ဣဒါနိ-၌၊ တတောပိ-ထို့ထက်လည်း၊ (ဣဓ ပန စုန္န သတ္တာစ
 လောကေ ဥပပါဒိ-အစရှိသော ဒေသနာထက်လည်း)၊ [ရှေးနိဿယ-၌ တမျိုး
 စွဲ၏။] ဥတ္တရိတရံ-သာ၍ လွန်မြတ်သော၊ ဝါ-သာ၍ ထူးကဲသော၊ ဒေသနံ-ကို၊

သော ဟိ။ ။ဧဝံ ဧဝံ ဘိက္ခု-၌ ဧဝံဖြင့် ပါဠိတော်၌ လာသော “လာဘာနော
 အာဝုသော၊ သုလဉ္စနော အာဝုသော” စသော ချီးမွမ်းပုံအခြင်းအရာကို ညွှန်ပြသည်၊
 ထိုရဟန်းအား ချီးမွမ်းထိုက်ပုံကို ပြလို၍ “ဧသောဟိ” စသည်မိန့်၊ [ဣဒါနိဿ ပသံသ
 ဘာဝံ ဒဿေတုံ “ဧသော ဟိ” တိအာဒိ ဝုတ္တံ၊ - ဇီကာ။] ပသံသဘာဝံ နေရာ၌
 “ ပါသံသဘာဝံ ”ဟု ပါ၌ ဒိသဖြင့် ရှိသင့်သည်၊ ပါဠိတော်၌လည်း “ပါသံသော”ဟု
 သုံးစွဲပုံကို သတ်ပြပါ။ [ဤ ပါဠိတော် ၉၀၊ ၉၉၊ စသည်။]

ဗုဒ္ဓေါနာမ သေ။ ။သောတိ ပရိယတ္တိဓမ္မဿ သတ္တုကိစ္စကရဏတော (ဆရာ၏
 ကိစ္စကို ပြခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း) တတ္ထ စ (ထိုပရိယတ္တိဓမ္မလည်း) အဿ- (ထို
 ရဟန်း၏) သမ္မဒေဝ အဝဠိတဘာဝတော (စွဲမြဲစွာတည်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း)
 “ဗုဒ္ဓေါနာမ သော”တိ ဝုတ္တော၊ - ဇီကာ။

သတ္တနော ဌာနေ ဌပေသိ။ ။ “လာဘာ နော”တိ အာဒိနာစ အဿ (ထို
 ရဟန်း၏) (ဘာဝ-၌စပ်) ဘိက္ခုနံ ဝိယဂရုဘာဝံ (ရဟန်းတို့က ချစ်ခင်လေးစားအပ်
 သု၏အဖြစ်ကို- ချစ်ခင်လေးစားပုံကို) ဝိဘာဝေန္တော (ထင်ရှားစေလျက်) သတ္တာ တံ
 အတ္တနော ဌာနေ ဌပေသိတိ ဝုတ္တော၊ - ဇီကာ။

တတောပိ ဥတ္တရိတရံ။ ။ [ပါဠိတော် ကြည့်ပါ။] ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် “ဣဓ ပန
 ဝန သတ္တာ စ ဟောဘိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ (ပုဂံစဉ် ၁၆၈)” စသည်ဖြင့် နိယာနိက
 သာသနာကို ပြတော်မူ၏၊ ထိုနောက် “ဣဓ ဝန သတ္တာစ လောကေ ဥပပါဒိ (ပုဂံစဉ်

ဝဇေဇန္တော-တိုးပွားစေလိုတော်မူသည်။ (ဟုတော့)၊ န ဝေါအဟံ စုန္နာတိ အာဒိ-
 အစရှိသော စကားကို၊ အာဟ-ဗြ၊ တတ္ထ - ထိုန ဝေါအဟံ စုန္န အစရှိသော
 စကားရပ်၌၊ ဒိဋ္ဌ ဓမ္မိကာ - မျက်မှောက်ဘဝ၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ အာသဝါနာမ -
 အာသဝတို့မည်သည်၊ ဣလောကေ - ဤလောက၌၊ (ဤ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌)၊
 ပစ္စယဟေတု-ပစ္စည်း ၄-ပါးဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝါ-ပစ္စည်း ၄-ပါး
 ၏ ဖြစ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဥပ္ပဇ္ဇနကာ - ဖြစ်လတုံကုန်သော၊
 (ပစ္စည်း ၄ - ပါးကို ရှာခြင်း၊ သုံးဆောင်ခံစားခြင်းကြောင့် ဖြစ်လတုံကုန်
 သော)၊ အာသဝါ - အာသဝတို့တည်း၊ (ကာမာသဝ စသည်များတည်း)၊
 သမ္မရာယိကာ - တမလွန် ဘဝ၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ အာသဝါနာမ - တို့မည်သည်၊
 ပရလောကေ - နောက်လောက၌၊ (နောက်ဘဝ၌)၊ ဘဏ္ဍနဟေတု-ငြင်းခုံခြင်း
 ဟူသောအကြောင်းကြောင့်၊ (တရားဓမ္မနှင့်စပ်၍ ငြင်းရ ခုံရ သတ်ရ ဖြတ်ရခြင်း
 စသောအကြောင်းကြောင့်)၊ ဥပ္ပဇ္ဇနကာ-ကုန်သော၊ အာသဝါ-တို့တည်း။

သံဝရာယာတိ-ကား၊ ယထာ-အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် (စောင့်စည်း
 အပ်သော်) ဝါ-အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့် (ပိတ်ဆို့ အပ်သော်)၊ တေ-ထို
 အာသဝေါတရားတို့သည်၊ နပဝိသန္တိ-စိတ်အစဉ်သို့ မဝင်လာကုန်၊ ဝေ-ဤ
 အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပိဒဟနာယ-ပိတ်ဆို့ခြင်းငှါ၊ (ဓမ္မဒေသေမိ - ဟု ပါဠိ

၁၀၇) "စသည်ဖြင့် နိယျာနိကာသာသနာ၌ ကောင်းစွာ ကျင့်သော အမျိုးကောင်း
 သား ရဟန်းအား ချီးမွမ်းခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဒေသနာကို တိုးပွားစေတော်မူခဲ့၏၊
 ယခုတဖန် ထို ဒေသနာထက်ပင် ဆက်လက် တိုးပွားစေလိုတော်မူ၍ "န ဝေါ အဟံ
 စုန္န"စသော စကားကို မိန့်တော်မူသည်၊ ထို့ကြောင့် "တဘောပိ ဥတ္တရိတရံ ဒေသနံ
 ဝဇေဇန္တော" ဟု ဆိုသည်။

ဒိဋ္ဌဓမ္မိက အာသဝတို့ကို ပယ်ရန် ဟောတော်မူပုံ ။ ။ ဣဒ ဘိက္ခဝေ အရိယ
 သာဝကော မိစ္ဆာအာဇီဝံ (မှားသောအားဖြင့် အသက်မွေးမှု) ပဟာယ သမ္မာ
 အာဇီဝေန ဇိဝိတံ ကပ္ပေတိ (သံ၊ ၃။ ၈) ဟု လည်းကောင်း၊ ဣဒ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု
 ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော ဖိဝရံ ပဋိသေဝတိ (မ၊ ၁။ ၁၂။ အံ၊ ၂၊ ၃၄၁) စသည်ဖြင့်
 လည်းကောင်း သမ္မာပဋိပတ်ကို ညွှန်ပြတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည် ဒိဋ္ဌ ဓမ္မိက
 အာသဝတို့ကို ပယ်ဖျောက်ရန် တရားဟောတော်မူသည် မည်၏။

သမ္မရာယိက အာသဝတို့ကိုပယ်ရန် ဟောတော်မူပုံ ။ ။ ဘိက္ခုတို့ သင်တို့
 ထည်းကရဟန်းတပါးသည် ပါဠိတော်၏အနက်နှင့် သဒ္ဒါကို လွဲမှားစွာယူလျှင် သူ့ကို
 ချီးလဲ မချီးမွမ်းနှင့်၊ ကြိမ်းလဲ မကြိမ်းမောင်းနှင့် မှန်ကန်သော အနက်ကို မှတ်နိုင်ဖို့ရန်
 ကောင်းစွာ နားလည်အောင် ပြောပြပါဟု ပရိယတ္တိဓမ္မ၌ အယူမှားနေသူတို့ကိုသာ
 သမ္မာပဋိပတ်၌ တိုက်တွန်းတော်မူသည်၊ တရားဓမ္မနှင့်စပ်၍ ငြင်းခုံမှု စသည်ကြောင့်
 ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အာသဝေါတို့ကို တားဆီးဖို့ရာ တရားဟောရာ ရောက်အောင်
 ကြိုးစားရမည်။

တော်၌စပ်)၊ ပဋိသန္ဓေတရားတို့— ကား၊ မူလသန္ဓေတရား— အကြောင်းရင်းကို ပယ်ခြင်းအားဖြင့်၊ ပဋိဟနနာယ— ပယ်ခြင်းငှါ၊ (ဓမ္မဒေသေမိ— ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ အလံ ဝေါတံ ယာဝဒေဝ သီတဿ ပဋိသန္ဓေတရားတို့— ကား၊ တံ—ထို သက်န်းသည်၊ (ငါဘုရားခွင့်ပြုတော်မူအပ်သော ထို သက်န်းသည်)၊ တုမှာကံ— သင်တို့၏၊ သီတဿ— အအေးကို၊ ပဋိသန္ဓေတရား— ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှါ၊ သမတ္တိ— စွမ်းနိုင်၏၊ ဣဒံ—ဤအနက်သည်၊ ဝါ—ကို၊ ဝုတ္တံ—ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ—ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ—၏၊ (ကို ဝုတ္တံ ဟောတိ)၊ ယံ စိဝရံ—ကို၊ ဝေါ—တို့အား၊ မယာ—သည်၊ အနုညာတံ—ခွင့်ပြုတော်မူအပ်ပြီ၊ တံ— ထိုသက်န်းကို၊ ပါရုပိတွာ—ရုံ၍၊ (ရန်း၍) ဒပ္ပံဝါ— ထောင်လွှားခြင်းကို လည်းကောင်း၊ မာနံဝါ— မာန်မူခြင်းကိုလည်း ကောင်း၊ ကုရုမာနာ— ပြုကုန်လျက်၊ ဝိဟရိဿထ— နေကြလိမ့်မည်၊ ဣတိ— ဤသို့ ရည်ရွယ်၍၊ န အနုညာတံ—ခွင့်ပြုတော်မူအပ်သည် မဟုတ်။

ပုန-အဟုတ်ကား၊ တံ—ကို၊ ပါရုပိတွာ—ရုံ၍၊ သီတပုဋိသန္ဓေတရားတို့— အအေးကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း အစရှိသည်တို့ကို၊ ကတွာ—၍၊ သုခံ—စွာ၊ သမဏဓမ္မံ— ရဟန်း တရားကို၊ ယောနိသော—သင့်သော အကြောင်းအားဖြင့်၊ မနသိကာရံ— နှလုံး သွင်းမှုကို၊ ကရိဿထ— ပြုကြလိမ့်မည်၊ ဣတိ—ဤသို့ ရည်ရွယ်တော်မူ၍၊ အနု ညာတံ—အပ်ပြီ၊ (ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ)၊ [ကို ဝုတ္တံ ဟောတိ—ဟူသော အမေးကို ဖြေသည်။] စ—ဆက်၊ ဣဒမတ္ထိကံတံ ဝေ— ဤ အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုသာ၊ ဥပါဒါယ-အကြောင်းပြု၍၊ စိဝရံ—ကို၊ (အနုညာတံ)ယထာ—ခွင့်ပြုအပ်သကဲ့သို့၊ ဝေ—တူ၊ ပိဏ္ဍပါတာဒယောပိ—ဆွမ်း အစရှိသည် တို့ကိုလည်း၊ (အနုညာတာ)။

ဣဒမတ္ထိကံတံ။ ။ [ဣဒံ+အတ္ထ+ဣက+တာ။] ယထာစ စိဝရံ စသောဝါကျ၌ “ဣဒမတ္ထိကံတံ ဥပါဒါယ” —ဟုပါဌသေသထည့်၍ အနက်ပေးရန် ဦးစွာနှင့်၏။ ထိုဣဒ မတ္ထိကံတံ ဥပါဒါယ-ဖြင့် “သီတပုဋိသန္ဓေတရားတို့ ကတွာ သုခံ သမဏဓမ္မံ ယောနိသော မနသိကာရံ ကရိဿထ”ကို အကျဉ်းချုပ်ထားသည်။ ထို့ကြောင့် “ဣဒ မတ္ထိကံတံ- အချမ်းစသည်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ရဟန်းတရားကို ကောင်းစွာ နှလုံးသွင်းနိုင်ခြင်းအကျိုး ရှိသည်၏အဖြစ်ကိုသာ” ဟု အနက်ပေးရသည်။

တနည်း။ ။ ဣဒမတ္ထိကံတံ ဣဒမတ္ထိကံတံ ဣဒမတ္ထိကံတံ အတ္ထိကံတံ၊ ဣဒမတ္ထိကံတံ ပိဏ္ဍပါတာဒယောပိ အတ္ထိကံတံ— ဟူသော အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၀, ကို ကြည့်၍ “ဣဒမတ္ထိကံတံ-ဤကောင်းမြတ်သော အကျင့်ဖြင့် အလိုရှိသူ၏ အဖြစ်ကိုသာ၊ ဝါ— ဤသက်န်းစသော ပစ္စည်းမျှဖြင့် အကျိုးရှိသူ၏ အဖြစ်မျှကိုသာ” ဤသို့လည်း ပေးနိုင် သည်။ တနည်း- “ဣဒမတ္ထိကံတံ ကုသလဓမ္မေတိ အတ္ထိကံတံ ဣဒမတ္ထိကံတံ ဣဒမတ္ထိကံတံ ဣဒမတ္ထိကံတံ—ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၀, ကို ကြည့်၍ “ဣဒမတ္ထိကံတံ-ဤ ကုသိုလ် တရားတို့ဖြင့် အလိုရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဘာဏ်ကိုသာ” ဟုလည်း ပေးနိုင်သည်။

ပန-ဆက်၊ ဧတ္ထ - ဤ အလံ ဝေါတံ ယာဝဒေဝ သိတဿ ပဋိသံဘာတယ အစ ရှိသော ပါဠိရပ်၌၊ အနုပဒဝဏ္ဏနာ- အစဉ်ဖြစ်သော ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကို၊ ဝိသုဒ္ဓိ မဂ္ဂေ-၌၊ ဝုတ္တနယေနဝ - ဖြင့်သာ၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိုက်၏။

သုခလ္လိကာနုယောဂါဒိအဖွင့်

၁၈၃။ သုခလ္လိကာနုယောဂန္တိ- ကား၊ သုခလ္လိယနာနုယောဂံ- ချမ်းသာ၌ ပြိုကပ်သည်ဖြစ်၍ အဖန်ဖန် အားထုတ်မှုကို၊ သုခသေဝနာ ဓိမုတ္တံ - ချမ်းသာ၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ သက်ဝင်ခြင်းကို၊ (အနုယုတ္တာ - ဟု ပါဠိတော်၌ စပ်)၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ သုခေတီတိ-ကား၊ သုခိတံ-ချမ်းသာသို့ ရောက်သည်ကို၊ ဝါ- လွန်စွာ ဖြစ်သော ချမ်းသာခြင်းရှိသည်ကို၊ ကရောတိ၊ ပိဏောတီတိ- ကား၊ ပိဏိတံ- လွန်စွာဖြစ်သော နှစ်သက်ခြင်းရှိသည်ကို၊ ဝါ- လွန်စွာဖြစ်သော ပြည့်ဖြိုးခြင်းရှိ သည်ကို၊ ထူလံ-ဝဖြိုးသည်ကို၊ ကရောတိ။

၁၈၄။ အဋ္ဌိတဓမ္မာတိ-ကား၊ နဋ္ဌိတသဘာဝါ- တည်တံ့သော သဘော မရှိကုန်သည်၊ (ဟုတွာ) [ဝိဟရန္တိ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်] နော - ငါတို့၏၊ ဝါ- တို့မှာ၊ ဇိဝ္ဗါ-လျှာသည်၊ အတ္ထိ-၏၊ ဣတိ-ဤသို့ ကြံ၍၊ ယံယံ-အကြင်အကြင်

မှတ်ချက်။ ။ ဝိသုဒ္ဓိဝိ-၌ “အတ္ထိ” ဟု တဒ္ဓိတ်ဖြစ်ပြီးမှ ဣမ (ဣဒ) နှင့် သမာသ် တွဲ၏၊ မောင်၊ ပဋိကာ၊ တတိယကဏ္ဍ ၅၅-သုတ်၌ “ဣဒမတ္ထော” ဟု ရှေးဦးစွာ သမာသ်တွဲပြီးမှ အဿတ္ထိဆင့်သည်၊ အကျယ်ကို ထိုသုတ်၌ ရှု၊ ထို့ပြင် ဤဝိကာ၌ ဣမ မတ္ထိကတံ-ဟု တွေ့ရ၏၊ ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ကား က-မပါပဲ “ဣဒ မတ္ထိတံ” ဟု ရှိသည်၊ အနက်တူပင်။

သုခေတိ။ ။ [သုခ+ကာရိတ်ဇော+တိ။] ချမ်းသာစေ၏ ဟု အနက်ဖြစ်၏၊ သုခိတံ ကရောတိကား အဓိပ္ပါယ်တ္ထ၊ သုခိတံ၌ သဗ္ဗာတအဿတ္ထိ အနက်၌ ဣတပစ္စည်း။ [သုခိတံတိ သဗ္ဗာတသုခံ-ဋီကာ။]

ပိဏောတိ။ ။ ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ၌ ပိဏဓာတ်မတွေ့ရ၊ “ပိဏ တပ္ပနေ- နှစ်သက်စေ ခြင်း” ဟု တွေ့ရသည်၊ ပိဏိန္ဒြိယာစသည်၌ ပိဓာတ်+ ယု ပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော “ပိဏ” နာမ်ပုဒ်ကား ရှိ၏၊ သို့ဖြစ်၍ ပိဏဓာတ်မှ ပိဉ္စ ဒိဃပြု၍ “ပိဏောတိ” ဖြစ်သည်ဟု ကြံသင့် သည်၊ နိတိ၊ ဓာတု (၆၁) ၌ကား ပရိပုဏ္ဏအနက်ဟော ပိဏဓာတ်ရှိ၏၊ ထိုအလို ပိဉ္စ ဒိဃပြုဖွယ်မလိုတော့၊ “ပိဏောတိ-ပြည့်ဖြိုးစေ၏၊ ဝါ-နှစ်သက်စေ၏” ဟု ဖေ။

ပိဏိတံစသည်။ ။ ပိဏိတန္တိ ဓာတံ (မိမိကိုယ်ကိုဆောင်နိုင်သူ၊ ဝသူ)၊ သုဟိတံ (ပြည့်စုံလုံလောက်သူ)၊ တထာဘူတော ပန ယသ္မာ ထုံလသရီရော ဟောတိ၊ တသ္မာ ထူလံ ကရောတီတိ ဝုတ္တံ-ဋီကာ။ [ပိဏိတံ၌ ပိဏနာမ်ပုဒ်+ ဣတပစ္စည်း။]

အဋ္ဌိတဓမ္မာ။ ။ တိတ္ထိများက ရဟန်းတို့ကို “စကားမတည်သူများ” ဟု ယူဆ ကြ၏၊ “တရံတခါ မဂ်ပြော၊ တရံတခါ ဖိုလ်ပြော၊ တရံတခါ နိဗ္ဗာန်ပြောနှင့် လျှာ အရိုးမရှိတိုင်း လည်ပတ်၍ တွေ့ကရပြောသူများ” ဟု ဆိုလို၏၊ စကားမတည်လျှင် ထို

အကြောင်းအရာကို၊ ဣန္ဒြိယ - ပြောခြင်းငှါ အလိုရှိကုန်၏၊ (ပြောလိုကုန်၏)၊
 တံတံ- ထိုထို အကြောင်းအရာကို၊ ကထေန္တိ - ကုန်၏၊ ကဒါစိ-တခါတလေ၌၊
 မဂ္ဂံ- မဂ်ကို၊ ကထေန္တိ-ကုန်၏၊ ကဒါစိ-၌၊ ဖလံ-(ကထေန္တိ)၊ ကဒါစိ-၌၊ နိဗ္ဗာနံ
 (ကထေန္တိ)ဣတိ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ အဓိပ္ပါယ်-အညတိတ္ထိယ ပရိဗ္ဗာဇက
 တို့၏ အလိုတည်း။

ဇာနတာတိ- ကား၊ သဗ္ဗညုတညာဏေန- သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ဖြင့်၊ ဇာန
 နန္တေန-သိတော်မူသော၊ ပဿတာတိ-ကား၊ ပဉ္စဟိ-ငါးပါးကုန်သော၊ (ဗုဒ္ဓ ဓမ္မ
 သမန္တနှင့် ဒိဗ္ဗ ပညာအားဖြင့် ငါးပါးကုန်သော)၊ စက္ခုဟိ-တို့ဖြင့်၊ ပဿနန္တေန-
 မြင်တော်မူသော၊ (တေန ဘဂဝတာ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဂမ္ဘီရနေမောတိ-
 ကား၊ ဂမ္ဘီရဘူမိ-နက်သောမြေသို့၊ အနုပရိဋ္ဌော- သက်ဝင် တည်နေသော၊

ရဟန်းများ၏သဘောထားလည်း စွဲစွဲမြဲမြဲ မတည်ဟုပင် ပရိမိတ်များက ဆိုလိုကြသည်။
 ထို့ကြောင့် “ ဇိတ္တိနော အတ္ထိ ” စသည်ဖြင့် သရုပ်ဖော်သည်။ - [န + ဋ္ဌိတ
 သဘာဝါတိ အနဝဋ္ဌိတသဘာဝါ (စွဲမြဲတည်တံ့သောသဘော မရှိကုန်)၊ ဧဝရူပံယ
 ကထာယ အနဝဋ္ဌာန ဘာဝော သဘာဝေါပိ တေသံ (ထိုသင်္ကပ္ပတ္ထိယတို့၏)
 အနဝဋ္ဌိတောတိ အဓိပ္ပါယ်- ဋီကာ။]

ဇာနတာ ပဿတာ။ ။ပဉ္စစက္ခုဟိအရ ဗုဒ္ဓစက္ခု၊ သမန္တ၊ ဉာဏ၊ ဒိဗ္ဗ၊ ဓမ္မ
 စက္ခု ဟု ငါးမျိုးရှိ၏။ ဇာနတာ အရ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ယူခဲ့သောကြောင့် သဗ္ဗညုတ
 ဉာဏ်နှင့် သမန္တစက္ခုသည် ဉာဏ်တပါးတည်း ဖြစ်သဖြင့် ယူပြီးသားကို မယူရသော
 အဂ္ဂဟိတဂ္ဂဟဏနည်းအားဖြင့် ၄ ပါးကိုသာယူပါ ဟု ဋီကာဆိုသည်။ ပါဠိတော်၌
 ကား-ဇာနတာ- သဗ္ဗညုတဉာဏ်ဖြင့် သိတော်မူသော၊ ပဿတာ-ဗုဒ္ဓ ဓမ္မ သမန္တနှင့်
 ဒိဗ္ဗ ပညာ ငါးဖြာသောဉာဏ်မျက်စိဖြင့် မြင်တော်မူသောဟု ပေးပါ။ [ပညာနေရာ၌
 မံသစက္ခုကိုထည့်၍ “ဗုဒ္ဓ ဓမ္မ၊ သမန္တနှင့် ဒိဗ္ဗ မံသ”ဟုလည်း ဖွင့်ကြ၏။]

ဇာနည်း။ ။သဗ္ဗညုတဉာဏ်နှင့် သမန္တစက္ခုသည် ဉာဏ်တပါးတည်း ဖြစ်သော်
 လည်း သိဇ္ဈယ်တရားအားလုံး၌ သိခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပုံကိုစွဲ၍ “ ဇာနတာ ” ဟု
 လည်းကောင်း၊ လက်တွင် တင်ထားအပ်သော ရှစ်ရှားသီးကဲ့သို့ မျက်မှောက်ပြုသော
 အားဖြင့် မြင်တော်မူပုံကိုစွဲ၍ “ပဿတာ”ဟုလည်းကောင်း ဆိုသည်။ ဤအလို “ဇာန
 တာ - အလုံးစုံသော ဥေယျတရားတို့ကို သိတော်မူသော၊ ပဿတာ - လက်တွင်
 တင်ထား ရှစ်ရှားသီးအသွင် မြင်တော်မူသော”ဟု ပေးပါ။

ဂမ္ဘီရနေမော။ ။ နေမ ဟူသည် တိုင်အစရှိသည်တို့ ဝင်ရောက် တည်နေအပ်
 သော မြေအရပ် (ကွင်း) တည်း။ ထို့ကြောင့် “ဂမ္ဘီရဘူမိ”ဟု ဖွင့်သည်။ “ဂမ္ဘီရံ +
 နေမံ + ယဿာတိ- ဂမ္ဘီရနေမော (ဣန္ဒြိယလော)။ [နေမံဝုစ္စတိ ထုပ္ပာဒိဟိ အနုပရိဋ္ဌ
 ဘူမိပုဗ္ဗေသေတိ အာဟ “ဂမ္ဘီရဘူမိ” အနုပရိဋ္ဌော”တိ၊-ဋီကာ။]

သုခလ္လိကာနုယောဂါဒိအဖွင့် ဘာသာဋီကာ

၄၁၁

သုနိခါတောတိ—ကား၊ သုဠ-ကောင်းစွာ၊ နိခါတော—စိုက်အပ်သော၊ (ဣန္ဒ
ခီလောဝါအယောခီလောဝါ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဝေမေဝ ခေါ်အာရုသော
တိ— ကား၊ ဝေ— ဤအတူ၊ ခီဏာသဝေဝါ- သည်၊ နဝ — ကိုးပါးကုန်သော၊
ဌာနာနိ - အရာတို့ကို၊ အဇ္ဈာစရိတုံ - လွှမ်းမိုး၍ ကျင့်ခြင်းငှါ၊ ဝါ-လွန်ကျူး
ခြင်းငှါ၊ အဘဗ္ဗော— မထိုက်၊ တသ္မိံ - ထို ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၌၊ အနဇ္ဈာစာရော—
လွန်ကျူးမှုမရှိ၊ အစလော— တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိ၊ အသမ္ပဝေဒီ - ပြင်းစွာလှုပ်ရှား
သိမ်းယိုင်ခြင်းမရှိ။

တတ္ထ—ထို ကိုးမျိုးသောဌာနတို့တွင်၊ သဉ္စိစ္စ-သတ္တဝါဟုသိသော သညာနှင့်
တက္ခ သေစေလိုသောစေတနာဖြင့် စေ့ဆော်၍၊ ပါဏံ—သတ္တဝါကို၊ ဇီဝိတာ-
ဇီဝိတိန္ဒြေမှ၊ ဝါ-အသက်မှ၊ ဝေဝါရောပနာဒီသု-ခွဲခြင်း အစရှိသည်တို့၌၊ [သတ္တဝါ
ဟု ခေါ်သော ခန္ဓာကိုယ်နှင့် အသက်ဟု ခေါ်သော ဇီဝိတိန္ဒြေကို ခွဲခြင်း
သတ်ခြင်း အစရှိသည်တို့၌။] သောတာပန္နာဒယောပိ - သောတာပန် အစရှိသူ
တို့သည်လည်း၊ အဘဗ္ဗော— မထိုက်ကုန်၊ သန္နိမိကာရကံ ကာမေ ပရိဘုဉ္ဇိတုန္တိ—
ကား၊ ဝတ္ထုကာမေဝ—တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ကိလေသကာမေဝ — တို့ကိုလည်း
ကောင်း၊ သန္နိမိံ-သိုမှီး သိမ်းဆည်းမှုကို၊ ကတော-ပြု၍၊ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ— သုံးဆောင်
ခံစားခြင်းငှါ၊ (အဘဗ္ဗော-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ [သန္နိမိံ ကတောဖြင့် သန္နိမိ
ကာရကံ၌ ကြိယာဝိသေသန အနက်ဝယ် ဒုတိယာ သက်ကြောင်းကို ပြသည်၊
“သန္နိမိကာရကံ-သိုမှီးသိမ်းဆည်းမှုကိုပြု၍”ဟု ပါဠိတော်၌ပေး။] သေယုထာပိ
ပုဗ္ဗေ အဂါရိကဘူတောတိ—ကား၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေး၌၊ ဂိဟိဘူတော—လူဖြစ်၍ဖြစ်သူ
သည်၊ (သမာနော + ဖြစ်စဉ်)၊ ပရိဘုဉ္ဇိတိ ယထာ—သုံးဆောင် ခံစားသကဲ့သို့၊
ဝေ—တူ၊ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ- ငှါ၊ အဘဗ္ဗော— မထိုက်။

တသ္မိံ အနဇ္ဈာစာရော။ ။ တသ္မိံန္တိ ခီဏာသဝေ၊ အနဇ္ဈာစာရော၊ ပေ၊ သေတု
ဃာတော ခီဏာသဝါနံ၊-ဋီကာ၊ လွန်ကျူးမှုမှန်သမျှကို ရဟန္တာများသည် အရဟတ္တ
မဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ သတ်ဖြတ်အပ်ပြီး ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် မလွန်ကျူးကြတော့။

သောတာပန္နာဒယော။ ။ [နဝ - ဌာနအရကို ပါဠိတော်ကြည့်။] အာဒိဖြင့်
သကဒါဂါမ် အနာဂါမ်တို့ကို ယူ၊ ထိုတွင် အနာဂါမ်များကား ရဟန္တာ ကဲ့သို့ပင်
ကိုးဌာနလုံး၌ မလွန်ကျူးထိုက်တော့၊ သောတာပန် သကဒါဂါမ်များကား တတိယ
ဌာနဖြစ်သော မေထုနဓမ္မအမှု၊ ပဉ္စမဌာနဖြစ်သော ကာမေ သန္နိမိကာရက ပရိဘုဉ္ဇန
အမှုတို့၌ မလွန်ကျူးဟု မဆိုနိုင်သေး၊ ကျန် ၇ ဌာန၌ကား မလွန်ကျူးတော့ပါ။

ပဉ္စဗျာကရဏအဖွင့်

၁၈၇။ ဟိ-မှန်၏၊ အဂါရမဇ္ဈေ-အိမ်၏အလယ်၌၊ ဝါ-အိမ်ရာတည်ထောင်လှူဘောင်၌၊ ဝသန္တာ-နေကုန်သော၊ သောတာပန္နာဒယော- စသူတို့သည်၊ ယာဝဇီဝံ-အသက်၏အပိုင်းအခြားအတိုင်း၊ ဝါ-အသက်ထက်ဆုံး၊ ဂိဟိဗျဉ္ဇနေန-လှူအသွင်ဖြင့်၊ တိဋ္ဌန္တိ-တည်ကုန်၏၊ ပန-ကား၊ ခိဏာသဝေါ-သည်၊ အရဟတ္တံ-သို့၊ ပတောဝ-ရောက်၍သာ၊ (ရောက်လျှင်ရောက်ခြင်း)၊ မနုဿဘူတော-လူဖြစ်သူသည်၊ (လူဖြစ်သောရဟန္တာသည်-ဟူလို၊) ပရိနိဗ္ဗာတိဝါ-ပရိနိဗ္ဗာန်သော်လည်းစံ၏၊ ပဗ္ဗဇတိဝါ-ရှင်ရဟန်းသော်လည်းပြု၏၊ စာတုမဟာရာဇိကာဒိသု-စာတုမဟာရာဇ်အစရှိကုန်သော၊ ကာမာဝစရဒေဝေသု-ကာမာဝစရံ နတ်ပြည်တို့၌၊ မဟုတ္တမ္ပိ-တဏှာမျှလည်း၊ န တိဋ္ဌတိ-မတည်၊ ကသ္မာ-ကြောင့်နည်း၊ ဝိဝေကဋ္ဌာနဿ-ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်၏၊ အဘာဝါ-မရှိခြင်းကြောင့်တည်း။ [ကာမဂုဏ်အာရုံ အလွန်ပေါသော နတ်ပြည်၌ အနည်းငယ်မျှ တိတ်ဆိတ် ငြိမ်သက်မှုမရှိ၊ ထို့ကြောင့် ထို နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်ရှိ နတ်များ ရဟန္တာဖြစ်လျှင် ချက်ခြင်းပင် ပရိနိဗ္ဗာန် စံကြရသည်။]

ပန-အဖို့တပါးကား၊ (တနည်း)၊ ပန-ဗျတိရိက်ကား၊ ဘုမ္မဒေဝတ္တဘာဝေ-ဘုမ္မဇိုင်းနတ်၏အတ္တဘော၌၊ ဝါ-ဘုမ္မဇိုင်းနတ်၏ဘဝ၌၊ ဌိတော-တည်သူသည်၊ အရဟတ္တံ-သို့၊ ပတောပိ-၍လည်း၊ တိဋ္ဌတိ-တည်နိုင်၏၊ [ဘုမ္မဇိုင်းနတ်များကား တိတ်ဆိတ် ငြိမ်သက်သော တောတောင်များ၌ ဝိဝေက ရနိုင်၍ ရဟန္တာအဖြစ်ဖြင့် တည်နိုင်ကြသည်။] တဿ-ထိုသူ၏၊ (ထို ဘုမ္မဇိုင်းနတ်၏ အတ္တဘော၌တည်၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သူ၏)၊ ဝါ-နှင့်၊ ဝသေန-အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ-စပ်သဖြင့်၊ အယံ ပဉ္စော-ဤပြဿနာသည်၊ (အာဇာဓော သော

ဂိဟိဗျဉ္ဇနေန။ ။ ဂိဟိလိဂေန (လှူအသွင်ဖြင့်)၊ [လှူအသွင်ဟူရာ၌ လူဝတ်ကြောင်များဝတ်သော အဝတ်အစားကို ဝတ်ခြင်း၊ ဆံမုက်ဆိတ် ကျင်စွယ်ထားခြင်းများတည်း။] ခိဏာသဝေါ ပန ဂိဟိဗျဉ္ဇနေန အရဟတ္တံ ပတ္တောပိ န တိဋ္ဌတိ ဝိဝေကဋ္ဌာနဿ အဘာဝါတိ အဓိပ္ပါယ်သာ (အဋ္ဌကထာဆရာ၏အလို)၊-ဦးက။

အယံ ပဉ္စော အာဝတော။ ။ လူဖြစ်သူက ရဟန္တာဖြစ်လျှင် လှူအသွင်ဖြင့် မတည်စွတဘဲ ဝိဝေကရရန် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြု၊ သို့မဟုတ် ရဟန်းပြုရိုးရှိ၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် ထို ရဟန်းအတွက်လည်း ဤကိုးဌာန၌ မလွန်ကျူးထိုက်ကြောင်းကို သိက္ခာပုဒ်များ အထင်အရှား ရှိပြီ၊ ထို့ကြောင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်အတွက် အာဇာဓာ အထူးပြောနေစရာမလို၊ မပြောပဲနှင့် သိနိုင်လောက်သည်၊ ယခုကား တဘဝလုံး ရဟန်းမပြုပဲ မိမိ လက်ရှိဘဝဖြင့် ဤ ကိုးဌာနကို မလွန်ကျူးထိုက်ကြောင်းကိုဟောတော်မူသဖြင့် ဤပြဿနာသည် ဘုမ္မဇိုင်း နတ်ဘဝ၌တည်သော ရဟန္တာအတွက်သာ ဖြစ်ပေါ်လာသည် ဟု အဋ္ဌကထာဆရာ မှတ်ချက် ချသည်။

နဝ ဌာနာနိ အဇ္ဈာစရိတုံ-ဟူသော ဤပြဿနာသည်။ အာဂတော-လာပြီ၊
[ပါဠိတော်၌ လာပြီ။] ပန-ထိုသို့ပင် လာပါသော်လည်း၊ (ထိုသို့ပင် ဘုမ္မဇိဝံး
နတ်၏ အတ္တဘောဉ်တည်၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သူ၏အစွမ်းဖြင့် လာပါ
သော်လည်း)။ ဘိန္ဒဒေါသတ္တာ - ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော ကိလေသာအပြစ်
ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အဿ - ထိုနတ်၏၊ ဘိက္ခုဘာဝေါ- ဘိက္ခုအဖြစ်ကို၊
ဝေဒိတဗျော-ထိုက်၏။

အတိရကန္တိ-ကား၊ အတိရံ- အဆုံးမရှိသော၊ အပရိစ္ဆေဒံ - အပိုင်းအခြား
မရှိသော၊ မဟန္တိ-ကြီးကျယ်သော၊ [ဉာဏဒဿနံ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်။] ပန-
ဗျုတ်ရိုက်ကား၊ [ပါဠိတော်လာ စခေါ၏အဖွင့်။] နောစ ခေါ် အနာဂတန္တိ-
ကား၊ အနာဂတ်-အနာဂတ်ဖြစ်သော၊ အဒ္ဓါနံ-ကာလကို၊ အာရဗ္ဗ-အကြောင်း

ဘိန္ဒဒေါသတ္တာ။ ။သို့ဖြစ်လျှင် ပါဠိတော်၌ “ဒိဏာသဝေါ ဘိက္ခု”ဟု ရှိသော
ကြောင့် ရဟန်းခံခွင့်မရှိသော ဘုမ္မဇိဝံးနတ်သည် အဘယ်နည်းဖြင့် “ဘိက္ခု”မည်နှင့်
ပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ “ဘိန္ဒ ဒေါသတ္တာ ပန” စသည်မိန့်၊ ကိလေသာအပြစ်
အားလုံးကို ဖျက်ဆီးပြီး ဖြစ်ရကား “ကိလေသေ ဘိန္ဒတိတိ ဘိက္ခု” အရ ဘိက္ခု
(ရဟန်း)ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်- ဟူလို၊ “အဘဗျော သော နဝဌာနာနိ အဇ္ဈာစရိတုံ”၏
အယံ ပဌော အာဂတော ဣတရဿ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ (အားဖြင့်) ပရိနိဗ္ဗာနေနဝါ အဘဗ္ဗ
တာယ (မထိုက်သည်၏အဖြစ်ကို)၊ အဝုတ္တသိဒ္ဓတ္တာ (မဆိုအပ်ဘဲ ပြီးသောကြောင့်
တည်း)၊ ယဒိ ဧဝံ ကတံ ဘိက္ခု ဂဟဏန္တိ အာဟ- “ဘိန္ဒ ဒေါသတ္တာ”တိ အာဒိ။
(ဋီကာ)။

မှတ်ချက်။ ။ဘိက္ခု၌ ဘိဒိ+ရူ ပဗ္ဗည်း၊ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ပြီးပါ၊ ဘိန္ဒဒေါသတ္တာကို
“ဖျက်ဆီးပြီးသောဒေါသရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်”ဟု ရှေးနိဿယ၌ ပေး၏၊ ဒေါသ
သာမက ကိလေသာအားလုံး ဖျက်ဆီးပြီးဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ “ဘိန္ဒတိ
ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ”ဟူသော အဘိ၊ ဝိဘင်္ဂ၊ ၂၅၄ ပါဠိတော်နှင့် ထို၏ အဋ္ဌ
ကထာကို ထောက်၍လည်းကောင်း ဒေါသ အရ ကိလေသာဟူသော အပြစ်ကိုယူ၍
အနက်ပေးထားသည်။

အတိရကံ။ ။တိရ-သဒ္ဓါသည် ပါရဂဝတိယံ (အားသို့ ရောက်ခြင်း) အနက်
ဟော ဟု ထောမနိမိဆို၏၊ အဆုံးသို့ ရောက်လျှင် အပိုင်းအခြားရှိသည် ဟု ဆိုနိုင်၏၊
ဤ၌ အတိရ- ဟု ဆိုသောကြောင့် အပိုင်းအခြားမရှိရကား “အပရိစ္ဆေဒံ” ဟု
ဖွင့်သည်၊ ထိုသို့ အပိုင်းအခြား မရှိခြင်းမှလည်း ဉာဏ်တော်က ကျယ်ပြန့်သော
ကြောင့် ဖြစ်ရကား “မဟန္တိ”ဟု ဆိုသည်၊ မှန်၏-သိဇ္ဇယတရားက များပြားကျယ်ပြန့်
သောကြောင့် ဉာဏ်တော်လည်း ကြီးမား ကျယ်ပြန့်သည်၊ ဤ စကားအရ “အပရိ
စ္ဆေဒံ” ဟု ဆိုသော်လည်း ညေယျတရားအားလုံးကို တုရားရှင်၏ ဉာဏ်စွမ်းဖြင့်
ပိုင်းခြားနိုင်၏ ဟူသော အနက်ကို ပြပြီးဖြစ်သည်။ [ဉာဏပရိယန္တိကံ နေယျံ
(ညေယျံ)။-ခု၊ ၇။ ၁၁၉။ ၁၃၉။ စသည်။]

၄၁၄

သုတ်ပါဏေယျ

ပါသာဒိကသုတ်

ပြု၍၊ ဧဝံ-သို့၊ (အတိရက ဉာဏဒဿနကို)၊ န ပညပေတိ - အပြားအားဖြင့် သိစေတော်မူ၊ ဝါ-ပညတ်တော်မူ၊ အတိတမေဝ-အတိတ်ကိုသာ၊ သမဏော ဂေါတမော - သည်၊ ဇာနာတိ မညေ- သိသည် ဟု ထင်၏၊ အနာဂတံ - ကို၊ န(ဇာနာတိ မညေ)-မသိ ဟု ထင်၏၊ တထာ ဟိ- ထိုစကားမှန်၏၊ (တနည်း) တထာ ဟိ (တတော ဧဝံ)- ထို့ကြောင့်ပင်၊ အဿ - ထို ရဟန်းဂေါတမ၏၊ အတိတေ - ဌ၊ အနုဆဋ္ဌသတ ဇာတကာနုဿရဏံ - ဆန္ဒအားဖြင့် ခြောက်ရာ မြောက် ဇာတ်တို့ကို အောက်မေ့နိုင်ခြင်းသည်၊ ဝါ- ငါးရာ၊ ငါးဆယ်သော ဇာတ်တို့ကို အောက်မေ့နိုင်ခြင်းသည်၊ ပညာယတိ- ထင်ရှား၏၊ အနာဂတေ- ဌ၊ ဧဝံ-တူ၊ ဗဟံ-များစွာ၊ အနုဿရဏံ - သည်၊ န ပညာယတိ - မထင်ရှား၊ ဣတိ-သို့၊ ဣမမတ္ထံ-ဤအနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ မညမာနာ-မှတ်ထင်ကုန်လျက်၊ ဧဝံ-သို့၊ (ပါဠိတော်လာသည့်အတိုင်း၊) ဝဒေယျ-ပြောကုန်ရာ၏။

တယိဒံ ကိံ သူတိ-ကား၊ အနာဂတေ-ဌ၊ (တယိဒံ)အပညာပနံ-ထို မပညတ် ခြင်းသည်၊ [အနာဂတံ အာရုံ၌ ဉာဏ်ကို မသိစေခြင်းသည်။] ကိံနုခေါ - အဘယ်သို့ပါနည်း၊ ကထံသူတိ - ကား၊ ကေန ကာရဏေနနုခေါ - အဘယ် အကြောင်းကြောင့်ပါနည်း၊ အဇာနန္တောယေဝ-မသိသည်သာလျှင်၊ (ဟုတော့) အနာဂတံ- အနာဂတ်အကြောင်းအရာကို၊ နာနုဿရတိနုခေါ- မအောက်မေ့ သလော၊ အနနုဿရိတုကာမတာယ-အောက်မေ့ခြင်းငှါ အလိုမရှိသည်၏အဖြစ် ကြောင့်၊ အနနုဿရတိ(နုခေါ)-လော၊ ဣတိ-ဤကား အညတိတ္ထိယပရိဗ္ဗာဏေ တို့၏ အလိုတည်း။

အညဝိဟိတကေန ဉာဏဒဿနေနာတိ - ကား၊ ပစ္စက္ခံ ဝိယ- မျက်မှောက် ကဲ့သို့၊ ဝါ-မျက်စိဖြင့် မြင်အပ်သကဲ့သို့၊ ကတွာ-၍၊ ဒဿန သမတ္ထတာယ- မြင်ခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒဿနဘူတေန-မြင်တတ်သည်ဖြစ်၍

ဋီကာ။ ။အပရိစ္ဆေဒန္တိ အပရိယန္တိ၊ တယိဒံ သုဝိပုလန္တိ အာဟ“မဟန္တ”န္တိ။ ဥပယုဿ ဟိ ဝိပုလတာယ ဉာဏဿ ဝိပုလတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ ဧတေန“အပရိစ္ဆေဒ” န္တိ ဝုစ္စမာနမ္ပိ ဥပယု သတ္တုဉာဏဿဝသေန ပရိစ္ဆေဒမေဝါတိ ဒဿိတံ ဟောတိ၊ ဝုတ္တဉ္ဇေသံ“ဉာဏပရိယန္တိကံ နေယျ”န္တိ။

ပစ္စက္ခံဝိယကတွာ။ ။ဘုရားရှင်တို့၏ ဉာဏ်သည် မိမိဆိုင်ရာအာရုံကို မျက်မှောက် ပြုနိုင်သည်၊ အကြောင်းမှာ အာရုံတိုင်း၌ တူသောအတိုင်းအတာအားဖြင့် ဖြစ်သော ကြောင့်တည်း၊ သို့ဖြစ်လျှင် အဘယ်ကြောင့် ပစ္စက္ခံဝိယ (မျက်မှောက်ပြုနိုင်သကဲ့သို့) ဟု ဥာမာဇောတက ဝိယ သဒ္ဓါထည့်ထားရသနည်း၊ အဖြေကား-ပစ္စက္ခံ၌ အက္ခဟူသည့် ဝက္ခယသော ဣန္ဒြေငါးပါးတည်း၊ ထိုဣန္ဒြေသို့ ရှေးရှုဖြစ်သောကြောင့် စက္ခုစသည်၌ မှီသော ဝိညာဉ်ငါးပါးကိုလည်းကောင်း၊ ထိုဝိညာဉ်ငါးပါး၏ အာရုံကိုလည်းကောင်း

ဖြစ်သော၊ ဤဏေန- ဖြင့်၊ [ဤဤဏေနပုဒ် ပိုဟန်တူ၏။ ရှေးနိဿယ၌ မပါ။] အညတ္တ-တပါးသောအာရုံ၌၊ ဝိဟိတဏေန- ထားအပ်သော၊ ဝါ-ဖြစ်သော၊ ဤဏေန-ဖြင့်၊ အညံ-အခြားသောအာရုံကို၊ အာရဗ္ဗ-အာရုံပြု၍၊ ပဝတ္ထေန- ဖြစ်သောဉာဏ်ဖြင့်၊ အညဝိဟိတကံ-အခြားသောအာရုံ၌ ထားအပ်သော၊ အညံ-ကို၊ အာရဗ္ဗ-၍၊ ပဝတ္ထမာနံ-သော၊ ဤဏဒဿနံ-သိတတ် မြင်တတ်သောဉာဏ်ကို၊

“ပစ္စက္ခ”ခေါ်သည်ဟု လောက၌ အထင်အရှား သတ်မှတ်ထားသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုစက္ခုစသည်ကို ခိုသေ-မိညာဉ်နှင့် ထို၏ အာရုံဖြစ်သော တရားကို ဥပမာအဖြစ် ညွှန်ပြလို၍ “ပစ္စက္ခံ ဝိယ ကတ္တာ”ဟု ဝိယသဒ္ဒါ ထည့်သည်။ ဘုရားရှင်ဉာဏ်တော်၏ မျက်မှောက်မပြုသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သောကြောင့် ဆိုသည့် မဟုတ်။

ဆိုလိုရင်း။ ။ အကြောင်းအရာတစ်ခုကို ဉာဏ်ဖြင့်ကြည့်ရှုသောအခါ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ ဉာဏ်၌ ထိုအာရုံသည် မျက်စိ နား နှာ လျှာ ကိုယ် စိတ်ဖြင့် တိုက်ရိုက်သိမြင်သလို ထင်လာ၏။ ဥပမာ- ဗုဒ္ဓသည် မဟာဇနကဇာတ်တော်ကို ပြန်၍ ဟောတော်မူသောအခါ သဒ္ဓရာတွင်း သင်္ဘောနစ်စဉ်က ဖြစ်ခဲ့သော သမုဒ္ဓရာရေပြင် သင်္ဘောကြီးနှင့် မဏိမေဓလာ နတ်သမီးဟူသော အာရုံကို မျက်စိဖြင့် မြင်ရသလို ဉာဏ်၌ ထင်လာ၏။ နတ်သမီး၏ စကားကိုလည်း နား၌ ကြားရသလို ဉာဏ်၌ ထင်လာ၏။ ထို့ကြောင့် “ပစ္စက္ခံ ဝိယ” ဟု ဥပမာပြသည် - ဟူလို၊ အက္ခံ+ပတိ ဝတ္တတိတိ - ပစ္စက္ခံ - ဟု ပြု (တပျရိသ်) ၊ ဦးကာ၌ နိရုဋ်-တက်ရောက် ထင်ရှား၏ဟု အနက်ပေး၊ မြတ်စွာဘုရား၏ ဉာဏ်၌ အတိတ် အနာဂတ် အာရုံများ အထင်အရှားထင်လာပုံကို အောက်ပါဂါထာဖြင့် သာဓကပြထားသည်။

အာဝိဘူတံ ပကာသနံ, အနုပဗ္ဗုတ စေတသံ။
အတီတာနာဂတေ ဉာဏံ, ပစ္စက္ခာနံ ဝသိဿတိ။

အနက်။ ။ အာဝိဘူတံ-သိဇ္ဈယ်တရား၌ ထင်ရှားစွာဖြစ်တော်မူသော၊ ပကာသနံ-သိဇ္ဈယ်တရားကို ထင်ရှားပြတော်မူတတ်သော၊ အနုပဗ္ဗုတ စေတသံ - ကိလေသာ မနှိပ်စက်အပ်သည့်, စိတ်ကောင်း စိတ်မြတ်၌ ကိန်းဝပ်တည်နေတော်မူသော၊ ဉာဏံ-သဗ္ဗညုတာ, ဉာဏ်ပညာသည်၊ အတီတာနာဂတေ-အတိတ် အနာဂတ် အာရုံနှစ်ရပ်၌၊ ပစ္စက္ခာနံ - မျက်မှောက်ထင်ထင် သိမြင်သည်ဖြစ်၍၊ ဝသိဿတိ - ကိန်းဝပ်တည်နေ စံနေတော်မူပေလိမ့်မည်။

အည ဝိဟိတဏေန။ ။ အညတ္တ ဝိဟိတဏေန - ကို ကြည့်၍ အညနောင်သတ္တမိ (တ္ထ) ကျေသော-တပျရိသ်ဟု သိပါ။ ဝိဟိတ-၌ ဝိ + ဓာ + တ၊ ကေါဟ၊ ခေ၌ အာကို ဣပြု၍ “ဝိဟိတ”ဟု ဖြစ်သည်။ “ထားအပ်”ဟု ပေး၊ ဝိဟိတဓေဝ+ဝိဟိတကံ၊ အညတ္တ + ဝိဟိတကံ + အညဝိဟိတကံ၊ “အခြားအာရုံ၌ ထားအပ်သော ဉာဏ်”ဟူသည် အခြားသောအာရုံကို အာရုံပြုနေသော ဉာဏ်တည်း ဟု သိစေလို၍ “အညံ အာရဗ္ဗ ပဝတ္ထေန”ဟု ဖွင့်သည်။ ဤဏဒဿနေနဝယ် ဇာနာတိတိ ဉာဏံ၊ ပဿတိတိ ဒဿနံ၊ ဉာဏံစ+တံ+ဒဿနံစာတိ-ဤဏဒဿနံ-ဟု ပြု။

၄၁၆

ဆုတ်ပါစေယျ

ပါသဒိကသုတ်

ဝါ- ဉာဏ်အမြင်ကို၊ သင်္ခါယေတဗ္ဗံ - အညိအမျှပြောထိုက်၏ ဟူ၍၊ ပညာပေတဗ္ဗံ-အပြားအားဖြင့် သိစေထိုက်၏ ဟူ၍၊ ဝါ-ပညတ်ထိုက်၏ဟူ၍၊ မညန္တိ-ထင်ကြကုန်၏။

ဟိ- မှန်၏၊ တေ-ထိုအညတိတ္ထိယ ပရိဗ္ဗိတံတို့သည်၊ (မညန္တိ-၌စပ်)၊ စရတောစ-လှည့်လည်နေစဉ် (သွားနေစဉ်) သော်လည်းကောင်း၊ တိဋ္ဌတောစ- ရပ်နေစဉ် သော်လည်းကောင်း၊ သုတ္တဿ - အိပ်ပျော် နေစဉ် သော်လည်းကောင်း၊ ဇာဂရဿစ-နိုးနေစဉ် သော်လည်းကောင်း၊ သတတံ-အမြဲ၊ သမိတံ-မပြတ်၊ ဉာဏဒဿနံ-ဉာဏ်အမြင်ကို၊ ပစ္စုပဋိတံ-ရှေးရှုတည်၏ဟူ၍၊ ဝါ-ရှေးရှုစဉ်ကာလင်ပေါ်လာ၏ဟူ၍၊ မညန္တိ-မှတ်ထင်ကြ၏၊ စူးထိုသို့ပင် ထင်ပါသော်လည်း၊ တာဒိသံ-သော၊ (ထိုကဲ့သို့အမြဲမပြတ်ဖြစ်ပေါ်နေသော)၊ ဉာဏံနာမ-မည်သည်းနတ္ထိ၊ ဝေသွဿ-ကြောင့်၊ ဗာလာ-မိုက်ကုန်သော၊ ဝါ-မလိမ်မာကုန်သော၊ အဗျတ္တာ-ထောက်မြှောက်သတို့သည်၊ ဝါ-ကျွမ်းကျင်သတို့သည်၊ မညန္တိ ယထာရုံဝ-မှတ်ထင်ကြသကဲ့သို့၊ ဝေ-တူ၊ မညန္တိ- ကုန်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏။

သင်္ခါယေတဗ္ဗံ။ ။ သမိ ကတံဘ ကထာယိတဗ္ဗံ၊ ကထနံ ပန ပညာပနံ နာမ ဟောတိတိ ပညာပေတဗ္ဗန္တိ အတ္ထေဝ ဝုတ္တောယု-ဦးကာ။ သင်္ခါယေတဗ္ဗံ-၌ ဟေ-ဟု မရှိရ၊ ယ-အက္ခရာဖြင့် သင်္ခါယေတဗ္ဗံ-ဟု ရှိရမည်၊ သို့မှ ကထာယိတဗ္ဗံဟူသော ဦးကာနှင့် လျော်မည်၊ ရှေးစာအုပ်များ၌လည်း “သင်္ခါယေတဗ္ဗံ” ဟု ရှိသည်။

တေ ဟိ စရတောစ။ ။ တိတ္ထိတို့က အာရုံအားလုံးသည် ဉာဏ်၌ အမြဲတမ်း ထင်နေ၏ ဟုလည်းကောင်း၊ ဉာဏ်သည်လည်း သွားနေ ရပ်နေ အိပ်နေ နိုးနေစဉ် မည်သည့် အချိန်၌မဆို အမြဲပင် ဖြစ်နေ၏ ဟုလည်းကောင်း ယူဆကြ၏၊ နိဂဏ္ဌနာဠုပုတ္တဆရာကြီးလည်း ထိုကဲ့သို့ ဝန်ခံဖူးလေသည်၊-အံ၊ ၁။ ၂၂၁။

တာဒိသဉ္စ ဉာဏံ နာမ နတ္ထိ ။ ။ အမှန်ကား ထိုသို့ အမြဲမပြတ်ထင်နေသော ဉာဏ်ဦးစီးသည် မရှိ၊ မှန်၏ - ဆင်ခြင်မှု အာဝဇ္ဇန်းနှင့်ကင်း၍ ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်းသည် မရှိ၊ ထို့ကြောင့် ထို တိတ္ထိသို့၏စကားသည် နားမလည်သော လူအများ၏ အပြောမျိုးသာဖြစ်သည်၊ ဤနှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ကို အောက်ပါအတိုင်း ဦးကာခွင့်ထားသည်။

ဦးကာ။ ။ တာဒိသန္တိ သတတံ သမိတံ ပဝတ္ထကံ (ဖြစ်သော) ဉာဏံ နာမ နတ္ထိတိ အာဝဇ္ဇနေန ဝိနာ ဉာဏုပုတ္တိယာ အသန္တဝေတာ (မဖြစ်သင့်သောကြောင့် တည်း)၊ ကောကာရေနစ ဉာဏေ ပဝတ္ထမာနေ (တမျိုးတည်းသော အခြင်းအရာ အားဖြင့် ဉာဏ်ဖြစ်နေလျှင်) နာနာကာရဿ ဝိသယဿ (အာရုံကို) အဝဗောဓော (ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း) န သိယာ၊ အဏာပိ သိယာ (သိနိုင်သည်ပင်ထားဦး)၊ အနိရူပိတရူပေနဝ (ထင်ရှား မပြီအပ်သော သရုပ်သကောင်အားဖြင့်သာ)၊ အဝဗောဓော သိယာ၊ ဥပမာ-လူ ဟု သိသော်လည်း မိန်းမ ဇယားကျား လူငယ်လူကြီး

သတာနုသာရီတိ- ကား၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ သမ္ပယုတ္တကံ-ရှေး၌ နေအပ်
 ဖူးသော ခန္ဓာကို အစဉ်လျှောက်၍ အမှတ်ရကြောင်း သတိနှင့် ယှဉ်သော၊
 (ဉာဏ်ဟောတိ-ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ယာဝတကံ အာကင်္ခတိတိ- ကား၊ ယတ္တ
 ကံ-အကြင်မျှလောက်၊ ဝါ- အကြင်မျှလောက်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသကို၊ ဉာတိ-
 သိခြင်းငှါ၊ ဣတ္ထတိ-အလိုရှိတော်မူ၏၊ တတ္ထကံ-ထိုမျှလောက်၊ ဝါ-ထိုမျှလောက်
 သော ပုဗ္ဗေနိဝါသကို၊ ဇာနိဿာမိ- သိမည်၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ ဉာဏံ-ဉာဏ်
 တော်ကို၊ ပေသေသိ-စေလွှတ်ပြီ၊ [ယာဝတကံ-၌ ယသဗ္ဗနာမ်ပုဒ် ယံ+ပရိမာဏံ+
 အဿ-အနက်၌ အာဝတက ပစ္စည်း၊ ယတ္တကံ-၌ တ္တကပစ္စည်း။] အထ-ထိုအခါ၌၊
 အဿ- ထို တုရားရှင်၏၊ (ဉာဏံ- ၌စပ်)၊ ဒုဗ္ဗလ ပတ္တပုဋေ - အားနည်းသော
 ဖက်ထုပ်၌၊ ဝါ- ပါးလုပ်သောဖက်ထုပ်၌၊ ပက္ခန္ဓနာရာစောဝိယ- စူးဝင်သော
 စင်းသွားမြားကဲ့သို့၊ အပ္ပင်္ဂဟိတံ-အပိတ်အပင်မရှိသည်၊ ဝါ-မပိတ်ပင်အပ်သည်၊
 အနိဝါရိတံ-တားမြစ်ခြင်း မရှိသည်၊ ဝါ-မတားမြစ်အပ်သည်၊ (ဟုတွာ)ဉာဏံ-
 သည်၊ ဂစ္ဆတိ- သွား၏၊ ဝါ- ဖြစ်၏၊ တေန- ကြောင့်၊ ယာဝတကံ- အကြင်မျှ
 လောက်၊ ဝါ- အကြင်မျှလောက်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသကို၊ (ဉာတိ) အာကင်္ခတိ-
 အလိုရှိတော်မူ၏၊ တာဝတကံ, အနုဿရတိ - အောက်မေ့တော်မူနိုင်၏။

ဗောဓိဇ္ဇန္တိ-ကား၊ ဗောဓိမူလေ-ဗောဓိပင်၏ အနီးအောက်၌၊ ဇာတံ-ဖြစ်
 သော၊ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ- ကား၊ စတုမဂ္ဂဉာဏံ - ၄ ပါးသော မဂ်ဉာဏ်သည်၊

လု မလု ဘယ်သူဘယ်ဝါ နာမည်စသည်ဖြင့် ကွဲကွဲပြားပြား မသိနိုင်ရာ။] တေနော-
 (ထိုသို့ မသိလျှင်လည်း)၊ ဉာဏံ ဧညယျံ အညာတသဒိသမေဝ (မသိအပ်သည်နှင့်
 တူသည်သာ) သိယာ၊ န ဟိ ဣဒံ တန္တိ ဝိဝေကေန (မှန်၏ ဤဟာသည် ဤသို့တည်းဟု
 ခွဲခြားသဖြင့်)၊ အနဝဗုဒ္ဓေါ အတ္ထော (မသိအပ်သော အနက်သည်) ဉာတော နာမ
 ဟောတိ (သိအပ်သည်ဟု မဆိုနိုင်)၊ တသ္မာ စရတော စ တိဋ္ဌိတောစတိ အာဒိ (အစ
 ရှိသောစကားသည်၊) မာလ လာပနမတ္ထံ (လူအတို့၏ အပြောမျှသာတည်း)။

သတာနုသာရီ။ ။အနုဿရတိတိ- အနုသာရိ၊ [အနု+ သရ+ဇာ] သတ်+
 အနုသာရိ+ သတာနုသာရိ၊ ဣပစ္စည်းဖြင့် ဤကာရန္တဖြစ်သော်လည်း ဉာဏံကို ငဲ့၍
 ရသဖြင့် ဣကာရန္တနပုံလိန်ဖြစ်ကြောင်းပြသည်၊ သတိသို့အစဉ်လိုက်သောဉာဏ် (ပုဗ္ဗေ
 နိဝါသာနုဿတိဉာဏ်) ကိုရသည်၊ ထို့ကြောင့် ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ သမ္ပယုတ္တကံ-ဟု
 ဆိုသည်။

ဉာဏံ ပေသေတိ။ ။ဉာဏံ ပဝတ္ထေသိ (ဖြစ်စေပြီ)၊ သဗ္ဗတ္ထကမေဝ- (အလုံးစုံ
 သော အာရုံ၌ပင်) ဧညယျာဝရုဏဿ (ဧညယျကို ဝိတ်စိုးတတ်သော မောဟ၏)
 သုပ္ပတိနတ္တာ အပ္ပင်္ဂဟတံ အနိဝါရိ- ဉာဏံ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိစ္စေဝ အတ္ထော၊-စိုကာ။

ဗောဓိဇ္ဇ ဉာဏံ။ ။ဗောဓိမူလေ ဇာတံကို ကြည့်၍ “ဗောဓိမိ - ဗောဓိပင်၌ +
 ဇာတံ- ဖြစ်သောဉာဏ်တည်း၊ ဗောဓိဇ္ဇ” ဟု ပြု၊ ဉာဏံ အရ မဂ်ဉာဏ် ၄ ပါးတည်း။

ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်၏။ အယ မန္တိမာ ဇာတိတိ-ကား၊ တေန ဉ္ဈဏေန-ထိုမဂ်ဉ္ဈာန်၌ ပါး
 ဖြင့်၊ ဇာတိမူလဿ-ဇာတိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ စသည်၏။
 ဝါ-ကို၊ ပဟိနတ္တာ-ပယ်အပ်ပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပုန-နောက်ထပ်၊ (ဥပ္ပဇ္ဇတိ-
 ခွဲစပ်)၊ အယံ-ဤ မရှိသနွေသည်၊ အန္တိမာ-နောက်ဆုံးဖြစ်သော၊ ဇာတိ-ပဋိ-
 သန္ဓေတည်း၊ ဒါနိ-ယခု၊ ပုနဗ္ဗဝေါ-နောက်ထပ်ဘဝသည်၊ ဝါ-ဘဝအသစ်
 သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဣတိ-သို့၊ အပရမ္ပိ အခြားလည်းဖြစ်သော၊ (မဂ်ဉ္ဈာန်၌ ပါးမှ
 အခြားလည်းဖြစ်သော)၊ ဉ္ဈာန်-ပစ္စဝေက္ခဏာဉ္ဈာန်သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-၏။

အနတ္တသံဟိတန္တိ-ကား၊ ဣမ လောကတ္ထံ ဝါ-ဤလောက၌ အကျိုးကိုသော်
 လည်းကောင်း၊ ပရလောကတ္ထံ ဝါ - နောက်လောက၌ အကျိုးကိုသော် လည်း
 ကောင်း၊ နနိဿိတံ-မရှိသည်၊ (စေပိ ဟောတိ ဟပါဠိတော်၌စပ်)၊ [အနတ္တသံဟိတံ
 ၌ နန္ဒအတ္တသည် အယုတ္တသမာသိဖြစ်သည်၊] န တံ တထာဂတော ဗျာကရော
 တိတိ- ကား၊ ဘာရတယုဒ္ဓ သီတာဟရဏသဒိသံ - 'ဘာရတ' မင်းညီနောင်တို့၏
 စစ်တိုက်ခြင်း၊ သီတာ မိဖုရားကို ဒသဂီရိ ဘီလူးဆောင်ခြင်းနှင့် တူသော၊
 တံ အနိယျာနိက ကထံ-ထိုဝဋ်ဆင်းရဲမှထွက်မြောက်ခြင်း၌ မယှဉ်သောစကားကို၊
 တထာဂတော- သည်၊ န ဗျာကရောတိ-ဖြေဆိုတော်မမူ၊ ဝါ-မိန့်တော်မမူ၊ တူတံ
 တစ္ဆံ အနတ္တသံဟိတန္တိ-ကား၊ ရာဇာကထာဒိတိရစ္ဆာန ကထံ-ရာဇာကထာ အစ
 ရှိသော သဂ္ဂလမ်း မောက္ခလမ်းတို့၏ ဖီလာ ကန့်လန့်ဖြစ်သော စကားတည်း၊
 ကာလညူ တထာဂတော ဟောတိတိ-ကား၊ ကာလံ-ပြောဆိုသင့်ရာ ချိန်အခါ

တနည်း- “ဗောဓိ ဝုစ္ဆတိ စတုသု မဂ္ဂေသုဉ္ဈာန်” ဟူသော (ခ၊ ဂ၊ ၂၃၁) လာသော
 ဝုက္ခာကိုထောက်၍ “ဗောဓိအရ” မဂ်ဉ္ဈာန် ၌ ပါးကိုလည်းကောင်း၊ “ဗောဓိဇ”
 အရ ထိုမဂ်ဉ္ဈာန်၌ ပါးကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော ပစ္စဝေက္ခဏာဉ္ဈာန်ကိုလည်းကောင်း
 ဦးကာ၌ တနည်းဖွင့်သေးသည်၊ ထိုအလို “ဗောဓိဇ-မဂ်ဉ္ဈာန် ၌ ပါးကြောင့်ဖြစ်သော၊
 ဉ္ဈာန်-ပစ္စဝေက္ခဏာဉ္ဈာန်သည်” ဟု ပါဠိတော်၌ ပေးပါ။

အနုတ္တသံဟိတံ။ ။ အဘယ်နည်းဖြင့် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် အနာဂတ်အကြောင်း
 အရာကို အာရုံပြု၍ အတိရက (ကမ်းမရှိ အပိုင်းအခြားမရှိသော) ဉ္ဈာန်အမြင်ကို
 ပညတ်တော်မူသနည်းဟု မေးစရာရှိ၏။ [ဤအမေးကို နောက်ဆုံးမှဖြေမည်။]

အတိရက အဓိပ္ပါယ်။ ။ ရှေးဦးစွာ အတိရက၏အဓိပ္ပါယ်ကို မှတ်သားသင့်၏၊
 တိတ္ထိတို့၏ အယူအဆအရ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် အတိတ်အကြောင်းအရာ ဇာတ်တော်
 ပေါင်း များစွာကို ဟောတော်မူထားသဖြင့် အတိတ်နှင့်စပ်သော “အတိရက (အပိုင်း
 အခြားမရှိသော) ဉ္ဈာန်အမြင်” ဖြစ်ခဲ့သည်ကို သူတို့ကျေနပ်ကြ၏၊ အနာဂတ်နှင့်စပ်၍
 ကား ထူးထူးခြားခြား မဟောသောကြောင့် အနာဂတ်အတွက် အတိရကဉ္ဈာန်မဖြစ်၊
 ထိုသို့ မဖြစ်ခြင်းမှာ မသိလို့ သာဖြစ်ရမည် ဟု ကောက်ချက်ချကြ၏။

ကို၊ ဇာနတ်၊ သဟေတုကံ - အကြောင်းနှင့် တကွ ဖြစ်သည်ကို၊ သကာရဏံ-
ညွှန်ပြကြောင်း၊ ဥပမာနှင့်တကွ ဖြစ်သည်ကို၊ ကတွာ - ဤ၊ ယုတ္တပတ္တ ကာလေ
ယေဝ - သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော အခါ၌သာ၊ ကထေတိ-မိန့်တော်မူ၏။

ဆိုလိုရင်းမှာ-အတိတ်အကြောင်းအရာကိုသာ ဟောနိုင်၍ အနာဂတ်အကြောင်း
အရာကို မဟောသောဘုရားရှင်သည် အားလုံးကို သိသူမဟုတ်၊ အားလုံးမသိလျှင်
သူ၏ဉာဏ်သည် အတိရကဉာဏ်မဟုတ်နိုင်၊ အပိုင်းအခြားမရှိသိသောဉာဏ်မဟုတ်၊
အပိုင်းအခြားရှိနေပြီ၊ သို့ဖြစ်၍ အတိရကဟူသော စကားလုံးနှင့် သူ၏သိမှုက မလိုက်
သောကြောင့် ယုတ္တိမရှိသော ဉာဏဝိရောဓိဒေါသ သင့်နေပြီဟု ဆိုလိုသည်။

ဉာဏဝိရောဓိမဖြစ်။ ။အတိတ် အကြောင်းအရာသည် အင်မတန် ကျယ်ပြန့်၏၊
ပါရမီစ၍ ဖြည့်တော်မူခဲ့သော ဒီပင်္ကရာ ဗုဒ္ဓလက်ထက်မှစလျှင် လေးသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာ
တသိန်းရှိရကား ဘုရားရှင်မှတစ်ပါး အခြားလူတို့ မပိုင်းခြားနိုင်သော ကာလအတွင်း
ဝယ် ဖြစ်ခဲ့သောအကြောင်းအရာများကို သူများ နားလည်အောင် ဟောပြောနိုင်သော
ဉာဏ်တော်ကြီးသည် အတိရကပင် ဖြစ်သည်၊ သို့ဖြစ်၍ ဉာဏ်တော်၏ အတိရက
ဟူသောအမည်နှင့် သူ၏သိမှု လိုက်လျောသောကြောင့် အသင့်ယုတ္တိမရှိသော ဉာဏ
ဝိရောဓိဒေါသ မရှိပါ။

မသိမှုဇေတုပြီ။ ။ တိတ္ထိများကား ဤအကြောင်းအရာကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်
အမှန်တိုင်းမသိသဖြင့် “အတိတ်အကြောင်းအရာကိုသာ ဟော၍ အနာဂတ်ကိုမဟော
ခြင်းသည်၊ တယိဒံ ကိန္နု - အံဒါဟာ ဘယ်လိုလဲ၊ တယိဒံ ကထံသု - အံဒါဟာ
ဘာကြောင့်လဲ” ဟု မိမိတို့၏ နားမလည်မှုကိုသာ ဇေတုပြီရာရောက်သည်။

ကိုယ်တော်မြတ်၏ အနာဂတ်။ ။ အနာဂတ် အကြောင်းအရာကို ကျယ်ကျယ်
ပြန့်ပြန့် မဟောသည်မှာ မှန်၏၊ သို့ရာတွင် မဟောရုံမျှနှင့် မသိဟု မဆိုနိုင်၊ ကိုယ်တော်
မြတ်မှာကား အနာဂတ်အတွက် ဟောစရာဘဝ မရှိတော့၊ ထိုသို့ ဘဝမရှိသည်
ကို မရှိဟု သိတော်မူခြင်းသည်ပင် အတိရက အနာဂတ်ဉာဏ်တော် ဖြစ်ပြီ၊ ထို့ကြောင့်
“အနာဂတဉ္စ ခေါ အဓ္မဂါနံ အာရဗ္ဗ တတာဂတဿ ဗောဓိဇံ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ အယ
မန္တိမာ ဇာတိ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဗဝေါတိ”ဟု ပါဠိတော်ရှိသည်။

သူတစ်ပါး၏အနာဂတ်။ ။ တိတ္ထိများက အတိတ်ကို အာရုံပြုသော ဉာဏ်ဖြင့်ပင်
အနာဂတ်ကိုလည်း တပြိုင်နက် တချိန်တည်း အာရုံပြုနိုင်၏-ဟု ယူဆကြ၏၊ အမှန်မှာ
ထိုသို့မဟုတ်၊ အတိတ်ကို “ပုဗ္ဗေဒေါသဉာဏံ”ဖြင့် အာရုံပြု၍၊ အနာဂတ်ကို “အနာ
ဂတံသဉာဏံ” ဖြင့် အာရုံပြုရ၏၊ ထိုဉာဏ် ၂ ပါးလည်း အာရုံကိုဆင်ခြင်မှု ဟူသော
အာဝဇ္ဇန်းရှိမှဖြစ်၏၊ ထိုဆင်ခြင်မှုလည်း အကြောင်းရှိမှ ဆင်ခြင်တော်မူပေလိမ့်မည်၊
ဆင်ခြင်၍သိပြီးနောက်လည်း သတ္တဝါများအား ကျေးဇူးများသော အကျိုးရှိမှဟောပေ
လိမ့်မည်၊ အတိတ် အကြောင်းအရာများကို ဟောတော်မူခြင်းမှာလည်း ဓူဝနေယျ

၁၈၈။ တသ္မာ တထာဂတောတိ ဝုစ္စတီတိ - ဟူသောပါဌ်၏၊ (အတ္ထော-
ဉ္စစပ်)၊ ယထာ ယထာ-အကြင် အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဂဒိတဗ္ဗံ-မိန့်တော်
မူထိုက်၏၊ တထာ တထေဝ - ထိုထို အခြင်းအရာအားဖြင့်သာ၊ ဂဒနတော-
မိန့်တော်မူခြင်းကြောင့်၊ ဝါ-မိန့်တော်မူတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒကာရဿ-

သတ္တဝါများ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက်သာ ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “ အနတ္တသံဟိတံ ”
စသည်ဖြင့် ပါဠိတော်၌ ဟောထားသည်။

အတိရုက နာမည်မပျက်။ ။ ဤပြုအပ်ပြီးသော အဓိပ္ပါယ်များအရ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏
အနာဂတ်အတွက် ဘဝမရှိ-ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ အခြား
ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် အကျိုးရှိလျှင် အနာဂတ်အကြောင်းအရာကို ဟောတော်မူမည်သာ
ဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း “ နောစ ခေါ အနာဂတံ အဇ္ဈိနံ အာရဗ္ဘ အတိရုကံ
ဉာဏဒဿနံ ပညာပေတိ၊ တယိဒံ ကိံသု၊ တယိဒံ ကထံသု ” ဟူသော တိတ္ထိများ၏
ပြောစကားသည် နားမလည်မှု၏ အပြစ်သာ ဖြစ်သည်။

ဦးကာ။ ။ တသ္မာ ဘဂဝတော (ဝုတ္တံ - ဉ္စစပ်) သသန္တတိ ပရိယာပန္တ ဓမ္မပ္ပဝတ္ထိံ
(မိမိခန္ဓာအစဉ်၌ အကျိုးဝင်သော တရား၏ဖြစ်စဉ်ကို) သန္ဓာယ “ အညှိ ဝိဟိတကံ
ဉာဏဒဿနံ ” နှ့် အာဒိဝုတ္တံ၊ ဣတရံ ပန (အခြားသော သူတပါးခန္ဓာအစဉ်၌ အကျိုး
ဝင်သော တရား၏ဖြစ်စဉ်ကို) သန္ဓာယ ဝုစ္စမာနေ သတိ တထာရူပေ ပယောဇနေ
(ထိုသို့ ပြောသည့်အတွက် အကျိုးရှိလျှင်) အနာဂတဗ္ဗိ အဇ္ဈိနံ အာရဗ္ဘ အတိရုက
ဓမ္မံ ဉာဏဒဿနံ ပညာပေယျ ဘဂဝါ၊ - ဦးကာ။

သဟေတုကံ သကာရဏံ ။ ။ ဉာပကေန (သိစေတတ်သော) ဓဟတုနာ
သဟေတုကံ၊ သော ပန ဟေတု (သို့ အကြောင်းကို) ယေန နိဒဿနေန (အကြင်
ညွှန်ပြကြောင်း ဥပမာဖြင့်) သာမိယတိ (ပြီးစေအပ်၏)၊ တံ (ထိုဥပမာသည်)၊
တဿ (ထို အကြောင်းပြ စကား၏) ကာရဏန္တိ တေန သကာရဏံ ကတွာ၊ -
ဦးကာ။

ယုတ္တပတ္တ ကာလေယေဝ။ ။ ယုတ္တာနံ ပတ္တကာလေဝေ၊ ယေ ဟိ ဝေနေယျာ
(ထို့သည်) တဿံ ကထာယ (အား) ယုတ္တာ အနုစ္ဆမိကာ (သင့်လျော်လျှောက်ပတ်
ကုန်၏)၊ တေသံယေဝ (တို့ကိုပင်) ယောဇနေ (ယှဉ်စေခြင်း၌ = တရားဓမ္မနှင့် ယှဉ်စေ
ခြင်း၌) သန္ဓာယ ဝါ ကထာယ (ရည်ရွယ်၍ ဟောအပ်သော စကား၌) ပတ္တော (သင့်
လျော်သော) ဥပကာရာဝဟော (လျော်သော ကျေးဇူးကို ဆောင်နိုင်သော)
ကာလော၊ တဒါဝေ ကထေသီတိ အတ္ထော၊ - ဦးကာ။ ဤ အဖွင့်ကိုကြည့်၍ ပတ္တော +
ကာလော ပတ္တကာလော (သင့်လျော်သော အခါ)၊ ယုတ္တာနံ (တရားစကားအား
လျှောက်ပတ်သော ဝေနေယျတို့အား) + ပတ္တကာလော ယုတ္တပတ္တ ကာလော -
ဟုပြု၊ “ တရားစကားအား လျှောက်ပတ်သော ဝေနေယျတို့အား + သင့်လျော်သော
အခါ ” ဟု သဒ္ဒတ္ထ ပေးပါ။

ဒအက္ခရာ၏၊ တကာရံ - တအက္ခရာကို၊ ကတွာ - ချုံ၊ တထာဂတောတိ - ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-အပ်၏၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ ဒိဋ္ဌန္တိ-ကား၊ ရူပါယတနံ-ရူပါယတနတည်း၊ ဝါ-ရူပါရုံတည်း၊ သုတန္တိ-ကား၊ သဒ္ဓါယတနံ-တည်း၊ မုတန္တိ-ကား၊ မုတွာ-ဖွဲ့စပ်၍၊ ပတွာ - ရောက်၍၊ ဂဟေတဗ္ဗတော-ယူထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဂန္ဓာယတနံ-လည်းကောင်း၊ ရသာယတနံ-လည်းကောင်း၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနံ-လည်းကောင်းတည်း၊ ဝိညာတန္တိ - ကား၊ သုခဒုက္ခာဒိ ဓမ္မာယတနံ - သုခဒုက္ခ

တထာဂတော ။ ။ တထာဂတေဝ ဂဒနတောကိုကြည့်၍ ဂဒတိတိ ဂတော၊ [ဂဒဓာတ် ဘာသ ပြောဆိုခြင်း အနက်ဟော + အပစ္စည်း၊ ဒ-ကို တ-ပြု။] တထာဂတော-ထိုထို အခြင်းအရာအားဖြင့် + ဂဒတော-မိန့်တော်မူတတ်သော မြတ်စွာဘုရားတည်း၊ တထာဂတော-ပြု၊ တထာဂတောဂတော-ဟု ဆိုလိုလျက် တထာ-ဟူသော ဝိစ္စာတပုဒ်ကို ချေထားသည်၊ [ဋီကာ၌ အာမေဒိတလောပဟု ဆို၏။] တထာဂတော-အရ “ထိုထိုအခြင်းအရာ”ဟူသည် အကြောင်းအကျိုး သဘောအားလျော်သော အခြင်းအရာ၊ ဝေနေယျတို့၏ အလိုအားလျော်သော အခြင်း အရာတည်း၊-ဋီကာ။

ဒိဋ္ဌိ။ ။ဒိဋ္ဌဗ္ဗန္တိ ဒိဋ္ဌိ-မြင်ထိုက်သော ရူပါရုံ၊ တ ပစ္စည်းသည် အတိတ်အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါးတွင် တပါးပါးသောကာလအထူးကို မဟော၊ ကာလသုံးပါးလုံးနှင့် ဆိုင်သော သာမညကာလကိုသာ ဟောသည်၊ မြင်အပ်ပြီး၊ မြင်အပ်ဆဲ၊ မြင်အပ်လတံနှင့် အကြောင်းညီညွတ်လျှင် မြင်မည့် မျက်စိဖြင့် မြင်ထိုက်သော ရူပါရုံဟူသမျှသည် ဒိဋ္ဌမည်၏-ဟု ဆိုလိုသည်၊ သုတ စသည်၌လည်း နည်းတူ။

ဋီကာ။ ။ဒိဋ္ဌန္တိ ရူပါယတနံ ဒိဋ္ဌဗ္ဗတော၊ တေန (ထိပါငြိမြင့်၊ ဂဟိတံ-၌စပ်)၊ ယံ (အကြင် ရူပါရုံကို) ဒိဋ္ဌိ- (အတိတ်တုန်းက မြင်အပ်ခဲ့ပြီ)၊ ယံ ဒိဿတိ (ယခု မြင်အပ်ဆဲ)၊ ယံ ဒက္ခတိ (နောင်အခါ မြင်လိမ့်မည်)၊ ယံ သတိ သမဝါယေ (စက္ခုပသာဒ မနသိကာရစသော အကြောင်းအပေါင်းရှိလျှင်) ပဿယျ၊ (မြင်ရာ၏)၊ တံ သဗ္ဗံ ဒိဋ္ဌခန္တံ ဂဟိတံ ကာလဝိသေသဿ အနာမဋ္ဌဘာဝတော (မသုံးသပ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း)၊ သုတန္တိ အာဒိသုပိ ဝေသဝနဓယာ။

မုတံ။ ။မုနိတဗ္ဗံ ပါပုဏိတွာ ဂဟေတဗ္ဗန္တိ မုတံ-ဟု ပြု၊ မု - ဗန္ဓနေ + တ၊ မှီရာ ဖြစ်သော ဃာနပသာဒ စသည်နှင့် ဂန္ဓရသစသောအာရုံတို့ ပေါင်းဆုံ နှဲ့စပ် ဗြိကပ် ထိရောက်မှ သိအပ်သော ဂန္ဓ ရသ ဖောဋ္ဌဗ္ဗအာရုံသုံးပါး၊ [မုတန္တိ သနိဿယေန (ဃာန ဝိညာဉ် စသည်၏ မှီရာဖြစ်သော) ဃာနာဒိ ဣဇ္ဈိယေန သယံ ပတွာ ပါပုဏိတွာ ဂဟေတဗ္ဗံ။-ဋီကာ။

ဝိညာတံ။ ။ဒိဋ္ဌိ သုတ မုတဟူသော ရူပ သဒ္ဓ ဂန္ဓ ရသ ဖောဋ္ဌဗ္ဗအာရုံ ငါးပါးမှ တခြား ကျန်သမျှ အာရုံအားလုံးသည် ဝိညာတမည်၏၊ ထို အာရုံများကို ဓမ္မာယတန-ဟု ခေါ်သည်။ [ဝိညာတန္တိ ဝိဇ္ဇာနိတဗ္ဗံ၊ တံ ပန ဒိဋ္ဌာဒိဒိနိမုတ္တံ ဝိညေယျန္တိ အာဟ “သုခ ဒုက္ခာဒိ ဓမ္မာယတနံ” န္တိ။-ဋီကာ။]

အစရှိသော ဓမ္မာယတနတည်း၊ ဝါ-ဓမ္မာရုံတည်း၊ ပတ္တန္တိ-ကား၊ ပရိယေသိတော ဝါ-ရှာမိုးရှိသော်လည်းကောင်း၊ အပရိယေသိတော ဝါ-မရှာမိုးပဲသော်လည်းကောင်း၊ ပတ္တံ-ရောက်အပ် ရအပ်သော အာရုံတည်း၊ ပရိယေသိတန္တိ-ကား၊ ပတ္တံ ဝါ-ရောက်အပ် ရအပ်သည်မူလည်းဖြစ်သော၊ အပတ္တံဝါ-မရောက်အပ် မရအပ်သည်မူလည်းဖြစ်သော၊ ပရိယေသိတံ - ရှာမိုးအပ်သော အာရုံတည်း၊ အနုဝိစရိတံ မနုဿာတိ-ကား၊ စိတ္တေန - ဖြင့်၊ အနုသဉ္စရိတံ-လှည့်လည်အပ်သော အာရုံတည်း၊ ဝါ-စိစစ်ကြံစည်အပ်သော အာရုံတည်း။

တထာဂတေန အဘိသမ္ပုဒန္တိ ဣမိနာ-ဟူသော ဤပါဌ်ဖြင့်၊ တေ - ဤ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို၊ (ဤ ယခုဆိုအပ်မည့် အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို)၊ ဒဿတိ - ပြတော်မူ၏၊ ဟိ-ဦး၊ အပရိမာဏာသု-အတိုင်းအရှည် မရှိကုန်သော၊ လောက ဓာတုသု-တို့၌၊ သဒေဝကဿ-နတ်နှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဣဿ လောကဿ-ဤ သဘာဝအပေါင်း၏၊ (ဓမ္မာဒ္ဓါရေ - ဌီစပ်)၊ နိလံ ပီတကန္တိ အာဒိ - အညှိ အရှေ့ အစရှိသော၊ ယံ ရူပါရမဏံ - သည်၊ ဓမ္မာဒ္ဓါရေ - ဌီ၊ အာပါထံ-ရှေးရှု ထင်လာခြင်းသို့၊ အာဂစ္ဆတိ-ရောက်၏၊ အယံသတ္တော-သည်၊ ဣမသ္မိံ ခဏေ-ဌီ၊ ဣမံ နာမရူပါရမဏံ - ဤမည်သော ရူပါရုံကို၊ ဒိဿာ - ရှိ၊ သုမနောဝါ-ကောင်းသောစိတ် ရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ - ဝမ်းမြောက်သောစိတ် ရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊ ဒုမ္မနောဝါ - မကောင်းသော စိတ်ရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ - နှလုံး မသာယာသော စိတ်ရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊ မဇ္ဈတ္တောဝါ-အလယ်အလတ်၌တည်သော သဘောရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊

ပတ္တံ, ပရိယေသိတံ။ ။ “ပတ္တံ-ရောက်အပ် ရအပ်” ဟူရာ၌ ရှာ၍ ရသည်ဖြစ်စေ, မရှာပဲ ရသည်ဖြစ်စေ “ပတ္တံ”မည်၏၊ ဤကားအရ ပရိယေသိတပတ္တံ, အပရိယေသိကပတ္တံ-ဟု ၂-မျိုးပြားသည်ကို သတိပြု၊ ပရိယေသိတ-၌လည်း မိမိထံမှောက်သို့ ရောက်လာပြီးသော အာရုံဖြစ်စေ, မရောက်သေးသော အာရုံဖြစ်စေ ပရိယေသိတ (ရှာထိုက်သော အာရုံ) ပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ပရိယေသိတလည်း ပတ္တပရိယေသိတ, အပတ္တပရိယေသိတ - ဟု ၂ - မျိုးပင်ရှိသည်။ [ပရိယေသိတန္တိ ပတ္တိယာ (ရောက်ခြင်း ရခြင်းငှါ) အတ္တံ (အလိုရှိအပ်သော အကျိုးသည်)၊ ပရိယိဋ္ဌံ၊ တံ ပန ပတ္တံဝါ သိယာ အပတ္တံဝါ ဥဘယတ္ထာပိ ပရိယေသိတဓမ္မေ - ဇီကာ။]

စိတ္တေန အနုသဉ္စရိတံ ။ ။ စောပနံ (ကာယဝိညတ် ဝစီဝိညတ် ဟူသော ကိုယ်နှုတ် လှုပ်ရှားခြင်းသို့) အပါပေတွာ (မရောက်စေပဲ) စိတ္တေနော အနုသံစရိတံ၊ ပရိဝိတက္ကိတန္တိ အတ္ထော၊ ဇီကာ။

သုမနောစသည့်။ ။ သုမနောတိ ရာဂဝသေန, လောဘဝသေန သဒ္ဓါဒိဝသေနဝါ သုမနော၊ ဒုမ္မနောတိ ဗျာပါဒဝိတက္ကဝသေန, ဝိဟိံသာဝိတက္ကဝသေန ဝါ ဒုမ္မနော၊ မဇ္ဈတ္တောတိ အညာဏဝသေနဝါ (ဉာဏ်၏ဆန့်ကျင်ဖက် မသိမှု ဓမ္မာဟ) ဉာဏဝသေနဝါ မဇ္ဈတ္တော၊-ဇီကာ။

ဘေတော-ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ သဗ္ဗ-သော၊ တံ - ထို ရူပါရုံကို၊ ဝါ - သဘောကို၊ တထာဂတဿ - သည်၊ ဝေ - သို့၊ အဘိသမ္ပုဒ္ဓံ - ထိုးထွင်း သိတော်မူအပ်ပြီ။

တထာ-ထိုမှတစ်ပါး၊ အပရိမာဏာသု-ကုန်သော၊ လောကဓာတုသု- တို့၌၊ သဒေဝကဿ-သော၊ ဣမဿ လောကဿ-၏၊ (သောတ ဒွါရေ-၌စပ်၊) ဘေရိ သဒ္ဓေါ မုဒိဂံသဒ္ဓေါတိ အာဒိ-စည်ကြီးသံ၊ မုရိုးစည်သံ အစရှိသော၊ ယံ သဒ္ဓေါ ရမဏံ-သည်၊ သောတဒွါရေ - ၌၊ အာပါထ မာဂစ္ဆတိ။ [အယံသတ္တော - စသည်ကို ပေယျာလမြှုပ်ထားသည်။] မူလဂန္ဓော - အမြစ်နံ၊ တစဂန္ဓော - အခေါက်နံ၊ ဣတိ အာဒိ-ဤသို့ အစရှိသော၊ (ယံ) ဂန္ဓာရမဏံ ဃာနဒွါရေ အာပါထ မာဂစ္ဆတိ၊ မူလရသော-အမြစ်အရသာ၊ ခန္ဓရသော-ပင်စည်အရသာ၊ ဣတိ အာဒိ-သော၊ ပေ၊ ကက္ခန္ဓ-ခိုင်မာ၏၊ မုဒုကံ-နှိုးညှံ၏၊ ဣတိ အာဒိ-သော၊ ပထဝီဓာတု တေဇောဓာတု ဝါယောဓာတုဘေဒံ- ပထဝီဓာတ် တေဇောဓာတ် ပါယောဓာတ်အားဖြင့်ပြားသော၊ (ယံ) ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရမဏံ ကာယဒွါရေ အာပါထ မာဂစ္ဆတိ၊ [အာပေါဓာတ်သည် ထိတွေ့ စမ်းသပ်၍ မရကောင်းသောကြောင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ်တွင် မပါဝင်ပုံကို သတိပြု။] ပေ၊ အဘိသမ္ပုဒ္ဓံ၊ [ရှေ့ နည်းမှီပေး။] တထာ-ပါး၊ အပရိမာဏာသု၊ ပေ၊ သုခဒုက္ခာဒိဘေဒံ- သုခ ဒုက္ခ အစရှိသော အပြားရှိသော၊ (ယံ) ဓမ္မာရမဏံ၊ ပေ၊ အဘိသမ္ပုဒ္ဓံ၊ [လွယ်ပြီ၊ အာဒိဖြင့်ယူရသော အရာများကို ဓမ္မသင်္ဂဏီ ရူပကဏ္ဍပါဠိတော်၌ ရှု။]

ဟိ- မှန်၊ စုန္ဒ - စုန္ဒ၊ ဣမေသံ သတ္တာနံ- တို့သည်၊ ယံ-အကြင် အာရုံကို၊ ဒိဋ္ဌိ-စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မြင်အပ်ပြီ၊ သုတံ-သောတ ဝိညာဏ်ဖြင့် ကြားအပ်ပြီ၊ မုတံ-ဃာန ဇီဝှါ ကာယဝိညာဏ်သုံးပါးဖြင့် ဖွဲ့စပ်၍ သိအပ်ပြီ၊ ဝါ-ရောက်၍ သိအပ်ပြီ၊ ဝိညာတံ-မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်ပြီ၊ [ယံ - အကြင် ရူပါရုံကို၊ ဒိဋ္ဌိ-စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မြင်အပ်ပြီ၊ ယံ -အကြင် သဒ္ဓါရုံကို၊ သုတံ - သောတ ဝိညာဏ်ဖြင့် ကြားအပ်ပြီ၊ ယံ- အကြင် ဂန္ဓ ရသ ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို၊ မုတံ-ဃာန ဇီဝှါ ကာယ ဝိညာဏ်ဖြင့် ရောက်၍ သိအပ်ပြီ၊ ယံ-အကြင် ဓမ္မာရုံကို၊ ဝိညာတံ- မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်ပြီ၊ ဤသို့လည်း ခွဲပေးနိုင်သည်။] တတ္ထ- ထို အာရုံ အပေါင်းတွင်၊ တထာဂတေန-သည်၊ အဒိဋ္ဌံဝါ- မမြင်အပ်သော ရူပါရုံသည် သော်လည်းကောင်း၊ အသုတံဝါ-သည်သော်လည်းကောင်း၊ အမုတံဝါ-သည် သော်လည်းကောင်း၊ အဝိညာတံဝါ- မသိအပ်သော ဓမ္မာရုံသည်သော်လည်း ကောင်း၊ နတ္ထိ။

ဣမဿ မဟာနေဿ-သည်၊ ပရိယေသိတွာ- ရှာ၍၊ ပတ္တမိ - ရောက်အပ် ရအပ်သော အာရုံသည်လည်း၊ အတ္ထိ၊ ပရိယေသိတွာ-၍၊ အပတ္တမိ- မရောက် အပ် မရအပ်သော အာရုံသည်လည်း၊ အတ္ထိ၊ အပရိယေသိတွာ-မရှာပဲ၊ ပတ္တမိ-

သည်လည်း၊ အတ္တိ၊ အပရိယသိတွာ-ပဲ၊ အပတ္တမ္ပိ-သည်လည်း၊ အတ္တိ၊ သဗ္ဗမ္ပိ-
 သော၊ တံ-ထိုအာရုံသည်၊ ဝါ-ကို၊ တထာဂတဿ-သည်၊ အပတ္တိနာမ-ဉာဏ်ဖြင့်
 မရောက်အပ် မရအပ်သည်မည်သည်၊ ဝါ-ဉာဏ်ဖြင့် မသိအပ်သည်မည်သည်၊
 ဉာဏေန-ဖြင့်၊ အသစ္စိကတံနာမ-မျက်မှောက် မပြုအပ်သည်မည်သည်၊ [အပတ္တိ
 နာမ-ကို ထပ်ဖွင့်သည်။] နတ္ထိ၊ တသ္မာ - ကြောင့်၊ တထာဂတောတိ- ဟူ၍၊
 ဝုဠတိ-အပ်၏၊ ဣတိ - ဤသို့ပြ၏။ [ဒဿေတိ-ကို ပြန်လှည့်သည်။]

ယံ - အကြင်အာရုံကို၊ ယထာ-အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ လောကေန-
 လူအပေါင်းသည်၊ ဂတံ - သိအပ်ပြီ၊ တဿ-ထိုအာရုံ၏၊ ဝါ-ကို၊ တထေဝ -
 ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်သာ၊ ဂတတ္တာ - သိအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တထာ
 ဂတောတိ - ဟူ၍၊ ဝုဠတိ - အပ်၏၊ ပန-ဆက်၊ ပါဠိယံ - ပါဠိတော်၌၊ အဘိ
 သမ္မုဒ္ဓန္တိ - ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-အပ်ပြီ၊ တံ-ထိုအဘိသမ္မုဒ္ဓံ ဟူသော ပုဒ်သည်၊ ဂတ
 သဒ္ဓေန - ဂတသဒ္ဓါနှင့်၊ ဧကတ္ထံ-တူသောအနက်ရှိ၏၊ [သိခြင်းဟူသော အနက်
 ချင်း တူသည် - ဟူလို။] ဣမိနာ နယေန - ဖြင့်၊ သဗ္ဗဝါရေသု - တို့၌၊ တထာ
 ဂတောတိ နိဂမဿ - တထာဂတောဟူသော နိဂုံးစကား၏၊ အတ္ထော - ကို၊
 ဝေဒိတဗ္ဗော၊ တဿ-ထို အနက်၏၊ ယုတ္တိ - သဒ္ဓယုတ္တိကို၊ (သင့်လျော်သော
 သဒ္ဓါနည်းကို)၊ မြဟ္မဇာလေ-၌၊ တထာဂတသဒ္ဓဝိတ္တာရေ-ထထာဂတသဒ္ဓါ၏
 အကျယ်၌၊ (မယာ) ဝုတ္တာယေဝ-ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသည်သာ။

အဗျာကတဋ္ဌာနအဖွင့်

၁၈၉။ ဧဝံ-သို့၊ အတ္တနော-၏၊ အသမကံ-တန်းတူသူ ရှိတော်မမူသည်၏
 အဖြစ်ကို၊ အနုတ္တရတံ - မိမိထက် မြတ်သူ ရှိတော်မမူသည်၏ အဖြစ်ကို၊
 သဗ္ဗညုတံ-အလုံးစုံကို သိတော်မူသည်၏အဖြစ်ကို၊ ဓမ္မရာဇဘာဝံ-တရားမင်း၏

တထေဝ ဂဒတ္တာ။ ။ တထေဝ ဂဒတ္တာတိ တထေဝ ဉာတတ္တာ အဘိသမ္မုဒ္ဓတ္တာ၊
 ဂတသဒ္ဓေန ဧကတ္ထံ ဗုဒ္ဓိအတ္တန္တိ အတ္ထော၊ “ ဂတိအတ္တာ ဟိ ဓာတဝေါ ဗုဒ္ဓိအတ္တာ
 ဘဝန္တိတိ အက္ခရစိန္တကာ (အက္ခရာပုဒ်ပုံကို ကြံစည်စဉ်းစားတတ်သော သဒ္ဓါဆရာ
 များကို ဆိုကြသည်) - ဇီကဿ။ [ကြွင်းမှတ်ဖွယ်များကို ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ဝ၊ ၅၉ နှင့် ထို၏
 ဇီကဿများ၌ ရှု။]

အသမကံ စသည်။ ။ အသမကံ-ဟု ဆိုပြီးနောက် တန်းတူသူ တစုံတယောက်မျှ
 မရှိ၊ အဘယ်မှာ သာလွန်သူရှိမည်နည်း ဟု ပြခြင်းငှါ “ အနုတ္တရတံ ” ဟု
 ဆိုသည်၊ ထို အသမ အနုတ္တရ ဖြစ်ခြင်းမှာလည်း သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်၏ ဟု
 ပြလို၍ “ သဗ္ဗညုတံ ” ဟု ဆိုသည်၊ ထို သဗ္ဗညု၏ အဖြစ်သည်လည်း ဖြတ်သော
 ဓမ္မစက်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော (သဒ္ဓမ္မဝရစက္ကဝတ္တိ) ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်အားဖြင့် လောက၌
 အထင်အရှားဖြစ်သည် ဟု ပြခြင်းငှါ “ ဓမ္မရာဇဘာဝံ ”-ကို ဆိုရပြန်သည်။

အဖြစ်ကို၊ ကထေတွာ-မိန့်တော်မူပြီး၍၊ ဣဒါနိ-၌၊ ပုထုသမဏဗြာဟ္မဏာနံ-
များစွာသော သမဏဗြာဟ္မဏတို့၏၊ လဒ္ဓိသု-အယူတို့၌၊ မယာ-သည်၊ အညာတံ-
မသိအပ်သော အရာမည်သည်၊ အဒိဋ္ဌနာမ - မမြင်အပ်သော အရာမည်သည်၊
နတ္ထိ၊ သဗ္ဗ-အလုံးစုံသော အရာသည်၊ မမ-၏၊ ဉာဏဿ-၏၊ အန္တောယေဝ-
အတွင်း၌သာ၊ ပရိဝတ္တတိ - ဖြစ်၏၊ ဣတိ - သို့၊ သီဟနာဒံ- ခြင်္သေ့မင်း၏
ဟောက်ခြင်းအလား၊ ရဲတင်းသော စကားတော်ကို၊ ဝါ-မရွံ့မကြောက် ခြင်္သေ့
ဟောက်သို့ ရဲရဲတောက် မိန့်မြွက်သံကို၊ နဒန္တော - မိန့်မြွက်တော် မူလိုသည်၊
(ဟုတွာ)ဌာနံ ခေါ်ပနေတံ စုန္ဒ ဝိဇ္ဇတီတိ အာဒိ-ကို၊ အာဟ-၏။

တတ္ထ - ထို ဌာနံ ခေါ်ပနေတံ စုန္ဒ ဝိဇ္ဇတိ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ တထာ
ဂတောတိ-ကား၊ သတ္တော-တည်း၊ န ဟေတံ အာရုသော အတ္ထသံဟိတန္တိ-ကား၊
ဣလောက ပရလောက အတ္ထသံဟိတံ - ဤလောကစီးပွား နောက်လောက

သီဟနာဒံ။ «အဘိတနာဒံ (မကြောက်သူ၏ မိန့်သံ)၊ သေဌနာဒံ (မြတ်စွာ
မိန့်သံ)၊ သေဌနာဒေါ ဟေသ၊ ယဒိဒံ ဌပနိယဿ ပဉ္စဿ (မဖြေပဲထားထိုက်သော
ပြဿနာ၏)၊ ဌပနိယ ဘာဝဒဿနံ (မဖြေပဲထားထိုက်ပုံကို ပြခြင်း) ဌပနိယတာ
ဓဿ (ထိုပြဿနာ၏ မဖြေပဲထားထိုက်ပုံမှာလည်း)၊ ပါဠိအာရုဇ္ဇာ ဧဝ (ပါဠိတော်၌
ပင် တိုက်ရိုက်ပါပြီ) န ဟေတန္တိ အာဒိနာ၊ [ပါဠိတော်ပုဒ်စဉ် (၁၈၉) ရှု။ သီဟ
နာဒေ၏ အဖွင့်ကို အဋ္ဌကထာပုဒ်စဉ် ၁၄၂ အခန်း၌ ပြခဲ့ပြီ။]

တထာဂတော။ ။ [တထာ + အဂတော။] အာဂစ္ဆတီတိ - အာဂတော၊
တထာ- (ထို မိမိဆည်းပူးအပ်ခဲ့သော ကံ - ကိလေသာအခြင်းအရာအားဖြင့်)၊ အာ
ဂတော-ဤအတ္တဘောသို့ ရောက်လာသူတည်း၊ တထာဂတော-သူ၊ ဤအတ္တဘော
ဟူရာ၌ မိမိဆိုင်ရာ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝတည်း၊ ဥပမာ - လူဖြစ်လျှင် ယခုလက်ရှိ လူ့ဘဝ၊
တိရစ္ဆာန်ဖြစ်လျှင် လက်ရှိတိရစ္ဆာန်ဘဝ စသည်တည်း၊ ထို တထာဂတမည်သော
ပုဂ္ဂိုလ်သည်ပင် အာရုံငါးပါး၌ ငြိတိတိတိတိတိတိတိသောကြောင့် သတ္တ (သတ္တဝါ)
ဟုလည်း ဆိုရသည်။

ဋီကာ ။ ။ ယထာ ဥပစိတကမ္မကိလေသေန ဣတ္ထတ္ထံ အာဂန္တုဗ္ဗံ၊ တထာ နံ
အာဂတောတိ တထာဂတော၊ သတ္တော၊ တထာ ဟိ သော ရူပါဒိသု သတ္တော
ဝိသတ္တောတိ ကတွာ “သတ္တော”တိစ ဝုစ္စတိ၊ ဣတ္ထတ္ထန္တိစ ပရိလဒ္ဓတ္တာ တထာ ပစ္စက္ခ
ဘူတော အတ္တဘာဝေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ [အတ္တ - အတ္တ၏ + ဘာဝ - ဖြစ်ကြောင်း
ဟူသည် အတ္တဟု စွဲလမ်းဖို့ရာ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဤခန္ဓာကိုယ်ပင်တည်း။]

အတ္ထသံဟိတံ န ဟေတိ။ ။ ဣမိနာ ဥဘယတ္ထ (ပစ္စုပ္ပန် သံသရာ နှစ်ဖြာသော
အကျိုး) ဝိရုရတာ ဒဿနန (ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်ပုံကို ပြသဖြင့်)၊ နိရုတ္တက ဝိပ္ပလာပတံ
တဿ ဝါဒဿ (ပါဠိတော်လာ ထိုဝါဒအားလုံး၏ အကျိုးမရှိပဲ ရုန်းပြောဆိုထားပုံ
ကို) ဝိဘာဇေတိ-ဋီကာ။

စီးပွားနှင့် စပ်သည်။ ဝါ - ဤလောကအကျိုး နောက်လောကအကျိုးနှင့် စပ်သည်။ နဟောတိ - မဖြစ်၊ နစ ဓမ္မ သံဟိတန္တိ - ကား၊ နဝလောကုတ္တရဓမ္မနိဿိတံ - ကိုးပါးသော လောကုတ္တရာ တရားကို မှီသည်။ နဟောတိ၊ နအာဒိ ဗြဟ္မစရိယကန္တိ - ကား၊ သိက္ခတ္ထယသင်္ဂဟိတဿ - သိက္ခာ ၃ ပါးဖြင့် သိမ်းယူအပ်သော၊ သကလသာသန ဗြဟ္မစရိယဿ - အလုံးစုံသော သာသနာ ဗြဟ္မစရိယ၏၊ အာဒိဘူတံ - အစဖြစ်သည်။ ဝါ - အခြေခံဖြစ်သည်။ နဟောတိ။

✓ ၁၉၀။ ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ ခေါတိ အာဒိသု - အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ တဏှံ - ကို၊ ဌပေတွာ - ချန်ထား၍၊ အဝံသေသု - တဏှာံမှ ကြွင်းကုန်သော၊ တေဘုမ္မက - တိုသုံးပါး၌ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ - တို့သည်။ ဣဒံ - ဤတရားအပေါင်းသည်။ ဝါ - ဤတဏှာကြည်ထား တေဘုမ္မကတရားသည်။ ဒုက္ခံ - ဒုက္ခသစ္စာတည်း။ ဣတိ - ဤသို့၊ ဗျာကတံ - ဖြေဆိုတော်မူအပ်ပြီ၊ [တဿေဝ ဒုက္ခဿ - ထိုဒုက္ခကိုပင်၊ ပဿာဝိကာ - ဖြစ်စေတတ်သော၊ ဇနိကာ - ဖြစ်စေတတ်သော (တနည်း) - တဿေဝ ဒုက္ခဿ -

နစ ဓမ္မ သံဟိတံ။ ။ [ဓမ္မအရ လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးကို ယူပါ။] ဥဘယဓလောကတ္ထ ဝိဝုရုပ္ပိ (နှစ်ပါးသောလောက၏ စီးပွားနှင့် ဆန့်ကျင်ဖက်) သမာနံ “ကို နုခေါ ဝိဝုရုပ္ပိဿိတ” န္တိ (ဝဋ်၏ ဆန့်ကျင်ဖက် လောကုတ္တရာကို မှီလေသလားဟု)၊ ကောမိ အာသဏေယျာတိ (တစုံတယောက်က ယုံမှားရာသောကြောင့်) တဒါသင်္ကာ နိဝတ္တနတ္ထံ (ထို ယုံမှားမှုကို နှစ်စေခြင်း၊ တားမြစ်ခြင်းငှါ)၊ “နစ ဓမ္မ နိဿိတ” န္တိ ဝုတ္တံ - ဇီကာ။

န အာဒိ ဗြဟ္မစရိယကံ ။ ။ ဗြဟ္မစရိယဿ + အာဒိ = အာဒိဗြဟ္မစရိယကံ၊ သာသနာ ဗြဟ္မစရိယ၏ အခြေခံအစ၊ [ဗြဟ္မစရိယနှင့် အာဒိ ရွှေ့နောက်ပြန်၊ သုတ္တန္တကပစ္စည်း။] သာသနာတော်၌ ရှိသမျှအကျင့်အားလုံးကို သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာ သုံးပါးဖြင့် သိမ်းယူလိုက်လျှင် အားလုံးကုန်သည်၊ ထို့ကြောင့် “သိက္ခတ္ထယ သင်္ဂဟိတဿ သကလသာသန ဗြဟ္မစရိယဿ” ဟု ဆိုသည်။

ဇီကာ။ ။ ယဒိပိတံ (ထိုအယူ) န ဝိဝုရောဂတံ (ဝိဝုရုပ္ပိ ပါဝင်) ဟောတိ၊ ဝိဝုရဿ ပန အဓိဋ္ဌာနဘူတံ နုခေါတိ (ထိုသို့ မပါဝင်သော်လည်း ဝိဝုရ၏ အခြေခံများ ဖြစ်လေသလားဟု) ကောမိ အာသဏေယျာတိ တဒါသင်္ကာ နိဝတ္တနတ္ထံ “န အာဒိ ဗြဟ္မစရိယကံ” န္တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။

တဏှံ ဌပေတွာ ။ ။ ဒုက္ခံ တေဘုမ္မကံ ဝန္တံ - ဟူသောစကား၊ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ဒုက္ခာဟူသောစကားအရ တဏှာလည်း ဒုက္ခသဘောရှိရကား ဒုက္ခသစ္စာ၌ပါဝင်၏၊ သို့သော် ဒုက္ခ၏ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာအဖြစ် သီးခြားပြုထိုက်သောကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာအရ တဏှာကိုမသွင်းပဲ ချန်ထားရသည်။

၏ပင်၊(ပဘာဝိကာ-၌စပ်) ဝါ-ကိုပင် (ဇနိကာ -၌စပ်)၊ ပဘာဝိကာ - အစ
မုန်ဖြစ်သော၊ ဇနိကာ - ဖြစ်စေတတ်သော၊ တဏှာ - သည်၊ ဒုက္ခ သမုဒယော-
ကြွင်းသော အကြောင်းနှင့် ပေါင်းမိလသော် ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယ
သစ္စာတည်း၊ ဣတိ - သို့၊ ဗျာကတံ။

ဥဘိန္တံ - ဒုက္ခ သမုဒယ နှစ်ပါးတို့၏ အပ္ပဝတ္တိ-မဖြစ်ရာ နိဗ္ဗာန်သည်၊ ဝါ-
မဖြစ်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်သည်၊ ဒုက္ခနိရောဓော-ဒုက္ခ၏ချုပ်ရာ နိရောဓသစ္စာတည်း၊
ဣတိ ဗျာကတံ၊ ဒုက္ခ ပရိဇာနဇော-ဒုက္ခကို ပိုင်းခြား၍သိတတ်သော၊ သမုဒယ
ပဇဟနော- သမုဒယကို ပယ်တတ်သော၊ နိရောဓ သတ္တိကရဏော - နိရောဓကို
မျက်မှောက်ပြုတတ်သော၊ အရိယမဂ္ဂေါ-အရိယာမဂ်သည်၊ ဒုက္ခနိရောဓေါမိနိ-
ဒုက္ခ၏ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ အာရုံပြုသောအားဖြင့် သွားတတ်သော၊ ပဋိပဒေါ-
အကျင့်တည်း၊ ဣတိ - သို့၊ ဗျာကတံ၊ တေဉ္စိ အာရုံသော အတ္ထသံဟိတန္တိ
အာဒိသု - အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ (အယမတ္ထော-၌စပ်)၊ တေ - ဤ သစ္စာ

တဏှာသံ သမုဒယဖြစ်ပုံ။ ။အဝိဇ္ဇာ ကံ (သင်္ခါရ) စသော တရားများလည်း
ဒုက္ခ၏ ဖြစ်မှုအကြောင်းများပင် ဖြစ်၏၊ သို့ရာတွင် တဏှာသည် ကံ၏ ဆန်းကျယ်မှု
အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခကိုဖြစ်စေခြင်း၌ ထူးသောအကြောင်း
ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း လွန်ကဲသောသတ္တိထူးရှိသော သမုဒယသဘောရှိ၏၊
ထို့ကြောင့် တဏှာကိုသာ ပါဠိတော်များ၌ သမုဒယအဖြစ် ဟောတော်မူထားသည်။
[နနစ အဝိဇ္ဇာဒယောပိ ဒုက္ခဿ သမုဒယောတိ သစ္စံ သမုဒယော၊ တဿာ ပန
ကမ္မဿ ဝိစိတ္တဘာဝ ဟေတုတော၊ ဒုက္ခုပ္ပါဒနေ ဝိဇ္ဇသသပစ္စယဘာဝတောစ
သာတိသယော သမုဒယဇဉ္ဇာတိ သာ ဧဝ သုက္ကေသု တထာ ဝုတ္တာ၊- ဋီကာ။]

ဥဘိန္တံ အပ္ပဝတ္တိ။ ။ဒုက္ခသမုဒယာနံ အပ္ပဝတ္တိ နိမိတ္တံ (မဖြစ်ကြောင်း)၊-ဋီကာ၊
အပ္ပဝတ္တိန္တိ အပ္ပဝတ္တိနိမိတ္တံ၊ ဧတ ဝါ န ပဝတ္တန္တိ ဧတ္ထာတိ အပ္ပဝတ္တိ၊ နိဗ္ဗာနံ၊-
သာရတ္ထ၊ ၁၊ ၄၀၀။

ဒုက္ခပရိဇာနဇော စသည်။ ။မဂ်ကိစ္စကို ပြကြောင်းစကားတည်း၊ ဤ၌ မဂ်၏
ဘာဝနာကိစ္စမပါ၊ သို့ရာတွင် ထိုကိစ္စကိုလည်း အနက်အားဖြင့် ပြပြီးဖြစ်သည် ဟုပင်
မှတ်ရမည်၊ ဘာကြောင့်နည်း-ဘာဝနာဘိသယနှင့် ကင်း၍ ပရိညာဘိသယစသော
ကိစ္စ ၃ ပါး မဖြစ်နိုင်သောကြောင့်တည်း။ [“ဒုက္ခပရိဇာနဇော” တိ အာဒိ မဂ္ဂကိစ္စ
ဒဿနံ၊ ဧတန မဂ္ဂဿ ဘာဝနတ္ထောပိ (ဘာဝနာသဘောကိုလည်း) အတ္ထဘော
ဒဿိတောဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ န ဟိ ဘာဝနာဘိသယန (ဘာဝနာကို ထိုးထွင်း၍
သိကြောင်းဉာဏ်နှင့်) ပိနာ ပရိညာဘိသယာဒယော သမ္ဘဝန္တိတိ။ - ဋီကာ။]

၄ ပါးနှင့်စပ်သော စကားသည်၊ လူ့လောက ပရလောက အတ္တနိဿိတံ - ဤ
လောကစီးပွား၊ နောက်လောကစီးပွားကို မှီ၏။ နဝလောကုတ္တရဓမ္မနိဿိတံ-၏၊
သကလသာသန ဗြဟ္မစရိယဿ-၏။ အာဒိ-အစတည်း။ ပဓာနံ- ပဓာနတည်း။
ဝါ-ရှေးဦးစွာ စိတ်၌ ယူထားထိုက်သော တရားတည်း။ ပုဗ္ဗင်္ဂမိ-ရှေ့သွားတည်း။
ဣတိ အယံ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ အတ္ထော- တည်း။

ပုဗ္ဗန္တိ သဟဂတဒိဋ္ဌိနိဿယ အဖွင့်

၁၉၁။ ဣဒါနိ - ၌၊ ယံတံ - အကြင်စကားကို၊ (ကိံ နုခေါ်အာဝုသော
ဟောတိ တထာဂတော ပရံ မရဏာစသော အမေးစကားကို)၊ မယာ-သည်၊ န
ဗျာကတံ-မဖြေဆိုအပ်၊ တံ-ထိုစကားကို၊ အဇာနန္တေန-မသိသည်ဖြစ်၍၊ ဝါ-
မသိသောကြောင့်၊ န ဗျာကတံ - မဖြေဆိုအပ်၊ ဣတိဝေ - သို့၊ သညံ- အမှတ်
သညာကို၊ မာအကံသု-မပြုကြနှင့်၊ ဇာနန္တောဝ - သိလျက်ပင်၊ အဟံ- သည်၊
ဝေ-သို့၊ (န ဗျာကရိံ-၌စပ်)၊ တေသ္မိံ-ဤစကားကို၊ (ကိံ နုခေါ်အာဝုသော
ဟောတိ တထာဂတော ပရံ မရဏာစသော အမေးစကားကို)၊ ဗျာကတေပိ-
ဖြေဆိုအပ်သော်လည်း၊ အတ္ထော-အကျိုးသည်၊ နတ္ထိ၊ ဣတိ- ဤသို့ ကြံတော်
မူ၍၊ န ဗျာကရိံ-ဖြေတော်မမူ၊ ပန-အနွယ်ကား၊ ယံ-အကြင်စကားကို၊ (ကိံ
မာဝုသော သမဏေန ဂေါတမေန ဗျာကတံ - ဟူသော အမေးစကားကို)၊

လူ့လောက ပရလောက အတ္တနိဿိတံ။ ။ သစ္စဝဝတ္ထာပန (သစ္စကို ပိုင်းခြား
နိုင်ခြင်း) သည် အပ္ပမာဒပဋိပတ်အကျင့်မြတ်ဖြစ်၏။ ထိုအကျင့်ကိုကျင့်သူသည် သေခါ
နီးဝယ် မတွေမဝေသေရ၏။ သူ၏ဂုဏ်သတင်းများလည်း ကျော်ကြား၏။ ဤနည်း
အားဖြင့် ထူးထူးခြားခြား ဤလောက၏စီးပွား ဖြစ်သည်။ ထို့အတူပင် ဉာဏ်ထက်မြက်
သန့်ရှင်းသည်၏အဖြစ်သို့ မရောက်သေးသဖြင့် လောကုတ္တရာ တရားထူးကို မရသေး
စေကာမူ ဖြစ်လေရာရာ နောင်သံသရာ၌ သုဂတိဘဝဝယ် ဖြစ်ရလျက် သမ္ပတ္တိများ
လည်း ထူးထူးခြားခြား တိုးပွားစည်ပင်နိုင်သည်။ ဦးကာ၌ “အဗ္ဗုဒ္ဓယသမ္ပတ္တိ (အဘိ+
ဥဒယ+သမ္ပတ္တိ) ထူးထူးခြားခြား တိုးပွားသော သမ္ပတ္တိသည်၊ အနုဂတဓမ္မ-အစဉ်
လိုက်သည်သာ” ဟု ပေးပါ။ [နဝလောကုတ္တရ ဓမ္မနိဿိတံ ဟူရာ၌ လောကုတ္တရာ
တရားကိုးပါး ရရှိရန် အကြောင်းဖြစ်သည်ကို လောကုတ္တရာဓမ္မ၌ မှီဟု ဆိုသည်။]

အာဒိ, ပဓာနံ ။ ။ သာသနာတော်၌ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ရသည်မှာ
သစ္စာ ၄ ပါးကို ထိုးထွင်း၍သိနိုင်သော ဉာဏ်အတွက်ဖြစ်၏။ အခြား လာဘသက္ကာရ
စသော အကျိုးအတွက်မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် သစ္စာကို ပိုင်းခြားသိမှုသည် သာသနာ
ဗြဟ္မစရိယ၏ ရှေးဦးအစ ပဓာနကျသော လုပ်ငန်းတရပ် ဖြစ်ပေသည်။ [ပဌမတရံ
စိတ္တေ အာဒါတဗ္ဗတော ဟူသောဦးကာကို ကြည့်၍ “ဝ+ (ပဌမံ) ရှေးဦးစွာ၊ ဓာတမ္ဘီ
(စိတ္တေ အာဒါတဗ္ဗံ) စိတ်၌ ယူထားထိုက်၏။ ဣတိ ပဓာနံ” ဟု ပြု။]

ယထာ - အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဗျာကတဗျာ - ထိုက်၏၊ တံ- ကို၊ မယာ-သည်၊ ဗျာကတမေဝ-ဖြေဆိုအပ်သည်သာ၊ ဣတိ- သို့၊ သီဟနာဒံ-ကို၊ နဒန္တော-မိန့်မြွက်တော်မူလိုသည်၊ (ဟုလွှာ) ပုန - နောက်ထပ်၊ ဇယပိ တေ စန္ဒာတံ အာဒိမာဟ။

တတ္ထ-၌၊ ဒိဋ္ဌိယောဝ-ရှေးရှေးဒိဋ္ဌိတို့သည်ပင်၊ ဝါ- ရှေးရှေးမိစ္ဆာအယူတို့ သည်ပင်၊ ဒိဋ္ဌိနိဿယာ-ဒိဋ္ဌိနိဿယတို့မည်၏၊ ဝါ-နောက်နောက်သော ဒိဋ္ဌိတို့၏ မှီရာဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိတို့မည်၏၊ ဒိဋ္ဌိနိဿိတကာ - နောက်နောက်သော ဒိဋ္ဌိတို့၏ မှီအပ်ရာ ဖြစ်သော ရှေးရှေးဒိဋ္ဌိတို့၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ - ဒိဋ္ဌိတို့၏ ဖြစ်ခြင်းတို့၊ ဝါ- မိစ္ဆာ အယူတို့၊ ဣတိ အတ္ထော - နက်၊ ဣဒမေဝ သစ္စတိ - ကား၊ ဣဒ မေဝဒဿနံ - ဤ အမြင်သည်သာ၊ (ဤငါ၏ အယူသည်သာ)၊ သစ္စံ - မှန်၏၊ မောသမညန္တိ-ကား၊ အညေသံ-အခြားသူတို့၏(အခြားသော သမဏ၊ ဗြာဟ္မဏ တို့၏)၊ ဝစနံ-သည်၊ မောသံ-အချည်းနှီးတည်း၊ (အလကားပဲ၊ ဘာမှ မမှန်- ဟူလို)၊ အသယံကာရောတိ-ကား၊ အသယံကတော-မိမိသည် မပြုအပ်၊ ဝါ- ကိုယ်တိုင် မပြုအပ်။ [ကာတဗျောတိ ကာရော၊ န + သယံ + ကာရော - အသယံကာရော - ဟု ပြု၊ သယံကား အတ္တနာနှင့် အနက်တူသော တတိယန္တ နိပါတ်တည်း။]

၁၉၂။ တတြာတိ-ကား၊ တေသု သမဏဗြာဟ္မဏေသု-တို့တွင်၊ (ယေတေ သမဏဗြာဟ္မဏာ - ဟု ပါဠိတော်၌ စပ်)၊ အတ္ထိနုခေါ ဣဒံ အာဝုသော ဝုစ္စ တီတိ-ကား၊ အာဝုသော-တို့၊ တုမေဟိ - တို့သည်၊ သဿတော အတ္တာစ

တံ မယာ ဗျာကတမေဝ။ ။ဘံ မယာ တထာဗျာကတ မေဝ၊ ဗျာကတဗွံနာမ (ဖြေဆိုထိုက်သော ပြဿနာ မည်သည်)၊ မယာ အဗျာကတံ နတ္ထိတိ ဗျာကရဏာ ဝေကလ္လေန (ဖြေဆိုမှု၌ ချို့တဲ့သည်၏ အဖြစ်မရှိသဖြင့်) အတ္တနော (ကိုယ်တော် မြတ်၏)ဓမ္မသုဓမ္မတာယ ဗုဒ္ဓသုဗုဒ္ဓတံ ဝိဘာဝေတိ၊ - ဋီကာ။

ဒိဋ္ဌိနိဿယာ။ ။နိဿယန္တိ ဣတ္ထာတိ နိဿယာ၊ [နိ+သိ+အ။] ဒိဋ္ဌိနံ+နောက် နောက် ဒိဋ္ဌိတို့၏ + နိဿယာ - မှီရာဖြစ်သော ရှေးရှေးဒိဋ္ဌိတို့တည်း၊ ဒိဋ္ဌိနိဿယာ - တို့၊ အဝဓာရဏ ကမ္မဓာရည်း၊ [ပုရိမုပ္ပန္နာ ဒိဋ္ဌိယော အပရာပရုပ္ပန္နာနံ ဒိဋ္ဌိနံ အဝဿယာ ဟောန္တိတိ “ဒိဋ္ဌိယောဝ ဒိဋ္ဌိနိဿယာ” တိဝုတ္တံ၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကာတိ ဒိဋ္ဌိ ဂတိယော၊ ဒိဋ္ဌိပ္ပဝတ္ထိယောတိ အတ္ထော၊-ဋီကာ။]

အတ္ထိနုခေါ။ ။ခေါ-သဒ္ဒါသည် နုနှင့်တူသော ပုစ္ဆာအနက်ဟော နိပါတ် ဟု ဋီကာဆို၏၊ ဋီကာဆရာ၏ လက်ထက်က ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့၌ “အတ္ထိ နုခေါ” ဟု နု-ဓဝါပဲ “အတ္ထိ ခေါ” ဟု ပါဠိရှိဟန်တူသည်၊ ယခုမူ-“အတ္ထိနုခေါ”-ဟု “နု” သဒ္ဒါရှိနေပြီ၊ [အတ္ထိ ခေါတိတ္ထေ ခေါသဒ္ဒါ ပုစ္ဆာယံ၊ အတ္ထိနုတိ အသဒ္ဓမတ္ထ အတ္ထော၊-ဋီကာ။]

လောကောစာတိ - သဿတော အတ္တာစ လောကောစ - ဟူ၍၊ ယံ-အကြင် စကားကို၊ ဝုစ္စတိ-ပြောအပ်၏၊ ဣဒံ-ဤစကားသည်၊ အတ္ထိန္ဒခေါ- ထင်ရှားရှိ လေသလော၊ (သင်တို့ ပြောအပ်တဲ့ အတ္တနှင့် လောကလည် အမှန်ပင်မြဲသလော- ဟူလို)၊ ဥဒါ ဟု-သို့မဟုတ်၊ နတ္ထိန္ဒခေါ-မရှိလေသလော၊ (စကား အဖြစ်မျှသာ ပြောသလား-ဟူလို)၊ ဣတိ အတ္ထော၊ ယဉ္ဇ ခေါ တေ ဝေမာဟံသုတိ - ကား၊ တေ-ထို သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်၊ (ဝဒန္တိ-၌စပ်)၊ ဣဒမေဝ-ဤ ငါ၏ အမြင် သည်သာ၊ ဝါ-ဤငါ၏ အယူသည်သာ၊ သစ္စံ-၏၊ အညံ-အခြားသော သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့၏ စကားသည်၊ ဝါ- အယူသည်၊ မောသံ - အချည်းနှီးတည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ယံ-အကြင် စကားကို၊ ဝဒန္တိ၊ တေသံ - ထိုသူတို့၏၊ (ထို သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့၏)၊ တံ-ထိုစကားကို၊ (ထိုအပြောကို) နာနုဇာနာမိ-ခွင့်ပြုတော်မမူ။

ပညတ္တိယာတိ-ကား ဒိဋ္ဌိပညတ္တိယာ - မိစ္ဆာအယူကို အပြားအားဖြင့် သိစေ ခြင်း၌၊ ဝါ - မိစ္ဆာအယူကို ပညတ်ခြင်း၌၊ သမသမန္တိ-ကား သမေန-တန်းတူ သော၊ ဉာဏေန-ဉာဏ်အားဖြင့်၊ သမံ - တန်းတူသူကို၊ (နေဝ သမနုပဿာမိ- ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ [သမ သမံ-တန်းတူသော ဉာဏ်အားဖြင့် တန်းတူသူကို- ဟုပေး။] ယဒိဒံ အဓိပညတ္တိတိ - ကား၊ ယာအယံ အဓိပညတ္တိနာမ- အကြင် အဓိပညတ် မည်သည်၊ ဝါ- ခန္ဓာစသော အဘိညေယျဓမ္မတို့ကို ပညတ်ခြင်း မည်သည်၊ အတ္ထိ၊ ဧတ္ထ-ဤ အဓိပညတ်အရာ၌၊ အဟမေဝ-သည်သာ၊ ဘိယျော- သာလွန်၏၊ ဥတ္တရိ တရော-အထူးသာလွန်၏၊ မယာ-နှင့်၊ သမော-သည်၊ နတ္ထိ။

တံ တေသံ နာနုဇာနာမိ။ ။သဿတော အတ္တာစ လောကောစ-ဟုပြောအပ် သော အရာသည် အမှန်တကယ် မရှိ၊ စကား အဖြစ်မျှသာ ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓ မြတ်စွာက ခွင့်မပြု။

ဒိဋ္ဌိပညတ္တိယာ။ ။ [ဒိဋ္ဌိယာ ပညာပနေ၊-ဋီကာ။] “ဤအခြင်းအရာအားဖြင့် ဤ ဒိဋ္ဌိသည် ဖြစ်၏” ဟု ဒိဋ္ဌိ၏ဖြစ်ကြောင်း၊ ချုပ်ကြောင်း၊ သာယာအပ်သော သတော၊ အပြစ်၊ ထို ဒိဋ္ဌိမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းများကို ကွဲကွဲပြားပြား သိတော်မူသည်။

အဓိပညတ္တိ။ ။ [အဘိညေယျဓမ္မပညာပနာ၊-ဋီကာ။] ခန္ဓာစသော အဓိပညတ် များကို မသိသဖြင့် သာသနာပ သမဏဗြာဟ္မဏများသည် သဿတော အတ္တာစ လောကော စ စသော ဒိဋ္ဌိပညတ်၌သာ ငြိကပ်တွယ်တာနေကြ၏၊ ထို သဿတောသည် ကိုလည်း ပညတ် ဟု ဆိုသည့်အတိုင်း ပညတ်ဖြစ်ပါလျက် ပညတ်မှန်းမသိပဲ ကေနပင် အတ္တရှိသည် ဟု လည်းကောင်း၊ ထို အတ္တသည် မြစ် ဟု လည်းကောင်း စွဲစွဲမြဲမြဲ ယူဆကာ ပြောဆိုကြလေသည်။

ဧကမိတို့ ယူဆပုံ။ ။မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့ “ဤပုံ ဤနည်း ယူဆထားအပ်သည်” ဟု ထင်ရှားစွာ သိစေခြင်းဟူသော ဒိဋ္ဌိပညတ်အရာ၌ မြတ်စွာဘုရားထက် သာလွန်သူ တစ်စုံတယောက်မှမရှိ ဟူသောအနက်အဓိပ္ပါယ်သည် ဗြာဟ္မဇာလသုတ်၌ အထင်

တတ္ထ-ထို ပညတ္တိယာ အဋ္ဌိသောစကားရပ်၌၊ ပညတ္တိယာတိ - ပညတ္တိယာ ဟူ၍၊ ယဉ္ဇ-အကြင်စကားကိုလည်းကောင်း၊ အဓိပညတ္တိတိ - အဓိပညတ္တိဟူ၍၊ ယဉ္ဇ- အကြင်စကားကိုလည်းကောင်း၊ ဝုတ္တံ - ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ [ပါဠိတော် ပုဒ်စဉ် ၁၉၂-၌ “ဣမာယ ပိ ခေါ အဟံ စန္ဒ ပညတ္တိယာ နေဝ အတ္တနာ သမ သမံ သမနုပဿာမိ၊ ကုတော ဘိယျော ” ဟု ပညတ္တိယာကို လည်းကောင်း၊ အထခေါ အဟမေဝ တတ္ထ ဘိယျော ယဒိဒံ အဓိပညတ္တိ-ဟု အဓိပညတ္တိကိုလည်းကောင်း ဟောတော်မူထားသည်။] ဥဘယံ-နှစ်ပါးစုံသော၊ တေ-ဤစကားတော်သည်၊ ဝါ-ဤပုဒ်သည်၊ အတ္တတော-အနက်အားဖြင့်၊ (ပညတ်၏ အဖြစ်ဟူသော သာမည အနက်အားဖြင့်)၊ ဧကံ - တူ၏။

ဟိ - မှန်၊ ဘေဒတော - အပြားအားဖြင့်၊ ပညတ္တိ-ပညတ်လည်းကောင်း၊ အဓိပညတ္တိ- အဓိပညတ်လည်းကောင်း၊ ဣတိ - သို့၊ ဒွယံ - နှစ်ပါး အပေါင်းသည်၊ ဟောတိ၊ တတ္ထ - ထို ၂-ပါးတို့တွင်၊ ပညတ္တိနာမ-မည်သည်၊ ဒိဋ္ဌိပညတ္တိ-ဒိဋ္ဌိကို ပညတ်ခြင်းတည်း၊ ဝါ - မိစ္ဆာအယူကို ပညတ်ခြင်းတည်း၊ အဓိပညတ္တိနာမ-မည်သည်၊ (ဆ ပညတ္တိယော-၌စပ်)၊ ခန္ဓပညတ္တိ-ခန္ဓပညတ်လည်းကောင်း၊ ဝါ- ခန္ဓာတို့ကို အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်းလည်းကောင်း၊ အာယတနပညတ္တိ-

အရှားပါပြီ၊ အဓိပညတ္တိ-ဟူသော ခန္ဓာတုအာယတန စသည်များကို အထင်အရှား သိစေမှုကား သတ္တဝါများ၏ ငြီးငွေ့ဖို့ရန် အကြောင်းအဖြစ်ဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ လေ့လာမှု ပြုထိုက်၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုအဓိပညတ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် အနတ္တရဖြစ်ပုံကိုသိစေလိုသည်ဖြစ်၍ “နေဝအတ္တနာသမသမံ သမနုပဿာမိ” ဟူသော သီဟနာဒကို မိန့်မြွက်တော်မူသည်၊ ဤသို့ အချို့ဆရာများ ယူဆကြသည်။

ဆိုဆိုမဟုတ် ။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ “ယဉ္ဇ ဝုတ္တံ ပညတ္တိယာတိ ယဉ္ဇ အဓိပညတ္တိတိ ဥဘယမေတံ အတ္ထအော ဧကံ” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ “ဣမ ပန ပညတ္တိယာတိ ဧတ္ထာပိ ပညတ္တိစေဝ အဓိပညတ္တိစ အဓိပေတု၊ အဓိပညတ္တိတိ ဧတ္ထာပိ ” ဟူ၍လည်းကောင်း ဆိုထားသောကြောင့် ဤသုတ်၌ ပညတ္တိ အဓိပညတ္တိ ၂ မျိုးလုံး၏ အစွမ်းဖြင့်ပင် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် သီဟနာဒကို မိန့်မြွက်တော်မူသည် ဟု သိနိုင်ပေသည်။

အချုပ် ။ ။ ကေဝိဆရာများက ဤသုတ်လာ သီဟနာဒသည် အဓိပညတ်နှင့်သာ ဆိုင်၏၊ ဒိဋ္ဌိပညတ်နှင့် မဆိုင်၊ ဒိဋ္ဌိပညတ်နှင့်ဆိုင်သော သီဟနာဒကား မြဟ္မဇာလသုတ်၌ ပါပြီးဖြစ်သည် ဟု ယူလို၏၊ ဥိကာ ဆရာက အဋ္ဌကထာစကားကို ကိုးကား၍ ဒိဋ္ဌိပညတ္တိ အဓိပညတ္တိ ၂ မျိုးလုံးနှင့်ဆိုင်သော သီဟနာဒဖြစ်သည် ဟု ဆုံးဖြတ်သည်။

ခန္ဓပညတ္တိ ။ ။ ခန္ဓာနံ (တို့ကို) “ခန္ဓာ”တိ ပညာပနာ (သိစေခြင်း) ဒဿနာ (ပြု) ပကာသနာ (ထင်ရှားပြု) ဌပနာ (ထားခြင်း၊) နိက္ခိပနာ (ချထားခြင်း) “အာစိက္ခတိ (ဟော) ဒဿတိ ပညာပေဟိ ပဌပေတိ ” (အပြားအားဖြင့်

၄၃၂

သုတ်ပါထေယျ

ပါသဒိကသုတ်

လည်းကောင်း၊ ဓာတု ပညတ္တိ-လည်းကောင်း၊ ဣန္ဒြိယ ပညတ္တိ-လည်းကောင်း၊
သစ္စပညတ္တိ- လည်းကောင်း၊ ပုဂ္ဂလ ပညတ္တိ- လည်းကောင်း၊ ဧဝံ - သို့၊ ဝုတ္တာ-
အပ်ကုန်သော၊ (ပုဂ္ဂလ ပညတ္တိ ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော)၊ ဆ-
ကုန်သော၊ ပညတ္တိယော - တို့တည်း။

ဣဒပန-ဤ နေရာ၌ကား၊ (ဤ သုတ်၌ကား)၊ ပညတ္တိယာတိ ဧတ္ထာ ပိ -
ဟူသော ဤပါဌ်၌လည်း၊ ပညတ္တိ စေတ - ဒိဋ္ဌိပညတ်ကို လည်းကောင်း၊ အဓိ
ပညတ္တိစ-ခန္ဓာ စသော အဘိညေယျ ဓမ္မပညတ်ကိုလည်းကောင်း၊ အဓိပ္ပေတာ -
အပ်၏၊ အဓိပညတ္တိတိ ဧတ္ထာပိ- ၌လည်း၊ (ပညတ္တိ စေတ အဓိပညတ္တိ စ အဓိပ္ပေ
တာ)၊ ဟိ-မှန်၏၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ပညတ္တိယာပိ- ၌လည်း၊ အနုတ္တရော-မိမိထက်
မြတ်သူရှိတော် မမူ၊ အဓိပညတ္တိယာပိ-၌လည်း၊ အနုတ္တရော၊ တေန- ကြောင့်၊
အဟမေဝ တတ္ထ ဘိယျော ယဒိဒံ အဓိပညတ္တိတိ-ဟူ၍၊ အဘ- ပြီ။

၁၉၆။ ပဟာနာယာတိ - ကား၊ ပဇဟနတ္ထံ - ပယ်စွန့်ခြင်း အကျိုးငှါ၊
(ဒေသိတာ ပညတ္တာ - ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ သမတိက္ကမာယာတိ - သမတိက္က
မာယ ဟူသော ပုဒ်သည်၊ တဿေဝ - ထို ပဟာနာယပုဒ်၏ပင်၊ ဝေဝစနံ -
ဝေဝစပ်ရိယာယ်စကားလှယ်တည်း၊ [ထို ဒိဋ္ဌိတို့ကိုပယ်လိုက်လျှင် လွန်မြောက်ပြီး
လည်းဖြစ်တော့သည်-ဟူလို။] ဒေသိတာတိ-ကားကထိတာ- ဟောတော်မူအပ်
ကုန်ပြီ၊ ပညတ္တာတိ-ကား၊ ဌပိတာ-ဝေနေယျတို့သန္တာန်၌ ထားအပ်ကုန်ပြီ။

ဖြစ်စေ) ဣတိ အာဂတဋ္ဌာနေ ဟိ ပညာပနာ ဒဿနာ ပကာသနာ ပညတ္တိနာမ၊
သုပညတ္တံ (ကောင်းစွာ သိစေအပ်)၊ မဉ္ဇူဝိဋ္ဌန္တိ အာဂတဋ္ဌာနေ ဌပနာ နိက္ခိပနာ
ပညတ္တိနာမ၊ ဣဒ ဥဘယဒ္ဓိ ယုဇ္ဇတိ၊ ပဌမနည်း၌ ခန္ဓပညတ္တိ-ခန္ဓာတို့ကို အပြားအားဖြင့်
သိစေခြင်း (သိအောင် ဟောပြခြင်း) ဟု ပေး၊ ဒုတိယနည်း၌ ခန္ဓာတို့ကို မရောယှက်
အောင် ထားခြင်း (ခွဲခြားထားခြင်း) ဟု ပေး၊ ပုဒ်ပြီးပုံကို ရှေ့ပုဒ်စဉ် (၁၄၆)၊
(၁၅၀)တို့၌ ပြခဲ့ပြီ။

ဒေသိတာ, ပညတ္တာ။ ။ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် သတိပဋ္ဌာန်တို့ကို ဟောရုံသက်သက်
မျှ မဟုတ်၊ အမှန်မှာ-ဝေနေယျတို့ သန္တာန်၌ ထို သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာ ဖြစ်ပွားစေ
သောအားဖြင့် တည်စေတော်မူလိုသည်၊ ထို့ကြောင့် ဒေသိတာဟု မိန့်တော်မူပြီးနောက်
ပညတ္တာဟု မိန့်တော်မူပြန်သည်၊ န ကေဝလံ (တည်စေခြင်းမဖက် သက်သက်)၊ သတိ
ပဋ္ဌာနာ ကထိထမတ္တာ (ဟောအပ်ကာမျှ မဟုတ်ကုန်)၊ အထခေါ (အဟုတ်ကား)
ဝေနေယျ သန္တာနေ ပတိဋ္ဌာပိဘာတိ ဒဿေတုံ ဒေသိတာတိဝတ္တာ ပညတ္တာတိ ဝုတ္တန္တိ
အဘ- ဒေသိတာတိ ကထိတာ ပညတ္တာတိ ဌပိတာတိ။

[သတိပဋ္ဌာန ဒေသနာတော်က ဒိဋ္ဌိနိဿယတို့ကို စင်စစ် ပယ်ခြင်းကိစ္စ၌ စွမ်းဆောင်နိုင်ပုံကို ပြလို၍ “သတိပဋ္ဌာန ဘာဝနာယ ဟိ” စသည်မိန့်။] ဟိ — မှန်။ [ဒိဋ္ဌိနိဿယတို့ကိုပယ်နိုင်ရန် သတိပဋ္ဌာန် ၄ ပါးကို ဟောတော်မူထားသည်မှာ မှန်၏ — ဟူလို။] သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာယ — ဖြင့်၊ သံနဝိနိဗ္ဗောဂံ — တခဲနက်ကို ခွဲခြားမှုကို၊ [တလုံးတခဲ တတုံတည်းထင်ရသော ရုပ်နာမ် ဓမ္မကို ခွဲခြမ်းမှုကို။] ကတွာ—၍၊ သဗ္ဗဓမ္မေသု — အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့ကို၊ ယာထာဝတော—မဖေါက်မပြန် ဟုတ်မှန်သောအားဖြင့်၊ ဒိဋ္ဌေသု—မြင်အပ်ပြီး ကုန်လသော်၊ အယံ—ဤလူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါဟုထင်နေသော အရာဝတ္ထုသည်၊ သုဒ္ဓသင်္ခါရ ပုဂ္ဂေ — ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါမဖက် သင်္ခါရအစုံသက်သက်သာဖြစ်၏၊ ဣမ-ဤသင်္ခါရအစု၌၊ သတ္တော-သတ္တဝါကို၊ (သတ္တဝါဟု ခေါ်နေသောအရာ မှန်သမျှကို)၊ န ဥပလဗ္ဘတိ-ဉာဏ်ဖြင့်ကပ်၍ မရအပ်မရနိုင်၊ ဝါ-ပရမတ္ထအားဖြင့် မရအပ်မရနိုင်၊ ဣတိ—သို့၊ သန္နိဋ္ဌာနတော — ဆုံးဖြတ်သောအားဖြင့်၊ သဗ္ဗဒိဋ္ဌိ

သတိပဋ္ဌာန ဘာဝနာယ။ ။ ဒိဋ္ဌိနိဿယ (သင်္ခါရတရားအပေါ်၌ သင်္ခါရဟု မမြင်ပဲ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ ယောက်ျား မိန်းမဟု အထင်မှားမှု) အားလုံးကို သတိပဋ္ဌာန ဒေသနာအစဉ်က ပယ်နိုင်သည်မဟုတ်၊ လက်တွေ့ပွားများမှုဟူသော ဘာဝနာကသာ ပယ်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဒေသနာတော်သည် ထိုသို့ ပွားများရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ ပယ်နိုင်ရန်အတွက် လည်းကောင်း နည်းမှန်ကိုညွှန်ပြသော ဥပနိဿယသတ္တိ ရှိသော ကြောင့် သတိပဋ္ဌာနဒေသနာတော်က ပယ်နိုင်သည်ဟုပင် ဆိုနိုင်ကြောင်း ဤပါဌ်ဖြင့် ပြသည်။ [သတိပဋ္ဌာန ဘာဝနာယာတိ ဣမိနာ တေသံ (ထို သတိပဋ္ဌာန်တို့ကို) ဘာဝနာယ ဝေ နေသံ (ထို ဒိဋ္ဌိနိဿယတို့ကို) ပဟာနံ၊ ဒေသနာ ပန တဒုဘယ နိဿယ ဘာဝတော တထာ ဝုတ္တာတိ ဒဿေတိ။ — ဋီကာ။] သနဝိနိဗ္ဗောဂပုဒ်နှင့် စပ်၍ မှတ်စွယ်များကို ဒါ၊ ၆၊ ၂၊ ၃၄၇။ အဘိ၊ ၉၊ ၂၊ ၂၀၇ နှင့် ထို၏ဋီကာတို့၌ ရှု။

သုဒ္ဓသင်္ခါရ ပုဂ္ဂေယံ။ ။ သံ၊ ၁၊ ၁၃၆၊ ၁၃၇ မှ ယူထားသော ပါဠိတော် ဖြစ်၏၊ ဖြစ်ပေါ်လာပုံ ဝတ္ထုကြောင်းကို ထို၌ ရှု၊ ထို၌ ဂါထာသုံးပုဒ်ရှိ၏၊ ထိုသုံးပုဒ်၏ အဓိပ္ပါယ်အကျဉ်းချုပ်မှာ—“မာရ်နတ် ...အဘယ်အရာကို သတ္တဝါဟု ထင်နေသနည်း၊ သင်၏အမြင် မှားနေပြီ၊ ဤခန္ဓာကိုယ်သည် ရုပ်နာမ် အစုအပုံ သက်သက်သာ ဖြစ်၏၊ ဤသင်္ခါရအစု၌ သတ္တဝါဟု ရှုမြင်ရာ ဘာမျှမရှိ၊ လှည်းဘီး ဝင်ရိုး လှည်းသန့်စသော အစိတ်အပိုင်းများ ပေါင်းစပ်ထားအပ်သောအရာကို “လှည်း”ဟု ခေါ်ရသလို ခန္ဓာ ငါးပါး အစိတ်အပိုင်းများ ရှိသောကြောင့်သာ သတ္တဝါဟူသော (ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ ယောက်ျား မိန်းမဟူသော) သမ္ပတိပညတ် ဖြစ်နေပေသည်၊ ထို ခန္ဓာငါးပါးလုံးလည်း ဒုက္ခတုံးချည်းသာ ဖြစ်၏၊ ဒုက္ခအရသည်သာ ဖြစ် တည် ဖျက်နေ၏၊ ဒုက္ခမှ တပါး အခြားအရာများ ဖြစ် ဖျက်နေသည် မဟုတ်။

၄၃၄

သုတ်ပါထေဇျ

ပါသာဒိကသုတ်

နိဿယာနံ- အလုံးစုံသော ဒိဋ္ဌိနိဿယတို့ကို၊ (အလုံးစုံသော နောက်နောက်
သော ဒိဋ္ဌိတို့၏မှီရာဖြစ်သော ရှေးရှေးဒိဋ္ဌိတို့ကို)၊ ပဟာနံ- ပယ်ခြင်းသည်၊
ဟောတိ၊ တေန - ကြောင့်၊ “ဒိဋ္ဌိနိဿယာနံ ပဟာနာယ သမတိက္ကမာယ
ဧဝံ မယာ ဣမေ စတ္တာဓော သတိပဋ္ဌာနာ ဒေသိတာ ပညတ္တာ”တိ - ဟူ၍၊
(ဘဝဝတာ) ဝုတ္တံ၊ သဗ္ဗတ္ထ - အလုံးစုံသော ပါဠိရပ်၌၊ သေသံ - ကြွင်းသော
ပုဒ်အပေါင်းသည်၊ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ-ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော အနက်ရှိသည်သာ၊
ဣတိ - အပြီးတည်း။

သုမင်္ဂလံ ဝိလာသိနိယာ-သော၊ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယ-၏၊ ဝါ-၌၊
ပါသာဒိက သုတ္တဝဏ္ဏနာ-ပါသာဒိက သုတ်၏အဖွင့်သည်၊
နိဋ္ဌိတာ-ပြီးပြီ။

ပါသာဒိကသုတ်အဖွင့် ပြီးပြီ။